
11

THEATRVM CHEMICVM,

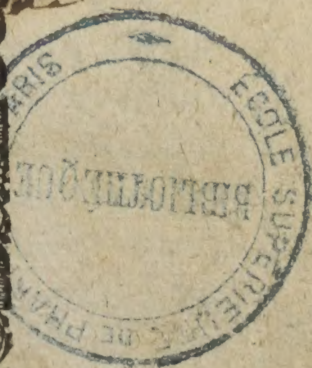
PRÆCIPVOS SELECTORVM AVCTORVM TRACTATUS DE CHEMIÆ ET LAPIDIS PHILOSOPHICI ANTIQUITATE, veritate, jure, præstantia, & operationibus, continens:

IN GRATIAM VERAE CHEMIAE, ET *medicinæ Chemicæ studiosorum (ut qui uberrimam inde optimorum remediorum messem facere poterunt) congestum, & in certas partes seu volumina digestum:*

SINGVLIS VOLVMINIBVS, SVO AVCTORUM ET LIBRORUM CATALOGO primis pagellis; rerum verò & verborum indice postremis annexo.

[redacted]

ARGENTORATI.

Sumptibus Hæredum LAZARI ZETZNERI.

M. DC. XXII.

Lectori Candido.

COEPERUNT, *ut plæraq; alia. Lector Candidiſſime, à parvulo hæc Theatri noſtri volumina: ac tripartita primùm prodiêre, facie ſatis pallida, ſupellectiliq; curta: quorum tamen tenuitas cum optimi generis lectoribus perchara fuerit, permovit nos, ut etiam promiſſis noſtris ſatis eò citius faceremus: Lectorumq; gratum animum grato obſequio recompenſaremus. Quarto ideoq; volumine, quod ante annum plus minus parturiit, abſoluto, nec minus prioribus approbato, ad Quinti ſtatim promulgationem animum appulimus. Hoc autem, ut & proximè præcedens partim ex codicibus manuſcriptis, vix qua[illegible]preſſis, rarioribus [illegible] comparatu difficilioribus exemplaribus eſt concinnatum. In congerendis authoribus hunc ordinem ſummo ſtudio, ſervavimus, ut nec ſtudioſorum, nec typographorum aliorum operam luſiſſe, ſed omnimode juvaſſe videamur: dum inprimis Artis auriferæ partes tres, Baſileæ nuper, ad noſtram hancce ferè normam formamq; impreſſas, nullatenus deſtruere, ſed noſtris voluminibus potius adſtruere conamur, ita ut alicujus voluminis numerum ſupplere poſſint, & debeant: quare authores ibidem poſitos intactos reliquimus: exceptâ Turbâ in fronte poſitâ; cujus diverſam lectionem in pervetuſto manuſcripto cum repererimus,*

eam

eam quoque avidis Lectoribus in vestibulo Tomi Quinti, Salutationis ergò donavimus. Sermonem secretissimum, *seu commentatorem turbæ mox subjungentes, qui typos antea nunquam est passus: ut &* Allegoriæ: Micreris *vel Myrctis scriptum*: Platonis Stellicæ, *seu Libri Quartorum*: & tria verba Calidi. *Hinc antiquissima scripta* Senioris *sequuntur*, Scoti quæstio de natura; Anonymi *verò* cōsilium de conjugio, Solis & Lunæ, *qui hujus choreæ sunt coryphæi. Interpositionem* Aurei velleris, ac Margaritæ preciosæ, *gemmas Lector æstimet, internodii vice corallorum ordini curiosâ quadam negligentiâ insertas*: Piscesque Zodiaci *clynodium inæstimabile. Reliquos succenturiatos tractatulos peculiariter ut enarremus, vel commendemus, minimum opus est: sunt namque ex electioribus selectissimi. Libuit ad calcē* Baconis Epistolam *mirabilem de mira naturæ artisq; potestate adnectere: non nudam quidem, qualem Basilienses exhibent sed* Joannis Dee *tersissimis commentis vestitam, doctissimis rationibus condecoratam, imò firmissimis argumentis munitam: concludentes dialogo erudito simul & jucundo* Christophori Hornii.

Speramus Lectorem benignum ordinatione hac nobiscum contentum fore, atq; consideraturum, quod sicut in Theatralibus actionibus non modò regum, magnatum, & principium personæ introducuntur, sed rustici sæpe, bajuli: non rorò mendici, leprosi, fatui: Ita in hoc chimicorum authorum spe-

ctaculo

ctaculo non exquisitissimos tantum, sed & levioris armaturæ milites introducendos: ut si nō magnam spectatori, quam sperat, lucem adferant, discrimini tamen sint doctiorum: ac velut pictores lucem adumbraturi, post candorem summum profundissimas nigredines locant, ut harum obscuritas, luminis claritatem magis protrudat: ita viliorum authorum lectio ad præstantiorum amplexum legentes magis excitat: lecta magis illustrat: illustrata magis imprimit, impressa deniq; justo ore, more, & honore veneratur.

Usi sumus in hujus compilatione studio & opera Isaaci Habrechti, Phil. & Med. Doctoris, Chimiæq; studiosissimi: qui simul pollicitus est, se brevi integrum nobis volumen ex meris manuscriptis, & nuspiam evulgatis, præstantissimis authoribus chimicis communicaturum, dummodò viderit hos labores suos Chymiatris haud displicuisse.

Valeat, vigeat, vireatq; Lector benevolus: Nos sibi commendatos habeat: ac levidensia hincinde omissa & commissa errata, æquo animo ferat. Scriptum Argentinæ, Nonis Januarÿs, Aeræ Christianæ, 1622.

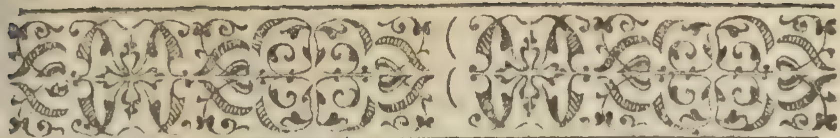
LAZAR. ZETZNERI
Hæredes.

ELENCHUS AUCTORUM ET TRACTATUUM

Quinti Voluminis.

TVRBA

I.

TVRBA PHILOSOPHORVM, EX ANTIQVO MANVSCRIPTO CODICE EXCERPTA, qualis nulla hactenus visa est editio.

ARISLEI EPISTOLA, QVAM DE intentione libri, futuris, ad eorum instructionem sapientum dictis præmisit: quæ hic est.

RISLEUS genitus Pythagoræ, discipulus ex discipulis Hermetis gratia triplicis expositione scientiæ discens omnibus posteris residuis salutem, & misericordiam. Narro quod Magister meus, Pythagoras Italus, sapientum Magister & vatum caput, tantum donum Dei, & sapientiæ habuit, quod nemini post Hermetem datum est. Discipulos igitur eius iam multiplicatos, & per omnes regiones principes cõstitutos ad hanc pretiosissimam artem tractandam voluit congregare, vt eorũ locutio sit radix post se venturis. Iussit autem vt Iximidrus prius loqueretur, qui optimi erat consilii, qui incipiens ait.

Sermo Primus.

IXIMIDRVS *ait*: Dico omnium initium esse naturam quandam & eam esse perpetuam ac omnia coæquantem, & quæ videntur naturas eorumque nativitates, & corruptiones esse tempora quib. termini, ad quos pervenitur, vidẽtur, & vocãtur. Doceo aũt vos, stellas esse igneas & aëra ipsas continere, & si aëris humiditas & spissitudo nõ esset, quæ solis flammas separa-

separaret, à creaturis omnia subsistentia sol combureret. DEVS autem aërem separantem constituit, ne combureret quod in terra creavit. Nonne videtis solem ascendentem, in cælum aërem vincere suo calore quo calefacto ad aëris supposita calor pervenit. Et si spiritibus quibus creaturæ generantur, tunc aër non inspiraret omnia subsistentia, sol suo calore destrueret, cui & aër continetur, & ideo superat aër, quod eius calor suo calore eiusque humiditas aquæ iungitur humiditati. Nonne videtis, tenuem aquam in aërem ascendere, calore solis eveniente, qui aquam contra se ipsum adiuvat. Et si tenui humore aëra aqua non nutriret, sol utique aëra superaret, ignis ergò ex aqua, extrahit humorem quo aer ipsum ignem superat. Ignis igitur & aqua, sunt inimici inter quos nulla est consanguinitas, eò quod ignis est calidus & siccus, Aqua verò frigida, & humida. Aer quoque cum sit calidus, & humidus, inter eos coniunxit concordiam suam, cum aquæ humiditate, & cum ignis caliditate, & factus est aer inter eos concordiam generans. Et omnes inspicite quoniam spiritus ex tenui aeris vapore fuerit eò quod calore humori iuncto tenuem quod exire, quod ventus fiet necessè est, solis enim calor ex aere tenue quid extrahit quod & spiritus, & vita fit omnibus creaturis. Omne autem hoc à DEI est dispositione sic & coruscatio calore solis nubi eveniente, & nubem confringente coruscatio apparet. *Ait Turba*, benè descripsisti ignem prout scis, & sermoni fratris tui: credidisti.

Sermo Secundus.

EXUMDRUS ait: magnifico aera, & honorifico, ut Iximidri roborem sermonem; eò quod ipso opus emendatur, & spissatur, & rarescit & concalescit, & frigescit. Eius autem spissitudo fit quando in cælo disiungitur propter solis elongationem. Eius autem raritas fit, quando in cœlo exaltato sole calescit aer, & rarescit. Similiter vero fit veris complexione, in temporis nec calidi nec frigidi distinctione. Nam secundum alterationem dispositionis constituti, ad distinctiones animi alterandas, Hyems alteratur. Aer igitur spissatur cum ab eo sol prolongatur, & tunc hominibus frigus pervenit. Aere verò rarescente calor pervenit hominibus.

Inquit Turba optimè aera descripsisti, & quod in eo scis esse narravisti.

Sermo Tertius.

ANAXAGORAS ait, dico quod principium omnium quæ DEUS creavit est pietas, & ratio, eò quod pietas regit omnia & in ratione apparuit pietas & spissum terræ, pietas autem non videtur nisi in corpore. Et scitote omnis Turba, quod spissitudo quatuor elementorum in terra quiescit, eò quod ignis spissum in aera cadit: aeris verò spissum, & quod ex ignis spisso congregatur in aquam incidit. Aquæ verò quoq; spissum, & quod ex ignis: & aeris spisso coadiuuatur in terra quiescit. Nonne videtis quod elementorum quatuor spissitudo, in terra coniuncta est, Ipsa igitur est omnibus spissior. *Inquit Turba* verum dixisti. Terra certè cæteris est spissior. Quod ergo quatuor elementorum est rarius & quod dignius est habere rarum istorum quatuor? *Ait*, ignis est rarior his quatuor, & ad eum pervenit rarum istorum quatuor. Aer vero est minus rarus igne, nam calidus est & humidus ignis verò est calidus & siccus, calidum namque siccum est rarius calido & humido. *Dicunt* ei quid minoris raritatis est aere? quid: *ait*, aqua, eo quod in eo est frigiditas & humiditas, & omne frigidum humidum est minoris raritatis calido, humido. Inquiunt verum dixisti: Quid ergò minoris raritatis est aqua, ait terra eò quod frigida & sicca. Et frigidum & siccum est minoris raritatis frigido & humido. Et quemadmodum siccum & calidum est rarius calidori humido ita calidum & siccum est minoris raritatis frigido & humido: Benè aptastis ô filij doctrinæ, harum naturarum, quatuor descriptionem, ex quibus DEUS omnia creavit. Beatus ergò qui intelligit quæ descripsistis quoniam ex mundi capite maius inveniet quam suum propositum, Perficiatis ergo sermonem nostrum. *Aiunt*, imò iube quemlibet sermonem nostrum continere. Dic tu Pandolfe.

Sermo Quartus.

PANDOLFUS autem dixit, significo posteris quod aer est tenuæ aquæ, & quod non separatur ab ea quod si non esset terra super aquam humidam non maneret, *Aiunt* benè dixisti. Tuam ergo perfice orationem: *Ait ille dixit* quod aer absconditus in aqua q̃ sub terra est, est qui fert terrã, ne mergatur in aquã quæ est sub terra, & prohibet ne terra humectetur aqua. Aer igitur factus est cõpleris, & inter diversa separans aquam sc. & terrá, ac inter adversaria aquã & ignẽ factus

est igitur concordans, & separans ne se invicem destruant, *Inquit Turba.* Si huius exemplum posuisses, nō intelligentib. esset lucidius. *Resp.* libenter faciam: exemplum est ovum, in quo quatuor cōiuncta sunt, eius cortex apparens, est terra: & albedo aqua; cortex verò tenuissimus cortici iunctus est separans inter terram & aquam, sicut significavi vobis, quod aër est separās terram ab aqua. Rubeum quoq; ovi, est ignis, cortex qui rubeum continet, est aër, aquam separans ab igne & utrumq; est unum & idem, aër cum frigida separans, terram videlicet & aquam abinvicem spissior est, aëre altiore. Aër vero altior est rarior, & subtilior, nam est igni propinquior aëre inferiore. In ovo igitur facta sunt quatuor, terra, aqua, aër, & ignis: solis autem punctus, his exceptis quatuor, in medio rubei, qui est pullus. Ideoq; omnes philosophi in hac excellentissima arte ovum descripserunt exemplum, quod ipsum suo operi posuerunt.

Sermo Quintus.

ARISLEUS *ait*: scitote quod terra est collis, & non est plana, unde sol non ascendit super climata terræ una hora. Nā si plana esset, uno ascenderet momento super totam terram. *Inquit Parmenides*: Breviter locutus es Arislee. *Resp.* Nunquid magister dimisit nobis aliud dicendum. Dico tamen, quod Deus unus est, nunquā genuit, nec genitus est, & quod omnium caput post se est terra, & ignis: eo quod ignis tenuis & levis, regit omnia terræ, aut cum sit ponderosa & spissa fert omnia quæ regit ignis.

Sermo Sextus.

LUCAS *ait*: vos nō nisi de his quatuor naturis loquimini & unumquemq; vestrum aliud video dixisse. Ego autem notifico vobis, omnia quæ DEUS creavit ex his esse quatuor naturis & quæ ex ipsis creata sunt ad eas revertuntur. In quib. creaturæ generantur & moriūtur, & omnia prout DEUS prædestinavit. *Inquit Democritus*, qui Lucæ est discipulus, benè dixisti magister, cū de naturis quatuor tractavisti. *Ait Arisleus.* Quoniam Democrite à Luca scientiam habuisti, non deberes præsumere cum magistri tui peritis loqui. *Resp. Lucas.* Quamvis naturarum scientiam à me Democritus habuisset, huiusmodi tamen ab Indorum philosophis, & Babiloniensibus: puto contemperaneos suos ipsum hac scientia superare. *Resp. Turba.* Perveniens hic in illam ætatem, non parum placebit: nunc autem in iuvenili constitutus, fari non debet.

Sermo Septimus.

LOCUSTOR *ait*, omnes creaturæ quas LUCAS descripsit, duæ sunt tantum, quarum altera nescitur nec describitur nisi pietate, non enim videtur nec sentitur. *Inquit Pythagoras*: rem coepisti, quam subtiliter descripsisti, si perficias. Notifica igitur quid est, quod non sentitur, & videtur, & scitur. *Resp.* Quod nescitur quod in hoc mundo est ratione, absque suis clientibus qui sunt visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus. Nonne videtis philosophorum Turba, quod non nisi visus albedinem à nigredine potest discernere, & quod non nisi auditus verbum bonũ à malo idem potest discernere: Similiter bonum odorem à fœtido nisi odoratu, ac dulce ab amaro, nisi gustu & leve ab aspero nisi tactu ratio discernere non potest. *Respond.* tractans benè dixisti, dimisisti tamen narrare, de ipso quod nescitur, nec describitur, nisi ratione & pietate. *Inquit*, festinatis? Scitote, quod creatura quæ nullomodo istorum 5. cognoscitur est creatura sublimis, quæ nec videtur, nec sentitur, sed tantũ ratione percipitur, quæ ratione natura participans Deum esse fatetur. *Responderunt*: verũ & optumè dixisti. *Et ille*: adhuc magis exponam vobis. Scitote quod hæc creatura, mundus scilicet lucem habet quę est sol, quæ omnibus subtilior creaturis, quam posuit lucem qua creaturæ, ad visum perveniunt. Ablata autem hac luce subtili, tenebrosæ fuerit nihil videntes, nisi lunæ lucem, vel stellarum vel ignis quæ omnia à solis lumine derivata sunt, & creaturas lucere fecerunt. Huic igitur mundo DEUS solem lumen esse cõstituit, propter tenuem solis naturam. Et scitote quod huius solis luce creatura sublimis non indiget, eo quod sol sit sub illa creatura, qui eo subtilior est, & lucidior. Nam autem lucem, quæ est solis luce subtilior, à DEI ceperunt luce, quæ est eorũ luce subtilior. Et scitote quod creatus mundus, scilicet ex duobus densis, & duobus raris creatus est; & nihil densorum sublimi inest creaturæ. Ideoq; à sole omnib. inferioribus est rarior creaturis. *Respondit Turba*: optumè descripsisti quod narrasti. Et si quid bone Magister dicas, quo corda nostra, quæ insipientia mortificavit, vivificas, magnum beneficium nobis largiris.

Sermo Octavus.

PYTHAGORAS *inquit*: dico DEUM ante omnia fuisse, cum quo nihil fuit, cum fuit: & scitote omnes philosophi quod ideò hoc dico, ut opinionẽ vestram in his quatuor, roborem elementis & arcanis, & scientiis quæ in sunt, ad quæ nisi DEO

annuente, rationes pervenire non possunt. Et intellige quod cum Deus solus fuisset, quatuor res creavit ignẽ, aërem, aquã & terram. Ex quib. iam creatis omnia creavit tam sublimium quam rerum inferiorum eo quod prædestinavit, quod omnes creaturæ ex radice extractæ aquâ multiplicantur, & augmentantur ut inhabitent mundo, & sua in eis iudicia perficerent. Ideoq; ante omnia quatuor creavit elementa, ex quib. postea quæ voluit creavit diversas sc. creaturas, quarum quædã ex uno creavit. *Ait Turba* quæ sunt illæ magister *Et ille.* Sunt angeli quos ex igne creavit. *Et Turba.* Ex quo ergò creata sunt duo, ex igne & aere, & sunt, sol, & luna, & stellæ. Ideo sũt angeli, sole, & luna, & stellis lucidiores eo quod ex uno singulari quod est quatuor rarius, & creati sunt. Sol verò & stellæ, ex ignis, & aeris composito creati sunt. *Inquit Turba*, Magister, & cæli creatio? *Et ille*: creavit Deus cœlum ex aqua & aere, cœlum quoq; ex duobus est compositum. Ex altero rationem, scilicet aere. Et altero densotum scilicet aqua. *Et illi*: Magister perage dicta tua in tribus; & lætifica nostra pectora tuis dictis quæ vita sunt mortuis. *Et ille*: Notifico vobis creaturas, ex tribus Deum creasse elementis & ẽt ex quatuor, ex trib. enim creata sunt volatilia, & bruta animalia, ac vegebilia sc. ex aere, aqua, & terra, ex quib. quædam creata sunt, ex aqua, aere, & terra, quædã vero ex igne, aere, & terra. *Turba autẽ ait*: Discerne hæc diversa ab invicem. *Et ille.* Bruta, animalia, ex igne, aere & terra volatilia verò ex igne, aere, & aqua, eo quod volatilia & omnia spiritum habentia in vegetalib. ex aqua creata sunt omnia vero bruta animalia, ex terra & aere, & igne, vegetabilib. tamen nihil ignis in est ex terra namq;, & aqua, & aere, creata sunt. T*urba autẽ ait*. Salva vestra Reverentia diceremus vegetabilib. ignem inesse. *Et ille*: verum dixistis, dico vtiq; ignem inesse. *Et illi:* unde est ille ignis? *Resp.* Ex aeris calore in eo abscondito, quemadmodum signavi tenuem ignem inesse aeri, ignis, autem de quo, dubitastis, non fit nisi in spiritum & animam habentibus, ex quatuor autem elementis. pater noster Adam, & filij eius scil. ex igne & aere, & aqua similiter, & terra creati sunt intelligite omnes sapientes, quod omne quod ex una Deus creavit essentia, non moritur nisi usq; in diem iudicij. Mortis, enim definitio est, compositi disjunctio, incompositi autem nulla est disjunctio, unum namq; est. Mors enim est animæ à corpore separatio, ex duob. autem, vel tribus, vel quatuor unum quidquam compositũ, separari necesse quod est mors. Et scitote ꝙ

nul-

nullũ compositum igne carẽs, comedit, nec bibit nec dormit, eo quod in omnibus spiritum habentibus ignis est qui comedit. *Et Turba:* Qualiter magister cum angeli ex igne sunt creati, cur ergo nõ comedunt, eo quod asseris ignem esse qui comedit? *Et ille:* Hinc dubitâstis, omnes opiniones habentes & adversarij facti estis, & si elementa veraciter sciretis, hæc non negaretis. Judico omnes opiniones habentes quod ignis simplex non comedit verum spissum ignis. Non igitur sunt angeli ex spisso igni verum ex tenuissimo, tenuissimi ignis: ex simplici igitur, & tenuissimo creati igne non comedunt, nec bibunt, nec dormiunt. *Et Turba:* Numquid magister, rationes autem nostræ possunt percipere, Dei enim adiutorio dicta sua exhausimus, rationes autem auditus & visus nostri, tanta ferre nequeunt. Remuneret tibi Deus pro discipulis tuis quoniam futurorum, docendorum causâ à Regionibus nostris nos congregasti, cuius præmium apud futurum iudicem non perdes. *Inquit Arisleus:* Quoniam ad futurorum utilitatem, nos coædunâstis, Magister, nihil futurum utilius explicari posse existimo, definitionibus elementorum quas nos docuisti ad nos posse pervenire. *Et ille:* Neminem vestrûm equidem ignorare puto, omnes Sapientes in Deo definitiones narrasse. *Et Turba:* Si quid discipuli vestri prætermiserũt nos oportet te magister venturis ignotum nolis prætermittere. *Et ille:* Si vultis hîc incipiam, quoniam invidi per libros suos disgregaverunt illud, sin autem ad hunc librum finiendum, dispositionem. *Et Turba:* Vbi tibi videtur, posteris esse lucidius ibi dispone. *Et ille:* Vbi nec ab insipientibus cognoscatur, nec à doctrinæ filijs ignoretur ibi ponam eo quod est clavis perfectio & finis.

Sermo nonus.

EXIMENVS *ait*, Deus suo verbo omnia creavit, quibus dixit: Estote, & facta sunt cum alijs quatuor elementis, terra, aqua, aëre, & igne, quæ invicem coagulavit & comixta sunt, inimica: videmũs enim ignem aquæ inimicum. Aquã verò igni inimicam esse & utrumque terræ & aëri. Deus autem ea pace copulavit, quousque ab invicem dilecta sunt. Ex his igitur quatuor elemẽtis omnia creata sunt, cœlum, thronus, angeli, sol, luna, stellæ & terra & mare, ac omnia quæ in mari sunt quæ varia sunt, & non similia, quorũ naturas Deus diversas fecit, sicut & creationes, & non est diversitas hæc in eo tantum quod vobis significavi: quælibet illarum naturarũ est diversæ naturæ eiusq; natura est diversitatum legionis diversa.

versa. Diversitas autem hæc in omnibus est creaturis, eo quod ex diversis creatæ sunt elementis. Nam si ex uno creatæ essent elemento, convenientes haberent naturas. Sed hic diuersa elementa cum commiscentur, suas amittunt naturas, eo quod siccum humido miscetur, & calidum frigido commixtum, nec calidum fit nec frigidum: Humidum verò sicco mixtum, nec humidum fit nec siccum. Cum autem quatuor elementa commiscentur, conveniunt, & creaturæ inde exeunt quæ nunquam perficiuntur, nisi per noctes dimittantur & putrefiant, & corrumpantur apud visum. Deinde peragit Deus suam creationem, per incrementum, cibum, vitam, & gubernationem. Filij doctrinæ non frustra horum quatuor vobis dispositionem narravi elementorum, in eis namque est arcanum absconditum, quorum duo tactum & aspectum apud visum largientia, quorum opus & virtus sciuntur quæ sunt terra, & aqua. Alia autem duo elementa, nec videntur nec tanguntur, nec quicq̃ largiũtur, nec locus eorũ videtur nec opus, nec vis, nisi in priorib. elemẽtis terra scil. & aqua, cũ aũt quatuor elementa nõ cõiungũtur, nihil hominibus artificij quod cupiunt perficitur. Mixta autem & à suis naturis exeuntia aliud fiunt. Super his igitur optimè meditamini. *Et Turba:* Magister si diceres tua verba sequeremur. *Et ille:* Jam dixi & bene vtique conseruantia tantum dicam verba quæ dicendo, sequimini. Scitote omnes permanentes, quod nulla fit tinctura verax nisi ex nostro ære. Nolite ergo & animas & pecunias vestras destruere, ne tristitiam cordibus vestris inferatis. Adijciam & firmamentum vobis, quod nisi prædictum æs in album vertatis, ac nummos apud visum faciatis: deinde rubeum faciatis, donec tinctura fiat, nihil faciatis. Illud igitur æs comburite, confringite, ac nigredine priuate, coquendo, imbuendo & abluendo, quousque album fiat, deinde dirigite ipsum.

Sermo Decimus.

ARISLEVS *ait*: Scitote quod huius operis clavis est nummorum ars. Accipite igitur corpus quod vobis demonstravi, ac inde tabulas tenues coaptate. Deinde maris nostri aquæ imponite, quæ est aqua permanens, postquam tegitur, deinde leni imponite igni, donec tabulæ confringantur, & fiant aquæ vel Etheliæ, quod idem est, miscete, & coquite ac simulate, in leni igne, donec brodium fiat saginato simile, ac in sua aqua Etheliæ vertite quousque coaguletur, & num-

& nummi fiant variati, quod salis florem nuncupamus. Coquite igitur quousque nigredine privetur ac albedo appareat. Regite demum ipsum, & auri collæ commiscete, & coquite, donec fiat Ethelia rubea, ac terite cum patientia ne vos tædeat, ac Etheliam aqua sua imbuite quæ ex eo exivit, quæ est aqua permanens donec rubeum fiat. Hoc igitur est æs combustum, quod est auri fermentum ac auri flos, quod cum aqua dirigite, donec aqua descendat. Hoc igitur continuè faciatis, quousque tota privetur aqua, & pulvis fiat.

Sermo Vndecimus.

PARMENIDES *inquit:* Sciatis, quod invidi multipliciter de pluribus aquis tractaverunt, & de brodijs, corporibus, lapidibus, & metallis, ut vos decipiant omnes, scientiam inquirentes. Dimittite igitur hæc & aurum, nummos: nummosque aurum fieri facite pro hoc nostro ære & æs pro nigredine. Ac plumbum stannumque plerique faciendo, nigredinem vocant. Et scitote, quod nisi veritatis naturam dirigatis, eiusque complexiones & compositiones benè coaptetis, & consanguinea consanguineis, & primum primo, inconvenienter facitis, nec quicquã operamini. Eò quod naturæ cum suis obuiabunt naturis, consequentur eas & lætabuntur: In eis namque putrescunt & gignuntur, eò quod natura naturâ regatur, quæ ipsam diruit ac in pulverem vertit, & in nihilum deducit, demum ipsa eam renovat, reiterat & gignit frequenter. Ergò in libris investigate, ut veritatis naturam sciatis, & quid eam putrefacit, quidque renovat ac cuius sit saporis, & quæ naturaliter habeat propinqua, & qualiter se ad invicem diligant, & qualiter post amorem inimicitia, ac corruptio eis accidat, & qualiter complexentur se ad invicem, illæ naturæ, & concordes fiant donec in igne lenes fiant similiter. His igitur notis in hac arte, manus vestras imponite. Si verò veritatis naturas ignoretis, noli huic operi appropinquare, quoniam totum est noxium, infortunium & tristitia. Sapientum igitur verba inspicite, qualiter his verbis totum peregerunt, cum dixerunt, quod natura naturâ lætatur, & natura naturam continet. In his igitur verbis vobis peractum est opus multiplex superfluum. Ideò dimittite & argentum vivum accipite, & in corpore magnesiæ coagulate, vel in Kuhul, vel in sulphure, quod non comburitur, & facite ipsum naturam albam, ac æri nostro imponite & album fit. Si rubeum faciatis, rubeum

fit, & si deinceps coquatis aurum fit. Dico quoniam ipsum mare in rubeum vertit & auricollam. Et scitote, quod non vertitur aurum in rubiginem, nisi per aquam permanentem, eò quod natura naturâ lætatur. Regite ergò ipsum coquendo in humorem donec natura abscondita appareat. Si igitur exterius apparente septies ipsum, aqua imbuite, coquendo, imbuendo & assando, donec rubeum fiat. O illæ naturæ cœlestes, veritatis, naturas nutu Dei multiplicantes. O Natura illa fortis, quæ naturas vincit ac superavit, suasque gaudere, & lætari facit naturas. Hæc igitur est specialiter cui DEVS eius posse tribuit quod ignis non potest. Ideoque magnificauimus, & honorificauimus, eam, qua nihil est preciosius, in vera tinctura, cui simile, vel par minimè invenitur. Ipsa est veritas, quam sapientiam investigantes amant. Liquefacta enim cum suis corporibus altissimum operum operatur. Nonne si veritatem sciretis, mihi multipliciter gratias ageretis. Scitote ergò tingentes cinerem: quæ mixta sunt oportet vos diruere: Namque ea quæ ei miscentur superat, & in suum vertit colorem. Et quemadmodum apud visum superficiem vincit, sic intima superauit. Et si vnum sit fugiens, alterum verò ignem patiens, utrumque utrique iunctum, ignem patitur. Et scitote, quod si superficies, nubes dealbaverunt, procul dubio intima dealbabunt. Et scitote omnes Sapientiæ investigatores, quod res una superat quatuor, & quod sulphur nostrum solum omnia comburit corpora. *Respondit Turba:* Optimè dixisti Parmenides, non tamen fumi dispositionem posteris demonstrâsti, nec qualiter ipso dealbatur.

Sermo duodecimus.

LVCAS *inquit*: Ego dicam, in eo vestigia sequens priorum. Et scitote omnes Sapientiæ investigatores, quod Tractatus hic non est ab initio regendi. Accipite argentum vivum, quod ex masculo est, & secundum consuetudinem coagulate. Nonne me videtis, vobis dicere secundum consuetudinem, eò quod prius iam coagulatum est. Non est igitur hoc regendi initium, hoc tamen iubeo, ut argentum vivum, quod ex masculo capiatis, & ponatis super ferrum vel stannum vel æs gubernatum, & dealbabitur. Similiter fit alba magnesia, & masculus cum ea convertitur. Quoniam magnetis est cum ferro propinquitas quædam,

ideò

ideò nostra gaudet natura. Accipite ergo nubem quam priores vos capere iusserunt, & cum suo coquite corpore, donec stannum fiat. Et secundum consuetudinem a sua mundate nigredine, abluite, ac æquo assate igne donec dealbetur. Argento autem vivo gubernato omne corpus dealbatur, natura namque naturam convertit. Magnesiæ igitur accipite, & aquam aluminis, & aquam nitri, & aquam maris, & aquam ferri, fumo dealbate. Eò quod fumus ille albus est, & omnia dealbat, quo fumo quicquid cupitis dealbari, dealbatur. Illum igitur fumum suæ feci miscete, donec coaguletur, & nimium album fiat. Hoc album æs assate donec seipsum geminare faciat, quoniam magnesies cum dealbatur, spiritus fugere non dimittit, nec æris umumbram apparere, eò quod natura naturam continet. Accipite ergo omnes doctrinæ filij, album sulphureum & sale & rore, dealbatæ vel albi salis flore, donec nimium album fiat. Et scitote quod salis albi flos est Ethel de Ethelia. Assate ergo ipsum per dies septem donec fiat, ut marmor coruscans, eo quod cum ita fit, maximum est arcanum, quoniam sulphur sulphuri mixtum est, & factum est inde maximum opus propter propinquitatem inter se, eo quod naturæ suæ obviantes naturæ lætantur. Accipite ergo Mardeck, & dealbate ipsum per gadenbe, id est, urinam, & acetum, & aquam permanentem, assate, & coagulate donec non liquefiat in igne fortiore suo, igne priore, & vasis os fortiter cooperite, ne flos fugiat, & suum propinquum secum teneat, & eius albedinem incendi faciat, & cavete ignis incensionem, quoniam si incendatis ignem ante terminum rubeum fit, quod nihil vobis prodest, eo quod in initio regendi vultis album. Deinde coaguletis ipsum, deinde rubeum facitis. Et sit ignis vester lenis in dealbando donec coaguletur. Et scitote quod cum coagulatur, nos vocamus ipsum animam, & quod tunc citius, à natura in naturam convertitur. Hoc igitur de nummorum arte est sufficiens, rationem habentibus, eo quod res vna facit, quod & plures operantur. Pluribus autem rebus non indigetis nisi una re, & illa res in unoquoque gradu operum vestrorum in aliam vertitur naturam. *Inquit Turba*, Magister si prout Sapientes dixerunt, diceres, & breviter ipsos quos video nolle ad totum tenebris separari, vos sequerentur.

Sermo

Sermo Tredecimus.

PYTHAGORAS *ait:* Aliam gubernationem ponimus quæ non est alia radice, verum nomine. Et scitote huius investigatores scientiæ, & sapientiæ, quicquid invidi in libris suis iusserunt de naturarum compositione, sibi invicem convenientium, in sapore unum tantum est, in oculorum autem visu quàm diuersa sunt. Et scitote quod res quam multipliciter narraverunt, suum absq; igne socium consequitur, prout lapis Magnetis consequitur ferrum, quibus illa res non frustra refertur, vel spermati vel vulvæ quibus similis est illa res. Et quod illa res quæ suum absq; igne socium sequitur nulla compositione passim multos apparere colores facit, eò quod illa Una res in unoquoq; introit, regimine, quam vbiq; inveniunt: quæ lapis est, at non lapis, vilis & pretiosa, obscurata, & celata, & à quolibet nota: vnius nominis, & multorum nominum quæ est sputum lunæ. Hic igitur lapis non est lapis eò quod pretiosus est, sine quo natura nihil operatur unquam. Cuius nomen est unum; multis tamen ipsum nuncupavimus nominibus propter suæ excellentiam naturæ *R. Turba* si quibusdam, Magister, suis nominibus investigantibus nuncuparis. *Et ille.* Ethelia dicitur alba, & æs album, & ab igne fugiens qui solus æs dealbat. Lapidem igitur album cõfringite, postquam cum lacte coaguleris. Deinde calcem ad marmor confringite, & cavete ne à vase exeat humiditas, verum ipsam in vase coagulate, quousq; cinis fiat, & lunæ sputo coquite, ac dirigite. Invenietis enim lapidem fractum & sua aqua iam imbutum. Hic igitur est lapis quem omnibus nuncupavimus nominibus, qui opus recipit & bibit, & ex quo omnis color apparet. Accipite igitur ipsam gumam quæ ab excoria est, & cum calcis cinere miscete, quam rexistis & fœce quam scitis, ac aqua humectante permanente. Deinde inspicite, utrum pulvis factus est, sin autem in igne suo fortiore assate, donec confringatur Deinde aqua permanente imbuite, ac quantò magis colores variantur, tantò ipsa calefieri dimitte. Et scitote, si argentum vivum album capiatis, vel sputum lunæ & prout iussi faciatis, leniq; igne confringatis, coagulatur & fit lapis. Ex hoc igitur lapide cum confringitur, varij uobis colores apparebunt. Hic autem in sermone si quid ambiguitatis vobis eveniat, prout iussi vos facite donec albus lapis fiat atq; coruscans, & propositum vestrum inveniatis.

Sermo

Sermo decimus quartus.

ACSUBOFEN *inquit*: magiſter dixiſti non invidens, quod te decet, remuneret tibi DEUS, *ait Pythagoras*. Et te Acſubofen liberet DEUS ab invidia. *Et illa*. Sciatis Turba Sapientum quod ſulphura ſulphuribus continentur, & humiditas humiditate. *Reſpondit Turba*: Acſubofes iam invidi ſimile quid dixerunt: ſignifica igitur, quid hæc humiditas eſt. *Et ille*. Cum venenum corpus penetrat invariabili colore, ipſum colorat, & nunquam dimittit corpus, animam quæ compar, ſibi eſt, à ſe ſeparari. De quo invidi dixerunt, perſequente, fugienti obviante, ab eis fuga auffertur, & veritas ſequitur. Et quod natura ſuum cœpit comparem, ut inimicum & ſe invicem continuerunt, eò quod ex ſulphureo, ſulphure mixto, precioſiſſimus fit color qui non variatur, nec ab igne fugit, quando anima in corporis intima infertur, ac corpus continet ac colorat. Dicta autem mea reiterabo in tyria coloratione. Accipe animal quod dicitur Kenckel quoniam tota eius aqua tyrius color eſt, & regite ipſum leui igne, ut conſuetum eſt, donec terra fiat, in qua parum erit coloris. Uolentes autem, ad tyriam pervenire tincturam, accipite humiditatem quam eiecit illud & cum eo paulatim imponite in vaſe, & in eo imponite illam tincturam cuius color non uobis placuit. Deinde aquam coquite ipſum marina, donec areſcat. Deinde illo humore imbuite, & paulatim deſiccate & non deſiſtatis imbuere ipſum, & coquere, & deſiccare, donec toto ſuo humore imbuatur. Deinde per dies quoſdam in ſuo vaſe dimittite, quouſq; precioſiſſimus color tyreus ei deſuper exeat. Jnſpicite qualiter vobis deſcribam regimen. Conficite ipſum Urina puerorum, & aqua maris, ac aqua munda permanente, antequam tingatur, & leui decoquite igne, donec nigredo pereat ac quieſcat, & illud de facili confringatur. Decoquite ergò ipſum ſuo humore, donec veſtiat ipſum rubeum colorem. Volentes autem ipſum in tyrium colorem ducere, imbuite ipſum aqua continuà & miſcete, prout ſcitis ei ſufficere, apud viſum, & miſcete & ipſum aqua permanente, ita quod ſufficiat, & decoquite donec rubigo aquam bibat. Deinde aqua maris quam paraſti, abluite quæ eſt aqua calcis deſiccatæ, & coquite donec ſuum bibat humorem, & facite hoc per dies poſt dies. Dico quod color indè vobis apparebit, cui nunquam ſimilẽ tyrij fecerunt. Et ſi vultis ut ſit altis altior quã fuerat, & audacior, ponite gum-

mam

mam in aqua permanente, qua per vices ipsum tingite, deinde in sole desiccate. Demum prædictæ redditæ aquæ, & niger tyrius color intenditur. Et scitote quod vos non tingitis purpureum colorem nisi frigido. Accipite ergò aquam quæ est, de frigoris natura & in ea lanam decoquite, donec tincturæ vim capiat ab aqua. Et scitote quod illam vim, quæ ab illa exit, aqua, florem philosophi nuncupaverunt. Propositum vestrum ergò sit illa aqua, in ea ponite quod in vase est per dies & noctes, donec pretiosissimum tyrium vestiatur coloré.

Sermo decimus quintus.

FRICTES *inquit*: omnes sapientiæ investigatores, scitote quod huius artis fundamentum propter quam multi perierunt, Vnum quid est, quod omnibus naturis fortius, & sublimius apud philosophos, apud insipientes verò est omnium rerum vilius quod nos veneramur. Heu vobis omnibus insipientibus quam ignari estis huius artis pro qua moreremini si sciretis. Et iuro vobis, quod si reges eam scirent, nemo vestrum Unquam ad eam perveniret ò natura hæc qualiter vertit corpus in spiritum. O quam admirabilis natura, qualiter omnibus imminet ac omnia superat. *Ait Pythagoras*. Frictes nomina eam. *Et ille*. Est acetum acerrimum, quod facit aurum esse merum Spiritum sine quo aceto, nec albedo nec nigredo, nec rubor nec rubigo fieri potest. Et scitote quod cum corpori, miscetur, & continetur, & Unum fit cum eo vertit ipsum in spiritum, & spirituali, tingit tinctura invariabili quæ deleri non potest. Et scitote. Quod si ponitis corpus super ignem absq; aceto comburitur, & corrumpitur. Et scitote quod humor primus est frigidus. Cavete igitur ignem qui inimicus est frigori. Ideoq; dixerunt sapientes suaviter regere, donec Sulphur fiat incremabile. Huius autem artis, dispositionem, rationem habentibus iam sapiens demonstravit eorum autem artis quæ dixit, optimũ est quod parum huius sulphuris, forte corpus comburit. Ideoq; ipsum venerantur, & describunt, in initio libri eorum quod filius ADE sic descripsit. Quoniam hoc acetum corpus comburit, & in Cinerem vertit, quod & corpus dealbat, quod si benè coquitis ac nigredine privetis, in lapidem vertetur & fiet nummus intensissimæ albedinis. Coquite ergò lapidem donec diruatur, demum solvite ac maris aqua temperate. Et scitote quod totius operis initium est dealbatio cui rubor succedit. Demum operis perfectio, post hæc autem per acetum

autu

nutu DEI tota fit perfectio. Jam vobis discipulorum Turbæ huius rei unius dispositionem, demonstravi quæ naturis est perfectior, preciosior, ac honorabilior. Et iuro, vobis per DEUM, quod multo tempore in libris investigavi, ut ad huius unius scientiam pervenirem, ac DEUM oravi ut quid est me doceret. Exaudita autem oratione, mundam aquam mihi demonstravit, qua novi merum acetum, & quantò magis libros legebam, tantò magis mihi illuminabatur.

Sermo decimus Sextus.

SOCRATES *inquit:* Scitote manentium Turba filij Doctrinæ, quod absq; plumbo nulla fit tinctura eò quod vim habeat. Nonne videtis qualiter Hermes, gratia triplex punicum cum in corpore subiungitur, in colorem vertitur invariabilem. Et scitote quod prima vis est acetum. Secunda verò plumbum de quo sapientes dixerunt, quod cum punicum in corpore subiungitur, fit ex eo color invariabilis. Accipite ergò plumbum quod fit ex lapide qui dicitur Kuhul, & sit optimus, & coquite ipsum donec ipsum nigrum fit. Deinde nitri aqua ipsum terite, donec spissum fiat ut pinguedo. Jtem deinde coquite nitentissimo igne, donec spissitudo corporis diruatur, aqua contempta. Accendite ergò super ipsum, quousq; fiat lapis, mundus & nummosus & albissimus, terite ergò ipsum, rore, & sole, & aqua maris, ac pluviæ. XXI. diebus X. diebus salso. X. verò diebus dulci aqua, & invenietis ipsum, nummoso lapidi simile. Coquite igitur ipsum nitri aqua donec fiat Stannum. Coquite igitur ipsum donec humore privetur ac siccum fiat. Et scitote quod cum siccus fit, sui humoris residuum velociter bibit, & quod est plumbum combustum. Agite igitur ipsum ne comburatur. Hoc autem sulphur quod non comburitur nuncupamus. Terite ergò ipsum acerrimo aceto, & coquite donec spissetur & cavete, ne acetum in fumum vertatur, & pereat, & coquite ipsum. Centum quinquaginta diebus. Jam ipsam igitur alibi plumbi dispositionem demonstravi, eo autem noto nihil aliud est quā mulierū opus & ludus puerorum. Et scitote quod arcanū operis auri fit, ex masculo, & fœmina, masculū autē iam in plūbo vobis ostēdi fœminā verò in auripigmēto, vobis nuncupavi, auripigmētū igitur plumbū scite hic enim masculus recepta gaudet fœmina eo quod masculo adiuvatur. Masculus verò à fœmina, tingentem accipit spiritum. Ipsos igitur mixtos vitreo imponite vasi, & Ethelíæ & aceto terite acerrimo ac septem coquite diebus, & cavete ne arcanum fumiget,

fumiget, & per noctes dimittite. Et si vultis ipsum lutum induere, videntes ipsum iam siccum, aceto imbuite. Jam igitur auripigmenti vim vobis notificavi quod est fœmina quâ maximum perficitur arcanum. Nolite ergò ipsas malis ostendere. Randerit autem, est Ethelia aceti quod in confectione imponitur quibus DEUS perficit opus, quo & spiritus corpora capiunt, & spiritualia erunt.

Sermo Decimus Septimus.

ZIMON *inquit*: Jam dixisti philosophorum & discipulorum Turba, in album faciendo: dicendum est igitur, in rubeum faciendo, scitote omnes huius artis investigatores quod nisi dealbetis non potestis rubeum facere, eò quod duæ naturæ nihil aliud sunt quam rubeum & album, dealbate igitur rubeum & album. Et scitote quod annus in quatuor dividitur tempora. Primum autem tempus est frigidæ complexionis, quod est hyems. Secundum verò est complexionis veris. Deinde tertium quod est æstas: deinde quartum quo fructus maturantur est autumnus. Hoc igitur modo oportet vos naturas regere, hyemis humiditate, deinde Vëris tempore, & exitu florum æstatisq; calore, & aëre, & qualiter fructus maturantur & lenificantur, ut ab arboribus colligantur. Hoc igitur descripto exemplo, tingentes regite naturas: sin autem erratis, neminem nisi vosmetipsos reprehendite. *Respondit Turba*: optumè tractâsti, adde igitur posteris huiuscemodi aliud. *Et ille*: Dicam, in plumbum rubeum faciendo. Accipite plumbum, quod magister accipere vos iussit, in principio sui libri, & cum eo ponite æs ut plumbum, & coquite donec spissetur, congelate & desiccate, donec rubeum fiat. Hîc Utiq; est plumbum rubeum de quo sapientes dixerũt, æs & plumbũ lapis fiant preciosus, miscete ea æqualiter, & assate cũ eis aurũ, quod si benè regatis spiritus fit tingẽs in spiritibus. Cũ enim masculus & fœmina coniungũtur, fit mulier non fugiens, compositum verò spirituale. Ex composito autem in spiritum rubeum verso fit mundi principium: Ecce hoc plumbum quod plumbum rubeum nuncupavimus nostri est operis, sine quo nihil fit.

Sermo Decimus Octauus.

MUNDUS *ait*: *Turbæ*: investigatores huius artis sciendum est, quod philosophi in libris suis gummam multipliciter

pliciter narraverunt quæ nihil aliud est quam aqua permanens ex qua preciosissimus lapis generatur. ô, quam plures sunt huius gummæ investigatores, & quam minimi eam cognoscunt. Et scitore quod hæc gumma non emendatur nisi solo auro, quam plures namq; sunt qui has investigant applicationes & inveniunt quasdam, non tamen possunt labores sustinere, eo quod diminuuntur. Quæ autem ex gumma fiunt applicationes, & ex honorabili lapide, qui tincturam iam continuit, ipsæ penas sustinent ac nunquam diminuuntur. Mea igitur verba intelligite, vobis namq; gummæ lucifico dispositionem invidens, & arcanum in ea existens. Et scitote quod gumma nostra est auro fortior, & oportet, Scientes eam tenere auro honorabiliorem, aurum tamen honoramus, sine ipso namq; gumma non emendatur. Gumma igitur nostra pretiosior & sublimior est margaritis, eo quod ex gumma pauco auro multum emimus. Jdeoq; philosophi scribentes ne pereant, caventes in libris suis manifestam dispositionem non posuerunt ne quilibet eam cognosceret, quam si insipientes scirent non vili venderent pretio. Accipite ergò ex gum̃a alba intensissimi candoris partem unam, & ex albi Vituli urina part. 1. & ex felle piscis. 1. & ex gummæ corpore, sine quo emendari non potest 1. has miscete portiones, & per 40. dies coquite. Hisq; transactis calido sole, congelate donec desiccentur. Deinde coquite ipsum mixtum cum lacte fermenti quousq, lac deficiat, deinde ipsum extrahite & quousq; siccum fiat, in calore dimittite. Deinde cum lacte ficus ipsum miscete, & coquite donec humor ille desiccetur in composito, quem postea cum radicis herbæ lacte miscete, & coquite donec desiccetur. Deinde ipsum pluviali aqua humectate, deinde aspergite aquam roris & coquite donec desiccetur. Jtem aqua ipsum imbuite permanente, & desiccate, quousq; intensissimæ fiat siccitatis. His præmissis ipsum gummæ miscete, quæ omnibus paratur coloribus & coquite fortiter, donec totius vis aquæ pereat corpusq; totũ desiccet humiditatem, inducentes ipsum coquendo, quousq; illius siccitas incendatur. Deinde dimittite per 40. dies, ut in illa tritione maneat vel decoctione donec spiritus corpus penetret. Hoc enim regimine spiritus incorporatur, & in spiritum corpus vertitur, observate ergò vas ne compositum fugiat, & fumiget. His autem peractis vas aperite, & vestrum propositum invenietis. Hoc utiq; est gummæ arcanum, quod in libris suis philosophi celaverunt.

Penas i. e. labores, ratione gallicismi.

Sermo Decimus Nonus.

DARDARIS *inquit*, notum est quod iam aquam magistri permanentem narraverunt. Oportet igitur introductum in hac arte, nihil incipere antequam huius aquæ vim sciat permanentis. Nos enim oportet semper uti in commixtione, contritione, & toto regimine, illa nota aqua permanente. Qui igitur aquam nescit permanentem, eiusq; regimen prout oportet, non ingrediatur in hac arte eo quod absq; aqua permanente nihil fit. Vis eius est spiritualis sanguis, quare philosophi aquam nuncupaverunt, eam permanentem, contrita enim cum corpore quod vobis ante me magistri exposuerunt, nutu DEI corpus illud in spiritum vertit. Sibi enim invicem mixta ac in unum redacta, se invicem convertunt corpus scilicet incorporat spiritum, spiritus verò corpus in spiritum tinctum, prout sanguis vertit. Et scitote quod omne quod spiritum habet, habet etiam & sanguinem: huius igitur mementote arcani.

Sermo Vigesimus.

BELUS *inquit*: optimè dixistis discipuli *Respondit Pythagoras*, Bele cur (philosophi cum sint) discipulos nuncupâsti? *Respondit, Ille*, ad honorem sui magistri, ne ipsum eis parem faciam. *Pythagoras autem respondit*. Qui nobiscum in hac arte hunc librum composuerunt qui Turba dicitur non debent vocari discipuli. *Et ille*. Ipsi, magister, aquam, frequenter permanentem narraverunt. Albumq; facere, & rubeum multis modis descripserunt, nominibus tantum diversis. Occulta autem veritate concordes sunt quibus modis, pondera compositiones ac regimina coniunxerunt. Ecce dicta in hoc despecto, fama divulgata quod apud philosophos excelsum est quod est lapis & non lapis quod multis nuncupatur nominibus, ne quis ipsum agnoscat insipiens. Quidam enim sapientes alio modo, ubi generatur ei nomen assumpserunt, quidam verò à calore quorum quidam viridem dixerunt lapidem, quidam lapidem intentissimi spiritus ex ære, corporibus immixtibilem, quidam eius descriptionem alteraverunt, quod apud vendentes lapides qui dicuntur sauen nummis venundatur, quidam sputum lunæ, quidam astronomicè quidam quoq; aritmeticè, ipsum nuncupaverunt, iam nominum legionibus vocatum est, cuius melius est, quod fit

ex me-

ex metallis, quidam cor solis, quidam etiam quod fit ex argento vivo, cum lacte volatilium dixit esse.

Sermo Vigesimus primus.

PANDOLFUS *inquit*: Bene tantum de lapide despecto dixisti quod nemini fratrum tuorum aliquid dimisisti dicendum. Insuper doceo posteros, hunc lapidem despectum esse aquam permanentem. Et scitote omnes sapientiæ investigatores, quod aqua permanens est aqua mundanæ vitæ, quod scilicet philosophi dixerunt, natura naturâ lætatur, natura naturam continet, ac natura naturam vincit. Hoc autem breve dictum operis principium rationem habentibus philosophi constituerunt. Et scitote, quod nullum corpus est preciosius, vel purius sole & quod nullum venenum tingens generatur absq; sole, & sua umbra. Qui igitur philosophorum venenum absq; his facere conatur iam errans cecidit in id quo eius tristitia permanet. Qui autem sapientum venenum ex sole & eius Umbra tinxit, ad maximum pervenit arcanum. Et scitote quod nummus noster cum rubeus fit, aurum nuncupatur, qui ergò scit Cambar philosophorum occultum, iam ei notum est arcanum: *Respondit Turba*, benè descripsisti hunc lapidem notificè, non tamen eius narrâsti regimen, nec compositionem, revertere ergò describendo. *Inquit*, iubeo capere occultum & honorabile arcanum quod est, magnesia alba quæ mixta & trita cum uero & cavete ne hoc accipiatis, nisi purum & mundum: demum suo imponite vasi, & orate DEUM hunc maximum videre lapidem vobis concedat. Deindè coquite paulatim, & extrahentes inspicite si factus sit niger lapis optimè igitur rexistis. Sic autem regite ipsum albo quod est magnum arcanum, donec fiat Kuhul nigredine coopertum quæ scilicet nigredo percitote quod non permanet nisi. 40. diebus. Terite igitur ipsum cum suis confectionibus, quæ sunt hic flos æris, aurum indicum quorum radix est una & ex ungento id est & ex croco, id est & exaltato alumine fixo id est ♄ * ergò quatuor prudẽter coquite 40. diebus vel 42. His enim diebus præmissis DEUS vobis ostendet, huius lapidis principium qui est lapis atiros quẽ visum gratia DEI multipliciter relata, fortiter coquite & gumæ residuo imbuite. Et scitote quod quotiens cinerẽ imbuitis, totiens per vices & desiccatur & humectatur, donec eius color in id quod quæritis vertatur. Itẽ clementer in-

* ♄. *Id est Saturno v. detur legendum Hæc ergo quatuor. Vel potest etiam sic legi quæ sunt hic flos æris, aurum Indicũ quorum radix est una, & ex unguẽto id est & croco & exaltato alumine fixo. i. e. Saturno.*

ſpiciens nobis quod cœpi perficiam. Scitote quod huius lapidis pretioſi operis perfectio eſt ipſum regere medicinæ reſiduo eius quod reſervâſti quare duarum tertiarum partium reſiduarum, ad ipſum imbuendum altera imbuite, ac in calore ad coquendum ponite, & ſit ignis eius priore intenſior, cereatur & cum deſiccatur ſe invicem continet. Coquite igitur ceram donec bibat collam auri, quam deſiccatam cera, etiam imbuite reſidua ſepties donec illæ duæ finiantur tertiæ partes easq; omnes bibat recta terra. Demum ipſam calido imponite igni, donec terra ſuum extrahat florem , ac ſatis placeat. Si intelligatis beati eſtis. Sin autem, vobis operis perfectionem reiterabo: accipite album mundum quod maximum eſt arcanum, in quo eſt veritas tincturæ, eoq; arenam imbuite, quæ facta ex lapide eſt ſepties imbuto, quousq; totum bibat ac vaſis os fortiter claudite , ut vos multoties iuſſi. Quoniam quod ex eo agitis DEO annuente vobis apparebit, quod eſt lapis tyrij coloris. Jam igitur perfeci veritatem ideò coniuro vos per DEUM, & veſtrum verum magiſtrum, vt hoc maximum oſtendatis arcanum, & cavete malignos.

Sermo vigeſimus ſecundus.

THEOPHILUS *inquit:* Benè dixiſti notificè & pulcrè, ac ab invidia liber factus es. *Ait Turba.* Exponat igitur nobis veſtra diſcretio, quod notificus Pandolfus poſuit : & noli eſſe invidus. *Et ille.* Omnes huius ſcientiæ inveſtigatores, operis nummi & auri arcanum eſt tenebroſa veſtis & nemo novit quæ philoſophi in libris ſuis narraverunt abſq; lectionum & tentationum frequentatione ac ſapientum inquiſitione. Quod enim poſuerunt ſublimius , & obſcurius eſt quam quod ſcire poſſit, & quamuis notius, tractaverunt , & benè: quidam toti obſcurè tractaverunt , alij aliis ſunt lucidiores. *Reſpondit Turba*, verum dixiſti. *Et ille:* Notifico poſteris, quod inter Boritin & æs propinquitas eſt, eò quod Boritis ſapientum æs liquefacit, & velut aqua fluxibilis vertit. Dividite ergo venenum in duo æqualia quorum altero æs lique facite, alterum verò ad terendum & imbuendum ſervate. Eò quod oportet vos æs in laminas perducere, demum cum priori veneni parte coquere duo ad ſeptem in duobus, ad ſeptem in ſua coquite aqua 42. diebus, demum aperite vas & invenietis ęs in argentum vivum verſum, abluite ipſum coquendo, quousq; ſua privetur nigredine, & fiat æs umbra carens,

rens. Demum ipſum continuè coquite, donec congeletur. Ipſo enim congelato fit maximum arcanum. Hunc igitur lapidem Boritin philoſophi nuncupaverunt, coquite illum lapidem congelatum, quousq; mucræ ſimilis ſit materia. Tunc autem aqua ipſum imbuite permanente quam vos iuſſi reſeruare, altera ſcilicet portione, ac multipliciter coquite quouſq; eius appareant colores. Hæc igitur eſt putrefactio maxima, quæ maximum extrahit arcanum. *Inquit Turba*, revertere exponendo Theophile. *Et ille:* intimandum eſt quæ propinquitas inter magnetem & ferrum, ea inter æs & aquam permanentem eſt utiq; propinquitas. Si igitur æs & aquam regatis permanentem ut vos iuſſi, fiet inde maximum arcanum hoc modo. Accipite magneſiam albam & argentum vivum, maſculo miſceto, ac fortiter terite coquendo, non manibus, quousq; tenuis fiat aqua. Dividentes autem hanc, aquam in duas partes, altera ipſum aqua parce coquite XI. diebus, donec fiat flos candidus, vt flos ſalis in ſuo ſplendore, & coruſcatione: vaſis autẽ os fortiter claudite, & 40. diebus coquite, & invenietis ipſum, aquam lacte candidiorem eius etiam nigredinẽ coquendo private, cõtinuè coquentes quousque tota eius natura, diruatur & coinquinatio pereat, & mundum eſſe videatis, & totum frangatur. Si n verò vultis ut totum arcanum quod vobis dedi peragatur, abluite ipſum aqua, quam vos iuſſi ſervare altera videlicet parte, donec fiat crocus, ac in ſuo dimittite vaſe, quoniam ikſir ſeipſum conterit, & reſidua imbuite aqua donec decoctione & aqua conteratur, & fiat ſimile ſyrupo granatorum, imbuite igitur ipſum & coquite, donec ponderis humiditatis reſiduum quod habetis deficiat, & color quem philoſophi in libris ſuis explanaverê appareat.

Sermo vigeſimus tertius.

CERUS *ait:* Jntelligite omnes doctrinæ filii quod Theophilus vobis ſignificavit, inter magnetem & ferrum eſſe propinquitatem, commixtiorem propinquitate, inter magnetem, & ferrum exiſtente, cum æs convenienter per centum dies regitur: quid autem vobis eſt utilius ſignificatione, quod inter ſtannum & argentum vivum nulla eſt propinquitas, nec alteri cum altero eſt natura? *Reſpondit*, malè dixiſti, & vituperaſti rectam diſpoſitionem. *Et ille.* Notum facio quod non dico niſi veritatem, quid vobis eſt invidiæ? Ti-

mete Dominum omnis Turba, vt magister vester vobis cre-dat: *Et Turba.* Dic quod vis. *Et ille.* Iubeo vos capere ar-gentum vivum quod est vis masculinæ, ipsumq; coquite cũ suo corpore donec fiat ut aqua fluxibilis, coquite masculi-num simul & vaporem quoq; ita utrumq; coaguletur, & fiat lapis. Jam autem diviseratis aquam in duas partes, quarum prima ad corpus liquefaciendum, & coquendum, Secunda verò ad mundandum iam combustum, & suum socium quæ unum facta sunt. Imbuite ipsum septies & mundate, quousque diruatur, ac corpus suum mundetur, ab omni coinquinatione & fiat terra. Et scitote quod 42. diebus ipsum totum in terram vertetur, coquendo igitur ipsum liquefacite donec fiat vt aqua vera & argentum vivum. Deinde aqua nitri ab luite donec fiat ut nummus liquefactus. Demum coquite donec congeletur & fiat stanno simile, tunc maximum est arcanum, scilicet lapis qui ex duobus est. Regite ipsum coquendo, & terendo, donec crocus fiat excellentissimus. Et scitote quod aquam cum suo comite desiccatam, crocum nuncupavimus. Coquite igitur ipsum, & residua imbuite aqua quam observâstis, donec propositum inveniatis.

Sermo vigesimus quartus.

BACOSCUS dicit: optimè dixisti. Bele, dicta igitur vestra sequor vestigia. *Et ille:* ut placet, cave tamen ne sis invidus. Non est enim sapientum invidia, & Bacoscus verum dicis. Filios igitur iubeo doctrinæ. Accipite plumbum & ut philosophi iusserunt imbuite, deinde liquefacite, deinde congelate, donec lapis fiat, deinde regite ipsum lapidem auricolla, & granatorum syrupo donec confringatur. Iam enim in duas partes aquam divisistis, quarum altera plumbum liquefecistis, & factum est ut aqua, coquite igitur ipsum donec desiccetur & fiat terra, deinde terite ipsum aqua observata donec rubeum induat colorem, ac prout vos iussi frequentissimè. T*urba autem ait.* Nihil egisti nam ambigua verba contulisti revertere ergò. *Et ille.* Argentum vivum volentes coagulare, suo miscete compari. Deinde diligenter coquite, donec aqua fiat utrumque permanens. Deinde coquite illam aquam donec coaguletur. Hæc autem cum vapore suo compari desiccatur, eò quod invenietis totum argentum vivum iam coagulatum à se ipso. Si intelligatis, ac suo

vasi quod oportet, imponatis, coquite ipsum donec coaguletur, deinde terite donec fiat crocus colori auri similis.

Sermo Vigesimus quintus.

MENABDUS *ait:* remuneret tibi DEUS pro regimine. sicut veridicis, quoniam dicta tua illuminasti. *Et illi.* Aiunt ex quo eum laudas, prædictis suis, noli eo esse inferior. *Et ille:* Scio quod nihil aliud possum dicere quam quæ dixit, Iubeo tamen posteros facere corpora non corpora, hæc incorporea vero corpora. Hoc enim regimine paratur compositum, eiusque naturæ occultum extrahitur. His itaq; corporibus arg. vivum corpori iunge magnesiæ ac fæminam viro, & per hoc Ethelia nostra extrahitur occulta, per quā corpora colorantur, hoc utiq; regimen si intelligatis, corpora fiunt non corporea, & incorporea, corpora. Si diligenter res igne teratis, ac Etheliæ peragatis fiunt res mundæ non fugiētes. Et scitote, quod argentum vivum, est ignis corpora cōburens, mortificans, & confringens, uno regimine, ac quanto magis corpori miscetur & teritur, tanto magis corpus diruitur. Argentumq; vivum igneum, cum autem diligenter teritis eisq; ut oportet percipitis possidebitis Ethel naturam & colorem non fugientem, ac omni tincturæ aptitudinem patienti, ignem quem, superat, confringit ac continet. Eo quod res non colorat nisi coloretur, eoque colorato colorat. Et scitote quod corpus non potest tingere se ipsum nisi spiritus eius extrahitur in ventre eius occultus & fuerit corpus & anima absq; spiritu, quę est spiritualis natura, ex qua colores apparuerunt, eo quod spissum terreum non tingit, verum tenuis naturæ, quod in corpore transigitur, colorat. Cum autem æris regitis corpus, & ex eo tenuissimum extrahitis, tūc vertitur in tincturam qua coloratur. Ideoque dixit sapiens. Quod æs non tingit nisi prius tingatur. Et scitote quod hoc æs quod vos iussi regere sunt ista quatuor corpora: & quod tincturę quas vobis significavi, sunt condensum & humidum condensum autem est vapor coniunctus, humidum vero est aqua sulphuris, eo quod sulphura sulphuribus continentur, & de iure per hæc, natura naturâ gaudet & superat & continet.

Sermo Vigesimus Sextus.

ZENON *inquit:* video vos, Turba sapientum, duo corpora coniunxisse, quod minime vos iussit magister fieri.

Respondit Turba. Dic ergò secundum opinionem tuam Zenon in hoc, & cave invidiam. *Et ille*: Scitote quod colores qui vobis ex eo apparebũt sunt hi. Scitote filij doctrinæ quod oportet vos compositum 40. diebus putrefacere, demũ quinquies vase sublimare. Demum igni stercoris jungite & coquite. Primo die nigra, citrina; Secundo vero nigra rubea; Tertiò quoq; croco sicco similis, demum perfectus color nobis apparebit: fermentum & nummus vulgi imponetur, tunc est icsir compositum ex humido & sicco & tunc invariabili tingit tinctura. Et scitote, quod corpus est in quo aurum est. Icsir autem ponentes cavete ne festinantes ipsum extrahatis fortè, namq; moratur. Extrahite igitur ipsum secũdum unum ixir nostri. Hoc autem venenum est, quasi nativitas & vita, eò quod est anima ex multis extracta rebus, & nummis imposita, eius igitur tinctura est vita, his quibus adimit detrimentum, & mors corporibus ex quibus extrahitur. Ideoque magistri dixerunt inter ea esse, libidinem tanquam maris & fœminæ, & si quilibet in hac arte introductus eius sciret naturas, prolixitatem sustineret coquendi donec propositum nutu DEI extraheret.

Sermo Vigesimus septimus.

GREGORIUS *inquit*: omnis Turba, notandum est, quod invidi venerabilem lapidẽ effludicinus nuncupaverunt, & ipsum regi iusserunt donec coruscans fiat ut marmor splẽdore. *Et illi*: Demonstra igitur posteris quid est. *Et ille*: libenter, sciendum est quod æs commiscetur aceto, & regitur, donec aqua fiat. Demum congeletur, & fiet lapis coruscans, splendorem habens ut marmor quem videntes iubeo regere, quousque rubeus fiat eò quod cum coquitur, donec diruatur & terra fiat, in rubeum vertitur. Sic eum videntes iterantes coquite, & imbuite quousque colorem induat prædictum, & fiat aurum occultum: deinde iterate ipsum & fiet aurum tyrij coloris. Oportet vos igitur omnes huius artis investigatores, cum videritis hunc lapidem coruscantem, ruendo incidere & in terram verti, & habere aliquantulum ruboris, ut aquæ residuum accipiatis, quam invidi iusserunt vos in duas dividere partes, & ea multotiens imbuatis quousque occulti nullo corpore colores vobis appareant. Et scitote si nescienter ipsum rogatis, istorum colorum nihil videbitis. Vidi namque quendam qui hoc cæpit opus, & veritatis naturas operatus rubore autem aliquantulum morante putavit se

vit se errasse, & dimisit opus. Inspicite ergo qualiter faciatis amplexari, punica enim suam amplexata coniugem, velociter in suum corpus transit, liquefacit, congelat, diruit, ac confringit, Demum rubor non moratur. Et si conficiatis absque pondere mora eveniet, qua eveniente malum putabitur. Iubeo autem ignem nostrum in liquefaciendo lenem, ipso autem in terram verso, intensiorem facere, & imbuere ipsum, quousque extrahat DEUS nobis colores & appareant.

Sermo Vigesimus octavus.

CUSTOS *ait*: miror universa Turba de tanta vi huius aquæ ac natura: nam cum introierit in hoc corpore vertit ipsum in terram demum pulverem, quem si vultis apud perfectionem experiri manu accipite, & si inpalpabilem, ut aquam inveniatis est optumus. Sin autem iterate ipsum coquendo donec peragatur. Et scitote quod si aliud quam æs nostrum accipiatis, & aqua regatis nostra nihil vobis prodest. Si autem aqua nostra, nostrum æs regatis omnia, à nobis prædicta invenietis. *Turba autem, respondit*: Pater non parum invidi obscurarunt cum dixerunt. Accipite plumbum & argentum vivum candidum & regite ipsum rore & sole, donec lapis fiat numinosus. *Et ille*: æs nostrum significaverunt, & aquam nostram permanentem quam tibi, coquite dixerunt leni igne quæ illo igne cocta fit lapis numinosus, de quo sapientes dixerunt, quod natura naturâ lætatur, propter propinquitatem quam sciunt existere, inter hæc duo corpora scilicet æs & aquam permanentem. Horum igitur duorum una est natura, inter quæ est propinquitas mixta quæ si non esset, non tam velociter miscerentur, & continerentur ad invicem ut unum forent. *Inquit Turba:* cur dicunt invidi, Accipite æs quod nunc fecimus, & quousq; factum est aurum assavimus.

Sermo Vigesimus nonus.

DIAMEDES *ait*: iam dixisti Moysi non invidens quod oportet. Dicam ergo verba tua certificans, elementorum, autem duritatem prætermittens, quam sapientes aufferre voluerunt, cum dispositio hæc apud se preciosissima sit. Scitote omnes doctrinæ huius investigatores, quod non exit ex homine, nisi homo nec ex brutis animalibus, nisi similia sibi, nec ex volatilibus, nisi sibi similia: compendioso hæc tra-

ctavi modo, intendite, quoniam prolixitatem prætermittentes in verum vos erexi quoniam natura naturâ ſcilicet non emendatur niſi ſua natura quemadmodum & tu non emendaris, niſi in tuo filio, homo ſcilicet homine. Cavete igitur ne prætermittatis in ea præcepta, & venerabili utimini natura, ex ea namq; fit ars non ex alia. Et ſcitote quod niſi eam capiatis & regatis nihil habebitis, Coniungite igitur maſculum, ſervi rubei filium, ſuæ odoriferæ uxori, quo peracto communiter artem gignunt, quibus nolite introducere alienum nec pulverem, nec ullam rem, ſufficiat ergo vobis conceptio, namque prope eſt, filius vero ea proprior. Quàm precioſiſſima eſt rubei ſervi, illius natura, ſine quo regimen conſtare non poteſt. *Inquit Bacſen*: Hanc diſpoſitionẽ Diomedes palam apperuiſti *Reſp*. Etiam magis illuminabo. Heu vobis, non timetis DEUM, ne hanc artem a vobis auffe at, cur fratribus veſtris invidi eſtis. *Reſponderunt*. Non fugimus niſi ab inſipientibus. Dic ergo quid vis. *Et ille*. Introducite citrinum cum ſua uxore poſt coniugium in balneum, & non attendatis plurimum, ne ſenſu & motu priventur, ſubire facite balneum quousq; & corpus & color eorum unum quid fiant, & reddite ei ſudorem ſuum, & iterum neci date, requiemq; eis conſtituite, & cavete, ne fugetis eos comburendo in uno igne. Veneramini regem & uxorem ſuam & nolite eos comburere, quoniam neſcitis, quando indigetis his, quæ regem & ſuam uxorem emendant. Coquite igitur eos benè donec nigri fiant, demum albi, demum rubri, demum tingens fiat venenum. Si intelligitis huius ſcientiæ inveſtigatores, beati eſtis, ſin autem quod debeo perſolvi, & breviter & ſi ignorantes eſtis, DEUS celavit autem à vobis veritatẽ. Nolite ergo ſapientes reprehendere, ſed vosmetipſos. Si enim in vobis Deus ſciret mentem fidelem, veritatem vobis intimaret. Ecce vos in illa erexi ac à falſo extraxi.

Sermo Trigeſimus.

BACSEN *ait*, benedixiſti Diomedes, & non video demonſtraſſe poſteris corſufle diſpoſitionem. Invidi namque de corſufle multipliciter dixerunt, & quolibet nomine obſcuraverunt. *Et ille*. Dic ergo Bacſen, ſecundum opinionem tuam in his. Et iuro per tuum patrem quod id eſt caput operis, huius enim initiũ; verum poſt completionem, ait. Bacſen. Notifico igitur poſteris huius artis inveſtigatoribus, quod corſufle eſt compoſita, & quod oportet, ſepties aſſaria, quod in perfectionem perveniens, omne corpus tingit. *Turba autem Reſp*. verum dixiſti Bacſen.

Sermo

Sermo Trigesimus primus.

PYTHAGORAS *inquit*, qualiter videtur vobis tractatus Bacsen, qui prætermisit eam suis fictis nominib. nominare. *Et illi.* Nomina eam Pythagora. *Et ille.* Cum sit corsufle sua cõpositio, omnium corporum nominibus mundi eam nominaverunt, nummi, vel æris, vel stanni, vel auri, vel ferri, vel plumbi, nomine quousq; ab illo moveatur, colore, & fiat ixir. *Resp. Turba*: benè dixisti Pythagora: *Et ille*, bene dixi, dicant quidam alii ex vobis de residuis.

Sermo Trigesimus secundus.

BONELLUS *ait*: iam omnia, à te Pythagora, moriuntur, & vivunt nutu DEI: propterea illa natura, cui humiditas adimitur, & per noctes dimittitur, mortuo similis tunc videtur, tunc vertatur & per noctes dimittatur ut homo in suo tumulo & pulvis fiet. His peractis reddet ei DEUS animam suã, & spiritum ac infirmitate ablata, conforeatur illa res & post corruptionem emẽdatur, quemadmodum homo post resurrectionẽ fortior fit, & iunior quam fuerat in hoc mundo. Ideo oportet vos doctrinæ filios, illam rem absq; timore comburere, quousq; cinis fiat. Et tunc scitote, quod optimè miscuistis. Eo quod cinis ille recipit spiritum, & illo imbuitur humore, donec vertatur in pulcriorem colorem quam prius fuerat. Inspicite ergo doctrinæ filii qualiter pictores, suis pingere nequeunt tincturis quousq; in pulverem eas vertãt, similiter & Philosophici, servis ægrotis, medicinas componere nequeunt, quousq; in pulverem eas vertãt quarum quædam coquuntur, quousq; cinis fiant, quædam vero teruntur manibus. Similiter & illi qui maiorum imagines componũt. Vos autem si prædicta intelligatis, scietis utique me verum dixisse. Ideo iussi vos corpus comburere, ac in cinerem vertere. Nam si subtiliter ipsum regatis, multa ab eo procedunt quemadmodum ab uniuscuiusq; minimo multũ procedit. Eo quod æs ut homo & corpus habet & spiritum. Hominũ enim inspiratio, ex aere est qui ipsis post DEUM vita. Similiter æs humore inspiratur, quo vim suscipiens multiplicatur illud æs, & augmẽtatur, ut ceteræ res. Ideo Philosophi aiunt quod æs comburitur, & iteratur multotiens, fit melius quã fuerat. *Resp. Turba* demonstra igitur Bonelle posteris qualiter fit melius quam fuerat. *Et ille*: libenter, eo ꝙ augmentatur, & multiplicatur, & extrahit DEUS ex uno plura, qui nihil creavit carens regimine, & ingeniis, quib. medendum est. Similiter æs nostrũ, cum prius coquitur aqua fit, demũ quanto magis

coqui-

coquitur tanto magis spissatur, quousq; lapis fiat quem tunc invidi nuncupant lapidem, ovum metallo imminentem. Postea frangitur, imbuitur, ac igne intensiore priore assate quousque coloretur, & combustio fiat sanguini similis, tunc nummis imponitur, & tingit eos in aurum Deo annuente. Nonne videtis quod ex sanguine sperma non fit, nisi coquatur diligenter in epate; quousque intensum habeat ruborem, & si fiat nihil fit novum in illo spermate. Similiter opus nostrum nisi coquatur diligenter, quousque puluis fiat ac putrefactione, sperma fiat spirituale, non exiet ex eo color quem investigastis. Si vero ad hunc regiminis terminum perveniatis, proposito habito, contemperaneorum vestrorum principes eritis.

Sermo trigesimus tertius.

NICARVS *inquit:* Jam hoc arcanum publicum esse fecistis. *Respondit Turba:* Ita iussit magister. *Et ille:* Non tota tantum. *Et illi:* Jussit nos ipsum sua privare caligine, dic ergo & tu. *Et ille:* Jubeo posteros aurum accipere, quod volunt multiplicare, & renovare, deinde aquam in duas partes dividere. *Et illi:* Distingue igitur cum divident aquam. *Et ille:* Oportet illos altera parte, æs nostrum comburere. Illud enim incidens illam aquam;, fermentum dicitur auri si benè regatis. Ipsa namque similiter coquuntur & liquefiunt ut aqua, demum coquendo congelantur, tuunt, & rubor apparet. Tunc autem oportet vos residua aqua septies imbuere, quousque bibant totam aquam, ac toto humore desiccato, in terram vertuntur aridam, deinde accenso ponuntur igne 40. diebus quousque putrefiat, eiusque colores appareant.

Sermo Trigesimus quartus.

BACSEN *ait:* propter dicta tua, vitare philosophi dixerũt. Accipite regalem corsufle, quæ æris rubigini similis est, & vituli urina terite, quousque corsufle natura convertatur, natura namque in ventre corsufle occulta est. *Turba ait:* Demonstra posteris qualis natura sit. *Et ille:* Spiritus tingens quem habuit ab aqua permanente, nummosa ac coruscante. *Et illi:* Demonstra igitur qualiter extrahatur. *Et ille:* Teritur & aqua septies ei imponitur, donec totum bibat humorem, & recipiat vim imminentem igni, apud pugnam ignis, & tunc rubigo nuncupatur, ac diligenter putrefit quousque

pulvis

pulvis fiat spiritualis, colorem habens ut combusti sanguinis, quem ignis superans in naturæ ventrem, volentem introduxit, ac invariabili colore coloravit. Hunc igitur reges quærentes non invenerunt, exceptis quibus Deus annuit. *Turba autem ait:* Perfice tua dicta Bacsen. *Et ille:* Præcipio illis, æs aqua dealbare candida, qua & rubeum faciunt. Et cavete ne alienum quid ei introducatis. *Et Turba:* Benè dixisti Bacsen, & benè dixit Nictimerus: *Et ille:* Si benè dixi, dicat & quilibet vestrûm.

Sermo Trigesimus quintus.

ZIMON *autem ait:* Numquid cuiquam dimisistis aliquid ad dicendum. *Et Turba:* Quoniam parum prosunt dicta, Nicari & Bacsen, huius artis investigatoribus dic ergo quid scis prout diximus. *Et ille:* Verum dicitis omnes huius artis investigatores, nihil aliud vos in errorem introduxit quàm invidorum dicta, quia quod quæritis minimo venditur pretio, quod si ipsum novissent, & quantum manibus tenerent, nullo modo venderent. Ideo illud venenum philosophi honoraverunt, ac variè & multipliciter de illo tractaverunt, omnibusque sumptis nuncupaverunt nominibus, quare quidam invidi dixerunt, est lapis & non lapis, verum gumma ascotiæ. Ideoque huius vim philosophi celaverunt. Hic enim spiritus quem quæritis ut eo quodlibet tingatis, in corpore occultus est, & absconditus invisibilis, quemadmodum anima in humano corpore. Vos autem huius artis investigatores, nisi corpus hoc diruatis, imbuatis, teratis ac parcè & diligenter, & regatis quousque à spissitudine sua extrahatis, & in tenuem spiritum & inpalpabilem vertatis, invanum laboratis, quare philosophi dixerunt, nisi corpora vertatis in non corpora, & incorporea in corpora, nondum regulã operandi invenistis. *Turba autem ait:* Demonstra ergo posteris, quomodo corpora in non corpora vertuntur. *Et ille:* Igne & Ethelia terantur, quousque pulvis fiant. Et scitoto quod non fit nisi fortissima decoctione, & contritione, & cõtinuo igne non manibus, cum imbibitione, putrefactione, soli expositione & Etheliæ. In hac arte vulgus errare fecerunt cum dixerunt: quòd naturâ vilis est quæ parva re[s] venundatur. Amplius dixerunt, naturam omnibus naturis esse pretiosiorem, quare in libris suis insipientes fefellerunt, verum tamen dixerunt, nolite ergo dubitare in his. *Turba autem respondit:* Ex quo invidorum dictis credis, demonstra

igitur

igitur posteris duarum naturarum dispositionem. *Et ille:* Significo vobis, quod ars duabus eget naturis, non enim fit pretiosum absq; vili, nec vile absque pretioso. Oportet vos ergo omnes huius artis investigatores Victimeri dicta sequi, cum dixit suis discipulis: Nihil aliud expedit vobis quam aquam & vaporem sublimare. *Et Turba:* Totum opus in vapore est & aquæ sublimatione. Demonstra igitur illis vaporis dispositionem. *Et ille:* Cum videritis naturas aquam fieri ab ignis calore, & purificatas totumq; magnesiæ corpus, ut aquam liquefactum, tunc omnia vapor facta sunt. De jure autem vapor, tunc suum continet par, quare invidi vtrumq; vaporem nominaverunt, eo quod similiter utrumq; in decoctione iunctum est, & unum alterum continuit: tunc cerva nostra ad fugiendum iter non invenit, quamvis sit ei fuga essentialis, continuit eam, quod fugere non dimisit, & locum fugiendi non invenit, & permanentia facta sunt, cum enim incidit, occulta in corpore: congelatur cum eo, & color eius variatur, suamq; naturam extrahit ingeniis, quæ Deus suis electis insinuavit, & mancipat ipsam ne fugiat. Nigredo vero & rubor apparet, ac in ægritudinem incidit, & in rubigine, & putrefactione moritur, de iure autem non habet tunc fugam, eo quod dimisit fugere servitutem, tunc cum libera sit, suum consequens coniugem & sinceras offert orationes, ut eius color sibi suoque coniugi eveniat, & decor non quemadmodum fuerat, verum cum nummis imponitur, aurũ eos facit. Hoc autem & spiritum & animam philosophi vaporem appellaverunt. Idem dixerunt: Si ipsum nigrum humidum coinquinatione carentem, & quemadmodum in homine est humiditas & siccitas: Sic opus nostrum quod invidi celaverunt, nihil aliud est quàm vapor & aqua. *Resp. Turba:* Demonstra vaporem & aquam. *Et ille:* Dico opus ex duobus esse, invidi hoc duo composita nominaverunt, eo quod istæ duæ fiunt quatuor, in quibus siccitas & humiditas, spiritus & vapor. *Resp. Turba:* Optime dixisti ab invidia, deinde sequimini Zimonem.

Sermo Trigesimus sextus.

AFFLONTVS philosophus *ait:* Notifico vobis omnibus huius artis investigatoribus, quod nisi sublimetis res in in initio, coquendo absque manuum contritione, donec omnia aqua fiant, nondum opus invenistis. Et scitote, quod vocant res, quandoq; arenam, quandoq; lapidem quæ tota in re-

in regimine inveniunt. Sciatis tamen quod natura & humiditas fient aqua. Deinde sapis si bene complexionari faciatis, & naturas agnoscatis, eo quod est leve & spirituale, sursum sublimatur, quod vero ponderosum & spissum deorsum in vase remanet. Hæc autem contritio philosophorum est, eo quod id quod non sublimatur deorsum cadit, quod vero pulvis fit spiritualis, in vase sursum ascendit, hæc autem est contritio decoctionis, non manuum. Et scitote quod nisi omnia in pulverem vertatis, nondum ea contrivistis. Coquite igitur deinceps quousque convertantur, & pulvis fiant. Quare Agadimon ait, coquite æs, donec lene corpus fiat, & inpalpabile, ac suo vasi imponite, deinde idem sexies vel septies sublimate donec aqua descendat. Et sciatis, quod cum aqua fit, diligenter contritum est. Si autem dicitis qualiter aqua pulvis fiat: Notandum est, quod intentio philosophi est ut corpus, quod non erat aqua, antequam in aquam incidit, fiat aqua, & aqua aquæ alteri mixta est, ac una similiter sunt aqua. Intimandum est igitur, quod nisi quodlibet in aquam vertatis, ad opus nō pervenietis. Oportet enim corpus flamma ignis occupatum ut diruitur & debile fiat cum aqua, in qua illud est donec totum aqua fiat. Insipientes autem aquā audientes putant eam nubis aquam esse. Si autem hos libros legissent, scirent utique esse aquam permanentem, quæ cum absque suo corpore, quod cum aqua dissolvunt & facta sunt, unum permanens esse non potest. Hæc autem est aqua, quam philosophi aquam auri nuncupaverunt, & igneum venenū & bonum multorum nominum, quam arenam Hermes ablui jussit multotiens, ut solis nigredo deleatur quam in eo suo corpore introduxit. Et scitote omnes huius artis investigatores, quod nisi hoc corpus merum, id est æs nostrum capiatis, carens spiritu, quod vultis minimè videbitis, eo quod alienum, quid ibi non ingreditur nisi sincerum. Tenebrosorū igitur nominum, omnes huius artis investigatores pluralitatem dimittite, natura enim una est aqua, si quis errat perditum tendit, ac vitam amittit. Hanc igitur unam habeatis naturam, alienam vero dimittite.

Sermo Trigesimus septimus.

BONELLVS *inquit*: Dicam aliquantulum de magnesia. *R. Turba:* Dic: *Et ille:* Omnes doctrinæ filij, magnesiā cōmiscētes suo vasi imponite, cuius os diligēter claudite, ac levi coquite igne quousq; liquefiant & omnia in suo vase aqua fiant. Aquę nāq; calore ei eveniēte, nutu Dei aqua fit. Vidētes

autem

autem nigredinem illi aquæ imminere, ſcitote corpus iam liquefactum eſſe. Item ſuo vaſi imponentes, 40. coquite diebus, quouſque aceti & mellis bibat humorem. Quidam autem deteguntipſum, in quibuslibet ſeptem tranſactis noctibus, ſemel vel 10. noctibus, in quibus mera videtur aqua, vel 40. dierum perfectione: tunc enim bibit humorem decoctionis. Igitur abluite ipſum & private nigredine, quouſq; ablata nigredine lapis fiat tactu ſiccus. Dixerunt invidi, abluite magneſiam aqua dulci, & diligenter coquite, quouſque terra fiat ac humor pereat. Tunc æs ipſum nuncupate, eiq́; acerrimum acetum imponite, ipſoq́ue imbui dimittite. Hoc autem eſt noſtrum æs, quod aqua ablui permanente philoſophi iuſsêre, quare dixerunt: Dividatur venenum in duas partes, quarum altera corpus comburite, altera vero putrefacite. Et ſcitote omnes ſcientiæ huius inveſtigatores, quod totũ opus & regimen non fit niſi aqua: cum dicunt rem quam quæritis unam eſſe. & niſi ſit in illa re quod ipſum emẽdet, quod quæritis non fiet. Oportet igitur vos ei imponere neceſſaria, ut ex ea attingatis propoſitum. *Reſpondit Turba:* Optime dixiſti Bonette, ſi placet igitur, tua perfice dicta, ſin autem ſecundò reitera deinceps. *Et ille:* Et iſta reiterabo & ſimilia: Omnes huius artis inveſtigatores. Accipite æs noſtrum, & cum prima parte ſuo imponite vaſi & coquite 40. diebus, ac ab omni immunditia mundate & coquite, donec peragatur dies eius, & lapis fiat humore carens. Deinde coquite quouſque non reſtet, niſi fex. Hoc peracto, mundate ſepties, abluite aqua, finita vero aqua dimittite ipſum putrefieri in ſuo vaſe, quouſque deſiderabile vobis appareat propoſitum. Vocaverunt autem invidi hanc compoſitionem, cum in nigredinem verſa eſt, *ſatis nigrum*, & dixerunt, regite ipſam aceto, & nitro. Quod vero remanſit cum dealbatum eſt, *ſatis album* dixerunt: & iuſſerunt ut aqua regatur permanente, vocantes vero ipſum *ſatis rubrum*, iuſſerunt, vt aqua & igne regatur, donec rubeum fiat. *Reſpondit Turba:* Demonſtrare poſteris quid his ſignificaverunt. *Et ille:* Vocaverunt ixir ſatis propter ſuorum colorum variationem. In opere autem non multa introibunt, illud vero eſt quod ſignavi, nigrum facere album, & rubeum: veridici autem philoſophi, nullam aliam intentionem habuerunt, niſi ixir liquefacere, conterere, & coquere, quouſque lapis fiat marmori ſimilis ſuo ſplendore. Ideo iterum invidi dixerunt, coquite ipſum vapore, donec lapis fiat coruſcans ſplendorem habens. Vobis autem hoc

modo

modo ipsum videntibus, maximum fit arcanum. Oportet tamen vos deinde ipsum conterere, & aqua abluere septies permanente, demum terere & in sua aqua congelare, quousque suam extrahatis naturam in eo occultam. Quare *inquit Maria*, sulphura sulphuribus continentur, humor vero simili humore, & ex sulphure sulphuri mixto nimium fert opus. Jubeo autem vos ipsum rore & sole regere, quousque propositum vobis appareat. Significo etiam vobis, quod dealbare duplex est & rubeum facere, quorum alterum in rubigine, alterum in contritione, & decoctione. Manuum autem contritione non indigetis. Cavete tamen, ne ab aquis separari faciatis, ne ad vos venena perveniant, ac corpus & alia, quæ in vase sunt, pereant.

Sermo Trigesimus octavus.

EFISTVS *ait:* Optime dixisti Bonelle, dico tota dicta tua, certificans. *Ait Turba*, dic: Si est subsidium dictis Bonelli, & ut introducti in hac dispositione, sint audaciores, & certiores. *Inquit Efistus*: Inspicite omnes huius artis investigatores, qualiter dixit Hermes caput philosophorum, & demonstravit, cum naturas miscere voluit. Accipite lapidem auri, & humori commiscete, qui est aqua permanens, suoque vasi imponite, supra levem calorem, quousque liquefiat. Deinde dimittite quousque arescat aqua, & se invicem contineāt, ipso autem aqua imbuto, sit ignis intensior, qu m prius fuerat quousque arescat & terra fiat. Hoc autem peracto scitote hoc esse arcani initium, hoc vero multotiens facite, quousque pereant aquæ partes, eiusque colores vobis appareant. *Respondit Turba*: Optime dixisti Efiste, breviter tamen dic ergo. *Et ille:* Significo posteris, quod dealbatio non fit nisi decoctione. Ideoq; Agadimon decoquendo E heliæ & terendo, & imbuendo frequentissimè tractavit. Jubeo tamen non simul aquam fundere, ne ixir submergatur, verum paulatim infundite, terite, & desiccate, & sic multotiens facite, donec finiatur aqua. Hoc autem invidi dixerunt, aqua finita dimittite ipsum, & fiet deorsum. Eorum autem intentio hæc est, arescente humore, & in pulverem verso in suo vitreo vase 40. diebus ipsum dimittite, donec varios colores transmutat, quos philosophi descripserunt. Hoc igitur coquendi modo, corpora suos vestiunt spiritus & spiritualia tingentia, ac calida fiunt. *Respondit Turba;* Illuminasti

Efifte, & optime quidem fecifti, & liber factus es ab invidia, dicat ergò quilibet veftrûm, quod fibi placet.

Sermo Trigefimus nonus.

BACSEN *inquit:* Omnes huius artis inveftigatores, non poteftis ad utilitatem pervenire, abſque prolixo animo & regimine continuo. Qui ergò libens patientia fruitur in hac difpofitione, ingrediatur in eam, qui verò citius cupit percipere in libris noftris, non infpiciat, quoniam magnam inferunt iniuriam, antequam altioribus intelligatur, femel, bis, vel ter. Ideoq; magifter ait: Qui curvat dorfum fuum in libris noftris legendis, eifque vacat, & non eft variis implicitus cogitationibus, Deumq; precatur, in regno regnabit indeficienter quoufque morietur. Quod enim quæritis non eft parvi pretij. Heu vobis, vos qui quæritis thefaurum Dei maximum & remuneratum. Nonne fcitis, quod pro minimo mundi propofito mundani fe invicem neci dant, quid ergò agerent pro hac excellentiffima oblatione impoffibili ferè. Regimen enim maius quàm quod ratione percipitur, nifi divina infpiratione. Vidi enim tempore qui elementa fciebant, quemadmodum & ego: deinde incedens hanc rexit difpofitionem, ad cuius lætitiam non pervenit propter fuam triftitiam, & infcientiam in regendo, ac in patientiam, nimiamq; cupiditatem, & feftinationem ad propofitum. Heu vobis doctrinæ filij. Quilibet namque arbores inferens non fperat fructus habere, nifi poft tempus, ac femina feminans non fperat metere, nifi poft meffes. Qualiter ergò vultis hanc habere oblationem lecto femel libro vel primo regimine experto. Philofophi autem iam intimantes dixerunt, quod rectum non difcernitur nifi errore, & nihil magis dolorem generat cordi quàm error in hac arte, dum quis putat fe ferè mundum habere, & nihil in manibus fuis invenit. Heu vobis, intelligite dictum philofophi, & qualiter opus divifit, cum dixit, tere, coque, reitera, & ne tædeat te. In hoc autem divifit opus commifcere, fcilicet coquere, fimilare, affare, calefacere, dealbare, terere, coquere Ethelia & rubiginem facere ac tingere. Hic igitur plura nomina funt, quorum regimen unum eft. Et fi fcirent, quod una decoctio & contritio fibi fufficeret, non tantum eorum dicta reiterarent, quod id fecerunt, ut teratur compofitum & coquatur iugiter, & monuerunt, ne vos illius tædeat, cum quibus dictis vobis obfcuraverunt,

mihi

mihi autem sufficeret dicere simile. Si verò veritatem veneni prout oportet complexionem aptare, deinde multipliciter coquite, ne tædeat vos decoctionis. Imbuite, & coquite quousque fiat, quod à vobis regi jussi spiritus impalpabiles, & videatis ixir vestimento regni vestitum. Videntibus namque vobis ixir in tyrium versum colorem, invenistis quod philosophi ante vos invenerunt. Si verba mea intelligatis, & quãvis sermo meus sit mortuus, inest tamen ei vita intelligentibus se, & statim aperit de ambiguitate eis in eo accidente. Iterato igitur frequenter legite, legere namque sermo mortuus est, labijs verò proferre, sermo vivus. Ideò iussimus vos frequenter legere, & super his quæ narravimus plurimum meditari.

Sermo Quadragesimus.

IARGVS *inquit:* Tractatus tui Bacsen portionem obscuram disposuisti. *Et ille:* Dic erga Jargos tua benignitate. J*argos autem ait:* Æs quod prædixisti non est æs, nec stannum vulgi; verum opus est nostrum, quod oportet corpori Magnesiæ commisceri, ut coquatur, & teratur absque tædio, quousque lapis fiat. Deinde lapis ille in suo vase teratur, aqua nitri. Deinde in liquefaciendo ponite, donec diruatur. Habere autem oportet vos omnes huius artis investigatores, aquam, qua quantò magis coquitis, tantò magis spergitis, quousque rubiginem habeat æs illud, quod operis est nostri, coquite igitur ac Ægyptiaco terite aceto.

Sermo Quadragesimus primus.

ZIMON *inquit:* Quicquid dixisti Jargos, verum est non video tamen omnem Turbam dixisse rotundum & narrâsse. *Et ille:* Dic igitur de illo, prout opinaris Zimon. Significo posteris quod rotundum in quatuor elementa vertitur, & ex una re est. *Resp. Turba:* Ex quo dicis, hoc pone igitur posteris: modum regendi. *Et ille:* Libenter oportet ex ære nostro partem accipi, ex aqua verò permanente tres partes, demum commisceantur & coquantur, quousque spissentur, & unus fiant lapis, de quo invidi dixerunt. Accipite de sincero corpore partem, ex ære verò magnesiæ tres partes, deinde comiscete aceto, recto masculo terræ misceto, & cooperi vas, & observa quod in eo est, & continuò coquite quousq; terra fiat.

Sermo Quadragesimus secundus.

ASTANIVS *ait:* Nimius sermo omnes doctrinæ filij, intellectum hunc in errore augmentat. Cum autem legitis in libris philosophorum, quod natura una tantum est quæ & omnia superat. Scitote quod unum & una composita sunt. Nonne videtis hominis complexionem, ex anima & corpore fieri, sic & oportet vos coniungere, eo quod philosophi cum res paraverunt, ac coniuges ex se coadamantes coniunxerũt, ascendit ex eis aqua aurea. *Respondit Turba:* Dum de priore tractabas opere, ecce versus es in alterum opus, quem ambiguum constituisti librum tuum, & tua verba tenebrosa. *Et ille:* Ego perficiam alterius operis dispositionem. *Et illi:* age. *Et ille:* Irritate bellum inter æs & argentum vivum, quoniam peritum tendunt & corrumpuntur, prius, eo quod æs argentum concipiens vivum coagulat, ipsum argentum vero vivũ concipiens æs congelatur, inter ea igitur pugnã irritate, eiusque corpus diruite, donec pulvis fiat Masculum vero fœminæ, quæ vapore & argento vivo coniungite quousq; masculus & fœmina fiant Ethel, qui enim eos per Ethel in spiritum vertit, deinde rubeos facit, omne corpus tingit eo quod cum corpus diligenter coquendo teritis, mundam ex eo animam spiritualem ac sublimem extrahitis, quod omne corpus tingit. *Respondit Turba:* Demonstra igitur posteris, quod est illud corpus. *Et ille:* Est sulphureum naturale, quod omnibus corporum nuncupatur nominibus.

Sermo Quadragesimus tertius.

DARDARIS *ait:* De regimine frequentissimè tractâstis, & coniunctionem introduxistis, posteris tamen significo, quod non possunt iam occultam extrahere animam nisi per Etheliæ qua corpora non corpora fiunt coquendo continuatione, ac Etheliæ sublimatione. Et scitote quod argentum vivum est igneum omne corpus comburens, magis quã ignis & corpora mortificans, & quod omne corpus quod ei miscetur, teritur & neci datur. Corporibus igitur diligenter contritis, & ex eo prout oportet exaltatis, fit illud Ethel natura, & color non fugiens & tingens, & tingit æs quod Turba dixit non tingere quousque tingatur, quod tinctum existens tingit. Et scitote, quod æris corpus magnesiæ regitur, & quod argentum vivum est in quatuor corpora & quod res non habet esse nisi humiditate, eo quod est sulphuris aqua,

sulphu-

ſulphura namque ſulphuribus continentur. *Inquit Turba* Dardaris, demonſtra poſteris quid ſunt ſulphura. *Et ille:* Sulphura ſunt animæ quæ in quatuor fuerunt occultæ corporibus, quæ parcè extractæ, ſe invicem continuerunt naturaliter & tinxerunt. Si enim occultum in ventre ſulphuris aqua regatis, & benè mundetis occultum, ſuæ obvians naturæ lætatur, & aqua ſimiliter tunc ſuo pari. Et ſcitote quod quatuor corpora non tinguntur, verum tingunt. *Et Turba:* Qualiter non dicis more antiquorum, quod cum tinguntur, tingunt. *Et ille:* Dico quod quatuor vulgi nummi, non tinguntur, verum tingunt æs, tincto autem illo ære tingit nummos vulgi.

Sermo Quadrageſimus quartus.

MOYSES *inquit:* Hoc unum quod narraſti Dardaris multis Philoſophi nuncupaverunt nominibus, quandoque duobus quandoque vero dicunt tribus. *Reſp. Dardaris:* Nomina igitur Mors poſteris ipſum ablata invidia. *Et ille:* Vnum quid eſt igneum, duo vero corpus in eo compoſitum, tria quoque aqua ſulphuris, qua & abluitur & regitur quouſque peragatur. Nonne videtis quod philoſophus ait, quod argentum vivum, quod tingit aurum eſt argentum vivum cambar. *Reſp. Dardaris:* Qualiter hoc dicis. Quoniam Philoſophus ait, quandoque ex cambar, quandoque ex auripigmento. *Et ille:* Arg. auripigmenti viv. Cambar eſt magneſię, argentum vero vivum, eſt ſulphur aſcendens de compoſito mixto. Oportet igitur vos illud ſpiſſum veneno igneo commiſcere, & putrefacere ac diligenter terere, quouſq; ſpiritus fiat in altero ſpiritu occultus, tunc fit tinctura omnibus quæ vultis.

Sermo Quadrageſimus quintus.

PLATO *autem ait:* Oportet vos omnes, Magiſtri, cum iſta diſſolvuntur corpora, cavere ne comburãtur, ac oportet abluere aqua marina, quouſque totum eorum ſal, in dulcorem vertatur, clareſcat, & tingat, fiatque tinctura æris, ac fugam dimittat. Eo quod oportet alterum tingens fieri, alterum vero tingendum, ſpiritus namque à corpore ſeparatus, in altero ſpiritu occultus factus eſt uterq; fugiens, quoniam ſapientes dixere fugæ ianuam reſeraſſe non fugienti, cuius fuga mors excitatur, convertens namque ſulphureum in ſpiritũ ſibi ſimilem factus eſt uterq; fugiens, eo quod facti ſunt aërei ſpiritus in aëra ſcandere diligentes, videntes philoſo-

phi quod id quod non fugiebat, cum fugientibus fugiens facta est, reiteraverunt ea ad simile corpus non fugientibus, & intulerunt in ipsum à quo fugere minimè potuerunt. Ad corpus enim simile corporibus, à quibus extracta, ipsa reiteraverunt, & peracta sunt. Quod autem philosophus ait: quod tingens & tingendum una tinctura facta sunt, spiritus ille est humidus, in altero spiritu occultus. Et scitote, quod humidorum alter est frigidus, alter verò calidus, qui omnia est, qui quamvis sit frigidus humidus, inconveniens tamen est calido atque conveniens. Ideo autem prætulimus incorporea corporibus, quod his corpora regimus: Ideoq; corpora non fugientia incorporeis prætulimus, quia fugientibus cōiunguntur, quia in nullo corpore possunt fieri his exceptis. Spiritus namque omnimodè corpora fugiunt, fugientia autem ab incorporeis continentur. Incorporea igitur similiter corpora fugiunt, quæ igitur non fugiunt, meliora sunt & pretiosiora omnibus corporibus. His igitur peractis, accipite ea quæ non fugiunt, & iungite, & abluite corpus incorporeo, & corporeum corpore carenti, quousque vertatis ipsum, in corpus corporibus non fugientibus, & vertite terram in aquam, aquam in ignem, ignem vero in aërem, & celate ignē in intimis aquæ, terram vero in aëris ventre, ac calidum miscete humido, siccum vero frigido. Et scitote, quod natura naturam superat, natura naturâ gaudet, natura naturam continet.

Sermo Quadragesimus sextus.

ATTAMUS *inquit:* Notandum quod omnis Turba Philosophorum de rubigine frequentissimè tractaverūt. Rubigo autem sumptum nomen est verum. *Resp. Turba:* Nomina igitur rubiginem vero nomine, non enim hoc vituperandum est. *Et ille:* Rubigo est secundum opus quod ex auro solo fit. *Respondit Turba:* Cur ergo vocaverunt eam Philosophi hirundineam? *Respondet ille:* Eo quod aqua in sulphureo auro celatur, quemadmodum hirundo in aquam, rubigo igitur est rubeum facere, rubiginem autem facere, est dealbare in priori opere, quo philosophi iusserunt poni & auri florem & auri æqualiter.

Sermo Quadragesimus septimus.

MUNDUS *ait:* de rubigine, Atame iam tractâsti. Dicā igitur de veneno posteros docens ꝙ venenū non est corpus.

eo quod

eo quod subtiles spiritus, tenuem spiritum ipsum esse fecerunt. Tinxit corpus ac vertit in venenum, quod scilicet venenum philosophus asserit omne corpus tingere. Prisci autem opinantur philosophi, quod qui aurum in venenum vertit, ipse ad propositum iam pervenit; qui verò hoc non potest, in nihilo se habet. Dico autem vobis omnibus doctrinæ filiis quod nisi res igne attenuaveritis, quousq; illæ res ut spiritus ascendant, in nihilo vos habebitis. Hic igitur est spiritus ignem fugiens & fumus ponderosus, quo corpus ingrediente corpus lætatur. Omnes philosophi dixerunt. Accipite spiritum nigrum & unientem, & eo corpora diruite, & cruciate quousq; alterantur.

Sermo quadragesimus octavus.

PYTHAGORAS *ait*: Intimandum est huius artis omnes investigatores, quod philosophi de * cõtignatione multipliciter tractaverunt. Iubeo, autem vos ut argentum vivum, corpus magnesiæ constringere faciatis vel corpus Kuhul, vel sputum lunæ, vel sulphur incombustibile, vel calcem assatam vel alumen quod est ex pomis velut scitis. Si autem cuilibet istorum esset regimen singulare, non diceret philosophus velut scitis. Intelligite igitur quod sulphur & calx, & alumen quod est ex pomis, & Kuhul omnia hæc nihil aliud sunt, quam aqua sulphuris. Et scitote quod magnesia cum argento vivo miscetur, & sulphuri se invicem consequuntur. Non igitur oportet vos illam * dimittere magnesiam, absque argento: vivo cum enim componitur, fortissima compositio nominatur, quæ est una de x. quæ philosophi regimina constituerunt. Et scitote quod magnesia cum argento vivo dealbatur. Oportet vos in ea albam congelare aquamq; rubeam cõgelare namque, quod philosophi in suis narraverunt libris, non est unum. Prima igitur congelatio stanni fit & æris plumbo. Secunda verò aqua sulphuris componitur. Nonnulli autem hunc librum legentes putant, quod hæc compositio emitur. Sciendum est utiq; quod nihil operis emitur, & quod nihil aliud est huius artis scientia, quam vapor & aquæ sublimatio argentiq; vivi quoq; magnesiæ corpore coniunctio, ante hoc autem philosophi in libris suis demonstraverê, quod sulphuris immunda aqua ex solo est sulphure & nullum sulphur fit absq; suæ calcis, argi: vivi & sulphuris aqua.

** Videtur legendum De contractu seu coniunctione. Nam sequitur infra mẽtio de contactu.*

** M.S. contingere.*

Mendum manuscripti.

Sermo quadragesimus Nonus.

BELUS *inquit*, de compositione omnes philosophi, & contactu non parum tractâstis, compositio autem contactus & congelatio unum quid sunt. Accipite igitur ex altera compositione partem, & partem ex aurifermento eiusque mundam sulphuris aquam imponite. Hoc igitur est patens arcanum, quod omne corpus tingit. *Respondit Pythagoras*, cur Bele patens arcanum ipsum nuncupâsti, nec eius opus demonstrâsti: *Et ille*: Sic in libris nostris Magister ipsum invenimus quos ab antiquis habuisti. *Et Pythagoras*. Ideo vos congregavi ut eorum, quæ in vllis sunt libris tenebras auferatis. *Et ille*. libenter magister. Notandum est quod aqua munda quæ ex sulphure est, non est ex solo sulphure, verum ex pluribus composita quæ unum sulphur facta est ex pluribus sulphuribus. Qualiter tum magister me oportet ea componere quousq; unum fiant? *Et ille*. misce Bele pugnans in igne, non pugnanti, coniuncta namq; in igne eis convenienti præliantur eo quod calida medicorum venena, leni igne coquuntur incomburente. Nonne videtis qualiter aiebant philosophi in decoctione, quod parum sulphuris multa comburit fortia. Humores autem qui dicti sunt humida pix & balsamus & gummæ & similia. Ideò philosophi medicis similes facti sunt, & quamvis medicorum proba intentior philosopho. *Respondit Turba*, utinam demonstrares & Bele, huius patentis arcani dispositionem. *Et ille*. Notifico posteris, quod hoc arcanum ex duabus processit compositionibus, sulphure scilicet: & magnesiâ, philosophi autem, postquam mixtum est, & in unum reiunctum est aquam nominaverunt & sputum poletorum, ac spissum aurum. Omnibus autem in arg: viv: versis, sulphuris aquam nominant, sulphur quoque cum sulphur continet, dicunt igneum esse venenum, quod est patens arcanum quod ascendit ab his quæ nostis.

Sermo Quinquagesimus.

PANDOLFUS *inquit*, si aquæ sulphuris sublimationem, Bele narraveris posteris, optimum quid ages: *Et Turba*, Demonstra igitur hanc Pandolfi. *Et ille* philosophi iusserunt ut argentum vivum ex cambar capiatur, & verum dixerunt, in hoc tamen sermone, est aliquantulum ambiguitatis,

cuius

cuius tenebras à nobis auffeiam, quod argent: vivum in tabernaculis sublimetis, & ex cambar argentum vivum accipiatis. Cambar, autem est alter in sulphure, quæ Belus vobis demonstravit quoniam à sulphure, sulphuri mixto, multa opera procedunt. Eo autem à vobis sublimato procedit, argentum vivum à Cambar quod Etheliæ auripigmenti, arg: vivum senderich, arg: vivum absemech magnesiæ Kuhul ac omnium à natura sua transformatorum arg: vivum philosophi dixerunt. Eo quod natura in suo ventre erat occulta. Recto autem dico illo quod est omnia quod omnium decem vel 4. est perfectio suo regimine ei conveniente, eius alba apparuit natura, & inhibuit, ne in eo umbra appareret invidi autem plumbum ex Ebmich magnesia marteck & æs album ipsum nuncupaverunt. Dealbatum est enim æs & factum est umbra carens, eò quod illud æs sua nigredine privatum est, suaq; spissa corpora & ponderosa, nullum corpus penetrantia dimisit & cum eo mundus spiritus humidus, qui spiritus tinctura. Ideoq; sapientes dixerunt æs & animam & corpus habere, anima autem eius est spiritus, corpus verò eius spissum. Ideò igitur oportet vos spissum diruere corpus, quousque eius spiritum extrahatis, ex eo tingentem, extractum quoq; ex eo spiritum leui sulphure miscete, unde vobis investigatoribus peragitur propositum.

Sermo quinquagesimus primus.

HORFOLCOS *ait*, nihil aliud Pandolfe narrâsti quàm vltimum huius corporis regimen, ambiguam igitur composuisti descriptionem lectoribus. Si autem eius regimen inciperetur eius tenebras destrueres *Inquit Turba*, Dic ergò de hoc posteris quantumq; placet. *Et ille.* Oportet vos huius artis investigatores prius leni igne æs comburere, sicuti ovorum nutritione. Oportet enim ipsum comburere humiditate ne eius spiritus comburatur, & sit vas clausum undiq;, ut eius color augeatur, ærisq; corpus diruatur eiusque tingens spiritus extrahatur de quo invidi dixerunt. Accipite argentum vivum, ex æris flore, quod & æris nostri aquam nuncupaverunt, & igneum venenum ac ab omnibus extractum, quod & Etheliæ ex pluribus extractum rebus dixerunt. Amplius quidam dixerunt, quod omnia cum unumquid fiant, corpora incorporea facta sunt, incorporea verò corpora. Et scitote omnes huius artis investigatores quod omne corpus

dissolvitur, cum spiritu cui mixtum est, cui procul dubio, simile fit spirituale, & quod omnis spiritus à corporibus alteratur & coloratur cui spirituum color tingens, ac contra ignem constans sit. Benedictum igitur sit nomen eius qui sapientibus inspiravit, corpus in spiritum vertere vim & colorem inalterabilem habentem, & incorruptibilem, & quod prius erat sulphur fugiens, nunc autem factum est sulphur non fugiens nec combustibile. Et scitote omnes doctrinæ filij, quod qui vestrum potest, spiritum fugientem rubeum facere, corpore ei mixto, demum ex illo corpore & illo spiritu, suam tenuem naturam in suo ventre occultam, subtilissimo regimine extrahere, si patiens est impatiendi, prolixitate omne corpus tingit. Quare invidi dixerunt; Scitote quod ex ære, postquam sua humectatur humiditate, & sua teritur aqua, ac sulphure coquitur si corpus extrahatis Etheliæ habens invenietis, quod omnium conveniens tincturæ: propter quod invidi dixerunt, quod rebus igne diligenter contritis, & Etheliæ sublimatis fiunt tincturæ fixæ. Quicquid autem in libris huius verborum invenietis, argentum vivum significat quod sulphuris aquam nuncupamus, quandoque nummum autem dicunt esse plumbum, & æs, & nummum copulatum.

Sermo quinquagesimus secundus.

IXUMDRUS *ait:* iam tractâsti Horfolce de æris & spiritus humidi regimine optimè, continuò si perficias. *Et ille.* Perfice igitur quod dimisi Jxumdre. *Et Ixumdrus:* sciendum est quod Etheliæ hæc quam prædixisti & notificâsti, quam invidi multis nuncupaverunt nominibus, cum dealbatur albificat, & tingit, tunc verè eam dixerunt philosophi auriflorem, eò quod naturale quid: Nonne videtis quod philosophi dixerunt antequam adhunc terminum pervenitur, quod æs non tingit; cum tantùm tingitur, tingit, eò quod argentum vivum, cum suæ miscetur tincturæ, tingit. Cum verò his decem miscetur rebus, quas philosophi urinas fermentatas nuncupaverunt, tunc autem hæc omnia multiplicationem nuncupaverunt. Nonnulli autem eorum mixta corpora corsufle, & collam auri dixerunt. Hæc igitur nomina quæ in philosophorum libris inveniuntur; quæ superflua & vana esse putantur, vera sunt, ficta tamen sunt, eo quod unum sunt vna opinio, & unum iter. Hoc est argentum

vivum,

vivum, quod ex omnibus quidem extractum est, ex quo omnia fiunt quod est aqua munda, quæ æris Umbram delet. Et scitote quod hoc argentum vivum, cum dealbatur fit sulphur quod sulphur continetur & est venenum, quod marmorum splendori simile est quod invidi Etheliæ vocant & auripigmentum, & Sandarich. tinctura ex quo mundus spiritus, leni igne ascendit, & omnis mundus flos sublimatur, quod totum fit argentum vivum. Hoc igitur est maximum arcanum, quod philosophi narraverunt, quod solum sulphur æs dealbat. Jntimandum est autem vobis huius artis investigatoribus, quod illud sulphur non potuit æs dealbare, quousque in opere priore fuerat dealbatum. Et scitote quod huius sulphuris mos est fugere, cum igitur sua spissa fugit corpora, & ut vapor sublimatur, tunc oportet vos alio argento vivo sui generis ipsum continere ne fugiat. Quare philosophi dixerunt sulphura sulphuribus continentur. Amplius scitote, quod sulphura tingunt, deindè fugiunt, procul dubio nisi argento vivo sui generis iuncta sint, non putetis igitur quod tingit, demum fugit, nummum esse vulgi, verum philosophorum intentio est nummus philosophorum qui nisi albo vel rubeo misceatur, quod est argentum vivum sui generis, procul dubio fugeret. Jubeo autem vos argentum vivum, argento vivo miscere, quousque una aqua munda fiant ex duobus composita. Hoc igitur est magnum arcanum: cuius confectio est sua gumma, & floribus cum leni coctum est igne, & terris, & mucra rubeum factum est, & aceto sale Nitro, & mutal in rubiginem versum est vel quolibet electorum tingentium, in nummo nostro existentium.

Sermo Quinquagesimus tertius.

EXUMENUS *inquit*: invidi totam artem hanc nominum multiplicitate vastaverunt: totum autem opus nummi artem esse oportet. Philosophi namq; iusserunt huius artis Doctores, aurum nummosum facere, quod omnibus Philosophi nuncupaverunt nominibus. *Respond. Turba* Narra igitur posteris Exumene aliquantulum nominum illorum ut sibi caveant. *Et ille.* Nominaverunt ipsum salire, sublimare, abluere, terere Etheliæ, dealbare igne, vaporem

crebrò

crebrò coquere & coagulare, in rubiginem vertere: Ethel cõficere, ars aquæ sulphuris, & copula, his omnibus nuncupatum est opus quod æs contrivit & dealbavit. Et scitote quod argent: vivum apud visum album est, cum autem sulphuris fumo occupatur, rubescit & fit cambar. Ideo cum argent: vivum coquitur cum suis confectionibus in rubeum vertitur, quare Philosophus ait, quod plumbi natura velociter convertitur. Nonne videtis quod philosophi invidia carentes dixerunt. Ideo de contritione & reiteratione, multipliciter tractamus, ut spiritus in vase existentes extrahatis, quos ignis comburere, continue non desistebat. Aqua vero cum illis posita rebus prohibuit, ne ignis combureret, & factæ sunt illæ res, quanto magis ignis flamma occupantur, tanto magis in aquę intimis absconduntur, ne ignis calore læderentur, aqua autem in suo ventre eas recipit, & ignis flammam ab eis repulit. *Respondit* T*urba*, nisi corpora in corporea faciatis in nihilo estis. De aquæ autem sublimatione non parum philosophi tractaverunt. Et scitote, quòd nisi res igne diligentius conteratis, Ethelia non scandit. Ea enim non scandente in nihilo estis nam cum ascendit, propositæ, qua tingitis, tincturæ instrumentum fit, pro qua Ethelia Hermes ait. Cribrate res, quidam vero aliud ait, liquefacite res. Item Arras ait, nisi res igne diligentius conteratis Ethelia non ascendit. Magister autem verbum protulit quod rationantibus nunc exponam. Scitote quod plurimus meridiei ventus cum concitatur nubes sublimat, & maris vapores elevat. *Resp.* T*urba*, obscure tractasti. *Et ille*: Ego exponam testam, & vas, in quo est sulphur incombustibile. Iubeo autem vos argent: vivum congelare fluxibile, ex pluribus rebus ut duo tria fiant, & quatuor unum & duo unum.

Sermo Quinquagesimus quartus.

ANAXAGORAS *inquit*. Accipite combustum fugiens, corpore carens & ipsum incorporate, deinde accipite ponderosum fumum habens, adhibendum sitiens. *Resp.* T*urba*, quæ obscuritas est hæc Anaxagora expone quod dicis, & cave ne sis invidus *Et ille*. Notifico vobis, quod hoc sitiens Etheliæ est, quæ pendente sulphure cocta est. Vitreo igitur ea vasi imponite, & coquite quousq; cambar fiat. Tunc vobis DEUS peragit hoc, quod quæritis arcanum. Iubeo autem vos continue coquere, & iterare ne vos tædeat. Et scitote quod operis

operis huius perfectio est, aquæ sulphuris cum tabula confectio, demum coquitur quousque rubigo fiat. Nam omnes Philosophi dixerunt. Qui potest aurum in rubiginem vertere venenum propositum iam invenit. Qui vero minime in nihilo se habet.

Sermo Quinquagesimus quintus.

ZENON *inquit*, Pythagoras de aqua iam tractavit, quam invidi omnibus nuncupaverunt nominibus. Demum in fine sui libri, de auri fermento tractavit, iubens ut eis sulphuris aqua munda imponatur, & aliquantulum suæ gummæ. Miror universa Turba, qualiter invidi in hoc tractatu operis perfectionem prius, quam initium, narraverunt. *Resp.* T*urba*: cur ergo putrefacere dimisisti? *Et ille.* Verum dixistis putrefactio non fit absque sicco & humido, vulgus autem humido putrefecit, humidum, utique sicco, tantum coagulatur. Et ex utroque tamen initium est operis. Quamvis invidi hoc opus in tres diviserunt partes asserentes, quod unum citius fugit, alterum vero fixum & immobile.

Sermo Quinquagesimus sextus.

CONSTANS *ait*, quid vobis de invidorum tractatibus? Dico enim quod necesse est hoc opus 4 habere: *Responderunt*. Demonstra igitur quæ sunt ista quatuor. *Et ille*: Terra aqua, aer & ignis. Hæc igitur quatuor habetis elementa, sine quibus nil unquam generatur. Siccum igitur humido miscete quæ sunt terra & aqua, ac igne & aëre coquite unde spiritus & anima desiccantur Et scitote, quod tenue tingens sumit vim ex tenui terræ parte: ex tenui ignis, & aeris parte, aquæ parte, spiritus tenuis desiccatus est. Infer igitur has partes in ipsum, eo quod operis nostri vi in terram vertitur, cum istarum rerum subtilia fiunt, eo quod corpus fit tunc tenue, quid aerem & tunc nummorum corpus impositum tingit. Cavete igitur omnes huius artis investigatores, ne res multiplicetis. Invidi namque multiplicaverunt, & vobis devastaverunt, varia quoque regimina descripsere ut fallerent, humidum etiam omni humido, siccumque omni sicco, omnique lapide, & metallo, ac felle animalium, maris & volatilium cœli, ac terræ reptilium nuncupaverunt. Vobis autem tincturam volentibus, notandum, quod corpora corporibus tinguntur. Dico tamen vobis quod Philosophus breviter di-

xit, & verum quidem cum dixit, in initio sui libri. In arte auri est argent. vivum de cumbar & in nummis est argent. vivum de masculo. In nihilo autem præter hoc inspicite quoniam duo sunt argent: viva verum etiam unum.

Sermo Quinquagesimus septimus.

ACRATUS *ait*, significo posteris, quod soli & lunæ propinquam facio Philosophiam, qui igitur vult veritatem pertingere, capiat solis humorem & lunæ sputum. *Resp. Turba*, cur fratribus tuis adversarius factus es? *Et ille.* Non dixi nisi verum. *Et illi.* Sume quod Turba sumpsit. *Et ille*: iam volebam, vobis tamen volentibus iubeo posteros, de nummis accipere quos Philosophi iusserunt, & Hermes ad tingendum, verum aptavit partem, & ex ære Philosophorũ partem, ac nummis miscere, & sic hoc totum quatuor corpora, & vasi imponere, cuius os diligentius claudatur, ne aqua exeat, septemq; coquatur diebus tunc æs cum nummis iam contritum in aquam versum invenitur utrumque lenidè iterato coquant, & non metuant. Deinde aperiant, & invenient nigredinem de super apparentem. Idem iterantes ipsum semper coquunt, quousque nigredo Kuhul quæ de nigredine est nummorum consumatur. Ea namq; consumpta pretiosa illis albedo, apparebit, demum in locum suum iterãtes coquuntur, quousq; desiccetur, & in lapidem vertatur. Item illum lapidem ab ære & nummis genitum, iterantes coquunt continue, igne priore fortiore, quousq; lapis diruatur ac confringatur, ac in cinerem vertatur, qui pretiosus est cinis. Heu doctrinæ filii, quam pretiosus est quod ex eo fit. Miscentes igitur cinerem aquæ, Iterum coquite quousq; cinis illo liquefiat, deinde coquite & aqua imbuite permanente, quousq; compositio dulcis fiat, & suavis, ac rubea imbuite quousq; humida fiat, amplius igne fortiore, coquite priore, ac vasis os diligentius claudite. Hoc enim regimine corpora fugientia non fugientia fiunt, & spiritus in corpora & corpora in spiritus vertuntur & à se invicem nectuntur. Deinde fiunt corpora spiritus animas habentes tingentes, eo quod invicem germinant. *Resp. Turba*: iam notificasti posteris, quod æri rubigo accidit postquam nigredo dealbatur aqua permanente. Deinde congeletur & fit corpus magnesiæ, demum coquitur, quousque totum corpus contringatur, deinde fugiens in cinerem vertitur, & fit æs umbra carens, imo

imo etiam fit tritio, de opere Philosophorum, quid ergo dimittis posteris cum vero propriis nominibus res minime nuncupasti? *Et ille.* Vestra sequens vestigia, quemadmodum & vos tractavi. *Respondit Bonellus*, verum dicis. Si enim aliter ageres, dicta tua in libris nostris scribi non iuberemus.

Sermo Quinquagesimus octavus.

BALGUS *inquit*: Acratus, Turba universa: iam dixit, quod vidistis, bene factor tamen quandoq; fallit, quamvis benefaciendi habeat affectum. *Et illi*: verum dicis. Dic ergo secundum tuam sententiam, & cave ne sis invidus. *Et ille.* Sciendum est quod invidi hoc arcanum in umbra separaverunt in physica astronomica imaginum arte secundum constellationes arborum, metallis, vaporibus, & reptilibus, & ambigue multiplicaverunt, quanto potuerunt. Quod in omni: eorum opere firme percipitur iubeo tamen huius scientiæ investigatores: vt ferrum capiant ac in laminas ducant, demum veneno misceant, & suo vasi imponant, cuius os diligentissime claudant, & cavete ne humorem multiplicetis, vel siccum ipsum ponatis, sed miscete fortiter ut massam. Et scitote quod si à massa aquam multiplicatis in camino non continetur. Si enim massam desiccetis, camino non iungitur nec coquitur: iubeo tamen vos, ut ipsum diligentius conficiatis. Demum suo vasi imponatis, cuius os interius & exterius luto claudatis ac carbonibus, super ipsum accensis post dies aperiatis, tunc invenietis laminas ferreas iam liquefactas. In vasis autem coopertorio invenietis nodos. Igne enim accenso acetum sursum ascendit, eius namque natura, spiritualis est in aëra scandens, quare iubeo vos, ut partem eam teneatis. Item sciendum est quod decoctionibus, ablutionibusq; multiplicatis, congelatur. & absque igne coloratur, eiusque natura convertitur. Hac enim decoctione & liquefactione cambar non disiungitur. Notifico etiam vobis quod hac nimia decoctione, tertiæ partis aquæ pondus, consumitur, residuum vero fit ventus in spiritus secundi cambar. Et scitote quod nihil est preciosius nec excellentius maris arena rubea, Lunæ autem sputum, coadunatur cum radiorum solis luce, luna perficitur nocte præventionis, solis namque calore ros congelatur. Tunc illo vulnerato, necidatoris ros iungitur & quanto magis dies transeunt, tanto

tanto intensius congelatur. Nam sole qui coquit ipsum congelatur. Ac bello potens terrenum superare ignem facit, ablata infirmitate. *Resp. Bonites.* Nonne scitis Balge, quod lunæ sputum non tingit nisi æs nostrum. *Et Balgus:* verum dicis. Et ille cur igitur arborem dimisisti narrare, cuius fructum qui comedit, non esuriet unquam. Et Balgus, notificavit mihi quidam qui scientiam consecutus est, quousque illam inveniens arborem, convenientis operatus est ac fructu extracto comedit. Mihi autem quærenti, eam meram descripsit albedinem, ratus quod ipsa absque labore invenitur dispositionis, tum eius perfectio eius cibus est, mihi autem quærenti qualiter cibo nutritur quousque fructificet? ait: Accipe illam arborem, & ædifica ei domum, circundantem, rotundam, tenebrosam rore circundatam, & impone ei hominem magnæ ætatis, centum annorum & claude super eos, & necte fortiter, ne ad eos pulvis, seu ventus perveniat. Deinde 180. diebus, in sua domo eos dimittite. Dico quod ille senex de fructu illius arboris, comedere non cessat ad numeri perfectionem quousque senex ille iuvenis fiat. O quam miræ naturæ, quæ illius lenis animam in iuvenilem corpus transformaverunt, ac pater filius factus est. Benedictus sit DEUS creator optimus.

Sermo Quinquagesimus nonus.

THEOPHILUS *inquit:* dicturus sum in his quæ Bonitis narravit. *Et Turba*: Dic, frater namque tuus pulchre dixit. *Et ille*: Consequens Bonitis vestigia, eius dicta perficiam. Sciendum est quod omnes Philosophi quamvis hãc, elassent dispositionem in suis tamen tractatibus verum dixerunt cum aquam vitam nominaverunt, eo quod, quicquid illi miscetur aquæ, moritur, deinde vivit & iuvenis fit. Et scitote omnes discipuli quod ferrum non fuit rubiginosum, nisi hac aqua, eo quod laminas tingit, deinde ponitur in sole quousque liquefiat & imbuatur, deinde congeletur. Hisque diebus fit rubiginosum, illuminatione autem hac, silentium melius est. *Resp. Turba.* Theophile cave ne sis invidus perfice tractatum tuum. *Et ille:* imo simile quid reiterem. *Et illi* Quodvis. *Et ille.* Quidam fructus exeunt prius a perfecta arbore & in æstatis initio florent, & quanto multiplicantur, tanto decorantur, quousque peragantur & maturando dulces fiant. Similiter illa mulier suos fugiens generatos, quibus parte

quam

quamvis irata domestica sit, nec dignatur se superari, nec ut suus coniunx suum habeat decorem, qui furibundus eam diligit & cum ea pugnans vigilat, quousq; coucubitus cum ea peragat, & eius fœtus DEUS perficiat, filiosque sibi mnltiplicat prout placet: eius decor igne consumptus est qui ad suum non tendit coniugem nisi libidinis causa, termino enim finito ad eam vertitur. Item notifico vobis quod Draco nunquã moritur, Philosophi tamen mulierem suos coniuges interficientem, neci dederunt. Illius enim mulieris venter, armis plenus & veneno. Effodiatur igitur illi sepulchrum Draconi, & sepeliatur illa mulier cum eo, qui cum illa fortiter iunctus muliere, quando magis eam nectit & voluitur circa eam, tãto magis corpus eius muliebribus armis in mulieris corpore creatis in partes secatur. Videns autem mulieris artubus mixtum, certus fit morte, & totus vertitur in sanguinem. Videntes autem Philosophi ipsum in sanguinem versum, in sole dimittunt per dies quousq; lenitudo consumatur & sanguis arescat, & venenum inveniunt illud iam apparens, tunc ventus est occultus.

Sermo Sexagesimus.

BONELLUS *inquit*: Sciendum est omnes discipuli quod ex electis nihil fit utile, absq; coniunctione, & regimine eo quod sperma ex sanguine generatur & libidine. Viro namq; mulieri iminente uteri humore sperma nutritur & sanguine humectante, & caliditate, peractis vero 40. noctibus sperma formatur. Si enim humiditas sanguinis & uteri calor non esset sperma, non maneret nec fœtus perageretur. DEUS autem illum sanguinem & calorem, ad nutriendum sperma constituit, quousq; extrahas ipsum ad libitum. Fœtus autem extractus non nisi lacte nutritur & igne parce & paulatim dum pulvis est, & quanto magis exurit, tanto ossibus confortatis in iuventutem ducitur in quam perveniens sibi sufficit. Sic ergo oportet te in hac arte facere. Et scitote quod absq; calore nihil unquam generatur, & quod balneum calore intenso perire facit. Si vero sit frigidum fugat, sin autem temperatum sit corpori conveniens, & suave fit, quare venæ leves fiunt & caro augmentatur. Ecce vobis demonstratum est omnibus discipulis, intelligite igitur & in omnibus quæ regere conamini, timete DEUM.

Sermo Sexagesimus primus.

MOYSES *ait*. Notandum est quod invidi plumbum æris, formandi instrumenta nominaverunt simulando, posteros seducentes, quibus notifico quod illa eorum formandi instrumenta, ex nostro pulvere albo, stellatico, & splendido & lapide nostro concavo ac marmore, quorum toti operi nostro, nullus pulvis aptior & compositioni nostræ coniunctior est pulvere alociæ, ex quo apta fiunt instrumēta formādi. Amplius Philosophi iam dixerunt, ponite instrumenta ex ovo, non tamen narraverunt quod sit ovum nec cuius avis. Et scitote quod harum regimen rerum, est toto opere difficilius, eo quod si compositum plusquam oportet regatur, eius lumen à pelago sumptum extinguatur. Quare Philosophi iusserunt, ut observetur. Lunâ igitur perfectâ hoc accipite, & arenæ imponite quousque dealbetur. Et scitote quod arenæ ipsum imponentes, & reiterantes nisi patientiam habeatis, in regendo erratis & opus corrumpatis, coquite igitur ipsum leni igne quousque dealbatum ipsum videatis. Deinde aceto extinguite, & unum ex tribus iam à sociis separatum invenietis. Et scitote quod primum ixir commiscet, secundum comburit, tertium vero liquefacit: Primò igitur 9. uncias imponite, aceti bis primo, cum vas calefit, secundo vero cum iam calefactum sit.

Sermo Sexagesimus secundus.

MUNDUS *inquit*. Oportet vos omnes huius artis investigatores scire, quod quicquid Philosophi narraverunt, & iusserunt Kenckel scil. herbas geldum, & carmen, unum quid sunt: ne cures igitur, rerum pluralitatem. Nam tyria est Philosophorum tinctura, cui ad placitum nomina sumpserunt, & ablato proprio nomine, ipsum nigram nuncupaverunt, eo quod nostro extractum est à pelago. Et scitote quod prisci sacerdotes nihil vestium in aris suis dignati sunt, ponere artificialium, quare ad aras & mundificandas, ne sordidum quid eis introducant, & immundum Kenckel tyrio colore tinxerunt, tyrius autem color noster quem in aris & thesauris suis posuerunt, redolentior est & mundior quā quod à me describi potest, qui à mari nostro rubeo, & purissimo extractus est qui suavis est ac odoris pulcri, & in putrefaciendo non sordidus, nec immundus. Et scitote quod plura ei nomina posuimus, quæ omnia sunt vera, cuius exemplum apud intel-

intellectum habentes eſt triticum quod molitur. Et tunc alio nomine nuncupaverunt, ex quo indiverſas ſubſtantias, cribro diviſas variaponis genera, fiunt nomina ſingulariter habentia quod totum frumentum uno nomine nuncupatum à quo plura nomina diſtincta ſunt, ſic tyrium in unoquoque regiminis gradu ſui coloris nomine nuncupamus.

Sermo Sexageſimus tertius.

PHILOSOPHUS *ait*: notifico poſteris, quod natura maſculus eſt, & fœmina, quare invidi eam corpus magneſiæ nuncupaverunt eo quod in ea eſt maximum arcanum. Ponite igitur omnes huius artis inveſtigatores, magneſiam in ſuo vaſe, & diligenter coquite. Deinde poſt dies aperientes, in aquam totum invenietis verſum. Item coquite quousq; coaguletur, & ſe ipſum contineat. In invidorum autem libris pelagus audientes ſcitote quod humorem ſignificant, panno vero ſignificant vas, medicinis, quoniam naturam ſignant eo quod germinat, & floreſcit. Invidis autem dicentibus ablue, quousq; æris nigredo exeat, quidam hanc nigredinem, nummos nominant. Agadimon autem clare demonſtravit, cum hæc verba non dubie protulit. Notandum eſt omnes huius artis inveſtigatores, quod rebus primum mixtis, & ſemel decoctis invenietis nigredinem præſcriptam, ſcil. omnia nigra fiunt, hoc igitur eſt plumbum ſapientum de quo in libris ſuis frequentiſſime tractaverunt. Non nulli quoque dicunt nummi noſtri nigri.

Sermo Sexageſimus quartus.

PYTHAGORAS *inquit*, quam mira eſt Philoſophorum diverſitas, in his quæ prius poſuerunt, & eorum conventus, in hac paulare viliſſima, qua* tegitur pretioſum. Et ſi vulgus omnes huius artis inveſtigatores iſtud paulum & viliſſimum ſcirent, mendacium putarent. Cuius vim ſi ſcirent non vilipenderent, hoc autem à pelago DEUS celavit, ne mundus devaſtaretur.

* Videtur legendum re[illegible]

Sermo Sexageſimus quintus.

HORFOLEUS *ait*: ſciendum omnes ſapientiam diligentes, cum mũdus in hac arte tractaret, & lucidiores, vobis ſyllogiſmos poneret quod qui neſcit, ꝙ dixit, brutũ animal eſt.

 Ego

Ego autem huius paululi regimen vobis exponam, ut in hac arte introductus audacior fiat & certius expẽdat, & quamvis sit parum comparet tamen vili caro, & carum vili. Et scitote quod initio miscendi, oportet vos elementa cruda, amœna, sincera, & non cocta, vel recta, super lenem ignem commiscere, & cavere ignis intensionem, quousq; elementa contingantur & se invicem consequantur, ac complectantur complexione qua paulatim comburuntur, quousq; in illo leni igne desiccentur. Et scitote quod spiritus vnus comburit unum & diruit, & unum corpus confortat, unum spiritum, & docet ipsum contra ignem præliari. Post primam autem combustionem, oportet se ablui mundificari, & igne dealbari quousque omnes res unus fiant color. Cui postea oportet vos totius humoris residuum miscere, & tunc eius color exaltabitur. Elementa enim igne diligenter cocta lætantur, & in alienas vertuntur naturas, eo quod liquefactum quod est, caput fit, non liquefactum, humidum, vero siccum & spissum corpus, spiritus, & spiritus fugiens fortis contra ignem pugnans. Quare Philosophus ait, cõverte elementa, & quod quæris invenies. Convertere autem elementa, est facere humidum siccum, & fugiens fixũ. His peractis dispositione, dimittat in igne quousq; spissum attenuetur, & rarum tingens remaneat. Et scitote quod elementorum mors & vita, ab igne fiunt, & quod compositum germinat se ipsum, & gignit id quod quæritis DEO favente. Coloribus autem incipientibus, miracula videbitis sapientiæ DEI, quousq; tyrius color peragatur. O mirabilis natura, cæteras naturas tingens! O naturæ cælestes elementa regimine separantes, & convertentes! nihil igitur est pretiosius his naturis in natura, quæ compositum multiplicat & facit esse punicum & fixum.

Sermo Sexagesimus sextus.

EXEMIGANUS *inquit*, iam tractasti Luca de argento vivo, & intro quod est magnesia quod te decet, & iussisti posteros, experiri & libros legere sciens, quod Philosophi dixerunt: Inspicite latentem spiritum, & nolite ipsum vilipendere, eo quod cum permanet magnum est arcanum, & multa bona operatur.

Sermo

Sermo Sexagesimus septimus.

LVCAS *ait*, dico posteris quod lucidius est his, quæ narrasti, quod scilicet Philosophus ait comburite æs, comburite argentum, comburite aurum. *Respondit Hermiganus*, ecce tenebrosius prædictis. *Resp. Turba*: Illumina igitur quod tenebrosum est. *Et ille.* Hoc quod dixit, combure, combure, combure, in nominib. tantum diversitas est, re autem unum & idem sunt. *Et illi.* Heu tibi, tam breviter tractasti, cur livore inficeris? *Et ille*: placet ut pulchrius dicam? *Et illi*: age. *Et ille*: Significo quod dealbare est comburere, rubeum vero facere est vita. Invidi autem nomina multiplicaverunt ut posteros seducerent quibus significo quod huius artis diffinitio est, corporis liquefactio & animæ à corpore separatio, eo quod æs ut homo & animam habet, & corpus: oportet igitur, vos omnes doctrinæ filios, corpus diruere, & ab eo animam extrahere. Quare Philosophi dixerunt quod corpus non penetrat corpus, verum subtile naturæ, quod est anima, quæ corpus penetrat & tingit. In natura igitur est corpus & anima. *Resp. Turba*: volens explanare, tenebrosa verba protulisti, *Et ille.* Significo vobis quod invidi narrantes dixerũt, quod saturni splendor non apparet, nisi tenebrosus quando in aere scandit, & quod mercurius radiis solis occulitur, & quod arg. vivum sua ignea vi vivificat, & opus perficitur, Venus autem cum fit orientalis solem præcedit.

Sermo Sexagesimus octavus.

ATTAMUS *ait*, scitote omnes huius artis investigatores, quod opus nostrum cuius inquisitionem habuistis, ex maris fit generatione, quo post DEUM, & cum quo opus perficitur. Accipite igitur halsut, & veteres lapide marinos, & carbonibus assate quousq; albi fiant. Deinde in albo aceto extinguite, si assati fuerint 24. unciæ eorum, color tertia parte sui, extinguatur scilicet 8. unciis & aceto terite albo, & coquite in sole & terra nigra per 42. dies. Secundum autem opus fit à decimo die, mensis septemb. ad 10. libræ. Huius autem secundò acetum nolite imponere, & dimittite ipsum coqui quousque suum desiccetur acetum, & terra fixa fiat, ut terra ægyptiaca. Et quod opus aliud citius congelatur, aliud vero tardius. Hoc autem accidit ex coquendi diversi a.e. Si enim

locus ubi coquitur humidus & roridus fuerit, citius congelatur, si vero siccus tardius congelatur.

Sermo Sexagesimus nonus.

FLORUS *inquit.* Tractatum tuum Munde reor perficere. Non enim peregisti coquendi dispositionem. *Et ille*: age, Philosophe. *Et Florus*: doceo doctrinæ filios, quod bonitatis primæ decoctionis signum est, sui ruboris extractio. *Et ille.* Describe quid est rubor? *Et Florus*: cum videritis ipsum totum iam nigrum, scitote quod albedo tunc in illius ventre nigredinis occultata est, tunc oportet vos illam nigredinem extrahere, ab illa nigredine subtilissime, eius quod scitis eas discernere. Secunda autem decoctione, ponatur illa albedo in vase, cum suis instrumentis, & coquatur lene quousque omnino alba fiant. Videntes autem omnes huius artis investigatores, illam albedinem apparentem, & omnibus supereminentem, estote tuti quod rubor in illa albedine occultus est. Tunc autem non oportet vos illam extrahere, verum coquere, quousque totum rubeum fiat altissimum & simili carens. Et scitote quod illa nigredo prior ex natura marteck fit, & quod rubor ex illa extrahitur nigredine, eo quod illud nigrum emendavit, quod inter fugiens & non fugiens, componens pacem eam, unum reduxit. *Resp. Turba.* Et cur fuit hoc? *Et ille:* Eo quod cruciata res, cum in corpore submergitur, vertit ipsum in naturam inalterabilem, ac indelebilem: oportet vos igitur hoc sulphur scire, quod corpus denigrat. Et scitote, quod illud sulphur non potest contractari non tangi, sed illud cruciat & tingit. Et quod sulphur, quod denigrat est, quod non fugienti ianuam aperit, & infugiens, cum fugientibus vertit. Nonne videtis, quod crucians non cruciat, nocumento, nec corruptione, sed rerũ coadunatione & utilitate. Si enim esset eius cruciatus noxius, & inconveniens, non ab illo complecteretur, quousq; ab eo colores extraherentur, in alterabiles ac indelebiles, quam sulphuris aquam vocavimus, & ad ruborum tincturam aptavimus quæ de cætero non denigrat, quod autem denigrat, quod non fit absque nigredine, clavem operis esse notificavi.

* * *

Sermo

Sermo Septuagesimus.

MUNDUS *inquit*: Scitote omnes huius artis investigatores, quod caput est omnia, quod si non habet, omne quod ipsum emendat, non prodest quicquam. Ideoque magistri illud quo perficitur verum dixerunt. Non enim diversæ illam rem emendant naturæ, verum una & conveniens, quam vos oportet parcè regere, regendi namque ignorantiâ, nonnulli erraverunt. Nolite ergo harum compositionum pluralitatem curare, nec ea quæ philosophi in libris suis posuerunt, veritatis namque natura una est, quæ naturale mutavit, eo quod arcanum naturale in suo ventre occultum est. Nec videtur, nec scitur, nisi à sapiente, qui ergo parcè regit, eiusque scit complexionem, extra hoc ex eo naturam omnes naturas superantem. Tunc igitur magistri verba complebuntur, natura scilicet naturâ lætatur, natura naturam superat, & natura naturam continet, tamen non sunt diversæ naturæ nec plures. Verum una suas habéns res in se quibus cæteris rebus eminuit. Nonne videtis quod magister uno orditus & uno finitus: deinde alias unitates, aquam sulphuris nuncupaverunt, totam naturam vincentem.

Sermo Septuagesimus primus.

BRACUS *ait*: Quàm pulchrè hanc aquam sulphuream Mundus descripsit, nisi enim spissa corpora, naturâ corpore carente diruantur quousque fiunt corpora incorporea spiritus tenuissimus, non potestis illam animam tenuissimam ac tingentem, quæ in naturali ventre occulta est. Et scias, quod nisi corpus diruatis quousque moriatur, & ex eo suam extrahatis animam, quæ est spiritus tingens, nequaquam ex eo corpus tingere potestis.

Sermo Septuagesimus secundus.

PHHILOSOPHUS *inquit*: Prima compositio scilic. corpus magnesię ex pluribus fit rebus, quamvis unum quid facti sunt uno dictum nomine, quod priores albar æris nuncupaverunt. Cum autem regitur decem nominibus nuncupatur sumptis à coloribus qui in regimine, in huius magnesiæ corpus apparent. Oportet igitur ut plumbum in nigredinem convertatur, tunc decem prædicta

in aurifermento apparebunt, cum Sericon quod est compositio, quod & X. nominibus nuncupatur. Omnibus autem præfatis, nil aliud significamus nominibus, quàm albar æris, eo quod tingit omne corpus quod in compositionem introivit. Compositio autem duplex est, una enim est humida, altera verò sicca, cum proinde coquuntur, fiunt unum, & dicitur bonum plurimorum nominum. Cum vero rubeum fit auri flos dicitur, auri fermentum, & aurum coralli, ac aurum rostri. Dicitur etiam, redundans rubeum sulphur, & rubeum auripigmentum. Dum autem crudum permanet plumbum æris, dicitur virga metalli ac lamina. Ecce eius patefeci nomina cruda, quam cocta ab ea invicem distinguemus. Esto ergo ratus. Oportet igitur me nunc tibi ignis quantitatem demonstrare, eiusque numeri dierum ac ignis in unoquoque gradu, diversitatem intensionis, ut qui hunc librum habuerit, sibique proprius fuerit ab egestate, media aliter, quàm hac pretiosissima arte carentes, securus permaneat. Vidi igitur ignem multis modis, quidam enim fit stipulis, & cinere, & carbonibus & flammis, quidam vero absque flamma. Ordines autem inter has qualitates mediocres experimentum demonstrat. Plumbum autem est plumbum æris. In quo totum est arcanum, in die vel in parte diei. De diebus autem noctis, in quibus maximi arcani erit perfectio, in loco proprio, in sequentibus tractabo. Et sciatis firmissimè, quod si parum aurum in compositione ponatur, exiet tinctura patens & candida. Quare & sublime aurum & aurum patens in priorum thesauris philosophorum invenitur. Ideoque disparia sunt, ea quæ in suam introducunt compositionem. Quamvis elementa commisceantur, & in plumbum æris vertantur, à suis prioribus exeuntia naturis, & in unã naturã vertantur novam. Tunc igitur una dicũtur natura, & unum genus. His peractis ponitur in vase vitreo, nisi qualiter compositum potat aquam & coloribus alteratur. In unoquoque gradu inspiciatur cum venerabili rubori coloratur. Hoc igitur in elixir dicentibus philosophis aurum pone, quamvis multotiens, semel tamen fieri oportet. Adversarij igitur certitudinem scire volens, inspice, qualiter Democritus ait: Quoniam à deorsum ad sursum cœpit dicere, demum reversus cœpit, à sursum ad deorsum, dixit enim, pone ferrum, plumbum, & albar propter æs, demum reversus ait, & æs nostrum propter nummos, plumbum propter aurum, ac aurum propter aurum coralli, corallique aurum, propter aurum croci. Amplius

plius etiam secundò, cum à sursum ad deorsum cœpit ait. Pone aurum, nummos, æs, plumbum & ferrum, suis igitur patefecit dictis, quod non ponitur nisi semiaurum. Et procul dubio aurum in rubiginem non vertitur, absque plumbo, & ære: Et nisi aceto apud Sapientes noto imbuatur, quousq; coctum in rubiginem vertatur. Hæc igitur rubigo est, quam omnes philosophi significaverunt, quia quamvis dicerent: Pone aurum & fit aurum coralli: & pone aurum coralli, & fit aurum purpureum: omnia tamen hæc ex eorundem colorum sunt nominibus. Oportet itaque ut in eo acetum ponatur, eò quòd ex eo hi colores veniunt. His autem quæ philosophi narraverunt nomina habentibus, fortiora corpora, & vires significaverunt. Ponitur ergò semel ut rubigo fiat, demum ei acetum imponitur. Prædictis autem coloribus apparentibus oportet, ut unumquodque 40. diebus decoquatur, ut aqua consumpta desiccetur. Demum imbutum vasiq; impositum coquatur, quousque eius appareat utilitas. Cuius primus gradus fit ut mucra citrina: Secundus verò ut rubea: Tertius ut siccus crocus tritus vulgi igitur nummus imponatur.

Explicit Liber Turbæ.

II.

IN TVRBAM PHILOSOPHORVM SERMO VNVS ANONYMI.

QVONIAM grave est circa Philosophicas intentiones diversorum librorum desudare, ex quo opus Alchymicum per Philosophos tam diversimodè & singulariter promulgatur, itaque vix homini humanæ vitæ tempus sufficere valet, eorum lectiones explanare & reserare. Igitur ex mandato Generosi Domini mei vnicum capitulum ad sui vtilitatem ex omnium Philosophorum intentione sub uno sermone eligere, & aggregare curabo.

Legitur in Turba Philosophorum, quod quicquid veritatis constat in arte Alchymiæ est coniungere humidum sicco, & hoc ab omnibus Philosophis conceditur. Per humidum intelligatis spiritum liquidum, ab omni sorditione purgatum: & per siccum intelligatis corpus perfectum, purum & calcinatum, & revera coniunctio istarum duarum partium, constat penitus in dissolvere & coagulare. Dissolvere secundum Philosophos est corpus in naturam spiritus reducere: Coagulare est spiritum in naturam corporis convertere, & sic corpus efficitur spirituale, & spiritus vice versa efficitur spiritualis, & tunc complentur dicta Philosophorum, ubi dicunt: Fiat fixum volatile, & volatile fixum, & sic Dei gratia obtinebitis totum Magisterium: & scit Deus, quod ista dissolutio nunquam potest fieri sine transmutatione Elementorum: Vnde legitis in Turba Philosophorum: Converte elementa, & invenies quod quæris. Et quia certò Elementorum conversio nihil aliud est, nisi vnius elementi naturam, in alteram alterius elementi transmutare.

Philosophi dicunt, quod in omni re creata sub cœlo, sint quatuor elementa in esse, sed non in apparentia, & dicunt, quod sine quatuor elementis nulla res oriri possit, tamē in diversis

versis rebus diversa elementa dominantur, sic utique est & in lapide nostro.

Lapis autem noster, vt dicunt Philosophi, componitur ex corpore & spiritu: Corpora quæ pertinent ad compositionem lapidis, sunt aurũ & argentum: & certum est, quod in illis corporibus plus abundat Ignis & Terra quã aër & aqua, in auro vero dominantur præ cæteris elementis, id continet in se rubedinem, seu citrinitatem, & est in se corpus calidum & siccum, & tamen non nimis calidum, quoniam certum elementum in auro abundans est Terra, quæ est frigida & sicca, & ideo attemperat aurum, aliàs citrinitas auri penitus converteretur in rubedinem, & sic esset corpus frigidum, in se aliquantulum humidum & siccum, quoniam ignis & aqua in argento sunt quasi aquæ portiones, & saltem aqua aliquantulum superabundet ignem: Igitur argentum à Philosophis iudicatur corpus frigidum & humidum esse, etsi aqua in corpore argenti converteretur in citrinitatem, tunc illud corpus esset propinquius naturæ auri, quàm argenti. Insuper visum est, quod in spiritu nostri lapidis dominatur aqua & aër præ cæteris elementis, tamen aqua superabundat aërem, ideo spiritus non potest ex sua propria virtute in ignis asperitate quiescere, quoniam aqua ut satis notum est, semper contrariatur igni.

Ratio, quoniam disconveniunt omnino qualitatibus elementalibus, quia ignis est calidus & siccus, aqua est frigida & humida, & sic patet euidenter, quod duo elementa dominantur in spiritu nostri lapidis, aqua scilicet & aër. Igitur sciant artifices Alchymiæ, quod impossibile est, ex solo corpore medicinam veram procreare, sine spiritu: & è contrario impossibile est ex solo spiritu medicinam veram procreare, sine corporibus: Ratio est, quia qualitercunque corpus præparatum fuerit, per se non potest propria virtute sibi fluxibilitatem acquirere, nec spiritus per se qualitercunque præparetur, non potest à sua natura alterari, nec perfectè figi, sine intermediatione corporis, & necesse est, medicinam fore fluxibilem, viventem, tingibilem, manantem: quod nequit omnino esse, vel contingere sine temperantia elementorum.

Et sine dubio illa Temperantia elementorum nunquam contingere videtur absque coniunctione corporis & spiritus

ſpiritus, quoniam per eorum coniunctionem ſuppletur defectus elementorum, tam ex parte corporis, quam ex parte ſpiritus, & ſic corpus efficitur ſpirituale, & ſpiritus corporalis.

Hactenus dictum eſt de definitionibus elementorum tam ex parte corporis, quam ex parte ſpiritus, ut debitus inde ſequatur effectus ad veram medicinam conſequendam. Jam videamus de tranſmutatione elementorum, quando fieri debeat ut incorporale ſpirituale, & ſpirituale corporale efficiatur, & re vera circa illam intentionẽ laborat tota Alchimia, & ideo multum neceſſe eſt vnicuiq; volenti operari omnia iſta ſcire, quoniam noſtra expetitio totius artis procul dubio conſtat in cognitione tranſmutationis elementorum.

Elementorum tranſmutatio.

QVATUOR ſunt elementa, Aqua ſcilicet Terra, Aër & Ignis: aqua eſt frigida & humida, terra frigida & ſicca, aer calidus & humidus, Ignis calidus & ſiccus, & unum quodque genus iſtorum elementorum habet locum in alio, & diſpoſitionem ad aliud, licet quodlibet illorum contrarietur alteri, in parte vel in toto: Terra non habet locum niſi in aqua, nec aqua niſi in Terra, & tamen non conueniunt in vno genere, diſconveniunt in qualitatibus ſcil. in humiditate, & ſiccitate, quoniam Terra eſt humida & ſicca, Aqua vero frigida & humida: Ignis etiam non habet locum proprium niſi in aëre & è contra, & illa elementa conveniunt in qualitate diſcõveniunt in humiditate & ſiccitate, quoniam Aër eſt calidus & humidus, Ignis calidus & ſiccus. Igitur videtur ſicut dixit Morienes, quod Terra vivit de Aqua, & Ignis viuit de Aëre, & vtiq; videtur Aqua participare cum Terra in una qualitate ſcilicet in frigiditate, & cum alio latere ſcil. in humiditate: Ergo patet, quod aqua mediat inter terram & aêrem: videtur etiam aêrem participare cum aqua, in humiditate, & cum igne in caliditate: Ergo aër inter mediat aquam & ignem: videtur etiam Ignem participare cum aëre in caliditate & cum Terra in ſiccitate, ergo Ignis inter mediat aerem & Terram. Videtur etiam Terram participare cum igne in ſiccitate, & cum Aqua in frigiditate, ergo Terra inter mediat Ignem & Aquam: & ſic patet quod quodlibet Elementum aliud inter mediat, & nullum elementum poſſit in naturam alterius elementi converti, quia eſt ſuum contrariũ, niſi prius convertatur in elementum intermedians ipſum & ſuum contrarium. Vt ſi quis voluerit de Aqua facere Ignem,

aſcenden-

ascendendo, quod elementum est sibi omnino contrarium, quoniam Aqua est elementum frigidum & humidum, Ignis calidum & siccum, oportet prius aquam effici aërem, qui est Elementum inter medians: oportet ergo ut frigiditas Aquæ convertatur in calorem seu caliditatem & tunc immediate aqua convertur in aërem, qui est Elementum inter medians aquam & ignem, quoniam quam cito frigiditas aquæ convertitur in caliditatem, tunc immediate Aqua convertetur in aêrem, deinde oportet humiditatem aquæ, in siccitatem converti, & tunc aqua convertetur in Elementum sibi contrarium, qui est ignis. Et è contra fieri oportet, si homo voluerit de Igne facere aquam descendendo, sic quoque caliditas Ignis convertatur in frigiditatem & tunc Ignis efficitur Terra, quæ est elementum inter medians Ignem & aquam ex alio latere descendendo: deinde oportet siccitatem Ignis converti in humiditatem, & sic transit Elementum Ignis in Elementum Aquæ, quod est sibi contrarium: quod si quis Artifex cupit Terram in aêrem convertere ascendendo, vel aêrem in Terram descendendo, oportet prius, ut Terra efficiatur Aqua, & aêr efficiatur Ignis, & sic per Elementi potestatem inter mediantis unum quodq; genus elementorum mutari poterit in aliud.

Et certe nullus invenitur authorum tractatus, vt hic habetur: quoniam illi authores, qui magis aperte loquuntur de Elementorum transmutatione, sicut Phæbus, Geber, Morienes, Senior, Calid, Albertus M. Rex Marco, & Arnoldus de nova villa: & illi dicunt: si quis Artifex cupit de Terra facere aërem, quod Elemẽtum sibi contrarium, faciat primò agere humidum in siccum, & tunc Terra convertitur in naturam Aquæ, quæ est Elementum intermedians Terram & Aerem, per gradus descendendo: deinde faciat calidum agere in frigidũ, ita quod frigidum efficiatur calidum, & siccum humidum, vt prædicatur, & sic Terra quæ est frigida & sicca, convertetur in Aërem, qui est calidus & humidus: Et si quis cupit de Aëre facere Terram per gradus descendendo, oportet primo, ut siccum agat in humidum, & tunc aër in Ignem, quod est Elementum intermedians Aërem & Terram ex alio latere circulariter transeundo: deinde oportet, vt frigidum agat in calidum & sic transit Aêr in Terram, quod est Elementum sibi contrarium. Et sic intelligendum est de alijs duobus: cum enim Aqua transire debet in naturam Ignis, oportet ut calidum primò agat in frigidum, & sic Aqua transit in aêrem,

in aërem, quod est Elementum inter medians aquam & Ignem per gradus ascendendo: deinde oportet, ut siccum agat in humidum, & sic Aqua transit in naturam Ignis. Et si Ignis debet converti in Aquam, oportet ut frigidum agat in calidum & sic Ignis convertetur in Terram, quod est Elementum inter medians Ignem & Aquam, per gradus descendendo: deinde Oportet, ut humidum agat in siccum, ita ut siccum efficiatur humidum, & sic transit Ignis in naturam Aquæ; quod est Elementum sibi contrarium.

Et sic patet, quomodo debeat mutari Elementum, in Elementum sibi contrarium, oportet omnino vt transeat per unum Elementum, quod intermediat ipsum & suum contrarium: ergo videtur, quod unum quodque Elementorum habeat in se quatuor qualitates, duas activas, quæ agunt in suũ contrarium Elementum, unum si Elementum fuerit frigidum & siccum, sicut Terra: tum debet agere in calidum & humidum, sicut in aërem, & eiusmodi per siccas qualitates passivas, debet pati suum contrarium in ipsum agens, secundum illud quod est frigidum & siccum, & sic circulariter debet intelligi de aliis Elementis: & ista est vera intentio Philosophorum, & videbatur eis satis esse dictum, quoniam ipsi non scripserunt libros, nisi eorum filiis, & specialibus amicis, nec curã habuerunt nũ eorũ dicta fuerint patefacta, vel non.

Tamen augebo intellectum Generosissimi Domini mei de Elementorum transmutatione, secundum quam expertus sum, & volo vobis indicare verissimas Elementorum transmutationes, sine aliqua obscuritate: quæ sic fiunt.

Recipe sic de spiritu mandato per modum sublimationis partes duas vel tres, de corporis perfecti limatura partem unam: amalgament sæpe triturando, & super lapidem scratulando, igne in balneo decoquendo; hocque de tempore in tempus frequentando, donec tota limatura, quæ est substantia corporis sit in fluxibilem ☿, quæ est substantia Spiritus, conversa. Ecce velitis diligenter considerare: patebit enim hinc vobis palam, quod hic est transmutatio duorum elementorum. Memini enim me dixisse in exordio istius capituli, quod duo Elementa dominantur in corporibus perfectis, scilicet Ignis & Terra: & dixi quod in spiritu dominentur duo Elementa, scilicet Aër & Aqua: modo videtur, quod per artis ingenium corpus efficitur spiritus, & sic patet, quod natura Ignis & Terræ, quæ dominabantur in corpore, subiugantur dominationi Aëris & Aquæ, quæ quidem Elementa

dominan-

dominantur in ſpiritu : & ſic perficitur transmutatio prima duorum Elementorum, quæ dominabantur in corpore, in naturam aliorum elementorum , quæ abundant in ſpiritu , & hæc eſt prima operatio.

Deinde per frequentem triturationem, & ſub fimo equino putrefactionem illud amalgama de octava in 8. diem , ſemper interim ſub fimo equino ad putrefactionem ponendo, illud regimen continuando donec tota materia converſa fuerit in nigredinem, ſeu in pulverem nigrum, quod plane eſt dictum ad intellectum. Et oportet ut iſta Materia nigra ſit tanquam pulvis in tactu ſubtilis & in colore nigro, & in odore fætido & ſic obtinebitis tranſmutationem duorum elementorum, quæ abundant in corpore , & ſic fit corporale ſpirituale, & è contra, & procul dubio illa elementa ſic digeſta alterantur, & permittunt ſe ab invicem ſeparari artis ingenio, & è contra, uniri : ſed oportet vnionem fieri mediante fermento novi corporis præparati, & iſta vera Phyſica Elementorum tranſmutatio, ac humidi & ſicci vera coniunctio , ſed abſit, quod hoc caput divulgetur, ſeu quod ſciatur communiter, & vera ars in ſe eſſet ita levis, ſicut eſt , quoniam tunc ceſſaret ſtudium, ſuperbia & invidia regeret, & alia quam plurima mala. Habetis ergo qualiter iungendum ſit humidum ſicco more tranſmutationis Elementorum , ſecundum duo regimina, ſeu diſſolvere & coagulare, per quæ ars terminatur: ut ſcilicet corpus efficiatur ſpiritus, per diſſolutionem, & ex poteſtate ſpiritus acquirat ſibi fluxibilitatem : & ſpiritus ex corpore fluxibilitatem. Et ſine dubio in iſta concluſione conſtat perfectio totius operis.

FINIS SERMONIS Secretiſſimi.

ALLEGO-

III.

ALLEGORIAE SAPIENTVM: SVPRA LIBRVM Turbæ. XXIX. Distinctiones.

ALLEGORIARVM SAPIENTVM

Distinctio prima.

NQUIT sapiens HERMES Si camelorum tuorum tertiam partem, conservans, consumas duabus tertijs residuis, iam ad propositum pervenisti & opus perfecisti. Amplius eodem modo, ne argentum vivum negligentiæ tradas, nigrum enim carnem dealbat & sapientum igne fit opus, & aqua spirituali qua nigredo abluitur, ac instrumento quo operis fit fundamentum, & tempore & momento in quo nubes veniunt, in quo opus fieri oportet. Aqua autem qua nigredo abluitur, sudor solis est, & urina puerorum, hoc igitur quod audis tibi sit sufficiens. Jtem similiter accipe aquam aquæ ut tibi ventus & nigredo mundificetur. Hoc igitur significatum intellige, & eo delectaberis. Jtem solummodò accipe nigredinem, & coapta eam, deindè albedini redde, & ruborem coapta, & tunc ad propositum & operis finem pervenies. Idem eodem modo notandum est, quod lapis igneus est, qui res regit nutu DEI, coque igitur ipsum leni igne, ne aqua ab eo separetur, noctéq; dieq; quousq; aureus fiat, intellige ergo. Item similiter, qui congelat, dissolvit & qui dealbat, rubeum facit. Ecce proximo modo tibi exponam ut requiescas intellige ergo & super his meditare, & opus tuum tibi certificabitur. Jtem similiter notandum est, quod quemadmodum sol in stellis ita aurum in corporibus: solis namq; lumen luminibus iungitur, & omnem continet fructum: Similiter & aurum. Super his meditare verbis & nutu DEI invenies. Jtem eodem modo, Ait Hermes, qui bibit medicinam extrinsecus moritur, qui verò intrinsecus, vivit & lætatur, intellige hoc significatum. Item hac uriq; causa dicta est aqua hæc divina, licet sit maximum Venenum, ac omnibus prælata est materiebus eò quod sine ea nihil

ea nihil operis fit, divinam autem ipsam nuncupauerunt, eo quod nulli miscetur coinquinationi, & ipsa lapidum naturas mundificat, & coinquinationibus abluit. Et quemadmodum sol in corporibus, sic ipsa in lapidibus agit, & ipsa penetrat, & perforat, & constans est & recta. Hæc etiam in sole videntur. Item notandum, quod opus fit ex 7 planetis. Primum namque ex Saturno, deinde ex Jove, deinde ex Marte, deinde ex Sole, deinde ex Venere, deinde ex Mercurio, deinde ex Luna. Primum regimen est Saturni, scilicet putrefacere, & soli imponere, compositum vero fit per noctes 40. Secundum vero est Jovis, scilicet terere & per noctes 12 imbuere, quod dicitur regimen stanni. Tertium est Martis, scilicet spiritum à corpore sequestrare, quod dicitur convertere. Quartum est Solis, scilicet nigredinem & venenum abluere, quod dicitur candidare. Quintum est Veneris, scilicet coniungere humidum sicco coadunare, ac calidum frigido, hoc autem dicitur regimen æris. Sextum Mercurij, scilicet comburere, quod dicitur regimen argenti vivi. Septimum est Lunæ, scilicet assare, & calefacere, & componere per 25 dies, & hoc regimen dicitur argenti. Ecce tibi opus peregi, cave igitur ne erres. Et scias, quod album fit albedine, & eius fermentum est illud quod scis, dealba igitur & intellige. Item simili modo notandum est, quod lapis inquisitus caret simili, in terra; est autem citrinus aureus extrinsecus & intrinsecus, cum autem alteratur, fit eius corpus nigrum & tenebrosum ut carbones. Spiritus autem ab eo ablati, color est albus & liquidus, ut aqua.: animæ vero color est rubeus. Anima autem eius & spiritus ei redditur, vivit & lætatur, ac eius lumen, & decor ei redeunt, & vides eum ridentem & hilarem, ac morte carentem, eo quod iam mortuus est, deinde vivit, mortui namque cum resurgunt perpetui: benedictus ergo sit ille cuius dispositio est hæc, qui mortificat, vivificat, & omnipotens est. Itẽ similiter noli quicquid facere quousque scias, nam si quid insipiens feceris errabis, & opus tuum invanum periet. Deinde philosophos reprehendes, & eos errare putabis. Item notandum, quod dies est nativitas lucis, nox vero nativitas tenebrarum. Sol quoque est lucerna diei, & Luna lucerna noctis, quos ad mundum regendum Deus creavit. Luna autem à sole lumen percipit, per combustionem, & est dilatata, eo quod solis lumen in ea est, ideoq; solis natura lunæ naturam superat. Si utique contempleris, & super verbis meis mediteris, invenies me veridicum, & huius significationem intel-

liges, & demonstrationem. Item scitote, quod spiritus est in domo marmore circundata, aperite igitur foramina, ut spiritus mortuus exeat, & à corporibus nostris eijciatur. Quàm pulchrum est iter sapientiæ. Item sapientiam tuam semina in cordibus nostris, & ab eis phlegma, choleram corruptam, & sanguinem bulientem expelle, ac per vias beatorum perducas, quibus spiritus est purificatus, omnipotens es, & quicquid vis peragis. Item miror qualiter carmen, id est grana nostra tingit bombicem, quod est contra naturam alterius, quæ non tingit rem mortuam, & qualiter usisur, id est vermilio noster tingit vestem, quod est contra naturam alterius, qui non tingit rem vivam. Nihil enim tingit quicquid, nisi consimile. Si igitur in compositione rubeum aurum imponitur, venies in tincturam rubeam sinceram, & si posueris album aurum, exiet rubeum patentissimum. Nulla enim res tingit, nisi suum consimile. Item per Deum cœli & terræ jurans testor, quod lapis à me descriptus, vobiscum est permanens, terraque marique & nullo modo à vobis separatur. Item custodi argentum vivum congelatum, cuius subtilitatis causa quàm plurimæ partes perierunt. Item mons in quo est tabernaculum clamat: Ego sum niger albi, & albus nigri, veridicus quidem sum & non mentior. Item notandum est, quod artis origo est, caput corvi sine alis volantis, in nigredine noctis, & apparitione diei, ex gutture, cuius felle coloratio accipitur, & ex cauda desiccatio, ac ex alis liquida aqua, & ex corpore rubor. Intellige ergo etymologica, nam est cuius lapis venerabilis esse non desistit, & eius fumus est exalatus, & mare irradiatum ac lumen patens. Item similiter notandum, quod alumina & salia sunt, quæ ex corporibus fluunt. Item si medicinas æqualiter ponas non sentis errorem, si verò addas vel minuas, ad emendationem tendis, ne diluvium superaverit, & regiones submerserit, & arborum radices eradicaverit. Item quàm ignota res est hæc speculare, qualiter hi duo colores suo vapore diversantur, inspice zuccarā dulcem unam sapidam, ac mel dulcedine intensius. Item nisi corpora spiritualia feceritis & inpalpabilia, nolite vituperare ixir, scilicet opus. Item miror qualiter tria volatilia, adversus seipsa pugnam legerunt, & se invicem comedere non destiterint, quousque duobus derelictis unum remansit. Item esto parcus accendere, & noli esse levis cum

aquam

aquam mittes, & cave ne comburatur, maximum enim impetum habet. Item nisi lapis tuus fuerit inimicus, ad optatum non pervenies. Item cum calcem auripigmento misces, nullo exeunte medio nil radit. Si quid verò medium interponas protinus radit. Et scito, quod aqua est, quæ occultum extrahit. Ecce exemplum exempli, intellige ergò. Item cum videris corpus iam in cinerem versum optimè rexisti. Item notandum, quod sanguis qui aquinus est de corpore animato, est terra nostra qui sapientiæ nostræ, scilicet perfectio permanentis. Item mortuum est, quod vult vivificari, & ægrotum quod vult curari, album rubificari, nigrum purificari, ac frigidum calefieri. Item DEVS creat, & inspirat, & suas vires dat naturæ, ut eius sequatur sapientiam & subagat subsidio: Item ferrum est aurum nostrum, æs tinctura nostra, argentum vivum ornamenta nostra, stannum argentum nostrum, nigredo dealbatio nostra, & albedo rubor noster. Item necessarium est nobis, corpus corpora mundificans, & aqua aquam sublimans. Item lapis noster, hoc est ignis ampulla ex igne creatus est, & in eum vertitur. Item visa nigredine scitote veram semitam secutum fuisse. Item dicit occultum, qui me candidat ipse me rubeum facit. Item cela hoc opus ab hominibus, veluti verbum in lingua tua, sive ignis in oculo tuo, noli loqui tibi ipsi, ne ventus verba tua ad alium ferat, & tuum fiat detrimentum. Ecce te cavere feci. Item notandum, quod opus nostrum ex duabus fit figuris, quarum altera est alba umbra carens, altera rubea rubigine carens, & cribra nostra de corticibus sunt mundis, & ligno Benedicto. Item notandum, quod lapis igneus quæsitus caret folijs, quantitatem verò habet. Oportet te ergo ipsum supponere, & undique totum eo continere ut in medio. Item oportet te corpus & animam coniungere, contritione in sole, & imbuitione super lapidem, deinde introduc in ignem, quousque coinquinatio ab eis omnino auferatur, & fiat hoc per septem horas leni igne, tunc te vivificat. Item dico quod ædificium positum est in ventre terræ, quod absque terra non perficitur, amplius & ædificium est positum in ventre, quod non perficitur nisi igne, quod est sapientiæ nostræ perfectio. Item nisi ruborem albedini misceas, deinde in eo aquam iam rectam introducas nihil tingit. Amplius nihil tingit rubeum, semper nisi album. Junge igitur lucem solis, cum opus iam peractum est, quæ iam solis regimine perfecta est marino

quam narraturi sumus, quo tantum coadunatio decoratur. Item ignis siccus tingens est, aër vero confirmans, mancipās ac dealbans, nigredinem à corporibus expellens, terra quoq; stans, tincturam recipiens. Item ablue mercurium aqua maris, quousque privetur nigredine, & tuum opus ad te redeat & gaudium. Item si intelligis qualiter vivus exit ex mortuo, patens ex occulto, & forte ex infirmo, res ipsa tibi perficitur. Quàm patens est & lucidus sermo Sapientum, qualiter non patet vita eorum, à suis verbis, cum inquiunt: Duo corpora æqualiter accipiens de terra, tere oleo coctarum radicum, & lacte albi volatilis, horum namque corporum maximæ sunt vires omnem scientiam largientes, quibus & vitam possidebis æternam. Item accipe sapientiam vi intensissimam, & ex ea vitam hauries æternam, donec tuus congeletur, ac tua pigredo exeat, tunc inde vita fit. Qui ergo potat de te palam moritur, qui vero potat terram vivit. Item planta hanc arborem super lapidem, ne ventorum cursus timeat, ut volatilia cœli veniant, & supra ramos eius gignant, inde enim sapientia surgit. Item accipe volatile, & priva capite igneo gladio, deinde pennis denuda, & artus separa, & supra carbones coque, quousque unus color fiat. Deinde venenum ipsi impone, quantum ipsum cooperire possit. Deinde rege ipsum leni igne quousque moriatur, & ipsum iam mortuum tere aqua candida & rege. Item emimus duos nigros, & ponimus in paropsidem quam habemus, & exeunt ova ut sal, & tunc ea tingimus croceo, & in plateam ducentes vendimus, his quidem ditati sumus, & pecunia nostra multiplicata est. Item cuius imbuis pressura, & veneno mordes viperarium æris, propter hoc mortuos vivificans, & vivos mortificans destructum existere, facinus existens, destruens elevatum, amittens & abiectum elevans, & per cœlos terræ dominaris. Item notandum, quod duo lapides Sapientum in ripis sunt fluviorum, ramis montium, ventre fluminum, & in dorsis domorum regum inveniuntur instructione eiecti, qui sunt masculus & fœmina, his quidem coniunctis & complexatis sapientia procedit. Benedictus igitur Deus, quàm magnum quid est hoc & mirabile! Item quidam philosophus vidit in somnijs quod cuidam podagrico nuncius Regis venerat. Podagra autem ait illi, duc me tecum. Respondit nuncius, cum sis podagra, qualiter posses mecum venire, ambulare namq; non potes. Respondit ei podagra: Noscas quod in huius montis radice est quoddam tabernaculum, deferens me igitur ibi,

tur ibi, depone illuc nigredines, statim liberabor à podagra: tunc ad me crescentem pertingere non poteris: recedens ergo detulit ipsum, & posuit in tabernaculo, ad quem crescentem nuncius pertingere non potuit, expergiscens autem à somno nil vidit. Ecce similitudo. Item quidam vidit in somnis, ac si quis verè sederet secus viam & diceret, quid tibi videtur hunc velle facere? Respond. Nescio Et ille: Iste vult concumbere cum matre sua in medio terræ, tunc expergiscens nihil vidit. Ecce similitudo. Item, vobis autem ad philosophiæ scientiam ducentibus, & eius demonstrationem exponentibus fit philosophica irrisio mulierum, & ludus puerorum. Item accipe corticem recentem in ipso momento, quo ipsum alio modo extrahis, ubi generatur, & pone in cucurbita, deinde sublima in nomine Domini. Et quod sublimatum fuerit separa, acetum enim philosophorum est, & sapientia. Deinde accipe hoc acetum, & super corticem maris alteram funde, & pone in ampulla, & sit acetum quantum cooperire possit, quatuor digitis, & sepeli in fimo calido per dies triginta unum. Peracto vero termino extrahe, & invenies iam dissolutum, & in nigram aquam & fœtidam versum, quô nihil fœtidius, & nigrius. Accipe igitur ipsum ac in tabernaculum eleva parcè quousque consumatur, & nihil scandat, & aquam sublimatam custodi in tempus opportunum. Deinde fecem accipe, quæ inferius in cucurbita remanet, & custodi, corona namque cordis est, desicca igitur ipsam & tere, & ei corticem maris recentem adijce, mercurium scilicet, & tere cum ea & in calido sole desicca. Deinde aquæ merge ab ea prius sublimatæ, & diligenter tere & assa, & pone in testa ETHEL, & sublima, tunc candida sublimabitur ut sal, eam igitur custodi, philosophorum enim auripigmentum, & sulphur est & magnesia. Intellige ergo & rege ipsam, & noli festinare. Deinde accipe cucurbitam in dimidium luto inducta, & pone in eo nigram aquam dissolutam, quam sublimâsti, novem scilicet partes de hoc auripigmento dealbato, quod ab Ethel sublimasti, duas partes. Dico quod hoc auripigmentum passum aqua protinus dissolvitur, & ut aqua fit, & nihil intensioris albedinis ab hominibus inspicitur, nec eò pulchrius, quod philosophi virginis sal dicunt, & pone super cucurbitam vasculum, & iuncturam coapta, & pone cucurbitam super accensibilem, & subtus accende leni igne, & sit ignis duobus tantum carbonibus. Deinde duobus alijs, tum inspicite, qualiter aqua ascendit, &

descendit: videns autem vaporem iam consumptum esse, & nihil ascendere eius quod elevabatur, nec descendere, scito ipsum iam coagulatum esse. Appone igitur ei ignem intensiori accensione, per tres horas diei. Deinde auffer accensionem, & dimitte in crastinum, & aperi os cucurbitæ, & supinam eam eijce, tunc excidit ab ea massa, alba, sincera, liquefacta cum gutture: propositum enim tuum est, & ad finem iam pervenisti, rege igitur eam prout scis, & fiet sicut vis, Deo annuente.

DISTINCTIO SECVNDA: IN ARTIFICIO Sorin, de quo dictum est Sorie Sorin, à radice, ex cuius liquida tinctura peractum est aurum.

FILI scias, quod DEVS Moysen legem docuit, qui dixit, Deus meus, vultus meus vultum tuum simpliciter adorat propter magnitudinem tuam. Deus meus, quàm magnæ es maiestatis, quod Deus docuit tantam sapientiam, quantam nemini ferè prædecessorum tribuit, qui ait, Deus meus, constitue mihi hoc in misericordia, & filijs Israël in victum, & fac me ipsum certius scire, quoniam omne bonum à te est. Deus autem ait: Scito Moyses, quod non ignorantiâ, verùm sapientiâ creaturas creavi. Doceo igitur te artem auri, quod est caput mundi ex vilissimis. Scias, quod vnicuique creaturæ & compar & contrarium creavi. Non enim est compar ut contrarium creavi, namque argentum vivum & Sehireh, & comparia experientia statui, creavi plumbum & vitrum, & similiter statui. Creavi æs combustum & aurum, & ea huius artis fundamentum statui. Hæc igitur Moyses composita ut hominis rege naturas experientia comparia, aspectu vero diversa, quorum patentes colores, occultas non significant tincturas, nisi aqua regantur, & igne, & vento, & aëre, quorum regere jam vobis inspiravi. Incipe igitur pondera referre. Accipe de argento vivo unum, & de Sehireh duo, & alterum in alterum infer, ut aquam in terram. Deinde accipe de Sorin unum, & de dulci aqua duo, quibus Sorin liquefac. Deinde accipe de sale duo, & de dulci aqua tantundem, qua sal dissolve. Eo igitur purificato accipe de Sorin unum, & de salsa aqua duo, & utrumque commisce, quô argentum vivum imbue, quod suo comiti coniunxisti.

Demum

Demum eius aquam accipe purificatam, & fecem dimitte, quoniam in se invicem egrediuntur, & ex se in vicem capiunt. Deinde accipe Moyses de vitro unũ & de plumbo quinque, ac igne, & contritione utere, quousq; & experientia unũ fiant, & aspectu colore citrino, ut sol rubore superatus. His igitur peractis ea aqua ablue, eorumque tincturam aqua, & contritione extrahe, ac mortalia & combusta corpora omnino dimitte. Deinde totum æs ac aquam extrahe combustam. Deinde has tincturas igne & aqua ablutas compone & coaduna. Et accipe Moysis aquam salis? aqua & igne dissoluti, & cave ne hæc postea absq; igne regas. Hoc de occulta mea scientia nonnullos doceo servos vel ad misericordiam vel ad detrimentum. *Alias Solis.*

Distinctio Tertia. Præcepta Monteni quæ dedit filio suo.

FILI manus tuas in opere ponens, In nomine Domini dic. In nomine DEI, DEus adiuva me, & protege, & fac gratias redditurum. Deinde pone vasciculum lene & expansum, coram manibus tuis. Deinde accipe de arg. vivo panno extracto unum, & de arbore citrina, qua artifices operantur duo, tere & cribra ac dulci imbue aqua non multa. Deinde manu confice tua, quousq; eius sapor appareat, & citrinus color fiat intensior. Deinde coniunge eam arg vivo in vasculo tere, quousq; arg. vivum moriatur ac denigretur, & fiant unum quid nigrum ut Kuhul dissolutus. Hoc igitur est quod Philosophus magnesiam vocat Kuhul, & plumbum magnetis: vocatur etiam saturnus, & duo corpora. Si vero arg. vivum & arborem multiplicare volueris, hoc modo te oportet facere & colorare. Deinde in medio vasculi ea coniunge & pone in sole, quousq; eius humiditas consumatur, deinde in vitreo vase, deinde vasculum coram te ponens, accipe ab eo paulatim concha. Deinde tere seriacum quousque morte occupetur, & nigredinis intensione ut pulvis, Hoc igitur est magnesiæ vicinus, investigationem nonnulli perierunt. Deinde quodlibet discernens separatum tere & seriatim, deinde trutina & observa ad tempus oportunum. Deinde pone manus tuas in fugientiũ tingentiũ regimine. Accipe soini orientale q intensioris est ruboris, & tincturæ quã alia, quod si nõ inveneris accipe aliud. Et scito fili quod sorni est mars qui rubeus est experientia aspectu vero citrinus, siccitate superatus

quemadmodum mars est, & suæ tincturæ color, qui suum arcanum in suo aluo occultum est, dulci aqua extrahendum pondus de sorni 10. ponderibus. Argent. vivi de arbore verò mixta, & contrita pondus dragmæ pone in vase vitreo, & unicuique dragmæ, duas dulcis aquæ, 3 impone & per 7 dies dimitte, quousque sorni dissolvatur. Tota enim eius tinctura exiet in aqua. Hæc igitur aqua est quam Philosophi omnibus rubei nuncupant nominibus. In libris enim ubi invenies rubeam animam fugientem, vel igneæ naturæ, vel sanguinem vel aurifermentum, scias Philosophos, sorni tincturam significasse quam ad fermenti massæ, comparationem fermentum auri dixerunt. Scientes quod absq; fermento massa non emendatur. Fermentum enim ex massa est, & iunctissima inest propinquitas, ex se enim invicem sunt, similiter sorni ex arbore, & arbor ex sorni Similiter universaliter omne genus suo genere, & roboratur & lætatur. Et scito fili certissimè, quod nullius lapidis est natura rubea & humida in eo occulta aqua dissolubilis, & ignem fugiens præter sorni. Sorni igitur trutinata aqua compositum 7 diebus à fece purifica. Deinde vasi vitreo impone. Hoc igitur est regimen sorni, & trutinatio suæ aquæ qua mixtum est. Fili, quam plurimi huius tincturæ investigatores ipsam ignorant, & unde fit, ac qualiter regatur. Demum accipe fili de sale cibario, albo lapideo & raro pondus ponderi Sorni æquale, & vasi vitreo impone, eique illius sorni, trutinatam & commixtam aquam infunde, post tum dies 7. Peractis enim aliis 7. diebus, scito quod quanto magis fit liquidior, tanto fit pulcrior & tingentior. Hoc autem est regimen compositæ aquæ quam Philosophi descripserunt, quæ fit ex aqua sorni, & sale & uno opere. Audiens igitur in libris, lac, lunam, solem, nummos, album rubeum, duo argent. viva scilicet orientale & occidētale, duas tincturas, & duo ignem fugientia, scito ea esse salis spiritum, & animam sorni qua Philosophi aqua dissolventes in corpore, magnesiam congelaverunt, quibus & magnesia congelata est. Congelatis igitur ipsis quatuor, peracta sunt elementa tria scilicet corpora, spiritus, & anima. Scito fili quod Philosophi in libris sol nummum vulgi nuncupaverunt, suæ albedinis causâ quo & omnis indiget creatura. Et scito fili, quod DEUS nullam tam iactavit in veteri lege creaturarum quam sal. Scito fili quæ tritura sal lenificat, ignis vero dissolvit, & quo eius & argent. vivi humiditates commiscentur cum conteruntur quas & ignis, ad caput imbick

bick sublimat. In inferiori vero parte imbick eas commiscet. Nihil autem argento vivo humiditati est convenientius, humiditate salis. Ideoque complexione mixtæ sunt. Et scito quod tinctura sorni, humiditati salis convenit, quare complexione mixtæ in fine simul operis exierunt, in trium argent. vivorum figurationem, in quorum investigatione nonnulli perierunt, quæ se invicem tingunt, & abluunt, in quibus nil agit alienum. Hæc igitur sciens esto ratus. Et scito fili quod arbor, & tinctura sorni, & salis spiritus, argentum continent vi, quousque purificetur & abluatur, qui spiritus utrumque similiter abluit. Quando autem colorum nihil dimittit suorum sulphurum, quando ab eis extrahat exiet, & ipse & arg. vivum ab omnibus periculis liberum, & ab omni coinquinatione mundum dimittit. Quod sapientiæ filii investigatores, tincturam sorni & sal mixta & aqua imbick dissoluta, ac in aquam versa rubeam videre cupiunt, & non possunt & doloribus moriuntur erroris, & scito quod maximus labor & tædium est in arg. vivo regendo, & arbore quæ mixta est, contrita, coaptata, & conservata. Pone igitur arg. vivo in arborem cum pila, & eis aquam sorni & salis infunde, tere paulatim semper & imbue quousque in ea coagulentur & sorni & sal trutina. Argentum igitur in totum in eo coagulatum, & citrinum factum spissa albedine indutum ut figuli lutum in panem convertetur ut fermenti, pone usque in medio pilæ, cooperi per diem & noctem. Hoc igitur fili est quod Philosophi dixerunt, congelate argent. vivum in corpore magnesiæ absque igne. Mane autem accipe illum panem, & pone in vitreo vase indito lutum bene coaptatum cui de luto labia constitue & testæ figuli impone, & pone luti labia, quæ vitreo fecisti vasi super labia testæ, & cave ne vitrei vasis fundamentum tangat fundamentum testæ. Inter quæ fundamenta ut duorum digitorum spacium intersit. Deinde caminum ei ædifica, rotundum ut testam capere possit, unius palmi & dimidii longitudine, in æqualem latitudinem, & fac ianuam, quatuor digitorum longitudine & latitudine. Camino igitur desiccato pone testam in eo, in qua pones vas vitreum quod figuli coopertorium in medio perforatum cæles quantum vasi oportunum sit vt per foramen stylus possit introire Coopertotii vero circumferentiam, vasis labiis coniunge panno chitim viscoso, ac accende sub testa figuli lucernam in extinguibilem noctuque dieque 20 diebus, quousque elementa coagulentur ac in lapidem ver-

 tantur

tantur. Hic igitur est lapis pretiosissimus in quo quinque elemẽta coordinata sunt, & duæ aquæ. 20 igitur peractis dieb. demitte ipsum algere per diem & noctem. Deinde inspice quod si congelatum invenias, & toto humore privatum ac in lapidem versum extrahe & diligenter tere, deinde imbick vitreo impone. Et scias quod imbick Ethel interpretatur, quod est scandens quod Hermes nuncupavit imbick, quo sal spiritus & forni anima, in argent. vivo coagulandis, & arbore cõtra ignem bellantes extrahuntur. Hoc utique fili, quamvis nihil esse videas, Philosophiæ tamen maximum est arcanum. Deinde ædifica fili caminum, imbick rotundum longitudine unius cubiti, in tantam latitudinem eiusque testem figuli nova impone, in qua pones cribrati cineris, quod palmâ iunctis digitis continetur, ac imbick lutum indue usque in medium eiusque labia faciens de luto super testæ labia incidentia, & cave ne imbick incidat supra testæ fundamentum sed duorum digitorum distantia ea separa & sit sub testa, in camini medio canistrum de luto perforatum, quo possit pollex introire, ut inde cinis incidat, & carbones accendenti causa ventus introeat, & cave ne ponas carbones supra foramen illud. Nam ignis devastaretur circa foramen ut ignis tuus aptetur & temporetur, & flamma privetur, ventus enim per foramen introit, & carbones accendit. Hic est igitur ignis Philosophorum, & quem Moysis Mariam accendere iussit, quem & Philosophiæ investigatores inquirũt, qui tres habet carbones, vel quatuor nõ plures. Hic utiq; ignis, arg. vivi & salis extrahit humiditates. Iussit aũt Moyses Mariam ut hunc ignem accenderet, cum hanc regeret artem. Inchoans igitur argent. vivi & salis humidates extrahere leni igne argenti enim vivi humiditas extracta, fit corpus, cuius signum fili est, videre arborem, & argent. vivi: iam dealbata, & in cinerem versa candidum, argentum igitur vivum, iam corpus factum est eo quod humiditate privasti, tunc ex se invicem capiunt, & invicem tingunt. Esto fili igne sollicitus, quem si intensum facias argent. vivum scandit, & arbor & sal rubea fiunt. Hoc autem fili non intimarem tibi nisi expertus essem. Et scito fili quod nihil aliud fuit intentio Philosophorum, quam corporum humiditates extrahere, & ut arg. vivum in corpus vertant, quare igni suo pepercerunt. Scientes enim & experti nullum inveniunt ignem humiditates extrahentem alium quam lenem oportet te fili sub imbick usque in occasum solis accendere per diem, sole

vero

vero occidente, dimitte ipſum frigeſcere per noctem. Mane autem ſummo, pone vaſculum coram te, & aufferens imbick pone in ſiniſtra parte, Demum medicinæ ut dimidium paulatim extrahe tere, & in vaſculo vitreo pone. Demum reſiduum extrahens tere, ac ſeparatim in vaſculo vitreo pone. Primum igitur tertium imbick impone, & deſuper, ſecundum tertium adde. Similiter fac quotidie ſummo mane extrahendo, terendo, ac ſuperius inferius, inferiúsque ſuperius vertendo, quousque omnes exeant rores. Et ſcito quod primus ros exiens, argent. vivi eſt humiditas, deinde ſal, deinde tinctura ſorni. Oportet te igitur fili parce & nihil amplius accendendo, quàm 3 vel 4. carbones ſubiicere, quousque omnes exeant humiditates. Scito quod omnes aquæ dealbant excepta ſorni humiditate, prius enim ſalis ſpiritum citrino tingit colore. Deinde paulatim quotidie eius tincturam augmentat quousque rubea & ſanguis fiat. Deinde paulatim quotidie diminuitur, quousque omnino conſumatur. Et ſcito fili & firmiſſime tene, quod tritura ſalis & ignis ſufficient te expediunt ablutione, ſi parce aut temperate ignem accendas, ſin autem comburis, & corrumpis, & deſperas. Suſtine igitur fili, contine ac parce, vique & audacia opus tuum ſuſcipe quoniam ad laudabilem pervenies finem, Cinere igitur fili dealbato ac roribus omnibus extractis, arg. ſcil. viv. ſalis & ſorni & nihilo remanente, eleva cinerem per Ethel figuli, & ſubtus accende à ſummo mane usque ad veſperas duobus lignis vel tribus, quousque arg. vivum extrahas liquidum, ab omni macula mundatum, quod totum extractum coniunge, ponensque in cucurbira, vel ampulla cuſtodi, quousque eo indigeas. Et ſcito quod totius huius diſpoſitionis fundamentum eſt ignis & trutinationes. Eſto igitur ſolers in trutinando, & accendendo in cuius initio & fine ab omnipotente DEO ſubſidium impetra, ac caute argent. vivum & arborem, prout iuſſi operare quousque unum quid magiſterium eſſe videas: Deinde rege ſal ſeparatim ſorin ſeparatim. Deinde ea coniunge quousque una aqua rubea apud viſum fiat. Experientia autem alba eſt, quam purificatam congela in argent. vivum & arbore trutinata, trita & denigrata, ut utraque aqua in ea ingrediatur. Et ſcito fili, quod illo rubeo in argent. vivo, & arbore coagulato, & ablata eorum nigredine dealbabuntur apud viſum. Tunc autem omnia coniuncta, cæco indigent vaſculo ſcilicet

ſcilicet lutum induto, quod tibi narravi per paruam imbick Diſſoluta enim corpora & ſimiliter coniuncta, & à ſe invicem pendentia complexantur, & ab eis cum deponuntur, non ſeparantur, eo quod perforat illud quod eo coagulâſti, quicquid autem ducis cum liquefit perforatius fit. Nonne vides auripigmētum unguento humectatum, & ſublimatum prout plumbum exiens fieri perforatius, & ſubtilius, eo quod fit terrenum. Similiter omnis ixir liquefactus, habens ſpiritum ſuper ſe apparentem, pulvere perforatior eſt.

Ehelibe. Diſtinctio quarta.

INQUIT *Helebieh*: Aſtanti quæro à te ut mihi ſapientiam nuncies. *Reſpondit.* Quære quod placet, nihil enim corrumpens prout emendans dimiſi, quando patefacerem eiusque nocumenta, & Utilitates exponerem. *Et illa.* Deſcribe igitur mihi aurum. *Reſpondit* Aurum à plumbo corrumpitur, & eius color alteratur, & à ſua natura egreditur. Stannum verò æs dealbat, & eius tubel id eſt, ſcoriam diminuit, ac ipſum argentum rubiginoſum facit, & eius naturam alterat. At plumbum & auripigmentum ferium corrumpunt, & à ſua natura extrahunt. Lapidem autem pretioſum, quem philoſophi deſcripſerũt, nihil corrumpit, vel alterat unquam. Si igni imponatur permanentior fit, unde nec vires eius nec actiones diminuuntur, quæ ſi liquefacias liquefit, & ſi coagulas coagulatur, & ſi diſſolvis diſſolvitur, nemo ipſo carere poteſt, omnes eo egent, qui & ſecum ei eſt: cuius plura ſunt nomina, eius tantum nomen in quo nec arcanum eſt, nec diverſitas unum tantum eſt, ubi non prodeſt, ibi nominatur, & ubi prodeſt ibi celatur. *Et illa.* Narra igitur mihi quid de auro dicis? *Reſpondit.* Aurum pretioſiſſimum corpus eſt ſpiritum ac animam habens, ac umbra & rubigine carens. *Et illa.* Quid ergò dicis de argento? *Reſpondit* Eſt corpus ſpiritum rubiginem & coinquinationem habens. *Et illa* Quid ergò de ære dicis? *Reſpondit.* Eſt corpus habens umbram & tubel, & viride æris, ac coinquinationem, & ſulphur & eſt tardæ liquefactionis. *Et illa.* Quid ergò de plumbo dicis? *Reſpondit.* Eſt corpus velocis liquefactionis, nimiæ coinquinationis, rarum & vile. *Et illa.* Quid ergò de ferro dicis? *Reſpondit.* Eſt corpus nimium tubel habens, & eſt ſiccum tardiſſimæ liquefactionis nimiam habens rubiginem. *Et illa.* Expone igitur mihi ſpiritus. *Reſpondit.* Auripigmentum eſt calidum

calidum comburens nisi candidetur, sulphur autem igneam habet naturam, & ipsum liquefit ut gumma quod & totum fumus est. Misadar verò volatile est, quod volat suis alis, & non percipitur. Ideoq; dictum est aquila, propter nimiam velocitatem. Dragantum quoq; nimiæ nigredinis est, velocis liquefactionis, & tardæ fugæ. Calcantum autem est gumma quæ liquefit, sudat, & coniungit. Nitrum verò est sal quod liquefit in aqua & est ignis, quem si dimitis non liquefit. Si verò liquefacere conaris liquefit, & ipse coinquinationem mundificat. Sal quoq; est aqua coagulata, quam si dimittis manet, & si moves movetur, & ipsa coinquinationem mundificat, & omne corpus abluit, & continet. Argentum autem vivum est fumus coadunatus, quem ne volet frigus prohibet, qui calorem ignis passus nihil prodest, nisi in corporibus invicem coniungendis. Argentum enim, vivum si igni appropinquetur in fumum vertitur. *Et illa.* Expone igitur mihi lapidem pretiosum. *Respondit.* Libenter: Est lapis & non lapis, verum spiritus, anima & corpus, quem si dissolvas, dissolvitur & si coagules, coagulatur, & si volare facias volat. Est autem albus volatilis, concavus, salsus, pilis carens, quem nemo sua lingua tangere potest. Ecce ipsum iam sua demonstravi descriptione. Non tamen nominavi, quo omnis eget locuples ac pauper & omnes habere possunt, & in manibus suis est ac pro eo causantur. Si autem dixeris esse eum aquam, verum dicis. Si verò dixeris aquam non esse, mentiris. Cæterum si es vates, & super ipso mediteris, sperare potes ipsum te percepturum esse. Ne igitur decipiaris pluribus descriptionibus & comparationibus, unum quid enim est, cui nihil alienum infertur. Hoc igitur habeas propositum alia dimittens. Necesse est enim alios homines nomina multiplicare, quod si non multiplicarentur: pueri sapientiæ nostræ illuderent. Certissimè quidem ipsum tibi descripsi eius igitur locum investiga, & nihil alienum ei inferas.

Aliàs, plurimi.

Quæstio Herculis Regis à Stephano Alexandro. Distinctio quinta sequitur.

INQUIT HERCULES Rex Stephano: cum tempore nostro hoc philosophorum caput sis, Quid igitur dicis de auro? *Respondit.* Domine Rex. Aurum pretiosissimum corpus est ignem patiens, tempore invariabile, neque enim tempore alteratur, nec aqua, nec terra, nec igne; parum tamen plumbi

plumbi diruit ipſum. *Et ille.* Quicquid ergo de ære dicis? *Reſpondit.* Eſt corpus tardæ liquefactionis, velocis diſſolutionis, quod in viride æris vertitur. *Et ille:* Quid ergò dicis de argento vivo? *Reſpondit.* Eſt ſpiritus laudabilis, & corpus diſſolubile & totum fumus eſt, apud ignem enim caret manſione. *Et ille:* Quid ergò dicis de plumbo? *Reſpondit.* Eſt corpus minimæ manſionis apud ignem, quod & argentum vivum eſt coagulatum. *Et ille:* Quid ergò dicis de ferro? *Reſpondit.* Eſt corpus duriſſimum ſolidum in lapidibus illatum, igni cõjungibile à quo neq; liquefit, neq; diſſolvitur nec humores ipſum perforant. *Et ille:* Quid ergò dicis de auripigmento? *Reſpondit.* Eſt corpus corpora comburens, & apud ignem ab eis ſeparabile ſimiliter ut omnia ſulphura. *Et ille:* Quid ergò dicis de Draganto? *Reſpondit.* Dragantum ex lapidibus extractum eſt, ideò eſt corpus intenſiſſimæ ſiccitatis, & fractionis. *Et ille:* Quid ergò de aluminibus dicis? *Reſpondit.* Plures inſunt colores, permanentia autem non ſunt, niſi conſtantia, & facillimè diſſolvuntur regimine.

Dicta Salomonis, filij David. Diſtinctio Sexta.

INQUIT, SALOMON FILIUS DAVID, cum ſulphur iactando narraret & qualiter, cum argentuo vivo ad invicem diliguntur, volo ait argentum vivum ſignificare uxorem eius albam à precioſiſſimo lapide inſtillantem in libris autem 70 meis, quos narraturus ſum, docui ſulphur rubeum eſſe, ut ipſum dealbes. Deindè rubeum facies, & quodlibet agas quod eſt peractum ikſir. In libris autem meis quos expoſiturus ſum, in nonnullis capitulis ſulphur, & eius deſcriptiones & vias narravi, quod hoc non imperfectè exponam ſeparatum, quoniam in epiſtolis 70 meis expoſui, perficitur. Et iuro per DEUM meum quod niſi hoc exponerem ad libitum, nemo poſſet regimen hoc intelligere illa conſideratione: DEUS autem ad hoc accedere me fecit, eò quod famulorum ſuorum miſertus eſt. Philoſophi igitur narraverunt, ſulphuris multas eſſe virtutes, quod vel omnes vel plures rexerunt. Prætulit enim DEUS omnibus lapidibus ſulphur, id apud nos prætulit, apud ignaros vile eſſe fecit, quoniam dicunt ipſum omnia comburere, frangere, pulveriſare, & omnino conſumere, quoddammodo mentiti ſunt, quodammodo veridici. Philoſophi autem in eorum regimine omnibus his indigent modis, volunt enim ipſum denigrari,

grari, comburi, frangi, pulverizari & ut ignem fugiat, & ut pulvis consumatur, hæc omnia in suo eveniunt regimine. His autem omnibus peractis, fit corpus album quod pulverizatur & liquefit, ut cholera nec fugit ignem nunquam nec denigratur nec comburitur, si per centum annos ignis in eo egisset, quod cinis est philosophorum. Hoc corpus igitur postquam dealbatur & fit corpus ignem patiens, & seipsum continet, & tincturam ruborem scilicet fugientem. Hæ autem res rubeum facientes nihil aliud sunt quam sulphur, continent enim se invicem dissolvuntur, & dealbant. Hæc autem hinc rectificari potest, quod in sulphure nemo habet nisi unum tantum iter. Quidam autem regere tantum periti sunt, ipsum verò regere solum vel dealbare minimum. Sciendum est autem, quod oportet eum qui sulphur operatur, & dealbare, & attenuare quousq; dissolvatur, & attenuetur, coaguletur quod duas habet cõpositiones, albas rubeas, & humidas & siccas, quarũ uterq; & trutinatio & regimẽ est.

Fiunt autem res quædam, & minoris & maioris quantitatis aliarum, quarum duæ partes fiunt, uni & tres uni, quando componuntur. In albedine autem prius una & septem. similiter & in rubore, unum & novem, demum & album & rubeum componentem, fit corpus albi plusquam corpus rubei, & fit aqua quæ argentum vivum est, plusquam duo corpora: similiter & fit rubor aquæ minor, & duobus corporibus. Hæc autem in priori compositione, quousque album & rubeum coniunguntur. Deinde aquam operare rubeam, unum & novem. Deinde sextam partem dragmæ & Uncia. Deinde ista tres compone compositiones, & fiant unum & unum. Hæc autem omnia descripta ex una re sunt, ex qua, & corpora & anima, & diversi colores exierunt. Hoc autem totum actum est, & hæc dealbatio aliquantulum habet prolixitatis compositionis.

Distinctio Septima. Tractatus Pythagoræ.

INQUIT PYTHAGORAS: Qui argentum vivum non coagulat, album ignem patiens, & argento coniungit nullam viam ad albedinem operandam exigat. Ad nihilum enim pervenient. Qui verò argentum vivũ rubeũ non constituit, ignẽ patiens & auro coniungit, nullã exigat viam ad rubo rẽ operandũ: & ne fatiget suũ corpus in his, ad quæ pervenire nõ potest nec ei prosunt. *Idẽ ait:* scito quod qui ista duo coniungit corpora. Deinde ea separare potest utiq;, ea namque cõiuncta lenissimæ sunt dissolutionis, ac eorũ intẽtio in

argentum

argentum vivum dissolutione est, quod est dissolutum & volatile, & quicquid ei infers fit levioris fugæ ab ipso, quam ipsum antequam dissolvatur, spirituale enim est excepta uxore sua, quæ est de suo genere, sulphure scilicet philosophorum, cum eam albam constituis, cætera autem leuissimè fugit. Intelligitur igitur hæc, nisi quis ea coagulet existentia. Deinde dissolvat, & tunc inquisitores requiescunt. Et scito, quod ea quæ mortificas sunt, quorum spiritus sublimatione sumis, & ea quæ vivificas sunt, quibus spiritus dissolutione reddis. Et scito quod dissolutio est putrefactio, caliditate, & humiditate. *Explicit.*

Dicta Socratis ad Platonem. Distinctio octava.

INQUIT SAPIENS SOCRATES: Scito quod vitrum lapis mortuus est, igne tamen viscosus factus est & eius spiritus apparuit, suo igitur spiritu in viscositatem agit, cum tamen perforare non possit. Et inspice sulphur & auripigmentum & argentum vivum qualiter sunt persorantia & cõmixtibilia, in eis namque sunt substantiæ quæ liquefiunt & commiscentur. *Ait* GEBER: Inspice quàm egregiè hic philosophus Socrates & quam acuti est intellectus, qualiter hos lapides singulariter discernens, ambiguitate homines, ac cæcitate privavit. Deinde videns hoc in demonstratione nõ sufficere, in unoquoque eorum singulariter tractavit Dixit enim: sulphur autem totum substantia est, quod cum coagulas, penitus rem perforat totam: videns autem, hoc non sufficere, qualiter fit demonstravit, dicens: Quod argentum vivum cum argenti bene dissoluti aqua imbuitur, surgit & non potest fugere, eò quòd argentum vivum ab eo nõ superatur, eò quòd se invicem consequuntur: Complexa namq; non separantur. *Inquit Socrates*: Scito Plato: Quod si cum corpore quod non liquefit spiritum coagules, ne penetret & perforet prohibetur, ut vermilio. Draganto quoq; coagulatur quod liquefieri prohibet. Verum tamen sulphur coagulatur. Eorum enim quæ rei non commiscentur, nihil rem coagulas & omne quod coagulas cum eis quæ liquefiunt & commiscentur liquefiet, & commiscebitur. In quo est de iksir, elementis non parvum probationis sciens & faciens, fælix eris: In aliis verò infortunium patiens. *Ait Socrates*: Omnis lapis qui fit aquinus super ignem, deinde complexibilis fluxibilis, deindè spiritualis spiritualitatis, simul & humidus & frigidus,

frigidus, coadũabilis fit niger albedini: si verò calidus fuerit, & siccus, fit magis rubori, quamvis duo iksir, universaliter sint frigidi & sicci, eò quòd iksir essentialiter: oportet esse frigidũ & siccum, & ut habeat similiter existentiam & constantiam, ac continentiæ intensionem. Deindè *inquit*: Si in iksir spiritum multipliciter multiplicaverit, nunquam malleo extendetur quod non fit nisi amarissimis intellectibus ac viscosis, nec fit nisi in verissimo iksir, cuius siccitas in eo patens est. Liquefactorum autem siccitas in eis occulta est auri, sicut omnium corporum liquefactorum, quod significat qualiter iksir generatur & qualiter se habeat, quod perpetua nota est. *Inquit Socrates*: vegetabilium quidem, & animalium omnium tẽnuis pars est magis quam spissa, quare apud ignem fugienti fit similis, non obest nec commiscetur. Excipiuntur ossa: quoniã calcie similia sunt in liquefactionis raritate: Deindè *ait*, animalium ut & vegetabilium, spiritus à suis facilius corporibus separantur, poris enim expansis, habitus non continetur, nec quicquam viscositatis, sed est ut terra aquæ iuncta, quæ accenso igne separabitur, & suum corpus igni tradet, nihilq; recipiet. Item *Plato ait*: fundamentum artis experimentum est. Qui enim res non examinat nihil unquam habebit. His igitur verbis, esto solicitus operari. Item *ait*. Non contineas lapides qui suum pondus non sequuntur: Quod igitur suum sequere pondus contine, quod verò non dimitte.

Distinctio Nona quorundam sapientum.

INQUIT QUIDAM SAPIENS: quod corpus cum candidatur album sulphur nuncupatur. Item *ait*: flos est aqua nummosa. Item ventus de calamo est anima, quemadmodum de fistula ventus exit. Item plumbum & corpora quæ combusta sunt omnia, & posita in vase, de calamo deinde extracta ab illo vase & distillata. Item: iam philosophi ratiocinationibus hæc demonstraverunt, cum dixerunt. Accipite omnia quibus egeris, de hac gumma, de terra, & operamini exinde omne bonum multorum nominũ eo quod bonum est aqua nummosa. Item cinis & corpus dirutum humore, quod primò fit quando omnia corpora fiunt aqua nigra fiat. Item quod res submersit Unum quod est sine quo nihil fit scilicet ut seras quod omnes philosophi testantur. Item cũ perficitur, punitur, frangitur, & mari abluitur quousq; ut pulvis fiat, nuncupatur æs combustum ab ipsis & num-

mus. Item æs combustum est alba compositio. Item aurum effebilius est iksir, assatur scilicet ixir, in quo est aurum & aqua nummosa Item hic nummus philosophorum est, & qui tingit. Item prima dealbatio est confectio, secunda verò est aquæ in ea infusio, vocaverunt itaque istam dealbationem vaporem, & ignem proprio nomine. Postea opus lucet, eò quod aqua iam peracta est, quæ omnibus facilior est ad tincturam recipiendam: Item illa aqua apud visum, argentum vivum est quam sulphuri iam mixtam, voluerunt philosophi argentum vivum nuncupare. Argentum vivum factum est rubeum Cambar, hoc autem in secunda compositione, de qua philosophus ait: Scitote quod plumbi natura, facilior est omnibus ad convertendum in plurimos colores. Item ideò triturâ, decoctione ac reiteratione, usi sumus, ut animas extraheremus, quæ in vase sunt, quas ignis superans non destitit comburere, aqua tantum sulphuris imposita prohibuit, ne ignis eas combureret, & ne quid flammæ eis eveniret; naturâ autem usi sumus, ut res sibi invicem commisceremus. Similiter dixerunt, nisi corpora incorporea convertatis, in nihilo estis. Item tritura, & aquæ elevatio est res terrena. Item *inquit* sapiens, notandum quod sulphur est æs, æs verò est tota confectio, alterum quoque sulphur est arcanum suo regimine perfectum. Item argentum vivum est, quod putrefactum est & decoctum, & est ixir & aqua nummosa. Item crocus est aqua sulphuris, & est Ethel sulphuris, quod totum opus est. Item omnis res ideo est, ut omne corpus tingat, & nisi res omnes unum quid fierent, dealbantes & rubeum facientes, non diceret philosophus pone super æs & fiet aurum. Supra aurum, aurum, supra aurum inquam effebilius & fiet aurum purpureum. Item aurum inquam & aurum purpureum nihil aliud esse quam colores. Item aqua munda est tinctura rubea, & est aqua munda alba, quæ licet alba videatur, experimento tamen rubea est. Est autem venenum quod res dealbat, quod & æs dealbat, ferrum lenificat, stanni strepitum auffert ac plumpi humiditatem. Item æs candidare est â sua natura ipsum extrahere, quousque eius privetur nigredine. Ideoque ait, ante omnia res lenifica. Item aurum & nummus nil aliud sunt quam duo colores. Item & aqua rubea & Etheliæ, est rubeum facere quod ex argento vivo fit. Item venenum igneum est aqua nummosa, notandum

tandum peracta ponite post hæc in leni igne qui ipsum superat & maturat. Jtem cave ne ponas res plures quam nummum & comburantur corpora, deinde coque leniter & cum arescit imbue ipsum. Deindè coque & cum arescit iterum imbue, cum aliquantulum arescit aqua Et scito, quod si ipsum ad plenitudinem imbuas, deindè ignem augeas perdies quosdam, estorian videbis rubeam, eâ igitur visâ rubeâ in locum ipsum sublima, quousque omne fugiens ascendat: hîc quidem est ars aquæ nummi. Item licet philosophi de hoc veneno multipliciter tractaverunt. nihil tamen aliud est quam corpus animabus mixtum quousque fiat anima subtilis & tingat corpus. Ideò ait. Qui potest aurum in venenum vertere iam opus invenit.

Distinctio Decima.

ARs Astronomiæ, & Physicæ, omnibus publicæ sunt: Ars autem nostra procul dubio ignota est. Qui enim non liquefacit nec coagulat, nihil habet artis nostræ, aliud quam vanitates. Qui igitur denigrat terram ut Kuhul, à proprio colore, mutatam aquam & animam separat, & deindè dealbat, ad propositum perveniet, & bona habebit. Denigra igitur ac dissolve albo igne quousque videas ipsum ut gladium denudatum, & fac dealbando corpus candidum, & duc eo animam, cum sit liquefactum & fige totum in rabido igne, id est naturali Quoniam ignis interfectus vivificat, qui hoc peragit sapiens dicitur, probus enim DEUS & ab omnibus desiderabilis erit.

Distinctio Vndecima.

COMPLEXIO necessaria est, quæ perfecta est disolutio, utrumque enim in aquam versum, neque ignis ab invicem separat: verum si quid eorum constiterit, constat similiter & alterum, & si quid volaverit, simul volant. Secundum autem dissolutionis aptitudinem, constantia fit. Porro rerum dissolutio, sapientiæ est perfectio, ac regiminis initium, est perfecta commixtio; veritatis vero signum, est humiditatum siccitatumque coniunctio.

Eorumque invicem commixtio, ac nigredinis super eas apparitio. Secundus autem gradus est putrefacere, & terere quousq; dealbentur. Tertius verò gradus est species abluere. Deindè à siccitatibus quæ cinis sunt, humiditates separare deinde rubeum facere, & quod ab illis exit, ad ipsum vertere, quousq; dealbetur totum, & in candidam vertatur aquam lacteam, quod vel 40. vel quinquaginta fit diebus. Lapidem vero omnem nuncupaverunt propter colores, in eo existentes, In eo namq; quoddam volatile est. Philosophorum ovo fugientia insunt, quæ omnia mixta & putrida in spiritus vertuntur, quare gallinæ ovum nuncupaverunt, vivum namq; est, non mortuum. Quod autem tingit unum quid est unum, quod superat, & unum quod continet, vivificat, mortificat, fugit, & constat. Hæc igitur omnia elementa sunt: continete ergò conveniens & linquite diversum, quod minime cõmiscetur: Similiter etiam pulveres. *Inquit* HERMES: corpora corporibus tinguntur: ut igitur corpora in non corpora, incorporea vèrò in corpora vertatis, ponite maximum corpus super ignem, & parcè coquite. Si enim in lapidem vertatur nigrum, optimè rexistis: sin autem regite ipsum alLo, quousq; Kuhul fiat nigredine coopertus. Et scias quod nigredo hic 40. tantum manet diebus, vel 50. in qua ponis ferrum, æs, stannum, plumbum, & argentum vivum, & scias quod in omnibus corporibus, scintillæ occultæ sunt. Et quod argento vivo nigredo inest occulta, & quod nihil aliud extrahit, ea, quæ in corporum aluo occulta sunt, quàm argentum vivum & ignis. Accipe sulphur album & auripigmento cõmisce & alteram specierum: Deinde redde, quibus verbis eius mundificationem, & ablutionem conatur significare. Possibile namq; est duas simul species ablui, & mundificari. Sulphur enim & auripigmentum capientes, possumus usq; adfinem vltimum mundificare, quæ octo sunt species, eò quòd elemẽta coadunaverunt, ꝙ nec sulphure solo nec auripigmento potuit fieri, res verùm in qua universaliter elementa sunt. Cum autem duæ sint lapidum species, in regendi momento, caliditas & siccitas, utrumque habere necesse est; hæc species inquirit, huius speciei colorem & declinat ad eam, & siccitatem similiter exceptis illis omnibus alijs elementis. Hoc autẽ facit naturã naturã perforari naturá naturæ opponi, naturã naturã vivificare, & naturã naturã necidare, & fit quodlibet sui comitis gratia fortius ad suas coinquinationes expellendas, scilicet accidentia de suis

corporibus

corporibus prædicata, non in priore sulphuris essentia, in sua complexione in venis, superius existente cum iniquitatis corporibus. Coinquinationes igitur auffer, & à suis expelle corporibus, fit utique ut res expulsa, cui pars ablata est quam inquiris. Quod non fit nisi duabus vel tribus speciebus, vel in pluribus rebus in una enim & simplici re minimè fit. Elementorum primus ordo est. 35. mense uno. Secundus ordo est xv. mensibus tribus. Tertius ordo est. xx. mensibus. v. mense. Quartus ordo est xl. mensibus octo, quantò magis manet, tantò similius fit & pari proprius. Elementorum primus ordo est tribus diebus. xviii. Secundus ordo est novem diebus. liiii. Tertius ordo est quindecim diebus xc. Quartus ordo est xxiiii. diebus. cxliiii.

Distinctio Duodecima.

VT autem corpus rarescat, & sicut spiritus, tenuissimum fiat, oportet sapientes dissolvere, ex spiritus namque materia corpus nihil recipit, nisi tenuissimum fiat ut spiritus. Tenuissimum namque tenuissimo iungitur, & spissum fugit. Tunc enim anima corpori miscetur & coniungitur, tamen unius sunt subtilitatis, at nisi terra in aquam vertatur, aqua vero in ignem, spiritus & corpus nequaquam coniunguntur. Sapientum autem pondus sic se habet, ut corpus æqualis sit ponderis animæ subtilitate. Similiter & dealbatio quæ est finis dissolutionis. Tunc enim terra vivificatur & vegetatione sumpta, in quamlibet convertitur naturam, & tibi ad tuum obediet libitum. Similiter dicunt in calcificatione, & combustione, quibus subtiliationem signant & dealbationem, Calcificationis autem expositio, est quod calx est lapis igni coniungibilis. Ideoque calx eorum, est corpus spiritu compositum, composito namque lapidi, corpus comparaverunt, spiritum verò igni: Altero autem igne attenuationem, & dissolutionem signant: ignis enim comburit, attenuat, ac liquidum à turbido sequestrat. Tunc & spiritum & aquam mundam siquidem illud nuncupant, fecem verò deorsum residuam cinerem, & stercus eius & liquidum iam captum est, & turbidum extractum ut cibus, In argenti vivi autem coagulatione in

corpore magnesiæ sic inquiunt, quod argentum eorum vivum est spiritus, quod corpori contineri volunt: magnesiæ verò corpus, est corpus quod dissolvunt, ut in ipso spiritum componant, magnesiæ nomen est compositum, quod est spiritus, simul & corpus. Narravit & quod omne corpus dissolvitur: Jnquientes enim non omne corpus, dissolvi, nihil sentiunt. Regimine autem, ad voluntatis finem perveniente, & compositum dealbatur & natura naturâ continetur.

De metallis regendis. Distinctio Decima tertia.

CORPORUM autem regimen, ut prædiximus, est calcificatio, scilicet dissolutio, animarum regimen ventilatio, persistentia & patientia super ignem, cum fluxu & dilatatione: Demum omnium invicem complexio, ut non sequestrentur & separentur. Si æris elimatio argento vivo teratur & inter duo vascula sublimetur calcificabitur. Similiter plumbum & stannum calcificantur, auripigmenti autem & sulphuris tingentium, scilicet quæ propositum sunt. Jdeoque corpus eis iunctum est, ut ea contineat, roboret & firmiora & ponderosiora faciat. Spiritus verò iunctus est, ut ea fluere faciat & eorum dilatationem augmentet, & actus conservet. Regimen enim unum scilicet combustionis extractio, quæ nigredo est suis accidens corporibus quæ combustio alio modo fit generandi. Qui enim absque corruptione retrahit ad regna iam pervenit.

De compositi divisione. Distinctio decima quarta.

VNUM & est duo, & duo & sunt tria & tria, & sunt quatuor, & quatuor, & sunt tria, & tria, & sunt duo, & duo & sunt unum. Jnquiunt quidam, venerare humiditates, reges namque sunt magnanimi iniuriam non patientes, parce ergò eis & eorum capta benevolentiam, & suis oculis tibi dabunt, ut quodvis ab eis habebis: si enim iniuriam eis infers, & intolerabilia eos ferre

ferre cogas, & non decipias quousq; tibi obedientes fiant ad libitum. Te fugiunt & dimittunt, proposito privatum, & laborem perdis. Aiunt quidam: Si quis iurasset, eos igni non approbinquare, atq; igne perfici, verum diceret: dixit etiam, eas à fluxibilitate non separari, & quod terram ignis liquefacere non posset. Nec aliud præter ex sulphure & argento vivo compositum. *Inquit Plato:* Qui suam transmeant sapientiam, ut plusquam triginta denarios expendant, arcanum percipere non potest. *Ait Socrates:* Inquirite frigus lunæ, & invenietis calorem solis, & ait: Vtantur manus vestræ operibus, ut onera vobis allevientur: quia septem erraticorum planetarum, percipit colores, ut unus eorum Saturni, scilicet color operatur. Et notandũ est, quod in compositione igniũ est eorum arcanum. Cæterum si congelata corpora aqua dissolvas, apud eos in terra eris philosophus. Similiter corpora cum calcinantur, moriuntur & non complexantur: Si autem cum eis spiritus coagulentur, ad ea quæ non complexantur perveniunt, super his meditare. Similiter calcinando salia & calces, nunquam argento vivo coniunguntur. Si enim eis dissolutis misceatur, deinde igni desuper separantur, cæterum cum ponderosiora corpora dissolvuntur, se invicem complectuntur & continentur, nec cum ponuntur in igne separantur, eo quod perforans est, & illud congelâsti perforans, quare simul perforant.

Distinctio Decimaquinta.

NOTUM habeas, quod viscosa humiditas duplex est, pugna videlicet ignis, & prohibens suo corpore separari & sequestrari. Quibus frater vobis signatur, quod oportet complexionem esse, humiditate tantum, & ne corpora sicca combustione, nec spiritus calido & sicco consumantur. *Inquit Socrates:* Aurum est sulphur, aqua est argentum vivum & corpus est tale. Amplius, rerum dissolutio, complexio, & consequentia, sunt philosophiæ perfectio. Audiens igitur consecuti sunt se & se invicem receperunt, nec se invicem consequuntur nisi dissolutione & congelatione. Cerefactio namq; non fit, nisi dissolutione & congelatione. Cerefactis namq; his & cõplexatis, ad inquisitũ pervenies arcanũ. Deindę ait; Sulphura argenti vivi, humorem est desiccans, corpus vero minimè, suus enim spiritus ei satisfacit: Aqua quoq; in hoc opere dissolutio est, frigiditatẽ & humiditatẽ possidens fixã, quę nõ potest in lapidẽ verti putrefactione, aqua.n. ingrediẽs

fluit in femick tinctura scilicet & unguento, tinctura autem suæ naturæ caliditate & siccitate, unguento verò suæ naturæ caliditate & humiditate. Fac ergo quatuor complexari quatuor, & continuè imbue, tere & cerefac quinquagies parcè. Deinde aqua eo perungitur, dissolvitur, compositum coagula, & ex eo pone. Proinde ad hunc perveniens, fac duo elementa se invicem complexari hoc modo, & tere quodlibet per se in pila vitrea, ea vero ut medulla lenificato, pone inferius in quo terra & aurum sunt, reijce ei desuper illud, in quo argentum vivum & vnguentum sunt, in opere enim melius fit. Deinde fortiter tere, quousque scias ea iam esse completa. Deinde compone eis ex aqua priore, quod rarescere ea facit, & fortiter tere, cerefac & extrahe, tere, miscere, rarescere fac, ac continuè tere, quousque res desiccetur, & terendo similiter assa quinquagesies, quousque teratur & fluat. Deinde pone unum super millia de argento.

Ignis est sulphur, unguentum vero argentum vivum, & terra est corpus in quo tincturæ permanent, de ipso prædicate, cum ixir regitur, & eius pars minima apud te remanet, & tunc elementa compone. Deinde ea 3. & 4. fac complexione complecti: volens autem ea cereari, ut in ea acetum ingrediatur, pone super quaslibet 100. dragmam unam de ixir, dissolve & coagula, & fiet pulcherrimum.

Distinctio Decima sexta.

DIXIT *medicus Democritus*: Qui non albificaverit animam, id est, argentum vivum, & exaltaverit eam, & rubificaverit corpus rubeum, quod est æs, & expulserit ex eo caliginem, & extraxerit ab eo flatū fœtidum, & dijudicaverit, educere animam ex corpore, tunc apparuerunt mirabilia apud utriusque æquationem, erit medicus perfectus. Et dominatio sivé perfectio huius operis, est putrefacere, terere, & dissolvere & albificare, deinde operatio cum eo.

Distinctio Decima septima.

ET *dixit*: Si aptaveris vasa tua, & ponderaveris ignem tuum, scito quod argentum vivum, & auripigmentum sufficient tibi, ad vitam tuam, in ætate tua. *Et dixit*: Præparate bellum inter rubeum & candidum, quoniam anima est velocis ambulationis, in corpore suo, & si reduxeris eam ad aliud corpus, non suum, non intrabit in eo. Et venenum huius operis est anima ex anima, & anima est fugitivi, & hæc anima

cum

cum candescit, faciet candidum corpus rubeũ. Et quia ignis lentus est maxima corporum operatio, ideo vocatus est ignis candidus, & hæc operatio duplex est, quarum prima est, corpora cocta comprehendere, & accipere animas eorum tinctorias. Et secunda operatio est decoctio animarum cum corporibus, de mineris sumptis.

Distinctio Decima octava.

ET *dixit:* Non fit anima tinctoria, nisi ex corporibus coniunctis sunt, quæ denominata est, anima & vapor, & oportet ut extrahatur anima, cum lento igne, quod est ignis candidus, quoniam cum decoctione lenta accipitur anima fugitiva & tinctoria, instrumento corporis humidi. Sed intellige, & nota, quia omnia opera non fiunt cum festinatione, in omnibus negotijs, & attende igitur in opere tuo & proficies, si Deus voluerit.

Distinctio Decima nona.

ET *iterum dixit:* Considera, quomodo est unum pugnans contra ignem, & secundum non pugnans, sed quando commiscentur, simul dealbant contra ignem, id est, resistunt igni, & belligerum est corpus, citrinum & minus belligerum est fugitivum.

Distinctio vigesima.

ET *dixit:* Dirige fumum candidum, donec non fugiat ab igne, & dirige leonem viridem, id est, auripigmentũ citrinum, donec excidas eum, & dirige terram, id est æs, donec tingas eam: sed cum perfecisti illud, scito quod iam dijudicâsti causam tuam, & appetijsti opus tuum, & adeptus es gaudium tuum, sed intellige. Et nota, quoniam si non cæcideris fratres istos, quia non habes in manu tua aliud ex scientia, nec habes aliud ex directione, quod sunt fratres, & sunt ipsi negotium cum obstaculo suo, id est visibiles, & negotiũ intelligenti eum, & expositio petenti ipsum, & intellectus operanti ipsum, & gaudium consequenti eum, Sed quando cæcideris leonem, & fumum candidum, coniunge suos germanos, & præbe eis eorum jus ex directione, & invenies, quod affectas, cum laude Dei.

Distinctio vigesima prima.

ET *dixit:* Et non sis piger nec velox multum in putrefaciendo, calculos & corpora collocata, & coniuncta: & at-

tende in opere tuo, & perficies sicut dixit medicus Democritus; putrefac medicinam coniunctam, id est commixtionem quantum poteris, postea quod ex ea exierit, erit venenum, & nominatur cerebrum, tere illud, quantum plus poteris, & putrefac illud, & abstrahes ab eo profectum multum, scilicet venenum mortiferum, penetrativum in corporibus. *Et dixit:* Coque illud in primo, id est in initio negotij tui, sine ventosa. Deinde coque illud, post cum ventosa, donec educas venenum ex eo, & venenum illud interpretatur anima, quoniam est in eo illud, quod quæris: sed intellige.

Distinctio Vigesima secunda.

ET *dixit:* In ablutione lapidis marcasitæ, ad opus accipiatur ex ea argentea, & teratur, & ponatur in bono aceto, & coquatur, donec egrediatur eius obscuritas, & eius nigredo, & mutabis ei acetum tribus vel quatuor vicibus, donec exeat ab ea acetum mundum, & expendes eam in negotio tuo, quoniam ipsa facit candidum æs, & constringit stannum, illi qui aptauerit eam: sed intellige.

Distinctio Vigesima tertia.

ET *dixit:* Accipe præceptum tibi ex propinquis, & declina à longinquis, quia in proximis est res inventa secundùm providentiam. Accipe lapidem natum in itineribus humi, & effice illum aquam, & quiesces à sollicitudinibus. Sunt autem duo lapides, benedixit Deus eis, quoniam coniunguntur & efficiuntur ad similitudinem butyri. Sed necesse est ex dissolutione, & conglutinatione uniusque. Sed totum quod confidis est, ex indissolutione, & conglutinatione, vel coagulatione. Hoc est per creatorem secreti simplex sapientia nostra, thesaurizamus eam, ad fratrem perseverantem secundùm pacem.

Distinctio Vigesima quarta.

ET *dixit:* Argentum vivum sublimatum & coctum albificat æs, post ablutionem æris, & extractionem obscuritatis eius, & arsenicum perficit illud, quia affectus argenti vivi non fit nisi cum decoctione & tritura, vsque septem vicibus, donec efficiatur compositio candida, ad instar cristalli limpida, munda, penetrans eam visus. Et nota, quoniam dixit,

dixit, quod indicium totius operis est putrefactio, & interpretatur tritura & decoctio. Et dixit, quod argentum vivum est illud, quod vincit omnes complexiones, & punit eas & interimit eas, & extrahit animas eorum, & cum eo permiscentur, & conficiuntur humores, & cum eo æquantur complexiones, & cum eo commiscentur, & cum eo coarctantur, & cum eo albificantur. Sed judica super eum, & accipe animam eius in tinctoriam penetrativam in corporibus & non effugiat tibi. Et oportet in primo negotio ut dissolvas corpora per cinerem candidum, & non fiet tritura nisi cum aqua, id est argento vivo. Sicut dicit Hypocras, tere & coque, tere & coque usque septem vicibus, quia fiet venenum tinctorium ultimum. *Et dixit ei:* In præparatione commixtionis est compositio, vel confectio, & calefac idem, præpara commixtionem tuam adustione, id est non adustum, & extrahe ab eo nigredinem & obscuritatem eius & appareat candor eius: deinde congelabis eum, & tinges cum eo omne corpus, tere, commisce, & coque, & contere, & exsicca, & tere, donec efficiatur subtile, & præpara illud ad instar speculi, videbis in eo faciem tuam. Deinde utere ex eo in opere tuo, & corpus humidum est fugitivum, & præpara eis donec extrahas ab igne nigredinem, & sorditiem eius. Nota, quoniam qui non exaltaverit aquam, id est argentum vivum, & acceperit vaporem, quod non habet in manu sua aliquid ex physica, & aqua est humidum, id est fugitivum, & vapor est anima humidi: Et venenum est tinctura mundificata fixa, penetrativa in corporibus: anima est humidi, & humidum est argentum vivum.

Distinctio Vigesima quinta.

ET *dixit:* Accipe mineras cum suis ponderibus, & commisce eas cum argento vivo, id est aqua, & præpara eas donec efficiantur venenum igneum. Et sicut extraxisti umbram æris, & nigredinem eius, ita extrahe umbram trium corporum, & eorum nigredinem, & præpara venenum, donec efficiatur anima, tum est hoc secretum maximum, quia illud albificat æs, & constringit stannum, & mollificat ferrum, & prohibet sonitum oroisir stanni, & humiditatem plumbi, & hæc omnia nomen unum & compositio una, illi qui intelligit, intellexit. Et NOTA: quoniã argento vivo inest nigredo & umbra, sicut in alijs corporibus inest nigredo ac umbra,

umbra, & oportet ut extrahas nigredinem eius & umbram, & omnium quinque corporum similiter. Et NOTA: quod res quando commiscentur, universæ efficiuntur res una: Et quando coquuntur efficiuntur fugitivæ, ut argentum vivũ, alteræ cum alteris, & congelantur & sublimantur alterę cum alteris, & congelantur ad invicem, & egreditur ex omnibus eis anima tinctoria, scilicet venenum penetrativum in corporibus, & est quod petivimus & laboravimus super eum, & scrutati sumus, sed invenimus cum præcepto DEI. Et nota, quod commixtiones fugiunt ex calore ignis, quia sublimantur usque ad coopertorium vasis. Sed quando aperies super eum rades universa, & sublimabis usque vicibus, donec accipias animas eorum: sed efficitur ius fortissimum durabile ad ignem.

Distinctio Vigesima sexta.

ET *dixit*: accipe argentum vivum & congela illud, in corpore magnesiæ tantummodo: Et coniunxit verbum primum & postremum æqualiter, quoniam dixit: accipe argentum vivum congela illud in stanno. *Et dixit*: munda stannum cum præcipua ablutione corporum, & mundificatione eorum, & scies quod ex vicibus convertatur, argentum vivum ad congelandum, ut non erres in opere tuo, nec dissipes causam tuam, sicut dixit Democritus: mundifica stannum cum aqua præcipua, & hæc est præparatio prima, convertere eum cum argento vivo: *Et dixit*: converte illud in laminas iniuriæ ad mundandum stercus eius, & illud est tertium: *Et dixit*: Terre compositionem cum uncto, hoc est quartum. *Et dixit*: ablue illud cum aceto, & hoc est quintum. *Et dixit*: Tere Litargirum cum ablutione, & hoc est sextum. *Et dixit*: accipe alborra talc, id est, confectionem sexies ablutam, & contere eam cum urina vituli, & est septimus gradus: Et ego præcipio tibi, ut discernas & diffundas corpora iniuriæ, quoniam si compleverunt suis gradibus, & superadditur eis bonitas, & exaltatio in utilitate eorum: Et quanto plus addideris, addes utilitatem eorum, sed hoc est apertum secretum. Et quicquid fuerit ex nominibus, quæ nominaverunt medici, ex ære vel bucella, vel argento vivo, vel stanno, vel levamine auri, vel argenti levamine, sed intellige, quod concordati sunt ea id est nomina, ad sublimationem, vel confectionem, & contegerunt eorum nomina propria. Sed non te terreat aliquid ex illis, quæ præceperunt cum eis medici

medici ex tritura, vel fundere, vel coquere, quia hæc est compositio una, & nomen unum, quoniam pervertit ignis colores eorum, sed unoquoque colori nomen. Tritura prima, denominaverunt eam plumbum: Sed quando egreditur nigredo eius, cum decoctione, denominaverunt eam argentum: sed quando putrefit, denominavere eam æs: Et quando funditur super eam humiditas, id est argentum vivum sublimatur, putrefactio: Et post egressionem nigredinis, & apparitionem citrinitatis, denominaverunt eam aurum. Sed quando fuerit tritio, ex tritura nominatum est flos auri. Et quarta fermentum auri. Et quinta vice, Etheliæ nomen est ei proprium: Et sexta vice, aurum purpureum: Et septima vice, venenum igneum tinctorium ad corpora. Sed intellige, & NOTA, quando venenum efficitur candidum marmorum, iam appropinquat tincturis, & coloribus, & non permittit eas, ut fugiant ab igne. Et albare est æs, & dicitur primum opus, & dicitur magnesia, & secundum scilicet opus alabar candidum, quoniam mineræ, id est lapides ex mineris, non possunt ingredi in corporibus nectingere ea, sed tantum illud, quod tingit ea, est venenum igneum aerum dissolutum, vel submersivum in corporibus. Et accipe id est attende in aptatione præparationis, & diuturnitate trituræ & decoctionis, & multiplica cum ablutione. Et oportet ut sit vas cui operis, amplum os ut sublimetur fumus & fumositas, deinde descendat ab eo usque ad deorsum vasis, deinde sublimetur, donec nigrediatur ab eo quod postulas. Et ideo præcepimus, putrefactionem eius multotiens donec sublimetur totum in coopertorio, & eleveturaqua, quæ est tinctura. Et quando volueris, ut coquas confectionem, sed dirigere terreum vas, cum suo coopertio perforato, Deinde pone in ipso medicamen, & delutabis coopertorium ollæ, & coque eam donec ingrediatur humiditas lenta, humida & sicca, *& dixit:* misce humidum cum sicco, donec accipias lentitudinem siccam egredientem, ex aqua humida, & accipies aquam humidam lentam siccam, scilicet animas eorum, sed non quiescas, ut convertas humidum super siccum, & coquas illud donec efficiatur totum animatum igneum tinctorium, ad corpora. & hoc est secretum medicorum, & venenum quod scripserunt in libris suis, quoniam sunt venenum unum, id est tinctura una vel nomen & unum mandatum, vel negocium vel præparatio una. Sed dimitte à te multitudinem nominum eorum, & intellige, quoniam elevatio a-

quæ

aquæ, & elevatio vaporis causa una est: sed intellige, & invenies si DEUS voluerit.

Distinctio Vigesima septima.

CONVENIT *Aron*, cum Maria prophetissa sorore Moysis, & fuit Aron accedens, ad ipsam honorandam. *dixitq; ei*: O prophetissa, audivi siquidem multotiens de te quod cibificas, ciniveras vel gummas de die tuo. *Et dixit Maria*: utiq; ô Aron si ergo esses de parte DEI mei. *Dixit Aron eidem*: quomodo erit illud quod tu asseris? ô Prophetissa quando albificamus lapidem intra mẽsem per magisterium magnum. *Dixit Maria*: ô Aron, nunquam de parte ista mortuæ sunt gentes: ô Aron, nosti quod est aqua hæc res albificans intra mensem. *Dixit Aron eidem*: hoc ita ut dicis, ô Domina in tempore longo. *Inquit Maria*: quod Hermes dicit in omnibus libris suis quod philosophi albificant lapidem suum in hora diei: *Inquit Aron*: Quam istud est excellens! *Inquit Maria*: excellentissimum apud eum, qui ignorat illud. *Inquit Aron eidem*: ô Prophetissa si sunt apud hominem omnia quatuor elementa exari, id est completa, quæ possunt complexionari, & coniungi & coagulari eorum fumi ac teneri die uno. *Dixit* Maria: ô Aron si non essent lepos tuus & sensus tuus firmus, non audires à me verba hæc, donec impletet cor meum probationem voluntatis de me: veruntamẽ accipe Alumen de yphonia gummi albi, & gummi rubeum quod est Kibrick, philosophorum, & eorum aurum, & tinctura maior & matrimonifica gummi, scilicet album, cum gumma scilicet, rubeo, vero matrimonio. Intellexisti ô Aron? utique. *dixit* Maria? Et fac illam sicut aquam currentem, & purifica hanc aquam veram divinam, laboratam, ex duobus renibus super corpus fixum, & liquefac per secretum naturarum, in vase philosophiæ. Intellexisti ô Aron? utique. *Dixit* Maria: custodi fumum, & cave ne fugiat aliquid ex illo, & esto mensura ignis tui, sicut mensura caliditatis solis, in diebus Iunii & Iulii, & morare prope vas, & intuere mira, quomodo nigrescet, in minus quàm tribus horis diei, penetrabit fumus in corpus, & spiritus stringetur, & erit sicut lac incerans, liquefaciens, & penetrans, & illud est secretum occultum, ô Aron? *dixit Aron*: Ego nõ credo ꝙ erit hoc semper. *Dixit* Maria, ô Aron, mirabilius, isto de eo est, ꝙ non fuit apud antiquos, nec accessit ad eos per meditationẽ & illud est. Accipe herbam albam & claram, in honoratam errantem super monticulos, & tere ipsam recentem, sicut est in sua hora,

& in

& in illa est corpus verũ non fugiẽs ab igne. *Dixit Aron* Nũquid illud est lapis veritatis, ô Domina? *utiq; dixit* Maria, nesciunt homines regnum eius, vel regna cum velocitate sua. *Inquit Aron eidẽ*: & postea quid? *dixit* Maria. rectifica super illud Kibricc, & Zarnecc, & ipsa sunt duo fumi cõplectentes, duo luminaria, & proijce super mollificãs vel cõplificans tincturarũ, & spirituum per pondera veritatis, tere totũ, & pone ad ignem, & videbis ibi miracula. O Aron, regimen totum est in tempore ignis! ô quàm mirũ, quomodo movebitur de colore in colorem, in minus quàm hora, quousque deveniat ad metam rubedinis, & alius valoris, & tunc decide ignem, & dimitte in frigidum, quia tunc invenies ipsum, corpus margaritale clarum, in colore papaveris silvestris, mixtum & celere, & illud est incerans liquefaciens, & penetrans, & cadit eius aureus, super. 12, 13. recepto 12. Intellige ô Aron: tunc procidit Aron inclinatus manib. eius. *Dixit* Maria: leva caput tuum, ô Aron, per DEUM brevifico super te rẽ, si DEO placuerit. Accipe illud corpus projectum super monticulos clarum, quod non capitur, putrefactione vel metu, & tere ipsum cum gummi, alezaremos & cum duob. fumis, quia cõprehendificans spiritum, est gummi, id est arg. vivum vel dragantum, & tere totum, & appropinqua igni, & liquefiet totum, proiecisti super ipsum uxorem, & erit sicut aqua distillans, & quando percutiet ipsum aër, congelabitur, & erit corpus unum, & fac projectionẽ de ipso, & videbis mirum. *Et dixit* Maria, ô Aron & illud est secretum stoliæ. Et scias ô Aron, quod prædicti duo fumi sunt radices artis & sunt Kibricc albũ, & calx humida, & philosophi nominaverũt ea multis modis & omnib etiam nominib. Sed corpus fixum est de corde saturni, comprehendificans & comprehendens, sapientiæ stoliæ. Et acceptum de monticulis, est corpus, album, clarum & istæ sunt medicinæ artis, pars comparatur & pars invenitur, super monticulis. Et scias quod sapientes non nominaverunt illud complures stoliæ, nisi quia in hac stolia sunt mirabilia: intrant namque in illa 4 lapides, & suum regimen verum est, sicut & illa est propriorum stoliorum. Abel & Seth filij eius, & per illud allegorizavit Hermes stolias in libris suis, sed gentes nunc ceciderunt supetmaneriæ sui & -legificaverunt. Philosophi regimen, & simulaverunt opus quodlibet, quod non oportet facere opus illud, & faciunt regimen, uno anno per occultam ignorantiam, & Philosophorum don- c-fi-matur in cordibus eorum & in sensibus, quod ars non complebitur

præter

præter in anno, quod eſt ſecretum magnum, & quando audiunt illi de ſecretis noſtris, non verificant propter eorum ignorantiam in arte. Intellexiſti ô Aron? utiq; Domina mea: ſed narra de iſto vaſe, ſine quo non complebitur opus. *Dixit Maria*: illud eſt vas Hermetis, quod occultaverunt ſtolidi, & non eſt vas ignorantium & menſuræ ignis, cui tu es ſapiens: ulterius audi conditionem meam. O Aron, & avide plectere, donec ſum in mundo, quia impoſſibile eſt evaſio motus quia quatior ab ipſo. *Dixit Aron eidem*: ô Domina, an audiſti in ſecretis ſtoliarum, quæ poſuerunt in libris, quod ars poſſit facere artem de corpore uno? *Inquit Maria*: Utique, quod Hermes dixit quod radix ſtoliæ eſt corpus indolabile, inſanabile, & eſt toxicum mortificans omnia corpora, & plumbificat omnia, & coagulat mercurium odore ſuo. *Inquit Maria*: Ego iuro per DEUM æternum, quod illud toxicum, donec ſit aqua ſubtilis non curo, qua ſolutione fiat, coagulat reibec, id eſt mercurium in lunam, cum rubore veritatis, & incidit in ſonum raſa; , & lætificat ipſam, & in omnibus eſt corporibus ſcientia. Sed ſtolici propter longinquitatem probationis, & eorum vitæ brevitatem, invenerunt hæc elementa congenera vel contingentiora, & ipſi decreverunt ea præter vas Hermetis, quia illud eſt divinum ſapientia DEI occultaturam gentibus & ipſi ignorant veritatis regna proptereorum ignorantiam vaſis.

Maria mira ſonat, breviter quod talia donat.
Gummis cum binis, fugitivum figit in imis.
Horum in trinis, tria vincula fortia ſinis.
Maria lux roris legem ligat in tribus horis.
Filia Platonis, conſortia iungit amoris.
Gaudet maſſata, aſſata, per tria ſunt ſociata.

Diſtinctio Vigeſima octava. Dicta Belini.

CUM eſſemus ſupra quodam fluvio, quidam homo aſcendens, dixit: ſcitote quod pater meus ſol, dedit mihi poteſtatem, ſuper omnem potentiam, & induit me veſtimento gloriæ, & totus mundus me quærit & currit poſt me. Ego [illegible]m ſum maximus & ſanus ab omni ægritudine, & omni [illegible]cula & ſapientes iam ſciverunt virtutem meam & altitu[illegible]n. Ego enim unicus ſum & aſſimulor patri meo, qui [illegible] eſt, qui dedit mihi virtutem iſtam, & gratiam ex gra[illegible] [illegible]t homines quærunt à ſervis meis fuſibilibus, id quod

quod quæritur à me, non tamen pervenerunt ad id, nisi per me: & terra cum omnibus viribus suis me humiliare non potest. Imò, ego sum super eam & super omnes servos meos, donec humilio eos, & extraho de potentia, & natura eorum, & induo eos splendore & lumine meo pulchro, quem dedit mihi pater meus in omnib. operibus eorum. Ego enim sum excellens qui exalto & deprimo cuncta, & nullus servorũ meorum potest super me, nisi unus, quod datum est ei, quia contrarius est mihi, ipse destruit me, non tamen destruit naturam meam; & ipse est saturnus, qui separat omnia mea membra: postea ego vado ad matrem meam quæ cõgregat omnia mea membra divisa & separata. Ego sum illuminans omnia mea & facio lunam apparere patenter de interiore de patre meo saturno, & etiam de matre dominante, quæ mihi inimicatur. Verum tamen nisi hoc fieret, non possem bibere de animabus animalium, & plantarum. Sed ego venio cum calore, ad expellendum virtutem & iniquitatem eorum scilicet patris & matris meæ à me Ego sum habitans super faciem mineræ, & tribuo servis meis de extremitatibus meis, & nomen meum vocatur nominibus magnis, & qui studet in me non curat de aliquo malo, sed non saturantur ex me. Ego defero naves per mare, & fabrico civitates desertas, non quæratis in eis magnitudinem meam. Nuncio ergo vobis omnibus sapientibus, quod nisi me interficiatis, non potestis sapientes nuncupari. Si vero me interfeceritis, intellectus vester erit perfectus, & in sorore mea crescit luna, secundum gradum sapientiæ nostræ, & non cum alio ex servis meis, etsi sciretis secretum meum. Ego sum sicut frumẽtum seminatum in terram puram, quod nascens crescit & multiplicatur, & affert fructum seminanti, quia omne quod generatur, generatur genere suo, & quodlibet individuum, multiplicat formam suæ speciei, & non alterius, quemadmodum ex frumento frumentum nascitur, & sic de aliis, & in hoc exposui vobis omnes figuras. Cum itaque egero cum uxore mea alba, pura, humida, & munda tactu, addo pulchritudini faciei suæ, bonitati, & virtuti suæ. Ipsa enim est obediens mihi. Vnde cum fuero unicus cum ea nihil melius in mundo, nec æquipollens mihi. Ipsa enim imprægnabitur & germinabit, sicut ego in substantia & colore, quoniam hoc modo multiplicatur semẽ meũ. Ex me enim simile nascitur sicut quando seminatur granum frumenti unum, nascitur, multiplicatur teritur, cribellatur & fit panis ex quo venit totus mundus & fabricatur orbis

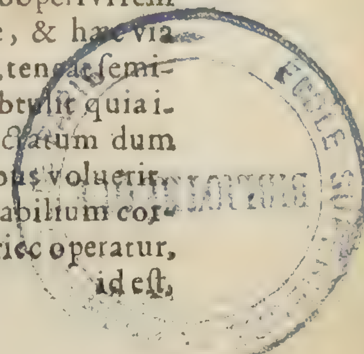
terræ ex misericordia mea, nec deficit, quia donum DEI est. Ego illumino aërem lumine meo, & calefacio terram calore meo, genero & nutrio animalia, plantas, & lapides, & demo tenebras noctis cum potentia mea, & facio permanere dies & noctes, & illumino omnia luminaria lumine meo, & omnia etiam in quibus est splendor, & magnitudo, quæ quidem omnia ex opere meo sunt, ex quo indumentum ex vestimentis meis, & qui quærunt me faciunt pacem inter me & uxorem meam. Ita quod non separatur à me, & misceatur, mixtione inseparabili, & hoc fiat quando extraxeritis me, partum patiatur à natura mea, & partum uxorem meam à natura sua. Et postea occidatis nos, & suscitamur resurrectione nova, & incorporali, & quod postea mori non possumus. Nam post resurrectionem habebimus gloriam, & fortitudinem sempiternam, tunc gaudent omnes, in prosperitate magna, qui sciunt secretum. Et scias quod sol vigoratur in tribus domibus igneis, scilicet in ariete, leone, & sagittario, & virtus solis est in tribus istis, quoniam domus Arietis est domus solis, & principatus; & domus leonis est sua secunda, & domus sagittarij est eius tertia. Et primâ istarum incipiunt dies crescere, & calor augeri, & ipsa est caput arietis: In secunda domo istarum completur tempus in calore, scilicet domus leonis: & in tertia earum diminuntur dies, & calor, & omnia dissipantur, & sol quoniam emendatur crescit, & germinat in igne quia sunt tres ignes, primus, medius, & extremus, & primus & postremus non sunt necessarij, sed medius qui est circa domum leonis, intellige ipsum & custodi, & inquire ipsum & pone in mente tua, & si addideris in tinctura sua, & minueris grossitudinem, & iuvabit te quia una ex eis 1000. de luna mutabit, & hoc erit in fine sui caloris, & fiet in diebus, 90: donec medietas eius consumatur, & altera remaneat eius & ita cum eo illuminabitur luna, parum super multam magnitudinem, Benedictus DEUS Amen.

Distinctio Vigesima nona. Dicta Stephani.

INITIUM sapientiæ est timor Domini, & amor sapientiæ, quia qui diligit sapientiam, & ipsa diligit eum, & ipsa efficiuntur similia. Omne enim simile diligit suum simile. Item initium sapientiæ est timor Domini, & eius obedientia: Sapientes enim dixerũt aperi oculos tuos, & cor tuum, audi & intellige, ostendam & dicam tibi verba intelligibilia, quæ scire poteris si fueris de intelligentibus. Scias quod ex homine nõ exit nisi homo, sic ex quolibet animali sibi nascitur simile: videmus

demus enim aliquas res natas à radicib. ſuis diſſimiles, quod videmus res alas habentes generatas ex non habentibus alas; videmus etiam & ſcimus res aliquas, quas homines neſciũt, de quib. egreditur natura, quam ſcimus quod ſufficit nobis & ignoratur, quia ſunt res profundæ, & ſi quæritis de eis forſitan invenietis. Sicut aër ſuperior, ita inferior ſubtus terram. Et ſcias quod de iſta natura minerali fit ars, non de alio, quãdo invenietis citrinum de ſervo rubeo, cuius aquam tam pauperibus quã divitibus largiuntur & de uxore ſua tene a, munda & molli, & provida, quæ ſiquidem eſt natura bona quia diximus tunc ſufficit nobis. Mundaverunt igitur locum ſapiẽtes, ne pulvis tangeret eum, in quo loco eſt illa natura bona q̃ diximus, meus enim propinquus eſt flumẽ largitus donatione, & ipſe eſt notarius rubei quod egreditur ab inſula maris, & quod ex eis apparet de colore citrino, eſt melius omnibus, & à ſua natura eſt natura bona & melior eo, quando eſt præparatum, & demonſtratio ſua erit propinqua, & ſumma eius erit magna, reſpectu eius, quod apparet modo. Pone igitur citrinum illud ſuper ipſam, quod præcepit uxori ſuæ, ut antequam imprægnaretur, intraret balneum ſine aqua & habitaret in obſcuro loco noctis, donec eius corpus indueretur. Ponatis ergo in domo una eos continue, donec duo fiãt unum, ut ſint ſpiritus unus & color unus, & tunc cum ſciverint hoc filii eorum, quod ex eis nati ſunt, revertuntur ad eos, & ſtabunt in medio eorum, quia de eis facti ſunt in loco ubi habitaverunt ſimiliter, ſicut placuit eis, & Deus fecit eos ſapientes poſtquam quieverunt à labore ſuo. Veneramini regem & ſuam uxorem, quod neſcitis furorem eorum. Nam ſi oſtenderet iram ſuam, ſuper nos, aufferet à nobis regnum ſuum, qui ſapiens eſt, me intelligat, & qui non ſicut Beſtia, & non imponat mihi ignorantiam ſuam. Accipe igitur viam brevem, & abbrevia longam, & ipſa eſt ex citrino bono, & uxore ſua, ſi quid præcipiunt & docent ſcientiam & ſapientiam omnibus aliis, ſicut ex uno genere multa fiunt genera, & ex uno dactilo fit magna arbor. Ego enim cooperivi rem iſtam, ſed non tantum ut non poſſis intelligere, & hæc via publica & larga, qui tamen eam tenere voluerit, teneat ſemitam directam, & data aliis ex eo, quod vobis obtulit quia ipſe gratis vobis dedit, vobis ego feci hunc tractatum dum vixero, & poſt modum relinquatur aliis quibus voluerit. Scias frater quod ſulphur eſt pater omnium liquabilium corporũ, & mercurius eſt locus eius in quo ipſe Kibric operatur,

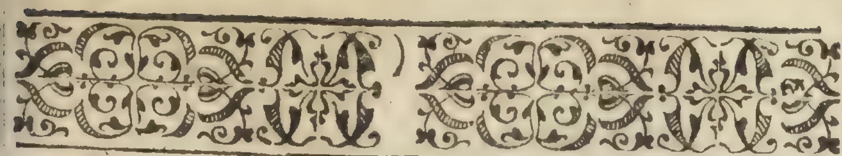
 id eſt,

id est, sulphur in ea est enim humiditas cibus ignis; & siccitas, cibus frigididatis, Et sicut opus mercurij est in medio Kibricc, ita opus Kibricc est in medio mercurii, & omnia corpora fiunt mercurius, & fiunt congelata per calorem, & siccitatem Kibricc, & ipse coxit eum sicut pasta, & omnia corpora fiunt substantia una, & quando fuerit completa eorum decoctio fiunt sol. Et quando fuerit sicut pasta, sunt diminuta, ab eorum decoctione & perfectione, & congelatio eorum est à frigido, & propter hoc quando ponuntur ad ignem, unit eos ignis & facit fugere illud, in quo nigra abundat siccitas, tanto magis & citius congelatur, & illud quod apparet de auro, est Mercurius congelatus ex subtiliori & puriori parte sulphuris. Color ergo citrinus est ex albo & rubeo, & quando ambo sunt in igne, scilicet Mercurius & Kibricc, primo fiunt nigri, deinde rubei, postea citrini, & aurum est citrinum, & rubeum & si Kibricc non tingeret eum, non tingeretur. Et scias quod hæc est veritas propter quam homines laborant, ut inveniant colorem citrinum, qui egreditur à servo rubeo, & uxore sua alba, ergo postquam scitis sororem suam, & intelligitis citrinũ quomodo exit à servo rubeo, tunc scietis me verum dicere, & veritatem agnoscere, & ego ostendo vobis veritatem paulatim, & si ulterius explanarem etiam pueri scirent.

Expliciunt Distinctiones.

INCIPIT

IV.

INCIPIT TRACTATVS MICRERIS SUO DISCIPVLO MIRNEFINDO.

MIRNEFINDUS igitur interrogans *ait*. Insto magister & Philosophe, quid in hac pretiosissima arte Philosophi dixerunt, vanè & multipliciter, utrum sit ex una radice, elemento aut via, aut expluribus? *Resp. Micreris*: audi fili & intellige, quod DEUS unum de terra, deinde de eius stirpe omnes has fecit creaturas, similiter creavit DEUS hanc rem, creavit enim aliquantulum lapidem, de quibus hanc rem fecit: Ecce tibi narravi. *Mirnefindus autem ait*. Narrasti mihi universaliter, non tamen exposuisti utrum sit simplex an composita, ex uno scilicet vel duobus, vel tribus vel quatuor, vel pluribus: nec ipsum proprio nomine, natura, nec colore magister iuste nuncupasti: eò quod priores Philosophi nuncupaverunt pluribus decem millibus nominibus. *Resp. Micreris*: Hoc remerum non est albar æris, quæ ex tribus componitur ex terra, aqua, & igne, quemadmodum ovum quod rubeum, aquam, & corticem continet. Deinde ex tribus unum quid fit, quod est pullus, qui gallina alente exit. Similiter hæc compositio regimine fit, & putrefactione ex aqua, fit quartum quod est aër, qui est spiritus. Et scito discipule, quod te cæcitate privavi in hac quæstione, proximo responso, & mera decoctione. *Resp. Discipulus*: Vivificasti animam meam sapiens Philosophe. Expone tamen mihi huius rei initium: & coadunationem, qualiter operantur & quid nuncupetur. Priores namque convenientes dixerunt, iunge siccum humido, siccum verò est terra, humidum verò est aqua. Amplius convenerunt inquientes putrefiat mare meridiei. Ex pone mihi quid est mare? *Et ille*: caput humidum cuius natura calida est & sicca, quo nihil est calidius.

Amplius ait: Expone utrum sit accidens, an substantia sua substantialitate? *Resp. ei:* cum granum eiicitur in terram, & putrefit in ea, accidente putrefit, ei illato. Quod autem quæsivisti non est sua substantilitas, ei illata, verum accidens in ea ingrediens. *Et ille.* Narra igitur mihi quid sit hæc putredo ei eveniens, & qualiter evenit ei? *Et ille:* Nonne vides quod intentionis gallinæ calore, fit ex ovo gallus volans, Similiter huius putrefactionis calore, fit ex ovo nostro gallus volans, qui postquam putrefactione generatur, MAGNESIA MARCHASITÆ, anima, aqua, butirum, cortex, sulphur, aurum, æs, rubigo, decoratio, &c, lac: Ecce breviter tibi exposui quod priores celaverunt. *Et ille*: Narra mihi igitur, cur ad hunc finem perveniens peractum venenum & tingens nuncupatur? *Resp.* Cum infans nascitur forma perfectus, & creatione nuncupatur, vir vero opus locutionem & motum minime, ita fit hic compositum, in omnibus quatuor perfectum elementis, regimine vero & arte minime. *Et ille*: perfice mihi beneficium, & munus ut tibi DEUS remuneret, & expone mihi regimen huius compositi, & eius finem intentionis, cum DEI timore quousque peragatur & tingat? *Resp.* accipe, timens lapides quos in initio narravi libri, & simul commisce, & pulveri fac coloris albo, & rubeo inferri ut fermentum in pastam, deinde tantæ aquæ quæ Nilo refertur, Ægypti coniunge, & fit ovum philosophorum, quod deinde in terra Persarum pende, & scito quod putrefactio albi non prævalet. Unde Philosophi dixerunt: Quod Ægyptii terræ Persarum egent subsidio. *Et ille:* Quotiens fit hæc putrefactio, ut eius ordo peragatur? *Respond.* Nonne Astannus philosophus inquit: Aurum cribro oportere septies cribrari: Ecce tibi demonstravi quod oportet ipsum septies cribrari cribro suo, quod inquiunt fieri ex mundis cutibus, & ligno benedicto. Ecce sufficiens demonstratio: cribra igitur septies. Similiter ROSINUS philosophus facit. Et quotiens ægyptio seve acceperis, pone in suo loco, quousque septies cribra perficiantur, & sit accensio per diem & noctem: Deinde extrahe & tere & in locum proprium redde in suis instrumentis in quibus prius erat postquam mundificetur. Deinde secundo coque, per diem & noctem & fac hoc septies. *Et ille*: Narra igitur mihi hac cribratione peracta in quem ordinem perveniet? *Respondet.* Extrahens ovum à putrefactione, si videris coinquinatione iam privatum, mundificatione & ablutione abluet

abluet mundifica, & Unguento & aqua sublimata: *Et ille:* Narra igitur mihi, ad quid tendit hoc compositum, postquam abluitur & mundificatur? *Respondit.* Scito quod aëre solis radijs & aquæ humiditate arbores, & herbæ, & omnia aluntur vegetabilia: similiter hoc ovum ex se vitam quam habet, extrahit animam & generationem fortiter, quemadmodum calor vobis, aeris spiritus & roris humiditas quibus miracula apparebunt, sic enim priores inquiunt: Hæc ars tota non erat mira, donec ignea natura ab igne fimi equorum sequestrata est, & artem complexa est ibi enim fit coadunatio & totum in eo fit anima & ad vitam conversio postea imbuitione & trituratione in sole eius mirabilia apparebunt; Et tunc oportet ponere super quaslibet eius quatuor partes duas partes scilicet de humore, & partem de natura calida & sicca, quæ dicitur ignis igneæ naturæ, cum sit recta, eas igitur commisce, imbuitione, & aquis sublimatis, ac tritura in sole quousq; natus viridis tibi appareat, qui eius est anima, quam viridem avem & æs, & sulphur philosophi nuncupaverunt: de quo ære tractaverunt, eo quod colore est viride æris, quod & mediocre est inter cælum & terram & unguentum lapidum, & magnesiæ fœminam, quam si magnesia mas invenerit ipsum continebit, quod est & Camsaris spiritus, quo & cœlum eget & terra, quod germinat super terram, & ascendit ut butyrum: O quam simile est vegetabilibus viridi colore. Hic est lapis ille, hoc butyrum solis, hoc cortices maris, hoc sulphur incombustibile, hoc magnesia spiritualis, hoc fumus humidus. Hoc ducit spiritus & corpora, ad fælicitatem, ut in die iudicij Deo dante coadunentur, hoc quod Rosinus philosophus non parum iactavit: Ait enim: corpora principalia & permanentia habebunt spiritus. De hoc enim dixerunt: Hoc securus mecum retuli hoc est dispositio Hermetis, hoc philosophorum fumus, hoc huius operis perfectio, sine quo nihil fit: de quo Astannus maximus ait: Accipe ovum & igneo percute gladio, eiusq; animam à corpore sequestra: Hæc est certitudo, quia opus discernitur, cuius ius ferrum eius maior est, post, quod cor solis oculi visus tegmẽ cordis, & lumẽ rationis apparebunt ꝙ simile est mehe lapidi, sinceris margaritis, butiro albo, & lacti: Hoc igitur extrahe imbuitione in sole, & liquefactione quæ in cœlũ ipsum elevat. Hoc igitur butyrũ & lac coruscans in instrumẽtis coq;, dũ aliquid tibi appareat, coaduna imbuẽdo aqua in sole liquefacta, imbuto enim ab ipso ꝙ ab eodẽ exit,

fex noſtra remanet: *Et Mirnefindus*: narra mihi à quo viriditas & citrinitas exeunt, & à quo poſtea apparebunt, & quid rubigine exit, & ad quid tendit, & quid poſtea exindè operantur? *Reſpondit.* oportet te æs dealbare quouſque eius ſpiritum extrahas, & tenebras ei evenire facias, quod nihil aliud dealbat, quàm tritura in ſole, & ablutio aquis ſublimatis: *Et ille*: narra igitur de fece reſidua, & quid exinde operamur, & qualiter regitur, & de hoc ab eo ablato, ad quem tendit? *Reſpondit.* Magiſter: Scito quod hoc quod ex eo extraxiſti, eſt anima; & quod fex nigra reſidua eſt corpus, in quo nihil vitæ eſt, eorumq; alterutrum habet regnum ſeparatim: Anima namq; tenuis eſt, quæ eſt aêr, corpus verò ſpiſſum, quod eſt terra: oportet igitur eorum Unumquodq; regimen & ordinem habere, quouſq; ſpiſſum attenuetur, & rareſcat, & tenue incorporetur: In fece enim eſt quod inquiris, de quo philoſophi tractaverunt, & nomina poſuerunt, eiusq; regimen celaverũt, inquientes, earum eſſe vile pretioſum humile, quod apud quemlibet invenitur, hoc ſit in frameis altaris, hoc aqua brodij rubei: Accipe ipſum & ſicco igne operare quouſque ex ipſo exeat ſpiritus, quem in eo inveneris, qui dicitur avis Hermetis, quam in tempus oportunum cuſtodias. Et accipe cinerem, de quo philoſophi locuti ſunt, ubi dixerunt: ne cinerem vili pendas, in inferiori teſtæ loco exiſtentem, in eo enim eſt Diadema qui permanentium cinis eſt. Accipe ipſum & pone in vaſe, & igne carbonis coque per dies xv. & plures quouſque combuſtio ei eveniat, & eius corpus carbo colore fiat & tactu: Deinde ſpiritu ab eo ſequeſtrato tere illud, & humorem ei redde, quo prius ipſum putrefeciſti, & in eo humore ipſum fac habitare, quouſque comburatur, tunc illud carbonem dicunt, & ſit humor ſuper ipſum duobus digitis quouſque ruat & comburatur. Hoc autẽ totum fit igne in vitreo vaſe, quod vas figuli contineat: finis autem eſt ut carbo ſit, ut aiunt hoc eſt eius combuſtio. *Et ille.* Qualiter accidit hoc, quod eius principium cibus, & vita putrefactio exſtiterat: Deindè facta eſt eius mors & ruina ipſa putrefactione? *Reſpondit Micrecris*: Nonne vides quod infans dum manet in vulva, eius cibus & vita exinde: qui poſtquam naſcitur ſi illuc rediret non viveret, nec maneret: Sic facta eſt putrefactio, hic ei cibus, cui ſi reddatur, vita & eſſentia privatur: *Et ille*: Expone igitur mihi ad quid tendit eius regimen, poſtquam comburitur, & carbo fit, & quid eſt terminus finitatis eius? *Reſpondit.* Oportet ſe liquefactum

quefactum fieri, ut à sua corporea alteretur natura; quousq; dissolutione corpus diruente spirituale fiat, & tenue: Reddita igitur ei sua anima, quæ eius fuit essentia, & vita, fit tenue ut & ipsa: cum enim animam alterans à sua natura prius prout & corpus suum alterâsti: Deinde ei coniungis, sua vis & utilitas tibi patebunt: *Et ille:* animam meam quidem vivificasti philosophe, huius dispositionis arcana exponendo: Narra igitur mihi, qualiter oportet hanc animam à sua natura alterari, cum sit spiritualis? *Respondit.* Creator creaturarum cum has mortificat creaturas, postquam animas sequestrat à corporibus reddet ei animas, ut iudicet, & remuneret: Similiter oportet nos his adulatione uti animabus, & eas intensissimus penis * iudicare. *Et ille.* Narra igitur mihi; Quid & qualiter eis bene sint, cum sint tenues, & suis nondum inhabitent corporibus? *Respondit.* Oportet se puniri tenuissimo spirituali, sibi simili ignea, scilicet natura: si enim corpus suum punitum est, non puniretur, cruciatus ad eam non perveniret: spiritualis enim est, ad quem non nisi spirituale perveniet: *Et ille:* Expone mihi quantum oportet fieri de anima, & quantum de ipsa, quod eam crucriat ei iungi? *Respondit.* Oportet ex ea fieri unum & decem post firmitatem: *Et ille:* Expone igitur mihi quid exinde fiet postea? *Respondit.* Oportet te corpus & animam æquali coniungere pondere, & sit natura ignea æqualis trituratione quas deindè cõiũgas tritura, sinceris aquis in sole & imbutione supra petram: Deindè coadunans ignem introducas: quousq; natura ignea iam à te sequestrata, corpus remaneat, deorsum naturæ & animæ, & ignis scandat in imbick, & fiet hoc septies vel decies, leni igne, deinde extrahe iam terrã factam: Jtem eius naturam impone priori pondere, & si diminuatur adde quousque primum pondus peragatur, & tere, & in sole per duos dies imbue, deindè desicca & in ignem redde accensum: Deinde extrahe & ei naturam igneam redde, & fac ut prius, fecisti per dies tere, & per diem assa fac hoc tibi: Deinde extrahe corpus scilicet, & animam, inter quæ nihil est tertium: *Et ille:* Hoc peracto qualiter nuncupas ipsum & eius naturam, Utrum spiritualem an corporalem? *Respondit.* Ipsa iam priorem terminum transierũt, quare nec anima nec corpus, nec albar, nec æs, ea possumus nominare, verum cum eorum natura sulphur est, & unguentum: *Et ille:* Unguentum hoc igitur combustibile est, aut incombustibile, Unguentũ enim igne comburitur? *Respondit.*

* *Penis, gallicismus est, pro laboribus.*

Quoniam ut inquit Hypocras, quod hæc sulphura non comburunt, non sunt igitur hæc sulphura vulgò nota: Amplius iam dixerunt sulphur esse unguentum, unguentum verò sulphur quod igni opponitur; quare igitur unguentum compositum ab ipso sequestraverunt: Item dixerunt, quod minimũ quid Unguenti, multum devastat rubore. Inquiunt etiam quod unguenti nomen unum est, duas habens significationes. Est enim quoddam extraneum, quod scire te oportet, est etenim sudor corruptus, qui eijcitur. Est etiam & aliud Unguentum, quod ruborem emendat, quod & nigredo est extraneum quod, & de rubore permanet: Ac secundum Unguentum quo nos oportet contineri est sulphur, quod non comburit nec comburitur, quod est thesaurus Dei, quod & argenta continet viva: *Et ille*: Mortuum ne nominas an vivum? *Respondit*. Mortuum iam est, & nisi parum interesset impedimenti, rem suam animam ei iam redditam ipsum nominarem. *Et ille:* Notum est, quod anima antequam suo corpori misceretur, mortua fuerat, & eius corpus similiter, quæ vitam non habebant, quousq; utriq; spiritus reddatur; spiritu ergò vivunt, quid ergò cum mortua sint, apud visum ex eis operamur? *Respondit*. Nonne ea esse mortua iam tibi significavi? *Et ille:* Oportet Vos ea vivificare: *Respondit*. Cum in cænaculum introducis, ea nutu DEI vivificas, pone ea in duo vascula, & super ignem cum ingrediuntur, & dilata ea quousq; in lapidem vertuntur. Deinde introduc in duo vascula, & in igneam naturam. *Et ille:* qualiter innuit cum in cœnaculo dissolvis & in ignea natura repetis? Amplius, quantum oporteat poni de ignea natura quæ est eorum vita? *Respondit*. Hoc non habet pondus in libris, habet tamen, quantitatem. *Et ille:* Et quæ est quantitas illius? *Respondit*. Natura ignea subtus & Undique posita, ipsum in medio positum; Duobus oportet te naturæ igneæ digitis cooperire vel tribus. Quousq; sic fieri oportet? *Respondit*. Donec Sehireh colore privabitur, & natura & mellis colore & naturam, ac mucræ rubeæ colorem, vel gummæ rubei vel sulphuris rubei, vel sericon vel Uermilionis colore induatur, tunc vivent & morte privabuntur. *Et ille:* In Persarum terra ne hoc Unguentum oportet fieri, an Ægyptij? *Respondit*. Numquid non retuli tibi ab Astanno, & alijs philosophis inquiens, oportet prius terram ægyptij, panni ægyptij, & sepeliri: *Et ille*: Remuneret tibi DEUS creator & conditor animarum pro me perfice tamẽ beneficium tuum exponens CAMBAR quod

oporteat fieri, utrum sit perfectum an imperfectum. *Respond.* Est sulphur tingẽs & sulphur permanens, tum imperfectum, spiritus enim leves sunt, & ad terrã terreni. *Et ille*: Quid ergò oporteat spiritum misceri? *Resp:* Deo annuente narrabo: Notum habeas quod ut in pluribus philosophis tractantes cõpositum cãdidari iusserũt. *Et ille*: Quia tamẽ finali candidamus cõpositũ. *Resp.* oportet te facere, sericon esse in figdegg. *Et ille*: Qualiter oportet sericon esse in figdeg, & dealbari. Nã philosophi inqiunt oportet cõpositũ dealbari deinde rubeũ fieri? *Resp.* Verũ dicis: Sic oportet albũ fieri, demũ rubeũ, quod si nõ esset cũ factũ est Sericon veneno tingente imbueremus *Et ille!* cur factũ est rubeum antequã cãdidaretur? *Resp.* Vt denigratur bis, citrinatur bis, & bis erubet. Secundus aũt rubor est tingẽs, qui nõ fit nisi post dealbationẽ. *Et ille:* Narra igitur mihi, quid sericõ cãdidetur, quodq; albo fit simile quid est? *Resp.* oportet dimidium dealbari, & dimidiũ suo colori figuratione dimitti *Et ille*: Perfice mihi beneficiũ, & demõstra hoc celatũ & absconditũ, quid philosophi patefacere voluerunt & qualiter cãdidetur? *Resp.* Philosophi quidẽ hoc celaverunt, & nullo modo narrare prę sumserunt, qui nisi præceptis ac imperationibus, & anathemathizationibus hoc prohiberẽt, hoc utiq; patẽtissima demõstratione exponerẽ prout cætera, timeo enim anathematizatus esse, & ne hoc opus à me ad insipiẽtes perveniat: Scito quod nunquam candidatur nisi cõbustione: Cõbustio autẽ humor est, qui nisi esset, nunquã dealbaretur. *Et ille*: Qualiter ergò hoc humore me oportet facere? *Resp.* oportet ut humiditate coquatur quousq; arescat, deinde ad assandum mittatur tritura, & imbuitione: *Et ille*: Qualiter hoc? *Resp.* Oportet ut semel coquatur & desiccetur. Deinde aqua teratur sublimata, & perfecta luna candida, hoc autem pars sit de ambusto, pars verò de luna perfecta, imbuatur in sole, & desiccetur, deinde ei desuper accẽdatur per diem perfectũ deinde ei humor reddatur, coquatur quousq; arescat. Deindè ad imbuẽdũ mittetur, & terendũ luna perfecta & arida assandũ ac accẽdendum, & hoc per vices reiteretur, quousq; Deo favente, candidetur. Et notandũ; quod omnib. à te ratione peractis, & præceptis, si dealbationẽ tamen ignores, speratã amittis lætitiã: Caveteigitur operare medicinã, namq; cũ tritura & sole attenuetur fecẽ eijcit & turpitudinẽ admittat, quo citius amittat auri colorẽ & ordines. Si igitur philosophicè opereris, & dealbas, & terminũ in ipso opere transcẽdis, beatus eris: hoc si subito videris, adimiratio timor & terror eveniet:

Et ille:

Et ille: Post dealbationem ergò quid fit? *Resp.* Noscas quod regimē philosophorum duplex est. Est enim difficilius quod oportet humiditate regi & assatione. Altera autem figura, siccitate regitur & humiditate. Et est illa maxima quam Indorum mare nuncupaverunt; coagulatum autem, & magnesiæ hoc totum, & similia sicco regitur igne. Amplius cortices maris, & humiditatem ipsum nuncupaverunt. Ecce tibi exposui omnia, quæ priores celaverunt. *Et ille:* Certè patentissimè demonstrâsti, & nihil dimisisti. Expone tamen hanc siccitatem & combustionem, quam in libro tuo mihi bis reiterâsti, utrum sint unum quid, an duo? *Resp.* Jam corporum combustionem, & animarum mortificationē sigillatim tibi demonstravi, eorum autem simul combustionem non narravi, nisi apud dealbationem. Necesse enim est ut animæ ex suis puniātur corporibus, & hoc combustione fit post mortificationē: *Et ille:* Narra igitur, quæ differentia sit inter combustionem & mortificationem, & utrum sint unum vel duo, & cui combustio præcedat? *Resp.* Jam tibi narravi, quod oportet totum iksir comburi & mortificari, eò quod Sericon non rubet, nisi mortificatione & assatione, dealbatio autem non fit, nisi cōbustione. Ecce iam tibi demonstravi, & mortificationem & combustionem, & dealbationem ac ruborem differendo, ab invicem sequestravi. *Et ille:* Narra igitur mihi, utrum quodlibet eorum fiat separatim, album scilicet dealbationi, & rubeum rubori, an qualiter? *Resp.* Nonne tibi narravi, quod unumquodque eorum dealbatur, deinde rubet. *Et ille:* Audivi hæc à te, non tamen demonstrâsti, qualiter hoc nos operari oporteat. *Resp.* Accipe de argento vivo combusto, cum Sericon partem, & de corpore albo cuius principium SERICON exstiterat, partem, & de SERICON duas partes, coaduna simul in vase angustiori, & assa ad ignem, igne leni, deinde extrahe & aqua in sole imbue purificata: deinde ad liquefactionem redde, & eius os fortissimè claude: fac hoc assando & imbuendo parcè & paulatim, quousq; omnia simul unius sint coloris, & fumo careant, ac commixta non separentur, tunc enim ixir tuum perficietur, ad hunc autem finem perveniens, à liquefactione extrahe, & introduc in instrumento, quod turpitudinem depurat, & coque in eo quousq; ea quæ in eo est humiditas, elevetur in imbick. Est enim sudor auro similis. Accipe igitur hanc aquam, & argento vivo comisce, coagulato, ac feci redde, coque ablato imbick, esto coopertum coopertorio vitreo, ne humor ab eo sequestretur, & coque quo-

que quousq; congeletur, & claude iuncturam, ne humiditas ab eo exeat. Cum autem coagulatur, & velut fex vini fit, & oleum vetus coagulatum, tunc ablutorum corporum residuum dissolve & desicca, ac intensissimo igne califica: Deinde animam cum eo misce, mundam scilicet acutam & dealbatã, & tere simul, & aqua imbue purificata in sole quinquies & sexies: deinde accipe de hoc quod est fex vini partem, & de hoc altéro partem abluta scilicet corpora, commisce eas partes: deinde vasi assationis introduc, cuius os fortiter claude, & assa leni igne, fac hoc continuè, assando & imbuendo & os claudendo, assa igne iterans aquam, quam imbuis quousque totum propositum patefiat. Et quantò magis potat tantò magis tere, quousque quod diligis Deo dante videas. Jam narravi tibi radicem huius rei, & fundamentum, & regimen, mortificationem, descensionem, ascensionem, coadunationẽ ac sequestrationem, nec à tibi proficiendo sum remotus, nec dimisi ullum ruborem, vel albedinem vel ascensionem vel descensionem, quando tibi exponerem. Gratias ago Deo, age ut te adiuvet. *Et ille*: Libentissimè, quoniam mihi benefecisti, remuneret tibi DEVS pro filijs tuis philosophiæ: Jam enim animam meam vivificâsti lumine tuæ sapientiæ, & lenem stratum mihi præparâsti, peto tamen ut mihi demonstres quod philosophi dixerunt in sua diversitate in nominibus. Si enim hæc res una est, cur nomina ei multiplicaverunt? *Respond.* Verè nonnulli marium nominibus ipsum nuncupaverunt, fontium, & aquarum: quidam vero arborum, ac vegetabilium, quidam salium & Aluminum, ac Dragantorum, quidam verò corporum nominibus, & nonnulli ovum dicunt, & volatile, & nihil humidum vel siccum dimiserunt, quoniam rem illam ei esse similem dicerent: Et scito quod mundus unum nomen continet, nec cœli terra, montes, maria, aquæ, homines & animalia. Similiter homo dictus est mundus minor, eo quod in ipso est cœli figura, terræ, solis, & lunæ, ac visibilis super terram, ac invisibilis figura, quare mundus minor dictus est. Ideoque prisci philosophi de hoc dixerunt: Aqua supra terram incidente, creatus est Adam, qui & mundus est minor. Huius enim rei creatio, est ut hominis, conceptio scilicet, nativitas, nutritio, cibus, vita, mors, corpus, & anima: quemadmodum in homine sunt quatuor naturæ diversæ coadunatæ, velut calor, frigus, humiditas & siccitas, quare quilibet sa-

bet sapiens ipsam proprio nomine nuncupaverunt: omne tamen nomen verum est & directum. Hanc autem inquiunt esse ad instar cœli & stellarum, & verum quidem, in ea namque septem sunt planetæ, quorum duo meantes, & quinque non meant, nec inesse desistunt. Huius autem rei quod sursum elevatur, septem cœlis asserunt simile, quod vero deorsum descendit, terram dicunt: quod vero calidum, igni referunt, & venti revolutioni, quod humidum marium nuncupant, & aquarum nominibus, ac maris animalium, quod de calore vaporis suæ viriditatis vegetabilibus referunt, & arboribus, & quod coniunctum & siccum, lapidibus referunt, quod vero sequestratum, arenæ referunt, & cinerem esse dicunt, quod mobile, volatile: & quod fluxibile, liquabile quod est oleum, quare eius nomina multiplicata sunt, quidam enim colori cœli referunt, quidam felli arg. vivi, quidam aquæ, quidam auripigmento, quidam sanguini & quidam calci. *Et ille:* Narra igitur mihi, cur his rebus ipsum referunt? *Resp.* Noscas quod nullum vegetabile, nec fructus ullus apparet germinando, quin sit viridis. Similiter huius rei germinatio est viridis, quare germini ipsam comparaverunt, & aquæ causæ suæ purificationis. Comparaverunt etiã Sehire, propter suam nigredinem & margaritis, cum factum est spuma, tale cortex sputum solis, & arcana lunæ. Hoc autem cum facta est alba, eam etiã vermilioni SERICON gummæ rubeæ substantiæ, hackicc, begedi, carinæ, & jaminæ, & hyacincto comparaverunt. Hoc autem cum facta est rubea. *Mirnefindus autem ait:* Narra igitur mihi, cur Nilum Ægypti, mare Indorum, & mare meridiei nominaverunt, scilicet hunc lapidem? *Resp.* Mare & Nilum ipsum vocaverunt propter sui humiditatem intensiorem humiditatibus. Et naturaliter eò quod Nili Ægyptij natura est frigida & humida, quâ nihil est frigidius nec humidius, tunc temporis. Indorum autem mare dixerunt, eò quod Indorum maris natura calida est & humida, ac temperata, in suo enim momento sic fit. Meridiei autem mare dixerunt, eò quod meridiei maris natura est calida & sicca, qua nihil est siccius nec calidius. In suo enim momento siccum est. *Et ille:* Expone igitur mihi, cuiuslibet istorum marium & opus & utilitates quid sit? *Resp.* Primus est Nilus Ægyptij, cuius utilitates plures sunt quàm narrare queo. Ex eo fiunt animalia, vegetabilia & vapores, & ipsum ea à calore ignis & combustione eius expedit, quod

dit, quô & eorum fit ablutio, mundificatio, purificatio, & à suis naturis alteratio. Meridiei autem mare propter suam vim & dominationis fortitudinem & caloris intensionem. Est ei necessarium in quolibet momento & tempore in initio, eò quod potens est putrefacere, & in medio ad res diruendas, quod est dissolutio. Nam propter dominationis eius fortitudinem, adversus eas liquefactum est & dealbatum. INDORVM autem mare scilicet vocaverunt, propter eius miraculorum pluritatem, oculorum & utilitatum, quæ linguæ nequaquam possunt describere. In ipso namque sunt cœli & terræ, æstatis, autumni, hyemis, & veris figuræ, & masculinitas & fœmininitas, quod si spirituale quid nuncupes, probabile quid agis: Si vero corporale, verum dicis: si cœleste, non mentiris: si terram, rectum refers. Indorum igitur maris miracula & plura sunt quàm queo describere, cuius utilitas est quædam, siccum humectare, & durum lenificare: & corpora coniungere & attenuare, quare cæteris complexione maribus prætulerunt, quo cœlum terræ coniungitur, quod etiam hanc rem componens & emendans nulla quidem huius regiminis species est, quin his tribus indigeat maribus. Ecce ad ipsam & eorum actiones viresque narravi. *Et ille:* Expone igitur mihi horum marium utilitates, ex quibus prosunt, & utrum aquæ sint an humor vel aër? *Respond.* Si quid scirent priores tales esse, actionis vel naturæ ei ipsum procul dubio compararent. Et si quidem ipsum prætulerunt, quod & natura & actione est simile. *Et ille:* Narra igitur mihi tria sulphura prout & tria maria exposuisti, quid sint, quidquid & eius sit natura, calor & descriptio? *Respond.* Nomine quidem unum sunt, natura autem & ratione diversa, velut lactis, unguentorum, & aquæ nomina humiditate. Alia vero fugæ velocioris, alia verò permanentiora & fortiora, alia naturaliter complexibilia, alia quoque intensioris caloris & siccitatis. Illud autem quod hanc rem totam emendat, quo & rubet & vivit, ac coagulatur, quod & lac congelat, quod coagulatum dixerunt, quod aëreum & humidum quo ignis tenetur, quod & ignē ab eis auffert, quodq; colla dicitur auri: Deinde factū est mel quod est colla pisciū. Res namq; continet ac sulphur aquinum calidum est & siccum, quo fugientia incarcerantur, & elementa dissolvuntur, ꝙ ovū velocioris est fugæ

Tertium

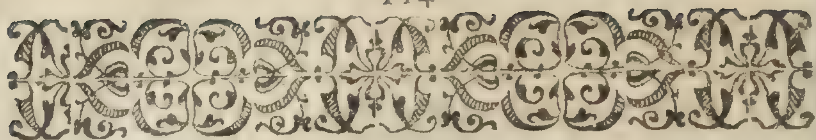
Tertium autem ſulphur combuſtibile, regnum dicunt, quod eorum concubitus combuſſit, & quantò magis apud viſum caleſit, tantò ei vita renovatur: illud etiam eſt comburens & ſiccum, quod comburendo deſiccaverunt, quod quantò cum paſta conficitur, tantò eius perfectio reiteratur, quod quandoque cœleſte nuncupant, quandoque terrenum. *Et ille:* Narra igitur mihi hoc acetum, cum ſit unum, quare duo facta ſunt, alterum maſculinum, alterum verò fœmininum, cum unius ſint naturæ: *Reſpond.* Eò quod acetum citrinum eſt ſimile aceto mellis, nec mellis dactili, nec dactili aceto uvæ, uniuſcuiuſque namque diſpoſiti propria eſt ratio, quàm aliorum, & eſt unum nomen ſimiliter, quod quidem philoſophi inquiunt, & unum eſſe & maſculinum & fœmininum: *Et ille:* Narra igitur mihi de hoc ære; quod philoſophi dicunt ignem fugere & tectum aſcendere, deinde inferius deſcendere, quouſque fiat ut cœlum? *Reſpond.* Æs eſt corpus non fugiens, cuius nomen eſt æs, non tamen æs eſt. Nam propter eius colorem, æs dixerunt, quod eſt æs philoſophorum. De hoc non fit tingens, quouſque fiat fugiens. *Et ille:* Qualiter ergo fit æs fugiens, & quid ipſum fugere facit? *Reſpond.* Nonne inſpicis, qualiter dixit HERMES, nullo modo ratio & intellectus percipiunt, quàm rubiginis ſublimatione: omnium enim librorum ſignificatio, eſt inſtrumentum quod rubiginem ſequeſtrat, relevat, & nihil aliud ipſum elevat. *Et ille:* Expone igitur mihi quid ſit inſtrumentum? *Reſpond.* Nonne Dimocrates tibi expoſuit, in ignea natura illud eſſe. *Et ille:* Expone mihi igitur, utrum acetum ſit unum, vel duo, vel tria? *Reſpond.* Aceta ſunt tria, quorum primum fit cera alba, quod lunæ eſt ſimile: In quo eſt cera maris: ſecundum vero ferrum diſſolutum & carbonem, unguento in ſaponeam aquam, & in eo eſt gallinæ nutritio ſuis ovis, quouſque galli exeant: Tertium autem vertit combuſtum in auream aquam, cuius ſepelitio fit, per quadraginta noctes. Ecce ſepelitionem, diſſolutionem & morum tibi expoſui quantitatem: *Et ille:* Narra igitur mihi, utrum rerum emendans & corrumpens ſit, unum an duo: & utrum illud quod eas mortificat & vivificat, ſit unum an duo: & utrum ſpiritus & anima ut corpus moriantur. *Reſpond.* Noſcas corrumpens & emendans, mortificans & vivificans unum eſſe & in uno loco, & quod ſpiritus, ſi moreretur, oporteret aliud ipſum vivificare, &

re, & prout corpus & anima ſpîritu egent, ut ea vivificet. Veruntamen cum ſit ſpiritus omnibus ſubtilior, ideo nihil ipſum ſeparat, & corrumpit, prout corpus & anima, ſeparata ſunt, & mortua, deinde vivificata: Spiritus autem non moritur. *Et ille*: Narra igitur mihi, utrum & ignis & eius naturæ unus ſit ordo poſt hæc an plures? *Reſpond.* Non eſt unus ordo, verùm plures. Primum igitur ordinem calidum & lenem philoſophi nuncupaverunt, ut ignis lucernæ, & fimi equorum: Secundum verò calidum fumo carente de accenſione: Tertium quoque ignem carbonis. Quartum flammam minorem. Quintum mediocrem, & Sextum intentiſſimam flammam, inter quos ordines aſſandi, & ſublimandi nonnulli ſunt termini, quos experientia demonſtrat. *Et ille*: Narra igitur mihi, quicquid ſit ignis principium, aquæ verò quid ſit principium, aëris & terræ ſimiliter? Scito quod terra prius aqua fuerat, deinde in lapidem verſa eſt, & petroſa facta eſt: Aqua vero prius aër fuerat, deinde liquefactus eſt & ſpiſſatus, & in aquam verſus eſt: Aëris autem principium ignis erat, ignis vero ſuo principio caret creatore excepto. Et noſce quod terra eſt corpus aquæ, de terra autem fuit homo: Ignis autem cum tribus fieri non deſiſtit elementis, quo & tria perſiſtunt: Hoc igitur notum habeas. Ecce tuum patentiſſimè tibi propoſitum expoſui. Ora igitur, ut Deus tibi ſubſidium largiatur, quo annuente ad propoſitum pervenies: cuius nomen ſit benedictum per omnia tempora.

AMEN.

Explicit Tractatus Micreris.

H PLA-

V.

PLATONIS QVARTORVM CVM COMMENTO HEBVhabes Hamed: explicatus ab Hestole.

LIBER PRIMVS.

DIxit Thebed: Dixi Hebuhabes Hamed, filio Gahar; elegimus apud fratrem libri Estolica, ut te promissionem tuam decet abbreviare. *Dixit Hamed* : Quid est de quo innuit? *Dixit Thebed:* Quod comprehendisti & intellexisti, de revelatione occultatum, & expositione libri senioris Platonis. *Dixit Hebuhabes:* Miror, siquidem de studio tuo super hoc, quod es quasi non intelligens finem rerum, ad quid res sectorum devenit. *Dixit Thebed:* Testor unum Deum vivum, quod studium meum non est studium quod oportet reprehendi: Non enim per id, quod volo, ex eo accelero ad utilitatem, vel ad aliquid præsumptionis, sed ad hoc quod aperiat mihi januam veritatis, & me dirigat ad iter felicitatis, cum intellexerim per judicium tuum, quod ipse comprehendat verba in hac specie philosophica, determinatione circa. *Dixit Hebuhabes:* Si hoc esset tale, de necessitate studium tuum firmabitur: veruntamen si esset quæstio tua de oculo veritatis, & non esset permixta, nisi ipsa esset dignior. *Dixit Thebed:* ô philosophe, generationem huius mundi & mundanorum, quia nõ ferunt universaliter veritatem, ideo audire nolo verba, quæ dicunt ad aliquid veritatis, propter quod placabo naturam, cum sim propter defectum meum impotens expellere totaliter vires naturæ. *Dixit Hebuhabes:* Non est mihi invenire in hoc mundo, qui loquitur verbis his similibus, vel dirigatur ad hanc speciem prudentiæ. Cum mundus sit vitiosus, & ratio abest, & mundus, & mundum iniuriantur veritati, & cogitationi veritatis in tantum, quod sunt privati illa, & occasio ignoratiæ, & approprietati sunt cæcitati. *Dixit Thebed:* Per scientiam tuam ô philosophe directus sum, & per rationem

nem tuã, adeptus sum bonum meũ, tuũ est quo ductus sum, & culpa mea est, quod vitæ tuæ iniuriatus sum. Mundus autem & mundani sunt assignati, sed tu es lucerna eius apparẽs, & sol illuminans, & decet homines temporis tui gloriari per te, super illis qui prædecesserũt, cum nullus illorũ tibi valeat adæquari. *Dixit H.* Dimitte ab adulationibus, conscius enim sum maculæ meæ, & in quo deviem ab illo, qui vivit vitâ veritatis, cognosco. Sed incumbit mihi necessitas in hoc, ex adhærentia naturæ mihi: Et ego supplico Deo creaturarum, ut adiuvet me, in proposito meo, & deducat me ad voluntatem rationis, non ad appetitũ naturæ. *Dixit Th.* Non oportet inquirere causam, quâ te excusas, & quod abominaris in te, est apud alium ex philosophis via veritatis. *Dixit Hamed:* Non est difficile, ut veniat magnum in scientia, quoniam dignus essem aliqua laude. *Dixit Thebed:* Sic est, sicut dixisti, & quomodo non erit sic, scientia namq; tua est infinita, & opus terminatũ, termino in tempore terminato *Dixit Hamed:* In eo quod quæris, revelationem scientiæ, medium est, quod est inter infinitum & inter finitum. *Dixit Th.* Rogo te ut aperias mihi hoc dictũ. *Dixit H.* Quin sit in eo judiciũ de eo, quod est infinitũ, & hæc est radix, propter quam simplex est susceptivum compositionis, quod est dignum nomine finiti: deinde sermo est in composito subtili & corpore, erit hoc totum videlicet scientia huius habens in se ascendendo potentiam in excelsis. Vbi est mentio veritatis, quod est infinitũ, aut es reversio in eo ad compositũ, quod est natura finita? *Dixit T.* Perseverabo in inquirendo à vobis hoc, donec perveniã ad id quod volo ex eo. *Dixit H.* Si non esset in extractione mea huius ——— nisi quod discernatur, peritus huius scientiæ, à deceptoribus, de prudentibus arte ista, esset hoc nobile ad cõservandum. *Dixit T.* Si hoc extrahitur meo, quod extrahitur ab his libris, magnã laudẽ habebitis, & manũ alterã super hoc mundo, & illis qui sunt in eo. *Dixit H.* Ego sum cogitans super extractione in intrinseca, verborũ meorũ, in his libris res quib. probãtur auctoritates huius artis. *Dixit T.* Si hoc feceris, quantũ es laudabilis! *Dixit H.* Deceptio & iactantia sunt homogeneæ naturæ, & sunt cũ ea, & in causa. Senex aũt Plato posuit in libro suo qui dicitur dialôgon, in 7. tractatu, in hac specie, & dicit in quibusdã cap. huius tractatus. Nihil deceptionis mitto ad homines, q dicũtur ex arte ista, & cõfidunt in ea, in cuius pvẽtione est acqsitio volũtatũ hominũ hui⁹ mũdi, & q̃sitoriũ in eo, & pvenitur ex studio animę super eo, q dat

M. S. Spatium reliquit.

occupationem habentibus alteram rationem in probatione, & inquisitione veritatis rei & felicitatis. Quid ergo vaco scientiæ & non habenti rationem consilium? Nam Platoni dixit discipulus quidam nomine Hermonites; Huius artis inquisitor sum, & prætermissis alijs scientijs, occupor in eadem. Plato autem monebat eum, & removebat ab intentione sua, cui admonitio nihil addebat, nisi studium; & remotio, nisi sollicititudinem, dicenti, se ad hanc artem & scientiam perventurum. *Dixit Th.* Consideravi res ex quatuor naturis, & inveni herbas, & vegetabilia, & inveni semen modicum quod seminatur in terra, in quo convertitur ex terra, id quod est ei simile, donec de modico fiat multum, & inveni aurum & argentũ homgenea vegetabilium in natura. Oportet ergo vt eorum additio & augmentum sit, quando præparantur, sicut vegetabilium. *Dixit Plato*: Nunc equitasti Hermonites per desertum, & es cæcus ex inquisitione tua, nec addidit tibi circuitus inquisitionis, nisi elongationẽ tui quæsiti, quod non dubito cum eo, quod tu vis tantum possibilitatem naturæ, & nisi vidissem ex studio tuo super hoc opere, mitterem te ad aliud, esset ergo spes tua in H', propinqua in propinquiori tempore, sed tu eam declinasses arcta scientia, & à via veritatis non vacat mihi, ut te vivere in errore tuo sinam: veruntamen communitas, substantialis familiaritatis meæ cogit, & monet super te. Ostendam ergo tibi errorem in quo versaris, licet te non dirigam ad certum; quod enim dixisti de herbis & vegetabilibus, & de genere naturæ & ☉ & ☾, & aliæ substantiæ similiter augmentantur, cum præparantur sicut augmentum vegetabilium, & sequitur ex dicto tuo quod sit augmentum ☉ & ☾ in sua minera & substantia quæ est terra, sicut si proieceris semina vegetabilium in igne, vel in loco eis dissimili, non confert eisdem augmentum, nec ipsi convertuntur, sed disperguntur & deficiunt. Similiter substantiæ, cum proijciuntur in mineris suis, non est possibile ut convertatur in eis aliud, ex sua substantia. Cum autem fuerit in alio loco ei dissimili, deficit eorum augmentũ, sicut deficit hoc idem in vegetabilibus. Ostensum est itaque tibi quod excitatus es à somno erroris, ita quod illud dictum tuum est corruptum, & illa significatio est falsa. Hæc igitur monitio senioris non retraxit eum, nec id quod ostendit ei, & habuerunt ad invicem multa verba. Separatus est tunc à seniore, & perrexit ad terram Babiloniorum, & descendit ad flumen Eufraten, quærens inventionem huius artis, & addidit suum

dit suum studium in ea probatio senioris, & voluit ire ad terram Græcorum, & pervenit illuc, ut removeret à se, quod affirmatum est de eo, exercitio falsitatis & deceptionis, nec contulerunt ei dies, nisi stuporem; nec inquisitio, nisi cæcitatem. Cùm autem ex toto desperatus fuisset, exivit terrã Græcorum, desperans, cuius dies transierunt, & amisit magnam fidelitatem ex eo, & dereliquit magisterium suũ, quod postea invenit Plato, & quasi decidendo dixiȝ ei. An invenisti quod quærebas ô Hermonites? *Ille respondit:* Quæsitum meum ex mea inquisitione non inveni. *Cui dixit Plato:* Verum invenisti. *Dixit Th.* Proiecisti ô philosophe hæc in animo meo, & minuisti extimationes meas, & dedisti dubitationes in opinione mea. Eram enim in opinione Hermonites, & sperabam quod hoc esset verum, datus sum ego in stuporem, & improbatum est mihi. Sed improbatio huius rationis, est adinventio scientiæ huius artis. *Dixit H.* Non oportet quod perveniat ad te, inventio huius vera, donec improbetur apud te ratio tua, primùm tali probatione, in qua non dubites. *Dixit T.* Rogo te per illum, qui tibi appræparavit virtutes, ut festines stuporis mei mihi aperire occulta, & induas me lætitiâ manifestationis, & gaudio quæsitæ inventionis. *Dixit H.* Oportet ut scias, quod voluntas & natura sunt repugnantia, & contraria, & actus naturæ impossibilis, est eius generatio, propter repugnantiam duorum, judicij scilicet, voluntatis & naturæ. Generatio autem φ in hoc mundo, cum voluntate, sicut generatio eius per naturam est impassibilis, sed nos diversificamus ab hoc, & præparamus ipsum præparatione remota à natura, licet non multum. Cumque perfeceramus hoc, præparavimus ipsum preparatione voluntatis in radice, tunc convertimus simplex, per compositionẽ ad hoc quod quæritur in substantijs. *Dixit T.* Adde mihi probationem. *Dixit Hamed:* Posuit sapiens in hoc suo libro solutiones & calcinationes utens ingenio, ut spoliet rem à sua compositione naturali, & reducat ad simplex, sicut fuit in principio, tunc penetrat in eo præparatio voluntatis sicut penetravit in principio. *Dixit T.* Quomodo penetrat præparatio voluntatis in simplex, & non penetrat in compositum? *Dixit Hamed:* Tamen dixi propter repugnantiam eorum. *Dixit Th.* Et quare non repugnat simplex? *Dixit Hamed:* Quia habet similitudinem propinquiorem quam illud. *Dixit Th.* Et quomodo possibile est nobis, ut vertamus rem in simplex, in hoc mundo naturali composito? *Dixit Hamed:*

Dixi in præcedentibus verbis meis, quod hoc removetur à natura, licet remotione modica, per quæ verba volui, quod non est possibile, ut convertatur in simplex omnino, sed sicut fuit radix: Sed utimur ingenio cum subtilitate præparationis, secundum possibilitatem ingenij, quæ fieri potest in hoc mundo, ut eligatur res una & eadem vacua, alterationibus scilicet suis contrarijs, & erit cum propinquum fuerit, ad simplex ex composito naturali, tunc erit præparatio voluntatis in eo. Et volo nunc dicere quod possibile sit alicui in hoc mundo, ut dirigat rem unam ex rebus, cum præparata fuerit, secundum veritatem ut sit, hoc est simplex, donec sit id quod miscetur cũ eo ex his alterationibus parva quantitate, & debile effectu indivisibile per partes quib. prosperatur inquisitor huius artis. *Dixit T.* Intellexi hoc dictum, & recepi susceptione necessaria: age ergò sapiens, & exple verba tua. *Dixit Hamed:* Primũ quod locutus sum consiliũ, inquisitoribus sapientiæ deferendo, ab actibus brutorum animalium, ut non recipiant ab aliquo, qui se iactat de arte ista, nisi ab illo qui pervenit ad hoc, quô perveni. *Dixit T.* Da exemplũ illi, cui dedisti consilium quod sequi possit. *Dixit Hamed:* Quod non possibilis generatio huius rei, nisi per conversationem eius, ad propinquiorẽ similitudinẽ simplicis, ex quo componitur res, per quã facta est difficilis ars ista. *Dixit T.* Cùm aũt ars ista sit difficilis, & via applicandi ad eam, sit una hoc est detrimentum conclusionis. *Dixit Ham.* Quomodo est hoc ô Theb? *Dixit T.* Non possibile est ut reducatur, res ad simplex aut vincens in eo res una, nisi post magnum laborem animæ, & elongationem inquisitionis, sic cum compositũ fuerit, erit res minima cuis pretiũ minimũ. *Dixit Hamed:* Verũ est quidẽ in hoc gradu significo, Hermonites, quia cum factũ fuerit, de quo exemplum dedi, possibile erit postea, ut convertatur in spiritũ, in exemplũ elementi, quod est de genere eius in forma & figura, sicut sæpius dixi: Oportet ut continuetur figura cũ figura Sed Hermonites erravit cum voluit addere rei cõpositæ, cõvertibiliter cõponitur ei in simile, hoc aũt cõvertitur actu voluntatis. Simplex verò est susceptivũ sui similis, sicut prædixi, tunc præparatur præparatione principij. *Dixit Th.* Quomodo credis rem præparari? *Dixit H.* Si convertes rẽ in simplex, erit ꝙ fuit: diversitas. n. rerũ ad plus, est in compositione. Sermo namq; Platonis, in quartorũ secũdo, quod dicturus sum, testatur veritatẽ dicti mei. Prolixitas aũt sermonum eius est, ut demonstret naturas rerũ, & cuius est præparatio subtilior.

LIBER

LIBER II.

Quartorum Platonis. Cum Commentariis in singulas propositiones.

CUM *res ex eodem genere, sit radix, earum finis fiet unum.* Dixit Hebuhabes: vult philosophus per hoc dictum, quod omnia Entia sunt ex eadem radice. Diversitas enim rerum est ex superfluitate partium earum, & quod in qualibet re, est aliquid ex permixtione naturarum, quod non est in alia, & propter hoc accidit diversitas. Dicimus ergo, quod cum soluta fuerit compositio, & divisa, convertitur res sicut fuit in radice, & est res quæ est radix rerum, & est genus generum.

Cognitio corporum, ac qualitatum principiorum, est ex hoc quod facit opus facile. Dixit Hamed: dicit cum cognoscitur corpus, & eius qualitas, & principium radicis hoc juvat artificem, super eo quod vult, fit enim per huius cognitionem audacior in opere suo, & sapientior ingenio suo.

Corpora dura substantiâ aspera sunt, corpora vero subtilia infirma & levia sunt. Notificat hic philosophus quod corpora dura sicut sol, & alia corpora quæ resistunt igni, & aliis elementis, non perveniunt ex duritia sua, ad id quò perveniunt subtilia videlicet membra & similia. Et dicit, quod subtile est infirmum, & indiget, præparatione subtili, non enim sustinet sicut corpora dura, cum subtilia suut levia, & penetrabilia.

Oportet nos scire qualiter hoc est, & non est, nisi subtile petit locum suum. Benè dixit philosophus in hoc, nam dixit oportet nos scire qualiter subtile infirmius & levius, & grossum asperius, & fortius, & hoc est ex petitione loci, & vult quod id quod præparatur ex hoc opere, intentio mea est ut utatur sicut fuit in principio. Subtile vero propinquius est, generi principii, cumque sit tale petit locum principii, quod est sursum: oportet ergò præparationem esse congruam, artificem vero ingeniosum, ut teneat opus, ne perveniat ad locum, quem petit, & deficiat. Durum vero sicut metalla petit deorsum inferius, & artifex non indiget retinere ipsum, & hæc est vis in verbis philosophi, in hoc loco fixitatur & infirmitas divisionis,

Et post aliquam speciem præparationis, fiet durum, & forte sicut subtile & infirmum. Verum dicit Philosophus in hoc sermone suo, quod non est possibile, ut penetret præparatio in rem, nisi post solutionem & lenificationem eius, proprium membri est esse leve, & hoc non habemus in corpore, nisi post operationem, & nititur sermo suus affirmare, quod utenti membro iam sufficit pars operis. Nam cum præparatio corporis sit minor uno gradu, generatio eius est, sicut membrum subtile. Sufficit ergo præparatio utenti membro. Aron cum dicit, quod præparatio corporis à principio usque ad finem est facilior, & est plus sustentabile, quàm aliud. Aron noster: quod res non vacat semel alterationibus ut prædiximus. Cum autem sic se habeat res, habet semper secum corpus à potentia naturali, & in compositione radiculi, quod est in membro. Erit itaque hæc potentia & compositio fortitudo corporis, in omni statu suo, donec perveniat. Et vester mihi quod verum dixit in hoc, & quod senex Plato, concordat cum eo, & accepit ab eo.

Et ante alia quod magis est necessarium, tibi est cognitio qualitatis expositionis. Dicit quod necesse est habere, cognitionem compositionis, & qualitatem firmitatis eius, & pervenit philosophus ad hoc, quod cum cognita fuerit compositio, & qualiter compositum est, tunc dirigit ad statum, & penetrationem præparationis.

Et postquam simplex fuerit, est triangulus, & dimitte dictum adversantium in professione rotundi. Plato invenit antiquos dicentes, quod principia rerum sunt principia intelligibilia, & hoc est propter hoc, quod hoc est sensibile simplex, & est res susceptiva. Quidam antiquorum dicunt, quod simplex figura eius est rotunda, propter similitudinem eius partium. Plato autem contradicit istis, & dicit quod rotundum est instabile, quia termini eius non copulantur cum totalitate eius, & cum ita est, cadit in ipso diversitas, & hoc non invenitur in simplici: & dicit, quod simplex est pars inopinabilis. Et affirmant quod pars inopinabilis est simplex. Et dicit quod est indivisibile, non propter pernitiem sui, sed quia est unius essentiæ: factum est ergo quod non possit dividi, nisi intrabile intret per illud, & dividat, tunc convenit ei divisio. Quod autem est unius essentiæ, est pars in qua non potest esse divisio. Plato non negat divisionem in hac re, non propter sui parvitatem & paucitatem, sed propter eius identitatem: intellige hoc, & intende quod sequitur in dicto philo-

philoſophi in his libris, nam in hoc eſt explanatio, & hæc eſt fortior inquiſitio, usque ad finem, ſi DEUS voluerit.

Et quomodo poteſt eſſe rotundum ſimplex, ſignificat enim diſtinctionem huius figura. Plato poſuit in libro dialogorum figuram compoſitam ex circulis: ex qua probatur quod non coniungitur, ex circulis, niſi corpus in ſe habens partes diſtinctas, & reprehendit ipſe plato philoſophum Abrachos, in libro ſuper poſitione ſua, videlicet, quod arcus parvi ex circulis magnis ſunt lineæ rectæ, & probavit quod res rotunda, ſi tranſeat in parvitate terminum ſenſibilem, ad intelligibile, non poteſt eſſe ſine curvatione. Item extrahit Ptolomæus, in libro ſuo qui dicitur Almageſti, opinionem Abrachos, in arcubus parvis, ex magnis circulis, & conceſſit ei in hoc, qui autem benè intelligit verba Platonis, in ſua reprehenſione, intelligit errorem contradicentium ei. Et inveni Salmos, ſuſtinentem Ptolomæum. Meminit enim quod Ptolomæus intendit in dictis ſuis in libro ſuo, ad contradicendum Abrachos, & non ſeniori & oſtendit verba Ptolomæi habere momentum, qui benè explanatus concordat, cum philoſopho, quem niſi memora protraheret, explanaviſſem.

Liber inventus ab Ylia ſignat, quod pracepimus cognoſci. Liber inventus ab Ylia, eſt liber Euclidis. Quod autem præcepit cognoſci, eſt compoſitio: & hic liber videlicet Euclidis inventus eſt ab ylia, quem expoſuit Ilos carpentarius, & denominatus eſt ab eo: & interpretatio Euclidis in græco eſt clavis, nec eſt ab inventore ſuo, verum nunciavit mihi ille, cui credo, quod inſpiratum fuit hoc à ſuperioribus. Quod autem ſignat liber ille, ex compoſitione. Nam principio loquendi in eo eſt perfectio ſcientiæ perſcitum, ſcilicet, quod non pervenitur ad ſcientiam rei, niſi per viſionem rei. Sermo ſecundus eſt quod punctum eſt, cui non eſt pars, per quod intelligitur ſimplex de quo præceſſit ſermo. Deinde loquitur in linea ſimili, & hæc eſt quæ circundat corpus ſphericum, & hanc comparavit gratia ignis, qui eſt propinquior ex rebus ſimplicibus & remotior à natura. Deinde locutus eſt de habente terminos, & comparavit ipſum aquæ, quæ eſt inferior aëre. Deinde locutus eſt de corpore diverſo, & comparavit ipſum terræ, quæ eſt fundamentum naturæ. Et dixit Eſtolmos in prædicatione ſua, quod anima ligatur in animali per triangulos, per quos ſignat, quod eſt propinquior ſimplici quam calido, ſcilicet habens terminos. Corporeum verò

H 5 eſt

est magis aptum, ut sit locus vel mansio animæ: totus itaque liber suus signat rem esse ex una radice diversitas vero surgit ex compositione.

Termini autem & anguli sunt, de compositione, & quod minus habet ex his, propinquius est simplici. Cum termini sint ex compositione, erit quodlibet corpus, pauciores habens terminos propinquius simplici. Et affirmat hæc propositio, quod Triangulum est propinquius simplici, quàm quadrangulum, propter diminutionem terminorum. Triangulum autem quadrangulo, & quadrangulum similiter propinquius est simplici, quàm quinquangulum, & sexangulum, & habente multos terminos.

Rotundum vero est simplicioris naturæ. Dixit quod germen rotundum est simplicioris naturæ, quoniam minus habet defectus, quàm alia corpora & plus similitudinis: & propter hoc comparatur à quibusdam simplici, quod vocat Plato intelligibile non sensibile. Considera ergo significationes philosophi & dicta sua. Et scias quod cum dixit Triangulum, & quadrangulum in germinibus, non signat per illud sensibile omnino, sed insensibile, propter parvitatem sui, & subtilitatem suæ compositionis: & similiter in omnibus germinibus aliis, ab eo est quod non apparet in eo, quod appræparatum est ei, ex figura de quo locutus est philosophus. Et qui exercitatus est, in regulis logicis, & novit summas philosophorum, & dictiones, intelligit hæc dicta mea: qui autem his vacuus, non oportet ipsum occupari in his, quia nihil inde sequitur, nisi fastidium propter elongationem ab hac scientia.

Fac has figuras exemplum, utere qualibet re & quod convertitur, donec convertatur res in simplex gradatim. O quam benè dicit philosophus, & probabilior veritas dicti sui est, quod ipse præcepit tibi, ut facias has figuras videlicet Euclidis, exemplum: & considera, in quid convertitur Triangulus, cum convertis ipsum in natura: cum autem sic fuerit, convertes ipsum donec augmentantur in eo termini, sed si convertis ipsum in simplex, diminues terminos eius, donec fiat simplex. Vult autem philosophus, ut præparetur res, donec fiat grossum subtile, & simplex, & hoc gradatim, per præparationem diu convertatur grossum in subtilius eo; & non desinat augmentari præparatio, donec elevetur à termino grossi naturalis, ad simplex & quod dicit gradatim, scit enim quod non est possibile, ut res vertatur in simplex

una

unâ præparatione, sed præpari debet diu, non convertitur in id, quod est subtilius eo propter hoc assimilatus est philosophus fieri hoc gradatim.

Sufficit tibi consideratio libri mei à difficili. Quam magna est pietas philosophi, super inquisitoribus sapientiæ: nam dicit in hoc capitulo, sufficit tibi consideratio libri mei, per quod signat tertium & quartum librum, in quibus demonstrat solutiones & dictiones, significatione non difficili, per quam prædicit, quod possibile est, quod sciatur à figuris Euclidis.

Quod autem dicitur de difficili, non est propter apprehensionem rei, sed propter extractionem subtilis à scientia, per quod fit iter ad veritatem aut ad testimonium. Dicit quod non invenit hæc præcepta intelligibilia, propter apprehensionem huius artis, sed ut ostendat subtilitatem scientiæ, & sic demonstratur causa, per quæ dat intelligere, quàm sit remotus à definitione animalitatis: quid autem testimonium dicit, cum demonstravero hæc, per aliqua intelligibilia, erit testimonium dicti sui ante experientiam.

Revertamur itaque in hac hora ad id quod est verius, in genere huius libri, & intentionis eius: Intendam in principio operis ad forte: Nam talis est præparatio tua. Quando convertit se ad significationem intelligibilium, divertit se à termino huius artis: dicit enim, convertam me ad verba generi artis convenientia. Et quod dicit: Intendam in principio operis ad fortem: Nam talis est præparatio tua, significo quod præparatio illius qui ad assuefactionem præparandi non pervenit, ad præparationem, rei indigentis subtilis præparationis.

Scias quod est forte, quod iam tibi notificavi. Verum dixit philosophus in hoc, quod dixit, tibi notificavi. Notificavit enim, quod forte est propter fortitudinem compositionis. Et asseruit iterum, quod non potest fortitudo separari ab eo, per tempus videlicet præparationis.

r

Agnosce mundum ab immundo, & scito, quod non cognoscitur hoc ex eo quod ascendit & descendit. Intentio eius in his dictis est, ut faciat nos scire, mundum ab immundo, & hoc non est ex eo, quod ascendit, & descendit.

Sed hoc est ad plus propter soliditatem, & concavitatem. Dicit quod descendit, ex rebus ad plus, & ex solidita-

lidita-

ſoliditate partium ſuarum, & tunc aër non intrat in eo, & id in quo augmentatur pars aërea, petit ſuperiora, propter ſimilitudinem aëris, quodlibet corpus retentum petit inferiora, nam aêr non iuvat ipſum ad aſcendendum.

Decens eſt, uti in hoc capitulo. In operibus verò interioribus, oportet non ſolvas, id quod præparas. Si utaris opere exteriori, non utaris niſi occipitio capitis, & invenies. Os capitis eſt mundum, & eſt ſimiliter ſicut multi dixerunt, minus os, quod ſit in nomine, & vas manſionis, cogitationis & intellectus, & ſimiliter eſſe quibus oportet de eo in ædificiis.

Et cerebrum eſt manſio partis diuinæ, ſed eſt fluxibile. Niſi cerebrum eſſet fluxibile humidum, non ligaretur cum eo ſiccitas cum petit locum ſuum.

Et ſimulor membris in compoſitione, in hoc quod quæritur. Res convertuntur per tempus ad intellectum per certitudinem, quantum partes aſſimulantur in compoſitione & in forma. Cerebrum verò propter vicinitatem, cum anima rationali, & permixtioni oportuit aſſimulari, & anima rationalis eſt ſimplex ſicut diximus.

Nec eſt in membris facilior augmentatio & diviſio eo. Sicut capilli valdè ſubtiles, cuius ſignificatio eſt, quod petivit ſeparari ab animali, ſimiliter cæterorum ſuſcipit ſubtilitatem alimentorum, Deinde nocumentum eorum eſt in nervis furatis, ab eo oportuit ergò comparari ipſum ſicut comparavit.

Et ſicut capilli quos comparavi quod vincit in eis eſt ſiccitas, ſic cerebrum quod vincit in eo eſt humiditas, ita quod anima prohibet in eo à multis operationibus ſuis. Prius quod huius res, quæ aptæ ſunt huic operi, oportet extrahi ab ipſis accidentia corrupta, quæ extrahunt rem à termino temperantiæ, & unumquodque horum vincens ipſum, & unumquodq; facilitatem facit, in parte operis, & difficultatem in parte operis: numquid vides cerebrum, in quo vincit humiditas, & habet faciliorem ſolutionem, & difficiliorem mundificationem, & diviſionem. Capilli verò in quibus vincit ſiccitas, habent facilem diviſionem, & mundificationem, & difficilem ſolutionem: Et omnes iſtæ cauſæ accidentes, cum iuvant in aliqua ſpecie, vacant in alia. Ego autem do tibi exemplum in hoc meo libro, & alio genus rei, & quid èxiſtat in eo. Tu ergo ſcito, & elige id, quod potior eſt, in ſua proprietate, facile eſt enim uni, quod difficile eſt alteri. *Interrogavit me Theb: dicens.* Quare philoſophus elegit capillos nigros, qui ſunt magis ſicci quam ruffi, cuiuſmodi ſunt capilli illorum, qui

rum, qui sunt in parte septentronali? *Dixi:* quod capilli ruffi licet habeant plus humiditatis, remoti sunt tamen in subtilitate, & maturitate à nigris, propterea videt philosophus, quod exspoliatio humiditatis eorum, est facilior operanti ex opere suo præparationi naturæ, & maturatione eius in subtilitate, quod facit virtus naturalis, quod autem dicit, quod prohibet animam à multis operationibus suis, sermo præcessit. Hamed.

Membrum oculi habet multum subtilitatis, sed est pingue, & est tale, cuius solutio est dubitabilis, antequam ligetur, sed participat cum cerebro in genere luminis. Potes scire per sensibilem veritatem dicti philosophi, cuius subtilitas est apprehensio coloris, & pinguedo apparet in eo, quod sciunt legis periti, philosophus prohibuit multum à rebus pinguibus, & non resistunt igni, & genus pinguedinis sicut dixit Aron & Astanus, habet duas naturas, videlicet siccitatem & humiditatem, & hoc fit cum aproximatur igni fit humidum, cum verò aquæ fit siccum. Dixi in hac specie multa, sufficiunt quæ in libro meo de compositione & habitudinibus: & est valde necessaria inquisitori huius artis notitia, huius generis ex scientia, ut sit perfectè sciens habitudinis dependentiam & susceptionem, & hæc est magna pars huius scientiæ. Et scito quod istæ naturæ diversificantur in sua compositione, & habetur scientia totalis, & materiæ earum, & facta est quælibet res cui appropriatum est aliquid quod non invenitur in alio, secundum habitudinem naturæ. *Exempligratia.* Rerum sive specierum quædam conveniunt in natura, quædam diversificantur in multis. Indigemus ergò scientiæ genus cuiuslibet rei, & eius proprietatem, & quid appareat in effectu eius. Non concedimus ut futuri perveniant ex suo ingenio, ad notitiam primæ compositionis, super generalitate rerum, & qualitate, & causa appropriationis & communitatis; propter hoc posuit philosophus & librum tertium & quartum, in quibus dedit exemplum operis quod non esset. Sufficiebat quod dixerat in primò libro ex significatione libri Euclidis. Et dicit quod res diversificatur ex compositione, quarum solutio est dubitabilis. Antequam legetur hoc, est quod * penæ ligatæ in hoc libro sunt subtiles valdè, si membrum ligatum infirmum est, virtus verò solvitur faciliter, & posuit philosophus operationes, quibus prohibentur penæ naturales, à separatione, donec rei ligetur, per id quod vult. Dubitat enim ne potentia, quæ est in hoc membro propter subtilitatem penæ, &

* *Pena, id est operationes: est gallicismus, ut suprà.*

næ,& infirmitatem membri, dividatur ab eo ante possibilitatem eius, quod autem participat cum cerebro, in genere lucis est opinio in qua omnes conveniunt, quod id quod appropriatur soli, ex capite est, ex manifesto oculi, & occulto cerebri. Hebuhabes.

Et tu in alio opere, ab eo es magis indigens eo, nam generat similem sibi, & propter hoc quod vertitur ad plus. Sermones isti non sunt de genere huius libri, quorum præter nisi plures dictiones donec oportet scire eos. *Hebuhabes philosophus.*

Carnibus ne utaris, nam invenit id, quod trāscendit tribus gradibus. Carnes habent naturam turbidam, & invtilis in eis est humiditas, & cōpositio corporalis, & compositione corporali ne utaris. Nam invenit quod transcendit ipsum tribus gradibus. Nam conversio carnium, in sursum sunt nervi, & conversio nervorum in sursum sunt capilli. Quod autem dicit in venis sunt capilli, Intellige. Hamed.

Nervi autem minus valent capillis, sed sunt humidiores. Prolongati sunt sermones mei in hoc, quod res humidæ habent faciliorem solutionem, sed habent tardiorem mundificationem, propter quod indiges iteratione huius.

Dentes sunt conversi à venis in duabus partibus, habent enim quod descendit à capillis, & quod ascendit. Signat per duas partes, superius & inferius & quod dicit, quod habent quod ascendit â capillis, & quod descendit est, quod capilli, sunt, superiores dentibus in subtilitate & penetratione, inferiores ab eis in virtute compositionis.

Si indigueris usu eorum utere binis anterioribus, superiùs & inferiùs, & vicinis eorum, & relinque dentes. Cum dentes habeant plus solutionis, facta sunt accidentia corrumpentia, faciliora ad illos & penetrabiliora in eis in binis & vicinis eorum : oportet eligas binos propter causam accidentium. Deinde propter id quod appropriati sunt, ex obviatione, æris subtiliantis, quædam corporum. Hamed.

Et bini propriè habent licentiam, quæ signat virtutem ligatam. Lucens est inseparabile, cuius signum est quod potentia quarta in hac specie ligavit rei commixtionem, cuius separatio est dificilis. Sed quædam rerū habent potentias, nō benè ligatas, quæ solvuntur faciliter. Et scito quod licentia in omnib. rebus est potētia appetitiva, separationis rei, quæ difficilis est ei, videlicet potentiæ separatio rei mixtæ cū illa. Heb.

Alia vero membra inferiora, comparantur superioribus, & præparabuntur. Cùm philosophus nunciasset membris capitis,

capitis, quod præcessit non indiguit loqui de membris, corporis, cum non possit esse, quin sit in corpore aliquid, simile membris capitis. Hebuhabes.

Non potest esse quin loquamur de cerebro cũ sit triangulus susceptivus sui simplicis. Quã decens est sermo iste, & manifesta eius veritas, & dignus ut occupetur anima, ad intelligẽdũ eundẽ, & nisi sermo in expositione huius prolixius traheretur per quã impediretur intentio, in hac hora solicitus essem ad demõstrandã veritatẽ huius dicti, & ad apertionẽ secreti ipsius, licet declaraverim hoc in multis meis libris, bona declaratione, & demõstratione, nec tamen diminuunt hoc capitulũ, quoniã verbis cõpendiosis demõstrabo volenti intelligere veritatẽ dicti philosophi intentionis Scito ergò ꝙ animi cõveniunt, quod sedes animæ rationalis est cerebrũ, & est sicut germen lucernæ in illo loco, cuius lumen penetrat in corpus, & quod est mẽbrũ in quo vincit penetratio, & porta potentię ad alia membra corporis est cerebrum. Nam est Triangulus compositione, & est propinquius omnibus membris corporis, ad similitudinem simplicis.

Nisi esset faciliter susceptivũ corruptionis, dignũ esset eligi. Vtere eo si vis incõmẽdabiliter, & cave à vituperabili. Cerebrũ habet multũ pinguedinis, in qua ignis agit velociter. Et habet similiter parũ diminutionis, cum aliis germinibus ab igne. Dicit enim philosophus, quod usus eius ꝓpter pinguedinem, similitudinis simplicis est cõmendabilior in pinguedine sua, & facilitas separationis partium eius & infirmitas; præcipit ergò ut aptetur, ad removendum vituperabile eius, & fiat perfectius de commendabili quod est in eo eo. Heb

Membrũ cordis ex corpore est, sicut mẽbrũ cerebri de capite. Cum sunt hæc duo membra similia in sede animæ, oportuit esse similia secundum quod sunt. Nam sedes animæ rationalis est cerebrum, & sedes animæ irascibilis, est cor. Hebuhab.

Et fac omnia membra interiora instrumentum, nam indiges eis. Signat per membra interiora membra ventris, & præcipit ut cum ipsis, vel distilles vel solvas, aut coagules omnia alia membra, quibus uteris in hac specie huius operis. Exempli gratia: Si volueris solvere membrum, ex mèmbris generatis, ex humiditate aut frigiditate, fac cinerẽ intrare sup ipsum, qui prohibebat frigiditatẽ & siccitatẽ, & signat quodvis. Heb.

Cognitio naturarum horum membrorum est facilis, cum cognoveris, utere eis in tua necessitate. Dicit quod membrum ventris, facilis est cognitio naturarum earum, cum cõposuerunt medici in ipsis multos libros, ita ꝙ percipiant eorũ scien-

ſcientiam, nec vulgus ferè quantum philoſophi. Et dicit quod tu cum cognoveris naturas eorum, poſſibile tibi tunc erit, ut removeas per ea ſua contraria ubicumq; fuerit.

Venæ etiam ſunt homogeneæ naturæ, pori ſunt fortiores. Dicit quod venæ ſint nervi, licet concavitas earum diverſificetur à concavitate nervorum, ſed pori appropiantur vicinitati animæ rationalis, propter hoc dicit, quod ſint fortiores. Hebuhabes.

Quatuor naturæ ſunt propinquiores, ſed alia intrant in alijs. Niſi naturæ vincit ne eis commixtio vel permixtio alterius in alterum, oportet eis uti, cum ſint propinquiora ſimplici, quam generata ab eis videlicet membrum. Hebuhabes.

Vtere membro vincenti, & dimitte commixtum. Dicit quod uſus membri, in quo & ſuper quo videtur vobis vincere, ſpecies alicuius naturarum, eſt melior uſu illius, in quo non dimittimus defectum commixtionis. Hebuhabes.

Cum inveneris unum ex his elementis compoſitis, vacuum contrarijs ſuis, jam perfeciſti medietatem operis: neq; labores, nec præſumas. Signat per elementa compoſita, ſanguinem & ſperma & dicit, quod ſi poſſumus habere unum ex his vacuum ſuis contrariis, iam perfeciſſemus medietatem operis. In hoc quod hæc membra quibus utimur generantur ex his elementis: oportet nos vertere membrum in principio operis, in id ex quo generatum eſt, & tunc convertimus ipſum per ſpiritum, in id quod volumus. Invenimus ergò elementum hoc ſimplex ſufficere nobis in prima præparatione. Unde præcipit Senior ne præſumamus de inventione huius, & præcipit, ut utamur membro propter duo: Unum eſt, quod cum vertimus membrum in id à quo converſum eſt, iam perfecimus partem operis, & eſt quod præparari debet, ſecunda præparatione. Aliud eſt, quod cum convertimus ipſum in id, à quo converſum eſt ab elemento extrahit—elementis vivetis in homine.

Stercus & urinam qui eligit, eligit propter converſionem, quæ dimitte, nam ſunt feces Aſſerit quod qui eligit ſtercus & urinam, non eligit niſi quia convincit in eis converſio. Et eſt hæc ſpecies ex opere, in quo eſt maior converſio ex genere ad genus. Et conſulit Senior, quod nullus utatur eis, nam ſunt feces, multas habentes ſordes. Hebuhabes.

Si feceris ipſum ad lavandum ſperabis ab eo proſperum. Quidam huius ſcientiæ vocant ſtercus & urinam ſaponem: vult

vult itaq; philosophus, quod cum istis videlicet stercore & Urina laventur res, qua utimur, & mundificat valdè propter multas causas. Vna est quod habet sædes & adhæret eis, quod est de genere ipsius & iter discurrunt per membra* animalis, & acceperunt à quolibet membro virtutem, & aliæ causæ sunt quarum explanatio tradetur. *Probatio huius in Vrina & corpus.* Cum Vrina ex claritate sua & munditia descendat, & corpus licet sit immundius corporibus ascendit, probatur ex hoc claritas, & munditia, nunc cognoscitur ex descensu.

Est autem facile opus eius propter facilitatem corruptionis, & tardationem eius in eo. Omne quod immundum est, nō mundificat faciliter, accidit ei corruptio, & putredines, & separatio partium, propter hoc quod est conversum in contrarium, in seipso, proindè susceptivum corruptionis si est simile ei. Quod autem est unius essentiæ, & concordans, non est susceptivum sui contrarij. Vnde facit nos scire philosophus, hoc in isto capitulo. Hebuhabes.

* Ponitur hic in M. S. character ignotus, quem Vrinam signare, verisimile visum est.

An est mundum, nisi quod est unius essentia, & immundum nisi diversum? Quam decens est quod dicit philosophus: Nam corpus quod est dignum nomine mundiciæ, est coadunatum ex partibus contrarijs, quarum una facit immundum quod ei contrariatur; sed mundum est unius essentiæ, vacuum alterationibus.

Item fætor & immunditia sunt ex diversitate. Vult philosophus, quod si apparet in aliquo corpore fœtor, vel immunditia, similiter hoc accidit ex diversitate partium. *Accidit & fætor ex præcedentia subtilitatis.* Quod dicit fœtor accidit, ex præcedentia subtilitatis, scies virtutem huius cum usus fueris, quod dixi tibi ex capillis solutionis, & putrefactionis in libro tertio & quarto, nam ibi scitur quod plus fœtoris accidens corporibus propter eorum alterationem *subtilitatis ab ipsis. Hebuhabes.

* Alias, ex alatione m.

Stercus verò licet sit de rerum, tamen eius fætor, scilicet ex subtilitate. Dicit quod licet stercus sit, de fecibus rerum, fœtor tamen eius ex subtili, scilicet ex subtilitate eius, & hoc est quod alimentum in animali, quando agit in illud virtus, natura attrahit subtilitatem eius & tunc apparet in eo fœtor eius in eo post. Egò verò compilavi in qualitate fœtoris & odoris librum, in quo ostendi commixtionem, sive permixtionem elementorum, fortissima inquisitione, dimittimusque hoc revertentes ad verba philosophi in hoc libro. Hebuh.

Nec oportet me reprehendi nisi post visionē. Qui nescit verba phi-

ba philosophi, & modum loquendi, & intentionem suam in quibuslibet dictis suis, imaginatur, quod philosophus contradicit sibi ipsimet, & alii contradicunt aliis, in his quæ prædicta sunt in his capitulis. Nam dixit in præcedentibus, fœtorem esse signum immunditiæ, deindè dixit hoc idem esse ex subtiliatione. In omnibus tamen verbis suis est verax. Nam in quolibet dicto habet verum intellectum, dixit Yacristus, in quibusdam tractatibus suis, quod fœtor perit inferius ex gravitate, & superius, ex levitate. Vult autem Plato, quod in dictis suis non vituperetur, hoc autem commendetur, & hoc habet, modus secretus, verus, Unde qui reprehendit philosophum, non est ex defectu scientiæ suæ, & cognitionis, quod autem dixit visionem non dicit hoc nisi quia secutus erat, post visionem vituperij, licet esset vacuus vituperatione.

Et quod oportet eligi à membris, est genus generum, & forma formarum. Significat per genus generum hominem, & formam formarum & hoc est, quod ex radicibus, in quibus omnes conveniunt, quod homo constitutus est, prius & posterius super omnia animalia, & est sapientior animalibus forma & compositione.

Cùm quæsitũ sit de genere amborũ lũmiantiũ mundi, oportet eligi in eo quod sit Homogeneũ ipsorũ. Significat scilicet quod cũ quæsitũ tuũ sit, in auro & argẽto & est quæ sunt de genere solis & lunæ oportet, ut sit de genere eorũ id ꝙ quæritur, propter hoc, & sicut Unumquodq; animal est de genere alicuius planetæ, id quod appropriatur homini est sol. Et quod dixerunt quod sol & luna simul sunt, de genere hominis. Planeta verò qui appropriatur viro est sol, & qui appropriatur mulieri est luna. Hebuhabes.

Hoc genus est appropriatũ lene multũ: Vnde scimus, quod nõ perficitur opus, nisi per ipsũ. Dixit quod homo est appropriatus parte simplici eligẽda, quæ est anima, quia asseruit in prę-cedẽtibus, quod opus nõ ꝑficitur nisi vertatur res in simplex.

Et si non esset nisi longitudo dierum vicinitatis oporteret eligi illud. Dicit, quod si non oporteret eligere, usum membri hominis, nisi propter vicinitatem animæ cum eo, id est longitudinem dierum vitæ, oporteret ipsum commendari. Hebuh.

Eloquimur de membris, & incipiemus à capillis, qui superfluunt ab animali, & petunt separationẽ eius. Cùm capilli nascantur in vertice alto hominis, & petant separationem ab eo, significant eorum multitudinem & virtutem.

Et nisi siccitas aeris esset in eis, essent propinquioris temperantiæ. Quidam medicorum philosophizantes dixerunt quod,

quod capilli sunt nervi extensi in tantum, quod superemineant hominem. Et dicunt quod sunt sicci, propter aërem circundantem, & causantur in hoc per alterationes, quæ fiunt in capillis hominum, qui sunt in diversis climatibus septentrionalibus, sunt capilli humidi valdè, & est in eis ad plus color citrinans ruffus. In meridianis verò sũt capilli crispi, ita quod videantur igne adusti, quorum color est nigerrimus.

Hoc capitulum signat albedinẽ cum iustitia, in rebus quatuor: primũ oportet ipsos spoliare ab eo, quod permixtũ est in eis ex aere, & non sit hoc nisi humectentur valdè. Capillos obtinuit pars aërea multo tẽpore, ita quod vix separari potest ab eis, nisi per laborum magnam pugnam. Vult ergò Plato quod humefiant, tali humectatione ut separẽtur ab eis quicquid in eis est siccitatis aëreæ, ut benè expurgentur ab ea, & appropinquent temperantiæ.

Itẽ humectatio fugat partẽ pinguẽ. Præcipuũ quod est necessariũ in præparatione mẽbrorũ, est fugatio pinguedinis, sicut sordes, iuvãtes ignẽ ad urendũ, & in humectatione sua secũdũ viã, quã demõstravit philosophus in tertio libro, apparet hoc excepta ergò quod sequitur ex dictis philosophi in hoc libro, dicet enim sufficienter. Hebuhabes.

Quos aũt oportet aptari sunt nigri, ex perfecto albi sunt extra tẽperãtiã. Intẽdit philosophus p hoc dictũ & præcipit, ꝙ aptẽtur nigri ex perfectione, & sint viri, de cuius ætate sint transacti, viginti septem anni, usq; ad Triginta. Nam in hoc tempore intrat, in præparationem solis, & est de eo quod scis, quod multum videlicet in hoc genere, & quod dicit, quod albi sunt extra temperantiam, manifestum est illis qui aliud audirent ex scientiis quod capilli albescunt, cum ex accidenti corruptio, & est humor putrefact⁹ valdè distẽperatus. Harm.

Et cave mundificatione sua, à privatione virtutis suæ. Nõ est aliud magis necessariũ tibi in hoc opere, quã usus rei quã tibi præcedit in isto sermone. Et hoc est quod ille cuius præparatio, in mũndificatione rei quã præparat est nõ recta: ipse spoliat virtutẽ agẽtẽ, opus forte vel validũ cũ spoliatione sua, à sorde & imundicia. Dicit ergò philosophus & præcipit ut dimittas hoc capitulum ex opere, ut demonstravit in quarto libro. Ingenium huius cautionis ab hoc. Et sermo huius non est de genere huius quarti, sed est, ex eo quod debet poni, in quarto tertij & quarti. Sed philosophus extrahit hoc in hoc libro, & oportet me sequi philosophum in hoc. Hebuhabes.

Capiti sanorum perfectorũ natura intellectu, sunt meliores ad aptandum. Oportet te scire quod unumquodq; habens

rectiorem compositionem, & remotius ab accidentibus corrumpentibus, est aptius & perfectius, ad liberandum vel laborandum, & opus eius tibi finalius erit, & quod dicit perfectorum intellectu, iam præcessit sermo philosophi in anima intellectuali, & quod magis eligit est de membris humanis in isto opere, ex omnibus animalibus, propter vicinitatem animæ intellectualis, cum ipsis scil. membris, vult ergò per illud scil. perfectorũ intellectũ, ex eo quod scit quod effectus perfectus est, ab efficienti forti & cũ sit forte, viciũ eius similiter.

Et post hoc membrum est cutis in animali, quam non commendes. Dicit quod post hoc membrum est cutis, de qua præcipit ut non utamur. Hebuhabes.

Et hoc est quod est pingue, habens, multum pinguedinis & sordium, non consulo aptetur; tu autem invenies in alio. In præcedentibus sermonibus est demõstratio probabilis, quod hæc res; generatio eius est, ex omnibus rebus. Posuit tamen philosophus hoc quartum, ut demonstret, cuius rei sit facilius opus, & brevior præparatio, Unde sit intentio in eo. Nonne vides philosophum dixisse in hoc libro, quod est cutis, quod non oportet aptari, tu invenies illud propter causas, quas assignavit. Hebuhabes.

Os verò duræ compositionis: habebis enim magnum laborem, in solutione eius, & est in exteriori prosperius. Dicit quod ossa sunt duræ compositionis, nec solvuntur nisi post magnum laborem, & quod dicit, quod est prosperius in opere exteriori est, quod ex operibus exterioribus est opus per calcinationem & divisionem per siccitatem, sive solutionem.

Vegetabile si placet tibi uti eo est, ex eo quod facile est. Vult per hæc verba quod vegetabile est propinquius simplici quá id de quo præcessit sermo in membris & dicit quod non pervenit ex verbis præparationis nostræ, ut præparemus illud cũ sit subtile, difficilis retentionis, & ego dicam verbum, cuius indiges intellectu, & opere eius. Intende ergo ad hoc. Conversio autem rerum fit tribus speciebus: Conversio sursum, conversio ad medium, & conversio deorsum. Conversio sursum cum res convertitur in id, quod subtilius est ipsa, & propinquius est simplici. Conversio ad medium est, cum convertitur res, in id quod ei æquatur, in subtilitate & grossitudine. Conversio deorsũ est, cũ res cõvertitur in id, quod est grossius eo, & asperius. Indigemus ergò ut præparemus hoc, & videamus, unũquodq; ex eo, ꝙ convertitur, & in quid cõvertitur, & quomodò cõservẽtur virtutes ipsius, & hora cõversionis, &

nis, & p hoc aperietur intelligentia regiminis huius scientiæ.

Conversiones, possibile est per eas significari naturas. Dicit quod natura cum convertitur ab ea ad eius contrarium potes scire, an eius cõversio est superius aut inferius. Probamus ergò & dicimus conversio humidi ad siccum, conversio est superius. Conversio sicci ad humidum est conversio inferius. Conversio autem calidi ad frigidum, est conversio ad mediũ. *Transferam sermonẽ ad Homogenea cũ sint grossa.* Dicit quod transferã sermonem ad Homogenea, scilicet corporea, & propriè ad aurũ & argentũ, & iudicamus p fortitudinẽ amborũ.

Scies ex his qui exierunt à termino animalitatis, sufficit tibi, quod revelavi in mẽbris, ex relatione alterationis huius. Dicit: quod demonstravit in membris, quid eligatur ad hoc opus, & qua causa eligitur & quæ sit causa cõmendationis Unius ab alio. Et asseruimus quod ille, qui habet propinquius consilium & intellectum, iam habet signum per id quod explificavi in in membris de alio ex corporibus, & non indiget elongatione sermonis in eo.

Hæc duo corpora sunt ex hoc, quod assimulantur quæsito sed indiges quod labores, in solutione, & subtiliatione. Cum quæsitum sit aurum & argentum usus eorum aptus est assimulantur. Nam sunt & fortia, & indigemus in eis præparatione longinqua, cum subtilitate Hebuhabes.

Primus gradus præparationis eorũ operis est, ut fiant acetũ, vinũ. Dicit Hebuhabes quod album vinum accidit, in eo species solutionis generatione argenti & auri, in principio præparationis eius, ad hoc opus existens, velut forma sua videlicet liquatio sua, nec dico quod album vinum est subtile, nam natura eius est humida, & est ex his de quo prolongavi sermonem, aurum enim & argentum cùm præparantur erunt, manifestæ liquationis, & occultæ subtilitatis. Hamed.

Aurum verò propriè circundat partem fortem de quæsito solari. Opiniones cõveniunt quod aurum argentũ est de substãtia solis, & de substãtia lunæ: & præcessit sermo meus in eo quod est de genere solis, ex quo locutus sum de cerebro Heb.

Corpora verò alia, quare indiges uti eis, cum possis habere quod est fortioris temperantiæ. Si indigueris usu eorum oportet primum ut convertas ea in similitudinem, duorum corporum. Corpora alia sunt quinque; Saturnus, Jupiter, &c. Sunt fortioris defectus in compositione & maioris fecis quam & aurũ & argentũ: prosperior est quod dicit, si indigueris usu eorũ &c. Signavit quod hæc corpora indigent præparari, pri-

mũ, donec fiant in subtilitate, & qualitate præparationis sicut aurũ, tũc præparatur iterũ donec perveniant ad id ꝙ oportet.

Quod indiges ille paruo nõ cures. Qui audivit verbũ philosophi primò imaginatur, quod nõ habet apprehensionẽ in hac arte, cũ indiges in opere argẽto & hoc est quod quæritur, voluit autem philosophus ut notifices, quod res minima cum præparata fuerit, fiet ex ea res magna & multa.

Vtere achakir, vel speciebus vel rebus vel lapidibus, sicut usus es membris ventris. Nonne recolis verba philosophi, cum præcipit tibi, ut facias membra ventris ad solvendum res, & mundificationem earum & intrationem, veluti in eis, Dicit ergò & præcipit tibi, ut coagules achakir, & lapides, ut alchauol, & marcasita & auripigmenta, & atramenta, & his similia. Iterum ad solutionem & mundificationem, & separationem partium earum. Nec dicit quod impossibile est opus ex ipsis. Notificavit enim tibi quod diversitas rei est ex compositione, cum hoc sit tale, possibilis est eius generatio ex omnibus rebus. Sed philosophus propter pietatem, composuit librum istum ut manifestet, quæ res sit facilior ad præparandum, & propinquior ad comprehendendum. Hebuhabes.

Auripigmenta sunt fragilia valdè & sunt facilia ad dividendum. Quicquid est frangibile, siccitate comburit rem & solvit, & hoc est quod hæc species dividendi est divisio partium, sed solutio recta est humectatio. Et ostendit philosophus in quarto libro differentiam, inter solutionem & ligationem, & solutionem sicci cum locutus est de solutione corporum, intellige ergo dicta sua. Aperui enim secreta sua, & demonstravi veritatem. *Et fac has res similiter ad conservandum.* Fac has res, videlicet lapides & atramenta, ex his quibus conservabis rem præparatam. Exempli gratia: Quod res præparata non potest servari ab accidentibus, scilicet calido & sicco, frigido & humido, & aliis elementis. Non enim non indiges his, & in capitulis solutionis, facies ergò, quæ vicina rei in hora operationis, ut occupetur elementum suo contrario, ne faciliter corrumpat rem Quomodo autẽ perfecta fuerit præparatio, fecisti in eo, quod mundificas rem ab eis, scilicet lapidibus vel speciebus à re præparata & Achakir. Heb.

Qua quæ sunt adunata, & sunt animalia cum totalitate sua. Defectus præparationum rei est, sicut præparatio equi, avis, & volucris. Ova verò cõgregaverunt vires animalitatis, & fuerunt in præparatione sicut perfectum animal. Hebuh.

Sicut adunata sunt in eis vires, sic adunati sunt in eis defectus

fectus & contrarietates. Cum fuerint ſicut animal perfectum neceſſe eſt ut ſit tale. Nam cum adunatæ fuerint in animali, ſic coadunabuntur in eo defectus & contrarietates.

Et eſt in principio operis forte, in medio autem debile & infirmum. Iteratio & probatio rei manifeſtabunt tibi, quod ova ſunt patientia in principio operis, & hoc eſt quod habent adiunctas virtutes: Cum autem aſſumpta fuerint in ſolutione & diviſione, quod nominavit philoſophus medium operis, tunc apparet infirmitas. Nam partes ipſorum faciles ſunt in ſeparatione, & habent ſignificatum, & eſt quod habent ſimiliter defectus.

Certificatus es quod non poteſt eſſe locus vacuus aliquo horum, ſi vis uti aliquo, per ſigna cognoſce. Quod autem nunciavit philoſophus ex his membris & corporis non poteſt, & provincia ex provincijs, quin inveniatur in ea aliquid ex his; voluit ergo philoſophus abbreviare quod dixerat, & non occupare ſe denominatione uniuſcuiuſcunque ſingulariter. Cum tamen ſignificaverit per genus eius, & dicit, poſtea ſi vis uti eo, de quo non eſt facta mentio, cognoſce per ſigna naturæ eius, & ſimilitudinis.

Cognitio rerum ex capitulis, & opere manifeſtatur. Vult ut habeamus ſcientiam membri & corporis, cum videris ipſum, & dicit, quod ex opere cognoſcitur. Cum enim præparamus aliquid rerum, invenimus ſigna alia quàm oportet, per quod certum erit, quod eſt aliud membrum, quàm illud quod quæritur.

Et membra ſunt propria habentes ignem per motum, corpora verò ſunt manifeſtiora. Dicit, cum vides membrum ex membris, nec ſis certus cuius animalis ſit membrum. Nam anima horreſcit mēbrū hominis, & diſcernit inter mēbrum hominis & alia mēbra. Corpora verò, id eſt, cognitio materiæ eorū eſt facilis. Nā participat eorū cognitionē vulgus.

Dicturus ſum in ſequentibus quod ſufficit, nec indigebam prolixitate, ſed anima compellit, habenti verò intellectum ſufficiunt digna, ſive indicia non intelligentem autem, non juvant prolixitates. Philoſopſius autem poſuit in libris ſuis & alijs, cauſas quibus haberi poteſt cognitio achakir, id eſt, ſpecierum & membrorum. Et quod dixit: *Non indigebam prolixitate*, ſignificat per hóc notificationem uniuſcuiuſcumque membri & corporis. Et notificat, quod anima cōpellit, ut notificet. Et dicit: Quod habētiintellectū ſufficiunt ſigna, ſtultus verò non adipiſcitur ex înſumatione

nisi cæcitatem. Et dicit quod anima est quæ cõpellit ad multiloquia, & verum dicit, in hoc mutari nõ potest. Apparet itaque ex studio meo, super demõstratione & insumatione mea, per quod opus fiat faciliter, & appropinquatur apprehensio eius, itaque sum vicarius inquisitionis, & testis veritatis rei. Ita etiam quod cupio videre quemlibet inquisitorẽ post me, ut juvem ipsum in eo quod vult, nec est aliquid ex voluptatibus huius mundi mihi dulcius, quàm iuvare inquisitorem, in qualibet specie huius scientiæ in hoc libro, quod quærit. Et prætermisi in hoc libro res quas vidi utilius inquisitori poni in libro tertio & quarto, hoc est quod ultimum pono in hoc Quarto, & est quartum secundum, ex quartis Platonis.

LIBER III.

QVARTORVM PLATONIS.

Incipit Prologus libri tertij, ex Quartis Platonis.

DIXIT THEBED: Dixi Hebuhabes, ô Philosophe, explevisti secundum librum, & abscissa sunt verba tua in eo. Sed cogito rem quam timeo jungi in Thebed, interrogabo te verba insequentibus, licet te aggravem in hoc, & ero causa vice, quæ nocet veritati, cum hoc sit contrarium rationi, sicut cognovi id inferius esse in natura. *Dixit Hebuh.* Deposuisti me ô Thebed, vel quo petis, ex quo appeto altitudinem. Nonne scis quod quælibet res augmentat suum simile. Nam sicut verum est quod quæris, & justum & conveniens, ut assimuleris rei, cuius nocumentum timuisti, si vero aliter est, decentius est declinare ab ea. Novit creator creaturarum, quod sermo in talibus, & his quæ sunt de genere eorum, fugat à me tristitias meas, & exultat in eis anima mea, & requiesco inde à tædio, quod potior à natura. *Dixit Thebed:* Non possum vacare in omnibus verbis tuis, principali scientia, qua me non instruis, aut abscondita mihi aperis. Et quicquid conclusit mihi natura, & acquisivit cogitatio, nec habui à te, apparuit maculosum in exanimatione & probatione. Ego sum paratus, ut non faciat me habere aliquid, nisi quod percepero à dictis tuis, & à longitudine dierum vicinitatis tuæ. Comple ergò, ô philosophe, quod gratis pollicitus es, ut lauderis à futuris. *Dixit Hebuhabes:* Surge ô Thebed, & prepara

para te, & dimitte id, in quo erras usque nunc. Nam sermo in hoc libro exaltatur super naturam, & transcendit illum, nec potest attingere ad illud, nisi ille qui est talis. *Dixit Thebed:* Non spero verè pervenire ad illud, nisi per te & adiutorium tuum. *Dixit Hebuh.* Volo aliquantulum modificare sermonem, & miscere aliud simile, & appropinquare naturæ ut faciliter recipiat. Nam si convenirem cum philosopho in sua sententia, nullus ferè intelligeret ipsum. *Dixit Theb.* Quàm dignus ea omni laude, cum pietas tua sit, sicut pietas patris super filio bono. *Dixit Hebuh.* Ordinabo hos libros ordinatione, qua iuvabitur inquisitor, & ad intelligendum excitabitur in eius lege. Primus itaque liber, cum sit studiosus in natura, est de opere naturalium: Liber verò secundus, in exaltatione divisionis naturæ est expositurus quid separetur & pręparetur: Tertius vero liber in exaltatione animæ, cũ sit separatio naturæ, & ingeniũ in conversione sua à materia sua: Liber vero IV. est in exaltatione intellectus, est sicut præparatio totius, & conversio naturæ ad simplex, & simplicis ad naram, & præparatio acquisita & adiuvata, & necesse est in eo elevari ab animalitate, plus quàm natura, ut assimuletur pręparationi ipsis intelligentiis, altissimis veris. Vel si vis potes illas comparare elementis : Et fac primum librum elementum aquæ, cum sit fundamentum naturæ: Secundum librum fac elementum terræ, cum sit super aquas in natura: Et Tertium librum fac elementum aëris, cum sit super terram, & est illud, per quod, & per cuius introitum convertuntur elementa: Et Quartum librum fac elementum ignis, qui est super omnia elemẽta, & agit in eis. Itẽ ordinabo eos tertia ordinatione. Et faciã primũ librũ naturarũ compositarũ. Secundũ naturarum discrtarũ. Tertium simpliciũ. Et Quartum ætheris simpliciotis. Et complebo ordines quatuor, secundum numerum elementorum, comparabo ergo primum librum sensui: Secundum notis differentibus ad discretionem intellectualem: Tertium rationi verè dirigenti ad veritatem. Et Quartum rei quam concludunt hi effectus præcedentes. Et autem compilavi, & tractavi ut dirigatur inquisitor per regimen animæ suæ post modum ad ingressum doctus spem præparationis. Nam res per sua similia complebuntur. Si enim inquisitor fuerit remotus à similitudine, nec ascenderet ascẽsionem quam definivi, non ingredietur gressu ducenti ad votum suum *Dixit Theb.* Magnificâsti ô philosophe, pretium horum librorum, & honorâsti facta eorum cum vilitate

1. Argumenta singulorũ librorum diversimodè explicata.

2.

3.

4.

apud te. *Dixit Hebuhab.* Existimo te putare quod fructus huius est conversio compositionis, substantiarum tantum. *Dixit Theb.* An est interrogatio & inquisitio, nisi super hoc, & an est intentio nisi hoc? *Dixit Hebuh.* Absit enim ut vilius quod apprehenditur, ex hoc sunt hæc. *Dixit Thebed:* Age igitur, annuntia aliud de gratia tua. *Dixit Heb.* Sicut explanatio est super hoc, sic est super alio, donec dicam totum. *Dixit Th.* Et an est cum explanatione apprehensio operis? *Dixit Hebuh.* Qui habet notitiam eius, tunc possidet animam suam, & qui habet rem quæ est ligata cum eo scil. corpus, ita quod quando vult manet in eo, & quando vult recedit, si vult revertitur ad ipsum. *O Theb.* Si vilitas mea donaret tibi quod opinaris, ostenderem tibi illud sensu & actu, in propinquiori mora & breviori tempore fieri, & faciam illud & incipiam in eadem, ut scias quia non generat me, ego incipiam complere sermonem in explanatione dictorum philosophi. *Dixit Th.* Ego dico tibi, quod confido de te, confidentia actu non indigenti. *Dixit Heb.* Melius tamen est. *Dixit Th.* Fiat consilium tuum & mandatum. *Dixit Heb.* Pollicitatio tua post mensem. *Dixit Th.* Ecce prolongatur super me. *Dixit Heb.* Est sicut primum mihi in prolongatione temporis. *Dixit H.* An est istud nobile in hac specie interrogationis id quod prolongatur? *Dixit Theb.* Cum lætificaveris me, sanabitur anima mea, sed si absconderis sermonem in eo, etiam post annum esset propinquum. Si verò congregaveris duo gaudia mihi, simul non erit hoc, gratia tua parva. *Dixit H.* Festinabo tibi explanationem, & solvam tibi promissionem. *Dixit Thebed:* Quid ut volueris erit tibi, est tamen altius rebus, nec dicam aliud. *Dixit Hebuhabes:* In prolongatione huius libri, & adinventione verborum ad intellectum in eo habet philosophus intentionem, quam non novit. *Dixit Theb.* Et quæ est? *Dixit Hebuh.* Non apprehendit hoc, nisi dignus. Nam qui apprehendit hoc ex his libris, & intellexerit, dignus est scientiâ altiori istâ.

Abbreviabo ergò sermonem, ad ingrediendum verba philosophi in hoc libro.

Incipit

LIBER III.

INCIPIT TEXTVS LIBRI TERtij ex Quartis Platonis.

CVM compleVero Verba, & intellexeris, jam confregisti laqueos quosdam naturæ, & hoc confitebor. Dixit Hamed: Maiores autem laquei naturæ, & fortiores eius rapacitates sunt, cupiditas,, & divitiæ & sollicitudo augmentandi aliàs multiplicandi, sed in apprehensione huius est, quod fugabit quicquid memini, cum totalitate sua. Nam qui certus est quod pervenit ad finem divitiarum, non curat de aliquo. Hamed, Hebuh. philosophi. *Alterum M. S. solum habet multiplicandi*

Expergiscimini ergò, & intelligite, nam equitatis super magnum periculum, Vel super magnam dignitatem, cum necesse sit Vobis, ut conVertatis aquam in ignem, & ignem in aquam, ad id quod est minimum. Dicit nobis, inquisitores universi, secreta scientiarum, & abscondita operum quod scientia nostra difficilis, eget præparatione subtili, & ingenio perfecto, unde exemplificat dicens, quod conversio aquæ est ignis, & ignis est aquæ, & quod dicit ad id quod est minimum, signat per hoc conversionem elementorum ad simplex, & hoc est altius, prima præparatione, quæ est conversio ignis in aquam, & quod dicit ignis & aquæ est, quod aqua & ignis sunt recentiores elementorum similitudine. Operatio autem in eo est conversio compositionis omnium naturarum. Hebuhabes.

Opus Verò quod erat ex conVertibili, super lunam, subtus eam ex conVertibili difficile est. Signat præparationem, quæ est conversio, ex prima causa quæ non recipit conversionem in loco, qui est talis, cumque mansit convertibile in se, in in loco convertibili subfirmato existenti, sicut ille actus oportet ut fatigetur. Hamed.

In principio sui operis adjuVare in solutione per lunam, & in coagulatione per solem, effectus enim apparebit. Sermo quem tibi insinuavit est in eo, & in alijs suis consilijs sinam quam tibi explanaturus sum, cum universitate eorum quæ apparuerunt quibusdam discipulis senioris Platonis, quorum Golucan dicit exnsilio antiquorum, quod inter coniunctionem & oppositionem

virtus est lunæ; & inter oppositionem, & coniunctionem virtus est solis. Et omnes res ex rebus, super quam dominatur unus ex his duobus planetis, erit signum planetæ in hora virtutis suæ, & dominii inanis. Dixit ergo philosophus quod probatio, in tempore solutionis post coniunctionem, & coagulationis post oppositionem, & locuti sunt in hac specie discipuli Senioris, & multiplicaverunt sermonem in ea, & imposuerunt errorem philosopho in hoc suo consilio, & hoc est quod viderunt lunam trahi ad altitudinem, post coniunctionem magis, quàm post oppositionem: & causantur in hoc per augmentum, & diminutionem, & alia ex virtutibus petentibus altitudinem. Erit ergo solutio in tempore dominii attractionis virtutis, error erit enim tunc juvamentum defectus virtutis, & hoc totum ex consilio eorum in hoc. Nam ipse consideravit intellectum dicti philosophi, ut utaris solutione in hyeme, & hoc est propter dominium lunæ in illo tempore, propter altitudinem eius, proprie in hoc climate. Demum propter similitudinem temporis ipsius, in humiditate, & frigiditate. Erit enim tempus humidum à principio ad solvendum. Coagulatio verò erit in æstate, in qua dominatur, sol, propter altitudinem, & similitudinem naturæ temporis. Nihil autem horum quæ dicta sunt, etsi non diverterem à veritate, est sufficiens, nec habet intentionem secundum medium philosophi, nam dictum bolucam vult, errorem imponi philosopho, à suis discipulis. Sermo autem eorum non contradicit sermoni philosophi, opus cõplebitur in anno solari, & præcipit rem coagulari & solui per vices. Cum autem posuerint solutionem, non posse nisi in hyeme, & coagulationem, non nisi in æstate, modo perficietur opus in anno. Oportet illos qui sunt huius consilij ut expectetur hyems ad solutionem, & æstas ad coagulationem. Quod autem est apud me, ex summa philosophi non est simile huic-specie & hoc non est de genere huius libri: sed rerum aliæ dependent ab aliis, & qui scit partem, scit perfectionem. Sed consilium philosophi est, quod ipse intendit juvamentum virtus spiritualis familiaritatem spirituum horum duorum planetarum quod erit juvamentum. Nonne vides, quod dicit quod effectus apparebunt, nec generat in re operantem, ut intendat in familiaritatem, quod intendit familiaris, ad absconsionem vel ad opera nobilia Sed ad brevitatem finis si tantum sibi, similium in tempore dominii sui in diebus & horis, & supplicationibus ad eos, in leni-

tate

tate operis, in rectitudine, & prosperitate sua, & erit quod minus prosperabitur ex hoc opere sufficiens, intentionem, sed prohibet juvamentum. Nam timor lunæ in tempore solutionis est attractio, virtutis. Et idem timetur à sole, in tempore coagulationis. Hebuhabes.

Quando autem juvatur à superiori, deprimitur inferior. Sermo iste confirmat, quod affirmavit in præcedentibus & spiritus inferiores, licet non possunt ex virtute sua attrahere virtutes, sicut attrahunt superiores, non possunt, & iam non vacare nocumento, in qualibet specie operis. Dicit ergò philosophus, quibus iuvant superioris non nocent inferiores. Hebuhabes.

Et fac inter id cuius nocumentum times, & inter opus clarificationem prohibentem. In aliqua hora præparationis contrariabitur, operi genus spirituum, nec erit contrarium in alia hora. Unde præcipit nobis Plato, ut cognoscamus genus à spiritu contrario, & in qua hora contractatur, & adiuvemus in eo familiaritatem contrarii sui, ut sit prohibens inter spiritum & opus. Hebuhabes.

Igneitas autem contrariatur in hora liquefactionis, terreitas autem in hora coagulationis, aqueitas vero in hora solutionis, aeritas autem in hora sublimationis Spiritus sunt repugnantes in hac specie operis, diligentes corruptionem, in quorum signum erit penetrabilius & super potentius. Hebuhabes.

Et sicut oportet custodire opus, sic oportet custodire operationem, & locum, quoniam est quæsitum. Sicut est hæc species operis, accidens corruptioni, & contraria spiritualibus, scilicet status operantis, & locus operis: oportet ergo custodire hæc, videlicet operationem, & locum eius, & opus eius.

Si volueris habere cautionem, cognoscendi Lodicenses. Inquisitio huius operis, vincit super Lodicenses, quos consequuntur vitia corporis multa, & mors, & in nostro tempore nullus intromittit se, qui vitietur in corpore, vel damnificetur in rebus, aut cadat super eum adversitas, itaque prohibetur ab opere. Vnde non comparatur nisi ad opus infortunatorum. Vidi quendam occupatum in hoc, qui ex inde morbum Apoplexíæ incurrit, cuius caput dicebant fumositatibus, sublimationis fuisse vitiatum & forte nihil sublimaverat. Sed quid accidit ei, est ex eo, quod prædixit philosophus. Vnde oportet inquisitorem sapientiæ custodire se-

re seipsum, & scientiam suam, & opus suum, ut sit benè securus vincens ne submittat ei præparatio contraria ei, & repugnans.

Et considera planetas orientis, mare cum sole in ortu, ad mundum, quod si fuerit conveniens, est de maioribus signis apprehensionis. In ortu ad mundum dixit, per quod significat nativitatem. Nam cum fuerit quidam planetarum conveniens, huic species, operis oriens in nativitate, inquisitoris huius scientiæ & operis, & præcipue si fuerit in undecimo medii cœli, aut habuerit respectum cum domino ascendentis, vel cum domino medii, & habuerit portionem in parte operis erit hoc, in quo magis confidit operator, in prosperitate inquisitionis suæ, & convenientior planetarum huic operi, est saturnus, deinde jupiter, deinde Mercurius & sol, & luna in nocte. Mars verò & venus contrariantur operi, nec potest quin operator, indigeat adjutorio illorum, & in opere quod ei accidet, in quo non convenit ei adjutorium suorum. Dicit per vices, quod universi spiritus firmamenti, & inferiores contrariantur huic speciei, & generatio huius videlicet substantiarum, non est nisi ex fumositatibus coadunatis, & sublimatis motu corporum superiorum & spiritualitatis ipsorum. Vnde spiritus sunt generantes hoc, & qui vult hoc contrariatur eis in operibus suis, & participat cum eis in hoc. Quod autem dixit de planetis, quod conveniunt operi naturaliter, ipsi planetæ contrariantur ei quod dixi: tamen dixi, quod conveniunt simpliciter, cum sint minus contrarii quam alij, sicut dicturus sum. Nam saturnus dixi propter adjutorium suum, super omni opere secreto, & prolongatione profunditatis, cogitationis est de genere suo. Iupiter vero fortunatus parum contrariatur, & repugnat. Mercurius autem de genere eius sunt scientia, & ingenium, & investigatio. Hebu habes.

Si non fuerit hoc taliter, & erit retentum, erit verum. Dixi cum fuerit quidam planetarum convenientium, non habens fortunium in eo quod prędiximus, sed est fortis, vel permixtus fortitudine, similior erit. Quod autem dicit *retentum* voluit per hoc, quod fortitudo retinet vim.

Et considera tempora, quæ definivit Hermes in libro Ephotos, de significatione temporum, super mansionibus Lunæ, & perge ad illud quod diffiniunt. Iste liber quem transtulit Aristoteles in Hermete habitus est à me, & necesse

cesse fuit: adinvenit 28, mansiones lunæ, & præcepit præferri in quibusdam mansionibus, & prohibuit in quibusdam. Si quis itaque ex inquisitoribus huius scientiæ, privatus fuerit illo libro, erit initium operis, cum luna est in scoria, & in naen, vel in ventre piscium. Et caveat ab rabaria, vel aldebaran, & demelio. Venit rebus, corruptio stellæ, à qua recessit luna, & dominus ascendentis, in hora operis, & melioratio illius, cum qua conjunguntur. Hebuhabes.

Cum volueris intentionem, solve ligaturam, nec sit hoc donec lenifices. Docet philosophus nos, quod cum oportet nos in principio solvere tincturas, sive ligaturas rerum ab invicem, & affirmavit, quod non fiet hoc, donec solvemus & lenificemus eas res ut dominetur eius pars aquatica, & sic erit potentior in separatione earum. Nam separatio est de genere aëris, per quem generatur sicca terra, super quorum similia poterit operator prohibere, ne intret in eo. Nam cum dominatur pars aquatica intrat aër, cum sit permixtus ei scilicet aquæ. Vnde facit esse facile, ex separatione quod fuit prius difficile. Ham.

Alchien verò facit hoc, & per eam perficitur. Alchien est nomen rei, & rebus proprium multorum nominum, & res quam Græci vocant χαρgλαχικὴ, scilicet præparatio, & vocant illam medici naturam, discretam, præparativam omnium ciborum: & est res, quæ virtute sua attrahit generationem, & corruptionem, & per eam est augmentum. Dicit ergo Philosophus, quod præparatio eius est in alteratione rerum, sicut nobis exemplificavit. Nam mutat res in mundo cum humiditate, & cum humiditate ad id quod contrahitur eis in fortuna, & compositione. Hebuhabes.

Et separatio per contraria in inquisitione. Hæc est dictio quam adinvenit philosophus, secundum stoicos, qui dicunt separationem in hac specie operis, per solutionem, & calcinationem, simul in unica re in uno tempore per solutionem, in aquam, & calcinationem in igne, qui est contrarius aquæ. Quod autem opinantur discipuli eius, scilicet Platonis est, ut solvat aliquid exir, cum humiditate, secundum quod potest. Deinde solvant cum calcinatione, quod remansit ex humiditate. Sed opinio Philosophi conveniens est stoicis, lenior est operanti, & facilior &

con-

conventior veritati. Nam res spoliata per contraria, propinquior est temperantiæ? cum vero spolietur partem unam, oportet ergo, ut dominetur res illa, sed repugnat, ne res illa dominetur ei. He. Ha.

Sit autem operator aßiduus, in omnibus statibus suis. Hæc species mandati non potest exemplificari, nisi à viro perfecto in scientia. Cum autem sint in gradu de quo mandavit Philosophus, non eget multum eo quod insumavit. *Hamed Philosophus.* Nam erit tunc securus de re, ut incidat in formam & alterationem rei, instantibus suis. Nam dixit philosophus: *oportet operatorem interesse operi*, ut noceat, quod nocet, & perficiat quod perficit. Cumque sic se habet, necesse est, ut non desit ei aliquid, quod oportet sciri. Hamed.

Et fere sum cum eo, quod sublimatur & separatur. Ferè sum cum parte, quæ sublimatur in opere, & parte quæ remanet in eo, & parte quæ separatur: scias ergo formam totius, & quantitatem & qualitatem.

Et an est grave hoc, cum sit quod oportet vicinare rem simplicem, sustinentem hoc. Dixit quod non est difficile, ut operator dirigat animam suam, ac si esset cum opere, cum sit quod oportet dirigi in eo scientiam simplicis, quam sit ingressio rerum.

Qui sedent super flumina Eufrates, converterunt corpora grossa in speciem simplicem, cum adiutorio motus corporum superiorum, apprehenderuntque formam motuum eorum, qui sunt motibus velociores: oportet ergo ut sitis impotentes super naturale compositum. Sedentes super flumina Eufrates, sunt Caldæi, stellarum periti, & judiciorum earum, & sunt priores, qui adinvenerunt extrahere cogitationem. Vult ergo philosophus quod cum non sit, genere homini habere scientiam corporis, grossi, turbidi carnei, quod est pondus naturarum, & pervenit ad animam simplicem, & consideret motus eius, & voluntatem eius quæ est facilior motibus, & subtilior: præcipue cum nititur scientia iudicii motui superiorum corporum Similiter oportet, vacantem hunc operi inspicere signi naturam, videlicet quod oportet accidere in aliqua re, cum præparatur aliqua specie operis. Sit ergo diligens inspectio, in tempora casus rei, sicut inspectio eius in ipsum, & perficitur opus.

Per animale est, quod cognoscitur naturale, sicut per intellectuale est, quod scitur animale: intelligentia vero prohibet

bibet nos natura, à circuitu in ipsa. In sermonibus istis comprehendit Philosophus causam initij & finis esse eius, & rem ex qua sunt res, cuius positione non est dignus liber iste, quoniam superexaltat ipsum: necesse tamen est mihi aperire ex eo id, per quod perficiam intellectum sermonum philosophi. Et nisi opinaretur de me quod ignorassem illud, dimisissem ad aliud, sed breviter præter complementum, scias quod scientia antiquorum quibus appræparatæ sunt scientiæ & virtutes, est quod res ex qua sunt res est DEUS invisibilis, & immobilis, cuius voluntate intelligentia condita est, & voluntate, & intelligentiæ est anima simplex, per animam sunt naturæ discretæ, ex quibus generatæ sunt compositæ, & indicant quod res non cognoscitur, nisi per suum superius. Anima verò est super naturam, & per eam cognoscitur natura, sed intelligentia est superior anima, & per eam cognoscitur anima, & intelligentia noscit, & quid superior eâ est, & circundat eam DEUS unus, cuius qualitas apprehendi non potest. Cum prædictum sit, quod res non cognoscitur, nisi per suum superius: cum ergo superius quod est intelligentia, & DEUS, est super illam, necesse est ergo, & non immoretur super apprehensione quidditatis eius, nisi per fidem esse, cognitionis eius, cuius significatio est id, quod ab ipso est, cuius laus multiplex non ex circundatione cognitionis quidditatis eius. Et dixit philosophus in libro Dialogorum: Circuivi tres cœlos, scilicet, cœlum naturæ compositæ, cœlum naturæ discretæ, & cœlum animæ. Cum autem volui circumire cœlum intelligentiæ, dixit mihi anima, non habes illuc iter, & attraxit me natura, & attractus sum. Hoc autem dictum principale, non posuit philosophus ad significandam hanc scientiam, sed quia voluit ut sermones sui non vacarent manifestatione, virtutis liberantis creaturam, & voluit per eos in hac specie operis, ut cognoscatur præparatio deterior, per præparationem superiorem.

Anima vero magis juvat naturam, quàm intelligentia: Sicut intelligentia magis juvat animam, & hoc est propter elongationem accidentem. Cum natura habeat esse ex anima, sicut anima ex intelligentia, ergo anima naturæ propinquiòr est, propter propinquitatem dependentiæ suæ: necesse est ergo, ut cognoscatur anima per intelligentiam maxime, cum fecerimus hoc, perveniemus autem & exaltabimur à scientia per considerationem, quod est præparatio

philosophorum, & opiniones eorum, & cæpit philosophus in hoc loco, in sermone subriliore termino naturæ. Quod si convenirem in sententia sua, pauci proficerent in lectione ejus. Melius est ergo ut intendam ad id, quod remansit in dictis suis, in his libris & componam verbis manifestis, ut sit sicut præcessit sermoni his libris, & oportuit me transire verba sua & aperire, intellectum tantum; nec intendam ad expositionem & demonstrationem. Et dixi multotiens, quod non est intentio mea ad id, quod me compellit anima mea, & occupatio, cogitatio mea, & vigilavi nocte mea & laboravi in die. Astolmos autem, reprehendit virum sapientem, de prolixitate verborum, & dixit postea. Si transierit nobis tempus quod transivit me in consideratione sermonum, intelligendo dicta & consideratione intellectum eorum esset melius, & dixit verum, & sciunt dicentes & inquisitores, sed philosophus abbreviavit verba sua, quod nisi ordinavero ordinatione, ut quo præferam alium aliis, perveniam ad quædam, quæ adinvenit, in quarto libro in hoc libro. Et prætermittam adinventionem, quam inveniam in hoc libro, & ponam in quarto libro, & erit intentio mea in hoc, & in prætermissione verborum, & prolixorum & grossorum, ut appropinquem intellectui, ut participent in scientia. Hi etiam vulgares magis quam alij, qui intexerunt opiniones antiquorum, & semper dicit philosophus in compositione, quod qui non considerat causam, non potest benè considerare tantum, & qui non cognovit rei accidentem non poterit ad eius fugationem.

Cum contrarium remotum sit, à suo contrario, necesse est ut coadunentur per medium. Necesse est verba intelligi, & operam dari, ad ea consideranda, ut apprehendatur cognitio ipsorum, de quibus locuti sunt antiqui, & prolongaverunt sermonem in eis, & dixerunt, cum contraria sint apta elongari, sunt composita, sicut videntur. Et licet aliqui ex sapientibus sint diversi, in manifestatione cum convenit & isti sunt socii. Belphlos, & illi qui affirmant æternitatem mundi & compositionem: Plato vero & stagyrici dicunt, quod principia naturarum sunt naturæ simplices, & sunt 4. Calidum, frigidum, humidum, & siccum, & quod calidum est contrarium frigido, & quod siccum est contrarium humido, coadunata ergo

sunt

sunt calidum & frigidum per duo media, videlicet per humidum & siccum quod enim non est contrarium per se ipsum est coadunatum, sed principium adunationis est coadunatio calido cum sicco, ex quo generatum est elementum ignis, nec est calidum contrarium sicco, non est ergo impossibile ea coadunari per se. Deinde coadunata sunt calidum & humidum, similiter nec est unum contrarium reliquendo, ex quibus generatum est elementum aëris. Deinde coadunata sunt frigidum & siccum, nec sunt contraria ex quibus generatum est elementum terræ. Deinde coadunata frigidum & humidum, ex quibus generatum est elementum aquæ. Coadunatio verô elementorum, licet aliud contrariatur alio, non tamen contrariatur, nisi ab una extremitatum. Nam ignis & aqua contrariantur ex duabus extremitatibus, duæ contrarietates sunt caliditas, & frigiditas, siccitas, & humiditas. Duæ verò extremitates convenientes, caliditas & frigiditas, siccitas & frigiditas: & sic habent alia elementa. Consideret ergò inquisitor oculo sapientiæ suæ. Consideret inquam principium & causam eius, & quomodo compositum est, & adunatum, & erit sibi multum facile opus solutionis & divisionis. Hebuhabes.

Et conserva vas & ligaturam ut sis potens, super conservatione illius quod solvis. Dicit philosophus, quod indiges vase, in quo retinebis quod solves ex opere, & ligabis cum eo, ne evolet à te, & separetur. Nam id quod pervenit ad finem subtilitatis petit altiora, & separatur ab inferioribus, & est difficilimæ comprehensionis: scilicet propter quod præcipit tibi philosophus, ut cures prohibere malitiam suam à te. Posuit autem philosophus in hoc opere, & indiguit ingenio meo, quod fuerat suum ingenium, & ex operibus suis, ut reducant super rem, postquam extraxit ab ea partem, ut sit comprehensivum eius, quod si volueris uti eo divides illud ab eo. Nam illud quod divisum est, & quod tu assuefecisti, erit facile in secunda vice, & idem quod quæritur ex eo.

Quod si feceris ligaturam remotam, erit facile, ut non intret in opus, & non componatur cum eo. Conserva ipsum ut confidas de aptitudine inferioris. Oportet diversificare id cuius quæritur ne coadunetur ei, & intret in eo, & difficile fiet cum opus fuerat extrahere ipsum

 ab eo.

ab eo. Quod autem quæritur, est ut conserves ipsum ne separetur ab eo. Quod autem dicit, confidas de aptitudine inferioris, opiniones conveniunt, quod inferius indiget superioris, appetens commixtionem eius & dependentiam, & locuti sunt de cernitore, & quid generet ex viribus, quæ apparent per instrumenta, in manifestatione quod perduxit ad manifestationem. Maius autem proficuum huius cernitoris est, annihilare compositionem, & est de occultis naturæ. Nec quicquid generat est ex hoc quod intendit: sed semper id quod præcessit ex dictis in eo, quod pervenit ad annihilationem adhæret subtili, quia indiget eo, cum adhæsit ei retinetur ab eo, & appetit subtile, separari ab eo, cum repugnat ei, & apparet post separabile, ab eo in fixione, hoc est, propter quod separatur ab eo in umbra, & in alio quod sentiri non potest. Hebuhabes.

Liquabile est melius quo ligatur. Præcessit sermo quod aqua est turbidæ naturæ, cumque fuerit talis est melior elementorum, ad habendum, & retinendum. Hebuhabes.

Vas autem est similiter ex his in quo est facilis retentio, cum usus fuerat illa sciens. Hoc vas promisit philosophus demonstrare, in primo quarto, & est vas quod non solvit aqua, non liquefacit ignis. Dicit ergo, quod cum sciens retinuerat opus in hoc vase, sine aliquo quod intrat in ipso perficiet in eo.

Vas est sicut opus Dei in vase germinis divi, quia accepit Lutum, & formavit & permiscuit cum aqua & igne. Et factum est ut aqua non solvat illud, & ignis non liquefaciat ipsum, & factum est, ut aptius rerum, in retentione partis divinæ, appetentis locum suum. Opinio est senioris Platonis, quod cum animæ processissent à germinibus cœlorum, pervenerunt ad naturas inferiores, quarum reprehensio ex naturis fuit elementum humidi, quod est retentivum animæ, & prohibens ab operationibus suis, sicut prohibet nubes terram à lumine solis, & quod DEUS primus, cuius nomen magnificetur, divisit inter partes, videlicet partes humiditatis retentivas animarum, & erant partes liquabiles infirmæ. Vnde aptavit illi DEUS cum sapientia sua divina ex germine permixto igne, & aqua, quem ignis non liquefacit, nec aqua solvit, & est substantia ossium ex quibus & esse capitis, vas cerebri. Cum autem aptasset ei

hoc

hoc vas, voluit ipsam solvi à ligatura sua, & longis temporibus ne apprehendat animam, in separatione sua quod non posset sustinere. Vnde esset judicans ipsam mergi in natura. Sed cum oportuit eundem manere multis temporibus apperiunt ei fenestras, sensus videlicet, & tunc continuavit cum corpore, ut serviret ei, & adunaret in eo, & patitur ex attractione naturæ, & appetitu. Deinde aptavit huic corpori membra, alimentorum susceptiva, & alia, quorum causam nosti in omnibus libris meis, in quibus dicturi sumus aliud, quo poterit intelligere firmius, consilio affirmatum: est autem affirmatione huius dicti, quod universa membra hominis formata sunt propter animam. & anima dominatur ei.

Considerate itaque opus DEI, & subtilitatem eius, & quomodo infundit animas potentiâ suâ, & mutamini ipsi licet sitis imperfecti & infirmi. Intellige hoc verbum philosophi, & considera eius laborem, & id quod tibi aperit, & exemplum quod tibi ostendit, super quo ædificabis & modum quem sequeris. Nonne vides quod DEUS magnus & excelsus, voluntate suâ infundit animam & potentiâ sua in hoc non festinat, nec imponit rei quod capere non potest. Vnde oportet scire amatorem, & apprehensionis patienter & non festinanter, mutari perfectum potentia potentem, per omnia, præcipue cum sit impotens & infirmus: sicut declaravit Philosophus in exemplis suis. Vnde præcipit Senior congregari sibi duas virtutes, scilicet mutationem DEI & perventionem ad quæsitum.

Et fac ista membra similiter signa quoniam facta sunt propter collationem & solutionem, & non propter aliud & si feceris similiter ad animam erit sic. Dicit Philosophus & præcipit ut facias instrumenta, quibus colas opus, sicut instrumenta, quæ sunt in homine, nisi ut dividatur per ea, inter subtile & grossum. Hebuhabes.

Et per membra est quod recipit alterationem, & factum est ex re simile sibi. Manifestum est sapientibus, quod generatio spermatis est, ex conversione nutrimentorum, digestione membrorum, & eorum actione in eis. Manifestum est ergo, quod per operationem membrorum, convertitur ex re aliquid, diversum ab eo in forma, & compositione, & generatur ex eo sui simile, ut ex her-

bis & alimentis motum non habentibus, ut ex hoc, quod est in homine & in animali, generatur homo, & animal, & per membra generatur in homine, & animal ex animali. Hebuhabes.

Et quomodo non erit sic, cum congregatum sit inter aquam & ignem & est hoc, quod necessarium est in opere. Ignis quem dicit Philosophus est ignis fellis: nam est elementum ignis in corpore hominis, & aqua phlegma, quæ congregata sunt, in maturatione alimentorum, & attinctione virtutis eius, donec conversum ex eo. Dixit ergò Philosophus quod necessarium est in hoc opere, quod qui congregavit aquam & ignem: & usus fuit illis, per eos iam apprehendit maiorem partem huius operis?

Et sicut fex ex animali adjuvatur cum ea, in retentione virtutum & attractione earum: ita necessarius est usus, in similibus illud apparebit, sicut videbis ipsum apparere. Præcessit sermo in hoc, & manifestum est vulgo magis quam scientibus, quod dicit Philosophus in retentione. Quia ita attrahit virtutes, qua appareat aptius fixio in fecibus ex opere: ita est de opere, sicut & de homine. Unde præcipit Philosophus, ut fiat per eum sicut fit per feces, ut habeamus momentum in illo, sicut habet animal.

Et in nobis fecit DEUS magnus & sublimis, partem appetitus ciborum, ut sit occupatus nutrimento spiritus naturalis, ne noceat animæ naturali: ita oportet operantem, ut induat opus, in tempore usus sui, id à quo est intentio sustineri. Animæ naturali ligatus est appetitus nutrimentorum, ut eis occupetur, à nocumento animæ rationalis. Cumque prohibetur ab animali videlicet naturali, clamatur ad suam contrarietatem, & ad nocumentum, spiritus animalis ei contrariatur, & per ducit ad destructionem. Similiter si opus in tempore calcinationis non fuerit inductum ad partem fortem resistentem, dubitatur de opere, corruptio & destructio. Hebuh. Hamed.

Vas autem factum est rotundum, ad imitationem superius & inferius. Est namque aptius rerum ad id cuius generatio quæritur in eo, res enim ligatur per suum simile. Vas autem necessarium in hoc opere oportet esse rotundæ

esse rotundæ figuræ: Ut sit artifex huius mutator firmamenti, & testæ capitis, ut cum sit res qua indigemus, res simplex, habens partes similes, necesse est ipsius generationem, & in corpore habente partes similes partibus, & antequam hoc quantum indiget pars instrumento. Et est instrumentum, quod non comburit ignis, nec solvit aqua, quod indiget illo in principio operis, cum sit participās opus, & necessarium in opere. Eligit ergò artifex lutum ignem sustinentem, videlicet lutum Indiæ, & Hispaniæ, aut Orientis quod est lutum Ægypti, ex quo fiunt crucibula aurifabrorum & ponatur lutum in vase, & cooperiatur aquâ, & sublimetur aqua ab eo, & cucurbita: & calcinetur in igne stercoris calcinatione, ne fiat sicut fictile per ignem: Sed assetur assatione leni & fiat hoc septem vicibus, ut induatur virtute aquatica & ignea, quæ sustinebit ipsum fortiter, ut sit in septima vice, ac si non mediasti: tunc coquas ipsum bona coctione, & recipiens pro quibuslibet centum partibus luti caleagogi partes duorum lapillorum alborum fluminis partis. I mensatione per quartam, quæ est clima meri, & colliges, & proiicies super illo quantum est decimæ eius, ex testa capitis, videlicet capitis elementi hominis, & imzanar tantum quantum de testa, & massetur totum cum Urina, & dimitte sic novem diebus. Deindè tam diu coquas, & cooperies aqua dulci & bullias in eo, donec recedat maior pars phlegmatis ab eo. Cumq; feceris hoc, proiice super quibuscumq; eius partibus centum, part. i. cachimiæ albæ, & compone ex eo vasa, quæ expositurus sum tibi: Deindè coque in igne, donec fiant sicut vasa fictilia resistentia igni. Quod autem erit in calcinatione, ex his vasis erit in opere, & tum necesse solvi rem, & sublimari, & in humiditate ungatur unctione paropsidum, & sic unctio sui facta ex subendicc & plumbo alchalar, & utatur duobus instrumentis videlicet, calcinationis & solutionis per dies ante opus in aliquo opere. Ubi separetur ab eo quod separabile est, durum in opere nostro.

Et qui viderit diversitatem, & defectum, quæ accidunt tinctoribus, certius est, ut non habeat pro magno quod ei accidit. Si quis ex quæsitoribus huius scientiæ, vidit opus tinctoris, non est sibi magnum, quod acciderit ei in hoc opere. Nam multi periti tinctores, dum exercent tincturam aliquam, ex tincturis, accidit ei aliquid præter intentionem. Nec possunt discernere causam in hoc cū iteratione

exercitationis operis, & longitudine dierum viciniitatis eius. Et fecit ars incaustum in vita sua, & vix unius fit coloris, & unius effectus. Nam fortè exit obscurum, & quoniam lucet propter lucentiam quæ est in eo, vel fortè erit lucens propter obscurum, nec poterit sciri causa eius, cuius verò causa sciri potest, vel caveri potest ab eo faciliter, cùm in minimo operè accidit defectus, & cum longatione exercitationis est quod accidit, quid putas de opere subtili, quod superat opus hominum. Defectus autem qui accidit in tincturis, & incausto, est propter res, quæ comitantur, cum eis ex quibus est tempus, & aër & hora dominans, & de firmamento ascendens, & de spiritibus quod avertit ab intentione sua utentem his tincturis. Hebuhabes.

Et Alkian cum levitate sua, & perventione ad superiora, & introitu eius, in opus, non potest salvari opus eius a detractione & corruptione. Alkian est res quam tibi insinuavi & signavi, quod est spiritus nutriens & regens hominem, per quem fit conversio nutrimenti, & generatio animalis, & per ipsum consistit homo, & est substantia permixtibilis omnium horum. Nonne vides quid accidat in operationibus suis, ex corruptione & defectu: Si hoc est tale cum possibilitate sua, & penetratione virtutis eius, quomodo erit homo impotens & tardus.

Et retine corruptionem à duabus altitudinibus, ne perveniat ad opus. Sin autem quod magis salvabitur tibi erit fortuita. Duæ altitudines sunt altitudo superior, quæ est firmamentum & altitudo inferior quæ est terra. Nam corruptio pervenit ad omnes res ex superioribus & inferioribus, & medio quod est inter ipsas. Cum autem poterit homo prohibere corruptionem, quę alio modo, venit, securus est à corruptione rei, quam fecit. Quod si non poterit, bonum est considerare exemplum philosophi, in iteratione operis, ut faciat multa opera, in locis diversis, in temporibus multis, ut salvetur unum ex illis. Non potest enim totum corrumpi, sicut non potest defici tota operatio alkien:

Corruptio autem superior, est ex parte defectus locorum superiorum, & inferior introitus Elementorum, super non convenientibus, & operatio sive scientia, & fortius horum contrarietas, permixtionis rei convertibilis facilior. Quod autem præcessit ex dictis philosophi manifestum est in se ipso, non indiges expositione, excepto quod dicit, convertibilis faciliter, per quod vult spiritualia, & sunt divinarum rerum,

super

super opere , & ex his pervenit corruptio ad plus.

Quod si non poteris, placare illa, utere adjutorio superioris, super ea ut avertat ea. Falsum est posse haberi familiaritates omnium spiritualium, aut congregari inter contrarium & diversum; & melius rerum est, ut homò diligat spiritum fortem, in cuius potentia sit prohibitio rei quam timet, ne corrumpatur opus, & melior spirituum per familiaritatem, duorum planetarum superiorum videlicet Saturni & solis, vel spiritualitatem dominij & professionis, vel spiritualitatem generantem, ex coniunctione, vel dominantem ipsi, nec congregat in familiaritatem inter duos videlicet planetas, vel duos spiritus diversos, sed eligat superiorem; quia est obedientior rei suæ, salvatio responsionis suæ.

Nec erit ex eo cum sit familiaris, & respondet prohibitio contrarij, tantum, sed fortunat & meliorat. Non potest esse familiaris alicuius spiritus ex spiritibus, quin dirigatur ad veritatem, in omnibus operibus suis, præcipuè cum sit familiaris dominans & fortis,

Et tu es diues ab eo, quo indiges familiaris ad vestiendum. Familiaris ad induendum consequitur labor gravis, & expensæ multæ, cui non est facilis responsio, sicut est facilis alii habenti adiutorium familiaritatis. Nam vestire, est res nobilis magna, nec est de rebus mundi, sed est superior; cumque sit talis non apprehenditur nisi longanimitate, & in probitate, & patienti iteratione, & curâ omnium quæ appropinquant ipsum, ad familiaritatem illius, tunc non perficitur illi in hoc nisi in amborum continuatione, qui sunt super vestitione, in quo est eius generatio, & forte privat hoc infirmitas necessitatis suæ, & corruptio locorum planetarum in eo.

Et sicut indiget invocans, ad vestiendum oblationibus, & invocationibus & sacrificijs, scilicet qui invocant adjutorium pluribus fumis & clamationibus. Qui familiariter vestitione indiget, oblationibus & sacrificijs in diebus notis, & vult quod invocetur dominator eius, & præpararetur ei melius, quod haberi potest cum intravit quasdam lineas suas, aut coniungitur uni ex biabamæ, aut habebis lineam, in die vel hora, & oportebit ipsum cum hoc nutriri nutrimento planetæ & indui veste sua, nec approximari contrario eius. Nam consequitur à te ut componatur in ea & commisceatur. Si verò diversum fuerit à vita eius, removetur ab ea & repugnat ei. Qui

autem invocat adjutorium, in isto opere & in alio sufficiet ei, ut faciat fumum convenientem, & nominabit nomine spiritualitatis eius, & multiplicabit gentes, & faciet moram in invocatione, & coniuratione eius, & humiliatione ad eum. Spiritualitates autem solis & Saturni sacrificabo tibi, sed spiritualitas prefessionis, & pietas dominii nisi poteris scire formam eius, & habere familiaritatem homogenii eius, & dominantis, sicut dominium Saturni & veneris, super dominio isto, & ego breviabo tibi opus familiaritatis, horum planetarum, & ostendam tibi id, per quod non indigebis alio operante, cum feceris ex operibus & adinveniam fumum planetarum, cum nomine spiritualitatis eorum, ut cognoscas. Scias quod *Saturnus* habet partem in isto opere, & adiuvat ad complementum ejus, & sunt spiritualitates eius octo: oportet haberi familiaritatem ad hoc opus & est spiritualitas bectimas & fiat ei fumus ex speciebus eius videlicet myrrha, & ex membris cerebrorum cattorum. *Iupiter* planeta humidus, fortunatus convenit ei opus in quo sit labor animæ, nec juvat opus, sed prohibet vehementer, & melior spiritualitatum eius ad familiaritatem est spiritualitas deheos, & fiat ei fumus ex speciebus ambræ tantum, præter membrum. *Mars*, planeta malus nocet, non juvat aliquem in consilio, nec dirigit ad veritatem quo forte indiguit præparatur ad prohibendum nocumentum & impedimentum operis, & sciat juvatur illo & melior spiritualitatis aliis eius ad familiaritatem huius generis operis est spiritualitas mehides, & fiat ei fumus cum speciebus ex albis, & ex membris cum cerebro leopardorum, & etiam fiat ei fumus Hanniel, & synapi, nec invocetur in loco operis, nec speret quod corrumpit opus. *Sol*, est planeta fortis, & potens, & non pervenitur ad opus nisi per ipsum & per eius adiutorium & est similis operi cum circundedit partem simplicem quæsitam in opere, nec perficitur opus nisi peripsum, cum sit dominator mundi, & conveniens operi: & oportet te non declinare, ab eo ad alium, cum non sit ei necesse, & convenit habere familiaritatem spiritualitatis eius, ad opus quæ est spiritualitas atimas, & spiritualitas thehiamedis, & oportet, invocare hunc planetam tantum in familiaritatem huius operis, & aliorum indui vestimentis, convenientibus planetæ, & sunt vestimenta rubeo auro texta, & ipso circumlimia in tempore

Saturnus. Iupiter. Mars. Sol.

pore invocationis, & fiat ei fumus ex specie eius quæ est Musæ, & ex membris cerebrorum hominis, & fiat etjam fumus ex chariophillis, & cubebis, & Sehed, & meha: quod si invocaveris hunc Planetam non dimittit secum alium planetam in invocatione sua, cum familiaritate sua, & appropinquatione sua, cum re quæ accidit oportebit invocare alium planetam & hoc est, ut sit hic planeta in radice nativitatis, inquisitoris obsitus, ascendenti eius, & domino ascendentis. *Venus*, planeta humidus & frigidus destinans ad voluptates & otia, & contrariatur scientiæ & speculationi, & habet dominium super pietatem & professionem: & ipse prohibet, etsi non juvat, & maius opus eius est, in prohibitione ægritudinum quæ accidunt inquisitioni, & quod ex spiritualitatibus eius oportet habere familiaritudines, & fiat ei fumus cum sandalo, & costo, & hesne, & cum pinguedine armetrocietes. Quod autem habet proprium iste planeta, est prohibere ingrediens propter humiditatem eius, & infortunium eius, & quod magis acciderit intendenti huic operi, siccitas capitis, cum id quod ascenderit, ab opere intrabit in ipsum & commiscetur ei. *Mercurius quoque*, Planeta est temperatus, permixtus naturis, simul levis, facilis, ingeniosus. Ipse enim aperit clausiones operum, cum ingenio, & intellectu suo, & habet in introitu operis signum perfectum. Cùm autem juverit meliorat: Cùm verò repugnaverit & contrarierit, corrumpitur, sicut juvat, & fortunat; Similiter destruit, & stupefacit. Sic ergò opus tuum, & conatus in familiaritatem eius, sicut insinuavi tibi de effectu suo, & de fumis eius sunt gummæ: & effectio spiritualitum eius octo in hæc specie est maodis & bhones. *Luna*, est Planeta velox penetrabilis, sine quo non perficiuntur omnes res mundi, per effectum eius currunt omnes res mundi. Et dixit sapiens in aliquo librorum suorum, quod melior status lunæ est elkareman per quod vult, quod omnes mundi per ipsum penetrant, & effectus planetarum per eum conjunguntur, & indigent eo, & melioratione loci sui, & familiaritate sua in omnibus operibus. Quomodo ergò in isto opere quod est facilis corruptionis & infortunii?

Venus. *Mercurius.* *Luna.*

tunii?

tunii? Visita ergo ipsam cum passione sua, & notitia loci sui, & coniunctione sua & recessu, & habet de fumis Elebre siccam, & rosas & violas, & proprior spiritualitatum eius, & hoc opus est de Hacus. Hæc autem opera & fumi sunt de his quę faciunt habere familiaritatem omnium planetarum, & prohibent malitiam ipsorum, Considera ergo rem, & stude ad familiaritatem, quâ indiges, & declina ab eo, quod tibi non nocet. Et sit opus tuum insignis Dyabanæ, secundùm istam operationem, & similiter sa here provinciarum, & ascensione nubium, & finitatione temporis, ut apparet ex ad sua similia, de mundo superiori. H.

Et habeas in vasis & opera eorum considerationem & providentiam, & imitare in eis circundantem totum. Omne opus ex operibus quod facit ingeniosus, perfectius est, melius, & securius opere non intelligentis, & improvidi; propter hoc dat consilium philosophus, ut habeat in opere vasorum considerationem & providentiam. Et significat per circundantem totum, firmamentum in circuitu suo, & præcipit, ut sint operis omnia vasa longa & alia rotunda inferius, quia rotundum renovatum est à defectu & aptius ad opus.

Cumq́ sit intentio rei, ut sit in ea quod est in elementis, ex resolutione & intentione, necesse est, ut sit in simili circundantis elementorum. Sermo iste convenit cum præcedenbus, & insinuavit tibi per vices, quod per motus firmamenti, est quô resolvuntur elementa, & emittit claritatem suam in mundum superiorem, & feces suas ad fundum. Cum autem hoc quod quæritur ex opere, est id quod pervenit ex elementis: Necesse est ut circundetur opus in simili circundantis elementum. Hebuh.

Quod autem indigemus usu longi & alius ex operibus, est quod prohibiti sumus a præparatione Dei generosi & sublimis, & impotentes a compositione corporum. Dicit quod necesse est declinare a figura circundantis rotunda, in vasis operis, & sequi in omnibus alijs operibus. Cum sit impotens à compositione corporum superiorum, resolventium & siccantium, & pręparantiũ eorum quę circundant, & cum hoc ita se habeat, necesse est nobis, uti longo vase ad operandum. Nam fortè res non clarificatur, nisi prolongetur iter suum in sublimatione, ad aliud ex hoc quod accidit in opere. Et sciat hoc præparator huius, & sunt inferiora corpora, quæ clarificant germinibus suis quod remanet in re ex sordibus post sublimatio-

mationem, & quædam ex his sunt, quæ prohibent clarum à casu, & faciunt cadere sordes.

Et cave ne sit tenue, quia frangeretur, & esset cum hoc corruptio facilis penetrationis, nec non maturesceret in eo, in grossitie germinis quod tardat opus. Convenientior rerum est medietas, & omnia vasa quorum germen est tenue faciliter franguntur, & corruptio operis faciliter accidit in eis. Grossa vero vasa prohibent virtutem ab effectu. Oportet ergo ut sint media, ut temperetur res in eis. Hebuhab. Hamed.

Et considera, id quod solvis, in quo solvis, utrum sit ei nocens aut conveniens. Oportet volentem rem solvere, quod solvat eam in humiditate, & calore, quia non solvitur res nisi per aliquod humidum, quod ingreditur super eam, & non ingreditur humidum rem siccam propriè, cùm sit medium prohibens, nisi per calorem, qui facit venire humiditates ad genus siccum. Dixit ergo philosophus, ut consideres in quo solvis opus, ex rebus humidis quid sint, & utrum sunt convenientes operi, meliorantes aut deteriorantes, & contrariæ. Hebuhabes.

Et genus ex animali licet sit facile ad id quod quæritur, putrescit tamen, cum sit genus carneum. Signat per genus ex animali stercus, & sanguinem, & alia cum quibus solvunt huius operis artifices opus. Dicamus itaque quodlibet scilicet facilis ex eo quod adhuc retinet aliud ex virtute animali. Est tam putridum putrefaciens, cum sit genus carneum putredo naturarum.

Stercus autem est fortioris putredinis, sanguis verò fortioris penetrationis. Sanguis autem licet sit ex putredine elementorum, circundat tamen virtutem animalem, & est mãsio spiritus. Stercus verò habet putredinem apparentem: Stercus enim propter diminutionem virtutis suæ, non potest agere, sicut sanguis in ingressione. Sed virtus stercoris in solutione sua cum putredine, & virtus sanguinis cum calore & propinquitate temporis, in vicinitate spiritus.

Et in stercore propter augmentum sunt virtutes, quærentes separationem quæratam ut ingrediatur opus, & prosperabuntur. Dixi in principio, & multiplicavi verba in libris meis, in hac causa & significavi amatoribus scientiæ, quod stercus attrahit virtutes exteriores, propter indigentiam suam, & monstravi hoc per cernitorem & segetem, & id quod hinc ex virtutibus petit separationem, cum putredo sit defectus compositionis & separatio claritatis. Dixit ergo philosophus.

ſophus, quod virtutes petentes ſeparationem à cernitore faciunt ingredi opus, & præparant ita quod ſit proſperum. Hamed.

Sanguis vero eſt ſuperfluens, unde ingreditur ſuper opus difficile, & corrumpit. Cùm ſit ſanguis propinquus vicinitate temporis cauſæ eſt velox, penetrans. Vnde ſuperfluitatem ſuperfluitatis, & velocitatis, & penetrationis ſuæ, ingrediuntur ſuper opus ſordes cum eo, quod facit ingredi ex claritate, & ex hoc acidit corruptio. Hamed.

Ne utaris ſanguine, niſi in forti & moroſo. Rerum quædam ſunt difficilis ſolutionis, nec poſſunt ſolvi in ſtercore. Vnde neceſſe eſt operāti ſolvere eas, in ſanguine, nec habebit, tunc etiam quod vult ſimiliter, donec habeat adjutorium ignis, & faciat bullire ſanguinem fortiter, cum autem timuerit, ne exeat atria humiditatis, addat ei aquam: prohibet ergo philoſophus, ne utar ſanguine niſi in eo, in quo non operatur ſtercus.

Quod autem eſt facilis ſolutionis, amove à ſtercore ad id, quod eſt altius illo. Sicut declinavit in ſolutione rerum infirmarum, à ſanguine, ita præcipit in ſolutione ſubtilioris uti ſubtiliori, quàm ſtercus, ſicut eſt aqua calida & vinem. Hebuhabes.

Et ſi aqua calida ingrediatur, non mutat. Oportet ſcire, cum aqua fuerit ſeparata à re, non remanebit in eo ex genere ſuo, niſi parum quod non ſentitur, ſicut vides oculum in veſtibus madefactis, & alijs rebus quas ingreditur aqua, cùm autem ſiccatæ fuerint, non apparet in eis ex parte aquatica, quod ſentiri poteſt, ſic ſe habet opus.

Et ſi quæreretur ex opere ſolutio, præter apprehenſionem, ſufficit ingreſſio caloris & aquæ ſuper ipſum. Verum dicit philoſophus, quod niſi hoc quod quæritur ex opere præparationis, imo præparatione operis & ingreſſione virtutum, ſuper ipſum eſſet, præter humectationem ſufficeret illud quod ingreditur ſuper ipſum ex parte aquatica, ad dirigendum ipſum in liquatione, ſicut eſt forma eius poſt ſolutionem. Sed intentio eſt ſeparari partes in temporibus, & horis cognitis. Hebuhabes.

Vinum ſic comparatur aquæ, ſicut ſanguis ſtercori, excepto, quod non habet putredinem. Si comparaveris vinum aquæ, invenies ipſum maioris effectus, quàm aquam, ſicut excedit effectus ſanguinis effectum ſtercoris, & ipſum videlicet vinum facit ingredi in opus, quod non oportet ingredi,

ſicut

ſicut facit ſanguis. Fecit ergò philoſophus hanc ſimilitudinem, cum dixit, aqua cum eſt vacua putredine, per quod voluit, quod non aſſimulatur in putredine. Hebuh.

Et ſtercus & ſanguis ex animali eſt, ſicut animalis. Hæ duæ ſpecies, videlicet ſtercus & ſanguis, ex quolibet genere, aſſimilantur illi à quo ſunt. Sit ergò diſcretio tua ſemper hęc. Hebuh. Hamed.

Et ſtercus hominis & leonis, eſt fortioris putredinis & fecis, cùm eius generatio ſit ex carnibus, unde conuertitur. Cùm eſcâ hominis & leonis ſit ex carnibus, quibus appropriatur putredo ex ſimilibus nutrimentis, licet non ita appropriatur putredo, tamen ſunt infirmè, neceſſe eſt ergò ut ſtercus horum duorum generum ſit putridum valdè, propter converſionem ſuam à putredine.

Ne cures de dicto Lugducenſium, qui opinantur, quod fætor eſt ex proportionibus ſubtiliationis, nam hoc eſt adverſarium progreſſuum eorum. Lugducenſij ſunt vicini Græcorum, quorum opinio eſt ex proportionibus ſubtiliationis, & cauſantur in hoc, in exaltatione eius ab eo à quo ſolvitur. Ita quod ingreditur eò aſcendit ſenſu odoratus. Sed philoſophus detrahit hanc opinionem, & ſignavit, quod eſt aliter quàm illi opinati ſunt. Hebuh. Ham.

Nec omnis velox eſt ſubtilis claritatis ſicut nec acutum eſt ex vitio affectus claritatis Signat tibi philoſophus, quod non omne clarum eſt velox, ſimiliter & habuit ſignificationem ab effectibus. Nam plura ſunt ex operationibus velocibus vituperabilia, quæ non ſunt digna nomine claritatis. Hebuhabes. Hamed.

Item nec poteſt eſſe, ut non attrahat ſecum motu ſuo aliquid claritatis: unde convenit dicto illorum, licet opinio eorum non ſit vera. Quando accidit rei ſeparatio, ſic ſeparetur à re fex, ſicut ſeparantur etiam ab eadem partes claritatis. Erit ergò hæc ſeparatio ſcilicet ſubtilitatis conveniens dicto Lugducenſiorum, licet eorum opinio ſit error.

Et in univerſali, ſignificatio claritatis, & elongatio repugnationis, cùm ſit unius eſſentiæ. Fætor autem eſt vacuus hoc. Cum ſignificatio claritatis eſt ut ſit vacua repugnatione, eſt in fœtore, neceſſe eſt ut non habeat compoſitionem & claritatem. Hebuh.

Et ſter-

Et stercus equorum licet sit tardæ operationis, dominium eius erit confidens in eis, similiter & stercus equorum, licet non sit velox ad id, quod quæritur ab eo, est tamē minoris corruptionis, quàm alia, præpara ipsum ab adustione. Omnis species stercoris, sicut stercus ovium, & boum, quando comburitur, facit malam fumositatem, quæ generat in homine graves ægritudines; stercus verò equorum nihil nocet. He:

Et si tardaverit in opere, & egerint extensione sua in juvamentum fac. Si difficilis fuerit penetratio eius in id, quod humatum in eo, & indigueris aspersione vini & aquæ super ipsum, fac. Hebūhab Hamed.

Et considera, si error cadat propter instrumentum, muta ipsum. Dixi multotiens, quod solutio rerum, licet fiat in vicinitate humiditatis, indiget tamen, ut congrediatur super eam pars aquatica, non erit difficilis solutioni rei. Consilium autem ut juvet stercus in hoc, quod quæritur ex eo, quod si privatum fuerit fractione, non penetrabit pars aquatica, nec erit difficilis solutioni rei. Consilium autem philosophi est, mutatio vasis, partes firmas habentis, pro vase partes firmas non habente. He: Ha:

Hoc est quando res est ex eo quod non potest dirigi nisi per temperantiam aquæ. Nam aliud melius prohibeat aquam à perventione. In quibusdam rerum vincit siccitas, quarum solutio est impossibilis, nisi per ingressionem partis humidæ: in quibusdam vincit frigiditas, calor stercoris solvit, etsi non perveniat aqua. Philosophus verò odit perventionem aquæ ad opus, nisi propter necessitatem. Si vero poteris perficere opus, sine aqua, facito.

Aliquid rerum est, quod nunquam solvi potest, nisi aptetur prius in igne. Quicquid ex corporibus coagulatum est in aqua, impossibile est ipsum postea solvi in aqua, cum aqua sit causa coagulationis. Si autem aptatum fuerit igne & exitu, coagulatione, & tenacitate, & accidente aqua, erit postea eius solutio facilis. Hamed.

Et sit opus tuum gradatim, ut ascendat à terra ad aquam, & ab aqua ad aerem, & ab aere ad ignem, deinde clarificabitur. Hoc dictum deberet poni in quarto libro. Nam licet sit ex eo quo indigent homines, res est tamen de perfectione operis. Sed postquam posuit ipsum philosophus in hoc libro, necesse est aperire secretum eius. Quia aqua licet sit fundæ naturæ, & propter eius fluxum, & quia compositio eius est facilioris conversionis, terra convertitur in aquam, cum præ-

parata

parata fuerit, & aqua convertitur in aërem, & aër in ignem, & ignis fit simplex, videlicet quod calor dividitur à siccitate. Cum autem simplex fuerit facile erit pervenire ad claritatem. Secundum hoc præcipit senior, ut sit opus. Hamed.

Et causa in eo quod præcipimus in ascensione gradatim est assuefactio. Dicit: quod præparemus terram ut cum præparatione perveniat ad ignem, ut currat super eam præparatio operis & assuescit, & nisi esset hoc, esset intentio generis terræ, ut erigeretur ad genus ignis.

Ad opus autem magnum est retentio soluti. Nisi esset quod proposuit philosophus in dictis suis, non esset impossibilis apprehensio huius artis ignaris & idiotis, sed possibilitas eius, de magnis operibus, quæ transcendunt opera hominum. Vnde dicturus sum in hoc libro, & in sequentibus opiniones quæ dirigunt ad id quod juvatur, ad retentionem rei operis. Et si adinveniamus hoc in universali locutione perfecta, non poterimus invenire id quo tunc indigemus, nec est dives operator uti consilio & ingenio, & nisi esset hoc, ex quo fit adinventio omnium exemplificatione uniuscuiusque partis operis loquerer de eo, cum exemplum dedero vasis & alijs ex partibus operis. Vnde prætermisi quædam ad loquendum de eo adinvento, cum eius est melior & utilior, & prætermitto consilium in hoc libro, & hoc est ut multiplicetur opus, quod si corrumperetur, pars alia salvabitur. Hamed.

Et scito quod oportet te conservare in retentione elementa, & altitudinem, & altitudo appetit ipsum cum sit de genere suo, & similiter elementa sunt permixta claritate, ideoque indigent illa sicut nosti, & fortius temporum necessarium retentionis, est tempus sublimationis & calcinationis. Oportet te scire quod solutio est de genere aquæ, & aqua petit inferius, & ipsa natura sua prohibet ab ascensione & sublimatione. Calcinatio verò est de substantia ignis & aëris, & ambo petunt superius. Hebuh. Hamed.

Calcinatio vero est ex eo quod penetrat in igne, & in sublimatione humidi, & ex eo quod penetrat in aere. Quod separatur à germinibus inferioribus habet iter ad germina cõvenientia ei. Ignis autem est de genere calcinationis. Aër verò de genere sublimationis humidi. Hamed.

Cumq; sint duo luminaria in mansionibus altissimis, res est facilis in recessu, fac ea cadere. Insinuavi tibi prius quod proprium est duorum luminarium attrahere claritatem, &

ipsa cum fuerint in mansione, de qua fecit mentionem philosophus, casum eorum, in opere videlicet in solutionem ad conservationem operis.

Et fiat, ne casus eorum sit ex eo, quod nocet. Quod nocet ex casuum amborum luminarium in opere est, ut habeat fortitudinem in hora in qua exercetur opus. Vnde erit casus ex eo quod corrumpat vel tempus.

Et separata est claritas sublimata digna comparari, generi spiritus, & claritas fluens digna comparari generi animæ, & corpus est mortuum. Nisi intendissem ad aperiendum omnia verba philosophi, prolongatus esset sermo & impeditus ab intentione. Sed quia huius operatio est ex eo, quod prodest speculanti librum istum oportet loqui in eo, & investigare differentiam inter spiritum & animam, & adinvenire operationem antiquorum, & summam super hoc, quamvis non relaturus: demum cum perfectione sua, uihil tamen eorum, quod necessarium est inquisitori obmissurus. Scias quod ex rebus sublimatur claritas, & claritas fluxit in eis. Unde philosophus comparat sublimatum generi spiritus: cum proprium sit hoc nomen substantiæ discretæ ex animali, & assimiletur sublimato ex opere, & comparavit claritatem fluentem animæ, & appropriatum est ei hoc nomen substantiæ intrans animalis temperatum, & hæc sunt temperata & composita in corpore fluxibili, & comparavit corpus, ex quo extractæ sunt claritates, corpori mortuo: & sic se habet res.

Et genus fluxibile fixius est, quàm sublimatum. Et si duæ res sunt æquales in claritate, sublimatum tamen est verius ad admittendum ab operante quàm fluxibile, sed quod sublimatur, quandoque non est clarius, quàm illud quod fluit.

Quantò res magis exaltatur & siccatur est clarior quàm illud quod descendit, & fluit. Dicit: Si æquantur in claritate, significat per hoc comparatum spirituum & comparatum animæ. Erit tamen genus spiritus verius, ad separandum ab inferiori quàm fluxibile. Sed quandoque sublimatum est clarius illo quod descendit.

Et sublimatum ex quocumque sit, propinquius est albedini, sed fluxibilis, diversi sunt colores. Signat hoc signum quod sublimatum est clarius, cum appropriatus sit color unius, comparatus luci, sed commune diversum est ab hoc.

Et subli-

Et sublimatum ex sicco verius, ex rebus est, ut flos farinæ, & humido sicut massa. Sublimatum ex quocumque fit, cum sublimatur, sicut oportet, erit ex sicco, sic flos farinæ privato splendore, propter raritatem partium, cum sublimatur fit rarum, & oportet ubi sit ex humido multum lucidum & clarum, cum sit fluxibile, & substantia aquæ lucida.

Et fluxibile cum habuerit impellens ab inferiori per sublimatum iterat compositionem. Quod fluit ab opere inferius, cum habuerit impellens, quod pellat ipsum, scilicet calorem qui sublimat rem, similiter sublimatur, & commiscetur corpori, à quo separatum est, & vertitur opus, sicut erat.

Cave igitur ab hoc, & fac perveniat maturatio ad opus, ex omnibus partibus suis æqualiter, sicut pervenit ad vas nutritivum. Video philosophum nihil omittere quod possit accidere operanti, quin reddat ipsum attentum, & dirigat ad id quod impellat impedimentum ab eo per hoc quod dicit nunc: nam fluxibile, cum comparatum sit claritati, si obviaverit etiam loco, quo fluit calor superfluo, separatur à loco suo & sublimatur, & commiscetur parti, à qua divisus est: per hoc præcipit philosophus, ut perveniat ignis ad vas undique æqualiter, ne superfluat super partem operis plus quàm super aliam: & significat per vas nutritivum stomachum, per cuius digestionem homo capit nutrimentum.

Fluxibile autem cum fuerit, sicut expedit opus, erit sicut sanguis lucens. Huius coloris erit quem dicit philosophus pro maiori parte in ovis & capillis. Quod autem ex corporibus ascendit, erit ignei coloris. Sed quod descendit ex capillis, erit maioris lucentiæ quàm illud de ovis, sed permixtum ingredientem.

Quod vero sublimatur à capillis, erit coloris vergentis ad citrinitatem. Cum capilli sint rari, & multæ subtilitatis, accidit in illis ex sublimatione aliud ex genere fluxibili: Unde habuit citrineum colorem, propter hanc causam. Hebuhabes.

Illud siquidem per quod attrahit claritatem, erit parvæ alterationis. Quicquid est clarum, est unius essentiæ, & id quod est unius essentiæ, est immutabile.

Instrumenta sublimitatis oportet, ut unum sit inter aliud, illud autem quod est inter aliud, oportet esse perforatum, ad formam cipsari. Oportet me attendere in hoc loco libri ad id, quod consuevi facere in simili, & hoc est quod declinem ad extractionem dictorum philosophi,

 sicut

ſicut convenit operari. Et accpiam ab eo ſignificationes, ut ſit facilis inquiſitori adeptio quarti. Scias quod neceſſe eſt vaſa ſublimationis eſſe qualia exemplificavit philoſophus in præcedentibus, & unum eſſe formæ cucurbitæ exaltatæ rotundæ, inferius æqualis inciſionis, & ſit longitudo eius duorum cubitorum, & amplitudo fundi eius unius cubiti, hoc eſt cucurbita prima, quam Græci vocant ἔξυλμα, videlicet circundans. Et ſecunda cucurbita, ſit ad quantitatem mediecatis primæ cucurbitæ, in longitudine & latitudine, & habeat labium extenſum extrà. Ita quod cum miſeris ipſam in primam, cadat labium ſupra primam cucurbitam, & non permittat eam deſcendere ad inferius. Tum ſuper os primæ cucurbitæ aptetur alembic, & coniungantur benè juncturæ omnium, ne amittatur quod exigitur de opere, ita tamen quod perforatus ſit fundus cucurbitæ inferius parvulis foraminibus. Cùm autem poſueris opus in ſecunda cucurbita, & locaveris in prima, & aptaveris alembic, & firmaveris bona coniunctione, & locaveris primam cucurbitam poſtea, in fictili vaſe magno, ita ut ſit ſuper vaſe, ſicut ſupra foculare, ne pertingat ad inferiora eius, ut ſint quod philoſophus cavere docuit, ne ignis lædat partem fluxibilem. Deinde fundatur aqua in vaſe fictili, ita quod circundet cucurbitam, & dimittatur palma una cucurbitæ extra aquam, & ſit junctura alembic, ſubintrans os vaſis benè coniungens, & firmans benè cōjunctione, ne amittatur ſublimatum. Deinde accende ſub eo cum moderatione ignem mediocrem. Quod autem cōparatur ſpiritui, ſublimatur, & adhæret ad alembic. Si autem fuerit fluxibile, fluit ad vas. Si verò fuerit ſiccum, deſcendit ad vallem alembic, & quod comparatur animæ, fluit ab illis foraminibus, ad fundum cucurbitæ, & remanet corpus in loco ſuo. Et hæc ſumma præparationis rei, quam adinvenit philoſophus verbis prolixis valdè. Sed ego abbreviavi, & compoſui manifeſtioribus ſermonibus, ſicut ſperavi expulſionem ſtuporis, ab inquiſitoribus huius ſcientiæ.

Et ſit ſolubile reſtrictum, ne participet anima cum corpore. Si foramina, quæ ſunt in fundo cucurbitæ, nō fuerint ſtricta, fluet etiam à corpore, ſicut fluit anima, & corrumpetur opus, propter quod præcepit philoſophus, quod præcipit Hamed.

Et poſt complementum ſi dubitaveris, in opere permixtionem præpara unumquodq; eorum præparatione priori. Quod autem dicit philoſophus: ſcilicet dubitationem permixtionis, etiamſi non dubitaveris, oportet te uti eo, quia non poteſt

test esse, quin sublimetur aliquid non sublimandum: Et descendat quod non debet descendere, & remaneat in loco suo, quod debet sublimari & ascendere. Si verò unumquodque sublimatum & descensum, & fixum in cucurbita præparaveris sicut præparasti prius, dirigetur tibi & figetur, Hebuhabes.

Vas quippe vitreum, si non esset facilis fractionis, esset melius propter penetrationem visus in eo. Vasa hæc quorum docuit nos philosophus, quamvis sunt resistentia aquæ & igni, tamen inducent cæcitatem operanti: scilicet, ut non videat sublimationem operis, & descensionem, & utrum oportet minuere ignem vel augmentare. Hebuhabes.

Si autem potes regere lucidum, utere: nam potens es uti alio. In patientia super opere & cautione adustionis, & fractionis vasis, utatur vitro, quod vocat philosophus lucidum, secundum arbitrium suum, per quod poterit respicere opus, quod philosophus præcepit: cum isto uti alio vase, videlicet cuius opus exemplificavit prius, quod faciat partem operis in vitro, & partem in alio, & sic sit ignis, & præparatio eodem modo, & habebit significationem per hoc quod videt in vitro, de ipso, & de altero, & sic erit securus de fictili, si acciderit aliquid vitro.

Si reduxeris de claro super turbidum convertitur in illud. Quod loquitur ex hoc opere, est intellectus, qui præcessit verborum philosophi, & est illud ad quod fuit in ea intentio in hoc libro, in eo & in alio, & hoc est quod principia rerum simplicia, sint similia, diversitas est ex compositione. Si autem direxeris rem sicut fuit prius, diriget quicquid vicinat, & permiscet, sicut forma sua in compositione: Dixit ergo philosophus: Si reduxeris ex eo, quod clarificatum est, quadam clarificatione, super turbidum convertit ipsum ad clarum quod noscit Hamed.

Et compositio cecidit in temporibus & contumatione, cesses ergò continuare opus. Præcepit philosophus nos studere in iteratione operis per vices, & dat nobis speciem de adoptione, quæsito tamen cum labore vehementi, & præparatione perfecta. Hebuhabes. Hamed.

Et separare ne cesses, donec certifieris de directione uniuscuiusque eorum per se. Præparatio eius est sicut præparatio Dei. Præparatio superioris, non dimittit rem, donec fiat in forma priori. Similiter consulit philosophus, ut præparatio nostra in opere fiat. Hebuhabes. Hamed.

Et signum claritatis est, ut cum miscueris ipsum, cum fece, non permiscetur ei, sed convertitur fex in illam. Cum res pervenerit ad hoc quod dicit philosophus, non permiscetur alicui unquam, sed convertit ad suam substantiam illud, cum quo miscetur, ita ut fiant in forma una.

Est autem illud sicut ignis, sed fortius, quia consumit totum. Vides ignem cum ceciderit in ligna, & vegetabilia, non comedit omnes partes eorum: Sed dimittit cineres & carbones: Sed opus non dimitit aliquid, sed convertit ipsum totaliter.

Et videbis in ipso motum spiritualem, non receptivum mortis Corruptio & annihilatio, in re ex re non est, sicut vides ignem comedentem ligna, & putredinem in pomis: Corruptio autem cum non habuerit in genere suo possibilitatem potentem * in se, non penetrat in rem, & convertitur præparatio eius, in eo est causarum una, quæ probat hanc rem à receptione corruptionis. Secunda causa est, quod clarum separatum est a fece, & adepta est fex, in separatione clari, nomen mortis. Res verò quæ est vita ex ipsa quæruntur susceptivum mortis. H.

* *Videtur legendũ in re.*

Calcinatio verò post sublimationem est ex eo quod clarificat. Si volueris congrega, si volueris divide. Cum sublimaveris rem, deinde sublimaveris iterum, ita quod non sit inter duas sublimationes, calcinatio non sufficit, quod autem annihilat hanc rem à parte sua, est sublimatio post calcinationẽ, & calcinatio post sublimationẽ. Et possibile est, ut dividas tria genera, q̃ tibi generavit opus tuũ, & prępares unũquodq; per se. Et possibile est similiter, ut congreges, sed congregare est facilius. Nam ad ista tria divisa est corruptio facilior & præparatio difficilior.

Et si fuerit in opere post duas sublimationes, vel tertiam *]*parvitas consequere ipsam, ex re nõ præparata, sed consequatur ipsum.* Fortè audisti in aliquibus verbis illorum, qui quęrunt hanc artem ex philosophis firmamentum. Nam opinio illorum est quod res ętsi perventa esset ad medium separationis, tamen si commiscetur ad ea aliquid ex genere suo priori æquatur cum eo, in maturatione & apprehensione.

*M. S. *permta.*

Cumq; pervenerit ad terminum, est venenum mortiferum. Consuetudinis suæ est attrahere & propriè sensus. Cùm res quę pervenit ad terminum est simplex unius essentiæ, attrahit quicquid assimilatur ei. Si quis autem respexerit diu ipsum

aut

aut subintraverit aliquem sensum & majus partium fuerit extra continuum ei attrahit, & interficit animal. Hic gradus est interfectio operantis ex odore operis. Vnde necesse est cavere omnimoda cautione ab odore eius; Nam interficeret. Instrumentum, autem primum quod nominavit philosophus est securius quam hoc, & est separatio pulcra. Hebuhabes.

Et in perventione huius est finis nam si esset prius, impossibilis eius praparatio. Hoc signum quando apparuerit pervenit ad terminum, & ditatus est operans, à sua observatione. Nam si appareret hoc in eo, prius interficeret operatorem suum, ante quam perficeret opus suum.

Et ipsum si comederis, confortat spiritum plusquam narravi. Oportet te scire nocumentum spirituum hominum, ex hoc non esse, ex debilitate spiritus: Sed ex observancia sua: nam cum est extra, attrahit: & cum est intra, conservat, & conservat suum simile.

Et illud similiter excacat, si respiciat in ipsum, & tamen si oculi ungantur ex eo, confortat & illuminat spiritus, & alios sensus similiter. Causa in isto est, sicut causa in morte, de qua præcessit sermo noster, & non omnes medici conveniunt, in hac opinione, tamen est vera & non indigemus occupare mentione causarum convenientium & contradicentium in hoc quod transire ad aliud, est melius & utilius.

Sublimatio completa est, ut fiat res una, deinde ut separetur, per ingressum caloris. Platoni videtur, quod cum iteretur sublimatio, fiant tria genera: genus unum quod est diversum in virtute, & æquale in compositione. Item videtur ut separetur forti igne, sicut est ignis liquationis, per sufflationem. Forostos autem, & Aristoteles & Pythagoras dicunt, hoc esse errorem, non videntes quod hoc quod dixit, est contrarium huic quod dixit. Ipsi enim tantum dicunt, quod retentio eius in igne non est possibilis alicui. Seniori tamen non est trinum in hoc, quia considerabat de se, in retentione operis, & præparatione, & non est ei cura, de impotentia, & diminutione alterius, & noster Plato quod est quando vacuum fuerit ab eo, quod dixit & hæc

 est se-

est separatio igne vehementi, dubitat quod non resistat igni postea. Et opinio contradicentium philosopho in hoc dicto, est quod calcinatio, cum vehementi igne sufficit, à separatione cum tali igne. Hebuhabes.

Balnea similiter sunt ex his, quæ juvant separationem. Cum operator dubitaverit de opere quod non faciliter sublimetur capiat sibi athanor, id est fornacem sicut est fornax balneorum, & suspendat in eo illud in vasis vitreis per dies, & sit ignis eius sicut est ignis balneorum, cum præparatum fuerit, ac præparatione per dies maturescit & recipit in minori tempore præparationem sublimationis.

Et cave ne sit hæc præparatio ex eo quod convertit. Si forte fuerit præparatio operantis non recta, generantur sic in hoc tepore vermes, & hoc erit fortasse ex in observantia. Nec miretur aliquis formationem vermium in hoc opere, quia non est aliud habens humiditatem, si extendatur calore vel frigiditate, quin formentur in ea, & formantur similiter in calore & siccitate: propterea retulit mihi Thebes quod audivit à quodam observante ignem, quendam tradidisse oblivioni in Armenia vidit in illo igne vermes, igni similem habentes motum, qui abstracti ab igne amittebant motum vix autem sæpe videntur in eo vermes, & alkian, similiter cum manet in suo loco format & ingenium in prohibitione, hoc est ut moveantur benè vasa & percutiantur res intus, ut cesset actio alkian. Nam cum vigorat in uno loco, cessat in alium locum, & oportet ipsum incipere iterum, & sic fiat de eo donec perficiatur.

Et hoc magis accidit rebus animalium, propter propinquitatem temporis. Verum dixit philosophus, & non tacuit veritatem. Nam hoc cum fuerit ex genere animalium propinquius est ad formationem ex eo, si esset ex corporibus antiqui temporis in augmento, & propinquitate temporis per vicinitatem alkian ex eo, quod potest alkian. Hebuhabes.

Et trituratio operis post calcinationem est, ex eo quod juvat solutionem: Trituratio separat partes. Vnde efficitur solutio facilis, quod autem calcinatur ex opere, fortasse congregatur, & partes eius solidantur. Hamed.

Et opus est solutio: similiter vegetabilia non augmentantur præter solutionem. Veritas huius opinionis philosophi apparet in frumento, Nam cum incipit in augmento. deinde

inde violatur & coquitur, & habet partes raras, quæ solidari non possunt.

Scias quod ignis vehemens est ad abluendum, & mediocris ad separandum. Ignis vehemens non solvit, sed congregat partes ad invicem separatio vero accidit ex levitate ignis. Hebuh.

Cognosce hoc per differentiam. Non fluit vena quæ est velut species solutionis, nisi per calorem levem: Hamed.

Et ex complemento apprehensionis est, ubi opus sit vacuum saporibus Sapores sunt naturarum compositarum, & opus oportet esse vacuum in compositione, cumque habuerit quod habent naturæ, non tamen effectum est simplex, Hamed.

Sufficit exteriori hæc qualitas, interius vero mundetur, cum spiritualibus. Operi exteriori non sufficit mundificatio, insumetur spiritualibus, ut mundificentur sua subtilitate, quod impossibile est hominibus agere: Hebuhabes. Hamed.

Spirituali facilis est spirituum attractio: eius inferius vero non fit nisi induat spiritus corpus. Spirituale quamvis sit subtile, est tamen ex eo, quod habet nocumentum & reverentiam, & oportet cavere opus ab eo, sed spiritus potest attrahere spiritualem corrumpentem, quod autem est ex fece corporali, non est possibile spiritum attrahere, nisi indutus sit corpore aliquo ex corporibus, per quod attrahit illud quod est sui generis.

Cumque circundatus fuerit opus ex subtilitatibus altitudinis sufficit retentio. Significavit per subtilitates altitudinis spiritualitates quorum adjutorium si modo caveris, respondent & circundant opus, & prohibent subtilitates à consecutione altitudinis. Hebuhabes.

Est melius, cujus adjutorium exquiritur, & est stella provinciæ. Significat per stellam provinciæ IOVEM. Nam appropriatus est provinciæ Græcorum & est fortuna prosperans in omni re bonæ naturæ, quoniam mutat malitiam, Hebuhabes. Ham.

Et cave in hoc à duobus luminaribus, quod præter illa possibile est ejus adjutorium. Ambo luminaria sunt apta nata attrahere. Cumque hæc sit natura illorum & effectus, quo modo juvabunt nos ad prohibitionem huius? Hamed.

Et si non certificabitur tibi quod diximus, in circundanti quare signum frenetici, & curam medicorum in eo. Freneticus in hyeme debet removeri ab aëre frigido, & esse in loco calido, cum quæritur extrahi ab ipso, quod vincit in eo ex calore superfluo. Si autem staret in loco frigido, reintraret calor in corpore eius, & est facilis perditionis. Cumque fuerit aër calidus circundans, solvetur calor ab eo: voluit ergo philosophus per exemplum suum ut fiat certum nobis, quod contrarium rei, cum circundat rem, prohibet ipsam à separatione loci sui. Hebuhabes. Hamed.

Res eum præparata fuerit, à perito, familiatur ita quod non contrariatur. Contrarium circundans est aptum natum corrumpere, licet prohibeat à separatione loci. Vnde dicit Philosophus quod peritus præparat opus tali præparatione, ut non circundet ipsum quod ei contrariatur.

Item si circundat prohibet, & confidit de corruptione. Scit sapiens quod indiget circundatione contrarii, & prohibeat à separatione. Vnde adinvenit nobis ex suo ingenio, id quod nos dirigat ad hoc quod circundat rem convenienter prohibens inter contrarium, & inter rem & sic securus erit de corruptione & defectu.

Et opus per pauciores dies præparationis ejus circuitus, videlicet revolutio luminaris majoris, oportet esse, initium tempus quod opinantur Indi. Quia in eo est intratio æqualis. Significavit tibi: quod oportet operantem laborare in opere per annum integrum: & præcipit, ut incipiat in eo, in tempore quod opinantur Indi, quia in eo est mutatio anni mundi, & est descensio solis in principio capricorni.

Tempus enim congruit generi operis. Prima præparatio operis est solutio, & fit in quarta anni, videlicet descensione solis ad caput capricorni, usque ad ascensionem ipsius, ad arietem: quia in ista quarta vincit pars aquatica, & vigorat sol ad partes meridianas. Est igitur hæc quarta pars anni solutioni convenientior, quàm aliæ partes.

Nunc erit vincens ex opere, in quolibet quarto ex quartis, quod convenit quarto. Quartum hyemale solutioni convenit, quartum verò vernale, & hoc est tempus quod est in-

est inter dimensionem solis in ariete, usque ad ascensionem ipsius ad caput cancri convenit sublimationi, cum sit tempus aëreum, quo sublimatur aqua ab inferioritate rerum ad superiorem, & separatur res in sua quarta. Et tempus æstivum convenit calcinationi, cum ipsum tempus, sit tempus siccum, in quo nihil est tam conveniens sicut calcinatio. Tempus verò autumnale, quod est inter descensionem solis in libram usque ad descensionem suam ad caput capricorni convenit separationi rei & clarificationi eius. Cum tempus juvat in hoc sicut vides accidere in vegetabilibus, in herbis & foliis arborum, munitionem & mortem. Quod autem dixit philosophus quod vincens in unoquoque tempore, novit enim quæ res indiget præparari multis vicibus. Et scias illud quod magis tardat opus, in præparatione esse solutionē, in 40 diebus, cum sit humida, quæ est causa tardationis. Sed quartum anni est. 90 dierum, & plus: cum ergo tardior præparationum perficitur in minori tempore quam sit medietas quarti anni, quomodo possibile est operanti, ut non exeat ab opere, à quolibet quarto in aliud, præcipuè cum longiores dies sublimationis in operibus interioribus cum omni subtilitate, sint non minus quam septem dies. Sed philosophus non prohibet operantem exire, de uno quarto operis ad aliud, sed præcipit ut sit vnicens in quolibet tempore ex opere sicut tempus, nec faciat aliud opus, & quod sequitur ex dictis suis confirmabit dictum meum.

Cumque compleveris partem operis in tempore suo: Et est tempus acceptum à motu luminaris majoris: Incipe aliud, & quære adjutorium in eo per motum luminaris minoris, quia est facilis, & complebitur tibi opus in tempore propinquo, ne frustreris quæsito tuo, & incidat te ab eo accidens: Si compleveris in quarto aliquo opus tuum, incipe, opus alterius quarti. Veruntamen sit luna in signis convenientibus operi. Velut si compleveris solutionem in quarto hyemali incipe in alio luna exeunte, in principio arietis, & comple quartum mensis, & hoc fit inter ascensionem lunæ ad caput arietis, donec descendat ad caput Libræ tunc poteris sublimare. Cum vero volueris calcinare, incipe lunâ exeunte in quarto æstivali, & hoc est inter ascensionem eius ad caput cancri, usque ad finem

finem libræ & similiter in aliis quartis sit opus tuum. Et sic tibi luna pro sole, & securus sis ab hoc, quod cavendum dixit esse philosophus nec incidat te à tuo proposito, accidens omnibus creaturis videlicet mors. Opus autem tuum in principio est difficile, sed postquam præparatum fuerit aliqua præparatione, erit facile & penetrabile. Et ne sis incautus cum hoc ne in principio, cum voluntate & melioratione locorum planetarum & impedimento sicut præcepi tibi. Nam est tibi necessarium & opus dependet aliud ab alio, quare si non fueris intentus super re, mittes totum. Hoc autem vel ultimum, quod exposui in isto quarto ex verbis philosophi. Et novit DEUS veritatis, quod multiplicavi verba in apertione vel detectione ac si voluissem adversari & declinare à summa philosophi, cuius verba sunt obscura, & clausa sicut nosti, & prætermisi plura verborum suorum in eo, tamen non indigerem ipso per ea, quæ præcesserunt ex sermonibus meis in eo & in quarto primo & secundo & per hoc quod existimo exprimere in quarto, si DEUS voluerit.

Explicit quartus tertius, de Quartis Platonis.

LIBER

LIBER IIII.

QVARTORVM PLATONIS.

Incipit Quarti Vltimi ex Quartis eiusdem, Pars Prima.

DIXIT *Pythagoras:* finis est, sicut est initium. Opinio antiquorum est quod res quæ pervenit ad finem defectus in compositione & suppositione status qui ei accidit, post non potest esse nisi quod vertat ipsum ad separationem æqualitatis. Et credent inquisitores huius scientiæ veritatem huius dicti nec potuerunt apprehendere hoc, nisi postquam certificatum fuerit, in eis quod præcessit. Alia propositio ex dictis suis non retinetur, nisi à fortiore illa. *Dixit H.* Quàm vtile est dictum hoc inquisitoribus huius scientiæ & operis, & magnum ipsis. Nam indigent præparare illud quod præparant: Cum enim non habuerit circundantem ipsum fortiorem, separatur & deficitur.

Alia propositio eiusdem.

Et ditatus est ab eo, quod retinetur cum petitur — ad terminum quo nihil potest videri subtilius. *Dixit Hebuhabes.* Cùm præparaverit opus ad terminum subtilitatis, ita quod sint duo elementa videlicet ignis & aër, sicut vas ipsius, super quibus nihil ingrediatur nec ipsi ingrediuntur. Cumq; fuerit opus tale necesse est, ut non accidat ei corruptio, nec vacant sermones Platonis in libro suo intellectu quem intendit Pythagoras, nec posui verba Pythagoræ, in hoc libro, Senioris Platonis ad imminuendum, quod ipse omnium sic aliquid aut ignoraverit de necessariis, sed propter exhortationem & ostensionem convenientiæ, in scientia, & hoc est quod incipit Plato in hac specie.

M. S. hic spacium reliquit.

Sicut non vacat locus de defectu & diminutione, similiter non sum fidejussor, ut vacet opus istis. Dixit Heb. Significat per locum mundum & dicit, quod non sum fidejussor, ut currat opus,

rat opus, in mora sua cum salutatione & uacet errore, cum sit in loco multorum accidentium & defectuum.

Præcipio tibi patientiam super eo quod habes in voto & cautione, quod magis timeo de te, est tua compositio. Quod magis timetur super eo, quod accidit operanti, in anima & corpore suo, quàm super opere, Hebuhabes.

Sit cura tua in regimine compositionis tuæ perfectior quàm in eo quod præparas. Propter illam enim quæris quæ cum divisa fuerit adipisceris laborem cum quo deest inopia. Quàm manifesta est veritas, huius sermonis: & apparens utilitas ejus operanti ex sapientibus. Quod autem significat per compositionem est corpus, & vocavit compositionem propter animam, licet anima non perdatur, sed quia dependet anima à corpore. Dixit ergò quod illud quod quæris, est propter necessitatem tuam, dum es in corpore ligatus, quia cum separatus fueris ab eo, quando perveneris ad mundum superiorem nudatum à natura, quievisti à labore, & spoliatus es inopiâ. Hebuhabes.

Cave ergò ne subintret te aliquid ex eo, & quod vincere non poteris, appone ei suum contrarium. Oportet operantes cavere sibi, ne subintrèt corpora eorum aliquid, ex fumositatibus operis, quia eius fumositas oppilat nares, penetrationes corporis & quicquid subintrat opus ex eo quod non retinet, illud nocet naturæ eius, sed requiescit per suum contrarium, sicut est cura medicorum.

Et proprium conserva, quia facilis est ad illud. Membrum divinum est caput, cum sit mansio partis divinæ, videlicet animæ, quod autem subintrat nares ex fumositatibus, pervenit ad partes, circundantes cerebrum, ita quod ferè corrumpunt tertium compositionis eius & in corruptione compositionis hujus membri, detractio corporis sequitur: propter hoc appropriavit philosophus, hoc membrum conservationi plus quàm alia membra.

Cùmque pervenerit ad cellulas, si fuerit siccum, faciliter accedet speculanti aquam. Opus naturæ crescit, est ut faciliter accedat contrarium contrario, cum enim vincit super membra & nervos continuatos speculanti, siccitas faciliter accidit eis, pars humida aquatica, ex compositione contrarii, Unde dubitatur ne destruatur visus ope-

ſus operantis,in hoc ex aqua quæ prohibet lumen, à prohibitione. Hebuhabes,

Et fortaſſè pervenit ex caſu, ad manſionem ſolventem. Dixit in principio quod res, etſi laboraverit laborator in ea, Et ſi evacuaverit amplitudinem eius, non perveniet per eam,donec direxerit eam velut ſimplex,ſed forte pervenit ad illud ex caſu, & illud tunc non retinetur aliquo ingenio, & fortaſsè à ſeparatione ſua continuabitur animæ operantis, & attrahet eam ſecum. Vult ergò Plato per ſolutionem animæ à corpore, cum opinio eius ſit ſic ipſam eſſe ligatam.

Aſſerui in his quæ poſui quod non intelligitur generatio huius, niſi per notitiam & expreſſionem principij & cauſarum eius. Plato comprehendit per hoc dictum apprehenſionem ſecreti magni, ex ſecretis philoſophorum. Vnde reddit attentos ad hoc quod nunciavit,quia in hoc eſt cognitio principii & finis.

Cognoſce illud ad quod perveniſti, deinde conſideraveris per intellectum quem acquiſivi. Vult philoſophus: quod circuivit naturale, & animale & intelligentiam, & non eſt transgreſſio hoc videlicet intellectui quod demonſtravit in libro ſuo, qui dicitur Dialôgon, in quo dicit: „ Circuivi tres, videlicet cœlum naturæ, cœlum animæ, „ & cœlum intelligentiæ. Cumque voluiſſem aggredi ad „ altius, prohibuit me propoſitio naturalis, & inſpiravit „ mihi intelligentia quod non eſt iter vltra. Dixit ergò cognoſce illud, quod circuivi intellige illud quod non circuivi per hoc, quod acquiſivi, pergitum & circuitum trium cœlorum.

Et ſi eſſet ambulabile, abiſſem. Videtur Platoni, quod poſſibile fuit ei, circuire hos cœlos tres, quod ipſe apprehendit eorum partem, & recognoſcit quod ſi eſſet in eo iter, abiiſſet.

Ex diminutione accidit, non ex negligentia. Dicit quod hoc, quod non potuit tranſcendere intelligentiam, non fuit ex negligentia mea, & retractione. Hebuhabes.

Veruntamen, ex eſſentialibus intelligibilibus, quæ conſtant ex propoſitionibus demonſtrativis, percipitur, quod prima cauſa eſſet, Secundi eſt DEVS inviſibilis,im-

lis, immobilis, nec consequitur ipsum aßignatio aliqua, ex aßignationibus Entium, & qui voluerit scire hoc, confirmabitur ei, cum dubitaverit intellectum suum super ordinibus veris demonstrativis. In hoc dicto & hac opinione stupefacti sunt omnes, & opinati sunt alii, contrarium aliis, nec fuit unum, quia præstantius rerum quæ sunt, in nobis est intelligentia: & est inferior illa, videlicet prima causa nec potest ipsam apprehendere. Plato igitur cum voluisset apprehendere veritatem eius, investigavit per creaturas creatorem, secundum quod ei facultas affuit investigandi, non aliter, & etiam habuit adjutorium in sua investigatione, quicquid opinati sunt priores qui præcesserunt eum, & discessit illud, & demonstravit errorem errantium & causam opinionis eorum, inducentem ad illuc, nec requievit donec perduxit eum investigatio ad veritatem huius, quod opinati sunt philosophi præcedentes ipsum, videlicet Socrates, & Asquilimos, & Feramos, quorum opinio est, quod causa à qua est DEUS invisibilis quem non comprehendit aliqua assignatio, & hoc est manifestum & necessarium quod sic est, cum impossibile sit, quod consequitur ipsum aliquid contrarietatis in prioritatem. Et negavit ab illo sapiens omnes assignationes, quas assignat ei vulgus. Ita quod nec debet dici antiquus, cum antiquus sit cum tempore, & in tempore. Et prohibuit similiter ne dicatur sciens, quia hæc assignatio convenit naturalibus, & quibus potest accidere ignorantia, & volebat etiam per negationem harum assignationum, ne intelligeretur esse alicuius scientiæ: hoc dictum, testatur veritatem eorum quæ attribuit ei.

Quod autem affirmavi super necessitate, secundum quod erat quia confiteor impotentiam. Dicit: Quod affirmavi est secundum facultatem meam, & secundum quod scire valeo cognoscere verò secundum quod est impossibile, est in animali rationali quantò minus in naturali composito.

Cognitio causa diversa propter quod non speratur convenientia in ea. Uult per esse intelligentiam, & quicquid est inferius eâ, & inter philosophos magna est diversitas similis diversitati vulgi in ea, & ego referam diversitates propinquas veritati, & vocabit vitas Una illarum. Quidam enim dicunt quod vacuum intelligentia est diminutum, & comparant intelligentiam illi, & vocant intelligentiam operantem sive operarium animę intellectualis, non tamen dominū. Pythagoras autem & sui sequaces asserunt ipsam esse voluntatem,

scilicet

ſcilicet intelligentiam , & comparaverunt voluntatem aſſignationibus operationis, negando ab eo aſſignationes evenire. Platoni verò, & qui præceſſerunt in ipſum, operationis ſuæ videtur, quod voluntas eſt ambita ab intelligentia, & operatio eſt volitum, hæc eſt opinio Platonis, & Platonicorum, præter Alkarmos. Proponit, enim voluntati, ex quo eſt operatio, propoſitiones & ordines, & ordinat hoc tali ordine, quod ſit inter intelligentiam & primam cauſam, quod eſt inter intelligentiam & infimum naturæ. Veruntamen in hoc libro non proponam rationem illorum, & modum demonſtrationum illorum, & cauſarum quibus cauſatur quælibet pars, cum non ſit hoc de genere huius libri. Sed intentio philoſophi fuit in hoc ut ſcilicet daret certitudinem, de eſſe certitudinis compoſitionis propter aliud. Qui autem voluerit ſcire illud per demonſtrationes, & cauſas, & ſyllogiſticas rationes, quærat librum philoſophi qui dicitur probationum & demonſtrationum, & in hoc modo qui interpretatur per poſitionem: in quibus duobus libris expoſuit hoc ſecretum magnum, de firmamento magno , comprehendite ſcientias, ſecundum quod verius fieri potuit, & melius & impuli ſermonem, & adjuuem tali adinventione quam conſequi non potuerunt ingenioſi, niſi per magnum laborem & potentiam exercitii. Hebuhabes.

Ex. M. S. poſſet etiam legi, Eſſentiæ.

Et ego ſi non potui comprehendere, id quod nunciavi veraciter, tamen ditavi quod ita circuivi, quicquid eſt inferius illo, quod non latet me quod volo: Sicut recognovit impotentiam apprehendendi, id quod eſt ſuper intelligentiam. Sic recognovit & verum eſt quod non latuit ipſum quod voluit, de cognitione eorum quæ ſunt inferius illo. Hamed.

Et æquatum eſt apud me longinquum , & propinquum, quantum omni longinquo ſit, de legibus æqualitatis. Dicit quod æquatum eſt prehendens apprehenſione propinqui , quod eſt natura, & longinqui, quod eſt intelligentia & anima cum intelligentia, & anima, æqualem habuerit habitudinem & ſimilitudinem. Unde melius apprehenduntur. Sed natura licet deficiat, tamen ingreſſus eſt illam , & appropinquavit inter illam. Hebuhabes.

Per intelligentiam eſt anima. Interrogationes & obviationes, quæ cadunt in eſſe intelligentiæ, non cadunt in eſſe animæ. Cùm intellentia ſit propter id quod propoſuimus. Sed quidam requirunt de cauſa, propter quam ſubſiſtat à prima cau-

ma causa hoc esse, videlicet intelligentia. Cùm primum, sicut affirmavi, non conveniat ei aliud ex assignationibus intelligibilibus. Intelligentia verò, quod habita est digna nomine esse potuit ei attribui operatio cum voluntate intelligibili. Cum voluntas de prima causa non sit intelligibilis, & ipsa videlicet voluntas est super intelligentiam, & intelligentiæ necessarium est inesse apprehensio, & apprehensio non est, nisi per motum intelligentiæ, non per motum qui est in corporibus sensibilibus. Confirmatus est ergò motus intellectualis & consecuta est & intelligentia, ex quo digna habita est nomine esse, & motus & assignatio non sunt nisi substantiæ. Unde sequitur confirmatio illius, quod proposuimus, videlicet esse substantiæ mobilis quæ est anima simplex. Hæc est opinio Adalmos. Plato verò dicit quod intelligentia ex eo, quod habita est digna nomine esse: Digna est nomine indigentiæ, & transgressa est super ipsam: Unde indiguit compositio, & pietate. Fecit ergò ut anima esset apprehendens ipsam. Quod autem proposuit, non est nisi de quolibet dicto pars tantum, colligendo. Nam si proposuisset Unumquodque secundum esse, suum speculanti illud esset difficile & obscurum. Hebuhabes.

Intelligentia est per quam apprehendimus, & anima per quam possumus. Apprehensio & pietas assignantur intelligentiæ & animæ. Sed intelligentia apprehendit ambas assignationes videlicet apprehensionem & pietatem, nec ingrediuntur, super eam contraria harum assignationum. Anima verò vacua est apprehensione & super eam ingreditur possibilitas.

Super intelligentiam autem nihil ingreditur, Anima verò diversificatur ab hoc. Pars sensitiva terminat animam & manifestum est, quod plurimis passionibus afficitur, & accidunt ei accidentia, & hoc non est per id quod ingreditur super illam. Intelligentia verò non participat in sua essentia contrarium. Sed Stagyrici adversantur philosopho in hoc, dicentes: quod ignorantia & fatuitas sunt in intelligentia sicut passio in anima. Quibus respondebat philosophus ad hoc, quod ignorantia & fatuitas, sunt privationes intelligentiæ. Sed passio non est privatio animæ, nec ingreditur apprehensionem intellectualem, cæcitas ignorantiæ, sicut ingreditur animam passio nocens. Nec enim transgreditur super animam privatio, sicut transgreditur super intelligentiam

Quia

Quia privatio animæ est mors & cessatio ædificii. Sed in privatione intelligentiæ non est hoc: & in veritate huius dicti, participat vulgus propter manifestationem plus quam philosophus. Nam dicunt isti: non habent intelligentiam, nec dicunt non habent animam.

Et apprehendit animam pro regimine sui, non pro indigentia. Postquam notificavit nobis in præcedentibus, quod intelligentia creasset animam, & faceret eam compositam, cuius opinio est, intelligentiam esse regentem, nihil indigentem: voluit manifestare opinionem suam in hoc. Unde significat nobis, quod intelligentia non indiget pietate, sicut indiget natura, & res sensibiles tantum posuit ei nomen compositi accommodativè, & secundum dictum verborum suorum.

Et quomodo erit hoc cùm anima existat per intelligentiam insensibilis sed intelligibilis. Scimus quod id, quod indiget portante, est substantia sensibilis composita, anima quæ est opus intelligentiæ, est insensibilis & portans id, quod inferius est eâ videlicet naturam, quomodo ergò videtur tibi actio? Ham. Hebuhabes.

Anima videtur, & non videtur, & semper movetur, & per ipsam est natura. Diversitas est similiter inter sapientes in hoc gradu. Quidam ex his dixerunt: Quod anima est natura supposita in compositione. Alii dixerunt, Inter quos fuit Plato, Quod anima aucta est per intelligentiam ad actum, & voluit facere similiter. Fecit igitur substantiam simplicem, quæ immoratur in dignitate ab anima sicut anima immoratur ab intelligentia: Hebuhabes.

Simplex, propter simplicitatem suam, est insensibile. Hæc substantia cum sit vacua compositione, & defectu, & habeat habitudinem cum anima, & similitudinem, oportuit ut non esset vacua sensu.

Et primum compositionis est Ferion. Hæc substantia cum multiplicitas fuisset motus in ea spissata est, & facta est ex ea substantia, quam vocaverunt philosophi ferion, & est similiter sensibile subtile. Hebuhabes.

Et ex Ferion est æther. Æther est substantia lucis vacua accidentibus, & pervenit compositio per istam substantiam, ad hunc gradum, quod fecit ipsum esse sensibilem, & lux est generatio, & generatio sensibilis. Ham. Hebuhabes.

Et erit ex aere substantia susceptiva conjunctionis et divisionis. Æther

nis. Ether propter sui subtilitatem & vicinitatem essentiæ suæ, non erit ex eo ingressio. Cùmq; augmentatus fuisset compositione, cœpit esse in eo pars susceptiva coniunctionis & divisionis, quod vocaverunt Ether. Et opinati sunt, quod substantiæ lucis generatæ sint ex ea, per compositionem. Si verò non esset manifesta probatio huius scientiæ, expendisse partem diei ad implendam illam. Verumtamen satisfeci, pro ea quæ enunciavi. Et quomodo potest sapiens opinari, quod compositio augmentat lucem in re aliqua: & quod ex tenebris obscuris generetur lumen lucens. Hebuhabes.

Nec totaliter in gradibus convertitur, sed pars, & remanet reliquum in forma sua. Dicit quod Unaquæq; substantia totaliter recipit compositionem, & convertitur, sed fit hoc in parte præter partem. Ac si diceret: quod ferion non convertitur totaliter in ætherem, nec æther conversus est totaliter in substantiam susceptivam conjunctionis & divisionis: Sed conversa est in Unoquoq; pars præter partem, & permansit, quod non est conversum in forma sua.

Et substantia est susceptiva trium angulorum, hæc sunt principia corporum. Dixit: Hæ substantiæ susceptivæ generantur ex eis partes, parum minores re sensibili, nec valent dividi actu, propter puritatem suam, sed dividunt potentiâ & actu, & habeo in hoc multos Tractatus in libris meis, super naturalibus. Unde videtur Platoni, quod tres partes quando conjunguntur, constituuntur ex eis superficies, & quando superexaltant has tres partes aliæ tres, constituuntur ex eis corpus, latum, longum, & profundum. Aristoteles verò contradicit huic, & opinatur quod superficies non constituitur nisi ex quatuor, & corpus non constitur nisi ex octo; & hoc est quod tibi insinuavi ex compositione, post compositionem, ita quod pervenit hęc substantia ad suscipiendam compositionem, & divisionem, & acceperunt post hoc esse in ea hæ partes, quia partes quas opinantur naturales, non dividuntur, nec consequitur eas divisio contrario modo quàm sentiunt, tamen compositio post compositionem pervenit, ad hoc potuisset imaginari in opinione illorum, divisio illius intelligibilis.

Ex Triangulis autem rotundis constituuntur corpora cœlestia: Corpora cœlestia cũ sint similia & æqualia, comparata sunt corporibus rotundis: cum verò vidisset Plato, quòd illa

puncta

puncta & partes non possent sentiri discretè, & corpus sensibile constitueretur ex partibus. 6. cum superficies consisteret ex tribus, nec valeret esse rotundum ex hoc numero: comparavit principia corporum triangulis, sive speciebus compositis ex triangulis, cuidã magno circulo & linea recta, & sentit vel costa vel latus circuli componitur ex latere trianguli, at ꝙ opinatus est quod arcus ex circulo, non caret curvatione, licet sit in termino parvitatis, & circulus in termino magnitudinis: Sentit quod latus circuli constituitur ex angulis circuli, & ponit hoc exemplum, ut sit propinquius intellectui inquisitoris, & ponit triangulum ita compositum ex tribus, cuius latus est duo, & anguli eius tres, & facta est vidua linea recta sensibilis, & privatum est hoc tribus, & dixerunt, quod opinati sunt compositionem lateri circuli nisi curvati & dixit: Astolimos vir, qui dicit in mundo esse simile dicto vero de quo non dubitatur, & hoc est quod circulus magnus, quomodo constituitur ex latere & ex angulis, quia arcus eorum parvæ sunt lineæ. Rectè sensu curvate, intellectu, & potentia, & si esset punctum non divisibile sensu, est tamen divisibile potentia & intellectu.

Et habent figuras similes pulcras æquales, ad quarum compositionem non pervenit trinus defectus. Corpora cœlestia propter propinquitatem, in similitudinem simplicem carent defectibus, quæ insunt naturæ inferioribus nec habent facillitatem in ipsis dissolutio & corruptio, sicut habent in inferioribus. Hebuhabes. Hamed.

Et primum sensibile non est quod sentit membro digniori: Membrum dignius est oculus, & præcessit ex dictis meis in hoc libro quod primum quod pervenit ad compositionem ex simplici, ut fieret simplici sensibile facta est lux lucens & hoc quod sentis oculo. Cùm autem extenta fuisset compositio, pervenit ad hoc quod sentit tactu & alio sensuum. Hebuhabes.

Et per compositionem motus velocis generata est siccitas: Secundum opinionem Platonis, siccitas est principium naturarum & claritas earum, sicut humiditas est inferius naturæ. Hamed.

Et per compositionem & motus tardos generata est humiditas: In præcedentibus exposita sunt verba ista. Hebuhabes.

Ex compositione & siccitate generata est caliditas, ex compositione & humiditate, generata est frigiditas. Calidum est

germanum ſiccitatis , & frigidum germanum humiditatis, unde dicit philoſophus, quod per compoſitionem cadentem vel incidentem, & ſiccitatem generata eſt caliditas, & per humiditatem & per compoſitionem generata eſt frigiditas. Et ſi vellem ea proponere, quibus philoſophus probavit eſſe naturæ, & generationem eius, & generationem ſubſtantiarum, in gradibus ſuis, & demonſtrationem ſuam objicientibus illi prolongatus eſſet ſermo, & impeditus ab intentione huius libri. Et conſuetudinis meæ eſt, ut non inquiram in quolibet libro, niſi intentionem libri ſcirem, & alia. Inſuper propoſitum eſt philoſophi in horum ratiocinatione, videlicet recognitiones principii rerum, & rationes compoſiti, quomodo compoſitum eſt, & ſit exemplum operanti in eo quod præparat ex compoſitione, vel ſolutione & aliorum : Hebuhabes.

Et compoſita ſunt caliditas & frigiditas, & acquiſierunt à lucibus calorem propter potentiam ſuam : Calidum & ſiccum quandò commixta ſunt, ex eis generatum eſt ignis urens, & propter appetitum caliditatis ſurſum & velocitatem ſiccitatis, acquiſierunt à ſubſtantia lucis, ut apparet in calore ignis, & accenſus eſt videlicet ignis, in naturis compoſitis.

Et generatio aliorum elementorum fuit ſimiliter, per commixtionem & frigidum eſt ſuperius appropriatum calolore; & inferius appropriatum frigore: Significat per elementa, ignem, aërem, aquam & terram. Ignis autem & aër appropriata ſunt calore, quorum locus eſt ſuperior : Aqua verò & Terra appropinquata frigore, quorum locus eſt inferior.

Et pervenit ordo compoſitionis ad conjunctionem elementorum: Elementa etſi ſint contraria, commiſcentur per aliquid permiſcens ea : Calidum autem & frigidum ſunt contraria, ſed conjungunt ea ſiccum & humidum. Siccum verò & humidum ſunt contraria, ſed conjungunt ea calidum & frigidum : Dicit ergò philoſophus quod iſta conjunctio eſt ordo compoſitionis :

Conjunctio verò contrariorum, eſt facilis diſſolutionis & & corruptionis : Quòd autem inferiores ſunt facilis diſſolutionis & corruptionis eſt ex eo, quòd compoſitæ ſunt ex contrariis. Vnde pars contrariatur parti & fugit ab ea : Corpora verò cœleſtia, licet ſint compoſita ſunt tamen unius eſſentiæ, in quibus nō pervenit compoſitio ad terminū contrarieta-

varietatis, propter quod sunt perpetua: quamvis ex compositione sua, & receptione vestigij, sunt receptiva alterationis, & annihilationis. Hebuh.

Et quicquid habet plus compositionis, habet plus defectus & fecis, & est facilioris corruptionis, cum sit ei similis. Corruptioni in se ipsa faciliter accidit corruptio, & assimilatur ei, & simile appetit suum simile.

Nec deest talis status ejus donec perficitur. Intentio sua est in hoc quod notificavi in propositione Pythagoræ, unde facimus transitum ad sequentia.

Corpora cœlestia in compositione assimilantur dissolutivis. Significat per dissolutiva corpora inferiora, & corpora cœlestia habent cum eis habitudinem in similitudine, & cadit ex eis, scilicet ex cœlestibus vestigium simile naturis. Benè notificat nobis philosophus in hoc, quod vestigium & similitudo pervenit ex compositione. He:

Et quicquid est ex eis convenientius natura est remotius simplici. Omne corpus ex cœlestibus habens multum vestigij in natura, & juvans naturam in actu suo, oportet esse remotum à simplici, & propinquum naturæ.

Et sicut superfluunt corpora inferiora, & diminuuntur defectus aliquorum, similiter se habent corpora superiora: Corpora superiora superfluunt quædam ab alijs in compositione, sed ipsa non sunt contraria: Unde illa quæ plus habent compositionis, habent plus similitudinis cum inferioribus, quæ sunt in fundo naturę. Et quod propinquum est æqualitati, habet similitudinem cum eo, & inferioribus corporibus subtilia naturæ.

Et propter compositionem accidit diversitas in locis stellarum, & facta sunt quadam superiores alijs: Cum perfectæ fuissent naturæ, locatum est unumquodque compositum, ex illo loco compositi: Signavit per naturas discretas, quæ sunt calidum discretum, & frigidum discretum, & siccum & humidum discretum. Est itaque generatus ex calido & sicco ignis, ex calido & humido aër, ex humido & frigido aqua, ex sicco & frigido terra, & petijt unumquodque elementum locum congruentem.

Et petijt unumquodque illorum alterum repugnantiâ: Opinio antiquorum est, quod quando esse elementorum cœpit, habuerunt repugnantiam cum superioribus, & superiora cum ipsis, donec existat res, sicut tibi signavit Senior Plato. Hebuh.

Et si vacaret naturis generatum esse ex re, quod non esset finitum. Dicit quod si permissum fuisset naturis generatum esse ex re, quod non potuisset imaginari intellectu nostro.

Veruntamen animæ abierunt, ita quod pervenerunt ad corpora cælorum, & prohibuerunt inferiora à superfluitate, & reduxerunt ad convenientiam. Opinatur Plato: quod præcesserunt ipsum ex antiquis, quod omnia postquam perduxit in esse substantiam simplicem, voluit possibilitatem in alio sed prohibita est ab intelligentia: Unde non fuit ab illa plus aliquid esse: Natura verò postquam defecit, & pervenit per eam res ad hoc quod vidimus, non augmentatur in longitudine fixionis: Cum non sit ibi tempus, cum tempus sit id quod inter motos cognitos defectus, & superpositio, abierunt ergo animæ illuc, & prohibuerunt suppositionem & corruptionem.

Cumq; pervenissent ad corpora cœlestia, prohibita sunt locari loco inferiorum & prohibuerunt eas. Inferiora à superfluitate, juvatur ergo ex eis super eas: Signavit per superfluitatem in malo, & quod dicit juvatur ex eis super eas, vult quod anima prohibuit per naturam naturas, ab actione sua.

Et per hoc invenit quod cõmixta sunt cõmixtione ingreßionis non vicinitatis. Signavit quod anima invenit: Commixtionis autem apud philosophos duę sunt species: commixtio vicinitatis: & commixtio ingressionis: Commixtio autem vicinitatis est sicut commixtio siccunæ, & synapis: Commixtio verò ingressionis est sicut commixtio aquæ & vini, quia quando commiscentur, est tota aqua in toto vino, & totum vinum in tota aqua, per ingressionem, & partes eorum, scilicet vini & aquæ sunt fluxibiles, non prohibentes ingressionem: Siccuna verò & synapis, & similia non recipiunt ingressionem per partium colligationem: Dicit ergo philosophus: Quod anima invenit elementa commixta per ingressionem, commixtione tali, quod in unoquoque corpore sunt quatuòr elementa.

Cumq; cecidisset in hanc magnam astutiam, non elongatum est ab ea vestigium sicut penetrat in suo mundo, donec cecidit in corpus, deficit vestigium totaliter. Signat per magnam astutiam naturam, & dicit: Cùm cecidissent animæ in naturam, non habuerunt perfectum vestigium, sicut habuerunt in mundo suo propter commixtionem suam in naturali compositione, & permixta fuisse cum corpore fluxibili videlicet humido, cessavit vestigium ab ea totaliter.

Et cum

Et cum cessatione vestigij cœpit inesse illi cum sua essentia quod non sentit cum eo. Manifestum est apud sapientes de natura, quod non est elementum ex elementis, magis prohibens animam ab actu suo quam humiditas: probatio huius est in principio in quo, quia superabundat humiditas, cessat vestigium animæ in eo, & humiditas est prohibens, quia vincit aërem circundantem, lucem solis à penetratione, & hoc cum potentia solis, & vicit eum, ita quod vides super littora maris, & maxime mare, 'quid & est locus remotus, qui privatus est luce solis privatione perpetua, & oportet nos cum his quę vidimus, credere verbis senioris.

Et hoc corpus cum & quod prohibet vestigium cum difficultate separatur. Verè dixerunt medici, quod vita est per humiditatem, & mors per siccitatem, quod quamdiu est in nobis pars humida temperata, impossibile est animam separari à corpore, sicut dixit philosophus. Non tamen dico separationem animæ à corpore per id quod vincit humiditas, sed potest esse hoc cum vincit in tantum quod opilat poros, & vincit contraria, tunc subtrahitur anima ab eo, in tempore attractionis suæ, contrariorum suorum, & impedimenti sui à retentione. He:

Cumq; ligata fuisset in corpore fluxibili, & difficilis fuisset eius separatio, cœpit imaginatio. Animæ cum fecisset ingressio earum in naturam cessavit separatio earum, & adhæsit eis natura, & cœpit apud hoc per istas attractiones animal.

Et facta est imaginatio, tunc licet anima permixta, curat extra temperantiam propter integritatem corruptionis naturæ. Dicit: quod animal imaginatur prius non permanet nisi parum. Cum correctio naturæ non potest dirigere ipsam, licet ædificium non sit super temperantiam. Hebuhabes.

Et erat ex forma imaginationis, ut esset in corporibus sphæricis, quorum figura una accepta est ab habente motum unum ab altero. Opinantur antiqui, quod imaginatio erat in principio corpora sphærica, nec poterant stare propter privationem eorum sustinentes ea, sicut sunt membra nutritiva animata, & signant persaciliter currens firmamentum partem à parte, & est dictum probabile inter Græcos, in quorum opinione formatum, quod facilitas firmamenti in revolutione est propter petitionem partis eius ad id quod appetit. Unde non omnis inquisitor apprehendit, & hoc invenitur in dictis versificatorum: Dicit Homerus, Quæstio tua est quæ-

stio extremitatum, scilicet extremitatum cœli. Heb.

Item pulsum est quod ligatum est ex anima, ad magnam arteriam, & appropriatum est permixtum cum passione perpetua: Vult quod illud quod ligatum est ex anima. Ut enunciet quod omnes causæ animæ ligatæ sunt, nec omnes pervenerunt ad naturam, & dixi in primis, quod conversiones & alterationes gradibus cœperunt inesse cuilibet speciei, ita quod pars non totum, & ex animabus ligatis permixtum est, sicut dicit philosophus, cum natura invenit passionem magnam & dolorem.

Ad hoc superevenit intelligentia ad liberandum animam, & invenit eam non posse liberari, nisi in magno tempore, prolixo cum regimine, quod plantavit: Dicit: quod erat ex colligatione animæ cum natura, & ex ea quod natura apprehendit animam, impossibilis facta est liberatio ejus, nisi cum magno labore & regimine in longo tempore.

Ædificavit igitur castrum sibi corpus rotundum, & circundedit ipsum re conservante, idem & aperuit sibi fenestras, ad spaciandum, tunc aptavit sibi reversiones & id quod ipsum nutriat, & quod nutriat ligatum in eo, ut occupetur ab attractione ipsius, ergo constitutum est animal, primum quod est genus generum & forma formarum. Corpus rotundum est membrum capitis & res conservans ipsum, est testa & per fenestras volunt sensus quinque videlicet VISUS, AUDITUS, ODORATUS, GUSTUS, ET TACTUS, quorum quilibet lætificat animam, & dilatat: & significat per conversiones corpus, & quod nutrivit ipsum & locatio confortavit animam, & quod nutrit naturam, est cibus & potus, per quod occupatur natura ab attractione animæ. Et animal forma formarum, & genus generum est homo.

Et perduxit ipsam postea ad mundum superiorem, ut sit ipse adjuvans ad libertatem suam: Mundus superior habet semper effectum in homine, & perfecta inspiratio ejus scilicet hominis in morte sua, usque ad firmamentum, nec deest perventio, donec revertatur, quod egressum est de mundo superiori, ad locum suum, pars post partem: nec dico quod quidquid pervenit ad firmamentum, pervenit ad mundum mundorum, sed pervenit ad claritatem propter accidentia.

Sed natura fecit in ea membrum generationis, quod licet actio vitiosa naturalis ex ea exerceatur, per illud tamen generanera-

neratur, quod attrahitur: Dicit: quod hoc membrum est à natura, & dicit, quod licet hoc membro vitiosa actio naturalis fiat, per ipsum cum generatur animal à quo attrahuntur vires ad superiora: & erit una causarum producentium ad propositum.

Et habitavit loco superiorum, & elongauit animam, donec direxit eam in reversionibus ad membrum nobile, sicut lucerna, & rectificavit cum præparatione, qua liberatur natura, similiter ingematur. Locus superior est cerebrum, & est sedes intelligentiæ, & cum esset factum cerebrum, factum est cor, & est sedes animæ. Et cor est sicut dicit philosophus, in forma lucernæ habens inferius grossum, & os superius, & sanguis circundans ipsum, est similiter in tali forma: Et stetit intelligentia in illo membro regens animam, & juvans ipsam in sua liberatione. Et quod dicit: quod natura similiter ingematur, est quod natura indiget & appetit animam, & adhæret ei, & ingematur in eo, per quod habet potentiam super eam. Unde quicumque est ab homine effectus assimilatus intelligentiæ, est juvans animam ad liberandum eam. Et quod assimilatur naturæ, augmentat ad substantiam communem.

Et utitur animâ natura, quod autem infirmatur, ducitur. Sicut præparat intelligentia præparationes in liberatione animæ, similiter ingematur natura ad adhærendum ei. Quod autem ex anima est impotens, licet sit propè liberationem à natura grossa, natura tamen utitur illa sibi simili, ut per illam habeat vigorem super ligatione.

Et præparavit præparator animal, ita quod fecit attingere ad mundum superiorem, ut sit attrahens ab eo. Animal & spiramen ligatum pervenit ad firmamentum, propter quod per motus suos scilicet firmamenti habet effectum in animali, & est semper habens effectus, & attrahit ab animali & augmentabili, quod est vegetabile, & ab alijs etiam corporibus.

Quod autem est ex germine, sive corpore superiori conveniens corpori fluxibili, juvat naturam in actione sua: quod est conveniens sicco, facit contrarium. Præcessit ex dictis meis, in isto libro, & in alijs de corpore fluxibili, quod sufficit & insinuavi, quod est fundamentum sive inferius naturæ, & quod est fortius corporum in adhærendo animæ, quod quod si vincit siccitas, non juvat naturam in sua actione, & quæ sunt humida, juvant valdè, & ponam

hoc

hoc inquisitori ut intelligat, & verificetur, apud ipsum quod sapientes per judicia stellarum opinati sunt, & quodlibet illorum secundum arbitrium suum, sed secundum probationem, quod quidam planetarum errantium sunt fortunati, & quidam mali: ita tamen quod plures illorum ignorant causam in hoc. Fortunati autem apud eos sunt: Iupiter: venus: & Luna: Mali saturnus: Mars & sol: & in veritate non sunt opinati hoc, cum mundus sit essentia naturæ, & locus compositionis, & fortunium apud illos est, quod juvat illos in actibus suis, & ducit eos ad votum suum. Malum vero est quod contrariatur huic. Appropriantur corpora, quibus appropriatur humiditas fortunio, & corpora sicca infortunio, & pervenerunt ad cognitionem illorum in veritate, per tentationem & auditum, quamvis ignorent causam. Hoc est quod apparet in planetis errantibus qui habent effectus manifestos, & totum firmamentum & corpora fixa, in eo habent similiter suos effectus. Nonne vides quod erat terminata opinio antiquorum, qui * Brahannes, qui comparaverunt illa complexioni septimæ: Signata vero, non appropriantur, sicut appropriantur septem, quia in signis cadit aliquid graduum planetarum, diversas habens naturas, propter quod necesse fuit dominis judiciorum ponere terminos, & modos, & gradus illuminatos, & tenebrosos & alia quæ signant diversitatem, & quæ exaravi in libris meis in hac specie integrè, & perfectè: Et quædam ex dominis judiciorum exceperunt solem in dictione fortunatorum, & hoc sine causa, quia expositurus sum si DEUS voluerit: Sol itaque cum multiplicata sit in eo substantia simplex illuminans, non pervenit ad animas ex eo quod aliquid nocumenti sicut pervenit à saturno & Marte, propter convenientiam illius substantiæ, videlicet simplicis animæ tantum, propter hoc deficit & peiorat: & maior effectus eius corruptione naturæ est, cum attractione & aliis nocumentis dissolutionis, & effectuum malorum, & sol similiter non vacat istis, sed diminuuntur effectus eius in aliis: sed plures sapientum judicaverunt de pravitate sua, & solet esse altitudo & nobilitas in filiis malorum, & hoc non est sicut effectus fortunatorum, sed sunt potentes supra naturam, & habent effectus, qui non conveniunt naturis, & nobilitas est propter potentiam illorum, & ille apprehendit cognitionem horum, qui novit causas generationis, & qui novit cursus verborum & translationem

*Bragmanni forte.

nem dictionum in necessitate, & quod intelligitur ex dictis in nimietate.

Et quod attraxit superior, attraxit præpositus illi ab eo secundum quod est possibile, & reveruntur reliquum inferius: Firmamentum cum sit proximum naturæ, recipit ab ea mundum & immundum: quod autem recipit de mundo accidentibus vacuo, attrahit illud ab eo simplex: Quod autem est sordidum aut compositum reduxit ipsum firmamentum ad inferius. Ut curret super illud præparationibus, tunc attrahit ipsum similiter cum dimunutum fuerit à sua compositione, & clarificatum fuerit sicut, facit semper, donec convertatur totum ad generationem & rotunditatē, sicut fuit prius, & sicut attrahit firmamentum, ita attrahitur ab eo, & attrahitur similiter ab attrahente, donec terminetur attractio usque ad intelligentiam:

Homo est dignior animalium & propinquior simplici: & hoc propter intelligentiam: Non est mihi necesse probare actionem hominis super cæteris animalibus quod manifestum est. Quod autem dicit philosophus: Et hoc est propter intelligentiam: est modus partis suæ, in generatione animali in homine, & factus est genus generum & forma formarum.

Et cætera animalia non perveniunt ad ætherem, nisi cum aliis corporibus. Opinatur Plato: quod pervenit homo, cuius summa est justitia, ad substantiam largam superiorem, cum assimiletur loco summo, ex operatione sua, & negat quod aliquid ex animalibus penetret illud prẹter solutionem eorum vires quæ reducunt illa ad æqualitatem:

Et hoc est quod homo est discernens & assimulans: Sed universa animalia sunt bruta repugnantia: Opinio antiquorum est: quod in animalibus sint duo spiritus brutales: Vnus attribuitur irascibili: & alter concupiscibili: Et timor est secundum infirmitatem spiritus irascibilis: Hi autem duo spiritus, cum appropriati sunt primo de mundo simplici: Homo non apprehenditur cum his duobus similibus generibus, videlicet ambobus spiritibus, genus rationale, & intellectuale, quibus abundant, & appropinquat similitudini simplicis:

Et præparatio, non solvit cum animali tantum, sed & cum cæteris rebus similiter. Genus humditatis necessarium est ad hoc. Dicit: quod reductio rei ad simplex, non est cum animali tantum, sed cum omnibus corporibus, similiter & quod dicit,

dicit, quod necessarium est ad hoc genus humidum, significat animalitatem, & quicquid in quo dominatur humiditas, est agens, ad formandum animam in eo. Hebuh.

At quod est in planitie alta, est velocius ad perventionem, & quod est in finibus fortè cadit super ipsum prohibens: Signat per planitiem altam superficiem terræ & aquæ: Quod autem est in hoc loco, est facilè ad perventionem per attractionem corporum superiorum, quorum est attrahere, & quod erat in finibus, cadit super illud prohibitio. Sicut corpora dura prohibentia à penetratione, & alia ex accidentibus. Hebuh habes.

Propter quod videmus resideri in finibus res propinquas æquitati: Significat per resistentes illud, quod invenimus in finibus terrarum, & in mienris, & substantiis lucidis, quibus est elucentia quod est simile simplici: Dicimus ergo quod illud ex eo recedit illuc, quod corpora duræ compositionis prohibentia aliquid ingredi super ipsis prohibuerunt illud, à penetratione: & manifesta est hujus dicti veritas, quia non possumus invenire mineras substantiarum nisi sub lapide duro, habente partes consertas, nisi fortè conscindantur à corpore aquatico perfluxum. Vnde invenitur interdum in ripis, inter arenas & hoc est quod scinditur tempore postquam coagulatur & stringitur, & remota est ab eo dissolutio. Illud verò quod est vapor, vel in eis partibus subtilitas non retinetur nisi à corpore duro quod prædixi, & quandoque est lapis qui circundat substantias, velut spongia, & infirmus, & genus tale videlicet est lapis, prohibens substantias à penetratione. Sed lapis est durus qui super exstat hos lapides, quod illud quod prohibet à penetratione ex eo prohibet, quod aliud non ingreditur, super ipsum lapidosum, & est lapis qui circundedit hoc sicut vides quod ingreditur.

Et per motum corporum superiorum est, quod solvuntur hæc corpora: Corpora superiora efficiunt in re effectus, quibus solvuntur, & subtiliantur: Deinde attrahunt illa, & est potens in sua clarificatione, dum est infirma, non habens partes insertas. Hebuh.

Et vapores ascendunt cum terminis quorum pars stabit prohibenti & pars fecibus: Vapores ascendunt per affectum circundantis, quorum pars stabit ex eo, quod appropinquat laminæ altæ, duabus de causis. Quarum una est prohibens, quod nosti, & hoc plus accidit vapori subtili, multæ claritatis,

tis, & causa secunda est fex quæ retinet res, & prohibet ab exaltatione.

Et retinetur per fluxum humiditatis cum sit inferius: Hoc accidit pluribus substantiarum & video fixionem: Hebuh. & non humiditatem & fixionem sulphuris, & attramentorum propter multitudinem fecis.

Ferrum est substantia terræ, potens vicinitatem suam. Ferrum est substantia terræ sicut dixit: nec potest separari, & est cum hoc multæ fecis, & siccum & nunc siccum non apprehendit, ita non vacat ut non permisceatur in tempore, quo erat dominans super illud pars humiditatis, sed ingreditur super ipsum aliud, & separatur tunc in finibus.

Alkien terræ, est alkien animalis: In finibus terræ in lamina alta, sunt vires præparatione, sicut vires animalis quas vocant medici alkien. Hebuh.

Illud clarificat semper & dividit sicut scis, & nutrit: Hoc alkien terreum clarificat, & mundificat, cum maturatione & præparatione recta, sicut accipit alkien animæ vires nutrimentorum.

Ex opere suo est, ut convertat corpus terreum & aquaticum corpora diversa: Hæc præparatio est, ut convertat terreum & aquaticum, cum præparatione propter quæ est ista forma: cum autem compositum fuerit iterum compositione diversa à compositione prima, figurabitur figura quæ componi conveniat.

Hæc compositio secunda non est sicut compositio prima, sed per aliud ingrediens, aut prohibens: Compositio quæ fuit in principio est compositio quæ translata est à termino simplicis ad terminum naturæ, & hæc secunda compositio secundum philosophum est, quod hoc corpus, cum separet partem compositionis, tradaverunt ipsum venire ad suum mundum: Duo quorum unum est quod permixtum est, in separatione sua aliud turbidorum corrumpentium quæ resident inferius. Et sciendum est quod prohibens de quo locutus sum in eo, ubi invenit locum & figuram, quod res in id, quod est sibi cõveniens penetrat, & quod est sibi quem prohibentis non penetrabit in id, quod nutrit ipsum in sua forma. Hebuhabes.

Compositio quæ est causa prohibentis, omnibus compositionibus est durabilior: Non fluit donec reducatur ad fundum: Oportet te scire quod compositum reducitur ad æqualitatem, per alterationem & mutationem, à sta-

à statu suo ad aliud: Corpus vero similes habens partes, & sibi convenientes sicut aurum, & rubinum rubeum, non est susceptivum alicuius, quod permutet ipsum à sua essentia. Cumque sit tale, durat in statu suo, & non mutatur à forma sua, & ipsum non reducitur ad æqualitatem.

Cujus autem conversio fuerit ex aqua est lucidum: cujus verò à terra est susceptivum liquefactionis: Conversiones fiunt pro majori parte ex aqua, & terra per aërem & ignem, quod aër & ignis sunt duo elementa agentia, & aqua & terra sunt elnmenta super quæ currit plus actio: Dixit ergo philosophus: quod substantiæ lucidæ velut rubinum, & alia ex substantiis lucidis, conversiones earum sunt de substantia aquæ, quod aqua est substantia lucida, & istæ substantiæ sunt similiter: sed substantia susceptiva liquefactionis sicut aurum & argentum, est conversio eius de substantia terræ & illa est homogenea igni, ex una duarum extremitatum: Vnde facta magis susceptiva præparationis eius, cum una extremitatum ignis sit siccitas, & terra similiter se habet, & aqua & ignis sunt repugnantia ex duabus extremitatibus. Hebuhabes.

Nec est conversio in elementis ex his sed per dominationem: Prævidit, quod forte inquisitor dubitavit de dictis suis, in causis naturæ, quem non latent hæc verba philosophi: Vnde voluit significare nobis, quod conversiones non sunt ex aqua & terra præter aërem & ignem. Cum elementorum aliæ super aliis ingrediantur. Quod autem convertitur ex uno convertitur ex quatuor. Cum ergo aliquid convertitur ex aqua & terra, signatur per hoc pars super quam mutatur terra, & aqua vincit.

Et non desinunt elementa similiter diversificari, & mutari, & ex eis in omnibus statibus solvuntur partes. Corpus cum mutatum fuerit de forma ad formam, non vacat quin solvatur ab eo pars, quæ venit in mundum superiorem, licet quod resederit sit maius. Hebuh.

Et expressum & circundatum in eo, & solutum fuerit ex eo parum ipsum tamen in longo tempore finietur. Quomodo præparatio in toto perpetua: Dicit quod natura terminata & modicas habens partes, verum tamen oportet fieri totum in tempore longo ad mundum superiorem, & quomodo & præparatio est de mundo superiori in reductione, ad æqualitatem semper stabile. Hebuh

Scientia huius quod venit post, est scientia huius, quod est re-

est retro intelligentiam, propter quod remoti sumus ab eius apprehensione: Dicit quod cum reducta fuerit res, sicut fuit in principio, quod scientia quæ venit post non comprehenditur, cum hoc quod est retro intelligentiam, non apprehenditur eius quantitas & qualitas desiderata Hebuh.

Si esset usque ad intelligentiam, & inferius appetissemus apprehensionem ejus: Dicit quod hoc, quod dividitur per præparationem, non est possibilis apprehensio scientiæ illius quod venit post cum illud qui apprehendit —— apprehendit effectum eius in omni tempore: sed circundans totum præparans, totum est præparator per hoc, quod non apprehenditur ejus & veritas, & quidditas: Sed contradicunt stagyrici philosophi in hoc, & locuti sunt in impossibili ex scientia, & significatio huius si est intelligibilis, necesse est ut inquiratur de eo utrum duret, an non: Sed de responsionib. philosophi est quod dicit, quod non discernitur per præparationem, tamen illa sit intellectualis, & alia ex causis demõstrationibus quæ prætermitto cum non habeant in hoc loco modum ponendi. Hebuh.

Quod autem invenimus in principio, & in fine est, ut stemus super quidditatem præparationis: Dicit propositum meum est in præterito & in præsenti, ut faciam te stare super præparationem, & quidditatem ejus, ut sis in præparatione tua magis industrius.

Propter quod notificamus partem præter investigationem: Dicit quod significativa ex causis radicis, & finis est secundum partem, quod sufficiens sit præparatori operis, & prætermitto investigationes quibus causatur in confirmatione apud lites. Hebuh.

Et si insumaverim opus propter hoc, quod exemplificavi: *Proponam iterum à quo augmentabitur in probatione*: Arbitratur philosophus quod insumatione quomodo insumavit, sit exemplificatio operis: & dicit, quod insumam iterum aliquid per quod augmentabit operanti probationem & directionem.

Oportet ergò te scire, quod non solvitur res, partes habens constrictas, nisi per dominationem ignis vel aquæ: Cum constrictio pertinet, & firmitas compositionis sit per dominationem substantiæ terræ tardæ & infirmitatem aëris corpora resolventis. Non potuit aër subintrare, cum partes sint jam constrictæ ibi: Necesse est ergo, ut dominetur ei pars ignea vel aquatica: ignea propter propinquitatem suam ad sim-

plex: Aquatica etsi sit fundus naturæ, pervenit tamen perventione, in defectu, de necessitate fecit statum quod ei accidit propter solutionem, quo accedit ad æquitatem: Hebuh habes.

Et videbis in examinatione, quod non poteris pervenire ad illud quod vis nisi per id quod assignavi. Separatio quam oportet te facere in re, non erit nisi postquam calcinaveris ipsam vel solveris. Calcinatio verò fit cum parte ignea, & solutio cum parte aquatica: Hebuh.

Cum dominatus fuerit erit postea, aquatica magis susceptiva: Quædam corpora cum calcinata fuerint, facilius solvuntur, & quædam sunt quæ non solvuntur, nisi per calorem & humiditatem. Sed calor est una extremitatum ignis, & ignis cum ingreditur proprium eius est resolvere partes rei. Vnde erit postea magis susceptivum partis aquaticæ, per id quod facit ipsum ingredi.

Si autem feceris cum igne sicco, invenies laborem in retentione, & in separatione partium spiritus: Quicquid in quo multiplicatur & vincit, super eo pars simplex comparatur spiritui: Quod autem est ex ista re videlicet super quo vincit simplex, in termino quod debet ut sit dominans, appropriatur ei nomen spiritus, & est pars quæ potest moveri sine instrumento, & quicquid est inferius, est hoc præcipuè cum permixtum fuerit parte humiditatis comparatur animæ, & est inferius spiritu: Dicit ergò philosophus: quod opus si fuerit cum igne sicco, cum difficultate retinebitur res ex eo, cum ignis sit sicut vides separans, petens superiora, & difficilis erit similiter acceptio partis, cui appropriatur nomen animæ, cum illud non retinetur, nisi per partem humiditatis sicut nosti: Hebuh.

Cumque solveris post calcinationem, si indiget hoc, præpara opus in instrumento, quod assignavi in principio: Dicit: cum solveris rem post calcinationem si indiget illa, & hoc est quia quædam opera sunt, in quibus sufficit putrefactio sine Calcinatione: Et cum direxeris partem, sicut possibilis est in ea separatione cures de calcinatione cum volitum de calcinatione in hoc gradu est ut dirigat rem quod suscipiat divisionem: Et vult per instrumentum, quod assignavit in præcedentibus, vas cujus pars ingreditur partem, quod est ad formam duorum cubitorum, quorum interius sit perforatum in inferius, & super illa debet aptari vas, quod est ad modum alembici, & sit factum de corpore quod exemplificavit philosophus. Hebuh.

Cum

Cum autē solveris cum calore & humiditate, generasti aërem solventem, & cœpisti per extremitatem ignis & aquæ: Pars dividenda, vincit super ea restrictio partium & spissitudo ejus substantia terrea, cujus contrarium est quod mutat ipsum a forma sua, cum nō adjutus fueris calore & humiditate, hæc est substantia aëris corpora resolventis: Et cœperis extremitatem ignis & aquæ, quod una extremitatum aquæ humiditas, & una extremitatum ignis calor: Hoc totum juvat ad imitationem partis terreæ à sua forma.

Et cave ne pervenias in putrefactione ad terminum mora. Cum transierit res in solutione, mora fortè augmentatur in compositione. Vnde philosophus docet te cavere ab hoc.

Et præpara, & esto longaminis in tuo opere, & ne quæras velocitatem complementi, quia hoc ducit ad remotionem remotam: Plures tentantium hujus operis, propter festinationem apprehendendi fortaſsè præparaverunt præparationem secundam priusquàm primam: & hoc est ex his quæ corrumpunt & removent ab apprehensione.

Et hæc species actionis est, de fortioribus passionibus animæ: Ferè philosophus in hac opinione potest convenire, sophistis, & hoc quod opinantur, quod delectatio sit passio animæ, cum sit appetitus rei ante tempus suum, tristitia quoque in anima, est appetitus evasionis aræ ante tempus suum: sed appetitus rei ante tempus est antè rectitudinem, & tale est vitium animæ: sed genus gaudij componitur, & eius est sanguis & genus tristitiæ componitur, & eius est cholera nigra, & phlegma salsum, cujus rationem non fuit conveniens ponere in hoc libro: Sed quod philosophus duxit in exemplum, locutus sum de eo.

Si longanimis fueris præparatione: sapienter fluere fecisti partem appropriatam animæ inferius, & sublimasti partem appropriatam spiritui superius, & fixisti partem appropriatam corpori in loco suo: Si miseris opus in cucurbita inferius perforata, & locaveris istam infra aliam, & aptaveris coopertorium, quomodo tibi aſsignavi & præparaveris cum calore leni & humido non calore fimi, quia ille tardat & non potest penetrare ad id quod quæritur, & similiter putrefacit & turbidam facit. Sed per aquam calidam, fluit pars super quam substantia animæ vincit cum humiditate, cum timuerim, quod ipsa videlicet humiditas ad-

hæret animæ: fluit igitur id quod appropriatur spiritui humidum liquidum, ita quod non potest permisceri aëri, propter sublimitatem suam, & remanet corpus in loco suo viribus spoliatum, intellige hoc. Hebuh.

Cum separaveris separatione hac erit appropriatum nomine animæ compositum humididate: & appropriatum spiritui compositum parte convenienti cum aere: & corpus siccum super quo vincit substantia terra: Dixi in præcedentib. quod impossibile est, quod tu dirigas spiritum vel animam in foro naturæ per se, ut non commisceatur ad formam compositi, cum autem nominamus animam vel spiritum in hoc corpore signamus per hoc partem in qua & super quam vincit unum de duobus: Pars verò animæ composita est humiditate, propter adhærentiam suam & quod componit, cum parte ignea permixtum est cum eo pars subtilis fluxibilis proxima generi aëris.

Adhibe laborem ad conservationem, partis spiritui appropriata: Cum anima retinetur ab humiditate, & corpus sit fixum propter grossitudinem suam illud quod oportet conservari studiosè, est pars mixta parti aereæ, ne commisceatur suo simili. Hebuh.

Et oportet te exercere separationem pro posse tuo, donec non remaneat de viribus, quod non sentiatur: Sicut oportet te dirigere rem in qua vincit anima, vel spiritus ita oportet te discernere corpus ut non participe tum eo aliud, & cum cognovisset philosophus quod non possumus evacuare corpus ab his viribus, dixit non sentiatur. Hebuh.

Et cognoscitur hoc per abscisionem & recessionem vaporis: Majus signorum quod res vacuata sit, eo quod erat in ea, est cum præparatur præparatione, quâ extrahitur quod erat in ea nihil exit ab ea. Et similiter si res subtilis æqualis permixta fuerit spisso, facit in ea albedinem & pulchritudinem, quæ cum separata fuerit privatur toto quod erat in eo. Quod verò erat in illo, ex eo erat: Ego verò arbitror non ex opinione philosophi in hac specie operis, quod quicquid non potuit calor & humiditas extrahere, in tempore quodam calor & siccitas extrahet illud vel partem in modico tempore. Quia jam supervenit ei præparatio solutum subtilians & fecit ipsum conveniens sibi in subtilitatem: Cum autem obviaverit elemento acuto veloci, quod est ignis, apparet quod est in eo per separationem projice parum ex isto corpore super ignem, si fecerit fumum vel videris quod separe-

tur

tur aliquid ex eo, reducas ipsum ad præparationem, & expectes donec perveniat ad hoc quod conveniat operi.

Quod autem posuimus hoc in circuitu & determinavimus tempore operibus est ut habeas copiam temporis: Nonne memor es, quando præcepti tibi, & exemplificavi in præcedentibus ut sit præparatio tua de solutione in tempore quod ei conveniat: Et similiter de separatione & calcinatione, & aliis ex speciebus operis: Unde dedi tibi copiam temporis, ut fiat opus tuum cum longanimitate.

Et oportet uti ingenio in his partibus, ut sint resistentes elementis: Plato. Hæ partes divisæ indigent in præparatione sua curâ, ut resistant elementis, & præcipuè igni, quæ verò resistentes resistant separantur, & deficiunt: Unde præcipit senior ut utaris ingenio in hoc. Hebuh.

Quod autem non resistit res ei est propter defectum & similitudinem. Quicquid non resistit igni, est duabus de causis, quarum una est debile, defectibile, diversum, in sua essentia verum de facile accidit ei corruptio: Secunda est, quando est simile igni, tunc velociter exuritur: Oportet igitur opus exspoliari his duobus generibus: Hebuhabes.

Et illud super quo magis timeo est fluxibile: Anima scilicet, quia in humiditate, quæ est in anima est pinguedo, cum qua velociter accenditur ignis in anima. Et est res cujus præparatio vexavit multum antiquos, quia extrahere hanc pinguedinem difficile est: Intende igitur quæ sequuntur ex dictis philosophi, post hoc, quia inveniet tibi ingenium in hoc.

Præpara ergò secundum per vices, sicut fuit præparatio donec præparatio perficiatur. Vult per primum positio operis in cucurbita & separatio: Et vult per secundum, ut præparetur anima & spiritus unumquodque per se, sicut fuit præparatio operis primi, multotiens videlicet, donec perveniat in separatione ad terminum suum: quia anima si præparata fuerit præparatione prima, non potest esse quin remaneat in loco corporis aliquid, & sublimabitur ex ea aliquid conveniens spiritui similiter.

Adhuc sequere cum tempore, partem cum parte. Præcipit ut sequaris id quod sublimatum ex anima cum spiritu primo, & quod remanet in loco corporis, cum corpore primo, donec totum liberetur tibi, & dirigatur tibi in eo præparatio.

Et extrahetur pinguedo cum aliquo corporis, & extrahetur occultum in corpore, deinde extrahe ipsum similiter: Anima si reducta fuerit super corpus, impossibile est quin apprehendat aliquid partium suarum animæ. Et si præparaveris ipsam præparatione quæ dimittat in ipso partem nobiliorem, & vacuum fuerit à magis proprio, præparasti, quia potes postea extrahere partem nobiliorem a corpore. Et si præparaveris ipsam præparatione, quâ apprehendit magis proprium, & vacuum fuerit à nobiliori, præparasti ipsum præparatione perfecta, quia consecutus es propositum. Et facile erit tibi postea mundificare corpus, & scias quod illud quod remanet ex anima post extractionem pinguedinis, est tinctura amabilis, & componitur animæ in fixione sua quæ est post hoc quam præcipit philosophus in hoc dicto suo: Hebuh

Et figes eam tunc cum humiditate spirituali quia illa cum obviaverit elemento, separatur, & non attrahit secum ligamum ex ea: Signat per humiditatem spiritualem, quæ est in spiritu sublimato, nec est ista humiditas illa quæ est in anima, quod hæc humiditas est sicut umbra, quam colligit aer superfluus ab elementis: & humiditas animæ est sicut pinguedo, quæ non potest separari ab re in obviatione elementorum: Et cum separatur ab elemento, & elongatur attrahit secum rem sibi admixtam: Et ista humiditas spiritualis retinet animam, secundum quod est necessarium retineri: cum volueris quod separatur leviori separatione: Sed pinguedo contrario modo se habet, sicut exemplificavi, & exemplificabo nunc, ut sit amplius in notitia inquisitoris. Si pannus aliquis intingatur in aqua: Et obviaverit ei post aliquid caloris ignei vel aërei, recedit humiditas, & remanet pannus in statu suo: Si verò mergatur in oleo vel pinguedine, non separatur ab eo per calorem igneum vel aëreum, nisi destruatur pannus: & talis similitudo est in anima intellige hoc, nec poterit separari à panno oleum, nisi per humiditatem & obviationem aliquorum elementorum siccorum, & est lex per id quod præparavimus in anima: Hebuhabes.

INCI

INCIPIT VLTIMA PARS Hujus libri:

DIXIT *Plato: Et corpus cum separaveris ipsum, fer super illud calorem suum, mundificabit enim ipsum valdè:* Et præcipit ut maturetur in calcinatione corpus, post separationem ejus, & mundificabitur & clarificabitur, & extrahentur divisiones ejus, & quicquid in defectu: Quod autem præcipit hoc post separationem, est quod corpus quando commixtum est re proxima spiritui vel animæ separentur abigne & dividantur quod anima & spiritus habent naturam recedendi & separandi: unde quando permixta sunt, corpus etiam separatur cum separatione sua: Hebuhabes.

Et corpus post calcinationem est durum, cui non adhæret anima & spiritus sicut erat: Opus rei quam insumavit philosophus, in corpore ex divisione adhæsionis est durum vel infirmum. Et hoc opus est reductio rei, ad vires simul simplices, & quando est tale non remanet in Curia naturæ per compositum quod componat ipsum. Cumq; pervenerit corpus ad hunc locum, est rectificans rem sine ingressione super eam & permixtione & defectus, & compositio est ad plus, per ingressionem & permixtionem:

Et quod factum est, non receptivum illius est quod præparatio perduxit ipsum ad mansionem susceptivam: Effectus rei infinitæ: Et quomodo de igne, & commutavit ipsum à compositione prima, & non est de genere: Res præparata propter subtilitatem partium suarum est facilis in ea effectus: Ignis autem quando obviat corpori præparato, efficit in eo effectus, quibus mutatur à forma sua priori, & non potest tunc esse de genere illius quod separatum est ab eo ex spiritu: Hebuhabes. Ham.

Et necesse est in principio divisionis esse corpus fuscum nigrum: Et animam rubeam lucentem, & spiritum album qui potest propter subtilitatem suam spoliari calore: cum perfecta fuerit præparatio æquantur: Primum quod apparet ex effectu separationis, est manifestatio coloris rei appropriatæ: Anima autem in qua vincit pinguedo & calor, necesse

fuit rubedinem apparere in ea : spiritus autem quando exaltatus est ab anima, factus est color eius colot lucens, diversus à coloribus, & est color lucidus : Corpus verò cùm sit ponderosum & est genus terræ, necesse fuit apparere in eo & super eo colorem terræ : & insuper oportuit, nigredinem apparere similiter in eo, propter adustionem suam & spoliationem virtutum ab eo : Si autem reduxeris illa ad æqualitatem æquantur.

Corpus vero in principio calcinationis erit fusci coloris : cum autem præparatum fuerit, fiet similiter clarum: Corpus quando calcinatum fuerit calcinatione perfecta spoliabitur genere ferreo, similiter fier & color eius, sicut color proximus simplici, qui est albedo. Hebuhabes.

Fiet anima similiter, spititus vero erat proximus prius. Reducitur color animæ similiter, in clarificatione ad albedinem proximam simplici. Et quod dixit: quod spiritus erat proximus prius, est quia color spiritus in principio separationis, est proximus colori, qui erat omnibus in perfectione operis. Hebuhabes.

Et apud calcinationem corporis coque spiritum & animam : Quod autem quæritur in calcinatione corporis est mundificatio: Spiritus verò & anima cũ conversa fuerint in illis : hæc species operis ingeminatur in illis per decoctionẽ.

Coque balneis aereis : Et fac durare super illud præparationem, sive dierum criticorum lunæ, sicut oportet durare calcinationem diebus criticis lunæ medix : Balneum aëreum, est balneum humidum, quod oportet esse ad formam balneorum. Et in quantitate caloris eorum, & sicut Lampades suspensi in balneis, & finis dierum criticorum & medium eorum, Hipocrates posuit hæc in libro eorum suo, quæ interpretatur per hebdomodas expositionum, & innuit ibi, quod finis dierum criticorum, in morbis acutis. 28. dierum criticorum, in his morbis scilicet acutis. 2. vel 7. dies, cursus lunæ à quarto in quartum : Sed dies critici temporalium morborum sunt 90. dierum, & in communi cum hoc sit sumptum de circuitu solis. Præcipit ergò senior, ut continuetur separatio in opere decoctionis. 28. diebus, & super opere calcinationis. 2. vel 7. diebus. Hebuhabes.

Et porta super corpus. & esto longaminis in decoctione: Et cave ne ingrediatur super eis aliquid, in quo sit aliqua corruptio: Oportet calcinari corpus igne fortissimo, positum in vase, facto de luto crucibulorum, & mutari de vase in vas singulis

gulis IX. horis, quia vas non posset sustinere ignem totis diebus calcinationis: Sed decoctio fit in vasis vitreis ore clauso, clausione sapientem & eorum luto facto de solog, & cathannæ: & habeat tantum caloris quantum potest sustinere corpus humanum, & evacuatur balneum singulis quatuor horis ab humiditate, præter calorem una hora, & tunc aperiantur ora vasorum, ut exeant divisiones ad incensionem decoctionis in sua extractione. Deinde claude adhibita cautione, quam docuit te philosophus quod est ne ingrediatur super re quod ipsum corrumpat: Et oportet te scire quod timetur ne ingrediatur super calcinationes & maneat cum ipso aliquid ex eo, cum sit proximum ei, quia calor non stat post abscisionem suam ab eo: Et oportet caveri ne ingrediatur humiditas, super id quod decoquitur, intellige hoc: Hebuhabes.

Post calcinationẽ & decoctionem reduc ea singulariter ad sublimandum unumquodq; per suum simile, quæ si defecerint, scias quod errasti: Ergò corrige errorem tuum: Quod dicit per suum simile, vult quod sublimetur calcinatum per Aluthel, & decoctum per cucurbitam: Et hæc sublimatio est probatio operis. Et hoc est corpus, quod si sublimatum fuerit ex eo aliquid in hoc gradu, est signum corruptionis operis, quia intentio in eo est, ut spolietur ab eo, quod sublimatur & dividitur: Spiritus verò & anima si remanserit ex eis, quod non sublimetur vel dividatur pars à parte, est signum corruptionis similiter: Cũ opus majus est, ut existant vacua ab adustionibus, & fecibus, similia corporibus unius essentiæ Heb.

Si videris opus in sublimatione alina quàm simile præparando quia eius præparatio prosperior quàm alterius: Cum sublimaveris calcinatum & decoctum, & inveneris aliter quàm rectè, reduc ea ad opus, quod præparatio eorum est levior, quàm incipere in alio. Hebuhabes.

Verumtamen sit præparatio tua in toto præparatio instrumenti in corpore circundanti: Significavit per corpus circumdans firmamentum, & signat præparationem in eo conversiones per quas fit reductio rei ad mundum superiorem. Nonne vides vegetabilia & fontes aquarum, & animalia quomodo convertitur & exaltatur ab eis simile: Et descendit ab eis grossum: Et inducitur ad suum simile, in tempore suo: Et præparatio est hæc videlicet conversatio ejus superna: Sed si non apparet præparatio, nisi in corpore fluxibili quod est aqua, sufficit etiam super volitum, quia videmus aquam exire, à fortibus & à corporibus terreis: Et est tunc simplex unicũ,

 separa

separa ea ex ea, & remansit, super faciem terræ, quam attrahit calor aêris in facie terræ, & animali & vegetabili, & fugit postquam superfluit ab ea pars æqualitatis ad fundum vel interius: Deindè ascendit similiter & præparatur præparatione sua prima: Et quod verificat hoc dictum est mare, quia quã diu aqua est quieta in eo, & præparatio durat in attractione ab eo facta est vincens super illo, & nisi esset, quod infunditur in eo ex aquis fontium, & quod reduxit aêr ad illud, fieret ad momentũ fecis & defectus, quibus non formaretur in eo animal, cũ præparatores ex præparatione sua est reductio subtilis super grosso, per quod faciunt facilem reductionem grossi ad æqualitatem: Sapiens ergo reduxit illud ad instrumentum perducens ad volitum in sua scientia: Hamed.

Et quod stagyrici opinantur, separationem multis speciebus, de quo non cures, quia properabitur in eo quod reducet ad æqualitatem: non in eo quod separabis singulariter, ex elementis naturarum. Quidam antiquorum & etiam nostri tẽporis sunt, qui dividunt rem duabus dictionibus; & insuper audivi ab inquisitoribus, quod quidam nostri temporis divisit à capillis multas species, & assimilavit, quamlibet speciem in quibusdam salibus, & substantiis, sicut sal armoniacus, & markasita, & atramenta, & dicit philosophus quod illud est inutile, cum volitum sit reductio rei ad æqualitatem, non separatio singularis elementorum.

Et difficile erit tibi reducere rem ad simplex, quia in initio secundo natura est adjuvans te: Hoc dictum philosophi aperit hoc in quo stupefacti sunt plures tentantium hanc sciẽtiam & hoc est quod permixta est opinio in eo, quia videtur eis, quod præparatio in initio secũdo, sit difficilis, sicut difficultas operis, in reductione ad similitudinem simplicis: Sed philosopho videtur contrarium huius opinionis, & est verum, quia est opus in foro naturæ contrarium naturæ: Initium autem secundum naturam assimilatur ei, propter propinquitatem suam ad illud.

Cumque direxeris unumquamque speciem ex partibus operis, sicut oportet te dirigere, reduc spiritus ad corpus & sublima illud, quia sublimabitur: Spiritus si reduxeris ipsum ad corpus, post præparationem cum sublimaveris ipsum, sublimabitur cum illo non per ad hæsionem, sed per virtutum spiritus, quia spiritus tunc portabit, quicquid approximatur ei, ergò quomodo quod initium est ei, hanc sublimationem oportet esse cum calore sicco simili spiritui. Quia si cum humiditate

miditate separetur spiritus cum utilitate sua in opere, & remaneret corpus, & hoc est majus signorum quia sublimatio, non est propter adhærentiam vel adhæsionem.

Et quod sublimatur ex hoc, est clarum lucidum & inpermixtibile elementis. Hæc duo genera cum reductum fuerit alterum super alterum, & sublimata fuerint, erit compositio eorum non sicut compositio, & dirigetur ad formam: Cui permixta aliquo elementorum, nisi post divisionem vel sublimationem.

Et reduc super illa post hoc appropriatum anima: Quia commiscentur: Anima propter subtilitatem suam commiscetur eis, non commixtione per ingressionem, sed commixtione qua figitur pars cum parte.

Anima est vinculum spiritus, sicut corpus est vinculum animæ: Hoc cum reducitur ad æqualitatem non potest figi foro naturæ: Et hæ tres partes videlicet appropriatum nomine spiritus, & appropriatum nomine animæ, & appropriatum nomine corporis, licet unumquodque sit reductum ad æqualitatem subtilius tamen & lenius quod est inter illa, est spiritus. Deinde anima, & deinde corpus: Et spiritus qui retinetur ab anima, retinet corpus:

Nec vniculum est sicut naturæ vniculum sed velut compositum: Insumavi in præcedentibus, quod commixtio quæ contingit post, non cadit ex ea in adhærentia, quod cadit in compositione naturæ, quia compositio naturæ est ingressio contrariorum: & hæc compositio est par. P.

Cumque steterit per moram temporis, vincet in eo id quod est fortius, ita ut convertat totum: Admonitio est inquisitori iteratio vel repetitio dictorum meorum, ut consideret hoc per alias rationes & hoc quod ex enunciabilibus, intelligibilibus in hoc libro. Et in aliis qui sunt unius radicis, quod quicquid vicinatur alicui vel permiscetur, convertitur infirmum in fortius. Cum autem præparatio supervenit corpori, ita quod subtiliaverit & fecit ipsum receptivum æqualitatis: Et spiritus & anima similiter se habeant: Necesse est animam converti in spiritum, & corpus in aquam quæ est anima: Spiritus similiter quando intricata sit æqualitas trium, spiritus & invenit & recipit ipsum & assimilatur ei.

Et ipse

Et ipse cum potens fuerit super vinculo non stat: Conjunge ipsum ut gravet sibi simile. Spiritus cum solverit corpus & animam, simul ut existant ad formam suam, non permanet in curia naturæ, nisi occupaveris ipsum: Et occupatio eius est, ut conjungas ipsum cum corpore, de quo præparâsti à principio, quod occupatur in conversione eius, à sua forma ad suam essentiam, à recessione sua. Hebuh.

Et consequentur te cum retentione sufficientia expensarum in reversione ad opus. Superfluum est apud tentantes hanc scientiam, quia qui præparaverit semel hoc opus, ditatus est ab iteratione operis. Sed videtur illi qui non est peritus in scientijs superiorum, & hoc non est nisi quia modicum convertit multum corporis, à sua forma ad volitum cum brevitate sua, secundum quod præparatio est mora temporis sui. Et hoc est contrario modo, & hoc est, quod innuit nobis philosophus, quod spiritus cum mutaverit corpus & animam, ita ut existant ad formam suam, & cum conjunctum fuerit cum eo & corpore, de quo fuit principium operis, non desinit agere in illud, donec convertit à sua forma ad suam essentiam, & direxerit ipsum ad suam formam. Ergò operans dives est per hunc effectum spiritus ab iteratione, velut qui attrahit ignem à lapide, dives est ab igne superfluo quamdiu habet ignem.

Et tantum multiplicatur quod oportebit dimittere ex ipso in quolibet tempore. Hæc res cum mutaverit simile sibi aut aliud à corpore, de quo fuit, augmentatur eius quantitas, nec desinit augmentari, & multiplicari sine termino, ita quod afficiatur tædio operans, & oportebit ipsum relinquere partem, quia sufficit ei parum quod remanet ei, præcipuè cum sit, quod tempus pervenit ei de augmento quod vult quia est sicut favilla ignis in actu.

Et coniungas eum cum eo quod vis, ut convertatur ad se nisi cum eo, de quo fuit in principio nisi feceris hoc fiet Exir id quod coniungitur: Et similiter defecit à pluribus operantium, propositum suum, post complementum operis per hoc quod dubitavit de hoc secreto. Pars de dictis Philosophi est secretum maximum secretorum Philosophorum in hac specie, & est quod terreatur operans quod vult, & consideravi in libris illorum qui præcesserunt philosophum Platonem, ex sapientibus in hac specie scientiæ, & inveni omnes dirigere, ad omnia opera necessaria in opere, quod non est per explanationem, sed per significationem, & excepto hoc maximè secreto,

creto, & opinor, quod qui defecerit in hoc secreto, & si perceperit quicquid præcessit ex dictis, & speciebus operis huius scientiæ non est perceptio sua cum cognitione, nec scientia sua cum certitudine, quia per cognitionem huius secreti oportet verificari apud illum, & quando latet ipsum hoc secretum: adversarius suus improbabit illi, illud quod tenet: Si enim dixerit aliquis: Concessi omnia dicta tua quæ proposuisti: in principijs rerum & unitate essentiæ suæ, in radice & alteratione sua, postea propter compositionem, quæ non causa tua, post in conversione argenti in aurum, & auri in argentum, & alia ex operibus vilibus apud homines in hæc duo corpora pretiosa, apud illos, & æqualiter non con concernit aurum & argentum in hæc corpora vilia, & an est aurum & argentum: est aurum & argentum nisi ex naturis compositis, qualiter ergo assimulatus est eis, propinquum est simplici. Sed coëgerat ipsum causa, & cessaverat opinio sua, quod non poterat repellere animæ & composito, quoniam innuit Philosophus in hoc loco: Et ego ponam rursum huic adversario, in quo erit revelatio dicti philosophi: & hoc est quod dico, quod nos non appellamus in opere similitudinem inter ipsum aurum & argentum, nec contrarietatem, cum res sit simul simplici: Et effectus eius est conversio rerum à sua forma. Quod si projeceris ex eo super aurum & argentum, & alia corpora, non convertunt corpus ad aliud corpus, sed convertunt ad suam naturam: Sed si projectum fuerit super alio corpore illud corpus, super quo projectum fuerit exir, mutat ad suum genus. Exemplum huius si projectum fuerit parum ex opere suo in argentum, non mutat ipsum à sua forma, excepto quod efficit in ea virtutem, quæ poterit convertere rem, cum non sit opus super ipsum, & alia corpora similitudo quam non habet cum alio, sed cum projeceris hoc argentum super alia corpora, convertit illa ad argentum. Ecce factum est exir secundum simile substantiæ argenti, & hoc est, si projeceris ipsum videlicet opus super ære, fiet convertibile aliorum corporum ad substantiam æris. Et propterea dicit philosophus & præcipit, ut illud quo occupetur opus à recessione sit res, de quo præparatum est opus, quia propter propinquitatem operis, ad suum simile componitur & assimilatur ei, cum mutat ipsum totaliter, donec dirigat ipsum ad formam suam, cum sit illud quo occupatur, à recessione de genere suo, non potest ad totam conversionem & mutationem in eo, sed facit illud exir per se, sicut æs erit res quæ con-

vertit

vertit argentum & aurum & alia corpora in æs, & si est argentum erit res quæ convertit alia corpora in argentum, & similiter alia corpora, hoc est potentia eius. Et hoc est quod si res videlicet opus, ingreditur corpus diversum ab eo in principio efficit in eo similitudinem suam, quæ est conversio rerum, & non potest super termino conversionis suæ, sed tunc corpus permixtum opere comprehendit virtutem transmutandi & convertendi in tempore corpus secundum quod innui, & cõvertit res virtute, quam induit ipsum opus, & convertit alia ad se, per virtutem naturæ corporalis. Et quod dicit philosophus quod quidam hominum compleverunt opus, & caruerunt volito, est quod accidit eis per ignorantiam huius effectus. Et hoc est quod ille qui perficit opus cum projicit super aliquo corpore, non apparet ei in illo quod vult & ignorat, quod oportet illud proijcere super corpore, cuius generationem quærit: deinde debet proijcere super alia corpora: Unde caruit post complementum operis adoptione propositi sui.

Et fac: quod proÿcis ex opere parum super multum, ita quod non perveniat per illud nisi terminum exir ad se præter quod æquatur ei: Si projeceris multum ex opere, super parum de corpore, fortassè vincit opus per multitudinem suam super corpore, & mutat ipsum à termino exir, ad suam substantiam & similitudinem in omnibus modis, & fiet tale, quod non habebit similitudinem cum genere suo, & non convertet corpus generis sui

Et quod defuit tibi in probatione: Quem non ducit consideratio ad suum propositum, probatio perducet ad illud.

Et scito quod adeptus es rem magnam per id quod ignorasti, quia secundùm possibilitatem ordinavimus opus tuum & generans: Magnificavit philosophus hoc opus & honoravit, & non est hoc ex eo quod apprehendit per illud divitias mũdi, nisi generatione horum duorum, videlicet auri & argenti: sed ex eo quod apprehendit ex opere æquali. Deinde potest per illud, de generatione membrorum densorum in animali, & melioratione sensuum corruptorum membrorum: si coniungatur cum aliquo membrorum vel sensuum, quia tunc generat in quocumque loco volueris animalis, id quod volueris. Si præparaveris ipsum præparatione quam exemplificavit tibi philosophus. He: Ham:

Si projeceris parum ex eo super multum corporis, fiet in aliqua mora temporis, pulvis cuius retentione non indiges: Si quid operis, projeceris super aliquo corporum, & hoc pa-

tum super multum, cum potentiam habuerit super illud, convertit corpus in pulverem, cuius color est velut corporis super quo proiectum est & hic pulvis exir, & convertit genus suum. Et ego vidi puluerem, transmutantem argentum in aurum, & certificatum est apud me, quod non est opus temporis nostri, sed de opere discipulorum Platonis, & forte pervenit parum ex eo ad manus cuiusdam deceptoris, & ostendit illud illi, quem vult decipere, asserens, hoc esse de suo opere, ita quod pervenit per illud ad propositum suum.

Exemplificavi tibi quod sufficit habenti intellectum, & non prodest vacuo exinde: P. In hoc quod compilavit philosophus in hoc libro est, quod sufficit habenti in physica scientiam aliquam: Et si protraheretur sermo multis diebus, & repeteretur, vacuus intellectu nihil inde caperet, cum impossibile sit simile percipi, nisi à suo simili.

Sic est ingenium in generatione intellectus, in vacuo illo eum proprium eius sit confortare suum simile. Intellectus verus est de genere simplicis, & opus generat in homine, & confortat ipsum, confortat etiam spiritum cum præparatum fuerit sicut exir, quia sicut prædixi attrahit.

Rubinum & gemmas præparare est tardum sicut dixit e Sed carneum poßibilitas, eius est poßibilitas: Philosophus in hoc libro locutus est de speciebus rubini & gemmarum: sed excepi illud ab hoc libro. Et compilavi in libro suo de lapidibus, ex eo quod scio, quod qui apprehendit opus corporum, penetravit præparationes eius in illis, non latebit ipsum ingenium in gemmis. Et quod dixit: *Carneum* signat per hoc margaritas & dicit, quod oportet invenire ingenium, in generatione illarum, sicut invenitur ingenium in generatione animalis, cum sit de genere suo. He: Ha:

Et scito quod diminutum cum reductum fuerit ad hoc, quod est fortioris æqualitatis eo: habebit multas feces: Aurum & argentum sunt maioris æqualitatis quàm alia corpora; & sunt minoris fecis. Si autem projeceris exir auri & argenti, super alia corpora convertit clarum, & facit illud quod plus habet fecis, ad modum cineris.

Et qui cognovit propositum nostrum & intentionem ejus religionis, jam apprehendit & ditatus est: Fœlix est qui cognovit hoc, & apprehendit & ditatus est ab eo. Et est sicut Senior Plato in vita sua, & est apud hoc quærens salutem suam. Hebuhabes.

Et qui

Et qui cognovit, cognovit, quod quidam dictorum nostrorum sint de laqueis naturæ. Nisi philosophus occultâsset vel abscondidisset hoc dictum, nec mihi licet adversari sententiæ suæ, aperuissem in hoc quod obviaret naturæ & repugnaret: Sed philosophus innuit de fuga naturæ, & invenit ingenium sapientum in ea, & factus est in attractione eius vita misericordium.

Hæc autem est Lucerna sapientis in vita eius, sicut lumen lucens: Filij autem naturæ in loco tenebroso vexantur, quibus non lucebit lucerna cum sint vacui ea: Modus dictorum istorum qui præcesserunt est, ut debeant sequi vestigium philosophi in hoc libro: Et novit Deus dator vitæ æternæ, quod intentio mea fuit in hoc libro, in expositione verborum philosophi eadem cum intentione philosophi, in eo quod ego transgressus sum plura verba suorum in exponendo quod sufficit: Et de quacunque opinione locutus est philosophus, in uno libro capitulavit in alio providens inquisitioni: Et ego exposui abstinens à prolixitate, quæ ducit ad errorem, nec contrahitur hoc, nisi secundum modum apertionis quàm diu intellexit, certus est de apprehensione eius: Et nisi esset paucitas temporis, locuti fuissemus de operibus, quæ convertunt corpora leniora modo quibus generatur conservatio inquisitoris. Veruntamen cum homines temporis declinaverunt ad naturam, quod benè evenit eis non emendant: Et recesserunt ab appetitu lætitiæ sempiternæ, & gaudij perfecti, non cupit nos juvare nisi super hoc: Et ego deprecor Deum, qui regit omnia, ut faciat mihi indulgentiam in eo, quod exposui, quicquid comprehendit philosophus omnibus diebus vitæ suæ.

Explicit Quartorum Platonis Liber Quartus: Cum Commento Hebuhabes, & Hamed, Philosophorum.

VI. LIBER

VI.

LIBER SECRETORVM ALCHIMIAE REGIS CALID FILII IARICHI, EX HEBRAICA LINGUA in Arabicam, & ex Arabica in Latinam translatus, Interprete incerto.

PRAEFATIO DE DIFFICVLTATE ARTIS.

GRATIAE sint Deo omnium creatori, qui nos conduxit, recoluit docuit, & intellectum & scientiam nobis dedit. Nisi dominus nos custodiret & conduceret, essemus sine custodia & sine doctore tanquam erronei, imo huius mundi nil sciremus, nisi ipse nos doceret, qui principium est & scientia omnium. sua potentia & bonitate super populum, qui dirigit & erudit quem vult, & reducit sua misericordia ad viam iustitiae. Misit enim nuncios suos ad tenebras, & vias explanavit, & sua misericordia replevit suos diligentes. Scias frater, quod hoc nostrum magisterium de lapide secreto, & officium honoratum, est Secretum Secretorum Dei. quod celavit suo populo, nec voluit ullis revelare, nisi illis, qui fideliter tanquam filij meruerunt, & qui eius bonitatem & magnitudinem cognoverunt. Qui enim secretum Dei postulat, necesse est ei hoc secretum magisterij plusquam aliud. Et sapientes qui illud assequuti fuerunt, aliqua de ipso celaverunt, & aliqua revelaverunt. Sic enim inveni sapientes antecessores in hoc convenientes in suis libris honoratis. Vnde scias quod discipulus meus proprius, Musa, honorabilior omnibus apud me, in ipsorum libris multum studuit, & in opere magisterij laboravit, unde aggregavit ipsum eiusdem compositio, & in ea multipliciter dubitavit, & ignoravit similiter rerum compositionis naturas. Et supplex ac humilis pro ipsa, à me explanationem petijt & directionem eiusdem. Ego autem eidem nihil

in ea respondi, nec volui discernere, sed precepi ei, ut libros Philosophorum legeret, & in eis, quod à me petierat, indagaret. Ipse vero abiens legit plusquam centum libros, prout invenire potuit: libros videlicet veridicos, secretos nobilium Philosophorum, & in eis quod petijt, non potuit invenire, qui tunc remansit ideo stupefactus & quasi extra mentem positus, etiam per annum continue in ea perscrutando. Ex quo igitur discipulus meus Musa, qui inter Philosophos in gradum & modum sapientiæ meruerat computari, sic in compositione eius dubitabit, & hoc ei contigit in ea. Qui faciet ignarus vel insipiens rerum naturas non intelligens, neque rerum complexiones cognoscens? Cum autem hoc viderem de meo discipulo prælecto & charissimo, motus pietate & dilectione eiusdem, quin etiam nutu & voluntate divina, edidi hunc meum librum in obitu meæ mortis, in quo prætermisi dicere quædam, quæ antecessores Philosophi retulerunt in suis libris. Et dixi quædam quæ ipsi celaverunt, & nullo modo dicere aut reserare in scriptis suis voluerunt.

Et explanavi & exposui quædam, quæ ipsi cooperuerunt suis dictis obscuris & figuratis: & vocavi hunc meum librum, Librum Secretorum Alchemiæ. In quo nominavi quicquid necesse est. Inquisitori huius scientiæ sive magisterij iuxta linguam eius intellectui convenientem, atque sensui inquirentis. Et nominavi in hoc libro quatuor magisteria magis alta & meliora quam sapientes fecerunt. Quorum sunt Elixir unum minerale, & aliud animale; alia vero duo residua sunt mineralia, & non sunt Elixir. Vnum: quorum est artificium lavandi, quod vocant corpora: alterum quidem est facere aurum ex azot vivo, cuius factura & generatio est secundum generationem sive ordinem generationis in mineris, in corde & in interioribus terræ existentibus. Et hæc quatuor magisteria atque artificia explanaverunt sapientes in libris suis de compositione huius magisterij. Sed de eis defuit multum, & de eius operatione noluerunt in libris suis ponere: vel si invenit, non potuit intelligere, & nihil gravius invenit quam illud. Et ideo dicam in hoc libro ipsam, eiusque factum. Qui ergo hunc meum Librum legerit, legat aliquid Geometriæ, & eius mensuras addiscat, ut clibanorum fabricam recte componat, nec modum eorum excedat, per augmentum vel diminutionem & quantitatem ignium: sciat & modum sive etiam gradum vasis operis. Similiter videat & cognoscat quid sit radix penitus & principium magisterij.

& est

& est eidem tanquam matrix animalibus, quæ in ea generantur & capiunt creationem pariter ac nutrimentum, quod prædictum est. Nisi res magisterij inveniat sibi idoneum, destruetur factum atq; opus eius, & eius operarij quæsitum non invenient, nec ipsa res prodibit in effectum generationis: quia cum non invenerit causam generationis sive radicem, & ipsam caliditatem, continget in operationibus casus destructionis. Hoc idem in quantitate ponderum est contingens, quæ cum disconvenit in composito, partibus quidem eiusdem naturæ terminum transcendentibus per augmentum vel diminutionem, destruitur cum ea proprietas compositi, & fit effectus compositi cassius atque vacuus. Et ego ostendo tibi unum exemplum: Nonne vides quod in sapone, cum quo panni abluuntur & mundificantur, & fiunt albi, generatur in sui recta compositione hæc proprietas, propter æqualitatem & rectas compositiones & debitas compositi, quæ participant in longitudine & latitudine: unde propter hanc participationem convenerunt, & tunc apparuit quod erat in ea de veritate ad factum, & nota fuit inde virtus quæ prius latebat, quam vocant proprietatem, & est virtus ablutionis in composito generata. Cum vero quantitas ipsius compositi transcendit suum terminum, & per additionem vel diminutionem, transgreditur ipsa virtus æqualitatis terminum, & exit ad contrarium, secundum distemperantiam compositi, & ita in compositione nostri magisterij intellige.

CAPUT I.

De quatuor magisterijs artis, scilicet solutione, congelatione albificatione & rubificatione.

ET incipio dicere artificium maius, quod vocant Alchimiam, & certificabo dictum meum, & nihil celabo, nec tacebo hic dicere de eo, nisi illud quod non convenit dicere, nec est nominare. Dicimus igitur quod artificium maius, sunt quatuor magisteria, prout dixerunt sapientes, videlicet: soluere, congelare, albificare & rubificare. Et in hoc quatuor quantitates sunt participes: quarum duæ similiter sunt inter se participes, similiter & aliæ duæ. Et utraque harum duplicium quantitatum habet aliam quantitatem participem, quæ est maior quantitas particeps post has duas. Et volo dicere pro iis quantitatibus, quantitatem naturarum & pondus medicinarum, quæ solvuntur & congelantur per ordinem, nec intrat diminutio nec additio. Sed hæ ambæ, scilicet solutio & congelatio erunt in una operatione, & unum factum meruerunt, & hoc ante compositionem ipsarum opus erit diversum. Sed hæc solutio & congelatio, quas nominavi, sunt solutio corporis & congelatio spiritus, & sunt, & habent unam operationem. Quia spiritus non congelatur nisi cum solutione corporis, & similiter corpus non solvitur nisi cum congelatione spiritus. Et corpus & anima quando coniunguntur in simul, agit uterque eorum in suum socium, factum sibi similem. Et exemplũ est huius, aqua & terra: quia aqua cum terra coniungitur, conatur ad solvendum eam cum sua humiditate, & sua virtute & proprietate, quæ in ea sunt, & facit eam subtiliorem quam prius erat, & reddit eam sibi consimilem: nam erat aqua subtilior terra. Et similiter facit anima in corpore: & eodem modo inspissatur aqua cum terra, & fit consimilis terræ in densitate, quia terra spissior est aqua. Et scias quod inter solutionem corporis & congelationem spiritus non est differẽtia temporis, neq; opus diversum, ita quod ut unum sine alio, sicut non est inter aquam & terram in suo coniunctione pars temporis diversa, quod cognoscatur vel vesperetur una ab alia in eorum operationibus, sed eorum est unus terminus & unum factum: & una & eadem operatio circuit super ipsa duo, & simul, ante compositionem. Et ideo dixi ante compositio-

Nota bene quæ dicit de compositione.

Lapidis compositio

Nota bene

positionem, ne puter, qui hunc librum legerit, & audierit solutionem & congelationem, ut dixi, quod sit compositio quam nominaverunt Philosophi, quia sic esset in errore sui facti & suæ scientiæ. Quia compositio in hoc artificio seu magisterio, est coniunctio sive matrimonium congelati spiritus cum corpore soluto, & eorum coniunctio, & eorum passio est super ignem. Nam caliditas est eius nutrimentum, & anima non dimittit corpus, nec cum eo coniungitur omnimoda coniunctione, nisi per mutationem utriusquè à sua virtute & proprietate, & post conversionem suarum naturarum. Et hæc est solutio & congelatio, quam prius Philosophi vocaverunt. Et scias, quod hanc solutionem & congelationem iam celaverunt sapientes, & locuti sunt in ea subtili ratione, & dictis obscuris & coopertis, ut sensus inquisitoris ab ipsorum intellectibus elongaretur. Et hoc esto exemplum dicti philosophorum cooperti & obscuri in eis. *Vngite folium cum toxico, & verificabitur in eo vobis principium officij, sive magisterij eiusdem.* Et: *Operamini corpora fortia cum iure soluto, quousque utrumque eorum convertatur ad suam subtilitatem.* Similiter & dictum sapientis in eisdem est: *Nisi converteritis corpora in subtilitatem, ut sint subtilia, & tactu impalbabilia, non dirigetur vobis quod quæritis. Et si trita non fuerint, revertamini ad operationem quousque terantur, & fiant subtilia: quod si hoc feceritis, vobis quod cupitis dirigetur.* Et hoc modo plura verba talia de eis posuerunt. Nec ullus probantium potuit attingere ullatenus hoc factum talis celamenti, quousque apparuit & bona aperitio documenti ostensiva, remoto dubio præcedenti. Et similiter nominaverunt compositionem, post solutionem atque congelationem. Postea etiam dixerunt, quod compositio non completur nisi cum matrimonio & putrefactione. Et iterum ipsorum dictum postea docuit pro solutione & congelatione, & divisione, & pro matrimonio, & putrefactione & compositione. Et hoc est, quia compositio, rei est origo & vita. Nisi enim esset compositio, non produceretur res in esse. Et divisio est separare partes compositi. Et sic separatio fuit sua coniunctio. Et dico quod in corpore non morabitur spiritus, nec in eo erit, nec cum eo ullatenus remanebit, quousque ipsum corpus habeat ex subtilitate & tenuatione, ut habet spiritus. Et cum iam ipsum attenuatum fuerit & subtiliatum, & exierit à sua densitate & spissitudine ad tenuitatem, & à grossitie & corporeitate ad spiritualitatem, commiscebi-

Coniunctio, compositio & matrimonium idē.

miſcebitur tunc ſpiritibus ſubtilibus, & imbibetur in eis, & ſic uterque evadent unum & idem, & non ſeparabuntur, ſicut nec aqua mixta aqua. Ponatur quod duæ quantitates participes, quæ ſunt in ſolutione & congelatione, maior ſit anima, & minor ſit corpus: poſtea adde quantitati, quæ eſt anima, quantitatem quæ eſt in corpore, & participabit quantitati primæ, & erunt in virtute participes ſolummodo, & operare eas, ſicut operati fuimus, & inde habebis quod cupis, & verificabitur tibi linea, ſicut dixit Euclides. Poſtea accipe eius quantitatem, & ſcias eius pondus, & adde ei de humiditate quantum poſſit bibere, cuius humiditatis non habemus hic pondus determinatum. Poſtea operare eas operatione diſſimili, primo videlicet imbibendo & ſublimando: & hæc operatio eſt illa, quam vocant albificationem, & vocant eam Yharit: id eſt, argentum, & plumbum album. Et cum jam albificabitur hoc compoſitum, adde ei de ſpiritu quantum eſt medium totius, & reduc ad operationem, quouſque rubefiat, & erit tunc de colore Alſufir, quod eſt nimis rubeũ, & aſſimulaverunt eum ſapientes auro. Et effectus huius ducit te ad dictum Ariſtotelis, qui dixit ſuo diſcipulo Ardæ. Lutum quando albificatur, nominamus ipſum Yharit; id eſt, argentum: & quando rubificatur, nominamus ipſum Temeynchum, quod eſt aurum. Et albedo eſt, quæ tingit cuprum, & facit ipſum Yharit. Et illa rubedo eſt, quæ tingit Yharit, id eſt argentum, & facit ipſum Temeynchum: id eſt, aurum. Vnde qui poterit ſolvere illa corpora, & ſubtiliare, & albificare, & rubificare, & ut tibi dixi, componere imbibendo, & ad idem convertere, conſequetur magiſterium, & faciet factum, quod dixi, ſine dubio.

CAP. II.

De rebus & inſtrumentis huic operi neceſſarijs & oportunis.

Cœmeteria.

ET oportet te ſcire vaſa in hoc magiſterio, ſcilicet aludela, & ſapientes vocant *cœmeteria*, ſeu ceibatoria: quia in eis dividuntur partes & mundantur, & in eis perficitur & completur, & deputatur res magiſterii. Et quodlibet horum habeat clibanum ſibi convenientem, & utrumque eorum habeat ſimilitudinem & figuram operi competentem. Et iam omnia nominavit, & modum & formam eorum docuit

Mezleme,

Mezleme, & plures philoſophorum in libris ſuis. Et ſcias quod ſapientes in hoc convenerunt in ſuis dictis, & celaverunt per ſigna, & fecerunt iidem plures libros & inſtrumenta, quæ ſunt neceſſaria in his quatuor prædictis. Et ſunt duo: unum eſt cucurbita cum ſuo alembico: & alterum eſt aludel quod eſt benefactum. Et ſimiliter quæ ſunt eis neceſſaria, ſunt quatuor. Et ſunt corpora animæ, & ſpiritus & aquæ. Et ex his quatuor, eſt magiſterium, & factum minerale. Et ſunt explanata in libris ſapientum, & abſtuli ab hoc meo libro, & nominavi in eo, quod non nominaverunt philoſophi. Et qui aliquantulum intellectus habuerit, ſciet quæ ſunt illa. Et non feci hunc librum ignaro & neſcienti, ſed compoſui ipſum prudentibus, & ſenſum & ſapientiam habentibus & ſcientibus.

CAP. III.

De naturis rerum ad hoc magiſterium pertinentium.

ET ſcias, quod Philoſophi nominaverunt ea pluribus nominibus. Vnde quidam eorum nominaverunt ea mineras, & quidam animale, quidam autem herbale, & quidam per nomen naturarum, hoc eſt naturale. Alii quidam vocaverunt ea quibuſdam nominibus ad libitum, ſecundum quod eis videbatur. Etiam ſcias, quod earum medicinæ ſunt naturis propinquæ, prout dixerunt philoſophi in libris ſuis, quod natura propinquat naturæ, & natura aſſimulatur naturæ, & natura coniungitur naturæ, & natura ſubmergitur in natura, & natura dealbat naturam, & natura rubificat naturam: & generatio cum regeneratione retinetur, & generatio cum generatione vincit.

CAP. IV.

De decoctione & eius effectu.

ET ſcias quod Philoſophi nominaverunt in ſuis libris Decoctionem. Et dixerunt, quod faciant decoctionem in rebus. Et illud eſt, quod eas generat, & mutat à ſuis ſubſtantiis & coloribus ad alias ſubſtantias, & ad alios colores. Et non tranſgrediaris, quod dico tibi in hoc libro; & procedere recte. Reſpice frater ſemen, quod eſt in vita hominum, qualiter in

ipsum operatur Solis caliditas, quousque erit ex eo granum, & comedunt homines, & alia animalia. Postmodum operatur in ipsum in homine natura cum sua caliditate, & reddit carnem & sanguinem. Et nostra operatio magisterii est sic. Unde nostrum semen, quod à sapientibus est sic, quod sua perfectio suusque processus est ignis, qui est causa vitæ & mortis, non tribuit ei vitam nisi cum intermedio & sua spiritualitate, quæ non commiscentur nisi cum igne. Iam verificavi tibi veritatem, quam vidi ac feci.

CAP. V.

De subtiliatione, solutione, coagulatione & commixtione lapidis, & eorum causa & fine.

ET scias, quod nisi subtiliaveris corpus, quousque fiat aqua totum, non rubiginabitur, nec putrefiet, & non poterit congelare animas fugaces, cum tetigerit eas ignis: quia ignis est qui eas congelat, cum auxilio ipsius ad ipsas Et similiter præceperunt philosophi solvere corpora, & solvimus, ut adhæreat caliditas eorum profunditatibus. Postea redimus ad solvendum ipsa corpora, & ad congelandum post eius solutionem, cum re quæ ei appropinquavit, quousque coniungamus omnia commixta bona & idonea commixtione, quæ est quantitas temperata. Unde coniunximus ignem & aquam, & terram & aerem: & quando commiscuit se spissum cum subtili, & subtile cum spisso, remansit alia cum aliis, & conversæ fuerunt suæ naturæ pares, cum prius essent simplices, quia pars est generativa, addit & tribuit suam virtutem in subtili, quod est aer: quia adhæsit cum suo consimili, & est pars generationis. Unde accepit potestatem ad movendum & ascendendum. Et potuit frigiditas in spisso: quia amisit caliditatem, & exivit ab eo aqua, & apparuit res super ipsum. Et exivit humiditas ascendendo, & subtile aeris, & commiscuit se cum eo: quia est suum consimile, & suæ naturæ. Et quando corpus spissum amisit caliditatem & humiditatem, & potuit super ipsum frigiditas & siccitas, & comminuarunt se suæ partes, & divisæ fuerunt, & non fuit humiditas, quæ coniungeret ipsas partes divisas, elongaverunt se partes. Et postea pars quæ contraria frigiditati, quia continuavit & immisit suam caliditatem, & suam decoctionem ipsis partibus, quæ sunt terræ, & in eis ipsius posse valuit, sive

potuit,

potuit, & habuit dominium & victoriam super frigiditatem, & latuit frigiditas, quæ prius erat in corpore spisso per victoriam caliditatis super eam, conversa fuit pars suæ generationis, & facta fuit subtilis & calida, & conata fuit siccare cum sua caliditate. Et postea subtile, ascensor naturarũ, cum amisit calorem accidentalem, & accedit ei frigiditas, tunc conversæ fuerunt, & inspissaverunt se, & descenderũt ad centrũ, & coniunctæ sunt naturæ terrestres, quæ se subtiliaverunt, & conversæ fuerunt in suam generationem, & imbiberunt se in eis: & coniunxit humiditas illas partes divisas, & conata est terra siccare illam humiditatem, & obsedit eam, & prohibuit ne exiret ab ea, & apparuit quod erat absconsum super eam. Et non potuit humiditas separari retentione siccitatis. Et similiter invenimus, quod tunc quidquid est in mundo, retinetur per suum contrarium, vel cum suo contrario: scilicet caliditas cum frigiditate, & siccitas cum humiditate. Postea cum quilibet eorũm obsedit suum socium, comiscuit se sublime cum spisso, & factæ fuerunt illæ res una substantia, scilicet sua anima calida & humida, & suum corpus frigidum & siccum. Postea conata fuit solvere cum sua caliditate & sua humiditate, quæ est sua anima. Et conata fuit claudere & retinere cum suo corpore, quod est frigidum & siccum. Et sic super hoc circuit & convertitur officium huius. Jam asserui tibi veritatem, quam vidi & feci: & præcepi tibi, ut convertas naturas sua subtilitate, & suis substantiis cum caliditate & humiditate, quousque convertantur ad aliam substantiam, & ad alios colores. Et non transgrediatis quod in hoc libro dicitur, & procedas rectè in magisterio, prout cupis.

CAPUT VI.

De fixione spiritus.

ET scias, quod corpus cum commiscet se cum hum̃iditate, & ipsum invenit ignis caliditas: convertitur humiditas super corpus, & solvit ipsum, & tunc non potest spiritus ab eo exire: quia imbibit se cum igne. Et spiritus sunt fugaces, quousque corpora cum eis commiscentur, & conantur pugnare cum igne, & eius flamma. Et parum tamen conveniunt istæ partes, nisi cum operatione bona, & continuo & lõgo labore: quia natura animæ est tendens sursum, ubi centrũ animæ est. Et quis est ille, ex probatoribus, qui valeat duo, vel diversa coniungere; quorum centra sunt diversa, nisi post cõversionem naturæ earundem & mutationem substantiæ, &

rei à sua natur, quod est grave quærere. Ergo qui potuit convertere animam in corpus; & corpus in animam, & commiscere cum eo spiritus subtiles, tinget omne corpus.

CAP. VII.

De decoctione, contritione, & ablutione Lapidis.

ET scias illud, quod est multum necesse in hoc secreto atque magisterio, est decoctio, contritio atque cribratio & mundificatio, atque cum aquis dulcibus ablutio. Vnde qui aliquid huius operatus fuerit, mundificet ab eis nigredinem, & tenebras, quæ apparent super ipsum in eius operatione. Et corpus subtiliet, quanto plus poterit, postea miscebit cum eo animas solutas, & spiritus mundos, quousque sibi placeat.

CAP. VIII.

De quantitate ignis, & eius commodo & incommodo.

ET cognoscat similiter quantitates ignium, & comodum rei huius, & incommodum eiusdem, provenit à commodo & incommodo ignis. Vnde dixit Plato in suis sermonibus, in libro suo: *Ignis addit perfecto commodum seu perfectum, & corrupto incommodum seu corruptionem.* Vnde cum fuerit eius quantitas bona & idonea, perficiet, & cum multiplicaverit in rebus, ultra modum corrumpit ambo, scilicet perfectum atque corruptum. Et hac de causa oportuit sapientes mittere medicinas suas supra Elixir, ad prohibendum & removendum ab eis combustionem ignium, & eorum caliditatem. Et dixit Hermes patri suo: *Pater timeo ab inimico in mea mansione.* Et dixit: *Fili, accipe canem masculum Corascenem, & caniculam Armeniæ, & junge insimul, & parient canem coloris cæli, & imbibe ipsum una siti ex aqua maris, quia ipse custodiet tuum amicum, & custodiet te ab inimico tuo, & adiuvabit te ubicunque sis, semper tecum existendo in hoc mundo, & in alio.* Et voluit dicere Hermes pro cane & canicula, res quæ conservant corpora à combustione ignis, & eius caliditate. Et sunt illæ res aquæ ex calcibus & salibus, quarum facturæ inveniuntur in libris sapientum de hoc magisterio. Et aliqui ex sapientibus nominaverunt eas, aquas marinas, & lac volatilium, & his similia.

CAP. IX.

De separatione elementorum Lapidis.

INde oportet, ô frater, quem Deus honoret, ut accipias lapidem honoratum vel pretiosum, quem nominaverunt sapientes & magnificaverunt, & absconderunt, & celaverunt. Et ponas ipsum in cucurbita cum suo alembico, & separa eius naturas, hoc est, quatuor elementa, terram, aquam, aërem, & ignem. Et sunt ea, corpus & anima, spiritus & tinctura. Et cum separaveris aquã à terra, & aërem ab igne, serva utrumq; duorum per se, & accipe quod descendit ad fundum vasis, & illud est fæx, & ablue ipsam cum igne calido, quousque auferatur eius nigredo, & recedat eius spissitudo: & albifica ipsã albificatione bona, & fac ab ea evolare additiones humiditatum, & tunc convertetur & deveniet calx alba, in qua non erit obscuritas tenebrosa nec immunditia, nec contrarium. Postea redi ad naturas primas, quæ ascenderunt ab ea, & mundifica eas similiter ab immunditia & nigredine atque contrarietate, & reitera super eas multotiens, quousqne subtilientur, & purificentur & attenuentur. Et cum hoc feceris, jam misertus est tibi Deus. Et scias, frater, quod hoc officiũ est unus lapis, super quem non intrat Garib, id est, aliquid aliud. Cum eo operantur sapientes, & de eo exit, cum quo medicatur, quousque compleatur. Non commiscetur cum eo aliquid, nec in eius parte, nec in eius toto. Et hic lapis invenitur in omni tempore, & in omni loco, & apud omnem hominem, cuius inventio non aggravat inquirentem ubicunque sit. Et est lapis vilis, niger & fœtens, non emptus pretio, & sine aliquo, non existit levis in pondere: & vocant eum, *Ortoo mundi:* quia oritur sicut germinantia. Et hæc est eius revelatio atque apparitio inquirenti.

CAP. X.

De natura lapidis & eius origine.

ACcipe ergo ipsum, & optare ipsum, ut dixit Philosophus in suo libro, quando nominat eum sic: *Accipe lapidem non lapidem, vel qui non est lapis, nec est de natura lapidis. Et est lapis cuius minera generatur in capite montiũ*, & Philosophus voluit dicere montes pro animal. Vnde dixit: *Fili vade ad montes Indiæ, & ad suas cavernas, & accipe ex eis lapides honoratos, qui liquefiũt in aqua, quãdo cõmiscẽtur ei.* Et illa est ipsa videlicet, q̃ sumitur ab aliis montib. & illorum caver-

cavernis. Et sunt, fili, lapides, & non sunt lapides, sed nominamus eos per similitudinem, quam habent ad eos. Et scias, quod radices mineralium ipsorum sunt in aëre, & eorum capita in terra, & quando evelluntur à suis locis, audietur & erit rumor magnus, & vade fili, cum eis, quia citò euanescunt.

CAP. XI.

De commixtione elementorum separatorum.

INcipe compositionem, quæ est circuitio totius facti: nam compositio non erit, nisi cum matrimonio & putrefactione. Et matrimonium est, commiscere subtile cum spisso. Et putrefactio est assare, terere & rigare, quousque commisceantur insimul, & fiant unum: ita quod non sit in eis diversitas, nec separatio de aqua mixta aquæ. Et tunc conabitur spissum retinere subtile, & conabitur anima pugnare cum igne, & pati ipsum. Et conabitur spiritus submergi in corporibus, & fundi in eis. Et oportuit hoc esse: quia corpus solutum cum commiscuit se cum anima, commiscuit se cum ea, & cum omnibus suis partibus, & alia in aliis intraverunt, cum sua similitudine, & conversa fuerunt unum & idem. Et ideo oportuit, quod accidat animæ de cōmoditate, & de durabilitate, & permanentia, quæ accidit corpori in loco commixtionis. Et similiter spiritui in hoc statu vel permanentia animæ & corporis, conveniens fuit accidisse. Quia spiritus cum commiscetur cum ea, cum labore operationis, & commixtæ fuerint partes eius cum omnibus partibus aliorum duorum, quæ sunt videlicet anima & corpus, tunc conversa fuerunt spiritus & anima ambo, unum quid & indivisibile secundum substantiam integram, cuius salvæ fuerunt suæ naturæ, & cōvenerunt suæ partes, unde cum obviaverit istud compositum corpori soluto, & ipsum consequuta fuerit caliditas, & apparuit super faciem eius quod erat in eo ex humiditate, & liquefactum fuerit in corpore soluto, & transivit in ipsum, & commiscuit se cum eo, quod est de natura humiditatis, incendit se, & defendit se ignis cum eo. Unde cum tunc ignis voluerit cum eo suspendi, prohibebit eum apprehendere se: id est, adhærere cum spiritu admixto aquæ suæ. Et ignis non adhærebit ei, quousque sit purum. Et similiter aqua, ex sua natura fugit ab igne, & quando ipsam consequitur ignis, & vult eam avolare, & sic fuit corpus causa retinendi aquam, & aqua causa retinendi oleum, quod non comburetur nec consumetur. Et fuit oleum causa retinendi tincturam: & fuit tinctura causa fa-

sa faciendi apparere colorem, & causa demonstrandi tincturam, in qua non est lumen nec vita. Unde hæc est vita recta & rei perfectio & magisterij. Et hoc est quod quæsivisti. Scias igitur & intellige, & invenies quod quæris, si Deo placuerit.

CAP. XII.

De solutione lapidis compositi.

SEd postea Philosophi subtiliaverunt se ad solvendum ea, ut benè se commiscerent corpus & anima. Nam omnia quæ simul sunt in contritione & assatione & rigatione, habent vicinitatem & colligationem ad invicem, ideoque potest ignis assumere naturam à debiliori, quousque deficiat & evanescat: & similiter revertere super partes fortiores, quousque remaneat corpus sine anima. Unde quando sic solvuntur & congelantur, accipiunt partes ad invicem, partes suas magnas videlicet atque parvas, & fuit hoc ex eis complexio, & est eorũ assumptio, & sic conversa fuerũnt illa duo unum & idem, Et quando sic fuit, assumit ignis ab anima quantum assumit à corpore, nec addit nec diminuit, unde fuit per ea perfectio. Ex eo necesse est ei capitulum proprium in scientia Elixiris, scilicet dictum, de solvendo corpora & animas simplices. Quia corpora non intrant super animas, & erunt retinacula eius, & excusabunt eas ab omni opere sublimandi, figendi atque retinendi, & commiscendi, & his similia, nisi cum mundificatione prima. Et scias, quod solutio non transcendit hos duos modos: aut enim est extrahere interius rerum ad suam superficiem, & erit pro hoc solutio, & est exemplum ad hoc, quod Argentum est frigidum & siccum in sua apparentia: & quando apparet suum interius, est solutum: quia est calidum & humidum. Aut dicta solutio est corpus acquirere humiditatem accidentalem, quam non habebat, & addit suam humiditatem cum ea, & ideo solvunt se suæ partes, & erit pro eo solutio.

CAP. XIII.

De coagulatione lapidis.

ET dixerunt aliqui ex sapientibus: *Congela in balneo coagulatione bona, quam tibi dixi, & est sulphur luminosum in tenebris, & est hyacinthus rubens, & toxicum igneum & interficiens, & est elixir quod super nullum remanet. Et Leo victor malefactor, & ensis scindens, & tiriaca sanatrix vel sanans omnem infirmitatem.* Et dixit Geber filius Hayen: *Quod*

Quod omnes operationes huius magisterij sub sex continentur rebus, quæ sunt fugare, fundere, incerare & dealbare, ut est marmor, & solvere & congelare. Et illud fugare, est fugare & removere nigredinem à spiritu & anima. Et fundere, est liquefactio corporis. Et incerare, est propriè corporis & eius subtiliatio. Et dealbare est fundere citò corpus propriè.

Et congelare, est congelare corpus cum anima præparata. Rursum, fugare cadit super spiritum & animam: & fundere, & dealbare, & incerare, & solvere, cadit super corpus. Et congelare cadit super animam. Et intellige.

CAP. XIV.

Quod unus tantum sit lapis, & de eius natura.

DIxit Bauzan Philosophus Græcus, cum interrogaverunt eum: Nunquid germinans potest fieri lapis? Dixit sic: Duo scilicet primi lapides, lapis alkali, & lapis noster, qui est vita illi, qui ipsum scit & eius factum. Et qui nescivit & non fecit, & non certificabitur quomodo nascatur, aut putabit lapidem: aut qui non comprehendit super omne quod de modis huius lapidis dixi, iam paravit se morti & pecuniam suam perditioni. Quia nisi hunc lapidem honoratum invenerit, non consurget alius suo loco, & non vincent naturæ super ipsum. Eius natura est caliditas multa cum temperamento. Vnde qui scivit ipsum, iam docuit ipsum, & qui ipsum ignorârit, non docuit ipsum. Habet autem proprietates & virtutes multas. Nam ipse mundificat corpora ab additionibus accidentium ægritudinum, & conservat obstantias salvas, ita quod non apparent, neque videntur in eo turbationes contrariorum, nec fugimentum sui vinculi. Hic est enim sapo corporum & eorum spiritus, & eorum anima quando commiscetur cum eis, solvit ea sine detrimento. Hic est vita mortuorum & eorum resurrectio, medicina conservans corpus, & purgans superfluitatem. Et qui ipsum sciverit, sciat, & qui nescierit, nesciat. Nam huius officium consurgit pretio, nec associatur venditioni seu emptioni. Intellige eius virtutem & valorem atque honorem, & operare. Et dixit quidam sapiens: *Non est tibi datum à Deo hoc magisterium solum pro tua audacia, fortitudine & calliditate sine omni labore.* Nam laborant homines, & Deus tribuit fortunam hominibus. Adora ergo Deum creatorem, qui tibi tantam gratiam suis operibus benedictis voluit exhibere:

CAP.

CAP. XV.

Modus operationis lapidis ad album.

CVm ergo volueris hoc magisterium facere, accipe lapidem honoratum, & pone eum in cucurbita, & cooperi cum alembico, & claude eum benè cum luto sapientiæ, & dimitte exsiccari: quod sic facies, quotiescunq; claudes cum luto sapientiæ, postea mitte in stercore calidissimo: deinde distillabis eum, & pones sub eo recipiens, in quod distilletur aqua, & dimittes sic, quousq; tota aqua distilletur, & exsiccabitur humiditas, & poterit siccitas super eum. Postea extrahe eum siccum, & servabis aquam, quæ distillaverit ex eo, quousque tibi sit necessaria. Accipiesque corpus siccum, quod remansit in fundo cucurbitæ, & teres ipsum, ponesque in vase Chalcosolaria, cuius quantitas sit secundum quantitatem medicinæ, & subhumabis eam in stercore equino humido excellentissimè calido, prout potest, & sit ipsum clausum benè cum pila & luto sapientiæ, & sic dimittas ipsum esse ibi. Et cum noveris quod voluerit infrigidari stercus, parabis aliud calidissimum, & in eo pones dictum vas. Sic facies cum eo quadraginta dies, renovando sæpè stercus calidum, cum necesse fuerit, & solvetur medicina in se: & sic fiet aqua spissa alba, & cum sic eam videris, scias eius pondus, & adde eidem quantum est medietas ponderis ipsius de aqua, quam prius servasti, & claude tunc vas ipsum cũ luto sapiẽtiæ, & iterũ reduc ad stercus equinũ calidũ, quia in eo est humiditas & caliditas, & non omittas (ut prius diximus) renovare stercus, cũ infrigidari incœperit, quousq; cõpleantur 40. dies. Quia tunc medicina cõgelabitur in simili quantitate dierũ, quibus soluta fuit prius. Postea accipe eã, & scias pondus eius integre, & accipe quantitatẽ eius de aqua quã prius formasti, & tere corpus & subtilia, & pone aquã super ipsum. Et iterũ remitte in stercore equino calido, per unã septimanã & dimidiã, & sunt 10. dies, tunc extrahes & invenies corpus jam bibisse aquã. Postea tere ipsum, & pone super ipsum de ipsa aqua quantũ prædictũ est. Et sublima eũ in stercore, & dimitte ibi per alios 10. dies. Postea extrahe, & invenies ipsum corpus quod jã biberit aquam. Postea ut prius tere, & pone super ipsũ de prædicta aqua, juxta quantitatẽ prædictã, & iterũ subhumabis in stercore prædicto, & dimittes ibi per decẽ dies, & postea extrahes. Et sic facies quarta vice, tunc cum jam quarto complebitur hoc, extrahe & tere, & subhumabis eum in stercore, quousq; solvatur:

tur: deinde extrahe, & reitera adhuc semel, quia tunc est origo perfecta, & iam complevisti suum factum. Tunc vero cum sic fuerit & adduxeris rem, ô frater, ad hunc statum honoratum, accipe ducentas quinquaginta drachmas plumbi vel stanni, & funde ipsum. Deinde cum liquefactum fuerit, proijce super ipsum unam drachmam de Cinabari: id est, de hac medicina, quam adduxisti ad hunc statum honoratum, & hũc ordinem altum, & retinebit ipsum stannum seu plumbum, ne evolet ab igne, & albificabit ipsum, & extrahet ab eo ipsius detrimentum & eius nigredinem, & convertet ipsum in tincturam permanentem perpetuo. Deinde accipe unam drachmam de istis ducentis quinquaginta, & proijce super ducentas quinquaginta stanni aut latonis seu cupri, & convertet ipsum in argentum melius quàm de minera, & hoc est maius quod facere potest, & ultimum, si Deus voluerit.

CAP. XVI.

Conversio prædicti lapidis in rubeum.

ET si volueris hoc magisterium ad aurum convertere, accipe de hac medicina, quam, ut dixi, adduxisti ad hunc statum honoratum, & ad hunc ordinem altum, pondus unius drachmæ, & hoc secundum modum exempli tui superius dicti. Et pone eam in vase calchofolario, & sublimabis eam in stercore equino per quadraginta dies: quia solvetur: postea dabis ei ad bibendum aquam corporis soluti, primo quantum est medietas sui ponderis: postea usquequo congeletur subhumabis in stercore calidissimo, ut prius dictum est. Deinde per ordinem facies in hoc capitulo auri, sicut fecisti superius in capitulo argenti, & erit aurum, & operabitur aurum, si Deus voluerit. Custodi fili hunc librum secretissimum, & non ponas ipsum in manus ignorantium secretum secretorum Dei: quia perficies quod volueris. Amen.

FINIS.

LIBER

VII.

LIBER TRIVM VERBORVM KALID REGIS ACVtissimi.

EX MANVSCRIPTO, AB IMPRESSIONE Basiliensi diversam Lectionem præbente, quam hîc apponere libuit.

LCHIMIA est Ars Artium, Scientia Scientiarum ab Alchino inventa: Chimia autem Græcè, massa dicitur Latinè: Per istam enim artem Metalla, quæ in Mineram imperfectam reducuntur ad perfectionem de corruptione ad incorruptionem: quod sicut puer in utero matris ex corrupta matrice, quæ habet infirmitatem & corruptionem, non sperma fuerit mundum, fit leprosus & corruptus, causa matricis corruptæ: Sic est in metallis, quæ corrumpũtur natura, ex sulphure corrupto, vel in aqua fœtida. Quia natura intẽdit facere solem & lunam, in puncto suæ originis, & non potest: Unde metalla corrumpuntur per actus sicut supra dictum est.

DE QVALITATE LAPIDIS PHIlosophici.

CAPVT I.

LAPIS iste, de quo fit hoc opus, habet in se omnes colores. Est enim albus, rubeus, rubicundissimus: citrinus, citrinissimus, cœlestinus, viridis, gravis. In Lapide isto sunt quatuor elementa. Est enim aquaticus, aëreus, igneus & terreus. In Lapide isto, in occulto est caliditas & siccitas: & in manifesto frigiditas & humiditas: Oportet ergo nos occultare manifestum, & id quod est occultum, facere manifestum. Illud autem quod est in occulto, scilicet caliditas & siccitas est Oleum: & istud oleum est siccum, Illa siccitas tingit, quia

ſiccitas Alchimiæ tingit & non aliud, quia alkale & non aliud tingit. Illud quod eſt in manifeſto frigidum & humidum, eſt fumus corrumpens. Oportet ergo quod frigidum & humidum recipiant caliditatem & ſiccitatem, quod erat in occulto, & fiant una ſubſtantia. Illa autem frrigiditas & humiditas eſt fumus corrumpens & aquoſus, de quo dicitur, quod humiditas aquoſa & aduſtiva corrumpit corpus & tingit in nigredinem. Iſtas ergo infirmitates oportet deſtruere in igne & per gradus ignis.

De Lapidis ipſius proprietate.

CAP. II.

HIc eſt Liber Trium Verborum, liber Lapidis precioſi, qui eſt corpus aëreum & volatile, frigidum & humidum, aquoſum & aduſtivum, virtute divina. Et tunc mutatur ſpiritus in nobiliſſimum corpus, & non fugit ab igne, & currit ut oleum, quod eſt tinctura viva multiplicativa, ponderativa, colorativa, declarativa, conſolidativa, pulcherrima, ingreſſiva, præſervativa.

De occulta caliditate & ſiccitate in humido & frigido exiſtentibus.

CAP. III.

OPus mirabile Trium Verborum, eſt opus illud, quod de tribus verbis legitur, & aliter à quibuſdam intelligitur, ut omnes clarè & apertè non intelligant cauſam in tribus verbis. Hoc inquiritur in humido & frigido, in quo eſt occulta caliditas & ſiccitas, & hoc ſcire nos oportet, ut faciamus de manifeſto occultum, & de occulto manifeſtum: & iſtud occultum eſt de natura ſolis & ignis, & eſt pretioſiſſimum oleum omnium occultorum, & tinctura viva, & aqua permanens, quæ ſemper vivit, & permanet, & acetum Philoſophorum, & ſpiritus penetrativus: & eſt occultum tingitivum, aggregativuum & revivificativum, quod rectificat & illuminat omnes mortuos, & ſurgere eos facit, poſtquam non fugit ab igne eius caliditas & ſiccitas.

De con-

De conversione spiritus in corpus & corporis in spiritum.

CAP. IIII.

SPiritus iste vertatur in corpus, & hoc corpus in spiritum, & iterum spiritus iste fiat corpus, & tunc facta est amicitia, inter frigiditatem & humiditatem, caliditatem & siccitatem. Sed virtute Dei fieri potest cum molli temperamento, & moderativo termino ignis. Et huius longitudinis duorum & unum, à tribus duo intelliguntur, à duobus verò tria non intelliguntur. Et hæc sunt verba preciosa, occulta & aperta, data non pravis, non impiis, non infidelibus, sed fidelibus & pauperibus à primo homine usque ad ultimum.

De Planetarum & eorum imagine, operibus in Mercurio existentibus.

CAPVT V.

DIco ergo, quod in Mercurio sunt opera Planetarum, & eorum imaginationes in suis locis, sicut in fœtu suis partibus & temporibus operantur. Nam in fœtu primo mense cum semen à matrice acceptum est, Saturnus operatur congelando, & constringendo sua frigiditate & siccitate ipsam materiam in unam massam. Secundo mense operatur Jupiter sua caliditate, digerendo in quandam massam carneam, quæ embrio vocatur. Tertio mense operatur Mars, agens in materiam, & sua caliditate & siccitate dividit & sequestrat illam massam, & membra disponit. Quarto mense Sol, ut Dominus, immittit Spiritum, & sic incipit vivere. Quinto mense operatur Mercurius, qui foramina & spiracula facit. Sexto mense Venus disponit & ordinat supercilia & oculos, testiculos, & similia. Septimo mense Luna sua frigiditate & humiditate laborat ad expellendum fœtum: & si tunc nasceretur, vivere posset. Si verò non nascitur, tunc debilitatur. Et iterum Saturnus octavo mense sua frigiditate & siccitate incipit operari, tunc constringendo ipsius fœtus acceptionem in matrice, & si tunc nasceretur, vivere non posset. Nono mense Jupiter iterum operatur, & sua caliditate & humiditate iterum nutriendo

reducit vires ipsi fœtui. Et sic completo nono mense nascitur & benè vivit. Et hæc sunt verba vera. Aqua fœtum tribus mensibus in matrice conservat, Ignis totidem custodit: Aër quoque tribus mensibus fovet. Infanti verò nunquam patebit egressus, quousq; aëreos flatus exhauriat. Egressus tandem os aperit, & lactatur.

De observatione Planetarum in opere.

CAP. VI.

AB istis tribus mensibus oportet nos intelligere, to cum acuto ingenio scire, & componere & extrahere duo, quia ab istis verbis intelliguntur duo. Unde omnes qui cupiunt scire hanc rem, acuant ingenium suum ad aperiendum thesaurum ex tribus verbis, in quibus occultatur tota præparatio & virtus lapidis, in quo est caliditas & siccitas, quæ siccitas est oleum vivum, & tinctura viva. Hæc est expositio: Quia sic à principio conceptionis usque ad nativitatem infantis, quilibet Planeta suo loco dat imaginem virtute divina sic creante. Ita in omnibus operibus Alchimicis quilibet Planeta suo loco facit imaginem usque ad complementùm operis, & tunc nascitur Alchimia artificiosè. Et in hoc opere Alchimiæ multi errant, & pauci perveniunt ad finem. Nam in hoc opere est saltus Lunæ, & circulus Solis, ad gradus tres. Primus debilis: secundus firmus: tertius perfectus: & termini tres. Primus, quando Sol intrat in arietem, & est in sua exaltatione. Secundus, quando Sol est in Leone. Tertius, quando Sol est in sagittario. Intellige ergo, quia secundùm istos gradus completur opus Alchimiæ.

Expositio Trium Verborum.

CAP. VII.

REdeamus nunc ad expositionem Trium Verborum. in quibus tota Ars consistit. Aqua enim dicitur tribus mensibus fœtum in matrice conservare. Aër tribus mensibus fovet: Ignis totidem custodit. Hoc totum dictum est de Mercurio, per similitudinem. Et Verbum istud & sermo iste, &

termi-

terminus obſcurus eſt apertus ad intelligendum verum. Nam & alia natura eſt in muliere prægnante, & alia in Mercurio. Tamen per ſimilitudinem caloris, qui in matrice inventus eſt, æſtimatus eſt ignis, qui eſt triginta duorum graduum, Unde iſtud tertium verbum de quo dicitur, Ignis totidem cuſtodit, obſcurum eſt, & multi errant in eo, & intrant terram regionem neſcientem, quia à tribus accipiunt duos gradus, & ab iſtis duobus gradibus extrahuntur reliqui gradus, & in 32. particulis craticulæ partitur libellus: & in iſtis gradibus expletum eſt verbum tertium totum, de quo dicitur totidem. Primus gradus complet aquam & aërem. Secundus gradus complet totum hoc quod diximus & totidem, & hoc eſt donum Dei.

De gradibus Ignis.

CAP. VIII.

SPerma ergo Lapidis eſt frigidum & humidum, & liquidum. Liquor verò facit globum, & recipit carnem & ſanguinem, & membra, & imaginem, deinde à Deo altiſſimo, & venit ad ortum & interitum. Et iſti ſunt duo gradus & 7. Secundum ſperma eſt lapis ſolus, nec eſt ei alius ſimilis in hoc mundo, qui ſeipſum impræguat, & de ſeipſo concipit, & ſeipſum parturit; & poſtquam hoc vivum moritur, à rubea, à morte mortuum cauſa eſt tum per calidum & ſiccum, & non fugit ignem, nec emittit fumum: nec ſaltum faciet, & funditur ſicut cera, & eſt ſicut electrum, & eſt ſiccum, quæ ſiccitas tingit. Et cum hac tinctura vivificantur omnes mortui, & ſemper vivent. Et eſt tinctura vera, viva, rubea, & alba. Nota quod in ſola aqua ſine aliqua ſeparatione poſſint fieri omnes diſtillationes, ſublimationes, & calcinationes, & rubificationes, & mortificationes ipſius mercurij mortui: Et infuſiones cum omnibus reſolutionibus & congelationibus. Sic debent ergo ingenia excogitare quando fiat. Vnde cum iam facta eſt amicitia inter illum & ignem, tunc incurrit ut oleum, in uno ictu. Oleum eſt ingreſſivum, penetrativum, permixtũ, coagulatum & generativum. Vincit enim omnem rem ſubtilem, ſolidum penetrat, unde omnes qui quærunt hanc ſcientiam, acuant ingenium ſuum, quando iſta fiant, & quæ ſint ſpecies iſtius artis. Probationes autem lapidis ſunt hæ, ut quando iam eſt firmus, ut ponatur aliquantulum de illo ſuper

ferrum candens, vel æs, vel argentum candens, si fluit sicut cera & non fumigat, & cohæret firmiter metallo, tunc est perfectus, quia si hæc nō apparent, tunc tamdiu coquendū donec ita fiat. Est hæc probatio super omnes probationes, & hæc probatio debet fieri inter primam & secundam congelationem & resolutionem. Et sciendum est, quod primus terminus mortificat frigidum & humidum. Secundus terminus complet mortem primi mortui, & augmentat rubedinem, & facit massam salsuginosam (aliâs staliginosam) & pineam, sicut primi fructus pini, lucidam, fulgentem, ut folia auri, & hæc rectificatio mortis, quod est oleum fixum, quod rubificat omnia metalla corrupta, perducit ad summitatem, & naturam meliorem. Laudetur ergo Deus, & sanctum nomen eius, quod est benedictum super omne nomen de hoc sancto dono.

tom. 3. fol. 2..

FINIS.

VIII. PHI-

VIII.

PHILOSOPHIAE CHIMICÆ DUO VETUSTISSIMA SCRIPTA.

I. SENIORIS ZADITH, FILII HAMVELIS *Tabula Chimica.*

II. ANONYMI VETERIS PHILOSOPHI *Consilium conjugii, seu de maßa Solis & Lunæ, Libri tres, verè aurei.*

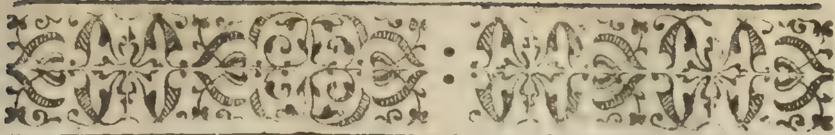
Ex Arabico Sermone Latina facta, cum diversis manuscriptis collata, & marginalibus ornata.

EDITOR AD LECTOREM.

Quid Soles, Lunæ signent, pictæve tabellæ,
Quid venerandi etiam proflua barba senis;
Turba quid astantum, volucrum quid turba volantum,
Antra quid, armati quid pedes usq; volent;
Miraris? veterum sunt hæc monumenta sophorum:
Omnia consignans, hicce libellus habet.

SENIO-

SENIORIS ANTIQVISSIMI PHILOSOPHI LIBELLVS, VT Brevis ita artem discentibus & exercentibus utilissimus & verè aureus,

Dixit Senior Zadith filius Hamuel.

INTRAVI ego & Oboël charissima barba in domum quandam subterraneam & postea intui ego & Elhasam universos carceres Ioseph ignitos, & vidi in tecto imagines novem aquilarum pictas, habentes alas expansas, ac si volarent, pedes verò extentos & apertos, & in pede unius cuiusq; aquilæ, similitudo arcus ampli, quàm solent ferre sagittarii, & in pariete domus à dextris & à sinistris intrantis, imagines hominum stãtium, pro ut possent esse perfectiores & pulchriores induti diversis vestimentis & coloribus, habentes manus extensas, ad interiorem thalamum imminentes ad quandam statuam sedentem intus in domo, in latere juxta parietem thalami interioris, à sinistris intrantis thalamum contra faciem suam, Et sedebat sub cathedram simili cathedræ Medicorum extractam à statua illa & habebat in gremio suo super brachiis suis, & in manibus extentis super genua sua, tabulam marmoream extractam ab ea, cujus longitudò brachii unius, & latitudo unius palmæ, & digiti manuum eiusdem sub tabula reflexi de super, ac si teneret eam, & erat tabula sicut liber apertus cuilibet intranti, veluti si innueret respicere in eam, & in parte thalami in qua sedebat, erant imagines diversarum rerum infinitæ, & litteræ de barbaria. Et erat in tabula quam habebat in gremio in una eius medietate divisa. Erat enim quædam linea per medium, imago duarum avium in inferiore parte ejus pectore inclinato, quarum avium una habebat alas abscissas, & altera habens alas duas, & utraque tenebat rostro caudam alterius, ac si volans vellet volare cum altera, & illa vellet retinere volantem secum. Erant autem illæ *Pictura descriptio.*

duæ aves colligatæ, homogeneæ, depictæ in una sphæra, quasi imago duarum in uno, & erat juxta caput volantis ex duobus sphæra, & supra has duas aves juxta caput tabulæ, proximè digitis statuæ imago Lunæ lucentis: Et ex altera parte tabulæ alia sphæra, respiciens ad aves inferius. Erant autem universa tempora quinque, inferius videlicet aves duæ, scilicet imago Lunæ, & alia sphæra.

In alia autem medietate in capite tabulæ declinante ad digitos statuæ, erat imago Solis emittens radios, velut imago duorum in uno. Et in altera parte alia imago Solis, cum uno radio descendente. Et hæc sunt tria, scilicet duo lumina & radius duorum in uno, & radius unius descendens, porrectus ad inferius tabulæ, circundans sphæram nigram divisam per circuitum eius, & factum est duo tertia & tertium.

Tertium verò eius habet formam Lunæ crescentis, & pars interior alba sine nigredine, & sphæra nigra circumdat eam, & forma earum quasi forma duorum in uno, & Sol simplex. Et hæc est imago unius in uno, & hæc sunt similiter quinque, & fiunt omnia decem, secundum numerum illarum aquilarum & terræ nigræ.

Exposui tibi omnia ista, & composui in carmine, & hoc non habemus nisi à gratia Dei, cuius nomen sit benedictum, ut intelligas & cogites benè in eo, & super eo, & depinxi tibi imagines singulas illius tabulæ, & quæ in ea sunt imagines & figuræ in locis suis in isto carmine, quod poteris perpendere capitulis, quæ significant has figuras.

Explicationem promitit autor.

Exposui etiam & explanavi has decem figuras, & demonstravi postea finem carminis mei, quod planè non potuit fieri sine carmine, & aperiam tibi manfestè quæ celavit ille sapiens, qui fecit statuam illam in domo illa, in qua descripsit totam illam scientiam, quasi in figura sua, & docuit sapientiam suam in lapide suo, & manifestavit eam intelligentibus.

Scivi quod ista statua est in figura sapientis, & quod est in tabula existente super brachiis & genibus suis in gremio suo, est scientia sua occulta, quam descripsit per figuras, ut dirigatur ad illum qui cognoverit & intellexerit, quod voluerit sapiens per illud propinquius. Est enim illud interius subtiliter perspicientis & cognoscentis terminos sapientiæ, ex sermonibus obscuris & typicis, cum contulerit illos sermones illic imaginibus & figuris, unum aperiet reliquum, nec regetur super lapide occulto.

Epistola

Epistola Solis ad Lunam crescentem.

In tenuitate nimia dabo tibi de pulchritudine mea lumen, quo pervenitur ad perfectionem. Exaltatur enim per hoc ad omne altum. Dixit primo luna soli, Tu mei indiges, sicut Gallus Gallinæ indiget, & ego indigeo operatione tua ô Sol, sine cessatione, cum tu sis perfectis moribus, pater luminarium, tu es lumen execlsum, dominus & magnus. Ego luna crescens frigida & humida, & tu sol calidus & siccus, quando copulati fuerimus æquitate status in mansione, in qua non fit aliud, nisi leve habens secum grave, in quo vacabimus, & erimus sicut vacat mulier & vir eius, & hoc est verum ex locutione. Et erimus ô sol, cum coniuncti fuerimus vacaturi in ventre domus clausæ, recipiam à te animam adulando, & si abstuleris pulchritudinem meam, & fiam ex propinquitate tua tenuis, exaltabimur exaltatione spirituum, quando ascẽdimus ordinem seniorum. Lucerna lucis infundetur lucernæ meæ, & te & me, sicut commixtio vini & aquæ dulcis; & prohibebo fluxum meum, postquam induta fuero nigredine tua, colore qui fit velut atramentum post solutionem tuam, & coagulationem meam. Cum intraverimus domum amoris, coagulabitur corpus meum, & ero in vacuitate mea. *Luna solis gradum assequitur*

Respondit sol, si feceris hoc & non intuleris mihi nocumentum ô luna, & revertetur corpus meum, postea novam dabo tibi virtutem penetrationis, postquam potens erit in prælio ignis liquefactionis & purgationis, ex qua ibis sine diminutione & tenebris, sicut æs & plumbum, & non impugnaberis, cum non sis rebellis.

Beatus qui cogitat in eloquio meo, nec dignitas mea ipsi negabitur, nec vilescet per carnem infirmatus Leo. Quod autem successisti mihi, non nego aptum augmentum plumbi. Igitur desinet lux mea, extinctus est decor meus, quoniam capient de ære mei mundi corporis, & à pinguedine de plumbo verificato, in syllogismo pondus eorum absque sanguine hircorum, & discernit verum à falso. Ego ferrum durum siccum ego fortis pistans, omne bonum per me est, & lux secretum secretorum per me generatur, nec res est agens actionem meam.

Quod habet lucem, factum est in luminis obscuritatem, postquam verò deductũ est ad perfectionẽ, convalescit à languoribus, & à tenuitate, & apparebit illud magnũ fluxibile capitis & caudæ. Et hæ duæ proprietates, & septẽ ordines põderum,

derum, quinq; eorum scilicet absque obscuritate, & quinque lucentium est pulchritudo.

Expositio Horum dabitur tibi de virtute mea, & proprietate solis de computatione mea, &c.

Solis perfectio.

☉ *Finis omnis operis.*

Sol est clavis cuiuslibet Januæ, & quod restat sine dubietate, est in firmamento directo determinante. Hæc est distinctio septem partium, hæc divisio est directionis & spoliationis, quæ has res sordium jubet revertere in decoctione, & infirmatione ad temperantiam suam reversorum pullorum, hæc est coagulatio absq; divisione. Posteaquam feceris illa septem, quæ divisisti per septem stellas, purgasti, & hoc tritũ minute, donec videantur sicut magaritæ in simitudine, hæc est dealbatio, detegens dubium societatis ad aquam nubium. In hoc ostendit tibi flores aureos, extremitatem omnis caloris, conversi in similitudinem pavonis, quod introitu residui numerorum stellarum remanentium in corpore decoctũ est, à qualibet stella singulariter. Hæc est perfectio coagulationis sine fallacia, & factus est Sol perfectus.

☽ *Menstruum.*

Tinctura.

Ignis Genitor.

Pater eius ignis est, & in igne crevit, nec timet terminum ignis, sed fixus est. & non fugitiuus. Pingitur in corpore usque ad cor, hoc est vilis filius, inter filios charior, præparatio eius est difficilis & occulta, Et homines in vanum ambierunt eam, & hoc est simile ei, non possederunt, cum nunquàm noverint in æstimatione. Sed cum sit difficilis, delicabilis, facilis, modica, levis, propinqua, intelligit ipsam ingeniosus, subtiliter arbitrando, qui fuerint clarificati animi ex libris relictis, quos occultaverunt philosophi, propter præparationẽ, quæ est difficilium rerum. Hoc est quod coruscat in Elixir, & quod habet de tinctura impressionem, & incipit à potente, & perducit ad actionem.

Præparatio difficilis.

Omnis præparatio vana est propter hanc, illius rei quam composuerunt prohibitione eius ab actu suo infirmata est. Facta ignota, propter hoc ne cognoscat omnis animus cõcupiscentiam suam. Fluit, quod videntes dicant.

Errores in rebus absurdis.

Præparamus eam cum omni præparatione, nec adepti sumus eam, & cum sciencia fecimus illam, & cum præparationibus sapienter operati sumus. Et per hoc stultis sunt stultiores,

tiores, qui præparaverunt illud, quod non habet tincturam in se, ex omni re quæ tendit ad nihilum, & credunt bene facere, sed nihil acquirunt, præter laborem, & sunt per hoc inflati, quia in impossibilitate excæcati sunt à veritate, & præparãtes ab opinione sua cadunt,

Dixerunt sapientes antiqui. Hircus est nec cognoscit, convenit apud considerantem, & videntem ad arandum sive pascendum cum camelis. Superbit enim ex eo quidam sapiens & sciens, & quod omnis sciens novit, quomodo etiam erret vulgus, habens oculos clausos, dormit, cuius barba convenit pueris. Si habuerint eam, non inveniunt eius præparationem. Et res non perficitur, nisi cum præparatione, & hoc est quæsitum. Omnis opinio ipsorum est fallax, quod attraxerunt ignorantes in suis sermociunculis.

Præparatio est necessaria.

Ignorans serit ignoranter colocynthiden, & sperat inde melius commedere, sed quando quod sperabat non invenerit, redit ad cogitationem suam, & extendit eam, & dicit hoc est ex infortunio. Et hirci deinde quærunt in testis capitum, & in nervis, & in ventribus, cum vita sit sine ipsis. Nonne hoc est ex paucitate distinctionum ignorantium & vituperantium? Si dicerem, avis homines, aut sunt gratia tritici, fructificant galbanos. Aut palma portavit mala etiam granata, aut volatilia portaverunt pisces. Respondetur fabulam dixisti, Non generant res, nisi sibi similia, aut fructificant res, nisi fructus suos, nonne convertentur à sua ignorantia? Oves malæ, & à vituperio actus earum ipsis veniunt, sed priùs à dubitatione. Dixerunt patrem argenti & auri esse in terra & mari. Quidem dixerunt esse in arboribus, alii dixerunt in lapidibus, & abbreviati sunt in his super erroribus ex credalitate rerum inventarũ, & removerunt laudabilia, veram significationem scientiæ, ex masculis, hircibus oculis videre, res manifestas ex oculis virorum & mulierum. Per dicta si consideramus stellas non est inter nos diversitas, in hoc, quod opinamur.

Non confundenda rerum species.

Ex his & per hoc præparat sapiens, & per hoc operatio nostra surgit, per seras vel per aperientes seraturas. Per Deum si porrecta fuerit ad eum palma, non revertetur vacua, & hoc adulterat occupationem eius in eo, nec scit, quæ sit perventio, nec clavis, nec mutat seras, & coagula tinctorum, propterea non pervenit ad artem.

Fixatio.

Fixatio.

Et quicquid figitur de duobus, ex uno similiter potest figi, sumenda est pars alia in scientia, absque partibus, & factum est totum totius oculi. Accipiantur autem cum scientia & figuris, scilicet solis & ☽. respicias ad radices cum ramis separatim duplicatas à coniunctione & ligatura duarum avium in cauda, qualiter prohibetur una ab ascensu eius, quæ est sine plumis propter paucitatem humoris, qui est sulphur rubeum verum. Et nomina & cognomina excæcaverunt in libris suis, & videntes bene probaverunt scientias eorum, hoc est tinctum & tingens, quod super quolibet igne durat. Et cum vicinatur igni, est venenum, quia omne venenum est in eo, velut in luminaribus, & factum est habens splendorem. Abscissæ sunt ab eo alæ, & pennæ, & est manens, non recedens ad superiora, anima eius volat propter similitudinem suam, tunc lucerna cum habente alas ascendit in statu, ascendit ab eo anima eius, & exaltatur ad cœlum, ut est sol, ut est oriens in Luna crescente, tunc ad ipsum revertetur & vilescit animari eum, & humiliatur.

Fixũ figit volatile.

Sublimatio.

Desponsavi ego duo luminaria in actu, & factum est illa quasi aqua in actu habens duo lumina, sicut videmus solem habentem duos radios super cinere mortuo pluentes, & vivificit quod fuerat morti deditum, sicut mortuus post inopiam magnam. Hæc est soror & hic est frater eius, per quem induraverunt & desponsaverunt subtilitate præparationis, figentes eos. Sed postquam facta est conceptio, volare fecerunt, & fuerunt in domibus montium, hoc significat crescenti luminari, lunam crescentem, & aves duas ex ea.

Coniunctio duorum.

Respice igitur præparationem eius primam & cogita hoc & solem & soles duos, hoc est vtilia ex tribus, & tres comparationes rubeum habentes splendorem. Quatuor, si sunt ex quinque quæ non impellunt, & tria ex duobus sumuntur, & sol & soles duo; non ascendunt.

Triplex est anima huius projectionis, virtus superioris & inferioris est similis. Dixit vero Hermes Corona sapientum, facta est residuum huius aquæ, quæ non permittit rem in aquam, sicut tenebræ, sed vivificat terram sicut accidens pluvia & terræ, sicut duo tertia, & tertium combustum, & congregata est in illa prima, sicut vides eius imaginem de picta, nec est

Clavis rerum.

nec est in aperto quod remansit. Sera & sera, infra seram, clavis ei una existit, vilis radicis & id quod in operatione proiicitur ignorando, minus est vilius. Cooperte figuras expositioni, non enim habemus imaginem præter picturam. Videns hanc habet considerationem & discretionem clavis, nempe solem radiantem cum justitia, & non cum iniustitia.

Coagulatio.

Hoc carmen sequitur expositionem figurarum eius & imaginum verbis planis & manifestis, licet prolongetur ex repetitione dictorum. Alterum est ignis quietus, & est terribilis, forma eius gloriosa. Congelatum autem est eadem aqua, tamen est congelata, & aqua currens est mater congelati, & ex ea est & fuit fœmina, & iste masculus.

Dixit iterum Maria. Aqua quam jam memoravi, est rex de cœlo descendens, & terra cum humore suo suscepit eum, & retinetur aqua cœli cum aqua terræ propter servitium suum, & propter arenam suam honorat eam & congregatur aqua in in aquam, Alkia in Alkiam, & dealbatur alkia cum Astuam. Sunt verba actoris qui voluit directionem animæ in spiritum, donec commisceatur, id est, conveniat, & fiat res una, velut marmor. Et scito similiter quod dictum est de aqua quã memoravi, quæ est rex qui de cœlo descendit in terram, cum humore suo suscepit eum, & retinetur aqua cœli ab aqua terræ. Voluit per hoc aquam divinam, quæ est anima, & nominavit eum regem, quia spiritualis, & ex terra extractus est, & ascendit ad cœlum. Et quod dixit de cœlo venit, voluit per hoc reductionem ad terram suam. Et hunc regem quem nominavimus, exponam tibi per illum genitum quem memoraverunt, gignitur in aëre, & fuit conceptus eius in terra, vel inferius, & hæc est virtus superior cœlestis quam acquisivit aqua, quæ extrahit aërem de aqua. *Circularis operationis finis.*

Dixit Hermes. Perficitur in ea virtus superior & inferior. Et de illa dixit Marcos. Non cognovit eam neque concepit eam mater eius. Et dixit de ea alius sapiens. Hoc est ovum generatum in aêre, ex subtilitate aëris & terræ. Et de ea dixit Calid filius Seid. Accipe ovũ ruffum de meliori minera quam poteris reperire, quæ neq; in aere, neq; in terra existit. Nominavit eam ovum ruffum, quoniam exaltatur, & fit aer, quia color aeris est ruffus, per ꝙ vult intelligi animã quæ est aqua. Et in hoc quod tibi exposui, diversitas est in dictionib⁹, sed intellectus est idẽ. Sermo eorũ est idẽ, verus, non diversus

tamen,

tamen, diversi turpiter usi sunt exemplis. Item quod dixerunt in diversis locis: Aër alienus incorporatus, significat per hoc solamen ex tractum ex opposito post solutionem & destillationem. Et hoc fere solum manifestum est, & est cinis extractus ex cinere, & hic est cinis de quo dixit Alhomianes.

Quis quærit ovum? an inveniet in eo diem pulchrum? Id est non exibit eis de cinere ovorum, linis, suavem faciens illorum præparationem & pulchram & coagulantem aquam eorum, sicut ille dixit postea. Et retinebitur aqua cœli cum aqua terræ, & est idem interius. Deinde dixit. Et congregatur aqua & aqua retinebit aquam, & amaritudo amaritudinem, cinis cinerem, & albriam retinebit albriam. Et hoc est illud idem, nec est qui inveniat aliam operationem.

Inseparabilis vino.

Dixit sapiens. Invenit proximus proximum suum. Item alius. Aqua retinet aquam, videt spiritus & anima quando decocti fuerint in iteratione destillationis, & tunc permiscentur permixtione universali, & unus retinebit alterum & fient unum. Vnum in subtilitate & spiritualitate, & hoc totum est illud quod vidisti pictum.

Verum duo soles qui sunt in uno, & sol simplex, est terra existens sub ipsa aqua splendente. Et radix huius aquæ sunt ambæ aves colligatæ, quarum utraque retinet caudam alterius, & radix harum avium est luna plena, & hæc est Magnesia & Abarnahas perfectum.

Synonima.

Quicquid autẽ pervenit ad te ex parabolis similitudinibus, nominibus, gẽmis, floribus, sulphure, arsenico & argento vivo, de Cambar, & omnẽ nigrũ, rubeũ & albũ, Et omnia humida ex acetis, lactibus sanguinibus, vrinis, spermate, fellib⁹ & his similibus. Hæc omnia significãt hanc aquã divinã, Et omnis aqua ei similis, quia assimilaverunt eam omni subtili ex humidis & aliis, & ovo composito ex rebus.

EXPLANATIO TABVLAE.

Dixit filius Hamuel, author huius operis. Feci inimicos in carmine figurarum & imaginum, quas prædixi fuisse descriptas in marmore in gremio sapientis, existentis vel sedentis iuxta hostium Thalami, in domo quam sibi ædificaverat, quibus imminebat ad sapientiam suam, sicut præcessit in dictis meis in initio carminis mei. Deinde cognovi explanandã esse prædictarũ figuratũ significationẽ, & quidẽ modo pfectiore quo possum exponere ad denarrandã huius rei virtutẽ, testimonio authoritatũ sapientũ antiquorum. Vnde intendo

sermonem

sermonem dirigere ad omnia quibus indigent illæ figuræ & imagines explanandæ, & radix earum & facilitas præparationis primæ & alia quædam.

Figuræ autem illæ quas ordinavit sapiens, sunt sicut radix sapientiæ & præparationis, & sunt scientia sapientiæ totius. Et cũ ipse non explanaverit totum, & indiget explanari multis expositionibus, assignationibus & similibus coloribus, & nominibus quibus nominatur in ordinibus præparationis, & feci hoc apud finem carminis, exponens manifestè & explicavi sermonem sicut mos est sapiẽtum antiquorum, vt addatur intellectus interius & certitudo, & reveletur, quod in aliis est coopertum *Et figuratur in eo Aqua foliata*, puri coloris, & illa est quam nominaverunt sapientes illis nominibus. Nominaverunt etiam ipsam aquam divinam, & terram stellatã. Feci autem hoc propter multiplicates eorum quæ memoravi & multiplicavi ex assignationibus in ea, & eam demonstravi ex nominibus eorum cum coloribus.

Aqua per varia nomina occultatur.

Dixit Sapiens. Hæc explanatio, demonstratio est sine invidia, nec aliquid typici feci, sed eam plenam & manifestam indicavi.

Tabulæ ad dextram significatio generalis.

Figuræ decem explicantur.

Scias ergò quæ sunt quas descripsit sapiens decem figuræ. Quinq; ad dextram tabulæ vsque ad medium, quæ sunt luna semi plena & luna plena ex altera parte supra in margine tabulæ. Et tria alia inferius scil. duæ aves, & luna plena, & illa sunt quinq;, & hæc est medietas primi temporis, quam non præcedit alia præparatio. Hæc medietas initii operis est, destillatio, tenuatio, & extractio Animæ à corpore in aqua spirituali, & hoc corpus, est lapis eorum compositus. Deindè destillatio *aquæ solius. Hoc est novissimum primi operis, & est aqua munda.*

Tabulæ ad sinistram generalis demonstratio.

In alia vero medietate tabulæ usq; ad extremitatem ejus declinantem ad sinistram, erant quinq; sicut vidisti descriptas in carmine, quæ sunt tres superiores, una simplex, & una ex duabus, & hæc est duorum in uno, & hæc est figura solis, habentis duos radios descendentes, & sol simplex habens unum radium, & est figura unius in una. Et subtus in inferiore parte tabulæ figura, similiter duorum in uno, & hoc est quod nominavit mundum inferiorem.

Tria verò superiora, imago est divinæ spiritualitatis, in qua

est aqua portata, quam vocavit aurum, & nominant hanc aquam divinam naturæ omnis humidi, ex acetis, vrinis, & lactibus, pinguedinibus, sanguinibus, & spermatibus. Et vocant istam aquam nominibus omnium tincturarum, & florum. Et intendunt per hoc animam lapidis, quam exaltaverunt in aquam istam suam, & hoc est propter generationem suam in præparatione secunda.

Nomina aquæ spiritualis varia.

Similiter nominant hanc aquam Nubem vivificantem, mundum inferiorem, & per hæc omnia intelligunt Aquam foliatam, quæ est aurum Philosophorum, quod vocavit Dominus Hermes Ouum, habens multa nomina. Mundus inferior est corpus & cinis combustus, ad quem reducunt Animam honoratam, Et cinis combustus & anima sunt aurum sapientũ, quod seminant in terra sua alba, & terra margaritarum stellata, foliata, benedicta, sitiente, quam nominavit terram foliorum, & terram argenti, & terram auri. Per omnia illa intendunt corpus suum calcinatum & dealbatum.

Ista aqua triplex est, sol descriptus cum duobus radiis, & est figura duorum in uno, & sol simplex habens radium unũ, & hæc est figura unius in uno, quæ sunt terra. Et hæc est aqua ex duabus naturis, & vocat hanc aquam triplicem, quia est unum in quo sunt tria, videlicet aqua, aer & ignis. Et terra nigra existens inferius, est mundus inferior, ex duobus permixtis & temperatis, & est figura duorum in uno, & hæc est terra ex duobus corporibus, & ista similiter sunt quinq;, quæ sunt scilicet sphæra sicut luna plena, & in ventre eius est figura lunæ, & duo radii & tertius radius descendens de cœlo inferius scilicet ab extremitate tabulæ superioris ad extremitatem inferioris, circumdans terram. Hæc est tertia terra. Prima quæ intrat in corpora eorum, Secunda quæ est terra eorum ex opere Lunari quod est initium operis secundi.

Aq. quomodo simplex.

Secundum quod sequitur est rubificatio, quam vocant opus secundum & opus solis. Et hæc tertia pars aquæ divisæ in novem partes, & hoc tertium est dealbatio secundæ, quę est initium operis secundi, præter secundam denigrationem quæ est denigratio prima secũdi operis, quæ denigrat terram eorum albam quando intrat super eam, deinde dealbat eam, & hanc dealbationem secundam, vocant Philosophi sapientes, dealbationem primam, quia est initium secundi operis, postquam fit rubificatio cum residuo novem partium aquæ, quia proiiciunt præparationem primam totam, quæ est dissolutio, destillatio & extractio spirituum de lapide suo, post dispositio-

Difficultas inter opus primũ & secundum.

spositionem suam, & temperationem primam, quæ non præcedit operationem, & nominaverunt opus secundum quod est dealbatio secunda, & initium secundi operis. Et nominaverunt opus secundum rubificationem solarem, & dealbationem Lunarem. Intellige hæc sophismata, in sermonibus sapientum,

Et hoc quod ante ascendere fecisti supra has tres partes aquæ præparatæ, supra terram eorum albam foliatam, solvetur totum, & fiet terra vna, & aqua super eam calore picis liquidæ. Vnde necessaria erat præparatio prima. Sicut consuetudo est. Et hæc est putrefactio corporis, cum igne bestiarum subtili, levi 150. diebus, & fortè apparebit in 50. Et quidam dixerunt 120. diebus, & forsan apparebit albedo 70. Nec approbatur hoc apud eos, quia forte albæ significant calorem ignis, & bonitatem præparationis, quæ apparet prius, quia hoc significat intensionem caloris ignis. *Digestionis tempus.*

Residuum verò aquæ sunt sex partes quas nominant tincturas, & aquam rubeam, & sanguineam, & nomine omnis rubei, & sunt albæ in manifesto, colorant in rubeum. Et opus secundum est albificatio, & sapientes hæc duo opera in unũ cõtraxerunt. Nam quando loquũtur de uno, loquuntur etiam & de alio, unde diversificantur legentibus eorũ scripta.

Cum ergo mundata fuerit nigredo, & reducta fuerit albedo, imbibunt terram suam illis partibus, quæ sunt sex partes, divisæ in sex filias, & habent decem colores apparentes in composito, scilicet secundum numerum novem aquilarum & decima est fex, de qua extractæ sunt, quas memoravi in prologo carminis præcedentis, quas vidi depictas in toto Elbarba scilicet domus, & quod in pedibus de potentiis quas ibi memoravi. *Colores per a u[illegible] describuntur.*

Hæc sunt omnia quæ ibi erant depicta in tabula, quæ descripsi, sicut tunc reperi, & contuli scientiis, ex his quæ in epistolis suis sunt. Et novi intellectum quem indicavit ille sapiens, ex eo quod reliquit nobis opus suum velatum, quod descripsit per figuras. Hoc fecit ut esset propinquum inquisitoribus huius scientiæ. *Autor infideliter occultavit*

Et radix horum decem quæ sunt perfectio operis, sunt quinq;, scilicet masculus & fœmina, & tres sorores eorum, ingredientes super eis, quæ sunt salsatura, ingredientes super masculum & fœminam. Prima autem salsatura secundum ipsos, est similiter masculus & fœmina.

Secunda quam vocant hic aërem, quia jam pervenit in pre-

paratione, quam præcedit salsatura, secunda quam memoravimus, & facti duo masculi super unam fœminam. Deindè ingreditur salsatura secundò in eo recens, quæ est fœmina secunda, & facta sunt universa quatuor, scil. duo masculi & duæ fœminæ, ex quibus exierũt quatuor colores, & hi sunt numerus ejus. Intellige hoc principium numeri, primum & secũdum, & dicis duo, & illa sunt tria in numero, deinde dicis tria quæ sunt in numero sex, deinde dicis quatuor, & fiunt in numero decem, numeri manifesti, occulti autem ipsorum quatuor. His autem numeris perficis Magnesia, quæ Abarnahas existens ex quatuor. Decem verò sunt quatuor, & ex eis extrahuntur, & quatuor ex eis sunt decem, Hæc sunt quatuor naturæ, scilicet terra, aqua, *aër, & ignis, ex quibus consistit omnis creatura.* Intellige autem hoc.

Denarius quomodo constituatur.

Aër autem germinare facit segetes, & ascendunt per eum ad aëra, & propter extenduntur & crescunt, propter quod dixerunt. Cum sit aër mediator inter ignem & aquam, per calorem & humiditatem suam, propterea suscepit ignem & aquã, est enim vicinus igni per calorẽ, & aquæ p humiditatẽ. Significant ergò *per mediatorem aerem, quia omnis spiritus subsistit subtilitate fumositatis aeris, propter quod diximus, quod natus sapientiæ in aere nascitur, quando sublimatur ad Alembicũ. Propter quod fit aqua vivificãs* terrã illorũ, & embrionẽ qui est in terra, qui est anima ex corpore eorum.

Aer de igne & aqua participat.

Spiritus aeri comparantur.

Secundo quando reducitur ad id circa finem operis Et scito quod aër existẽs inter cœlũ & terrã, per quẽ existit vita unius cuiusq; rei, & currit super vestras quatuor naturas in occulto, quærũt terra, aqua, ignis, aër & currit super illas in statu rectitudinis, & meliorationis, & est calidus & humidus.

Similiter est anima extracta ex lapide eorum, quando existit vita eius, post mortem eius. Et sicut aër est vita unius cuiusq; rei, similiter aqua eorum est caput operis eorum & clavis & vita corporis defuncti eorum, quæ est terra eorum benedicta sitiens. Et *sicut aer est calidus & humidus similiter aqua eorum est calida & humida,* & est ignis lapidis, & est ignis circundans, & humiditas aquæ eorum est aqua. *Et cum aer diutius coqueretur, factus est ignis, in forma* aëris habens actionẽ ignis. *Nam post quam labor iste super* aërem *reiteratus est, & iteratus est calor super ipsum,* factus est *fortioris caloris, quo comburunt* res suas & denigrant, & dealbant, quia factus est operans operationis ignis, non in veritate, sed secundum *similitudinem vocabuli operationis ignis.*

Qualit. Aeris & Aq. Chimicorum.

Dixit

Dixit Hermes rex Græcorum, in illo aere est aer, & non aer. Item dixit Ignis eorum quem tibi monstravimus est aqua, & ignis noster est ignis & non ignis. Et sicut dixerunt sapientes. Homines attrahunt spiritum ex aere ex quo nutu DEI consistit spiritus eorum. *Similiter as sapientum attrahit spiritus ex humiditate eorum, & virtutem acquirit, & crescit*, illud æs, & nutritur, sicut cæteræ res augmentum recipientes. Et scito quod per attractionem aeris uiget spirit⁹. & per ipsum est vita eius. *Significatur per hoc anima lapidis, quæ facta est tenuis per extensionem spiritus in fixione. Et per illud quo induta est, facta est tenuis & subtilis ad multiplicationem caloris* in fixione ignis, scil. in virtute ignis & combustione eius. Cum autem accepit vitam ex aëre, quæ est vita uniuscuiusq; rei, ex animalibus, & vegetabilibus. In quibus est augmentum, fiet aër & vita illius quod ingreditur & vivificat illud mortuum, post mortem suam, propter quod dixerunt sapientes. *Converte aquam in aerem, ut fiat vita quod in ipso est*, & spiritus istius qui ingreditur cum eo, ex quo fit vita uniuscuiusq; rei. Et aër similiter vivificans unāquamq; rem. Aër verò ex aqua est, nec separatur ab ea, & ex ambobus consistit vita uniuscuiusq; rei.

Scias ergò hanc præparationem, & hunc intellectum, & dimitte alia, nec est ex animalibus, nec ex vegetabilibus, & lapidibus, inanimatis, adustibilibus, corruptibilibus, aliquid simile huic præparationi, quibus omnibus inaniter homines occupantur. *Inutilia in arte.*

Hæc est enim aqua calida, & aër quietus & terra liquescēs & ignis circumdans. Et hoc est quod ipsi *fecerunt aquā suam corpus, cum ad ignem figeretur*, in quo virtute caloris spoliaverūt cum sua superflua humiditate, deinde unius in aquam solverunt, postea in præparatione ut ignis ipsum exaltaverunt in aërem. *Chimicorum Aqua & operationes eius.*

Hunc deinde addiderunt præparationi suæ, hæc facta est calida, ignea, adurens, potens, Quam vocaverunt ignem operatione sua, & erant hæ quatuor naturæ in ea, & ex ea, & per eam generatæ sunt, & convenerunt repugnantia in hoc unico. Propter quod hæc Anima quæ ingreditur, *fit vitalis in spiritu, per attractionem aeris, ex reiteratione sublimationis eius*, id est, destillationis, ex qua *reiteratione fit ignis, sed fortioris caloris & adustionis quam ignis.* *Sublimationis effectus.*

Hæc est præparatio, qua excæcati sunt homines & erraverunt errore longo, cum ignorent hunc lapidem hac præpara-

tione præparatum. Et pervenit in hanc aquam præparatione prima, virtus superior & inferior. Sicut dixit sapiens studiosis, qui est mare sapientum, Hermes. Et facta est dominans superioribus & inferioribus, & faciens mirabilia in re, & eius contraria, quia denigrat, dealbat, & rubificat, indurat molle, & mollificat durum, & frater eius est cinis extractus à cinere, cum corde eorum albo.

Colores subsequentes.

Secundo quod vocat terram benedictam, sitientem, & cinerem qui est fermentum. Auri aqua est fermentum, & corpora sunt terra eorum, & fermentum huius aquæ divinæ, est cinis, qui est fermentum fermenti. Quod vocavit Maria sapiens, in quodam loco librorum suorum, Coagulum, cum sit coagulans aquam illorum, in terra eorum, quæ est corpus secundum. Et hæc est Corona victoriæ, & vocaverunt ipsum argentum, propter intensionem albedinis ipsius, & hoc in aqua illorum foliata, significaverunt per dictum suum. Commiscete aurum cum auro, id est, commiscere aquam & cinerem. Et de hoc cinere, & de hoc corpore eorum secundo dealbato dixit Hermes filio suo. Semina aurum in terra alba foliata. Nominavit ergo hic Hermes aquam illorum albam, aurum, ideo quod Anima tingens latet in aqua illorum alba, cum dominetur ei spiritus calore suo & albedine. Vocavit corpus eorum terram albam foliatam. Luna plena est aqua Philosophorum & radix scientiæ. Est enim Luna dominatrix humorum, & Luna crescens superius, & Luna duplex superius, sunt tres partes aquæ.

Terra alba aurum

Et innotesco tibi ô fili, quod investigavi super communicationem Lunæ plenæ, per figuram Lunæ quam descripsit sapiens, iuxta Lunam plenam, quæ est vicina illi, & fecit significationem ejus & nisi esset bona illa sphæra, quæ est figura lunæ plenæ, ignoraretur quid esset, Et hæc semper est Luna apud perfectionem, & plenitudinem sui luminis.

Et per omnia illa intendit sapiens opus inventum, approximare inventis.

Et Luna plena est Magnesia, quæ est Abarnahas perfectũ, & est lapis perfectus & rotundus, & est mare, unde intellexi, quod hæc est radix scientiæ hujus occultæ. Intellexi etiam quod duæ aves sunt ex Luna plena, quia sapiens depinxit eas juxta, sicut descripsi tibi in loco suo inter carmen meum, ut scias & intelligas illud. Cum autem depinxisset eas, & etiam depinxisset ex altera parte Lunam semiplenã, quod ipse

Id est Magnesia.

essent

essent ex ea, & idem sunt rami eius, & illa est radix earum ex qua sunt, & quod illa est totum, & pars totius. Et quod ex illa egrediuntur duo fumi, quorum caput unius est ad caudam alterius, sicut vidisti. Et hoc est quod sapiens fecit sermonem harum, sicut fecit plenæ Lunæ, ut significaret per suam Lunam plenam, quod duæ aves essent colligatæ ex ea, & ego cognovi rem ad quam intendit, per Lunæ plenæ figuram, quid sit. Quia Luna est domina humiditatis. *Duo fumi*

SPECIALIS INVESTIGATIO TABULAE *ad dextram positæ, quæ continet operationem & materiam primam Lapidis benedicti.*

Et I.
De duabus avibus invicem iunctis.

ET scito, quod istæ aves sunt masculus & fœmina, quos indicant sapientes, & ipsi sunt Lapis eorum, cum desponsati fuerint & coagulati, sicut vidisti figuram eorum, quod coagulati erant & coniuncti, & facti una res. Apparet tamen quod sint duo, & illa res una ex duabus quæ coactæ, factæ sunt una res, id ex quo fuit, & hoc est Luna plena. Et in statu diminutionis, & plenitudinis eius aspectus plenæ Lunæ. Et unaquæq; illarum avium retinet alteram. Coagulatũ autem retinet Kaled, id est, qui masculus retinet volantem, & volans est fœmina, quæ habet alas integras, & volans vult volare cũ alia, sed avis quæ non habet alas, retinet illam. Et hoc principium primi operis est. Prohibet autem volantem à volatu, & ipsum facit stare secum, & colligatæ sunt & retentæ & incarceratæ. Masculus autem est, qui sine alio existit sub fœmina, fœmina verò habet alas. Propterea dixerunt: Proijcite fœminam super masculum, & ascendit masculus super fœminam. *Ex duob. facite unum.* *Primum opus.*

II.

DE TRIBUS LUNAE IMAGINIBUS, QUAE *circa has duas aves conspiciuntur.*

QVando autem ingredi feceris super eis tria alia, videlicet Lunam duplicem & crescentem, fiet totum aliquid, sed non ingreditur super eos unaquæq; pars triũ, nisi in vase suo, & in ordine suo ex præparatione, nec ingrediuntur similiter.

Cum verò duæ fuerint personæ, & tres fuerint perfectæ, *coagulabitur totum, & fiet unum.* Duo verò prima erant Abarnahas imperfectum. Sed quando ingressæ sunt tincturæ, & pluerunt pluviæ de cœlo, tunc est Abarnahas perfectum, & hoc est ovum ruffum, quod habet in se totum, quod eis est necessarium, & est mare eorum, & pater auri, & mater cœlorum, & propter hoc nominaverunt lapidem hunc, *post dealbationem eius secundum aurum.* Et dixerunt, aurum nostrum non est aurum vulgi, & illud significaverunt in dicto suo, ante salsaturam, quæ est dealbatio.

Materia dealbata secundum aurum vocatur.

Postquam denigrati sunt masculus & fœmina, dealbaverunt aurum, & hæc ratio habet triplicem intentionem. Primò dixerunt dealbata avis, hoc est compositum primum, quod est masculus & fœmina, quia denigratum est, postquam dealbavit id fœmina, & vicit colore suo. Deinde denigrati sunt duo, quia ignis denigravit id cum præparatione, & nominaverunt illam denigrationem primam coniunctionem, quia coniunctus masculus est fœminæ. Et est signum perfectæ cōjunctionis, & susceptionis unius alterius. Et hoc nominaverunt opus nomine omnis nigredinis, sicut in denigratione secunda, videlicet carbonem montis, & picem, & antimonium, & alkali, & martali, & aliis nominibus. *Et hoc est argentum vivum extractum de Cambar*, sine typo & similitudine, & est animæ extractio a cinere, & cinis qui est mundatus postea fit fex, quia ulterius non indigemus ipso.

Nigredine fit prima coniunctio.

Nomina nigredine apparētc.

Nominaverunt similiter cinerem suum calcem, & vitrum, & Lithargirium suum, & aquam mundam, quia mundata est à tenebris animæ, à materia nigredinis. Separatur enim ab ea malitia eius, quæ est terrestritas mala. Et hæc sunt folia & flores eius, scilicet anima & spiritus eius qui sunt in ea, & vocaverunt aquam coloratam à coloribus suis.

Dealbatio

Alius autem intellectus huius orationis est dealbare aurū, & *est præparatio animæ cum aqua spirituali*, donec dealbetur, & dominetur ei cum colore suo, & fient ambæ albæ resplendentes, habentes lucem & splendorem, deinde colorat anima. Cumque pervenerit ad hunc terminum dealbationis & præparationis, *factus est subtiliter spiritus*, cum quo præparata est, & vocatus est tunc ipse spiritus, aqua purificata, aqua divina.

Tertius huius orationis intellectus est dealbare aurum, significat dealbationem corporis eorum, quia est terra eorum alba, post ingressionem triū partium primarum super eo, ex

novem

novem partibus, & manifestationem nigredinis in eo. Unde dixerunt dealbare aurum, significaverunt hoc dicto tertium intellectum. Cùm ergo dicunt dealbare aurum, comprehendunt hos tres intellectus in hac oratione una. Et nominant hæc tria, de primo masculo auri, & vocant animam extractā ab eo post complementum lapidis, cum suis permixtionibus auri, & est aurum sapientum in virtute. In quo dixit Hermes. Seminate aurum in terram albam foliatam. Terra alba foliata, est corona victoriæ, quæ est cinis extractus à cinere, & corpus eorum secundum. Nominant autem corpus eorū, in quo seminant aurum suum. Cum autem dixerunt in libris suis secundum similitudinem exemplorum: Extrahe salem Alkali. scilicet per nigredinem, intelligit corpus suum, & per salem suum cinerem, & animam, quam extrahunt ab eo. Homines verò qui legunt in libris modernorum, dicunt & extrahunt salem alkali tinctorum, & operantur cum eo, & non prosperantur in aliquo, & per hoc & similia deviarunt homines à cognitione lapidis eorum. *Dealbatio auri.*

Et scito *quod hæc denigratio est tinctura totius*, quæ redit postquam cooperit albedinem tinctura, & hoc est in fine preparationis, & post complementum destillationis & reductionis aquæ super terram. Solvunt enim hanc tincturā cum humiditate, quæ est ex ipso in principio, & in fine cum igne, sicut vides gramē Hospho seu offoto in gramine suo cum aqua & igne naturaliter augmentari & nutriri, & generatur in eo tinctura, ex eo, & in eo. Unde ostendit nobis Heffor, in quo est tinctura in cacumine eius. Et propter hoc dixerunt: Vertite aurum in folia, id est, facite ut habeant colorem foliorū, ut sint folia nostra color. Voluerunt enim per hoc, dealbationem eius primam quam nominaverunt salsaturam, & coagulationem totius in album. *Denigratio.*

Projicite folia, id est solvite ut fiant aqua, & cum corpus fuerit album, tunc extrahe animā eius, quæ est sulphur ipsius, & tinctura eius, quam vocant gemmam & gluten auri, *& extrahitur post putrefactionem & solutionem in aqua eorum spirituali, cum sublimatione & destillatione.* Et hoc nominaverunt cribrationem. Unde dixerunt, Cribra illud cribro, & filo, id est cucurbita, & alembico. Unde occultaverunt hoc nomen cucurbitæ, & alembici, & dixerunt cribro & filo. Nam quidam sapientes (quos vocant avos mundi) dixerunt vas supra vas. *Solis solutio.*

Cùm autem extraxerunt illam Animam, & ipsa perfecta *Anima extractio.*

seu potius actuatio. est, in aqua ipsorum spirituali, quæ est spiritus humidus, præparans illam solam cum aqua sua in sublimatione, donec attenuetur in destillatione per rectificationem, & clarificetur & convertatur in spiritum, cum spiritu humido, quo madefecerunt eam & dissolverunt. Et postquam *erat corpus fixum & siccum, accommodaverunt ei animam per putrefactionem & solutionem*, deinde cum ingenio *extraxerunt* eam à corpore suo, illam *retinente*. Distractione autem & dissolutione corporis sic facta, mansit ipsa *in aqua sibi simili*, quæ est pater eius in præparatione, donec convertat ipsum in spiritum, tunc penetrat & extenditur in corporibus cum spiritu humido, quem nominant sapientes avem Hermetis, quia præparator est sive rector corporis eius & extractor. Et ipse est reductor ad corpus suum, quod vivificabit post mortem suam, per hanc vitam postea nulla erit mors, *Propterea quod vita infunditur, sicut spiritus corpori.*

Nomina corporis animati. Deinde fecerunt hoc corpus, quod nominaverunt ignem cum dissolutione animarum, & mutaverunt ipsum ab anima cum humiditate, & factum est calidum humidum, & tunc nominaverunt animam, & sanguinem aëris, & aurum, & tincturam, & nomine uniuscuiusque rei sibi simili.

Digestio cuncta producit. Nominaverunt similiter ipsam Embrionem, & genitum. Cœpit autem esse Embrio per multiplicationem adscendens ad aëra, & descendens cœpit esse in hac aqua præparata prolongatione præparationis, res non existens in ea. Propter quod dixerunt sapientes: Facite res esse rem, & propterea factus est lapis eorum agens res. Et quicquid est in manibus hominum, est vacuum & vanum. Quia virtus, quam vocant Embrionem & genitum, non generatur nisi in lapide eorum tingente, aliter quàm universi lapides, sive sicci, sive humidi per putrefactionem, & colorem alarum, sicut formatur pullus. Et sicut formatur homo ex spermate, & alia animalia. Et sic formatur *res per putrefactionem & calorem alarum.*

Operatione fit multa & vn. Deinde fecerunt hanc animam per *attenuationem & subtiliationem*, in conversione spirituum, ut tingat & imprimatur corporibus. Propterea dicunt sapientes: Æs nostrum est sicut homo habens spiritum, animam & corpus. Propterea dicunt sapientes, Tria & tria sunt unum. Deinde dixerunt, in uno sunt tria, & spiritus, anima & corpus sunt unum, & omnia sunt ex uno. Et hæc præparatio est, quam vocant conversionem suam, in præparatione de statu in statum, de re ad rem, de infirmitate ad potentiam, de grossitie ad tenuitatem

& sub-

& subtilitatem, sicut præparatur semen solum in matrice præparatione naturali, de re ad rem, donec formetur inde homo perfectus, ex quo fuit radix eius & principium, nec mutatur ad hoc, nec exit à radice sua de re ad rem, sine ingressione alterius rei super ipsum, nisi sanguis menstruosus, ex quo fuit semen, id est, ex sanguine ei simili, & ex ipso fuit nutrimentum. Et similiter ovum sine ingressione alterius rei, quæ ingreditur super eo, convertitur de statu in statum, & dividitur de re ad rem, & fit pullus volans, sicut illud à quo habet radicem & principium.

Et similiter semina omnia, & nascentia terræ, putrefiunt, & mundantur, & ingreditur super eis putrefactio vel corruptio, deinde germinãt & augmentãtur, sicut ea ex quibus habuerunt radicem & principium. Et propter hoc mineralia nõ mutantur, vt exeant à sua radice, sed redeant ad illud, ex quo sunt, nec convertuntur ex hoc ad aliud, & qui dicit aliud, falsum dicit. *Putrefactio in omni generatione est necessaria*

Hæc est ergo conversio & divisio, quam audis in libro sapientum. Ne intendas ad multas aquas, habentes colores, faciunt multi in capillis, in follibus, & ovis, cum non intelligãt veram sapientiam. Illi autem numeralibus nominaverunt Kibrick siccum & combustum, & comburens, & vocaverunt Abmitam animam, & dixerunt in manifesto sermonis eorum sulphura & animam. Volunt tamen sapientes illam animam, quam tibi assignavi ex lapide eorum, qui convertitur de statu in statum in præparatione, quam animam vocaverunt, sulphura & corpora. Similiter vocaverunt eorum corpora sulphures, & sulphur rubeum, & est anima. Et occupaverunt se homines sulphuribus quæ novit vulgus, & denominaverunt à cognitione animæ, quum vocaverũnt sulphur album portare in aqua eorum. Non tamen est sulphur, sed facit operationes sulphuris. Unde satisfecerunt sapientes hominibus, qui dixerunt sulphur nostrum non est sulphur vulgi, quia sulphur vulgi comburitur, sicut sulphur sapientum album combustione albedinis & meliorationis. Et combustio sapientum, est dealbatio tota. Et de hoc locutus sum diffusè in libro meo, qui dicitur Clavis Sapientiæ maioris. *Multa erronea.* *Sulphur Philosophorum.*

Nominant autẽ hæc tria, argentum vivum ingrediens super masculum & fœminam, quo dealbant compositum & tingunt, & tinguntur ab eo.

ALTERA

ALTERA TABVLA à SINISTRIS POSITA, *continens operationem lapidis Philosophici, multis in specie illuminatur.*

ET propter hoc dixerunt sapientes, quod lapis eorum consistit in quinque & verum dixerunt, quia intendunt per hoc masculum & fœminam, & hæc tria argenta viva. Et quando dixerunt de uno, verum dixerunt, quia omnia illa sunt ex uno. Et similiter dixerunt ex septem, & quod addunt super his est ex eo, quod ingreditur super eo, ex additionibus quæ sunt ex eo & in eo, & in ordinibus præparationis, in putrefactione, conversione, & dissolutione, & in pluribus ex his, & verum dicunt. Et quod in eo est ex coloribus & virtutibus & naturis & saporibus est. Et propterea dixerunt decem, sicut ex uno, & in uno decem sunt, & illa sunt partes superiores, cælestes scilicet, sol duplex habens duos radios, & sol simplex, & sunt flores quos nominaverunt secundum multitudinem flores lignorum, videlicet flores lapidis, qui sunt anima, & animæ tinctura, & tincturæ sulphuris, & sulphura quæ despoliabantur in hac permixtione, quæ est Magnesia post putrefactionem, & post destillationem, aliquid post aliquid, paulatim & paulatim. *Nec egreditur hæc anima à lapide una vice, sed egreditur multis vicibus, paulatim & paulatim, aliquid post aliquid.*

Lapis unũ & multa.

DIGRESSIO AVTHORIS AD ALIA QVAE *tamen huic operationi convenientia apparent.*

POSTEA nuncupatum est hoc, anima & animæ, & flos & flores, & tinctura & tincturæ, sanguis & sanguines, pinguedo & pinguedines propter egressionem eius cum spiritu paulatim aliquid post aliquid ascẽdens ad aëra, propter quod dixerunt animas, & dixerunt & nominaverunt eum spiritum, & spiritus, *quoniam ejus natura subtiliata est*, & facta *est tenuis & subtilis postquam facta est Anima.* Ideoque dixerunt Spiritum cum quo extraxerunt à corpore suo, & cum ipso præparaverunt eam, & redegerunt in spiritus, & est

& est spiritus vnus, & anima una per egressionem spiritus à corpore, & est Abarnahas perfectum.

Nominaverunt etiam *Magnesiam aliquid post aliquid, propter ingressionem ejus in ipsum super animas*, aliquid post aliquid in ordinibus præparationum, & tunc nominatur spiritus, & est spiritus vnus. Similiter vocaverunt corpus, & corpora eodem modo, quia corpora sunt masculus & fœmina, colligatæ & coagulatæ, & tres imbitiones, quas vocaverunt nutrimentum, & salsaturas, & vitrum, & alumen calcinatum, & cinerem & ligamentum album, & arenam, & nomine cujuslibet rei siccæ & similium. *Magnesia*

Quando *verò coagulata est anima*, cum masculo aut fœmina, quæ sunt ex eis, & de radice eorum, & una illarum trium imbibitionum est masculus, quem vocaverunt aërem, addenda erit, quia effectus est masculus, & effecti sunt duo masculi & duæ fœminæ, & inter eos est una fœmina. Et facti sunt omnes quatuor, duo masculi & duæ fœminæ. Et perfecta est domus quatuor partibus suis, & tecto. Et hic est lapis perfectus ex quinque, & facta sunt quinque corpora, & sunt unum, quia sunt eadem. Propterea dixit sapiens. *Anima coagulata unum & multa dicitur.*

Tres compassiones sunt, quælibet compassio est coagulatio, unde sunt tres coagulationes. Significavit per hoc hæc tria alia, quæ coagulata fuerunt cum masculo primo & fœmina, & hæc est tinctura quæsita, & res perfecta.

Quidam verò eorum nomina variant, ut hoc. Et tribus terris, Quam in prima est margaritarum, secunda terra foliorum, tertia terra, est terra auri. Ideò nominaverunt similiter Animam & spiritum, ex hac permixtione egredientes, Arsenicum citrinum, & arsenicum rubeum, Per rubeum volunt animam tingentem. Similiter vocant hanc *animam tingentem sulphur rubeum*, spiritum, arsenicum citrinum: quia spiritus dealbat animas, & dominatur colore suo. Et nominant Animam æs, & ipsa est fumus gravis, & ideo nominaverunt spiritum lermick, & argentum, quia dealbat æs eorum. Et *quia dominatur spiritus colore suo huic Animæ, & dealbat eam*, sicut argentum dealbat æs eorum. Ideoque possibile fuit sapientibus dicere, corpus & corpora, anima & animas, spiritum & spiritus. Et si exiret hæc Anima à spiritu suo una, dicerent animam & animas, spiritum & spiritus, corpus & corpora, nec dicerent hoc, nisi propter hoc, quod tibi demonstravi *de egressione* *Variatio nominũ.*

sione eius paulatim. Nec mentiuntur quia ègredientur ex partibus, *& unaquæque pars habet spiritum, & animam & corpus.* Hæc autem res est una, & alia quæ partitus est in plura, per ingressionem ejus, super illa in gradibus suis, ex ordinibus præparationis, & dicitur Spiritus, & spiritus anima, & animæ corpus & corpora, sicut ordinavi & demonstravi per dictum eorum ex pluribus, & uno, & diversis rebus. Et hoc est quando congregatur radix, & istud quod ingreditur super eo, ex partibus quas partitus est ex eo, in una præparatione, quæ convertit ipsum de re in rem, de colore in colorem, & de sapore in saporem & de natura in naturam. Et propter hoc multiplicaverunt ejus nomina, & assignationes. Vnde possibile eis dicere ex pluribus, ex uno, *& diversis rebus. Sed ista plura sunt unum*, nec sunt ex alio, & dictum illorum est, quod tibi exposui ex pluribus, & uno, & ex rebus diversis, *est idem & unum*, non habens secundum. Et si dixerunt plura, verum dixerunt, propter quod ingreditur super eo, & ex his quæ diviserunt ex eo, & ipsum est ex eis, & propter quod habet in se, & illa habent in se externa, in coloribus, saporibus, & statibus, in quæ commutantur in præparatione, & sunt diversæ res & numeri noctium & dierum, in præparatione longinqua. Quia non perficitur medicina hæc, quæ est Elixir eorum, nisi ex diversis rebus, *& hunc laborem non nisi in multis diebus absolvunt.* Et hoc voluerunt quod typicè protulerunt, memorando Planetas septem, & signa 12. & naturas eorum & colores & quicquid in eis est. Cuius exemplum est granum frumenti, quod non fit in germine suo granum, nisi ex diversis rebus, cum sit res una, & diuersæ res sint præparationes eius, in multis diebus & noctibus, per humorem terræ & calorem solis. Quia prius terra aratur & seritur, postea metitur, deinde trituratur & ventilatur, & alia multa quæ operantur homines, donec extrahantur grana, deinde purgantur & moluntur & tartarisantur, & massantur, fermentantur, & coquuntur, & fit panis, & hoc non fit, nisi ex diversis rebus, in multis diebus & noctibus & horis, & ex hoc consequitur hoc quod consignavimus prius. Et multitudo præparationis tam varia est, ut compræhendi vix possit. Deinde & Sophismata sapientum accedunt, veluti cum dicunt, quod res nostra est ex una re, non opinetur aliquis, quod sit ex una re, sed ex di-

A proprietate multiplicata sunt nomina.

Rei unius.

Exemplũ ab agricultura sumptum.

Sophistica

ex diversis, quæ præparatæ, *facta sunt unum.* Et hoc dictum tibi monstravit intellectum ipso non in illo.

Quando enim congregatæ fuerint hæ res *ex similibus lapidibus.* & nomina eorum, & naturæ, & sapores & odores, & operationes, & numeri plures & diversi sunt. Licet cum reducti fuerint ad illud ex quo sunt, *unum in veritate est.* Vnde verum dixerunt per omnia. Homines verò non intelligunt verba eorum, nec percipiunt quid intenditur. unde falsificant veridicos, & verificant falsidicos opinionibus suis, & sibi debent imponere culpam, non sapientibus, Error enim eorum est ex ignorantia intentionis eorum, quando audiunt diversa verba, sed ignota intellectui eorum, cum sint in intellectu occulto. Ipsi verò saltem pro ut est litera & assignatio, intelligunt & sic falluntur cum sit sepultum *in occulto, quod manifestandum esset.* Nam qui dicit ex sapientibus Animam, intendit tincturam totaliter ab ipso lapide extractam. Et qui dixerunt tincturas, flores & animas, & pinguedines, & his similia, ut in pluribus de sanguine, de sanguinibus, de aceto, & acetis, volunt per hanc tincturam de anima quam diximus esse animas. Et secundum hunc modum & præparationem dicitur in spiritibus.

Error laborantium script. ascribendus.

Anima Sapientib. est tinctura.

Et si quis studeret invenire aliam rem, quæ faceret hasce operationes, non inveniret. Et hæc est huius sapientis intentio. Similiter & in lapide eorum intellige. quia non inveniunt rem quæ faciat operationes, super intentionem inquisitionis & studii.

Per hoc etiam quod dixit. Studuerunt inquirere aliud quod faciat operationes suas, & non potuerunt invenire. Et ipsi quærunt tincturas, quæ faciant eis argentum & aurum ex alio lapide, & sapientes non possunt extrahere tincturam ex alia re, nec potuerunt invenire, nisi ex hoc lapide impari. Et ipsi dicunt quod scientia sit in omni re creata, ex lapidibus terrenis, & aliis, & ipsi semper præparant, & non prosperantur, & ab ignorantia non exterminantur.

Inquisitio materiæ circa aliena.

Dixit iterum Marchos. Medius lapis sapientum sine dubio est lapis citrinus, & funditur in igne fusione plumbi, & rubet tali rubore, quod nunquam de cætero erit citrinus, & habet oleum lucens, & rubens, sicut rubinus. Et oleum eius velocioris egressionis in aquam, quia est de genere aquæ, licet sit lapis. Nam qui dicit spiritus intendit totum spiritũ & ani-

mas &

mas similiter ingredientes super corpus in gradibus præparationis, paulatim & paulatim partem post partem. *Et tinctura est tota aqua tingens.* Et tincturæ sunt sex partes reservatæ in sex violis, quibus tinguntur, cum ingrediuntur super corpus eorum album, quod vocant terram suam. Et illæ sunt quas assimilant fructibus arborum, & nominant eas alumina, & *aquam rubeam, quæ tamen non sunt rubeæ, sed nominaverunt sic ab operatione sua.*

Extr. animæ. Similiter *est extractio animæ à corpore suo cum spiritu ipsum exigente*, quando alteratum fuerit corpus, & *dissolutum paulatim & paulatim aliquid post aliquid, non enim ingreditur vice una.* Et hæ partes sunt *de spiritu uno præter quem non est alius.* Spiritus autem est ex eo, sed diversificatur anima ab isto spiritu, qui est radix eius, ex eo quod acquisivit *sibi à calore ignis, & facta* calida & humida in natura sanguinis & aëris, qui prius erat corpus siccum, calidum & igneum, & hoc similiter, postquam extitit calida & ignea. Intellige hunc modum, *cum convertisti ipsum à frigido, humido ad calidum humidum.* *Conversio ab igne.*

Similiter cum dicunt aquam & aquas, intendantur per hoc dictum aquam unam, quæ est spiritus, ex qua patiuntur aquæ. Intellige & cogita bene, quia invenies esse verum.

Modus alius animalibus & speciebus, quod masculus & fœmina, & quodlibet per se ingrediens super eis, habet spiritum, corpus & animam. Propter quod dixerunt. Spiritus, animas, & corpora: Et hoc planè, non obscurè & verè dicunt. Et propter multiplicationem conversionum & statuum ex alterationibus, morte & vita, generatione, lactatione, balneis & nutritione, nominata est sapientia. Quia lapis iste est diversus ab omnibus lapidibus in naturis suis, & in perfectione sua, & susceptione nutrimenti, & augmenti in præparationibus suis, quibus nihil nostrarum præparationum assimilatur. Quia est de semine mundo, habens multam benedictionem. Et si esset ut opinantur, de lapidibus suis terrenis, aut vegetabilibus, aut terrenis, non nominaretur sapientia, cum nec mors, aut vita in ipsis sit, nec desponsatio, nec conceptio nec generatio prolis, nec nutritio, cum nostræ præparationes quas *nominavimus, ex animalibus nostris & lapidibus*, quos vidimus & fecimus super eis, non ex vanitatibus & præparationibus illorum sint.

Ab alterorum diversificatione varia sortitur nomina.

Vegetabilia excluduntur.

Age

Age ergo semper gratias DEO glorioso, & sublimi, & abhorre conventum hominum, & apprehende solitariam vitam, & diutius cogita in omnibus quæ habes, & quæ percepisti per expositionem meam, quam tibi exposui in his tribus libris, quibus potens eris super libatione verborum sapientum, & expositione, & omnium quæ typicè protulerunt, in figuris etiam, imaginibus, & parabolis, & cognosces lapidem eorum, & præparationem, non sicut ille, qui obscuravit librum suum, & modum adeundi. Quidam enim dixerunt. Accipe taliter & taliter &c. sed injustè & avare, & non aspicias libros ipsorum, nec dubites de his quæ pervenerunt ad te à nobis. Et si contradixerint tibi ignorantes, aut humiliati fuerint pro posse suo, non proferas eis aliquid ex his quæ habes, nec improbes vanitatem illorum similitudinibus veritatis, quæ facta est tibi & esto cum vero ubicunque fuerit, & dimitte eos, quia non invenio aliquem quærentem illud, quod inveniunt sapientes, sed sunt omnes involuti vanitate, incidentes ad illud quod non est dignum respici, propter magnam ignorantiam suam, & defectum interitus.

Adhortatio.

Aberrantes.

Sed ego feci tibi per hoc quòd exposui hoc sapientiæ intellectus. *Sapientia cor est in constantia.* Vnde videri tibi poterunt omnes inquisitores hujus artis ipsam ignorantes bestiis similes, ex eo quod ignorant, quod tu nosti. Cum autem intelligis hos tres libros meos, librum *clavis* sapientiæ majoris & *hunc* librum cum his quæ pervenerunt ad te ex *carminibus* meis in arte, & verabaha id est, figuris suis & similitudinibus, & imaginibus & significationibus illarum imaginum, factus es sapientior omnibus istis.

Libri authoris.

Exterior homo vero habens rationem benè dispositam, subtilis ingenii, percepit ex paucis significationem multorum. Itaque ex doctrina illa multa tibi aperientur, & ex verbis eorum verba manifesta Longinquum est, ut concludat ipse aliud, qui prodit ex uno libro sapientum, vel ex multis libris, sicut ego prodi. Et quomodo est hoc, cum ipsi non intelligant à me, quod ego *legi & studui die ac nocte, & laboravi multis annis.*

Deinde exposui eis, & cogitavi in eo per inspirationem & suspensionem, & propter hoc propiciatus sum huic scientiæ, & seniores eorum apud quos est judicium, non intellexerunt à me litteram unam, ex his quæ explanavi eis,

& approximavi intellectum eorum, sed ipsi postea nitebant super præparatione ciborum, & gallinarum earum, & capillorum, & lapidum eorum carentium humore, siccorum, combustorum, corruptibilium, frigidorum, malorum, ex quibus quærunt quam non habent tincturam, quo tingunt aurum & argentum. Sic ergo erraverunt, & damnificati sunt damno apparente.

In falsa materia laborãtes.

REVERTITVR AVTHOR AD OPERATIOnis continuationem.

REVERTAMUR ergo ad illud de quo digressi sumus in extractione Animæ paulatim, & paulatim à corpore suo.

TYPVS OPERATIONIS.

DIXIT rex Marchos, & est typicum in eo & parabola, in venatione Leonis, secundum quod ipse ordinavit, quia retinet in similitudinibus modos typicos, & in parabolis, ut annunciet posteris per hoc, quanta sciebant philosophi, & quanta malitia erat, & est in hominibus, & contumacia, ut deveniant homines insipientes ab ista scientia, & tamen est propinqua habentibus intellectum. Dixit ergo Marchos matri suæ. Quomodo venaris Leonem? & admirata est mater eius, & dixit. Ego respicio in eum, cum vult arripere iter suum, & exiens præcedo eum, & sedeo in via, & fodio ipsi foveam in medio viæ, per quod intendit cucurbitam, & ædifico super foveam tectum vitreum, quod cum ingressus fuerit, video quo modo moritur, & alteratur color eius post mortem à colore in colorem. Et cum appropinquatus fuerit Thalamo, accendo ignem sine fumo in ista fovea, habentem flammam egredientem super stakonos i.e. super nigros carbones, sicut greditur mater pia super ventrem filii sui. Et assimilavit subtilitatem caloris ignis, gressui piæ matris super ventrem filii sui. Dixit enim ei mater sua. O Marchos, oportet ne hunc ignem esse leviorem calore febris? Dixit ei Marchos, ô mater fiat in statu febris. Deinde: ô mater. Revertor & accendo illum ignem, sicut tibi assignavi, & pono ad illam lapidem, quem qui cognoscit ponit illum super oculos suos, & qui non cognoscit proijcit illum.

Captura Leonis.

Ignis gradus.

Cum autem apportavero illum super ignem, facit odorem quem diligit Leo. Cum verò Leo odorat lapidem illum, ve

nict

niet velox ut intret thalamum illum vitreum, & cadit in foveam quem transglutit lapis ille, ita quod non potero videre aliquid de eo, & hic lapis quem diligit Leo, est fœmina, quia ipsa cooperit ipsum colore suo, propter quod dixit, non videbo ex eo aliquid. Cum verò vigoratus fuerit per dies aliquot (vult per hoc stationem suam in præparatione) & quot ingreditur in ipsum de nutrimento, emittit manum eius dextram, quam cum emiserit, abscindo eam. Deinde stat rursus per aliquot dies, & emittit manum eius sinistram, quam cum emiserit, abscindo eam. Deinde stat & emittit pedem eius dextrum, quem cum emiserit, abscindo illum. Deinde emittit pedem eius sinistrum, & eundem etiam abscindo, tunc interfectus est. Deinde caput, manus, & pedes alligo, & calefacio eis aquam extractam à cordibus statuarum ex lapidibus albis & citrinis, quæ cadit de cœlo tempore pluviæ, & colligimus eam, & reservamus ad decoctionem capitis, manuum & pedum Leonis huius. Quod postquam decoxerimus, recipimus jus eorum, & nutrimus in vase vitreo, deinde reducimus ad corpus Leonis istius & decoquimus cum illo jure. Innuit per illam decoctionem, permixtionem & reductionem, donec liberetur Anima paulatim & paulatim, videlicet reducatur totum super Leonem, & coquatur cum eo & destilletur quousque non remaneat humiditas in illo corpore, quæ non egrediatur cum aqua, scil. anima.

Fixatio per digestionem.

Directio paulatiua & huius effectus.

EXPLICAT AVTHOR PARABOLAM præcedentem.

ET quod dicit, Quando decoctus fuerit ille Leo, colamus jus, & proiiciamus carnes eius, intendit per hoc quod dicit carnes, feces Lapidis. Et quod dicit. Calefaciamus eis aquam extractam à corporibus statuarum ex lapidibus, vult per corda Animas lapidis in Magnesia collectas, quæ sunt masculus & fœmina & patres eorum, qui sunt albi & citrini, verum masculus primus, cuius color est obscurus, & masculus secundus, quem diximus fieri masculum, & est in natura aëris, color est apud eos rubeus. Per hoc etiam quod dicit Cadit de cœlo tempore pluviæ. Pluvia est destillatio aquæ eorum.

Explic. Typi.

Deinde recipimus illud jus, & decoquimus in vase vitreo, & tenui & integro, donec rubescit & coagulatur & fiat lapis sive rubinus, & ponimus in barba in aquam, ubi quam diu

Directio ad rubedinem.

fuerit lapis ille, lucet. Intendit per hæc verba decoctionem aquæ cum Anima, post extractionem à fecibus suis, donec coquitur, & permisceantur permixtione universali, quam *commixtionem nominant coagulationum.*

Coagulatio.

Et quod dixit Rubinus, per hoc vult Animam tingentem, *propter quod acquisivit virtutem ex igne*, quia ipsa licet sit alba, ex eo quod spiritus dominatur ei colore suo, novit ipse, quod ipsa sit sicut rubinus rubeus, quodvis lateat in aqua non apparens, & quod ipse deduxit ipsam ad istam præparationem decoctionis, & sic ex certitudine pervenisse ad illum terminum, per quem est tingens & penetrans, unde dixit sicut rubinus in colore. Notificavi prius, quod nominaverunt aquam suam istam Animam lapidis, & ideo dixit in eo lapide, nec est lapis, est tamen aqua eorum divisa. Et ubi dicit ponimus in barba id est, in domo, signat per hoc locum in quem ponitur corpus eorum, scilicet quod est terra eorum alba, in quem ponunt aurum eorum in quo coagulant aquã suam. Et quod dixit lucet: vult per hanc manifestationem lucis tincturæ in eo, sicut barba in alio loco est cucurbita congregans totum opus suum.

Sub albed. rubedo.

Sapientes vero usi sunt diversis tropis in assimilatione, & sunt diversi in hoc in nominibus, sed intellectus in quem innuunt est idem. Et ex dicto suo similiter est in extractione animæ à lapide hoc. *Scilicet ablutio cum aqua, & igne:* hoc autem non est currente per se. Propterea quicunque voluerit abluere rem, cum ipso abluit, sicut ego assignabo tibi quid sit, ut scias illud.

Concordia autorum.

Est *itaque lapis aqua eorum congelata,* & talis est *forma eius quæ cum ingressa fuerit aliquid*, imprimitur, *& coagulabitur in eo, cumque volunt illa extrahere, calefaciunt cum igne suo, quem mensurati sunt illi, & occultaverunt, & cum invenit illam calor illius ignis, soluitur, & fit aqua currens. Cum autem præparata fuerit, revertitur ad formam suam priorem, & congelatur & extenditur albedo eius.*

Brevis descriptio & vera.

Similiter cum solvitur, non solvitur totum, sed solvitur ex eo parum, & continuant in eo patientiam, & reductionem in præparatione, & hoc quod extrahitur qualibet die parum, est illud quod dixit Marchos matri suæ in venatione Leonis, & extractione manus eius dextræ, quam abscidit, deinde extraxit sinistram etiam, donec perveniat ad id quod audisti.

Solutio fit paulatim.

Deinde ad secundum modum quem assignavit, & pervenit

Vires lapidis re-

hac

huc usque ad hanc aliam assignationem. Et hoc est quod dixit congelatur & solvitur, abluit omnem rem, aufert omnem nigredinem, & tingit omne nigrum, & facit album, & tingit omne album & facit rubeum. Et ideo res magnificatur & exaltatur, & facta est domina omnium rerum, quia non invenit res agens operationes suas. *ducti in albedinē.*

TINCTVRAE OPERATIO.

DIXIT iterum Marchos. Medius lapis sapientum sine dubio est citrinus lapis, & funditur in igne fusione plumbi, & rubet tali rubore, ut de cætero nunquam citrinus erit. Et habet oleum rubens & lucens sicut rubinus, & oleum eius velociore egressione aquæ, quia est de genere aquæ, licet non sit lapis. Vult per oleum Animam, de qua præcessit sermo, quæ non ingreditur per ignem, sed aqua extrahit eam per præparationem, sicut ostendimus tibi. Et ideo dixit Marchos regi Theodoro. Notum faciet tibi DEUS, quod hoc quod egreditur ab opposito tenui, est caput mundi. Nonne vides aquam quæ est vilius illa, & ex ipsa formatur margarita subtilis. Aut non consideras creatorem nostrum, qui formavit nos de limo terræ, & hoc potestate DEI gloriosi & sublimis, & per omnia ista, significant, lapidem eorum de quo est, & de quo fecerunt ipsum. *Et ipse est de aqua viva, quæ vivificat res, & ipse est vivus & immortalis, quem potest ignis comburere*, & propter hoc extrahitur tinctura vera, Kalid. id est fixa, incombustibilis cum granum eius prius fuerat combustibile. *Materia Lapidis.*

Et quicquid est ex aliquo super quod ingreditur corruptio, combustio & annulatio non habet in se tincturam. Quod si esset in aliquo combustibili & corruptili tinctura, esset tinctura non fixa, sed combustibilis & corruptibilis, sicut radix eius ex quo est. *Ex incorruptibilibus multa Chimica.*

Et propter hoc dixerunt sapientes, *quod fixum facit res fixas*. Et dixit Hermes, quod secretum & vita cuiuslibet rei est aqua, & aqua suscipit nutrimentum hominum & aliorū, & *in aqua est maximum secretum* Hoc modo autem fit, ut in fermento fermentum, & oliva olivæ, & in quibusdam arboribus gummi, & in persicis oleum. Et omne genitum habet *principium ab aqua*, Es dixit Dominus, cujus nomina sanctificentur, *fecimus ex aqua omnem rem*. Illo autem qui fecit in eis fermentum, oleum & gummi & pinguedines, fecit voluntatem suam. Ergo non quæratur vita & tinctura ex *Ab Aqua omnia.*

mortuis, combustibilibus, quæ non habent tincturam & vitam. Aqua vero recipit tincturam.

Confusio multorum ex scriptis

Intelligo excæcata sunt corda & oculi, & surdæ factæ sunt aures ab his similitudinibus, & indiciis in omnibus hominibus. Legunt & non intelligunt, student, & non percipiunt, ignoverunt veritatem & projecerunt eam. Qui enim erraverit à veritate, præcipitabitur in vanitate.

Marchos etiam assignavit aquam eorum, cum dixit el Seneca Nominasti mihi ô Rex mirabile mirabilium, cum dixisti. Vivificabit eam post mortem suam, & tingit eam colore post colorem id est, terram suam tinctam cum aqua illorum viva. Dixit Marchos. Talis est natura illius aquæ, & propterea nominaverunt eam, dominam barbę, id est domorum, super omnibus nominibus & fecerunt eam caput mundi. Mundus autē est Magnesia, quo nomine nominat eam Hermes, & dixit. Est mundus minor. Item: est unum quod non moritur quàm diu fuerit mundus, & vivificat quodlibet mortuum, & manifestat colores occultos, & celat manifestos. Dixit Sohalta. Quomodo potest hoc esse? ô Rex, Marchos ait in hoc est mirabile, quia si miseris ista super illa tria commixta, & dimiseris, & in illis vivet album super citrinum & rubeum & albificabit ea, ita quod facit ea in albedine nigra. Deinde juvat citrinum super album, & rubeum, ita quod facit citrina citrinitate auri. Deinde juvat citrinum rubeum super citrinum & album ita quod rectificat, & facit in rubedine Chermerina. Cumque videris hoc, tunc gaude, si verò remanserit in illa nigredine post rubificationem eius, peccasti in præparatione eius, & corrupisti quidquid antea operatus fueras, & morieris præ dolore peccati & inopiæ. Et hæ sunt divitiæ incomparabiles, ut hujus explanationem memoravi tibi in libro meo, qui dicitur clavis sapientiæ in inventione aquæ, quæ egreditur à muliere, ante egressionem prolis, quam vocant mulieres alhedi, propter egressionem ejus ante infantem, & est ibi perfecte. Iterum interrogavit scilicet regem Marchos, de cognitione lapidis. Omnis homo cognoscit illum, & apud unum quemque est de cognitione ejus utilitas, quæ non est apud alium. Vtilitas verò quàm quæris non est nisi apud dominos barbi, id est doctiores. Et dixit scilicet domine mi Rex, invenitur quando quæritur? Respondit etiam Marchos, non est res in mundo quæ cognoscitur quam illa. Vnusquisque & omnis homo indiget ea, & est apud illum, Nec potest etiam esse sine illo.

Colorum mutatio.

Erroris signum.

Lapis cur omnibus notus.

Inten-

Intendit Philosophus omnia quæ dicit, Aquam. Invenitur enim aqua in omni loco, in vallibus, in montibus, & apud divitem, & pauperem, robustum & debilem. Et talibus similitudinibus utuntur omnes sapientes in lapide suo, qui est spiritus humidus. Dixit Hermes, scito quod non convenit calor & sanguis, humiditas & siccitas, nisi post extensionem, nec conveniunt habentia frigiditatem cum calore quia vita hominum per animas est continua aquæ, quæ si perhibetur, ab eis non invenitur. Ideo non convenit nec erit siue genitum siue semen. Oportet ergo te scire quod humores significavit per has similitudines, & sic alii sapientes lapidem suum comparaverunt, commixtiones autem eius, & rami & partes, & commixtio & nutrimentum, & id quod componit ipsum & non repugnat, est ex eo & per eum & ad eum, & non ex alio, & ipse operatur cum humiditate aquæ maris.

Lapides verò nostri generantur ex terra & comparantur terræ, mineralia terræ. Convenit ergo nobis intelligere dicta hujus sapientis & aliorum sapientum. Et sciant omnes habentes rationem, & intelligentes quod lapides nostri terrei aridi, non conveniunt lapidi sapientum, nec exiret ex illis semen unquam. Sunt enim terrei & mortui. Et intendit per hoc quod dicit semen gummam. Imò dixerunt omnes sapientes ne facias ingredi super eo aliquid alienum, corrumpit enim ipsum. Quod si intraverit & destruet, & hoc non concludetur cum lapidibus nostris & corporibus nostris unquam. Dixit Hermes, non convenit rei, nisi quod propinquius est ei ex natura sua, & generabitur inter ea proles similis illi, humiditas autem est de dominio Lunæ & pinguedo de dominio solis. Ideo fecerunt pinguedinem super aquam, & omnis calidi elementum eius est pinguedo & omnis frigidi elementum eius est scilicet humiditas. Res autem consistit ex subtilitate elementi sui. Deinde ingrossatur & induratur secundum temperantiam naturæ suæ. Et postquam fecit Deus & ei attribuit & est quietiva. Et quædam sunt motum habentia, & quædam limpidificantur, & quædam sunt fluentia, & hoc simile eius est, quod dixit Aros regi, quod aquæ non conglutinatur, nisi cum simili sui sulphuris, nec invenit in re aliqua, aliquid simile sulphuris sui nisi in hoc quod ex eo est. Quod autem dixit Hermes, convenit rei id quod propinquius ei est. Deinde adjunxit, ex natura sua, & non dixit de alia natura, & hoc est planum & manifestum ex verbis Hermetis, lapis igitur

sapientum in ipso, & ex ipso perficitur radix & rami & folia & flores & fructus. Est enim sicut arbor, unius rami & folia & flores & fructus sunt ex ea, & per eam & ad eam, & ipse est totum & ex ipso est totum. Et similiter dico vobis, Quod unumquodq; alias non generat res, nisi cum eo, quod est ex specie sua, quod hic dici potest homogeneum ipsi. Similiter ex Adam & Eva omne hominum genus, ergò omnis res conveniet cum suo simili & propinquo, & secundum speciem suam. Similiter dicunt, carnes ex carnibus generantur. Et incipe in nomine domini & cognosce materiam eius. Est enim a radice materiæ suæ totum quod est in eodem, & de eodem, nec ingreditur aliud super eo, nisi id quod ex eo est, & etiam ab eo, & est radix eius, Similiter fecerunt caseos ab eo & hoc est ex quo extrahitur & est in eo, & ex eo, & per omnia significavit lapidem suum, qui est unus lapis, & permixtiones eius sunt ex eo, non ex alio, & qua propter appropinquaverunt illum intellectum pro posse suo per similitudines & assignationes. Veruntamen non est interius potens nec auram capiens, nec ratio quæ perducat eos ad quæsitum suum. Et dixit Auerrois sapiens, Respice Carpentarium an coniungat lignum cum ligno nisi sibi simili, & sutorem vel sartorem an suat pannum nisi cum panno sibi simili, lineum cum lineo, & laneum cum laneo. Item sapientes dederunt doctrinam plenam & appropinquaverunt intellectum pro posse suo & tunc non intelliguntur ab eis. Dixit Hermes recipe conjunctiones in principio operis recentes permisceantur æqualiter & terantur. Deinde desponsentur, deinde triturentur, aliæ in aliis, ut fiat conceptio, deinde extrahantur & nutriantur ut fiat genitum. Scias quod hæc *conceptio & desponsatio fit in putrefactione in fundo vasis geniti eorum.* Et fit in aëre videlicet in capite eorum vasis, & caput vasis est superior pars thalami, & thalamus est alembicus, in quo est illud genitum. Dixit Marchos genitum earum est in barba, id est in domo eius terrea, & cęlum eius secundum quod oritur super eo Luna terræ & sol eius, & stellæ eius & Ventus eius, & diversi colores terræ eius. Item dixit Marchos & est, tempus in isto genito quod nascitur de quo facit talem similitudinem. Tunc ædificabimus sibi talem domum, quæ *dicitur monumentum Sihoka.* Dixit, terra est apud nos quæ dicitur tormos, in qua sunt reptilia comedentes opera ex lapidibus adurentibus & bibunt super eis sanguinem hircorum nigrorum, manentes in umbra, concipiunt in balneis, & pereunt in aëre, & gra-

Simile pro generat suum simile.

Exempla similitudini.

Conceptio fit in suo vase.

&gradiuntur supra mare, & manent in monumentis & etiam manent in sepulchris, & pugnat reptile contra masculum suum, & in sepulchro manet masculus eius 40. noctibus, erit vacans sicut columbæ albæ & prosperabitur gressus & proiiciet semen suum supra marmorem in simulachrum, & venient corvi volantes & cadunt supra illud & colligunt, deinde volabunt ad cacumina montium, ad quæ nemo potest ascendere, & dealbantur & ibi pululant, & hæc est parabola dicti sui. Similiter non novit hoc nisi *qua concepit intra se in capite suo.* Quod autem dicit, Reptilia comedentia opaca. Intendit per hoc lapidem adurentium, & bibentium super eis sanguinem hircorum nigrorum. Intendit per reptilia imbibitiones. Et quod dicit comedere opaca, quod transglutient unum tingens. Ad hoc congregati sunt socii sui, qui latent in illis imbibitionibus, & non apparent & recipiunt subtilitatem eius, per sanguinem hircorum nigrorum &c. Vult animam fluentem lapidis ab eo. Et hirci nigri, per hoc vult lapidem quando ingreditur non fœmina in præparatione, *& denigratur post dealbationem eius præparatione ignis.*

Digestio circularis

Et per hoc quod dicit concipit in balneis & parit in aere, intendit cucurbitas, & etiam sepulchra, quia in eis fit mors, assimulavit calorem ignis calore balneorum, in quibus lapis sudat in principio dissolutionis suę paulatim & paulatim. Et per hoc quod dicit pariunt in aere, significat superiorem thalamum alembici, quia aer est inter cœlum & terram. Et similiter est generatio huius tincturæ à superiori cœlo, id est barba, quod est superius alembici, & fundo cucurbitæ.

Digestio lenta.

Et hoc est quod dixit Hermes. *Leviter & prudenter, sublimatur à terra usque ad cœlum, & acquirit vim à superioribus & descendit in terram & habet in se virtutem superioris & inferioris, dominans inferiori & superiori, & habet lumen luminum, & propter hoc fugiunt ab eo tenebræ.* Et illud est quod nominant Regem de terra prodeuntem, & de cœlo descendentem. Et simile est huic quod dicit quidam in ista aqua. Accipite res à minera sua, sublimate eas ad altiora loca, & mittite à cacumine montium eorum, in quibus invenitur, & reducite ad radices. Et in hoc dixit quidam alius sapiens, hoc ouum vagit in terra tota, per quod vult aerem, qui descendit de cœlo & terra & læto. Et hoc dixit alius, & ego dico *ouum generatum in aere à spiritualitate terræ.* Et

 dixit

dixit in hoc Calid filius Isid. Significans, genitum hoc pronominaverunt tincturam & sanguinem & ovum. Accipe ouum ruffum à meliori minera quam invenire poteris, nec in cœlo nec in terra. Dixit etiam Avicenna, non est in cœlo nec in terra nutrimentum eius, sed in umbra aeris. Considera diversitatem eorum in dictis, parabolis, & assignationibus & similitudinibus & convenientia eorum in intellectu, quod sapientes non sunt diversi in intellectu, sed in nominibus & similitudinibus, & per omnią ista solē intelligunt lapidem suum prædictum, scilicet animam. Calid autem significat per ouum ruffum genitum, quod generatur ex eis in aere Et hoc est nec in cœlo nec in terra. Et hoc totum dictum est à sapientibus per similitudinem, & omnia dicta sunt idem de eodem, licet sint, diversi in nominibus & similitudinibus, opinatur quod sint diversi, & quod res sint diversæ & stupent propter hoc. Et recipit res quibus nominaverunt lapidem suum sophisticè, & hoc credit esse calidum eorum & lapidem eorum, quem non novit insipiens, & nihil invenit, sed cum percipit verba eorum, & interius invenit veritatem manifestam, & quicquid præcessit de dictis eorum, scilicet quod tibi ostendi. Conserva igitur hoc & apprehende, & eris cum veritate. Omnis enim typica & tropica elocutio eorum, est super hac tinctura quam extraxerunt in sua aqua, quam nominaverunt animam & regem.

Nutrimentum aer est.

Concordia Autorum

Et hoc genitum, est pinguedo quam vocant animam & ovum, quia hæc anima rubea latet in ipsa aqua alba spirituali, quam extraxerunt de lapide, quam dixerunt in permixtione sua magnesiam: Ideo vocaverunt hanc aquam ouum maris, quia radix eius est aqua, & vocaverunt aërem, & etiam multis aliis nominibus. Et hoc est quod ipsam rubeam assimilaverunt eam vitello, & aquam albam in qua portatur album ovi. Cumq; apparuerint colores, vel tincturæ, erit sicut cum apparet ex ovo pullus. Nominaverunt etiam lapidem suum, qui est magnesia, mare, quia ex eo ascendit nubes eorum & pluvia. Dixit Plato natura coquit naturas & natura congaudet naturæ & non est nisi vnica natura, & genus unum & substantia una & una essentia. Hoc est. ovum in quo est calidum & frigidum, humidum & siccum Propter quod vocat Hermes hunc lapidem mundum minorem. Et hæc res eorum est una, quam nominaverunt nomine omnis rei, & omnis corporis, & omnis speciei, quam habent homines

Res Vna.

homines in manibus & omnium istorum exponenda, audistis autẽ, & adduxistis super his testimonia sapientum. Et dixit alius panem asperum & alius panem de simila, & alius tortum panis. Non possunt rectè dici diversa, quæ non diversificaverunt à farina, nec declinaverunt à tritico ad aliud, scilicet omnes convenerunt, quia omnia illa sint una res, & de eadem re, cuius nomina sunt diversa, & assignationes eius, & quod fit ex eo, reducitur ad farinam & triticum, & est radix illorum. Et ex quo sunt, diversi tamen sunt in nominibus, & quod diversa sint nomina harum rerum propter diversas species præparationum earum & omnes illæ res sunt ex tritico, & materia eius est eadem. similiter verba sapientum licet sint diversa, idem tamen significant, nec differunt nisi in nominibus & assignationibus propter mutationes eius in gradibus præparationis ex re in rem & de statu in statum. Ideoque multiplicaverunt nomina eius & assignationes. Item dabo tibi exemplum eius in panno. Pannus sive tela est una & eadem res quando scinditur, ut inde fiat aliquod indumentum, & dividitur in multas partes, & assuitur & fit una res uno nomine nominata, scilicet tunica vel camisia, & omnes illæ divisæ partes sunt à tela, & sunt in divisione & nominibus plures, sed sunt secundum materiam & intentionem unum & idem. Dixit Salomon rex. Recipe lapidem qui dicitur Thitarios, & est lapis rubeus albus, citrinus, niger, habens multa nomina & diversos colores.

Verbis difficultates reconveniunt.

Dixit etiam naturam unam & spiritualem sepultam in arena, & assignavit lapidem coloribus propriis qui apparent in præparatione. Dixit sapiens assigna mihi illum. Dixit, & est corpus magnesiæ nobile, quod commendarunt omnes Philosophi. Dixit, Quid est magnesia? Respondit magnesia est aqua composita congelata, quæ repugnat igni. Hoc mare latum, magnum bonum, cuius bonitatem commendavit Hermes. Fecit enim magnesiam hic spiritum & animam, & corpus cinerem, qui est intus in cinere. Et dixit Plato, unumquodq; est unum, quia omnis homo est animatus, sed non omne animatum est homo, sed quoddam animatum est homo, & in natura hominis est illud, quod est in natura animati. Nec potest rectè dici, quod omne animatum est homo, cum enim dicis, animatum, comprehendis in eo bestias terræ & volucres cœli, & homines, & arbores, & vegetabilia, sed cum dicis homines, non comprehendis aliquid ex illis.

Intellige

Intellige hoc dictum Platonis, & quid intendit. Item, Dixit Plato, Omne aurũ est æs, & non è reverso. Nonne vides quod in natura auri nihil est quod assimilatur æri in tanto motu & colore, nec aliquid in natura æris est, quod sit in natura auri ex corruptione in terra, & patientia in igne, & mansione in mari. *Dixit etiam, Omne argentum vivum est sulphur*, sed non omne sulphur est argentum vivum, *fecit ex sulphure hîc magnesiam.* Hæ duæ orationes sunt planæ, propter quod non est in lapidibus aliud quod sit in lapide eorum, & propter hoc, hæc omnia significant lapidem suum, qui est unus, non habens similem sibi, quem si nominaverunt lapidem, tamen est spiritus, & habet nomen spiritus. Et si dicatur aqua, non est sicut cæteræ aquæ, nec habet intellectum distinctum. Et si congregata fuerint, impositum est ei nomen impar, nec perficitur in se, nec ex se, nec per se. Et secretum quod est in eo, non est in alio. Intellige hæc quæ præcesserunt, in quibus facta est mentio eius, & adhuc augebo tibi intellectum, & cogita semper hoc quod dixit Hermes in præparatione lapidis occulti.

LAPIDIS PHILOSOPHICI CONFECTIOnis demonstratio, à natura humana desumpta.

DIXIT Hermes, quod *secretum uniuscuiusque rei, in una est aqua*, & hæc aqua est susceptibilis nutrimenti in hominibus, & in alijs, & in hac aqua est maximum secretum. Aqua enim est, quæ fit in tritico frumentum, & in oliva oleũ, & in quibusdam arboribus gummi, & in persicis pinguedo, & in omnibus arboribus fructus diversi. Et *principium generationis hominis est aqua.* Semen enim viri projectum in matricem mulieris, adhæret septem diebus, & fit humor subtilis, & manet septem diebus, donec coaguletur in omnibus membris, in ventre mulieris, per tenuitatem eius, & subtilitatem, & pervenit ad carnem, & fit caro, & super ossa, & fit os, & super pilos, nervos, & simile fit in eis.

Ex aqua omnia.

Formatio fœtus.

Deinde coagulatur in 10. die, & fit tanquam caseus. Deinde rubificatur in 16. die, velut color carnis. Deinde incipit in die 24. discerni, & habere membra similia filis, & in 32 formatur in forma hominis, sicut dicit liber, & in die 40 apparet in ea anima, & à 40 die incipit nutriri sanguine menstruali, per sursum eius, per vmbilicum, & induratur etiam infans, & crescit paulatim & paulatim, & vigoratur. Et scito quod

aqua

aqua famulatur ei in ventre tribus mensibus primis. Deinde aër tribus mensibus secundis. Deinde famulatur ei ignis tribus mensibus tertijs, & decoquit eum, & perficit, & cũ completi sunt 9 menses, abscinditur sanguis quo nutriebatur, & ascendit ad pectus mulieris, & fit ibi sicut corona, & fit aliud nutrimentum eius post egressionem eius ab utero, ad hunc modum. Et hæc tota est assignatio præparationis lapidis eorum, & secundum hoc præparaverunt. Intellige ergo hanc præparationem & modum. Per matricem intelligit fundum cucurbitæ, & quod intus est, & obturationem oris eius, & firmationem coniunctionis, ut quod intus est, *non recipiat inspirationem ab aëre, & coagulabit se*, sicut dicit Calid. Cum vidi aquam coagulare seipsam, tunc certificatus sum, quod res vera est, sicut assignatur. Et dixit Rosinus simile huic, & memorabilis est coagulationem corporis sui 47 diebus, & vocaverunt *corpus igneum*, & Alkambar, *& vivum argentum*, & sulphur rubeum. Et his nominibus vocaverunt. & nominaverunt animam ab ipso egredientem. Et dixit Rosen, quod affalia est virtus fœminæ, quam fecimus in 9. diebus, & nominavimus eam affalia, propter solutionem eius ad aëra, & saporem eius ab eo, in quo erat de corporibus suis, & propter fugam eius, & propter intensionem caloris ignis super eo, & propter debilitatem eius ex eo, quod invenit inimicis suis. Ergo coquite eam cum corpore suo, donec siccetur humiditas eius ab igne, & sic siccatur, donec videris eam relegisse spiritus eius ab ea, & fastidisse mansionem in radice elementi sui, & hoc est cum mortificaverunt corpus album, & decoxeris, & triveris, & fuerit aqua spiritualis, potens cõvertere naturas ad alias naturas, tunc vivificabit corpora. Quod autem dixit Affalia, vult intelligere duo humida ascẽdentia ad aëra, & hæc sunt spiritus & anima, & quod dicit, hæc est virtus fœminæ, quam fœminam fecerat in 9 diebus, significat animam quæ est virtus fœminæ, quam fecerunt masculum, cum coagulatur & figitur in igne, & fit masculus calidus & siccus, super idem quod acquisivit à parte ignis, & nominatur tunc masculus, & nominant hanc aquam coagulatam, nomine cuiuslibet masculi. Deinde desponsaverunt cum fœmina, & ipse est ex ea, & ipsa est radix eius, & coagulatio eius.

Applicatio ad artem.

Sicut dixit Hermes, secundùm proportionem spermatis in matrice, & ex his judiciis manifestis & occultis planis & obscuris, ad quæ potest vix dirigi aliquis, intellexi & novi veritatem

tatem dicti eorum, cum dicerent scilicet, quod lapis noster res est, quam habent, & non participat cum eis alia. Quoniam in eo, quod est sulphur, arsenicum, aut ferrum, aut æs, aut ovum, aut capilli, aut aliud ab aliquibus vegetabilibus, aut lapidibus mortuis, non dixisset lapis noster, & non appropriasset sibi, cum omnes homines participarent secum in illis.

De omnibus istis modis sicut nos præparavimus ante intellectum & cognitionem operis, & præparationem quã cognovimus ex omnib. præmissis, & vidimus quod omnia erãt vana, unde proiecimus vana & laudamus Deum, qui notificavit nobis vanitatem omnium talium, & egimus ei gratias, & scivi cum dixerunt lapis noster, quod est res, appropriata eis præter homines. Igitur necesse erit nobis investigare illũ. Et quod dixerunt verba nostra in manifesto sunt corporalia, & in occulto spiritualia, quæ cũ audivimus, quæsivimus cognitionem huius occulti. Spirituale quidem occultaverunt, & manifestaverunt per aliud, ad res corporales. Hoc non potest intelligi nisi per sensus interiores, & verã rationẽ & intellectum, & non apprehendimus ab eis, quæ percepimus in manifesto auditu. Veruntamen inquirimus occultum, quod occultũ occultaverunt sensu nostro, quod si non esset, non extraheretur, quod cogitaverunt in cordibus suis. Ego autẽ declaravi vobis quod occultaverunt, & non abscondi ab eo aliquid, & hoc etiã est ex dictis eorum. Aurum nostrum non est aurum vulgi. Aurum verò nostrum est, quod est ex opere nostro. De quo dixit Rosinus: Cum desponsatus est cum sorore sua, & facta est conceptio, & prodiit genitum, quod est anima. Affalia est, inquit, virtus fœminæ, quã perfecimus 9 dieb. Significavit nobis, quod cum viderimus virtutẽ huius aquæ, & magnum effectũ eius, & flores eius in terra eorũ, & quod erit postea in projectione super folia vulgi Et hæc est minima res, sed lux super rubeum tingit illud in melius aurum, quàm sit aurum vulgi, oportuit significare vobis, quod hoc magnũ periculũ est, virtus seu potentia illius rei, quã tinxerunt prius, & hoc est secretum, super quo juraverunt, quod non indicarent in aliquo libro. Nec aliquis eorum declaravit hoc, & attribuerunt illud Deo glorioso, ut inspiraret illud cui vellet, & prohibeatur à quo vellet. Est enim radix sine qua nullũ juvabit æs, & quod occultaverunt, est præparatio illius rei, donec figeretur in igne, & tunc fit res magna, & homines ignorant hoc, nec habent illam affaliam, nec illam virtutẽ, quæ habeat talem effectum, Et dicit filius Hamuel: Laudate Dominum,

Occultandi modus.

cujus

cuius nomina sanctificentur, super hoc quod dignatur ei tribuere, & inspiravit ei coniunctionem huius rei occultæ, & sic post multas investigationes & vigilias continuas huius rei occultæ, & revelationis occultorum dictorum, adeptus sum lapidem.

QVID PHILOSOPHIS PLVMBVM SIT, *& quid Azoth.*

INtravi die quadam domum senioris Abielhasam, causa visitandi ipsum, & sedi ad dextram eius, & erant ibi duo viri, quorum unum cognoscebam, alium verò non, & collocuti fuerant ante præsentiam meam de arte, & ut percepi per illud quod quæsivit à me, quod indurata fuerat super eis res, & obscuratum verbum, nescientes id quod considerabant in dictis sapientum, & erant in stupore, & convertit ad me Senior faciem suam securus amicitia, quam complectebamur, & dixit mihi: Qualis est intellectus sermonis sapientum. Recipe plumbum, & quod assimilatur plumbo, & recipe Azoth, & quod assimilatur Azoth, hæc sunt quatuor, quorum duo manifesta sunt, nominant enim plumbum, & nominant quod assimilatur ei, & obscurant istud, & nominant Azoth, & celant nomen illius quod assimilatur ei. Quæ sunt ergo ista quatuor? Et dixi ei: Hæc verba sapientum habent in se obscuritatem, & sunt ex sophismatibus eorum. Dixit quomodo est hoc? Dixi: voluit per hoc sapiens duo tantum, quæ sunt eorum occultorum occultum significantia, & adinvenit verba quatuor, & non intendit nisi duo. Dixit, & quomodo est hoc? & ipse nominavit, quatuor etiam repetit verba sapientum secunda vice? Et dixi, non intendit per hoc dictum nisi duo tãtum. Et ille ait: Sapiens dixit quatuor, & tu dicis duo. Et dixi ei: In his tribus sicut prædixi, est obscuritas & sophisma sapientum, in hoc loco, & si voluisset quatuor partes, ex quibus componuntur masculus & fœmina, dixisset. Recipe ignem & aquã, & comisce, & cõsistet unũquodq; ex duobus. Deinde fac quatuor unũ, veruntamen sapiens dixit: Recipite plumbum, & quod assimilatur ei. Deinde repetit, dicẽs: Recipite Azoth, & quod assimilatur Azoth, unde ex illis & in similibus celant scientiã ab omnibus. Intellige & confide in Domino meo, & intelligas hoc dictum sapientis huius, & exempla. Dixit enim, accipe plumbum, plumbũ verò apud eos est nomen

Explicatio dicti.

nomen masculi, nominavit enim masculum, & tacuit nomen fœminæ, & dixit, & quod assimilatur plumbo, quia ipsa est ex eo, & ipsum est ex ea. Deinde dixit secundo: Recipite Azoth, & quod assimilatur Azoth. Azoth autem est fœmina, & nominavit hîc fœminam, & tacuit nomen masculi. Et dixit, & quod assimilatur Azoth, & non nominavit hîc masculum, quia non nominat illum in principio sermonis plane, vt desit dubitatio, & tantum valent hæc verba ac si diceres: Recipite Adam & quod dissimulatur Adam. Nominasti hîc Adam & tacuisti nomen Evæ, quæ est fœmina, & non nominas eam, quia scis quod homines qui sunt tui similes in hoc mundo, sciunt, quod illud quod assimilatur Adæ, est Eva. Deinde repetens secundò, dicis ut res obscuretur, & minus intelligent. Recipite Evam & quod assimilatur Evæ. Nominasti hic fœminam quæ est Eva, & tacuisti nomen masculi qui est Adam. Quia nominasti eum, semel ab ipso incœpisti. Et hoc non potest esse cavillanti dubium. At illi cœperunt respicere unius in alterum, & stupor reprehendit eos super hoc, quod eis explanavi. Et simile huic est, quod dixerunt, commisce calidum cum frigido, & fiet temperatum, nec calidum, nec frigidum. Et commisce humidum cum sicco, & fiet temperatum, nec humidum nec siccum. Manifestum huius dicti est super quatuor, & generaverunt ex his duo tantum, videlicet masculus & fœmina, masculus est calidus & siccus, fœmina autem est frigida & humida, quæ cum commixti fuerint, jam commixtum est calidum cum frigido, & humidum cum sicco, & hoc non est dubium intelligenti, & sustinet hic intellectus verba sapientum, quod habet alium modum quàm tibi monstravi de aqua & igne, & aqua ac aëre, & terra, & alius modus est ex præparationibus. Et est hoc dictum, sicut dixit Joseph: Commisce aquam & ignem, & erunt duo. Commisce aërem cum terra, & erunt quatuor. *Deinde fac quatuor unum, & pervenisti ad id quod audisti* aut quod vis. Et tunc fit corpus non corpus, & debile super ignem non debile, & apprehendisti sapientiam. Fac ergo secundum quod dixit sapiens super eo, parum post parum, & præparatio harum rerum à principio vsque ad finem, & est aqua calida, id est fixa, honorata, & est illa quæ manifestat tincturam, in projectione, & nisi illa esset, non esset intentio aliquorum sapientum in aliqua radice sapientiæ, & ipsa est mediatrix inter contraria, & ipsa eadem primum, medium & ultimum.

Similiter explicatur.

Aliud dictum.

Intel-

Intellige & quod tibi demonstravi, & scito modum verbi mei, & ipsa manifestat tincturam. Talis enim solet esse improbitas sapientum, & eorum sophismata. Et ipsi fortè adduxerunt in vero sensu, & sub eo est alius, & ego spero quod apparebunt vobis per verba quæ innui vobis de secretis illorum & sophismatibus, & Dominus tribuat vobis prosperitatem. Si verò aptus fuerit die aliqua ex sophismatibus sapientum modus alicui hominum, non aperietur nisi legenti librum & carmina mea. Explicavi enim tibi & omnibus fratribus meis, quicquid obscuraretur à philosophis pro posse suo, & quod celaverunt à patribus & filiis, & comprehendi in paucis paginis, quod ipsi expanderunt in millibus paginarum, sepultum in tropicis & typicis locutionibus, & magnis obscuritatibus involutum, quod intellectus intelligentium apprehendere nunquam valet.

Autor apertus est in suis carminib.

Ego autem ut portaretur memoria mea à posteris in arte illa, sedi solitarius, considerans libros antiquorũ, & quærens à quolibet nobiscum sedentibus scientiã hanc inquirentibus, quos cum alloquerer, non intelligebant me, habebant enim præ manib. libros, qui describũt eis Alkakir, id est, species vel res vanas, quas nesciunt quib. occupantur, & hæ sunt res quæ deterierant ipsos occupatos, & ipsi intendunt suis cõmixtionibus deviantes à veritate, ignorantia excæcati. Cum autem vidi te, & vultum tuum illustratum per id quod innui & exposui ex secunda apprehensione tui interius, converti faciem meam ad te, & explicavi tibi ex eo, quod concluserat scientia mea in pectore meo, ut cognoscas intentum scientiæ, & locũ secreti, & dividas inter te & homines, errores incidentes his, quæ legisti in libris aliorum, & quod locuti sunt, & adduxerunt ex verbis sapientum antiquorum & modernorum, quorum libri appetuntur, quorum etiam nullus ausus est exponere unicam literam ex dictis Philosophorum, sed tantum illud protulerunt, quod posuerunt in libris suis sapiẽtum, nec aperierunt ex eis aliquem sensum. Est autem opus mihi ut sapiẽs sim, ut aperta incerta sint, & noverim occulta, & exponã verã sapientiam, & perveniam per illam expositionem ad veritatẽ & manifestationem eorum, ut post manifestationem manifestetur studentibus in illis, & aperiatur fastidientibus & imputientibus & sufficientiam habentibus in his quæ præ manibus habent ex ignorantia. Sed quando non expono ex eis aliquid, erit liber meus idem quasi liber illius sapientis, & verba mea verba sua, & ego velut accepi verba eorũ, & mihi attri-

Autor obscuros illustrat non describit.

attribui, & hoc est inconveniens, & dedecus illi qui sic facit. Quæ enim utilitas est legenti librum meum, quando res est ut assignavi scientiam? talis qui sic facit appetit jactantiam. Composuit enim librum suum, opinans, quod intellexerit illud occultum mysticum, & ipse nescit, nec intelligit literam unam ex his, quæ composuit in libro suo, & si quæratur ab eo aliquid ex ipsis, respondet per falsitatem. Et si comprobetur ei, defendit per cavillationem & similitudines vanas. Veruntamen si sit magnæ rationis in scientia, & aperti fuerint tropi mihi eorum occulti, & manifestum est mihi quod occultaverunt, & hoc apprehendi per scientiam, debeo rectè hoc appropinquare intellectui successorum meorum, sermonibus in aperto velatis, significantibus intellectum occultum & velatum, ut hoc sit apertum & celatum. Est autem apertum studiosis sapientibus & intelligentibus, & investigantibus, celatum autem minus intelligentibus, quod nisi fecero, non manifestabo industriam meam præ cæteris, & erunt dicta mea tanquam proposita sunt, sicut proponunt ignorantes, propter quod feci sic, & Deus aperiat tibi quod restat ex meis carminibus, & verisimilibus, & libris meis, scilicet libro Clavis Sapientiæ maioris, & hoc magna sua gratia & largitate. Revertar igitur ad complementum intentionis nostræ in verbis super his figuris, & non prætermittam exponere imagines, quas descripsi in carmine meo, licet illud modicum comprehendit modos, quos intendit sapiens, & imagines illas & figuras. Iterum conversus, quia scio quod sufficit tibi id, quod aperui in isto, & appropriavi hanc partem istius libri mei in expositione aquæ divinæ foliatæ, mundæ, & terræ stellatæ, & abbreviavi expositionem paucis verbis, & sufficientibus. Et hoc sicut præcessit mentio eius in expositione figurarum carminis mei, quod sic incipit: Epistola Solis ad Lunam crescentem. Et sunt multi versus. Feci tamen illud carmen determinatum habens minores inventiones imaginum, & mirabilium quæ continet, & illud est per se non indigens expositione alia, quod sic incipit: Et in domo Hamuelis mansio &c. Et sunt centum versus & unus, & præter hæc carmina quæ legisti, & locutus sum tibi, quod sufficit in omnibus istis, est unus modus. Veruntamen alia indigent aliis, redit sermo ad locum suum. Similiter dictum est, sicut prædixi in corpore & corporibus, sed quod tibi explanavi in spiritibus, & spiritũ, & in anima, & in animabus, & est unũ corpus & partitur, & tunc dicitur duo corpora, scil. partes, sed prius est unum ex

uno. Qui autẽ dixerit aliud ignorat scientiã, quia nescit corpus, nec corpora, nec spiritũ, nec spiritus, nec animã, nec animas, nec cognoscit lapidẽ, nec ex quo est, nec percipit ordinẽ operis aliquo modo. Et causa est, quia ex parte illarum qualibet salsaturarũ incorporatum est corpus unũ. Propter quod similiter dixerunt corpus unũ & corpora, & propter hoc habent esse ex illis spiritib. & animis, sc. unde occupãtur in præparatione sulphuris eorũ, & in sublimatione arsenicorũ suorum combustibilium & corruptibilium. Sed manifestum est quod audiunt, & nudum quod legunt. Cognoscũt. n. illa, veritatem ignorantes, sulphur verò & sulphura, & auripigmentum & auripigmenta, & Zainoick. Omnia illa sunt nomina aquæ divinæ foliatæ, cuius dealbatio est præparatio eius per sublimationem, quæ est dealbatio, donec fiat alba lucida, in qua nõ sunt sordes, hæc est dealbatio sulphuris, & sublimatio Zertuck, & ablutio corporis, & inductio aquæ super illud tã diu, donec non remaneat in eo aliquid ex anima, quæ est tinctura, quæ non ascendit cum ipso spiritu. Cumque acceperis animas, & anima fuerit in ista aqua, & non remanserit in corpore ex ea, tunc abluisti corpus à sordibus; & innuisti per hoc totam extractionem animæ totius ab eo, ut liberetur cinis à cinere mundus, in quo non sit pinguedo, quæ prohibeat ipsã ab operatione. Et scito quod quicunque percipit scientiã suo modo, non latebit ipsum dictum expositionis meæ, & maximè ad quem pervenerunt libri mei, & intellexerit eos. Et Deus sit testis super nos, ut non prohibeatis eos ab his, qui sunt digni ex sermonibus nostris, & non expandatis eos indignis. Iniquè enim agetis contra scientiam, & merebimini pœnas ab eo cuius nomen glorificetur in infinitum. Commissa est enim vobis hæc scientia, ut subveniatis fratribus vestris, & pauperibus. & Deus retribuet vobis quod benè agitis.

Erronea.

Aqua foliata.

Memoratus sum in hoc libro, quod Luna plena quæ est ex his figuris, est radix omniũ, ex ipsa extractæ sunt res, per hoc significatur aqua, quia Luna dominatur omnib. humoribus, & est domina aquæ, & duæ aquæ extractæ sunt de ea, & sunt duo fumi, de quibus facit mentionẽ Hermes, & dicit: Descẽdit fumus superior ad inferiorem, & concipit fumus à fumo, & ex aliis nõ subsistunt creaturæ. Intellige hunc modum & ex his tibi cum tribus sororib. aquarum mentio præcessit, extractæ sunt omnes res. Et res sunt quæ nominantur sulphur, & flores spinarũ, & flos omnis spinæ, & tincturæ & fermẽta.

Aqua ex Luna extracta.

Et hoc totum post imbibitionem, & ingressum trium imbibitionum priorum, quas nominant salsaturas, & post fixioné eorum in lapide, qui est desponsatus & coagulatus cum eis, videlicet cum masculo, & postquam totum dealbatum est cũ his tribus desponsatis, dixit Annamos solummodo non addens quartum. Item dixit Viemon: Cum perfeceris tria non timeas ab operetione sua fixionem. Et idem dixit Aros regi: Si diminuta fuerit palma digito uno, diminuetur potentia. Intendunt per hoc, ut non diminuatur in coagulatione aliquid, ex his videlicet quinq; quæ sunt duo, masculus & fœmina, & tres imbibitiones, de quibus iterum dixit Aros.

Si diminuta fuerit palma digito uno, erit sanguis tantum diminutus. Cum autem coagulatum fuerit totum, tunc nominatur mare sapientum. Et hæc terra est mater mirabilium, & mater cœlorum, & mater duorum fumorum, & est totum, & ex ipsa trahitur totum, quo indigent in opere suo Et ipsa est cinis animatus, de quo dixit Viemon. Projicitur in sterquiliniis, hoc est vile in oculis omnis ignorantis, quia si diceretur ei hæc est scientia & opus, apparet ei esse falsum, & iste sensus eorum, evenit verbi magnesiæ & cineri extracto à cinere. Scito ergo modũ qui aprehendit duo in unũ, & hæc tria quæ dealbant masculum & fœminã, sunt quæ nominaverunt tres terras. Nec sufficit una ex eis sine alia, habet .n. quæq; illarum opus suũ Terra prima est terra margaritarum, secunda foliorũ, tertia est terra auri, & ipsa tingit Elixir, & elixir tingit eam. Et hæc quinq; cum congregata fuerint, & colligata, sunt unum, quod lapis est sapientum naturalis perfectus, & est sicut domus cum suis quatuor partibus & tecto. Et hęc est magnesia alba vera, non falsa, & est Abarnahas perfectum, occultũ, typicũ, hæc est aqua in qua congregatæ sunt potentiæ, albedo & rubedo, quã assimilaverunt ovo, propter albedinem eius manifestã & siccitatẽ, in cuius occulto est rubedo. Et hęc albedo quã assimilant ovo, circumdat quicquid est in eo, quo indiget præparator, sicut cortex ovi circundat albũ & vitellum totũ, quo indiget pullus. Et hunc lapidẽ nominaverunt omnẽ rem, & dixerunt: Scientia nostra illa est in omni re, & hoc est ex sophismatibus eorum propter homines. Unde homines consumpserunt pecunias suas & sensum, & laboraverunt totaliter in præparatione uniuscuiusq; rei, quam opinati sunt præsumptione, & ignorantes æstimaverunt lapidem esse in omni re, quã præparant. Unde & unusquisq; præparat illud, quod opinatur, & cadit æstimatio eius fallax super eo.

Terrarum unio.

Abarnahas verũ.

Certum

Certum est autem, quod scientia est in omni re præparationem habente, sicut demonstravi in pluribus locis librorum meorum: Et intentio eorum in hoc est, ut lapis eorum quem nominaverunt omnem rem, habet enim in se totũ quo indiget, ex corpore, ex sole, ex aquis, ex spiritibus, & animabus & tincturis. Et hic lapis est aurum, & est mater auri, quia generat aurum, & ex ipso est draco, qui comedit caudam suã. Et ex ipso trahuntur mures, & ascendunt nubes, & pluunt pluviæ super terram, & ex ipso prodeunt flores & tincturæ. Hæc aqua facit omnia opera, & eius mirabilia sunt maiora, quàm dicuntur, in ascensione eius ad aëra, vel superiora thalami, & fiunt ibi flores, & ideo assimilaverunt ipsum floribus, quia flores arboris, & spinarum generantur & apparent in cacumine & extremitate eorum superiori. *Materiæ perfectio.* *Præstantia.*

Draco autem est aqua divina, & cauda eius est sal eius, & est cinis qui est in cinere. Et de illo cinere ascendit pluvia viva, & vivificans, quæ descendit de cœlo post exaltationem ad illud, & pervenit ad illum virtus superior & inferior per attractionem aëris. Cumque descenderit super terram, vivificabit eam post mortem eius, & vivet per eam, quicquid est in ea. Et per omnia illa significant hunc lapidem, & ex eo prodeunt omnia illa. *Draco.*

Et hic Lapis est albus, de quo dixit Rosinus: Scitote, quod si feceritis corpus album, recipite per id modum operis sui, & relinquite illud in quo estis. Et de hoc lapide dixit Philosophus: Est lapis & non lapis, hic est lapis quẽ assimilavit Aros sapiens, lapidi vel Aquilæ. Est enim lapis Aquilæ lapis cognitus, & est lapis in cuius ventre est lapis qui moritur, per quã significavit aquam ascendentem, & cinerem extractum à cinere. Similiter est lapis, in cuius ventre est lapis, qui moritur, quem cum solverunt, prodit ex eo aqua sua, quæ erat congelata in eo, & moritur ascendendo & exaltando ad aëra. Significant per hoc spiritum & animam, qui est in ventre eius, & remanet fex ex aqua, & exuitur illud ascendens immobile. Deinde apparet ex ea præter animas, frater eius, qui est Cinis cineris, quem nominant mare coagulatum, coagulans aquã eorum in terra eorum. Et de illo dixit Calid filius Isid: Nisi esset fermentum, non coaguletur aqua massę. Magnifica hunc cinerem, cum hic est fermentum auri vulgi & filiorum eorũ. Et hoc est fermentum aquæ eorum, & aqua eorum est aurũ, & est fermentum corporũ, ad quem reduxerunt eam. Et cinis est fermentũ aquæ, quæ est eorum. Ideoq; nominaverunt hũc

cinerem fermentum fermenti, per illud vigorant aquam suam magna potentia. Et dixit Rosinus: Si fuderitis corpus album &c. Non intendit hic per fusionem, ignis fusionem, sed significat solutionem eius, ut fiat argentum vivum, & extrahentur flores eius ab eo. Et hic est lapis, de quo dixit Argos regi. O si cognoscerent aurifabri, quid haberent operis, lucrarentur per ipsum multum. Item, Maria dixit in eo: Recipe corpus magnesiæ quod dealbatum est, & factum est simile foliis, quia ipsum est, quod fugat paupertatē, quia nō habet post Deum aliā medicinā. Et aurum extractum ex hoc lapide, est aurum Philosophorum, & est tinctura quæ est animata, quia ascendit spiritus ad custodē altiorē, & hoc corpus album nominant, cum fuerit dealbatū aurū, post denigrationē eius, de quo Calid filius Isid: Præteriti, nec præsentes, nō possunt tingere aurū, nisi cū auro, & hoc quod nō est aurū, sed lapis eorū tingens, quē memorati sumus. Ex illo.n. corpore generatum prodit aurū, & de isto auro crescunt flores, qui sunt aër subtiliatus. Dixit sapiens Alkides: Accipe res à mineris suis, & exaltate eas à cacumine suorū montiū, & reducite eas ad radices suas. Et hæc sunt verba sua manifesta, in quib. nō est invidia nec obscuritas. Veruntamen nō nomināt res quæ sunt. Per mōtes aūt significāt cucurbitas & p cacumina mōtiū alēbicū. Verè aūt est secundū similitudinē, recipere aquā illorum per alembicū inventā. Reducere verò super radices, est super hoc à quo prodierunt. Et nominavit cucurbitas mōtes, quod in montib solent mineræ auri & argenti esse, & in his mōtib. qui sunt cucurbitæ. generatur aurū eorū & argentū, & in ipsis fit, & illæ sunt mineræ foliorū & auri eorū, & in ipsis manifestant eam præparationibus, & hoc totū est secundum similitudinem, & est admirabilis & pulchra similitudo, nec vult per montes homines, nec intendit per altiora loca sua capita hominum, nec quod de ipsis metitur sicut capilli, sicut dixerunt quidam glossatores, qui recesserunt à veritate, & laboraverūt in capillis, & consumpserunt pecuniā suā, & dies in inquisitione vanitatis. Sed scientia est dignior, altior & nobilior, q̄ id quod opinati sunt, & pervenerunt homines quos vides per falsas opiniones ad vanitatē. Et similiter quicunq; dixerūt, ꝙ hæc ars est ex ovis, ungulis animalium, urina, sanguine, felle, spermate, & similib. & aliis etiā mineralib. diminutis cōbustibilib. corruptibilib. & nihil venientibus, falsi sunt, postq̄ sciverunt, ꝙ sit sciētia perfecta magni pretii, & quod est secretū

Fusio Philosophica.

Sol Philosophorum.

Montes Philosophici.

Erronea.

Dei

DEI gloriosi, & sublimis, magnum, & multitudo multitudinis, & quæ inspirata est à Deo philosophis suis, & electis, & in eum credentibus, & est dignius quàm est in mundo, & nihil comparatur ei, & est soror Philosophiæ, & habuit esse à Deo per inspirationē. Postquam sciverunt hoc dixerūt, quod esset ex capillis & ovis, arsenicis, & sulphurib. & reb. immundis & sordidis, ita q; quidam ex infirmitate suæ rationis fecerunt eam, & ex stercore & vrina, & hoc absit à sapientib. DEI gloriosi & sublimis. Ego autē depictam vobis eam ostendam, sicut depinxit sapiens, & hæc figura depicta quasi figura duorum in uno. Et h.e. opus secundū & est rubificatio. Et illa similiter ex quinq; sunt tria cęlestia aërea, ignea, possibile est ut dicantur ex eis hoc. Tres verò superiores partes, est aqua duarū naturarum & depinxerunt hanc aquam tertiū, quia est tertiū aquæ diversæ, & est tertium eius ex iis, & ista tria denigrant folia eorū. Secundo q; est corpus secūdum, & dealbat ipsum, & sex partes aliæ reservantur ad rubificandum, & demonstraverunt, quod tertiū aquæ sunt tres partes, per illud quod depinxerūt, sicut vidisti, q; habet tres naturas, i. e. aquam, aërem & ignem, & per hoc ostenderunt, quod est unum, in quo sunt tria, & mūdus inferior terreus est terra ex duob. corporibus, & aqua ex duab naturis, per hoc intendit sapiens animā, & spiritum animam ferentem. Dicunt. n. quod spiritus est locus animæ, & est aqua quæ extrahit hanc naturā à corporib. suis, & anima est tinctura soluta, & portata in ea sicut portatur tinctura tinctorum nostrorum in aqua sua, quâ tingunt. In aqua sunt tincturę eorum, q̄ aqua tingitur, & extenditur in panno, & ex ipsa currit tinctura in panno. Deinde recedit aqua per siccationem, & remanet tinctura in panno. Similiter est aqua sapientum, in qua portatur tinctura eorum, quam videt, aquā in qua est tinctura reducūt super terram suam albam, benedictam, sitientem, quam assimilaverunt panno, & currit aqua illorum in terra eorum, & extēditur totaliter in illa, cū qua currit tinctura illorum, quā vocaverunt animā, quam ēt vocavit Hermes aurum, cū dixit. Seminate aurum in terrā albā foliatam, significavit hanc tincturam, & assimilaverunt florib. spinarum, & nominaverunt eā crocum & Esser. Et hæc tria tingit & remanet anima, q̄ est tinctura in corpore, in quo manifastavit tincturam suā, & pulchritudinem. Est. n. fumus subtilis in sensib. & non apparet nisi effectus eius in corpore, & actꝰ eius manifestatione coloris, & est ignis, & ex igne est, h. e. generatur ex igne & nutritur, & est filia ignis, propter q; oportet re-

Descriptio materiæ.

ter reduci ad ignem, nec timet ignem, ſicut reducitur puer ad ubera matris ſuæ, & hæc omnia oſtendi tibi depicta, ſicut ordinavit ea ſapiens. Hoc autem quod memoravi tibi, eſt intellectus dicti eorum, *terra ex duobus corporibus, & aqua ex duab. naturis, & opus albi & rubei, eſt opus unum*, licet nominaverunt ea duo opera. Nonne vides hoc opus primum, conſtat ex quinq; quorum tria ſunt ſuperius, & duo inferius. Ita quod albi opus eſt medietas operis, & eſt primum opus. Opus vero rubei, eſt medietas ſecunda, & totum eſt unum opus, licet nominaverunt duo opera, ſicut prædixi, ſecundum quod ordinavit ſapiens, & ego expoſui id tibi, & primum opus quod omne præcedit opus, eſt extractio tincturarum pro iſtis duobus operibus, quæ ſunt opus unum, & duo pro uno, ſuper quod non ingreditur aliquid alienũ ab eo, & eſt ignis. Operatur enim operatione ignis. Dixit autem Hermes. Omne ſubtile ingreditur in omne groſſum. Intendit per hoc dictum ſuum, ingreſſionem aquæ eorum in corpus eorum, & reſervat corpus illud, & vivificabitur poſt mortem ſuam in vitam ſempiternam. Recommenda igitur memoriæ verba à me prolata, quorum intellectũ aperui per ea quæ tibi demonſtravi, & magnifica ſcientiam, qui enim ſpernit ſcientiam, ſpernit illum Dominus glorioſus, & ſublimis, & decora conſcientiam tuam, & multiplica preces magiſtro tuo. Reſpexiſti enim ad hæc ſecreta magna, nobilia, quæ latent omnes homines, in quorum tenebris ſunt, & fuerunt eorum intelligentiæ, donec manifeſtavit ea Philoſophus filius Hamuel: Zadith, & extraxit à fundo eorum margaritas præcioſas, & oſtendit tibi manifeſtè & apertè hoc ſecretum celatum, quod appropriavit Dominus glorioſus, huic lapidi vili & impreciabili, & eſt præcioſius quod eſt in mundo & vilius. Et ſimiliter quod præcioſius eſt quod eſt in mundo ex veſtibus, eſt ſericum ex vermibus, & mel in quo eſt ſanitas. Sanitas enim hominum eſt ex apibus, & margaritæ ex cunctis extrahuntur. Et homo qui eſt dignius quod eſt in mundo, eſt ex ſpermate. Et verba Hermetis quæ audiſtis in hoc dicto, aſſimilantur dicto ſapientis in aſſignatione lapidis eorum, & verba eorum omnia ſunt eadem, & pars parti eſt propinqua. Et hoc jam præceſſit cum dixit. Accipite res cum mineris ſuis, & exaltate ea ad altiora loca ſua, & metite eas à cacumine montium eorum, & reducite eaſdem ad radices ſuas & ex his quæ jam præceſſerunt ex ipſo. Et eſt idem intellectus cum dicto Mariæ, Eſt rex qui de terra prodiit, & de cœlo deſcendit.

Albedo.

Mutatio Aquæ in corpus.

dit. Itaque intellectus verborum suorum est, & innuit ad idem, licet diversæ sint voces eorum, in nominibus, & assignationibus, & similitudinibus & judiciis & parabolis. Et per omnia illa significant lapidem suum: & ad ipsum innuũt, & ego ostendi tibi modum, quo poterit tibi veritas aperiri. Et scito quod non potest esse quin verba explicentur in his libris. Et hoc est propter multiplicitatem authoritatum sapientum, ut intelligas hoc arcanũ. Habeas sensum seu intellectum, & ingenium, & insipiens exercetur. Tu autem cum perceperis intellectus verborum sapientum, liberaberis à tenebris, & ingressione in errorem. Quod si non poteris ex libris eorum intentionem tuam adipisci, ex eo quod intellectus tuus non percipit hoc, non cognoscis lapidem. Iam demonstraverunt tibi modum manifeste, & per prohibitionem à rebus vanis, unde lucratus es multum, & redemisti pecuniam tuam, ne expendatur in vanum. Et hæc est magna utilitas. Et si intellexeris, ambulasti in lumine lucente, & in luce corruscante. Et ego replicabo tibi verba eorum, in aqua spirituali, quæ est alba. Et hoc est quod docet interrogare, ne deviet interrogantem, & ne dubites, cum audis eos dicentes flores, vel tincturas, aquam albam, vel aquam rubeam, quæ aqua alba est, ad dealbandum, & aqua rubra ad rubificandum. Ne igitur æstimes quod rubea in manifesto sit Sed est rubea in effectu, quia color eius qui est rubedo, latet in occulto eius, & hoc demonstrabo tibi ex verbis sapientum, ut addatur tibi rectitudo super hoc quod prædixi tibi. Quod autem dicunt aqua alba ad dealbandum, significant per hoc tres partes, & nominaverunt duo opera. Scilicet Lunare & solare, primum est lunare, & hoc est abluere, & dealbare in putrefactione, septuaginta diebus. Et hæc est dealbatio totius, & fuga tenebrarum ab eo. Secundum est rubificare, & tingere solum, & coagulare tincturas eorum in terra eorum benedicta, sitienti. Terra autem prima quam non præcessit aliquod opus liquefacta & soluta est, & extractæ sunt ab ea tincturæ suæ, quæ sunt sulphura eius, & facta est fermentum, & ingressa est super aliud corpus, cum quo massatur illud corpus cum alio fermento, quod est fermentum fermenti, & hoc corpus est cinis, cujus operatio superius sufficienter expressa est, unde multi non intelligentes hunc lapidem, nec dicta Philosophorum, combustibilibus, & corruptibilibus, & aridis adhæserunt mineris, quæ siccæ tincturam non habent, laborantes, inutiliter com-

Ex albedine rubedo.

Errores.

ter consumpserunt pecuniam & damnati sunt damno apparente. Tu autem qui in timore DEI studiosius fueris, & lapidis huius secretum, & apparentem virtutem ejus videbis, & invenies spiritui altissimi instructus. Vt cognoscas, quoniam omnis sapientia à DEO est, & cum ipso fuit semper, cujus nomen Domini in seculum seculi benedictum, qui abscondit hæc à sapientibus & prudentibus, & ea parvulis revelavit. Et sic finiunt dicta sermonis.

EXPOSITIO AQVILARVM.

DECEM Aquilæ, Sol, & Luna, tres sphæræ, & domus, & intus in domo Cathedra, & in illa Cathedra imago sapientis, quæ est locus artis, & tabula marmorea super genib. illius sapientis, divisa in duo media in tabula illa cum quadam differentia, & super genibus illa, & digiti reflexi. Et duæ aves in una sphæra, & multi hominū intuentes in illā imaginem, induti diversis coloribus, Arcus in pedibus aquilarum. Potentiā & fortitudinem illarum indicant, & ipsius originis à principio usq; ad finem. Per Aquilas substantiā volatilem intelligas. Cathedra signat locum operationis, & formā vasorum, quod est intus. Sol cum uno radio consequenter cum duob. radiis, tertio luna semiplena, semper cum duab. avibus redit in idē. Luna semiplena, quia quarto ex ea plena diminuitur, tamen additur soli cum duabus radiis, & hoc usq; ad terminum fermentaneum, & tunc ex duab. mediis fit totum. Sed modò veniamus ad illam tabulā divisam per duo media. Et dico, quod non est dubium, quod quadrant, & reducant ad formam circularem, oportet dividi per medium cum digitis suis, quod sunt tam rotūdi, & tale erit vas operis, quia digiti illi sunt dilatatiores, rotundi, ad quantitatem duorū digitorum, super asthanor & althanor. Habet scabellum ut vides in figura, propter hoc, ut facilius conservatio argēti vivi fiat. Sed quomodo illæ duę aves possunt esse in una sphæra? Debes intelligere quod sphæra dicitur rotundum, & rotundum est figura cælestis, & cælum est diaphanum, & quantitas distantiæ fit operativa, sed propinquitas clarū facit, & est illius caussa. Sed quomodo illæ duæ aves habent esse, ut unius rostrum tendatur ad alterius caudam? Dicendum quod homogeneæ sunt, & unius naturæ, nec una valet sine alia, sed una est ex alia, & una per magisterium perficit aliam, & artem ex ea, & sic per omnia, donec utraque sit in sua origine, & tunc incipit fieri res magna. Sed quid de diversis imaginibus intuentium intus thalamum & stantium? nisi diversos operantes in arte: & nihil

Quæstionibus respondetur.

hil ſcientes,& mirantur de dictis philoſophorum, & de arte, cum apud eos non ſit apprehenſibilis,& ideo ſtupefacti ſunt, ut dementes,& inflati,credentes eſſe impoſſibile, & hi ſunt à dextris & à ſiniſtris intrantis , & dicuntur dextrè & ſiniſtrè intrare, quia aliqui ſunt qui ſciunt circa quid debent operari, ſed ut ſciunt operationem. Siniſtri ſunt illi, qui nihil habent in re,ſed operantur ex contrariis veritati.

Sed quid de illis Philoſophis & magiſtro circa tectum? Dico quod illi fuerunt huius artis inventores,& ille magiſter compoſitor illius figuræ literæ Hebr. Per primum inventorē Sem filium Noë intelligite,nec fuit primus Hermes, ſed ſucceſſor illius. Alio modo exponitur illa tabula marmorea extenſa ſuper genibus ſapientis Et quæ diviſa quadam linea per medium. Et dico quod illa tabula oſtendit totum opus , & modum operationis ſcienti. Et in prima medietate à dextris oſtenditur medietas operis, hoc eſt operationis Alkysderam, & illa eſt operatio à principio uſq; ad adventum conjunctionis avis & avis. Et iſta operatio dividitur in duas operationes,ſc. ſolis cum uno radio,quæ operatio oſtendit jam agens aliquid imprimere de ſua virtute, & potentia in ſuum ſubiectum,ſive paſſum,& in aquatione deſcribitur ſol cum uno radio. Sed quando agentia aliquid imprimunt , ſc. formam adpellatur ſol cum duobus radiis quaſi duplicata potentia , vel duplicatus effectus,reſpectu primi.

Sed quid de alia medietate à ſiniſtris,ubi eſt Luna ſemi plena cum ſphæra nigra,& alia ſphæra cū duab. avibus? Dicendū eſt quod hoc oſtendit quid ſit de operatione poſt mortē Leonis,& quomodo reſuſcitatur, & quid ſit de ratione animæ: & quid dicitur ratione corporis. Et in Luna ſemiplena oſtenditur accidens inſeparabile ipſius animę,tanq̃ propria paſſio: Et ſemi plena,dicit in perfectionem , ſed ſicut corpus vivens dependet ab anima,ſic & ſemi plena Luna cum ſphæra,dependet à ſole cum duob. radiis. Et quia dictum eſt , ꝙ eſt à potentia ad fermentandū,incidunt in ſphæram cum duab. avibus,quarum una apparet mortua,& in veritate mortua,& alia viva. Et viva attribuitur Lunæ ſemi plenæ , & mortua ſoli cum duob. radiis,vel fermentaneo. Illa duæ aves ſic ſunt colligatæ in una ſphæra,quod roſtrum unius, caudæ alterius eſt appenſum, ſit cauda colligata roſtro in eadem ſphæra , quod tam cauda quam roſtrum propter indiviſionem naturæ, & homogeneitatem utriusque poſſe & virtus eſt eadem , nec una præter alteram, nec altera præter alteram, per ſe & in ſe. Et hoc

ideo,

ideo, quia quod est superius, est sicut quod est inferius. Et nonne uides quod aqua aquæ est homogenea. Et ego dico quod fermentum panis, panis est, & sic fermentum auri aurum est. Sed aurum nostrum, ut intelligas, non est aurum vulgi, quod est propterea, quia aurum vulgi non habet tingere, nisi quantum in se est. Sed aurum nostrum, quod est verificatum omni solutiuo, super omne passiuum, & est regula & regulans, & tingens, & tinctum, & hoc avis & avis, nec avis & avis est hoc, sed ex ave & ave consurgit, illa forma fermentanea fermentata. Et est ibi duplex fermentum scilicet fermentans, & illa est auis mortua, & fermentatum, & est auis uiua. Et ex his duobus sequitur fermentum fermenti per excellentiam. Et illud est ex operibus magisterii, & super hoc gaudent Philosophi. Et sic in sinistra parte habemus Lunam semiplenam, & sphæram, & duas aues & sphæram. Et sic habemus totum numerum detenente tabulam. Dicitur quod est Alchanor, & est locus præparationis, & digestionis, & actionis. Et talis est dispositio & forma illius, & hæc statuta ut supra depicta apparet.

SENIORIS TABVLÆ CHIMICÆ
FINIS.

SACRAE

IX.

AVREI VELLERIS SIVE. SACRÆ PHILOSOPHIAE VATVM SELECTAE AC VNICAE MYSTERIORVMQVE DEI, NATVRÆ, & Artis admirabilium, Libri tres.

AVCTORE AC COLLECTORE GVILIELMO MENNENS *AntVerpiano.*

SERENISSIMO CAROLO CROIIO ET ARSCOTANO DVCI, S. IMPERII PRINCIPI, Equiti Aurei Velleris, &c. Domino suo.

CVM mecum reputo, Princeps illustrißime, sapientiæ studio, fructuq; inde promanante homini nil prius, nihil exoptandum magis obVenire posse: ipsa enim cogitatio exercitatioq; rerum præstantißimarum, ac imprimis diVinarum, & circa quas sapientia potißimum Versatur, eo melior atque perennior, quo excellentiora diViniora q; per eam cognoscuntur acquirunturq; ; itaq; contemplatio commentatioq; earum rerum optima: sopitas namq; illas, de cognitione Dei ac sui ipsius insitas notitias excitat in nobis, Vnde indicibilis lætitia in animo nascitur. Quamobrem inquit Propheta regius: Signatum est super nos lumen Vultus tui Domine, dedisti lætitiam in corde meo. Si itaque signatum est super

est super nos lumen vultus Domini, si imago eius nobis impressa, longè aberit, ut animus noster velut tabula rasa, & in qua nihil signatum, nihil exaratum fuerit prius, existimari debeat: à morte itaq; hominis quid sperandum, quid ultra expectandum, nisi ut unà cum corpore intereat animus ille, sublato enim corpore inanis relinquetur ac vacuus; at diversum ex Vati prædicto dicimus. Insuper experimento edocemur, non elici ignem ex eo, in quo ignis non fuerat prius; neque ab igne accendi quicquam, quod ignem ingenitum, utpote pinguedinem, non habuerat antè. Sic ad omnem disciplinam capessendam ineptus erit homo, si instar bruti animantis scientiarum artiumq; omnium semina ideasq; impressas ab origine non possederit; quod etiam fieri non potest, quum animus eiusdem divinæ sit particula auræ, cui summum Numen usque conjungi desiderat, illamq; augustiorem reddere; vnde legitur in sacris literis: Deliciæ, inquit, meæ esse cum filiis hominum. Lubens ergo percunctarer Aristotelem, qui prædictæ opinionis author extitit; vnde igitur omnes disciplinæ, artes omnes inventæ, si animus hominis sit instar tabulæ rasæ? Quomodo etiam, licet corpori velut ergastulo quopiam alligatus, totā nihilominus mundi machinam pervagatur, ac quidquid in cælo sursum, quidve in terra deorsum rimatur, aut meditatione percurrit; neque hisce contentus, in Deum ipsum contemplationem suam erigit, summoq; bono conjungi atque frui conatur. Plato itaque rectius cum Divo Paulo pronunciavit, corpusculum istud carcerem animi fore, atque ab illo, ne operationes suas atq; imprimis spirituales exercere posit, quodammodo præpediri. Quamobrem exclamat idem Apostolus, dicens: Quis liberabit me de corpore mortis hujus? Adhac Pythagoras animum humanum originem divinam esse dixit, plenam formis, id est, virtutibus ac speciebus rerum omnium, sed præpeditum corporis umbra. Et ut ad rem revertar, lignū vitæ hoc exercitationis genus à Moyse nuncupari videtur, Salomone ad ipsum confirmante, de sapientia verba faciente: Lignum vitæ, inquit, est; qui apprehendit eam, & qui tenuerint eam beati. Sapientiæ itaque sectator, sive assecla, viam à corruptione hac mortali ad immortalitatem sibi sternit, contemplationeq; rerum divinarum naturaliumq; assidua, exercitationeq; veritatem rebus ipsis adæquatam indipiscitur, imo in divinam naturam quodammodo transit. Vtque è topho, abjecta vegleba, aurum sed & adamas; a concha vili, unio pretiosissimus; atque à rebus vilibus ac fastiditis, antidotum

dotum optimum, imò quod plus est, humanæ vitæ thesaurus eruitur: Sic è sapientia, in plerisque hominum oculis despecta, omnis felicitas, omnis beatitudo redundat. Hæc autem duobus modis homini acquiritur, oraculis videlicet mysteriisque sacrarum literarum rectè perceptis, aut re ipsa, hoc est, experientia certa, veraque, cælitus data, qualem habuerunt Beseleel atque Oolias apud Israelitas, in universumque omnes artium inventores. Alioquin opiniones hominum, eorum theoriæ, scientiæque putativæ, & quæ inde oriuntur, plerumque vanæ, variæ, fallaces, infrugiferæque deprehenduntur & quantumvis magni apud homines fiant, attamen nihil præterquam temporis dispendium bonæque frugis rerum jacturam inducunt. Hinc Origenes: Templum, ait, gloriæ Dei est omnis scientia divinitus inspirata, aurum autem designat reconditum sensum in ea, multus autem verborum decor, atque magna in Philosophorum ac rhetorum sermonibus pulchritudo ostentatioque, omnis est de civitate Hierico, ab hominibus mundi hujus excogitata: Ideoque memento, inquit, quod Iesus Nave anathema esse jussit omne aurum quod in Hierico fuerat inventum; & Moyses per arborum boni & mali, humanā prudentiam adumbrare visus, à Deo eam protoplasto, sub mortis etiam interminio, vetitam fuisse perhibuit. Si itaque verarum Idearum scientiam adsequi desideravimus, ex sacrarum literarum fontibus atque scrutinio eam nobis hauriendam necesse. Si quæ artes occultiores deperditæ aut nondum repertæ, ad eas in lucem eruendas, divinum nobis auxilium implorandum erit, mens intendenda pericula facienda. Id ipsum corroborans diuinus Psaltes: Docuisti, inquit, me à iuventute mea, & usque nunc pronuntiabo mirabilia tua. Atque demum idem: Ecce enim veritatem dilexisti, incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi. Quod Christus salvator noster confirmat, dicens: Petite, & dabitur vobis; quærite, & invenietis; pulsate & aperietur vobis. Quamobrem à Deo primum, postmodum à Prophetis, sacrarumque literarum interpretibus, divinarum naturaliumque rerum (ut quæ indissolubili nodo conjunctæ sunt, dicit enim Dominus apud Hieremiam, Nonne cælū & terrā ego impleo)? scientia erudiri debemus: minimè verò Ethnicorū, ex se ipsis (sejūcto lumine divino) Philosophātiū, involutis phantasmatibus imbui. De Deo enim, atq; operibus ejus, non est loquendum neque dictandum quidquam

absque lumine illo, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum; quæ verba sunt D. Ioannis. Quamobrem orat Propheta regius inquiens: Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine, Domine Deus meus illumina tenebras meas. Nam etsi lumen animo nostro insitum ab initio, ab opifice Deo; nisi tamen luci divinæ, propulsis tenebris, conjunctum illustretur, lucere sive quippiam rectè agere vix poterit. Quum itaque considerarem sub Aurei Velleris umbraculo, duo potissimum delitescere, nempe oracula sive mysteria divina, naturæque arcana præcipua, hæcque sub Iasonis, illa Gedeonis historia tegi, quæq; hactenus, quod equidem sciam, aut detexerit nemo sive in lucem dederit; totis viribus conatus ea C. T. ob oculos ponere, atque eatenus, quò me sacrarum literarum testimonia experientiaq; perduxerint, declarare. Proinde huic lucubratiunculæ de mysteriis atque arcanis Aurei Velleris, sive de sacra Philosophia vatum titulum fecimus. Et cum tua Celsitudo sola mihi offerretur, quæ hasce meas lucubratiunculas adversus Zoilorum dentes protegere atque tueri poßit, ut quæ non solum armorum splendore ac robore omnique virtutum genere & ornamento præfulget antecellitque, sed & omnium scientiarum, artiumq; ingenuarum Mæcenas censor ac fautor unicus existit. Admitte itaq;, serenissime Princeps, quæ servus tuus humilimus C. Tuæ quam devotißimè offert, ac vultu sereno placidoq;, quo cuncta assolet, excipere dignetur; cum majora præstare non sit mearum virium.

C. Tuæ

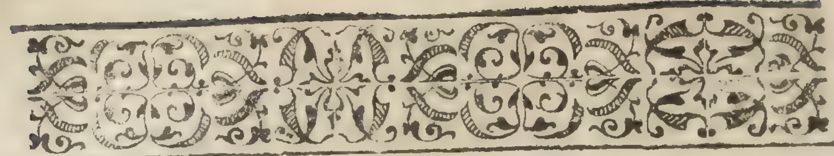
Obsequentißimus servitor

Guilielmus Mennens Antverpias.

AD LE-

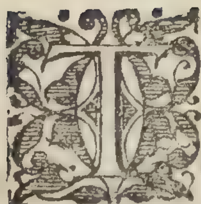
AD LECTOREM.

HABES hic, benevole Lector, historiam cùm Gedeonis tum Iasonis; ubi de admirabili potestate Dei, naturæ, & artis tractatur: Quæ sit medendi ars vera inquiritur; Principia primordialia rerum omnium creaturum è sacrarum literarum, ac potissimum Moysis, regiique Prophetæ Davidis, cæterorumque vatum penu divino sive oraculis petita traduntur: Megacosmus, hoc est, major sive exterior mundus cum minori seu interiori, id est, homine confertur; Ac utriusque naturæ præstantia ob oculos ponitur. Unaque in Aristotelis placita plerisque in locis animadvertitur. Summatim itaque sacer Philosophandi modus rerum divinarum humanarum, naturaliumque (qui etiam novus in plerisque videri poterit) instituitur, (non enim usque in eadem arena decertandum, aut eodem luto inhærendum) quem tua, Lector humanissime, industria, eruditio atque solertia, agere plurimum promovereque poterint, ut sic tandem quæ latet in rebus veritas (evulsis opinionum variarum, errorumque senticetis) in lucem revocetur; quam tibi atque mihi CHRISTUS JESUS, qui est lux vera & salus unica, elargiri dignetur; id ipsum verò precibus & exercitatione, non autem precio aut desidia, ab ipso impetraverimus. Vale.

AVREI VELLERIS SIVE SACRAE PHILOSOPHIAE VATVM SELECTAE ET VNICAE, MYSTERIORVMQVE DEI, NATVRÆ, ET ARTIS ADMIRABILIUM LIBER PRIMUS.

CAPVT I.

HALES ille Milesius sapientum Græciæ unus è septem, aquam statuit rerum omnium Principum materiale, Heraclytus ignem; Pindarus autem, Lyricorum omnium facilè Princeps, utrumque, videlicet ignem & aquam, rerum primordia putasse videtur; & rectè quidem, ut inferius dilucidè explicabitur. Quare sic infit:

Aρισον μὲν ὕδωρ ὁδὲ :
Χρυσὸς αὐθομένον πῦρ .
ἅτε διαπρέπει νυκτὶ ,
μεγανὸρος ἔτροχα πλȣ́τȣ.

Aquam definiens optimum humanoque generi summopere necessarium elementum: dein aurum fore ignem coruscantem, ac proinde noctis dispellentem tenebras, amplissimique thesauri copiam exhibentem.

Et cum Poëta iste pleraque rara atque abstrusa, eruditione summa, elocutione incomparabili, ingenioque profundo sua condiendo, elucubraverit: in quibus Pythia sive Argonautas (qui ad Vellus Aureum consequendum Colchidem petiêre) prosequitur. Vnde quidam vir doctus, ad imitationem Horatii, Pindarum hisce prædicat Odis:

Pindarum quisquis volet explicare,
Ille ceratis ope Dedalæa
Nititur pennis, vitreo daturus.

Nomina ponto.
Forſan his verbis aliquis monebit,
Vt relinquamus tenebras vetuſti
Vatis, ad Dircen ſua qui ſonabat
Carmina fontem.

Verſibus itaque ſupradictis Poëta inſinuaſſe videri poterit, (ſive Poëtico percitus furore ſiue arcani quippiam eximii hoc loco, ut vero conſentaneum eſt verborum prædictorum involucro pandere geſtiverit) præfata elementa aurum peperiſſe, atque mortalibus condonaſſe. Conſtat enim iis, qui auri naturam penitius indagati ſunt, ipſum ex igni & aqua cœleſtibus proindeque puriſſimum productum conſtitiſſe; exemplar atque regulam rerum omnium, in compoſitionem venientium, exactiſſimā nobis exhibens, æternitatisq; veſtigium quoddam non contemnendum: ab omni enim corruptione præ cęteris rebus cunctis immune eſt, ac ſolis effectus ſive propago; ſic ut ſol terrenus verè *dici mereatur, eiusq; influxus in terram, qui in Indiam ſeu partes orientales potiſſimum incidit, ac proinde loco fabulæ, quæ ſub Phaetontis nomine Poëtis celebratur,* dediſſe; aurum, etiam ſi induſtriâ atque arte tractetur, in liquorem diffluir, eiusq; anima, ſive lux, ſpiritusve vivificus, nullo auro conferendus, vnà elicitur. Quamobrem ſummum mortalibus bonum, theſaurumq; incomparabilem, inuiſſe Poëtam apparet; imprimis ad corporis humani incolumitatem. Cui enim humanæ fabricæ mala ſive incommoda aptius componi queunt, ſive animi noxam ſive corporis ægritudinem conſideres, quam tenebris? ſanitas è diverſo cui conferetur magis, (ſive mentis puritatem ſive corporis eiuſdem conſtitutionem optimam ſpectes) quam lucis ſplendori? Quum in univerſum cuncta hæc inferiora per lucem & tenebras a ſe invicem diſtincta fuiſſe literæ ſacræ perhibeant, proinde Moyſes (Geneſ. 1. Deum air lucem vocaſſe diē, tenebras verò noctē. Vt etiam pictura ſumi opificis ſui imitatrix quædā, candido atq; atro coloribus, lucidioribus, inquā, obſcurioribusq;, cuncta effingit atq; æmulatur, eaq; ſæpenumero tā affabre effigiata exhibet, ut ferè nihil præterquā ut moveātur, deſideretur. Nihil inſuper igni ſimili⁹ amicabiliusq; auro, præſertim omni veneno morbisq; propellēdis, adhæc viribus humani corporis inſtaurandis retinēdisq; idoneū: inde fit ut inſęviſſimis peſtiferæ luis graſſationibus ingentes ignium ſtrues *excitentur, ad eaſdē ne latius ſerpant inhibendum.* Pictores etiam nullo coloris fuco,

gnis flammam proprius imitantur, quam auri, in tenuissimas bracteas deducti, fulgore. Inde ab Aurei Velleris Protypo flammulæ scintillantes circumquaque emicant, quod mysterio non carere inferius declarabitur. Adhæc in igne usque adeò rutilans perspicitur aurum, ut ad instar jubaris solaris inspicienti visum adimere videatur, quoq; diutius in eo persistiterit, eo præstantius radiantiusque evadere. Aurum item gallica lingua *Or*, dictum, id ipsum vocabulū Hebræis lumē signat quasi totum ex luce constet corporea. Inde etiam originis vox quamprimum in suo ortu res ortæ concipiunt lucem videlicet ut infra diffusius tractabitur. In sacris autem literis aurum, Dei charitatem designat. Quapropter inquit Deus Apoc. Suadeo tibi à me emere aurum ignitum & probatum, ut locuples fias. Intimam etiam claritatem divinitatis denotat inquit Xanctes Pagninus; unde in Canticis habetur: Caput eius aurum optimum. Proinde qui gestit intrare nuptias illas cælestes, ad quas nos invitat spe suæ supremæ gloriæ Christus, inveniri debet (ut ait divinus Psaltes) in vestitu deaurato, id est, purissimo, seu omni macula vacuo. Mundi enim corde, ut inquit idem noster salvator, beati, quia Deum videbunt. Et ut ignis lignorum materiem velut escam consumit, sic medicina spiritualis, & imprimis ex auro parata, morbos aufert omnes, eosque extemplò facit exolescere. Et quum ignis ab omni re corporea substantiam detrahat, solum aurum intactum relinquit. Hinc sequitur corpora nostra tutius ab omni corruptela servari non posse, quam alexipharmaco solari; in quo est lux naturæ cœlestis, atque in luce calor viresque vitæ efficacissimæ, ut infrà abundè dicetur. Insuper ut aqua & ignis perpetuitati in rebus gignendis asserendisque inserviunt, suosque habent fontes perennos. Solem videlicet & Lunam: sic aurum, cum sit incorruptibile, incorruptionem quandam secum adducit, ex eisdem ut prædictum est constans. Id ipsum nos docere videtur τὸ ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΟΝ ΔΕΡΑΣ, sive Aurei Velleris historia. Quumque illa antiquissima sit, nempe Gedeonis, si sacras literas spectes; aut Iasonis, si naturæ scrinia arctissimè conclusa reserare coneris; qui Iason ad illud consequendum diversis manifestissimisque periculis (ut tam ingentis thesauri compos fieret) sese ultrò obiecit; quem attamen, non tam immensis illis laboribus, ærumnisq; exantlatis, quā prædictæ Medeæ Æetis regis filiæ παμφαρμακῆς dictæ, hoc est, in medendi arte omniscia peritissimæque (Iasonis præfati amoris oestro percitæ)

industria

industriâ instructioneq; obtinuisse putatur. Qui nempe thesaurus, verus est Philosophorum lapis dictus, in quem pleriq; omnes (qui eundem indipisci quærunt) impingere, ac veluti naufragium (bonis magna ex parte consumptis) facere videntur: à paucis tamen, iisq; Principibus, aliisq; doctissimis viris senioribusq; anxiè quæsitus, perpetuisque votis desideratus, tandem inveniri poterit, idq; non absq; divini Numinis inspiratione: atq; tunc binas humano generi commoditates subministrat, quæq; eiusdem felicitatis apicem (quamdiu hîc vivitur) attingunt; corporis nempe sanitatem inconcussam, senectæ retardationem, morborum præcipuorum utpote articularis, apoplexiæ, lepræ, hydropis, &c. curationem. Secundo loco, auri argentiq; cornucopias suppeditare fertur. Præfata hæc, sententiæ Salamonis aptè congruere videntur. Qui, inquit, habet sapientiam, longitudo dierum in manu dextera eius, in sinistra diuitiæ & gloria. Non quòd ultra terminum vitæ à Deo mortalibus præstitutum prorogari vita queat. Moysem enim Dei familiarem 120. annos vixisse ferunt, qui cum obitum hunc velut præmaturum conquereretur, dicunt ipsi ab incerto Numine responsum, neminem deinceps plures annos victurum. At quo scrutinio ex cordis incremento (ut Varro & Dioscorides astrologus tradunt.) Ægyptii & Alexandrini naturalem vitæ periodum esse centum annorum explorarint, dicere (inquit Ioannes Langius*) non cũctabor. Hi enim corpora defunctorum, qui sine tabe perierant, cedrino liquore delibuta à putredine incorrupta asseruabant, in quibus observarunt, cor hominis singulis annis usque ad quinquagesimum annum binas dragmas crescere, deinde verò totidem annis, sed singulis, binas quoque dragmas decrescere, & ideo hominem, defectu cordis, centesimum annum solarem, id est, lunares mille & ducentos excedere non posse. Historia tamen Iasonis (quæ Aurei Velleris scientiam & artem adumbrando verè continet) testatur Medeam, Æsonem Iasonis parentem jam senem, pristinæ iuventuti restituisse, antedicti Aurei Velleris siue lapidis Philosophici beneficio. Et si illius ope senem iuuenẽ reddere potuit, quid in humano corpore, quovis genere morborum obnoxio, non præstabit. Neque id ipsum incredibile, aut à naturæ vi potestateq; artis admirabili usq; adeo alienũ. Quum etiam aquila, singulari industria, ingenioq; stupendo, è re etiam corruptibili, nempe testudine salutẽ imò vitæ longæuitatẽ venetur, quã propterea à terra in sublime vnguibus sublatã, in lapidẽ aut rupẽ ex edi-

* Lib. I. Epistol. ep. 79. Plin. l. II. c. 37. Censorin. de natal. c. 14.

tissimo loco præcipitem dat, testaque eius durissima sic confracta, carnibus eiusdem interaneisque pascitur, eorundemq; esu iuventutem recipit, astipulante etiam Davide: Renovabitur, inquit, ut aquilæ iuventus tua. Proinde nec senio neque morbo conficitur illa, verum inedia tantum, eo quod superioris rostri aduncitas in tantum excrescat, ut deinceps aperiri non possit. Hinc antiqui, agriculturæ studiosiores, serenda semina in testudinis operculo reservabant, uti sic immarcessibilia haberent. Cervus item sentiens se senecta gravatum, spiritu suo è cavernis terræ elicitos angues, ac pedibus conculcatos, sic illos enecans devorat, atque iuvenescit. Inde Martialis cecinit.

Cervinus gelidum sorbet sic halitus anguem.

Et ante eum Lucretius non invenustè modulatus est:

Naribus alipedes ut cervi sæpe putantur
Ducere de latebris serpentia secla ferarum.

Et ne illorum virus ipsis obsit, ad fontes aquarum accelerant, quibus ad labrum usque se immergunt, tunc oculis lachrymæ lentè destillant, quæ viscedine sua coagulatæ, in angulis oculorum, in lapidem nucis iuglandis magnitudine coalescunt. Serpentes vere & autumno, itidem leberidem sive senectam exuunt, aciemq; visus pristinam recuperant, corporeque toto iuvenili vernare conspiciuntur. Et Ioannes Baptista Porta in suo phytogironico monumento præclaro refert: Quando accipitres citò pennas non proiiciunt, serpens nativus accipitur, (ut qui minimum habet veneni) cum tritico coquitur; deinde illo gallina pascitur, & aqua decoctionis ejusdem illi datur in potu: sic gallinæ carnibus pastus accipiter, pennas reiicit, & morbo, si quem patitur, liberatur; novisq; plumis decoratus, longo tempore sanus erit & hilaris. Ex hoc, inquit, medicorum inventum optimum, ne nauseam illis moveant, qui difficulter medicamenta admittunt, hisce alunt, quæ volunt ægros assumere, dein exhibent; in quibus gallinæ, quæ omnia vorant, commodissimæ; proinde inquit: Non ab re fuerit admonere, quas possident animalia vires, majori ex parte ab alimentis assumere. Non immeritò itaque Philosophi veteres lapide suo, sive Vellere Aureo, humano corpusculo, sanitatem perpetuam, iuventutis assertionem recuperationemque, ægritudinum omne genus proprofligationē promisisse comperiuntur. Veruntamen pleriq; mortalium, divitiis congerendis, honoribus obtinendis, sese

totos

totos dare videntur; adhæc ventri ac voluptati tam profundum sese immergunt sive mancipant, animi salutis corporisque sanitatis sic obliti, ut animātia bruta, illis præteriti meritò possint. Hinc auri abusus, avaritiam: vini, iracundiam atque superbiam; (dum etiam pauper temulentus cornua sumit) mulierum nimia consuetudo, lasciuiam, enervationemque virium, producunt, atque portenta hæc velut fœtus abortivos enituntur ac pariunt., Quapropter præfati sapientiæ dictatores artem hanc sacrosanctam (hominibus attamen paucissimis) ob oculos posuêre, ut non tantum continua ac integra sanitate præditi viverent, verum etiam ab omni cura vacui, auri argentique fœcundam propagationem possiderent, atque hoc pacto planè ἀυταρκῶς degerent, solique Deo (officiis divinis intenti) deservirent. Idcirco Joannes Augustinus Pantheus Venetus sacerdos in suo, quem de hac arte conscripsit, libello Voarchadumia nuncupato, dicit, non generaliter convenire artem hanc cunctis hominibus, sed specialiter tātum unctis, rerumque dominis, sapientibus, liberalibus erga egenos. imprimis in largiendis eleemosynis, miserisque promptè subveniendis. Hanc autem artem atque scientiam verè divinam, à plerisque temere tentatam, à quibusdam tamen repertam fuisse vero verius est: attamen pauci sunt, quos æquus amavit Jupiter, aut ardens evexit ad æthera virtus. Diis geniti potuére, ut Jason, cum suis Argonautis, atque cis citraque aliqui à Deo selecti. Apparent enim rari nantes in gurgite vaste ut Poëta refert. Inde fabulantur Poëtæ, Jovem in specie pluviæ aureæ descendisse in sinum Danaës, Narcissum, cum propriam formam in fonte conspicuam nimium admiraretur, in illum sese dedisse præcipitem. Venerem Deam ab Olympo monte Iyngem avem amatorij Philtri præcipuum calcar ac incitamentum Jasoni attulisse, ut Medeæ animum in sui amorem raperet, atque hoc pacto Aureum Vellus asportaret. Quod Pindarus hisce versibus cecinit:

Μαιναδ᾽ ὄρνιν κυπρογένεια φέρειν
πρῶτον ἀνθρώποισι λιτάς τ᾽ ἐπαοι-
δὰς ἐδιδάσκησεν σοφὸν Αἰσονίδαν,
ὄφρα Μηδείας τοχέων ἀφέλοι
τ᾽ αἰδῶ ποθεῖνα δ᾽ Ἑλλὰς αὐτὰν
ἐν φρεσὶ καιοχέναν
δονέοι μάστιγι πειθοῦς.

καὶ τάχα πείρατ' ἀέ-
θλων δείκνυε πατρῴων.

Quæ latinè redita ferè sic sonant :

Lymphatam avem mortalibus
Peperit Venus Vulcania,
Docuitq; cantus Thessalos
Capacem Iasonem omnium,
Vt adimeret parentibus
Phasidos affectum debitum,
Cæcoq; amore percitam
Gremium peteret Achaicum,
Finesq; palmæ nobilis
Vigilantis Hydri patefacit.

CAPVT II.

ET ut ad Vellus Aureum explanandum iter instituam, medicinam Iason (dictus à ἰάομαι, id est, medeor, apud Chironem Centaurum, viginti annis, ob metum Pelei patrui sui delitescens, atque à puero expositus ibidemque educatus) didicisse perhibetur : à Medea autem occultissimam absolutissimamque medendi artem (quæ à metallorum materie potissimum eruitur) percepisse. Prædictam autem medicinam sive Philosophorum lapidem, omnes ritè Philosophantes, citra argentum vivum Solem ac Lunam Philosophica, perfici non posse, uno ore profitentur, atque ipsa esse primævum lapidis subiectum & unde tincturæ vis omnis copiaque redundat, (oportet enim generatum ad sua Principia reduci, superiusque ad inferius, ac è contrario, cum eiusdem sint indolis atque naturæ.) Neque desunt qui existimant Divum Philippum Burgundiorum, &c. Ducem, Boni nomenclatura celebrem, hanc præstantissimam scientiam ac artem (& qua Superi nil prius sublimiusque, nil exoptandum, quamdiu hîc vivitur, magis) non latuisse, & qui immensum thesaurum, Salomonis instar, illustrissimo Carolo filio suo, dicto Audaci, post se reliquerit ; qui Carolus ob summam potentiam, fortem atque invictum animum, inque rebus bellicis gerendis prosperos successus, à cunctis Christiani orbis Principibus reverebatur, hostibusque suis terrori fuit. Præfatusque Philippus ad Dei gloriam, ac in laudem Deiparæ virginis Mariæ, sanctique Apostoli, Velleris præ-

ſati Aurei ordinem primus inſtituit, atque in illum præcipuos ſuæ ditionis (quæ longè lateque patebat) Principes generoſiſſimos triginta unum (ni fallor) coaptavit ſelegitque: coccineo, primo die; candido, altero; ac tertio demum die, atro paludamento, regia Pompa Maieſtateque in ædibus ſacris concelebrando, myſteriaque admiranda hiſce coloribus adumbrando. Hunc verò ordinem cæterorum Regum ac Principum ordines (ut qui poſtmodum in inſtituendis huiuſcemodi ordinibus præfati Ducis imitatores fuêre) antecedere nemo eſt, qui ire poſſit inficias. Quum etiam Gedeonis hiſtoria Velleris ſacroſancta ſit, ac Jaſonis res geſtæ antiquiſſimæ, quæ duabus generationibus bellum Troianum anteierit. Et qui Herculem, Orpheumque, Caſtorem atque Pollucem, alioſque quamplurimos fortiſſimos ſapientiſſimoſque cùm vates tum heroas, & qui omnes Deorum filij aut nepotes dicerentur, ad conſequendum prædictum Vellus Aureum, comites habuiſſe à diverſis hiſtoriographis, atque in primis ab Orpheo (qui & ipſe ſocius interfuit) Pindaro Apollonioque Rhodio perhibetur, ac navim illam, qua vecti fuêre, inter aſtra fuiſſe relatam, ſedemque in cœleſtibus adinveniſſe ferunt. Inde luce ſplendidius fit ijs, qui *mentis aciem altius erexere, intelligi* aut percipi poſſe per eam navim, gymnaſium, in quo heroes illi, divinique proceres, varijs innumeriſque maris procellis vitæque diſcriminibus expoſiti, ſuperatis *videlicet copioſis opinionum humanarum, cùm in ſcientijs tùm in artibus, errorum ſenticetis* atque portentis, tandem in ſtationem tranquillam, portumque expetitum, Colchidem nempe inſulam, (ubi autem paſcebatur aries) ſeu potius Medeam, hoc eſt, rerum naturalium divinarumque perfectiſſimam cognitionem, ac veritatem rebus adæquatam, pertigiſſe, ſopitoque vel potius interempto dracone, Vellus aureum cuſtodiente, ſeu recondente, obnubilanteque, draconis nomine intelligendo, rerum prædictarum ignorantiam craſſam, opinionum myriadibus cinctam, de medio ſublatam. Huic ſententiæ aſſentitur Suidas author gravis, inquiens: Hoc autem non fictitiè dicitur, ſed liber erat ſcriptus in Velleribus, continens quomodo per Chemiam fieri debeat aurum; in hoc libro ars illa aureis characteriſmis exarata fuit, non autem planis, aut primo intuitu, intellectui obvijs, quæ aliam inſuper diviniorem vſq; ſecum ducit Philoſophiam. Item Joannes Langius medicus eruditiſſimus inquit: Moyſes Ægyptum egreſſurus, populum Iſraël aurea &

argentea vasa; id est, reconditos scientiarum thesauros surripere jussit; magnas, nempe arte Chemica; opes sibi paraverant. Unde Diocletianus Cæsar, postquam Achillem Ægyptiorum ducem octo menses in Alexandria Ægypti obsessum profligasset, omnes Chemicæ artis libros, diligenti studio requisitos, conflagravit; ne, reparatis opibus, Romanis repugnarent. Nec sanè Chemia, quæ metalla cruda in meliora transformat, & potissimùm in aurum, adeò nova res est, nec temerè Poëtæ finxerunt, Jasonem à Peleo patruo ex Thessalia cum Argonautis ablegatum in Colchos ad afferendum δέρας, id est, Aureum Vellus, ab ignivomis draconibus custoditum, navigasse; quod. Medeæ astu acquisitum, in Thessaliam attulit. Non erat sanè δέρας Vellus Aureum, sed liber, ut olim fieri solebat, δέρασι, id est, pellibus compactus, in quibus ars conficiendi aurum conscripta fuit. Hactenus ille. Ferunt insuper ad Caucasi montis radices, quæ prope insulam Colchidem sitæ sunt, fontium complures emanare Chrysorrhoas sive aurifluos, quorum auri immixti pulvis, ab accolis, Velleribus immissis colligatur, quibus extractis, inaurata conspiciebantur ipsa. Non tamen ob id historiæ Velleris Aurei quicquam detrahitur, nam qui diversum sentiunt, nempe tantum illusionem fuisse ad illa Vellera, indeque historiam deductam fore, nil aliud quàm suam inscitiam produnt; siquidem Poëtæ sub fabulosis verborum involucris mysteria rerum naturalium divinarumque condere, aut morum disciplinam tradere, soliti sunt.

CAPUT III.

NEque absurdum duxi, aut ab instituto meo de Aureo Vellere arietino alienum, si quæpiam de ariete gregis ovium duce memoratu digna hic attulero. Sunt itaque qui arietem ab aris dictum volunt, eo quod primus omnium animalium à mundi primordio aris fuerit destinatus, Deoque omnium opifici oblatus, ut purissima, præstantissima, innocẽtissimaque hostia: ob id arietem Christum significare, quem Abraham loco filii sui Isaac immolavit; (& ut ipse Christus ab initio mundi immolatus est, sive promissus in immolationem ob Adæ primi parentis nostri flagitium.) Quis enim, inquit D Augustinus, alius aries immolandus in vepribus hærens effigiebatur, nisi qui crucis patibulo offerendus affligeretur? Item & agnus dictus est idem Christus redemptor noster ab inito mundi occisus pro sceleribus nostris. Quapropter

propter inquit divinus Vates ac Citharœdus : Deus autem Rex noster ante secula operatus est salutem in medio terræ. Item alio loco : Manda Deus virtuti tuæ, confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. Ubi salutem nostram futuram, velut præsentem, imò jam adimpletam pronunciavit. Alii verò ab arete, id est virtute, id nominis arietis derivant. Marti etiam dicatus est aries, quod præ cæteris animantibus frontem habeat robustissimam, duxque sit totius gregis, atq; hoc pacto, ducum fortissimorum specimen eximium præbere, quodque præcipuas vires, atque in bello præsidia singularia adversus hostem præstet: manifestum fit ex eo, quod Elephãtes viso ariete in fugam dari feruntur: Inde Ægyptii Regem insipientem significaturi, atque in fugam conversum arietem & Elephantem depingunt: Hac re Romani Elephantos Pyrrhi Regis Epirotarum, arietum aspectu, in fugam coëgêre, victoriamque adversus hostem obtinuêre : Domus etenim Martis, aries est. Robustissiæ quoque bellorum machinæ, & quibus muri olim ac civitatum portæ (instar tormentorum seu ignitorum sclopetorum) vi atque impetu quaterentur diruerenturque, arietes nuncupatæ. Primum etiam signum in Zodiaco extat aries, annique renãscentis præbens initia. Totis etiam sex mensibus lateri dextro incumbit aries à Solis videlicet æquinoctio verno, usque ad æquinoctium autumnale: in sinistrum autem latus se prosternit reliquo sex mensium decursu, Solem in hoc imitando, qui dextrum mundi hemisph
erium sex mensium spatio emetitur ; lævum autem totidem mensium effluxu. Addit Guielmus Veredarius in media ipsa Syria cœlo ipso freti docuimus, ait, potissimum eos effectus aut ἀποτελέσματα, ut vocant primam cœli faciem arietis signo peperisse orbi, est. n. consensu omnium gentiũ & potissimum religionis veræ placitis ita statutum, ut licet in circulo cœli, nisi sit primum tamen arietis signum aut verni tẽporis origo sit prima & propter ordinem nobilissima primi nobilis pars. Et quum Pascha & cursum rituum Hebraicorum institueret Moyses, jussus est ut Martii Arietisq; mensem primum faceret in mensibus anni ; hæc ille : Quamobrem Sol qui sub Am̃onii nomine quondã celebrabatur; arietinis cornubus insignis erat. Innumeris etiam factis periculis (inquit Joannes Baptista Porta) incumbentes dormientesq; substratis arietinis pellibus vera somnia captasse novimus, idemque multos antiquorum eruditorum sensisse. Quapropter Virgilius de Latino sic cecinit :

Pellibus

Pellibus incubuit stratis, somnumque petivit.

Apollo quoque, qui harmonicos concentus invenisse fertur, ex ariete desumpta materie, nempe fidibus siue neruis, testudinem primus pulsavit. Sic ut aries totus solaris, ac proinde verè aureus esse deprehendatur. Et sicut Sol nunquam non lucet, sic aries tam noctu quam interdiu videt, ut etiam ad oculorum vitia eius iecur valere dicatur. Et ut leo tandem ipsi cedit Arieti, sic vis atque Tyrannis mansuetudini atque clementiæ, materia formæ: Litigium paci, Luci æternæ tenebræ. Hæc igitur mysteria de ariete retulisse hoc loco sufficiat, unum si addidero: Licet enim metalla omnia aquea sint, attamen ex parte ignea: atque ob eam rem sub potestate Martis continentur, cuius domus est aries, ut prædiximus, videlicet domus divitiarum, Romani idcirco coluerunt Iovem Ammmonium, hoc est Mammona in monte Aventino sub specie arietis, qui præsidebat Ægyptiis, eo quod ipsi abundarent auro & argento.

CAPUT IV.

AD propositum itaque nostrum redeuntes, de illa parte Aurei Velleris, quæ intra sanandi corporis humani, vitiumque eiusdem atque spirituum asserendi: senectutem retardandi: ægritudinum omne genus profligandi, limites sese cõtinet, tractare conabimur. Non est autem ut quispiam explanationem pleniorem historiæ prædictæ Iasonis à me expectet, videlicet de tauris ignivomis aratro adamantino jungendis, seminandis item dentibus draconis in campo Martio quatuor iugerum, nataque inde copiosa militum cohorte, quæ lapide in medium eiusdem projecto hastaque Iasonis conficienda erat: atque sic tandem dracone, quovis Argo vigilantiore, per Medeam Pharmacis sopito, Vellus arietis Aureum, ibidem ex robore suspensum, ipsi Iasoni exinde facilè cederet. Chrysopœiam enim, quæ sub hoc fabulæ tegumento innuitur, hîc apertè tradere non intendo, sufficiat vel digito monstrasse viam. Per aratrum adamantinum intelligi vas Hermetis intelligo, per tauros ignivomos materiam in vas coniiciendam in campo Martio seu Marti dicato, quatuor jugerum, hoc est, quatuor elementorum. Dicit enim Hermes: pater eius est Sol, mater eius luna, portavit illud

lud

lud ventus in ventre suo, nutrix eius terra est, & qui ea ignorat, opus non aggrediatur, nam totum erit noxium, infortunium & tristitia: ex ea enim materie imprimis spiritus oriũtur candidi, qui draconis dentium nuncupatione venire videntur, quique per Iasonis hastam, id est, ignis Philosophici efficaciam interimendi, lapide in medium dentium siue spirituum illorum conie cto: vase firmiter clauso ne fugiant: postremo dracone industria singulari superato, Velleris Aurei copia daretur. Hæc pauca retulisse arcanorum istorum studioso sufficiat. Eruditus autem in hac arte, & qui reipsa illam novit, neminem eam manifestè traditurus, (facilis enim factu, paucisque expensis completur quod dictum velim,) ut viri probi admoneantur, ne impostoribus aurem præbeant, qui illam sese probè nosse, aut singularia quædam opera, ad conficiendum aurum aut argentum, iactitant: atque sic spe ditandi ipsis iniecta, haud contemnendum auri & argenti pondus emungunt, imò Principibus ipsis non verentur insidiari, nihil præter fumum fœtoremq; ipsis reliquum facientes. Atque hoc pacto artem, quæ alioquin verissima præstantissimaque, præ cæteris artibus omnibus, existit, quæque archimagia, metaphysica, siue ars supernaturalis verè dici meretur, ac instar Phœnicis vnica: multiplicem, variã, fineque suo destitutam, falsissimis infinitisq́ue receptis (vt vocant) speciosis titulis insignitis (utpote Aristotelis, Platonis ac similium) reddunt: sicque ut vanam, suspectamque, cunctis deridendam propinant: ut illud Psalmistæ non ineptè in tales sycophantas agyrtasque quadret: Vana loquuti sunt, inquit, unusquisque ad proximum suum, labia dolosa in corde & corde, id est, duplici corde locuti sunt. Disperdat, ait, Dominus vniversa labia dolosa, & linguam magniloquam, &c. Sed ut Chymistæ seipsos perinde & alios infatuunt ac delirare faciunt, spe ditandi aurique desiderio nimium accensi, etiam illi qui opibus affluunt, & licet perspiciant plerosque omnes in cassum ac frustra laborare, attamen insanire non desinunt, vt ij qui scientias fucatas pro veris atque solidis habent adorantque. Inde malè audit (inquit Robertus Vallensis, in libello suo de veritate & antiquitate artis Chemicæ) apud multos illa vera, naturalis, rara, abdita, ac diuina ars Chemica ita ut illusio mera ac deceptio habeatur & credatur. Chemiam illam sublimem cælitus demissam à Patre luminum suscipias, illique consecratis faveas ac benè preceris: Ars enim illa in diuina potentia servatur, ac cui vult

vult largitur & subtrahit, qui est gloriosus, sublimis, ac omni iustitia & bonitate repletus. Hæc ille.

Ingenua nihil est usquam præstantius arte hac,
Dulcia quæ mœstæ præbens solatia menti,
Pauperiem, durosq; fugat secura labores,
Despiciensq; solum caput inter nubila condit.

Ipsi itaque Enoch filio Seth (qui artium omnium inventor extitit) cælitus fertur fuisse tradita, à quo, divina etiam inspiratione, devoluta est ad eiusdem nominis, sed literarum metathesi, virum, iustitia ac pietate insignem, videlicet Noë: Quorum uterque inter cæteros mortales singulariter supremo Numine selectus instructusque fuit: ut hic cum universa sua familia per arcam ab inundatione universali servaretur ille verò à Deo vivus in paradisum fuerit translatus. Inde Vincentius monachus, lib. 5. naturalium: Hanc, inquit, medicinam Noë tenebat, & quingentesimum annum agens generavit Sem, Cham, & Iaphet. Hæc ille. Post verò totius orbis cathaclysmum tertius Enoch nempe Hermes Trismegistus extitit: sic dictus quòd Rex sacerdos, atque Philosophus sive magus maximus haberetur, & esset summus, qui artem hanc cælitus sibi donatã, veritus ne intercideret, in tabula ex Smaragdo lapide compendiosè obscurisque verbis insculptam reliquit, cuius initium tale est: Verum sine mendacio, certum & verissimum: quod est inferius, est sicut illud, quod est superius: & quod est superius, est sicut illud, quod est inferius, ad perpetranda miracula rei unius, hoc est, lapidis, siue medicinæ universalis dictæ. In medio autem sic prosequitur: Et sic habebis gloriam totius mundi, ideoque fugiet à te omnis obscuritas, id est, omnis morbus atque egestas. Sequitur, sic Mundus creatus est, quia spiritus Domini ferebatur super aquas sex dierum spacio & septimo quievit. Claudit autem hanc tabulam hoc pacto. Completum est quod dixi de operatione Solis spiritualis videlicet & terreni. Id ipsum testatur, de prædicto Hermete, Ioannes Aurelius Augurellus hisce versibus:

Hoc opus, hanc primum tantam mortalibus artem
Interpres rerum ostendit sanctißimus Hermes,
Quin & humano docuit de corpore pelli
Hac omnes valida morbos faciliq; medela,
Servariq; diu nitido cum flore iuventam,
Et senium placidos producere grande per ævos,

Nec

Nec sanctam violare fidem, nec fallere quenquam,
Ille potens sacri patitur medicaminis usus.

Et quia Phyton unus è fluviis Paradisi aurum bonum terræ, carbunculum, ac lapidem prasium ferre dicitur, non videntur ineptè prædicti tres hisce designari, nempe per aurum bonū Enoch, qui ardenter nomen Dei desideravit: Noë iustitia & pietate clarus, instar carbunculi, etiam in tenebris, id est, inter iniquos refulsit: Hermes autem prasium lapidem referre videtur, quum mortalium omnium scientissimus extiterit, & ut fertur, viginti quinque voluminum millibus author quorum tantum duo extant, cui Pymander uni, alteri vero Aesclepius, titulus est: qui quantus vir ille fuerit, inde velut ex ungue leonem vt dicitur, facilè metiri datur imò ne Iob quidem vir inter cæteros mortales iustitia ac pietate eminens, huius artis divinæ fuisse videtur nescius, ut ex ultimo capite historiæ eiusdem animadvertimus, ac imprimis ubi refert Iobo fuisse septem filios, filias vero tres, atque uni fuisse testatur nomen dies, alteri casia, tertiæ autem Cormistilij scite quidem & apposite, tribus enim arcanum istud constat, corpore videlicet, spiritu, & anima & septem sublimationibus hoc est, exaltationibus deputationum perficitur, Septenarius namque numerus divinus est & naturalis, continet enim ternarium in se quaternionemque. Neque quisquam existimet Davidem Deo unicè charum, & qui Christi saluatoris nostri typum passim in adversitatibus gessit, ut Salomon in prosperitate & gloria, & quod res ipsa comprobavit, ut illum de stercore, id est, humillimo loco natum, in Regem talem ac tantum subvexerit, ut mundus nūquam habuerit aut habiturus sit parem, cuius posteritas nongentis plus minus annis, usq; ad natum salvatorem nostrum Christum Iesum, pertinuerit: rerum item naturalium divinarumque callentissimum, quas à Deo edoctus, ista percepit: & quod hæc omnia exuperat, de eius prosapia Christus nasci voluit, filiusq; Davidis dici. Divinissimum autem Vatem istum huius artis divinæ minimè ignarum extitisse declarare videtur ipsemet, inquiens: Meditatus sum in omnibus operibus tuis, in operibus manuum tuarum meditabar. Et non tantum meditatum se, sed & ab ipso Numine edoctum institutumque fuisse asserit, dum inquit Psalm. 50. Incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi. Quod minimè tacuit Psal. 11. Eloquia Domini, inquit, eloquia casta, argentum igne examinatum, purgatū terræ, purgatum septulū. Ibi tamē elo-

quia

quia Domini non auro (quod tamen est omnium metallorum purissimum ac perfectissimum) sed argento, defœcatissimo imprimis composuit: argentum autem quum semel examinatum fuerit: non probatur neque purgatur præterea sextuplum, semel etenim per cineritium transiisse sufficit non videtur itaque ibi de argento vulgari sermo fieri: proinde Psalmo 88. inquit: Et thronus eius sicut Sol in conspectu meo, & sicut Luna perfecta in æternum. Sub Solis nomine aurum: sub Lunæ argentum intelligi poterit, sed Philosophicum. Item Ioel Propheta, Sol, ait, convertetur in tenebras & Luna in sanguinem. Huic sententiæ astipulatur & Salomon, qui ait: Aufer rubiginem ab argento, & exhibit vas purissimum. Sibyllæ insuper divinitus afflatæ hanc artem minime ignorarunt, ex quibus multa transscripsit eruditissimus Poëta, qui sexto Æneidos inter cætera sic cecinit:

Accipe, quæ peragenda prius: latet arbore opaca
Aureus & foliis & lento vimine ramus
Iunoni infernæ dictus sacer, hunc tegit omnis
Lucus, & obscuris claudunt convallibus umbræ:
Sed non antè datur telluris operta subire,
Auricomos quàm quis decerpserit arbore fœtus:
Hoc sibi pulchra suum ferri Proserpina munus
Instituit, primo avulso non deficit alter
Aureus, & simili frondescit virga metallo.
Ergo altè vestiga oculis, & ritè repertum,
Carpe manu: namque ipse volens facilisq; sequetur,
Si te fata vocant, aliter non viribus ullis
Vincere, nec duro poteris convellere ferro. &c.

Poëtarum denique allegoriæ pleræque artem prædictam latenter & artificiose depingunt, ut per Hesperidum hortos, vbi aurea mala cumulatim provenire ferebãtur. Item per Phœnicem, qui usque renasceretur, atque consumptis in nido seu vase suo superfluitatibus cunctis integer ac redivivus fieret, Historiisque huiusmodi penè innumeris, in Ovidii Metamorphosi relatis, testantur artem istam minimè recens inventam, aut inaniter excogitatam sed veram ac antiquissimã fore. Item quid Apuleius cum asino suo aureo insinuare aliud satagit, quam artem istam inventu fore difficilissimam, factu autem proclivem facilemque, qui tot annis asini sub specie velut ignorantiæ crassæ nubilo detentus, tandem solummodo rosa rubea reperta in speciem humanam rediisse,

illam

illam nemperosam degustando. Quapropter Hermes inquit, Non est tinctura vera, nisi ex rubeo lapide qui verè dicitur ovum ex quatuor rebus velut elementis compositum, luteum & album in se complectens, quæ duo demum in productione pulli siue lapidis, mirabili artificio naturali unum fiunt.

CAPVT V.

VERUM cum de lapide Philosophorum, virtuteque eius admirabili, eiusdemque veritate & antiquitate, quædam notatu digna retulerimus, de spiritu auri communis viribus & facultate insuper dicere statuimus videlicet de Aurei Velleris, id est tincturæ rubeæ à candidissima ove (quæ est terra eiusdem in vasis fundo ab extractione, eiusdem tincturæ recumbens instar marmoris nivea, per leonem viridem atque Nepenthes poculum) detractio, cujus tincturæ ritè extractæ modica quantitas emergit, de cuius vi & efficacia inferius latius. Huic autem tincturæ cohærent seu sequuntur, è cunctis simplicibus tam vegetabilium, mineralium, quàm metallorum, corallorum, unionum, gemmarum, atque aromatum spiritales essentiæ, mundissimæ efficacissimæque, (vera olea, liquores, atque salia) quibus non tantum humani corporis fabrica in perenni salubritate servari, verum etiam morborum omne genus exterminari potest, idque in pusilla mole seu quantitate intus assumptis; de quibus, quoniam multorum eruditissimorum nobilioris notæ medicorum, de spagiricis huiuscemodi medicamentorum præparationibus libri extant, utpote Ioannis Baptistæ Portæ Neapolitani, Iosephi Quercetani, Bernardi G. Penoti, Gerardi Dornei, Ioannis Montani Ferrariensis, Hieronymi Rubei, ac plurimorum aliorum, & qui à Galeni medendi methodo recesserunt, supervacaneum duxi, hæc ipsa hoc loco repetere. Hasce itaq; utilissimas (atq; imprimis auri poculenti) substantias non aversabūtur illi medici, qui Pyrotechniam noverint, atq; Chymiatros se nuncupari non solum non dedignantur, verum ét gloriæ atque laudis loco ducunt, qui non ut desides, labores subterfugiunt, cum medicina ars sit quæ non tantum in disquisitione, verum in actione & experientiâ potissimum consistit. Multo enim pręstat sciendo facere quam ignorando inquirere, Hic est enim veritatis basis, tantum scit homo, quantum ipsi operando mente ac manu certè innotuit. Quamobrem in medicina, per quam ægri sanari debent opera verbis

dominari debent & verba operibus confirmari, ut in omni vita per omnia nobis consona mens sit, quæ optimis sermonibus mores linguæ consonos exhibeat instar testudinis aut lyræ, sed eos non inconcinnos & à musis alienos. Quamobrem etiã in Epidauro in Æsculapii templo pharmaca morborum longo usu comperta descripta erant: Veri etiam medici non circa qualitates siue accidentia rerum, utpote calidum, frigidum, humidum, atq; siccum occupabuntur, eorumq; ponderra frustra librare comperientur: verum ex similitudinib. in rebus ipsis naturaliter ac physiognomicè expressis, ac à natura provida velut depictis, proprietates atque virtutes, earum, sympathias & antipathias indagare studiosius adnitẽtur, easq́ue experientia duce confirmare, atq; sic sarcta tectaq́; habere. Vti hoc tempore ubivis terrarum, quàm plurimi emergunt præstantioris indolis medici, qui neglecta pecunia, annulis aureis, veste holoserica, speciosisq́; titulis sanitatem proximi in votis habent: neq́; eam opinionem animo volutant, nempe quod det Galenus opes, det Iustinianus honores. Vt divinus Vates nos docuit, misericordia & veritas, ait, præcedent faciem tuam. O numen divinum, Beatus Populus, qui scit iubilationem, hoc est, qui in amore & honore solius Dei & proximi suî charitate lætatur ardenterque flagrat, is misericordia & veritate erga eundem utitur quamobrem in cõspectu Dei, hoc est, beatus erit. Alii verò è diverso (si quem syncerioris medicinæ librum in lucem datum conspexerint protinus vociferantur atque exclamant hoc esse perdere artem, novam velle introducere; quum tamen vetustissima sit, sed quæ non ab omnibus) ac imprimis illis, qui labores manuum subterfugiunt) percipiatur.

CAPVT VI.

SED ut præfata Aurei Velleris arcana dilucidiora fiant (cum Morienus Philosophus Chemicam scientiam alteram multo admirabiliorem consequi velit nempe sacram ac naturalẽ Philosophiam vetustissimam verissimamque) elementi ignis, qui eiusdem artis non contemnendum symbolum existit, & cuius flammulis undiq; cingitur, (natusquè sapientiæ, ut dicunt Philosophi, in igne nascatur) explanationẽ aggrediat: ut sic instituto meo si non satisdem, saltem voluntatem non defuisse appareat. Hic itaq; ignis, sive calor naturalis, cęterarum rerum actus ac vita existit, quo deficiente, confestim in rebus expirat: omnis corporis naturalis organici virtus, lethumque insigni-

insignitur: atq; hæc vita nil aliud esse videtur, quam lux atq; calor cælitus data, ut sint tria, quæ vitam constituant, revera tamen unum tantummodo: in lumine namq; est calor, in calore motus sive vita Idcirco quod naturæ concedit Aristoteles, id luci atq; calori aptius apertiusq; adscripsisset: cum n. adfert naturā esse Principium & causam, ut id moveatur atq; quiescat, in quo primo per se & nō per accidens inest: illis autem tot verbis nihil docuisse nos videbitur, quum non indicet quæ sit illa natura: nam æquè stupidos atque ignaros nos reliquit, non exprimendo quæ sit illa causa, quod sit illud Principium; hoc enim quivis rusticus dicere posset, qui videt asinum suum moveri. Natura etenim sive lux calorq; naturalis nunquam quiescit aut otiatur omnifario motu operando, quamvis non appareat, sed intrinsecus aut extrinsecus aut utroq; modo movet illa, quibus totaliter inest, circumstat aut influit. Verum Moyses id apertè docuit, qui tradit Deū postquam creasset cælum & terram, id est materiā primam humidam mobilem, utpote aquam, siccam etiā & firmam ut terrā, dixisse, fiat lux, qua luce introducta vitam rerum omnium introduxisse Deum in mundum quis addubitare poterit? ea. n. non tantum rei uniuscuiusq; corpus movet, excitat, exercetque: verum etiā, quamdiu adest, instar balsami ipsum conservat, & à corruptione (nisi tandem à malitia materiæ obruatur: tuetur; viribusque peculiaribus, seu proprietatib. unumquodque seorsim (ut ex peculiari astro ac semine defluxere) exornat: formā adhæc membraq; conveniētia fingit. Quamobrem sequitur. Et vidit Deus lucem, quod esset bona, hoc vero non dixit de materia prædicta prima supra quam erant tenebræ, & septemtrionalis est nullum enim commertium habet cum Deo sed ad distinctionem in rebus creatis fecit. Vt etiam idem Aristoteles nimis obscurè (ut pleraque) confuseq; dixerit, de potentia materiæ educi formam, cum id nō cuivis materiæ, sed ovis atque uniuscuiusque rei semini solummodo competat: aut opinionem Anaximandri aliorumque Philosophorum tacitè implicuit, dicentium separatione materiæ formas apparere, quæ delitescebant: congregatione rursum occultari, quæ apparuerunt. Quod ridiculum est, cum formam materia ex se neque in se habeat, præterquam semina, seminumque ideæ cælestes, ut infra plenius explicabitur. Attamen quum Platonici dicāt in materia quippiam esse formę, in tenebris aliquid lucis, frigidum caloris omnino nō esse expers, in anima humana particulam divinitatis inesse, (q̄ nisi à

DEO traheretur, materia ipsi præponderaret, atq; in infimum locum (ut fert natura illius) ipsam devolueret) connexionem quandam rerum omnium indicare iidem voluêre: sic etiam semina rerum nisi à cœlestibus corporibus eorumq; præfectis excitarentur, nihil ex eisdem proveniret. De naturali scena itaque eximi meritò convenit, quidquid alicuius lucis, vitæ, sive caloris non fuerit particeps. Idcirco nihil sub cœlo reperitur, quod non manifesto, aut occulto vivat modo; imò terra ipsa, alioquin inanis & vacua cœli influxu continuo marisque immensi supra mundani fœcunditate turgens, vivida gravidaq; in dies fieri conspicitur. Vt etiam è rebus demortuis aut herbæ aut vermes erumpant, quæ providenter in escam seu pabulum volucribus aliisque animalculis, etiam vilibus atque abiectis, præparavit Deus, ut omnibus, quib. vitam tribuit, etiam cibum procurasse videretur. Vnde Propheta: Qui dat, inquit, iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum invocantibus eum. Item alibi: Saturabuntur ligna campi & cedri libani quas plantavit. Ad hæc de quibus dubitari possit, (vtrum vivant nec ne) vtpote metallis lapidibusque: sic respondens cecinit prædictus Augurellus:

Verùm hæc ipsa secretò vivere quivis
Sentiet, ac vitæ divino munere fungi
Hæc & oriri eadem si contemplabitur, etsi
Augeri ex sese penitusq; increscere cernet.

Quamobrem verissimè à Poëtis (rerum naturæ vestigatoribus strenuis) proditum est Iovis, id est vitæ, esse omnia plena: Iupiter enim in arcaniori disciplina ignem designat, ut Iuno aëra, qui propterea coniuges dicti, quod à se mutuo divelli non possint, imò non superesse unum sine alterius consortio: ideoque vitam insinuant, sive mundi animam, quæ lux est & calor unà cum spiritu humido, Deique largissima benignitate per totum orbem dispersa, ut induat vita res cunctas, modo quodam infinito: etiam absque semine aliquo rerum inferiorum. Hæc est genialis mundi spiritus, quo stirpes virescunt ac germinant, cunctaque animantur: & quia cœlitus veniunt, ubi omnia æterna sunt, nunquam deficere conspiciuntur, lux videlicet & aqua siue aër cælestis; ac proinde vera indubitataq; existunt rerum omnium inferiorum Principia indeterminata, terra autem & ignis terrenus à prædictis originem dicunt, sunt enim eorum fœces ac fœtus finita determinataque. Itaque vitas rerum (ut sic dicam) ex luce oriri, quæ & calorem vt individuum comitem secum ducit, ac in-

ac insuper spiritum motorem splendidum certum est. Quapropter divinus Citharoedus cecinit: Emitte spiritum tuum videlicet lucidum & creabuntur: & renovabis faciem terræ. Atque denuo idem: qui producit, inquit, ventos de thesauris suis. Intelligi debet hoc non solum de ventis à quatuor orbis hujus partibus spirantibus, sed animis potissimum siue vitalibus spiritibus, ac imprimis hominum ex archetypo primo fluentium: unus enim est spiritus participatus ab infinitis, qui exoperatur in omnib. omnia. Et non solum vivificat ac reficit hæc lux, siue spiritus iste, verũ etiam reducit ad Patrem luminum, ut idem rursus testatur: Emitte, inquit, lucem tuam, & veritatem tuam, ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua. Item D. Ioannes cap. I. Quod factum est, in ipso vita erat, & vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, id est, in materia tenebrosa lucet, seu corpore vniuscuiusque, hoc ipsum movens & exercens. Verum animantia bruta id luminis tantum receperũt, quod oculis nostris corporeis comprehẽditur, & corporeum quodam modo existit, creatumq́ue: lux verò increata ac invisibilis, homini est communicata, mensq́ue eius ex ea constat: proinde Christus vult nos unicum habere patrem ac dominũ, nempe Deum omnipotentem qui est pater luminum. Idem affirmat Hieremias Propheta: Tu in nobis es Domine, inquit, & nomen tuum sanctum invocatum est super nos, ne derelinquas nos Domine Deus noster. Quod confirmat D Ioannes Evangelista: Erat lux vera, hoc est æterna, quæ illuminat omnem hominem venientẽ in hunc mundum quod Ethnicos insuper minimè latuit: *Est Deus in nobis* (inquit Poëta) *agitante calescimus illo, Sedib. æthereis spiritus ille venit.* Lucem autem hanc visibilem quidam cum Aristotele existimant esse accidens, cum prima sit ac principalis rerum omniũ creatarum substantia, quam etiam non putavit Aristoteles & quidam eius sequaces infinitam esse, idque in Sole, cuius ille potissimum fons est. Quamobrem quidam Franciscus Valesius exponens illud Iobi cap. 38. vbi Deus interrogat per quã viam spargatur lux, dividatur æstus super terram: atq; Aristotelis opinionem tueri studens inquit: Si spargeretur aut efflueret continenter lux illa ex Sole, iampridem esset absumptus totus aut saltem aliquando totus illuminando absumendus: constat autem illuminationem, inquit, lucidis corporib. nihil detrahere: inferre vult eam non spargi. Vnde constat hoc vir bone? an igitur sidera creata sunt vt solummodo nobis lu-

ceant, neque unà cum luce vires suas rebus inferiorib. impartiantur? non itaque opus fuisset cœlum infinitis sideribus adimpleri, verum satisfecissent duo maiora lumina, ut unum diei, alterum verò nocti præesset. Fallitur itaque Aristarchus vester, qui dicit necesse esse vt hæc inferiora contigua sint superioribus lationibus, ut inde omnis eorum virtus gubernetur seu deriuetur. Pergit ac infert ex falso præsupposito: Ergo lux corpus non est, quare neque spargi posse videtur. Quasi dicere vellet Aristotelis opinionem esse veram, sacrarum autem literarum (quod absit) falsam: addit que in sui maiorem confusionem· Mirabile etiam, inquit, si corpus non est, quo pacto radiis stet, qui rectà feruntur reflectunturque, & incidunt ad rectos angulos ac obtusos, ac mille modis cōgrediuntur. Paucisque interjectis inquit: Non igitur posset lumen, nisi substantia quædam corporea esset, reflecti: nisi cum aëre illuminato, at vero reflectitur in vmbra nullatenus reflexo aëre: ita umbra, sed ipso aëre quam maximè quiescente, reflectitur: ergo lumen non ut accidens sed per se, ut corporalis quædam substantia, quæ per aërem spargitur. Sed quæ eius via? Corpori, inquit, non potest esse per corpus via, si vero quantum est lumine plenum in aëre: erat vacuum, totus cum illuminatus est aër, & nullus relinquebatur aëri locus: præterquam quod vacuum in rerum natura admitti non potest, nulli jam video dubium esse. Hactenus ille. Sed fallitur ipse, quum duæ spirituales substātiæ, ut est lux & aër, nō modo se invicem penetrare (& mutuo inferri atque misceri (cum rerum primordia sint) sed etiam corpora terrestria possint: ut videmus animam spiritumque corpus suum adimplere, illiq; per minima misceri, nisi etiam animas, spiritusque rerum omnium, non substantias, sed accidentium numero haberi velit. Cognoscat etiam vir iste doctissimus, Solem lucis infinitæ habere scaturiginem, ut Luna, aquarum: nisi.n. hanc prærogativam natura illam atq; potentiam illis indidisset incircumscriptæ potentiæ opifex nō constitisset necdum constaret cōtinuata perpetuaq; rerum omnium ab exordio mundi generatio productioque. Virtutem itaque imprimis utriusq; Prædicti luminaris substantialem ad se continuo trahunt, sibique inde creata cuncta adciscunt. Quamobrē divinus Psaltes: ut redarguat huiusmodi sciolos, causarumq; in vanum indagatores, divinæ insuper potētiæ limitatores, & qui uni materiæ omnipotentiam assignant, Deo verò adimere conantur.) Qui dominatur, inquit, in virtute sua in æternum. Item Psal 146.
Magna,

Magna, inquit, virtus eius, & potentiæ aliàs sapientiæ eius non est numerus. Quam materiam Moyses etiam malam esse asseruit nempe tenebris obductam, cum omnis malitia ab ea oritur, & quo plus de materia hac res quæque participet eo uilior, deterior atq; imperfectior erit, quo vero plus lucis, eo præstantior melior atq; perfectior habetur, Sed ad propositum revertendo. Vnde quæso vino tanta caliditas atq; lumẽ inest? ut eius præcipua substantia nihil aliud sit, quã lux & calor ipsi lumini solari detracta: vis enim sum̃a vini inest attractiva, quod periculis factis constat; spiritus enim vini ardet lucetq; instar ignis: cunctis quoq; aromatibus ingens inest feruor, pinguia etiam cuncta calorẽ unum cum humore cõbibi sse deprehenduntur, quæ accensa lucẽ calorẽ ac motũ ostentant, sic conjuncta ut nõ nisi à Sole accepisse palã sit. Et cũ ex Peripateticorũ decreto ex nihilo nihil fiet, necesse est illa ipsa tantũ calorẽ atq; lucem tantam Solis lumini detraxisse. Neq; verendum est eius vim atq; potentiã propterea imminutam iri, quũ ne hilum quidem ipsi Soli decedat participatione tali; imò ipsi imprimis Deo accedunt res omnes generatæ atq; productæ, virtute solari, lunari, atq; siderum; & imprimis natura humana indies crescit, cuius gratia cætera omnia condita cernuntur: sic ut inde nulla ratione diminutio, verũ multiplicatio substãtiarũ ac imprimis hominũ resultet. Quamobrẽ propheta Regius, inquit, Secundũ altitudinem tuã infinitam multiplicasti filios hominũ, præteritũ pro præsenti ponens, quũ Deo præsentia cuncta sint. Id ipsum aperte Christus nos docuit, cũ dicit: pater meus operatur usq; nunc. Et ego, nẽpe sapientia patris genita ab æterno, operor. Et cũ dicit Pater major me est, inquit Epiphanius Episcopus: Pater enim glorificat filiũ, & filius glorificat Patrẽ, & ea gratia in exemplum nobis, gloriæ ab ipso ad patrem relatæ, in unã unitatẽ. Et in unam gloriam glorificat filius patrẽ, quo nos doceat suũ honorem patris esse, velut dixit; Qui nõ honorat filium, sicut honorat patrẽ, ira Dei supra ipsum manet, voluit præterea causam redemptionis humani generis patri tribuere cum dicit, Pater si fieri possit, transeat a me calix iste, verũtamen non sicuti ego volo, sed sicut tu vis, non quod reformidaret pati quod semel ab æterno statutum erat, & ut ad institutum redeam, hęc est benedictio, quam Deus rebus omnibus à se creatis addidit. Crescite, inquit, & multiplicamini, & replete terram. Pinguedo etiam sive id quod calidum humidumque radicale, dicitur, in quo lumen

cum calore gliſcit ac deliteſcit, ſi ſua vi calore extrinſeco, ſolari videlicet aut ſimili excipiatur, & veluti incendatur per putrefactionem, herbam, fruticem, muſcum, imò animal vivens ex ſe profeiet fingetque, ut videre eſt in omnibus, quæ in corruptionem abeunt: infinitas enim animalculorum ſpecies, veluti vermium, inſectorum, anguium, anguillarum, piſciũ, aviumque inde ſuboriri enaſcique videntur; ut lux atque calor ſit principium, & cauſa ut id moveatur atque quieſcat, in quo primò per ſe & non per accidens ineſt, ut Anaxagoras Clazomenius exiſtimaverit. Cùm cœlum & terra in unum locum ſe recepiſſent plantas, arbores, volatilia, piſces, feras, ac hominum genus prodiiſſe: terram enim, ut putris omnino & mollis erat, Sole denſatam, in ſuperficie tumores produxiſſe, ſingulas ſuas putredines continentes, nocte autem infrigidante ac conſtipante, aêre irrorante, tandem putredines illas. Solis calore in perfectionem adductas, maturato tandem partus tempore, confractis utriculis, omnium animalium ſpecies prodiiſſe. Quare quæ majorem calorem ſortita eſſent, altivolæ factæ eſſent, quæ plus terræ ſerpentes, quæ aquoſa, in ſui generis elementa delata. Avicenna enim, inquit, quòd res quæ generantur per virtutem generativam, non prohiberi, quin alio modo generari queant nempe per cœleſtem. Et quid Ariſtoteles aliud indicare voluit illo axiomate? videlicet hominem homo generare & Sol, quàm hominem qui naturæ miraculum eſt, è Sole produci poſſe ut mures in Ægypto. Verum non illepidè Mercurius Triſmegiſtus ac Plato microcoſmum, id eſt hominem, auguſtum Dei templum & ſimulachrum fore dixerunt. Velut enim in numiſmate, ait Ioannes Langius, charagma Cæſaris, ſic in homine Dei inſpicitur ſculptura. Quid obſecro infantis in utero matris plaſmate, nutritione, ſtato tempore, enixu mirabilius dici aut excogitari poſſit? certè nihil. Non igitur ex Sole illo viſibili, ſed à ſole ſupremo originem ſumpſiſſe dicetur: Lucis autem eſſentiam, non magis quam Dei intelligere datur, ut à quibuſdam corporalis Dei pars ſit appellata, cuius anima eſſet veritas, qui eſt filius Dei, qui ſe ipſum apertè lucem mundi profitetur. Proinde Orpheus, Plotinus, Proclus, hanc lucem viſibilem aſſeruit viſionem certam eſſe divinitatis: per radios oculorum cœleſtium & ſpirituum cuncta videntem, ac viſum à cunctis; quæque omnia Plotinus in corpore poſuit, ſed in certo ſplendore emanente à ſupremo illo pulchro, per quem pulchra ſunt proindeq; amabilia cuncta quæ pro-

fectò sita sunt penes patrem luminum pulcherrimum perfectissimũque: imò ipsa pulchritudo atq; perfectio ipsa existens amabilissima, & unde amor omnis oritur in rebus ab illa creatis: Hinc Propheta Regius ait, Specie tua & pulchritudine tua intende prospere, procede & regna ac iterum, speciosus forma præ filiis hominum, imo ipsorum angelorum. Neq; sanè mirum, si lux, videlicet creata, multarum sit specierum, imò innumeras in materia & ex materia fingat species, neq; cesset unquam ab opere, cum habeat vitam & calorem comites. Proinde produxit Deus primo die seu, ut uolunt aliqui primo instanti lucem hanc, quæ unà cum spiritu Domini, ferebatur super aquas, (materiã videlicet rerum omnium universalem) spissa caligine vndiq; profligata, mirabiliter formis diversis distingit exornavitq;, Spiritus enim Domini tunc replevit orbem terrarũ. Effectus proinde lucis divinæ est vita sive anima ac imprimis hominis, propterea præbet cordi vigorem, intelligit in cerebro, videt in oculis, in auribus audit, loquitur in lingua, incedit pedibus, vegetat ac coquit in ventriculo, descenditq; ad infimas operationes, attractrices nẽpe & expultrices. Est enim unguentum, ut inquit, Psalmista, quod descendit in barbam, barbam Aaron, id est, utriusque prudentiæ participẽ reddit Aaronem sive hominem, divinæ videlicet & humanæ, quod nempe unguentũ in oram vestimenti eius descendit, illum ipsum à vertice capitis usque ad plantam pedis sua virtute & efficacia adimplendo, qui quum apertis oculis videt, totus sibi lucidus videtur. Quum itaq; interrogat Deus per quam viam spargatur lux, respondet; nisi per verbum & ex verbo meo, per quod creavit cuncta. Asserit enim Christus de se ipso: Ego sum via, veritas & vita: Ego sum lux mundi. Et divinus Citharoedus ait de ipso: In Sole posuit, inquit, tabernaculum suum ac denuo alibi amictus lumine, inquit, sicut vestimento, produxit videlicet omnia, in se autem deitas ipsa est infinita ac impervestigabilis, proinde Moyses illam intueri non potuit. Recte dicitur itaq; ut cabalistis placet ex quinquaginta portis (de quibus infra) intelligentiarum, prædictum Moysem una caruisse, cuius symbolum est Tetragrammaton. A Platone etiam lux dicitur sublunaris artifex, atq; sic pro veritate ac infinitate luminum cœlestium, utpote Solis, Lunæ, cæterorumq; astrorum innumerorũ, diversas iñumerasq; rerũ formas emersisse vero verius est. Est enim lux, ut inquit Franciscus Georgius Minorita, emanatio subita, abundanter effusa, absq; detrimento

 ejus,

ejus, qui illam profundit, distribuens rebus superioribus inferioribusq; dona ac beneficia. Idcirco Psalmista orat dicēs: Et sit splendor Domini Dei nostri super nos, & opera manuū nostrarū dirige super nos, &c. Item idē inquit: Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis; hoc est, supercælesti ac cęlesti regione cuncta informans. Et iterū: Dominus, ait, illuminatio mea & salus, quem timebo? Lux autē generata ab æterno, cōjuncta luci ingeneratæ, produxit cogitationē operantē; (ut ait Mercurius Trismegistus, in suo Timādro) hæc autē Spiritum sanctū fabricatorem universi, qui Elohim Moysi dicitur. Et ut amatū, amans, & amor disiungi aut separari nequeunt: sic nec pater nec filius neq; spiritus sanctus. Primus amor itaque debet existimari quo primus amans primū prosequitur amatū verum, cum neuter eorū ullum ortus vel generationis Principium agnoscat, sed ambo æterna pariter existunt, eorū quoq; primū præcipuūq; omnium amorē, nunquā incepisse sed sempiternū cum ipsis existere & ab ambobus sempiternā originem traxisse oportet, quomodo namq; trinitatis divinē essentiam, suprema beatissimaq; vita potiri unqā diceremus, nisi sapientissimus amans ipsaq; pulchritudo & sapientia adamata, nec nō amborum optimus amor in sese reflecterentur. Si enim amatum, amans, & amor copula actu obveniente unū fiunt quanto magis trinitas ipsa, quæ actus purissimus est in unitate persistit. Sed lux prædicta trina, inquit, prædictus Franciscus, per hoc augmentata non est, aut etiam melior facta; verū diffusa magisq; comunicata reb. super cœlestibus, cęlestibus, inferioribusq;. Ob id infinita sidera, ut rerū omniū ideæ, causæque effectrices à Deo constitutæ seu fabrefactæ sunt. Ideæ verò istæ sunt verę Dei cogitationes, qui frustra (ut homines plerumq;) nihil cogitat. Quapropter, inquit, divinus Vates Psal. 39. Multa fecisti tu Domine Deus meus & cogitationibus tuis, nō est qui similis sit tibi. Et iterum Psalmo 32. Qui dissipat, inquit, consilia Gentium, & reprobat cogitationes populorum, & reprobat consilia Principum: Consiliū autem Domini manet in æternum, & cogitationes cordis ejus à generatione in generationem. Itē alibi Psalmo 91. Quā magnificata sunt operą tua Domine! nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ, Vnde exclamat Psal. 88. Domine Deus virtutum, quis similis tibi? potens es Domine, & veritas tua in circuitu tuo. In Patre luminum itaq; est lux, vera, in Filio ejus exuperās bonitas, in Spiritu sancto est splendens ardor, in Angelis resplendens intelligentia, sive idea prima atq; exuperans

rans lætitia; in Sole cæterisq; sideribus est influentia perennis efficacissima; vitarum virtutum, ac proprietatum omniũ distributio ac conservatio descendens a Patre luminum: In hominibus est lux illa transparens, discursus rationis & intellectus, insuper cognitio rerum naturalium divinarumque: cæteraque deinceps cuncta participant de beneficio lucis istius, pro eorum merito ac capacitate. Lux autem ista libera existens cuncta operatur, separans imprimis tenebras à se, purum ab impuro, bonum a malo, formosum à deformi, delectabile à tristi, perfectum ab imperfecto, destruens tandem unum, & salvans aliud. Quoniam, inquit, Propheta, tu reddes unicuique juxta opera sua. Ex luce itaque oritur pulchritudo omnis sive forma cuiusque rei, ex forma amor, ex amore copula sive conjugium, ex conjugio fœcunditas, ex fœcunditate rerum multiplicatio. Et Senior Philosophus, inquit: Est unum quod non morietur quamdiu erit mundus. Intelligens de ista luce, quæ in Chymia mirabilia operatur, manifestans colores occultos, & auferens manifestos. Peripatetici autem eò quod ab inferioribus cœperint Philosophari, rejecta luce idearum sive causarum supercælestium cælestiumque, in labyrinthos, in errores inextricabiles inciderunt, secumque quam plurimos (ut Circes poculo dementatos) pariter detraxerunt, ut nihil verè de Deo, operatriceque eius luce, sive natura in medium adferre potuerit, imò multa de natura loquuti, eandem minimè cognoverunt: cui enim in Principiis errare contingit, finem adsequi vix poterit. Et quia S. Paulus nos docet Patrem esse fontem omnis boni, portans cuncta verbo virtutis suæ, ideo ab ipso incipiendum, atque in ipsum terminandũ, si plene ac veraciter erudiri illustrariq; desideremus: Saltẽ ab ipsis theodidactis, videlicet Moyse, Isaia, Davide, cæterisq; vatibus, Apostolis, discipulisq; Christi salvatoris nostri, ab eisq. qui eodẽ spiritu ducti fuère, utpote Doctoribus Ecclesiæ Catholicæ Romanæ sanctæ ortodoxis si quid in rebus divinis naturalibusq; veritatis consequi voluerimus, naturalis enim sciẽtia à divina separari nõ debet nec potest. Alias cõtingit diversis opinionibus atq, erroribus implicari, & imprimis illis, qui cuncta naturæ, incognitæ assignãt ac tribuunt, quũ mera sint Dei omnipotẽtis opera, inde Propheta, Meditatus sum ex omnibus operibus tuis, &c. Nõ autem dicit in naturæ: quæ ipsius Dei machina ac organum extat incomprehensibile. Idcirco Parmenides cognitionem rerum divinarum appellat, per quam in naturalium descen-

descendimus notitiam, scientiam veram, ac discursum rerum purum atque immaculatum: E diverso autem rerum inferiorum, ac mutationi obnoxiarum indagationem, statuit discursum fallibilem, opinionemque tantum fore. D. Augustinus tantam vim dixit idearum esse, hoc est causarum primarum, ut ille qui eas non admittat, doctus aut sapiens dici non mereatur.

Quæ quia absconditæ sunt in verbo incarnato, non sine causa dixit D. Paulus; In eo absconditos esse omnes thesauros sapientiæ & scientiæ. Hinc Philo ait; necesse esse, ut omnes quærentes sapientiam elevent cogitationem suam in Deum Patrem. quod si non possint, saltem elevent ad imaginem eius, verbum videlicet eius sacratissimum. Non ergo ad puerorum inscitiam, (ut Aristoteles primo auscultationum libro docuit, qui præ crassa eorum ignorantia, viros omnes patres, mulieres omnes matres appellitant, atq; in tales *talemq́ dicendi methodum sectantes* (quæ tantopere à sophistis nostri temporis probatur) quadrabit, verissimumque erit illud Ecclesiastis cap. 9. Intellexi, inquit, omnium operum Dei, nullam posse hominem rationem invenire, eorum nempe, quæ sunt sub cœlo, & quanto plus laboraverit inquirendo, tanto minus inveniet. Similiter cap. 11. idem: Quoniam ignoras, ait, quæ sit via spiritus, & qua ratione compinguntur ossa in ventre prægnantis; sic nescis opera Dei, qui est fabricator omnium. Ideo inquit Hieremias Propheta: Qui gloriatur, inquit, in eo glorietur, scire & intelligere; quoniam ego sum ego sum Dominus. Indicans à supremo numine exordium omnium artium ac disciplinarum desumi oportere, ac in manu eius cuncta contineri, nisi enim ad unitatem hanc referãtur, dissolvantur ac collabantur omnia subitò necesse est. Temerè itaque fertur Aristoteles, legendo Genesin; Moysem theodidactum carpsisse, atque dixisse: Hic homo multa dicit, sed nihil probat: quum ipse sua multo minus probet, sumptis potissimum argumentis ab accidentibus, ut ipse vult, calido, frigido, humido, & sicco, idque à sensu solo aut phantasia, unde nulla definitio desumi, nec citra periculum seu experientiam prius factam haberi potest.

Hinc Hieronymus Cardanus medicus Mediolanensis eruditissimus, in libro quem de varietate rerum conscripsit, inquit; Peripateticos quotidie inculcantes quæstiones de calido, frigido, humido, atque sicco, & nihil de arduis difficultatibus attingentes, imò ex toto illas dissimulantes, cum suis

gna-

gnatonibus & in verba juratis quis ferre possit? Imò eos qui omnium artium encyclopædiam se tradere profitentur, nempe Grammatices, Dialectices, Rhetorices, Geometriæ, Arithmeticæ, Astronomiæ, ac Musicæ, nempe septem artium liberalium, quum tamen vix unam aut alteram purè (præter sophismata sua) tradant. Et licet quidem Julius Cæsar Scaliger Aristotelicis traditionibus addictissimus fuerit, attamen inter cætera hæc ingenuè fatetur: Qui, inquit, ad elementorum manifestas qualitates omnia reducunt, nil aliud quam elementa sunt; & qui detestantur proprietates rerum occultas, easque ignorantiæ asylum verbis contumeliosis vocant, atq; ob id quod destruere conantur, magis construunt. Proinde suberit, inquit, occulta in rebus naturæ causa, quæ homini incognita, sapienti haudquaquam vestiganda erit. Itidem in alio loco idem, formæ, inquit, essentiam nos latere, quemadmodum multas alias videlicet res, ac fortasse omnes, idcirco in magno periculo versamur, ne ullam veram teneamus definitionem; ita nostra repat humi scientia, videlicet peripatetica, per tenebras. Materialium itaque scientia pertinet ad sensus, qui ultra opinionem non procedunt. Itaque Physicus, inquit Franciscus Valesius præfatus, non potest ultra opinionem procedere, & quantumvis laboret, non potest suarum theseon scientiam comparare; non tamen debet more Pyrrhenicorum dubitare de omnibus, sed probabilibus assentire. Quibus verbis satis superque indicat sensuum adminiculo nil certi verique nos concipere aut assequi posse. Id ipsũ Socrates perpendendo sapienter dixit; se hoc unum scire, quod nihil sciret. Verùm multò sapientius putavit divinus Citharœdus noster, Psalmo 70. dicens: Quoniam non cognovi literaturam, introibo in potentias Domini, Domine confitebor justitiæ tuæ solius: Deus docuisti me à juventute mea, & usque nunc pronunciabo mirabilia tua. Citra enim inspirationem illam divinam interpretatio sacrarum literarum à Doctoribus Ecclesiæ priscis tradita non constaret nec conveniret, neq; rectè intelligi possent illæ, canente Propheta Davide Psalm. 118. Declaratio sermonum tuorum illuminat, inquit, & intellectum dat parvulis. Non arrogantibus, non stupidis, honores, opes, non secundum Christi doctrinam cũ humilitate ac puritate mentis affectibus. Insuper qui opinionibus Philosophorum nimium tribuunt, & inprimis Aristotelis. Quare, inquit, Franciscus Georgius Venetus Minorita; O vitium execrabile inveteratum apud nostros Christicolas! qui

qui nihil pro certo recipiunt, nisi illud quod per demonstrationes patere videtur, quas Aristoteles nobis depinxit, quibus tamen rarissimè usus est: in discursu enim naturæ rerum semper procedit per maximas, quas ipse habet pro concessis sive admissis, sic ut illæ demonstrationes, quibus adijciunt fidem, nil aliud sint, quàm consequens acceptum ab authoritate, aut fundamento ab ipso priùs posito: sententias autem antiquorum sic involvit, convellit atque pervertit suis syllogismis, ut det cautelam artificialem litigandi, ac modum procedendi implicitum, & vt ipsemet fatetur, vbi posteriora analytica sive resolutiones docet; ibi enim scientiam haberi per demonstrationem, demonstrationem autem fieri per quidditates, ut ipse loquitur, & per differentias illas proprias rerum nobis incognitas: unde convincitur principia demonstrationum nobis ignota fore, & quod proinde nulla aut admodum dubia haberi queat demonstratio. Attamen reperiuntur hoc seculo, inquit, tam impudentes, aut noviter prodeuntes; è gymnasijs. (Et qui existiment se Aristotelis philosophia omniscios, fieri posse tamen, ut omnium rerum peritia destituantur,) qui perfricta fronte dicere non verentur: Equidem non allego vobis Genesin, Hieremiam, aut Isaiam; sed adduco vobis Aristotelem. Quasi Moyses, Hieremias, Isaias, David rex, cæterique Vates divinissimi, ac in rebus divinis versatissimi, naturalibusque, quę ab illis, ac potissimum à Deo (qui est lux illuminans universa) dependent, uni cederent Ethnico Philosopho, quem Græci malignum dæmona (credo ob suas inductas altercationes, vitilitigationes, inutilesque subtilitates citra experientiā, (quę præcipua ac irrefragabilis demonstratio est) appellarunt. Et qui ipsemet quid sit natura nullatenus perceperit: quum sit lux creata, ut ex Moyse didicimus, ut etiā superius demonstravimus, & inferius de eadem amplior erit nobis sermo. Deus enim omnium Dominus & miserator suis Prophetis revelavit, & per ipsos nos omnium cognitione, quantum humanæ naturæ concessum, dignatus est. Alij, inquit prædictus Minorita, modestiores videri cupientes: Nos honoramus, aiunt, Prophetas, ut homines sanctos in mysteriis divinis, sed in naturalibus istum sequimur ut regulam Lesbiam. Sed quæso quæ regula tam firma, tam perspecta, tamque constans esse poterit naturalis aut humana, quæ divinæ non cedat; multo minus præferri debeat? aut ab ea sejungi queat? quod rogo speculum lucidius, q̃ ipsius opificis Dei, in quo Prophetæ res omnes intimè perspexêre ac cognovêre?

vere? quod ex eorum scriptis atq; oraculis palàm fit: quomodo proprietates rerum omnium ad amussim explicent, videlicet lapidum, gemmarum, stirpium atq; animantiũ; cœlum cum terra maritent, ac hominis cognationem cum Deo declarent; sic ut nihil, quod ad scientiam divinam ac naturalem desiderari possit, prætermittant. Homo itaque qui à divino Philosopho Platone arbor inversa dicitur, eo quod radices suas habeat sursum, & unde accepit originem vitarum, ad eũdem dirigere, minimè autem in terram deorsum illum cõvertere debeat, sed & habetur in Cãticis: Crines tui, inquit, sicut purpura Regis, juncti canalibus. Nẽpe superioribus, hoc est, cogitationes nostræ ideis divinis uniri debent, & tunc divinæ Maiestati gratæ acceptæq; invenientur; hisce autem crinibus abscissis, per fœminam, hoc est imaginationem carnalem vel sensitivam mens humana obnubilatur, intelligendi vigor restinguitur, imò nulla scientia aut ars vera obtineri potest, idcirco Moyses asserit, spiraculum istud vitæ, incorporeum separabile æternum inspiratum esse à Deo in faciem Adæ, videlicet in arcem seu partem sublimem eiusdem certam, ut suprema cœlestiaq; imò supercœlestia contemplaretur, illi autem ad Aristotelis regulas, axiomata, maximasq; literas sacras expendere stabilireq; nituntur; illis ipsis summam iniuriam inferunt, lucernam sub modio, lucemq; in tenebris recondunt, id ipsum confirmat D. Hieronymus, Cyniphes ait, Dialecticæ artis stimulus intelligitur, quæ licet parum videatur re ipsa habere seductionis aculeũ, gravissimè tamen sauciat mẽtes humanas. Quonam modo igitur affirmare quis ausit divinitùs revelatis sive infusis & humanitùs excogitatis eandẽ ipsis in credendo dignitatem haberi oportere, nisi quis totus pascatur Syllogismo sicut bos fœno, quæ (amabo te) intercedit dignitatis æqualitas istius & illius? mens illius sedes est, istius ratio: illud defluit à lumine superno, istud ex sensu ducit originem; in mentis regione aliqua sunt necessaria possibilia, quæ in ratione sunt impossibilia: in mente datur coincidere contraria & contradictoria, quæ in ratione longissimè distant. Adhæc contentiones tam mulierculis quàm viris usque adeò firmatæ sunt, ut non egeant instrumento, quo in illis erudiantur. Lites enim hæreses, nonnunquam etiam bella inde suboriri proh dolor intestina vix unquam sopienda experimur. Ut etiam vir doctissimus Justus Lipsius testetur, disceptationes non solum non reconciliare

schismata, sed hæreticos magis ad contentiones accendere, vitandas idcirco Dialecticas concertationes, formulas autem fidei à veteribus traditas proponendas, ut idem ex veteri scriptore Ecclesiastico acceptum tradit; Si enim antiqua & antiquos rejiciunt, quæ ratio aut arguria, inquit, illos vincat. Et si dicere fas est, disceptatio multiplicitatem opinionum parit, qua veluti spinis obruitur, læditur atque distrahitur veritas, quæ ardenti studio solummodo à Deo petenda, ut Vates Regius eadem petiit & obtinuit; identidem plurimi viri sancti contemplationibus exercitationibusque deditі, eandem adsecuti sint. Nunquid serpens ille nequam arguendo mulierem devicit, & ut fructus vetitos decerperet & degustaret induxit? Hinc liquidum fit, quò quis malignior fuerit, eò in altercando acutior versutiorque erit, ut imprimis Arius & Photinus, hæresiarcharum perturbationumque omnium in Republica Christiana antesignani, de quibus & similibus Vates sub persona Christi sic pronunciat. Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus, neque memor ero nominum eorum per labia mea. Odivi Ecclesiam malignantium & cum impiis non sedebo. Nisi enim Dominus ædificaverit domum (ut idem testatur) hoc est luce veritatis columbam suam, Ecclesiam suam unicam illustraverit, in vanum laborat, qui ædificat eam. Vitanda itaque ea quæ causam dissidiorum omnium præbent, imploratione autem divini auxilii assidua, tutela Principum excubias pro grege & populo suo acriter agentium, tam spiritualium quàm sæcularium: dilectione Dei & proximi; vitiorum omnium fuga: amplexu autem virtutum comprimis humilitatis ac pietatis, Christiana Respublica, in pristinum statum reduci ac conservari poterit. Idcirco dicit Vates Regius: Quia misericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit Dominus, non privabit bonis eos qui ambulant in innocentia. Ac denuo idem: Abscondes eos, inquit, in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum: Proteges eos in tabernaculo tuo à cõtradictione linguarum. Quoniam simplicitatis fides melior est, inquit Athanasius, quàm curiositatis persuasiva ratio. Rectius itaque Hebræi per Cabalam, hoc est rerum divinarum revelatarum, & consequenter naturalium (cum maius includat minus) traditionem, discipulis suis consuluerunt, dicentes: Patres nostri sive sapientes ista in divinis statuerunt. Recipienda igitur sunt, ac pro verissimis indubitatisque habenda, Pythagoras item divina docuit ab Hebræis imprimis accepta,

cepta, quibus voluit à suis fidem adhiberi, atque sub silentio recondi, nec nisi symbolice ænygmaticeque in vulgus (ne vilescerent) proferri, Christi insuper Ecclesia credi statuit universa & singula, quæ à Christo, ac deinceps ab Apostolis eorumque successoribus continua nec intercepta serie tradita fuerunt in salutem fidelium; Aristoteles verò, nihil eorum credidit, quæ non vel manu tetigit, aut oculis cernere potuit vel apprehendere (ut putavit) Syllogismo. Quamobrem suos in infinitum altercari docuit, quæ altercatio perennis, quos profectus, in artibus atque scientiis hactenus dederit, aliorum esto iudicium, fit autem verisimile ac res ipsa demonstrat, quo Theologus, Jurista, Medicus, plus arguit, atque disceptat, eo profundius in dubitationes varias sese immergit, idcirco cum Davide nostro concludere ausim declarationem sermonum divinorum illuminare, ac intellectum dare parvulis, hoc est, humilibus honores mundi hujus spernentibus, insuper rerum empiriam sive experientiam omnem hæsitationem amputare, hominemque in omni artium genere certiorem peritioremque reddere.

CAPVT VII.

FVNDAMENTUM itaque tam divinæ quam naturalis scientiæ, quod Moyses Propheta summus atque theodidactus præcipuus proindeque omniscius, (prætermissis Philosophorum placitis diversissimis, atque inter se pugnantibus) posuit, sequamur, nisi ab ipso veritatis scopo, aberrare velimus. Qui asseruit in principio, hoc est, in sapientia (quæ videlicet non tantum hominum, sed & intelligentiarum divinarum omnium captum excedit) Deum virtutum omniũ & pulchritudinum fontem vnicum, creasse cœlum & terram, id est, materiam primam rerum universalem, per cœlum quod Hebraicæ Hassamaim dicitur, aquas intelligendo. Quæ quum liquidæ, ponderosæ, atque fluxiles essent firmamento, quo sustinerentur, continerenturque opus habuerunt, videlicet terra, supra quas aquas iam creatas sive abyssum tenebrę fuisse dicuntur, eo quod materia ista in se, & ex se ipsa tenebrosa esset, nihilque luminis possideret. Quod itaque Moysi abyssus dicitur, à gentilibus Chaos nomen inditum. Id etiam Hesiodus in Theogonia prodidit. Ex principio si aliquando aut primo factum eorum est, certè primum Chaos factum est, de Chao autem erebus nigraque nox nata sunt. Ideoque

non dicitur ibidem, quod viderit eam Deus bonam, ipse namque de seipso testatur, dicens: Ego Deus creans malum & faciens bonum, Item divinus Vates, Cœlum & terram, ait, tu fundasti Aquilonem & mare tu creasti.

Quod autem per cœlum prædictum non intelligantur ibidem orbes cœlestes, manifestum fit ex eo, quod sequitur, ubi idem Vates affirmat dixisse Deum fiat firmamentum in medio aquarum, & dividat aquas ab aquis, vocavitque Deus firmamentum illud cœlum, *in quo firmamento: o quarto demum die, luminaria magna, solem nempe, lunam, cæteraq; astra* omnia posuit, ac denique omni ornatu seu potius exercitu, angelorum cœlestiumque spirituum adimplevit illa resplendereque fecit, Hinc Job Spiritus eius ait ornavit cœlos. Et quamvis hæc interpretatio nova forsan apparebit sive paradoxa, attamen opificio divino explicando scite optimeque convenire videtur: in omni enim structura materies imprimis necessaria, quæ cuivis formæ sive figuræ substernatur, atque hac commentatione compendiosa, clara dilucidaque pleræque hæsitationes difficultatesque hactenus ventilatæ agitatæque ab illis, qui in Hexameron scripsere vel commentati sunt, rectius intelligi ac percipi poterunt, nisi enim imprimis per cœlum intelligantur, aquæ ipsæ non videbuntur à Deo creatæ cum sequatur in textu: Et spiritus Domini ferebatur supra aquas, & divisit aquas ab aquis, Et tenebræ erant super faciẽ abyssi. Id ipsum præbuit antiquis ac recentioribus Philosophis impingendi in errorẽ ansam, existimantes abyssũ sive materiã primã ab ævo extitisse. Creata itaque (à summo ac infinitæ potentiæ opifice in unitate trino) diversissimæ indolis atque naturæ, materia, ut mysterio magno, quæ triplex insuper esse comperitur, terra videlicet crassissima, aqua inferiori crassa minus, superioriq; aqua cœlesti subtili aêrea, dixit Deus fiat lux, qua luce pulcherrima introducta, data fuit, atque impressa forma sive species rebus in universum cunctis, quæ itidem triplex fuit, nempe motu, calore, splendoreque, atque in motu rursum potentia sive energia, in calore vita, in splendore denique forma sive pulchritudo refulsit, Quapropter lux in universo hoc inferiori, sublunarique mundo communissimæ formæ rationem obtinuisse videtur. Quæ deformis materiei, obscurissimæque turpitudinem tegeret tenebrasque eiusdem discutere posset. Vnde corpora quæ luce magis abundant, cæteris formosiora perfectioraque esse comperiuntur.

periuntur. Haud temere igitur lucem pulchritudinem ipſam inquit, Leo Hebræus, ſolem autem pulchritudinis fontem ac principem, Lunam vero ac ſydera eiuſdem digniores ſatellites atque miniſtros appellaſſe videmur, lux enim totum corporeum hunc mundum formoſiſſimum, iucundiſſimum fœcundiſſimumq; reddere notiſſimum eſt, quæ tamen diverſis formis neceſſario fieri videtur, ob materiæ varietatem infinitam. Quod autem lux iſta ac imprimis ſolaris cauſa ſit formarum omnium, videre eſt in ſpeculo corporeque polito, aut etiam aqua, in quibus ſpecies rerum ſubito, imo in inſtanti pingit effingitque perfectiſſimè, & licet uniformis appareat, colores attamen in prædictis, ſpecies, atque, ingenia excitat diverſiſſima, proinde mare infinitas in ſe continet formas, monſtraque ob materiæ turpitudinem quæ luci non uſque obſequitur, imò in pleriſque eidem obaudit recalcitratque. Convictis itaque hiſce duobus, luce videlicet atque materia & imprimis aqua, productæ fuêre (divina aſſiſtente inenarrabili potentia) herbæ piſces, volatilia, iumentaque omnis generis, poſtremo autem hominem ex hiſce cunctis plaſmavit Deus, idque limus terræ ſignificare videtur ſive matrix univerſi in quo & ex quo corpus eiuſdem finxit, ac fabrefecit numen illud ſupremum, inſpirando illi tandem animam viventem, hoc eſt, immortalem, quapropter hominem etenim univerſum iſtud condidiſſe videtur: ut quæ ſpiritualia in Deo eſſent unita inviſibiliaque in Adamo corporalia fierent, ſeparata, viſibiliaque; atque tum plaſmati ſuo benedixit Deus, Creſcite, inquiens, & multiplicamini & replete terram, & ſubiicite eam, idcirco Adamum androgynum effeciſſe palam eſt. Prædicta enim verba protulit Deus priuſquam Evam efformaſſet, ac veluti ab ipſo Adamo eandem ſeparaſſet: Ideoque fecit ipſum marem & fœminam unà ut fœundiſſimus eſſet potentia, quemadmodum Deus ipſe fæcundiſſimus actu eſt, imò vbertas ipſa. Quapropter ſequitur Deum ſoporem immiſiſſe Adamo atque ex coſta ejuſdem formaſſe Evam, verum cum ante totus fuiſſet divinus in unitate illa, atque in paradyſo. id eſt, interiori mundo contemplationibus divinis deditus, illis ipſis poſtmodum neglectis, ad humanos affectus videlicet ſuperbiam, avaritiam atque luxuriam deflexiſſe videtur, à muliere ac dæmone deceptus, velut pravis concupiſcentiis irretitus in innocentia, voluntateque divina

haudquaquam perseverant, ideoque interiori mundo excedens in exteriorem nempe laborum, anxietatum, atque miseriarum omnis generis Labyrinthum incidisse fertur. Qui enim spiritualium pulchritudinum amabilissimo consortio caret, omnino cognitione participationeque eorundem suauissima expers erit. Quare, inquit, Propheta Regius, Non privavit bonis eos, qui ambulant in innocentia, Domine virtutum, beatus homo qui sperat in te, id est, persistit in divina voluntate tua.

Cognovit itaque Adam vxorem suam, generavitque primo (ut delictum eius merebatur) Cain virum maliciosum, ratione materiæ cuius indole atque natura potissimum imbutus fuit, secundò autem Abelem suscitavit, cuius nomenclatura nihil denotat, sive materiam indicio prægnanti quod materiæ malignitas tandem finiri deberet, ideoque ipsi Abeli exitium imminebat. Tertius autem Adami filius Sedt nominatus, quasi dicas, posuit. Eo quod ipsius generatio bona in perpetuum perseveraret. Binarius enim ad ternarium reductus fit unitas, atque sic bona quæque operatur, magno utique mysterio, quod unitas ad binarium deducta, ac facta dualitas, in ea persistere non potuit, nisi denuo reduceretur ad unitatem, atque hoc pacto fieret ternarius & quod binarius sive materia (quæ causa existit divisionis, sive distinctionis specierum quæ ex luce divina, supercœlesti aut cœlesti oriũtur, sive illarum participatione subsistunt) tandem aboleri atque exolescere debeat, quod ad malitiam vel deformitatem illius attinet, luce divina in plerisque permanente. Quapropter Isaias, ait. Non occidet ultra Sol tuus, ac luna tua non minuetur, quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam, & complebuntur dies luctus tui, lucem enim solis ac lunæ, mundi huius concomitantur usque umbræ, quæ luctus, desolationis atque turpitudinis plenissimæ sunt, proinde Dei opt. max. beneficio factum, ut noctu omnes sensus sensuumque functiones sopiantur & obdormiscant. Ex prædictis itaque patet veritas divinæ Philosophiæ, quam Moyses imprimis nobis tradidit, cui contigit non tamen cum Deo loqui, verum etiam facie ad faciem ipsum intueri Si itaq; Arist. cæteriq; Philosophi illius sensus occultos ruminare eruereq; studuissent ipsiusq; doctrinæ divinissimæ adhæsissent, non tam turpiter ac multipliciter in plerisq; hallucinati fuissent, idcirco multa de materia prima ac forma loquuti, vera attamen utriusq; cognitione caruerunt,

runt, ac inter cætera quædam absona, atq; à divinitate plane aliena statuerunt, materiam nempe primam sive Chaos ipsi Deo coæternum imò ipsius conjugem fore, quæ totum hoc universum velut utriusq; sobolem ipsi peperisset, non perpendentes virtutes virtutumq; formas, ac pulchritudines omnes spirituales esse, omnem autem turpitudinem atq; defectum à materia procedere. Quamobrem cum Deus sit spiritus ac fons virtutum ac pulchritudinum omnium nullum ipsi cum materiam commercium erit. Verum ut subiecto in rebus effigiandis utitur illa ut luto figulus. Rectius autem Theologi secretiores sapientiam patrem, pulchritudinem autem matrem universum istud edidisse prodiderunt, allegorice intercedente videlicet amore velut copula. In corroborationem autem prædictorum lubet hic subjungere ea quibus Aristoteles laboraverit mundi æternitatem astruere, adversus verissima prædicti Vatis documenta, videlicet mundum hunc visibilem originem agnoscere, atque à sempiterno numine in tempore productum fuisse docente nos id ipsum Davide, inquiens, Domine refugium tu factus es nobis à generatione in generationem. Quam priusquam montes fierent, & formaretur terra & orbis à seculo vsque in seculum. Tu es Deus, non avertes hominem in humilitatem, hoc est, stupiditatem animi talē ut id ipsum nō sentiat & cōfiteatur. Itidē Calvinus quomodo Christus Deus noster ubiq; sit neq; credere neque cōcipere potuit, non magis quam Aristot. (cui imprimis fuit addicens) totius universi huius productionem, qua de re etiam regius propheta, non hæsitavit dicens. Dominus in templo sancto eius, Dominus in cœlo sedet eius, Et Christus quamvis in cœlos ascensurus esset, attamen dixit discipulis: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Quinque itaque res in mundum invectas ea natura præditas esse voluit prædictus Philosophus, ut ipsis vel ortas, unquam interituras repugnare prorsus videatur. Primam videlicet materiam: continuam rerum generationem & corruptionem: cœlum: motum & imprimis circularem: ac tempus. Quomodo autem prædicta elidantur, ac subvertantur. Et quæ alioquin adamantina, hoc est, inaccessa atque inexpugnabilia quibusdam apparuerint, vice versa argillacea reddantur, ostendere conabimur. Itaque penes Deum esse, posse & velle infinita esse dicimus, alias non esset Deus. Idcirco quomodo ea nihilo quicquam, imò universam hanc mundi machinam in lucem dederit fabrefeceritque, hu-

que, humanum ingenium non adsequitur, id ipsi soli Deo pervium, ac factu proclive nemini dubium fieri debet, qui eius admirando mentis oculo imprimis, intuetur opera; cogitationum insuper eiusdē secretissimarum quis unquam conscius fuit; quem etiam mortalium in consilium ascivit præter sapientiam atque potentiam sui ipsius propriam, quæ nempe cogitationes divinæ tam sunt efficaces, ut quidquid cogitat ac vult ipse Deus subito sit, aut successive fiat, cum sapientiæ atque potentiæ divinæ non sit meta neque terminus, est enim causa causarum omnium suprema, quod si concedas, ut concedendum est dubio procul, nisi numen illud supremum è medio tollas atque sic collabantur cuncta, cum nulla res à se ipsa sit, neque in ea essentia per se perseverare possit. Sequitur Deum solum hæc omnia ex nihilo producere potuisse. Siquid enim reperiretur Deo prius, sive eundem antecessisset, & imprimis materia prima, generatio, corruptio, cœlum, motus circularis, tempus ab Aristotele assignata ut perpetua, ea necessaria numinum divinorum loco æstimanda forent, atque sic Principia plura, causæque causarum plures superessent, quod falsum esse convincitur, quum causa causarum omnium sit simplicissima, ac instar lucis vnica, ne ob diversitatem impediatur effectus earundem. Adhæc nemo adsequi potest alicuius rei initium primum, nisi sit causa ipsa prima, exempli gratia, quomodo ex ovo prodeat pullus, nisi qui ovi Principium noverit ac dederit primum, quod neutiquam gallina erit, nam & ipsa initium habuit, quidquid enim originem agnoscit non poterit esse causa prima, ille autem ex nihilo novit proferre qui ovo Principium dedit, cæterisque rebus cunctis ut sint. Quemadmodum generationes, quæ ante centum annorum decursum non exstiterunt, intra annos centum extant, quæ denuo elapso seculo illo minimè extabunt, in eo utique ut in cæteris omnibus superat Deus hominem imo angelicas potestates omnes, nominans ea quæ non sunt, velut sint; & quæ sunt tanquam non sint, Soli itaque potentiæ divinæ proprium erit integrumque ex nihilo quippiam producendi miraculose, hoc est, absque medio, quod naturæ, hominique modis omnibus negatum, imò ne concipere quidem potest homo, quo pacto id fiat, ob id divinus Citharoedus, dicite, inquit, Deo quam terribilia sunt opera tua, in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi

tur tibi inimici tui, ut Aristoteles, Avenrhois & illorum sequaces, quorum multi (proh dolor) reperti fuere, negantes tibi supremo numini tantum virium superesse admirabilissimarum, idcirco & te negabunt, qui attamen ex factis tuis facile agnosceris esse omnipotens. Et si uni potentia hæc negata fuerit, quo pacto pluribus adscribetur cum virtus unita maior sit se dispersa, perspicitur enim sol unitus totum universum istud illustrare posse quod infinitis syderibus negatũ est. Quamobrem provocat tales prædictus Propheta ad spectaculum rerum omnium creatarum. Venite, ait, & videte opera Domini, terribilis in consiliis supra filios hominum. Dominatur enim in virtute sua æternum. Qui convertit mare in aridam, fulgura in pluviam fecit, hoc est, ignem in aquam convertit. Et è converso ipse ut affirmat Job solus est & nemo avertere potest cogitationẽ eius & anima eius quod cunque voluerit fecit. Idcirco divinus Cytharadus. Exaltari Domine, inquit, in virtute tua, cantabimus & psallemus virtutes tuas: Quia magnus Dominus & laudabilis nimis & magnitudinis eius non est finis. Aristoteles autem licet scripta Moysis legerit, de creatione universi verissima, attamẽ præ summa arrogantia eisdem fidem adhibere noluit. Sed Plato præceptor eiusdem, Deum, materiam, & formam Principia rerum omnium esse credidit, Moysemque in pluribus sequutus est.

Neque distinxisse videtur Aristoteles inter res ab optimo opifice productas, quasdã nimirum interitui esse obnoxias, utpote quas ex nihilo creaverat ipse, quasdam vero æternas, quas in se ipso & ex se ipso producit absque detrimento aut imminutione substantiæ suæ, angelos videlicet & quas orbibus cœlestibus præposuit intelligentias, genusque humanum, cuius etiam gratia mundum hunc interiorem atque exteriorem formavit, perpetuitatique consecravit. Quapropter præfatus Vates, ait. Lætamini iusti in Domino, & confitemini memoriæ sanctificationis, eius correxit orbem terræ qui non commovebitur. Cætera autem cuncta, etiamnum cœli materia prima, lux, sive forma rerum communissimarum primo die facta, & quæ illa ipsa consequuntur utpote generatio, corruptio, motus atq; tẽpus im̃obilitati ęternitatiq; tãdẽ cessura, ut quæ ex nihilo creata, in nihilum redigentur. Quare idem Vates, ad nihilum devenient, inquit, sicut aqua decurrens. Quod etiam lux est in lucerna, ut ubi illa exempta fuerit, lucerna remanet tenebrosa, hoc erunt cœli,

orbesque cœlestes respectu intelligentiarum, quibus illi implentur atque illuminantur, illis ipsis etenim recedentibus exolescent illi proinde quæcunque ex materia prima luceque ut forma per generationem, motum, atque temporis effluxum continuo nascuntur denuo interire videmus, eadem enim est ratio partis, quæ totius, atque hoc modo nasutus ille miserumque Dei plasma (& qui sensibus, sensuumque illecebris tantum tribuerit, ut à muliebri sexu, ut fertur, sese subjugari permiserit) cum sua mundi æternitate à rebus fluxis, alterationi interituique subjectis, desumpta corruisse videbitur. Inde patet desipere, inquit Leo Hæbræus, Peripateticos cum ad intentionem suam propositum, atque finem divinæ sapientiæ investigandum sese unquam perventuros autumant: in cuius rei confirmationem, gravissimum illud ipsius Prophetæ testimonium, Dei personam gerentis adduci potest, Semitæ meæque cogitationes multo magis quam cœlum terras supereminent vestras.

Addit vir quidam doctissimus, sicut, inquit, videmus esse longe magis rationi consentaneum, ut prima potentia Princepsque causa sit libera & per se potens, quam ut sit agere coacta & non nisi cum alio possit sua potentia frui, sic est opinio imò veritas Platonis & eorum qui dant Principium mundo, multo præstantior opinione ipsius discipuli Aristotelis, per quem revera orbis fere totus in impietatem abiit. Vult enim Plato, Deum uti est, esse liberrimum, qui nihil agat coactus & fœlicissimum, qui nullo subiecto egeat, in hoc inferiori mundo, in quod suum actum purum exerceat: Contrà Aristoteles & eius alumni volunt ut coactus sit ab æterno in materiam primam egisse, & non potuisse suũ actum purum exercuisse, nisi adesset necessario ipsi acturo materia prima & quæ ex ipsa nascuntur. Sed revera nisi impietate laborasset Aristoteles fugisserque ne unquam de substantiis separatis ageret idem plane cum præceptore dixisset, quare ab hac sententia, tanquam ab extrema peste mundi fugiendum est, nempe quod Deus & natura communiter non agant nisi in materia disposita, non tantum itaque viro bono est fugiendum ab impia ista opinione, sed contendendum illi est ut maxime amando quærendoque, quod novit in causis præstantissimum adhibeat rebus omnibus & maximè miracula & extra naturæ consuetudinem factis animum, ut omnia Deo authore fieri certissime credat.

Ab æterno itaque Deus mundum æternum condidit, sed in ea specie sive idea, in qua revera futurus erat æternus ac immortalis. Ideoque angelorum sive cœlestium spirituum hominumque genus æternum esse, sed initium accepisse diximus, ratio erit: si enim absolutè in unitate unaquæque res ab ævo extitisset, non angeli neque homines, verum Deo coæterni ipsique divino numini minimè cessissent, imò pares extitissent. Quapropter autem distulerit Deus cùm hominum, tum angelorum formationem, cum ab æterno in potentia ipsius fuerint, priusquam in actum deducentur, separataque illa infinita potentia actu appareret in omnibus creatis, humani ingenii non est idipsum assequi posse, quamdiu corporis hoc carcere detentum, caligineque materiæ huius obnubilatum fuerit, quamvis divinitatis radij in intellectu hominis, velut solis in speculo externo congregati aut dispersi, magis in uno quàm in alio refulgere conspiciuntur. Quamobrem Deus adoperiens thesauros potentiæ, sapientiæ, atque pulchritudinis suæ infinitos, produxit supercœlestes cœlestesque spiritus, cœlos atque hæc sublunaria inferiora cuncta, postremo autem hominem, qui ut primus in intentione fuit, atque potentia, ita ultimus actu extitit, atque hoc modo descendendo primum semicirculum absolvit omnipotens, alterum verò semicirculum perficit ascendendo reducendoque uniuersa ac imprimis hominem lapsum atque iniustum per hominem justum immunemque à peccato, videlicet Jesum Christum ad se. Unde Propheta exclamat: Quis dabit mihi pennas ut columbæ, videlicet, cogitationes, contemplationesque immaculatas ac simplices, & volabo & requiescam? quis nisi pater cœlestis. Quare, inquit Christus: Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum, & tum videlicet, cum perfecerit integrum circulum, & erit Deus omnia in omnibus, ut semper fuit. Atque nunc intelligetur Christus Jesus restituisse regnum Deo Patri, quapropter inquit divinus Vates: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos, hoc est; inobedientiam atq; iniquitatem, scabellum pedum tuorum. Idcirco idem deficient, ait, peccatores à terra, & iniqui, ita ut non sint. Justus autem, videlicet Christus, ut palma florebit, sicut Cedrus Libani multiplicabitur, nempe, in membris suis, plantati enim in domo Domini, hoc est, in Christo, in atriis domus Dei nostri florebunt in perpetuum, propterea alio loco sic habetur, disposui testamentum electis meis, juravi David servo meo usq;

 in æter-

in æternum, præparabo semen tuum, & ædificabo in generatione & generationem sedem tuam. Ac iterum: Da, inquit, imperium puero tuo, hoc est, Christo, & salvum fac filium ancillæ tuæ, id est, hominem, atque sic Pater, Filius & Spiritus Sanctus regnabunt in æternum.

CAPVT VIII.

ET ut ad elementum ignis (quod lucis, de qua egimus, proles est, quodq; Romano genti, Persarumq; populo, summo in honore venerationeque olim extitit, numinisque vice cultum) revertamur. Hic inquam ignis regi in publicum prodeunti incedentique perpetuò præferebatur: Romanis autem virginibus Vestalibus, sub vitæ exterminio, vel saltem flagrorum afflictus pœna, ne restingueretur traditus fuit, usque asservandus: qui quam è cœlo seu radiis solaribus coadunatis evocatus esset, per speculum videlicet coni figura, aut ut alii volunt, tabulis felicis materia terebratis, donec terebri motu accensæ, assulæ in subiectum æneum cribrum deciderent, quas in templum deferebant; non enim ab igne alio hũc ignem sacrum accendi fas erat, ac proinde nefas putabatur illum ipsum emori. Israëlitis verò de cœlo decidens, ligna victimæ sive hostiæ subiecta corripiebat incendebatque, qui cœlestis ignis itidem ab illis anxiè soliciteque, ne deficeret, custodiebatur; sine quo ne Ægyptij modò, sed ne Judæi quidem ulla peragebant sacrificia; quem illi, dum in Babyloniam captivi deducerentur, sacerdotes acceptum de altari, in valle, ubi puteus altus & siccus, defoderunt; hunc cum Neemenias (restitutis imperio Xerxis Regis ciuitatis Hierusalẽ mœniis) sacris operaturus, non invenisset sacerdotum, qui ignem absconderant, nepotes perscrutari jussit: quem quum non invenissent, sed pro eo aquam instar bituminis crassam eruissent; qua oblata, quum Neemenias sacrificia & ligna altari imposita conspersisset, cuncta subitò exarserunt. Moyses ea de re instituerat, ne unquam extinguerentur sacræ candelabri lucernæ, divinitùs præterea ignis in summo templi culmine visus est, quamdiu sacris benè usi sunt Hebræi, quibus defecturis flammæ mors signum dedit.

In hoc aũt cæteræ nationes Ethnicæ toto (quod aiũt) cœlo errarunt, quod elementũ ignis numinis vice colerẽt; Deus .n. solus colẽdus venit, qui fons & origo luminis est & vitæ, prima atq; suprema motionis perpetuæ causa, ipse im̃obilis persistens. Apparuit etiã Deus Moysi, rubi ardentis in specie, populoq; Hebręo, noctu iter faciẽti in eremo, ut columna ignis,

interdiu

interdi aũt nubis candicantis in morẽ, illum præcedebat, duo rerum initia illis effigiando, cœliq; essentiã, quæ ipsorũ theologis ex aëre & igne constare dicitur; idemq; à Propheta Davide habemus, qui ait: Quoniam apud te est fons vitæ, nempe aquarum viventium, & in lumine tuo videbimus lumen. Item cap. 9. Levit. habetur: Ingressi autem Moyses & Aron in tabernaculum testimonii, ac deinde egressi benedixerunt populo, apparuitq; gloria Domini omni populo, & ecce egressus ignis à Domino, devoravit holocaustum & adipes, qui erant super altare, quod cum vidissent turbæ, laudârunt Dominũ, ruentes in facies suas. Similiter Num. 11. cap. habetur: Egressus ventus à Domino, arreptus trãs mare coturnices in castra detulit populi Israëlitici. Item Danielis 7. cap. Aspiciebam, inquit, donec throni positi sunt, vestimentũ eius candidum quasi nix, & capilli eius quasi lana munda, throni eius flammæ ignis, rotæ eius ignis accensus, fluvius igneus rapidusque egrediebatur à facie eius, millia millium serviebant illi, & decies millies centena millia.

Vides ut Principia illa prima, ut ante per ignem & ventum egredientes à Domino, hîc per vestimentum candidum ac lanam mundam, aërem sive aquam, per fluvium igneum, alterũ elementum, videlicet ignis, exprimat; ex istis enim duobus omnis vita redundat, quibus etiam illa deposita denuò nova resumi redintegrariq; debeat. Quamobrem Christus Salvator noster inquit: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei. Omnis qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera eius: Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera eius; quia in Deo facta sunt. Simonides Philosophus dixit, Deum inhabitare lucem inaccessibilem, homini videlicet carnali, corpori suo velut ergastulo mancipato: quod quippe corpus, & qui ab eo prodeunt vitia atq; defectus, non ineptè aut inconvenienter fructibus arbori scientiæ boni ac mali protoplasto veritæ etiam comparari poterunt, per opera enim illa interit vita. Arbori autem vitæ totaliter intentis, hoc est divinæ contemplationi, aut purissimis mentibus corporea hac mole exutis, conspiciendam sese præbet divina facies illa pulcherrima, jucundissima, bonorumque omnium desiderabilium redundantia plenissima. Atque tunc (ut inquit D. Paulus) omnes revelata facie gloriam Domini speculantes in eandem imaginem transformamur, de claritate in claritatem, tanquam à spiritu Domini.

Quamob-

Quamobrem orat divinus Psaltes, Psalm. 79. Domine Deus virtutum, converte nos, & ostende faciem tuam, & salvi erimus. Item Psalm. 20. Dabis, inquit, eum in benedictionem in seculum seculi, lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo. Similiter Psalm. 15. Notas fecisti mihi vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo; delectationes in dextera tua usque in finem. Idem precatur Psal. 27. Salvum fac populum tuum Domine, & benedic hæreditati tuæ, & rege eos, & extolle illos usque in æternum. Hoc est, quod dicit D. Paulus: de claritate in claritatem. Beatitudini enim proprium est, ut usque magis ac magis exultent, qui in ea sunt: dilatatur enim ac elevatur spiritus eorum, jubilando, ut ignis junctus igni, splendori splendor, harmonia harmoniæ, ut maius usque ac maius incrementum sumat incendium illud divinum.

Hinc luce clarius fit, ex continuo divini numinis intuitu, beatorum animos usq; illustrari, perfici, viribus atque virtutibus omnibus imbui, innovari, confirmari, sublevari, ineffabiliq; exultationum infinitate, gaudiorumq; perfundi, quum una dies in atriis Domini sit super millia dierum, videlicet temporalium, & mille anni ante oculos eius (ut inquit idem Vates) sint tanquam dies hesterna quæ præteriit: nullum enim ibidem fastidium obrepere, nullum externarum rerum desiderium oboriri poterit, videlicet in illa abundantissima rerũ omnium expetibilium affluentia. Hoc volens indicare divinus Citharœdus, Psal. 30. Quam magna multitudo, ait, dulcedinis tuæ, quam abscondisti timentibus te! Quibus astipulatur D. Paulus hisce verbis: Nec oculus vidit, nec auris audivit, neque in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus his, qui diligunt eum. Item Isaias Propheta: Nemo, inquit, absque te videbit, quæ præparasti amantibus te. Et hæc est, dicit Dominus, vita æterna, ut cognoscant te Deum verum, & quem misisti Jesum Christum. Idcirco concludere videtur prædictus Psaltes: Satiabor cum apparuerit gloria tua. Apertè insinuare volens, nihil in hac lachrymarum valle indagari aut obtineri posse, quod mentem humanam (eo quod sit divinæ particula auræ) explere exatiareque queat, ne regna quidem, imò neque totius orbis imperia.

Quamobrem fertur de Alexandro Magno, quum videretur totum jam terrarum orbem sibi subiugasse, eo minime contentum, alium inquirendum subiugandumq; sibi proposuisse. Verùm Philosophus quispiam, ut eius effrenatæ cupiditati frenum inijceret, ipsi persuasisse memoratur, innumeros

ros extare mundos, quorque sidera orbesque cœlestes in firmamento fulgerent, totidem quoq; mundos inueniri: unumquemque etiam orbem suos habere infinitos incolas, sicut & iste; huncque nostrum, illorum habitatoribus, luminosum radiantemque, velut astrum, apparere. Nulla etiam animi humani constitutio natura tam stabilis, ἀυταρκης, suarumque rerũ, quas possidere videtur, usq; adeò contẽta, quin perturbationum cupiditatumq; procellis aliquibus non cieatur. Quãobrem seipsum solatur Propheta Regius dicens: Et quæ est nunc expectatio mea, nonne Dominus? & substantia mea apud te est. Item alio loco: Credo videre, inquit, bona Domini in terra viventium. Ergo non hìc, quæ est terra morientium, vallis lachrymarum, lacus miseriæ. Sed vestigatione huius lucis paululum intermissa, ad quam inquirendam, mentis humanæ oculi plusquam noctuarum ad jubar solare, caligant. Qui insuper scrutator erit Maiestatis divinæ, obruetur à gloria, ut itaque unde digressus sum recurram; diversitas igniũ, à summo opifice productorum, & à quibus rerum proprietates virtutesque occulta dependet, & quæ velut à vita sive anima eorum profluere videntur, tam est copiosa, ut neque in calculum redigi, neque ab homine apprehendi aut definiri possit. Deus enim cum sit potentiæ infinitæ, nostroque intellectui incomprehensibilis, innumeras etiam produxit ignium species atque virtutes, supercœlestes, inquam, quæ ideæ à Platone nuncupatæ, cœlestes, quæ sidera incolũt, sive illis præsunt; terrestresque, quæ seminibus quibusque suis conduntur. Si enim infinitæ sunt spirituum supercœlestium formæ; & ut inquit divinus Psaltes: Qui facis angelos tuos spiritus. Nempe aëreos sive aqueos, & ministros tuos ignem urentem.

Infinita etiam, ut quidam existimant, cœlestium corporũ erunt sidera, quum solus Deus ea dinumerare queat, nominibusque quæque suis insignire, id est, virtutibus peculiaribus unumquodque eorum adimplere. Quod idem Propheta indicat dicens: Qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus ijs nomina ponit, hoc est, virtutibus eas ipsas illustrat adornatque & imbuit. Hoc idem prodidit Poëta Naso concinens:

Tu stellas numeras quarum tu nomina solus
Signa potestates, cursus, loca, tempora nosti.

Quamobrem subdit dictus Vates causam veram ac infallibilem; non autẽ, ut Peripatetici, probabilem sive coniecturalem,

ralem, dicens: Magnus Deus noster, & magna virtus eius, & potentiæ aliâ, sapientię eius non est numerus. Innumera etiã sunt rerum inferiorum seminariæ virtutes, infinitos itaque (ut sic dicam) ignes Deus accendisse videtur, asserente Moyse hisce verbis: Dixit enim Deus, fiant luminaria in firmamẽto cœli, & dividant diem ac noctem, & sint in signa & tempora dies & annos, ut luceant in firmamento cœli, & illuminent terram, hoc est, impleãt eam virtutibus innumeris, quæ alioquin, ut antea dixit, inanis ex seipsa erat & vacua: Cui nunc magis accedendum Theologo veraci, firmissimæque rationi dictanti, non è sinu materiæ inertis prodire formas, ut Peripatetici atque eorum sequaces statuunt, sed a Deo immediatè, mediatè autem ab astrorum luminibus. Non ergo Philosophantium Ethnicorum vestigia insequi tutum, & eorum potissimùm, qui nihil admittunt, nisi quod sub sensum cadit, argumentisque inde sumptis stabiliri videatur posse, qui sensus attamen sæpenumero fallit & fallitur, ut in pictura, Opticè, catopticè planum est, agyrtarumque celeri manuum mobilitate, quomodo visui imponitur, oculique nostri velut præstigiis teneri, palàm est. Similiter Rhetorices fuco, persuasioneque inducimus ad credendum ea, quæ tamen crebrò se aliter habent, cum finis Rhetorices sit persuasio.

Dialecticorum argumentis impellimur ad concedendum ea quæ dubia sunt aut verisimilia atq; sæpenumero falsa unaque quibus omnibus rei veritas (quæ in verbo Dei, oraculisque divinis simplicibus minimeque fucatis aut empiria consistit) minimè indiget, quum nuda sit ac simplicissima. Proinde ad illam indipiscendam divinum nobis expedit implorare auxilium, genius noster bonus Nesama Hebraicè dictus, cõsulendus, qui etiam tunc agendo ultro instillat ac suggerit, manus denique operi applicandæ, & hæc est magia vera, pia & unica, qua ad optatum finem pervenitur, non illa falsa, qua pleriq; dæmonis astu decipiuntur circumveniunturque, quibus in detrimentum animæ, atq; in irritum ac vanum omnia cadunt, tamen ac sæpenumero luctuosum. Reliquis item sensibus, utpote gustu, tactu, odoratu, hominis concupiscentia, quo modo ea susque deque non feratur, quis erit nescius? ut quæ tandem in malorum omnium præcipitium perniciemq; extremam crebrò hominem deturbẽt, ita ut mille modis sensus nostros (& è quibus phantasmata, opiniones, illusionesq; oriuntur) decipit contingat. Nunquid animantia in ijs ipsis nos multis modis exuperant? ut aquila visu, canis visu & odoratu,

ratu, araneus tactu, simia gustu; sic ut etiam rationis vestigiis non videantur destitui, imò ne insecta ut apes, de quorũ prudentia, sagacitate, providentia, gubernamine, Regis sui observantia, Virgilius eleganter hæc cecinerit:

At genus immortale manet, multosq; per annos
Stat fortuna domus, & avi numerantur avorum.
Præterea regem non sic veneratur Ægyptus & ingens
Lydia, nec populi Parthorum, aut Medus Hydaspes
Observant, rege incolumi mens omnibus una
Amisso, rupere fidem, constructaq; mella
Dirupêre ipsi, & crates solvere favorum.
Ille operum custos, illum admirantur, & omnes
Circumstant fremitu denso, stipantq; frequentes.
Et sæpe attollunt humeris, & corpora bello
Obiectant, pulchramq; petunt per vulnera mortem.
His quidam signis, atque hæc exempla sequuti,
Esse apibus partem divinæ mentis & haustus
Æthereos dixêre, Deum namq; ire per omnes
Terrasq; tractusq; maris: cælumq; profundum.

Atq; hæc tantummodo animalcula insecta sunt è putredine nata (omnes enim apes dicuntur esse virgines) quibus vis tanta rationis inesse videtur. Prætereo hìc animalium perfectorum, utpote Elephantum, cervorum, canum, similiumq;, incurandi corpusculi sui conservandique rationes, multo certiores nobis, habentium; imò qui ab illis tanquam à parentibus (ante nos enim creata sunt, atq; illorum substãtia alimur non secus quàm fœtus in utero materno adhæc propagamur. (esca enim ab illis sumpta semen genitale sufficit nobis) plurima didicisse dicimur in arte medica. Adhæc ijs sublevari in operibus nostris quotidianis, eorum pellibus & quæ ab illis effluunt, utpote lanis pilisq; vestimur induimurque, inde habetur in sacris literis, Deum fecisse tunicas pelliceas, quibus nuditatem primorum parentum nostrorum operiret. Hisce etiam in plerisque similes esse convincimur, ut physiognomia corporis humani inde potissimum indagari queat. Quidquid tamen brutis animantibus rationis adesse videtur, instinctus tantummodo naturæ est, in speciei suæ propagationem, tuitionem eiusdem, victusque quærendi curam seu solicitudinem, à Deo atque natura sive luce creata, ipsis insitus. Impressio autem triplex est, concupiscibilis, irascibilis, atque phantastica, ex sanguine originem

ignem ducens, atque idcirco animal brutum actiones suas nō evariat, verum usque idem agit: ut felis murem sectatur ad internecionem, canis leporem, vulpes gallinaceum genus, atque sic in cæteris, quod evidens argumentum est, ex rationis discursu, libertate arbitrii, aut consulto, ut homo, nihil ipsa animantia agere, sed solummodo (ut prædictum est) naturæ ductu hoc fieri. Homines etiā animales, & qui sese totos terrestrium rerum desideriis atq; aucupio manciparunt, prudētiores in his (testante ipsa veritate Christo) sunt filiis lucis. Huiuscemodi enim mortales in congerendis opibus, occupādis honoribus, propulsandis iniuriis, vitæq; incomodis, omne studium conferunt, ut ipsis atque posteritati eorum laxius, splendidius atque securius daretur vitam hanc momentaneā præsentem transigere; parum, instar brutorum, soliciti de futura perenni. Verùm spiritus hominis, mens ipsa, talibus refragatur, quæ cum D. Paulo intonat: Si secundùm carnē vixeritis, moriemini. Sola itaque mens, solus intellectus homini superest, atque verum hominē constituit, qui à Deo illustratus, ipsum totum illuminare potis est. Quamobrem D. Joannes de Christo testatur: Erat lux vera, quæ illuminat omnem honninem venientem in hunc mundum. Quum nihil sit prætercquam lux divina, nobis cōmunicata, quæ nos erudire ac illustrare queat. Ut Plato verè dixerit, nihil hominis fore, præter animum eam ob rem scitè vereque dixit, οὐκ ἐστιν ἄνθρωπος τὸ ὁρώμενον, hoc est, non est homo, sed quod ut videtur quasi diceret, spectri instar est, quod sensui se obijcit, verus homo interior in mente & spiritu est positus, quique revera per mētem & spiritum intueri potest, est enim mens prima & principalis hominis pars, cuius sedes, si unquā in corpore est, illi ve adhæreat, circa occiput seu capitis partes posteriores posita est, imago igitur eius prior est & apud Deum notior, nobis autem ignotior, similitudo autem contra nobis expressior, à Deo autem remotior. Quamobrem nulla vera, sarcta tectaq; de rebus divinis naturalibusq;, quas (sophistæ (ne quid durius dicam) à se mutuo separant, quæ tamen separari nullo modo possunt, scientia haberi convincitur, præterquam illa, quæ ab arbore vitarum, à luce suprema seu opifice Deo, ut theologia, exordiū sumit, atq; in illū desinit, aut periculis factis, re ipsa de veritate cōstet, ut sūt medēdi ars vera ac probata, naturalis magia, Chemia, cosmographia, mathesis, arithmetica, astronomia, musica, q̄ inter artes cæteras principatū obtinent. Adhæc agricultura, artes mechanicæ in cōmodū atq; usū humanum re-

num repertę:nō ꝙ Gramaticam,politiorē literaturā, Rethoricam, atque Dialecticam præterire aut suis præconiis defraudare contendam: sunt enim iuventutis formandæ aptissima instrumenta, modò purè sobriè ac piè tradantur: in qua palæstra mirum in modum præcellunt omnes Reverendi patres Societatis Iesu, qui tam facili atque ingeniosa methodo assiduaq; cura illam ita formant ac instituunt, ut postmodum ad omnes status, ad quævis munia, tam divina quam secularia, subeunda futura sit idonea. Ob id Socrates ad Demonicum, inquit: Non novi certè cui rei, quisquis mentis compos est, maiorem operam impendere debeat, quam ut filium suum optimum reddat illique pręceptorem pietate, eruditione, festiva morum urbanitate spectatum, qui filio exemplo esse possit, maiori studio seligat, quàm aurum & argentum, ac gemmas, in metallorum scaptensulis inquirit & eruit.

Verùm ut unde digressus sum revertar: Causas rerum indagare velle, cum à Deo dependeant primò, secundò ab intelligentiis orbium cælestium motricibus, tertiò ab astris, homini est impervium, minimèque concessum: quibus autem viribus polleant: experiri à Deo nobis in usum nostrum permissum. Cui enim infinita siderum lumina atque splendores, eorumque luminis influxus diversarum virtutum penè innumerabilium cogniti esse queant? Imò ideæ exemplariaque æterna rerum inferiorum, à quibus unumquodque compositum recipit essentiam ac unitatem, imprimis ab ipso Deo uno vitam atque formam: quum lux divina, intelligentiarum, orbiumque cælestium hæc omnia operentur ac præstent nutu Dei, absque sui detrimento, aut imminutione virium suarum, etiam in infinitum: Dei enim infinita est bonitas, incircumscripta sapientia potentiaque indeterminata; prædicta autem recipiunt illas, secundum gradus ac terminos, in semina terrena transfusos, quas metas transcendere illis minimè datur: atque hoc est pondus, illa est mensura, atq; hic numerus, in quorum proportione cuncta dicuntur à Deo producta fabrefactaque.

In unitate itaque, puncto, atque centro, quæ tria sunt Principia numeri, mensuræ, atque ponderis, (quamvis etiam nihil eorum sint) cuncta creata sunt, & cum nihil videantur nobis, sunt tamen apud Deum vel in Deo omnia: & idcirco dicitur Deus ex nihilo creasse cuncta in principio, quod est mysterium magnum, videlicet sacrosancta Trinitas, ipsaque sapientia: centro enim cuncta sustinet, puncto adimplet, vnita-

te denique perficit. In puncto omnis lux sese dilatat ac retrahit modo infinito, in centro vis atque potentia indefinita, in unitate vita perpetua. Virtus enim unita efficacissima, quanto magis illa, quæ ex abysso infinita procedit & quamvis unitas nō sit numerus, ex ea tamen essentia rerum innumerabilium velut è fontis scaturigine fluit: punctum non sit quantitas, attamen immensitatem magnitudinum producit: centrum ponderis sit expers, veruntamen potentiam fortitudinem, cōfirmationem ac stabilitatem rebus universis addit in infinitū. Principium etiam dicitur non ut initium primum, sed quod ante ipsum nihil extiterit: Et quod per Principium intelligatur divinissima Trinitas & unitas simplicissima, explicat D. Ioannes, dicens: In principio erat verbum, ac verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum: omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, ter etenim repetit versum: Per quod omnia facta sunt. Et ut ad pensum revertar. Est etiam ignis sive lux coacta densataq; in visceribus terræ, est cælestis in astris: & potissimum in Sole, est angelicus, intellectualis, atque divinus.

Verùm quum hæc ipsa humanum captum, ut prædictum est, superent: de calore deinceps naturali, artificialiq; dicto sive terreno sermo nobis erit. Cœlestis itaq; sive naturalis ignis est, qui à Sole potius, quam a peculiari quadam sphæra sua, deorsum multipliciter ac indesinenter effunditur, regionem sublunarem globumq; hunc terrestrem imprimis collustrando, calefaciendo, vivificandoque virtutem rebus cunctis unà cum siderum influxu (instar aquæ seu roris cælestis, pro cuiusque rei inferioris captu ac merito) infundendo impartiendoque. Inde Poëta cecinit:

Principio cœlum ac terras, camposq; liquentes,
Lucentemq; globum Lunæ, Titaneaq; astra
Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet,
Inde hominum pecudumq; genus, vitæq; volantum,
Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus,
Igneus est ollis vigor, & cælestis origo
Seminibus, &c.

Quamobrem, inquit, Ioannes Langius: Accipisne, inquit, modo, à divina mente, primo omnium rerū principio & opifice, animā mundi suis ideis decoratam emanare, & ab ea stellarum siderumq; intelligentias procreari, quarū virtutes per ætherium spiritum ac calorem, velut virtus Magnetis ferro, semini-

feminibusq; & animantibus illabūtur, quorum adminiculo natura sive anima hæc cuncta effingit, ut dicatur ψύχωσις τῶν ὅλων, id est, animatio universorum nisi naturæ indispositio inhabilitasvè obstiterit, tum monstra producuntur?

Proinde Poëta, qui & Philosophus Platonicæ academiæ extitit, animam mundi igneam esse statuit, spiritumque eius vehiculum aëreum. Istius ignis meminit prædictus Hermes Trismegistus, dicens: Pater omnis thelesmi, id est, perfectionis, est hic, videlicet Sol. Item Alphidius Philosophus: Nō est, inquit, agens in mundo, nisi calor: calore namque cessante, cessat omnis motus, consequenterque omnis actio. Quid aliud voluit indicasse, quam spiritum atq; calorem illum internum, vivificum, lucidum, excitantem imò uniuscuiusque corporis organa, è rudi semine, ovo, materieque corruptibili fabrefacientem, qui dum liber est lucet, rebus autem conjunctus operatur in eis. Hunc igitur ignem solarem concomitātur universæ ignium species, virtutes, ac proprietates, tam cælestes siderum, quam terrenæ seminum, in rerum omnium naturalium productionem subservientes, atque à Deo aristotechne ad hoc destinatæ. Idcirco ab ipso in sacris literis procedere dicuntur ignis videlicet & ventus, id est, aër, ut antè ostendimus, quod absque illis nihil gignatur. Verùm Luna, quæ infimus sit planetarum, ut matrix concipere fertur virtutes astrorum omnium, rebusque inferioribus deinceps impartiri. Et quia nocti inserviunt tam Luna quam reliqua sidera, idcirco etiam vires suas, quas possident infinitas, noctu potissimum influere, rebusq; inferiorib. addere consentaneū; frigore etenim subtiles spiritus concrescunt, adhærent, subsiduntq;.

Prædicta Luna universas siderum vires, suo uniformi complexu atque potentia, gignendis rebus cunctis & potissimum earum seminibus infert inseritque, ut præfatum, pro cuiusq; seminis natura, indole, & capacitate: quæ etiam eadem vi ac potestate, easdem (quas prius ad se pertraxit) vires ac proprietates, semina videlicet spiritualia, vitasque seminibus terræ commissis adjungit illam ipsam omnis generis frugum animantiumque feracissimam reddendo: similique modo se habet in maris profundissimo sinu fluminumque, infinitā multitudinem cuiusvis formæ aquatilium inibi procreando, aut eorum semina promovendo, ut in aëre volatilium: in terræ non tantum superficie, verum etiam in interraneis eiusdem visceribus lapidum, metallorum, imò animantium species excitando condendoque: Solis imprimis vivifico calore

 adiu-

adjuta, sine cuius subsidio nihil hominum in rerum natura parit aut præstat, ut nec fœmina absque viro. Et quum ille, qui hisce instrumentis viventibus utitur, æternus sit ac infinitus actu solus, perpetuo etiam continuoque ductu, à creatione mundi, etiamnum tot annorum myriadibus perseverant tam cælorum influxus, quam hæc semina, resq; inde natæ, ut non renatæ toties verum hucusque pertinuisse videantur.

Quamobrem Ioannes Langius Lembergus medicus hæc non minus disertè quàm vere in medium adfert: Has certè temporum & partium anni mutationes, ad morborum cognitionem & curam, ac de his prognostica, operæpretium est medicum observare, quas solet Luna ac reliqua sidera, non ob diversos illos Lunæ imaginarios angulos, aspectus, & configurationes, sed ob signiferi circuli obliquitatem, qua ratione nobis appropinquãt, vel à nobis secedunt, & radiorum diversas in sublunaribus rebus & locis refractiones, suo illo cælesti & vivifico uniformis substantiæ calore producunt, hactenus ille. Altera caloris species nobis familiaris & maximè cognita est, quæ artificialis dicitur, eò fortè quòd cum emoritur per artificium suscitatur, tam è cœlo, quam cote & ferro elicitus, tum quòd omnibus penè artibus inserviat, reb. autem naturalibus amplius non sit permiscibilis, neque generationi (ut in excessu suo est) aptus, qui nisi cohibeatur, in universum cuncta devastare queat. Hic à Poëtis fingitur Iovis, id est, caloris temperati, ac Iunonis, id est, aëris filius atq; ab cælo in terram lapsum claudicare, nunc enim exurgit, nũc deprimitur, nunc augetur & diminuitur, naturalis autem calor cælestis usque æqualis est, mitis atque suavis proinde generat fovet & alit, Ille vero ex materia lignea, bituminosa, pingui, gigni atque ali aptus natus est: calorem enim solarem illa cum humore lunari copiosissimè combibit, ut penè nil aliud sit quàm ignis potentia, non autem actu, sed quæ celerrime in actum prorumpat, ac inter cætera, substantia sulphuris, halinitri, & naphtæ.

Est itaque ignis calor in se unitus, multiplicatus in materia, qui facillimè de potentia in actum corripitur: Quem idcirco Poëtæ fabulantur Prometheum è cælo evocasse, quòd eius usum mortalibus pernecessarium edocuerit: citra enim illum ignem neque commodè neque splendidè imò ne viveretur quidem. Huius enim beneficio pleræque artes cunctaque opificia reperta fuêre, in quibus ars Chemica atque medendi vera principem locum obtinent, universa insuper na-

turæ

turæ (mediante analysi ac synthesi) pandens mysteria arcanaque: homogenea ab heterogeneis: purum ab impuro: humanæ naturæ grata ac conducentia ab eidem nocivis, vitale & actionis particeps à fæce terrestri emortuaque, segregando: terram virginem candidam atque splendentem, spiritum reconditum, animamq; rerum summopere actricem, in lucem educendo: in quibus simplicium sales, per ignem & aquam extracti, & qui ad naturam auri quam proximè accedere deprehenduntur, quum purissimæ sint substantiæ, Vulcano, instar auri, non tantum residentes, verùm etiam viribus ac efficacia cum auro decertantes: & quo efficaciora erunt simplicia, eo validiores erunt effectus eorundem inde promanantes. Quorum videlicet salium usus non solùm in medicina, verùm etiam in obsoniis cibisque quotidianis ad valetudinis conservationem erit convenientissimus. Quandoquidem uniuscuiusque rei sal in igne velut alter Phœnix oritur, vires sui corporis unde elicitur geminatas sibi adsciscens, vitales nempe ac mundas defæcatasque.

Hinc etiam Philosophi dixisse videntur, rebus omnibus subesse aurum, ipsumque passim inveniri, hoc est, purissimas sincerissimasque substantias, ad ipsius auri exemplar, è re qualibet, etiam in oculis hominum vili atque despecta, imò è simplici terra per ignem & aquam (quæ prima sunt rerum omnium Principia) separatas defæcatasque, quæ in remedium optimum præsentaneumque unicuique hominum, absque noxa atque tædio, sint futuræ. Quod aurum voluerunt à nobis elici, illuc omnes nervos intendi, omnem intellectus nostri aciem dirigi, ut unicuique morbo simplex, peculiare, appropriatumque à natura, ut antidotum eius adinveniatur atque ex illo aurum, id est, sincerissima vivacissimaque eliciatur essentia, nempe Mercurij, sulphuris, & salis, hoc est, liquoris, olei, atque balsami, quibus separatim aut coniunctim (composito etiam ex eisdem lapide precioso) uti licebit, qui unicuique corporis humani particulæ, aut in universum omnibus non tantum non adversetur, (ut medici rationales statuunt, videlicet contrariis contraria curari) verum ægritudini cuiusq; membri humanæ fabricæ, eliciendæ optimè conveniat, atque ab ægrè habenti non nauseabundo, sed hilari animo excipiatur.

Et quod herbæ cæteraque simplicia singulis membris sint consecrata, novisse debent illi, qui rei medicæ non illotis manibus sese immiscent, atque anatomiam non tantum Micro-

cosmi, verum etiam ipsius megacosmi perspectam habere debent. Idcirco Theophrastus, inquit: Quamvis antiqui scriptores vires herbarum multifariam describant, hoc ipsum tã confuse præter omnem intellectum faciunt & discretionem eorum, quæ pertinent ad elementum, ea ad firmamentum, ut planè videãtur ignorasse, alioquin in suis medicinis hæc duo simul non confudissent, hoc est, medicinam cum non medicina, sed puram à corpore suo separatã administrassent, quod verò faciunt iniquè: hucusque ille. Simplicia etenim spiritualia reddita, minima etiã in quantitate assumpta, celerius procliviusque ad membra, quibus destinata fuerint, feruntur: ubi alias medicamenta corporea, sive in integra substantia exhibita, plerumque nocuisse aut parum profuisse deprehenduntur, nisi cautè, ac ingeniose iis utamur: præcipuè purgantibus. Refert idcirco Guielmus Antonius Guerthæus medicus, Si quis, ait, quacumque de causa medicamentis catharticis abhorruerit is sumat lib. semis aloes & dragmas 4. myrrhæ per retortum oleum stillaritium eliciat, qui si ventrem inunxerit & stupam superimposuerit, ter vel quater leviter aluum citra molestiam evacuabit, certe remedium, inquit, excellentissimum quo non solum ægris & prægnantibus (si quis moderatè eo utatur) sed etiam infantibus tempore necessitatis & hominibus delicatis, poterit commode succurri, atq; æterna dignissimus laude, quicunq; huius præstantissimæ inventor fuerit medicinæ. Hinc etiam manifestũ fit, res distillatas, vires ac facultates adnatas non solum non remittere, (ut quidam rerum ignari æstimant) verum vegetiores inde fieri excellentioresque.

Quamobrem Antonius Myzaldus, doctissimus atq; peritissimus medicus, arcanorumq; naturæ scrutator acerrimus: Quid hoc quæso consilii & prudentiæ est, (inquit, in Prolegomenis Alexilrepi sui sive horti medici) ægrotos toties repetitis pharmacis, visu, gustu, & olfactu, imò verò auditu, & solo nomine iniucundis, molestis, ac nauseam moventibus, excarnificare, quos semel vel iterum simplici herbula hortensi à morbo iucundè tutò, ac citò, possis redimere? Nonne mera est stupiditas, dubia & suspecta ita prosequi, sic probare, amplecti, & ambire, ut certam, extemporaneam, & omni tempore vigentem domi tuæ medicinam pro nihilo ducas? Medemur scilicet aliena fide, & famam exotericorum medicamentorum, authoritate nescio qua, variisque rerum (quas vix clitellarius veheret asinus) miscellaneis & centonibus, multiplici-

plicique ingredientium, ut dici solet, farragine ostentationis plena, seu quodam aucupio venamur. Quasi verò facultates rerum acervatim congestarum, & veluti geomanticis punctis, fortuitò ab ostentatoribus, verius quam doctoribus plerisque scriptarum, ex eorum cadunt arbitrio. Scrupulatim, inquit, Plinius, colligere ac miscere rerum vireis, non conjecturæ humanæ est opus, sed impudentiæ.

Quid illud quod Hipocrates in quadam epistola ad Cratevam herbarium & ῥιζοτόμον suum scribit, incertam esse conjecturam eorum, qui in purgationibus etiam cautè procedant? An quod nullum sit medicamentum purgans, quod nõ aliquam partem de viribus nostri corporis & substantia eius deprædetur? Hinc Avicenna rectè mihi dixisse videtur, quod medicinas bibere, etiamsi venenosæ non sint, tamen naturæ laboriosum esse solet. Cui Plato suffragatur, ad hunc scribens sensum: Nullo modo sanæ mentis homini suscipienda est illa medicorum purgatio, quæ pharmacis, id est, solutivis medelis, (præsertim violentis) fieri consuevit: Morbi enim, nisi periculosissimi sint, pharmacis temere irritandi non sunt. Hæc dum audis, amice Lector, solicitè quæres ecquid in tam dubio & ancipiti pharmacorum casu, & usu, seriò ac tutò mihi agendum sit? fruere priscorum salutari more, elige ex tuo hortulo & agello medicas materias tibi notas ac familiares, apud te natas, maioribus tuis assuetas, patriæ probatas, & sub eodem cœlo in eodemque aëre & natali solo tecum degentes, ac simili genio gaudentes: quarum copia ubi visum erit, & quoties desideratum tibi fuerit, recens & vegeta, ilico, ne longius sit eundum expectandoque languendum, comparari poterit. Fallax est medicus, inquit, Arnoldus de Villa nova, aut ignarus, qui quærit inusitata & rara, cum possit communibus subvenire languenti: Addit quod prudens & pius medicus morbum imprimis expellere satagit medicinalibus cibis, potius quam puris medicinis. Sunt autem medicinales cibi, qui in hortis apud nos vigent & nascuntur.

Irride itaque barbarorum medicamentorum vanos ostentatores & impostores. Exsibila exoticorum pharmacorum præcones, & eorundem ad nauseam usque helluones, quibus nihil poterit placere, nisi quod Indiam sonet, Hesperiam resipiat, Aphricam agnoscat. Vis audire quid Andræas Matthiolus Dioscoridis interpres diligentissimus de exoticis & barbaris medicamentis senserit? Animadvertendũ, inquit, ꝙ hoc ævo syncera haud facilè invenias medicamenta, q̃ ex barbaris,

baris, & omnium maximè ex Alexandria Ægypti, & Syria, ad nos convehuntur. Siquidem cum omnia per Mauritanorum, Turcarum, Iudæorumque manus transeant, qui nobis Christicolis semper dolos fraudesque moliuntur, diis sacrificium facere sibi persuadent, si nos in re quapiam fallere & inficere possint.

Subsanna igitur eos, qui peregrina pharmaca, cū simplicia tum composita, cum suis barbaris nomenclaturis ad miraculum usque extollunt & prædicant. Quæ, re vera, quandoque expiatione plus indigent, quàm ut corpora ritè expiare & purgare queant.

Impiger ad Græcos, Mauros, Babylonas & Indos,
Velis ac remis pharmacopola volat.

Quod quàm temere fiat, ex Plinio audire grave nō sit: Nos, inquit, Indicarum Arabicarumq; mercium, aut externi orbis medicinas nequaquam attingimus. Non placent remedia tā longè nascentia, quæ non gignūtur, imò ne illis quidem, alioquin non venderent. Multo itaque tutius fuerit, ut scripsit ad Antigonum regem Diocles Carystius, ab Hippocrate fama & ætate secundus, & à Galeno tantopere commendatus, iis uti remediis, quib. delinqui facilè non potest. Ex quorum numero sunt, ut ille tradit, beta, aqua mulsa incocta, malua, rumex, mercurialis, & omnia melle condita: cūcta enim hæc alvi deijciunt sedimina. Asclepiades medicus abdixit omnia externa medicamenta, dicens ea esse fortuita, omnem morborū curationem constituens in abstinentia atq; exercitatione corporis quæ Gymnastice Græcis dicta. Hæc inquit Langius exercitiis omnifariis, frictionibus, apotherapia, balneis, inunctionibus, inculpatum corporis sani habitum conservare, aut defectum instaurare, lassitudines curare, & corpus ab excrementis subtercutaneis & musculorum expurgare docuit.

Verùm simplicia miscere arduum, vt ex prædictis Antonii Myzaldi verbis liquidò constat. Quod & Franciscus Georgius Venetus confirmare videtur, dicens medicinas debere temperari inter se & corpus ipsum ægrum, alioquin nihil juvaminis, solatii, aut temperamenti pristini allaturas. Quare inquit Damascenus, ac multi præterea in signes medici, qui extremam curam adhibēdam statuunt, proportioni nempe huic cum corpore humano; quamplurimi medici nostri temporis, inquit, ignorantes vilipendunt, vnde sæpenumero adferunt tantū disonantiæ intestinis, vt miseris ægrotis horrorem incutiant ac loco sanitatis ruducendæ, discordiā me-

medicamentorum ac dissonantiâ, ægros afflictonibus atque tormentis onerant. Vnde exclamat Satyricus:

Diluis elleborum, certo compescere puncto
Nescius examen, vetat hoc natura medendi.

Verum hic percunctari lubet, quis proportionem medicaminis prædictam ad invenit ægritudini adæquatam? & erit mihi magnus Apollo. Et licet res medica (ait Veredarius vir apprimè doctus) jam ab Hippocratis vsque temporibus sit assiduè in omnium gentium literis elucidata totis duorum millium annorum curriculis, tamen nullus est qui revera ad unius individui temperamentum dignoscendum possit pertigisse, inde colligere licet quàm incerta ac dubia sit medicorum theoria. Verum, vt antea retulimus, medicina, quæ nutrimentum etiamnum adfert, aut spiritualis imprimis, grata est, ac omni noxa caret, animum reficit, ac corpusculum humanum confortat, atq; in ea adhibenda vitium aut error cõmitti non poterit, quum in pusilla quantitate eaq; defæcata, ægre habenti exhibetur tutò & efficaciter. Quapropter Bernardus Penotus, expertissimus medicus eruditissimusq;: Medicina, inquit, non in corpore, sed in forma specifica, in qua sola est virtus, consistit, corpus autem ineptum est ad agendum; forma autem cum sit virtus, ipsa operatur; nam corpus ipsum vivificat, resuscitat, ac spirituale reddit.

Prædictus etiam Franciscus Venetus Minoritanæ familiæ refert, secretiores Hæbræorum Theologos asserere, in sceloto humano ossiculum reperiri ciceris magnitudine, quod vt igni non cedit, ita nulli corruptioni obnoxium existit, Louz ipsis dictum: ex ipso repullulare dicunt integrum corpus animale, vt planta ex grano, cum corpore recipiens spiritum & animam, homo videlicet superior & spiritualis sic reparatur, & secundum Apostolum, seminatur animale, resurget autem spirituale; quum fæces siue materies crassior de substantia hominis non sit, sic neque de substantia lapidum, plantarum, animantium, rerumque cæterarum inferiorum sunt eorum fæces, aut terrestreitates inanes, viribusque omnibus vacuæ: quod probare possumus, inquit, transmutationibus artificum, quibus conspicimus totam rei substantiam, spiritum, ac vitam, ad exiguam quantitatem redactam esse, omni causa corruptionis expertem: imò convincitur aurum, argentum, cæteraque metalla, plantas, animalia, vt natura illa ipsa nobis suppeditavit, humanis vsibus subservire non posse, (quod ad medendi seruandi corporis humani ar-

tem attinet) spiritusque in prædictis delitescentes à corporeis impuritatibus liberari debere; à quibus licet aurum purum immune sit, spiritus attamen, anima, sive tinctura ejus, à vinculis illis terrestribus, quibus alligatur, eximi debet: alioquin medelæ, vel corporis conservationi ineptum. Etenim dij immortales cuncta labore mortalibus comparanda, industriaque exploranda, venum exposuêre, mercedem autem, experimentum ipsum, (ex quo & per quod scientia vera certaque haberi potest) constituerunt.

Haud existimandum est, (inquit Gerardus Dorneus medicus) Deum locutum esse tantum Adamo, neque de agricultura sola, sed cunctis ab eo successivè prognatis etiam, ac de medicina, quæ tanquam semen cælitus in terram malè dispositam sata est à firmamentalibus manibus. Nisi verò manus accedat medici per aratrum suum, quod ignis est, nihil etiam in humano corpore, in quo seritur, præter tribulos proferet, id est, naturæ jam per se labilis debilitationem, loco sanitatis, inferet. Tibi ergo medico, non minus quam Adamo, dictum esse putato, quod loquitur altissimus Deus: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Quos sudores quæso sustines, ô medice, cum tria verbula scribis ad pharmacopolam, in quem iugum & onus, quod à collo tibi pependit, rejicis? putâsne quatuor carbonibus, mixtioneve corruptorum corporum cum similiter corruptis, medicinam ab inutili sua terra tribulisque repurgari? siccine sano duceris iudicio, ut coinquinationem atque mistionem pro purgatione vel separatione puri ab impuro habeas? malè pessimèque per te consultum est miseris & malè habentibus ægris. Quid mirum, cum ignores magnalia Dei? Item alio loco idem: Non vident, inquit, videlicet medici Galenistæ naturam detestari quidquid est fœculentum & crassum, ac per emunctoria sua prorsum abjicere, tanquam sibi noxium & inutile. Si hoc in validis viribus efficiat, quanto magis in debilitatis morbo vult observari? Contrà nitentes ignari medici, medicinam ut cibos & potus non repurgatam nec à crassitie sua separatam administrant naturæ jam debiliori, quam ut id exsequi valeat, munus & onus gravatè nimium imponentes, ipsamet natura sagax novit, quibus indiget ad medicamentum, longè meliùs externo quovis medico, quo solum utitur ad externam prædictam digestionem & separationem medicamentorum per ipsum fiendas prius. Nisi enim granum in terram cadens mortificatum fuerit, ipsum solum manet abs-

que fructu. Res igitur omnis, in qua medicina latet, est mortificanda vel separanda, si fructum adferre debet ęgris corporibus: alioquin medicamentum non erit, sed, vt suprà diximus, nutrimentum. Hactenus ille. Imò pessimum nutrimentum, & quod sæpenumero mortem adfert, delatum ad cor, præcipuaque humani corporis membra val acerba symptomata excitare comperitur,

CAPVT IX.

TOTO itaque cœlo, quod aiunt, errare videntur ij, qui tantum in otio atque lectura, parata medendi theoria, medicos reipublicæ vtiles sese futuros existimant, quique venarum sectione, catharticisque pharmacis, incerto iudicio, (vt superiùs patuit) experientia nulla, vniversam curandi artem circumscribere, illamque facere præsumunt. Inde verendum magnopere, ne illud Cornelij Gemmæ Lovaniensis medici in tales quadret elogium, quod Ephemeridibus suis quondam addidit, hisce versibus.

Militibus, medicis, tortori occidere ludo est,
Mentiri astrologis, pictoribus atque Poetis.

Qui ad illud Plinij videtur allusisse dicentis: Medicinam artium omnium vnam esse, quæ imperantibus imperet, ac homines impunè occidat. Aut cum Nicocle dicas felices medicos, quòd præclara eorum opera Sol videat, eorum verò delicta & errores terra abscondat. Quantum autem experientia valeat apud omnes, ac in omnibus, Terentius sciè atque prudenter in Adelphis suis expressit dicendo:

Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitā
Quin res, ætas, vsus semper aliquid apportet novi, (fuit,
Aliquid moneat vt illa, quæ te scire credas, nescias;
Et quæ tibi putaveris prima, in experiundo repudies.

Et quod Græcorum medendi ars dubia incertaque fuerit semper atque etiamnum est, patet ex primo Hippocratis, eorum medicinæ principis, Aphorismo: Ars, inquit, longa, vita brevis, experimentum fallax, occasio præceps; ut quæ in sola disquisitione versetur, disquisitio autem ex imaginatione oritur, nullisque periculis factis huc illuc voluitur, hominem itaque ignarum dubium ac inanem relinquit. Adeò ut apud Platonem in Timæo sacerdos Ægyptius perbellè Soloni, de vetustate Atheniensium glorianti, responderit: O Solon, Solon, vos Græci semper pueri estis, nec quisquam apud vos rerum gestarum memoria aut disciplinæ vetustate est senex. Præstaret itaque vnius aut alterius morbi

curam

curam probè noſſe, quam cunctos ægros, præſumendo, ſanare velle, tentandoque immaturius ſuccurrere, & quamplurimos ne fortè interimere; vt quibus ars incerta, ſimplicium vires atque facultates incognitæ, (ne dicam ſæpius ſimplicia ipſa) vt non rarò homines plebei, mulierculæ ruſticæ, & quibus à natura congenita ars fuit, vt animantibus pleriſque, aut manutraditione acceperint ab empiricis, & quorum cerebrum multiplicibus argumentatiunculis, antea non fuerit obſitum, impeditum, aut euacuatum illos ipſos non nunquam in curandis humani corporis malis ſuperent, vt etiam ſtupidi atque ſilentes illorum nonnunquam admirentur induſtriam, ne dicam ſolertiam, vt videmus indies empiricos & imprimis chemicos quam admiranda in re medica vt chirurgia præſtent, vt nunc doctores ipſa parum ſpei in theoria Galeni ponentes, puluiſculos quoſdam edunt quorum vſu genus omne morborum indifferenter ſe poſſe curare affirment, ſi enim animantibus adnata eſt ars, quanto magis hominibus, qui reliquas artes experiundo non diſputando ad inuenerunt? Hinc factum vt nulla ars vulgatior medicinâ evaſerit, quam etiam vulgarem eſſe conuenit; vt apud quaſdam nationes in vſu fuerit, ægrotos ſuos publicè exponere, ac remedia à prætereuntibus petere.

Quis obſecro, inquit, prædictus Myzaldus medicus, inficias iverit, populum Romanum ſexcentis annis & amplius, gentiumque millies millena millia, à mundi exordio ſalubriter longævam ætatem vixiſſe, abſque pharmacopolis & medicis, ſed non tamen abſque medicina? quæ vt ſimplex erat & ſuavis, ita inventu & parata facilis, quia altilis, vernacula: & hortenſis. Quis neſcit Marcum illum Catonem, triumpho, cenſura, & literarum claritate inſignem, herbis, quas plantauerat, & maximè hortenſi braſſica vſum, ſe, conjugem, filium, nec non libertos & familiares ad longævam ſenectutem incolumes perduxiſſe? Quandocunque, ait, iſta gens, Marce fili, (de Græcis loquens) medicos ſuos hîc mittet, omnia corrumpet. Quum etiam quidam, qui Galeno nomina dederunt, veritate coacti, prædictæ medicinæ Græcæ axiomata ſiue prima fundamenta non eſſe veritati conſona (videlicet contrariis contraria curari, ac ſimilia ſimilibus conſeruari) confiteantur: verum è diuerſo natura comparatum eſſe, ſimilibus ſimilia ſuauiter educi: contrariis vtpote amaris conſeruari, dulcibus autem nutriri. Verum vitio malignitatis humanæ comparatum eſſe, Tacitus, ait, vetera in lau-

in laude, præſentia in faſtidio eſſe; cui ſubſcribit propertius,

Hi ſunt inuidiæ nimirum regula mores,
Præferat antiquis ſemper vt illa nouis.

Ioannes item Langius medicus clariſſimus, inquit: Sed id de Galeno altero rei medicæ Æſculapio non ſatis admirari poſſum, qui de theriaca ad Piſonem empirio grauiter inceſſit, quod hos admirandos pharmacorum effectus cognoſcere gaudeant, cauſas verò ſcrutari cunctentur. Quas tamen nec ipſe nobis ſatis clarè tradidit, niſi quod æquè miranda nobis obtrudit, nempe morſus, ictus, uc virulenta iobolorum vulnera iiſdem à quibus conflicta ſunt curari, crocodillorum morſus eorum ſeuo ac pinguedine inunctos ſanare Ægyptios: & murem, araneum, ac ſcorpionem, lethales eorum ictus, inſparſos, & oleis etiam quibus macerati ſunt, certò curari aſſerit: ſicut cacoëthes Telephi vulnus etiam nõ niſi authore vulneris Achille ipſo curari potuit, quod rubigine ab haſta eius deterſa ſanauit Achilles.

Sed horum omnium cauſam vel ſponte obticuit, vel ſaltem diſſimulavit, potiùs dixerim ignoravit. Adde quod graves & non vulgaris experientiæ authores tradunt, culices, cimices, formicas, pulices, locuſtas, pediculos, blattas, & erucas, & vnumquodque id genus inſectorum, fumo ac nidore ignis, quo cremantur, expelli. Sic rheu barbaricum, crocus, chelidonij radix, item erithrodani, ictericium morbum ſanare; ſimiliter chelidonij majoris herba ſub nuda pedum planta delata, ſi dies ac noctes aliquot ibidem geſtetur, idem præſtare: Lacertum etiam contrahere ad ſe icterici colorem, inquit Porta, meo certo experimento; neque melius, quàm ſuccino, regio morbo occurri poteſt, ſi vino bibatur, aut exportetur: iidem plantarum & florum flavi ſucci in medicamentum aſſumpti, flavam bilem, flavos noſtri corporis humores alliciunt, allectos per inferiora deturbant. Inde Plinius: Pinxerat, inquit, natura remedia in floribus, viſuque ipſo animos invitaverat, etiam deliciis auxilia admiſcens. Sic veneno venenum pellitur, calor ſeu calidæ naturæ res aduſtionem extrahunt, vulnera à venenatis animalibus illata, ſi candenti ferro vrantur, curantur: calore enim virus inſumitur (inquit Anthonius Myzaldus) res ea in peſtiferis bubonibus multis ſalutaris fuit, ſed atrox nimis eſt ac ſævum remedij genus, quod tamen multi ſuo ſummo bono ſuſtinuerunt & experti ſunt. Quibus adjunxero rubetas exiccatas,

ac ne-

ac necessitatis tempore in aceto remollitas, bubonibus pestiveris impositas, virus omne ad se, velut in avitam sedem, allicere. Aquæ gelidæ, poma gelu rigida immissa, suaviter degelantur: oleo sulphuris inuncto ferunt anthracem ilico sanari,

Echium, inquit, Ioannes Baptista Porta, viperinum caput adeò argutum nobis refert, vt ab eo nil dissideat, minimè vulgari experimento, non modò a serpente percussis, sed eos, qui antea biberunt, feriri non patitur, imò & viperæ impositum, torporem inducit & necat. Itidem mergus in aquis & mari degit; mirifico idcirco experimento contra rabidi canis morsus valet, vt ilico hydrophobi non solum aquam non reformident, sed etiam flagitent: Tumida testudo tumidum hydropicum ventrem refert, hydropicis testudo medetur. Cancer, sive aqua ex eo elicita, cancro certum est remedium. Spinosæ plantæ incautos sauciant, remanentque in vulnere aculei, spinas è corpore extrahunt, & vulneribus quæ fecerunt medentur. Sanguis è naribus fluens in sartagine exiccatus, ac pulvis naribus insparsus, aut inflatus, sanguinem sistit emanantem. Sal sitim accendit sub lingua detentus, sitim & famem sedat, sic ut per biduum quis non famescat. Thus lachryma est, ejus fuligo lachrymas suspendit: sic etiam aqua, quæ ex ovo dum decoquitur emanat; atque ita de cæteris innumeris aliis, natura benefica remedia, velut digito ad omnia corporis mala, manifesto nobis demonstrauit indicio..

Adhæc sacræ literæ nobis testantur, Moysen ligno amarissimo aquis amarulentis, ac proinde impotabilibus, immisso, eas edulcorasse. Serpente etiam in deserto, Dei iussu erecto, ab anguibus ictos curatos fuisse legimus. Et quemadmodum in exaltatione serpentis sanatio commorsis fiebat, sic in crucifixione Christi redemptio facta est animis nostris, à morsibus diaboli nobis illatis. Lupini in medio vinearum conseruntur, vt amarorem vitium ad se alliciant, cum ipsi amarulenti sint, nec nisi vino aut aqua diu macerati dulcescant. Hinc luce clarius fit, morbos non curari contrarietate seu antipathia; verum similitudine ac sympathia suaviter educi: quamobrem beneficæ naturæ munere factum est, vt vnumquodque simplex suis notis insigniatur, quibus agnosci potest, cui ægritudini corporis eliciendæ deserviat; quas notas sive signa medicus compertas habere debet, vt suos vngues priusquam medendo corpusculo microcosmi

sive

five immensæ naturæ miraculi sese temere immisceat, absq; arte itaque signata seu phyrognomica hoc fieri non poterit, qua de re Ioannes Baptista Porta volumen eruditissimum in lucem emisit, humanoque generi utilissimum, quo amplificando omnes nervi intendendi erunt, vt tandem anatomia ipsius megacosmi, id est, vires rerum omnium atque facultates, (non causæ, quas nos adsequi impossibile est) experientia duce, hisceque signis nobis innotescant; atque hoc pacto efficietur, vt tandem ars certa habeatur, & non circa qualitates & accidentia fluctuetur.

Inde videmus quantopere inter se dissideant medici, si sigillatim atq; seorsum unum quemq; de causa morbi, antidoroque adhibendo, eos consulere velis, quantoq; in discrimine versetur æger, qui horum iudicio opinioniq; subiacet. Sed dicet etiam quispiam, herbas simpliciaq; vires suas amittere, quum spiritualia reddũtur, atq; à fœcibus suis extrahuntur; dico quod solus sit spiritus qui operatur, terra autem omnis sive fæx inutilis est, nisi itidem purgetur. Proinde ex terrarũ, lapidum, mineralium, metallorum, stirpium, Zoophitorũ, animantium, sed & ex hominum corporibus, essentiæ in medicinæ usum eliciendæ, spiritales esse debent, minimèq; crudæ, aut suis cum fæcibus, quas plurimas ab origine secum traxerunt: (ut ex sublimatione vini etiam limpidissimi liquidò constat) fęces enim ab eo quavis asa fætida puditores turbidioresq; in fundo vasis relinqui constat: à nobis itaq; ęgrè habentibus, imò integra sanitate fruentibus (nempe in valetudinis conservationem) veniunt abdicandæ, aliàs plerunq; plus nocumenti, quam curationis veræ adferrè, vt ex præcedentibus patuit. Quum vice versa minima portio sive quantitas, nempe vnius grani aut cochlearis medicaminis spiritualis ac defæcati plurimum auxilij præstet, & non tantum corporis vires non dejicit, ut pharmaca vulgariter exhibita, verum è contrario eas sublevet, corroboret, ac eriget, morbusq; citra noxam, concussionemq; temperamenti corporis, ut è veste macula, eximitur. Omne enim medicamentum ejus debet esse ingenii ac facultatis ut morbum, velut spongia ex tergendo, corporis vires non lædat, sed vice versa juvet atq; confirmet, ut coniunctis tam naturæ quam medicamenti viribus, morbus suaviter exterminetur. Alias præstaret nullum intra corpus assumere pharmacum, verum herbulis in tuo horto aut alterius collectis, vt cibo medicinali: exercitatione aut inedia, diætaque uti, reliquum permittere na-

turæ,

turæ, animæque sagacissimæ vigilantissimæq; in sui corpusculi conseruationem, vt superius demonstratum est. Morbi enim immaturi sic sensim imminuuntur atq; deficiunt quorum malignitas subito excitata, vires assumit ac nocumentum sæpenumero adfert. Quod autem dicitur à Poëta

Principiis obsta serò medicina paratur
Cum mala per longas inualuere moras.

De morbis quos vocant acutos vt pleuresi aut peste capi poterit, quum ille de vitiis exstirpandis confestim fugiendisque ibidem potissimum hanc similitudinem adferat.

CAPVT X.

EX prædictis itaque apparuit, quantum in re medica prosint simplicia, quę humani corporis curationem subeunt, vires etiamque eiusdem suscipiunt, quum è fæcibus suis, terrestrique immunditia, qua scatent, explicata fuerint: hoc autem fieri poterit minimè, absque analysi siue diuisione earum vera, atque ideo in eorundem principia, quibus constant, reducenda sunt, quæ tria esse & non plura, sectione infallibili, deprehenduntur: & quæ Hermes ille Trismegistus primus multis retro seculis tradidit, asserens, in omni re corruptibili tria esse consideranda: Primum, quod est vtile, aqua; secundum oleum: tertium fæx, quæ nempe fæx postmodum, artificio mediante, sal mundissimum efficacissimumq; gignit. Quæ tria Principia tria etiam elementa, ex quibus in vniuersum omnia constant, nobis ob oculos ponunt, aquam videlicet, ignem, atque terram: non quòd idcirco aere exelementorum classe demere contendam, qui spiritus existens in rebus cunctis, vt vitæ vehiculum, lucis, calorisque in illis ipsis celatur reconditurque, resque penetrando permeat, & ne quid vacuum relinquatur, coadimplet, & vt vinculum vniuersale, non solum elementorum, sed & rerum omnium, quas connectit, firmissimum. Et quamvis nomen Dei sanctum, tetragrammaton siue quadriliterum perhibeatur, attamen si ritè inspexeris, inuenientur in eo tantum tres literæ? litera enim He in eo bis reperitur, vt eadem sunt, aër & aqua quæ filium denotat; terra, patrem; ignis autem Spiritum sanctum.

Nomen itaque Dei quadriliterum, sanctissimam Trinitatem designare videtur, & materiam, quæ etiam triplex existit vt ante tradidimus, quæ & umbra ejus dicitur, & à Moyse

Dei posteriora vocatur, & quæ ex ea creata constare videntur. Hinc Hexameron siue opus sex dierum dicitur quibus Deus cuncta creauit perfecitq;, Vt itaque Deus est trinus & vnus, sic etiam materia, ex qua cuncta creauit, triplex est & vna, vt infra ostendimus & in sequentibus patebit. Idque etiam indicare videntur Poëtarum mysteria, per Iovem ignẽ; per Plutonem, terram; per Neptunum aquam designando: Iunonem autem Iovi iunxerunt, quod ignis absque aëre non viuat, nec quicquam quod calorem insitum habet: illis enim duobus potissimum viuit, quidquid viuit; idcirco etiam aër tenuissimæ est substantiæ, vt igni seu potius luci per minima iungi possit: ne etiam homines, cæteraque item animantia terrestria aëreaque in eo degentia, (& vt vitæ spiraculum attrahentia) suffocet: eorum enim omnium chaos est, sive mansio necessaria, vt aqua piscium; terra plantarum, lapidum, ac metallorum. Quamobrem frustra creditur Aristoteli dicenti quarto Meteorum libro; In igne & aëre nihil gigni. In igne enim viuit pyrausta pennatum quadrupes animal, in ærariis Cypri fornacibus, quod per medium ignem volare & oberrare conspicitur. Salamandram quoque lacertam cute carentẽ impunè in igne versari ac viuere non possimus ire inficias, quam virulento suo gelu temperat aut restringuit. Inde ferunt, si salamandræ sanguine manus aut vestes inunxeris, igne non aduri.

Quid verò alia animalia, inquit Ioannes Langius, quorum alia in lignis intempestivè cæsis crescente Luna, teredines, cossos, & tabanos, & in niue vermiculos absque semine natos commemorem? Chameleon nec cibo nec potu alitur, neque alio quam aêre vtitur alimento. Et quid mirum, cùm ignis siue calor principium vitæ sit vna cum aëre? vt supra ostendimus, atque infra clarius de eisdem disseretur. Sturio etiam solo aere vescitur, eodemque nutritus, in tantam corporis molem excrescit, vt sexcentas libras pondo nonnunquam exuperet. At illud longè memorabilius, quod Plinius tradit: Astomorum gentem, sine ore, corpore toto hirtam, vestiri in India frondium lanugine, halitu tantum viuentem & odore, quem naribus trahant, nullum illis cibum, nullumque potum, tantum radicum florumque varios odores, sylvestrium malorum, quæ in longiori itinere secum deferunt, ne desit olfactus vt commeatu, nutriri & ali. Vitæ nostræ futuræ aliquod præbens rudimentum, & ut Homerus cecinit, cælites neque edunt neque bibunt nigrum vinum, verum

rum nectare & Ambrosia cœlesti fruuntur, hoc est, aspectu divino, unitateque illa ex qua omnes substantiæ & vnitates fluunt & conservantur indesinenter, fons enim & scaturigo omnium viventium extat vnicus, illoque pane & vino perseverant non solum hîc, sed in æternum beati, ac ob bonorum omnium vnitorum concentumq; musicalium spiritualium, quæ corporalia modis infinitis exuperant, excitatur ipsis (vt idem Poëta sapientissimus refert) risus inextinguibilis, id est, gaudium ineffabile perpetuum, & vt ad pensum denuo properem, refert prædictus Langius (libro 11. epistola 27.) de triennali puellæ inedia, quæ toto illo tempore absque vllo cibo & potu vixit: Romanorum itaque Rex Ferdinandus, ejusque à consiliis proceres, tam diuturni omnis alimoniæ fastidii admiratione commoti, veriti quoque ne quid fraudis subesset; illustrissimus, inquam, Rex Ferdinandus puellulam, nullius sibi fraudis consciam, Spiram accersitam novis indutam vestibus, medico suo, & alteri cuidam à cubiculis, viris spectatæ fidei, nocturno, diurnoque tempore in eorum ædibus asservandam dedit: Verum cum nihil fraudis in ea deprehenderetur, cuncta quoque dictis correspondererent, Rex pro sua genuina clementia & liberalitate, puellæ misertus, eam virgineo mundo decoratam parentibus reddidit, quam vidimus & nos, inquit, duodecim annos natam.

Verum Aristoteles opificem Deum cogere videtur velle ad axiomata sua, ex sensuum promptuario imprimis desumpta, quibus divina omnipotentia non astringitur, imò refragatur; qui etiam nec ex necessitate agit, vt videre licuit in prædicta puella, verùm sapientissimè, vniformiter, ac potentissimè, miraculosè, etiam nonnunquam, incomprehensibilique atque imperscrutabili modo. Quamobrem admonet Iob, *cap.* 38. Memento quòd ignoras opus Dei, de quo cecinerunt viri, & non audebunt contemplari, omnes qui sibi videntur sapientes, vnusquisque intuetur procul. Id est, nemo accedere potest, ad opificis diviniqúe illius operis intimam sive internam cognitionem, quæ causas illius continet. Sed ut ad rem redeamus: Facta est separatio aquarum (vt habet Genesis) ab aquis, factusque est aër invisibile subjectum lucis, quæ duo animam mundi vbique præsentem constituunt: invisibilis est, inquam, aër, ne visui nostro officiat, sed vt à luce illustratus, ideæ sive imagines rerum nobis conspicuæ fiant: illud insuper certum, visionem minimè fieri

fieri recipiendo, sed lumen in oculo videntis existens, lumini exteriori coniunctum, fit lumen unum, quod res externas sive potius eorum imagines in eadem apparentes nobis conspiciendas exhibet: omnis enim visio ex lumine, per lumen, & in lumine perficitur, aëre mediante. Vt totum cæleste Hemisphærium ab oculi pupilla comprehendatur, quæ tantæ exiguitatis est, ut eam quidam sapientes indivisibilem esse existimarint. Oculus igitur non secundum magnitudinem sed naturam suam lucidam sese subito instar puncti, dilatantem ac contrahentem formas rerum visibilium intuetur. Id etiam nos docet Psalmista, dicens: Conturbatum est cor meum, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum, confirmantque hæc verba Christi, Matth. 6. Lucernam corporis, oculum esse dicentis; ut oculi hominis duo sint luminaria in ipso, verum in microcosmo, posita; & quod hæc sit rei veritas, videmus animalia quædam etiam noctu acutum cernere, vt capræ, feles, noctuæ, ranarumque noctu coëuntium oculi, vt faces ardere videntur. Aristoteles autem minimè sibi constat in eo: cum enim dicat secundo de anima, visionem fieri per receptionem, tamen in tertio Metheorologiæ, non ex iride deducit speciem ad oculum, sed occuli facultatem subvehit ad iridem. Similiter secundo libro de cœlo, non demittit stellarum radios ad visum sed videndi vim erigit in cælum. Lumen autem oculorum nostrorum limitatum ac finitum, acies dici poterit, licet acies oculorum aquilæ non videatur circumscribi sive finiri, quę propterea ab occidente in orientem sese protendit. Solis iubar constanter & absq; nictu oculorum intuendo, mediante luce oculis ipsius insita, ideoq; circumscriptam habere aciem non videtur, sed lumen oculorum eius cum lumine solari symbolum habere.

Atque ut lumen oculis, sic aurium anfractuoso lacui, tortuosoque, aër usque inest, cui aër exterior commotus, sese sine mora iungit, atq; sic creatur auditio, auram autem quãdam auribus vsque inesse experimur, concha ipsis adhibita; tinnitus enim subitò oritur, etiam nullo accedente exteriore motu. Auditui affinis est olfactus, eodem enim vehiculo seu instrumento vtitur: gustus autem aqua, vt tactus terrâ; animo autem humano lumen divinum inest, alioquin Deum apprehendere, de Deo loqui, ipsum amare, illiq; coniungi non posset. Quin Cæsar Augustus tam lucidos oculos habuisse fertur, vt in quos paulo attentius oculos intuitu

defixiſſet, hos tanquam ad Solis fulgorem oculos conniuere cogeret, Suetonius quoque author eſt, Tiberium Cæſarem experrectum, etiam in tenebris, vt feles, vidiſſe.

Sed vt vnde digreſſi ſumus revertamur, videlicet ad numerum elementorum, an non animaduertimus in ovo (cui à Philoſophis vniuerſus comparatur orbis) prædicta tria neque plura elementa conſpicua fieri? quid enim aliud cortex eius, quam terræ, albumen, quam aquæ, vitellus ſiue luteum eius, præterquam ignis ſpeciem nobis exhibet? Cui videlicet orbi velut ovo, ſuo calore cludendo cuncta præfectus eſt Sol, tanquam gallus vniuerſi, omnia blande eliciens, atque ad perfectionem deducens. Et qui poſt Deum mundanæ vitæ largitor exiſtit, eiuſdemque ſopitæ, in rebus, ac veluti dormientis, vernali periodo excitator, reſtauratorque naturalis vnicus. Hinc etiam intelligitur Deus Trinitatis ſuæ imaginem rebus omnibus expreſſiſſe, homini autem ſoli impreſſiſſe. Animaduertimus enim, ut à ſummis ad ima deſcendamus, in aſtris ac Sole potiſſimum, lumen, calorem, ac motum: in vegetabilibus, vtpote plantis arboribusque, quæ vi ſpiritus vegetabilis ſiue caloribus madidi pullulant, primum folia, deinde flores, poſtremo fructus emittere: in animantibus autem viget ſpiritus naturalis in hepate, vitalis in corde, denique animalis in cerebro, qui tamen niſi vnicus ſpiritus extat, ſiue ſplendor viuificus, iecinori præbens motum, cordi calorem, cerebro autem lucem. Quo enim ſanguinis vomica ſive fons in animantibus, & præcipuè in homine, magis elevatur, conſcenditque altius, (cui ſanguini anima ſeu lumen calorificum, ſecundum veritatis, totiuſque naturæ atque divinitatis conſcium Moyſem, ineſt) eò purior, lucidior, efficaciorque effertur. Sub ſanguine etiam non tantum anima animalis, ſed etiam ſpiritualis comprehendi poteſt, quum ſalvator noſter Chriſtus, ut nobis vitam hanc mortalem conceſſit, ita per panem & vinum in corpus & ſanguinem eiuſdem pretioſiſſima converſum, vitæ non interituræ nobis indignis dedit, qui eſt vitis ſive arbor vitæ in medio paradyſi radicatæ vera & vnica Et vnde reliquæ arbores in paradyſo plantatæ, hoc eſt, homines vitam deſumunt. Hinc Vates Regius, & ponam, ait, in ſeculum ſeculi ſemen ejus, & thronum ejus ſicut dies cæli, fuit autem antiquorum reſolutiſſima ſententia in vna illa mente, qui extrinſecus in omes homines ratione formandos adveniat, ac demum in ſuum reſorbeatur Principium, naſci formam huma-

humani generis, ita ut vocarint Geniorum genus Heroicum divinumque, & Deos Heroesque postquam in corporibus fœliciter & secundum virtutem ad summæ mentis honorem vixissent, quos sanctos, modestiore vocabulo nostri nuncupant. Quamobrem, inquit, Psalmista Sacerdotes tui induantur iusticia, & sancti tui exultent, ac denuo: mihi autem nimis honorati sunt, amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum, item alio loco: pro patribus tuis nati sunt tibi filii, hoc est, Apostoli (vt interpretatur Arnobius) constitues eos principes super omnem terram, memores erunt nominis tui in omni generatione & generationem. Propterea populi confitebuntur tibi in æternum, & in seculum seculi, & vt ad pensum revertar.

Totum etiam hoc vniuersum tribus præditum esse facultatibus constat nempe vegetandi, ut in lapidibus, metallis, plantis; sentiendi, ut cunctis animantibus; intelligendi, vt in homine, cui soli Deus omnia contulit, videlicet quæ cœlum suo circunflexu sursum, quæque suo ambitu terra deorsum, & quæcunque aer intermedius continet; quodque cuncta hæc excedit, homini spiritum suum divinum ac immortalem instillavit, imaginem suam ipsi imprimendo, principemque locum in hisce inferioribus eidem attribuendo Idcirco inquit divinus Vates: Minuisti eum paulò minus ab anlis, (& vt habet textus hebræus ab Heloim, quod vocabulum spiritum Domini, Deum, aut angelos significat) gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum. Similiter alio loco: Qui redimit, inquit, ab interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia, & miserationibus. Qui replet in bonis desiderium tuum, renovabitur vt aquilæ iuventus tua: Quum videlicet resuscitabit te à morte, ut in æternum cum ipso vivas.

Prætereo hìc infimam rerum creatarum classem, nempe metallorum metallicorumque: quamvis enim tria prædicta principia, velut trias quædam salutaris, imprimis in ipsis reluceat: quia tamen altiorem exigunt indaginem, artificiumque insuper subtile ac arduum, ut eorum nempe motus, caliditas, ac fulgor, vt effectus potentissimi eruantur. Item mercurius eorum, sulphur, atque sal in alium locum reiicimus. Arcanum enim lapidis Philosophici vere continent. Videmus adhæc eorum vires in pyrio pulvere, lapide etiam Philosophorum dicto, magnete lapide ac ferro, auri tinctura, cæterisq; magisteriis, remediisque ex eisdem petitis,

multis numeris cæteras viribus ac facultate superare, vt etiam hominem in stuporem adigant, qui eorum miracula experitur, nihilq; in rerum natura sit, quod eum magis in vita hac mortali retinere queat, diutiusque, essentiis, videlicet, magisteriis, tincturisque ex eisdem extractis, ignem enim sidereum ac proinde perpetuum in se continent. Neque id mirum, dotes innumeras possidere illa, videlicet metalla metallicaq; ue: ex influentiis enim cœlestibus, in terræ gremium largissimè effusis, illa constiterunt, indeque cælestium vires abundè secum deduxêre ac retinuere, & quæ cœlestium corporum splendorem (quod nulli rei alteri creatæ contingit) præ se ferunt, ideoque quo splendidiora apparuerint, (vt aurum, argentum, mercurius Philosophorum) eo nobiliora virtutibusque auctiora dinoscuntur: Prædicta itaque lux corporum cœlestium addensata aut influens astralis colligit sese in visceribus terræ, atque imprimis montium virtuteque sua irradians, penetrans, ac implens eam, generat metalla, ibidemque ardet calor eius, in unum coactus, in cælo verò dilatata hæc lux lucet, nequaquam verò ibidem oriatur: in auro est color croceus resplendens, diaphanis corporibus calorem addit pellucidum, verum ab eis recedit: opacis autem corporibus contemperata lux, est virtus vivifica ac generatiua. Et ut ad ea, unde regessus sum, redeam: Metalla itidem ex tribus orta sunt, argento viuo, nempe ut aqua; sulphure, ut oleo sive igne; lapide seu cortice, ut terra, qua conduntur: licet tantum duo Principalia sint, videlicet aqua & ignis, argentum vivum & sulphur: Causas autem effectrices, ut dictum est, influxus habent cœlestes, eo quod semine careant, idque innuere videtur Regius Citharoedus Rigans, inquit, montes de superioribus tuis, de fructu operum tuorum satiabitur terra, Item alio loco: Terra, dicit: mota est, etenim cœli distillauerunt à facie Sinai, à facie Dei Israël. Quæ enim ibidem spiritualia existunt, subtiliaque huc descendendo corporea efficiuntur visibiliaque, quæ sursum relata denuo in pristinam naturam redire poterunt, aut evanescunt, & cum spiritus elementarem induunt naturam fit vera circuli quadratura, atque volatile fixum spiritale corporeum evadit. Similiter alio loco: Qui respicit terram, inquit, & facit eam tremere, qui tangit montes & fumigant. Atque alibi idem: Visitasti, ait, teram, & inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam. Et quamvis etiam moraliter hæc de Regibus ac populis mysticeque inter-

interpretari queant, attamen naturaliter de influentiis cœlestibus (quæ noctu potissimum, ut meteora cuncta, huc derivantur, atque in hæc inferiora defluunt) intelligi quid vetat?

Somnia itaque hominum sunt, ex halitibus atque vaporibus terrenis metalla metallicaque produci: frigore autem ibidem concrescere ac detineri influxus cælestes veritati consonum est: Terra etenim in se inanis est & vacua, nisi è cælo, cælestibusque viribus substantialibus, iisque infinitis, imbuatur imprægneturque. Et vt D. Iacobus asserit: Omne datum optimum & omne donum perfectum de sursum est, descendens à Patre luminum. Vnde insuper tantæ vires ac facultates illis, vt præfatum est? nunquid ex illis vaporibus atque halitibus Aristotelicis ex aqua & terra conceptis provenire possent? & quæ virtutes rerum omnium creatarum superant, multisque parasangis, vt dicitur, post se relinquunt; vt Chemia ars præstantissima multifariam experitur ac docet eorumque arcana potissimum (præ artibus aliis cunctis) eruere conatur: quum unum ex iis simplex, vtpote aurum, argentum, stibi, argentum vivum, aut sulphur, præparata atque extracta vt decet, omnes de corpore humano morbos depellere queant: sic ut neque herba aut animantia, in viribus, illis conferri, aut proprietatibus, possint. Per fortitudinem enim cælestium existimavit Hermes illa progigni, aut per concursum radiorum stellarum omnium in vno puncto, vt Ptolomeus putavit, id quod fulgor in ipsis, vt lux corporea addensata, quam prætendunt, apertè demonstrat: fulgor enim qui luteus est, Principium rerum omnium præ se fert, nempe calorem: color autem cœruleus, alterum primordium, videlicet aërem, demonstrat. Nam licet nobis conspicuus non sit aër: attamen sub finem obtutus aciei nostræ, talis in cælo nobis apparet, nempe cæruleus; namque ibidem obscuritas quædam, ob defectum visus, quæ luci remista, cæruleum parit colorem: prædictorum itaque duorum, flaui, inquam, & cœrulei sive nigri, cælestium colorum miscella, terræ omniparenti virorem induit, gramineo lætissimóque fuco cuncta penè inde prosilientia depingendo decorandoque: erroneum autem est ex atro colore solo, viriditatem nasci, non enim ex terra, sed ex aqua, oritur illa mediante calore.

Sed ut ad rem revertar: Dicet aliquis; quomodo influentiæ prædictæ metallorum (vt sic dicam) parentes montes

penetrabunt, atque sese illis insinuare poterunt, respondet Propheta regius; Montes sicut cera fluxerunt à facie Domini, à facie Domini omnis terra. Tum alibi præparans montes in virtute sua accinctus potentia, ac denuo idem: Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ, commota est & contremuit terra. Hinc metallorum fossores sivæ metallici affirmant, ubi hujuscemodi coruscationes sive fulgurationes apparuerint, certissimum iudicium fore, inibi metalla condi. Sed unde radiorum eximius ille fulgor? nunquid ab aqua hac inferiori, & à terra siue luto terrestri, aut ex halitu atque vapore vtriusque consurgentibus fabricarunt Archæi illi terrestres, sive natura ipsa? aut gummarum tralucidum fulgorem ex prædictis, nempe aqua ac luto, eruunt? Nullo pacto hoc videtur admittendum, aut rationi experientiæque consentaneum, quæ tamen opinio hominum animos hactenus ita possedit, ut erui non possit, neque crystallum ex nive frigore concreta ad tantam duriciem pervenisse, cum in montibus, si quod sit, remissum erit frigus. Verum virtutes cœlestium hos effectus edere, (quorum semina apud nos minimè extant) nemini dubitandum. Hinc Proculus; Elementa, inquit, quæ in cœlo, sunt sublimitates & excellentiæ elementorum inferiorum, quum illa quæ in terris sunt, tantum fæces eorundem existimandæ sint, imò corpora mixta potius quam elementa. Sed & meteora cuncta penè hìc reperta è cælesti regione defluxisse verisimile, Quamobrem, inquit, divinus citharoedus. Qui dat nivem sicut lanam, nebulam sicut cinerem spargit. Mittit crystallum suam sicut buccellas, ante faciem frigoris ejus quis sustinebit? Item alio loco: Et mandavit nubibus desuper, & ianuas cœli aperuit, & pluit illis manna ad manducandum, & panem cœli dedit eis. Panem angelorum mandûcavit homo, cibaria misit eis in abundantia. *Huiusmodi manna etiamnum ex aere defluit, ac plantis insidet, inquit, Livinus Lemnius*, ea propemodum forma, ac saporis dulcedine, qua in Bibliis manna describitur, cuius usu multis annis pasti sunt Israelitæ.

Præterea in India & maximè Prasiorum regione liquidò melle pluit, quod in herbas decidens, mirificas pastiones ovillo & bubulo pecori præstat. Idem D. Ioannes in Apocalypsi, dicit, pavimentum supernæ civitatis factum ex auro; Id est, influentias ejus aureas esse, Et Iob vlterius properans asserit, glebas terræ illius regionis supremæ fore aureas, in eaque regione non tantum aurum, sed & ferrum & æs precio-

preciosum inveniri. Et ut figuraliter loquitur Moyses in Deuteronomio, dicens: Lapides eius regionis sunt ferrei, & ex montibus illius effossum est æs. Et quia in terra promissionis non sunt lapides neque venæ metallicæ, inquit, Frăciscus Venetus Minorita, cum ex montibus eius non effodiatur æs, aut quodcunque aliud metalli genus, necesse est intelligere hunc locum de regione meliori, nempe suprema. Legantur adhæc prodigiorum ac ostentorum scriptores, & cessabitur de hisce amplius dubitari. At vanas istas opiniones nobis peperit Aristoteles, quibus plusquam divinis oraculis, imò ipsi veritati, tribuitur à plerisque, (ipsum naturæ Deum nuncupando) videlicet meteora cuncta ex terra ac mari sursum attolli, ac inde denuo decidere, ac cælum à qualitatibus contrariis reddatur immune, & sic perpetuò, & non aliàs durare posse.

Quum veri theologi, virique sanctimonia & eruditione clari, omnisque sacra scriptura prædictis placitis reclamet ac adversetur. Nonne Isidorus, Ambrosius, Basilius Magnus, astra dicunt esse corpora ignea, ne autem ardore suo solvantur, aquas quæ super cælos sunt, prohibere? In hanc sententiam loquitur D. Petrus, Epist. 2. cap. 3. Properantes, inquit, in adventum Domini, per quem cæli ardentes solventur, & elementa ignis ardore tabescent, novos cælos, & novam terram, & promissa eius expectamus. Item divinus Citharœdus hoc ipsum confirmat, dicens: Extendens cælum sicut pellem, qui tegis aquis superiora eius. Aristoteles verò in multis ut naturæ cuncta tribuat, omnipotentiæ autem divinæ detrahat, laborare videtur, dicendo Solem, absumendo quibusdam in locis aquas, efficere ut terræ superficies emineat.

Quid itaque dicemus de regionibus sub polis mundi frigidissimis, quales sunt septemtrionales, quæ latissimè patent? attamen Solis æstu minimè detectæ, verum Dei nutu sic positæ atque situatæ ab orbis exordio. Et si tantus fervor Soli insit, ut etiam maria absorbere queat, unde vis ipsi tanta? num ex reflexu radiorum eius solum, vel potius ex insito proprioque calore? Adhæc Philosophorum turba verissima: Stellæ, inquit, sive astra cum sint ignea, utique causa coctionis & fomenti sunt: ut autem mensura essent, & suum officium rectè facerent, Deus inter ea, & terram, resque fovendas, aëra constituit, qui stellas contineret: ne præsertim Solis flamma, taceo de cæteris omnia subsistentia comburat. Qualitates itaq; primæ, ut calidum, frigidum, humidum, & siccum à cælesti

regione huc dimanare certum est. Neque enim (ut ad pensum revertar) obstat, inquit, Franciscus Valesius, corpora esse à Deo creata, ut deleri possint: non enim ab ulla naturali causa, sed ab ipsomet Deo, qui ea creavit, delenda dicimus; neque sanè in nihilum, (non enim hoc dignum censent Dei bonitate) sed in alia essentialiter perfectiora, in quibus perfectiones eorum maneant eminenter, demptis mobilitate cælestium, ac corruptione elementorum, quæ imperfectiones sunt, velut etiam cum mutantur naturales formæ in aliam perfectiorem, non vocantur interitus, sed ortus.

Insuper refert Theophrastus laserem ortum in Aplurea, ab imbre quodam crasso cum in ea mundi parte fuisset nunquã, atque ibidem sylvam ingentem prosiluisse, ubi nulla antea extitisset arbos. Hoc pacto plurimas sylvas sponte exortas fuisse plerisque in locis è semine cælesti, veritati consonum erit. Nonne dicet Aristoteles ex terra, nõ autem ex influentiis cælestibus originem habuisse prædicta?

Quid insuper dicemus ad divini Vatis verba ista, Saturabũtur ligna campi & cedri Libani quas plantavit, ibi passeres nidificabunt Deus itaque illas ibidem plantavit passeresque ex aëre nempe cælesti regione produxit, scimus insuper e prçcelsis rupibus, abietes aliudque genus arborum certissimarum erumpere in Noruegia, quas cælitus ibidem radicatas fuisse nemini dubium fieri potest, cum terra, ut sæpedictum, inanis sit & vacua, quod axioma divinum est, ac à Moyse proditum. Dixit item Aristoteles de ignis natura esse, utpote sursum feratur, non autem deorsum: quum omnis ignis sive calor naturalis (ut aqua & aër) deorsum in rerum componendarum mixtionem properent: si verò de igne præter naturam hoc est, artificiali dicto intellexerit, verum dixisse putabitur: sed in hoc erravit, non distinguendo inter hunc & illum, quum potissimum de naturali verba fecisse videatur. Quapropter, inquit, D Paulus; Deus novit cogitationes sapientum, quoniam vanæ sunt. Et alio loco. Videte ne quis vos seducat per Philosophiam, & inanem fallaciam, secundum opiniones hominum. Sic obiecta sensuum, utpote colores, soni, res quæ gustantur, tanguntur, & odorantur, quãvis ab Aristotele, ac sui sequacibus, in accidentium censu habeantur, corporea attamen sunt ac subsistentia: substantia enim auri præcipua est eius color sive tinctura, quæ ab eo arte elicitur: sic etiam corallorum, plantarum, gemmarũ, aromatum colores omnes, licet spirituales, corporeæ etiam sunt, &

non

non tantum corporeæ verum etiam in quibus vis ac energia totius rei continetur: Exemplum manifestum in æthiope, qui non tantum extrinsecus nigredine induitur, sed & ater ille color intrinsecus in sanguine eiusdem delitescit: proinde non tantum frustra lavaretur, ut candidus fieret, imò ne excoriatione talis efficeretur: cruor enim eius in extima corporis superficie pellem usque novam nigricantem prætenderet. Sic soni vehementiores auditum lædunt, Musica non tantum aures demulcet, sed etiam corporis malè affecti animique intemperiem ad temperantiam ac sanitatem sæpenumero reducit, aut ad vaticinandum mentem humanam dilatat & excitat. Quapropter Elizeus Propheta adduci sibi Psaltem voluit, quumque caneret Psaltes, facta est super ipsum manus Domini, & prophetavit. Et Saul Rex remissius à furore habuit Davide citharam pulsante. Quid etiam odores corpori sint, patet exemplo apum, qui odore non tantum vitam trahunt, verum etiam tanta copia mellis ac ceræ inde superest atque redundat, ut naves onerariæ inde adimpleantur floribus unde ea ipsa hauserunt illæsis. An etiam gustuum obiecta corpulenta sint? consulant, qui ea de re hæsitant, Apicium, gulæ atque mensurarum instructorem profusissimum.

De tactus obiecto, utrùm corporeum sit, nihil dicam: quũ lippis, ut fertur, ac tonsoribus id notum sit. Dicant mihi Aristotelei, si colores cæteraque, quæ dicta sunt, accidentia erunt sive qualitates, quid est, quod ipse voluit hisce verbis: τὸ τί ἦν εἶναι? quod interpretatum sonare videtur: Quid quod aliquid est? quibus verbis intelligi voluit rerum quarumcunq; substantialem, ut sic dicam, essentiam, per symbebicos autem sive accidens, quod per se non potest subsistere, sed ut in alio hæreat necesse: sic folia, flores, fructus accidentia erunt arborum, item gummi genus omne, atque sic de cæteris infinitis, imò hominis anima erit accidens, & ut Cicero inquit, libro de divinatione: Ergo & ij, quorum animi spretis corporibus evolant, atque excurrunt foras, ardore aliquo inflammati seu incitati, cernunt illa profectò quæ vaticinantes pronuntiant, multisque rebus inflammantur eorum animi, qui corporibus inhærent. Voluit ergo humanas mentes esse accidentia Cicero? minimè gentium. Memini itaque me aliquando in scholis hosce versus in laudem Aristotelis factos legisse:

Summus Aristoteles trutinando cacumina rerum
In duo divisit quidquid in orbe fuit.

Vide-

Videlicet in substantiam & accidẽs, ut ipsi volunt, qui illi nomen dederunt. ex quibus relinquitur Deum etiam idolum, hoc est, phantasma, creasse: quum cuncta quæ Deus creaverit substantialia sint, spiritualem aut corpoream subsistentiam sortita, aut utramque, ut sunt omnia, quæ sub cælo proveniunt sive nascuntur, quæ etiam separata ab hac mole corporea, disparent, aut evanescere nec ultra videri percipiuntur: residuum autem suo spiritu, anima seu luce destitutum, instar terræ ac pulveris inane relinquitur, cùm nihil subsistere (inquit Franciscus Venetus) possit in hoc mundo, quod non repletum sit spiritu vitali, aut divinitatis particula sit. Hinc divinus Psaltes. Auferes spiritum eorum, ait, & deficient. & in pulverem suum revertentur. Sic ars Spagirica extrahit seu separat omnem virtutem substantialem a rebus cunctis sublunaribus, relicta terra inani ac vacua.

Quamobrem creatæ res omnes, respectu opificis Dei, eiusque omnipotentiæ, (ut qui solus dicit: Ego sum, qui sum. Et propterea ait divinus vates, Tu autẽ idem ipse es: itidem Iob: Quis, inquit, potest facere mundum de immundo conceptum semine, nonne tu qui solus es?) Accidentia verè dici ac pro talibus haberi debent, cui nempe Deo nihil neque præteritũ, neq; futurum quicquam, sed præsentia cuncta. Quapropter, inquit, divinus Citharœdus: Annuntiaverunt cœli justitiam eius, populo, qui nascetur, quem fecit Dominus. Ac iterum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Qui scilicet filius est verbum, per quod omnia facta sunt. Hinc vocatum est ὤν, id est ens, quod substantiam præbeat rebus cunctis, causa supereminens, fundatrix causa. Hierotheo dicitur, ens supersubstantiale, producens omnes essentias, illisque nutrimentum suggerens, ut perseverent. Quod asserente D. Dionysio, cuncta in se comprehendit, continens in se virtutes omnes excellentissimè abundantissimeque, dans inde influentiam rebus cunctis. Hebræis dicitur causa infinita, causaque causarum omnium, ac substantia super omnes substantias, de se ipsa, & infinita ἀπειροδύναμος potentia. Quoniam dominatur, inquit Propheta, in virtute sua in æternum. Erit itaque Aristoteli pulvis inanis, substantia, detractis luce vitaque una cum viribus universis, qui datus est serpenti in cibum.

Hinc convincitur ipsum multa de substantia ac quidditate disseruisse, attamen eandem minime cognovisse: Rectius autem naturam duum generum esse dixisset masculinam & fœmininam, agentem & patientem. Alioquin illud minime cõ-

staret

ſtaret quod aſſerit ipſe, naturaliſſimum eſſe procreare ſibi ſimile, proinde melius in rerum natura nos inſtituit Moyſes, qui de capite ac Principe rerum omnium naturalium protoplaſto videlicet pronuntiavit quod Deus maſculum & fœminam creaverit, eos dixit in plurali numero, quod Evam nempe fœminam in ſe contineret, ſed & res cęteræ omnes in uſum mortalium conditæ, etiam aſtra ipſa præfatam naturam hãc, expreſſe aut tacite referre conſpiciuntur. Poëtæ denique rerum materalium myſtæ, Iupiter, dicunt, & mas eſt & fœmina neſcia mori, per Iovem univerſum iſtud ſignificare volentes. Lux itaque, & unde vita viresq́ue rerum emanant, accidens ipſi eſt, ut ſuprà oſtendimus, ut ipſemet aſſerit libro ſecundo animalium: φῶς παρȣ̃σια τῆς ἕξεος τȣ̃ διαφανȣ̃ς. declaravit enim lucem habitum, ut contra Empedoclem oſtenderet, non eſſe corpus ipſam lucem, quod ipſum διαφανὲς eſſet corpus: duo autem corpora in eodem loco eſſe non poſſe. Iulius verò Cæſar Scaliger, qui licet totus ſit Ariſtoteleus, attamen haud ſcio, inquit, an rerum cæleſtium ulla ſit excellentior ipſa luce, ut mihi religio ſit eam interire poſſe, ſi autem non interit, vita immortalis ex ea oritur: ſed non diſtinxit inter lucem creatam & increatam, ut neque Franciſcus Georgius Minorita. Communis verſio habet, inquit; fiat lux, veritas autem ſit lux; quæ lux, ait, non eſt facta, ſed rebus communicata, etiam obſcuris indita, ut illuminet eas. Verum mihi diverſum videtur, videlicet Deum lucem creaſſe, quæ diſtingui debet à luce increata. Idcirco Moyſes ut indicet omnia perfecta fuiſſe beneficio illius lucis, poſtquã creaſſet Deus cœlum & terram, inanem, vacuam, caligineq́ue profunda opertam, ſtatim introduxit lucem, per quam & vita & forma dari debebat rebus, virtutibusq́ue adimpleri: Lux enim & calor non tantum vim gignendi propagandique præbent, verùm eandem elargiuntur in infinitum. Inde dicitur: Creſcite & multiplicamini, & replete terram.

Prædicta verò lux Soli, Lunæ, cæteriſq́ue ſideribus imprimis inſita fuit, ut univerſis deinceps rebus ab iiſdem influxu perenni communicaretur. Quod autem de luce increata atq; æterna non participent cæteræ res, ſed homo tantummodo manifeſtum fit ex Iſaia propheta: Non occidet, inquit, ultrà ſol tuus, & luna tua non minuetur, quia erit tibi Dominus in lucem ſempiternam. Vbi inſuper declarat, omnia propter hominem eſſe creata, ac homini animum immortalem lucemq́ue divinam ac increatam ineſſe. Quod autem lux in

cor-

corpore diaphano non permaneat, efficit quòd ea ab initio illi radicitus non fuerit per minima coniuncta: Veruntamen in ipso operationes quasdam exhibet, ut in trigono pellucido solido nempe crystallino videre est. Solis radios in unum coactos, rem obiectam incendere, iucundaque spectacula varia præbere: at in ipso pellucido prædicto corpore persistere non potest, imò in animatis non permanet usque, licet ab initio iis sit insita atque remista, quin etiam eius vires ac facultates, ob organorum corporis defectus imminutæ, paulatimque deficientes, tandem iisdem immoriuntur.

Id ipsum etiam de homine sacræ literæ testantur: Spiritus meus, inquit Dominus, non permanebit in homine, quia caro est, id est, in quantum carnalis est. Quapropter dicit Apostolus: Seminatur animale, resurget spirituale. Mundus enim hic, ut rudimentum, monogramma ac præfiguratio est futurorum. Proinde voluit nos Christus regenerari in aqua & Spiritu sancto, atque sic repurgari confirmarique in nobis primordialia illa elementa aquæ videlicet & ignis: Ideoque verè pauper & inops etiamnum est homo, parare enim non potest sibi vitam imò minimè retinere acceptam, verum Apostolus, inquit: Qui mortuus est, iustificatus est à peccato, nisi enim granum in terram cadens mortuum fuerit ipsum solum manet, mortuum autem multum fructus feret, videlicet immortalitatem ac beatitudinem, nam tunc fluent de ventre eius aquæ salientes in vitam æternam. Quamobrem, inquit, Propheta: quum dederit delectis suis somnum, hoc est, dormierint siue è vita hac excesserint. Ecce hæreditas Domini apparebit, filii unigeniti sui merces fructus ventris Mariæ virginis. Sicut vero sagittæ in manu potentis, ita filii excussorum, id est, iræ divinæ ab illo abigentur. Cui sententiæ divinissimæ non subscriberet Aristoteles qui hunc mundum perpetuum atque increatum statuerit, eumque à cælo, velut Deo usque promanantem: causas rerum omnium à calido, frigido, humido, atque sicco venari ac indagare docuit: continuũ in infinitum dividi posse: Et quomodo in infinitum litigare ac altercari possimus, instrumenta tradidit, ridere homini proprium esse primo modo: & quamobrem flere similiter nõ proprium homini? quum noster salvator, qui perfectissimus omnium hominum extitit, nunquam visus est ridere, flere autem sic? Cur insuper Democrito ridere magis proprium quàm ipsum flere Heraclito Philosopho? cum etiam infantes à ploratu, à risu autem minimè, vitam incipere animadvertimus?

Omne leve sursum tendere, grave autem deorsum, nos docuit in Physicis Aristoteles: sed quis idiotarum id ipsum ignorat? Verùm aliæ proprietates hominis indagandæ erant, de quibus infrà copiosius. Et quidam, cuius nomini parco: Verissimè, inquit, illud dictum ab Aristotele, si quid aliud, intellectum hominis non posse aliter intelligere, quam phantasmata intuentem: atque adeò nihil in eo esse posse, quod prius non fuerit in sensu: quod si ita est, homo ut brutum interitui subiacebit, neque Deum auctorem vitæ suæ cognoscere poterit, ut Aristoteles non videtur cognovisse. Quid igitur est in homine, quod intelligit spiritualiter Deum? Respondebit arx eloquentiæ Cicero, lib. primo de legibus: Et quamquam alia, inquit, quibus cohœrent, homines è mortali genere sumpserunt: animum tamen ingeneratum à Deo, ex quo verò agnatio nobis cum cælestib. vel genus vel stirps appellari potest. Itaque ex tot generibus nullum est animal præter hominem, quod habeat notitiam aliquam Dei: deq; ipsis hominibus nulla gens est, neque tam immansueta neque tam fera, quæ non, etiamsi ignoret qualem habere Deum deceat, tamen habendum sciat. Ex quo efficitur istud, ut is agnoscat Deum, qui unde ortus sit quasi recordetur & noscat. Iam verò virtus eadem in homine ac Deo est, neque ullo alio ingenio præterea. Hactenus ille.

Quid insuper est, quod extra corpus in extasim rapitur? Quid quod Deo unitur in sacra sinaxi? Quid est quod Christus salvator asserit de homine? Si haberet fidem tantillam sicut est granum sinapi, (quod minimum est omnium gtanorum) diceret montibus, & transferrent se. Item David Propheta dixit, & Christus repetiit: Ego dico, inquit, Dii estis vos, & filii excelsi omnes. Ac quid in homine est, quod, attestante Lazarello, nisi mens hominis pura, quæ puros generat spiritus? Quid est quod incitat hominem ad adorandum Numen divinum, quod ipse non videt, nisi mens ipsa, ipsique supplices offerre preces æstuat? Quid est quod tam in ætate provectis quam pueris, ob dolorem, ob angustiam ingemiscentibus ac eiulantibus, incitat, divino quodam instinctu, ad implorandum Numinis siue Domini supremi auxiliũ, liberationemque ab eodem malo? Quid est quod artes omnes reperit atque in lucem eruerit? Quid est quod verè contemplatur Deum? certè nihil præterquam animus humanus, cui nihil in prædictis commercii cum idolis, cum phantasmatibus Aristotelicis: sed ut nubes crassæ, Solis splendorem,

dorem præpediunt, ita phantaſmata veracem de Deo, rebusque ab ipſo creatis, intelligentiam excludere certo certius eſt.

Quamobrem quid ad vitæ commoditatem, naturæ ac Dei cognitionem, prædicta ac ſimilia ſomnia conferunt Ariſtotelica, atque ſic κυμινοτομεῖν, veritate profligata, nihil præterquam umbras captemus. Divinus autem Pſaltes nos rectius paſſim & phyſicam ac metaphyſicam (quæ ſimul tradi debent) docuit, Deum precando. Emitte lucem tuam, & veritatem tuam, ipſa me deduxerunt, & adduxerunt in montem ſanctum tuum, & in tabernacula tua. Id eſt, indiderunt mihi cognitione tui, ac rerum à te creatarum, qui es lux vera intellectus agens, hoc eſt, illuminans, veritas ac vita, atque inde fruitionem bonorum omnium affluenter cumulatimque indipiſci nos docuit. Similiter alio loco: Illuminans, ait, tu mirabiliter à montibus æternis, conturbati ſunt omnes inſipientes corde. Nempe qui illam, lucem intueri negligunt. Quamobrem Iobus, inquit, ipſi fuerunt rebelles lumini neſciverunt vias eius nec reverſi ſunt per ſemitas eius. Item alibi: Vates Regius: Quoniam, inquit, non cognoſco literaturam, introibo in potentias Domini, Domine confitebor juſtitiæ tuæ ſolius. Meditatus ſum in omnibus operibus tuis, in operibus manuum tuarum meditabor: æquitas teſtimonia tua in æternum, da mihi intellectum & vivam: ac iterum, quoniam tu illuminas lucernam meam, hoc eſt, intellectum meũ corporis caligine obnubilatum, Domine Deus meus illumina tenebras meas & tunc ſcapulis, id eſt, radiis ſuis obumbrabit tibi & ſub pennis eius ſperabis, hoc eſt, ab angelis eiuſdem proficies atq; tutaberis. Docet nos itaque hiſce locis Propheta, initium ſcientiarum artiumque omnium à Deo ſeu unitate ſumma ac perfectiſſima, minimè verò à pluralitate opinionum aut phantaſmatum, petendum: éo quòd ab ea fluat ac derivetur omne bonum, omnis eſſentia, atque intelligentia rerum omnium ſubſtantialium: Nihil enim ſubſiſtere poteſt, niſi ratione iſtius unitatis, nec quicquam in perpetuum vivere aut ſubſiſtere citra eam, & abſque, refluxu ſeu reditu ad eãdem quia in manu eius ſunt omnes fines terræ. Sicut rerum diviſio poteſtatẽ unamquamq; debilitet, unio verò reſtituat in exemplaris ſui ideam. Proinde ſapienter putavit Pythagoras: In omnibus omnia eſſe. Indicare volens, unionem, quæ eſt in omnibus, eſſe neceſſariam ad nexum, durationem, atque perpetuitatem eorum qua unio à Deo rebus omnibus

indita verè dici poteſt deſiderium & amor eorundem quo vinculo unientur in perpetuum.

Propheta itaque loquitur in perſona Dei. Cœlum & terrã ego impleo. Spiritu videlicet amore ac lumine meo. Item D. Paulus: Portans cuncta verbo virtutis ſuæ. Dum autem illius bonitas, potentia, amor, atque ſapientia cuncta ideis ſive virtutibus expleat, nullamq́ue circumferentiæ partem relinquat inanem, ac nos virtute illius radij ab infinito centro ad infinitam peripheriam effluentis divinum aliquid in omnibus æſtimamus.

Proinde homines inhabitant orbem terrarum, qui eſt ipſius Dei, ita ipſe Deus inhabitat mentes hominum, quæ ſunt templa Dei viva, ſecundùm Apoſtolum. Quamobrem dicit divinus Citharœdus: Omnes gentes, quaſcunque feciſti, venient & adorabunt coram te, & glorificabunt nomen tuum. Quia magnus es tu, & faciens mirabilia, tuq́ue Deus ſolus, ſine quo nihil eſt, nec extra ipſum quicquam eſt, neque ſubſiſtet unquam vel minimo momento. Quapropter idem Propheta exclamat, dicens: Inclina Domine aurem tuam, & exaudi me; quoniam pauper & inops ſum ego. Et Salvator noſter Chriſtus docuit nos petere à Deo Patre panem noſtrum quotidianum, eo quod ex materia fluxili, videlicet aqua ſine ſemine, originem ſumpſerimus; ratione corporis, imò animus etiam noſter indiget ſuo inſuper alimento, pane videlicet ſubſtantiali, quo paſcit nos Chriſtus Deus noſter, ut in perpetuum vivamus. Idcirco dicit Propheta: Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis potabis eos; quoniam apud te eſt fons vitæ, videlicet Chriſtus filius Dei, & in lumine tuo videbimus lumen, nempe Spiritum ſanctũ. Itaque hiſce Davidis Prophetæ verſibus apertè demonſtratur ſanctiſſima Trinitas, ut alio loco ab eodem ſignificatur: Benedicat, inquit, nos Deus, Deus noſter, benedicat nos Deus, & metuent eum omnes fines terræ. Hoc etiam verſu divinitas ſuprema ter repetitur, ut indicet trinum eſſe & unum Deum.

Poſuit enim Deus (ut ſacræ literæ perhibent) in medio paradyſi arborem vitarum, ſupple, Chriſtum, à cuius plenitudine omnes ſpiritus immortales, videlicet angeli & homines, vitam accipiunt immortalem; idcirco ab ipſo, in ipſo, & per ipſum facta ſunt omnia. Quamobrem dicitur Pſalmo 88. Semel juravi in ſancto meo, ſi David mentiar; Semen eius, quod interpretatur manus fortis, quæ Goliath debellavit, id eſt,

peccatum, æternum manebit. Sub nomine Davidis ibidem Christum celebrando, qui dicit, Ego vici mundum, & alibi, Jam Princeps huius mundi eiectus est foras, per me videlicet, præsens tempus pro futuro ponendo, ut sacra scriptura assolet, eo quod certa & vera prænunciat.

Quod etiam per aquas intelligantur homines patet per Prophetam, qui ait : Flumina plaudent manu, id est, homines, simul montes exultabunt, hoc est, cœli, & qui præsident ipsis intelligentiæ. Item alio Psalmo: Elevaverunt, inquit, flumina Domine, elevaverunt flumina fluctus tuos, elevaverunt vocem suam. Mirabiles elationes maris, hoc est, Regum & populorum, mirabilis in altis Dominus. Deus enim dicitur mare altum, inquit Franciscus Venetus Minorita, ex quo oritur humanum genus. Principium etiam rerum omnium est aqua, finis autem earundem est homo: cætera autem omnia in usum eiusdem producta esse perspiciuntur. Quod confirmatur verbis Prophetæ, dicentis: Domini est terra & plenitudo eius, orbis terrarum & universi qui habitant in ea. Quia super maria fundavit eam, & super flumina præparavit eum. Et ut indicet se de microcosmo loqui sive homine, (qui ex elemento aquarum tam supercœlestium quàm inferiorum desumpsit originem) sequitur : Quis ascendit in montem Domini, & quis stabit in loco sancto eius? innocens manibus & mundo corde, &c. hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo. Item Psalm. 118. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam.

Sed interrogabit quispiam : Cum omnia essent in Deo ab æterno, cur hunc mundum visibilem, magnum ac parvum, exteriorem videlicet hominem creavit, atque particulares homines seorsim mediante materia distinxit, illosque statim à mundi creatione labi permisit, eiusque indignationem incurrere? ut nempe amor tum ob creationem uniuscuiusque particularem, tum ob redemptionem eiusdem, erga creatorem servatoremque excitaretur indicibilis. Si enim in Deo velut anima universali viximus & exultavimus omnes spiritualiter, quantum maius erit gaudium, atque exultatio ineffabilior, postquam unaquæque creatura seorsim ac simul omnes, nempe salvandi, laudabunt ac benedicent Dominum? tum erit quod dicit Propheta : Sicut lætantium omnium habitatio in te. Ac iterum : Quoniam cogitatio hominis confitebitur

tebitur tibi, & reliquiæ cogitationem diem festum agent tibi. Ac denuo idem ne sileas, inquit, quoniam advena ego sum & peregrinus, videlicet in hoc terrarum orbe, sicut omnes patres nostri, remitte mihi, videlicet delicta mea priusquam abeam ex hoc mundo, & amplius non ero videlicet hîc peregrinus, sed incola ac hæres in terra viventium.

Atque sic aperti sunt thesauri sapientiæ, potentiæ, atq; bonitatis divinæ. Verùm postquam exiverit animus sive mens uniuscuiusque à Deo, ut ab Archetypo, atque in generationem abiit, induit quidem essentiam, videlicet materiam, corpus suum, sed fluxibile, singulisque momentis mutabile, alterationi interituique obnoxium; quod proinde absque alimento subsistere non potuit, ut nec ignis absque pabulo. Propterea ait Propheta: Flumen Dei repletum est aquis, parasti cibos eorum, quoniam ita est præparatio eius. Rivos eius inebria, multiplica genimina eius, in stillicidiis suis lætabitur germinans. Benedices coronæ anni benignitatis tuæ, & campi tui replebuntur bonitate, &c. Ex illo enim flumine, ex illis aquis viventibus cœlestibusque orta sunt, atque oriuntur indies, tam semina quàm fructus, plantæ, arbusta, atque animantia, in productionem ac conservationem filiorum hominum, donec in Sabbathum sive requiem suam sempiternam perducantur; quod uni citius, alteri tardius, aliis verò nunquam eveniet, atque tum complebuntur verba Prophetæ dicentis: Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis meæ tu es. qui restitues hæreditatem meam mihi. Ac denuo: Redde, inquit, mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.

Et licet spiritus cœlitus instillentur fœtibus in utero materno organisatis, ut sic loquar; formatisque, attamen adhuc ideæ sive nomina eorum manent penes Deum inscripta libro vitæ, id est, æternitati. Idipsum videtur Salvator noster indicare, quum dicit: Angeli eorum semper vident faciem Dei. Aliàs enim spiritus noster perseverare non posset in illa charitate ac beatitudine, ut in hac vita minimè persistit; & hoc evenit ratione materiei, quæ usque fluit, nec in eodem statu hominem permanere sinit.

Quamobrem dicit prædictus divinus Citharœdus: Torrentem pertransivit anima mea, forsan pertransisset anima mea aquas insuperabiles, hoc est, perpetuo destinarent fluxui, nisi tandem à spiritu recto, sancto ac principali divinis

confirmaretur. Idcirco alio loco ait: Statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Atque in hoc implorat auxilium divinum, dicens: Periit fuga a me, hoc est, jam à corpore fugaci exemptus sum liberque factus, & non est qui requirat animam meam, nisi videlicet tu Deus meus. Clamavi ad te Domine, dixi; tu es spes mea, portio mea in terra viventium, tibi enim coniungi anhelat, ut finem suum, id est, beatitudinem consequatur.

CAPUT XI.

EX tribus elementis cuncta constare in pręcedentibus enarravimus, & non pluribus, videlicet aqua, igne, ac terra; aërem autem ostendimus unius ac eiusdem esse naturæ cum aqua, ac in nomine sanctissimo tetragrammato utrumq; contineri sub elementis sive literis He & He, & illa tria ex uno prodire demonstrabimus, ut etiam mathematum magistri tria imaginantur principia, attamen ex uno producta, exempli gratia: Lineam, superficiem, atq; corpus, hoc est, longum, latum, atque profundum ex puncto deducunt, quod Epicureorum dogmati subscribit, qui ex atomis cuncta creant, ut Pythagorei ex numeris videlicet & unitate ut causa efficiente: ac dualitate ut patiente, sive materia indefinita: cum enim ab unitate recessum fuit in immensum fluctuatum fuisset, nisi pulcherrimo ordini hanc mundi machinam astrinxisset circumscripsissetq; aristotechnes omnium. Vellus etiam Aureum ex tribus constat in vase proprio positis atque perfectis, & ista tria unum verè sunt, videlicet aqua sicca sulphurea septies sublimata, quam Geber vocat spiritum fœtentem, & aquam vivam fore, cuius regimen item unũ extat, & Mercurius Philosophorum nuncupatur, ab innumeris quidem Chymistis anxiè quæsitus, à rarissimis offensus, attamen nequaquam absque nutu Dei, & qui alioquin infinitos pessum dedit ac daturus est, addit præfatus Geber: Medicinam, ait, componunt, quæ ei quod non est, id est, auro æquipollet cum alteratione sua, & quæ nec mundo convenit, nec mundi partibus, donec motor in sublimi naturæ mobili quieverit incorruptus.

Et ut ista dilucidiora reddantur, considerandum, naturam substantiamque elementorum non imaginativè neque phantasticè, sed verè, ex materia prima initia sumpsisse: nam ut Deus unus est & trinus, (ut fides nostra Christiana perhibet) reique

reique veritas docet, unicam quoque materiam creavit, nempe aquam, quam in tria discerni aptam natam, videlicet aquã, aërem, atq; terram esse voluit; & ut sacræ literæ testantur, in principio creationis, productionisque rerum omnium, spiritus Domini sive Elochim ferebatur super aquas, ut causa efficiens, formalis atq; finalis; illasq; divisit disposuitque, resq; cunctas efformavit, docente etiam nos Davide: Vox Domini, ait, super aquas, Deus maiestatis intonuit, Dominus super aquas multas. Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia. Quumque materia ista fluxilis esset atque indeterminata, duobus firmamentis eam circũvallavit coarctavitque, terminos ipsi præfigendo: quos non daretur excedere, cœlum videlicet sive firmamentum cœli ac terram, aquas enim superiores cœlestes cœlo prædicto terminavit. Hinc Propheta: Extendens, ait, cœlum sicut pellem, qui tegis aquis superiora eius. Et alibi: Laudate eum cœli cœlorum, omnes aquæ, quæ super cœlos sunt laudant nomen Domini. Inferiores verò aquas terra seu globo terrestri circumdedit. Quamobrem idem Propheta: Cœlum, inquit, ac terram tu fundasti, hoc est, pro fundamentis posuisti, hoc autem discrimine atq; internotione, quod cœlestes aquæ infinitæ, levissimæ, subtilissimæ, invisibiles, vitales, puræ, cœlestibusque viribus prægnantes, ad superiora enitantur, seu super cœlos ferãtur: inferiores verò finitæ, crassæ, ponderosæ, mixtæ, visibiles, cœlestiumque virium capaces, loca declivia usque peterent, insumerenturque, materiam rebus sufficiendo inferioribus, ac tandem in terram, substantiamq; terrestram, (calore potissimum solari agente) ignemque terrenum desinendo.

Quapropter nisi aquæ præfatæ cœlestes, *quas aera nuncupamus*, perpetua continuaque scaturiginis serie ad hasce inferiores aquas dimanarent, geluque addensatæ défluerent, æther sive æstus solaris atq; siderum ferventissimus totum hoc universum, ut prædictum est, conflagraret consumeretque, propterea in medio aquarum positum est firmamentum. Inde Hebræi cœlum Hassamaim appellant, quod significat, ibidem fore ignem & aquam, duo videlicet rerum omnium principia, actionis unum, passionis autem alterum particeps. Proinde Ovidius sic cecinit:

Quippe ubi temperiem sumpsere humorq; calorq;
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus,

Cumq; sit ignis aqua pugnax, vapor humidus omnes
Res creat, & discors concordia fœtibus apta est.

Ideo vitæ fons aqua est igne tincta quæ sanguis est in animantibus, in plantis verò & lapidibus succus & in metallis aqua tincta sulphurea. Quod verò Philosophi vocant æthera, sive ignem elementarem, fervor sive æstus solaris est ac siderum, quem astra nonnunquam aspectuum ratione inflammant, aliquando eius calorem extenuant aut reprimunt, potissimum quæ Lunæ schematismo vario remittatur ille aut intenditur. Item quod nos aera nuncupamus, cœlestis est aqua, quæ totum hoc universum sublunare circumdare atque adimplere apta nata est. Quapropter divinus Psaltes inquit: *Qui firmavit terram super aquas, hoc est aërem* (aqua enim hæc creata una cum terra est, imò in sinubus terræ continetur; quamobrem idem Psalmo 103. dicit: Terminum posuisti, quem non transgredientur, neque convertentur operire terram, ut temporibus Noë sive diluvij.) Et quia cœlum firmissimum est, atque ob id antiquitati creditum est esse ferreum, ac in Jobo 37. legitur: Tu forsan cum eo fabricatus es cœlos, qui solidissimi quasi ære fusi sunt: idcirco terra, quæ nutu seu voluntate divina in medio universi constitit, per aërem circumfluum, eodem in loco constanter hæret, atq; eodem modo vacuum omne penitus excludit, spirituq; Domini, id est, aëre cohibetur, ne aliorsum quam ad centrum universi cieri queat, imò in eodem loco quiescere jubeatur. Insuper cum cœlum sphæricum sit & contineat omnia, tam levia quàm ponderosa, trahit cœlum ad se quæ suæ naturæ sunt levia sinceraque, videlicet ignea aëreaque; aquea verò ac terrea, eo quod mixta ac gravia sint, à se depellit ad remotissimum, ab se, locum; qui centrum ipsius extat.

Eius exemplar præbetur ab Herone Alexandrino, quomodo videlicet in duobus hemisphæriis crystallinis vel vitreis conspiciatur Globulus, in medio eorum hærens: unum itaq; hemisphærium, inferius nempe, integatur lamina ærea, in medio foramen rotundum habente; sit autem sphærula sive globulus parvus ac levis, & in aquam, quæ est in prædicto hemisphærio, injiciatur, cui applicetur alterum hemisphærium vitreum obtectum, & humidi quantitate detracta ex aqua, qui in medio est locus sphærulam continebit: ergo altero hemisphærio perficietur id, quod propositum est; cuius protractio sive figura hîc subijcitur. Aërem autem prædictum

ctum sensim crassescere ac addensari indicio sunt nubes, venti, nives, rores, pruinæ, mella, quæ arboribus plantisque adhærent, manna dicta, innumeraque alia, quæ ex hac aqua, de regione superiori, (ut cætera omnia) nobis suppeditantur. Sæpenumero etiam in nubib. effigiatas conspicimus hominum, draconum, animalium, similiumque figuras, quę etiam in aqua immota extemplo nobis offeruntur, ingenti urgenteque indicio atque argumento, aëra sive aquã, ut prædictum, generationis corruptionisque primævum atq; inexhaustibile principiũ fore materiale. Quamobrẽ ait Propheta Regius, rerũ omniũ divinarũ naturaliũq; doctor sciẽtissimus, utpote theodidactus ut ipsemet fatetur: Congregans velut in utere aquas maris, ponens in thesauris abyssos. Et alibi: Qui producit ventos de thesauris suis per ventos, per abyssos substantiã aëreã sive aqueã etiã judicanda testantur adhæc sacræ literæ: Cœlũ aliquãdo ob delicta populi clausũ, ne aquæ cœlestes cataractæq; in hæc inferiora, ac præsertim terrã Palestinã, deciderẽt, ijsq; fœcundarẽtur, vice versa, ait Propheta: Visitasti terrã, & inebriasti eã, multiplicasti locupletare eã. Item Isaias Propheta c. 55. Quomodo descẽdit, inquit, imber & nix de cœlo, ac illuc ultra non revertitur; sed inębriat terrã, & infundit eã, & germinare eã facit, & dat semẽ serenti, & panem comedendi; sic erit verbũ meũ dicit Dominus, quod egreditur de ore meo. Addit Eliud apu Jobũ c. 17. Qui præcipit nivi ut descẽdat in terrã, ut hyemis pluviis, & imbri fortitudinis suę. Item Ecclesiastes: Gelu sicut salem effundit super terram, id est, pruinam quæ sparsi salis super terram speciem refert.

Cui erit nũc accedendũ aut subscribendũ magis an ne homini mortali utpote Aristoteli, meteora cũcta è terra ac mari sursũ vehenti? (quũ prædictus Citharœdus affirmet Psal. 61. Veruntamẽ vani filii hominũ, mẽdaces filii hominũ, in staterís, ut decipiãt ipsi de vanitate in id ipsũ) an potius Deo atq; Propetis eiusdem, rectæ rationi, experimentoq; id ipsum demonstrãtibus. Insuper ab aëre scaturigines fontiũ emergunt, ipso, in visceribus terræ, ac imprimis lapidosæ, lociq; algore, tempore, atq; quiete, corporascente, ac in aquam continuò

 transeun-

transeunte, à qua nempe fontium emptione perenni, plerisq; in locis torrentes ingentiaq; flumina exundant, quæ in mare sese exonerantes, aquarum copiam abundantiamque perpetuam ipsi mari sufficiunt. Aquæ enim inferiores caloris æstu continuo, gignendis nutriendisque rebus attractæ, imminui necesse est. Quamobrem inquit prædictus Vates: Ad nihilum deducentur velut aqua decurrens.

Hinc Aristotelis opinionem vanam esse convincitur, qui materiam rerum ingenerabilem atque incorruptibilem esse statuit, ut hoc pacto æternitati mundi huius consulat, ut potentiæ divinæ detrahat, aut in universum unà cum providentia, omnem tollat. Verùm si Cleanthi Philosopho creditur, neque æthereus ille ignis fomento destituitur, cuius causa Oceanum sub torrida Zona positum autumat: ut cum Sol, cæteris stellis erraticis concomitatus, & illius circuli latitudinem oberrat, ex subiecto Oceani humore trahat alimoniã. Itaque Poëtæ, Oceanum ac Thetim, deorum ac stellarũ finxêre parentes, quod videlicet eis nutrimentum suppeditent. Et ob id Homerus finxit Æthiopes Oceani accolas, atq; cœlestium epularum instructores, Jovem cum cæteris diis ad convivium appellasse insinuasseque cætera omnia gigni, quibus convivia instruuntur humore videlicet atque calore.

Sed & aër, sive aqua cœlestis prædicta, ad terræ globum (qui aquas omnes inferiores velut gremio continet) usq; pertinere ac sese extendere, inferioribusq; aquis continuus, eas leni motione ciendo humectandoque conservare, fontiumq; præfatorum rivulis continuò sese addere, eosque adaugere, verisimile est. Veraque sunt sacræ scripturæ eloquia, nimirum fontes aquarum ex abysso superiori nasci. Si verò dicantur ex immenso maris barathro, sive abysso inferiori, fontes oriri, ac aquam maris per ampliores terræ ductus sive poros percolatæ, illos ipsos producere, vique ostia sibi ipsis aperire. falsum erit fontes nasci; inferius enim ex sese augeri aquas inferiores, cùm sint finitæ, negavimus; à superioribus autem locis omnes fontes derivantur. Idcirco inquit Psaltes: Qui emittis fontes in convallibus, intra medium montium pertransibunt aquæ.

A superiori itaque mari sive abysso nascentur eorum scaturigines. Aristoteles autem, qui fontium ex aëre & aquarum adauctionem generationemque admisit, sibi ipsi manifestè contradixisse deprehenditur, statuendo materiam inferiorum elementorum ingenerabilem atque incorruptibilem

bilem esse, & quamvis alterationi obnoxiam, redire tamen unum quodque elementum integrum in pristinam naturam suam, ut aqua in aquam, aër in aërem, ignis in ignem, terra denique in terram, neque augeri aut imminui posse ; quod rectæ rationi atque experientiæ omnino adversatur.

Quamvis non negaverim etiam fontes, atque torrentes ex maris inferioris aquis, per terræ meatus angustiores transactis, atque sic salsedine omni deposita quibusdam in locis exundare. Luna insuper, aquarum honornmque omnium gubernatrix, ventum ciere, sive aërem circumfluum movere, qui commotus, aquas inferiores incitat, neque torpescere sinit, in fluxu eas augendo; ventorum autem æstu interius excitato, ebullire facit, atque sic ad littora sese effundere ; refluxu autem qui ex valida illa commotione interna venit) residente, à littoribus denuo altum sensim redire cogit : inde Propheta Regius qui, inquit, conturbas profundum maris sonum fluctuum eius unde fluxus refluvius oritur divina videlicet potentia quam homo temere perscrutari nititur idq; in aliquibus locis celerius. In quibusdam vero segnius (respectu altitudinis marium, aut concavitatum dispositione, aut situ loci diverso) sequi videtur : quo enim profundius fuerit mare eo tardius cieri ratione ponderis (nisi locorum positio iuvet, aut scopulorum circumiacentium repercussio) existimabitur: atque hoc pacto reciprocando, seu volvendo, revolvendoque aquas, efficit lunare sidus, ne mare fluminaque (velut eius brachia venæque) stagnando quiescendoque putrescant ac corrumpantur.

Quamobrem & mare à Deo & natura salsuginosum effectum, non obstante Aristotelis non verisimili opinione qui dicit illud sui natura non esse salsum, sed sole aquam calefaciente elevari ex ea frigidas & siccas exhalationes terrestres, ad usque superficiem eius, inibique combustas causam esse suæ salsedinis, quum tenues partes subtiles, in tenues vapores difflentur, quid autem magis absurdum videri potest, quam solũ in aqua terrestres exhalationes amburere posse, unde sequitur necessario mare ipsum indies, salsuginosius fieri debere, quod minime verum perindeque metuendum ne tandem integrum sales massam exacescat difflato omni humore subtili. Peripateticorum quoque opinionibus temere hactenus esse persuasum diximus, meteora omnia (ut quæ ex aëre ac in aëre gigni animadvertimus) è terra ac mari sublevari inferioribus, atque ex illis calore Solis astrorumque subvecta,

denuo in illa relabi; hoc enim esset actum agere, quum natura nihil nisi per accidens, frustra, imperfectoque agat modo.

Sed & quatuor fore elementa, quum tantum tria revera sint, videlicet aqua, ignis, ac terra, imò si rectè consideres, ac divini Vates Moysis sententiam sequaris, unum solum Principium patiens erit nempe aqua: quum omnia etiam terræ nascentia, & quæ ex mari habentur, in aquam resolui denuo queant, ac imprimis herbæ, flores, ac fructus destillatione; metalla, aqua chrysulca seu forti dicta, in liquorem abeunt, imò lapides, sulphur, atque halinitrum, quod igni additum totum ilico exardescit ut sulphur, humori verò immissum diffluit, ac gelidissimum illum reddit; sed & terra ipsa adustione ac deinceps deliquatione in sal connecti, atq; ab hoc in aquam denuo redire videmus. Quum Deus etiam fulgura (asserente Davide in pluviam fecit. Item alibi idem: Qui convertit petram in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum. Necesse est etiam semina omnia priusquam quicquam ex iis generetur, aquea fieri, ut cuncta semina prolifica, ideòque Venus è mari orta à Poetis rectè sciteque fingitur. Vnde versus:

Nata solo, nutrita solo, patre edita cœlo.

Alterum vero Principium primordiale, ut præfatum, agens videlicet calor est, qui maris vicem subit, seminibus etiam cunctis, humori immixtus, vnà cum idea uniuscuiusque rei specifica generationi præbet initium, atque hic denuo terraneus relucet. Adhæc nihil absurdius apparet, quàm prædictum calorem sub concavitate Lunæ hospitari, seu ipsum ibidem collocare velle, quum in Solis orbe hic fluat indesinenter, qui focus mundi est affluentissimus. Sol, inquit, Franciscus Venetus Minorita, unicus in se est, sed infinitus in radiis lucis atque caloris; proinde, inquit, imaginem gerit filij Dei, qui in illo (ut indicat Propheta) posuit tabernaculum suum, ad producendum res cunctas, quapropter dicitur anima mundi & sedes Dei. Item cap. 26. Qui tenet, inquit, vultum solii sui, & extendit super illud nebulam; id est, qui caligine obducit Solem sedem suam,

Apollo etiam idem nuncupatur, quasi vita splendens, atq; ab α & πολὺ quod significat multitudinem unicam, & qui solus recipit, continet, atque distribuit virtutes reliquorum astrorum omnium, út inde copiosissimè disseminentur, atq; a seminibus terrenis, terræ mandatis, marisque intimis sinubus at-

bus attrahantur, uti à Magnete trahi solitum est ferrum. Si enim orbi lunæ, cæterisque siderum rotis, lumen præbere (ut communis fert opinio) potest, totumque istuc universum illustrare, quid obstat quo minus illud excalfaciat, cæteraque caloris ac vitæ munia præstet? ut calor ille sublunaris sive æther toti universo nihil conferat, frustraque fiet per plura, quod fieri potest (Aristotele etiam statuente) per pauciora: Attamen ex ipsius opinionibus hæc etiam nata videtur opinio, qui etiam statuit de ignis ingenio esse, ut usque sursum feratur, quam difficultatem in prioribus diluimus.

Adhæc si ignis quispiam sub lunari cœlo distenderetur, quomodo fulgor seu splendor ipsius noctu nobis non fieret conspicuus? luceret etiam necessariò, si ignis esset, & potissimùm noctu, silente luna, cæterisque sideribus, cur etiam algorem brumalem eiusque sævitiam non sic attemperat, ut gelu illius nos minimè lædat? fervere enim debet. modò ignis est, atque ob vicinitatem excalfacere chaos sive aera in quo degimus, atque sic perpetuum nobis conciliaretur ver, neque temporum vicissitudinem experiremur, Solis nimirum recessu, aut etiam maius inconveniens nobis eveniret æstate Syrio æstuante, una cum illo æthere accenso; coniunctisque viribus cuncta hæc inferiora conflagrarent. Neque verisimile est Solem interdiu hunc ignem secum rapere aut circumferre, caloremque ab ipso emendicare sive mutuari, ut quidam autumant. Franciscus enim Valesius medicus asserit, talem ignem sive æthera in rerum natura esse; atque alio loco sui oblitus dicit, totum istud spatium, quod inter nos & cœlum interpatet, aere plenum fore; ubi igitur collocabitur hic sublunaris ignis, cum duo corpora, secundum Aristotelem, non contineantur in eodem loco? ergo nusquam reperibilis erit hic ignis.

Verum hæc omnia commenti sunt homines, ut Aristotelis de Sole, cœlo, ac astris opinionem stabilient, nimirum Solem esse lucidum, cæteraque cœli lumina; calore autem vacua. Sed ut ad pensum revertamur: Quomodo aquæ cœlestes huic igni supereminebunt, quum aquas supra cœlos esse sacræ testantur literæ quibus fides indubitata adhiberi debet? quomodo etiam sine orbe incertisque limitibus coercebitur hic ignis, ne vndique divagetur? Dicet forsan aliquis ex Aristotelis placito, ipsum usque sursum tendere, atque sic concavitate cœli lunaris coerceri? Dico quod si ignis est naturalis, ut esse debet, qui in naturæ ipsius scrinio concluditur,

ditur, deorsum ut cætera cœlestia omnia, in beneficium generationis, ac sustentationis, potissimum hominum, dirigetur.

Sed somnium est Aristotelicum, qui demonstrationi suæ phantasticæ, mathematicæ dixissem, Deum, atque naturam alligare studuit, elementa cuncta, inter cætera, aut recta sursum, ut ignis, aut deorsum ut terra ferri. Quum enim ille tradit ignis ingenium esse ut sursum feratur, de igne artificiali, & qui iam à naturæ opificio exauthoratus sive emancipatus, ut sic dicam, est, verba facere videtur. Ignis autem naturalis, seu potius caliditas illa cœlestis, deorsum circumquaque effunditur, in rerum omnium mixtionem sese absumendam tradens, participandamque largissimè satagens. Et licet calor ille perpetuò insumitur, ut præfatum, atque iungitur rebus passim gignendis, propterea minimè verendum ne virtus Solis exinanita aliquando deficiat, atque sic ab opere cesset: infinitæ enim virtutis divinæ imaginem expressissimam nobis exhibet. Sol enim uberrima sua luce non tantum ideam, divinumque repræsentat intellectum, verum insuper artificiosissimam simulachrum in quo Deus propriam imaginem expressit, ab hominibus esse censetur.

Quemadmodum enim Sol densis opacisque corpòribus splendidissimam sui ipsius formam distribuit ac separatim impartitur, inquit, leo Hæbræus, pariter quoque divinus intellectus idealem propriamque pulchritudinem in omnes corporales essentias universi divisim extendit diffunditque, & ut insuper Sol pulcherrimam ac splendidissimam lucem, multiplici quadam unitate servata, in subtilibus, perspicuisque corporibus imprimit, similiter etiam divinus ille intellectus idæalem suam pulchritudinem procreatis omnibus intellectibus angelicis, cœlestibus & humanis eiusdem multiplici unitatis servata ratione communicasse videtur. Ex uno itaque (ut inquit, Joannes Reuchlin in suo de arte Cabalistica libro) in divinis producente, duobusque productis, intra se trinitas oritur, cui si addatur essentia ab ea formaliter distincta erit formalis quaternitas, omnis numeri substantia, perfectio & finis. Nam unum, duo, tria, quatuor, collectivo progressu decem constituunt, & extra decem nihil est. Quare hoc ipso intellexit Pythagoras omnium quoddam rerũ principium esse quod Tetractym nominant. Nam tetras Græca, quaternitas est, & actus formale solis. sive radius imò & aquæ cœlestes, ut prædictũ est, id ipsum præstant, idemq; præstabunt

ſtabunt donec (ut, inquit, Propheta David) auferetur Luna, hoc eſt, generationis atq; corruptionis periodus deſiverit, exitq; Deus omnia in omnibus, atq; ſecundum altitudinem ſuam, ut, ait, idem, multiplicaverit filios hominum.

Quamobrem idem Vates aſſerit hiſce verbis: Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationum diem feſtum agent tibi in jubilæo ſeu ſabbatho illo ſempiterno. Non videtur itaque diſtinxiſſe Ariſtoteles inter calorem naturalem, atque hunc noſtrum artificialem, qui cum violentus, cunctis rebus quibus additur, aut in quibus excitatur, eas ipſas delere conſumereque nititur ut ignis dicitur eo quod nihil gignit, ille verò temperatus, mitis, permiſcibilis. aſtrorum viribus, quas ſecum detulit (unde proprietates rerum oriuntur) plenus, cuncta fovere, excitare, augere, conſervareque una cum altero principio, nempe aqua, minimè ceſſare conſpicitur quem manifeſtum atque inſignem Ariſtotelis errorem neminem hactenus oſtendiſſe demiror.

Atque ut hic calor ſive mundi lux ſecundaria exiſtit, ſic Dei umbra ſive poſteriora eius meritò dicenda eſt. Quamobrem, inquit, Propheta: Sub umbra alarum tuarum protege nos quod inſuper de angelis eiuſdem exponi poteſt; ob id alio loco ſic Propheta loquitur: Sicut tenebræ eius, ita & lumen eius; nox enim ab eo ſicut dies illuminabitur, & profligabuntur omnes tenebræ. Ceſſante videlicet temporum revolutione generatione, corruptioneque rerum; in illa autem luce videbimus lucem perpetuam.

Ad hanc autem rerum productionem neceſſariæ fuerunt tenebræ, quæ ex materia oriuntur tenebroſa ad diſtinctionem eorum. Quapropter, inquit Moyſes, & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi, id eſt, materiæ primæ nempe aquam. In aqua enim eſt obſcuritas quædam, quæ diſtinguit lumen à lumine, unam rem ab alia, formam à forma, ſpeciem à ſpecie, individuum ſeu particulare ab individuo. Inde etiam ſpacium temporis, quod inferioribus per dies & horas diſtinguitur ac prolongatur ob tenebras præfatas evenire certum eſt In ſuperioribus verò indiviſibile eſſe, (quod æternitas nuncupatur) cum iis minime impediatur, ideoque præſentia ibidem cuncta.

Idcirco Job. cap. 26. dixiſſe videtur: Terminum circumdedit aquæ, uſque dum finiatur lux, & tenebræ, quæ videlicet termini lucis poſitæ ſunt; lumen enim cum ſit uniforme diſtingui alias non daretur, quod ad exteriorem formam attinet,

tinet, interioremque, quæ est anima sive vita, quæ procedit seu effluit non tantum à semine cuique rei proprio, velut astro inferiori, verum etiam ab ideis astrisque superioribus, tanquam causis perpetuis, à Deo productionis rerum gratia factis creatisve. Proinde protulit Deus lucem, separavitque eam à tenebris, tanquam substantiam vivam ac subsistentem à nihilo, quam postmodum discrevit divisitque; quarto die, Solem, Lunam infinitaque siderà inde efformando. Quartus enim numerus perfectus est, atque omnem numerum sive multitudinem in se complectitur: unum enim, duo, tria, quatuor simul iuncta denarium constituunt, ultra quem progredi non datur, absque regressu ad unitatem.

Atque ut hanc lucem discrevit, (ut præfatum) ita materiam primam, id est, aquas ab aquis separavit, quæ duo futura erant, rerum omnium principia, lux videlicet informans cuncta, & aqua illius formam, virtutes, ac proprietates excipere apta nata. *Et ut lux fluit in infinitum, sic & aqua & aer carent termino, nisi hac terra: illa nempe lux tenebris cohibeatur*: Hinc Job interrogat, Iudica mihi si nosti in qua via lux habitet & tenebrarum quis locus sit, ut ducas unumquodq; ad terminos suos. Per hanc etiam lucem atque materiam cuncta invisibilia, visibilia à Deo facta sunt, illa autem luce velut anima recedente, ac sese invisibiliter subtrahente, denuo cuncta invisibilia fiunt, quæ recessio lucis, mors vel interitus nuncupatur, homini mors, cæteris autem rebus omnibus interitus. Quapropter Hermes affirmasse videtur, omnia fuisse ab uno, videlicet una luce, meditatione unius nempe Dei. Illam autem lucem constituunt primò in cœlo empyrio, indeque influere in novem inferiores sphæras, nempe primum mobile, cœlum stellatum, atque erraticarum cœlos septem, quæ constituunt cœlos decem. Vnitas enim & denarius complent omnia: atque per cœlum nonum intelligunt aquas, idcirco crystallinum nuncupant, supra quod fertur cœlum empyreum sive spiritus Domini, omnia ex aqua creans.

Et licet antea diximus, aquas fuisse divisas ab aquis, attamen non ita seiunctæ sunt, quin denuò sic connexæ, continuitate quadam inseparabili, ut à se mutuo divelli non queant, quemadmodum neque lumina cœlestia, videlicet Sol, Luna, cæteraque sidera, quæ cathena est Homeri aurea, qua Jupiter, hoc est supremum Numen, continet omnes deos, id est, causas secundarias omnes. Quamobrem Joannes Pæna, mathema-

mathematicus atque astronomus insignis, astra in universum omnia putavit in aere sive aqua cœlesti circumferri, aliàs si diversis cœlorum orbibus discriminarentur, ratione optices fieri, ut duplicatæ superficies orbitarum, sese invicem implicantium ac contingentium, duplicata etiam astrorum planetarumque corpora nobis viderentur, imò eo magis geminata apparerent, quo altius conscendissent, locumque celsiorem sortita essent; pluribus enim superficiebus interpositis, plures etiam unius sideris effigiarentur imagines; adhæc quòd inferior orbis usque crassior superiori, & quòd claritas atque diaphaneitas cœlestium corporum, spissitudine ac tenuitate evariat. Experimento etiam edocemur, duarum tabularum aut etiam trium crystallinarum sive vitrearum planarum, sibi invicem impositarum, duplices imò triplices in perspicuitate illa oriri facies, præcipuè si ultima sive postrema corpore opaco utpote stanno cum argento vivo mixto aut etiam auro intecta fuerit. Id ipsum sacrarum literarum testimonio confirmari videtur, scilicet quòd in uno aere sidera cœlestia ferantur. Moyses enim cap. 1. Geneseos ait: Fecitque Deus duo luminaria magna, luminare maius ut præesset diei, & luminare minus ut præesset nocti, & stellas, & posuit eas in firmamento cœli, ut lucerent super terram, &c. Item Propheta Regius extendens cœlum, inquit, sicut pellem, nimirum illa extensio in modum pellis, literis inscripta luminaribus videlicet stellis, propter localem expansionem à firmitudine firmamentum fuisse appellatum, & istud alphabetum ut est in æthere disparsum, ita homini mortali cognitione imperium habent attamen stellæ proprium suum orbem, quo unaquæque earum non solum lumen sed insuper vires suas retinet infinitas, & prædictum Alphabetum sine corona illa cœleste licet causas possideat rerum varias, veruntamen coniunctissimas & quæ in unam hominis speciem, productionemque eorum quæ in usum eiusdem veniunt, conspirent.

Quod autem aer & aqua cohæreant, eiusdemque sint substantiæ, ex machinis spiritualibus, siphonibus, organis hydraulicis, fontibus sponte salientibus, aliisque instrumentis artificiosissimis (de quibus Hero Alexandrinus librum peculiarem conscripsit) videre licebit, quæ omnia aere & aqua, imò nonnunquam igne, aut luce (stupendo intuentium spectaculo) cieuntur, ne vacuum in rerum natura, hoc est, Dei opificio (à quo vacuo quam maximè abhorret) eveniat.

eveniat: Insuper à fluminibus ac mari nunquam ventus aberit, id est, aër citatus ab astris, & imprimis luminari sidere.

Hinc etiam fit ut vaccæ per integram æstatem in Alpibus sine potu manere possint, aër siquidem ibidem grassior illis potus vicem præstat, vel vices aquæ supplet. Et quamvis aves in aëre vivant, volandoque eo sustententur, quod levioris subtilioris que naturæ sint, nempe aëreæ: Pisces autem in aqua, ut ex crassiori elemento aqueo videlicet prognati, degant; sic ut hi in aëre, illæ in aquis expirent ac suffocantur: attamen avium & piscium genera omnia ex uno creata sunt elemento, videlicet aqua, ut infrà tradetur. Huc etiam facit quod Syris Hyle, id ipsum vocabulum Græcis materiam signat, quæ materia apud Syros sive Hæbræos est aqua.

CAPUT XII.

ATQUE prædicta omnia veritati consentanea esse, videlicet aquam & aërem, aquas inferiores ac superiores, rerum omnium esse materiam primam, eiusdemque indolis atque substantiæ, patet etiam superpondij loco, capite Geneseos primo, vbi sic habetur: Dixit etiam Deus, producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile super terram sub firmamento cœli; (quod nempe cœlum altero rerum principio videlicet luce astrisque ex ea formatis tunc nempe quarto die fœcundissimum erat) creavitque Deus cete grandia, & omnem animam viventem, quam produxerunt aquæ in species suas, ac omne volatile secundum genus suum. Videre hîc est quomodo aër & aqua confundantur, nec distinguantur à se mutuo; à naturæ rerum non disquisitore, sed ejusdem conscio omniscioque Moyse) sic ut una nomenclatura utrumque designetur, videlicet aqua: Hic enim non per similitudines, neque per enthymemata, inductiones, syllogisticasque argutias, logomachiasque aut etiam per causas quæ plærumque nobis incognitæ sunt; verùm ab aristotechne Deo causarum causa eruditus instructusque ista tradidit; cum in divinis naturalibusque contentiones respuuntur, syllogismi irridentur, cum nihil ea ipsa antecedat quapropter à numine divino aut theodidactis instillari debent.

Proinde etiam verè stulti naturæ meritò dicuntur, qui naturam rerum per causas ipsis ignotas expiscari student,

vnde

vnde dubitationes infinitæ suboriuntur, nunquam definiendæ; atque scripta tam in theologia, iure, medicina, reliquisque artibus quotannis emergunt opinionum varietate plenissima. Ingens etiam videri debet ignorantia Philosophorum, quum multa de materia prima disseruerint nempe quod æterna esset, quod mater rerum omnium, minimè tamen quæ tandem illa esset declarasse. Quamobrem affirmandum Moysem prædictum utpote divinitus instructum omnes illos superasse.

Sed hisce omissis redeo ad aquas. Divinus Psaltes cùm ait: Qui firmavit terram super aquas, non videretur veritatis scopũ attigisse, (quod absit) nisi per aquas intellexisset aëra, (ut superius demonstravimus) terræ vndique circumfluum; aquas enim in sinu terræ contineri, qui est meta sive terminus earundem, nemo negare potest. Ideoque idem Vates scitè appositeque ait, Dominus Diluvium inhabitare facit, hoc est: aëra, quo vndique globus terrestris quem incolimus, cingitur.

Videmus adhæc rerum species in aqua subitò efformari mediante lumine, quod per calorem suum illas perficere potis est, ex quibus duobus principiis oritur tertium, nempe spiritus sive vita, idque ex terra aut igne, ut eorum effectibus fieri nequaquam posset. Quamobrem bene dixit Moyses, quòd spiritus Domini ferebatur super aquas, eo quòd omniũ rerum formis illustrari complerique aptæ natæ sint aquæ, atque spirituales vitalesque fieri queant. Huc etiam spectare videtur quod Athenæus refert Delum Insulam Ortigiam dictam, quod observati cothurnicum greges è mari volantes, quasi etiam in mari generentur cothurnices. Item Numerorum xi cap. Ventus dicitur à Domino egrediens arreptas transmare cothurnices in castra detulisse populi Israëlitici. Refert etiam Hector Boëtius quod in hanc sententiam facit: Quod ipse ab hinc annis septem, inquit, vidi, non gravabor adducere: Alexander Gelundianus Kilkendensis Ecclesiæ Pastor, vir præter insignem probitatem, rerum admirabilium studio incomparabili flagrans, dum extracta alga marina, inter caulem & ramos à radice statim ac pariter usque ad cacumen enatas conchas videret, rei novitate ductus, illas aperit, maiusque in his miraculum conspicit; non enim iam pisces sed aves in his invenit, atque eas pro concharum magnitudine; parvæ in parvis, maiores in maioribus erant. De Claki ave, idem recenset, variis modis sed semper in mari eam nasci

conspeximus,ait,Hebridiano: etenim si lignum in id mare proiicias,temporis tractu,primò vermes,excavato ligno sive exeso,producuntur; qui sensim anatis capite,pedibus atque alis, plumas postremò educunt: dum anseribus magnitudine æquales,cum ad iustam pervenerint quantitatem, cœlum petunt,avium reliquarum more per aëra delati, alarum auxilio, non secus ac remis.

Adhæc retulit mihi vir nobilis & eruditus,nec non senatorii Ordinis Antuerpiani,Marcus Antonius se à fide digno accepisse,ipsum in Poloniæ regno,æstate iam exacta,conspexisse ingentem hirundinum copiam,quæ instar nubis atræ ex aëre decideret,atque in harundinetum sese abderet,tanquam ibidem hybernatura ut non abs re hirundo ab harundine dicta,naturaque eiusdem aquosa vliginosaque esse videretur. Simili exemplo comperimus bombyces, postquam desierint sericum facere,in papiliones transformari,atque primò ex ovo vermem,ex verme avem postremo fieri. Sic cuiusvis generis piscium,in loco vbi non fuerat antè, si auferatur aqua, atque emundetur à limo lacus, illabente in illum postmodum aqua pluvia, in eodem lacu sponte generari pisces.

Plinius etenim aquas è cœlo cadentes omnium terræ marisque nascentium causas esse dixit: ob id absque præexistente semine,sine ulla hominum opera, ut diversi terrarum fructus sulco,sole,situ,aliisque conditionibus diversi sunt;ita quoque diversas,inquit, Joannes Baptista Porta, plantas sponte produxerunt. Sic circa Sevillam, emporium totius Hispaniæ celeberrimum, in loco ubi excrementa humana exponuntur; tempore pluviæ,cinaræ sive cardui, raphani, maluæ; sinapi, ultro erumpunt, atque in altitudinem non contemnendam excrescendo veluti arborescunt. In cespitibus ètiam parte graminea rore madidis,sibi invicem applicatis,Soli vernanti appositis,vermiculi scaturiunt,quibus in aquas coniectis,in anguillas excrescere dicuntur.

Ex prædictis itaque patet manifestè, convinciturque ex aëre,viribus cœlestibus imprimis imbutis,cuncta nasci; facilemque esse aëris in aquam,ac vice versa aquæ in aëra,transitum; quum raritate ac densitate tantum distent. Et licet in Genesi habeatur: Germinet terra herbam virentem iuxta genus suum,&c. attamen neque virere aut quicquam producere citra aquam potest illa. Quare,inquit,Propheta,naturæ rerum

rerum peritissimus: Anima mea sicut terra sine aqua tibi, celeriter exaudi me, defecit spiritus meus. item Job, nunquid vivere potest stirps absque humore & crescere charectum sine aqua? si senuerit in terra Radix eius & in pulvere emortuus fuerit truncus illius ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam, quasi primum plantatum fuerit. Sic itidem defecerit in proferendis fructibus terra citra humiditatem tam aëris quam aquæ: imò inferiores aquæ suscipiunt fœcunditatem à superioribus aquis. Omnis enim anima vivens producta est ab aquis, minimè verò a terra: spiritus enim Domini non fertur delatus fuisse supra solum sive aridam, sed super aquas superiores videlicet ac inferiores.

Quapropter opifex sapientissimus Deus, mundanam hanc domum construens, primò iecit fundamentum eius, videlicet terram; cœlum verò ut tectum eius superaddidit, aquisque velut arcem munitissimam circumvallavit, totamque perficiendo fabrefecit: & ne quid deesset incomparabili isti structuræ, lumine vivificante intus coruscantem reddidit; neque hoc ipsi aristotechni satis fuit, nisi Dominum ædium istarum introdixisset, cui corpusculum ex limo terræ fingendo, cœlum sublimius, nempe spiraculum vitarum sive animum immortalem similem sibi, instillavit: atque sic magno mysterio summa imis in homine coniunxit, ut per ipsum omnia creata, atque in unitates substantiales distincta, seorsim existentia ad se reduceret, eumque ibidem beatum redderet. Quare, inquit, Psaltes divinus: Credo videre bona Domini in terra viventium. Item Job: Quem videlicet redemptorem visurus sum ego ipse, & non alius unitatem illam essentialem atque particularem, quam à Domino opifice nempe Patre luminum accepisset, significando.

Et ut ad pensum recurram: Terra ob crassitiē suam inepta est mistioni, imò generationi, proinde omne semen aqueum est, aut in aquam reduci debet, priusquam fructificet; cœlestium virtutum influentium etiam minimè capax existit terra, nisi mediante humore aëreo aut aqueo, vel utroque simul qui illas terræ invehit. Vitruvius rectè ex eo præcipit, ut ex membratura, & habitu corporis incolarum pulchro vel deformi, naturas aquarum illius regionis exploremus. Hinc Joannes Baptista Porta affirmat, se eruisse ex profundissimo loco terram, (ut omnis seminis esset expers) eamque exposuisse aëri, ac absque ullo semine produxisse plantas

ſuæ regioni, hoc eſt, Neapolitanæ, congeneres ac uſitatas. Anaxogoras etiam non tantum herbas ſed & animalia ultro produci in aëre vult. Et quid cauſæ ſuberit, niſi quòd vbi ſemina deſunt, cauſæ ſive ideæ cœleſtes non defuiſſe conſpiciantur.

Aquam itaque eſſe materiam rerum omnium, & imprimis corporearum, cœleſtem nempe ſolarem formale exordium, cætera verò elementa, terram, inquam, vaporem, atque ignem hunc noſtrum ex mixtione illorum oriri: eluceſcit etiamnum ex eo, quod aqua craſſeſcens in terram abit, atque pars craſſior aquæ, & quaſi fæx eius terra ſit, ut fæx luminis ſive denſior pars eius, ignis eſt; ſubtilior autem pars aquæ, aër ſeu potius vapor exiſtit, ſubtiliſſima verò igni materiam ſubminiſtrat: denſiſſima autem luminis pars formam ipſi præſtat. velut agens cauſa quæ aquæ vnita ſive impreſſa eſt, cuius experimentum aqua ſtagnans ſive immota nobis exhibet, quæ ardore Solis putreſcit, & tenuior eius pars in vaporem extenuatur; ex craſſiori autem parte terra conſiſtit, terra autem omnis ignem ſive humorem exuſtum (quæ pinguedo eſt) in ſe continet, quæ pinguedo ignis terreni parens eſt: calor enim ſolaris in humidum agendo, patitur viciſſim, atque ita perpetiendo, humori remiſcetur, ſubſtantiamque corpoream igneam prædictam gignit. Quamobrem in centro terræ ignis eſt copioſiſſimus æſtuantiſſimusque, (ex radiis ſolaribus ibidem collectus) qui barathrum ſive orcus nuncupatur, neque alius eſt, ignis ſublunaris. fœces enim ſive terreſtres reliquiæ principiorum prædictorum, videlicet caloris ſolaris & aquæ, ſunt ignis & terra: damnatis deſtinata. Vnde Propheta Pſalmo 20. Quoniam, inquit, pones eis deorſum, & in reliquiis tuis præparabis vultum eorum.

Quòd autem fomitem ignis in ſe contineat terra, patet; extremum enim ſicca eſt, ac inſuper pinguis, quod fœcunditatem cauſat; ut etiam arena, alioquin aridiſſima, pinguetudine non careat: funditur etenim, uitrumque conflatur ex ea; res etiam aridæ procliviùs calorem excipiunt, atque in ignem convertuntur: exemplo edocemur duorum corporum durorum ad invicem colliſorum vi ignem elidi; eorundemque pinguedinem hoc modo extractam, accendi, minimè verò eorundem durorum conflictu, aërem inter medium in ignem (ut temerè exiſtimatur) converti, naturamque aëris igneam fore, quum nihil ſit diverſius; per vim enim extorta pinguedo ex prædictis corporibus duris, ardet ſive

ſcintillat

ſcintillat illa: non enim pinguis eſt aër aut aqua, accenderentur enim ingreſſu caloris ſolaris: verùm terra, ſive res quæ in compoſitionem venerunt, humoremque vnâ cum calore combiberunt, è quibus oritur pinguedo præfata, ut in arboribus, lapidibusque bituminoſis, ceſpitibus, reſinis, ſuccino, laricis ſive cedri lachrymis, ſpiritu vini, ſimilibusq;. Et hominum atque imprimis principum animi, hinc inde irritati, bella pariunt cruenta: idque Vellus Aureum nos abundè docere videtur, cui ignaria lignorumque trunci (materies, in quam igni concipiendo ſufficiendoq; apta) adiuncta conſpiciuntur, atque re ipſa flammulis inde natis circumfulgere. Vnde regius Vates: Elevaverunt flumina Domine, elevaverunt flumina vocem ſuam. Mirabiles elevationes maris, mirabilis in altis Dominus. Per flumina enim populos, per elationes maris, reges principeſve intelligere videtur.

Et ut hìc paucis artis præclariſſimæ amatoribus indicem, materiam artis per Vellus Aureum velut digito deſignari: Lux enim (inquit Senior Philoſophus) ſuper rubeum convertit illud in melius aurum, quam ſit aurum commune ſive vulgare; potentiam enim habet ſeſe convertendi in aurum, in infinitum, quæ vis energiaque vulgari eſt denegata. Limitata enim eſt, nec poteſt extendi, quantumvis ſubtilietur illud, aut tinctura eiuſdem. Hinc patet falli omnes qui ex eodem multiplicationem ſperant imprimis retrocedendo ac in argentum vivũ convertendo, cum natura uſque progrediatur, atque in perfectionem ſuam ſenſim prorepat. Chemici inſuper ſive Spagirici, naturæ rerum perſcrutatores intimi, eiuſdemque exploratores optimi, per ſcientiam, quam vocant, adeptam, hoc eſt, certam atque indubitatam, utpote experientia acquiſitam, aquæ elemento aërem ſubeſſe, in terræ autem intimis ignem condi tradunt: Et per ſiccitatem ignis terram gigni, & aquæ frigiditate: per caliditatem autem ejuſdem aërem, & ex humiditate aquæ, & ſic experientia nos docet tantùm duo eſſe principia rerum omnium, quatuor autem quæ dicuntur elementa.

Si quis autem conſideret materiam prædictam primam huius regionis inferioris, quo altius effertur, cœloque vicinior fiat, eo ſubtiliorem lucidioremque reddi, eamque ſubtilitatem tantiſper retinere, donec gelu occurrente calorem exuat, ſicque in priſtinam recidat formam. Hoc autem naturæ opus Poëtis anſam dediſſe videtur, comminiſcendi

confingendique Ixionem, id est vaporem sive halitum, voluisse Junonem, hoc est aërem inire seque illi comparem reddere atque ob id scelus, rotæ perpetuæ fuisse affixum: quamdiu enim in eo statu est, circumlationi cœlesti subiicitur, usque dum in idem, id est, in aquam denuo revertatur, utpote quoties terræ propior factus, magis magisque densari, atque in id, quod fuerat ante, redire cogatur. Hoc tamen interesse scias inter nubes, quæ ex inferiori humore in altum sublatæ feruntur, easque quæ ex cœlesti aqua sive aëre in superiori regione vagantur; candidæ enim illæ atque perspicuæ, nivisque in morem lanuginosæ sunt, quæ etiam diu ibidem hærent, agitanturque spiritu proprio, viribusque adnatis innixæ priusquam in hæc inferiora, terram videlicet & aquam, dilabantur; quod potissimum noctu algoribusque fieri consentaneum est, suisque viribus atque substantia præfata impraegnare, terram ac maria verisimile, quæ impraegnatio sive impressio, seu verius idea, geniusque terræ illius meritò dici poterit, Cumque Deus nullo modo particulari aut novo motu moveatur, & res per se non possint, maxime ut sint, aut postquam sunt ut non sint, a seipsis destruantur, moveri necessarium est illam mentem primam assiduè mobilem Deoque unitam, qua duce & misericordia & iustitia Dei assidue dispensatur, illamque ipsam necesse est colere ac revereri, & ut hoc in universo orbe fieret, sunt inditi ubivis locorum Genij sic dicti, quod generationi in illis locis fieri solitæ præsint, conserventque in singulis illis generationes, proprietates, ac naturas, plantarum animantiumque imò hominum vnicuique loco convenientium. Hoc enim erat, inquit, Epiphanius Episcopus angelorum constitutio, quod facti sunt à Deo ob providentiam eorum, quæ ab ipso constructa sunt, quo universalem quidem ac perfectam providentiam universorum Deus haberet, & autoritas ac imperium omnium ab ipso dependeret & universum velut navigium sapientiæ gubernaculo citra inclinationem dirigeret, particularem verò angeli adhoc ordinati haberent: hactenus ille. Vnde Regius Vates, ait. Quoniam in manu eius sunt omnes fines terræ Benedicite Domino omnes angeli eius, potentes virtute ad faciendum verbum illius, ad audiendum vocem sermonum eius.

Nubes verò illæ quæ ex inferioribus aquis sublatæ sunt, obscuræ atque nigricantes apparent, cœli ruinam, ut, inquit, Poëta,

Poëta, id est, pluviam, minitantes, haud diu ibidem etenim hærere queunt, utpote ponderosissimæ, minusque propterea cœlestium virium inde secum deferentes. Aër itaque sive aqua cœlestis (imò & hæc inferior, Solis virtute astrorumque sursum evecta, deorsum relabendo) vires influxusque superiorum sphærarum secum deducentes, terræ tractibus marisque sinubus impartiuntur, eosque infundunt, plagis terrestribus sibi subiacentibus. Proinde dicitur in Genesi, terram inanem & vacuam esse: cœlum igitur erit gravidissimum plenissimumque virtutibus divinis innumerabilibus; inde terra hisce virium facultatibus referta, eas conservat, percoquit Solis imprimis, etiam ignis congeniti fomite, donec in perfectionem maturitatemque perductæ fuerint.

Inde non videtur mirum, pro terræ marisque cuiusque genio, quem è cœli plagis induerunt, item puritate vel impuritate, claritate vel obscuritate, vel ut sic dicam, merito vel immeritò locum, varios peneque infinitos effectus, metalla, inquam, metallicaque, varia terrarum, lapidum, gemmarum, aromatum plantarum, arborumque, animantiumque, genera, in terræ marisque gremio (quædam semine, quædam sponte sua) provenire; item mores hominum linguasque unicuique genti vernaculas, ingeniaque inde mirum in modum variari. Idipsum confimatur Jobi cap. trigesimo septimo/ Frumentum, inquit, desiderat nubes cœlestes, hoc est, influentiæ, spargunt lumen suum, quæ lustrant cuncta per circuitum, quocunque eas voluntas gubernatoris duxerit, ad omne quod præceperit illis super faciem orbis terrarum, sive in terra sint, sive in quo loco misericordiæ suæ iusserit eas inveniri.

Quid clarius expressiusque proferri possit in assertionem eorum, quæ superius à nobis de nubibus influentiisque cœlestibus in medium allata fuêre? prædictis addit Propheta Regius: Ecce, inquit dabit voci suæ vocem virtutis, date gloriam Deo, super Jsrael magnificentia eius, & virtus eius in nubibus. Proinde nubes sive influentiæ illæ cœlestes citius à montibus imbibuntur, quam convallibus, eo quod cœlo proximiores, aeriqueundique expositi. In Hungariæ attamen campis etiam auri ramenta filamentaque longitudine quaterni, interdum denum digitorum, quasi terra germinarit, reperiuntur.

Adhæc influxus isti ut sunt ferventiores, imò plerumque ignei, focum ingentem æstumque fervidum secum deferunt,

eumque in locis editioribus excitant, qui percoquendis illis montium fœtibus fructibusque, ut sic dicam, inservire videtur. Vanum autem est imaginari, ut in præcedentibus abunde declaratum, ex halitibus atque vaporibus in terræ visceribus, ex elementis, ac potissimum terra & aqua altius sublatis metalla progigni, eo quòd in illis reperiuntur cum terra ut sæpe dictum: inepta sit mistioni, generationique ut & ignis terrenus. Etiamsi sacræ silerent literæ res ipsa nos docet, aliter fieri non posse, quod nempe miracula hæc citra semen in rerum natura, ex materia prima inferiori, videlicet aqua, terraque proveniant, nisi è cœlo rerum omnium parente in ipsa dimanaverint prius. Quandoquidem spiritu uno luceque regi cuncta perspicuum, inde plantæ effigiem gerit lapis, animalis planta, hominis animal, denique imaginem Dei expressam præ se fert homo, Deus enim sive virtus divina continuò in nos diffunditur. Vnde, inquit Hieremias Propheta: Nonne cœlum ac terram ego impleo? ac iterum: Spiritus Domini replevit orbem terrarum; quod si non esset, subitò in nihilum relaberentur cuncta.

Quamobrem patet nos circumferre corpus misericordiæ, quod singulis diebus, horis, imò momentis petit à Patre luminum panem suum, tam substantialem quam superstantialem, quibus tam corpus quàm animus noster sustentatur. Hinc orat regius Vates: Inclina Domine aurem tuam, & exaudi me, quoniam inops & pauper sum ego. Atque ob rem ne perpetuo fluxui materiei subiiceretur, orat dicens: Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me. Sol item, qui est imago divini Numinis expressa, cùm retrahit virtutem, radiosque luminis sui, cuncta plusquam Cimmeriis tenebris involvuntur, viribus destituuntur, emorique videntur. Supremus autem Sol avertendo faciem suam extemplò non tantùm inferiora hæc, verùm etiam Sol ipse sideraque cuncta, in nihilum, in pulverem redigerentur. Itaque omnia unũ sunt; ratione unitatis, virtutisq; divinę, à qua fluunt ac derivantur omnes virtutes vnitæ, sive vnitates substantiales, peculiaribus viribus atque proprietatibus sigillatim delatæ.

Perperam itaque reprehendit Aristoteles sententiam Anaxagoræ, qui omnia in omnibus esse dixit: atque omnia esse simul in uno potestate, eo quod esse & posse in Deo infinita sint, quibus additur & tertium videlicet velle, quamobrem unitas divina consistit in essentia potestate & volũtate indeterminatermina-

terminatis. Similiter: idem Aristoteles de potentia materiæ inanis voluit formam educi, qui ab inferioribus sensui subiectis Philosophari cœpit: rectius autem cæteri Philosophi, quorum sententias aut non perceptas ignoranter vellicat, aut iniquè subvertere nititur, ut ipse solus Philosophus haberetur, atque sic omnis ætas in ipsius gryphis ac perplexitatibus dissolvendis absque fructu transigeretur, & de quo beatus Epiphanius Episcopus sic loquitur, in volumine adversus 80. hæreses: Prosiliunt autem rursus sophistæ vanæ sapientiæ homines, circa syllogismos ac ratiocinationes occupati, si ipsis dictiones quasdam excogitantes, & Deum syllogismis concludere tentantes. Velut etiam Propheta ipsos redarguit, dicens: Num supplantabit quis Deum, quoniam vos supplantastis me? Ac paucis interiectis ait: Similem autem huic dictioni aliam nobis novi illi Aristotelici excogitant; ab hoc enim veneni jaculationem sibi ipsis affricuerunt, & spiritus scilicet innocentiam ac mansuetudinem reliquerunt. Velut dicit Dominus: Discite à me quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animis vestris.

Hucusq; ille. Item Propheta Regius: Anima, ait, nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium, id est, cavillantium. Item alibi, idem: Et despexit oculus meus inimicos meos, ab insurgentibus in me, malignantibus audiet auris mea, & Petrus Pomponatius librum de incantationibus edidit pestiferum, ubi nihil magis agit, quàm ut fidem Catholicam peripateticorum argumentis dubiam faciat incertamq;, miracula Christi in astra referens cœliquepotentiam.

Pythagoras autem, Plato, atq; Permenides formas omnes deducunt abs formarum opifice Deo: Idcirco ipse dictus est Jupiter, quasi juvans pater, mas & fœmina, à quo omnis specierum pulchritudo fluit. Inde Regius Propheta: Confessio & pulchritudo in conspectu eius, sanctimonia & magnificentia cum sanctificatione eius, qui dat formas omnes, & unde cætera, ut sint pulchra, habent.

Adhæc qui non intelligit quid sit de unitate essentiali, nihil intelligit; ratione enim unitatis sunt ea quæ sunt; nam nisi esset in unitate seorsim unaquæque res coniuncta, non esset. Hinc Regius Vates: Clamavi, inquit, ad te Domine, dixi, tu es spes mea, portio mea in terra viventi. Hinc in Regibus atque Principibus, imò toparchis adoratur suspiciturq; Unitas, quæ robustissimum etiam populum sub jugum mittit. Similiter in ternario uno cuncta creata existunt: sunt enim

novem angelorum ordines, cœli novem; denique novem rerum inferiorum classes, trium elementorum, nempe aquæ, ignis, & terræ; atque ex hisce compositorum, lapidum videlicet, metallorum, plantarum, Zoophitorum, animantium, hominum: Deus autem Opt. Max. istorum omnium est perfectio summa, primus, medius, & ultimus. Nam ut unitas principium est numeri, ita denarius eius est finis.

Unde primitias ac decimas sibi Deus offerri statuit; tricesimus itaque numerus sacratissimus erit, ter enim novem efficiunt viginti septem, quibus si addatur numerus ternarius, videlicet ipsa sanctissima trinitas, quæ omnia disponit per causas prædictas secundas, totumque universum complet, tricesimus inde resultabit numerus: ut non absq; ingenti mysterio Messias noster JESVS CHRISTVS triginta nummis argenteis fuerit venundatus à Juda, atque Pharisæorum Pontificibus traditus, cuius pretiũ, ne huius rei memoria unquã intercideret, in agrum figuli, ad sepulturam peregrinorum destinatum fuit; eum in finem, ut nos peregrini in eodẽ Christo (in quo continentur omnia) sepeliremur, ut etiã cum ipso atque per ipsum resurgentes, nobis concederetur æternùm beateque viuere. Parabola etiam eiusdem Salvatoris nostri de ijs qui in vineam missi fuerunt, non absque mysterio magno censeri debet, (quinque enim vigilias excubiasque) quæ ætates infantiam videlicet pueritiam, adolescentiam, virilem ætatem, senectamque continet) inter quos fuêre, qui prima hora, qui tertia, qui sexta, qui nona, ac demum qui undecima ad operandum vocati fuêre æqualem mercedem retulerunt, quibus in unum collectis, tricenarium numerum itidem expleri videmus.

Totus etiam ternarium orbis fertur in circuitu suo habere triginta milliariorum sive leucarũ millia. Et ut unde digressi simus repedamus, videlicet ad materiam rerum omnium primam, nempe aquam; omnis itaque differentia distinctioque rerum ex ea originem sumit; luce etenim uniri cuncta, tenebris, quæ ex materia fluunt, omnia dividi discernique deprehenditur. Proinde Deus materiam hanc, (quæ nihil est respectu lucis, longissimè enim à Deo, qui est substantia substantiarum, recessit) hac luce pulcherrima informavit, asseruitque ne perpetuò flueret.

Ideoque unitate semel adepta, quo magis ab hac materia recedunt, creata ad lucem verò supremam accedunt propius, eo sub-

cosubſtantialiora, ut ſic dicam, virtutibus auctiora, clariora, formoſiora, lætiora, beatioraque efficiuntur. Quamobrem inquit Regius Pſaltes: Salvum fac populum tuum Domine, & benedic hæreditati tuæ, & rege illos, & extolle illos uſque in æternum. Ac iterum: Emitte, ait, lucem tuam, & veritatem tuam, ipſa me deduxerunt, & adduxerunt in templũ ſanctum tuum, & in tabernacula tua. Vice verſa deſcendendo ſive declinando à maieſtate lucis huius divinæ, quo magis id fieri contigerit, eo magis annihilantur ſenſim, deteriora, deformiora, triſtioraque fiunt illa, donec in extremum calamitatis damnationiſque barathrum deturbentur: receſſio itaq; à Deo ſeu ſummo illo bono fit per tranſgreſſionem mãdati quo tenemur divinæ Maieſtati perpetuò parêre, continuoque adhærere. Tranſgreſſio igitur mandati gignit peccatum, peccatum autem damnationem, hoc eſt, ſeparationẽ à ſummo bono, niſi ipſe Deus hominis pœnitentis fragilitati clementia ſua ſubvenerit. Proinde benè admonet Regius Propheta, dicens: Mihi adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam. Quoniam qui elongant ſe à te peribunt, perdidiſti omnes, qui fornicantur à te.

Non ſunt itaque mala imputanda cœlo neq; aſtris, quum cuncta quæ creaverit Deus bona ſint, ſed nobis ipſis, à Deo, à luce, à vita æterna recedentibus, eiuſdem donis largitionibuſque abutentibus. Abuſus autem iſte potiſſimùm in exceſſu aut defectu committitur, in mediocritate retinetur uſus. Mercurius Triſmegiſtus ſcriptũ reliquit in columnis, omnes aſtrorum influentias valde bonas eſſe, ſi quid verò inde mali accidat, tribuendum illud ſubiecto indiſpoſito, minimè verò aſtris: Id ipſum exemplo ſolaris luminis corroborat, quod optimum cum ſit, oculo tamen indiſpoſito ac turbulento nocet. Docet item Plato, ſi quid mali homini accidat, naturam non eſſe accuſandam, ſed hominem, qui vitam ſuam ſive vivendi modum inſtituit iniuſtè, immoderatè ac impiè: Idcirco ſexto legum docet, hominem arripientem puram atque rectam diſciplinam fieri animal diviniſſimum & abſolutè bonum. Quod ſi bona educatio ipſi defuerit, fieri crudeliſſimum omnium animantium.

Hierocles Philoſophus inquit, unumquemq; eſſe malum per propriam malitiam; ex propria enim affluentia non derivatur malum, quod animam contaminet unquam.

Item

Item, Levinus Lemnius inquit, quum sint homini insita virtutũ semina, ipsaque mens imbuta sit artibus, ante artes. Ratio enim menti indita artes omnes in se complectitur, illasq; animo inclusas elicit, ut nos attritu silicis scintillantes igniculos. Quod si huc accedat proba institutio, mentemque divinitùs afflari contigerit, non est quod quisquam metuat, quamlibet ferale sidus aut noxium. Et Joannes Chrysostomus docet, neminem lædi nisi à se ipso. Item Geneseos cap 4. inquit Deus ad Cain, quod in animo suo volveret cędem fratris sui Abelis: Quare iratus es, & cur concidet facies tua? nonne si benè egeris, recipies: sin autem malè, in foribus peccatum tuum aderit; sed sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius.

Proinde qui liberum aufert ab homine arbitrium, ex homine beluam facit, judiciumque Dei extremum è medio tollit, imò apertè (instar Luciani apostatæ) deridet illud. Et quãvis pugna sit duellumque perpetuum, neque ullæ induciæ, inter spiritum & carnem; attamen spiritus qui adhæret Deo, divinisque eius præceptis paret, gratia eiusdem, carnem suã superare atque in servitutem redigere potis erit. Quapropter Christus salvator noster inquit: Qui vult venire post me, abneget se ipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me: onus enim Domini leve, & jugum eius suave. Nempe Deum amãti. Quapropter idem salvator noster ait: Veni mittere ignem in terra, & quid volo nisi ut accendatur? videlicet in mentibus Christicolarum Christophororumque. Huic sententiæ subscribit divinus Citharœdus: Lætetur, inquit, cor meum, ut timeat nomen tuum.

Ubi nunc sunt, qui timorem Domini abdicant, dicentes filiorum non esse timorem, sed servorum, quum diversum nos doceant literæ sacræ, atque imprimis Jobus: Timor, inquit, Domini, ipsa est sapientia, & recedere a malo intelligentia. Item prædictus Citharœdus inquit: Timor Domini sanctus permanens in seculum seculi, judicia Dei vera justificata in semetipsa: Desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & favum. Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa. Ac denuo idem, voluntatem timentium se faciet, deprecationem eorum exaudiet, & salvos faciet eos. Quoniam, inquit, diligit Dominus omnes timentes se, omnes autem peccatores disperdet, indicat enim, ut qui timorem Domini excusserunt, fieri non posse, quin peccent atque in casses incident dæmonis, reve-

reverens ergo amor sive amabilis timor debet esse hominis erga Deum, filiorum erga parentes, subditorum erga Principes, servorum erga Dominos, hoc enim est vinculum concordiæ universi.

Theophrastus Paracelsus dicit, hominem parva atque iniqua sua voluntate posse immutare cœlum, malasque influentias ibidem excitare, quæ tandem in caput eiusdem recidant redundentque, exemplo Pharaonis Regis, id ipsum confirmatur divini Vatis testimonio dicentis: Ecce parturit iniustitiam, & concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam quam fecit. Convertetur dolor eius in caput eius, & in verticem eius iniquitas eius descendet.

Et sic peccatum gignit seipsum propria sui complacentia seu philautia, usque ad contemptum Dei; ista autem philautia, quæ separat nos à Deo, ex parte materiæ provenit, videlicet sensibilium appetitu, cui homo complacere vult: Sic angeli sibi ipsis complacentes desciverunt à Deo, actu videlicet purissimo, potentiæ autem nudæ, omni privatæ virtute adhæserunt; quapropter necessariò ceciderunt in abyssum, sive infimum totius mundi locum, ac semper sibi cadere videbuntur. Quare inquit regius Propheta: Dominum non invocârunt, ibi trepidaverunt timore, ubi non erat timor. Item non utitur homo influentiis moderatè, proinde licet bonæ fuerint, cedent homini abutenti in malum.

Crocus præcipuum est inter aromata, similiter & cinnamomum; quod si quis nimium ex eis assumat, hoc dentes corrodet, illud risu hominem enecabit. Quæ nobilior res est aut pretiosior auro, huius tamen possedendi nimia sitis cupiditasve, quas non calamitates, quæ non bella, ac internecciones adfert, quæ retia non obtendit dæmonis? res ipsa docet, testanturque tam sacræ, quàm historiæ prophanæ, atque sic abusus rerum optimarum usque nocuit nocebitque. Unde Isaias nos admonet: Beatus, ait, dives, qui inventus est sine macula, & qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia & thesauris. Quis est hic & laudabimus eum? &c.

Si itaque Mars incitat te ad iracundiam justam, irascimini, inquit Propheta, & nolite peccare: ira enim in multis utilissima, ut in reprehendendo delicta, castigando puniendoque, quamobrem etiam Nemesis dea sceleratorum prosperos successus in rebus minimè fert. Si item Venus ad concupiscentiam carnis te stimulet invitetque, sit illa moderata legitima atque

atque casta, solumque liberis procreandis inserviat. Si Saturnus ad vitam solitariam te evocet, ad arcana eruenda, ad consilium salubre dandum aut accipiendum te inclinet, noli ijs malè uti. Si Jupiter ad statum publicum te provocet, sis omnibus beneficus & æquus. Si Sol ad regnum, ad principatum te evehat, hæredemque aut successorem in regnum te constituat, curam imprimis habe, ut justitia incorrupta passim vigeat, omnibusque ex æquo & bono jus administretur tempestivius, neque patiaris ullo modo avaros aut rapaces judices, quàm latè patet tuum regnum, principatus, aut jurisdictio; sed imprimis dorophagos abdicandos putes, sunt enim hi totius regionis calamitas, ruinaque, de quibus Propheta regius: In quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta est muneribus.

Bella si incidant, trucidationes, devastationesque, modò justa sint, ut David pugnans pugnam Domini Dei sui, aut Phinees filius Eleazaris, commendantur ob justitiam, ac deletionem aut expulsionem malorum, rebellium obstinatorũ, ac filiorum Belial, id est, sine jugo. Peccatũ enim si non fuerit voluntarium, peccatum censeri non debet, atque omnis bonitatis prædictæ cognitionisque completæ causa universalis Dominus, qui unus, attamen est omnia in omnibus. Quapropter divinus Citharœdus exclamat, dicens: Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, & non potero ad eam. Si ascendero in cœlũ, tu illic es; si descẽdero in infernũ, ades, &c. quibus verbis Prophetæ manifestum fit, omnem scientiam rerum tam divinarum quam naturalium, à Deo petendam, ut & ipse petiit & obtinuit, ut meritò non indigeamus Peripateticorum probabilibus argumentationibus, philosophiaq; eorum ambigua, & quæ perpetuò absque fructu altercari docet, minimè verò ad intelligentiam rerum tam divinarum quàm naturalium adipiscendam re ipsa nos incitet. Alio etiã loco ad confirmationem prædictorum, & quod à Deo, primo omnium motore, cuncta dependeant: Sanctificavit, inquit, tabernaculum suum altissimus, etenim Deus in medio eorum, non commovebitur.

Per tabernaculum illud, mundum inferiorem sive microcosmum cœlestem, ac supercœlestem intelligendo. Idcirco etiam rectè videtur sensisse Heraclitus, omnia videlicet quæ moventur ac instabilia sunt, esse in uno permanente ac immutabili. Inde videtur sumpsisse Aristoteles, quum asserit primum movens esse immobile, quod esse non potest, nisi Deus;

Deus; ipse enim est in quo vivimus, movemur, & sumus, ut inquit D. Paulus: Non est enim essentia aliqua nisi illius, de quo Moyses dixit: Qui est misit me ad vos: quum ille sit de seipso, ac in seipso, & per seipsum: cætera verò cuncta neque de seipsis, neque in se ipsis, neque per se ipsa; in tantum enim existunt, in quantum plus aut minus de essentia ipsius participant.

In galea Palladis scriptum erat: Pallas est omne id quod est, ac omne id quod erit, cuius velamen nemo sapientum poterit detegere, quia essentia eius est infinita, affusa in rebus, clausa in se. Hanc Palladem Ethnici, divino lumine illustrati, natam asseruerunt è cerebro Jovis, Dei sapientiam, sive filium Dei insinuare volentes, per quem & in quo omnia facta sunt; & ut Propheta dicit: Omnia in sapientia fecisti, impleta est terra possessione tua. Gloria & divitiæ in domo eius, quæ liberalissimè profudit, asserente Davide Propheta: Dispersit, dedit pauperibus. Nobis videlicet hominibus. Palladis etiam sub nomine celebrari potest Christus Dei filius, quod ipse solus bellum adversus dæmonem, mundum, ac carnem instituerit, ac victor gloriosissimus, triumphatorq; invictissimus evaserit, id quod divinus Psaltes Psalmo 88. sub nomine suo Christum celebrans expressit.

Et ut ad pensum revertar: Sicut generatio corpore fieri non potest citra prædicta duo principia, aqua nempe & igne sive calore naturali, ita nec spiritualis regeneratio, absque aqua supercœlesti, qui est filius Dei, ut testatur Hieremias Propheta de ipso: Dereliquerunt me, ait, fontem aquarum viventium. Ac ipsemet testatur, ubi in templo exclamat: Si quis sitit, inquit, veniat & bibat, & fluent de ventre eius, aquæ salientes in vitam æternam. Similiter dixit Nicodemo: Nemo potest intrare in regnum Dei, nisi renatus fuerit in aqua & spiritu sancto. Quia per aquam istam acquirit virtutem geniture sive renascentiæ divinæ, & per prædictum spiritum igneum inspirationem vitæ æternæ, quæ aqua refrigerium adfert beatis spiritibus hinc excedentibus. Quapropter inquit Propheta: Transivimus per ignem & aquam, has videlicet elementares, & eduxisti nos in refrigerium vel aquarum supracœlestium.

Verùm elementaris hæc aqua præfiguratio sive rudimentum est divinæ illius aquæ, quæ salit in paradyso cœlesti, hoc est, Christo, & per communicationem velut rivulis exilit in nobis. Itidem calor ille cœlestis, exemplare est sive spe-

cimen supercœlestis. Quod significare videtur divinus Citharœdus, cum ait: Qui facit angelos suos spiritus, nempe aëreos, & ministros suos ignem urentem. In archetypo, ut testantur Empedocles, Heraclitus, ac cæteri sapiẽtes, est ignis idealis ac spiritualis lux, aut ut Zeno vult, aristotechnis, qui exit ad formandum res omnes, complectens virtutes universas. Quamobrem cecinit Vates Regius: Qui dominatur in virtute sua in æternum. Item alibi: Exaltare Domine in virtute tua, cantabimus & psallemus virtutes tuas. Similiter alio passu: Laudate Dominum in Sanctis eius, laudate eum in firmamento virtutis eius. Laudate eum virtutibus eius, laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius.

Prædictæ sententiæ assentitur Cleanthes Philosophus, qui dixit hunc ignem esse corporalem, divinum, vitalem, salutarem, qui generat, conservat, sustinet, nutrit, & augmentat. In Deo, inquit Franciscus Venetus Minorita, elementa sunt ideæ atque origines rerum, quæ productæ sunt, quæ producuntur, & quæ producentur: in angelis potestates sunt distributæ, in cœlo sunt virtutes, in natura sunt semina rerum, ac in mundo hoc inferiori sunt formæ corporeæ. Quod si non essent virtutes elementares in cœlo, aquæ videlicet & ignis, quomodo generarentur hîc per influentiam ipsorum in terris.

CAPVT XIII.

EX prædictis itaque innotuit, omnia pene meteora, aut aquea esse, sive fructus aquæ, ut ros, pruina, grando, nix; aut aërea, sive fructus aëris, ut nubes, vẽti, nebulæ; aut ignea, sive fructus ignis, ut fulgor, tonitru, cometæ, flammæ salientes; aut ex hisce mixta, ut cunei, quibus quercus densissimæ finduntur, æs, ferrum, cæteraque metalla, metallicaque animalcula, ciniphes, ranæ, locustæ, imò vituli, semina, &c. cuiusmodi multa à Moyse in Exodo. Et a Julio obsequente aliisq; prodigiorum ostentorumque scriptoribus referuntur, itemq; sæpenumero nostris temporibus inciderunt è gremio naturæ superiori, sive cœli aquis, eiusdemque igne delapsa demissaq; conspiciuntur. Materia etiam hæc prima dicta est Protheus, & ut Poëta de ipsa cecinit:

Omnia transformans sese in miracula rerum
Ignemq; horribilemq; feram, fluviumq; liquentem.

Similiter etiam Chaos dicta, quod formas rerum indistinctas

ctas in se confusasque continuisse prius crederetur: ut Aristoteles perperam existimavit, sed revera non continuit priusquā in actum ab opifice Deo perduceretur, spirituque ac lumine eiusdem informaretur, ut sacræ literæ nos rectius instituerunt & imprimis Moyses in Genes. Inde Hermes Trismegistus. Et sicut omnes res inquit fuerunt ab uno videlicet patre luminum, meditatione unius filii sui unigeniti, sic omnes res natæ fuerunt ab hac una re adaptatione. Quamobrem nunc promptè atque ultro per influentiam cœlestem terrenumque semen in actum deducitur, imò rerum quibus jungitur formam assumit: in vite enim aqua fit vinum, in olea oleum, in frumento frumentum, & sic de cæteris. Est, inquam, divini Numinis officina, in qua Vulcanus, utpote ignis cœlestis solaris ac siderum non absque Venere, hoc est formarum datrice, sive pulcherrimo perfectissimoque artificio, Deus cuncta fabrefecit. Et quoniam materia ista prima, quæ sub naturæ vocabulo delitescit, corruptioni imprimis est obnoxia, proinde generationi aptissima, Phœboque sive calori cœlesti sub Daphnes Penei fluminis filiæ nomine adamata, quę dum stuprum sive vim prædicti ardoris Phœbei declinare studet, in Laurum arborem dicitur transformata, eo quod materia prima prædicta imprimis apta nata sit in naturam vegetabilem transferri, atque hoc pacto virginitatem suam servasse fingitur, cum plantæ nòn coëant, ut animantia, vtriusque enim & maris ac fœminæ semen conjunctum possident.

Deinceps hæc natura vegetativa transfertur in animalem, ultimò in summam perfectionem, hoc est, in speciem humanam, ad quam in universum omnia inferiora hæc contendunt, illa autem & cuncta per illam in Deum sive unionem eiusdem, citra quam nihil in perpetuum subsistere potest, (quum mobilia omnia sint ac usque mutabilia) donec ad illam per speciem humanam pertigerint. Quapropter Philosophi illi minimè deridendi sunt, imò in summa veneratione habendi, qui omnia dixerunt esse in omnibus: hoc enim modo cuncta reducunt ad unum, à quo processerunt, atque hoc Moyses in Genesi processit, nempe ab herbis ad pisces ab eisdem ad aves, ab avibus, ad iumenta, ab illis ad speciem humanam. Vniversale autem bonum, quod est Deus, perfectionem habet à se ipso vitamque, ab eodem autem conceditur illa ipsa infinitis. Proinde, inquit, Salvator noster: Sicut Pater habet vitam in semetipso. Inde itaque sive ex illo fonte procedunt aquæ, id est, animæ salientes in vitam æternam.

Hinc divinus Psaltes exclamat. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarũ, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitivit anima mea ad eum fontem vivum, quando veniam & apparebo coram facie Dei? atque iterum: In mari, inquit, via tua, & semitæ tuæ in aquis multis, & vestigia tua, id est, opera tua tam admiranda, non cognoscentur, hoc est, indagari non poterunt ab homine, eorum causæ.

Salvator etiam noster Christus non tantùm piscatores in apostolos elegit, ac circa maritima loca sæpenumero versatus est; sed per mare devectus tempestates eiusdem compescuit sedavitque, imò illud calcans pedibus super incessit. Vnde Propheta prædictus Psalmo 88. Domine Deus virtutum, inquit, quis similis tibi? potens es Domine, & veritas tua in circuitu tuo. Quoniam tu dominaris potestati maris, motum autem fluctuum eius tu mitigas, id est, in concordiam atque harmoniam reducens illud, formas inde omnia, quorum omnium finis homo est. Idem videtur insinuare præfatus Vates, dum ait: Abyssus abyssum invocat in voce catharactarum tuarum, hoc est, quòd homo ex abysso extractus necesse habet abyssum, id est, Dei incircumscriptæ potentiæ implorare auxiliũ, in virtute & gratia, quæ ipsi cælitus tunc conceduntur. Sed ulteriùs aperiendo hæc mysteria inquit: A fructu frumenti vini & olei sui multiplicati sunt, videlicet homines. Item alibi idem: Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum. Idemque alio passu indicavit, hominis materialem primordialemque substantiam ab aquà provenisse, animum autem eius cælitus datum: Misit, inquit, de cælo, & accepit me, & assumpsit me de aquis multis. Hoc est rebus innumeris ante me ac propter me creatis.

Ordinem autem sive gradũ, quo ascenditur sensim in summam illam perfectionem humanam, expressit divinus Vates Psalmo 148. postquam commemoratus est laudes è cælestib. supercælestibusque spiritibus Deo summo opifici debitas: Laudate, inquit, Dominum de terra dracones & omnes abyssi: Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, qui faciunt verbum eius: Montes & omnes colles, ligna fructifera & omnes cedri: Bestiæ & omnia pecora, serpentes, & volucres pennatæ: Reges terræ & omnes populi, Principes & omnes judices terræ: Iuvenes & virgines, senes cum iunioribus laudate nomen Domini, quoniam exaltatum est nomen eius solius.

Videre hîc est, quomodo omniscius Rex David ab elemen-

tis ad metalla, quæ in montibus potissimũ reperiuntur, (quæ licet in escam homini non cedunt, in usum tamen eiusdem, & imprimis medicinæ, ut pleraque alia veniunt) à metallis verò sive meteoris ad plantas sive arbusta, ab illis ad animantia, ab animantibus verò ad hominis perfectionem conscendit: ac tandem universa, hoc est, hominem, (propter quem hæc omnia facta sunt) in Deum ac eius gloriam ac laudes reducit; ubi concludit inquiens: Confessio eius super cœlum & terram, & exaltavit cornu populi sui. Hymnus omnibus sanctis suis, filiis Israël populo appropinquanti sibi, & quod de populo Israëlitico dicit, de spiritu hominis in Deum reverso intelligendum. Istud confirmat Psalm. 88. ubi sic habet: Domine in lumine vultus tui ambulabant, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in iustitia tua exaltabuntur: Quoniam gloria virtutis eorum tu es, & in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum: Quia Domini est assumpsio nostra, & Sancti Israël Regis nostri.

Itaque hic apertè videre licet, Vatem hunc dulci melodia totam Hebræorum Cabalam, sive secretiorem Philosophiam, tam naturalem quam divinam, (seiungi enim illa duo, ut sæpè dictum, non queunt) suis psalmis comprehendisse: ut frustra ac temere ab Ethnicis Philosophis, imprimis à Peripateticis, expetantur illæ, id ipsum confirmante Epiphanio Episcopo, conclusas nempe & obsignatas esse divinas scripturas clave Davidis ac forte etiam sigillo, ut in Apocalypsi habetur: Ne plores ecce vicit leo de tribu Iuda radix David, ut aperiat librum, & septem sigilla ipsius: aperuit enim ipse librum, cunctaque præfatus David de ipso videlicet Christo futura, ante annos nongentos de adventu, nativitate, prædicatione, passione, resurrectione, assumptione in cœlum extremoque eius iudicio (quæ videntur septem prædicta sigilla) prædixerat, adimplendo, & ut ex multis eiusdem vaticiniis pauca perstringam de adventu itaque Christi hæc præfatus est: Deus, ait, noster manifeste veniet. Deus noster & non silebit, de nativitate hæc: Quoniam tu extraxisti me de ventre, spes mea ab uberibus matris meæ in te proiectus sum ab utero, de prædicatione autem eius ista, ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum eius, prædicans præceptum eius, de passione vero: Circundederunt me canes multi, & synagoga malignantium obsedit me, foderunt manus meas & pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea, &c.

De resurrectione autem expresse loquitur: Tu autem Domine miserere mei & resuscita me, ac denuo, de eadem, Exurrexi, inquit, ô homo, & adhuc tecum sum, Postremo de assumptione eiusdem Domini nostri Christi Iesu in cælum, atque eius extremo judicio vaticinando prædixit. A summo cælo egressio eius, & occursus eius usque ad summum eius, ac denuo alio loco, synagoga populorum circundabit te, & propter hanc in altum regredere, Dominus judicat populos. Ac iterum alio loco, Tu terribilis es, & quis resistit tibi, ex tunc ira tua. De cœlo auditum fecisti judicium tuum, terra id est, homo tremuit, & quievit. ac alibi: etenim correxit orbem terræ qui non commovebitur, judicabit populos in æquitate, & quod hæc omnia propter hominem fecerit, & imprimis hoc universum eius causa creaverit, judicat, omnia, inquit subiecisti pedibus eius & quod per illum illud ad se reducturus sit ex prædictis manifeste patuit. Et ut ad propositum revertar.

Semina necesse est fore aquea, unumquodque etiam sperma uvidum esse debet: quamdiu enim in siccitate perstat, nihil ex eo generatur sive producitur: quapropter oportet semina in humidam substantiam fatiscere sive putrefieri, priusquam quippiam ex iis generetur: omnis enim actio caloris naturalis fit in humido, indeque consequitur mistio utriusque, quod in lapide Philosophorum palàm est, è quibus oritur tertium, videlicet terra, quæ soliditatem sive consistentiam adfert. Vnde, inquit, Hermes: Vis eius integra si versa fuerit in terram. Quum autem Aristoteles definiverit mixtionem esse miscibilium alteratorum per minima conjunctorum unionem, sibiipsi videtur contradixisse, ac penetrationem corporum elementalium admisisse, quam tamen passim reijcere visus est: elementa enim corpora sunt, quæ si misceantur per minima, hoc est, indivisibilia, penetratio corporum necessariò consequetur, alioquin non erit mixtio, verum connexio, per minima.

Ignis itaque terrenus non miscetur neque terra, sed ut dictum est calor naturalis & aqua. Vnde Morienus Philosophus, quatuor, inquit, sunt elementa, quorũ duo sunt principalia, & summopere contraria, ut ignis & aqua; alia verò duo generantur ex eis, ut aër & terra: quamvis ex calore unito & aëre excluso ignis oriatur, & de grossitie aquæ, terra fiat: & quia ignis sive potius calor & aqua sunt contraria, ideo in se mutuo agunt & patiuntur, & per hanc operationem sequi-

ſequitur miſtio eorum per minima; ignis enim agendo patitur, & aqua patiendo operatur.

Ex tribus autem, ut ſæpe dictum eſt, ſtatuit Deus cuncta hæc caduca produci, humore videlicet, ut materia: calore, ut cauſa efficiente ſive actrice & tertio tanquam medio quo pervenitur ad formam ſive ſpeciem uniuſcuiuſque rei, videlicet ſemine, minimè verò privatione, Ariſtotelico figmẽto, (quod inſtar Sphyngis ænigmata, plurimasque hæſitationes parere, nihil autem utilitatis aut profectus in cognoſcendis imò experiũdis rerum naturæ arcanis adferre poteſt.) Quid enim proderit ſcire, materiam omni forma priori exui ac privari debere, priuſquam aliam novam induere poſſit? Et ſi de potentia materiæ educitur forma, ut ipſe ſtatuit, quomodo ea privari poterit cum omnibus ſuis viribus ac proprietatibus innatis? Pleraque inſuper formam non habent, ut ovum, ſemen vel ſperma animalium, ſed continent in ſe formam rei, quum tamẽ citra privationem educatur ex iis forma ſive ſpecies certæ rei. Ridiculum enim eſſet, dicere unum ſperma aut ſanguinem menſtrualem habere aliquam formam perfectam, & ſi non eſt perfecta, forma dici quomodo meretur? ſed potiùs compoſitum ſive maſſa, quæ eſt in via ad perfectionem.

Verùm Ariſtoteles, qui non credidit Dei atque naturæ poteſtatem eſſe infinitam, introduxit privationem tãquam tertium rerum principium; eo quòd ſtatuerit Dei atq; cœli potentiam ſive influxum, materiæque primæ ſive elementorum quantitatem eſſe finita, proindeque eandem materiem ingenerabilem atque incorruptibilem fore, ac diverſas formas viciſſim admittere: quod fieri non poteſt, niſi redeant ſeu regenerentur denuò infinities non modò eædem ſpecies, verum etiam earundem ſpecierum individua; ac ſic erit perpetuus circuitus ſive reditus eorundem principiorum, ſpecierum, atque individuorum,

Atq; iterum ad Troiam magnus mittetur Achilles.

Mirandumq; ubi magnus Achilles tot millibus annorum aut etiam Ariſtoteles tanto tempore latuerint, qui Ariſtoteles penes quoſdam exiſtimatur non habuiſſe neque habiturum parem, niſi fortè ſtupidiſſimus quiſpiam ruſticus eius loco aliquando revixerit, aut ſophiſtarum infinitus numerus, atque ſic nos fefellerit: quam opinionem inde natam repetit Virgilius Æneidos lib. 6. hiſce verſibus:

O pater, ánne aliquas ad cœlum hinc ire putandum est
Sublimeis animas? iterumq; ad tarda reverti
Corpora? quæ lucis miseris tam dira cupido?

Ac paucis interiectis sic habet:

Has omnes ubi mille rotam volvére per annos
Lethæum ad fluvium Deus evocat agmine magno:
Scilicet immemores supera ut convexa revisant,
Rursus & incipiant in corpora velle reverti.

Verùm hæc somnia ut risu prosequenda, ita viro sapienti repudianda. Inde inquit Propheta: Secundùm opera manuum eorum tribue illis, redde retributionem eorum ipsis: Quia non intellexerunt opera Domini & in opera manuum eius destrues eos, & non ædificabis eos. Infinito autem modo operatur Deus, qui, ut ait Propheta, dominatur in virtute sua in æternum renitente etiam cane illo Arabe Abenrhoe, prædicti Aristotelis interprete fidelissimo. Neque necessitate urgebitur Deus, ut ille vult: verùm libere agit, ordinem autem certissimum, causas secundas servare iubet, nisi divinæ eius voluntati aliter visum fuerit. Inde ignis æstuantissimus pueros Hebræos in Chaldæorũ fornace illæsos reliquit. Sol substitit uno die mandato Iesu Nave. Ezechiæ Regis temporib. retrocessit lineas duas sive decem horas. Eclypsim passa est Luna plena tempore passionis Domini nostri Iesu Christi.

Verùm Peripatetici ridebunt hæc, ut præfatus Arabs ille, Prophetas nugarum institores appellando: prudẽtius autem Avicenna putavit, cœli motum neque necessarium, neque violentum, sed mèdium in iis, sic ut à voluntate Dei dependeat, qui sacrificiis, oblationibus, precib. ieiuniis, eleemosynis flectitur: alioquin non esset Deus, si non esset omnipotens, si necessitati subiiceretur: ut nec homo esset homo, si libero arbitrio careret, sed ut belua alterius imperio ageretur, cui refragatur Epicteti sententia dicentis: Quam vis corpore sim servus, attamen animum circumfero liberum. Et si homo de necessitate seu prædestinatione cuncta agere cogeretur, divino iudicio neutiquam subiiceretur, ut nec brutum animans, quum fata prædestinatio, sive necessitatis òrdo ipsum excusatum haberent.

Inde collabitur ac ruit prava illa hæreticorum opinio, servum hominis arbitriũ introducentium, ut sic laxissimas mortalibus ad delinquendum adaperiant vias, Dei iudiciũ timoremq; eiusdem sanctum è mentibus hominum extirpare laboran

borantes ac Christum pro omnibus sic satisfecisse, (modò fidem etiam operibus vacuam in eum verbotenus circumferant) cœlum cælestiaque regna sibi deberi, nihilque superesse, nisi ut saturi ebrii atque proni salutem vitamque æternam post interitum expectent. Qua in re Martinus Lutherus à Loystis hæreticis verbo dissentit, asserentibus omnes homines salvos futuros, neque extare dæmones, qui nos post funera suppliciis exerceant torqueantque, adducentes illud Pauli Apostoli in medium, dicentis: Conclusit omnes sub incredulitate & peccato ut omnium misereatur. Verum illud Isaiæ Prophetæ prætermittentes, ac Christi eiusdem verba repetentis ac confirmantis, videlicet: Eorum vermis non moritur, & ignis non extinguitur. Et cum passim suggerant Iodderi assecla quod verbum Domini manet in æternum, istud autem est verbum Domini: Quod via arcta sit, quæ ducit ad salutem & pauci ingrediantur eam, quæ verò ad interitũ properat, lata sit, & multi terant eandem idcirco divinus Psaltes de eodem verbo, id est, Christo testatur: Pones eos ut clybanum ignis in tempore vultus, hoc est, die iudicii tui, Deus in ira sua conturbabit eos, devorabit eos ignis, ac iterum Dilexisti iustitiam & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus Deus tuus, id est, Deus pater & spiritus sanctus oleo lætitiæ præ consortibus tuis, iustitia autem eius manifestè declaratur cap. 25. Matthæi. Proinde videant divites dilectionem proximi sive membrorum Christi neggligentes, quomodo Dei dona, non sua, ut putant, dispensent. Sed est quod hìc rem memoratu dignam referam: meo enim tempore cognovi Loystam, qui dum malis artibus, videlicet necromantia, ad reperiendos thesauros uteretur, dæmon ipsi cervicem fregisse fertur, ac puerum ipsi assistentem longo etiam post obitum illius Loystæ tempore malè vexasse.

Sed ut revertar unde digressus sum: Cum Peripatetici asserant, Deum esse rem simplicissimam de se ipsa perfectam exclusis rebus omnibus, postmodum, eorum omnium, quæ prius dixerant, obliti, existimant Deum necessariò habere cõnexionem sive necessitudinem cum rebus inferioribus, quasi absque illis esse non possit: quomodo autem simplicissimus erit, si necessariò coniungitur rebus aliis? quomodo Princeps, ut, aiunt, si ex necessitate agat? at si penitius eorum animum introspexeris, nullũ Deum præterquã cælum statuerunt & propterea à qualitatibus cunctis immunem. Verum Deus non agit necessariò, sed ordine, potenter, ac sapientissimè.

simè. Hinc videmus temporum vices atque mutationes, ut hyemis, veris, æstatis, autumni, non esse usque easdem per omnia, neque eosdem, annis singulis, frugum animaliumque proventus: varia insuper monstra, ostenta, atque defectuosos partus prorumpere, formas item mortalium non easdem sed diversas esse. Ludit enim in eis natura non citra miraculum modo quodam infinito, potentiæ enim bonitatis atque sapientiæ Dei non est numerus, Principium, neque finis, nisi quos ille statuerit: solus etiam æternus est, imò æternitas ipsa.

Qui itaque statuit mundum æternum, ut Aristoteles, Deũ illum esse voluit: Soli propterea cæterisque astris calorem adimendo, ne videlicet cœlum, qualitatibus ullis atque imprimis contrariis obnoxium, (ut hæc inferiora) aliquando intercideret, materiam ingenerabilem atq; incorruptibilem, ut omnibus ævis una sola subiiceretur atque sufficeret illamque tantæ virtutis esse ut formas rerum in utero suo contineat universas, neque semine ullo indigeat & ut præceptori suo Platoni (quem viginti audisse annis fertur) contradixisse videretur. species rerum æternas esse putavit, ideas verò sustulit, individua earundem specierum, non tantum pecudum sed & hominum interire & cum ille inter tria rerum initia Deum recensuisset, hic loco Dei privationem posuit, atque sic latenter ipsum negando è medio tollere visus est. At dicet quispiam multa de Deo atque de rebus divinis ipsum disseruisse, hoc fortasse simulate ne plane atheus haberetur, insuper multi libri circumferuntur sub titulo Aristotelis qui attamen minimè sapiunt ipsius fermentum.

In hanc sententiam, inquit, vir quidam eruditissimus. Sapientes mundi imò hominum stultissimi, eo quod viderent usque adeo natura Duce insitam in animis hominum cognitionem Dei, ut qui de illo timendo colendo, & amando verba facerent, communia & puerilia. Homineque indigna judicarent & ideo ne viderentur simplicitati affines exhorruere de ipso mentionem ingerere, quod in Aristotele potissimum videas quumque de causis, & per causas se docere, deque summo bono eligendo & amando ubivis se dicere affirmet ne semel quidem videas aut ipsum in DEI laudem prorupisse aut suasisse ut illa causa causarum, per quam omnia sunt, eligetur amanda colendaque & maxime cognoscenda, hoc enim illum puduisset. Censet enim omnia sensibus obiecta esse quæ omnino DEO & causæ primæ posthabenda sunt.

Quid

Quid enim amantius videri posset, quam ut amentur quædam expetenda, vt sunt scientiæ, opes, virtutes, valetudo & cætera cuncta, quæ inter expetenda reponuntur, causam autem ipsam & summi boni fontem, vnde talia habent ut expetantur negligere? nec ipsius nomine quicquam velle perpeti, aut illis prædictis carere. Quid autem sibi vult mundi hæc perpetuitas quam Deum ejusq; pulcherrimum opificium negare, providentiam latenter tollere, & si qua sit, eam ad lunaris regionis fines tantummodo extendi, inibiq; sisti?

Veriorem autem sinceriorem que disciplinam, vt passim ita & hìc, exhibet nobis divinus Vates prædictus: Verbo Domini, inquit, cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Ac denuo alio Psalmo: Initio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli: Ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes sicut vestimentum veterascent. Ac iterum alio loco idem eodem spiritu ductus asserit: Quia ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt. Item alio loco: Ordinatione tua perseverat dies, quia omnia serviunt tibi.

Adhæc si mundo non fuerit aliquod initium, vanum erit de inventoribus rerum atque scientiarum loqui, quorum ab infinitis seculorum periodis obliterata foret recordatio, imò verò nulla extitisset eorum mentio, neque axioma illud Aristotelicum haberet locum, videlicet eorum quæ scimus, minimam partem esse eorum, quæ incognita nos latent, quum alioquin perpetuo atquo infinito rerum usu, periculisq; sæpenumero factis, cogeremur esse non tantum Polihistores, verum omniscii universalemq; rerum, scientiarum, atque artium absolutissimam cognitionem (experientia infinities comprobata) possidere; cuius oppositum & in primis in arte medendi manifestum est, quum etiam Theoricę potius, quam Empiriæ experimentisq; certis vndique conquirendis sese addicant illi, qui se facere medicinam profitentur.

An non ars typographica paulò ante nostram ætatem reperta est, nostris autem seculis ita exculta vt perfectionem suam adinuenerit? Nònne pixis nautica à paucis ab hinc retro seculis inventa est, in directionem navium, ad quascunque orbis universi partes? quum polari astro tantum veteres, cum in finem uterentur, quod non semper conspicuum sese offert, atque id nostrorum naucleorum velificatio multo certior, minusque dubia, qua re effectum ut maior pars orbis detecta sit, quæ hactenus latuisse videtur, quæq; alias nempe

æternitatem mundi cum Aristolelicis asserendo, millies discoperta fuisset.

Et vt ars Chemica sive Spagirica in humani generis salutem, atque ornamentum haud contemnendum, dubium sopita, in lucem revocata est, sic tormentorum bellicorum, sive bombardarum fulmina atque tonitrua, in eiusdem lanienam atque perniciem, ab hinc ducentis plus minus annis excogitata existit, ita vt Aristoteles cum sua æternitate mundi conciderit interieritq; vt quoq; inferius demonstratum est. Solem autem fore calidissimum, imò caloris naturalis, æstuantisque fontem, lucisque vna & caloris vomicam æternam (nec tantum reflexu radiorum eius directorum aut etiam lateralium hunc æstum, quem experimur, excitari) res ipsa docet, vernalibus atq; æstiuis temporibus, ipso vigente atq; assurgente, quum neq; à Luna cæterisque astris, vt brumali tempestate, impeditur, nemo est qui addubitare queat, nisi in Pyrrheorum, insensatorumque Philosophorum numero, reperiri censerique velit.

Verùm Deus atque natura non tantum Lunam cæteraque sidera multa refrigerantia, Solaris Iubaris præfati æstui obiecit, sed & immensum vastumque aëra ad eundem contemperandum adiunxit, & vt aër tenebrosus ac frigidus, non minus lucidus quam calidus vicissim redderetur. Et quod in microcosmo sive homine cor est, id in exteriori mundo solem esse quis addubitare potest? quemadmodum itaq; ab humano corde si auferas calorem, demis exemplo & vitam; sic Soli eundem negando, vitalem eiusdem efficaciam energiamque à toto orbe sustuleris, atque sic in pulverem, squalorem, rigoremque mortiferum converterentur omnia. Deus enim (qui est ignis ac lux incomprehẽsibilis, affirmante Davide) in Sole posuit tabernaculum suum. Quod autem ad materiam attinet, ostendimus eam, certissimis (vt existimo) argumentis, infallibilibus sacræ scripturæ testimoniis, aërem sive aquam fore; eamque non tantum corruptibilem, verum etiam consumptioni subjectam, deficientemq; imò in nihilum abire, nisi aquis consimilibus cęlestibus continuò suppleretur eius defectus: est enim nihil, nisi per lucem seu vitam informetur. Fieri etiam adhæc non videtur, potuisse, vt quorum individua, vtpote animalium brutorum, interitui subiacent, eorum species esse æternas.

Verum vt angelorum, spirituumq; cælestium, atque animorum nostrorum singulares substantiæ perpetuæ; sic & eorum

rum ideæ æternitati inscriptæ erunt, quæ inscriptio librũ vitæ nobis ob oculos pouit. Vnde Psalmista: In libro tuo, inquit, omnes scribentur. Si itaque omnes inscripti sumus, in hoc omne studium nostrum, omnis labor noster conferendus, (divina subnixi gratia) ne ex eodem expungamur. Quid autem voluerit illo axiomate Aristoteles; Hominem homo generare, & Sol, nisi quod statuerit eundem nõ tantum generari ab homine, verum etiam per Solem produci posse, etiam si nullus extaret homo, vt mures ac similia animalcula, quę innumera, limo, palustri, putrive gleba Solis ardore, citra semen erumpunt. Ægyptij enim, quod eorũ terra fœcundissima foret crediderunt, non tamẽ terræ nascentia, animãtiaq;, sed insuper & hominẽ Solis beneficio indidẽ natalia sua accepisse, ac proinde eorũ regionem fore omniũ vetustissimam.

Verum sacræ scripturæ nos aliud docent, nempe Deum solum ex limo terræ hominem formasse, atq; plasmati illi imaginem suam imprimere, immortalemque statuere potuisse; quod Aristoteles aut ignoravit, aut minimè credidit cui etiam Cicero merito adscribit inconstantiam, Aristoteles, inquit in tertio de philosophia libro, multa turbat à magistro Platone vno dissentiens, modo enim menti omnem tribuit divinitatem, modò mundum ipsum Deum esse dicit, modò quendam alium præficit mundo, eique eas partes tribuit, vt replicatione mundi quadam motum regat atq; tueatur, tum cœli ardorem Deum esse dicit, non intelligens, cælum mundi esse partem; quam alio loco ipse designavit Deum, in tanta naturæ obscuritate versatus est Aristoteles eo quod volens effugere viam doctrinæ Platonis, noluit idearum fontes agnoscere nempe formarum causas, quæ sunt mentes, angeli Genij intelligentiæque motrices. Atque interea tanquam pro aris & focis, vt, aiunt à nobis Christianis certatur in tuendis Aristotelicis, aliorumque Ethnicorum, atque imprimis Galeni trepidationibus, traditionibus dicere volebam, qui animum humanum nil aliud esse statuit quam cæleste calidum, eumque eundem omnibus animatis esse.

Quamobrem Cornelius Gemma medicus inter cætera sic inquit: Multa etenim sub divinorum catalogo vel Galeno interprete referuntur, sed ille cum Epicuro nimium sæpe intra corporeos fines ac sensuum obiecta crassissima versatur, & paucis interiectis sic habet: In materiæ quidem quantitatem ac suam infinitudinem, propter quam Galenus imprimis

mis rem medicinam ſatis ambiguam & velut conjecturis obnoxiam fecit; ego nec artes facultateſque cæteras eandem ob cauſam ſolitas eſſe reor, aut ab opinionum fallacia ſequeſtratas; ut nihil verius quam illud Socraticum, nihil ſciri penitus in hoc orbe mortali, niſi fortaſſis (vt ſic loquar) vniverſaliter, ac ſub notione confuſa. Hactenus ille.

CAPVT XIV.

SEd quia Iaſonis hiſtoriam tractamus, quem à ἰᾶσμαι, ut Medeam à mederi, nomen accepiſſe putamus, non ingratum fuerit, medicinæ hic ut ſupra meminiſſe: Theoriam illam veram certamq; eſſe, quæ ab experientia accepit initium atque fundamentum: fallax autem ac dubia, quæ tantum opinionibus probabilibuſque nititur argumentis, ab illiſque introducta potiſſimum, quibus veritatis lux, qui eſt Chriſtus, minimè præfulſit, qui inquit: Quærite & invenietis, pulſate & aperietur vobis. Ac iterum: Nihil opertum, quod non revelabitur, neque occultum, quod non ſciatur: imprimis ipſius fidei mandatiſque inhærentibus, ipſique veluti viti fructiferæ inſitis, qui eſt via, veritas, & vita. Et ſicut in ipſo non fuit vnquam peccatum neque ignorantia, ita in ipſo eſt omnium bonorum atque ſcientiarum plenitudo & affluentia: quapropter favorem cæleſtium nanciſci non poſſimus, (vnde etiam omnes ſcientiæ atque artes nobis inſtillantur) niſi interveniat Authoritas, conſenſus, atque poteſtas nominis Ieſu.

Quia Chriſtus aſſerit omnia data ſibi eſſe à Patre, ideo & potentiam nominis quadriliteri (quod ante ipſum natum fuerat ineffabile, & cuius poteſtate ac efficacia Moyſes Prophetæque operati dicuntur mirabilia) unà fuiſſe datum atque incluſam nomini ſuo Ieſu, nunc effabili; vt Deus, qui in ſe incõprehenſibilis eſt, in Chriſto factus ſit comprehenſibilis. S enim ſive ש in medio nominis Tetragrammati poſitum totum IHSVH nomen enuntiabile reddit, & ſtacten precioſiſſimam (inquit) Archangelus minorita in nos uſque guttatim derivat, & mentem noſtram ſi debito modo aptetur, ſic ungendo penetrat, & illuſtrat, vt ejus vnctio omnium ſcientiarum ſplendores nobis infundat ac impartiatur. Idcirco dicit Salvator noſter Chriſtus. Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint, quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis. Iterum ait: Primum quærite regnum

Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adjicientur vobis. Ac iterum, Sitienti, qui venerit ad me, dabo aquam vitæ, quam qui biberit, non sitiet amplius. Item Paulus, interpres mentis divinæ Christi, inquit, Nemo dicere potest Dominus IESUS, nisi in Spiritu sancto, id est, nisi naturam & sortem hominis cælestis & spiritualis sapiat illamq; induerit. Et quia inhabentibus symbolum, facilis est transitus, idcirco, ex illa vi symbolica operari poterimus, & ex vi consonantiæ, nam hæc adeo est efficax, ut ad motum vnius sequatur commotio alterius, exemplo duarum testudinum, quorum vna pulsata sonat & altera intacta, vt dicere possumus si dispositionem habeamus ad suscipiendum lumen & favorem solis, dum operatur in nobis Sol, operatur & Raphael sive quæcunque sit intelligentia soli præsidens, operaturque & illud numen cui Sol & intelligentia respondet, quod quidem numen, David, Isaias & secretiores Theologi Tipheret, videlicet nomen gloriæ atque pulchritudinis divinæ nuncupant, illudque cor Archetypi dicunt, sicuti Solem cor cæli, & vtrumq; respondet cordi nostro per illustrationem & fervidam charitatem superis correspondenti.

Quamobrem pronuntiando nomen illud, quo nihil sacratius, divinius nihil, nihil efficacius, ore polluto, aut capiendo humano more, nulla inde subsequentur miracula: illius autem nominis meditatione aut pronunciatione (Spiritus sancti gratia invocata) participatoque intellectu sublimi ac repurgato, fide firma, spe inconcussa, ardentique amore, obtinebimus ea, quæ promissa fuêre per nomen illud, inquit, Franciscus Venetus Minorita. Quamobrem, inquit, Vates Citharœdus: Super misericordia & veritate tua, quoniam magnificasti super omne nomen sanctum tuum. Et nisi virtus omnium nominum Dei inclusa esset in nomine IESU, Apostolus vtique non dixisset: Et dedit illi nomen, quod est super omne nomen, fecitque habitare omnem plenitudinem in ipso.

Vnde in Canticis dicitur: Oleum effusum nomen tuum, ac omnibus accipientibus inde vnctionem cognoscent omnia (nempe quæ homini data sunt scire Item D. Ioannes, vnctionem, inquit, habetis à sancto & nostis omnia. In nomine itaque illo sacratissimo efficacissimoque IHSVH signaculo crucis eiusdem addito, fide firma, amore ardenti, spe inconcussa, cordeque humili ac puro impetraturi sumus à patre luminum ea, quæcunque petierimus tam animi quam

corporis

corporis salutifera bona & vt ad pensum revertar. Ergò absque cognitione vera filij Dei, neque in divinis neque in humanis, scientia perfecta vnquam vlla constabit. Nos verò (inquit, Bernardus Penotus eru dissimus medicus) veræ medicinæ Principium à patribus ad ipsum rerum opificem referamus: Altissimum creasse medicinam de terra, & hominibus dedisse scientiam, vt Altissimus honoretur in mirabilibus suis, sacra pagina docet? est enim medicina non minima pars magnalium & mirabilium Dei, quæ humanum ingenium ex se ipso haud agnoscere potuit, nisi manifestante Deo ipso: impossibile siquidem est, medicinam integram & sibi constantem habere sine Dei agnitione, sine pietate, sine illuminatione divinitus accepta docente Iobo sed vt ait, spiritus est in homine & inspiratio omnipotentis dat intelligentiam,

Nihil itaque magis perdit Christianam rempublicam, quã lites, hæreses, scientiæ putatiuæ atque medicina theorica absque experientia; discite ergo ab illo qui dicit: Discite à me, quia humilis & mitis sum corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Quamobrem Diuus Paulus: quodquid feceris sive in verbo, sive in opere in nomine Iesu facito. Hoc confirmat D. Iacobus Apostolus: Si quis, ait, indiget sapientia, petat à Domino datore luminum. Per arrogantiam itaque aut alterationes sophisticas vllatenus acquiretur illa. Duo itaque sunt quæ hominem perficiunt, lux videlicet divinitus accepta sive intellectus agens illuminans intellectum nostrum passibilem atque experientia.

In qua autem schola didicerunt filij Dei ius sive iudicium dare populo, in qua medicinam exercere, nisi in schola divina hac? vt patet Isaiæ capite tertio; cum enim frater vellet eligere fratrem in Principem sive Ducem, respondit: Non sum medicus. Principes itaque erant medici sive illuminati in vtraque facultate. Quanto ergo melius agitur penes Turcas, qui lites pedestante dirimunt, vt non litigetur apud ipsos in curia solenniter pene in infinitum, vt apud Christianos. Vnde Martialis, inquit: Viginti litigat annis quisquam cui vinci Gargiliane licet. Oceanus pelagus immensum suos agnoscit limites, at Oceanus opinionum illis ipsis destituitur.

Et quamvis Aristoteles, Galenus apud eos orti sint, videlicet in Græcia attamen illorum philosophiam atque medicinam abominantur, & multò salubrius, rectius ac melius se habent

habent nobis Christicolis, quam magnam partem substantiæ nostræ litigando amittimus, vitam medicando præmaturè abscindimus, fidem disputando dubiam reddimus, atque sic opinionum miriadibus perimus; quibus prætermissis, imò veritis Turcarum imperium in immensum crescere atque imprimis concordia limites eorum proferri proh dolor, conspicimus.

Quamobrem vt ad propositum revertar, quo pacto illa theoria vera esse poterit, quæ absque cognitione veri Dei per Hippocratem atque Galenum ex Solis accidentibus, calido nempe ac frigido, humido & sicco, gradatim subtiliter, apparenterque magis quam verè, à se inuicem, primo, secundo, tertio, quartovè gradu distinctis, ac veluti bilance trutinatis? quis autem non effusissimè riserit hæc somnia, ac imprimis in compositione simplicium, ac proportione eorundum dubia, cum ipso morbo? Verum similitudines proprietes, sympathias ac antipathias rerum, physiognomica seu phytognomica signa (ab ipso opifice Deo rebus omnibus indita, ac velut inscripta, vt in eis legi queant, cui humanæ fabricæ parti membrovè malè affecto inserviant) tradere neglexerunt, quare? quia ignorarunt; & hoc ad educendam ægritudine, vt antè dictum, non autem contrarietate, ne corpusculum morbo labefactatum, duplici malo pænave, loco curationis, afficiatur.

Livinus itaque Lemnius Zirizeus medicus in suo, quem edidit, de occultis naturæ miraculis, libro sic habet: Stirpes, ait, hoc insitum habent, eaque vi sunt imbutæ, vt natiua facultate nonnullis membris subveniant, atque adminiculentur; sic vt præteritis aliis, ad illa se conferunt, quibus sunt destinata, ipsaque membra avidê non solum nutrimentum sed medicamentum etiam salutare sibi ac proprium alliciant atque fruantur quæ vera est anatomia megacosmi cum microcosmo.

Hinc intelligere licet, quam propitium sit illud medicamen, quod non solum curat, sed etiam nutrit atque confortat, Plinio etiam docente, medicinam suam pauperem quemque cœnare vel prandere, pravo omine opulentorum, qui exoticis medicamentorum miscellaneis apparenter congestis & ante morbi maturitatem ventri suo, velut saburram, inducere non desinunt: & dum interitum evitare student, in eundē inviti sæpenumero incidunt, imò verendum ne accelerent præmaturè. Et quum operosissimis innumerisq; editis in me-

in medicina rationali Galenica monumentis plerique medicorum nostri temporis se parum profecisse animaduerterent, à Galeni Theoria defecerunt, quod non tantum corpus per phlebotomiam atq; ventriculi exonerationem curari, sed animus imprimis corroborari, sanguis vitæ vomica in venis suis à superfluitatibus expurgari conveniat, citius quam extra venas suas, (ne spiritus vitales, calidumque innatum vnà, alioquin magna ex parte exhalent atque imminuantur) quibus obtentis, morbus suauiter ac sensim educetur deficietque (hac enim industria vtitur natura ipsa in corporibus pauperum, qui diversis pharmacorum congeriebus (bonis vt dicunt avibus) destituti, sanitate inconcussa perfruuntur) animum itaq; illi medici prædicti ad Spagiricam artem antiquissimam adiecerunt, vt quæ veritati experientiæque certę magis inniteretur, quæq; puri ab impuro, (vt sæpe dictũ) spiritus à corporea, qua destineretur mole, secretionẽ traderet.

Quamobrem Ioannes Langius doctissimus vir, ac medicus expertissimus subridens aiebat: Plerique medici neglecto, corporis auriga, animo, solum incurandi corporis scopum oculos defigunt, qui tantum abest vt colliment, vt toto, etiam aberrent cœlo. Quippe cum hominis compago non tantum ex corporea elementorum mole, sed æthereo quoque spiritu; virtùtibus intelligentiarum imbuto, præside genio, per astrorum orbes corpori illapso cælitus, constet, amboque ad obeundas eorum actiones mutua certaque lege consortii opera egeant, nisi concorditer conspirent, quis inculpatam vtriusque sanitatem subsistere posse affirmabit? recte mediusfidius Plato sanitatem communem corporis animique concordiam in Timæo definivit.

Si quam præsens sit animi in corpus imperium ignoras, contemplare quæso impregnatarum desideria, quorum rei expetitæ stigmata, tenero fœtus corpori, in vtero matris inuruntur. En pavones dum ovis incubant, candido circumsepti velamine, albos imaginati parturiunt pullos. Corpus igitur ab anima alterari, & in id tam bona quàm mala deflu-ere non inficiaberis. Recte sanè Xalmoxis, sacer Getarum magus & rex, Pythagorica Ægyptiorum philosophia instructus, imprimis animam salubribus curare remediis suasit.

Hinc colligere licet, quantum spiritualia remedia corporeis vbiq; pręstent; sic ut musica, quæ planè spiritualis ac cœlestis est, morbos plerosque profligare ac corpus, ægritudine aut passionib: lancinatum, in harmoniam reducere potis sit.

Vnde non frustra neque temere pleræque Græcorum civitates, teste Martiano Capella, sanciverunt, ut perturbationes animorum & morbi corporum ad lyræ modulos curarentur. Hinc olim remedia ægris præstantes, ait Macrobius, præcinere dicebantur. Et Xenocrates lymphatos modulis carminum à dementia liberavit.

Nil igitur mirum à Theophrasto memoriæ proditum, ischiaticorum dolores lenibus tibiarum Phrygiæ modulis sedatos, tibicinemque scitè & modulatè canentem viperarum morsibus mederi. Accipisne (inquit prædictus Langius) quàm atroces corporis morbos musica expurget? Sic Saulis regis anima, dum maligno affligeretur spiritu, solius Davidicæ citharæ modulis refocillata est. At modò quàm præsens sit affectuum mentis ægræ remedium, vel ex hoc coniicere poteris, quòd nullum sit tam ferreum ferarum, hominumque pectus, etiam hyrcana tigride ferocius, quod musicæ concentui non cedat, imò non mitescat eodem. Hæc à me in medium allata sunt, ut probè constet quam necessaria sit ars prædicta Spagirica, & sine qua medendi ars constare non potest, spiritualia enim medicamenta innocua nobis profert illa: Quam præstantissimi medici scriptis suis exornarunt, ac imprimis Josephus Quercetanus Baro Morencæus, qui de exquisita mineralium, animalium, & vegetabilium medicamentorum Spagirica præparatione & usu Tractationem perspicuam initiatis in lucem dedit.

Item Bernardus G. Penotus à Portu S. Mariæ Aquitanus, Comitis Palatini Principis Electoris Archiatrus, tractatus varios de vera præparatione & usu medicamentorum Chymicorum conscripsit. Similiter Gerardus Dorneus, Hieronymus Rubeus Ravennas, Joannes Baptista Porta, atque innumeri alii, de destillatione & extractione Essentiarum, Magisteriorum, Tincturarum, atque Elixirium volumina elucubrarunt, inter quos prædictus Joannes Porta Neapolitanus medicus singulare monumentum, de arte signata sive de phytognomicis, literis consecravit, ut per similitudines vires simplicium earumque proprietates consequi possimus, ubi inter cætera sic habet: Est quippe, inquit, per similitudinem demonstrandi modus, quo sæpissime summus rerum opifex divinas & occultas res solet patefacere, ut supremam idearum similitudinem referant, nec præstantiori aut concinniori potuit modo.

Nam si plantas loqui fingamus, & secreta naturæ remedia,

quibus præest, promere velle, quocunque sermone quibusve modis locuturas, non ab omnibus perciperentur, quum & sermones, & scribendi characteres, singulis gentibus proprij sint, & peculiares, unde aut uni nationi, infinitis loqui linguis oportuisset: sic arguta naturæ solertia, suis rerum similitudinibus, & breviter & perspicuè satis omnibus fecit. Est enim similitudo pictus sermo, vel scriptura loquens, quæ quovis sermone valentior est. Nam multi, quibus pro sermone gestus sunt, & animalia sermone carentia, motibus corporis suos indicant affectus.

Quosdam populos narrat Plinius sine lingua, quibus pro sermone nutus est motusque membrorum. Similitudo est semper eiusdem habitus, tantum habet momenti, ut ipsam dicendi vim superet, nullaque res animo magis infigitur, quam artificialis pictura. Et ut idem auctor palàm faciat, ad indagandas simplicium virtutes ac proprietates plus valere, similitudines ipsis à natura inscriptas inquirere, quam curioso qualitatum primarum scrutinio illas ipsas consequi; sequentia eodem volumine refert: Medicorum Princeps Hippocrates, post eum Theophrastus, ab eo Dioscorides, Galenus, & alii Mauritaneæ factionis insignes medici, ex saporis signis primas docere qualitates tentaverunt, ab his, quas nexu quodam secundas ac tertias dependentes, relinquentes virtutes illas, quas occultas & à proprietate manentes appellarunt; sed omnia hæc veritatis nescia sunt, ac ingeniosè excogitata. Nam pleraque ab hac præceptione desciscunt, quę infirmant præceptum, quum nihil in his perpetuum statui possit.

Imò & saporibus contrarias habent qualitates, quæ recentiores medici non animadvertentes, neque experientes, addicti sunt antiquorum scriptis, verissima omnia existimantes, quasi lege sanxerint. Quis risum contineat, dum aliquos videas, qui dum herbarum saporibus vires ac proprietates numerosas, quas possident, asscribere nituntur? inquiunt; In principio amaræ sunt, Paulo post dulcescunt, mox acescunt, postremò verò ex acri in acerbum abeunt. Et dum saporibus vires omnes conciliant, haud ferendo errore, in aliquibus discrepant, ac sibimet ipsis contrariantur, & nobis ambigua & falsa turpiter imponunt.

Sed quis ferre valeat eos, qui sapores in gradus distribuunt, nec scribunt quo cœli climate, situ, solo, cultu vel neglectu habitæ nascantur, ad quarum vel unius mutationem variatur

riatur sapor, nedum calor & forma? Huc usque ille. Itaque quomodo simplicium naturas, proprietates occultas, sympathias ac antipathias, vires ac facultates verè investigare debeamus similitudine in ipsis exarata, prædicto incomparabili volumine docet. in humani generis non contemnendam utilitatem, imò planè necessariam, ad evitandum tam Græcorum quam Arabum medicorum crassissimos errores; hisce adiicit affinem errorem Ioannes prædictus Langius: Præcipua medicinæ pars, inquit, est Simæotica, quæ ex suis signis & hypothesibus morbi naturam, causas, & substantiam docet cognoscere, quæ ignoratur, aut ob desidiam negligitur, dum vulgus medicorum, ex solo fraudulento putidi lotii indicio, morbi essentiam discernere studet.

Et quamvis prædicta noverint, attamen, inquit, nostrates medici, veste serica, inauratis gemmarum annulis decori, domi velut pro tribunali sedentes, sententiam de ægrotantis morbi natura laturi, ob vile pecuniolæ lucrum, pro quo vix publicum scortum se prostitueret, ex lotii inspectione, velut ex tripode Apollinis, non viso ægro, de ægritudinis causa perfricta fronte nugari non desinunt: Ideoque Vromantes impostores vocat, & quæ Savonarola ac *Arnoldus de Villa nova* de cautelis medicorum commenti sunt, imposturas esse affirmat. Bernardus similiter prædictus Penotus, candidissimus, doctissimus, expertissimusque medicus, omne studium cum Gerardo prædicto Dorneo in corrigenda veterum medicina contulit, ut apertè testatur in apologetica quadam præfatione: In divinis, inquit, literis, humane Lector, hanc inter cæteras legem Christiani amoris plenam invenimus: Errantem bovem, aut asinum proximi tui, Domino suo restitues. Quo æternus Deus mutuam dilectionem inter nos stabilire, & luculentissimo argumento confirmare, voluit.

Sic etiam adversariorum nostrorum casus miserabiles, & pericula corporis & sanitatis arcere voluit. Quapropter cum ego, inquit, plurimorum medicorum nostri temporis errores, cum Theophrasto Paracelso aliisque præstantioribus viris, intelligerem, cogitare cœpi, qua ratione ego veræ medicinæ, quæ ex lumine naturæ deducitur, & non ex tenebrosis medicorum Ethnicorum scriptis, possim fieri particeps: duxi igitur peregrinandum mihi esse, locaque remota adeunda, & inquirendas artes undiq;, nō domi etiam per otiū sperandas ac expectandas. Accinxi igitur me itineri, ac peregrinationibus

laboribusque investigavi & didici ea, quæ ex amore Christiano diutius retinere nequeo, quo errantes filios doctrinæ in lucem revocem, explicabo meo itinere & laboribus, excusatis & defensis illis, qui hodie omnium odio obiiciuntur, ab Ethnicæ medicinæ admiratoribus, quorum etiam fraudes alioquo modo detegere conabor.

Atque quibusdam interiectis idem Bernardus pergit: Quum enim, ait, audiuntur testimonia passim (lippis & tonsoribus nota) de quibusdam insuetis morborum curis, quæ beneficio tincturarum, & spirituum vegetabilium, & mineralium perficiuntur, arte & industria illorum, quos hodie vulgus Chymistas vel Alchymistas appellitant, mox illi ex adverso se opponunt, clamantes nihil posse præstare carbonarios medicos sed suis venenatis remediis omnes interficere, qui seipsorum curis committunt: coërcendos à Republica deceptores esse: extractiones illorum, præparationes, spiritus denique nimis àttenuatos & subtiles nihil prodesse: spiritum vitrioli venenum esse, nihil essentiam antimonii & mercurii, nihil sulphuris extractionem: nihil auri liquorem, & in summa omnia esse humanæ vitæ contraria, & plusquam basilisci oculos fugienda: interim clanculum tanquam insidiosæ vulpes, & ingeniosi homines, à miseris Chymistis, qui nocte dieque ignis vim ingenti labore sustinent, arcana medica expiscantur, & pollicitationibns eliciunt ea, quæ vulgo tanquam venena perhibent, ac deinde pro suis venditant; & tam noxia iniuria, gratiam & favorem, laudem præmia, ac remunerationes hominum in se derivànt; quæ omnia aliàs legitimo ac optimo iure illis debentur, qui labore, sudore, vigiliis, solerti indagatione, arte Vulcani, in rebus naturalibus, talia inquirunt, & publico usui communia faciunt; neque hoc solum, verum ingentia volumina nugis, mendaciis, ac sophismatibus referta, in publicum edunt, conantes lucem tenebris, ac veritatem mendaciis, ac luculentissimam operatricem practicam, ipsa veritate stabilitam, inani, ementita, atque è subtili cerebro deducta rhetorica, opprimere, avertere, ac delere. Hactenus ille.

Quæ idcirco à ma in medium allata sunt, quod Iasoni nostro (quo de præcipuus noster institutus est sermo) non satis fuerit, medicinam vulgarem à Chirone Centauro Thessalo, ut præfatum est, percepisse; nisi etiam contemptis laboribus immensis, periculisque variis, aliam, nempe Chemicam verissimam occultissimamq́; in Colchide Insula inquisivisset,
candem-

eandemque indidem reportasset. Quid autem doctissimos illos viros,& plerosque alios hoc seculo medicos, impulerit, ut à Galeni theoria divortium facerent? in causa videtur fuisse causarum morbi incertitudo, & remediorum apiria, quam in illa deprehenderunt.

Proinde Joannes Langius Lembergus prædictus, Comitis Palatini Archiatrus: Medicus,inquit,non modò omnium, quæ sub stelligero Macrocosmi orbe continentur, nempe ignis,aëris,aquarum,locorum,ac regionum, adde & animalium,radicum,herbarum,lapidum, metallorum, ac denique terræ nascentium, naturas & historiam callere; sed etiam cuncta interiora & exteriora Microcosmi viscera,suis unguibus notiora habere debet,sed & liberalium artium encyclopædiam. Theophrastus autem Paracelsus vult medicum in spirituali tam mundi exterioris quàm interioris,id est hominis, anatomia versatum, sive arcanorum utrisque peritum esse.

Nunc autem cùm annos aliquot Theoriæ Galeni operam dederint; theses suas publicè, bene, mediocriter, aut frigidè satis nonnunquam defenderint, obequitaverint, probeque pransi cum cæteris fuerint, naturæ miraculum, sive totius universi compendium homo, huiuscemodi medicis inexpertis extemplò quàm tutò committatur, aliorum esto iudicium; aut etiam impransis, & qui impuro vocabulo Licentiati nuncupantur,(quos communis plebs postmodum Doctores nuncupat)& Doctores isti prodeuntes attamen Licentiati tantum, videri sibi poterunt Bacalaurii, postremo Socratici, si de se ipsis sobriè demisseque sentire velint, nisi insuper Theodidacti, id est, divinitus instituti, peritique in vera medendi facultate fuerint, non enim medicina minus ars est quam architectura, de qua Regius Vates sic loquitur, nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laborant qui ædificant eam, nisi etiam Deus dirigat medicum, illiusque mentem scientia certa atque probata illustret, ac imbuat, perperam aut frustra ægro, suas adhibebit curas operasque locabit.

CAPUT XV.

AD Pindarum denuo nostrum, qui argonautica tradidit, & unde exordium sumpsimus, revertamur; qui, ut ex præcedentibus luce clarius patuit, rectè existimavit, aquam esse optimam, utpote ex aqua, ut materia prima, rerum omnium species distinctas prodiisse, eaque productas in dies sustenta-

ri; aurum autem esse ignem terrenum purissimum efficacissimumque, humano generi tum sanitatis conservandæ tum ægritudinum quodvis genus educendi suppeditans thesaurum; modò tinctura sive spiritus eius è corpore suo eliciatur. Solem enim caloris sive vitæ (cuius imaginem gerit aurum) Lunam autem aquarum fontes perennes constituit Deus, quibus addidit & tertium, (ne generatio productioque rerum ullatenus intermitteretur, cessaretque vel minimo momento) nempe semina, seminariasque virtutes proprietatesque, quæ a Deo imprimis, dein ab intelligentiis orbium motricibus cœlestium, potissimum septem (quæ idcirco à Ioanne Tritemio Abbate Spanheginense Secundeæ, id est causæ secundæ, nuncupantur) postremo a cœlo astrisve modo imperscrutabili infunderentur, quarum rerum signa atque notæ, vires & facultates, similitudine, ut antea declaratum, nobis innotescunt, periculisque factis comprobantur.

Prædicta confirmans divinus Citharœdus. Cœli, inquit, enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum & alio passu: Benedices, ait, coronæ anni benignitatis tuæ, & campi tui implebuntur, bonitate. Similiter alibi: Quam magnificata sunt, inquit, opera tua Domine, omnia in sapientia fecisti, impleta est terra possessione tua. Dante enim te illis colligent, aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate. Avertente te faciem tuam turbabuntur, auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum convertentur; ac quasi in nihilum, sublata luce sive spiritu prædicto, redigentur. Emitte igitur, ait, Propheta, spiritum tuum, sive lucem tuam, quam retraxisti, & creabuntur denuo, & renovabis faciem terræ.

De hac renovatione extat Christi salvatoris nostri sermo veridicus de quo supra ad quem supradictus prosequitur Propheta: Sit gloria, ait, Domini in seculum, lætabitur Dominus in operibus suis, &c. Qui hisce verbis mundi huius tam minoris, id est, hominis, quam maioris sive exterioris productionem, conservationemque, transitionem, reparationemque eiusdem compendio perstringit; Deique omnipotentiam suspicit, admiratur, adoratque, & quod à Numine illo supremo invisibili omnis virtus, pulchritudo, atque perfectio emanet perpetueturque apertè docet. Verùm aquæ sive aëris, ignisve sive caloris naturalis, (quæ duo diximus esse rerum omnium Principia primordialia) & quæ ab illis dependent, nempe semina earum, naturasque prosequuti, sacrarumque

literarum testimoniis (adversus Peripateticorum vanas, inutiles, atq; offensione plenas opiniones) postquam confirmavimus, ad auri poculenti sive spiritualis vim, energiam, potentiamq́; stupendam explicandā nos accingamus; quū sit omniū pharmacorū alexipharmacum primū atq; supremum.

Argumento esse potest medicos veteres, auri ipsius puritatē, splendorē, lucē, æternitatē, atq; adversus potentissimā videlicet ignis vim cæteraq; nō minus elementa, constantiam, substantiæq́; nobilitatē considerantes, imò quod in hoc toto universitatis rerū theatro, Lunæ concavo subiacente, vnicū perpetuitatis specimen atq; exemplar nobis exhibeat, adeoq́; cū hominis animo, eiusq; corde sympathiam habeat, vitæq́; fomitā (spirituale effectum) sufficiat; adeò ut probet Albertus ille Magnus, maximam virtutem mineralem inesse cuilibet homini, ac imprimis capiti eiusdem inter dentes; ubi suo tempore inventum esse aurum in granis minutis & oblongis asserit; quod, ait, esse non posse, nisi in homine esset virtus illa mineralis.

Atque in confirmationem veritatis sententiæ tanti viri, paucis ab hinc annis natus dicitur puer in Germania, cui dens inerat Aureus; in cuius rei testimonium aliquot in lucem prodierunt libri, causam illius rei tam prodigiosæ enucleare conantes. Et non solum cum auro seu sole terreno, hoc est, auro convenit homo, verum etiam referente authore harmoniæ mundi, favorem recipit ille à toto cœlo, & cumprimis à corde cœlesti, quod est Sol; proinde ingenii planè est solaris, ornatusque singulari dono unius & alterius solis, nempe cœlestis ac supramundani, idque docet statuta eiusdem surrecta formosaque, humor subtilis, spiritus clarus, imaginatio splendens & acuta, discursus rerum velox, desideriū veritatis, im̄ortalitatis beatitudinis, visionisq́; gloriæ Dei.

Quamobrem Princeps & caput omnium hominum JESUS CHRISTUS Sol plerisque in locis appellatur, de cuius plenitudine luminis, vitæ æternæ, bonitatisq́ue (ut, dicit, D. Joannes) accepimus omnes. Quare divinus Citharœdus Psalmo 88. inquit, Semel iuravi in sancto meo, si David mentiar, semen eius in æternum manebit. Totus enim ille Psalmus sub nomine Davidis Christum nobis designat atque depingit, & cum passione eiusdem itidem & gloriam,

Et ut ad rem revertar: Aurum homini gratissimum, aspectuq́; amœnissimū, ut Sol cœlestis, & qui ad illud obtinendū omne ingeniū intēdit, omnes vires explicat; quapropter Poëta exclamat, dicens:

 Quid

Quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames.

Verum propterea aurum ardentius sitire, ut à Dipsade icti, minimè debemus; quum malorum omnium fomes sit, cupiditas eiusdem inexplebilis: attamen auri virtutes singulares admirari indagareque, ad hominis incolumitatem obtinendam, inter cætera divini opificis opera, licet: abundantiam autem eiusdem aversari (cum omnis copia atque defectus mala sint, mediocritas autem laudanda) tenemur. Nisi forte auro illo mystico, hoc est, scientia charitateq; divina, affluere desideremus, subque auri vocabulo sanctitatis atque probitatis splendor innuatur.

Quare Hieremias Propheta populum Israëliticum deplorat, quod ab auri fulgore, puritateque eiusdem, ad nequitiæ iniquitatisque fœditatem defecisset, inquiens: Quomodo aurum est obscuratum? mutatus est color optimus. Hinc Joannes Baptista Porta Neapolitanus, libro Magiæ naturalis decimo: Naturæ rerum solertissimi, inquit, investigatores, quum in auro perspicuitatem, fulgorem, virtutem quandam attractivam ac, ut ita dicam, magneticam (ut vix conspectum ilico oculos ad eius maiestatem, pulchritudinem contemplandam, manus ad contrectationem, ac denique humanum spiritum ad eius concupiscentiam invitat: & infantes pueri illud inspiciendo lætantur, risu aut plausu manus extendunt, ad se rapiunt, nec avelli queunt) animadverterent, coniectarunt non minimas opes in eo reperiri, ad hominis corporis incolumitatem, Ob has res inquiunt, in corpus assumptum non posse nisi corporis nostri elementa & humores ad temperiem reducere, superfluos ad æqualitatem, & diminutos reficere, putrefactiones omnes tollere, atque amica unione, calore reficere, sanguinemque expurgare augereque, nec solum ægritudines sanare, sed valetudinarios, longævos, ac ferè immortales reddere.

Dotes quæ à Raymundo, cæterisque nobilioris notæ medicis, auro attribuuntur, sunt primo cordis vires augere, illudque robustũ reddere, fæces exiccare, demere sanguinis superfluitates, ac suo splendore ac claritate exhilarare, & illuminare, spiritus, sua soliditate confortare, suo temperamento temperare, & ab omnibus morbis præservare, sua gravitate ad expulsionum loca superfluitates deprimere, sua munditia ac puritate mundare: unde confirmat iuventutem, restaurat virilitatem, ad senectam remoratur: confortat

Princi-

Principalium viſcerum virtutes, urinæ difficultates ac infractos humores aperit, ſanat comitiales, liberat ab inſania, elephantiaſi, ac melancholia, ac præcipuè contra venena ac peſtis contagia valet. Item Raymundus auri eſſentiam extractam, cœlum vocat Philoſophorum, eo quod omnes ſtellæ, ut in ſole, ita in ea ſunt congregatæ atque coniunctæ.

Hieronymus Cardanus egregius Philoſophus ac medicus: Aurum, inquit, eſt res ſanè arcana, perfectiſſima, temperamento æquali, ac mirabili proportione elementalium virium, cui nullum corpus mixtum æquiparari poteſt. Hactenus ille. Ratione enim pulchritudinis, ſplendoris, puritatis, temperiei, incorruptibilitatis, ſubtilitatis, unionis ſubſtantiæque copioſæ, (ſicut ex uno denario centum viginti folia extrahantur ſeu dilatentur, quaternûm digitorum lata) majeſtas quædam auguſta reſplendere videtur. Id ipſum aliqua ex parte conſiderantes medici, ut prædictum, maximam vim atque potentiam auro ineſſe perpenderunt, attamen eam cõſequi, citra diſſolutionem eius veram, ſegregationemq; ſpiritus, à corpore eius minimè adſecuti ſunt, analyſin eiuſdem impoſſibilem fore perſuaſum habentes, (fieri enim non poſſe, ut res tam Homogenea, ſolidæque ſubſtantiæ, & quam æſtuantiſſimus ignis fervor intactam relinquit in corpus candidiſſimum, tincturamque ſpiritualem rubeam divideretur ſeu ſepararetur) credere non potuerunt.

Juſſerunt itaque in maſſam, aut ſaltem in tenuiſſimas laminas tuſum, vel pulverem eius lima quæſitum, in potu aut eſca exhiberi, imò & pillulis ſuis catharticis admiſceri, lætitiæq; dictæ Galeni: adhæc in juſculis, utpote caponũ aut gallinarum, vino aliisque liquoribus excandefactum, ſubitò extingui, crebriusque id iterari, illosque liquores ægris, ad ſpirituum atque membrorum Principalium corroborationem, propinari: exiſtimantes aurum ſolidum, quippiam hoc mode de viribus ſuis remittere, illasque liquoribus illis impartiri, fruſtraneo prorſus atque irrito conatu.

Quomodo enim cordis vires hoc pacto confirmabit, quãdiu ſpiritus eius arctiſſime in corpore ſuo concluſus perſtat, cùm tantum ſordes ipſi auro ex contrectatione manuum adhærentes, hoc modo eluantur, ac in liquoribus illis, ſi quæ fuerint, reſideant: Indicium poterit eſſe certiſſimum, nihil ponderis aut coloris, multo minus virium hac re ipſi auro deceſſiſſe; ut quum ſolidum deglutitur, eius ſubſtantia in corpore humano, imò ventriculo eius, aliquot diebus nempe ſepté aut

circiter detenta, integra excernitur; nulla, ut præfatum est, sui ponderis, coloris, virium, quantitatisve facta jactura. Huic affinem illusionem exhibent quidam impostores, qui non tantum divitibus, sed & principibus ac regibus ipsis pro auro poculento, tinctura, spiritu ve eius, quasdam confectiones seu compositiones ex melle, gariophyllorum oleo, caphuræ, vitrioli, ac similium (quæ ne tantillum quidem auri in se continent) obtrudere non verentur, quas tamen ingenti pretio illis ipsis divendunt; aurum autem, si quod in hunc finem ipsis traditum fuerit, suffurantes.

Veram autem praxim analyseos auri, ut nempe spiritus eiusdem à corpore suo secernatur, hoc temporis, vel paulo ante hæc tempora, viri ingeniosissimi eruditissimique, & qui Hermetis Trismegisti, Ægyptiorum, Chaldæorum, Indorumque sapientum arcanas disciplinas atque artes in lucem revocare adorti sunt, subolfecére, & qui ob has res, aurum minimè in massa vel solida sua substantia, (& sub qua à nostro ventriculo subigi, aut ad universa corporis nostri viscera, & imprimis ad cor ipsum ablegari transmittique non possit) divina quadam arte atque industria, spiritum eiusdem vivificum animamve seu radios tingentes, elicuerunt; qui instar Solis cœlestis, universum hoc illuminantis, corpusculi item nostri caliginem, obscuritatesque vmbratiles, hoc est ægritudines omnes, ab eodem propellere potis esset.

In horũ albo fuêre Joannes Marsilius Ficinus, Theophrastus Paracellus, Joãnes Farnelius Ambianus, Petrus Andreas Matthiolus, Andreas de Blauvven, Joannes & Franciscus Picus Mirandulæ Comites, Joannes Baptista Porta, Bernardus G. Penotus Aquitanus, Josephus Quercetanus Baro Motencæus, Gerardus Dorneus, atque innumeri alii viri, ac medici doctissimi. Theophrastus autem Paracelsus, qui viam ad meliorem medendi artem stravit ac suscitavit, in sua Chirurgia magna, modum eliciendi prædictum spiritum obscurè & ambiguè, ut pleraque, tradidit: Joannes autem Baptista prædictus clarius, item Josephus Quercetanus in suo de Spagiricis præparationibus tractatu. Refert Hieronymus Rubeus, in libro quem de destillationibus edidit, se novisse inter alios sacerdotem, qui cum juvenis, infirma admodum esset valetudine, ac assiduis penè morbis tentaretur, innumeris generibus remediorum expertis, auri cuiusdam potabilis usu ita convaluisse, ut septuagenarius, juvenibus vix cederet; cum tamen acutis, ait, aquis id factum fuisset, quem elaborandi modum

modum omnes jure ac meritò detestantur. Hactenus ille.

In vero autem auro potabili nihil restat, præterquam auri tinctura, (relicta sua terra in fundo vasis, quavis nive candidiore) quæque croci in morem cuivis liquori remiscetur illumque tingit, atque imprimis spiritui vini, & quæ denuo in aurum nullo modo redire potest, sed & argentum aureo inficit colore: neque magisterium hoc quicquam intrat, quod salubriter non edatur, atque bibatur; cum spiritu namque à sale communi ignis beneficio extracto (quem Leonem viridem nuncupant) & spiritu vini perficitur illud.

Artificium autem hoc administrat nobis ars illa atque scientia præstantissima, artiumque omnium regina Chemia, citra quam vires rerum naturalium, arcanæque earum proprietates indagari, erui, aut agnosci hauquaquam, neque insuper metallorum, ac vegetabilium liquores, olea, sales (ex quibus curationum admirabilis facultas nascitur) haberi queunt; quum vires atque facultates plantarum impares sint, imbecilliores que, ad difficiliorum morborum curationes, quarũ tamen extractiones veras, nempe liquorum, oleorum, atque salium eorundem penes pharmacopœos haud facilè compereris, qui præstantiora abijcientes, ac unde olea atque salia eliciuntur, phlegmata verò tantum sibi reliqua faciunt, ut aqua extractionis, absinthij non amarorem, sed saporem fatuũ exhibeat, parumque de viribus absinthij retineat, atque sic in cæteris, olea tantum olivarum, in quibus simplicia, utpote flores rosarum, liliorum, &c. insolârunt, sic ut parum de illorum viribus retinuerint, pro genuinis oleis obtrudunt, verarum destillationum aut ignari, aut operas suas impendere nolentes, quæstui ne fortè magis addicti.

Quanta adhæc flagrantia atq; potentia in aromatum, utpote cinnamomi, gariophyllorũ, nucis muscatæ, macis, vini, saccarique essentijs rubeis, corallorum, làpidum pretiosorũ, ũnionumque atque similium. Prætermitto hic magisteria atque elixiria, ut vocant, ex atramento sutorio, stybi, argento vivo, sulphure, &c. quorum omnium virtutes ac facultates efficacissimæ (cum à terrena illuvie, qua plurima scatent, exutæ fuerint) arte hac sola sese produnt, ut hominem etiam semianimem in lucem revocare, atque humani corporis machinam universam (quæ megacosmo non ineptè confertur) in momento penetrare, spiritibus illius sese jungere, jacentesque illius vires erigere, in pusilla etiam

quan-

quantitate valeant. Exiguus enim hominis ſpiritus ac fugax, inquit prædictus Joannes Baptiſta Porta, odoribus retinetur, ut multoties experti ſumus, odore elixiris vitæ nuncupati, ex variis aromatibus compoſiti, multorum exhalantium animas retinuimus.

Nonne aurum poculentum peſtem è veſtigio fugat, ac virus eius eius omne in momento eximit? cuius experimentum vidimus, ita ut vitam, poſt Deum, ſe illis debere (qui illud propinaſſent) ingenuè faterentur. Theophraſtus Paracelſus in ſuis archidoxis ſic refert: Natura hominis abſque cibo ſuſtentari poteſt, id ipſum in medicina vidimus, quendam ſe ipſum multis annis per quintam eſſentiã auri ſuſtentaſſe præter cibum & potum, ſic ut in ſingulos dies vix ſemicochlear ſumpſerit. Atque alio loco: Huc, inquit, reſpexerunt Spagiricæ artis profeſſores, qui tum demum medicamina corpori accommodanda dixerunt, in ignem redacta; per hoc enim elementum omnis ægritudo conſumi debet à quolibet medico.

Hinc Apollo, qui totus lucidus & igneus exiſtit, medicus à Poëtis celebratur; & Pythonem ſerpentem, hoc eſt, omne venenum, profligaſſe fertur. Eſt enim ignis naturæ, ſive ſol quiſpiam terrenus vivaciſſimus, aurum ſpirituale factum; atque ob id à Pindaro noſtro αἰθόμενον πῦρ nuncupatus; & viceverſa Solis robur χρυσὸν dictum ab eodem, ut qui efficaciſſimè venenum omne, & quidquid corpori noxium ineſt, extemplo adimit, atque ab homine ſive microcoſmo aſſumptum operatur in eo, quod Sol in hoc univerſo, parumque à lapidis Philoſophici viribus abeſt, nempe quod multiplicandi ſive generandi auri facultas ipſi non deſit, & qui ut ignis ſe ipſum propagare poteſt, metallaq; quædam in aurum transferre.

Eſt autem magia ſive virtus quædam occulta, quæ hæc omnia operatur labore nullo, impenſiſque minimis. Quamobrem ait Morienus: Si quis diſpoſitionem hanc induſtria ſua invenerit, facilè totum magiſterium perficiet; ſin autem nutu divino non repererit, totum magiſterium, ipſum latebit. Eſt enim calidi & humidi, inquit, cum frigido & ſicco admirabilis commixtio Itaque prodeerunt unquam nihil omnes omnium Chymiſtarum vulgarium operæ atque impenſæ inutiles: comparatur autem hoc opus à Philoſophis ovo, ex quo, igne ſuo, pullus unicus inſtar Phœnicis excluditur. Quum ignis & azoch, ut vocant, latonem abluunt atq; mundificant.

Deum

Deum igitur timete, inquit Philosophorum turba, ô investigatores huius artis, quod enim quæritis, parvi nequaquam est pretij. Thesaurum enim maximum, & munus Dei excellentissimum quæritis. Addit Joannes Pantheus Venetus sacerdos: Cùm ars sit hæc liberalis, virtute prædita, sapientiæ occultæ, non avara, non vana; necessaria, possibilis, verissima, & scita; summo itaque studio addiscenda ac perquirenda est.

CAPVT XVI.

ET quum satis superque pro ingenii nostri modulo de rerũ principiis, de medicina vera, Chemia, Aureo Vellere, Sophiaque divina Vatum, ac imprimis Moysis, divini Citharœdi retulerimus; superest ut de Microcosmo ac Megacosmo quædam minimè, ut existimo, ingrata neque supervacanea in medium proferamus. Nihil itaque Deus, ut inquit Guilielmus Trognianus, creavit in veritate superiùs, quin eiusdem aliquod simulachrum creaverit inferiùs; ut per simulachrum apparentis inferiùs, perveniamus ad veritatem existẽtis superiùs. Nihil etiam creavit Deus in spiritu, verùm invisibiliter, quin idem in corpore aliquo adumbraverit visibiliter, ut per corpus umbræ patientis perveniamus ad veritatem spiritus latentis. Nihil creavit Deus in infinito visibiliter dispersum, quin idem quoque in uno aliquo invisibiliter collectum; ut per hoc quod est finitum ac comprehensibile in uno, perveniamus ad illud, quod infinitum & incomprehensibile est pluribus.

Creavit autem infinita propter se infinitum, omnia autem finita propter hominem finitum, ut & Principium haberent omnia à quo sunt, ac simul finem suum testarentur omnia, ad quem sunt. Hactenus ille. Unde Philosophis aurum solem appellare placuit, eo quod Solis radij, visibili ac modo infinito dispersi, in uno auri corpore invisibiliter coadunati essent; Sic etiam in Megacosmo, hoc est, universo, singulæ infinitæque rerum species visibiliter atque re ipsa sunt distinctæ, in uno tamen homine velut puncto, pugno, aut centro essent in universum simul omnes collectæ ac coadunatæ. Quapropter appellavit Hermes naturę miraculum hominem sive totius universi compendium, per quod Deus reducit atque conducit ad se omnia, quæ modo quodam infinito effudit prius, ut forma formarum suprema, materia existente infima, homo autem sit medius inter ea. Spiritus Dei, inquit

Job,

Job, fecit me, & spiraculum omnipotentis vivificavit me.

Quum autem omnes homines immortalitatis divinitatisque seminarium, ab eo qui consubstantialiter est, immoto immobilique Deo unitus. Deusque est, recipiant, sanctissimique olim homines, non immeritò Deorum vocabuntur nomine à posteris, sicuti sanctos hodie, quia Deus eorum sanctus est, dicimus, modo res intelligatur nihil interest, utrum primę mentis Christi membra voces sanctos, aut Deos, quum sacra nos omnes Deos vocent, ex plenitudine enim eius accepimus omnes, ut nos Divus Joannes docet, ac Regius Vates passim in Psalmis idem indicat. Calumniantur itaque hæretici, qui neminem sanctum dici ac proinde sceleratos omnes esse volunt, novum verè Judæorum genus ad persequendum pios Christicolas, à dæmone hisce postremis temporibus, proh dolor, excitatum, desidæmoniam idololatriamque ipsis temerè imputantes, cum vice versa ipsi summi sint desidæmones mammonistæ ac idololatræ ignorantes aut minimè perpendentes omne illud quod præter Deum amatur, idolum esse; verùm ut unde exorbitavi revertar.

Proclive ac facile est colligere, hominis præ cæteris rebus cunctis à Deo creatis intelligētiam, & qui uno ambitu, quidquid in cœlo sursum, quidve in terra deorsum, spacioque intermedio continetur, in illo affatim comprehendi. Quum sit Dei imago, ut D. Paulus testatur, si autem imago animus eius ex lumine ac vita immortali constabit. Unde Psalmista: Dominus, inquit, illuminatio mea & salus, quem timebo? susceptor vitæ meæ, quem trepidabo? Habet enim in se lucem triplicis naturæ, nempe elementarem, astralem, atque æternam, unde vocabulum φῶς lumen & hominem significat. Neque de re ulla à Deo efformata tale perhibuit Moyses testimonium ut de homine, dixisse enim Deum in plurali numero, faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, ac denuo capite tertio: Ecce Adam sicut unus ex nobis sciens bonum & malum.

Non igitur ex Entelechia illa Aristotelica (quam ipsemet ad instar Chamæleontis, ac in suis opinionibus variis non videtur intellexisse, aut saltem noluisse ab aliquo, ne reprehensioni subiacérent, intelligi) constabit, quum etiam in illa definienda, seu potius describenda, non substantiam eius, sed tantum animi officia cum corpore coniuncti explicet, ut postquam illud exuerit, nihil ex eo superesse possit. Omnibus itaque

itaq; à Deo creatis delectatur ac fruitur homo, quum finis sit omnium: sic ut Deus omnia propter hominem, hominem autem propter se creasse videatur, nam cum ipse sit affluentia bonorum omnium immensa formavit hominem, ut haberet obiectum, in quod omnia bona sua abundantissimè conferret, ideoque terrenum efficit. Quo modo fit, ut ex notitia Dei ac sui ipsius, vera tandem oriatur superioris cum inferiori unio completa, fruitioque divinæ beatitatis perfecta.

Proinde dictus Apostolus ait: Qui adhæret Deo, unus spiritus est. Hæc enim est vita æterna, inquit Christus, ut cognoscent te verum Deum, & quem misisti IESVM CHRISTVM. Et divinus Citharœdus: Magnus Dominus & laudabilis nimis in civitate Dei nostri, in monte sancto eius, fundatur exultatione universæ terræ, mons Sion, latera Aquilonis, civitas Regis magni. Deus in domibus suis agnoscetur, quum susceperit eam videlicet civitatem descendentem de cœlo, ut ait D. Joannes, ornatam sponso suo. Hominem enim melior natura Deus; ut sacra perhibet historia, ex duobus cõpegit, limo terræ, ac spiraculo vitæ, atque hoc modo cœlum terræ coniunxit, quæ in creatione eorundem diviserat prius, ut limo conditus terræ, terrena prudenter administraret, spiraculo autem vitæ imbutus ad cœlestia sapienter usque contenderet, sicque produceret terra animam viventem ad speciem suam, nempe illam singularem ideam, nõ vegetativam, non animalem, sed ore Dei natam, mentis videlicet suæ illuminationem illam, quæ potissimum fide, charitate, spe, constantia, humilitate, pietate, cordis munditia, precibus, assidua beneficiorum Dei, quæ in humanum genus contulit, admiratione contemplationeq; intentissima accipitur & confirmatur, quod contemplationis genus, mentis incẽdium erga numen divinum verè dici potest, quod Cabalistæ deificationem vocant. Cui applicatur illud Salomonis Lucernam Dei spiritum hominis esse. Scias inquiunt, quod omnia intellectiva infusa in hominem, & repræsentans in eo formam supremam, ipsa vocatur ignis, quæ est adeo similis Deo, ut quiescere nequeat, donec uniatur illi tanquam planta suæ radici aut igni ignis.

Quamobrem inquit Propheta Regius: Tibi dixit cor meum requisivit te facies, id est, imago mea, faciem, hoc est, ima-

ginem

nem tuam Domine requiram. Et Zoroastes, festina inquit ad splendorem patris, unde tibi demissus est animus. Temporarium igitur curarum gravamine semoto, atque anilium disputationum sophismatibus contemptis, fœlix Cabalista, inquit Archangelus Minorita per Cabalam, hoc est, recepti & crediti semitam tenebras disrumpit, prosilitque in splendorem, quo attingit lumen, & sic à lumine migrat in lucem, & per lucem quantum humana capax est natura, illud verum luminare apprehendit sub modo entis, non autem non entis, nisi fiat per omnium sequestrationem quæcunque videlicet non sint principium absolutè primum.

Hinc videmus Prophetas, eo quod assiduè circa supremorum scientiam sint occupati, quoque modo curam rerum humanarum habeat Deus continuo cogitent, fiant eiusdem naturæ participes, & divinatione præditi. Eo etiam quisq; sanctior aut divinior habeatur, oportet, quo magis conformari omnium intelligentiarum Principi Christo sategerit. Ad hoc enim omnes nati sumus, & in spiritu animaque præstolamur, donec illi uniamur, membroque nostri corporis, capitis integri & totius reficiamur, nunquam separandi, in eo enim longè, quàm in ratione, aut cœlo clarius cognoscemus omnia, utpote per suam causam.

Et quia Deus est infinita potentia, indeterminata bonitas, pulchritudo ineffabilis incomparabilisque; propterea infinitum ab eo percipietur ac insatiabile gaudium perpetuum. Quapropter, inquit Propheta: Jocunditates in dextera tua usque in finem, hoc est, sine fine. Quamdiu itaque radij sapiētiæ divinæ animum nostrum collustrant atque adimplent, (quibus Deum contemplamur, virtutesque divinas) nullæ mendaces, deceptivæ, aut falsæ ineunt eundem cogitationes, ob id admonet nos Propheta, dicens: Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestræ non confundentur. Et alio Psalmo: Statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Et immisit in os meum canticum novum, carmen Deo nostro.

Nihil enim est quod ad religionem, ad Dei cultum, hominem plus promoveat, unionemque prædictam magis procuret, quàm assidua mirabilium Dei beneficiorumque eiusdem contemplatione, precibus, gratiarumque actione nullo tempore intermissis. Quamobrem divinus Psaltes: Septies in die laudem dixi tibi. Et alio Psalmo: Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Atque alibi: In die, inquit, mandavit Dominus

minus misericordiam ejus, & in nocte canticum eius, Apud te oratio Deo vitæ meæ, dicam Deo, susceptor meus es: Deus meus, misericordia mea. Verum quum accidit divisio connexionis prædictæ, lumen intellectus retunditur atque hebescit fitque obscurius solito, vnde tenebræ densæ, concomitatæ manipulo effæminatarum dissolutarumque perturbationum, mundanarumq; concupiscentiarum, (quas Moyses nuncupare videtur filias hominum) irruuntq; in intellectum quem ultimò occupant, subvertunt, ac sibi subjiciunt, & ad multa deinceps mala perpetranda calcar addunt, hominemq; demum in præcipitium deturbant, quod plerisq; nostrûm (proh dolor) evenire veremur.

Quapropter divinus Vates, inquit, Si mea, videlicet sensus non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo & erunt vt tibi complaceant eloquia oris mei & meditatio cordis mei nempe immaculati in conspectu tuo semper. Franciscus Venetus Minorita: Homo, inquit, est perfectissimum Dei simulachrum, & est finis omnium inferiorum, habetq; in se spiraculum vitarum omnium; vnde vocatus est Protoplasto, ADAM. Aleph enim significat divinitatem, Daleth naturam cælestem, Mem autem naturam corruptibilem. Intellectus proinde differentiæ; divinus purus, separatus angelicus, impurus autem humanus.

Geneseos itaque secundo cap. sic habetur: Formavit Deus hominem de limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitarum, vt habet veritas literæ, ait prædictus Minorita, & factus est homo in animam viventem, perpetuo videlicet. Quapropter, inquit, Propheta: Benedic anima mea Dominum, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius. Subindicans magnum thesaurum inesse homini, qui tantum post eius mortem elucescit, confracto nimirum vase hoc fictili. Plotinus etiam ponit tria in homine; supremum, medium, & infimum: supremum, inquit, quod D. Paulus dicit: Homo animalis non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Medium autem in homine est anima sive spiritus, quæ duo prædicta conjungit, quod videtur innuere Christus, cum inquit: Vbi duo congregati fuerint in nomine meo, illic in medio eorum sum.

Post nativitatem enim mortem ac resurrectionem eius, qui erat supremus, factus est medius, sive mediator, inter Deum Patrem & hominem, inter hominem animalem ac spi-

tualem, si imprimis hominem animalem spirituali subiecerimus: tum enim in nomine Christi conuenisse putabimur, quibus tunc sese medium constituit Christus, templum suum illustrans atque vivificans. Quapropter, inquit, D. Paulus: Si secundum carnem vixeritis, moriemini: Si autem spiritu opera carnis mortificaveritis, vivetis. Vita videlicet beata ac immortali, atque vtinam cum Paulo affirmare possimus: Non vivo ego, sed vivit in me Christus; quod est donum cæleste, ac manna absconditum, illudque nemo percipit, nisi qui illud recipit, estque virtus futuri seculi, seu deliciæ Paradysi.

Cum enim homo ad summæ pulchritudinis summiq; pulchri (inquit Leo Hebræus) cognitionem pertinget, adeò vehementi flagrabit amore, ut omnibus postpositis atque cõtemptis, nec non totis animæ viribus, ad intellectum mentémque revocatis, divino tantummodo incumbent amori divinæque pulchritudinis contemplationi intentus prorsus existit, quæ eum nimirum formosissimum reddet. Nec mirum quidem. Qui enim summi pulchri amore capiuntur, summa ipsius pulchritudine maximè exornari cõspiciuntur. Si quando autem Deo annuente hoc contigerit, tunc verò divinæ copulationis (in qua illustrium animorum, purissimarumq; mentium postrema fœlicitas, expetitaq; beatitudo reposita est) compotes esse dicemur.

Cum enim ex summo pulchro, tanquam ex patre, & ex prima pulchritudine velut ex matre, & ex summa sapientia, tanquam ex cælesti patria descendisse videamur summum bonum humanum, humanaque beatitudo in eo potissimum consistit, vt in patriam nostram denique revertamur, & ad divinos uniuscuiusque nostrum parentes complectendos redeamus, ex eorum gratissimo aspectu, iucundissimaque copulatione, postremam nobis fœlicitatem acquirentes, hactenus ille.

Osculum etiam mortis meritò dici potest quo mens humana ardore divino tantopere flagrans extra se rapitur; sive in somno sive citrà somnum id ipsum contingat, corpusculumque eius velut inanime iacens sursum in Deum spiritu igneo vt vehiculo illa sublata, divino fruitur intuito. Sed in restitutione corporis oportet vt mors illius intercedat, restitui enim nequeunt defectus illius, quos serpẽs ille malignus lividusque homini attulit, ac vulnera quæ ipsi inflixit, nisi per mortem & vt statuæ ex ære aut alia materia conflatæ

fractæ

fractæ aut vitiatæ in pristinam formam redigi non possunt, nisi denuo liquefiant, ac turpitudines, & mutilationes sic perire contingat, quæ redintegrari alias minime queunt.

Idem sane videtur mihi inquit Epiphanius Episcopus in nobis Deum disposuisse hominem enim decentissimum suū opificium insidiis, & invidia male habitum conspicatus, non sustinuit relinquere tale, quum benignus circa homines sit, vt ne in æternum esset vituperatum immortalemque in se haberet ignominiam, dissolvit rursus in materiam quo per reformationem colliquescant ac exolescant omnia in ipso vituperanda, nam conflari statuam est hic mori ac dissolvi, corpus, illic vero reformari materiam ac suo nitori restitui, est hic post mortem resurgere. Quemadmodum & Hieremias Propheta, dicit, & ipse de his sic admonet, & descendī inquit, in domum figuli, & ecce faciebat opus inter lapides, & excidit vas quod faciebat in manibus suis, & rursus faciebat ipsum vas alterum: velut placuerat ipsi facere, & factum est verbum Domini ad me dicens: num quemadmodum figulus hic non potero hoc facere domus Israël? Ecce sicut lutum figuli vos estis in manibus meis, attende enim quomodo velut dixi postquam transgressus esset homo, magna illa manus nō probavit in contentionem relinquere opus suum, velut adulterinum, absque rectitudine & symmetria, quum diabolus illud iniuste ex invidia læsisset, sed liquefactum & emollitum ipsum rursus in lutum velut figulus, reformans ipsum, quo per reformationem omnes in ipso turpitudines ac contusiones deleantur & ipsum totum complacens denuò irreprehensibiliter fiat.

Quum itaque clarissime ostensum sit, mortem hominī non in malum aliquod excogitatam esse sed in bonum, deinceps oportet non malè his intendentem, de corporis incorruptibilis resurrectione considerare. Quomodo enim non vtilis sit mors, quæ corrumpit ea, quæ naturam nostram vitiant ac deprædantur etiamsi iuxta tempus gravis sit, quo adferri videtur, velut austerissimum ægroto pharmacum, nam dicitur à Deo, ego occidam & vivere faciam, percutiam & ego sanabo & non est, qui eximat ex manibus meis, quid docere vult, quam quod ob hoc corpus primum occiditur ac moritur homo, vt rursus resurgat & vivat, & nihil in vniuersum eximere ex magna & forti eius manu ad perditionem & interitum potest, item David, sicut vas figuli confringet eos.

Operæ pretium porro est nosse etiam aliud seminari aliud resurgere, Seminatur enim corpus animale, resurgit corpus spirituale & ad omnia infert Apostolus formæ terrenam qualitatem, id est, moles nos disposituros esse docens ita vt species servetur in resurrectione, sed illustris, immortalis ac gloriosa. Sic sane morem habent scripturæ, vt perditionem vocent, mutationem in meliorem ac pulchriorem prioris formæ, velut si quis perditionem dicit puerilis figuræ mutationem in virum perfectum, dum puerilis ætas in magnitudinem & pulchritudinem excrescat. Hactenus ille.

Istud innuere videtur divinus Cytharœdus, dum cecinit Castigans castigavit me Dominus & morti non tradidit me, æternæ, videlicet, quare subdit, non moriar sed viuam, & enarrabo opera tua. Qui posuit animam ad vitam, & non dedit in commotionem pedes meos, hoc est, non permittet vt amplius deliquero, verum immunem reddet ab omni peccato tunc in conspectu angelorum psallam tibi, inquit, Adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.

Et ut ad pensum recurram, Hæbræi autem vocant tria prædicta animam, spiritum, & nescio quid divinum, quod nos vocamus, inquit, prædictus Franciscus, portionem supremam; cogitationem, intellectum, sive contemplationem, spiritum Dei, aut lumen intellectuale, quo medio, velut mentis oculo, videmus atque cognoscimus Deum, ipsi quæ præcepta operamur. Illuminatur itaq; animus noster, si portione supremæ sese adiunxerit; tenebris autem offunditur obduciturque, si infimæ se addixerit parti. Idcirco dixit Regius Vates: Os meum aperui, & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabàm.

Mediæ itaque illi portioni, hoc est, animæ animali sive rationali, liberum atque integrum est, lucem illam divinam vt gratiam Dei admittere ac retinere, aut obiectis sensuum sensibiliumque rerum tenebris illam eliminare, ac veluti fenestris, obductis lucem excludere spontè ac vltrò illabentem. Hunc spiritum vocat D. Paulus hominem interiorem, quem Christus inhabitat per fidem in cordibus radicatam, ac fundamentum in charitate, ac eo modo inseritur arbor sive ramus vitæ, arbori humanæ fragilitatis, ut confirmetur in fructibus bonis proferendis. Idcirco docet idem Paulus, bellum continuum fore inter spiritum & carnem, tali lege ac conditione vt victus induat naturam vincentis.

Hinc

Hinc orat Propheta David: Illumina oculos meos, inquit ne vnquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus; prævalui adversus eum. Qui tribulant me exultabunt si motus fuero, ego autem in misericordia Dei speravi. Item alio loco precatur idem: Ne projicias me à facie tua, & spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Perinde alio Psalmo cecinit: Homo cum esset in honore non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & factus est similis illis. Quæ divini Vatis sentẽtia videtur absimilis metenpsychosi Pythagoricæ: In quo tamen honore fuerit homo si fortè requiris? Respondet Arnobius: Similis fuit Deo, & nunc deposita atque amissa divina similitudine, quæ est gratiæ sive recreationis, comparatus est iumentis insipientibus, cœpitque instar pecudis, furori, libidini, ventriq; solummodo inservire.

Ideoque in *Iobo cap.* 38. legitur: Auferetur ab impiis lux sua & barathrum excelsum confringetur; similiter idem Nonnè, inquit, lux impij exstinguetur nec splendebit flamma ignis eius. Sed vice versa alio loco divinus Citharœdus cecinit: Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus, Id est, portio illa superior quæ Hebræo dicitur Nesama, spiritus vitæ, per quem cuncta miracula fieri queunt attestante Archangelo Minorita. Homo itaque vitam immaculatam, sanctam, ac iustam instituendo, Deo coniungitur, erigiturque in ipso divinitatis portio illa; atq; hoc pacto inducitur, ut, ait præfatus Vates, in montem sanctificationis eius, montem, quem acquisivit dextera eius nempe per effusionem sanctissimi sanguinis eius, passionem ac resurrectionem suam, qui est benedictus in secula.

CAPVT XVII.

ET cùm de Microcosmo commentati simus, sequitur vt de Megacosmo sive vniverso exteriori pauca perstringamus. Deus itaque, omnium Aristotechnis, vt in arca Noe cuncta animalia iussit stabulari in conservationem eorum; ita in cælo, vt imagine eius secunda statuit rerum omnium causas influxusque perennes, velut universali huius promocondo contineri, vt quæ ibidem spiritualia invisibiliaq; existerent, tanquam in causa secunda, hic sensim orirentur materiamq; induerent, atque sic conspicua fierent, indéq; sapientia summa, potentia indeterminabili, bonitateque ineffabili profusissimè huc defluerent, statis tamen certisque anni vicibus,

 cibus,

cibus, è cunctis elementis, terra inquam, aqua, aëre, atque igne prodirent alioquin prædicta elementa, ac imprimis terrà infœcunda foret, sterilis, inanis, ac vacua.

Quamobrem divinus Psaltes: Visitasti, inquit, terram, & inebriasti eam, multiplicâsti locuplerare eam. Item aliò loco, Psalmo 103, Rigans montes de superioribus tuis, de fructu operum tuorum satiabitur terra. Terræ enim, vt firmamento rerum omnium infimo, (eo quòd ex se ipsa sit inanis) vim attractivam, plusquam magneticam, indidit Deus; vt non tantum humiditatem atque calorem, sed & omnes influentias cœlestes in se derivaret, vt vice versa, circumferentia sive cælum supremum omnes lineas, id est, res simplices puras, nempe animos, ad se vicissim traheret.

Et licet Deus semina rebus quibusque propria attribuerit, attamen nisi a cælo, sideribusque cœlestibus: hæc ipsa adimplerentur, tanquam eorum parentibus causisque à Deo secũdis, hæc inferiora non solum non multiplicarentur, fructusque innumeros ederent, sed insuper sterilia persisterent; idque indicasse videtur Ecclesiastes cap. 43. Omnia, inquit duplicia, vnum contra vnum, & non fecit (nempe Deus) quippiam deesse; atque in Canticis: Duo, inquit, vbera tua, sicut duo hinnuli capreæ gemellio.

Similiter vt vitellus in ovi meditullio, seu instar albuminis ovi vnius testati firmamento contenti, inglomerantis luteum ipsum, sic primus ille intelligibilis mundus implicat secundum, vt integra virtus eius inde gubernetur, quo fit, vt uterque constringatur vtrimque concordiæ vinculis, in secundo namque, hoc est, sensibili mundo, cæli nomen ab empyrio immobili, vt primo intellectuali novem angelorum chori moventur ab immobili Deo; sicut etiam in immobili silentio vniversorum creator, primò simul creauit omnia, quę postmodum, novenario sermone, hoc est, novies fiat dicto: ad proprias distinctiones loquendo, singula quæque, (vt tradunt secretiores Theologi) commovit.

Avicenna dicit: Secundum dispositionem materiæ, id est, seminis cuiusque per cælum, vt causam secundam, infundi formas. Civesius Cypriensis Philosophus nobilis dicit, essentias primas esse simplices, sed descendentes earum naturam ratione materiæ diversificari: Huic sententiæ videtur astipulari Franciscus Venetus prædictus, asserit enim ideas esse formas, species, sive exemplaria æterna rerum perpetuò existentium in cogitatione divina, imò priusquam res erant factæ,

vt de

vt de ipsis vt propriis sigillis vnumquodq; subiectum imprimeretur. Idcirco asserit D. Ioannes: Omnia per ipsum, videlicet verbum, facta esse & sine ipso factum nihil, id est, materiam fuisse creatam, quæ, nempe respectu formæ virtutum diuinarum participis, verè potest dici nihil.

Istud confirmat Propheta Regius Psalmo 88. Tui sunt cæli, inquit, & tua est terra, orbem terræ, & plenitudinem eius tu fundasti, Aquilonem & mare tu creasti. Inde Poetæ allusisse videntur ad veritatem in Genesi à Moyse expressam cum dicunt Apollinem arcu suo Pythonem serpentem occidisse, id est, Deum abyssum aquarum (supra quam crassissimæ tenebræ erant) disposuisse, aquasque ab aquis sperasse; indeque Pana, hoc est, totum hoc vniuersum produxisse luce syderum, ac potissimum solis, super illud introducta easque sic deinceps sibi subiecisse, ne denuò in pristinum Chaos immēsa inundatione imbrium facta relabi possent, quemadmodum temporibus Noe divina permittente potestate accidisse perhibetur.

Quamobrem idem Moyses certissimum iudicium à Deo Noe datum fuisse scripto reliquit, quod nempe arcum solarem sive iridem Græcis dictam in cælo suis pulcherrimis coloribus depictam poneret, vt arcus illius impressione ab illo conspecta fidem indubitatam conciperet nubes ea crassitione non esse præditas vt diluuium in terras demittere possent, verum vires Phæbeas efficacissimas ipsarum condensationem nimiam inposterum exclusisse, hinc luce clarius conuincitur omnem veritatem ex sacrarum literarum monumētis hauriri oportere. Quum itaque materia indipiscitur formam, quippiam esse incipit, quæ quum semel impressa fuerit, viribus eam vniversis non destituit, imò essentiam stabilem firmamque, quæ antea fluxibilis erat, per vnitatem substantialem acquirit.

Et vt ad pensum revertar, Pythagoras Terræ flores collucentes stellarum oculos vocabat, & sidera cæli flores. Et sicut in terra flores stellarum colores: ita sidera in cœlo terræ pratum, inquit, Porta, ostendunt, imò quodlibet sidus in cælo cum suo flore in terra sympathiam habet, stellarumque influxus veluti per pyramidem suscipere dicunt, quæ in cælo basim, in terra autem conum habent, atque in hoc consensum cum sideribus demonstrare. Vt non sit res vlla in terris cui non sit stella in firmamento, quæ influat in eam. Iubeatque eandem crescere & vt iudicet vnumquodque astrum

insuper habere angelum præsidem in cælo, & semen in terra vt terrenum sidus.

Hinc necesse fuit, ut aere mediante, qui per totum vniversum expanditur, cælestia terrestribus iungerentur, vt omnis rerum inferiorum substantia atque virtus, inde dimanando, modo perenni distribueretur eisdem, ac veluti cælum terræ maritaretur, paranymphum habens Mercurium sive spiritum præfatum aereum; atque hoc pacto cælum animæ vicem, aer spiritus, terra autem corporis munia subiret. Quapropter statuit Anaxagoras, aerem omnium rerum semina in se continere, quibus cum imbre, hoc est aere densato, demissis cuncta progigni asseveravit. Quomodo fit vt omnia vitam influentia vtpote cælestia aere mediante deorsum vergant, cuncta autem vitam sortita instructu vicissim ac desiderio quodam superiorum ad illa ipsa sursum enitantur, vtpote vnde orta vires affatim inde assumant, adolescant ac perficiantur ab eisdem.

Semina insuper cuiusque rei, Dei benignitate homo (in cuius gratiam hæc omnia condita sunt) possidet, vt quodcunque velit seminet, foveat, nutriat, propaget, cultuq; aut insitione in alias etiam naturas atque species meliores: quasi pro nutu suo, transformet. Imò metalla impuriora in pura atque syncera vtpote aurum vel argentum vt naturæ imperans) traducat, vnde Psalmista regius: Cælum cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum.

Et cum vniversalis genitor omnium inferiorum secundarius sit cælum, necesse est, vt inferiora hæc de cæli natura, essentia, atque virtute participent, & sic cælum erit in omnibus rebus occultatum inferius, quod extra res omnes manifestum est superius; & sicut corpore suo patens est in superficie mundi latissimè, sic spiritu contractum est in centro mundi arctissimè: Et sicut corpore suo claudit & regit omnia, sic spiritu suo transit & replet omnia. Tu itaque qui cælum extra omnia conspicis, cælum in omnibus absconditum intelligas, virtute enim eius plena sunt omnia, & nihil vacuum, inquit, Bernardus Penotus, essentiæ & virtutis eiusdem, nisi quod mortuum est, sive in viventium numero amplius non habetur.

Summum igitur rerum omnium corpore est cælum, in alto propositum, ac rursum profundissimum rerum omnium est cælum in imò spirituoso incorporato incrassatoque absconditum: & est spiritus quidam vniformis, substantiuus, essen-

essentialis omnibus creaturis mundi huius, vitam, substantiam, essentiam largiens: quoniam nutu Dei ex ipso, & in ipso, & per ipsum vivunt, vegetantur, crescunt, ac moventur omnia, & sic inferius est sicut illud quod superius, & converso ex sententia Hermetis Trismegisti verissima, ad producenda miracula rei unius, id est, mundi huius, sive rerum innumerabilium multitudinem in ipso contentarum, quum virtus & efficacia divina infinita sit, quam cœlo terræque liberalissimè clementissimèque infundit.

Et ut Deus est unitas essentialis unica, à qua fluunt omnes unitates sive essentiæ, & sit unicus spiritus qui universum hoc implet, sic omnia in omnibus contineri necesse est. Vnde Rasis in libro divinitatis: Scias, ait, res naturæ subtili artificio ita simul colligatas esse, quod in qualibet re sit res quælibet potentia, quamvis actu non videatur. Quapropter Christus salvator noster, inquit, Iudæos redarguens, qui tantùm gloriarentur sese filios esse Abrahæ, asserit Deum ex lapidib. hisce posse sibi excitare filios Abrahæ. Qui, ut, inquit, Propheta, convertit petram in stagna aquarũ, & rupem in fontes aquarum: qui transfert ex mari cothurnices, atque pluit è cœlo manna, educens nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviam facit.

Somniant itaque Peripatetici è gremio materiæ prodiisse formas: amor enim seu ardor divinus non permisit ut permaneret in se sine germine: & ut effusus est extra se, sic delectatur attrahere cuncta ad se, propriè autem hominem, in quo universa continentur: ideoque cùm ille unitus fuerit, omnia erunt unita atque reducta in Deum. Nemo adhæc admirari debet Platonicos ac Pythagoræos æstimasse, sphæras siderum repletas esse intelligentiis, quum sacra scriptura cœlos fuisse perfectos, & omnis exercitus eorum: Huius loco habet versio nostra, & omne ornamentum eorum, ait, Franciscus Venetus, qui exercitus sunt intelligentiæ cælestes, ac formæ intellectuales, quæ sunt ornamenta eorum. Quamobrem cæli vocati sunt mansiones Deorum, hoc est, cælestium cogitationum sive intelligentiarum.

Atque hęc de Megacosmo dicta sufficiant, modò adjunxero maioris huiusce mundi cum minori, id est, homine, comparationem: caput enim eius cum cælo non ineptè componetur, unde videlicet virtutes omnes viriumque facultates in reliquos corporis artus atque viscera per neruorum velut canalium ductus derivantur, spiritumq; vitalium ubertate adimplen-

implentur; ac imprimis intelligendi potestas ad ipsum ritè gubernandum. Cor autem hominis quomodo non assimilabitur soli: ut enim hic vitam toti universo subministrat lumenque, ita illud itidem homini. Et ut cor Soli, Lunæ cerebrum, iecur Iovi, pulmo mercurio, ventriculus Marti, renes Veneri, Saturno fel, verisimiliter attribuetur: Sic tota fabrica ossea, sceletum appellata, cui rei aptius, quàm globo terrestri, universum velut alter Atlas sustinenti, eidemque substrata, æquiparabitur?

Cæteras verò res omnes numero incomprehensibiles, proprietatesque earum ac virtutes, modo quodam inperceptibili in se complectitur homo, ut inde velut e promocondo earum cognitio reminiscentia, exercitatione & usu, haberi possit. Quod etiam ex physiognomia atque operibus eiusdem potissimùm palàm fit, quorum nempe animantium imprimis naturam, ingenium, atque indolem in se contineat, ut si rapax sit corui, si callidus vafer ac astutus vulpis, si magnanimus leonis naturam possidebit: si invidus canis; si vorax lupi; si mansuetus agni, atque sic in cæteris iudicandum. Hinc pleraque nomina videntur conficta utpote Wolfarti, Bernardi, Leonardi, Regnardi, Lamberti, atque similium non abs re hominibus imposita, quamvis non semper conveniant ipsis.

Insuper in rerum natura, in toto hoc Chao nihil videtur inveniri, quod non vestigium formæ aut speciei alterius ostẽret, aut saltem occultet, sic ut omnia in omnibus esse videantur. Estque hæc catena Homeri aurea, qua cuncta cohærere atque uno spiritu Duci Regique conspiciuntur. Inde videntur stirpium signa quædam exprimere lapides, in plantis apparent animalium effigies inscriptæ, animantibus hominum figuræ; è lapidibus erumpunt herbæ, ex plantis oriuntur vermes, ut ex ocymo scorpiones: sic ut quævis planta proprium ac peculiarem vermiculum gignat, avibus plerisque escam futurum. Vrsos mulierum oppressione atque congressu homines aliquando seminasse certum est.

Sed quis vel minimum reconditarum naturæ operationũ atque effectuum earum exponere aut cognoscere queat, nisi ille, qui eas produxit, qui intelligentias cœlorum motrices iis ipsis in posterum producendis præfecit? astris virtutes innumeras atque diversas infudit, quis igitur omnium istorum authorem super iis consuluit? quis à prædictis spiritibus angelicis didicit? quibus ab astris horum omnium scientia instilla-

stillata fuit? certè paucissimis, præcipuè iis, qui videntes apud Hebræos sive theodidacti nuncupati fuêre. Cesset itaq; Aristoteles eiusque sequaces, aut in verba Hippocratis atque Galeni iurati, rerum causas effectrices eorumque effectus, (nisi fortè illos per experientiam didicerint) idque potissimùm ex elementis eorundemque qualitatibus, venari aut adsequi velle: quum imprimis à Deo, ab intelligentiis, astrorumque influentiis dependeant illa. Quapropter Iob deridens tales, inquit, nunquid nosti semitas nubium, hoc est, influẽtiarum cælestium magnas & perfectas scientias? Tu forsan cum Deo fabricatus es cœlos.

Cumque antea ostensum sit, unicam tantùm esse rerum materiam, varietate ac diversitate infinitam, videlicet aquã; caloremque naturalem, principium videlicet alterum, (spiritus enim Domini calorificus ferebatur super aquas) quibus duobus annumeratur tertium, nempe semen, in quo DEUS virtutes rerum singularium specificas conclusit. Et ut ex influentia cælesti oriuntur metalla ac metallica diversa, sic ex semine radix, stolon, flos, fructus modis infinitis nascuntur. Ex spermate ac sanguine menstruo (dii boni) quot diversarum specierum animantia prodeunt. Terram autem atque ignem hunc terrenum ex prædictis illis duobus rerum omniũ principiis primordialibus oriri superiùs ostendimus, citiusq; composita quàm elementa dicenda esse. Semen verò vel sperma rei uniuscuiusque calorem cælestem, humiditatem aqueam, ac insuper proprietatem formæ specificam sideream in se continere, in actum tamen non prorumpere, nisi tribus illis prædictis coniunctis excitetur atque iuvetur, substantiamq; atque incrementum inde sumat.

Hebræi itaque Theologi ob id (referente Francisco Veneto Minorita) ferunt non absque mysterio eorum Alphabetum 22. elementis sive literis constare. Quum aqua, ignis, terra ternarium numerum adferant, Planetæ septenarium, ac denique signa Zodiaci duodenarium, quæ simul collecta, vigintiduo constituere planum est, ex quibus & per quæ cuncta oriri, quæ in compositionem veniunt, voluêre. Cumque in omni composito superet ac dominetur unum aliquod, præ cæteris, elementum, quispiam Planeta item signorum prædictorum aliquod: propterea existimat rem omnem tribus literis aptè atque concinnè nuncupari sive describi, indicantes tres causas prædictas exuperantes: atq; ex eo asserunt cognovisse Protoplastum, quo nomine res quæq; insigniri deberet.

Et ut

Et ut ostenderent hasce literas seu potius causas prædictas non carere vita, addita sunt illis puncta propria ac certa, quæ ut literis dant efficaciam, ut pronunciari queāt, ita vitam rebus compositis impartiri insuper substantiam incrementumque sumere ex fontibus supramundanis, idque designari per accentus literis impositos. Vnum autem est elementum verè patiens, videlicet aqua, atque misceri aptum: alterum verò agens, ut calor solaris vivificans, virtutesque insuper cæterorum astrorum possidens sive acquirens, (lunari sidere mediante) quod ut mater rerum omnium interiorum, mediumque inter astra & elementa, virtuteque quadam attractiva plusquam magnetica, ad se adducit virtutesque astrorum omnium, quas Soli omnium parenti communicat. Quapropter Regius Vates, inquit: Qui fecit luminaria magna, quoniam in æternum misericordia eius, Solem in potestatem diei, Lunam & stellas in potestatem noctis. Luna etenim noctu potentiam suam exercet cum omnibus stellis, quarum effluentes virtutes frigore cogit, coactas ad se rapit, Solique eas insinuat sive reddit.

Et ut ad rem revertar: Tertium Principium est semen, ex quo educitur forma eiusq; rei propria; hominis forma excepta, ex luce enim increata originem accepit nec materiam aut quantitatem habet, ideoq; cum recedit relicto corpore oculis corporeis conspicua non fit, cæterarum autem rerum vita lampadis instar extinguitur. Quartò requiritur astrum unicuique rei proprium Principium, in conservationem eiusdem speciei perpetuam. Quamobrem ex quaternario, videlicet humore, calore, semine, atque astro consistit omnis rerum omnium perfectio, fœcunditas, atque multiplicatio. Vnum etiam, duo, tria, quatuor simul conjuncta, numerum reddunt denarium, ut suprà diximus, à quo non datur ulterius progredi: nisi ad unitatem, nempe Principium numeri, denuo recurratur: ideoq; denarius finis est omnium numerorum, ut unitas initium atque substantia, nihil enim nisi in unitate & per unitatem subsistere potest, quæ in Deo simplex est, in rebus creatis diversa ac multiplex.

Cœlum insuper ex Hebræorum disciplina censetur ex duobus præfatis Principiis, aqua videlicet & igne, compositum constare, ac inde terminatæ quantitatis atque substantiæ fore, quorum unum est causa vitæ, alterum sustentaculum eiusdem. Terra verò ignisque terrenus ex mixtione illorum duorum, nempe caloris atque humoris, (ut sæpe dictum est) na-

scun-

ſcuntur; indeque fieri, quod aëri ſive aquæ decedit, id terræ accreſcat: quod verò calori ſolari detrahitur, igni terreno aut calori rerum compoſitarum acquiratur, adeoq; finitæ quantitatis atque ſubſtantiæ, ideoque non merentur nomenclatura Principiorum inſigniri. Omnis etiam mixtio fieri debet in humido ſive liquido, inde dicitur in turba Philoſophorum, qui fieri poteſt ut lapis aqua & aqua lapis fiat, ac tandem redigatur in pulverem impalpabilem: terra autem omnis mixta craſſaque, atque ob id ad miſcendum inhabilis, primoque in mixtione vi caloris oritur illa, ut ignis vel calor rebus incluſus ſecundo. Alioquin locum inveniret corporum penetratio in ſe mutuo, quam Ariſtoteles tantopere veretur, non enim percepit à ſubtilitate prædictorum duorum Principiorum cõmixtorum ſenſim deveniri, in mixtione, ad craſſitiem atque corporeitatem terreſtrem igneamque.

Vnde, inquit, Hermes: Vis lapidis integra erit, ſi verſa fuerit, in terram, In creatore autem ſunt cauſæ perpetuitatis rerum ut Regius Propheta tradit dicens: Quoniam apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. In cœlo etiam cauſæ perennes ſunt, quarum tamen perpetuitas à voluntate dependet divina. Principia etiam prædicta viſibiliter populo Dei demonſtrata ſunt, interdiu columnæ nubis in ſpeciem, noctu verò ignis: in inferioribus verò regionibus Principia prædicta non tantum vitæ, ſed & mortis ſive interitus cauſa fiunt, quum videlicet ultra modum exiccantur, craſſeſcunt, atque in terram, in ignem viſibilem abeunt, aut cum deficiunt, vel quum calor naturalis unà cum humido ſuo exoleſcunt.

Itaque quum proportio illa harmoniaque mixtionis naturalis expugnatur interitus rerum ſequatur neceſſe eſt. Quare, inquit, Propheta: Auferes ſpiritum eorum, & ut deficient, & in pulverem ſuum convertentur. Spiritus enim qui in ſanguine eſt, & ex illo naſcitur continuò, calidus eſt & humidus, ſed quia tandem caliditas humiditatem ſuperat, exiccat ipſe ſuum vehiculum, (qui per totius corporis viſcera minutiſſima tranſibat, atque ſic ſe ipſum actioni propriæ ineptum reddit) nempe terreſtrem, quo ſuffocatur, aut humore extraneo incocto ac crudo inundante extinguitur ille.

Verum huic libro finem imponam, modò unum coronidis vice adjunxero, an videlicet phlebotomia tam neceſſaria ſit in morbis profligandis, atque hoc ſeculo in frequentiſſimo uſu eſt, quum anima ſive vita animalis citra controverſiam in ſanguine

guine sit, atque ex sanguine in omnibus membris corporis cocto generetur semen utriusque parentis, & ex semine fœtus ut verissimè dictum ac pronuntiatum sit à Moyse, animā esse in sanguine, qui est humor sive succus corporis singularis & unicus, in quo vitales spiritus delitescunt, qui vitam ac nutrimentum innumeris eiusdem corporis particulis, momentis omnibus, præbere debet, ut succus arboribus & plantis, quod autem ad alios humores dictos attinet, utpote phlegma, choleram, melancholiam, potius superfluitates prædicti sanguinis dicendæ, quàm humores, qui aut per diaphoresim aut secessum expurgantur, nonne ante phlebotomiam inventam aliquot myriades annorum homines longæviores atque salubrioris constitutionis vitam exigebant? atque hoc seculo, qui illam crebrius admittunt, imò quotannis, quomodo non querulantur de sanitate corporis dubia, valetudinariique esse non desinunt; qui verò venarum sectiones plerumque negligunt, ut rustici, Westphali, simillimique, quàm vegeto, sano, ac robusto corpore vitam ad cervorum penè ætatem prorogant, nemo est qui non perspiciat, ut qui vitales spiritus, calidum humidumque innatum unà cum sanguine non emittunt.

Verùm qui phlebotomiæ inventionem sibi arrogant, ut Galenus & ante ipsum ne forte Ægyptii, à bruto animante nempe Hippopotamo sese didicisse, egregiam verò inde referunt laudem, quod animal, dum cutis prurigine tentatur, in vepreta aut spineta sese fortè coniicit, atque sic titillationem illam extinguit, pellem laceram circumferendo. Sed cum non perspicimus alia animantia, Hippopotamo longè vivaciora, id ipsum factitare periclitarique, leve sanè momentum fuit, quod nos ad cruoris emissionem tam temere inducere potuit.

Interim reperiuntur medicastri, qui ad multas uncias etiā quadraginta illum effluere permittunt, existimantes se una cum cruore, morbum etiam detrahere posse, sed verendum ne unà cum sanguine vitam insuper educant, aut saltem eam in toto aut parte labefactent, aut membra sæpenumero mutilent. Cum interim tot simplicia Dei benignitate nobis sint elargita, quibus sanguinis superfluitates citra lanienam hanc suaviter expurgare datur & imprimis per diaphoresin sudorisque provocationem. Quamobrem, inquit, Bernardus G. Penotus, medicus syncerissimus: *Magna est medicinæ maiestas, magna amplitudo, quia à solo Deo procedit.*

O uti-

O utinam, (inquit, Macer Philoſophus) moderni hoc intelligere vellent: Non utique medici tot perſonati haberentur pleni avaritia, ſuperbia, invidia, ſine charitate proximi, ſine cultu & dilectione Dei, neque eam pietatem habent, ut divinitus doceantur, mundani toti; delicioſi, pomposi, garruli, iactabundi. Quælibet reliquarum artium certè à ſuis præceptoribus diſcitur, una autem artium medicina divinitus datur: etenim cuius eſt medicinam creare, eiuſdem eſt dare & benedicere. Nemo igitur niſi Deum diligens, charitatemque in proximum habens, verè medicus ullo modo eſſe poterit. Sed illud eſt pro confeſſo habendum, quòd craſſa ignorantia noſtra ferè nihil novit eorum, quæ Deus magnalium concluſit in creaturis ſuis. Nulla res tam vilis, tam fœtida, tam venenata eſt, quin ſeparatione puri ab impuro vel (ut uno verbo dicam) noſtra ſpagirica, ſimplici artificio, ſummarum virium medicina fiat. Huc uſque ille.

Idcirco precatur divinus Citharœdus, Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam doce me, quia mandatis tuis credidi. Si itaque tanta eſt medicinæ veræ præcellentia, ut divinitus doceri ac omnium artium (ut in præcedentibus relatum eſt) perita eſſe debeat: proprietates rerum noſſe; ſympathias antipathiasque, quas inter ſe atque cum corpore humano poſſident, minimè ignorare; anatomiam Macrocoſmi, hoc eſt, ſeparationem puri ab impuro, ad unguem habere, ad corroborãdum ac excitandum, nõ autem debilitandum aut ſapiendum ſpiritus corporis vitales, iam morbi vitio ſeu veneno nutabũdi, ut unitis viribus, hoſtem morbum è microcoſmo prædicto eliminent. Nihil proderit accidentium cognitione atque ſubſidio, utpote calidi, frigidi, humidi, atque ſicci, morborum cauſas eorumque antidota velle venari ac indipiſci, res ea ſanè videtur anceps ac frigida, ut ipſe Hippocrates, medicinæ rationalis Princeps, primo ſuo Aphoriſmo ſatis ſuperq; confiteri videtur.

Ægris itaque plurimum proderit, à pharmacis, ac imprimis exoticis, quantum poſſunt, abſtinere: conſilium Plinij, Catonis, ac ſimilium ſequi, herbiſque domeſticis ſalubribus in cibo uti, reliqua naturæ ſagaciſſimæ in ſui corporis tuitionem committere, aut ſpirituali medicamento (ut ſæpe dictum) uti. Corporis enim humani fructus, ut dicit Theophraſtus Paracelſus, ſunt morbi, qui, ut fructus arborum, maturitatem requirunt, niſi certis & indubitatis remediis iiſque corroborantibus (& non ut cæci ovum, aut chymiſtæ lapidem

pidem suum quærunt) iisdem subvenire valeas, naturam mysteriis, utpote quintis essentiis, magisteriis, tincturis corroborando: exanthemata autem, elephantiasis, ulcera, atque similia, quæ itidem fructus sunt corporis, sed maturi, quib. utpote manifestis, certiùs, atque facilius occurritur: curaque eis adhiberi potest securior: proinde chirurgia certior est & antiquior medicina, quæ intra corpus assumitur.

Propterea, inquit, Gerardus Dorneus, medicus expertissimus: Nunquid hoc ad nequitiam reputabitur, si quis intra conscientiam suam judicet ac fateatur apud se ipsum, non habere se completam & integram, neque medicamenti præparationem, neque morbi veram notitiam, quod plerumque sentiunt & experiuntur nostri temporis academicorum discipuli penes se ipsos: nihilominus pro lucranda pecunia, quā supra Deum adorant, curam incertissimam suscipiunt, charitatis fraternæ prorsus obliti. Hoc artificii genus apud opulentos, exercent ignari medici, egenos autem, quamquam ægri sint, sanos iudicant, sciunt enim inde lucrum nullum sibi evenire posse nec honorem, cùm enim optimè sciant omnes suas consultationes vanas, irritas, ac inutiles fore cunctis aliis præterquam sibi, modò adsint oves lanosæ duntaxat, quas radere valeant. Hæc ille.

Finis Libri Primi.

AVREI VELLERIS SIVE SACRÆ PHILOSOPHIÆ VATVM SELECTÆ ET VNICÆ Mysteriorumque Dei Naturæ & artis admirabilium, Liber Secundus.

CAPVT I.

ET ut demonstremus causas rerum naturalium miraculorumque Dei & naturæ frustra ab homine indagari, nisi modo sæpe dicto, hoc est instructione divinitus accepta, aut experientia vera, certa, comprobataque; quædam, inter cætera innumera quidem illa, deinceps pro coronide operis huius adducere in medium conabimur, non minùs utilia, ut existimo, quàm iucunda scituque digna: Ac primùm à lapidibus preciosis similibusque exordiemur, deinde de plantis verba facturi postremò animantium miracula recensebimus.

Est itaque lapis Aëtites dictus, qui in nido aquilarum reperiri dicitur, mas & fœmina, & sine illis ova non parere, ideoque solis iis, qui è nido alitis huius erutæ sunt, vim medicam concedunt, nihil igne hic lapis deperdere creditur, lapidem etiam in se habet, qui sonitum edit: (quod nisi Dei summa benignitate ostensum est) nam ut in utero alium lapidem habet, sic & in fœminarum utero fœtum retinere facit, ob id mulieribus sinistro brachio alligatur, quousque partus hora advenerit, qua adventante, ilico à brachio religari, & sinistræ coxæ imponi, ut subitò & sine labore enitatur, jã enixæ tollatur à coxa, ne vter⁹ sequatur, nobis frequẽti (inquit Ioannes Baptista Porta) & notissimo experimento cognitũ.

Chelidonius lapis est parvus, minimè perspicuus, è iuvencularum Hirundinum, priusquam terram attingant exectus absentibus parentibus, mense Augusto, Luna crescente repe-

riuntur optimi, magnaque ex parte bini; aliquando autem singuli in earum ventriculo, aut recusculis: hanc bifariam distingui inquit Plinius, aut enim est rufa aut nigra, probatissimæ erunt, quæ substantiæ purissimæ ac simplicissimæ, ac guttis aureis aspersæ; & quamvis pusillæ, magnis tamen virtutibus præditæ astruuntur: rufam videlicet sub ala gestatam, lunaticos, id est, comitiales, insanos, ac languidos sanare perhibent: præterea & facundiam & apud omnes gratiam conciliare affirmant: nigricantem etiam similiter gestatam, testantur Reges & Principes gratos reddere, & cœpta negotia pro animi sententia absolvere, omniumque gratiam præstare; eius verò ex aqua dilutum, oculorum aciem reficere, ac angulis oculorum imposita, ipsos oculos circuire, ac sordibus omnibus detractis, excidere.

Alectorius lapis in ventriculo capi reperitur, obscuri crystalli similis & calore & substantia, nisi quòd paulo crassior apparet, & fabæ magnitudinem non excedat, probatur, quæ intus stagnantem ingesti cibi micam, modicam, nec usq; adeo obscuram ostentat: sunt qui audeant affirmare, inquit, Franciscus Ruens, caponẽ, in quo alectorius sit absolutus, bibere nunquam ideoque strenuis militibus ex usu esse creditur; proinde Milonem Crotoniensem, eius gemmæ in ore contentæ præsidio, nullo unquam certamine superatum.

Porrò Alectorio vires tribuunt nõ incelebres, adversus pericula quævis, præterea venerẽ ciere, homini constantiã mulieribus virorũ gratiã conciliare, ferenti quoq; facundiã præstare potens creditur: Sed & sitim & cordis æstum arcere in ore inclusa experimento nõ raro constat. Idem refert de Turchoide gem̃a miranda satis: Novi, ait, virum quendã Insulanũ, qui dũ viveret Torchoidem in deliciis habebat, annuloque aureo inclusam perpetuò gestabat, is cũ fortè ex sæva ægritudine in fata cõcederet, eandẽ quoq; moriens retinuerit in digito, tuncq; naturæ velut miraculo cõtigit, ut Turchois illa, quæ superstite etiamnũ suo domino, cũ numerosis sui generis myriadibus, de pulchritudine certare potuisset, tanquã Heri sui mortẽ lugẽs, lõgè obscurior apparet, adeoq; rimã porreaceã per mediũ efferret, ut & hinc tũ maximã suæ maiestatis partẽ deposuisse videretur, quã dũ in auctione venui expositã, litura & vitiis cõspersã: Cõtemno, ait, hãc alter civis vili coëmptã è vestigio mihi ostẽdit, ut cũ ego pristina seu postliminio rediviva sinceritate & maiestate (renovato domino) conspicio, occœpi mecum vehementer mirari, inopinatum

pinatũ naturæ ac admiratione dignũ portẽtũ, vel hoc evẽtu corã edoctus, divina quadã lapillũ illũ facultate donatũ esse.

Porrò ostendendis prodigiis illustris est Torchois, ut & vix credibili virtutem ab imminenti periculo (tanquam videlicet iñato cõtra adversa queq; quodã amuleto medicamẽtoque) gestantẽ fortiter vẽdicare celebretur: adde quod cor & oculos recreare, & hilaritatẽ, psperitatẽq; adsciscere creditur.

Corrallũ, q arboreus lapis appareat, lithodẽdrũ appellatur, in mari molliùs primũ crescit, inde verò extractum duratur, cumq; sub aqua vireat statim atq; hanc superaverit rubescit, albescit, aut nigricat: cõmendatissimũ est, q rubicundissimũ; in magna antiquitus, & præsertim apud Indos, fuit authoritate; ipsi enim pro ipso suos olim cõsuevisse uniones permutata traduntur: Dæmonas infensos arcere perhibetur, sanguinẽ augere & expurgare, præsertim eius tinctura, ut hinc prudens vetustas coralliũ & globulos, quibus preces numerantur, fieri curavit; cor & ventriculũ roborat, fulminibus & marinis æstubus tẽpestatibusq; resistere æstimatur; religiosum præterea gestamen esse amoliendis periculis, ut decore & religione gaudeat, nocturnis insomniis resistit, atq; noctambulos collo suspensum cohibet.

Quod ad Magaritas attinet, certum est conchas pro sua ætate ac magnitudine maiores, pro rotis verò (appetente geniali veris tempore) concepti puritate vel obscuritate generosiores vel ignobiliores eniti. Qua ratione vberiorem has cum cœlica natura quàm cum æquorea consensum ac agnationem obtinuisse manifestum puto. Mirum tamen, inquit, prædictus Ruens, quod quæ per genesim gratia in eis desideratur, per columbas resarcitur, quæ scilicet devoratas, puriores tandem eas cum fœcibus reddunt restituuntque.

Contra cardiacos & melancholicos affectus plurimum celebrantur, oculorum præterea abundantem humorem sanare, ideoque visui prodesse, oculis videlicet, tenuissimo eorum pulvere immisso, traduntur. Chrysolitum, inquit, idem dæmonas pravos pellere; sapientiam, animi quoque constantiam promovere creditur: Nocturnis pauoribus ac molestis insomniis adversari crebrò expertum. Smaragdo vires ascribunt præstantissimas adversus venena omnia, ut & hinc octo granorum pondere in polline devorata, venenatos à morte vindicare potens jampridem explorata est;

quin eius tinctura viridante extracta, id ipsum præstare promptiùs, præterea morbo comitiali, vel à collo pendulam, vel annulo gestatam, seu amuletum efficax prodesse.

Tum verò apud omnes convenit lapidem hunc rerum venerearum inpatientem esse, ut Albertus ille Magnus asseverare non dubitarit Regi Hungariæ cum uxore sua iam rem habenti, Smaragdum, quem annulo portabat, in tres divisum fuisse partes. Proinde palàm est ad castitatem non mediocrem hunc lapidem habere proprietatem: viriditate enim videtur præfigurari virginitas, ut rubeo aut luteo fœcunditas; addunt denique & ipsam memoriam fovere, visum renovare, opes augere. De Topasio sunt qui ausint affirmare, quòd manus Topasium habens, ab aqua bulliente, citra iacturam eripi posse; ut quæ aquæ fervorem usque adeò temperet, ut ab ea omnem bullitionem pellat, ut & calorem nocivum arceat.

Huius divinus Psaltes mentionem facit, & magnæ efficaciæ eam esse non obscuris verbis indicat: Tempus faciendi Domine, ait, dissipaverunt legem tuam. Ideo dilexi mandata tua super aurum & topasium, Si res pro incremento vel decremento Lunæ evariet, ut hinc lunaticos adiuvare perhibeatur. Sunt qui hunc lapillum, stultitiam pellere, delirium avertere, à momentanea morte ferentem vindicare, & freneticæ obnoxiis amuletum esse prodant. Carchedonium igne divino generari, Luna plena maximè reperiri, ut omnes preciosas gemmas existimo: noctu enim omnes influentiæ cœlestes, frigore addensatæ, hisce inferioribus regionibus Dei benignitate donantur gratis, ut cætera omnia.

Porrò Adamanti vires divinas tribuunt Philosophi, efficaciores tamen in auro, quanquam quibusdam placere in veniam, (inquit, prædictus Ruens) ferream quandam tenuissimam bracteam, alii holosericum substerni debere: contra venena ac incantamenta amuletum esse, præsentaneum testantur, qui adamantem præsente toxico madere confirmant, ideoque pestiferis causis resistere creditur, negantque ferentem fascinari posse, adeo cura dæmonibus infesta esse perhibetur: insaniam, metus quoque vanos, ac terrentia insomnia arcere fertur; gemma reconciliationis prædicatur, quòd hostilem demulceat furorem, & ut vir cum uxore necessitudinem foveat; ab incubis & succubis eum asserunt, qui Adamantem portat.

Qua de causa (inquit prædictus Franciscus Ruens) Philosophi

sophi illi propinquiores sensibilesque causas scrutati, cœlo ipsi extenso, vim illam lapidificam , mineralem tribuendam censuerunt, mediatè vel immediatè ut dicunt, hoc est intercurrente alia causa vel non: mediatè quidem quòd licet corpora cœlica, loca non raro permutant, apparet tamen sed illas lapidificas facultatem illam semel efficacissimè cœli conatu conceptam, tam contumaciter retinere , ut lapides ibidem per multum tempus gignendo , jam dictæ potentiæ fidem propalam testantur.

Verùm meo iudicio non tam remotè quærenda est causa illa lapidifica sive metallica, (modò indagari datur) quum non astris, quæ contingit moveri, sed plagæ cœlesti immobili, genius ille tribuendus sit : hinc videmus eadem semper in eadem regione provenire, atque mores, ingenia hominum cujusque regionis minimè mutari, sed eadem persistere.

Hoc loco fieri quiddam mirabile ac silentio minimè involvendum ait prædictus Ruens , relatum mihi iam pridem à domina quadam fide digna, quod domina Henerensis, è Luxemburgorum illustri familia oriunda , duos habeat servetq; hæreditarios adamantes, qui alios crebrò, tanto naturæ miraculo, producunt ; ut eos, quicunq; statis temporibus intueantur συγγενῆ, id est, congenerem eius prolem iudicant ; cuius causam , siquidem in naturæ tam raro opere Philosophari, inquit, licebit, putaverim esse, quod vis illa cœlestis, parentibus tenaciter insinuata, (quam Adamantificam quis nominarit) aêrem circumfusum in aquam primùm, congruamq; substantiam, demum in adamantẽ gemmam duraverit transformaveritque; quòd ne quis insto plus admiretur , author est Theophrastus, esse lapides qui pariant , nimirum quod virtus illa cœlestis tenaci materię, ut prędiximus, semel transfusa subjectæ contumacius cohæret , substantiæ videlicet quæ vehementiorem cœli actionem experta est , eò contumaciùs eam retinere intelligitur , verum equidem asseruerim (modò verum sit quod refert) attractivam fuisse vim maximam illis lapillis , unumque maris alterum fœminæ vicem subiisse, aut plagam illam cœlestem, vim genitivam illis ipsis influxisse, quod alio loco translatis minimæ evenisset.

Præterea fama est Carolum Cæsarem semper Augustum habuisse mantilia, quæ in ignem coniecta, à sordibus ibidem purgata, illæsa eximerentur : Verùm hæc è Salamandræ pennis aut lanugine, quum utrisque careat, minimè contexerũt; sed è lapide Amiantho dicto, quem nere, texere, ac inde mantilia

tilia conficere norunt Veneri, quæ ſordida in flammam ignis coniecta, non ſecus emaculantur, quàm ſi ſmegmate manibus elueris. Lapidibus, inquit, Ioannes Langius, longè efficacior eſt cum aſtris & ſpiritibus conſenſus, quàm Herbis, qui non aſtrorum nominibus modò, ſed animis hominum quoq; imperare videntur.

Lapides verò virtutis aſtrorum conſortio frui, inficiabitur nemo, qui ferreum nauticæ pixidis perpendiculum Magnete confricatum, ſemper poli ſeptentrionalis ſtellam ſpectare obſervabit. Et qui Selenitem candidum ex Arabia lapidem, pro Lunæ incremento creſcere, eius ſenio decreſcere videbit. Ex his conſtat, plantas, radices, lapides, & aſtra, quadam divina lege conſpirare; quod non aliunde accidit, ut Plato in Timæo docet, quod cuilibet rerum ſpeciei peculiare aſtrum, ut polus Magneti; & cuilibet aſtro peculiaris intelligentiæ dæmon ut propriùs cuilibet homini genius à divina mente dicatus eſt. Quicunque horum ſympathiam conſenſum & antipathiam diſſidium noverit, hic admiranda per Herbas, lapides, & ſpiritus producit magiæ naturalis opera, & horum illecebra ſpiritus in ſui colloquium allicere poterit.

Sed de gemmarum virtutibus atque miraculis hæc dicta ſufficiant, modo adiecero quod Appion in libris Ægyptiacis, & Orus apud Macrobium libro ſeptimo Saturnalium, his verbis aſſerit: Adeo, inquit, verum eſt, quod dicis ô Diſſari, Ægyptios opinari, ut ego, ſacerdos eorum, quos prophetas vocant, cum in templo vidiſſem, circa Deorum aras, proximum à minimo digitum confectis odoribus illinire, & eius rei cauſam inquiſiviſſem, nempe nervum ſive arteriam ex hoc digito (ut per anotomiam compertum eſt) ad cor pertingere didiciſſem; inſuper de numero quoq;, qui per ipſum ſignificatur, complicatus enim ſenarium numerum digitus ille demonſtrat, qui omnifariam plenus, perfectus, atque divinus eſt. Habet enim partem mediam, id eſt, tria & tertiam, id eſt, duo, & ſextam, id eſt, unum, quæ in unum redactæ totum ſenarii corpus proferunt, qua quidem perfectione cæteri carent, nam octonarii medietas eſt quatuor & quarta duo, & octava unum, quorum collectio minorem toto corpore ſummam reducit, id eſt, ſeptem. Sic in reliquis reperimus ſummas partium congeſtas vel abundare vel deficere, ſolus ſenarius huiuſcemodi totalitate perfectus eſt.

Quapropter non ab re, inquit Ioannes Reuchlin, Mundum hunc totum atque perfectum, ſolus ipſe deſignat. Hæc

ille. Et gamicus, id est, nuptialis vere dici potest ut patet per Hexameron, id est, Dei opus sex dierum. Vlterius progredientes dicamus quod figura Trigona quam optime huic numero fabricæ mundi conveniat. Huius enim basis est triangulus summitates unum, intermedia duo, ut patet in obiecta figura, ut, ait, Archangelus Minorita. Nam fabrica tota à tribus personis emanat, cum earum opera sint indivisa, tendunt enim ad unum finem videlicet hominem. In quem cuncta diriguntur, transitus tamen est per binarium nempe materiam, nam primum huius egressus Principium, binarius qui materiam recipit, & in unum reduci per formam humanamque ternarii gerit imaginem. Sic omni parte in præcedenti figura ternarius, id est, homo, per binarium, hoc est, materiam vergit ad unitatem, id est, Deum, per quem reductus, in omnibus sequetur Sabbatharia quies diei septimi claudentis, & terminantis omnium dierum circulum.

CAPVT II.

POSTQUAM de mysteriis atque arcanis lapidum preciosorum sive gemmarum tractavimus in præcedenti capitulo, de herbarum quarundam viribus secretis nobis instituetur sermo. Scylla in anno ter floret, sanctissimum Trinitatis exemplum exhibens, inquit Joannes Baptista Porta. Palma perpetuis iisdem foliis virere conspicitur, veterem comam non deponendo. Citria arbor toto anno nec fructu destituitur nec floribus. Plantæ aquis incolæ vires adeo validas retinent, ut linguam cutimq; exulcerare queant, volatilia aquis immorantia, ut olores, anates, halcyones, fervidæ attamen naturæ sunt. ut salamandra, pyrausta gelidissimæ complexionis igne corroborantur, vnde videre est contrariis contraria conservari, ut cor hominis amaris.

Hippericon vehementissimè dæmones eiicit, ob id fuga dæmonum dicta, ut obsessi nec odorare neque supra se ferre valeant. Ruta contra maleficiatos valet, fortè à crucis signo, semini impresso. His, inquit, in balneo, aut suffitibus, aut gestationibus usi sumus, sæpissime à dæmone obsessos liberando. Abrotani ramus, pulvinari si subiiciatur, venerem stimulat, habeturque efficacissimum contra omnia veneficia, quibus coitus inhibetur. Canabino semini tanta vis coagulandi inest, ut aqua affusa, eam coagulet; sic & cotoneorum semina.

Centaurium subrufenti radice, ad sanguinis irruptiones & menses:

menſes: vis eius in vulneribus tanta, ut cohærere etiam carnes tradant, ſi coquantur ſimul. Tapſia folio ficulneo ſive capillaceo, cuius ſuccus affrictu alopeciam explet. Avicenna teſtatur par non habere in operiendo capillis capite. Leporum vulvas putant ad coitum inviris, ad conceptum inmulieribus valere: coagulo eiuſdem in cibum ſumpto marem concipi addit Antonius Myzaldus.

Ex Maiorana tenuiore & odoratiore oleum fieri ſtillatitium, quod coagulo leporino commiſtum cum tantillo moſchi veri odoratiſſimi, auxilium multis fuiſſe conceptui ſolicitando. Orminum, centrum galli officinis dictum, cuius ſemen feſtucas, pulviſculos, aliaque oculis infeſta, quæ foris incidunt, inquit, Livinus Lemnius, eximit vi attractoria. Siquidem illud oculo admotum per ambitum illius quaquaverſum volvitur, aſſumptoque humore, ac diſcuſſa caligine, turgidum egreditur, ac veluti tenui membrana obductum: ipſa verò Herba aculeos ſpinasque extrahit, ac morantes difficilesque partus accelerat, animique nebulas diſcutit, venerem ſtimulat? liberaliùs tamen aſſumpta, odoris gravitate, caput tentat: flores eius & ſemina contuſa vino ebullienti novo indita, muſcatelli imò vini Cretici ſive malvatici, odorem atque ſaporem addunt.

Taſtatur Guilielmus Gratarolus, dum is in convivio diſcumberet, oblatis & acceptis invitantium omnium poculis ſe perſtrenuè potaſſe, eo quòd folium crudi caulis rubeſcentis præſumpſiſſet, ex quo vinum ſuas vires minùs exercere potuit. Sed Philoſophantem ea de re M. Catonem, hominum, ut ſcribit Plinius, ſummum in omni uſu, hic audire pulchrũ erit: Si voles, inquit, in convivio multum bibere, cœnareque libenter, crudam braſſicam ante cœnam eſto, quantum voles ex aceto; & item ubi cœnaveris, eſto quinque folia, reddent te, quaſi nihil ederis aut biberis, bibeſque quantum voles, mirabili oleris eius cum vino antipathia. Si acetum ſubitò facere voles, betæ tuſæ radicem in vinum coniicito poſt horas tres in acetum degenerabit; quod ſi voles in priſtinum ſtatum reſtitui, braſſicæ radicem indidiſſe ſat erit.

Si in dolium vini corrupti raphanus immittatur, & paulo pòſt extrahatur, illud emendat, & vitium in ſe contrahit. Idem ſiccatus ac tritus, in vino poſitus pulvis, poſt aliquot dies acetum habes raphanatum, ad renum calculos deturbandos, aliaque multa ſummopere utilia: fuit apud Priſcos tanto in honore raphanus, ut Delphis in templo Apollinis ex

auro dicaretur, beta ex argento, & rapum ex plumbo, inquit prædictus Myzaldus.

Gentiana minor radicibus constat numerosis, uti vermibus, tusa & emplastri modo, ventri imposita, vermes, si qui in intestino sint, procul dubio necat; nunquid vides quomodo natura benefica non tantum remedia nobis subministrat, sed insuper expressis signis notisque significat? Pes testitudinis marinæ dexter super pedem podagrici dextrum, ac sinister super sinistrum, expellit podagram.

Napellus flores purpureos ostendit, qui priusquã dehiscãt, defuncti hominis calvariam monstrant, benignitate naturæ, ut huius cadaveris similitudine, homines ab illius plantæ esu & usu avertat, adeò pernecabilis ac acrioris veneni vis est, ut vix antidoto aliquo succurri queat, non solùm esu, sed manibus contrectata, quoad coalescat, mortem adfert.

Pastinaca piscis, à caudæ colore & rotunditate, pastinacæ radici similis, in hac cauda radius adnascitur, quo nihil in mari nasci execrabilius dixit Oppianus, cuius veneno ac vi pernecabili cedunt Persarum venenata: Nam etiam mortua servat vires suas, quas non solùm in animantes, sed etiam in saxa, herbas, arboresq; exerit, illius enim contactu exarescunt. Hunc radium tradunt Circem Theligeno dedisse, ut eo adversus hostes uteretur. Pastinaca herba autem serpentium morsibus ictibusque prodest, præsumentes nulla iniuria à serpentibus affici traditur.

Aloë arbor perpetua & immortali virore donata, à terra eruta vivit, vindicat à putredine non tantum vivorum, sed & mortuorum corpora, addita myrrha. In melle est cœlestis vis, & naturæ potentia memorabilis, cùm à putredine examina servat. Pythagoræi, ad integra & illibata corpora servanda, vescebantur melle, favo, ac pane. Diophanes inquit: Si tritum ocymum operiatur lapide, & Soli exponatur, scorpionem gigni; & multis, qui eo odore oblectarentur, in cerebro natum scorpionem invenerunt.

Oenanthes sive filipendula ei compar, multiplici experimento, inquit Porta, quod sola suspensione discutit hæmorrhoides, nascuntur in podice velut fructus cruenti, & molles in scroto, qui ab aliis medicis dilaniati, combusti, ac detruncati, repullulârunt: nos autem, inquit, ex fructuũ mori frondiumque pulvere, sanitati restituimus. Citrio pomo, inquit idem, præterquam quod tineas vestibus interpositum necat, potestas est adversus venena, ut Athenæus refert, ut uni sica-

riorum, qui citrium comedisset, morsus aspidis non noceret, alteri necem attulit.

Si citrium aut eius loco limonium etiam integrū in aqua rosacea & saccharo tam diu coquatur donec tabescat, & in jus resolvatur, imunem ab omni veneno & peste reddet eum, qui manè jusculi talis seu electuarij cochlear unum parvum aut alterum hauserit. Res in pestilentibus contagiis mihi, ait Antonius Myzaldus, & fidis amicis felicissimo successu sæpenumero experta. Præterea præstantissimum mangonium ex ijs confit pro mulieribus etiam regina dignum: Magnum limonium parte superiori aperitur, ut carnes & pulpæ interiores instar parvę nucis educi possint, tū demū cavitas saccharo rosaceo vel cando vocato cum aliquot foliis auri impletur, suo operculo clauditur, casentibus cineribus exponitur, & dum ebullit remiscentur omnia, ac mox ab igne tolluntur: usus erit ex panno lineo hisce miscellaneis intincto, & per faciem blandè circumducto, videbis faciem Jove dignam.

Germani ac Itali pastillo cocculis de Levanto, id est Oriente allatis, baccis lauri similibus, cymino, casei tetrimate, farina tritici cum vino sublimato, coadunatis, ac manibus pacatis insparsis, inescatos & horum viribus stupefactos pisces manu capiunt, quibus tostis aut etiam elixatis, exempto priùs ex ore pastillo, tuto vesci datur. Lithosperma calculos frangit, tantus est huius herbæ decor, alternis inter folia candentibus margaritis, ijs lapillis dragmæ pondere potis in vino albo, calculos frangi pellique constat.

Nitent semina nigra lucidaque filicum, æstivo solstitio maturescentia, ut si quis ea curiosius excipere queat, à radicibus recisis ramis, & in tectum ablatis, candidis substratis linteolis, post diem decussis, simul cum villis cadunt semina. Sic sæpe, inquit, subtilitatem immensæ naturæ admirantibus colligere licuit.

Si de quercuum variis fructibus dicere, inquit, idem instituam, dies me destitueret, tam multiferum est robur, ut etiam viscum & mella pariat, author est Hesiodus, constatque rores melleos è cœlo cadentes, non aliis magis insidere frondibus; fert boletos, squillas, gulæ novissima irritamenta, quæ circa radices gignuntur, promit, & ut aliæ glandiferæ agaricum, fungum, antidotis efficacem: serpens iniectis frondibus quernis moritur.

Est & bibinella hircina saxifragiæ nomenclatura, ab radicis usu, frangendo calculo, lotioque proliciendo, adeò facie bibi-

bibinellæ similis exit, ut eandem planè putes, non solum à viroso ac insuavi hirci odore sic dicta hircina, sed quod ea & adulti hirci sanguis & carnes eximium sit calculosis auxilium, nascitur in petris, quas findit, & ob id petriscinda sic dicta.

Moscus lapideus, qui super saxa nascitur, certissimo experimento, ad frangendos calculos valet, hysopus qui nascitur in muro, mire calculos renum deturbat, confecto ex eo syrupo, cum tantundem aquæ parietariæ, si per dies decem jejunus hauserit. Fungus est in saxis nascens, ab aliquibus lincurius dictus, miro experimento frangendo calculo, quippe umbra exiccatus tritus, potusque à jejuno cum urina veteri, ita renes expurgat, ut nunquam in ijs calculi regenerentur, frequenter (inquit prædictus Porta) usque ad admirationem expertum.

Caltha flore luteo emicat, singulis mensium calendis floret, quapropter vocata est Kalendula, cuius flos vino potus, cit menses, secundas etiam mirificè educit, & arida suffitibus admixta sexcentis fœminarum periculis factis. Libanotis sive rosmarinus, quem interpres ex Hebræo Isopum vertit, unde habetur in Psalmo: Asperges me Hysopo, & mundabor, &c. Sed in eo deceptus, inquit Franciscus Venetus Minorita, quod Hebraicè Ezob legatur, atque ex vocis consonantia, Hysopum, ut diximus, vertit.

Cùm etiam Judæi nostra hac ætate, inquit Levinus Lemnius, fructicis huius videlicet rosmarini fasciculo utantur, ubi sacrificia sua peragunt, & cæsis bestiis peccata expianda sunt, imbuto intinctoque hoc fructice animalium sanguini, quo astantes conspergunt, quod ipsum Hetrusci olim factitabant, (mutuato à Judæis expiandi ritu) nostri autem, inquit, sacrifici ex veteri instituto, manipulo utuntur ex setis confecto, atque aqua sacrata astantes aspergunt, nulla superstitione, sed ut dominicis diebus aliisque, hoc symbolo, baptismus in mẽtem revocetur, quo eius ritus & ceremoniæ sit instauratio, ac velut repræsentatio eius sacramenti, quod semel adhibitum reiterari non debet. Huc usque ille.

Vt non tantum ex aqua sive semine nati videamur, verùm etiam renatos nos esse per baptismum, mundatosque ab originali delicto indies, accepta aqua lustrali hac, admoneamur: & ut de ignis natura est sursum usque ferri, sic corda nostra divino amore accensa, fervere semper ac sursum attolli (instar cereorum in templis ardentiũ) debere; & ut insu-

per maior excitetur in mentibus hominum devotio, accessit & cantus, concentusque musicus, organaque diversa, quæ aëre concitantur.

Quamobrem divinus Citharœdus cecinit: Jubilate Domino omnis terra, cantate, exultate, & psallite. Psallite Domino in cithara, & voce Psalmi, in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ. Et si quis ritè expendat, doceri posset plerosq; ritus & ceremonias, in Ecclesia catholica, & Psalmis atq; doctrina prædicti Vatis divina, ab orthodoxis patribus introductas esse; & ut ex ungue leonem concipias, pauca commemorabo: Septies, inquit, in die laudem dixi tibi: Idem: Media nocte surgebàm ad confitendum tibi. Similiter alio loco: In die mandavit Dominus misericordiam suam, & in nocte canticum eius.

Iterum alio Psalmo: Adferte Domino patriæ gentium, adferte Domino gloriam & honorem. Tollite hostias, & introite atria eius; adorate Dominum in atrio sancto eius. Ac iterum Psalmo 49. ubi de adventu Christi Salvatoris nostri, abdicatione veteris legis ac cæremoniarum eius, ac introductione præcepti novi agit, sic infert: Immola mihi sacrificium laudis, & redde Altissimo vota tua. Ac sub finem eiusdem Psalmi concludendo dicit: Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo ostendam illi salutare Dei,

Qui Psalmus optimè convenire videtur cum vaticinio Malachiæ cap. 1. quod sic habet: Non est mihi voluntas in vobis dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in Gentibus, & in omni lòco sanctificatur & offertur nomini meo oblatio munda, &c.

Sed ne ego videor falcem meam in alienam messem misisse, ad pensum, ut fertur, revertar: Si itaque ex prædicto frutice, videlicet rosmarino, aqua eliciatur vase distillatorio, oleum innatare videbis, quod paralyticis & apoplecticis salubriter admovetur, cervice àc nuca illa inunctis: odor fructicis animum reficit: præsentaneam autem vim obtinet in expugnando morbo regio, imprimis radix eius trita, ac vino unà cum pipere ægro exhibita; rursum morbum comitialem, qui menti vim infert, expugnat. Sin ut omnibus author sim, ait, ut elixarum carnium liquamine crebrò eius usum admittant.

Odor accensi fruticis huius, pestis contagia fugat; atq; ædes, suavis odoris suffumigio à vitioso habitu tutas præstat.

Et ut ſtyracis ſuffitus ſoporē ac torporem ſerpentibus inducit, idem præſtat libanotidis facultas contra ipſum ſerpentem producta, aut ſupra latibulum eius exorta, idem efficit & abrotanum. Conficitur ex eius floribus, inquit idem, medicamentum, quod conſervam pharmacopæi vocant, cuius vis cerebrum mirè confortat, ſi nimio humore oppreſſum ſit, memoriam elapſam erigit; & ne quis morbo caduco, apoplexia, paralyſi, ſpaſmo, corripiatur, aut caligantibus oculis afficiatur, ſingulari vi & efficacia inſtructa eſt.

Et cum non tantum corpus, ſed & animum expurget, non abs re & minimè ſine cauſa in lege ſtatutum fuit, libanotide ſive roſmarino uti ad irrogandum animalium ſanguine, peccato obnoxios homines. Nam inter ſecretiores Theologos, ait prædictus Franciſcus Venetus Minorita, hæc planta deſignat eum divinitatis gradum, imò ſphæram illam ſpiritualem, per quam Deus coniungitur nobis, & nos viciſſim Deo. Tantoq; valentiùs juvat, adverſus graviora mortalium mala, quanto pluribus excelſioribusque dotata fertur virtutibus cœleſtium, unde omnis virtus inferiorum redundat, nutritur, ac ſuſtentatur.

Quapropter plurimum prædicatur eſſentia quinta florum eiuſdem, præ cæteris rerum omnium floſculis, ac Græca voce ἄνθος vocant, propter excellentiam, quæ ritè extracta, non tãtum omnes totius corporis ægritudines propellere potis eſt, verùm etiam hominem ſenem priſtinis juventæ viribus reſtituere. Amphiaraus abſtinendum à fabis præcipiebat eis, qui vaticinationibus, quæ per ſomnia colliguntur, vacabãt, quòd ſuo flatu placidam mentis quietem interturbant.

Sic placida & hilaria inſomnia ex Meliſſa novimus. Sed myrica ſomnia vera facit, propterea Apollo ſanxit vaticinos myrica pronunciare mortalibus futura? Quin Scytharum magi myrtino vaticinantur ligno. Sed & ab omnibus creditum eſt Apollini Deo vaticino, laurum ſacram futurorum habere præſentionem quandam. Unde lauri folia ſi pulvillo noctu ſubijciuntur, veritatem ſomniorum conciliare: Laurus manifeſtò ignem abdicat crepitu, unde mira eſt natura in ea, intus ignem habet, affricatu enim excitat ignem, ut ſæpius, inquit Porta, experti ſumus, foris reijcit ac deteſtatur, quod videlicet ignis eius internus naturalis ab interno artificiali differat, ideoque ab eo diffidere videtur Maluæ flores, quum Sol meridie cœli noſtri verticem ſcandit, tum quaſi ſideris jubari inhiantes ſe pandunt, poſt una aut altera hora, illius digreſſu

digressu, & desiderio mœsti marcescunt & occluduntur, ob id Theophrastus horariam vocat.

Prodigiosum naturæ miraculum, ut Herbæ nubilo die delitescentem Solem prodant, & obiecta nube velut indices curriculi veram sideris sedem foliorum stratu conversioneq; demonstrent, imò veriùs solarij vicem exhibeant, ita etiam ut non apertè sole colligere possimus diei horas. In magnis est laudibus, (inquit prædictus Johannes Baptista Porta) & de ea multa dicuntur, sed magis si quotidie quis succi cyathū sorbeat dimidium, omnibus morbis cariturum. Mirum est etiam aquam addensari atque lactescere, in qua maluæ trita radix recens horas aliquot sub dio si maduerit, quam ad multa utilem esse certum est, unde Hesiodus non temere admonuisse videbitur, in Asphodelo & malua magnam utilitatem fore. Et lupinus cum sole etiam circumagitur, horasq; agricolis etiam nubilo die demonstrat. Caprificus tauris quamvis ferocis collo circumdata in tantum mirabili natura compescit, ut immobilis perstet: & caules caprifici si inter coquendum carni bubulæ addantur, magno lignorum compendio eam percoquit.

Refert Hieronymus Cardanus herbam Alexandrinam dictam hyeme tantùm germinare ac lætius provenire. De oxalide sive acetosa, inquit Antonius Myzaldus, id sum expertus, quod carnes quantumvis duras, coriaceas, ac pervetustas, aptas edendo reddit ac tenellas, si illi concoquantur, ac præmaceratæ elixentur. Radix eius aquæ incocta rubellum vini colorem ementitur, grata ac salutari febrientibus impostura.

CAPVT III.

De plantarum quarundam efficacia ac viribus caput præcedens exegimus, quarum effectuum causas investigari ac assequi humano negatum esse ingenio, nemini dubium fieri potest, nisi res ipsas instar opificis se formare posse, extrema vesania delirans, quis jactet. Luscinia itaque dicitur non dormire, lepus multum dormit. Herinacius per annum sine cibo durat; hinc Psalmista: Herodij domus dux est eorum, montes excelsi cervis, petra refugium herinaciis. Potabunt omnes bestiæ agri, expectabunt onagri in siti sua.

Hæc profert inter cætera, ut proprietatum rerum omnium callentissimus, ut etiam illud: Similis factus pellicano solitudinis. Ranæ latent hyeme, vere prodeunt; oleum ex ijs pa-

ratum provocat somnum. Ad somnum similiter provocandum: Recipe opij unciam unam, capitum alliorum numero duo, pistentur simul, & distillentur simul in baleo Mariæ per alembicum vitreum, huius aquæ una aut altera guttula in vino data, provocat somnum mirabiliter, inquit Langius.

Cor aquilæ parvum, cui maximus honor, regina quoque avium animosa & superba, contra dracones, homines, aliudve animal pugnam animose init usque ad mortis periculum, Chameleonti tamen cedit, attrahere avim ad se volantem supra se, ac voluntariè se præbere laniendam ferunt. Jecur Chameleontis adustum, referente Democrito, tonitrua excitare & pluviam.

Mustela serpentem impugnat; & Basilisco, serpentum venenosissimo, mustelarum fimus exitio est. Rubeta tamen mustelam trahit: mirum spectaculum, ut à multis & fide dignis, ait Porta, accepimus; etsi ab aliquibus, adhuc veterum, nondum literis traditum: Mustela ex arboribus, statim rubeta conspecta vociferat, & auxilium implorat, descendit, & in os rubetæ illabitur; illa aperto & patulo ore hians, expectat, ac vorat: Ossiculum est in latere rubetæ, quo admoto aqua fervere dicitur, canum impetus cohibet, & amorem conciliat. Mustela attractatoriam vim possidet & cervi; ut hæc mures, ita illi serpentes è cavernis spiritu extrahunt.

Gallis gallinaceis cor similiter minimum, pugnacissimi sunt, elati, & in certamine pertinaces, cristam velut coronam gerunt, ac calcar in pedibus, quod nulli animalium datum, quum limen intrat, quamvis supremum altissimum existat, tamen se inclinat, quod superbia efficit, ne crista uspiam offendatur, pennas, & colla, cervices diffusas, quasi jubas pugnaturus explicat: terror est leoni ferarum generosissimo, albus præcipuè cantu & crista ipsum fugat, nam magna trepidatione afficitur. Hinc rectè Proclus prodidit dæmones leonis forma aliquando apparuisse, qui obiecto gallo disparuerunt, & basiliscus tum eius aspectum tum vocem extimescit, nam convulsus moritur; qui tamen ex galli ovo, cùm jam desinit gallinas supervenire, nasci dicitur: galli cerebrum, cerebro substantiam auget, & sensus acuit.

In censu medicamentorum, inquit Joannes Langius, quibus lapides in vesica & renibus attriti excernuntur, pulvis vitri adusti, & avicula trogloditis prærogativam habent

omnium medicorum calculo, pulveres autem vitri per sexte-nam contritionem in calcem versi, aureus unus vino albo exhaustus, abundè calculos vesicæ conterit. Passerculus autem prædictus sale tantum maceratus, & crudus & integer comestus, calculos conterit, & cum lotio excernit, renascique prohibet.

Hunc Germanorum vulgus vernacula sua lingua Golthailem appellant, quorum ingens multitudo tempore hyberno passim in sylvis oberrat. Sui serpens adversatur qui devoratur ab ea, imò tanta & tam ingens vis salamandræ, à suibus innoxiè manditur. Salamandra tractu ignem extinguit, nec alio modo quàm glacies; eius os gestatum securitatem ab igne præstat, incremabilem reddit, & securum contra incendium.

Si salamandræ sanguine, inquit Andreas Græcus, manus aut vestem inunxeris, igne non adurentur. Inter amatoria veneficia hippomanes equi, & in extrema cauda pilus, & os de rana viridi, in formicarum acervo exesa, computantur; sinistri enim ossis contactu amorem, dextri verò dissidium excitari tradunt. Ciconia serpentes devorat, carnes eius contra omnia venena valent.

Canis homini amicissimus inter omnia animalia, cuicunque corporis dolori si lactens catellus admoveatur apponaturque, transire in eum morbus dicitur, idque exenterato perfusoque vino, deprehendi, vitiato viscere illo, quod homini doluerat: sic in chiragra & podagra & omni arthritide nihil præsentius ad fovendos cruciatus, & præsertim quibus pilus concolor, & non variegatus, constat autem per anatomiam, canem homini in interaneis similem esse.

Animalia voracia & insatiabilia præstant nobis facultatem ventriculum corroborandi, ac vim concoquendi, ad quam nata & creata sunt ab Altissimo. Mergus enim quod avis sit voracissima, & plurimum concoquit, ob id eius pellem cum plumis paratam à pellifice, & nome stomacho applicatam, vim concoctionis promovere, non calore tantum suo, sed proprietate eius: & Mergi ventriculus in cibo sumptus stomacho imbecilli medetur.

Ad eundem effectum faciunt gallinæ, columbarũ, cygnorum, anserum, & anatum carnes. Sturno cicuta cibus est, homini venenum, in cibo sumptus juvat omnes, qui mortiferum quid biberint. Unde Lucretius argutè cecinit:

Est utique serpens, hominis quæ torta saliva

Disperit,

Disperit, ac sese mandendo disperit ipsa,
Præterea nobis Veretrum est acre Venenum:
At capris adipes ac coturnicibus auget,
Quippe Videre licet pinguescere sæpe cicuta
Barbigeras pecudes, homini quæ est acre Venenum.

Itaque si sola caloris vi, ac non proprietate quadam rebus congenita, concoctio celebraretur, leoni struthionis longè ferventior est ventriculus, aurum quoque, æs ac ferrum concoqueret leo, ut ille, ut gallina, ut mures, qui metallorum scobem adeo appetunt, ut ea quoque ali suspicabimur.

Vnde prædicta non solo calore innato, sed proprietate congenita, fieri quis addubitabit? Quamobrem admirari non desino ignorantiam illorum, qui nobis obtrudunt ac docent unam hominis proprietatem videlicet ridere, quum cæteras omnes rerum naturalium proprietates prætermittant, nonne ratiocinari, sermone uti, numerare, ponderare, metiri, magis propria sunt homini, quàm ridere? quum mediantibus illis omnis ars, scientia omnis ex illis, instinctu divino aut experientia, homini acquiratur, aut in reminiscentiam eius adducitur ultro? inde videmus artifices sola natura duce nasci: si enim lignum, aut materies alia incendio apta, non haberet in se ignem potentia, nunquam actu ex illa educi eliciq́ue posset: verùm ut in homine omnium rerum semina sive initia latent, sic etiam artes atque scientiæ omnes ex eo & per eum in lucem eruuntur sic ut deperditæ facillimè repararentur. Sed ut ad propositum recurram: Ex Tauri ad internecionem fustibus cæsi visceribus, loco obscuriori relictis viginti dierum spacio, ingentia apum examina erumpunt, sic ut totum cadaver illud illis obsideatur. Phœnix, quingentorum, ut dicitur, annorum senio confecta, seipsam congestis lignis exurit, ex cuius busto aut cinerum acervo rediviva exurgit illa; sic materia lapidis si proprio suo exuratur igne, fit vena perpetua non deficiens. Muscæ, bombyces singulis annis emori videntur, ijsdemq́ue reviviscere.

Et ut medica naptha, inquit Languius, ignis vaporem & scintillas, etiam longa loci intercapedine dissita, ad se de repente allicit: sic charadrios avicula in torrentium charadris, id est, voraginibus, inter saxa oberrans, primum regio morbo laborantibus conspecta, croceos bilis vapores confestim attrahit, ipsi quoque tanquam fascino perculsa, oculis connivet, capuťque sub alis condit, non medelam certam invi-

dens, ſed bilis acrimoniam verita. Sic torpedo piſcis manum piſcatoris, virulentia per tridentem effuſa, obtorpere cogit.

Tantillus phalangij ſcorpionisque ictus, qui viſu ægrè conſpici poteſt, tam exiguo veneno totam corporis molem inficit, ac velut grandine percuſſum congelat. Sed quis omniũ præcedentium naturæ mirabilium cauſam reddiderit? quis calidarum, fontiumque noctu ferventium, interdiu autem gelidorum rationem aſſignaverit? quis æſtum marinorum, fluminum tam variè reciprocantium cauſas unquam explicare aut aſſignare potuit? niſi Lunæ aquarum parenti ac dominatrici illas tribuere cogatur, quæ freta attollendo, attrahendoque in altum, elevari, ac veluti ebullire faciat, eademque denuo ſtatis vicibus remittendo relaxandoque ad litora conſueta devolvi permittat, atque id pro locorum ſitu, poſitione, atque altitudine varia citius aut tardius evenire: cœleſti enim virtute (quæ regularis ac certa eſt) id fieri neceſſe eſt: non in viſceribus ſeu concavitatibus terreſtribus excitato tanto fervore id fieri conſentaneum, multo minus Æolus ille fabuloſus:

Luctantes ventos, tempeſtatesque ſonoras,
Imperio premit, ac vinclis & carcere frenat.

Verum Lunæ ſidus aquas ſic exercet, ne quieſcendo ſeu ſtagnando corrumpantur. Æſtum ſuper terram fieri, inquit Frãciſcus Valeſius, à corporibus cœleſtibus notius eſt, quàm ut quiſpiam poſſit addubitare: tamen illius cauſam referri in motum Solis maximus eſt & apertiſſimus Ariſtotelis error, non enim minus aut tardius movetur noctu quàm interdiu, ſed minus illuminat.

Quare cum is quo præſente fit, & quo abſente ceſſat effectio, cauſam omnes eſſe cenſeant, conſtant, inquit, ad lumen debere referri æſtum, non ad motum: verum uterque non leviter hallucinatur, dum hic Solis lumini, ille verò motui eiuſdem acceptum debere referri maris æſtum autumat. Levinus autem Lemnius Zirizæus, medicus atque Philoſophus egregius, diverſum à prædictis ſentit libro de occultis rerum miraculis, ubi de Lunæ poteſtate verba faciens ſic habet: Oceani quoque æſtus excitare, videlicet Lunam, cauſamque reciprocandi illi præbere, non eſt quod quis ambigat. Siquidem cum perſpicimus ſilenti atque obſcura Luna, eaque vel medio orbe diſſecta, vel in cornua falcata, ſive augeſcat ſive minuatur, nonnullos propemodum fieri aquarum concurſus, nec in ullam altitudinem attolli oceanum, quæcunque etiam litora alluit:

alluit: rursum ubi cum Sole congreditur, aut innovari incipit, aut in orbem circumductà conspicitur, maximos excitari æstus, fluctus attolli in immensum, quis aliò, quàm in Lunæ motum, fluxum, refluxumque Oceani referat? ut enim Magnes ferrum allicit, sic sidus hoc proximum, mare attrahit concitatque.

Nam cum Luna oritur, Oceanus circa illas plagas devolvitur, nempe orientales, partes occiduas deserit: quũ vero ad occasum vergit, in illis partibus crebrescunt fluctus, in ijs verò, quæ ad ortum spectant, detumescunt, idque affluentius vel parcius pro incremento defectuque lucis, quàm lunares radij exhibent. Hucusque ille.

Cesset itaque Aristoteles, ut fertur, ob maris æstum prædictum, non intellectum, insanire, qui ne minimum quidem causæ effectricis (quam in nudas rerum qualitates comprimis retulit) verè ac reipsa, citra experientiam adsequi potuerit. Sequamur itaque sacrarum literarum documenta, oracula atque testimonia Vatum, ac inprimis Moysis atque Davidis, cæterorum Prophetarum theodidactorum, quæ cum veritate atque experientia concordant. Non sanè, inquit, prædictus Levinus Lemnius, quisquam ex ullis Philosophorum, aut Rhetorum, aut Poëtarum scriptis, tam uberem atque copiosam doctrinæ frugem, tam salutare animæ mentisque pabulum est percepturus, quàm ex uberrimo atque inexhausto divinitatis fonte, illorumque oraculis, qui divino afflatu fuerint imbuti.

Quod si cui libeat attentè considerare, atque intimè excutere divina eloquia, quantaque usi sint sapientia, qui tam salutaria documenta nobis prodiderunt, mentemque ac voluntatem Dei, mortalibus indicarunt, dilucidè perspecturus est, quid divina humanis præstant. Sacros verò Vates, præter exactam divinitatis cognitionem, in naturæ rebus exquisitè versatos, nec illius disciplina fuisse rudes, vel illud argumento est, quod ex intimis atque arcanis naturæ similitudines & comparationes desumant.

Quod ipsum David Rex indicat passim declaratque desumpta peramœna similitudine à viridante floridoque prato, ac saluberrimis aquis quibus armenta maximè pinguescunt ac saginantur; ita mens humana alimento desumpto ex cœlesti seu supercœlesti prato, aquisque cœlestibus: Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ubi

me collocavit. Super aquas refectionis educavit me, animam meam convertit, videlicet ad se, ad cœlestia supercœlestiaq;. Huc usque ille.

Ac iterum alio Psalmo: Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Item, potabunt omnes bestiæ agri, expectabunt onagri in siti sua. Herodij domus dux est eorum, montes excelsi cervis, petræ refugium erinaceis? Similiter alio Psalmo, ubi de inimicis suis verba facit: Circumdederunt me velut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis: Susceperunt me sicut Leo paratus ad pugnam, sicut catulus leonum habitans in abditis. Et iterum Psalmo 21. Factum est cor meum, tanquam cera liquescens in medio ventris mei. Quæ verba mysterio plena Arnobius sic interpretatur: Cerá, inquit, dum soluta fuerit ab igne non perit, ut cæteræ species ab igne semel incensæ in cinerem rediguntur: cera verò cùm arserit, ad hoc redit quod fuit. Sciens ergo se perire non posse; Sicut cera, inquit, liquefactum est cor meum in medio ventris mei. Et sic de plurimis eiusdem Vatis atque aliorum similitudinibus æstimare licet.

Post oracula divina sequamur rerum experientiã, eo quod bonas artes opificiaque, humano generi summopere necessaria, non absque divini numinis inspiratione, ut sacræ testantur literæ, repererit, repertaque in ultimum perfectionis complementum adduxerit. Qua de re Joannes Aurelius Augurellus sic cecinit:

Læto experientia vultu
Prodeat, erroris expers, & nescia falli.
Quin bene si reputes, arti penè omnia certæ
Attribuit genus humanum, nec dicere quicquam,
Nec facere illius, certa sine lege nocebit.

Hinc Propheta David: Labores manuum tuarum quia manducabis beatus es, & bene tibi erit. Hieronymus Cardanus Mediolanensis, medicus & Philosophus clarissimus, in libris de varietate rerum sic habet: Pluris facienda esse, inquit, quæ vera ab empiricis scribuntur in literis quibusdam & sine titulo, quàm quæ falsò à clarissimis authoribus sunt commemorata, quum veritas cuncta exornet.

Quibus verbis intelligere licet, quanti empiriam fecerit vir tantus, quum Theoria sive discursus rationis & falli potest sæpenumero & fallere: veritas autem è sacris scripturarum fontibus aut experientia petita neutiquam. Quamobrem in Exodo

Exodo sic habetur: Loquutusque est Dominus ad Moysem, dicens: Ecce vocavi ex nomine Beseleel filium Huri, filij Hur de tribu Juda, & implevi illum spiritu Dei, sapientia & intelligentia & scientia in opere ad cogitandum, quidquid fabrefieri potest ex auro, & argento, & ære, & marmore, & gemmis, & diversitate lignorum.

Quapropter divinus Citharœdus inquit: Et sit splendor Domini Dei super nos, & opera manuum nostrarum dirige super nos, & opera manuum nostrarum dirige. Item Job: Homo, inquit, nascitur ad laborem, ut avis ad volatum. Quãti igitur artes sint faciendæ manuales nemo non videt, cum experientia certa nitantur (minimè verò coniecturis aut argumentis è subtili cerebro apparenter magis quàm verè in medium productis.) Quare medicus empiricus sive spagiricus certos morbos curare, novit etiam curatu difficiles, aut etiam ab aliis pro incurabilibus habitos: Musicus melodias sive cantus suos, pictor picturas, architectus ædes magnificas extruere, arithmeticus suos numeros ad unguem habere, cosmographus mundi descriptionem tam cœlestis quàm terreni ob oculos ponere, Geometer per figuras certò demonstrare potest.

Atque sic de cæteris artibus licet inducere, quæ sacrarum literarum testimoniis ad astra usque ferentur, ubi nihil tale reperire est de Philosophia Aristotelis aut Theoria Galeni, qui à fide Christi defecisse, aut eam plus quàm angue & unguie peius odisse fertur. Verum extat Christi Salvatoris nostri doctrina planè contraria, quum dicit: Gratias ago tibi Pater cœlestis, quod absconderis hæc à prudentibus & sapientibus huius mundi, & revelaveris ea parvulis. Cui sententiæ assentitur D. Paulus, in cuius pectore Christus resonat, ut suprà ostendimus. Quibus etiam subscribit Regius Vates, dicens, Psalmo 52. Corrupti & abominabiles facti sunt in studiis suis.

Quid enim magis cerebris hominum, atheismum, iniquitatem, impietatemque imprimere (proh dolor) potuit, quàm credere mundi æternitatem, species omnium rerum perpetuas esse, individua autem eorum interire, aut saltem post aliquot temporum curricula, vitam mortalem denuo affectare resumereque? Quid est quod Græciam hæreseon omnis generis parentem fecerit, instar Asiæ, monstrorum matris (vt Epiphanius Cypriensis Episcopus opus panarium sive capsulam medicam adversus octuaginta hæreses conscripserit?)

quid nisi Philosophia Græcis usitata, sic ut sibi ipsis, instar erithaci, exitium atulerint, nec non fidei Christianæ maximum detrimentum?

Sed nunquid ego pusillus pigmæus adversus gigantes tantos, multis opinionum myriadibus cinctos, succenturiatos atque stipatos, (& ut culex elephantum, ut in parœmia est) adoriri temere conabor? minimè gentium, verum ut tantum efficiam sive impetrem à nobilioris notæ medicis & Philosophis, nequicquam sacræ scripturæ eloquiis (quæ Regius Vates casta esse perhibet, & igne examinata) aut etiam empiriæ sive arti spagiricæ detractum seu derogatum iri velint, sed hanc obviis quod aiunt ulnis excipere, illa verò videlicet Dei eloquia venerari ac colere non detrectent.

Tot enim hæc nempe spagirica ars prædicta (quæ puri ab impuro, spiritus à corpore, corroborantis à nocivo, ut lucis à tenebris sequestrationem tradit) nobis, inquam, Dei Optimi Maximi opera cognoscenda insinuat, tot pandit abditas naturæ vires, tot antehac ignotas antidotorum præparationes, tot in naturæ sinu reconditos usus in humani generis salutem depromit, tot artium invenit ornamenta, ut in humanū genus ingrati sint (inquit clarissimus medicus Bernardus Penotus) qui eius odio tam iniquè & inconsultè flagrant, ut illam è medio sublatam, aut silentio involutam esse velint, aut qui imposturæ notam (ob chymistas, fumivendos, auripetas, ac cinisufflones) falsò ei inurere conantur; sed ut virescit vulnere virtus, ita profligatis hostibus ipsam nihilominus incrementum indies assumere videmus.

Quod autem rationi absque illustratione sacrorum eloquiorum, aut citra experientiam tam parum tribuamus, efficit, quod illa phantasma, opinionem ducem, imò parentem habeat, quæ nihil certi, nihil veri, nisi fortè, aut per accidens concipere possit. Quod etiam rationis nudæ multi sint gradus atq; discursus fallaces, nemo est qui diffiteri possit: Hinc vulgo fertur, mundum regi opinionibus.

Proinde ab Homero hominem ingeniosissimo confictum, Vlyssis socios, Circes incantatricis poculo, sic dementatos fuisse, ut in bruta animantia conversi, mallent in illo brutali statu permanere, quàm denuo homines fieri, eo quod pleriq; omnes tantum ratione dubia pædagogo utuntur, hoc est, opinione, secluso mentis lumine. Ratio itaque sive anima rationalis, nisi à mente dirigatur, atque illa à Deo illuminetur, nihil certò, benè, justè aut piè facere aut cogitare poterit,

rit, proinde Propheta David ait: Emittte lucem tuam & veritatem tuam, ipſa me deduxerunt & adduxerunt in montem ſanctum tuum & tabernacula tua. Per lucem, per veritatem Christum Meſſiam ſignificari volunt ſecretiores Theologi.

Et ut ad propoſitum revertar: Gradus aſcenſionis, ad divinæ maieſtatis ſolium ſive tabernaculum demonſtraſſe ſeu docuiſſe videtur prædictus Vates Regius, Pſalmo 118. qui Pſalmus in viginti duo Pſalmos, ſive in tot gradus ſubdividitur, per quos mens ſive genius hominis bonus docet animam ſuam conſcendere, & ut antea oſtendimus, viginti duabus literis Alphabeti Hebraici indicari tria elementa, ſeptem Planetas, atque duodecim ſigna cœleſtia, quibus etiam commodiſſimè ipſi datur progredi ad cœleſtia ipſumque Numen ſupremum, quod exorare velle videtur ultimo Pſalmo, videlicet, appropinquet deprecatio mea, ait, in conſpectu tuo Domine, juxta eloquium tuum da mihi intellectum.

Hoc autem eſt aurum ignitum & probatum, quod ſuadet Deus hominibus emere à ſe, ut locupletes fiant. Quia, ut ait idem Propheta Pſalmo 83. Non privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia, Domine virtutum, beatus homo qui ſperat in te. Sed quia numerus ſeptenarius, numerus eſt remiſſionis & expiationis omnium delictorum, tam animæ quàm corporis, ut ſecretiores Theologi tradunt, virginiusque, qui quadratus, hoc eſt, per ſe ſepties multiplicatus numerum reddit quadrageſimum nonum, ſeptem enim ſunt fontes ſupramundani ad primam cauſam pertinentes, & ſeptem cœleſtes ſurpamundanis reſpondentes, quibus omnia, quæ tribuit Deus inferius, partitur, benè diſpoſitis bona, malè mala influentes, qui quadrageſimus nonus numerus quadraginta novem Portas domus divinæ, ſive civitatis Dei referre dicitur, quibus ſi unitas diviniſſima acceſſerit, cuncta purgans, illuminans atque perficiens, portas quinquaginta conſtituet, annum videlicet Jubilæum, in quo in univerſum cuncta remittuntur crimina, renovaturque homo, atque à ſervitute in libertatem aſſeritur, cui ſi addatur numerus prædictus videlicet duo de viginti quatuor, exibit numerus nominum angelorum, nempe ſeptuaginta duorum Cabaliſticus, myſteria omnia arcanaque comprehendens eiuſdem, nomenque Dei Tetragrammati, tot verſibus Davidicis repetitum inculcatumque.

Erit itaque Semhemaphoras, inquit Joannes Reuchlin Phorcensis, ex libro Psalmorum divini nominis revelata expositio. Si itaque in septuaginta duorum angelorum reverẽtiam ac venerationem legeritis (inquit) ea serie, qua spiritus sanctus dictavit eos, prorsus per potestatem nominis summi creatoris, atque illorum tanquam virtutum ipsius ardentissimumque amorem, & exlaticam adorationem, pia tua intentione procul dubio frueris, pensiculatim commemorando, quod sicut ex numero Tetragrammati arithmetica proportione progreditur numerus septuaginta duo, ita ex signaculo creatoris, quodam effluxu divino septuaginta duo angeli producuntur.

Cum enim quælibet litera Hebraica numerum peculiarem designet, oriuntur ex Jod, He, Vau, He, septuaginta duo, hoc modo. Jod notat decem, He quinque, Vau sex, He quinque, totum hoc deductione arithmetica hoc pacto multipliciter, Jod decem Jod, He quindecim, Jod, He, Vau, viginti unum, Jod, He, Vau, He, viginti sex, & oriuntur ex hisce numeris sibi invicem additis septuaginta duo, hæc reputantes nobiscũ apertè intelligemus ad invocandos spiritus, voce spirituali opus esse, non autem clamore.

At si qua oratione in supplicationibus utimur, non ideo fit, ut Deum vel angelos, syllabis aut dictionibus, tanquam erga mortales usi, commoveamus, sed ut voces nostras in illorum ardorem incitemus, ac fiduciam in eos, quasi anchorã figamus, veluti applicando navim in portum, solent Nautæ fune eiecto terram attrahere, licet immobilem, quo conatu se ipsos attrahunt: pari ratione per sensibilia nos signa, quocunque instituto composita, videmur invisibilem divinitatem attrahere, cum vero re ipsa nosmet ipsos mobiles ad divinitatem immobilem attrahamus, hoc arcano fundamento universa sacramenta ac ceremoniarum ritus consistere videntur.

Hinc figuris, characteribus & voce utimur. Hinc Hymnis & cantilenis, hinc tympano ac choro, hinc chordis, cymbalis ac organo, aliisq; id genus musicis instrumẽtis, non ut Deum tanquam fœminam emolliamus, nec ut nostris blãdimentis adulationibusque angeli capiantur. Sed ut Deum & divina exaltando nostræ conditionis exilitatem agnoscamus, subiectionem & obedientiam humillimè profiteamur, & omnem voluptatem humanam in res divinas conferamus:

sum-

ſummum inde amorem ardensque deſiderium erga divinitatem concipiendo, quod unum præter cætera id efficit magis, quo omnium donorum gratiarumque divinarum reddamur capaces, propterea palmas cœlum verſus tendimus, brachia expandimus, genua flectimus, ſanctuaria ſtruimus, figuram crucis Jeſu Chriſti aliasq; imagines nobis ob oculos ponim⁹.

Vniverſa hæc & ſimilia propter nos fiunt, ut nos moveant, nos incitent, a ſenſibilibus avertant, ad ſpiritualia convertãt, fidem augeant, ſpem confirment, & veram inter nos charitatem Deo gratiſſimam ſtabilent nam gravi corporis mole expreſſi ſummopere egemus ad ſomnolenti animi experrexionem, rebus excitantibus, & cum primis melodia cautus muſicisq; inſtrumentis id ipſum impetratur. Scintilla enim ignis quantumvis in ferro & cote lateat, attamen non niſi colliſionis vi ſumma excuti poterit.

Prædicta omnia iudicio eſſe queunt, ceremonias non niſi ſpiritus ſancti dictamine ac inſpiratione in eccleſia introductas fuiſſe, tam in veteri quam novo Teſtamento, qui itaque ceremonias abdicant & eas ut ſupervacaneas iudicant, toto cœlo errant, neq; mentis illud divinum incendium hîc perſentiſcunt, & cum ſeipſos puriſtas dici ſtudent, impuros animos atq; impios ſimultate & arrogantia exulceratos plerũq; circumferentes, de quibus Propheta regius: Tu vero, inquit, odiſti diſciplinas & proieciſti ſermones meos retrorſum. Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnavit dolos. Sedens ad fratrem tuum loquebaris, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum, &c. Non itaq; vos retrahant orbis terrarum tantæ ſollicitudines, ac rerum inferiorum curæ, quibus ſupradicti Angeli diſpenſatione creatoris ſunt deſtinati, quo minus in illos in univerſum omnes illas, ac imprimis in Deũ reſignare non dubitetis, Confirmante in hoc nos Chriſto Dei filio, ac dicente, Ne ſolliciti ſitis, aut animæ veſtræ, quid manducetis, neq; corpori, quid induamini, &c.

Inſuper quum angelus ſit alteritas, ſicut, Deus identitas eſt, docente nos Davide, Tu autem idem ipſe es. Et alio loco: Qui facis angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos ignem urentem. Cum vero prima alteritas ſit binarius, recte opinamur, inquit prædictus Reuchlinius, quod ex binarii multiplicatione, numerus angelorum naſcatur. Multiplicatio autem binarii cubica ſic fit: Bis bini bis & erunt octo, primus videlicet cubus. Redite nunc, ſi vultis per cubũ ad Tetractin quam Hæbræi Tetragrammaton, Romani quaternitudinem

appellant ab ea ad binarium, angelicam, nempe naturam, hoc est alteritatem significantem, & ad idem quod Græci πυρ̀ὸν, sive ad unitatem Deum Opt. Max. & experiemur dicunt Cabalistæ quod etiam per Angelos iungamur Deo Tetragrammato ineffabili Jod. He, Vau, He, in quo resplendet angelorum istorum nobilissima natura.

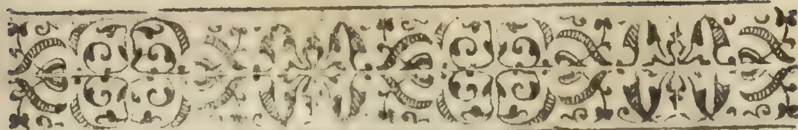
Si enim ex quatuor istis literis quater Jod posueris, quod decem importat, nascentur vobis quadraginta, sicque descendendo, ter He, quod quinque infert & erunt quindecim, bis Vau quo numerantur sex, & surgunt duodecim, & semel He, videlicet, quinque prodibit vobis numerus cõpletus, septuaginta duorum, summa expositoria nominis Dei inenarrabilis atque incomprehensibilis, ad quod in universum omnia nomina sacra referuntur.

Primus itaque numerus septuaginta duorum, qui uti prædiximus surgit ex numero quinquaginta ac viginti duobus, mundum hunc inferiorem elementalem nobis referre videbitur. Secundus autem qui per multiplicationem oritur nominis Tetragrammati, atque in immensum divinitatis splendorem, velut in circumferentiam, in Angelis sive virtutibus suis refulget, expanditurque, ideo cœlestis dici meretur. Tertius vero numerus de quo supra septuaginta duorum, qui rursus per successivam eiusdem nominis diminutionem haberi potest, ut ab alteritatis sive multitudinis natura, Angelorum, videlicet, ad unitatem, seu potius ad identitatem in centrum sive punctum sese retrahendo, (& ut est in se) seiunctis creatis omnibus, super cœlestem supersubstantialemque divinitatem, nobis ut nubem velumque ob oculos ponet.

Et ut ad pensum revertar. Concludit itaque mens humana commendando se, animamque suam Domino, spemque firmam in eodem constituendo. Vivet anima mea, inquit, & laudabit te, & iudicia tua adiuvabunt me, erravi sicut ovis, quæ periit, quære servum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

Attende autem hic inter cætera mysteria magna, Prophetam prædictos Psalmos nempe viginti duos sigillatim omnes octo versibus comprehendisse, ut completam Harmoniam sive concentum musicum in se complecterentur, videlicet bis diatessaron, atque sic afferet melodiam suavissimam Domino creatori, redẽptori, illuminatorique suo qui trinus est & unus Deus, cui sit laus, gloria, & potestas in secula seculorũ.

Finis Libri Secundi.

AVREI VELLERIS SIVE SACRÆ PHILOSOPHIÆ VATUM SELECTÆ ET VNICÆ MYSTERIORUMQUE DEI NATURÆ & artis admirabilium, Liber Tertius.

CAPUT I.

CUM itaque divini Jaſonis antiquiſſimam hiſtoriam, arcanaque ſub eadem contenta, pro ingenii mei tenuitate prioribus libris explanare contenderim: pleraque in uſum humanum, divinorum eloquiorum, naturæque & artium elucidationem, non ingrata neque incommoda, ut exiſtimo, adiunxerim; quæ ſanè intellecta, plurimum prodeſſe poterunt, homini imprimis, ad ſtudia ſua rectè inſtituenda, atque non parum, ut exiſtimo, ad lapidis Philoſophorum precioſiſſimi compoſitionem, atque corporis humani conſervationem, medelamque eiuſdem; viam inſuper ingreſſus in principiis naturæ eruendis, à paucis, ni fallor, ante me tentatam, & quia nova fortaſſe ex ſacrarum literarum fontibus eruiſſe videbor, reiectis Peripateticorum, eorundemque ſequacium, placitis quibuſdam, multorum non dubito me odium incurriſſe. Sed amicus Galenus, amicus Ariſtoteles, magis amica veritas.

Myſteria itaque eiuſdem Velleris Aurei, ſub Gedeonis Jſraëlitæ hiſtoriæ ſacræ umbraculo contenta, ſuccinctiùs hîc explicare conabor, ne videar falcem meam nimium in alienam meſſem miſiſſe, illa autem ſic habet: Gedeon, qui & Hierobaal (eo quod lucum ſuccendiſſet, ac arcam Baal ſubvertiſſet) ſit nuncupatus, quum à divino Numine intellexiſſet ſe populum Jſraëliticum de manu Madianitarum liberaturum, hæc loquutus eſt ad Dominum: Si ſalvum facis per manum

manum meam populum Jsraël, sicut loquutus es, ponam hoc vellus lanæ in aream; Si ros in solo vellere fuerit, in omni terra siccitas, sciam quòd per manum meam, sicut locutus es, liberabis Jsraël, factumque est ita, & de nocte consurgens expresso vellere, concham rore implevit.

Dixitque rursus ad Dominum: Ne irascatur furor tuus contra me, si adhuc semel tentauero signum quærens in vellere: Oro ut solum vellus siccum sit, ac omnis terra rore madens; fecitque Dominus nocte illa, ut postulaverat, & fuit siccitas in solo vellere, ac ros in omni terra. Et percussit Dominus sub manu Gedeonis, centum viginti millia virorum bellatorum educentium gladium. Humiliatus est itaque Madian, sive populus orientalis coram filiis Jsraël, ut non posset ultrà cervices elevare; sed quievit in terra quadraginta annis, quibus Gedeon præfuit.

Sensum itaque mysticum historiæ præfatæ neque apertiùs, neque meliùs, quàm ex prædicto Regio Vate Davide, mutuari poterimus, qui diviniori, præ cæteris, spiritu plenus, Christi Iesu servatoris nostri adventum, conceptionem eiusdem in castissimæ Mariæ virginis vtero, humanique generis redemptionem Psalmo 71. nobis expressit, inquiens: Descendet sicut pluvia in vellus, sicut stillicidia stillantia super terram. Ad historiam præfati Gedeonis cap. 6. Iudicum alludens, ut qui alio Psalmo dixerat: Excita potentiam tuam & veni, ut salvos nos facias.

Similiter Psal. 39. sub persona Christi, ut sæpenumero loquitur: Holocaustum & oblationem pro peccato non postulasti, tunc dixi: ecce venio. Quo nuntio, qua promissione firmissima, quid lætius, quid exoptandum magis, humano generi, in piaculorum cœno, cæcitatis calamitatisque tenebris funditus immerso, adferri potuit? cùm non tantùm irrigatus fuerit purissimus beatæ Mariæ virginis vterus sancti spiritus illustratione, virtuteque altissimi prolis conceptione. Verùm etiam terra nostra arida, exicca, ac proinde sterilis, per passionem Domini nostri Jesu Christi, facta est vivida, viridis, fœcundaque, ad proferendos fructus, ad salutem æternam requisitos, madens nempe rore spiritus sancti, ut indicat irroratio velleris prima, deinde verò universæ terræ madefactio per effusionem sacratissimi sanguinis eiusdem facta.

Et ut causam indicet prædictæ irrigationis, prosequitur idem Vates prædicto Psalmo prædicens: Iudicabit, inquit, pauperes populi, & filios pauperum, id est, humilium, salvos faciet,

faciet, & humiliabit calumniatorem Principem, nempe mundi huius, superbiam imprimis, sublata in universum eius potestate. Quamobrem alio Psalmo refert: Tu humiliasti sicut vulneratum superbum, nempe luciferum, in brachio virtutis tuæ dispersisti inimicos tuos, videlicet omnes legiones dæmonum ipsi adhærentes. Tunc orientur, ait in diebus illis iustitia & abundantia pacis, donec auferatur Luna.

Cui oraculo suffragatur Jsaias Propheta, dicens: Non occidet ultrà Sol tuus, & Luna tua non minuetur, quia erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. Quapropter, ait D. Ioannes: Et ecce tabernaculum Dei cum hominibus. Orietur itaque pax ac beatitudo perpetua cunctis veris Christi fidelibus, sublato in universum cùm Solis tum Lunæ dominio, videlicet rerum omnium generatione, quibus ipsi præsunt in hac rerum natura, (ut superioribus libris dilucidè exposuimus) cessabit ac tunc sortientur effectum verba quæ in Apocalypsi habentur: Ecce nova facio omnia. Et similiter sermo Jsaiæ cap. 65. Ecce, ait, Dominus, ego creo novos cœlos & novam terram, non erunt in memoria priores, & non ascendet super cor, sed gaudebitis & exultabitis usque insempiternum in his quæ ego creo.

Et cùm Luna sit luminare minus, (cui annumerantur in sacris literis cæteræ stellæ omnes) in potestatem noctis factũ; quod & confirmat prædictus Vates Regius, dicens: Qui fecit luminaria magna, Solem in potestatem diei, Lunam & stellas in potestatem noctis. Idcirco pauca notatu digna (licet fortasse aliquibus parerga hoc loco videbuntur) recensebo. Si itaque Deus, ut habetur Geneseos cap. primo, fecit duo luminaria magna, Luna proprio suo lumine fulgebit, neque illud a Sole mutoabitur: cùm etiam lumen eius omnibus modis diversum aliusque naturæ ac proprietatis à Solis luce sit, ut inferiùs declarabitur: in productionem autem rerum omnium, ut mas & fœmina, conveniunt.

Et ut prædicta clariora fiant, ac sacræ scripturæ veritas passim elucescat, verba S. Pagnini viri doctissimi hîc repetere non gravabor: Duæ, inquit, de Luna feruntur opiniones probabiles, harum autem quæ vera sit aut non, omnino aut difficillimè hominem arbitror posse scire. Quum igitur quæritur unde habeat lumen, alii dicunt suum habere, sed globum eius dimidium lucere, dimidium autem obscurum esse, dum autem movetur in circulo suo, eandem partem, qua lucet, paulatim

paulatim ad terras converti, ut videri à nobis possit, ideo prius quasi cornutam apparere.

Nam etsi facias pilam ex dimidia parte candidam & ex dimidia obscuram, si eam partem, quæ obscura est, ante oculos habeas, nihil candoris vides; & cùm cœperis candidam illam partem ad oculos convertere, si paulatim feceris, primò cornua candoris videbis, deinde paulatim crescet, donec tota pars candēs oculis exponatur, & nihil obscuræ alterius partis videatur. Quòd si perseveres adhuc paulatim convertere, incipit obscuritas apparere, & sic candor imminuitur, donec ad cornua redeat, ac postremò totus candor amittatur, ac rursus obscura illa pars possit videri. Quod fieri dicunt cùm Lunæ lumen incipit crescere, usque ad quintam decimam Lunam, & rursus ad tricesimam minui, & redire ad cornua, donec nihil penitùs lucis in ea appareat. Secundùm hanc opinionem, Luna in allegoria, inquit, significat ecclesiam, quòd ex parte quidem spirituali lucet ecclesia, ex parte autem carnali, obscura est.

Alij autem dicunt non habere lumen proprium, sed à sole illustrari. Sed quando cum illo est, eam partem ad nos habere, quæ non illustratur, ac ideo nihil lucis in ea videri: quum autem incipit ab eo recedere, illustrari ab ea etiam parte quā habet ad terram, & necessariò incidere à cornibus, donec fiat quinta decima contra Solem, tunc enim Sole occidente oritur, ut quisquis occidentem Solem observarit, quum eum cœperit non videre, conversus ad orientem, Lunam surgere videbit. Atque inde alia parte quum occœperit appropinquare, illam partem ad nos convertere, quæ non illustratur, donec ad cornua redeat, atque inde omnino non appareat, quia tunc pars illa, qua illustratur, sursum est ad cœlum, ad terram autem illa, quam irradiàre Sol non potest.

Ergo & secundùm hanc opinionem, Luna intelligitur ecclesia, quòd suum lumen non habet, sed ab unigenito Dei filio (qui multis in locis sacræ scripturæ sol appellatus est) illustratur; atque quibusdam interiectis dicit idem Pagninus: Sed quodlibet horum sit duorum, illud certum atque manifestum est, & cuivis aduertenti cognitum facile, Lunam non augeri ad oculos nostros, nisi à Sole recedens, neque minuitur, nisi ad Solem ex parte illa propinquando.

Attende nunc quod in Proverbiis dicitur: Sapiens sicut Sol permanet, stultus autem sicut Luna mutatur. Luna enim cùm sit domina aquarum mutat sese, ut illæ in omnes formas.

Hactenus

Hactenus ille. Quibus verbis facilè colligitur, in quam sententiam magis propendeat, & quam veriorem putet: videlicet propria sua face splendere Lunam, & non aliena. Si enim accedendo ad solem lumine illa magis ac magis destituatur, ab ipso autem recedendo, pleniori sensim lumine accendatur: verisimile fit, ipsam à Sole non irridiari, aut proprio lumine carere; privari autem maioris luminis, ut pote solaris, accessu posse, maius enim lumen obfuscat minus: proinde à Sole recedendo, lumen suum tuetur, imò tam efficaci splendentique prædita conspicitur, ut etiam interdiu, manè ac vesperi, Sole etiamnum conspicuo, pertinaciter illud aliquamdiu retineat, neque tam subitò exinaniri aut disparere, ut reliqua sidera, conspecto Sole permittat: maior est itaque in ea lucis constantia, quàm in illis, quæ tamen à Sole lumen suum accipere seu fœnerari non dicuntur, ut Luna.

Et licet cæterorum astrorum omnium lumina radiantissima Sol suo iubare, visui saltem nostro eripuisse videtur, luminis tamen vestigium remanet manè & vesperi in disco lunæ. Adhæc si proprio igne unumquodque sidus radiat, quomodo id maximo noctis luminari (& quòd omnes virtutes cœlestes suo cœlesti frigore cogere atque in hæc inferiora demittere fertur) denegatum dici poterit.

Verùm præsumitur, imò ipsa ratio dictat, diversiforme Lunæ corpus esse, ut priùs declaratum est, (quod necessariò confiteri coguntur etiam illi, qui illam dicunt à Sole illustrari) mediam nempe partem eius luminosam, quæ radiis cæterorum astrorum omnium, ac potissimùm viribus eorundem, ut matrix quædam universalis, excipiendis, atque hæc inferiora dispergendis, apta nata sit, & in hoc à Deo opifice destinata, atque sic sæpenumero, imò singulis momentis parere quæ concepit ut pia mater, atque terræ insinuare mandareq;. Alteram autem Hemisphærij partem obscuram seu tenebrosam tam aquis cœlestibus, quàm inferioribus attrahendis ac gubernandis, idoneam superiores. n. attrahit, inferiores vero augmentat & movet.

Videre hinc est manifestissimè, quibus utrumq; eius Hemisphærium inserviat. Adhæc lumen quod evibratur ab ea, omnino dissimile esse à lumine solari manifestum est: quum hoc calefaciat atq; exiccet, illud verò humectet ac frigefaciat, hoc vitam, illud verò corruptionem, imò mortem adferat; salutare propitium, ac conductivum hoc, nocivum atq; malignum illud; rubeum sive croceum hoc, album verò seu pallens illud. Inde versus.

Pallida

Pallida luna pluit, rubicunda flat, alba serenat.

Neque ipsa meritò signum diceretur stoliditatis hieroglyphicum, si admittendo solare lumen per illud indies mutaretur, sed omnino constans atque solaris naturæ redderetur. At in veritate, Lunæ lumen non admittit solare, neque è converso, ut neque argentum, quod imaginem Lunæ gerit hic, Soli sive auro, eius vicem in terra gerenti, commiscetur, quin comistum auro, eius colorem ac maiestatem penitùs auferat, aut non parum imminuet. Ob id hallucinantur chymistæ qui argentum sive luna, quam fixam existimant se posse in aurum mutare putent, Solis insuper luce lætantur atque exultant spiritus puri ac boni, maligni autem impurique eodem contristantur. Hinc Propheta Regius Psalmo 103. Exortus est, inquit, Sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur.

Arnobius leones illos, de quibus ibidem fit sermo, dæmones interpretatur; sequitur enim eodem Psalmo: Draco iste, quem efformasti ad illudendum ei; videlicet homini, & imprimis protoplasto: & cùm isti leones collocati fuerint in cubilibus suis, videlicet in inferno, loco ipsis destinato, exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam usque ad vesperam, hoc est, operari studebit opera lucis, ab operibus autem tenebrarum abstinebit. Lunæ autem lumine maligni spiritus gaudent, efferuntur, ac exeunt ad opus suum.

Quòd si illud, quo noctu Luna splendet, solare esset lumen, spiritus impuri modo, quo fugantur solis splendore interdiu, fugarentur, ac trepidarent dæmonia spectraque nocturna, lucente Luna, neque pavor aut trepidatio tanta nobis noctu magis quàm interdiu (ut fieri assolet) incuteretur sive invaderet nos. Quamobrem ait divinus Citharœdus: Scuto circũdabit te veritas eius, & nõ timebis à timore nocturno.

Proinde sagæ lamiæ sive incantatrices pravas suas artes, fascinationes, deliriaque sua sub lunari globo lucente, & potissimùm integro, exercere consueverunt. Insuper si orbis lunaris aptus natus foret radios solares excipere, (ut quibusdam imò plerisque omnibus visum fuit) in Eclypsi Solis tanta non oboriretur tenebrositas neque pugna, imò sibi ipsis proximè constitutis, (ut in defectu illo contingit) maxima lux ex coitione hac nasci debere verisimile est. Et si quæ à longissima loci intercapedine illustrare queunt, (ut ferunt Solem Lunæ lumen præbere ab occidente usque in orientem) quo itaque ei proprior factus fuerit, eo magis eam illustrare consen-

consentaneum, cuius oppositum Lunę evenit; quo enim propior Soli fit, eo magis lumine deficit.

Et quam superius ostendimus Deum, ut est infinitus, infinita etiam lumina in cœlo posuisse, atque singulis peculiares vires atque facultates indidisse, quas nobilioris notæ diviniorisque Philosophi ideas nuncupaverunt, easque monstravimus ex Vatum diviniorum testimoniis, & imprimis Davidis, cogitationes divinas esse, quas substantiales esse constat, nostris planè absimiles, quum Deus nihil in vanum aut frustra cogitet.

Quamobrem divinus Psaltes melodiam cecinit, quovis nectare ambrosiave deorum suaviorem: Bonum est, ait, confiteri Domino, & psallere nomini tuo altissime. Ad annunciandum manè misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem. In decachordo psalterio cum cantico in cithara: Quia delectasti me Deus in factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo. Quàm magnificata sunt opera tua Domine, nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ. Item alio loco: Venite, inquit, & videte opera Domini, terribilis in consiliis super filios hominum.

Adhæc Luna quum sit media inter cælestia & terrestria, superiora ac inferiora, quindecim diebus suos radios, astrorum radiis immiscet, atque vi attractiva vires eorum allicit, tumque nobis lumen minime præbet, easdemque quindecim diebus, sese ad nos suo lumine convertendo, nobis communicat easdem. Quapropter propriè catena argentea rerum omnium, ut Sol aureus torques dici poterit, quibus unaquæque res ac etiam rerum omnium causæ connectuntur, quousque perveniatur ab ima ad supremam omnium per quam etiam cuncta subsistunt in unitate ac per unitatem unita, quæ rerum connexio sensim demittatur assurgitque. Terræ enim conuenit cum lapidibus, lapidibus cum plantis, plantis cum Zoophitis, *Zoophitis* cum animalibus, animantibus cum homine, hominibus cum cœlo, cœlo cum intelligentiis, intelligentiis cum supremo opifice Deo. In eo etiam summum discrimen esse constat Solis atque Lunæ, quòd ipsa materialis potiùs sit, materiam nempe rebus gignendis sufficiens, ac diversi formæ sidus: Sol verò uniformis spiritualis vitam iisdem instillando atque formam.

Minimè itaque veram esse convincitur Aristotelis sententiam, Lunam videlicet crescentem instar Solis calefacere & exiccare, tanto autem minus, quanto repercussum, quam re-

ctum lumen debilius. Quam opinionem cùm experientiæ adverſetur, confutatione anxia egere non videtur: Animadvertimus enim res cunctas. Lunæ incremento, humore impleri ac turgeſcere: decremento eiuſdem exinaniri. Conatus eſt vir quidam apprimè doctus prædictam opinionem aſſerere, Lunamque Solis lumine imbutam eadem præſtare, quæ Solis iubar, etſi debiliùs id præſtet, (cuius contrarium ſuperiùs docuimus, inſuper Lunam Solis lumine non impleri, multo minus eius viribus imbui) dicit itaque, hoc modo, ut ſol per annum, ita Luna per menſem ſuam æſtatem facere ac hyemem. Vide Ariſtotelem quarto de generatione cap. 30.

Multas igitur æſtates atque hyemes reducet nobis atque iterabit in anno Lunare ſidus, quæ etiam confirmare nititur vir ille verbis Pſalmiſtæ dicentis: Per diem Sol non uret te, neque Luna per noctem. Quaſi vero frigus non æquè urat hyeme, atque æſtus ſive fervor Solis ęſtate. Dominatur autem illa potiſſimum brumali tempeſtate frigore ſuo, ut hic æſtivo tempore caliditate ſua. Frigus autem ut calorem urere experimur; calor enim nimium excalfaciendo urit, frigus item calorem diſperſum cogendo condenſandoque idem efficit, ut in extremitatibus digitorum noſtrorum experimur. Aſtra verò reliqua, utriusque ſideris, Solis nempe ac Lunæ, vires ac facultates augere, diminuere, vel attemperare valent.

Et ut prædicta confirmentur ſacrarum literarum amplioribus teſtimoniis, à quibus ne latum unguem diſcedendum recta ratio dictat, & mens ſacratior adigit, Lunam videlicet ac ſtellas proprio ſuo lumine fulgere, patet ex verbis Iſaiæ Prophetæ: Ecce dies Domini, inquit, venit crudelis, & indignatione plenus, & iræ furoriſque, ad ponendam terram in ſolitudinem, & peccatores eius conterendo de ea. Quoniam ſtellæ cæli, & ſplendor earum, non expandent lumen ſuum: obtenebratus eſt Sol in ortu ſuo, & Luna non ſplendebit in lumine ſuo, quæ verba Chriſtus confirmat Matthei capite 24. nempe quod luna habeat Lumen ſuum item Divus Paulus Alia, ait, claritas ſolis, alia claritas Lunæ, & alia claritas ſtellarum. Et tunc, ut ait, Regius Vates, auferetur Luna, hoc eſt, rerum omnium generatio atque corruptio finem habebunt, tuncque evaneſcent unà cum Luna reliquiſque ſideribus omnes tenebræ, ſpiritusque tenebrarum, viribus inſuper omnibus privati atque deſtituti Vude Chriſtus ſalvator noſter, inquit, Ego devici mundum. Et alio loco: Iam Princeps mundi huius eiectus eſt foras. Præſens tempus ponendo

nendo pro futuro cui soli præsentia sunt omnia possibiliaque ac nihil impossibile neque præteritum aut futurum ipsi.

Quapropter, inquit prædictus Citharœdus: Quia tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut tenebræ eius; ita & lumen eius. Solem autem istum cælestem umbra usque concomitatur, qui & ipse ratione claritatis divinæ, umbra merito dici potest. Respondet tamen supremo illi Soli tanta similitudine ac consonantia, ut Plato ipsum vocet filium lucidum supremi boni, non autem primum sed secundum, per quem pervenitur in cognitionem primi. Quapropter, ait Propheta: Ante Solem permanet nomen eius. Et alio Psalmo: In Sole posuit tabernaculum suum. Id est, per Solem divinitatem suam quodammodo nobis exposuit verus Dei filius Iesus Christus.

Plato atque D. Dionysius vocant Solem statuam claram Dei, Iamblichus imaginem divinæ intelligentiæ sive luminis supremi. Vnde Academici nil habent, quo possint expressius insinuare divinam naturam, cuius essentia significat Patrem, splendor Filium, calor Spiritum Sanctum: virtus autem eius beneficentissima designat liberalitatem eiusdem, qui facit oriri Solem suum bonis pravisque pariter.

CAPVT II.

VT itaque ad contenta Psalmi Davidici septuagesimi primi (quem ad Aurei Velleris explicationem mihi proposui) revertar: Et dominabitur, inquit, à mari usque ad mare, à flumine usque ad terminos orbis terrarum. Coram illo procident Æthiopes, hoc est peccatores, & inimici eius terram lingent, quia alio loco de filio Dei pronunciavit hæc: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Similiter alio Psalmo filius Dei Christus Iesus loquitur de se ipso: Ego autem constitutus sum Rex ab eo super montem Sion sanctum eius; hoc est, ecclesiam fidelium catholicam, prædicans præceptum eius. Dixit Dominus ad me, filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.

Item alio Psalmo, nempe 88. ubi introducit Deum Patrem verba facientem sub persona Davidis de filio suo unigenito: Tunc loquutus es in visione Sanctis tuis, & dixisti: Posui adiutorium in potente: & exaltavi electum de plebe mea:

ipse invocabit me, pater meus es, & susceptor salutis meæ. Ego primogenitum ponam eum, excelsum præ Regibus terræ: & cætera quæ sequuntur indicant, quomodo exaltaverit filium suum, postmodum quomodo illum propter nos ac nostram salutem dereliquerit, atque opprimi permiserit in bello illo sacro, quod gessit adversus potestates tenebrarum, qua tamen oppressione victor evasit ac triumphator de iisdem.

Quia, ut, inquit, D. Paulus, oportuit Christum pati, & sic intrare in gloriam suam. Et quæ fuit gloria eius? nisi ut salvos faceret sperantes, id est, confidentes in se. Ideo dicit idem Propheta eodem loco: Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in iustitia tua exaltabuntur. Quoniam gloria virtutis eorum tu es, & in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum, Quia Domini est assumptio nostra, & sancti Israël Regis nostri.

CAPVT III.

PRosequitur prædictus Vates regius eodem Psalmo 71. oracula sua de Christo filio Dei: Reges Tharsis, ait, & insulæ munera offerent, reges Arabum & Saba dona adducent. Et paucis versibus interpositis itidem prædixit: Et vivet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipso semper, tota die benedicent ei. Hic dubium fieri non potest piis credulisque mentibus, prædicta oracula de adoratione magorum sive regum Orientalium divinum Vatem prædicta prænuntiasse.

CAPVT IV.

SEquitur in præfato Psalmo: Erit firmamentum in terra, in summis montium, superextolletur super Libanum fructus eius; & florebunt de civitate sicut fœnum terræ. De eodem filio Dei Iesu Christo verba facit Propheta, declarando ipsum tam in terrestri regione hominibus, quàm in cælesti angelis beatisque spiritibus firmissimum fundamentum vitæ beatitudinisque æternæ fore. Sequitur: Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ, omnes gentes magnificabunt eum. Quapropter alio Psalmo inquit: Deus virtutum convertere, respice de cœlo, & vide, & visita vineam istam, Et perfice eam quam plantavit dextera tua, & super filium hominis,

quem

quem confirmaſti tibi. Incenſa igne & ſuffoſſa ab increpatione vultus tui peribunt.

Arnobius, inquit: In oratione lachrimarum permanentes Deus virtutum reſpicit de cœlo, & videt, & viſitat vineam iſtam, & dirigit eam, quam plantavit dextra eius, ſuper filium hominis IESUM, quem confirmavit ſibi, igne incenſo, & ſuffoſſa manu, quando Abraham incenſo igne & armata, manu gladio paratus fuit filium ſuum iugulare coram Domino. Quamobrem dicit: Peribunt omnes, qui non crediderunt in eum, cuius typum & figuram geſſit Iſaac. Hactenus Arnobius. Similiter alio Pſalmo ait: Permanet in æternum in conſpectu Dei, videlicet filius Dei, miſericordiam & veritatem eius quis requiret? quaſi dicat: nemo; cùm ipſe ſit fons miſericordiæ, veritatis & vitæ.

Et ut ad penſum recurram: Superextolletur, inquam, ſuper Libanum fructus eius, hoc eſt, ſuper omne illud quod deſiderari poſſit exaltabitur fructus, videlicet paſſionis & reſurrectionis eius: ab interitu namque perpetuo imperioque dæmonum non ſolum nos liberabis, verùm etiam luce gloriæ ſuæ æternæque beatitudinis participes reddet.

Et ut de cedro quæpiam referam notatu digna. Cedrus eſt arbor Libani montis, quæ nobis Larix dicitur, cuius ligni materies non putreſcit, neque carie exeditur; cedria etiam inde fluens ſive lachryma laricis, mortuorum corpora conſervat, idcirco mortuorum vita dicitur. Cedrus arbor altiſſima, inquit, Hieronymus Cardanus, enodis, craſſa, atque his per ſimilis abieti, rami eius hinc inde ſarguntur, crucis forma transverſi. Iuſtus, inquit, Propheta, ut palma florebit, ſicut cedrus Libani multiplicabitur, Chriſtus nempe in membris ſuis, quorum omnium caput exiſtit, multiplicem fructum fert.

Salomon in Canticis Canticorum Fons hortorum, inquit, Puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano. Quis autem fons iſte eſt, qui fluit impetu de Libano, id eſt, cœlo? atque aquas ſalientes in vitam æternam miſerationis plenas, effundit? cuius egreſſio à ſummo cœlo, & occurſus uſque ad ſummum eius? niſi Chriſtus redemptor noſter, qui captiuam ſecum duxit captivitatem? Et ut præfatis quædam non ingrata addidero. Dicunt Cabaliſtæ, hoc eſt, revelationum divinarum à ſenioribus ſuis receptores, poſtquam mandatum Dei trangreſſus fuiſſet primus Protoplaſtus Adam, atque è Paradyſo voluptatis eiectus, nempe Dei conſortio pri-

vatus, missum fuisse angelum ad ipsum animo collapsum, ac mœrore plenum, ut consolaretur eundem, cui sic dixit, ne supra modum conficiare gemitu & angore, quod te duce genus humanum in extremam decidit perditionem. Quoniam, originale peccatum hoc expiabitur, ex tua enim propagatione nascetur homo iustus & pacificus, vir heros? cuius nomen continebit in miserationibus etiam has Tetragrammati quatuor literas Iod, He, Vau, He, & ille per rectam fidem & placentem Deo oblationem, mittet manum suam, sumet de ligno vitæ, cuius ligni fructus erit omnium sperantium salus. Quo sermone finito, ille damnatus & ærumnosus Adam, inter miserias tantas in quas inciderat confidens Deo, auferibilis abolendique delicti spem concepit, & idcirco incredibili erga factorem suum amore incensus, divinæ clementiæ gratias habuit. Hæc fuit, inquiunt Cabalæi, omnium prima cabala primordialis salutis nuncia. Hæc est illa revelatio sanctissima exoptatissimaque, in quam omnes divinæ revelationes referuntur, omnes divinorum meditationes uniuntur.

CAPVT V.

PRosequitur idem Vates eodem Psalmo 71. Et florebunt, ait, de civitate sicut fœnum terræ, nempe illi qui sunt de civitate Dei. Quapropter alio Psalmo prædixit idem: Gloriosa dicta sunt de te civitas Dei: & qui sunt electi illi, qui florebunt sicut fœnum terræ, quod est gramen maturum cum semine suo? quod granum, licet non æstimetur paruique fiat propter abundantiam eius, quæ ubivis locorum obvia est, pedibus enim conculcatur, & erumpit ultro: nulla tamen planta usque adeo durabilis persistit atque illa, & quæ repetita satione minimè indigeat, verùm restibili virtute se ipsam usque serit, neque sese interire ullo modo patitur, nisi fortè fœnum tectorum, (cui comparantur ab ipso Vate hæretici) quod priusquam evellatur exaruit, de quo non implevit manum suam qui metet, nec sinum suum, qui manipulos colliget.

Quapropter præcipua dote omnibus Herbis præstat, cùm sit omnium Herbarum utilissima, ac ad vitam hominum summopere necessaria, dum in escam omnibus animantibus, armentis, iumentisque cedit: producens Deus fœnum iumentis, inquit Propheta, & herbam servituti hominum.

Natura etiam ex suis Principiis, humore nempe & calore, primam

primam omnium plantarum sponte producit hanc, quo germine omnis subsistit ac sustentatur vita (quæ est etiam omnium herbarum aspectu virore suo amœnissima) Corona etiam graminea cingebatur caput, eorum qui suo robore atque virtute civitatem asseruissent ab hoste.

Floret in ecclesia, inquit Arnobius, fœnum usque in hodiernum diem, ut pascantur iumenta, nihil cum populo defectionis agitur. Ibi enim producitur fœnum iumentis, perfectiorum autẽ solidior est cibus: quia ergo fœno florent montes, nemo fugiat ab ecclesia, veniant omnes, ut benedicentur, ibi Deus Israël, qui facit mirabilia solus, ut repleatur eius maiestate omnis terra, fiat, fiat.

CAPVT VI.

PRopofuimus superius, pro exili nostri ingenij modulo; explicationem Psalmi septuagesimi primi (sub Velleris Gedeonis verè Aurei, hoc est divini, typo) adventum Domini nostri Iesu Christi, nativitatem eiusdem, regum adorationẽ, Evangelii per totum orbem terrarum diffusi prædicationem, passionis resurrectionisque eiusdem fructus ineffabiles incomparabilesque, divini Vatis oraculis prænunciatos, contineri: restat ut finem hisce meis lucubratiunculis impositurus, coronidis vice subiungam, Sybillas quamvis gentiles minimè latuisse prædicti Domini nostri Iesu Christi adventum, redemptionisque humani generis mysteria, à quibus Maro, circa eiusdem servatoris nostri natalia (Cæsare Augusto imperante) desumpsisse, sequentesque versus ac velut oracula cecinisse non videtur dubitandum.

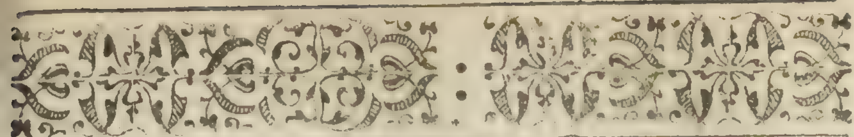
Vltima Cumæi venit iam carminis ætas.
Magnus ab integro seclorum nascitur ordo:
Iam redit & virgo, redeunt saturnia regna,
Iam nova progenies cælo demittitur alto.
Chara Deûm soboles, magnum Iovis incrementum
Aspice, convexo nutantem pondere mundum:
Aspice, venturo lætentur ut omnia seclo.
Te duce, si qua manet sceleris vestigia nostri
Irrita perpetua solvent formidine terras.

Sed ut cum Vate nostro Davide theodidacto, divinissimo, atque omniscio, ut in prioribus manifestum fecimus, VELLERIS AUREI commentarium lætabundus clau-

claudam; Dummodò ex eodem adiunxero, non tantùm homines meritò (in quorum salutem hæc omnia à summo Numine adimpleta fuere,) hoc salvatoris nostri Iesu Christi adventu, redemptioneque generis humani, iure optimo exhilarari, extremoque gaudio perfundi debere, gratias indesinẽter ac perpetuò pro ineffabilibus hisce beneficiis agendo: verùm etiam universa hæc mundi machina, & quæcunque suo ambitu complectitur (ut in hominis usum producta) itidem in lætitiam exultationemque resolui oportere.

Proinde prædictus Vates suavissimum hoc canticum in gloriam atque honorem Dei altissimi cecinit; Lætentur cœli, & exultet terra, commoveatur mare & plenitudo eius, gaudebunt campi & omnia quæ in eis sunt. Tunc exultabunt ligna sylvarum à facie Domini, quoniam venit, quoniam venit iudicare terram in æquitate, & populum in veritate sua. Laudate igitur Dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi, quoniam confirmata est super nos misericordia eius, & veritas Domini manet in æternum.

ARGV-

ARGVMENTA CAPITVM LIBRI PRIMI DE MYSTERIIS ET ARCANIS AVREI VELLERIS SIVE ſacræ Philoſophiæ vatum ſele-ctæ ac unicæ.

Caput Primum.

RERUM principia, naturam ac proprietatem Auri occultam, & quid ipſum hominibus commodi adferre poſſit continet: Hiſtoriam Velleris aurei antiquiſſimam cognituque utiliſſimam eſſe, longævitatem vitæ, nō tantum homines ſed & animalia quædam adinveniſſe, & cur vita hominis ultra centum annos prorogari nequeat docet.

Caput Secundum.

DE ſubiecto lapidis Philoſophici loquitur, illudque à materia metallica deſumi oportere, Divum Philippum Burgundiorum, &c. Ducem, prædicti Aurei Velleris ordinem inſtituiſſe ac pleroſque ſuæ aulæ cognationisque Principes generoſiſſimos ad eundem religioſe ac fortiter obſervandum ſelegiſſe, Iaſonem item à Medea, Iſraelitas ab Ægyptiis Chryſopœiam didiciſſe, hiſtoriam Gedeonis Iaſonisque antiquiſſimam eſſe, & quomodo hæc intelligenda ſit explicat.

Caput Tertium.

ARietis (qui Aurei Velleris præcipua portio extat) naturam proprietatem occultaque myſteria atque arcana tradit.

Caput Quartum.

INtentionem Authoris indicat, ſenſum allegoricum hiſtoriæ prædictæ Aurei Velleris aliquotenus enucleat, Chemiā

artem præstantissimam verissimamque perhiberi asserit & qui illam ipsam ab exordio mundi ac deinceps divini numinis instinctu obtinuerint ostendit, quodque Poëtæ sub fabulorum involucro multipliciter variisque modis eam adumbraverint.

Caput Quintum.

QVam necessaria, tuta utilisque sit essentiarum spiritualiũ è rebus cunctis simplicibus extractio, ac imprimis spiritus auri, non tantum ad humani corpusculi conservationem, sed & ægritudinum eiusdem exterminationem insinuat.

Caput Sextum.

DE Lucis natura atque substantia tractat, & quomodo rebus omnibus inde vita præbeatur eandemque infinitam inconscriptæque potentiæ esse, In Chemia stupenda operari, substantiam itidem non accidens ut Aristoteli placuit esse, adversus quem convincitur, ex idea sive virtute siderum, semineque cuiusque rei proprio non autem ex materia formam educi: Scientiam rerum naturalium à divina sejungi non debere nec posse, quodque utraque divinitus aut ab oraculis divinorum vatum rite perceptis vel ex perimentis veris accipienda sit, peripateticos naturam rerum minimè agnovisse. Sacras literas ad Aristotelis axiomata aut regulas non esse examinandas neque iisdem confirmandas, contentiones hominibus fore adnatas & quid pariant. Quæ sit mundi anima: lucem esse duplicem creatam nempe & increatam: exponit, ignem & aquam rerum omnium Principia fore.

Caput Septimum.

EXpositionem primi capitis Geneseos novam proponit, Moysem Theodidactum (quod ad scientiam divinam ac naturalem attinet) sequendum: per cœlum materiam primam, videlicet aquam, per lucem formam rebus omnibus communem, designari, eandemque totum hoc universum, formosissimum, iucundissimum fœcundissimumque reddere, quæ licet uniformis appareat, colores attamen, species ingeniaque (ob materiæ, cui iungitur, naturam variam) excitare diversissima. Quid limus terræ, ex quo homo à Deo plasmatus

matus fuit, significat, tradit: Adamum androginum factum ut fœcundissimus potentia foret. Quid ipsi evenit. Eva ab ipso extracta; separataque, Misteria habet sub nominibus Caim, Abelis & Seth contenta. Quid Aristotelem ceterosque Philosophos in errores adegerit, docet. Æternitatem mundi ab Aristotele introductam efficacissimis documentis subvertit, hominem primum in intentione, ultimum vero penes Deum in actu fuisse, Deum creando cuncta, hoc est, descendendo primum semicirculum efformavit, alterum vero semicirculum ascendendo perficiet, cuncta per hominem iustum, nempe Iesum Christum ad se retrahendo.

Caput Octavum.

DE ignis & imprimis è cœlo petiti præstantia, eius usu penes Ægyptios, Chaldæos, Israelitas, ac plerasque nationes alias in sacrificiis peragendis memoratur. Cælum ex duobus Principiis, aqua videlicet & igne, ut cætera cuncta constare, Arbori scientiæ boni & mali, ac vice verba arbori vitæ intentis, quid eveniat. Quamobrem mens humana rebus hisce terrenis exatiari non queat: Argumenta ex sensuum promptuario desumpta plerumque fallere. Quæ sint artes atque scientiæ veræ enumerat. Causas rerum à nobis indagari non posse. Centrum punctum unitatem omnia complecti declarat. Solem interdiu Lunam verò cæteraque astra noctu potissimum vires suas influere exercereque: Aurum quomodo rebus omnibus insit eliciaturque & ad quid conducat, eius in medicina usum præstantissimum esse docet, innumeras fore ignium species seminarias virtutes ac proprietates, Theologia atque empiria quæ sit in rebus veritas eruitur, quæ arguendo suadendoque plerunque amittitur. Medicinæ ex horto collectæ ut medicinales cibi exoticis multò præstare, eoque magis si spirituales factæ fuerint, catharticum singulare innoxiumque tradit panchymagogum, Quæ inculpatum corporis nostri habitum præstent: simplicia miscere arduum esse insinuat, & quod herbæ cæteraque simplicia singulis membris sint consecrata.

Caput Nonum.

DIscrimen inter medicinam theoricam & usu sive experientia quæsitam ponit, in medico omnium scientiarum atque artium encyclopædiam requiri; Græcorum medendi me-

di methodum, & comprimis Galeni dubiam esse atq; incertam, simplicium vires non à qualitatibus, quas vocant primas, secundas ac tertias, verum ex notis similitudinibusq́ue ipsis à natura impressis, inquiri oportere.

Caput Decimum.

SImplicia cuncta ut medicinæ inserviant in tria dividi, aquã videlicet oleum, ac salem, defœcari ac spiritualia reddi oportere, elementaq́; tantummodo esse tria docet, animantia quædam in aere & igne, (Aristotele etiam contradicente) vivere. Opinio eiusdem de visione quomodo fiat, impugnatur, Trinitatem in rebus omnibus ac præsertim in homine refulgere, Aerem esse vinculum rerum omnium, Deum non agere ex necessitate, cœlum qualitatibus contrariis minimè vacare. Obiecta sensuum accidentia non fore. Opera Dei imperscrutabilia esse, ideoque causas eorum frustra ac temere pervestigari. Solem proprium atque insitum habere calorem, imo ipsius caloris fontem esse ut luna humoris, Aristotelem non distinxisse inter ignem naturalem & artificialem proindeq́ue errasse. Opiniones eiusdem variæ recensentur ac refelluntur. Metalla non ex vapore ac halitu, sed ab influentiis plagisq́ue cælestibus peculiaribus quibus imminent, atq; imprimis locis editis imprimi, cæteraq́ue item meteora omnia à cælo huc derivari; Nihil præter Deum aut in Deo veræ subsistere, hominem non posse aliter intelligere quàm phantasmata, intuentem falsum, ibidemq́ue mysterium magnum indicatur.

Caput Vndecimum.

EX tribus elementis cuncta constare at illa tria ex uno prodire sic ut unica sit rerum omnium materies, nempe aqua superior inquam & inferior, earum discrimen ibidem exponitur, Aristotelis opinionem esse vanam, materiam videlicet primam ingenerabilem ac incorruptibilem eandem statuendo. Quomodo terrestris globus aëre contineatur, heronis exemplo traditur, imaginibus sine rerum ideis proclive est: in aquam imprimi atque ex illa denuo emergere, opinio Aristotelis de maris salcedine refellitur: aquas inferiores à superioribus adaugeri. Cuncta in aquam posse resolui, unde orta fuere, lux atque tenebræ requisitæ ad rerum diversarum tam productionem quam distinctionem. Sub lunæ concavo nullum

exta-

extare ætheream ignem, Astra omnia in eadem mansione hoc est, aëris regione contineri ac circumferri: de fontium origine deque fluxu ac refluxu maris tractat.

Caput Duodecimum.

AErem & aquam unius esse indolis & naturæ ab illisque mediante calore cuncta nasci dicit, indequé oriri elementa duo, ignem nempe & terram; ex aëre, collisione duorum corporum durorum ignem minime elidi verum pinguedine in illis contenta; in mari nasci aves, & ex aqua pluvia non tantum herbas sed & piscium genus omne produci, Domum hanc mundanam hominis gratia struxisse Deum, Aurum Philosophicum non esse aurum commune. Discrimen quod sit inter nubes cælestes & ex mari in sublime evectas tradit, quis aut qualis sit Genius terræ sive regionis uniuscuiusque, per unitatem acquirunt cuncta peculiarem ac singularem substantiam ut sint; Aqua in terram, calor in ignem desinit, pane tam substantiali quam super substantiali opus habemus indies. Abusus usque noxius, usus autem salutaris qui in mediocritate consistit. Tricesimum numerum non carere mysterio, influentias cælestes omnes esse bonas, liberumque homini arbitrium fore. Timorem amoremque erga Deum homini necessaria ad salutem: per Palladem è cerebro Iovis natam gentiles Christum Dei filium adumbrasse: ignium multæ species atque diversæ explicantur, omnia unum esse in uno permanente videlicet Deo: Quomodo renasci debeamus ut in Christo & per Christum perpetuo vivamus. Quis aut qualis sit Mercurius Philosophicus & quomodo haberi posset (absque eo enim Aureum Vellus obtineri haudquaquam posset) edocet.

Caput Decimum tertium.

TRadit meteora cuncta ex influentiis cælestibus ad inferiora hæc demitti, atque pro plagis cælestibus terræ imminentibus evariari: Materiam rerum primam instar Prothei in quasvis earundem formas transire, & quomodo in hominis speciem gradatim sese transferat. Caloris actionem fieri in humido mixtionemque cætera elementa seu potius composita, ignem videlicet & terram inde itidem oriri. Cabalam sive secretiorem rerum divinarum traditionem, receptionemque à Vati-

à Vatibus & comprimis à Moyse atque Davide Rege merito peti debere. Privationem Principium quod loco Dei posuit Aristoteles, merum figmentum eiusdem esse, eo quod non crediderit Dei atque ipsius instrumenti videlicet naturæ potentiam fore infinitam ut etiam meræ fabulæ existimandæ sint, circuitus sive reditus eorundem Principiorum, specierum atque individuorum perpetuus, &c.

Caput Decimum quartum.

DOcet medicinam illam esse veriorem certioremque, quæ ab experientia sumpserit initium ac fundamẽtum: Quod in nomine Iesu omnia ac imprimis scientias ac artes à patre Luminum impetrare possimus. Duo esse quæ hominem perficiunt illuminationem divinitus acceptam, experientiamq; in rebus certam, Deique donum esse, ab illoque impetranda, ex cognitione primarum qualitatum nullatenus haberi posse. Nomen Dei Tetragrammaton quod olim ineffabile, in nomine IHSUH, factum est enunciabile, Qualitatum ac saporum inquisitores deridentur ac refelluntur in viribus simplicium indagandis. Chymistarum extractiones virium è simplicibus ac potissimum metallicis. Quamobrem Gallenistæ insectentur ac improbent Iasonem Colchidem Insulam adiisse, ut vera medicina edoceretur. Animum hominis imprimis spiritualibus remediis corroborari, curarique debere, mirificam idcirco vim improfligandis humani corporis malis Spagiricam possidere, itemque concentus Musicæ harmonicos ad id plurimum valere. Propitium adhæc medicamentum quod non solum curat sed & nutrimentum præbet, confortatque. Vromantes notantur. Quapropter plerique medici nunc temporis à Galeno desciverint.

Caput Decimum quintum.

REpetit compendio prædicta, atque auri aurique poculenti proprietates vires ac facultates recenset, hominisque cum sole auroque sympathiam ingeniumque docet. Et quomodo in auri usu medici nostri temporis falluntur, aquarum, oleorum, salium spiritualium extractionis Pharmacopœi nostri temporis plerumque nescii, Chemiam fore artium omnium præclarissimam, & quæ ornamentum scientiis ac artib. plerisque addat, potissimumque medicinæ, Principia & agendi

modus

modus ad eliciendam tincturam veram ibidẽ occultè & perꝛ functorie traditur, Auri tinctura quid à lapide Philoſophorum differat oſtendit.

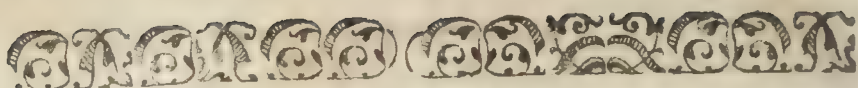
Caput Decimum Sextum.

DE Microcoſmo ſive de homine eiusque præcellentia diſſerit, ut per quem Deus ad ſe reducit & conducit cuncta, quæ modo infinito elargitur prius. Endelechiam Ariſtotelicam reiicit, hominem è luce divina cœleſti ac elementari cõſtare, adeoque naturam divinam cæleſtem ac elementarem poſſidere, & quomodo Deo placere ipſique uniri, aut ut ab ipſo ſecludatur innuitur.

Caput Decimum ſeptimum.

DE Megacoſmo ſive mundo exteriori expanſo & explicato tractat, in quo res pene infinitæ ſeparatæ, quæ omnes in homine coniunctæ (quod ad earum vires ac facultates attinet) exiſtunt rerum omnium cauſas ſecundas in cæleſtibus intelligentiis, cæloque velut promocondo comprehendi. Ex unitate divina cuncta proſilire emanareque, materiam primam, reſpectu formæ virtutum cæleſtium participis, verè poſſe dici, nihil, imo malum. Cuncta cæleſtia deorſum, terrena autem ſurſum cælum verſus contendere, in cœlo itaq; inferiora eſſe, in inferioribus cælum Sphæras cæleſtes impletas eſſe intelligentiis, quæ dicuntur ornatus eorum. Hebræorum Alphabetum non abſque myſterio toto elementis conſtare, adhæc punctis accentibusque compleri, unum Principium vere eſſe paſſivum videlicet aqua, agens vero alterum nempe calor, tertium vero ſemen, ex quo producitur forma uniuſcuiuſque rei ſpecifica, quarto requiritur aſtrum unicuique rei proprium, cum aſſertionem ſpeciei eiuſdem perennem, Phlebotomiam non tam neceſſariam eſſe atque hoc ſeculo in frequentiſſimo eſt uſu, Medelam cum corporis tum animi divinitus concedi & quis verus ſit medicus veraque medicina declaratur.

ARGV-

ARGVMENTA CAPITVM LIBRI SECVNDI DE MYSTERIIS ET arcanis Aurei Velleris ſive ſacræ Philoſophiæ vatum ſelectæ & unicæ.

Caput Primum.

NAturas proprietates atque miracula Lapidum, & imprimis pretioſorum numeriq́ue ſenarii myſteria pandit.

Caput Secundum.

Vires & miracula plantarum quarundam oſtendit.

Caput Tertium.

DE animalium quorundam ingenio proprietate, ac ſtupendis virium eorundem facultatibus agit, ibidemque ſub finem divini nominis Tetragrammati myſteria quædam tradantur, & quod Sem hamophoras ex Libro Pſalmorum, eiuſdem divini nominis revelata ſit expoſitio.

ARGVMENTA CAPITVM LIBRI TERTII DE MYSTERIIS ET ARCANIS Aurei Velleris ſive ſacræ Philoſophiæ, vatum ſelectæ & unicæ.

DEclarationem Hiſtoriæ Gedeonis atque unà Pſalmi Septuageſimi primi complectitur, ut & reliqua ſubſequentia capita, inibiq; traditur Lunam proprio lumine & numine alieno, nempe ſolari, fulgere & utriuſque ſideris nempe Solis & Lunæ natura & proprietas explicatur.

ANO-

X.

ANONYMI VETERIS PHILOSOPHI CONSILIVM CONiugii, ſeu

De Maſſa Solis & Lunæ

LIBRI III.

Verè aurei, & Incomparabiles.

EX ARABICO IN LATINVM ſermonem reducti.

INCIPIT PRIMVS LIBER CONSILII CONiugij, de maſſa Solis & Lunæ cum ſuis Compendiis.

NON legitur à divina munificentia maius emanaſſe donum ſapientia, Vnde Hamuel, recommenda memoriæ, exorna conſcientiam, magnifica ſcientiam. Qui enim ſpernit ſcientiam, ſpernit illum Deus ſublimis & glorioſus; ſapientes verò & electi ſervi Dei, quorum vnus poſt alium, hanc ſibi hereditavit ſapientiam gratia & dono Dei, cuius nomen Domini ſit benedictũ vt ſibi facerent memoriam perpetuam poſteris, de hac libros ſuos conſcripſerunt, tipycis & tropicis locutionibus velatos. Niſi enim hanc ſcientiam poſteris deſcripſiſſent ſeculis oblivioni dedita periiſſent, ſicut & domini eius mortui Sunt enim libri vaſa memoriæ, & fama perpetua ſapientum. Ne autem hæc ſapientia & donum Dei altiſſimi hilariter elargitum microcoſmo ad interitum tenderet, Deo volente philoſo-

losophi & prophetæ ſcientiarũ domini, huius ſapientiæ ſeries in ſcripturis depoſuerunt velatas, propter plures cauſas. Prima eſt Hamuelis in Seniore, vt attribuerent illã domino glorioſo, vt revelarat illam cui vellet, & prohiberet illam à quo vellet. Nam vt dixit Morienus ad regem Calid: O bone rex, ſcire te cõvenit, quod hoc magiſteriũ nihil aliud eſt niſi ſecretum ſecretorum, & arcanũ Dei altiſſimi & magni. Ipſe enim hoc magiſterium ſuis prophetis mãdavit quorum animas in paradyſo ſuo collocauit. Si autẽ ſapientes, qui poſt illos fuerunt, ſuas diſpoſitiones de qualitate vaſis in quo conficerent nõ inveniſſent, nunquam ad huius magiſterii perfectionem pervenire potuiſſent, & in eodem libro poſtea alibi dicitur: & ſcire te convenit, quod intentio omnis hominis, hanc ſcientiam puram & divinã inquirentis, nihil aliud arbitrari debet niſi donum Dei altiſſimi, & magni, qui eam ſervis ſuis commendat, cuius nomen ſit benedictum. Secunda cauſa eſt in libro luminum Raſis: poſtquam multa de diſpoſitione artis docuiſſet, dicit: Quamvis omnia dilucide præmiſſa ſunt, idoneum tamen arbitror, quãplurima ſub ænigmatis ſpecie involui. Si enim omnia prout ſe habent, vellem enodare, nullus vltra prudentiæ locus eſſet, cũ inſipiens ſapienti æquaretur, nec ſub circulo Solari vel Lunari, quiſquam mortalium paupertate noverca medias anguſtias defleret. Tertia cauſa velationis huius ſcientiæ legitur, ne detur occaſio malignandi pravis, hęc ſcientia occultatur in verbis obſcuris, vnde bonis celari non debet. Dicit aſſiduus, quidam ex philoſophis Dominũ timentes, non tam ſublime, nec tam pretioſum hoc magiſteriũ habuerunt. Immò opus ſuum patens & manifeſtũ ſcribere voluerunt: ſed expaveſcebant hæc agere, eo, quod mundum deleret, & opus arãdi & ſerendi plantarum periret. Ergo non fruſtra libros ſuos ſcripſerunt velatos, nec euentui compoſuerunt. Quarta cauſa obſcuritatis legitur in fine turbæ philoſophorum, vbi dicitur: Niſi enim nomina multiplicarentur in hac arte noſtra, ſapientiam noſtram pueri deriderẽt. Quinta cauſa eſt Mundi philoſophi in Turba, dicit enim: Si plebei venditores hanc mineram agnoſcerent, non venderẽt eam vili precio. Arſuberes in eodẽ libro. Et ſi reges eam agnoſcerent, non ſinerent eam ad pauperes devenire.

Libri autem Philoſophorum, quanquam obſcuri, tamen valde vtiles ſunt ingenioſis hanc ſcientiam inquirentibus, quæ ſine literarum cognitione haberi nõ poteſt. Vnde Pythagoras in Turba: Quanto plus libros legebam, tanto magis agno-

agnoſcebam: Et Mirtiganus ad Horſoicum: Narraſti frater de argento vivo, & intus quod eſt magneſia, & iuſſiſti libros philoſophorum legi & experiri. Et Morienus ad Kalid regem dixit, quod iam diximus tu bene intellige, & intellectum memoriæ commenda, & iuxta ſuum ordinem illa diſpone, & in eorum diſpoſitione frequenter ſtude, quia eius frequens ſtudium viam rectam tibi oſtendit, ita vt eam videas, nec amplius à te celari poſſit.

Raſis in libro luminum: Cum ergo noſtrorum ſtatuum ſcripta omnia diligẽter & ſerio perſpexeris, ſi vniuerſa ad propriam formam reducere ſtudeas, voti nullatenus ceſſabitur effectus. Propterea artifici ſumme videtur neceſſariũ ſcrutari æſtimare, diligere: nam inquirẽdo & eliciendo libros noſtros ſic appetunt, quod amando repertos colligãt & ſeruant. Nec in his alicuius tẽporis diſpendiũ impẽdere te pigebit. Cui aũt hæc tria deficiunt, nec librorum deliciis ditari merebitur. Hamuel commentator Senioris ſe excuſans quod ſapientiam ſuam in figuris deſcripſit, dixit: Propinquius eſt illud intellectui ſubtiliter proſpicientis, & cognoſcentis terminos ſapientiæ, ex ſermonibus typicis & obſcuris, cum contulerit illos ſermones illis imaginibus & figuris, vnum aperiet tibi reliquum, nec legitur aliquid ſuper lapide occulto. Item etiam commẽtator ſuadens libros legere ſuos diffuſe loquitur, cauſam ſubiungẽs dicit: Ego autem vt portaretur memoria mea à poſteris in iſta arte, ſedi ſolitarius conſiderans libros antiquorum, inquirens à quolibet nobiſcum ſedentibus, ſcientiã hanc inquirentibus: quos cum alloquerer, non intelligebant me, habebant enim prę manibus libros, qui deſcribunt eis ſpecies & res vanas, quas noſcunt, qui his occupãtur, Et hæ ſunt res quæ deteriorant occupantes & ipſi incũbunt ſuis cõmixtionib. deviantes à veritate & ignorantia excœcati, quorum nullus auſus eſt exponere nec literam vnã ex dictis philoſophorum. Eſt autem opus cum ſapiens ſim, & aperta mihi cætera ſint & noverim occulta, vt exponam verba ſapientum, & perveniam per illam expoſitionem ad veritatis manifeſtationẽ: poſt eorum manifeſtationem, vt manifeſtaretur ſtudentibus in illis, & aperirentur faſtidientib. in illis & impatientibus, & ſufficientiã habentib. in his, quæ præ manibus habent ex ignorantia. Sed cum non explano aliquid ex eis, erit liber meus tanquam ipſius ſapientis, & verba mea, & verba ſua vel illorũ, & mihi attribui, quod eſt inconveniens, & dedecus illi qui hoc facit, quia appetit iactantiam. Veruntamen ſi fui cũ

magno labore in scientia, & aperti sunt mihi tropi illorum
occulti, & manifestum est mihi quod occultauerũt, & appre-
hendi per scientiam quod occultauerunt; debeo hoc appro-
pinquare intellectui successorum meorum, sermonibus in a-
perto velatis, significantibus intellectum occultum, & vela-
tum, vt hoc sit occultum & velatum.

Est enim apertum studiosis & sapientibus, & intelligenti-
bus, & investigantibus; occultum autem insipientibus, quod
nisi sic fecero non manifestabo industriam meam præ cæte-
ris, & erunt dicta mea tanquam propositio sine demõstratio-
ne, quod non feci sic. Et scito, quod qui percipit scientiam v-
no modo, non latebunt ipsum dicta expositionis meæ, &
maxime ad quos pervenerint libri mei. Et Deus sit mihi te-
stis super vos, vt non prohibeatis eos, qui sunt digni ex fratri-
bus nostris, & non pandatis ea indignis, alias indigne agere-
tis, & contra conscientiam & merebimini pœnam à Deo,
cuius nomen glorificetur.

Commissa enim est vobis hæc scientia, vt subveniatis fra-
tribus nostris pauperibus, & Deus retribuet. O quantum est
honoratum, ex his assignationibus & argumẽtis philosopho-
rum per libros eorundem inquirendos. Hæc omnia dixit Se-
nior. Ego inter sapientiæ amores minimus ipsorum ex eo in-
vitatus quorum experientiam non attingo, ocium cupiens
evitare fructum studii mei longinqui & laboris immẽsi, pro-
pter quod multis annis laboraui cum diligentia, & assidui-
tate quærendo & æstimando, & multas noctes insomnes du-
xi, degendo diebus multis.

Iam habito dono domini mei Dei consecutus, dignum du-
xi non solum intellectui, qui locus est specierum intelligibi-
lium, verum scriptura, quæ gazophilacium sapientiæ Dei
est, foræ mandandum, ne tanquam auarum possessorem &
degenerem, me scientia dignaretur deponere, procurai. Pri-
mo in laudem Dei, datoris scientiæ, & ad vtilitatem fide-
lium eius. Hanc enim scientiam inquirentibus, necessarium
est habere mentes purificatas Deo, cum sit donum & secre-
tum secretorum Dei, & soror Philosophiæ ac philosopho-
rum, quia habet esse à Deo per inspirationem. Singulariter ve-
ro motus vt proprium munus habeat virtus societatis, non
errantis sed vere existentis in intelligentia principiorum,
& scientiarum, & conclusionum artis, per expositionem
trium verborum & clauis sapientiæ maioris, volui specia-
liss. declarare, vt multorum sapientum dubiam aciem men-
tis

tis figat. Quia vero problema diversorum philosophorum commutando exponere decrevi, de viro artis & muliere eius: hunc librum consilium coniugii de massa Solis atque Lunæ, volui nuncupare. In quo prius de minera artis eloquar, exponendo secreta secretorum. Secundo de regimine eius. Tertio ponam carmen trecentorum versuum, & commentabor dicta philosophorum, & exponendo societati quicquid obscurauerunt pro posse suo, & celaverunt præ patribus & filiis, comprehendens in summa quod ipsi in multis passibus librorum expanderunt sepultum tropicis & typicis locutionibus & magnis obscuritatibus involutum. Sed quia lapis sapientum in cavernis planetarum occultatus est, id est, in definitione Solis & Lunæ & Planetarum reliquorum, ab iis ducam exordium.

PRIMA PARS HVIVS LIBRI.

SOL vt dicit Algazel est mundi oculus splendor firmamēti, pulchritudo cœli, orbium viator, fons totius caloris, planetarum rector, horarum divisor, gratia & honor Dei. Luna vt ait idem, est cœli purpura, Solis sectatrix, nauigantium solamen, roris nutrix larga, præsagium tempestatis, domina humiditatis. Sol dicitur quasi super omnia lucens, Luna quasi luce lucens aliena, quia ipsa non lucet de se, sed omnem splendorem suum à Sole mutuat. Hermes, Sol etiam est dominus corporum & lapidum & est nobilior eis, quoniam est rex eorum & ipsorum copia, quod non corrumpit terra nec aqua, nec ignis, nec minuitur in igne, sed ignis ipsum rectificat & humectat, & non comburunt ipsum sulphura corrumpentia, quia natura ipsius est æqualis, clare & recte temperata, propter quod extulerunt ipsum sapientes, & magnificauerunt ipsum, & posuerunt in ipso compositionem Elixir magni lapidis, quoniam est substantia æqualis permanens, fixa longitudine æternitatis. Hoc quidem Elixir est de complexione substantiæ auri, quia est calidum & humidum, & est Elixir hoc in corporibus, sicut Sol in stellis, quare Sol est rex stellarum, & lumen earum, & per eum complentur res terræ ex plantis, fructibus & mineris. Etenim retinet omne corpus, & retinetur ab eo, & est fermentum duorum Elixirium albi & rubei, & non rectificantur nisi per ipsum, & non complentur per aliud, sicut pasta, quæ non completur nisi per fermentum, & est hoc

fermentum in Elixir, ſicut coagulum in lacte, & ſicut muſcus in odore bono. Luna vero, ſponſa Solis eſt coloris cœleſtini vicina complexioni ſolis, & eſt domina humiditatis, ex qua cuncta procreantur adiutorio ſolis. Mercurius vero mercantum dominus eſt, qui aurum, & argentum, & gemmas latere volentia in luto mercatoribus adinvenit, & Mercurius eſt pars materiæ omnium metallorum, & eſt ex ſicco terreo, & ſubtili, & humido vnctuoſo, inaduſtibili, vehementer & optime vniverſaliter complexionato, niſi quod vergit ad humidum aquoſum, vnde ratione humidi humidantis fluit in frigido, quærens iter alienum, & fugit in igne. Et ratione humidi vnctuoſi, inaduſtibilis, & vehementis complexionis non aduritur, ſed in totum ſublimatur

Nam humidum vnctuoſum motum ab igne, trahit ſecum ſubtile ſuum ſiccum omnino ita, quod poſt ſe nullas relinquit feces, & ratione ſicci fluit globoſe, & non madidat illud, quod tangit, nec adhæret ratione vehementiſſimæ complexionis, & ex ſoliditate partium denſatum privatarum raritate ponderoſum eſt, & ſuper ipſum natant lapides, & metalla omnia, præter aurum, quod petit fundum. Ex quo elicere poteris maximum ſecretum, ſcilicet naturam, ſymbolum & ſimilitudinem magnam: Et ſciendum, quod Sol & Luna, & Mercurius digeſta ſunt calore temperato. Mars vero & Venus calore igneo, excedente temperiem aduſtiuam, & hic calor dicitur opteſis. Calore vero molendeſi, qui eſt defectiuus ac eius parte digeritur Iupiter & Saturnus. Et ſciendum quod Mercurius purus, id eſt, optime complexionatus eſt in Sole & Luna, & ſeipſum ſoluere reperitur, licet ſit materia vel potius pars materiæ omnium aliorum. Et poſtquam ad ſuam ſpeciem eſt productus naturæ beneficio, ratione ſuæ optimæ complexionis vltra corrumpi non poteſt, ſed alia corruptibilia metalla ex eo habent generari. Contingit ex eo, quam diu eſt in fieri non in facto eſſe, ſcilicet digeſtione, opteſi & molendeſi. Et ex his, & per hæc, quę dicta ſunt præparauerunt ſapientes lapidem ſuum de meliori minera, quam poſſunt invenire. Vnde Geber, qui prima naturalia ignorauit, iam multum remotus eſt ab arte noſtra, quia radicem non habet veram, ſuper quam intentionem ſuam fundet. Qui vero principia ſciuerit naturæ & cauſas atque eſſentias, non tamen adeptus & conſequutus eſt, verum finem & profectum artis huius occultiſſimæ, habes

bet tamen faciliorem aditum, & hic parum remotus est ab artis introitu: Qui vero sciverit omnia principia & causas mineralium & generationis modum, quæ ex intentione naturæ consistunt, parum quidem aufertur ab eo de operis complemento, sine quibus non potest scientia nostra perfici.

Lapis philosophorum est rex de cœlo descendens, cuius montes sunt argentei, & riuuli aurei, & terra lapidis, & gemmæ pretiosæ. Ecce iam omnes species artis enumeratæ sunt. Assiduus; Scito fili, quod opus philosophorum & prophetarum non fit nisi in solo argento vivo, quoniam illis in omnibus rebus cogitantibus & ad argenti vivi scientiam pervenientibus, nesciebant, quod argentum vivum accipiant, quo operantur. Ideoque in naturis & in accidentibus, quæ omnia alterant, cogitationem & complexionem iterauerunt. Cum autem super lapidem eorum quieuerit intentio, & notum habuerint, quod ex hoc lapide procedit argentum viuum, quod voluerunt quidam ex ipsis valde celare, omnibus nominibus nominauerunt, & omni operi & rebus ipsum assimilaverunt. Quidam vero tantum vno nomine, quod est lapis: aquam vero ex eo, vel ex ea, vel ab eo extrahitur, argentum viuum nominauerunt, quod diuiserunt in duas partes, quas illos oportuit duobus nominibus nominare. Quidam enim dixerunt cœlum & terram: Quidam masculum & fœminam: Quidam lapidem & aquam: Quidam spiritum & corpus: Quidam ovum & gallum, quidam hominem & magnesiam, quidam vile ac charum, & stercore tectum, ad quod vix poterit perveniri, quod homines ac pueri in plateis & viis prætereunt, id est humidum, quorum expositio in sequentibus apparebit. Vnde Rasis in lumine luminum, sapientes quidam in vno scilicet humido, quidam in duobus, masculo & fœmina, quidam in tribus, scilicet, spiritu, anima & corpore, scilicet, aqua, terra & tinctura, quidam in quatuor scilicet elementis consistere volunt.

Sapientes tamen dicunt, quomodo quinque elementa ex radice vna, scilicet ære philosophico pullulant: scilicet quatuor elementa, calidum, frigidum, humidum & siccum & quinta essentia, quæ nec est calida, nec frigida, nec humida, nec sicca, nullo alterius generis adveniente. Nam & seipsum dissoluit, & coagulat seipsum, albescit & rubore decoratur, seipsum croceum facit & nigrum: præterea

seipsum disponat, id est, spondet vniri, quia natura naturæ congaudet propter vicinitatem, id est, proximitatem naturæ inter illa, & à seipso concipit, quia vnum est genus omnium illarum specierum, scilicet masculi & fœminæ, & spiritus Lunæ: & natura naturam vincit, & natura naturam cõtinet, quousque finem operis acceleret.

Adomat, sciatis, quod non est nisi res vna, quæ patrem habet & matrem, & eius pater & mater eum nutriunt, atque pascunt, nec ipse à suo patre & matre in aliquo differre potest. Hermes, cuius pater est Sol, mater vero Luna. Et Assiduus, cuius mater est virgo & pater non concubuit, ergo est generatio casta. Et iterum Hermes dicit, non convenit rei, nisi quod propinquus est ei ex natura: & statim adiunxit: Humiditas autem est ex dominio Solis.

Et dicit Dantinus: Quod omnis res artis huius, non est, nisi de eo & cum eo: quia omnis tinctura à suo simili procedit. Et Arctorienes etiam commemorat, quod tres species ad totum magisterium sufficiunt, scilicet, fumus albus, id est, vis quinta, id est, aqua cœlestis: & leo viridis, id est, æs Hermetis: & aqua fœtida, quæ est mater omnium, ex qua & per quam, & cum qua præparant ipsum in principio, & in fine.

Has igitur species tres, & eius confectiones, nemini detegas: Sed stultis hoc magisterium circa quamlibet aliam rem quærere, & quærendo errrare contingit, quia ad eius perfectionem non pervenient, donec Sol & Luna in vnum redigantur corpus, quod nisi Deus voluerit, nunquam fiet. Et Aristoteles in Epistola ad Alexandrum dicit: Quod huius artis duo sunt lapides principales, albus & rubeus, mirabilis naturæ. Albus in occasu Solis incipit apparere super facies aquarum, abscondens se vsque ad mediam noctem, & postea vergit in profundum. Rubeus vero ex opposito operatur, quia incipit ascendere super aquas in ortu Solis vsque ad meridiem, & postea descendit in profundum. Et in alia Epistola dicit: Aqua instrumentalis in arte intelligitur esse duorum, quorum vnum Soli, alterum Lunæ deputatur, & iam arcanum cœleste patefeci. Et Kalid, in his duobus lapidibus, quos designavi, est quatuor naturarum relictarum perfectio, quorum alter est vir, id est, Sol, alter vero vxor, id est, Luna. Et Hamuel commentat. Hæc est magnesia nobilis, quam commendauerunt omnes philosophi, quæ ex multis vocabulis vna est res, & sunt duæ aquæ

divinæ

divinæ. Lunaris, ſcilicet & Solaris, nec vna ex eis operatur ſine alia.

Et Hermes dicit: Quod lapis eſſe, eſt ſecretum totum, & vita vnius cuiuſque rei, & omnis homo indiget eo.

Et hæc eſt aqua, quæ eſt in tritico fermentum, & in oliua oleum, & in perſicis gummi, & in omnibus arboribus fructus diverſi, & principium generationis hominis eſt ex ea, & eſt vivum quod non moritur quamdiu mundus eſt, quia eſt caput mundi, id eſt, humor. Raſis in libro luminum, ſupervacue videtur tibi illud nominare & deſignare, quia nunquã à te recedit, quia ſi morieris tecum moritur, ſed, ſi interierit, cum ipſo obibis mortem.

Et in eodem ipſo libro de minerarum arte ſic loquitur, ſed diffuſus eſt ſermo, oleum quoque ſuſcipiens colorem, id eſt, ſplendorem ſolarem, ipſum ſulphur eſt: ita eodem modo idem etiam eſt æs. Ergo Plato dicit, omne arg. vivum ſulphur, ſed non e converſo, & omne aurum æs, & non omne æs aurum. Textus, ſed omne oleum Soli comparatur atque auro. Ergo Hermes, Pinguedo eſt ex dominio Solis: & humiditas ex dominio Lunæ, quia omnis frigidi oleum eſt humiditas, & omnis calidi oleum eſt pinguedo. Textus, Atque ſecundario mortem reſpiciendo, ab ipſo oleum exprimitur, ſed propter ſiccitatem terræ poſtquam totus vapor æris eſt extractus in aqua ſibi ſimili. Dicitur etiam opus mortis propter rubiginem. Vnde Theophilus, Dico vobis quod ferrum non fit rubiginoſum niſi per aquam illam, & ipſa eſt quæ laminas tinxit. Et Donellus, Ego autem dico vobis, ſumite ferrum facientes inde tabulas poſtea aſpergite eas veneno, & ponantur in vas cujus os bene claudatur, &c. Et propter nigredinem in opere primo & ſecundo apparentem dicitur Mars: Vnde Florus: Et ſcitote quod prima nigredo ex natura Martis eſt, & ex illa nigredine exortus eſt rubor qui nigrum emundavit, & pacem interfugiens & non fugiens ordinavit: Eſt enim Mars deus belli. Textus, quod aut fex id eſt, nigredo atque tinctura emittitur, aqua vocatur perpetua & incorruptibilis, fex ipſa dum nigreſcit magneſiæ nomen uſurpat. Gloſſa in Turba, Ablue donec exeat nigredo, quam quidam nummos vocaverunt. Et Gradinon ait, Rebus artis noſtræ ſemel contritis, & coctis, invenietis nigredinem, & illud eſt plumbum ſapientum, de quo dixerunt nummi noſtri nigri ſunt. Textus, Alba fex ipſa plumbum album nominatur id eſt ſtagnum. Ipſa quidem Mercurio aſcribitur,

& ipsa est oleum, quod cum digniori administratione præparata ipsum aurum viscosum & atramentum nominant & gummi rubicundum, & auripigmentum rubei sibi nomen assumit, quia est pinguedo auri & tota eius tinctura. Textus natura, quinta ipsa est Veneris, apud Philosophos, quæ nec calida nec frigida, nec humida, nec sicca est, sed medium. Ea etiam auripigmentum croceum & Iris pro multiplici ejus colore dicitur. Est enim lapis à quo procedit omnis color, ipsa est aqua perpetua, alba quidem quando prima candida apparet, tum etiam albumen ovi, & acetum, aqua marina & almizadir, & similia his nomina attribuunt. Ex hac quidem aqua, & ex hoc corpore argentum vivum mutatur: Et sicut candor in rubeum se transformat: sic hoc oleum occulti & secretum in candido amplius argenti vivi quod jam prædictum est totius operis exordium & radicem firmat, & cum perfectum fuerit stanno vel plumbo, vel æri supra positum, in argenti optimi speciem convertit. Ipsum quoque deinceps de auri tinctura produci possibile est; Et tandem rubescente, oleum scil. sulphuris cum argento vivo, quod de candido corpore habet esse, desponsandum erit ex aqua æris candor & serenitas arg. vivi quæ album efficit, & ipsa est rubea, post candorem namque rubescit. Hoc itaque oleum & argentum vivum in unum redacta, unum quiddam constituunt, unde vetus & commune sentit proverbium & est sermo sapiētis, Servus rubicundus candidum duxit uxorem, & per conceptionem seminis gravida, peperit filium qui omnes suos progenitores, id est, Solem & Lunam superat. Cum igitur arg. vivum ex candido corpore procedit, oleo id est sulphuri sociatur. Glossa argumentum vivum de argento sociatur oleo, id est pinguedini solari, quæ masculus est & illa fœmina. Textus: Etiam habet argentum vivum nomine alterius designandum. Nam quæ corpora candida & rubea, sunt commista vel admixta, totum hoc corpora quatuor nuncupamus.

Sic igitur de argumento vivo in corpore magnesiæ, est per corpus candidi & rubicundi solutum cognoscunt congelari. Etiam Hermes in libro ducatus qui est unus de 7. dicit: Fiducia, in duabus rebus consistit, quibus tertium adiungitur, & est idem dictum quod prius. Et idem alibi dicit: Tres facies id est, spiritus vidi, ex

vidi, ex uno patre natos, id est, vna progenie quia ipsorum est unum genus, quarum una est in igne, altera in aere, tertia in aqua. Quia, scilicet, Hamuel commentator senioris dicit: Est aqua vitæ triplex, quia est unum in quo sunt, scil. aer, ignis & aqua in qua est anima exorta quam vocant aurum & vocant eam aquam divinam. Textus, quas scilicet facies pater eorum coniunxit, pater, id est, genus unum quia homogenea sunt, ideo symbola: & tum vidit eas esse coniunctas scilic. naturas tres, quia sese congaudent, tunc uno ore locuti sunt, scilicet illæ tres naturæ coniunctæ in aqua dicentes, eas quæsitum quatuor elementorum naturas, scilicet in terra, quia in corpore mortuo sunt quatuor, calidum, humidum, frigidum & siccum, & ista uniuntur per aquam illam quæ omnia operatur scilicet vivificat, mortificat calcinando, & cætera solvit, & se cum terra coagulat. Textus; Quas scilicet naturas 4. formicæ id est, nigredo in ventre terræ æris Philosophici prius eduxerunt in aquam, quæ nec est calida, nec humida, nec frigida, nec sicca sed medium omnium incorruptibile, coniungens tincturas fixas.

Et Lucas Philosophus: Comburite æs, id est, comburite argentum, & comburite aurum, quod non est nisi unum combure, quia comburere est dealbare, scilicet prima & secunda dealbatione. Et rubeum facere est vivificare quod est ultimum operis. Et idem subiungit: definitio artis huius est, corporis liquefactio id est solutio in aquam, & animæ à corpore divisio: animæ quoque corpori suo mundo reassociatio. Æs enim nostrum habet animam & corpus sicut homo.

Oportet ergo dirui corpus, & animam separari ab eo, quod non penetret corpus sed anima id est tinctura in aqua quæ est subtilis & tingens ipsum corpus, id est penetrat terram mortuam, & ita est corpus & anima in natura.

Et subiungit pulchrum ænigma & obscurum, quod splendor Saturni, id est, nigredo solaris, quæ est Spiritus ejus & tinctura, dum scandit in aera, id est, dum resolvitur in vaporem aereum in aqua sua ex qua est prius non apparet nisi tenebrosus id est viget, & tunc nascitur proles Philosophorum. Textus: Mercurius id est stilbon quasi stillans bonum, radio solari id est splendori solis occurrit, ut coniungatur lumē lumini, & albificetur post sū-

mam nigredinem. Textus, & argen. vivum id est aqua viva virtute sua ignea, id est solari quæ potentior est igne, corpus sc. mortuum vivificat, id est rubificat & perficit, id est figit. Præterea de lapide isto impari Castis in Turba dicit: Si vultis ad perfectionem nummum nostrum, id est æs experiri, inspicite, si est æs impalpabilis id est munda & purgata à nigredine, sc. quod est oleum, quod quasi frustra desuper natare conspexeris, & congregatur & in aquam candidam conversum fuerit: quod si tale inveniatur, est aptum, quia aliter non tingit. Rasis, Spiritus in corpora habet ingressus, cum adeo munda & purgata subiaceant. Et hæc radix præcipua est huius negotii. Sequitur, Et scitote quod si aliud quicquã præter æs nostrum & aquam nostram sumitis, & in aquam nostram rigatis nihil proficit: Si vero æs nostrum per aquam nostram rigatis veritatem invenietis. Et subdit: Per æs nostrum & aquam nostram permanentem, Philosophi significaverunt in hoc lapide, quem etiam lento igne coqui jusserunt, quæ utique duo sunt lapis noster nummosus, scil. æs & aqua, & sunt etiam id de quo dixerunt sapientes, quod natura natura lætatur propter propinquitatem naturæ in illa duo, id est masculum & fœminam, ac aquam nostram, & est eiusdem naturæ, sc. aqua illorum duorum id est Solis & Lunæ, inter quam maxima consistit propinquitas quæ nisi esset, tam cito non converterentur sc. in unum. Et Castis in Turba, Quod non existit ab homine nisi homo, nec ex volatili nisi volatile. Et natura non emendatur nisi per naturã. Ex ea quidem & non ex alia colitur ars, quam nisi capiatis, & rigatis non bene agitis. Iungite ergo masculum, id est Solem, filium scilicet sorori suæ, id est Lunæ odoriferæ, id est per odorem seu fumosam evaporationem & vobis artem gignent: & nolite eis alienum iungere pulverem, nec rem aliam præter aquam suam. Et subdit, O quam preciosissima & mirifica est servi huius rubei, id est, Mercurii rubificati, natura, ipse enim est sine quo regimen operis stare non potest. Et dicit Lasam, Quod natura illa masculus est & fœmina, & invidi vocaverunt eã magnesiam, eo quod in eo est maximũ arcanum. Et Assaracus, Qui veritatem vult consequi capiat Solis humorem & spiritum Lunæ, quia sulphur sulphure cõtinetur & humiditas humiditate. Et Arsuberes, sulphur sulphure, id est argentum vivum cum ære, omne enim arg. vivum sulphur est, sed ambo sulphura sunt incõbustibilia, & humiditas humiditate, id est, Mercurius humiditate æris. Et

Constans

Constans dicit, Nihil aliud curate, nisi quomodo duo sunt arg. viva, scil. fixum in ære, & volatile fugiens in Mercurio. Et invidus dicit, quod hoc sulphur id est, arg. vivum, consuevit fugere, & sublimatur sicut vapor.

Oportet enim alio arg. vivo sui generis id est, æris retinere, & fugam cohibere, quod si cum albo vel rubeo sulphure sui generis non misceatur, id est auro vel argento, proculdubio fugiet. Argentum ergo vivum arg. vivo sui generis jungite, quo peracto maximum habetis arcanum. Et Parmenudis dimittite aquas & brodia, corpora & lapides, sed nummos causate, & æs pro nigredine, & stannum pro liquefactione sumite, id est, fac tabulas, id est, folia de auro, & pro nigredine sumite, id est cum mercurio denigrate & compurescite, & stannum pro liquefactione sumite, id est, quando videris ipsum album totum, tunc est liquefactum, id est in aquam conversum, subdit idem Parmen. Dimittite sermones superfluos, & accipite arg. vivum id est aquam compositam, & congelate eam in corpore magnesiæ, id est, in terra aquæ divinæ, & fiet album & rubeum, id est aurum & argentum. Et dicitur lapis magnesiæ, quia secundum Pythagoram est res illa consequens socium suum, sicut magnes ferrum. Quoniam sicut propinquitas magnetis est cum ferro, sic consimilis est æquæ cum terra. Et sicut anima cum corpore lætatur, sic natura quidem cum natura sibi compari congaudet. Et Eximius dicit, Dico vobis veraciter, quod non est tinctura Veneris nisi in ære nostro. Nolite ergo pecunias vestras in vanum consumere, cordibus & animabus vestris tristitiam inducendo. Et Hermes ait, Quod Axoth id est arg. vivum, & ignis putredinis, qui est ignis sapientum, Latonem, id est æs, abluunt atque mundificant, & eius obscuritatem ab eo penitus eripiunt. Quod si ignis modum recte disposueris, Azoth & ignis in hac dispositione huius rei tibi sufficiunt. Vnde Eivo interfector ait, Dealbate Latonem id est æs, & non potest dealbari nisi solvatur in Azoth, & libros rumpite ne corda vestra rumpantur. Et Dantinus inquit, Laton quamvis prius sit rubeus, tamen inutilis, sed si post rubedinem in album variatur nullum valebit. Et Hermes, Inprimis est nigredo, & postea cum sale & anaton, id est igne & mercurio sequitur albedo, & inprimis fuit rubeum & in ultimo album. Et supradicta nigredo omnino aufertur & deinde vertitur in rubeum, lucidum nimis pulchrum. Et Marion dixit, quum Laton noster id est æs nostrum cum Ackibrie comburitur, id

est cum

est cum sulphure nostro humido, albo incombustibili, & mollicies Azoth super ipsum funditur, ita ut fervor, id est pinguedo calida eius tollatur, tunc omnis obscuritas atque nigredo ab illo aufertur. Humor enim in igne generat nigredinem quo humore digesto, sequitur albedo, sic est in proposito, Et cum in aurum purissimum convertitur, id est in colorem aureum in effectu uon aspectu, quia aurum viscosum & album est in aspectu vel visu. Non igitur in vanum testimonia de minera artis ad loca adduxi diversa. Quia dicit Morienes: Ego autem dico tibi, quod in specierum ponderibus nihil expendas & maxime in auri artificio. Quia si quid aliud ab hoc lapide quis in hoc magisterio quæsierit assimilatur viro per scalas atque gradus ascendere nitenti, qui cum nequierit super faciem suam pronus in terram cadit.

Et postea dicit, quod in hoc lapide sunt, quatuor elementa, & assimilatur mundo & mundi compositioni, nec in mundo alius lapis invenitur qui huic assimiletur in effectu vel natura. Quicunque aut alium lapidem ab hoc magisterio quæsierit, eius opera omnia frustrabuntur, Hamuel, Iam demonstraverunt tibi sapientes modum manifeste per prohibitionem à rebus vanis, unde lucratus es multum & redemisti pecuniam tuam ne expendatur in vanum. Et hæc est magna utilitas si intellexeris. Vt aut plenius pateat hoc capitulum figuras minerarum & compositiones earum cum distinctione operis duplicis, quas senior in domo sua in imagine sua descripsit, scientiam pulchriorem sed obscure traditam, ego exponam breviter. Dicit senior: Intravi ego domum quandam subterraneam, quæ domus est thesaurorum: Et vidi in tectis 9. imagines aquilarum, habentes alas expensas ac si volarēt, pedes extētos habētes & apertos, & in pede uniuscuiusq; aquilæ similitudo arcus ampli quē ferre solēt sagittarii.

Et à dextris & sinistris domus, imagines hominum erant, prout possent esse perfectiores, stantium induti diversis speciebus & colorib. habentes manus extensas ad interiorem thalamum, imminentes ad quandam statuam intus in domo, Et interiore parte thalami, erat imago sapientis, quæ habebat tabulā unā marmoream in longitudine unius brachii, & latitudine unius palmę in manib. suis super genua sua, Et digiti manuū eius desuper refixi, & desubtus, ac si innueret respicere in eam, sicut in libris apertū cuilibet videbatur intuenti. Et habebat tabula illa colūnas sicut liber, divisa .n. erat per medium, & in parte in qua sedebat Sapiens, erāt imagines

diver-

diuersarum rerum, & literæ barbaricæ. Et in prima medietate tabulæ erant quinque in inferiori parte tabulæ. Prima sphæra ex duabus auibus pectoribus inclinatis: quarum vna habebat alas abscissas scilicet masculus: alia vero super istam erat alata scilicet fœmina, & vtraque tenebat rostro caudam alterius, ac si volans vellet volare cum altera, & illa vellet retinere volantem. Et erant istæ duæ aues homogeneæ, in vna sphæra. Deinde alia sphæra 8. Luna plena. Superius in prima tabula erat duo iuxta caput volantis, imago erat Lunæ crescentis, & ex altera parte Luna in sphæra. In altera vero medietate tabulæ secundæ, erant similiter 5. tria superius & duo inferius. Superius Sol cum duobus radiis, qui est Sol duplex. & imago duorum in vno. Et ex altera parte imago Solis cum vno radio, qui est Sol simplex, quasi imago vnius in vno. Et radius descendebat circumdans terram nigram, in inferiori parte diuisam per tria. Tertia eius habebat Lunam crescentem, pars interior alba sine nigredine, & sphæra nigra circumdabat eam. Et hæc sunt duo scilicet terra ex duabus naturis scilic. sphæra nigra, & Luna quam circumdabat. Et superius tria, scil. Sol cum duobus radiis, & Sol simplex cum vno radio & hæc sunt omnia decem secundum numerum 9. aquilarum & terræ nigræ. Glossa: Domus hæc thesaurorum est vas artis in fimo pendens sterquilinii, de quo postea diffusius dicetur. Nouem vero aquilæ sunt nouem partes aceti, seu maris nostri, quia sicut pennæ aquilæ suscipiūt aurum cum deaurantur, ita nulla alia res potest soluere Solem, nisi aquila nostra nec vlla alia aqua fit aurea. De quo dicit Marion, Nihil est quod à Latone suam obscuritatem vel suum odorem auferre potest, sed Azoth est quasi suum tegumentum, primo videlicet quando decoquitur, nam & eum colorat & album reddit, & iterum Laton dominatur Azotho, quia eum rubicundum reddit. Alius quoque Philosophus dicit. Et Azoth nequit substantialiter latoni auferre suum colorem, vel eum mutare nisi quantum ad visum, sed Laton ab Azoth suam aufert substantialiter albedinem, quia ei inest mirabilis fortitudo quæ super omnes colores apparet, Laton quidem Azoth dominatur & eum reddit rubicundum, cum nouem aquilis, id est, nouem partibus aquæ volat tinctura æris nostri & sublimando in illo vase suo dealbatur totum. Vnde Rasis, substantia omnium rerū decimæ adæquatur parti, si autē totum signare volueris, nouem decimas sui necesse est fieri de substātia aquę. Et Moses in Turba.

Iun-

Iungite primo novem partes de aceto, hæ enim aquilæ habent arcus extentos mortificantes corpus & extrahentes eius animam quæ est tinctura æris. Parmenides Hoc mare rubrum vertit aurum in rubeum ignem, eo quod natura natura lætatur. Coquite igitur in humore, donec appareat natura abscondita, id est donec privetur nigredine quæ fuerat Ethel de Ethel, id est de argento Rosin. Si fideritis id est solveritis, in aquam nostram corpus album, id est æs nostrum, extrahentur ab eo flores, id est tinctura eius. Et Aristæus in Turba. Accipite corpus quod magister sumi iussit facientes inde tabulas tenues: deinde in aqua maris nostri ipsas ponite, quę postquam teguntur aqua permanens dicitur in igne leni decoquas donec confringatur corpus & fiat aqua, & proiicite Ethel, id est arg. vivum jungite, & lento igne simul assate, donec fiat brodium saginatum ex pinguedine solari, & in suum proprium Ethelio convertite, scil. ex quo fuit & natura est composita donec fiat nūmus bonus, id est nigredo, quam Solis florem nuncupamus, coquite eum etiam donec privetur nigredine, & appareat albedo, & est æs combustum & auri flos. Pythagoras in Turba dicit. Est acetum acerrimum quæ aurum merum spiritum facit esse, quo habito nec albedo nec nigredo nec rubigo consistit. Et cum istud acetum miscetur corpori, vertit ipsum in spiritum, ipsum quoque, tingit tinctura spirituali, quæ nunquam deleri potest. Et filius Azir, Hoc acetum comburit corpus, & vertit ipsum in cinerem & dealbat eum similiter, & si coquitur donec bene privetur nigredo, fiet lapis & nummus albissimus. Postea subiungit: Nunc per istam dispositionem, ostensa est vobis natura fortior omnib. naturis, atque potentior ac nobilior, quam Sola Dei miseratione acetum purum novi esse. Et quando plus liberos legebam, tanto plus agnoscebam. Homines vero prout posset esse perfectiores induti diversis specieb. & colorib. sunt Philosophi & Prophetæ servi Dei, qui annuunt ad legendam & intelligendam sapientiam Dei altissimi, ut percipiant quæ qui servus Dei est, quod thesaurus ejus nunquam deficiat. Literæ vero barbaricæ & infinitæ species, sunt ænigmata & obscura sophismata infinita sapientū, ut ea à malignis celarent hominib. Vnde in Turba: Cum enim infinita habeant nomina, uno tamen nomine nominantur, in quo non est fallacia nec diversitas. Et hoc ubi non prodest magnifice nominatur, & ubi prodest, ibi celatur. Est enim lapis & non lapis, & quia spiritus anima & corpus, est albus

albus volatilis concavuus quo ad porositatem terræ. Et quia totum combibit terram suam salsus, pilis carens, quem nemo infrigidatum valde, id est, sublimatum tangere potest sine magna offensa, quem si volare facis, volat, & si dixeris ipsum esse aquam, verum dicis, & si dixeris ipsum non esse aquam, falsum dicis.

Non igitur pluralitate nominum decipiaris, sed certum habe, quod unumqnodque est, cui nihil alienum infertur. Eius igitur socium investiga, id est æs, & nihil aliud ei inferas, & sine homines multiplicare nomina, quæ si non multiplicarentur, sapientiam nostram pueri deriderent. Hæc omnia scripta sunt in Turba, in fine de ænigmatibus sapientum.

Duæ aves sunt homogeneæ, id est, unius naturæ, & sunt lapis sapientum, masculus est sine alis, id est, non potest volare quia de se ignis non potest ipsum corrumpere, nec exhalare in igne, vel nullum salium, vel spirituum aut aluminum, nisi aquila nostra dicta. Avis vero alata est fœmina, quæ cũ corporibus corrumpentibus consumitur. Vnde dixerunt: Facite fœminam super masculum, & ascendit masculus super fœminam, quoniam per fœminæ adiutorium, & aquæ suæ volat, & spiritus efficitur humidus, & argentum vivum ab hominibus extractum, id est, ratione & magna intelligentia. Vnde Theophil. Et quicquid invidi in suis libris occulte narraverunt, argentum vivum significare voluerunt, quod alii aquam sulphuris, alii album plumbum, alii æs, aliquando nummus compilatus nominatur. Et coniunxerunt masculum cum fœmina in proprio humore, quia sine masculo & fœmina nullus natus generatur. Morienes quinque partes seu ordines describit lapidis. Primò est coitus, secundò conceptio, tertiò imprægnatio, quartò ortus, quintò nutrimentum. Si enim non fuerit coitus, non erit conceptio. & si non fuerit conceptio, non erit imprægnatio, & si non fuerit imprægnatio non erit ortus. Hæc est huius dispositionis directio, quia scilicet hominis creationi assimulatur. Vnde prius dixit Morienes: O bone rex, tibi confiteor verum, quia hæc divino nutu in sua creatione magis conficitur. Omnis enim à Deo creatio, sine ista aqua persistere non potest, scilicet, humore seu aqua. Et post subdit: Quid multa referam? hæc enim res à re extrahitur. Cuius minera existit apud te nunquam, & illam inveniunt, & ut verius confitear, ex te ipsi accipiunt, & nullius minerá exegisti. Intellige quoad creationem hominis de mare & fœmina, & libidine quoad hu-

midum. Si enim non esset humidum in utero, sicut dicit Bonellus in Turba, non servaretur sperma, donec fœtum producat.

Et Assiduus humidum aquosum lapidem suum dicit pro sophismate. Et scito fili, quod hunc lapidem de quo hoc arcanum extrahitur, Deus non emendum precio posuit, quoniam in viis eiectus invenitur, ut à paupere & divite haberi possit, ut ratione ac scientia possit ad eum quis leviter pervenire, humidum vero ubique est, & lapis noster humidus est humiditate aquosa, & metallina, unde dixerunt ipsi & vilissimum & pretiosissimum quod est in mundo,

Humor enim communis de quo omnia generantur impreciabilis est, Hamuel exponit hoc vilissimum dicens, preciosius quod est in mundo ex vestibus est sericum, & est ex vermibus, & mel in quo est sanitas hominis, est ex apibus, & margaritæ ex conchis extrahunrur. Et homo, qui est dignius, quam quod est in mundo, est ex spermate. Aes vero artis, & mineram, sola hominum opinio facit pretiosa, ut præclare dicitur in lib. de consolat. Philosophiæ.

Pulchritudo enim, quam habent, non est eorum sed lucis: Omnis enim color est lux in corpore perspicuo, terminata per opacum. Aurum enim atq; argentum, & gemmæ de natura sua latere volunt in luto & terra opaca, unde hoc significare voluit Morien. dicens: Si hoc, quod quæsieris, in sterquilinio inveneris, illud accipe, si vero in sterquilinio nõ inveneris, manum tolle ex marsupio. Et item Gratianus. Et si hoc in stercore inveneris, quod tibi placet vel expedit, nihilominus tolle, significãs quod de minera recenti accipere debes, quod non fuit in opere. Et quod subdit Morien. Omnis enim res quæ magno emitur precio, in huius operis artificio, mendax & inutilis reperitur, significat prohibitionẽ à rebus vanis, ut margaritis, argento vivo, sulphure, arsenico, sale am̃oniaco, quæ ignem fugiunt. Quomodo igitur expectabitur bonũ de eo, quod non est permanens. Tinctura enim quæ extrahitur à corporali & combustibili radice annullatur, sicut radix eius, Non enim mutantur res, ut à radice sua exeunt, in mineralibus, nec in seminibus videtur vegetabilium, & seminibus animalium, ut ex ovo fit pullus diversis transmutationibus, à quo habet radicem. Et similiter ex spermate fit homo, nullo alio superingrediente nisi mẽstruo sanguine, ex quo fit sperma, sicut ex sanguine sibi æquali atq; consimili per quem inde nutritur.

Sed

Sed egestio stercoris & urinæ sanguinis, capilli, & ova, & similia, nullam vicinitatem habent cum metallicis, ita quod à radice ipsorum possit fieri aurum & argentum, sicut quidam putant ignorantes, non enim exit ab homine nisi homo, nec ex simili, nisi sibi simile.

Igitur aurum & argentum non nisi ex consimili specie eius. Vnde ait Senior filius Hamuel: unumquodque animal non generat res ex se, nisi cum eo quod est ex se, cum specie sua, quod est homogeneum ipsius. Similiter Adam & Eva & omne hominum genus. Ergo omnis res convenit cum suo simili & propinquo ei secundum speciem. Incipe in nomine domini nostri Iesu Christi, & cognosce naturam eius, est enim à radice materiæ suæ, quod in eodem & de eodem est, nec ingreditur aliud super eo, quod non sit etiam ab eo, & est radix eius. Similiter Mercurius est ab eo, & hoc est, ex quo extrahitur, & est in eo & ex eo.

Lapis enim philosophorum est aqua congelata sicut in auro & argento, & repugnat igni & resolvitur in aquam suam, ex qua componitur ex genere suo. Vnde Hermes: Non convenit rei, nisi quod propinquius est ei ex natura sua, & generabitur in illa proles ei similis. Et statim subiunxit humiditas aurum est, ex dominio Lunæ & pinguedo ex dominio Solis. Vnde hæc duo, scilicet, Sol & Luna unum sunt, & coagulum, & semen. Et Aros rex dicit, Aqua non conglutinatur nisi cum simili sulphuris sui, nec invenitur in re aliquid simile sui, nisi quod est ex eo. Et Calid filius Iesid: Præteriti nec præsentes possunt tingere aurum, nisi cum auro, & cætera in Seniore invenies. Et hæc de duabus auibus atq; aquilis dicta, sufficiant.

Sequitur, quare posuit plures Soles & Lunas? Respondetur: Quia non egreditur simul uno actu spiritus & anima, sed paulatim pars post partem successive. Hæc in Seniore plane declarantur: Sed ego exponam, quod ille prætermisit. Duæ plenæ Lunæ & media sunt quinque à minori computãdo scilicet media Luna, & quatuor mediæ Lunæ sunt in duabus plenis & duo Soles sunt omnia septem, ex hoc est quod postea est dicturus, septem sunt ordines ponderis, quinq; ex eis sunt absq; obscuritate, scilicet Lunæ: duorum lucentium est pulchritudo, id est, duarum partium Solis. Et quia non est nisi imago Solis & Lunæ, in tabula, & numerus, pondus sequitur numerum figurarum in ea, & subiungit postea: Scito unius radicis, non minus quam tres

& tertiam dimidiam partem esse, quod scilicet pondus ponitur cum eo, id est, Sole, ad illud scilicet tertium, id est, novem. Secundum enim quod Hermes dicit, Sol & Luna sunt radices huius artis. Et Rasis tres partes ignis, & septem terræ præcipit recipere, & pars parti ut dicit æquatur correspondendo, scilicet, æqualitate proportionis. Et secundum opinionem Obede: Rasis de Luce quatuor partes, & de aere partem unam, & ex igne partem unam. In libro trium verborum, quatuor ponuntur pondera, primum est de terra II. partes, & de igne partem unam, & inferas eis de unguento, & pone ad solvendum quousque conficiantur. Hæc autem dissolutio est ab eo colore accepta. Quidam dicunt tres partes terræ & unam ignis, regimen vero unum & idem, & utrumque rectum, primum tamen melius dicit. Et Zenon in Turba dicit: Vnam partem de sincero corpore, id est, solis, & tres de alio ære: deinde commiscete aceto, & continuo coquite, quousque terra fiat,

Et Dardaris in Turba dicit: Et quatuor nummi vulgi non tingunt, sed tingunt æs, id est, Mercurium, tincto autem ære tingunt nummos vulgi. Et dicit, quod argentum vivũ, est quatuor corporum, quæ sunt animæ occultæ in quatuor corporibus. Alii dicunt, quod non, sed sint septem partes terræ, & una ignis, & hoc etiam bonũ est, primũ tamen melius.

Quidam dicunt, quod non, sed sint undecim partes terræ, & una ignis, & idem regimen est, primum tamen melius, & subdit, Operare ergo quod volueris, quia regimen est idem, & spatium temporis etiam idem. Et ut quidam dicit in libro luminum. Volunt tres partes terræ & unam ignis, quod tamẽ Rasi non placet: Dicit ergo: Non enim precii inæqualitas commutari debet. Et Nota, quod folia cum duabus partibus unguenti debent vento, igne amalgamari, & postea totũ unguentum infrigidari, cum pondere suo vero, ita quod sint novem unciarum & æris una pars. Et in Turba Pandulphus: Ecce quod in ovo sint quatuor, terra, aqua, aer, & ignis, & punctus solis in medio rubens, qui est pullus. Et Morienes dicit: Quod prima propositio est quasi nulla. Et quidam expertus in hac arte dixit: Modicus Solis ut drachmã unam, ut sit semen ignis. Et Assiduus omnia investigans, dicit: duas inveni substantias, scilicet, agentem & patientem, & ecce agens unũ ubiq;, patiens vero plura, ex quo notum: Quod in hoc opere accepto uno duo fiunt, scilicet, masculus & fœmina Porro masculus ubiq; singulare, fœmina vero plura. Et nota, quod

quod duplex est pondus artis, sc. commune in quo nõ est diversitas, sc. novem, & pars decima: Aliud est pondus singulare, seu plurale, & est duplex: Primũ est primi operis, & illa est in prima compositione æris, & est diversum secundũ diversos. Nota de pondere imbibitionis, quantum sc. potest ignis imbibere partes, quod natura scit melius quam artifex, quia natura simul imbibit nec fit manuũ contrectatio, sed ignis & Azoth ut Assiduus dixit.

Iam aliud est pondus spirituale secundi operis. Et illud etiam est diversum secundũ diversos. Athomus in Turba vult tertiam partem ignis, & duas terræ commassari. Dicit enim: Et si fuerint viginti quatuor unciæ, extinguite calorem illũ, tertia parte, id est, octo unciis de aceto. Et Bonellus in Turba moderate dicit: Cavete humorem multiplicare, nec ponatis ipsum siccum, sed facite ipsum ut massã fortẽ: Scientes, quod si aquæ massam multiplicaveritis, non continebit eam, nec bene ardebit in camino, id est, non bene exsiccabitur, nec cito: Et si nimis siccaveritis, non coniungetur nec coquetur. Arsuberes etiã dicit in Turba: Inungite ipsum aqua nivis, ut apud visum sufficere credatur, & decoquite donec rubigo cõsumatur. Morienes vero quartã partẽ vult ignis, & tres terræ. Dicit enim: Nam cum corpus im̃undum duxeris mitte postea de fermento, id est, aqua vitæ, quartam partem sui, fermentum enim auri est aurum, sicut fermentum panis est panis. Et quando eum miseris, depone in Solem ad coquendum, donec hæc duo in unum redigantur. Hermes vero, cui nullus fuit similis, quartam partem docet addere, & illam non simul, sed ex quarto ad quartum, id est, in quatuor diebus, pro qualibet quarta, & tere in mortario, donec fiat sicut pinguedo, vel unguentum & postea assa ad siccitatem, & iterum humiditatem contere in pluribus diebus, & hoc novem vicibus solve & coagula. In qualibet enim solutione & coagulatione, augebitur effectus eius. Rasis vero in libro luminũ, æqualem docet addere partem aquæ ipsi terræ, ut in opere suo videbitur: Tamen Hermetis modus est melior istis.

Et sciendum quod Philosophi finem ante principium in suis tractationibus sæpius posuerunt, & principium in finem inter serentes. Vnde quandoque depresserunt primum opus, & locuti sunt de secundo, quandoque primum opus pertractaverunt dimittentes secundum, quandoque tamen ex tradicibus scientiæ, quandoque sine mineris. Pro-

pter quod Hermes in libro radicum, qui est secundus de septē dicit: Quod sapientia autoris, maior est libro suo. Potest enim auferre principium vel finem, cum radice, vel sine radice sicut primus inventor. Et in quinto de septem. Postquā de contritione aquæ & terræ satis superque dixisset, & pondere secundi operis, scilicet, de quarta parte, & de quinta parte, & de altera dummodo deglutire possit eum: Deinde loquitur de pondere primo in fine, dicens: Quod secundum scilicet sententiam cœlestium, atque secundum sententiam singularium, & secundum sententiam bonorum materialiū est arcanum, & non dicam tibi nisi singulariter. Et hæc est, una pars ignis & tres terræ: & iam per Deum benedixi: Natura enim sunt quatuor & non plures. Vnde multiplicia sunt pondera eorum: Aut penes quatuor naturas elementorum, aut penes quatuor naturas & aquam secundam, aut penes pluralitatem rerum, sc. trium, qui est numerus perfectus: aut penes septem planetas, aut penes 12. signa, quibus opus regitur, pondera sua descripserunt. Primi posuerunt quartam partem Solis, secundi quintam, tertii tertiam, aut paulo plus quarti septimam, ut Rasis ponit septem partes terræ, & tres ignis. Quinti duodecimam, & secundum diversas rationes diversa pondera statuerunt. Et quandoq; loquentes de uno opere posuerunt pondera alterius. Vnde Senior: Et ipsi forte locuti sunt verbum in uno sensu, & sub eo est alius. Amplius prima, quinq; scilicet, duo superius, luna semiplena crescens, & Luna plena, & subtus alia tria, scilicet duæ aves & Luna plena significant primum opus, quod est extractio tincturarum de corpore donec nihil remaneat in corpore, quod nō ascendit cum spiritu humido, quo modificatur corpus, & in aquam vertitur claram. Primo tamen apparet nigredo ex dominio humidi in calido, quæ tam diu durat, quousq; consumatur humidum, & tunc dealbatur aqua. Et de hac aqua dicit Morienes, quod nihil cū ea facies ipsa non existente fermentura. Et Senior dicit: Antequam descendere feceris has tres partes aquæ, id est, aquam, aerem & ignem, existentes in aqua super terram eorum albam & foliatam, scilicet, in secundo opere, primus in primo opere solvetur totum, scilicet, corpus humidum, & fiet terra, scilicet, lapis. Unde necessaria est præparatio eorum prima, sicut consuetudo est, & hæc est putrefactio corporis cū igne bestiarū subtili 150. diebus: & quidā 120. diebus naturalibus, & forsan apparebit albedo prima in 70. diebus, nec approbatur hoc apud philosophos, quia

significat

ſignificat intentionem ignis. Et ideo primum in humore, eſt apud eum melius, quam ſecundum, vel tertium, quia ſignificat temperantiam ignis, donec detur albedo, & rubedo reducatur. Nota licet hæc retorqueantur ad ſolutionem rerum primam, tamen ſenior intelligit de albedine ſecunda, quæ in centum quinquaginta diebus reſolvitur, cum vna tertia de novem coloribus: aut quia in viginti vno die reſoluitur in aquam aut in 150. diebus reſoluitur albedo ſecunda, quæ eſt primum opus & coagulatio tota totius, quod eſt, verius & expertum. De hac putredine dicit Pandolphus in Turba: Sume occultum honorabile, hoc eſt magneſiam albam, quæ in vino mixta eſt & contrita, & non accipiatis eam, niſi mundam & puram, & ponatis eam in vaſe ſuo, & orate Deum, vt vos ipſum videre faciat lapidem rectum, & coquite ipſum lẽte, & cum extraxeritis ipſum, videte, ſi factus eſt niger, & ſi eſt, bene rexiſtis. Sin autem, regite ipſum album, quod eſt magnum ſecretum donec operiatur nigredine, atque poſtea nigredo fiat, quæ quadraginta diebus tantummodo durat & dealbatur, & coagulatur.

Et hæc aqua eſt flos æris, aurum Indicum, & aqua croci, & alumen fixum. Et vt Aſuarus in Turba ait autoritate Hermetis. Dicit enim: Hermes partem nummorum ſumi iuſſit, id eſt, album humidum, & ex ære Philoſophorum partem, & nummis commiſceri, & vaſi imponere, cuius os bene claudatur, & coquatur ſeptem diebus vnius nominis, tunc convertetur æs in nummos, id eſt, in album humidum, atq; coquatur iterum ſeptem diebus, & non tædeat decoctio, poſtea aperiatur vas, & invenietur nigredo: deſuper iteretur decoctio, donec conſumatur nigredo, qua conſumpta apparebit albedo nobiliſſima, & ſic cœpiſti Solis humorem & ſpiritum Lunæ. Et hoc eſt opus primum, quod non præcedit aliud.

Duæ vero aues homogeneæ ſunt, maſculus & fœmina, ſed numerus duorum in in vnum poſitus in figuris, ſcilicet ſeptem: Luna vero plena ſubtus, deſignat humorem Solis & ſputum Lunæ lapidis humidi philoſophorum extrahendi in aqua ſua.

Superius eſt Luna creſcens ſimiliter quia paulatim & paulatim, non ſimul ſed pars poſt partem aſcendit tinctura, donec humor totus congelatus in ære, convertatur in ſpiritum humidum ſui generis, quod deſignatur per ſecũdam Lunam plenam, quæ eſt Abarnahas perfectum, & de iſta aqua divina, quæ eſt lapis philoſophorum, eſt totus liber Senioris.

nioris. Secunda vero medietas figurarum, similiter opus secundum, id est, congulationis, videlicet partium aquæ eorum, id est, colorum aquæ in terra alba munda, id est, fixationis eius in ea. Sol cum duobus radiis est imago aquę divinæ, in qua sunt tria, scilicet ignis, aer & aqua, & est aqua ex duab. naturis composita, & maris & fœminę. Et tamen est aqua triplex, propter rem tertiam additam duobus, & ista aqua non simul imbibitur, id est, conteritur, sed singulariter diversis radiis imbibitur. conteritur, coagulatur & incineratur. Sol vero cum vno radio est, quod aqua triplex est vna natura homogenea in vna aqua. Et licet sint duo opera, album & rubeũ tamen est vnum opus in eodem incipiens, & eodem & non alio modo terminans, & est figura vnius in vno. Terra vero est corpus inferius ex duobus corporibus cui admixtum est tertium sui generis, quod primo coagulatur, vt speculum vel gladius denudatus, & postea per maiorem calorem incineratur, & iterum conteritur cum spiritu humido, donec nõ appareat, sed ei commisceatur, & fiat vnguentum, & iterum coagulatur: deinde incineratur, & sic primum reducendo hæc super suum finẽ, donec plene dealbetur albedine fixa. Et est secunda, tertia artis de qua dicit Morienes; O rex si regnũ tuum vendidisses, hoc opus non compensares. Deinde iterum imbibitur donec commisceatur & congeletur & incineretur. Quia dicitur in Turba à Pandulpho: Scientes quoties cinerem vnitis, toties oportet ipsum exiccari, & humectari, donec vertatur color eius in id quod quæritur, & totũ cõgeletur Et in imbibitione infinitos emittit colores, donec perfectum & vltimum puniceum & fixum colorem producat in igne continuo sine manuum contritione. Vnde Mundus Philosophus: Postea per 40. dies sinite donec spiritus pertranseat corpus. Hoc enim est regimen quo spiritus incorporantur, & corpora in spiritus vertantur: Et moneo siquidem ne compositum fumiget, quo peracto maximum habetis arcanum, quod Philosophi in libris suis celauerunt. Terra vero quam circundabat sphęra nigra. est secunda nigredo quę pervenit ex humiditate aquæ missæ super terrã: Sed quod est divisa per tertiam eius, id est per tria tertia; significat tres salsaturas, vel tres terras, scilicet terrã margaritarũ, & terram foliorum & terram auri. Terra margaritarum est prima terra ex qua extractæ sunt tincturæ in aqua sua, ex qua procedũt margaritæ: secunda terra foliorum id est colorum: nam variabiles producit colores, donec perfecte dealbetur, & cũ perfecte

dealba-

dealbatur est tertia. Vel potest dici prima terra foliorum, quia folia æris mutata transeunt in aquam & terram. Secunda terra margaritarum, quando plene dealbatur. Et tertia terra auri, quæ est tinctura Solaris & ipsa terra post denigrationem. Secunda dealbata dicitur aurum Philosophorum. Et aqua est aurum eorum. quia est mater auri quia generat aurum secundum Seniorem. Et illæ tres terræ est vna natura vnius sphæræ, & vnius generis: & similiter est intelligendũ de tribus salsaturis, & sallatis id est imbibitionibus cum tribus tertiis partium nouem. Prima tertia congelatur & incinerata efficitur masculus, & sunt duo masculus Solis & Mercurii, & vna fœmina Lunaris naturæ. Deinde per reliquum aquæ, quæ sunt 6. colorum partes fit altera fœmina, & erunt duo masculi & duæ fæminæ. Secunda vero tertia est salsatura, quod totum nihil aliud est dictũ, nisi calcina, solve, & distilla, coagula & incinera, & iterum calcina, donec totum coaguletur, & vltimo figatur, quod est vltima tertia & finis operis: De quib. tribus tertiis in Turba ca. de ænigmatib. per omnia ęnigmata, postquã opus suum divisit in tria, primo in corpus mortuũ, & animę extractionẽ à corpore, quod est primum opus. Secundo de calcinatione corporis, & eius mundificatione per aquam suam imbibendo & assando, donec ad modũ niuis dealbetur, seu salis candidi. Tertia est animæ mundæ, corpori mundo & candido sociatio, propter quod ænigma primum ponam Turbæ. Dicit n. Accipe hominem, tunde eum super lapidẽ vel laminã trahendo donec corpus eius moriatur, & spiritus eius extrahatur, & hoc est primũ. Deinde de secundo dicit, tunde eum iterum & trahe corpus, donec spirituale fiat, & eius pereat spissitudo, & esto sęcurus, ꝙ cum suam amiserit spissitudinẽ fiet spirituale. De tertio sic statim sequitur, Redde ei postea animã suam id est colorẽ vividum tyrium, deinde pone in balneo per 40. dies sicut & in vulua sperma moratur, ꝙ vtiq; regenerationis nostræ est principium, & ita surget creatio, propositumq; peragetur. Ecce tres terras ponit, terram mortuam, terram candidam, quę est Luna interior alba, quia albedo in ventre libidinis, id est nigredinis occultatur, & in albedine rubor, id est terra viuida quæ est tertia terra. Vnde Florinus in Turba: Cum albedinem illam superemineneñtẽ videbitis, certi estote, quod rubor in illa abscõditus est, & tunc oportet vos ipsum extrahere, & tam diu decoquere, donec totum rubeum fiat. Quod autem dicit per 40. dies significat vnius nominis Athomus similiter dicit per 42. dies,

& subiungit quantitatem, sc. sicut & in vulua sperma moratur, hoc est 40. hebdomadas. Et quia citius & tardius potest hoc fieri, inde subdit Athomus, q̃ opus hoc secundum à die mensis Septembr. 10. qui est primus mensis secundum Ægyptios ex vbertate fructuum, ad decimũ libræ perficitur, id est per annũ est eius perfectio, quia contingit ex diversitate ignis citius & tardius perfici. Et postquã anima coniuncta est corpori, non extinguitur ignis, scil. per tres terminos & tres gradus ignis, & fit alteratio gradativa, donec tertio gradu compleatur, vt dicit Gratianus. De terminis autẽ & gradib. ignis consule librum trium verborum, & hoc ego ibi exposui. Nota de domo thesaurorum de qua dixit author in primo, Assiduus loquitur de ea sic; Ergo fili locũ huius lapidis tibi ostẽdam, nec peritum tædeat legere, & ne desperet se ad sciẽtiam pervenire posse. Hoc autem quodam est in loco, qui vtiq; locus est quatuor elementa, & sunt quatuor ianuę, quas si nosse vis, dico primo quatuor esse stationes, quatuor angulos, quatuor terminos, & quatuor parietes. His autem, quatuor claves exponam, in fine carminis huius. Sequitur: Hæc autẽ domus est thesauraria, in qua omnia thesaurantur sublimia de scientiis sive sapientiis, vel rebus gloriosissimis quę haberi nõ possunt, & in hac domo thesaurisantur. Domus in qua hi thesauri sunt, quatuor ianuis clauditur, quæ quatuor clauibus referantur. Cuiq; istarum clauis est vna: Nullus hanc domũ potest ingredi, nec aliquid ab ea retrahere, nec arcanũ quod in ea clausum est scire, nisi prius clauem cognoscat, & eam secum habeat, aut saltem sit de familia domus. Scito ergo fili, & animo aduerte, quod qui scit clauem vnam, & ignorat residuas, domus ianuas sua claue aperiet, sed ea quæ sunt in domo non aspiciet, quoniam domus superficiem habet ad infimum visum tendentem. Ergo oportet vt singulæ ianuæ singulis clauibus aperiantur, quousq; domus tota adimpleatur lumine, tunc ingrediatur quiuis de thesauro accipiens. Scito fili, quod isti theusauri non sunt absconditi, verum in ea seruati domo coram oculis tuis, cum domum ingrederis. Volo tamen vnam clauẽ tibi ostendere vel tribuere, quod per eius signa invenies, quibus si rationem habes, tertias eius residuas poteris inuenire ex ea. Porro hæc vna clauis est ascẽsio aquæ per vasis collum, ad caput eius habens similitudinem animalis hominis, & est basiliscus sapientũ absq; cornu, quod extrahit aquam cornu cerui, & germen aquæ præcipuæ, & lumen fluminis pulcherrimi, cuius sunt notiores lapides, preciosæ

ciosæ & gemmæ & coralli. Ex eorum nẽpe pinguedinis vapore, fit clauis vna, & si vis perfectionem oportet te reliquas tres extrahere, & scire gloriam, de quatuor terminis inferius prima clauis est humoris extractio, & pinguedinis id est aquę & olei, & humor est Lunæ & pinguedo solis: cuius sunt hæc signa, scil. nigredo superabundans, qua consumpta purificata iam est anima in aqua per destillationẽ. Dicit Victimerus: Expedit vobis aquam ex vapore sublimare. Nam cum videritis natura aquam fieri ab ignis calore, totumq; corpus magnesię vt aquam liquefactam, omnia tum vapor facta sunt, de iure attrahit vapor & continet suum par; quia fixum retinet volatile, natura enim naturas cõtinet. Et Rasis in libro luminum. Cum inhumationem facias donec vertatur in aquam mollẽ, tunc enim fine tui desiderii potieris, & hoc est post albedinam primam. Secunda clauis est attenuatio corporis terrestris, quoniam rigiditas ei inest & flexibilitas & inquinatio, quæ non nisi laborioso & subtili ingenio euelli potest vt dicitur in Turba. Non enim potest attenuari corpus quam diu flexibilitas & rigiditas & durities in eo consistit. Capiatur ergo, vt dicitur in Turba, corpus & abluatur, & ad lentum & tepidum ignis calorem tergatur, & admodum eorum qui linum cum cinere & aqua calcis maioris albi candidũ faciunt, dealbetur: Deinde per noctem vnam dimittatur in humidum locum, postea aqua maris ablutum roretur paulatim, donec plenissime dealbetur, donec ab omni inquinamento mundũ & albissimum videatur. Hæc autem albedo non fit sine nigredine magna, primo in cuius ventre est albedo ista salis candidissimi nostri, & hæc est secunda clauis.

Tertia clauis est totius aquæ, id est humiditatis residuæ, quæ iam olei nomen habet, imbibitionem, cõtritione longa, quia assatio & congelatio, incineratio & inceratio, cum eodẽ oleo fiat, donec tota aqua adunetur. Quarta clauis est fixatio in tribus terminis & tribus gradibus ignis, donec sit fixum tingens. Et subdit in alio capitulo Assiduus: Deinde post coagulationem fac ipsum volare, per quosdam menses, id est 40. diebus vnius nominis in humido stercore, id ęst igne humido vel lẽto, donec aqua rubescat & inspissetur & fiat ęqualis. Et intelligo quod Assiduus vult tres partes terræ & vnam ignis. Dicit enim: Ex eorum pinguedinis vapore, fit clauis vna, pinguedo autẽ fit ex dominio Solis. Et si vis perfectionẽ, oportet te tres reliquas partes terræ extrahere. Sed prima glossa est melior, & hæc non fallit. Et nota quod omnes

Phi-

Philosophi experti vnum vas habuerunt, inexperti duo, ad minus vnum pro registro, in quo reliquum perceperunt.

Vnde Gratianus dicit, & nota si præparentur omnia simul apud expertos, bonum est: tamen maior experientia inquirent, bus cum singula singulariter præparantur & examinantur vnum in reliquo. Non enim potes aliter præparare singulariter, non enim sufficit vna aqua absque alia, id est, Lunaris absq; Solari, non fiet genitum ex vno tantum, sed ex mare & fæmina simul. Et per Deum in expositione istorum omnium, longo tẽpore libros cõsului, centies per legendo lectiones, & non habui istud nisi per inspirationem à Deo. Et in his paucis consului multiloquium & grauitatẽ benedictam Senioris. Deinde doctrinam Assidui breviter exponam; Accipe albedinem & nigredinem, quæ scil. sunt claves operis primi & secundi, & dimitte dum coquitur, id est fermentatur id est corrumpitur in alembico & in vase suo: Et ascendit id est sublimatur in vaporem in suo humore: Fecem, id est nigredinem quæ est Ethel, proiice, id est dele & purga aquam, extende, id est, aquam ablue. Glossa: Hermes secundum claritatis quantitatem tingit, vnde aquam extende, id est distilla sublimando, donec fiat clara, & omnis humor massæ extrahatur clarus & albus, terram munda scil. à grossitie & rigiditate, vt fiat cinis subtilis priuata nigridine, vas firmiter claude scil. gipso vel cera, & albumine, sunt enim in eo venti, qui si detenti non fuerint, totum opus periret, vt dicit Morienes ad regem Kalid in dialogo, ventum veta, quia infrigidaret materiam in vase, & ignem extingueret: Fumum veta, id est, quod fumiget materia de vase, vel non debet esse ignis fumosus carbonum lignorum, sed ignis bestiarum subtilis bene colatus. Ignem propius duc, id est massatione terræ cum aqua fit fortior, de prope apponendo, putrefactionem serva. Gratianus, Et vnumquodq; calcinatum dissolvatur suo modo vt putrescat. Et Morienes in dialogo autore sapiente, Quod tota fortitudo huius magisterii non est nisi post putredinem. Ait enim, Si putridum non fuerit, ad nihilum revertetur. Et subdit, quod post putrefactionem Deus altissimus proficiet quæsitam compositionem frigiditatem & calefactionẽ veta, id est excessum caliditatis & frigiditatis in temperantia, id est in medio perseuera extremorum calorum, scil. non excessiuum. Et omne opus ꝙ est extra modum id est cum excessu & superabundantia veta, vt non sit nimis sicca massa, nec nimis humida. Vnde Bonellus in Turba. Scito quod si massæ

aquam

aquam multiplicaveris, non continebit eam ignis, nec bene ardebit in camino. Et si nimis siccaueris, nõ coniungetur nec coquetur. Noli festinare. Vnde Rasis in libro luminum: Aqua dum miscetur ęri, ipsum interius dealbat, expecta igitur candorem. In hoc enim negotio, si agendi difficultas aut tædiosa fatigatio opificem negligentia afficiet, ipsum expectato gaudio priuat, spem suffocat, æstimationem interimit. Sequitur: Esto patiens coquendi, & putrefaciendi, temporis non te tædeat quamuis sit longinquum, tamen omni alio operi quia vt dicit Senior propinquius. Et aliena semper pręparant, & nunquam prosperantur. Sequitur: propinquum vera, quod vt dicit Senior nõ nisi multis diebus hoc opus perficitur, nec est necesse vt reiteretur: prout dicit Hermes, sufficiet homini per mille millia annorum, & si quotidie duo millia hominum pasceres, non ageres: tingit enim in infinitum, & tantum quod non potest comprehendi intellectu. Et in quinto libro de septem dicit: Et non scies effectum eius nisi postquam proieceris & compleveris, & totum hoc iam scis, nec in infinitum &c. Sequitur: Et animalia, id est, colores, qui fiunt per aquam viuam in terra, noli fœtisare, id est immundare fece, id est puluere seu nigredine. Quia vt dicit Rasis in Libro Luminum: Nunquam in fine nigrum fit, quod si nigrum quid procedat imperfectum est medicamen. Et senior dicit: Si remanserit in ea nigredo post rubificationem eius, peccasti in præparatione eius, & corrupisti quicquid operatus es, & morieris præ dolore peccati & inopiæ, quia hæ sunt divitiæ incomparabiles. Colores autem vividi sunt albus citrinus & rubicundus, Quia vt dicitur in Turba: Comburere est dealbare & rubificare, & ideo dixit, animalia quorum anima corpus colorat & vivificat.

Quidam tamen libri habent: Et animalia fœtisare, id est, producere non te pigeat, fœtus enim lapidis est color semper vividus, & in perpetuum manens: Quidam libri habent animalia noli effœtare, id est aperire, sit enim vas clausum. Sed in registro, illa animalia, id est colores poteris experiri. Sequitur: non te pigeat quod agis: rubifica donec aqua tota coadunetur vel coaguletur, & ignem non fugiat, id est, fixum fiat, quæ est probatio super omnes probationes, si fumum super laminam ferream & ignem non emiserit & fluxerit sicut cera, & firmiter metallo adhæserit.

Sequitur: Scit enim aqua pugnam ignis, & prolixitatẽ coquendi, & putrefaciendi, & inspissandi. Opus enim quodlibet

libet sibimet est duplex, & artifex sequitur naturam eorum, donec ad suum ordinem perveniat igne coquente. Sequitur: Deinde scil. post coagulationem in humido stercore, id est, igne sapientum, vas circunda & latonem, per aliquot menses, id est novem, sicut & in vulua sperma moratur, vt dicitur in ænigmatibus Turbæ, Fac ipsum morari vel volare, id est, ascēdere. Ascendit enim & descendit in arbore Solis donec fiat Quelles, id est, Elixir. Quod dicit per aliquot menses, hoc Mundus in Turba dicit per quadraginta dies, & subdit quales sint vt in vulua sperma moratur, hoc est 9. mensibus vel circa. Sequitur: Scito etiam quod nullum Quelles facit rubeum nisi id quod fit de scarabeis, id est pigmēto rubeo, quod est auripigmentum. Sequitur: Nulla aqua fit Quelles, nisi illa quæ fit de scarabeis aquæ nostræ.

Hæc enim sola aqua est aqua thesauri infiniti. Et bene dicis: Nulla aqua fit Elixir, nisi ista aqua olei rubei, quæ est aqua singularis, & nulla alia, quia nulla alia totaliter congelatur. Vnde Rasis omnium lapidum genus, hoc nostro excepto liquidam producit aquam, quia ex quibus elementis constituitur nostra natura consociatur, & illa est temperantissimæ complexionis, & compositionis fortissimæ. Aliorum autem lapidum aqua est simplex liquida, debilis compositionis. Senior: Et si quis studeret inuenire aliam rem facientem huius operationes, non posset. Et alibi dicit: Et post Deum nō habes aliam medicinam, Ipsa est enim aurū sapientum, quod fugat paupertatem. Vnde subdit: Præteriti nec præsentes possunt tingere aurum, nisi cum auro, & quod non est aurū, scilicet lapis eorum, ex ipso procedit aurum? Et bene dicit Assiduus, Cum vero de substantia dicimus, non dicimus aurum, quousq; nobis peragatur scilicet aureum, quoniam non est aurum dictum, sed aqua cælestis gloriosa scil. æs nostrum, ac argentum nostrum, ac sericum nostrum, totaq; oratio nostra, quod est vnū & idem, scil. sapientia, quam Deus obtulit quib. voluit. Et subdit Assiduus prædictis vnde sermo venit, vade ad fontē sc. sitiens, & perveniens in terram nigrorū vel fuscorum, quia oportet quod terra denigretur in primo opere, sicut in secundo & novem. Nec opus est pluribus quam novem partibus aceti secundum Seniorem & Mosen in Turba. Et Hamuel 9. aquilas ponit. Sequitur: Etiam suffoca illas. id est, cōcludes in vase bene obstruendo, & accipe eorum sanguinem, id est: rubedinem pinguem quæ est eorum venenum, occidens, id est, Icorem omnium imperfectorum corporum

porum quorum lepram occidit, & quod Mercurio competit in aurum perfectum reducit. Non enim convertit nisi quod suæ naturæ est, & competit ei. Sequitur: Quod est scandens ad superiora, & in continenti fluit ad receptaculum, coque ipsum donec fiat rubeum, id est donec tota tinctura extrahatur, quod fit post summam nigredinem, quam dealbatio summa sequitur. Et subdit statim: Ego autem dictum lapidem tibi significabo. Nisi hic vapor ascendet nihil habes ex eo, quia ipse est opus, & absque quo nihil. Et sicut anima corpori, ita est ipse, qui fit Quelles. Ne igitur dicas quod invidiæ causa ipsam aquam nominaverim, licet nominaverim, inspice, & crede mihi quod hic lapis est non lapis.

Nunquam aliquem Philosophorum audisti dicere, hunc lapidem esse aquam fontis viui. Et Rasis in libro Luminum: Lapis noster in quo totus noster effectus & gratia est, aëreus visu quidem aqua, ignis natura, colore comburens, naturarum proprietate integer, nec durus, humidus: substantia etiam liquescit, multorum etiam medicamentorum vsui aptus existens, & vtilis, vt in omni apparatu suo, speciem aquæ suscipiat.

Deinde sequuntur alia præcepta Assidui dicentis, Quod in hoc libro est literarum vel librorum perfectio, & opus perfectissimum ac certissimum in medio generis sui: Qui Sol est in medio Planetarum, id est metallorum mediæ & temperatissimæ complexionis, & in medio generis inter Mercurium & vrinam, & in medio ætatis suæ quoad secundum opus vel primam dealbationem, quia tunc tingit in album perfectum: Et est aptissimæ putredinis, id est incinerationis, & tractionis animæ à corpore per putrefactionẽ, & exiccando putrescit, & in aptitudine bonitatis, aut positionis suæ, id est partium in tota situatione bona quiescit. Et cum hoc fuerit immundum sc. Sol aut permistum scilicet Luna, aut turbatũ, scilicet Iupiter, vel non accipitur in tempore oportuno, id est senex vel iuuenis, nondum notus, id est, regulatus transmutatione in aquam suam. Et aptitudo putredinis, fit cum aptitudine bonitatis positionis, quoad positionem ignis fortis, & vasorum debita proportione. De Senio dicit Moses in Turba: Et si ouum compositum vltra quam debeat regitur, id est, magno igne profecto extinguitur lumen eius à pelago sumptum, quia æs cedit ad latera, nec solvetur, & per consequens non congelaretur nec tingeret. De oportuno tempore dicit idem. Regite ipsum, & coquite, donec appareat album, &

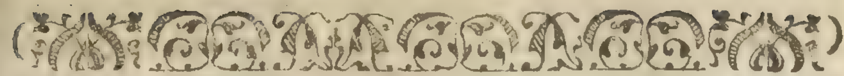
tunc videbitis vnum à tribus sociis derelictum, id est: aquam vitæ. in qua sunt tria, ignis, aqua, & aer, vel aquã vitæ à corpore in quo sunt similiter tria, & dicit Limenis circa 12. vel 18. dies, quam diu non est nigrum, & quandiu est in nigredine etiam summa. Et Morienes dicit, quod sanguis frangendus est, ne impediat, quæ fractio, id est separatio, fiat postquam dealbatum fuerit. Et nota, quod si vlterius quã debeat regatur, tunc corpus subintrabit, & ideo in tempore oportuno debet accipi. Et sequitur: Vel si accipiatur ab inferiori parte sui generis, id est, ex planetis perfectis aliis. Et nota, quod Pandulphus in Turba dicit: Quod ovum Philosophicum eversum est, scilicet contra maiorem mundum, quia ovum nostrum secundum medium suum dicitur altius, scilicet à Sole: & secundum extremitates dicitur inferius, id est, alias duas partes, quia ovum mundi, secundum polos dicitur altius, & secundum suum medium inferius, & in medio est Solis punctus, sicut pullus, & secundũ hoc superius. In ovo vero mundi è converso est, scilicet, medium suum inferius est, exempli gratia: In mundo ignis est subtilius levius & altius elementum, sed in ovo illius ignis est infimum elementũ, quia in medio constitutum, & in mundo terra est grossius & gravius & infimum elementum, sed in ovo, scilicet cortices exteriores sunt terra & altius elementum & sic de cæteris. Ergo est verum, quod ovum habet se per contrarium ouo mundi. De ouo mundi contrarium est, quia ovum mundi secundum polos dicitur altius, & secundum suum medium inferius, vel secundum extremitates, id est Saturnum & Lunam, quæ in mundo sunt inferius & superius. Saturnus superior & altior, & Luna inferior, & fex planetarũ. Sequitur: Ecce in ouo sunt quatuor scilicet terra, aer, aqua & ignis, & punctus Solis in medio rubeus, qui est pulsus. Et hæc est causa, quod philosophi artem hanc ovum nominarunt. Sequitur dictum Assidui: Nec in igne operatur alieno, vel extraneo spiritu, quia vt dicit Senior: Nec facias super ipsum ingredi aliquid alienum, corrumperet enim ipsum, & destrueret totum. Vel sic & melius, quod in igne non operatur alieno, sed in suo igne, qui est humidus: Extraneus enim ignis inæqualis est & excessiuus carens temperantia. Tota enim huius operis efficacia in suo consistit igne, vt dicit Mori. & Geber. Solus calor Solaris est generans complexionem bonam, quem calorem ignis scilicet natura imitatur. Sequitur: quoniam cum digeritur aliud istud, id est, aquæ vitæ auis, quæ est animata tinctura, incorrupti-

ruptibus eiusque forma perficitur, scilicet postquam dealbatum fuerit, tunc operationi aptum est, unde non debet sumi, antequam Melancholia, id est, nigredo in eo non abundet, nec postquam abundet, vel si sumatur antequam aër, id est, vapor aëris in eo gignitur id est, in corpore immundo non spirituato, & senescat in posterum, vel expone postquam forma eius perficitur, aptum est operationi antequam melancho nigra in eo abundet, quia sic operaretur in nigrum & non in rubeum vel in album. Et antequam aër, id est, anima vitæ, gignet in eo scilicet immundo & grosso existente non spirituato corpore, & senescat, id est, morbidum fiat & melancholicum, antequam melancholia abundet, & aër gignitur alienus. Nota quod hoc fit si dimittatur stare aqua quando operationi apta fuerit, quia coagulum eius cadit in fundum coagulatum, per frigidum aëris & siccum congelans: quod cuidam sociorum meorum contigit qui per annum sic invenit, sed non fuerat destillata. Deinde dicit, quod in his decem præceptis erraverit nullus. Et de isto opere quidam sapiens, pulcherrimam similitudinem de viro scilicet & muliere artis locutus est, dicens: Qui me miserculam offenderit, & à quiete mea disperserit, do plagam in faciem suam, per quam fugam capiam, per hoc tãgit evitare excessum caloris, miserculam, id est, humiditatem teneram Lunarem, & qui me de loco meo vi abstulerit, id est, de ære meo, & dilectum meum mecum vinculaverit, id est, coniunxerit Solem cum Luna in uno corpore, in aqua sua, sagittæ ex pharetra nostra, id est, humores vaporis nostri corporis vindicabunt nos, & vitam regenerabunt, & nunquam de cætero morientur, & si præter dominium nostræ mobilitatis, id est, sine excessu transmutationis inclusi creati fuerimus, scilicet igne lento, propugnatores nostri, vel propagatores, id est, parentes nostri peribunt, id est, morientur, tradentes animas filio, id est, aquæ vivæ, & nos amentes, id est, sine mente, scilicet sine spiritu, iacebimus scilicet in terra, & vestibus vilibus denudati, id est, coloribus, & tincturis nostris, quæ ex natura sunt vilia, quia in stercore & in limo terræ, & in opacis locis naturaliter volunt latere, & sola opinione hominum preciosa sunt. Vel sic expone, vestibus vilibus id est, nigredine secundi operis, & balneati fuerimus in aqua nostra, tunc sequitur animæ nostræ, id est, tincturæ, mortuæ, id est, extinctæ in corporibus nostris apparebunt. Vnde quidam dixit: Et si nudus in cœlos ascendero, tunc vestitus in terram veniam, & complebo omnes mine-

ras. Et si in fonte auri & argenti baptizati fuerimus, & spiritus corporis nostri cum patre & filio in cœlum ascenderit & descenderit, animæ nostræ reviviscent & corpus meum animale candidum permanebit, scilicet, Lunæ: Corpus vero dilecti mei, id est, Solis delectabile, & rubicundum & roseum relucebit, significat secundum opus, & si parentes dilecti mei, id est, corpora mortua, de vite gustaverint, & de aqua vitæ sapientiæ, & lacte meo lactati fuerint, & mero albo inebriati fuerint, & in lecto meo, id est, vase, nupserint, generabunt filium Lunæ, id est, tincturam Lunarem, qui totam parentelam suam prævalebit, id est, omnes progenitores. Et si dilectus meus, de rivulo rubeæ petræ potaverit, & fontem matris suæ gustaverit, & mihi tunc copulatu fuerit, & vino rubeo affinis nostri, mecum inebriatus fuerit, & multiplicia biberit, & in lecto suo mihi amicabiliter accubuerit, & in amore meo per sperma suum, cellulam meam subintraverit, concipiam, & ero prægnans, & tempore meo pariam filium potentissimum, dominantem & regnantem præ cunctis rebus, regibus & principibus terræ, coronatum aurea corona victoriæ, à Domino Deo altissimo, qui vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

Explicit liber primus.

INCI-

INCIPIT LIBER SECVNDVS, DE EXPOSITIONE FIgurarum, de massa Solis.

Expositio epistolæ Solis ad Lunam crescentem, in anno Solari, quæ incipit: In tenuitate sua, seu teneritate, id est novitate sua nimia, scilicet, coniugii cum Sole, id est, illuminationis ab eo, Dicit ei Sol, Dabo tibi de pulchritudine mea lumen, scilicet solare, quo pervenitur ad perfectionem tincturæ, exaltatur enim lumen solare. Omne enim altum, id est, omnis planeta per ipsum perficitur. Dixit primo Luna Soli, O Sol, tu mei indiges, sicut gallus indiget gallinæ, quæ sunt aves homogeneæ duæ in sphæra una, de qua prius dictum est. Et ego Luna indigeo ope tua, ô Sol, sicut primum passivum suo activo, ad quod est in potentia propinqua, scilicet transmutandi sine importunitate, id est, sine festinantia, de Luna plena, id est, aqua perfecta, quia Luna est domina humorum, ponit efficiens pro effectu: Quia ut dicit Morie. radix huius scientiæ est in hora compositionis suæ, & expectes die noctuque super fixionem eius. Omnis igitur festinantia procul pellatur ab ipso artifice, & providentia, & ratio, & firma expectatio adhibeatur. Quapropter ignis blàndus diutius apponi debet, qui in diebus suis semper æqualiter perduret, ne festina combustione corpus consumatur, Sequitur: Cum sis Sol perfectus in omnibus partibus luminarium, tu es lumen, dominus excelsus & magnus, quia per te complentur res minerales, vegetabiles & animales. Ego luna crescens in lumine solari, frigida & humida, quia sum mater humorum, & tu Sol calidus & siccus, quod est principium generationis omnium, quando copulati fuerimus, id est, coniuncti in æqualitate status, id est in proportione, & in mansione, & in vase, ubi non sit aliud, id est, alia res extranea, nisi leve habens secum grave, id est, spiritus proprius cum suo corpore vel intelligit quatuor elementa, per leve, ignem & aërem, per grave, terram & aquam, sicut per rarum & densum, antiqui significaverunt hæc quatuor. Sequitur:

In qua mansione, id est, domo vasis vacabimus commanendo, & erimus similes, sicut vacat mulier & vir eius in generatione partus, & hoc est verum ex ipsa locutione. Et ego ô Sol cum coniuncti fuerimus, vacaturi in ventre domus clausæ, ex omni parte recipiam à te animam, id est, pinguedinem olei, quæ est tinctura vivificans omnia, adulando, id est, blãdo, modo, quia natura gaudet propter vicinitatem eorum in natura conformi in aqua sua, vel cum aqua sua, & natura naturam vincit, & natura naturam continet. Vt in Turba: Et si abstuleris pulchritudinem meam, id est, Lunæ, per decoram lineationem, intendit nigredinem primam, quia decolorat eam Sol, & exaltabuntur, id est, sublimabuntur exaltatione spirituum, id est, ad modum spirituum sublimatorum, cum ascenderimus ordinem, id est, ordinatam dispositionem Senioris, id est, Saturni, Iovis, & Martis, & his nominibus nominaverunt nigredinem illam, scilicet, Saturnum albedinem, Iovem rubedinem, Martem rubiginosum; vel æruginosum, unde à principio conceptionis, usque ad medietatem infantis, quilibet planeta dat suam imaginem, virtute divina sic creante.

Itá etiam in hoc opere quilibet Planeta suo loco facit impressionem suam, usque ad complementum operis, ut dicitur in libro trium verborum. Et ideo dictum est prius sine importunitate, qui enim importunus & festinus vult esse, sua vehementia opus confundit, quia non est opus opificis, sed opus naturæ ministrante artifice, & adiuvante eam.

Sequitur: Lucerna Lucis, scilicet, Solaris, infundetur lucernæ meæ, id est, lunari ex te, scilicet, Sole, & ex me Luna, fiet infusio Lucis luminosæ, sicut commixtio vini cum aqua dulci, sic ex me atque te fit commixtio luminum, est enim utrobique similitudinis proportio, vinum enim & Sol, calida, Luna & aqua frigida, confluens. Sed postquam lucerna Solis infusa est lucernæ Lunæ, cessat humor fluere, qui quod indurat denigrat lumen. Ideo sequitur: Et ego scilicet Luna, prohibebo fluxum meum, & potest litera sequens esse connexa præcedenti dicendo; Ego Luna prohibebo fluxum meũ, postquam Sol indutus fueris nigredine mea, colore atramenti: & tunc innuit prîmam nigredinem, de qua dictum est, quæ est argentum vivum de argento. Vel potest esse spiritualis versus continuus sequenti, innuendo secundam scilicet nigredinem, sic post solutionem atque coagulationem humoris mei, cum intraverimus templum amoris, scilicet, in

secun-

secundo opere, postquam indutus fuerit nigredine mea, colore atramenti, tunc coagulabitur corpus meum, in nativitate mea fiet Sol oriens, in Luna crescente, & convertetur in decorem Solarem. Dixit Sol Lunæ, si feceris hoc quod dixisti, non invenies in me nocumentum, id est contrarium, & revertetur postea corpus novum. Quia dicit Gratianus: Cum Mercurium fermentaverimus, quid ultra quærimus? nisi decoctionem ignis cum sulphure, quia ignis & Azoth sufficiunt tibi, ut dicit Elbo. Dealbate igitur Latonem cum Mercurio, hic nota secundam dealbationem, quia Lato est ex Sole & Luna compositum corpus citrinum, quod cum dealbaveris per diuturnam decoctionem, id est, longam, & ad pristinam citrinitatem perduxeris, habes iterum latonem eodem modo ductibilem ad quantum tibi placuerit, quia in infinitum virtus eius extenditur, & tunc intrasti per ostium, & habes artis principium, & tunc calcina, dissolue, distilla, coagula & incera, & ita procede per medium, & resultatum facis penetrabile, & tunc ad finem pervenisti, & Sen. dicit de eo. Est enim hoc minerale, quod cum miseris aquam super terrã, vincit album super citrinum & rubeum, & dealbificat ea in albedine argenti. Deinde vincit citrinum super album & rubeum, ita quod citrinare ea faciat, super citrinitate auri. Deinde vincit rubeum super citrinum & album, & rubificat ea in rubedinem Alkazel marini, & tyrii, vel Ostreæ, quibus tingitur Ostrum, vel præparatur & melius. Et cum videris hæc, gaude. Sed si remanserit in eo nigredo, corrupisti quicquid operatus es, & morieris præ dolore, quia sunt divitiæ incomparabiles. Et alibi non est differentia inter ipsum, & argentum, vel aurum, nisi quod citius funditur.

Sequitur: Dabo virtutem penetrationis, scilicet, tincturæ, per quam potens eris in prælio ignis, prælio liquefactionis & purgationis, ex qua exibis sine diminutione, sicut firmus Sol: non impugnaberis de cætero sicut æs & plumbum.

Sequitur: Leo, id est, Sol inferius, vilescit per carnem, hic est metaphora, sicut Leo fortis & rex animalium, vilescit per infirmam carnem suam, die enim quarto in quartum, quartanam naturaliter patitur. Ita Leo natura, per carnem suam sibi contemporaneam lunarem vilescit & eclipsatur.

Luna enim est umbra Solis, & cum corporibus corruptibilibus consumitur, & per ipsius corruptionem mediante Mercurii humiditate Leo eclipsatur, sed eius eclipsis in meliorem convertitur naturam & perfectiorem priore.

Sequitur. Quod autem successisti mihi, id est, in meam transmutaris naturam & dignitatem: Deinde ostendit, quomodo Sol vilescit per carnem infimam, dicens: Apud augmentum plumbi nigri, apud augmentum, id est, abundantiam nigredinis plumbi, id est, æris nostri deficit lux mea, id est, Solis, & extinctus est decor meus. Quia ut dicitur in Turba: Coquite donec exeat nigredo, quam nigredinem alii nummos nigros, alii plumbum sapientum vocaverunt. Dum reddit causam, quare sit lux Solis extincta circa angulum nigredinis, dicit, quoniam alia duo principalia luminaria capient pinguedinem, id est, humiditatem meam metallicam mercurialem fixam, de ære meo mundi corporis existentis, & de plumbo verificato, id est, de plumbo sapientum, quod scilicet æs vel plumbum est verificatum in syllogismo, id est, in ratione scientiæ, ex parte apud philosophos.

Aliter potest punctari versus iste. Pondus, id est, compositio eorum, in syllogismo, id est, in ratione, discitur, sine seu in intellectu componente de sanguine Solis, & in humiditate Lunæ, absque sanguine hircorum, & aliorum animalium, quæ nihil ad propositum faciunt, ut pondus, id est, compositio sapientum in suo Elixirio discernat verum compositum à falso composito & è converso. Quia hæc est magnesia vera & non falsa. Sequitur; Ego, scilicet Sol, ferrum, durum & siccum. Et dicitur ferrum propter rubiginem, quam florem vocant æris. Ergo fortis, quem ignis non superat, nec sulphura vastant, pistans, id est, condiens omne bonum. Per me enim lux generatur, & secretum secretorum philosophorum, id est, tinctura perpetua corporum conficitur, nec est res in mundo alia agens actionem quam meam Et Senior dicit: Si quis studeret invenire aliam rem facientem eius operationes, non posset, & non est, qui inveniat aliam operationem, Est enim Sol radix incorruptibilis, & ab igne, & ærugine, & sulphuribus & ideo extrahitur tinctura vera fixa ab eo. Alia autem omnia opera & spiritus corruptibilia sunt, & quomodo potest tinctura incorruptibilis extrahi à radice corruptibili? & iam tot sunt & fuerunt vanarum rerum præparatores, qui nunquam perfecerunt: Imo non est aliud fundamentum artis, quam Sol & eius umbra, sicut dictum est prius, & nunc sermo processit, de radicibus sapientiæ maioris. Sequitur: Quod habet lucem, id est, Sol lucens factus est, habens obscuritatem, id est, nigredinem, postquam non est ad perfectionem deductus, id est, dummodo est in fieri:

Intel-

Intelligit nigredinem secundam in secundo opere: Convalescit à languoribus id est, tenuitate, id est, infirmitatibus & debilitate, & habebit vitam leonis rugientis vel resurgentis post nativitatem. Metaphora potens est, quia dicit Lucas in Turba: Diffinitio huius artis est liquefactio, & animę à corpore divisio, & iterum, animæ cum corpore coniunctio. Et sic surgit resurrectio corporis nunquam de cætero moritura. Et hæc est causa, quare æs nostrum vocatur Leo, quia sicut Leo rugiendo se suscitat prolem mortuam, vitā immittendo, sic corpus æris mortuum resurgit, coniuncta sibi anima per aquam vitę Sequitur: Et apparebit illud magnum fluxibile, id est, oleum in mensuris, & tinctura philosophorum currens in nictu oculi sicut cera super laminam.

Capitis & caudæ sunt duæ proprietates, scilicet, dealbandi & rubificandi corporeum, & spirituale, vel mortuum & vivum, tamen prima glossa est melior. Vnde Senior in fine dicit: Hæc est aqua, in qua congregatæ sunt potentiæ albedinis & rubedinis. Vnde assimulaverunt eam ovo, quia circundat totum quod est in eo, habet enim totum in se quo indiget, & præparatur in præparatione sua. Et subdit: Et hic est draco, qui devorat caudam suam. Draco est aqua divina, & cauda est sulphur eius, & cinis, qui est inter cinerem, & de isto cinere descendit pluvia viva, vivificans terram &c. Et cinis iste est fermentum aquæ, quem cinerem Morienes vocavit coagulationem, cum sit coagulans aqua in terram. Alia glossa Capitis & Caudæ, sicut dicitur in Turba. Sume viperam, & priva eam capite, & cauda, in his enim duobus locis quiescit eius venenum, id est, tinctura: ex quo scilicet veneno, procedit spiritus, scilicet, tingens. Deinde caudam & caput, id est, principium operis, & finem eius, & est unum & idem, à quo incipit, & cum quo finit. Omnia enim operatur aqua ista cœlestis, sume igitur residuum corporis viperæ, id est, terram, & coque lento igne, scilicet Philosophico quousq; ab ossibus secernatur, id est, donec fiat durum, & splendidum sicut gladius denudatus, & pone eam super laminas, id est, in vas, & tamdiu tunde, scil. igne & pistello, donec vertatur corpus in spiritum, & auferetur ab eo flexibilitas. Non enim potest attenuari, id est spirituari corpus, quandiu flexibilitas in eo consistit. Intendit quod incineretur corpus residuum, quod vocatur terra, à qua est extracta tinctura per aquam. Sicca corpus huius ad Solem, id est ad lentum Ignem, intendit æqualitatē ignis. Deinde capiti suo iunge & caudæ, & cum

eis tere, ſcilicet igne qui omnia terit, donec videas quod inquiris. Hoc itaque completo, ſcias quod habes corpus corpora perforans, & naturam naturā continentem, & naturam naturā lætantem, quod profectò theriaca Philoſophorum vocatur, & dicitur vipera, quia ſicut vipera concipiendo præ libidinis ardore caput ſecat maſculi, & pariendo moritur, & per medium ſecatur: ſic lunaris humor concipiens lucem ſolarem, ſibi convenientem, Solem necat, & pariendo progeniem Philoſophorum, ipſa ſimiliter moritur, & uterque parens moriendo animas filio tradunt, & moriuntur & pereunt. Et parentes ſunt cibus filii, & naturam eorum accipiūt & cum ære roborantur ad pugnam ignis. Hic aut filius laudabitur in omnibus libris Philoſophorum: Et eſt lapis Indus Babylonicus, & eſt æs combuſtum, ut Kalid dixit.

Sequitur, Septem ſunt ordines ponderum ordinatorum corporum. Quinque partes ex eis ſunt abſque obſcuritate, ſcilicet de umbra Solis duorum lucentium eſt pulchritudo, ſcilicet Sol, & hæc compoſitio eſt ſecundum numerum figurarum, ſcilicet tertia dimidia Luna à minori computādo numeri quinque mediæ Lunæ, & duo Soles, unus cum duobus radiis, ſecundus cum uno radio. Expoſitio harum dabitur tibi expoſitione mea, & proprietates radicis. Hoc dicit propter hoc, quia dixit duorum lucentium eſt pulchritudo. Sol eſt clavis cujuslibet ianuæ, id eſt, omnis introitus artis, & quod reſtabit, id eſt, quod reliquimus, eſt de radicibus artis ſine dubietate, id eſt certitudinaliter. Sol eſt ſimplex clavis totius operis, cum firmamento & terreitate, id eſt cum Luna terrea & opaca, inter cæteros Planetas feculentior, quod poſt maſculas quas habet dum in plenilunio eſt, & cum firmamento directo, id eſt regulato per artem. Et dicitur Luna firmamentum, quia dicit Hermes, Luna potens in firmamento eſt, & pauper luminis, & cum Mercurio lucrum eorum, convertibilis natura, Solis umbra. Quidam libri habent, cum firmamento directo terreitati, directio enim in medietate ordinato terreitati, id eſt elementari corpori, & utraque litera eſt bona: Quia ſeptem partes ponderis ſunt, & per verſum iſtum exponit præcedentem. Ideo dixit: Hæc eſt demonſtratio, id eſt expoſitio ſeptem partium: hæc eſt diviſio id eſt ſeparatio ſpoliationis, id eſt tincturæ ſpoliatæ, hæc eſt diviſio decoctionis, id eſt in igne coquente. Quam ſcilicet ſpoliationem nigredinem appellamus, quæ fit per decoctionem competentem, in qua indiſſolubile temperatum diſſoluitur,

& ani-

& anima temperati extrahitur. Nota secundum Seniorem, quod præparatio hæc vocatur conversio & divisio in subtilitate & attenuatione spirituum, ut tingant & imprimantur corporibus, & hoc propter conversionem suam in præparatione de statu in statum, & de re in rem, & de infirmitate in potentiam: & de grossitie in tenuitatem & subtilitatem, sicut convertitur, semen solum in matrice præparatione naturali de re in rem, donec formetur inde homo perfectus, ex quo fuit radix eius, & principium eius & hoc sine ingressione alterius rei nisi sanguinis menstrualis ex quo fuit semen, & ex sanguine ei simili, & ex ipso fuit nutrimentum eius. Et similiter ovum sine ingressu alterius rei convertitur de statu in statum, & dividitur de re in rem, donec convertatur in pullum volantem, sicut illud à quo radix fuit & principium eius. Et similiter semina terra nascentium, putrescunt & mutantur, & ingreditur super eis corruptio, sicut ea ex quibus habuerunt radicem. Et propter hoc mineralia nostra non mutantur ut exeant à radice sua, si redit ad id ex quo fuit, nec convertitur ex hoc in aliud. & qui dicit aliud, falsum dicit. Hæc est ergo conversio & divisio quam audis in libro sapientum. Huc usque Senior dixit. Sequitur: Hæc est coagulatio absque divisione, id est, coniunctio maris & fæminæ & absque dissolutione postquam feceris, id est præparaveris, singulariter affirmando illa septem scilicet, 5 partes Lunæ & duas Solis, quæ septem divisisti per septem stellas, id est, secundum numerum septem Planetarum, qui omnes Planetæ operantur super istas septem partes Planetarum nostrorum, & hoc est tertium scilicet Mercurium amalgamare, cum septima parte ponderis, deinde mitte de albo humido novem partes, ita quod decima sit æris pars. Et postquam purgaveris in præparatione conversionis, donec videantur sicut Margaritæ in similitudine, tunc errare non poteris de cætero. Hæc est dealbatio detegens dubium terræ tuæ sitientis, & hoc per aquam nubium cœlestium, in hoc scilicet dicto demonstrato. Ostendi tibi flores aureos, id est tincturam solarem omnis floris, id est coloris conversi ad medium extremitatum scilicet albi & nigri, vel ut indumentum pavonis in similitudine. Hic enim est lapis cui inest omnis color, secundum diversas conversiones eius in præparatione sua. In hoc igitur opere, Sol ut rex & dominus cœli, immittit spiritum & vitam: Mercurius vero format spiracula. Est enim acetum acerrimum, quod aurum merum spiritum facit esse, ut dicit

Pythagoras: Ipse est quo mediante fit corruptio & regeneratio eius: Luna vero sponsa Solis, spiritum seminis conceptum à sponso sua illuminat, & sua frigiditate & humiditate laborat ad expellendum fœtum ex his productum. In introitu vero residui numeri stellarum scilicet quatuor detecta est tibi impressio & imago in decoctione, quibus Planeta facit virtutem Dei, & hoc est quod dicit, decoctum à qualibet stella singulariter: sc. Saturnus constringendo & congelãdo sua frigiditate & siccitate, ipsam naturam in massa, Iupiter vero sua caliditate & humiditate digerendo, Mars vero sua caliditate & siccitate homogenea congregat, & heterogenea sequestrat: Venus vero frigiditate & humiditate membra & imaginẽ disponit. Et sic nascitur Alchimia naturalis per principia naturalia, & per impressionem formæ scilicet naturalis, substantialis ministrante artifice. Æs enim de se non habet, nisi formas accidentales, sed iuvat naturam, disponendo principia, inducit formas substantiales. Et locus generationis licet sit artificialis, tamen imitatur naturalem quia est concavus, conclusus in quo fumus principiorum naturalium generatorum per naturam, ratione caloris diuturni & continui, diu reflexus in se & vaporaliter commistus congelatur in metallum, cuius est vapor secundum speciem, ex qua est radix. Ex his dictis patet solutio duorum argumentorum contra possibilitatem artis. Quorum unum est quod non habet ars inducere formas substantiales, sed accidentales, secũdum est quod locus naturalis debet esse principium generationis. Adducunt tamen dicentes, metalla generari secundum influentiam Planetarum, quæ constellatio latet Alchimistas, quia oportet eos in illo incipere operari in quo natura cœlestis incipit movere mineram. Quibus dicendũ quod motores cœlorum quandocunque & ubicunque inveniunt materiam dispositam habentem potentiam ad talem formã, tunc incipiunt movere per impressiones suas ad illam formam, dummodo artifex coniungat activa passivis. Sol enim & homo generant hominem, nec tamen oportet, quod homo generans hominem, præsciat impressiones Solis: sed convenientibus principiis activis & passivis, cum habilitate materiæ, Sol disponit & movet ut cæteri Planetæ, secundum distantiam localem ad orbem, tum licet omni tempore posset incipere opus, unum tamen tempus habilius est altero. Quia dicit Hermes, in 2. lib. de septem. Quod hoc elementũ est humidum in vere & æstate, oportet ergo vt sumatur inter

istud

istud & illud sc. 15. dies post introitum Solis in Arietem usque ad introitum tauri. Hoc enim tempore amplius augmentabitur, & oportet distillare hunc lapidem, Sole existente in Ariete & Tauro: Hæc Hermes dixit. Sed Assiduus dicit, quod oportet poni lapidem istũ in vase suo carente sectione in hyeme, æstate, autumno, & vere, & omnib. anni diebus. Quia ut dicit Senior: Est semen mũdum, mundam habens benedictionem: ex potentissimo. n. masculo & fœmina generosa & castissima procreatur. Et huic semini nihil incongruum & commistum, & existit albissima materia auri & argenti, ex purissimo Mercurio & sulphure incombustibili. Ideo quilibet Planeta imprimit suam imaginem & impressionẽ singulariter, sicut & in fœtum humanũ donec perficitur. Sequitur: Hæc est perfectio coagulationis sine fallacia, & factus est Sol, id est Solaris minera, perfectis statibus. Principium eius ignis est, & in igne crevit, nec timet cinerem i.e. testam cineris. Est & fixus non fugitivus, iungitur in corpore, sc. metallico usque ad cor, id est in profundum, quia ex radice fixa, sc. ex Sole, qui est fons totius caloris, & Planetarum rector, proficiscitur. Sequitur, hic est filius vilis & carior, id est, hic filius sc. lapis, cuius mater est virgo & non concubuit, & est vilissimus & carissimus. Et dicitur filius vilis, quia nullius precii in oculis est omnis ignorantis, hæc fœmina est vilis, quia si diceretur ei hoc, opus, videretur esse falsum sibi. Senior: Et est carissimus, quia sine eo nõ operatur natura, sc. sine humido Lapis enim Philosophorum aqueus & humidus est, humor vero vilissimus, quia pedibus conculcatur, & est carissimus, quia principiũ est generationis naturarũ: & est ænigma sapientũ dictum istud. Præparatio ergo huius est difficilis, & occulta destruens, q̃ multos sapientes nudavit, nec est super eo lapide iter in opinionib. laborantium & operantiũ, quia dicit, infiniti sumunt radicem eius, & homines in vanum abierunt à radice huius scientiæ, & simile ei non possederunt, q; tamen nusquã currit in æstimationem eorum. Est itaque difficilis errantibus, & mirabilis, facilis, scientibus, modicus, levis, delectabilis & propinquus: Intelligit autem ipsum ingeniosus. Est & subtilis, ex hoc arbitrando: cum clarificati fuerint eius animi, ex libris relictis à græcis, quoniam nihil occultatur præter præparationẽ eius, quæ est difficilior omnib. Hoc est quod coruscat in Elixiri, quod hic de tinctura incipit à potentia, id est, à materia potenti, aptissima ad talem formam, & pervenit ad actum, id est, formam auri & argenti, ad quam fuit in potentia.

Inta-

In talem enim metalli speciem congelatur humor, cuius est fumus, & vapor: quia simile non generatur, nisi ex sibi simili per naturam. Deinde invehitur autor contra operarios vanos huius artis, ne radicem habentibus, nec præparationem ad minus, dicens: Omnis præparatio est bona illius rei, præter hanc præparationem occultam Philosophorum: Sed ipsi composuerunt prohibitionem eius in actu suo, quia ipsi semper præparant, & nunquam prosperantur. Quia ut dicit Morienes ad regem: Scito quod terra, aut lapis, aut ouum, aut sanguis, aut acetum, aut omnia huius, ut sulphur, arg. vivũ, auripigmentum, falsa, ad hoc magisterium inutilia, & malum exitum habentia, & homines sæpe hæc omnia terunt & coquunt, & à sua decoctione extrahunt, & extractum sepeliũt, & iuxta suam opinionem benefacere credunt. Et ut error eorum magis confirmetur, & ne desperent hoc quod quærunt, nequeunt, sed sperant invenire. Et de compositione librorum falsorum dicit Senior. Composuit enim librum suum, opinans quod intellexit illud occultum mysticum, & ipse nec scit nec intelligit literam unam de his quæ composuit in libro suo de libris Philosophorum remotus. Et si quæratur ab eo, ex ipsis respondet per similitudinem, & si comprobentur ei, defendit se per cavillationes & similitudines vanas. Sequitur: In te firmata, id est, in radice artis firma, præparatio eorum facta est ignota, quia non habent esse, & si habent radicem, non habent eius præparationem, propter hoc non cognoscunt. Omnis animus sequens concupiscentiam, id est opinionem suam vanam, fluit, id est fluctuat, & divagatur per diversas vias erroneas, ita quod vltimo dicant: Præparavimus eum, cum omni præparatione, nec adepti sumus, & cum scientia fecimus illum, & cum præparationibus suis sapienter operati sumus. Et propter hoc sunt stultis stultiores, quia præparant illud quod non habet tincturam in se, ex omni re quæ tendit in nihilum & infimum, & credunt se bene facere, & nihil acquirunt præter labores, & propter hoc sunt inflati in possibilitate artis, & excæcati sunt à veritate. Dixerunt antiqui sapientes: Hic autor deridet superbiam Alchimistarum Philosophorũ, operantium in reb. fœtidis. Dixerunt antiqui sapientes de tali operatione. Hircus est, id est superbus & olens fœtidior hirco, ex oleis capillorum, & stercorum, & menstruorum, & multorum talium fœtidorum combustibilium, laborant & non recognoscunt radices scientiæ, nec præparationes eius: vel sic, non recognoscunt homi-

homines quod decipiunt in ignominiam illius. Talis operator convenit, id est aptus est, apud considerantem, id est Philosophum, & videntem, id est Prophetam, de quo cum se intromittit scientiæ talis, magis convenit, id est, aptus est, ad arandum, id est ad pascendum cum camelis, id est conveniẽtior est rustico vel pastori, quam Philosophiæ huic, quæ tantum à Deo habet esse per inspirationem humilibus & iustis. Sequitur: Superbus enim scilicet ex eo hircus iste, quod dicitur sciens & tamen non est. Quibusdam enim magis operæ precium est videri sapiens esse, quam esse & non videri, ut dicitur in Elenchis; sic etiam iste superbit, quod creditur & dicitur esse sapiens & sciens, & quod omnis sciens novit quãtum erret in illo. Vulgus, id est operator vulgaris, habens oculos mentales, clausos, id est obnubilatos, dormit, id est somniat, quia imaginationes fantasticas & vanas habet in rebus vanis. Cuius scilicet vulgi barba, id est operis vas, cõvenit pueris, id est ludo puerorum. Dicitur enim in Seniore: Quod utilitas quam intendis non est nisi apud dominos barbæ, id est domorum. Et iterum dicit, quod genitum eorum est in barba, id est in domo dominorum: Vel potest esse alia derisio talis, quia antiquitus sapientes, in signum maturitatis, barbati incedebant, cuius barba, id est sapientia, convenit pueris, id est stultis. Vel potest esse sensus ex simili, quod illudunt homines tales falsidici; sicut pueri trahunt barbas dormientium illudentes eis. Sequitur: Si habuerint rem, id est radicem scientiæ, non inveniunt eius præparationem, & res artis non perficitur, nisi cum præparatione. Et hoc est quod quærunt, & omnis opinio eorum, præter illam, fallax est. Attraxerunt ignorantes in funiculis, id est per deceptiones, & demonstrationes suas vanas. Transmutant enim in apparentia Lunam in cuprum, & aurum in aliam speciem coloris fantasticam, & cum in ignem veniunt, revertuntur in formam Solis & Lunæ sicut prius fuerant, & ignorantes credunt quod fecerunt eis aurum & argentum. Aut amalgamata faciunt Solis & Lunæ cum Mercurio, & promittunt eis tingere Mercurium & coagulare in Solem & Lunam, & per limaturas auri & argenti, distillatores attrahunt, ignorãtes & decipientes. Sequitur, Ignorans serit coloquintidam, & sperat inde comedere mel, sed quando quod speravit non viderit, redit ad agnitionem suam, & extendit, id est magnificat & confortat errorem suum, & dicit hoc esse ex infortunio, Similiter isti de capillis & de urina, & illi de stercore, &

illi de ovis, & ventribus concharum, & sanguine, ea pro seminibus & radicibus auri & argenti seminant, in quibus nulla proportio est, nec potentia parua ad actum illorum, & reiterant operationes, insistentes diversis modis. & tamen nunquam proficiunt, dicentes hoc esse ex infortunio nostro, non ex materia rerum vanarum, nec operationib suis falsis. Templa, id est corpora Alchimistarum vulgarium, quæ videntur esse templum sapientiæ maioris, ornata, id est vestita indumentis, sicut locuti sunt de arte sulphuris & arsenici, & eorũ decoctionibus, & in pigmentis & urinis. Et si locuti fuerint de capitellis ovorum & stercorum, & capillorum, & consimilibus quib. maculantur, ut dicimus hirci sunt, qui cum fœtore montana conscendunt per devia. Sic isti philosophantur, componentes libros fœtidos, in quib. nulla est utilitas, nisi de perditione temporis & expensæ, de quibus superbiũt. Deinde inquisitive dicit autor, interrogando qua de re, id est ob quam causam, dictum est ab istis doctoribus, in multis, nunc in hoc nunc in illo labore, scilicet in testis capitum, id est in ossibus capitis, & carne, cerebro, capillis, & in ovis gallinarum, & scorpionum, & in utribus, & in testitudinibus conchilium, id est concharum, cum tamen veritas sit sine diversitate in una re, & una dispositione, & uno actu scilicet decoquendi. Unde Morienes ad regem. Hoc mysterium totum ex una re, & una via persistit, & unica dispositione perficitur, & autor respondet quæstioni, dicens: Nonne hoc est, ex paucitate æquitatis dictum ignorantium, & vituperatorum. Et reprobat eos per quandam quæstionem, & solutionem eius manifestam dicẽs: Si diceres, quod ovis peperit homines, aut grana tritici fructificabunt galbanos, aut palma portavit mala granati, aut volatilia cœli parturiunt pisces aquarum: Ipsi responderent, falsum dicis & dixisti. Deinde soluit dicens: Aut non generant res nisi similia, aut non fructificant res nisi fructus suos, nonne convertentur à sua ignorantia? Dixerunt quod pater auri & argenti, sit animal terræ & maris, vel homo, id est pars hominis, ut capilli, sanguis, menstruum, secundina.

Et quidam dixerunt in arboribus, id est plantis & herbis. Et quidam in lapidibus, ut arsenicis, & aliis mineralibus, alienati sunt a veritate scientiæ, ex his erroribus ex credulitate rerum incertarum, removerunt à se laudabilia nota, id est desiderata, scilicet stationem scientiæ, id est stabilem scientiam & mineram eius. Etenim res eius est manifesta, in oculis

viro-

virorum & mulierum rectis, de habentibus oculos iustos. Et quidam libri habent masculinos oculos, id est procaces & vagos, qui etiam cognoscuntur ex oculis perfectorum hominum. Sic & in libris & in intellectibus virorum & mulierum hanc scientiam scientium per Prophetas suos, quorum intellectum nullus illorum audet nec potest exponere. Manifesta est res quæ est vagæ mentis & instabilis intellectus super res vagas, non fixas, multi modus, cum tamen veritas artis sit sine diversitate. Probatio, quod sit sine diversitate, quia est res una. Vnde Senior dicit inferius de lapide artis. Aqua non conglutinatur, nisi cum simili sulphure sui, nec invenitur in re aliquid simile sulphuris sui, nisi in hoc, quod ex eo est, scilicet, sole, qui est ex humido albo aquoso. Et Hermes: Non convenit rei, id est aquæ, nisi quod propinquius est ei ex natura sua. Et generaliter nulla proles est similis ei, ex quo non est, humiditas autẽ est ei similis ex natura sua & est ex dominio Lunæ: Pinguedo autẽ est ex dominio Solis. Et subdit Senior: Lapis ergo sapientum ex seipso & in seipso perficitur. Est. n. arbor, cuius rami & folia, & flores & fructus, sunt ex ea, & per eam, & ad eam, & ipsa est tota, vel totum & non aliud. Et subdit: Et similiter dico vobis, quod unumquodq; aliud non generat ex se, nisi cum eo, quod ex eo est, & specie sua, quod est homogeneum ipsius. Similiter Adam & Eva, & omnium hominũ genus. Ergo omnis res convenit cum suo simili & propinquo, secundum speciem suam, & similiter carnes ex carnibus generantur, & tinctura metallorum in metallis. Et subdit: Incipe ergo in nomine domini nostri Iesu Christi, & cognosce naturam eius. Est enim à radice suæ materię, quod est in eodem, & de eodẽ, nec ingreditur aliud super eo. Et est radix eius, i.e. Mercurius. Similiter Mercurius est ab eo, & hoc est de quo extrahitur, & est in eo, & ex eo, & per eum. Omnia ista significãt lapidem suum, qui unus est, id est, singularis, & non potest esse quin verba reperantur frequenter eadem, propter expositionem, declarationem & testimonium philosophorum.

Ecce, quam lucide dicunt philosophi, & ignorantes, oblique ad illud intendunt oculos mentis. Et Geber dicit: Necesse est artificem constantis esse voluntatis, & non modo hoc, modo id, attentare præsumat, quia in rerum multitudine ars nostra non perficitur.

Est enim lapis unus, medicina una, in quo magisterium totum consistit, cui non addimus rem extraneam aliquã, nec minuimus, nisi quod in præparatione superflua, i.e. frigidum & hu-

& humidum removemus, quæ denigrant opus & destruunt. Sapientes doctrinam plene tradiderūt, pro posse suo demonstrantes, sed stulti non intelligunt.

Sequitur: Per Deum, si consideraveris stellas, id est, planetas erraticos, id est, metallorum corpora, non est inter nos, scilicet, philosophos, differentia, id est, diversitas, in hoc quod opinantur, quia ex his metallis, & per hoc præparant lapidē suum in quibus est Mercurius, & sulphur fixum incombustibile, per naturam rectificatam. Et propter hoc præparatio nostra surgit per seras, & claves aperientes seraturas, id est, problemata obscurata. Per Deum si porrecta fuerit ad eam, scilicet, præparationem sapientum, palma, id est, manualis operatio, non revertetur ad eundem vacua, sed locupletata, thesauro incomparabili, tamen pro se in mundo, id est, hominibus mundanis, scilicet absque vera præparatione, per aspectum, id est, intellectum vituperatum, & assignationem erroneam fit, manus revertetur prorsus vacua.

Et præparatio ignorantum continuans artem, annihilat occupatum in eo, nec scit, nec fit proventio artis, nec claves, neque seras, id est, problema sapientum, neque etiam scit, quod coagulans mittat tincturam, neque pervenit ad proventum: Est ista nostra præparatio sapientum, est largi muneris, habens labores solutionis. Et quicquid figitur ex duobus, id est, ex humiditate metallica duorum luminarium, sine alio extraneo ab iisdem fixatur, seu fit existens, suo scilicet genere. Vnde Hermes: Tres facies in uno vidi patre, & bene dixit, quod ex uno sunt, licet habeant partes elementales, ut aquam & terram, ignem & aërem, quæ tamen omnia ita sunt vehementissime complexionata, quod minimum elementi unius, est cum minimo elementi alterius, quod per nullum artificium possent separari, propter compositiones tam fortes ipsorum, Vnde subdit autor: Pars in scientia absque partibus, id est, sine diversitate, & factum est totum totius, id est, unum unius, quia totum est ex eo, & non ex alio. Sicut sartor ex ipso panno, partes format diversas, ut plicas & manicas, girones & thorale, quorum ipsa principalis materia est pannus: & textor cum iisdem filis pannum componit. de quibus est stamen; Sic & hoc magisterium est unum per se, nec alio indiget, ut dicitur in Moriene ibidem. Sequitur: Oculi scilicet intellectuales, accipiantur à figuris Senioris, cum scientiam respicias ad radices, cum ramis separatam, duplicata coniunctione & ligatura duarum avium, in

causa

causa qualiter prohibetur vna per aliam ab ascensu. Et vna est sine plumis, propter ponderositatem, scilicet terræ, sed aqua habet plumas. Et vtrumque est Sulphur, & retinaculum alterius, & sunt duo argenta viua. Et subdit. Hoc est suphur rubeum, scilicet aqua, quæ non habet in actu suo finem, quia tingit in infinitum, & nomina & cognomina, id est, pluralitas nominũ in hac arte, excœcauerunt videntes in libris suis, vnde examinauerunt scientias erroris, excœcati multitudine nominum, hoc scilicet sulphur nostrum, vel hæc aqua nostra, est tinctum, & tingens hoc, scilicet sulphur est, quod super quolibet igne est durans, scilicet, seminum arboris, oliuarum & aliarum quando vicinatur igni bestiarum continuò duranti est venenum, id est Icur corporum. Omne venenum est in eo, id est, omnis medicina lætans, id est, omnem morbũ corporum & hominum & metallorum corrigens. Et factum est hoc sulphur velut Lunare, habens splendorem, scilicet solarem. Abscissæ sunt ab eo, scilicet sulphure cæteræ pennæ & alæ, id est, spiritus, & spiritus esse est manens, & non recedens, id est fixum. Ad superiora enim anima eius volat propter similitudinem suam, id est, humiditatem metallinam, conformem & vnigeneam sulphuri rubro. Tunc lucerna fixa cum habente scilicet alas, & cum lucerna Lunari, ascendit in statum, id est in terminum. Ascendit ab eo anima eius, & exaltatur in cœlum, id est, ad spiritum, & fit Sol oriens, id est, rubeus, in luna crescente in naturam solarem. Et tunc lucerna duorum luminum, id est, aqua vitæ, ad ipsum, vnde orta fuerat, reuertetur, scilicet, in terram, & vilescit, & humiliatur & putrescit, & figitur amanti eum, id est, sulphur terreũ. Dispensa ergo duo luminaria, quæ aqua ex duobus corporibus & naturis est, vel sic, dispensa duo luminaria scilicet, Solem & Lunam, & vtraque litera est bona, sed secunda est melior.

Et facta est illa aqua vna, habens in se duo lumina: sicut videmus Solem cum duobus radiis in figura significantem cõiunctionem duorum luminarium radiantium super cinere mortuo, & pluentes, & reuiuiscit quod fuerat morti deditum, sicut post magnam inopiam, quando mortuus est, id est, depauperatus resurgit.

Huius consimile dixit alter: Si nudus ascendero in cælum, & vestitus veniam in terram, complebo omnem mineram, Hæc est soror, & hic est frater, id est, masculus & fœmina sunt vnius generis. Indurauerunt aquam, & desponsauerunt ma-

masculum & fœminam in qua, & totum in terra, & tamen subtilitate præparationis, id est, igne æquali, lento, non excedente calorem cœlestem, fixerunt eos. Sed postquam facta est conceptio volare fecerunt, scilicet genitum, & fuerunt in domibus montium, scilicet, animæ parentum; significat crescentem Lunam, crescente luminari maiori. Et duas aues, significat ex eo, id est, duos spiritus, vel duas animas duorum luminarium, ex ære. Vt enim Morienes dicit: Opus hoc assimilatur creationi hominis, quia primo est coitus, deinde conceptio, deinde imprægnatio, postea ortus, vltimo nutritio.

Et inter alia quoque Marcus dicit: Concipiunt in balneis, significat calorem lentum & humidum balneorum, in quibus sudat lapis in principio dissolutionis suæ paulatim, atque pariunt in aere, significat superiorum thalamum scilicet alembici, quia generatio huius tincturæ est in aere alembici, superiori, & gradiuntur super mare, & manent in montibus & sepulchris suis. Et subdit idem: Et proiicient semen super marmore simulachrorum, & in aqua sibi simili Deifica, & veniunt corui volantes, & cadunt super illud simulachrum: intendit nigredinem, quæ est flos æris aureus per coruos. Deinde volabunt super cacumina montium, ad quæ nemo potest ascendere, id est, ad superiorem partem alembici conclusam vndique & dealbabuntur ibidem Respice præparationem primam eius, & cogita hanc, quæ est spiritum extractio omnium de corpore, & ipsorum mundificatio in aqua sua. Et respice Solem, & Soles duos, id est, Solem cum vno radio & cum duobus radiis. Et hæc est vltima præparatio, scilicet, spirituum cum corpore suo, cum contritione & assatione multipliciter iteratis, donec videas illa, quæ quæris in ea. Et dicit quod secunda & vltima præparatio est ex tribus sc. salsaturis vel terris, sc. terra foliorum, terra margaritarum, & tertia terra auri, vel ex tribus, id est ex trinitate lapidis. Et sunt tres compositiones rubei lapidis habentis splendorem. Glossa: Gratianus dicit, quatuor sunt elementa, & triplex elementatum minerale. In terra tamen vegetabile, partim in terra secundum radicem, partim super terram secundum herbam: Et animale omnino super terram gradiēs. Secundum Morienem, terræ sunt tres tertiæ huius artis, Prima est aquæ vitæ præparatio post corporis putrefactionem: Secunda tertia est secunda dealbatio: Tertia, tertia est animę cum corpore coniunctio. Vel secundum Seniorem tres sunt

terræ,

terræ, scilicet, foliorum, margaritarum & auri. Quatuor sunt elementa, quia calidum, frigidum, humidum & siccum sunt in terra, & quinta essentia, nec calida, nec frigida, nec humida, nec sicca, sed medium horum. Et hoc iam prius expositum est de numero principiorum artis. Quidam enim in vno, quidam in duobus, quidam in tribus, quidam in quatuor, quidam in quinque dicunt & omnes bene dicunt. Hæc a. omnino non impelluntur, sed sponte sibi congaudent, quia sunt homogenea, vnde naturæ natura congaudet, natura naturam continet, & natura naturam vincit. Tertia est ex duobus corporibus principalib. & aqua triplex, aeris, & ignis, & aquæ natura, & omnia vnum, quia sunt ex vno, & Sol simplex, & Soles duo, id est cum radiis duobus contriti, in terra non vltra ascendunt, sed figuntur in ea. Triplex ex anima habens proiectionem tingentem, scilicet, anima Solaris, & anima Lunaris, & tinctura sulphuris, albi, humidi, & sunt vnum de eodem, virtus superioris, scilicet, aquæ vitæ, id est, tincturæ, & virtus inferioris, scil. terræ, sunt simul similatæ naturæ, quia eadem generatione generantur & corrumpuntur. Eorum autem corruptio, est ipsorum putrefactio, quæ totam generans naturam in melius disponit: Quia vt dicit Morienes ad rem: Quod tota fortitudo huius magisterii, non est nisi post putredinem, quia nunquam fuit aliquod animatum, aut natiuitate editum nisi post putrefactionem: Si enim putridum non fuerit non fundetur, neque solvetur, & & si solutum non fuerit, ad nihilum reuertetur. Sequitur, dixit Hermes: Corona factum est residuum, id est, reliquiæ huius aquæ divinæ, quæ non prætermittit rem, id est, terram, tatam & fixam, in qua sunt tenebræ, id est, nigredo.

Secunda in secundo opere, scilicet, per residuum huius aquæ imbibendæ, summe dealbabitur, & hoc est, quod dicit, scilicet viuificat eam, scilicet, terram, occidens, id est, humor pluuiæ, & viuificat duo tertia terræ, scilicet album & rubeũ, & tertium tertiæ combustum. Notat tria tertia terræ viuificandæ scilicet terram foliorum, & teram margaritarum, & terram auri. Et prima tertia est combustum quia flores tincturæ, animæ sunt extractæ, cum illa aqua purà congregata est in illa terra, vt dicit Anaxagoras in libro quarto, quia spissum omnium elementorum coagulatur in terra: Sicut vides imaginem eius depictam in Sole, cum duobus radiis Planetæ super terram. Id vero, quod remansit de tinctura in terra congregata, non est in aperto, id est, non apparet eo

modo, ficut ante præparationem fuit, ſcilicet, vt non videamus in manibus puerorum de cætero, ſed eſt theſaurus inappreciabilis ſapientum. Quia vt dicit Socrates: Diſpoſitio operis eſt ludus puerorum, ſcilicet, ante præparationem: In præparatione autem, ocium & opus mulierum, ſcil. coquere. Vnde quidam philoſophus dicit, quod hunc lapidem pueri portant in manibus quorum eſt ſilentium poſt clamores. Et in his dictis philoſophorum, eſt ſera, & ſera infra ſeram aptata, id eſt, obſcuritas obſcuratur obſcuritate, quia typus & figura in tropo, clauis eius & vna ex eis, quia vna via, vna diſpoſitio, vna actio. Deinde ponit in carmine ſuo in fine pondus primum. Scito fili. radices ſunt non minus quam tres, i. e. tertia dimidia Luna, cum eo ſcil. Sole, ad illud, id eſt, humidum aqueũ, hoc proiicitur ignorando, id eſt, occultando, quod in eo lapide eſt, ex operibus, quia nihil occultauerunt, niſi præparationem eius. Vnde ignorando nõ ſumitur actiue, quia magiſter tenetur ſcire operationem, ſcil. paſſiue, id eſt, non notifico aliis indignis. Scit enim Deus protector homiuis, cui vult inſpirare, & à quo vult celare. Comparate igitur figuras expoſitioni: quia nõ habemus imaginem præter picturam tabulæ Senioris, & videbit hoc habens conſiderationem, & diſcretionem clarius, quam Solem radiantem, cum iuſtitia, non cum iniuſtitia, in diſputatione.

Nota, quod dicit Morienes ad Regem in dialogo ſuo: Si ſapientes, qui poſt antiquos philoſophos & prophetas fuerunt, ſuas expoſitiones, de qualitate vaſis in quo conficerent, non inveniſſent, poſteri nunquam ad huius miniſterii perfectionem perveniſſent. Igitur de qualitate vaſis tuæ commenda memoriæ: Gratianus dicit; In primo gradu expediunt vaſa metallica, in ſecundo gradu vitrea, in tertio teſtea, id eſt, in primo opere fit vas metallicum, coagulatione vitreum, in fixione teſteum. Forma autem omnium fit ſphærica inferius ad medium dimidiæ Lunæ, & altum ſecundum quantitatem materiæ. Antiquorum tamen quidam in vitreis vaſis perfecerunt, ſed talia vitrea non ſunt apud nos, niſi ſi conſimilia inveniantur. Quidam antiquorum in teſteo vaſe totum terminauerunt opus: Vt Zenon: Debet enim eſſe vas lapideum molare, forte, non poroſum, bene decoctum, quale habent vitrearii, in quibus liqueſcunt vitra. Hoc enim vas quod eis durat ſex hebdomadas, bene durat in arte ſex annos; quia ars non habet calorem exceſſiuum, ſpiritualem autem glebam habet, quæ non liqueſcit in igne ſicut

eut communis glutifigulorum gleba, sed resistit igni, fortis existens compositionis, & densum non porosum, nec potest ex altero quolibet lapide vas artis fieri, quia alter lapis non maneret in igne, sed scinderetur paucis exceptis. Ergo debet esse ex lapide cocto. Sic autem fiat tale vas. Accipiatur gleba dicta, & exsiccetur, deinde conteratur, & eiiciantur aqua & lapides, & terra aliena, & quicquid est alterius naturæ in ipsis, vel ab ipsis. Deinde pars fere media crementer igne, vt lapidescat, quam contere molendo subtiliter, & cribrando, & cum isto molito conficias glebam loco arenæ, & bene commisce quoad sit salis tenax, & de isto fac vas, & decoquatur in igne, & deuitreari permittas intus vitro forti quod non scindatur, nec debet deuitreari vitro plumbi, sed cineris, & fiat sibi coopertorium eiusdem generis sine spiraculo. Est enim vas, quod nec est cucurbita nec alembicus. Verum vas ex duobus lapidibus vnius generis, vt Calid dicit filius Iesidis.

Nota, quod nullum metallum expedit pro vase nostro, nisi ferrum limpidum bene digestum, nullum enim aliud duraret. Aqua etenim nostra ferro non commiscetur. Vnde Rasis in libro luminem dicit: Si in ferro exaltatum fuerit, salutem confert. Et prius dixit, quod non potest excogitari compensius instrumentum dicens: Potissimam autem ad destillandum administratio, & inter cætera compendiosius vas ferrum exigit, & ex limpidissima factum materia, & in hoc vitrum præcellens, quod frangi non potest. Et potest certo breviter terminaretur primum opus in hoc vase, quia supra lampidis ignem cito absolveretur putrefactio, & corporis solutio.

Et sicut dictum est apud expertos, vnum solum vas requiritur. Sed apud inquirentes, plura & singulariter præparantur, & vnum in reliquo vase experitur & examinatur, sed tunc nota: non debent esse eiusdem spissitudinis, & tantum in vno de materia, quantum in alio, & ponatur vt ignis ęqualiter agat in ea ipsa, & sit æqualis expositionis in furno, vt quatuor digitis aut paulo plus excedant, & intus æqualiter pendeant, vt ignis æqualiter eis deseruiat lumen. Si autem sit vas vitreum, locetur æqualiter vnum sicut alterum ex gleba priori & limo. Fornacem facias de gleba communi luti figulorum, communiter facta in spissitudine trium digitorum, & altitudine vlnæ capitalis, & latitudine palmæ bonæ, ita quod ignis flmma sua, non tangat fundum vasis, & quod

libere deferat calorem æqualiter ad omnes partes. Habeant etiam respiracula trium vel quatuor foraminum. Sit a furnus æqualiter elatus, & in summo suppone ei rotam factam de bona gleba, in spissitudine duorum digitorum, vel amplius paulo, quæ rota habeat in medio foramen vnum vel duo. Et nota, quod non totum simul ponatur in præparatione, sicut apud expertos, scilicet parte experiatur, quod in toto errare non contingat, vel duo in quibus pendeant vasa tua. Et bona cautela est, quod non augeas ignis gradus duplo priore, sicut docet Nodanus, sed in medietate, vt scilicet in primo gradu sit libra, in secundo gradu sit libra & dimidia, &c. Per lentum enim ignem non errabis, sed per excessionem corrumperes, licet prolixiori tempore coquitur lento quam acuto. Tolerabilius est autem sub moderatione prorogare, quã sub excessu irreuocabiliter peccare. Nota etiam, cum quibus partibus aceti, citius soluitur Rebis in aquam, sed prolixius exciccatur & figitur. Et hic communis est modus, & doctrina philosophorum. Experti vero superfuderunt aquam vt superemineret tribus digitis, secundum, quod eis videbatur bonum. Si vero septem partes, aut circa sumantur pauciores, sed tardius soluitur corpus æris. Plus enim agunt novem partes, quam sex vel septem, sed citius exficcantur pauciora quam plura, & citius figuntur. Et quicquid potest virtus in vno opere, hoc potest duplex, virtus modico tempore secundum Philosophum, dummodo sit æqualis comparatio proportionis agentis ad passum. Ad eius perfectionem producendam, vnum est quod legitur verius 21. alius 61. dies habet, dies pro solutione, pro ducatu primo 13. dies, pro complemento 40. dies, secundum quod natura & ignis te docebunt. Sequere naturam eius, secundum signa & claues traditas, & errare non permittent. Scit enim pugnam aquæ & ignis, prolixitatem coquendi, vt dicit Assiduus, donec visui patefiat, ita quod ipsius operis imitatio te doceat operari. Est enim rectissima norma & formula huius artis. Sumatur ergo lapis humidus & albus, bene fermentatus, & cum vna tertia de novem abluatur, & putrefiat paulatim & paulatim, pars post partem, donec dealbetur in 150 diebus id est, 21. diebus vnius nominis, & hoc secundum Seniorem. Dicit enim primum opus luminare est abluere, dealbare, & putrefacere 150. diebus, & hæc est dealbatio totius, fuga tenebrarum ab ea. Et forte apparebit albedo in 70. diebus, id est, 10. hebdomadis & duobus diebus, vel in 4. hebdo-

hebdomadis vniuersaliter. Sed subdit: Nec approbatur apud eos hoc, sed primum est melius, quia significat temperantiam & bonitatem ignis. Secundum autem, & tertium intentionem ignis, & corruptionem operis. Nota, idem vult scilicet Morienes, quod albedo quæ est primum opus & fundamentum rubedinis in 21. die peragatur & duobus diebus. Vltimo subtus & supra fortem ignem dando, & similiter erunt 23. dies, sicut Senior dicit. Et docet Morienes, cum 4. parte imbibere, in prima expositione, donec ad octauam partem tincturæ redigantur, id est in tertium. Item dicit Antonius in Turba: Extinguite caloris tertiam partem, id est 8. & de aceto si fuerint 24. est eiusdem aceti, & cum quarta parte per tres dies assare præcipit. Et 7. erunt assationes, & iterum vlterius cum quarta parte, donec album & fixum fiat, per duos dies subtus & supra administrando ignem. Isti igitur duo concordant in opere. Eadem est intentio Rasis, 7. assat, & iterum assat & humectat, donec candidum fiat, & ignem nō fugiat, & tunc cum aqua sua dissoluit, & coagulat & tingit. Et dicit in triduo scilicet vnam fieri distillationem, & coctionem rectissimam & perfectam. Et subdit, Quamuis triduo conterere mandamus, dies aut pars diei sufficit: & in operis, cum tinctura completa est, dicitur numerum dierum inhumationis compleuisse, tamen 21. dierum spatium & transmutatio coctionem exsoluit promissam. Et iste tertius philosophus cum prædictis concordat. Et nota si vna tertia in tot diebus completur, duæ tertiæ residuæ in duplici tempore complebuntur, & in 42. diebus. Et hoc dicit Mundus & Antonius & Zenon & plures Philosophi, ita quod in octavo die totū terminatur opus, quia decoctio 21. die, vt dicit Hermes & multi alii, & dealbatur terra in aliis viginti diebus & vno. Et in allegoriis; Anima decoquitur 40. diebus: sicut in vulua sperma moratur, & ita resurget propositum. Et eadem via est ad rubeum, sicut ad album, nisi prius dealbetur complete & fixe. Quæ dealbatio est fundamentum secundi operis, & primum opus est extractio tincturarum, deseruit istis duobus operibus, quæ sunt vnum opus, & si non esset fixum post albedinem, iteretur decoctio, donec sic contingat in igne fortiori, quia quod fixum fuerit, fixum redibit. Et quanquam isti periti Philosophi breviores aliis, posuerunt terminum dealbandi: tamen communiter Philosophi in turba 40. diebus iusserunt regi vtrunque opus. Mundus scilicet docet primo 40. dieb. regere, & quādo tota aqua est imbibita, iterū do-

cet 40. diebus spiritum incorporari, & cum corpore spirituali. Idem docet Pantophilus 40. diebus dealbare. Et Theophilus dicit. quod vorax sapientum æs liquefacit, & velut in aquam fluxibilem vertit, eo quod oportet nos eos in tenues laminas producere. Deinde cum veneno coquere ad 7. in duobus 7. ad 7, id est per 21. dies, dicitur in ænigmatibus Turbæ. Et quia nigredo prima, secundum Pantophilum in Turba, nisi 40. diebus durat, subiunxit Theophilus. Et in sua aqua coquite 42. diebus, deinde aperite vas, & invenietis æs in argentum vivum versum. Dividentes igitur hanc aquam in duo æqualia, alteram partem coquite 40. diebus, donec fiat flos candidus, vt flos salis in suo splendore & coruscatione: & iterum docet aliam partem coquere, donec crocus fiat, & donec decoctione & aqua conuertatur, & fiat simile quiddam syrupo granatorum. Similiter Belus dicit, maiorem propinquitatem esse inter æs & aquam, quam inter magnetem & ferrum, & iubet posteros coquere arg. vivum quod est vis masculi cum corpore, done liquefiat vt aqua fluxibilis & aquam docet dividere in duas partes, quarum prima medietate ad liquefaciendum & coquendum vtitur: Secunda vero medietate, ad mundandum combustum, & suum socium, quæ vnum factæ sunt imbibere septies, donec ab omni coinquinatione mundentur, & fiat terra. Et subdit: Scitote quod 40. diebus ipsum totum in terram vertitur. Similiter Victimerus dicit: Aquam diuide in duas partes, quarum altera parte æs oportet comburere: Illud enim æs immissum in illam aquam, fermentum dicitur auri. Tunc oportet vas reliqua aqua septies imbibere, vsque bibat totam aquam, ac cum toto humore desiccato in terram vertatur aridam. Deinde in accenso ponantur igne, 40. diebus, quousque putrefiant, eiusque colores appareant. Idem dicit Bonellus: Aquam diuide in duas partes, quarum altera parte corpus comburite, id est dealbate secundum Lucam in Turba, qui dicit, comburere est dealbare: Altera vero parte putrefacite. Scitote quod totum regimen non est nisi in aqua. Accipe ergo æs nostrum, & cum prima parte suam imponite vasi, & coquite 41. diebus, & ab omni immundicia mundate, & coquite, donec finiantur dies eius, & lapis fiet humore carens. Deinde coquite, donec non restet nisi fex. Deinde munda abluite aqua septies, aqua finita, dimittite ipsum putrefieri in suo vase, donec desiderabiliter vobis appareat propositum, & cavete ne ab aquis ipsum separare
faciatis

faciatis, ne inficiarur & pereat quod in vase est. Et ante hæc omnia, circa principium huius capituli dicit Bonellus: Omnia decoquite lento igne, donec omnia quæ in vase sunt aqua fiant. Namque calore ei adveniente, Dei natu aqua fient. Videntes itaque nigredinem illam in minerali aqua, scitote corpus liquefactum esse iam, tunc suo vasi imponite, & 40. dieb. coquite, usque aceti & mellis bibat humores. Et quidam detegunt ipsum in quolibet 7. dierum, vel 10. noctib. transactis in quibus mera videtur aqua, usque in 40. dierum perfectionem. Tunc enim bibit amoris decoctionem. Iterum abluite ipsum & private nigredine usque terra fiat & humor pereat, & lapis tactu siccus existat. Item Ephistus ait: Iubeo, quod dealbatio non fit nisi decoctione Etheliæ, terendo & imbibendo æs frequentissime tractando, non autem simul fundite aquam ne Ixsir submergatur. Arescente igitur humore, & in pulverem verso, 40. diebus ipsum dimittite, donec appareant colores à Philosophis descripti. Et Pandulphus iubet coquere, donec totum nigrum fiat, quæ nigredo quadraginta durat diebus, deinde in alumine fixo, & croco docet imbibere quadraginta diebus, donec tertia pars consumatur. Item Athanius 42. diebus iubet, & iterum à decima die Septembris, usque ad decimam diem Libræ, dicit opus secundum fieri. Senior vero vult, quod albedo resolvi incipiat ultra 150. diebus, Et similiter Rasis. Morienes vero primo docet 21. diebus fieri dealbationem completam, dicit, O rex, si in eo album firmatum conspexeris, si totum tuum regnum & homines vendidisses, opus hoc non compensares.

Rasis in libro luminum, dicit de operis regimine: sic tandem assate alternatim, & adaquare convenit, ut nec fugiat ignem nec fumum emittat. Et post pauca sic tradit regimen, dicit inhumationem 21. diebus continuis absolvi, unde & si 21. dies expendit, prius & posterius eosdem impendere oportebit. Sicut dicit Rasis in libro luminum: Artifici summe videtur necessarium, scrutari, æstimare, diligere nec in his aliquid dispendii impendere te pigebit. Cui autem hæc tria deficiunt, nec librorum deliciis ditari merebitur. Vnde scrutationibus, duobus modis didici operis fieri complementum, primo modo in vitreo vase, sine manuum contritione, sicut in primo & ultimo, ita & in meo, operis ignis & aquæ ministerio tantum. Sicut seipsum dissoluit, ita copulat seipsum, albescit & rubore decorit, croceum facit, & nigrum seipsum desponsat, & à seipso aconcipit, quousque finem

operis

operis acceleret. Quia in ænigmatibus dicitur, lapis proprio iaculo interficit seipsum, macerat & desponsat seipsum, & rubificat seipsum, soluit & coagulat seipsum, figit & imbibit seipsum, & anima præparat corpus, & corpus animam, nec prius ut dixit mihi eruditor meus, videbis albedinem, donec totum coagulatum fuerit corpus, seipsum imbibendo, nec aquam ab ipso separando, nec tertiam nec mediam eius partem cum non fiat hæc dispositio manib. humanis, ut dicit Morienes: Sed ignis & aqua ubi sufficiunt, & isti habent registrum, ut quando albedo apparuerit, procedant in 6. gradibus ignis, sicut à Philosophis est descriptum, & hanc viam probant sequentes. Primo Morienes dixit, Rex Kalid, cum hæc dispositio non fiat manib. hominum, quæ est ista dispositio, qua totum perficitur magisterium? Respondet magister ei, quod hæc dispositio est naturarum mutatio, calidi cum frigido, & humidi cum sicco mirabilis connexio. Iuxta quod ait sapiens, quod Azoth & ignis latonem abluunt atque mundificant, & eius obscuritas penitus ab eo aufertur. Quia si recte ignis modum disposueris Azoth & ignis in hac dispositione tibi sufficiunt ad albedinem latonis & eius perfectionem. Et hæc dispositio est aquæ è terra extractio, & ipsius aquæ super terram dimissio, donec ipsa terra computrescat. Et hæc aqua cum terra putrescit & mundatur, qua mundata totum magisterium Dei auxilio dirigitur. Quia tunc caret fœtore & obscuritate, & omni humiditate alba candida, & potens est recipere tincturam. Item Gratianus: Non enim possumus propriis manibus operari in Mercurium, sed cum 10. speciebus, quas manus nostras appellamus in hoc opere nostro, id est 9 partes aquæ & decimam terræ. Itẽ Theophilus in Turba: Accipe magnesiam albam, & argento vivo masculo mixtam convertite coquendo in igne, & non manibus, quousq; tenuis fiat aqua. Quia Ixsir seipsum conterit, donec decoctione & aqua conteratur, & fiat syrupo Granatorum similis. Iste tamen Philosophus vult quod aqua dividatur in duas partes, cum una dealbari, & altera rubificari, & forte notat duo opera, album & rubrum: Quia quandiu album est durat frigiditas & humor. Et ut Belus dicit, quod tripliciter mediante aqua mundatur corpus ab omni inquinamento & diruitur, & fit terra. dicens: Et scitote, quod 40. diebus ipsum totum vertitur in terram. Vnde & subdit; Coquendo ipsum liquefacite, donec fiat aqua, deinde aquã ter abluite, donec fiat ut nummus liquefactus, deinde coquite

donec

donec coaguletur, & fiat stanno similis, coquite interum ipsum, & residua aqua imbibite, donec propositum inveniatis. Qui eodem modo dicunt aquam dividere, id est materiam, in duo opera sc. album & rubeum, est sophisma sapientum, & non verbum manifestum. Item Locustes dicit: Aquam dividite in duas partes, quarum altera liquefactum est plumbum ut aqua, & coquite donec desiccetur & fiat terra: Deinde terite aqua adservata, donec rubeum induat colorē. Sed subdit, arg. vivum volentes congelare, cum suo mystico corpore, Deinde coquite, donec utrunque fiat aqua permanens, deinde coquite illam aquam donec cōgeletur. Hæc autem aqua cum compari sibi desiccatur, eo quod invenietis tunc argentū vivum, iam coagulatū à seipso, ac suo vasi imponite, & coquite ipsum, donec cōteratur, & donec fiat crocus colori aureo similis. Et secundū Gregoriū; Post splendorē corruscantis regitur, usq; rubeus fiat, sic autē videntes, coquite usq; fiat aurū. Deinde iterate, & fiat aurū tyrii coloris. Et Baxon; Coquite donec fiat niger, deinde albus, deinde rubeus. Et Zimeon dicens quomodo corpora in nō corpora vertantur, dicit: Ethelia conteratur quousq; pulvis fiat. Scitote quod nō fit pulvis, nisi continua & fortissima decoctione, & contritione in igne, & nō manibus, cū imbibitione & putrefactione & solutione & expositione & solutione Etheliæ. Itē Assatos Philosophus: Nisi similetis res in initio coquendi, absq; manuū contritione, donec aqua fiant, non opus invenistis. Sed isti plures aut omnes volunt pluries imbibere aut dividere aquā. Et dicent quod non simul conteritur, sed successione aqua & igne, non manibus. Et Bonellus dicit: Manuum autē contritione vere inargent, cavete tamen ne ab aquis separari faciatis, ne ad vos venena perveniant, & ea quæ in eo sunt pereant. Ephistus autem contrariū dicit, quia dicit: Iubeo autem non simul fundere, ne Ixsir submergatur; verū paulatim infundite, & conterite, & desiccate, & multoties facite, donec finiatur aqua & arescat. Deinde 40. diebus dimittite, donec varios emittat colores: Dixit ad hoc qui non simul funditur, id est, coquitur atq; conteritur, sed successive. Quia secundū Rasin, fundere, mundare, manare, adaquare, coquere, abluere, idem est. Item Baxon: Heu vobis, intelligite dicta Philosophi & qualiter op⁹ divisit, cōmiscere, coquere, similare, assare, calefacere, dealbare, terere, adaquare Ethelia, rubiginē facere, & tingere: hęc igitur plura sunt nomina, quarū rerū tamen unū est, quia una aqua viva, & una decoctio

est; sicut

est; sicut dicit Assiduns. Et statim cum videtur unam actionem continuam prætendere, &c. subdit: Et si scirent Philosophi, quod una contritione, & una assatione, sive decoctione sufficeret, non tantum dicta eorum iterassent. Et ideo fecerunt, ut teratur compositum & coquatur iugiter, & monuerunt ne vos illius tædeat. Et statim immediate subiungit, ad primam intentionem intendens, cum quibus dictis vos obscuraverunt, mihi autem sufficit, dicere simile. Ecce quod pro sophismate & obscuritate habet divisionem illam, & tamen subiungit, præcipiens multipliciter coqui, & ne tædeat decoctiones reiterare. Morienes enim vult, quod continuetur, & æqualis fiat ignis, ne maximum sequatur damnum. Et subdit, quod vas suo fornaci immobiliter adhæreat, donec totum tempus, frigidæ actionis auri compleatur. Sed tamen cum quarta parte rei mortificare, & irrigare, cavendo ne flamma vas attingat, nam omnia in damnum verterentur. Et tamen hoc divisim imbibere, & apponere aquam terræ, & non omnia simul. Et idem: Et forte hæc simul parare est apud expertos. Quia dicit Gratianus: Nota si præparentur omnia simul, bonum est apud expertos, attamen maior experientia quærentibus, ut cum singula singulariter præparentur, & examinentur unum in reliquo. Subiungit enim quod in dissolutione omni, fit incorporatio dissoluti, vel dissolventis, & ibi potest fieri spiritus corpus, & corpus spiritus. Et ipse Gratianus singulariter præparat, dicens Mercurius in omni sua dispositione fit Ixsir, id est Mercurius fusibilis, tingens, non fixus, in Leone fit Ixir, id est Mercurius præparatus, & separatus, & tingens, tinctura fixa, pro quantitate sua sed non ad plenum: cum fermento inceratus fit Elixir, id est Mercurius inceratus, tingens & mutans, inseperabiliter, & in infitum, & ultra modum: ita quod principium attestatur supra suum finem, quod est calcina, dissolve, coagula, Mercurinm incera: Xir dicitur quælibet medicina, stringens Mercurium Alchimice præparata super ipsum. Extrahe ergo oleum de terra primum, & dissolve in eo medicinam stringentem, & coagulantem, id est terram, & iterum sublima per alembicum, & calcina, & manet expressa calcinatio, & dissolve, & distilla, & coagula, & incera oleo suo, & proiice super Mercurium fermentatum illud Xir, & est Ixsir aptum ad faciendum Elixir. Et scias pro certo quod corpus sic dissolvitur salsedine mediante ratione metallinæ humiditatis, quia nisi corpus suum à quo extrahitur introibit &c. Postea

Poſtea idem dicit Mercurius capiatur, & ponatur in cuſtodiam inter adurens & aduſtum, & committatut Soli Lunæque, quæ ſunt fontes frigoris & caloris, & terra noſtra profert germen candoris & ruboris fixum & fuſibile. Quia ibi exponit, dicens de præparatione fermenti. Nota, Mercurium ſublima de fermento, & diſſolve eum in aqua aquilæ, & calcina fumum rubeum & coagula cum eo Mercurium ſolutum, & ſicca & hoc ſiccum iunge cum fermento, & totum calcina, & diſſolve iterum, & iterum coagula cum eo Mercurium diſſolutum, & hoc eſt quod dicit aduſtum & adurens. Et alias dicit: Dealbate Latonem, quem cum dealbaveritis, & per diuturnam decoctionem ad priſtinam citrinitatem perduxeritis, habebitis iterum &c. Et tunc calcina, diſſolve, diſtilla, coagula, & incera, & ita procedere per menſem, & ſi reſultatum fuerit penetrabile, tunc ad finem perveniſti: Et pro iſta parte omnes videntur conſonare, Senior, Turba, Ænigmata Turbarum ut patet.

Explicit ſecunda Pars, de Maſſa Solis & Lunæ.

INCI-

INCIPIT TERTIA PARS, LIBER TRIVM VERBORUM.

De Massa Solis & Lunæ.

PUS mirabile trium verborum, in quibus preciosissimum arcanum, & donum Dei totaliter cóprehenditur, de lapide precioso, qui est corpus aereũ; volatile, frigidum & humidum, aquosum & adustivum. Cuius expositio sola delectatio illius secreti, & venerabilis societatis nostræ, me compulit declarare, ut scientes tantum arcanum, quod infinitis problematibus est celatum & à sapientibus & prudentibus huius mundi elongatũ, Gaudeant de dono Dei gloriosi, quod est thesaurus indeficiens. Nec exponam nisi difficiliora libri appropriando testimoniis Philosophorum diversorum, vel expositionibus eorundem, nec quicquam novi adinvenire queo plus dictis Philosophorum, quia una res, una est via eius, & hæc est secunda pars tractatus libri de Massà Solis & Lunæ, id est consilii coniugii super demonstratione libri trium verborum. Dicunt igitur Philosophi, combinationes duarum contrarietatũ, quod est frigidum & humidum, quæ sunt aquosa & adustiva, non sunt amicabilia caliditati & siccitati; quia caliditas & siccitas destruunt frigidũ & humidum virtute domina, & tunc vertitur spiritus iste in nobilissimum corpus, & non fugit ab igne, & currit ut oleum in igne, & est tinctura pulcherrima perpetua. Unde scire oportet, ut manifestemus eius occultũ, id est calidũ & siccum, & occultemus manifesta, sc. frigidum & humidũ. Istud occultũ est de natura solis, dignius & preciosissimum omnium occultorũ, & tinctura una, id est, singularis, & nõ est alia, quia est aqua permanens, quę semper vivit, & acetum philosophorum. Vnde Mundus in turba: Gumã, sc. nostra non emendantur nisi auro tantũ. Dico quod Gumma nostra fortior est auro, qui noscũt eam, auro preciosiorẽ tenent eã. Aurum quidem honoram⁹ cum Gumma nostra, quia sine ipsa aurum non emendatur, Et inde est quod philosophi scriben-

ſcribentes de ea, nihil manifeſte narrant, ſi enim plebei venditores cognoſcerent eā non venderent tā vili precio. Et Arſuberes dicit: Scitote unū quid eſſe omnibus naturis fortius & ſublimius, apud philoſophos: & apud inſipientes vilius, ſed nos hoc veneramur: Et ſi Reges hoc agnoſcerent, non ſinerent ipſum venire ad pauperes. O quam mirabiliter natura gummi hoc vertit aurum in ſpiritum, & quā mirabili modo eminet cunctaq; ſuperat. Et Pandophilus: Dico, quod nō eſt dignius corpus & purius Sole, ſine quo & eius umbra, id eſt, Luna, quæ de ſe eſt tenebroſa, nullum venenū tingens generatur. Qui vero venenum philoſophorum abſq; eis componere nititur, totus errat, qui autem cum Sole & eius umbra, venenū novit tingere, venit ad arcanum, quod dicitur nummus, qui cū rubeus efficitur, vocatur aurum, & qui novit decambar philoſophorū occultum novit totū opus. Et dicitur Luna umbra Solis, cum Sol induitur nigredine Lunæ, colore qui eſt ſicut atramentū ut dicitur in Seniore, & dicitur de Cābar id eſt, filius ignis, quia in igne crevit nec timet terminum ignis, & dicitur à canna, quod eſt incenſio vel ignis, & bar quod eſt filius, vel dicitur de cambar, à deca, quod eſt decem, & bar filius, quaſi filius decē ſpecierum artis. ſc. 9 margaritarum, & decima æris, de quo expoſitio iam præceſſit in primo tractatu. Gratianus autem dicit, quod his decē ſpeciebus capitur Mercurius. Et in Seniore dicitur: Præteriti nec præſentes poſſunt tingere aurū, niſi cū auro. Idem dicit autor, quod occultū iſtud eſt de natura Solis dignius, quia eſt ſpiritus Solaris, & ſanguis Solis. & tinctura eius. Nota, quod lapis nonō eſt aduſtivus paſſive, quia non aduritur: ignis .n. ipſum non corrumpit, ſed emēdat, ut in ſequenti probabitur. Sed dicitur aduſtivnus active: quia ſulphur ſapientū, ut dicit Senior, adurit cōbuſtione albedinis, & meliorationis; quia cōbuſtio ſapientū eſt dealbatio tota totius. Satis fecerunt autem philoſophi hominibus, dicēres: Sulphur noſtrū non eſt ſulphur vulgi, quod comburitur cōbuſtione nigredinis & corruptionis. Et Flori dicit in Turba: Nonne videtis quod hæc crucians, cum nocumento vel corruptione cruciat, imo cum utilitate & coadunatione. Si enim cruciatus hic eſſet noxius, non cōplecteretur ab eo, quouſq; variabiles colores extraherentur ab eo. vel ex eo. Et hanc utiq; aquā ſulphuris nominamus, quam etiam ad rubeas tincturas applicamus. De incorruptione autem eius ab igne Geber eleganter declarat, dicens, quod ſulphur noſtrum eſt fortiſſimæ complexionis, & uni-

& uniformis substantiæ, quia in eo minimæ partes terræ, taliter partibus aeris, aqueis, & igneis commixta sunt, ut nulla ipsarum alteram in resolutione possit dimittere, sed quælibet cum qualibet resolvitur, per fortem unionem Solis calore, quam habuerunt in mineralibus, secundum debitum cursum naturæ. Argentum quoque vivum, ut dicit Geber, est aqua viscosa, in visceribus terræ generata, substantiæ subtilis terreæ, per calorem temperantissimum unita, totali unione per minima quousque humidum temperetur à sicco, & siccum ab humido, æqualiter, imo fugit superficiem planam de facili, propter suam humiditatem aqueam, non autem adhæret, licet viscosam habeat humiditatem, propter siccitatē illius, quæ illa temperat, & non adhærere permittit, est enim amicabile, & placabile metallis, & est medium coniungendi tincturas, & sine ipso nullum metallum deaurari potest, & non submergitur aliquod metallum in argento vivo, nisi Sol. Ex quo maximum elicies secretum: figitur etiam, & est tinctura rubedinis, & exuberantissimæ reflexionis, & fulgidi splendoris, & non recedit à commixto: commiscetur cum auro, & figitur per ipsum maximo ingenio, quod non pervenit ad artificem duræ cervicis vel petrinæ. Est etiam incombustibile, & incorruptibile, quia omnis corruptio metallorum, vel est per inclusionem sulphuris adurentis in illorum substantia, per inflammationem ipsa metalla diminuens & exterminans in fumum, vel multiplicatio flammæ exterioris penetrantis illa, & secum in fumum resolventis, ut patet in calcinatione plumbi, ubi est partium rarefactio per calcinationem, tunc enim flamma in ea potest penetrare & exterminare. Si ergo omnes causæ metallorum corruptionis conveniant, maxime corpora corrumpi necesse est. Quia igitur argentum vivum per nullas causas corruptionis, se, in partes corruptionis suæ dividi permittit, quia aut in tota sui substantia ex igne recedit, aut cum tota in illa manet stans, imo notatur necessaria perfectionis causa, propter enim bonam partium adhærentiam, & fortitudinem suæ complexionis & commixtionis, scilicet quando partes illius inspissantur per ignem, ulterius non se permittit corrumpi, nec per ingressionem furiosæ flammæ, illud in fumum elevantis, quoniam rarefactionem sui non patitur, propter densitatem compositionis suæ. Et ideo ponderosum est. Et propter carentiam adustionis, quæ fit per Sulphur, non aduritur. Laudetur igitur benedictus Deus gloriosus & altissimus, qui creavit illud

& dedit

& dedit illi substantiam, & substantiæ proprietates, quas nõ contingit ullam ex rebus in natura possidere, & in illa possit huius perfectionem reperiri per aliquod artificium quod in illo invẽnimus potentia propinqua. Ipsum enim est, quod ignem superat, & ab eo non superatur, sed in illo amicabiliter quiescit ei congaudens. Hæc omnia Geber dicit, de Mercurio, & hic est sulphur artis. Vnde Plato omne argentum vivum sulphur, non autem omne sulphur argentum vivum: Et omne aurum æs, non autem omne æs aurum. Et cum ista duo sunt bene regulata, ignis non separabit in æternum, sc. quod similes sunt naturæ, & temperatissimæ & fortissimæ compositionis sint ambo. Hæc sunt tria verba præmeditatæ intentionis, & sunt verba typica ad similitudinem fœtus philosophorum. Aqua tribus mensibus fœtum in matrice cõservat. Aer tribus mensibus fovet: Ignis totidem custodit, quibus scilicet totidem expleris, sanguis, qui fovebatur in umbilico, à quo nutriebatur infans, pectus maternas mulieris conscendit mammas, Ibique post angustias, nivis candorem assumit. Infanti vero nunquam patebit exitus, quousque omnes flatus aereos exhauriat. Egressus tandem os aperit & lactatur. Et ab istis verbis oportet nos cum acuto ingenio extrahere duo, & septem, quæ ab istis verbis intelliguntur. Et Senior autoritate Hermetis similiter idem dicit sic: Et scito quod aqua famulatur ei in ventre tribus mensibus primis: Deinde tribus mensibus aer. Deinde ignis tribus sequentibus, & decoquit eum & perficit eum. Et cum completi fuerunt novem menses, abscinditur sanguis quo nutriebatur in umbilico matricis, & ascendat ad pectus mulieris, fit ibi sicut corona, atque fit nutrimentum eius, post egressionem eius ab utero. Et hoc dictum est totum propter assignationem præparationis lapidis, quemadmodum præparaverunt eum sapientes. Per matricem intendit fundum cucurbitæ, & per semen viri & mulieris, humorem Solis & Lunæ, per sanguinem menstruum, album humidum, quo fœtus fouetur & formatur in matrice vasis nostri: Per matricem clausam tempore conceptionis & imprægnationis nota obstructionẽ vasis, & diligentissime cõfirmationẽ coniunctionis, ut quod intus est, non recipiat inspirationẽ ab aere. Sunt .n. ibi ventus & spiritus, qui si exhalarentur totũ op⁹ cassaretur. Per sanguinem, qui rubeus est, & niger intendit nigredinẽ apparentẽ in principio operis, ex qua exortus est rubor tincturæ: Per ascensũ sanguinis ad maternas man⁹, nota sublimationẽ

eius ad aera, in superiori parte Alembici, ubi candorem nivis, assumit, & tunc perfectus est lapis, qui est spiritus humidus & aqueus. Et Morienes dicit: Et non est tamen sicut aqua alia, sed est aqua quæ ubiq; reperitur, & nullius est precii, & est semper, quia est principium mundi. Ex aqua enim omnia facta sunt. Super aquam ferebatur spiritus Dei gloriosi & altissimi, & principium generationis hominis est ex ea. Cuius aquæ pater est Sol, cuius mater est Luna: ut dicit Hermes pater philosophorum. Et Assiduus: Cuius mater est virgo, & pater non concubuit: & est unum & idem dictũ. Et pro certo, Sol est principium generationis hominis in obliquo circulo. Unde philosophi de hac arte loquentes, alii naturaliter docent, ut de masculo & fœmina, de calido & humido, & aliis principiis naturalibus. Alii arithmetice edisserunt dicentes de 9. & parte 10. & ut duo tria faciunt 6. unum & duo tria. Alii astronomice, ut de Sole, Luna & Planetis, quorum lux & motus est causa eorum, & ubiq; & semper sunt virtute, & in qualibet re subiecta, & nullius precii, quia non videntur lux & motus horum. Sicut a. lac efficitur nutrimentum infãtis, post eius egressum ab utero, sic terra nutritur, vivificatur & crescit, p hanc aquã divinam donec sibimet sufficiat. Vnde per similitudinem spermatis in matrice naturaliter docent philosophi præparationem Mercurii philosophici. Vnde Pythagoras in Turba. Et non sine causa confertur spermati vel vulvæ, quib. recte assimilatur, quia in complexione sua, multoties facit apparere colores, prout in uno quoque regimine gubernatur res. Et Bonel. in Turba dicit: Scitote nihil absq; complexione generari. Sperma quidem ex sanguine & libidine generatur, & nutitur caliditate & humiditate sanguinis, post 40. vero dies fœtus formatur, & nisi esset humiditas in utero, non solveretur sperma, nec procrearetur fœtus. Illum vero sanguinem constituit ad nutriendũ sperma, donec fœtum producat, qui cum productus est, non nisi lacte nutritur, quam diu parvulus est, & quanto plus calore naturali exuritur tanto plus ossibus confortatur, in iuventutem ducitur, & cum venit ad senium, sibi ipsi sufficit. Simili modo oportet nos in hoc opere laborare, scientes nihil absq; calore generari. Et quod intensus calor balnei facit exhalare frigidus vero perire. Si vero sit temperatus, tunc suavis est ei, & ita levificãtur venæ, & calor totaliter augmentatur. Et iste philosophus pulcherrime docet præparationem & generationem & nutritionẽ fœtus. Et Arist. in Epistola ad Alexandrum regem,

Et scias quod nullus natus nascitur, nisi ex patre & matre. Infans vero quando omnis spiritus materiæ suæ, ad eius organisationẽ exigentib. exhaurit, nascitur naturaliter sine suo nutrimento. Et sicut in 9. mẽsib. infans omnes flatus aereos exhaurit, & menstruũ conversum est in lacteã formam: Ita in novem mensib. conficitur primum opus sc. albedo secunda, quia totũ coagulatur opus, tamen solvitur circa sex mensib⁹, secundũ autoris experientiam. Sed secundũ Balgũ in Turba 180. diebus. Et secundũ plures philosophos ut Rasim, Assidum & seniorẽ & secundũ autorẽ in turba in 20. dieb. & die eiusdẽ nominis omnis fumosi vaporis fit cessatio, cũq; cãdorẽ iactis suscipit, nullius suspitionis ambiguitas relinquitur. Vt dicit Rasis in libro luminũ. Corpore etenim mortuo, & ab eo argẽto vivo in ipso coagulato prius extracto in aqua sua, ex qua nutritur, & crescit illud corpus & reviviscit, nunq̃ de cætero moriturũ, quia est tinctura incorruptibilis & ex incorruptibili grano ꝓcreatũ virtute divina. Et ꝓ certo hic mercurius nõ est vulgaris, nõ n. coagularetur tã cito: Aqua igitur trib. mensib. fœtũ conservat in matrice. Aer tribus mensib⁹ fovet ipsum: Ignis totidem coquit. Hoc dictũ est per similitudinẽ de Mercurio nostro, quia infra sex menses, per lentũ cõtinuum, & æqualem ignẽ philosophorũ coletur aqua & aer, id est spiritus & vapor æris in aqua philosophica. Sicq; capitur Mercurius extractus, rubeus in occulto, sed in manifesto candidus est, & forte in 12. die solvitur, & in totidem coagulatur diebus. Sed ignis regimen in extractione huius Mercurii nota, secundum quod dicit Avicenna. Quod calor in humido corpore efficit nigredinẽ pri⁹: deinde ipsũ nudat nigredine, quia eius omnino finit humiditatẽ, & cũ superfluit illa, calor ipsam albificat, ut videtur in calore apud vulg⁹. Primo enim in opere omnia denigrantur, secundo dealbantur, tertio per maiorem ignis intẽsionem, oportet cõpositionẽ incinerari totam. Sic. n. in nostro opere, ex abundãti humore in corpore, nigredo generatur in igne. Hæc autẽ nigredo vocatur Ethel de Ethel, id est, Arg. vivũ de arg. vivo. Et Pandulphus in Turba: Regite ipsum albo humido, quod est magnũ secretũ, donec operiatur nigredine & pura nigredo fiat. Est qui hęc dissolutio nigredinis, humiditas Lunæ & pinguedo Solis, quib⁹ nihil est affini⁹, & ꝓpinqui⁹. Et secũdũ Hermetẽ, Hæc autẽ nigredo secundũ experientiã Pandolphi, tantũ 40. dieb⁹ durat quia cõsũpta apparebit albedo nobilissima postquã calor eius õnino finierit humiditatẽ, & tũ õnes flat⁹ aereos exhausit cor-

pore interempto. Ignis autem totidem custodit, id est totum opus complet, ut glossat autor, id est ignis primo corp9 mortuum coagulat: Secundo incinerat, & iterum dissolutum in aqua sua conterendo pistetur, donec totum humidum fiat ut pinguedo spissa, & extinguetur aqua tunc per ignem: Iterũ distilla, coagula incinera. Quia ut dicit Pandolphus in turba: Scitote, quoties cinerem, id est, corpus imbiberitis incineratum: & quoties gummi suum imbibitis, toties oportet ipsum siccari, & iterum humectari donec vertatur color eius in id, quod quæritur. Et Assid. Coque ipsum, donec aqua coadunetur, & coaguletur, & ignem non effugiat, significat temperantiam ignis, ne compositum fumiget. Scit enim aqua pugnare contra ignem, ꝓlixitate coquendi & putrefaciendi & inspissandi. Deinde vas humido stercore & igne humido philosophorum circunda, & per quosdam menses fac illũ volare, donec aqua rubescat, & inspissetur, & fiat Elixir tingens per quosdam menses, h. e. secundũ Mundum philosophum, per 42 dies, i. est, septimanas, aut secundũ quot in vulva sperma moratur, donec formetur inde homo, sicut ex radice sua, ex qua fuit. Gloss. Volare, quia ascendit & descendit in arbore aurea. Et sic interficit superiorem & inferiorem virtutem, donec, fiat fixum. Et Athan. in Tur. dicit de eiusdem mensibus: Coquite ipsum in Sole, i. e. calore Solari, qui est ignis continuus unius generis, & in terra nigra per 40. dies & duos dies, & forte hoc diutius continget coqui: Ideo subdit exponẽdo illud tempus, dicens: Op9 vero secundũ à die mensis septembr. 10 usq; ad decimũ libræ perficitur, id est per annũ. Sic igitur expone: Ignis totidem custodit, id est 9. mensibus, vel per annũ temperatiori igne, quibus 9. mẽsibus fovebatur sanguis ab umbilico descendens ad pectus mulieris, ubi candorem lactis assumit, qui efficitur nutrimentũ fœtus post egressionẽ eius ab utero. Intelligitur per hoc, quia secundum hunc modũ præparaverunt lapidẽ, quod non ad tẽporis quãtitatem sed qualitatem intelligi debet, de progenie philosophorũ nutrienda vita sua sc aqua diuina spiritus igitur iste vertitur in spiritum, quia duplicitur exponitur in corpus, id est coagulatur in terra, & corpus vertitur in spiritum, id est totum sublimatur in arbore aurea, aliter corp9 vertitur in spiritum, id est amissa sua spissitudine & rigiditate fit spirituale. Vnde in Turba dicit, certus esto, quod cum amiserit suã spissitudinẽ spirituale fiet. Et Gratianus dicit: Quod autem corpus fiat spiritus & spiritus corpus, intellige quod corpus, &

spiritus

ſpiritus fiant unum, & cum corpus ſolutum in ſalſedinem tingit eſt ſpirituale. Corpus igitur iſtud vertitur in ſpiritum, id eſt, eſt ſpirituale, id eſt tingens, quia tingere eſt ſpiritus officium Et ſecundo ſpiritus iſte iterum vertitur in corpus, id eſt ad ultimum fixatur. Et primo fixatione Lunari, ſecundo fixatione ſolari & virtute Dei, à quo hæc ſapientia ſuis quibus voluit emanabit, & moderantia patientia moderativa terminorum ignis, quia quatuor ſunt termini ut poſtea videbitur. Et hęc lõgitudinis duorũ & ſeptẽ. Hæc ſunt verba difficilia, quæ longo tẽpore rimatus ſum. Vnde nota de temperamento ignis, ꝙ debet eſſe æqualis in omnib. ſuis gradibus ſeptem & in omnibus tertiis ſuis, ſc. 4. donec interior ignis opus ſuũ perficiat, ut dicit Gratianus. Et hæc de lõgitudine duorum igniũ, & ſeptem graduum eius ignis. Nã a tribus duo intelliguntur non è cõverſo, ut autor dicit in litera. Et ſecundum autorem duplex inventus eſt ignis qui eſt trium graduum. Gloſſa: Duplex ignis, id eſt ſimplex ut ovorum vel avium aut in ſtatu febris, ſecundum Marcum in primo opere, & ſecund⁹ ignis gradatus aut duplat⁹. Et iſte ignis duplex eſt trium graduum in prima clave operis, & triplex in ſecunda clave operis, ſunt .n. duæ claves artis, ut dicit autor. Prima clavis eſt annus, & ſecunda clavis alter annus, & 7. dies ut poſtea per alios autores probabitur. Et quælibet clavis eſt trium graduum, ſicut in proceſſu patebit, teſtimonio aliorũ ſapientũ: vel aliter poteſt exponi hæc triũ graduũ, id eſt, ſecundũ tres gradus Solis in circulo. Primo dũ Sol eſt in Ariete in exaltatione ſua: Secundo dũ Sol eſt in Leone. Tertio dum Sol eſt in Sagittario. Et huic dictio cõcordat Gratianus dicens: Quod calor artificialis imitatur naturalẽ in tribus gradib⁹: Primo in humido diſſolvente, dũ Sol eſt in Ariete ad Cancrũ uſq; in exaltatione ſua in primo opere Secund⁹ gradus eſt in humido aggregante, quãdo Sol eſt in Leone, ſc. in dealbatione ſecunda operis ſecundi. Terti⁹ gradus eſt in humido incorporãte, ubi fixatur Sole intrante Sagittariũ: ibi .n. calcinatur ſubſtantialis humiditas. Prim⁹ gradus eſt debilis, qui eſt ſpirituum à corpore extractio, & relinquitur terra foliorum. Secund⁹ gradus eſt fumus, i.e. ſecunda dealbatio, quę eſt terra margaritarum Terti⁹ grad⁹ eſt ꝑfectus quãtum ad terrã auri i.e, rubedinem ſuã. Vnde autor loquitur Arithmetice de opere, cum dicit, lõgitudinis duorum & ſeptem. Et loquitur Aſtronomice, cum dicit de triplici gradu Solis. De quibus Gratianus dicit, Mercurius in omni diſpoſitione ſua, fit Xir, in Leone inceratus fit

Ixir in terra: In fermento inceratus fit Elixir. Ita quod principium attestatur super suum finem & è converso, quod est calcina, dissolve, distilla, coagula Mercurium, & incera. Mercurius namq; trinomius efficitur in aptatione sua, primo fit Xir, secundo Ixir, tertio Elixir. Xir est Mercurius fusibilis, & tingit tinctura nō fixa, nec mutat: Ixir est Mercurius præparatus, & separat⁹ & tingens fixa tinctura, pro quantitate sui, sed non mutans, sc. dum est in Leone: Elixir est Mercuri⁹ inceratus, tingens & mutans inseparabiliter, & ultra modum; sc. Sole intrante in Sagittariū: in quo grādo & pluvia de cœlo cadit in terram, & animæ id est colores spirituū premuntur, id est incinerantur, & fixantur, & reviviscunt. Triplex est ignis igitur, trium scil. graduū, & est duplex, scil. positivus & gradatus. A tribus enim duo intelliguntur, id est ab istis tribus gradibus ignis, duo ignes accipiuntur, simplex & duplicatus: & isti ignes sunt diversi, quia positivus non est gradus, quia non est duplicatus. Isti autem tres gradus dividuntur per septem grad⁹, includendo primū cum sit fundamentū ad cuius additionem omnes ignes sequentes gradantur. Qui autem sint 7. ignes, intelliges per Gratianū, dicentem, Quod Mercurius non sit ponendus in aliquem gradum caloris, nisi prius capiatur cum Mercurio extracto, & fixo, in fermento Solis & Lunæ, similis in uno corpore. De cuius aptatione sic dicit: Corpus dissolutum in humido superveniente Mercurio dissolvit ipsum, sed hoc non est opus humidi, sed salsedinis mediante humido, à quo consociatur corpus cum Mercurio, ratione metallinæ humiditatis, quare magis amica est corpori metallino, quare anima in suū corpus ingreditur, & quia duo corpora nō habent unū locū, descendunt ad fundū, & aqua pristina supernatat, & dicitur secundario, in qua Mercuri⁹ simplex dissolut⁹ non cadit, & hoc est bonū secretū, si causam noveris. Nota huius expositionem in Epistola Aristot. ad Alexandrū, ubi enumerat species artis dicens: Scias igitur qnod ignis sulphur est, id est Sol. Vnde Parmenides in Turba: Quod hoc mare vertit aurum in rubeum ignem, Et Gratianus: Ita certa teneritudo Mercurii consuescit in igne cum Alkibric, id est Sole, à quo separabit substantiam rubicundissimam, cum beneficio feruentis olivæ, aut per animalium pinguedinem, de pascuis uberrimis assumptorum. Cuius verbi expositionem postea demonstrabo. Igitur sulphur ignis est, scilicet solaris splendor, & spiritus potens magnesiæ est terra, id est corpus mortuū duorū luminarium,

quæ alium locum obtinet quam corpus aquæ, quia vnumquodque seorsim ponitur scil. corpus & aqua, & aqua supernatans prisca est Mercurius. qui prima dicitur aqua. Secunda est aer, id est vapor corporis. Et arg. viuum est aqua prima, per totum fluens corpus: Sed spiritus est aqua secunda, in qua Lunaris humor & pinguedo Solaris, ratione Metallinæ humiditatis Mercurio sunt coniuncta. Sequitur: Quia omnia nutriuntur, & omne germen vegetatur, & omne lumen ascendit, & omnis fructus. Mercurius vero simplex, communis & vulgaris, non est operis nostri sed compositus, quia congelatur subito, & figitur sicut illud, sed simplex Mercurius caret fermento, nec est nobis vtilis, & hoc est magnum secretum. Vnde de isto Mercurio composito dicit Enimerus in Turba: Moneo igitur vos argent. viuum quod ex pluribus rebus confluxit, congelare, vt duo tria faciunt, id est, masculus & fœmina faciunt aquam vitæ, in qua sunt tria, aer, ignis & aqua, quatuor vnum, scilicet quatuor elementa faciunt vt fiat vnum, & duo vnum, scilicet spiritus & corpus coniunguntur. Vel sic, & quatuor vnum, id est, 4. partes æris & vnæ Solis & Lunæ, tres fiant vnum scil. continuatione, vt dicit Senior in Turba: Accipe de sincero corpore partem vnam, & ex alio ære tres & commisce aceto. Et Dardaris dicit: Quatuor vulgi nūmi tingunt æs. Et repetā ego verbum primum, quod Mercurius non est ponendus in aliquem gradum caloris, nisi prius capiatur cum Mercurio extracto, & fixo ab ęre. Vnde Rason: Si solueritis corpus album, vt fiat argentum viuum, extrahentur ab eo flores eius, & si scirent aurifabri, qui cum eo opus habent, lucrarentur per ipsum multum non fusione ignis, sed solutione eius, vt convertatur in id, ex quo fuit radix eius. Et ista est Glossa Senioris. Sed talis solutio non fit nisi per ignem simplicem, lentum, velut ovorum vel auium, nutriatur in primo opere. Deinde Gratianus de secundo opere dicit, significando 6. gradus ignis, Mercurius gradatim ducendus est ad fixionem. Primo igitur calcinatur eius ventositas in primo gradu caloris, secundo cruditas in secundo gradu caloris. tertio substantialis humiditas in tertio gradu caloris. Et vnum quodque calcinatum dissoluatur suo modo vt putrescat, scilicet cōterendo, imbibendo & assando: Et ita tandem in vnum contentum corruat imbibendo cum vno fermento, id est aqua vna, quia aqua est fermentum aquæ, Et rursum ducantur per tres gra-

dus caloris, & ita Mercurius agit in seipsum. Et sic patet 6. esse gradus ignis duplicati, & ignis simplex est septimus.

Gratianus vero non ponit nisi sex gradus vel modos, excludendo septimum, & positivum ignem, & positivus non dicitur gradus, sed quia est fundamentum graduum.

Autor vero operis ponit 6. gradus ignis includendo simplicem primum: Ideo quia primus ignis positivus, & secundus qui est primus gradus, non differunt, nisi quia primus, scilicet primi operis est uniformis in primo, in medio, & in ultimo. Sed gradus primus secundi operis est difformis, quia ultimo acuitur, & per ipsum ignem fit coagulatio aquæ cum corpore, & corporis spirituatio. Quomodo autem sit difformis, patet per plura testimonia Philosophorum. Lucas in Turba dicit, Ignis sit lenis in dealbando, donec coaguletur, postea faciatis ignem aliquantulum fortiorem. Et Archiratus ibidem dicit; Coquite ipsum donec in lapidem vertatur, postea coquatur igne fortiori, quousque lapis durior fiat, & confringatur, & in cinerem vertatur, postea imbibite ipsum donec humidus fiat, & coquite igne fortiori. Et ut dictum est claudite os vasis, & coquite, donec totum corpus cõfringatur & incineretur. Et versus finem libri dicit Autor Turbæ; Postea in vase vitreo ponite, dimittentes cum in loco tenebroso, donec videatis vas candescere, & velut Iacinthum lucere. Sed antequam ulterius exponatur, Notandum quo igne rubor primi operis & secundi extrahatur, Gratianus dicit: Sed non te seducat, quia dicitur spiritus fiat corpus, ut intelligas scilicet fixum, & corpus fiat spiritus, quod simili modo intelligendum est. Itaque trita teneritudine Mercurii: sicut dictum est prius. Glossa: Trita & contrita teneritudine id est humiditate Mercurii, & exsiccata post restitutionem animæ corpori, consuevit sc. Mercurius in igne cum Alkibric, id est sulphure incombustibili: manere, quia nec ignis nec sulphura vastant, sed ignis magis ipsum emendat, id est Sol. Et scito quod duplex est sulphur artis, Mobile aqueum, scilicet argentum vivum, de quo dicit Plato. Omne argentum vivum sulphur, & non è converso. Et aliud est sulphur ei simile in natura, sc. Sol & ista duo sulphura se consequuntur, sicut ferrum magnetem, à quo scilic. Sulphure, id est auro, separabis eius substantiam, rubicundissimam, id est colorem substantiæ purpureæ, & venenum tyrium, cum beneficio fervẽtis olivæ, & animaliũ pinguedine, de pascuis ubertimis assumptorũ. Et ideo dicit Moriẽes ad regẽ Kal. de igne.

operis

operis: Præcipietis enim ignem ſeruare æqualem, vt nec augeatur, nec minuatur. Et ſubdit; Ignis autem Philoſophicus talis eſt, quod eius materia ſit cum viua partitione. Partitur autem eius materia ex ſtercore ouino, apponendo de foliis oliuarum. Nihil eſt enim aliud, quod ignis combuſtionem æqualem perdurare cogat. Aſſiduus dicit, Ignem Philoſophicum eſſe ignem humidum, id eſt, in equorum & boum ſtercore, abſcondere & putrefacere in igne lucernæ. Dicit etiam, compone pacem inter ſpiritum & corpus, ſuper ignem putredinis de ſpeciebus, id eſt floribus, ſiue corporibus quæ à terra procedunt, vel quæ aer generat, vel quæ in animalium ventre naſcantur. Et in alio capitulo dicit, de igne ſecundi operis poſt aquæ coagulationem in terra: Deinde vas humido ſtercore circunda, & per quoſdam menſes fac ipſum volare, donec fiat quelles. Et ſenior dicit quod putrefactio eſt corporis cum igne ſubtili beſtiarum, & hunc ignem menſurati ſunt & occultaverunt. Et per hunc ignem aqua congelata fit lapis, quietus fit aqua currens, & cum præparata fuerit reuertitur ad formam priorem ſuam & congelatur, & continuant in eo patientiam & reductionem in præparatione. Et notabiliter exponendo ignem beſtiarum ſubtilem, & ſubiungit Senior dicens, quod primum luminare ſcilicet 150. dierum melius eſt quam ſecundum vel tertium, ſcilicet 120. vel 70. dierum, quod oportet eſſe intenſum lumen, ſed primum eſſe temperatum. Et Kalid, Scitote etiam ignes eſſe vnius generis, igne quoque coquentibus quandoque corruptio accidit, vnde præſtat vnum genus habere in coquendo. Et Ariſtoteles in Epiſt. ad Alexandrum: Cave ne ipſum ſua flamma contingat, ſed quemadmodum liquefacta ea liquefac. Et Rodanus in libro trium verborum dicit; Quod in ſolo igne, ſine aliqua ſeparatione poſſunt fieri omnes diſtillationes, & ſublimationes & calcinationes, & rubificationes, & fuſiones, cum omnib. reſolutionibus, & coagulationibus, ſicut dicunt eſſe, donec amicitia fiat inter iſtum & illum: Tunc vincet omnem rem ſolidam, & curret oleum in ictu oculi. Et Gratianus dicit, quod ignis in omnibus ſuis gradibus debet eſſe æqualis donec inter ignis op⁹ ſuũ perficiat. Et Bonellus in Turba: Et quanto plures tranſeunt dies, tanto fortius cõgelatur & non cõburitur. Solis enim beneficio, id eſt, igne ſolari, coctum & coagulatum eſt, vel congelatum eſt, & albedo illa potentiſſima facit eum ignem ſuperare. Et Theophilus dicit, quod cum Philoſophi vident lapidem verſum in ſanguinem,

ponunt eum ad Solem, id est, ignem lentum continuum & mensuratum, quousque lentitudo cessat, sanguis arescat, & tunc apparet venenum, & occultum manifestatur. Vnde Rases in libro luminum: Quod soli apponere mandamus, inhumationem aut ignem denotat. Et Castus: Regite ipsum Sole & rore, donec fiat lapis. Et Antonius in Sole & terra nigra iubet decoqui, dicens; Quod opus hoc citius & aliud tardius congelatur ex diversitate coquendi. Si enim locus vbi coquitur, roridus fuerit, congelatur citius: Si vero siccus tardius: seruamus ignem humidiorem, citius perficere ficciore. Et ad quid omnes Philosophos eloquar? vnus & æqualis debetur in omnibus gradibus ignis. Ignis igitur & Azoth sufficiunt tibi in hac arte: Cera vero, oleum, & sepum ex dominio sunt Solis, & de rore cœli, in quibus multa sunt hominum secreta. Sed antequam de gradibus ignis dicatur, sciendũ est prius, quomodo spiritus iste vertitur in corpus, & corpus in spiritum. Assiduus: Scito fili, quod naturarum omniũ rerum, quædam quibusdam perfectiores sunt, nec quidquam aliarum dirigitur absque aliis, nec totum iungitur nisi insit ei pars, nec pars nisi insit ei totum, quomodo liquescit terra & in aerẽ vertitur. Et subdit quomodo spiritus in corpus vertitur, dicens similiter: dum opus conuertis, dicis quod ignis coagulatur, & fit aer; Aer vero coagulatur & fit aqua: Aqua vero coagulatur & fit terra. Ecce in vnam naturam inimica conuenerunt, quæ cum impulsantur, id est, coagulantur, fiunt amica, rarescunt vero & fiunt inimica, scilicet in separatione elementorum. Oportet te igitur totum extenuare in terra, id est, terram spirituare, & tingentem facere, & iam peregisti. Et Gratianus consimile huic dicit: Ignis in aere fit lux. Vnde deficiente humido, deficit splendor: Intendit coagulationẽ ad modum speculi, seu gladii denudati. Ex osse fit calx, intendit exsiccatione illius humidi splendentis, vt vertatur in cinerem, de quo dicit Aziratus: Et quam preciosus est cinis iste: Aer in ouo fit spiritus, id est spissum aëris in vitro concluso, concidit in aquam, vnde fissa pellicula evaporat. Et Pandophilus: Et claudite os vasis diligenter, ne exeat flos, sed suo propinquo societur, & augmentat eius albedinem. Aqua in terra fit vitrum, vnde sicci adunati semper sunt duriores. Intendit per hoc coagulationem aquę in terra, sicut dictum est. Quia principium huius rei attestatur super suum finem, quod est, calcina, dissolue, distilla, & coagula, & iterum calcina, & incera. Socrates etiam dicit; Lapis mortuus

tuus est vitrum igne confectum, & viscositas eius, quia spiritus virtute ignis aperuit. Spiritus ergo in viscositatem agit, quamuis enim perforare non possit, sed spiritus magis tingens, corpus penetrat, & non corpus corpus. Sequitur: Terra in igne, Sal: id est terra calcinatur in cinerem, sicut dicit Pandophilus: Quoties cinerem imbibitis, toties oportet ipsum exsiccari, donec vertatur color eius in id quod quæritur. Ideo sequitur: Et hæc postea fiunt inter se variæ res. De hac cõuersione spiritus in corpus dicit Plato in Turba: Scitote omnis Turba, quod omnis spissitudo in terra quiescit. Spissum namque ignis in aërem cadit, & spissum aeris & ignis in aquam & densum, quod ex ignis & aeris & aquę spisso coadunatur cadit in terram. Vnde subdit Gratianus, Quomodo corpus fit spiritus, dicens; Terra resoluitur in aquam, aquam in aerem, aer in ignem, & hæc est via qua corpus fit spiritus. Hæc enim aqua est calida, ignea, adurens, potens, sed fortioris caloris & adustionis quam ignis, vt dicit Senior, quod superat eum sicut dictum est. Et Parmenides dicit; O natura illa cœlestis virtutis, naturas multiplicans, o vere fortis naturas vincens & superans, suasq; naturas gaudere faciens. Hæc est ista natura spiritualis, cui Deus posse dedit, quod ignis dare non potest. Sequitur; ignis per contritionẽ fit aer: Aer per contritionẽ fit aqua. Et hæc est via qua spiritus fit corpus. De ista conuersione spiritus in corpus, & è conuerso, Gratianus distinguit dicens; Quod Ir non facit Xir nisi beneficio diuturni caloris, æqualiter & cõtinenter perdurantis, tunc se diffundit minera in diuersos lapides, & postmodum separatur ab eis. Deinde exponit se dicens. Ir interpretatur manus seu mancipans. Nõ enim possumus propriis manibus operari in Mercurium, sed 10. speciebus quas manus nostras appellamus in hac arte, id est 9. partibus albi humidi, & 10. parte æris: & pondus istud est ouum in genere. Sed Rasis 7. partes terræ & tres æris ignis nostri ponit in specie, quæ sunt 10. species, quibus Mercurius capitur & fermentatur. Sequitur, Xir dicitur esse quęlibet medicina stringens Mercurium, Alchimistice præparata super eum: sc. terra lapidis quæ coagulat lac virginis, id est retinet Mercurium. Vnde subdit modũ dicens, Extrahe oleũ id est Mercurium, primo de terra, id est ab aere, & dissolue in eo medicinam stringentem, & coagulantem, id est terram dissolue scil. imbibendo, cõterendo, donec fiat sicut spissa pinguedo, & dispareat oleum longa contritione, triduo secundum

dum Rasin, & postea asse simul, donec in vnam transeat naturam. Et hoc est quod dicit: Et iterũ sublima per alẽbicum, id est, assa. Et dicit sublima, quia igne sibi ministrando, surgit in altum acetum, quia eius natura spiritualis est, & ideo ascẽdit vt apparet in vase, & in coopertorio nodi parui, propter hoc ignis sit leuis in coagulando. Sequitur, calcina, id est incinera exsiccatum, & manet, id est, figitur expressa calcinatione, & iterum calcina, & incera oleo suo, & proiice super Mercurium fermentatum illud Xir id est terram calcinatã, & imbibe Mercurio fermentato, id est composito, & ad Ixsir aptũ, ad faciendum Elixir. Glossa Xir interpretatur mancipatus, id est manibus, id est speciebus captus est: quia extractus est de terra, vel à terra Mercurius fixus. Ixir interpretatur emancipatus: vel extra manus quasi Mercurius extractus, id est, in corpore suo albo mancipatus, id est, captus & tunc tingit in album, quia Mercurius tinctus tingit. Lucas; Magnesia cum sit alba, omnia dealbat, Iungite ipsum feci suæ, donec coaguletur, & album fiat vt nix: & assate donec seipsum incinerare faciat. Magnesia quidem cum dealbatur non dimittit spiritus fugere, nec in eis vmbram apparere, quo completo maximum habebis arcanum. Sulphur enim sulphure mixtum est. Et Enimidius dicit, sulphur sulphure continetur. Sulphura enim fugiunt, nisi viuo arg. sui generis, id est, extracto ex ære detineantur. Et non credatis quod tingant, & postea fugiant. Et Rasis in libro luminum; Et Morienes, & Assiduus volunt, quod terra cum sit dealbata & candida, fit fixa; sup le fixione Lunæ, sed non fixa fixione Solis, & ideo tingit in Lunam: Et hæc secunda tertii operis, Elixir dicitur Abelon, quod est totum, & Xir mancipatus quasi totum captum, id est fixum, sc. tota animæ incorporatio & fixio perfecta longitudine duorum annorum & 7 dierum, secundũ experientiam autoris. Et ista est secunda Glossa libri duorum & septẽ, Et si nascitur Alkimia naturalis, secundum impressionẽ Planetarum, sicut in litera autoris: quia in hoc opere est saltus Lunæ, id est sublimatio humiditatis Lunaris, & circulus Solis, quia post extractionem est gradus triplex sicut prius expositum est; Et bene dicit circulus Solis, quia post extractionem spiritus solaris, corpore suo mortuo, fit animæ restitutio, & corporis viuificatio. Et in hoc verbo tangit autor mineram Rebis, de qua sufficienter declaratum est in primo tractatu. Redeamus igitur ad expositionem trium verborum, in quibus tota ars consistit, scil. aqua tribus mensibus fœtum in

matrice conſeruat. Aer tribus menſibus fouet: Ignis totidem cuſtodit. Hoc totum dictum eſt de Mercurio, ſecundum ſimilitudinẽ aeris in matrice. Et duplex inventus ignis eſt, qui eſt trium graduum, & à tribus intelliguntur duo, ſicut prius expoſitum eſt Primus gradus ignis complet aquam & aerem: Secundus id eſt ſequens gradus in igne, complet totum opus, ſcil. coagulat, calcinat, incerat & figit, hoc eſt quod diximus, totidem. Lapis autem eſt duplex frigidus & humidus. Et liquor Mercurialis de primo ſpermate facit globũ, id eſt ſphęram, per pannum ſubtilem, quicquid continere non poteſt de humido, id eſt aqua ſecunda, & hoc tranſacto primo opere, quod completur per ignem primi gradus. Nota ſi non fiunt globi non natabit, ſed ſubmergetur æs ad latera vaſis, nec confringetur diſſolvendo etiam per annum, ſi aſſatur, hoc expertum eſt Deinde per ignes ſequentis gradus, recipit ille globus carnem, id eſt, coagulationem, & ſanguinem, id eſt, tincturam. Vnde Aſſiduus, eſt enim lapis noſter auro incarnatus, & recipit membra, id eſt, partes integrales, notat incarnationem aquæ reſiduæ, & coagulationem, & incinerationem & iterum diſſolutionem, diſtillationem, coagulationem & calcinationem, ita quod principium atteſtatur ſi per ſuum finem, & è converſo, donec omnes partes membrales ſui, in vnam tranſeant naturam. Et deinde per ignis adminiſtrationem recipit imaginem, ſecundum naturam, id eſt ſpeciem ſuam, ex qua fuit radix eius, à Deo altiſſimo, & veniet ad ortum, & lucebit colore purpureo, id eſt, puniceo, vnde in Allegoriis philoſophorum de vltimo regimine. Poſtquam totum opus verſum eſt in terram, in vas vitreum ponite, dimittentes eum in loco tenebroſo, ſignificat obſtructionem vaſis, donec videas vas candeſcere, & velut hyacinthum lucere. Et hic color tyrius quo tingitur purpura, extrahitur igne duorum & ſeptem graduum, de quibus dictum eſt, & adhuc melius in ſpecie dicetur. Quidam vero hoc dictum volunt intelligere de primo opere, & faciunt globum, & illum aſſant ſupponendo patellam per tres vel quatuor horas, in panno pendente infimo. Deinceps proiiciunt ipſum in totum humorem 9. partium, & coquunt donec ſuam recipiat imaginẽ, & membra, id eſt, donec totum humorem lunarẽ, & pinguedinẽ ſolarẽ, extraxerit acetum noſtrum, quæ ſunt tincturæ æris. Sed mihi videtur eſſe dictum de opere ſecundo, nã citius folia amalgamiſata in maſſam ſine tactu conuertuntur per acetum noſtrum, & magis agit in rebis, quia magis tangit

tangit agens patiens, & fortius in massa plana, quam compacta in globo, in quo non possunt partes aceti nostri ita libere permisceri. Vnde Aristeus, Accipit corpus quod magister sumi iussit, facientes inde tabulas: Deinde in aquam maris nostri imponite, & in suam Etheliam vertite, & coquite donec priuetur nigredine, & appareat albedo. Et idem Bonellus in Turba dicit: Sumite de veru ferrũ, facientes inde laminas, & aspergite eas veneno, & imponite in vas cuius os bene claudatur. Et Aristeus & Theophilus aiunt, vas debere fore concauum ad capacitatem librarũ 30. licet magister operis nõ posuisset nisi 25. libras corporis nostri ęris in laminas tenues coaptati, vel producti, puri, crudi, amœni & sinceri. Deinde tãgit primum opus, dicens: sed sperma simile est huic, quia æs & Mercurius sunt adhuc intrãsmutata in coagulatione & fixione, sicut in secundo opere in se invicem transeunt. Et lapis hic est solus, & non alius in mundo, nec est ei alius similis in effectu vel natura, qui seipsum impræguat & de seipso cõcipit, & seipsum parturit, postquam hoc vivũ moritur à rubeá morte, &c. In Etymologiis sapientum, lapis noster proprio iaculo inter ficit seipsum, similiter maritat seipsum, & soluit seipsum & coagulat seipsum & figit se ipsum, & imbibit seipsum, & anima præparat corpus & corpus animam. Et postquã hoc vivum moritur à rubea morte hoc intelligi potest de corpore vivo æris, postquam hoc rubrum mortuum est à rubra morte, i. postquam extractus est humor & tinctura sua rubea. Vel potest intelligi aliter de argento viuo cõposito & iam extracto in primo opere, post quam illud moritur, id est calcinatur & figitur à rubea morte, id est ab igne eius, frigiditatem & humiditatem corrumpendo, tunc est cura mortui, i. e. cuiuslibet corporis imperfecti, quæ sunt corpora mortua, carentia tinctura, quæ spiritus & anima sunt corporis viui, & ęris nostri, & ideo est cura corporis imperfecti, cum per caliditatem & siccitatem tingit, & non fugit ab igne, nec fumum emittit, & fluit sicut cera, & est sicut oleum. Quia siccitas Alchimiæ tingit & nõ fugit ab igne, & cum hac tinctura rectificãtur omnes mortui, id est omnia corpora metallorum imperfectorum, de tinctura vera rubea & alba, vt semper viuant.

Dehinc de clauibus, & terminis, & gradibus ignis est dicendum. Prima clauis, & primus terminus completur 12. mensibus, & si completum non fuerit, saltem cõplebitur hoc in fine quarti termini, Vnde Autor in litera; Primus terminus mortificat frigiditatem & humiditatem extrahendo animas,

&

& totum spiritum, & vertit in terram congulando & calcinando &c. Secundus vero terminus est sequens annus, & loquitur de termino in genere quia sequens annus habet tres terminos. Et in hac secunda claue operis, terminus sequens, id est, annus, complet mortem primi mortui, id est, corporis nostri, cuius spissitudo & rigiditas in primo termino destructa est, & augmentat rubedinem & facit massam caliginosam & pineatam, & ascendit in arborem crispata ad modum fructus primi, quasi conspersa pruina, & lucida fulgens & folia auri facit annus iste. Et hæc est rectificatio Mercurii, quod est oleum fixum, quod rectificat omnia metalla corrupta & producit ea ad sanitatem, & ad naturam meliorem. Secundus terminus est quatuor mensium, & si completum tunc non fuerit, saltem in tertio termino hoc contingit, qui est etiam quatuor mensium: & si tunc similiter non perficitur, saltem in quarto termino hoc fiet, qui est quatuor mensium & 9. dierum. Dixit Rachay filius Dybei; In fine primi termini, vide si fundat se super laminas, fumumq; nõ dederit, nec crepitum, quod est signum perfectæ concoctionis, quod si hæc defuerint, reduc ad quartum ignem. Sequitur de ignibus. Primus terminus tribus regitur ignibus, primus ignis est in primo gradu leuis & debilis, & hoc regimen fit 6. mensibus, & hic ignis complet aquam, & aerem, id est, spiritum in aqua sua, qui est lapis solus; sicque capitur & Mercurius extractus, fit rubeus in effectu, & occiditur corpus. Deinde ignis totidem custodit, scilicet sex mensibus cuius regimen fit duobus ignibus scilicet, Secundo qui est duplex respectu tribus primis mensibus; & sic completur primus terminus & prima clauis: licet tamen autor longum tempus consumpserit, in extrahendo frigiditatem & humiditatem lapidis in sua experientia. Kalid tamen filius Iesidis in 13. hebdomadis complevit totam coagulationem, quia in tribus hebdomadis, id est, 21. diebus, vnius nominis complevit aquam & aerem, lege in libro suo. Ista autem diversitas est secundum diuersitatem ignis. Debet enim aqua dividi per medium mediamq; eius partem imbibere per 7. hebdomadas, super tepidum ignem, & ad gradum maiorem perveniet: deinde ei imbibere aliã residuã partem in sex hebdomadis & tunc substantia & calor eius resplendebunt. Secunda clauis est similiter 12. mensium, & 7. dierum, & habet tres terminos. In primo rege cum igne quarto, qui est duplum tertii, & sunt quatuor menses. Hic est secundus terminus 16. mensium. Deinde rege cum igne

igne quinto quatuor mensib. qui est duplus quarti, & hic est tertius terminus, scil. 20. mēsium. Posthæc rege igne sexto, qui est duplus quinti, mensib. quatuor & 7. dieb. cum tribus gradib. ignis. Assiduus similiter spatium prolixum ponit. Dicit de quo varie philosophi dixerunt, sc. per 21. dies, & 40. dies & 80. dies, per 4. menses & 7. menses, & vnam hebdomadā, & trib. diebus, & partē vnius diei. & addiderunt, & diminuerunt quod tibi ostendam absolui, per annum eius perfectionem, sc. per quatuor temporum perfectionē sc. hyemis cuius est frigiditas & humiditas, & veris cuius est occulta caliditas, & æstatis, cuius est caliditas apparens, & autumni cuius est siccitas apparens; Ergo post autumnum nō oportet te cessare ab opere, & novum opus incipere quasi diceret, siccata materia oportet figi, & maturari altero anno. Et nota quod Morienes & Rasis & senior & alii plures primū opus in 21. dieb. i.e. hebdomadis terminauerunt. Mundus & Pandoph. in 42. dieb. quia nigredo nō nisi 40. dieb. durat. Quidā per 80. D. vt Rosinus & Socrates: Quidā per 4. menses, quidā 21. dies nominauerunt tres hebdomadas vt Rasis quod triduo tātum opus primum perficit, Et Kalid in trib. hebdomadis, & h.e. tribus mensib. philosophicis, & etiā per 21. hebdomadā. Quidā vero opus secundum in 9. hebdomadis, i.e. mensib. terminaverunt, vt dicitur in allegoriis 40. dieb. sicut & in vulua sperma moratur, i. 40. hebdomadis. Et Antonius similiter per annum. Et quidā 7. mensib. i.e. 28, dieb. alias hebdomadis quidā per hebdomadā, i. 70. dieb philosophicis, vt Zenon. Et sic debet intelligi dictum Assidui, qui etiā 40. diebus dicit totam aquam esse lucidam. Quidam per quatuor menses, & hoc est 120. diebus quam ad dealbationem secundam. Quidam per vnum diem, dicunt quod intelligatur de distillatione & imbibitione. Tandem Rasis, quamuis triduo conterere mandamus, dies aut pars diei sufficit, id est per hebdomadam triduo, id est tribus hebdomadis. Vnde Bachaseus dicit: Non potestis ad vtilitatem pervenire, absque prolixo termino & regimine continuo. Et senior dicit: Non perficitur hæc medicina, nisi præparatione longinqua, in multis diebus & noctibus. Vnde patet quod philosophi diversum posuerunt huius cōbustionis terminum, forte propter diuersitatem locorum. In calidis enim regionibus citius, quam in frigidis: Item in humido igne citius quam in sicco coagulatur. Constans dicit, quod hoc opus toties cōtinue operatur, donec visui patefiat, id est, quod ipsius operis imitatio te doceat

ceat. Scit enim aqua pugnam ignis & prolixitatem coquendi, ut dicit Assiduus, vel sequere cuiuslibet alterius dictum. Theophilus dixit quod in 100. diebus vertitur totum opus in terram Bonellus & Archanus & Myretis idem volunt. Et Aristeus dicit fieri complementum in 80. diebus, idem dicit Rosinus. Socrates in 150. diebus Balgus & Aziratus opus in 190. diebus decoqui, & magister operis ponit idem: Et dicit se perfecisse totum opus in 80. diebus. Et in Allegoriis in 40. diebus debet decoqui, & dicunt quod infra hebdomadam albescit, Item Antonius dicit decoctionem fieri 42. diebus. Item alibi in Allegoriis per 21. dies. Idem dicit Morienes. Item Lucas quod asseq...itur, 7. diebus & fit album. Item Socrates dicit terite cum ratione, & sale & aqua maris, & pluvia per 21. dies, & aqua salsa per 10. dies, & aqua dulci per 10. dies, & invenieris: Item Mundus dicit quod oportet decoqui per 40. dies, & dicit idem, iterum debere decoqui 40. diebus hoc est 80. diebus unius nominis vel bis 9. mensibus, ita quod in 9. mensibus figatur. Item Pandulphus dicit quod in 7. diebus appareat nigredo. Item Rasis in libro luminum dicit inhumationis terminum 21, dierum, exsolvere promissa: Et nota quod dies quandoque sumitur in arte pro die naturali, quandoque pro hebdomada, ut Rasis in libro luminum de humatione 21. diem ponit, id est hebdomadas 21. Senior vero accipit diem naturalem dicens in 150. diebus, quod forte in idem incidit. Et quidam istos 20. dies & unum, vocant 3. hebdomadas, ut Kalid & Hermes in primo cap. Marinus testas, &c. Et Rasis tribus diebus quemadmodum ad assationem perfectam secundum Morienem. Et nota ad intellectum horum pleniorem, quædam dicta terminorum debere intelligi de primo opere tantum quædam de secundo tantum, quædam de toto opere: quædam de prima albedine vel nigredine, quædam de nigredine & albedine secundi operis, secundum quod diligens studens in autoribus plenius & manifeste videre poterit: unde diversitas ignis prolongatur & breviatur. In 100. enim diebus unius nominis & 80. hebdomadis plures finierunt opus. Et hæc omnia natura rei quæ coquitur & ignis te docebit. Quia ut dicitur in libro Etymologiarum noster proprio iaculo interficit seipsum, & similiter maritat seipsum, & desponsat seipsum, & coagulat seipsum & figit seipsum, & imbibit & incerat seipsum, & anima præparat corpus & corpus animam si autem maxime philosophi inde 70 philosophorum, locum habeant in hoc ope-

re, de proportione moventis, tunc in medio tempore poteris præparari. Si enim aliquod movens movet aliquod mobile in uno opere, duplo fortius movẽs movebit ipsum, in medio tẽpore, dummodo æqualiter perficerent, & utrumq; ignem non effugiat cõpositum artis. Sed tamen cavendum est de igne excessivo propter periculum, quia ut dicit Rasis in libro luminũ: Et quia maximus quã mediocris ignis æqualiter efficiat, lentus tamen semper est adhibendus: Et sic continue pista donec in speciem pulchram convertatur. Nota non mireris æquivocasse dies, quia hoc philosophi fecerunt per inspirationẽ: Lege Danielẽ, qui dicit ꝙ post 70. hebdomadas nascetur Christus, & post 60. hebdomadas occidetur Christus, &c. Daniel ẽt dicit post 14. hebdomadas veniet filius iniquitatis, & alias dicit 14. dies. In ultimo capite huius tractatus, quandã quæstionẽ declarabo, cuius difficultas floridã habet declarationẽ & lumen præstabit intelligendi secreta philosophorum in libris ipsorũ. Quæritur igitur, utrum tota aqua tinctura coaguletur in corpore, vel solum tinctura existens in aqua coaguletur. Quod non probatur: primo per dictum Gratiani: Ir nõ facit Xir nisi beneficio diuturni caloris æqualiter & continue perdurantis, sicut se diffundit minera in durissimos lapides, & postea separatur ab eis. Ideo videtur similiter ꝙ tinctura æris se diffundat in aqua sua & postea separatur ab ea. Hoc idẽ videtur dicere Rasis in libro luminum, dicens, quatuor sunt naturæ quæ philosophicum constituunt hominẽ, quorum tres naturæ, sc. terrestres gummi inficiunt rubicũdo subiecto, nihil tamẽ ponderis præterquãm in candido erat, rubicundo adiiciet, dum argentum solum in ruborẽ mirabiliter transformat hoc idem arg. 3. autoritate senioris, qui dicit spiritus est locus animæ, & est aqua quæ extrahit hanc animam à corporibus suis, & anima est tinctura soluta, in aqua, & portatur in ea, sicut portatur tinctura tinctorum nostrorum in aqua, qua tingunt pannos, & tinctura extenditur in panno: Deinde recedit aqua per exsiccationem, & remanet tinctura in panno, similiter aqua sapientum, in qua portatur tinctura, reducitur super terram suam benedictam sitientem, q̃ assimilaverunt & aquã nominaverunt animam, quam vocat Hermes aurum dicens: seminate aurum, in terrã albam foliatam, & hæc terra tingit, deinde recedit aqua spiritualis & remanet anima, quæ est tinctura in corpore, in quo manifestabit pulchritudinem suam, hæc omnia dicit Senior, ad istam quæstionem dicendum, ꝙ aqua cum tinctura coagulatur quod per experientiam vidi.
Vnde

Vnde Kalid filius Isidis: Quoniam vidi aquam coagulare seipsam, tunc ratificatus sum quod vera est res quæ assignatur. Et alibi dicit: Est enim lapis non lapis, quoniam in ipso est fermentum, sine quo nō coagularetur massa aquæ. Et senior dicit aqua eorum est aurum, & est fermentum corporum, ad q̄ reducunt ea. Et de hoc lapide extractum est aurum quod fugat paupertatem. & post Deum non habes aliam medicinam. De quo dixit Kalid: Præteriti nec præsentes possunt tingere aurum nisi cum auro, & hoc quod aurum, sc. lapis eorum tingens, ex ipso generatū prodit. Et de isto auro, quod est flores, qui fiunt aër sublimatus, omnis eorum intentio cōstituta est: Vnde quod non diceretur lapis non lapis nisi quia est aqua congelabilis in lapidem Et in quodam libro dicit Kalid filius Iesidis. Quod quatuor sunt signa demonstrantia artem. Primum est siccitatis & humiditatis coniunctio, & nigredinis apparatio, eo quod oportet te coniungere humidum cum sicco, & calidum cum frigido. Secundum signum est unguentum apparens in initio operis, & est similis liquefactio, cum fuerit super ignem, & cum aeris frigiditas ei succedit & accedit, coagulatur: deinde in igne liquescit, quemadmodum unguentum: Et est venenum occidens, quod dissoluitur & fit pōderosum, in inferiori parte instrumenti subsistens nigrum, & fit aqua, & tunc vocant ipsum spiritum & arg. vivum qui multa sunt nomina. Tertium signum est quod ipsum est minoris aquæ post præparationem, prout lac sc. virginis, i. e. sicut lac coagulatum, est minoris ponderis separatum à sero. Et huic signo tertio Pythagoras in Turba ponit simile. Dicit n. Accipite Etheliam, & more lactis quia corpora sunt ei sicut coagulum lactis. Et iterum dicit: Id ipsum suo vasi imponite & coagulate donec fiat pulvis & coquite cum sputo lunæ & coagulate & dirigite, & invenietis lapidem fractum, & aqua imbibitum. Iste est lapis quem cunctis nominib. nominamus qui opus recipit & bibit seipsum & est lapis à quo procedit omnis color. Quartum signum est quod suam spissat naturam, hæc igitur est via præparationis. Huius autem operis fundamentum est patientia, suavitas, mora, & aptitudo instrumentorū ad ea assanda. Ecce in istis 4. signis patet eius coagulatio cū tinctura. Ex his ad rationes. Ad primā cū dicitur sicut minera se diffundit in durissimos lapides, &c. Dicendū q̄ est simile & dissimile: simile est in hoc q̄ sicut metalla generātur in cōcavo loci obtusi & clausi in lapidib. duris vel similib. taliter quod à materialib. eluatur fumus sive vapor ratione caloris q̄

ſcilicet fumus, diu in ſe reflexus, & vaporabiliter commixtus congelatur in metallum, illud quod eſt ſibi congruum, & in talis metalli ſpeciem terminatur, cuius eſt vapor, ſecundum proprietates cœli, quæ influũt à ſtellis, & à materia. Qui ſi eſſet locus apertus, nullũ ibi metallũ generaretur, ſed tota eius materia expiraret, ſicut in plãtis & in animalib. locum habet. Ita à ſimili, ſi vas in arte noſtra non eſſet clauſum ad incluſionẽ ſpiritus, tota vis eius exhalaret. Diſſimile autẽ eſt in hoc, ꝙ lapides ſunt materia inconvenientia ad commixtionem metallorum. Ideo ab ipſis ſeparatur metallum ab inconverſo & heterogeneo. Ignis enim heterogenea ſeparat & homogenea congregat, ſed in huius artis mixtione omnia ſunt homogenea, ideo fit univerſalis commixtio, ita quod minimum illius elementi unius eſt cum minimo alterius. Ideo ignis non ſeparat inter ea, ſed totum congelatur in talis metalli ſpeciem cuius vapor eſt, quod autem conjugantur per minima, patet per Hermetem dicentẽ. Niſi lapis noſter eſſet aereus, non conjungeretur ei Anhaurit: ita quod ignis non ſeparet inter ea. Et Gratianus dicit, ſolaris ſplendor trãſit in aërem, & ubi tranſit ſplendor, tranſit & aër. Lapis igitur noſter aëreus eſt, quia nõ obſtat ei nec viſui odore tamen ſentitur, nec tactu facit veſtigium, & coagulat Mercurium diſſolutum ut ipſum eſt. Lapis igitur inviſibilis eſt. Hæc omnia Gratianus dicit. Et dicitur lapis aëreus, quia per euaporationem ſui in aërem tranſit, & ſpiritus efficitur potentiſſimus, unum extans cum Mercurio ex quo fuit primo. Vnde Roſen: Si fuderitis corpus album ut fiat argent. viuum, extrahentur ab eo flores eius non autem mutaretur in Mercurium, ſi non eſſent homogeneæ naturæ Vnde Kalid filius Iſidis, Dixerunt ſapientes huius artis, plures ſunt res quibus adiuvatur opus quæ nõ proximæ ſunt, tamen ſunt ex progenie generis ſui. Et idem dicit, Maſculus & fœmina & quatuor naturæ ſunt unum, eo quod alterum generatum eſt ex altero ex cavernis ſuis, & ex genere ſuo, ſunt ergo unum & ad unum revertuntur. Igitur ignis non ſuperat inter tincturam & aquam, ſed magis coagulat lac virginis, id eſt Mercurium, ut ipſa ſit coagulata. Ad ſecundam rationem dicendum, quod proceſſit ex falſo intellectu Vnde triplicem habet expoſitionem. Prima ſit expoſitio, quatuor ſunt elementa lapidis optime proportionata, Philoſophicum conſtituentia hominem, id eſt Elixir perfectum humanum, quia multas infirmitates & plurimos defectus humanos fugat ab homine, & lapis dicitur homo, quia niſi ratione & ſcientia humana

humana ad eum pervenitur. Vnde in allegoriis, Accipe hominem &c. Et Assiduus, Benedictus qui tendit ad hunc lapidem, gratiasque Deo agit, quia in nullo propinquorum vel extraneorum opera indiget: Et Morienes: sed hæc est scientia quæ maxime inter alios inquiri debet, cum & per illam, ad aliam magis admirabilem pervenire possimus scilicet Medicinam. Philosophi cum utebantur hoc lapide, vixerunt lõgo tempore. Nam ut dicitur in Etymologiis Philosophorũ, quod in hoc convenerunt omnes Philosophi, quod lapis noster Hæmatites quando fuerit rubificatus, quod est completus, tunc facit diversas operationes, non solum in corporibus solidis, sed etiam in humanis, lapidibus preciosis & gemmis: Et non est res mirabilior in hoc mundo, quam ipse est in omnibus operationibus suis. Ipse vero non solum curat metalla, sed etiam corpora humana conservat ab infirmitatib. suis. Et subdit ibidem: Recipe lapidem hæmatitem, & da bibere cum aqua paralytico, hydropico, phrenetico, omnibus leprosis & præcipuis infirmitatibus, Viz. internis & externis, maculus malus, quæcunque fuerint in corpore delet, & valet ad visum proculdubio oculorum, & quicquid tale est, maxime confortat naturam. Et scias, qui utitur eo omni die hilaris erit ultra modum, & faciem lucidum reddit omnibus ipso utentibus: Et Melancholiam omnes malos humores, indifferẽter à corpore expellit. Et quid mirum, nonne aurum curat multas ægritudines? si facies aurum nobilius auro, spirituatũ & attenuatum attenuatione spirituum, curat solida corpora & humana. Est enim Theriaca Philosophorum, ut dicitur in Allegoriis ipsorum. Istæ igitur quatuor naturæ lapidis constituunt Philosophicum hominem quorum tres naturæ, id est terra in aqua sunt tria, scil. duo arg. vivo cum sulphure suo, & quarta natura est aqua lapidis, scilicet aurum viscosum ꝙ vocatur gummi rubicundum, quo inficiuntur illæ tres naturæ terrestres inficiuntur, id est, tinguantur & desponsantur tinctura perenni. Quia ista aqua omnia facit, scil. per eum dissoluitur, coagulatur, calcinatur terra, & inceratur & per eum retinetur omne volatile. Tres igitur naturæ inficiuntur gummi rubicundo, id est aqua aurea superiactata, quæ est aqua simplex in essentia.

Et consimile huic dixit Moses in Turba, de primo opere: Decoquite ipsum levi igne donec appareat album; Deinde extinguite, & videbitis unum, id est aquam vitæ; à tribus sociis divisum, id est à corpore in quo sũt tres naturæ, quia duo

Masculi, scilicet Sol & Mercurius coagulatus, & Luna ista in terra inficiuntur gummi rubicundo superiecto: Nil tamen ponderis id est metallinæ humiditatis accedit preter quam in candido erat, & in aqua viva rubicunda, & æri nostro rubificando, quia naturaliter æs nostrum licet mortuum sit, est rubicundum. Et licet extrinsecus sit album, intrinsecus tamen rubicundum est, adiicias solummodo argentum vivum, id est, substantiam metallinam argenti vivi, tunc in ruborem id est, tincturam auream mirabiliter transformat. Est enim ut dicit Kalid minoris aquæ post præparationem sicut lac, quasi diceret non plus ponderis adiiciet aqua corpori, quam de humiditate metallina in se habet. Quia licet humiditas aquea transeat, sed metallina manet dum solummodo argentum scilicet vivum in ruborem mirabiliter transformat. Vnde in Moriene dicitur: Quod Azoth nequit substantialiter Latoni auferre suum calorem, nisi quantum ad visum, sed Laton ab Azoth suam aufert albedinem, & ei dominatur, & rubicundum reddit eum, quoniam Latoni inest naturalis fortitudo, quæ super omnes colores apparet. Ergo bene dixi dummodo solum argentum vivum in ruborem mirabiliter transformat: Est enim color Latonis perpetuus, & quod seminas in Mercurio, metes ex eo. Vnde Gratianus, omne metallum est in Mercurio, unde quale seminas in eum, tale & metes ex eo; habet enim fixum incorruptibile semen, id est humiditatem metallinam incorruptibilem: quia aut totaliter incombustus ab igne recedit, aut totus in eo manet, sicut dicit Geber, Et habet in se humidum aqueum superabundans, cum quo transit fixum. Alia Glossa, Tres naturæ gummi inficiuntur rubicundo, nihil tamen ponderis id est, augmenti præterquã in candido erat, id est in lacte virginis, quia mater eius virgo est, & pater non concubuit, ut dicit Assiduus. Et Hermes, Cuius pater Sol & mater Luna, &c. Ideo bene dicitur lac virginis, & adijciet rubicundo & Soli, quia Sol non augmentatur, non enim manet sed corrumpitur in melius. Augmentum enim est præexistentis quantitatis additamentum, sed Sol effectus est Azina seu fermentum corruptum. Diffinitio enim mortis est, animæ à corpore separatio, & animæ mundo corpori coniunctio, & hoc fit dum gummi rubicundum solummodo argentum, terram albam argenteam, quia argentum in ruborem mirabiliter transformat, id est in colorem purpureum, & sic sol non augmentatur sed ipso corrupto Luna nostra viva in tincturam solarem virtute aceti mirabiliter transformat.

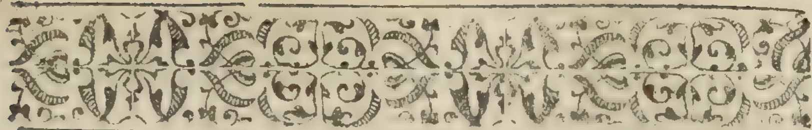
Vnde

Vnde Morien. sine stultos in omnibus aliis errare, qui ad hoc propositum nunquam pervenient, donec Sol & Luna in unum corpus coniungantur, quod nisi Deus altissimus voluerit nunquam fiet: Est enim donum Dei & secretum altissimi. Hæc autem coniunctio Solis & Lunæ non fiet nisi post ipsorum corruptionem. Vnde in allegoriis: Oportet enim utriunque occidi gladio proprio, inhibendo sibi animas permanentes, donec anima interius occultissima extinguatur, quia ex homine non exit nisi homo, nec ex brutis nisi similia eius. Similiter nulla erit via ad rubedinem & albedinem, nisi si argentum vivum ignem patiens, Soli & Lunæ coniunxeris, nec aliter animam penetrantem & tingentem ei poteris extrahere quæ in ventre corporis occultatur: Igitur nullum eorum manet incorruptum corporum.

Ideo non fit ibi augmentum, sed genera tincturæ perennis, quia corruptio unius est generatio alterius, secundum Philosophos, sed hæc dictio solummodo non excludit coagulationem argenti vivi. Quia dicit Rosen: Et memoratus sum coagulationis corporis quod vocatur corpus igneum, & Cambar, & argentum vivum & sulphur rubeum. Et his nominibus nominaverunt animam ab ipso corpore egredientem. Aliter posset exponi, deinde multum ponderis, &c. id est, quantitate non augmentat tinctura in tingendo, dum solummodo argentum in aurum mirabiliter cōvertit. Ita, quod humiditas metallina cum aqua sociatur, corpus metallinum, id est, pinguedo Solaris & humor Lunaris coagulatur, id est fixatur. Vnde Arsuberes in Turba: in urina puerorum & aqua munda permanente coquite ipsum lento igne, antequam tingat, donec tota nigredo ab eo recedat, postea de facili cōfringetur. Si autem recederent sicut aqua tinctorum nostrorum non dicerent aqua perpetua aut permanens, nec dicerent quod de facili constringeretur, id est, coagularetur. Hoc enim argentum vivum est perfectio rei, ideo non transit, ut dicit Geber. Consideratio vero rei quæ perficit, est consideratio electionis puræ substantiæ argenti vivi, & est materia, quæ ex materia illa sumpsit originem, & est ex illa creata. Non est autem ista materia argentum vivum in sua natura, nec in tota substantia sui, sed fuit pars illius. Nec est modo cum lapis noster factus est, sed pars eius. Ipse enim illustrat & ab ustione conservat, perfectionisque significatio est. Laudetur igitur Deus omnipotens, qui creat carissimum ex re vilissima, qui est lapis noster, de quo fit opus istud habens in se omnes colores.

Est enim albus, rubeus, rubicundus, citrinus, citrinissimus, cœlestinus, viridis gravis. In lapide isto sunt quatuor Elementa. Est enim aquaticus, aereus, igneus, & terreus. In occulto eius est caliditas & siccitas, & in manifesto frigiditas & humiditas, & est oleum, & istud est siccum, & illa siccitas tingit Alchimice, quia siccitas tingit & non aliud. Humiditas autem aquosa & adustiva corrumpit hoc opus & tingit in nigredinem. Istas igitur infirmitates oportet destruere per gradus ignis, de quibus hoc melius censendum est, ut quod post coagulationem suam in tali gradu ignis teneatur quod fugere non possit, donec maiorem possit sustinere gradum ignis, in quo teneatur iterum per dies dummodo ipsum non effugiat, quo ad triplum maiorem possit sustinere ignem, & sic manu ducatur de gradu in gradum, donec ignitionē perfectam in corpore patiatur & ignem non effugiat, & in ultimis tribus gradibus expedit vas lapideum non porosum, ignem patiens, sicut præcessit sermo in fine libri primi. Nec credo in vitro, mediante cinere, hæc fieri posse igne Philosophico, quod non agere possit actiones in gradibus ignis, per tot media removentia fixationem medicinæ scilicet per testam & cinerem, nisi pendeat lutatum in rota super ignem æqualem in gradibus suis. Vnde Gratianus, in primo gradu expediunt, vasa metallica scilicet in primo opere: In secundo gradu vitrea, scilicet ad coagulationem, & terræ dealbationem, & donec tota vis aquæ incineretur: In tertio gradu expediunt vasa testea, scil. quo ad fixionem eius plenariam, &c. Amen.

Explicit studium consilii coniugii de massa Solis & Lunæ artis completæ, &c.

XI.

MARGARITA PRETIOSA NOVELLA CORRECTISSIMA.

Exhibens

INTRODVCTIONEM IN ARTEM CHEMIAE INTEGRAM: ANTE ANNOS PLVS minus ducentos ſeptuaginta compoſita,

AVTORE

M. PETRO BONO LOMBARDO Ferrarienſe, Phyſico & Chemico excellentiſſimo.

PRAEFATIO.

ALCHEMIAM SVB PHILOSOPHIA naturali comprehendi; eiusque materiam eſſe unam & determinatam.

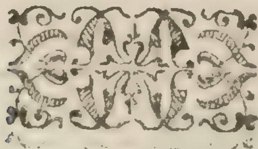
INQUIT Bonus Ferrarienſis Phyſicus: *Entia realia ſunt in triplici gradu, ſecundum philoſophum ſexto Metaphyſicæ: Quia aut ſunt conjuncta motui & materiæ, & de iſtis eſt ſcientia naturalis: aut conjuncta materiæ, & ſeparata à motu, & de iſtis eſt* Mathematica: *aut ſeperata à motu & materia, & de iſtis eſt Metaphyſica, id eſt divina. Sed de ſeparatis à materia, & conjunctis motui, non eſt ſcientia, cum tale ens reale ſit omnino impoſſibiliter eſſe.*

ter esse. Cum ergo scientia Alchemiæ sit de ente reali, necessariò erit sub aliqua illarum partium philosophiæ: sed non sub mathematica, quia scientia Alchemiæ est de ente reali, coniuncto motui & materiæ: neque sub metaphysica, id est, divina: quia non est de ente reali separato a motu & materia, sicut sunt intelligentiæ. Oportet ergo necessario, quòd sub naturali philosophia ponatur, cum ipsa sit de ente reali, coniuncto motui & materiæ. Similiter entia naturalia concipiunt sibi materiam determinatam, ut simitas nasum, & visus oculum: & ideo sine sua materia sive subiecto non possunt intelligi. Entia autem mathematica non cernunt sibi materiam determinatam, ut linea, triangulus, & numerus: quia talia entia possunt esse in qualibet materia, propter quod possunt intelligi circumscripta qualibet materia. Entia autem metaphysica, id est, divina: cum careant materia, nullam cernunt sibi materiam, quare sic spiritualiter intelligantur. Cum ergo ars Alchemiæ sit sub parte naturalis philosophiæ, cum libro de Mineralibus subalternetur: oportet necessario, quod cernat sibi materiam determinatam. Et quia intentio artis Alchemiæ est, sequi naturam omnino, & per omnia, ut faciat idem aurum quod ipsa: quæ, & qualis erit materia apud naturam, erit & necessario apud artem, cum de potentia materiæ determinatæ extrahatur forma sua, & non de materia aliena. Si autem fuerit materia non eadem, sed quodammodo similis secundum genus, erunt & generata non eadem, sed similia secundum genus, & non secundum speciem & formam omnino. Cum igitur materia sit una, & determinata omnino apud naturam, & non multiplex: ergo necessario illa una eadem materia determinata erit similiter apud artem Alchemiæ, & non multiplex. Hæc autem materia est argentum vivum secundum omnes philosophos, tam naturales quàm Alchemistas: ergo & apud artem Alchemiæ materia erit similiter argentum vivum. Et quia materia non producit seipsam in esse ad generationem, & formam, sed ab agente proprio digeritur, & dirigitur, & informatur: tunc necessario oportet, quòd istud argentum vivum, quod est materia, digeratur, dirigatur, & informetur à suo agente proprio ad finem intentum naturæ, quæ est generatio metallorum, & auri, & aliorum quarundam, quæ nunc relinquemus. Hoc autem agens est sulphur sibi in propriis mineris coniunctum, habens illud argentum vivum a propria virtute coagulare & digerere per calorem naturalem

mineralem secundum philosophos naturales, ita ut in fine digestionis necessario aliquod metallorum ex eo generetur: & ultimo aurum. Videtur ergo necessario, quod illud idem agens esse debeat apud artem coniunctum argento viuo, ut digerat, dirigat, & informet illud argentum viuum, ita ut in fine digestionis & complemento, generet idem aurum omnino, sicut facit natura ex eo: necessario ergo oportet quod idem argentum viuum & idem sulphur, quod subijcitur operationi naturæ, subijciatur etiam omnino operationi actus, & non aliud quantumcunque simile videatur secundum genus, & apparentiam: nisi enim hæc essent subiecta actibus nostris, impossibilis esset hæc ars omnino. Veruntamen modus agendi, & digerendi, & informandi artis, est diuersus a naturali, & similiter organum siue locus, & tempus, sed æquipollent ad eundem ultimum finem. Propterea quod sicut natura generat aurum ex illa materia, sic ars formam auri, eliciendo ex illa materia generat, cum qua forma omne metallum, cum sit sibi materia, per conflationem conuertitur in purissimum compositum scilicet aurum. Omnis enim forma, adueniens materiæ suæ dispositæ, informat eam necessario cum actus actiuorum non sint nisi in patiente disposito. Qui ergo laborant in mineralibus extraneis absque intentione naturæ, & in vegetabilibus & partibus suis, & animalibus & partibus suis, & superfluitatibus, in vanum laborant: quia alterant alterationibus vanis & extraneis, non disponentibus ad formam: quare non transformant, cum in talibus materiebus, & agentibus nulla sit habitudo, nec proportio, nec dispositio per esse informans metalla imperfecta forma auri, nisi forte in primam materiam, id est, proximam, redigantur, quæ est, quæ dicta est. Dicere ergo plures materias posse subijci naturæ & arti huic, esset quasi entia naturalia dicere mathematica esse, vel econuerso: quod est omnino impossibile.

Sic ergo patet, quod ars ista est naturalis, & quare, & quomodo, & in principijs naturalibus, & effectibus est imitatrix naturæ, & eius sequela: & ex parte eiusdem materiæ, & eiusdem formæ omnino, tam substantialis quam accidentalis cuiuscunque modi: propter quod in examinationibus nullum iudicium ignis pertimescit: qualecunque sit illud, sed quiescit in eo, & gaudet in ipso sine sui diminutione & mutatione aliqua, sicut minerale purissimum & purificatum quod in experien-

perientia verè patet: Si enim deficeret in examine aliquo, non esset idem cum minerali: propter quod sicut in forma, quæ est res divina, non est inventa hypocrisis, neque falsitas, neque malitia, sed pura veritas in judicio ignis, absque ulla iniquitate: sic & in composito, cum compositum contrahat suum esse tale, a forma sua tali.

INCIPIT

INCIPIT TRACTATVS MAGISTRI PETRI BONI LOMBARDI DE FERRARIA PHYSICI INtroductorius, ad artem Alchemiæ, compositus 1330. anno à nativitate Domini nostri Iesu Christi in Civitatæ Polæ, de provincia Istriæ.

CAPVT PRIMUM.

In quo introducit generaliter partem speculativam veritatis eius.

OMNIS ars, & omnis scientia, aut est de rebus aut de accidentibus & proprietatibus rerum: aut de utrisque: & de eorum utilitatibus abstractis sunt & fiunt, & res quæ propriæ finitæ sunt: accidentia autem, quæ ingeniosè considerantur in rebus, sunt infinita numero corpora. Et earum quædam sensu, illa autem intellectu cognoscibilia, similiter in entibus rationis hoc idem esse videtur: ad eas autem introeuntibus, quasi omnia facilia esse videntur, & occurrunt dubia levia, & superficialia, & pauca: cum autem maturantur in eis, & radices & profunditates occultas prius intelligere incipiunt, emergunt dubia fortia, & obscura, & plurima, quæ finem non habent. Et hoc est causa quare artium & scientiarum finis est infinitus, sed eorum, quæ sunt ad finem non infinitum, ut dicitur primo Politicorum. Et omnis scientia & ars inferior, accipit à suo superiori subiectum suum, & continetur sub eo, & contrahit ad se accipiendo de ipso quantum sibi sufficit. Ideo plures artes & scientiæ possunt contineri sub una, & sibi sub alternari, propter diversas considerationes acciden-

ciummm

tium diversorum in eodem subiecto. Et sic omnis scientia inferior, quia accipit sua principia tradita à sibi superiori, elevatur ad eam, & illa ad aliam sibi superiorem, quousque principia omnium scientiarum eleventur secundum ordinem ad philosophiam primam, quæ Metaphysica nuncupatur, & ibi est status, & ibi ortus & principium. Et omnes quidem artes, exordium & originem contrahunt à scientiis, & manant ab eis sine mente, sive in mente. Scientiarum enim principium est intellectus, scilicet aut speculativus. aut practicus: & eis subalternari videntur omnes, vel secundū quod, vel simpliciter. Et ideo ars cocorum partim subalternatur 4, Metaphysicorum, & partim libro de artificiis ciborum: & artes transformationum rerum inanimatarum sicut est, ars vitrorum & salium artificialium, subalternantur alchimiæ: & ars navalis partim subalternatur Geometriæ, & partim Astrologiæ: & ars ædificatoria Geometriæ, & musica Arithmeticæ. Sed artium quæ sunt de ente rationis principium est intellectus speculativus. Et sicut principium naturæ est intelligentia, ita principium rationis est intellectus: quia omnis ars & scientia est cum ratione, ideo principium artis & scientiæ est intellectus. Et quia intellectus semper est verorum, ideo omnis ars & scientia est verorum. Si ergo ponimus Alchemiam de genere artium vel scientiarum, necessario ponemus eam esse verorum: ipsa enim subalternatur libro Metaphysicorum, aut libro de Mineralibus proprie & per se: & liber de Mineralibus, libro Metaphysicorum, & proprie 4. Et si scientia subalternans est vera, necessario & subalternatam dicemus veram: principia enim & priora semper sunt causa veritatis, & origo posteriorum, & ortorum a principiis, & non è contrario: nam principia attestantur ortum & è converso. Similiter, qui habent ordinem adinvicem secundum prius & posterius, qualia sunt priora in vero & falso, talia sunt & posteriora. Quorum ergo principia & præmissæ, & priora, vera sunt, necessariò & quæ secundum ordinem consequuntur: & quorum falsa, falsa: & quorum sophistica sophistica, propter quod natura semper est verax, & principia eius, & opera eius, cum ipsa oriatur ab intelligentia, & intelligentia ab esse divino, in quo veritas omnis relucet, & à quo veritas omnis manat, cum ipsum sit ipsa veritas. Cum ergo naturam non possimus dicere falsam, nec sophisticam, ergo nec artem, nec scientiam, Ergo Alchemiam dicimus omnino veram.

Quòd si quia falsa & sophistica occurrant, tractabitur de eis in arte illa vel scientia necessariò, ut cognoscantur & evitentur: quia contrariorum eadem est disciplina, & aliter non posset fieri perfecta doctrina: quæ autem nullam veritatem omnino habent: sed solam apparentiam & fantasiam, sicut ars lapidum pretiosorum artificialium, non dicentur omnino artes, nec scientiæ, nisi abusivè: quia principia falsa sunt: ergo non naturalia: propter quod in scientiarum & artium serie non numerantur, nec illis subalternantur omnino. Est ergo Alchemia primò & per se de rebus, quæ dicuntur metalla, & accidentibus eorum, & proprietatibus, prout ingeniosè possunt ad invicem artificialiter transformari, & perfici, ministrando naturæ, ut sequatur naturam: & eius principium videtur intellectus uterque scilicet speculativus primò, & practicus secundò. Pars enim, quæ docet modum investigandi, est speculativa: sed pars, quæ docet quomodo sit ministrandum, necesse dicetur practica sive operativa, sicut patet veraciter in scientia medicinæ: ratione autem formæ, dicetur naturalis, quia sequitur naturam omnino, tam in forma substantiali, quàm in accidentibus: & secundum hoc dicitur ars ministrans naturæ, ergo naturalis, non autem metaphysica: quia non est factiva: nec de ente rationis, quia non est de ente intellectuali, sed reali, sicut est scientia medicinæ. Amplius animadvertendum est, quòd naturalis philosophia, in scientia mineralium, docet de metallorum cognitione, scilicet quomodo sint secundum eorum substantiam, & quot sint numero, & ex quot principiis sint, & ex quibus & qualibus sint, & quomodo sint, & ubi sint, & de eorum generatione, & eorum ad invicem commixtione, propter generationem metallorum fiendam, & de cognitione metallorum, secundum suas proprietates & passiones, & eorum ad invicem transmutationem à natura in suis mineris, & de locis mineralibus diversis, in quibus generantur, quamvis locus in communi debeat dici unus, & secundum sui proportionali subiecti exigentiam, scilicet in quantum sunt substantia, soli operationi naturæ ostendit, quæcunque dicta sunt speculativè, in generali & speciali, & declarando omnem operationem naturæ in eis, non applicando ad operationem artis, cum hoc non sit de consideratione ipsius; unde quidam.

Hæc ars optatur à pluribus iis vero datur:
Quos Deus acceptat, dum tali munere ceptat.
Nec tu mireris sub ænigmate talia dici,
Vilia ne fiant, ista latere volo.

Ars autem Alchemiæ cum ei subalternetur, quantum ad hanc partem mineralium, recipit omnia hæc credita ab ipsa, & ponit investigationem ulteriorem super illa eadem, & altiorem perscrutationem, & penetrat usque ad ultimas profunditates, & primas radices illarum rerum, cum ultimata de articulatione operationis naturæ in illis, ita, ut de naturæ arcanis in generatione & transformatione prædictorum nihil remaneat, quando fit cognitum secundum eorum occultum, & manifestum. Et hæc consideratio est omnino necessaria arti Alchemiæ, quia sine ipsa, impossibile est ut sciat, utrum possit sequi naturam, vel non: qua consideratione habita, quia visum est ei, quòd possit sequi naturam, ingenita est humano ingenio mirabili ac divino simul unite sequi naturam in earum transmutatione. Et tales scientiæ, sunt de rebus, & earum accidentibus & proprietatibus. Sed ars fossoria, quæ fodit ferrum, considerat loca in quibus generatur & reperitur, & ipsius electionem & purificationem à sordibus suis per ignes, & bonitatem & malitiam: non autem considerat ex quibus, & quantum sit, & qualibus, nec ex quibus principiis sit, nec modum mixtionis & generationis ipsius, cum hoc sit de consideratione scientiarum superiorum: hanc autem sequitur ars, quæ per malleorum ictus, & concussiones ferra ignita extendit in virgas diversas, in magnitudine & paruitate. Et hanc sequuntur artes plurimæ, accipientes de hoc substantivo, sicut & quantum sibi sufficit: unde quidam. Ars facit anchoras ex eis pro navibus, quædam vomeres, quædam falces, quædam forpices, quædam enses & gladios, quædam frena pro equis, quædam galeas, quædam clavos, & quædam in longissimis filis exilibus extendit, ex quibus quædam facit acus ad consuendum, quædam hamos ad pisces hamandos, quædam loricas, & sic plurimæ artes consequuntur ad idem substantivum, secundum genus: & quædam variant, secundum diversam acceptionem ipsius in eis, scilicet considerando accidentia varia & diversa in ipso subiecto. Et istæ artes sunt de accidentibus diversis, consideratis in rebus eisdem. Similiter dicimus in metallis aliis, & in ligno, & in lapide, & lana, & lino:

quia

quia infinita sunt accidentia, per quæ artes considerantur in rebus, similiter in entibus rationis, talis diversitas accidentium reperitur omnino, sicut patet in Grammaticis, Dialecticis & Rhetoricis, quæ sunt de tali ente. Similiter subiectum scientiæ medicinæ & partes eius, subalternantur naturali philosophiæ, & est scientia vera: quia oritur ex principiis veris, & subalternatur naturali philosophiæ, quæ est scientia vera. Et sicut ad scientiam de animà, sequitur scientia vegetabiliũ, & de sensu & sensato, & de somno & vigilia, & de animalibus, & de sanitate & ægritudine, & de intellectu & intelligibili, & de morte & vita, & de juventute & senectute, propter diversitatem animæ, & diversitatem partium eius, & diversitatem passionum ipsius: Sic ad scientiam de mineralibus, sequitur scientia Alchemiæ, propter diversitatem metallorum, & transmutationem ipsorum ad invicem, in suis mineris, & transmutationem suorum principiorum, diversam factam, à natura, in generationibus diversarum rerum, in quibus ars mirabiliter administrata, conata est sequi naturam, in transmutationibus metallorum, & sibi hoc nomen, scilicet Alchemiæ vendicavit. Si ergo scientia mineralium est vera, ergo & scientia Alchemiæ est vera omnino, & eius partes sequentes eam, & sic de omnibus artibus & scientiis. Causa autem eorum quæ dicta sunt, est solum ut demus intelligere, quod omnes artes & scientiæ subalternatæ, quantumcunq; descendentes sint, & in fine sunt veræ: quia oriuntur ex principiis veris. Ergo & ars Alchemiæ ob hoc est necessariò vera. Cum autem à principio introitus ad hanc artem, incepissemus gustare aliquid, fuit statim nobis visa facilis, sicut ferè omnibus accidit prima facie, qui intrat ad eam, & dubia valdè pauca & levia, quæ quasi spernebamus, occurrebant nobis: sed cum valdè ulterius gustaremus, percepimus, quod eramus decepti, & fueramus tanquam pueri lactantes, ignorantes masticationem durarum rerum & difficilium, & non potentes: & sicut cum juvenes imprudentes, volentes ambulare per semitas senum & sapientum, credentes scire quod nesciunt, & senes antiquos reputant ignorare. Conversi ergo vidimus quod oportet senum consilio nos penitus adhærere, & ab eo non recedere: & tunc cœperunt emergere dubia plurima, & difficilia, & obscura, quæ quotidie nos molestant ad solutiones inveneidas, tam speculando quàm operando: & quanto magis studemus & inquirimus, tanto magis de novo incurrunt. Sic enim speramus finem huius artis verè attingere posse, di-

vina bonitate & clementia præposita, & sui gratia revelante, si sit verax. Amplius dicimus, quod sicut res se habent ad esse, ita se habent ad intelligi & cognosci: & per consequens ad significari: ideo ex hoc triplex modus in rebus repertus est, scilicet modus essendi, modus intelligendi, & modus significandi. Et quia veritas nihil aliud est, quàm adæquatio intellectus ad res ipsas, ideo intellectus cognoscendo res, concipit res prout sunt, & verificatur de rebus ipsis: unde dicitur 3. Metaphysicæ, quod eadem sunt principia essendi rerum, & cognoscendi. Et quia conceptus rerum in intellectu, non sufficiunt nisi exprimantur, ideo modi significandi consequuntur illos, ut intellectus applicat conceptus suos ad res ipsas exprimendo, quomodo significent: & ideo intellectus, in quantum intellectus, semper est verorum. Ab opposito ergo patet, quod si intellectus cognoscit res, non prout sunt, quod tunc est inadæquatio & obliquitas intellectus ad res ipsas: ergo necessariò modus intelligendi non est verus, sed falsus: & habent se ambo isti intellectus, sicut habitus & privatio, propterea intellectus obliquus abusivè dicitur intellectus, & hoc ideo, quia caremus nomine proprio eius, ad exprimendum ipsum. Si igitur intellectus, sive modus intelligendi, est inæqualis & falsus, ergo & modus significandi necessariò. Cum ergo esse rerum, semper sit verum de se, ergo & intellectus, qui super eas fertur, directè, semper erit verus: quia res directè intelligit & cognoscit prout sunt: ergo & modus significandi necessariò erit verus, si aũt obliquè & falsè, ergo obliquus & falsus, ergo & modus significandi obliquus & falsus: necessariò, & veritate privatus. Ergo & propositiones ex eis compositæ similiter se habebunt, quia ab eo quod res est, vel non est, dicitur oratio vera vel falsa. Si ergo ponimus artẽ Alchemiæ realiter esse verã, ergo ad hanc veritatẽ habendã & cognoscendã, oportet quod intellectus directè super eã feratur, & sic intellectus & modus intelligendi est verus: ergo & modus significandi est omnino verus. Et quia ens, & verũ, & unũ, convertũtur, ut patet ex 4. Metaphysicæ: Ergo oportet necessariò, ut intellectus & modus intelligendi, uno modo super Alchemiã feratur. Ergo & modus significandi realiter erit unus. Pluribus ergo modis, & infinitis convenit intellectui super ipsius cognitionẽ obliquari, & deviare ab intellectu & cognitione istius unitatis & veritatis, sicut in operantibus & operabilibus quotidie patet: unde vult philosophus 2. Ethicor. quod bonũ & rectum, uno solo modo sit, malũ aũt & obliquũ, modis pluribus & in-

& infinitis: quia bonum & rectum stat in puncto, sed malum & obliquũ, modis infinitis à puncto deviat & recedit. Et hoc est una ex causis potissimis, quare ars Alchemiæ apud ignorãtes dicitur falsa & sophistica: ponunt enim se ad iudicandum de eo, quod non habent potentiã iudicandi, cum sint privati in eo modo essendi, modo intelligendi & cognoscendi, & modo significandi, de hac ipsius invariabili unitate. Nam unusquisq; benè iudicat de ijs, quæ cognoscit, & eorum est bonus judex, ut dicitur 1. Ethicorum. Ergo per oppositum, nullus benè judicat de ijs, quæ non cognoscit, nec eorum penitùs est bonus judex: præsertim cum judicium operabilium in operibus causatur, unde dicit philosphus 5. Politicorum. Unum enim, quod impossibilium aut difficilium est, eos, qui non cõmunicaverunt operibus, judices fieri studiosos. Et est sciendum, quod ars ista quasi sola inter omnes mundi, in sui doctrina, utitur nominibus propriis, & extraneis, & inusitatis, & allegoriis, & ænigmatibus, & metaphoris, & æquiuocationibus, & transsumptionibus, & involucris, & prosopopœis, & hyperbolis, & ironijs, tam practicè quàm speculatiuè, cum ipsa omnes artes & scientias ad se trahat, & immisceat se eis: propter quod necessariò est difficilis valde & occulta, nec nõ ardua & tenebrosa, sicut patebit in tractatu investigationis ipsius, & eius principiũ, unde & causa. Notandum est super hoc passu, quod ratione eius, quod primò occurrit intellectui, practicus intellectus est, præcedit speculativũ: sed ratione ordinis, & doctrinæ tractandæ, ut possimus devenire per investigationẽ in cognitionẽ verã, & rectã operationẽ ipsius: speculativus præcedit practicũ, & hoc est ratione in omnibus operabilibus. Quæ enim priora sunt in intentione & mente, posteriora sunt in doctrina speculativa, & modo operandi, pervenimus ad opus ultimò, & non aliter. Est tamen sciendũ, quod speculativus intellectus & practicus secundum modũ prædictum, dicuntur sic largo modo etiã impropriè. Dicitur autẽ propriè intellectus speculativus, qui versatur circa philosophiam & theoricã, id est speculativam. Practicus autem qui versatur circa philosophiam practicam, id est, moralem: unde dicitur sexto Ethicorum, quod intellectus speculativus est subiectum scientiæ & ignorantiæ: practicus autem virtutis & vitij. Ideo per intellectum speculativum, dicitur quis sciens & ignorans: per practicum autem, dicitur bonus & malus: propterea quod finis scientiæ speculativæ proprie est veritas, practicæ verò opus, ut dicitur 2. Meta-

physicæ. Ideo speculativus est in affirmatione & negatione: practicus autem in electione & fuga, ut patet 6. Ethic. Et hoc modo intellectus speculativus, non præcedit practicum, nec è converso, sed ambo æqualiter dividunt intellectum, & continentur æqualiter sub intellectu. Et hoc modo philosophus divisa philosophia, primâ sui divisione, in activam & contemplativam, divisit in sexto & nono Metaphysicæ contemplativam, id est speculativam, in theoricam, & naturalem, mathematicam & metaphysicam, quæ est theorica. Et alibi dividit activam, id est, practicam, sive moralem in monosticam, id est, Ethicam Oeconomicam, & Polyticam. Omnes autem aliæ, quæ dicuntur practicæ: non dicuntur activæ, sed practicæ, id est factivæ. Ideo artes sunt habitus factivi solum, ut dicitur sexto Ethicorum. Earum enim operatio, transit in materiam exteriorem, & facit formas artificiales: & hoc propriè artibus mœchanicis pertinere videtur. Aut sunt factivi, id est ministrantes naturæ, & sequitur forma naturalis, non artificialis, ut est ars medicinæ & Alchemiæ, propterea quod sanitas introducta per artem medicinæ, non est artificialis, ut habetur ex altero Metaphysicæ, quia ibidem dicitur sic: Quędam fiunt ab arte & casu, ut sanitas, quia in ea est aliqua pars, quæ est principium motus generationis: quædam ab arte solum, ut domus, quia in eius materia non est principium motus generationis, sed in alio, propter quod quædam erunt sine habente artem, ut sanitas: quædam verò non, ut domus. Ideo dicitur libro eiusdem, quod potestas ædificativa non existit in ædificio: sed potestas artis medicinalis existit in sanato, sed non quantum sanatum. Unde in secundo eiusdem dicitur, quod principium motus in activis & factivis est in agente & faciente exteriori, in naturalibus autem est in seipsis. Cum ergo principium motus generationis, in materia Alchemiæ sit intrinsecum, quamvis administratio sit extrinseca: ergo ipsa est naturalis, & nō factiva, nec activa. Et quãvis potentia artis ædificationis, non sit in ædificato, & potentia artis medicinalis sit in sanato, non in quantum sanatum est, tamen in arte Alchemiæ est aliud, quàm potentia artis Alchemiæ est in metallo sanato, in quantum sanatũ est Et hoc idem est, quia sua potentia fundatur in forma substantiali, quæ datur, & infunditur, & permiscetur metallo sanato, & permanet sicut perfectibile cum suo perfectibili, cum principium generationis & transformationis sit intrinsecum, hoc enim potentia transmutationis, & virtus non est naturæ solius,

lius, cum non reperiatur in rerum natura: nec etiam artis solius, cum non sit forma artificialis, sed opus naturæ, prout ministratur & dirigitur ab arte voluntate divina.

CAP. II.

In quo introducit generaliter in partem practicam veritatis artis Alchemiæ.

POstquam ergo declaravimus secundùm rationem, modum speculativum generalem veritatis istius artis, nunc modum practicum generalem narrabimus, qui est eius finis, cuius acquisitione ars servit & ministrat naturæ. Dicimus ergo, loquendo secundum naturam rerum & rationem, quæ ex earum natura propria potest dici secundum sapientes ad cognitionem essentiæ quarumlibet rerum, quod non procedunt, neque generantur aliqua, nisi ex suis principiis propriis & univocis, ut patet ex altero Metaphysicæ. Non ergo naturalia, nisi ex suis principiis naturalibus: nec scientia alia, nisi ex suis principiis scientialibus: nec artificialia, nisi ex suis principiis artificialibus procedunt, nec generantur. Dico autem principia, causas, partes, & elementa proxima suorum compositorum, esse ex quibus sunt, vel fiunt, vel manant. Unde dixit philosophus octavo Politicorum, Eorum quæ consistunt, illæ sunt partes consistentiæ, sine quibus totum non erit: & quemadmodum principia inter se sunt differentia, sic & principiata. Ex diversitate ergo principiorum naturæ, accidit diversitas naturalium. Idem etiam est in scientiis, & in artibus. Ubi ergo deficiunt principia, necessariò deficit processus & generatio eorum, quæ videntur debere posse oriri à principiis: quare ex eis non poterit esse natura, neque scientia, neque ars. Ergo ubi reperiuntur principia naturæ, & scientia, & artis: ibi videtur posse esse natura, & scientia, & ars. Ergo & naturalia, & scientialia, & artificialia, quæ possunt ab illis oriri. Quia ergo principia naturæ mineralia, in generatione corporum metallorum apud sapientes reperiuntur, & possunt subijci regimini & ministrationi artis Alchemiæ: Ergo possibile est, ut ex eis procedant sive generentur res naturales metallicæ; sed res naturales metallicæ sunt, aut materia earum, aut forma, aut compositum ex eis: Ergo videtur possibile, aliquod istorum per artem Alchemiæ posse generari ex illis: sed non materia, neq; compositum, sive perfectum sit sive imperfectum, cum ipsa sint subiecta soli operationi naturæ, ut alibi jam ostendimus. Ergo forma naturalis ex illis

principiis mineralibus naturæ, videtur posse generari ab arte Alchemiæ, scilicet ministranti naturæ, quo generatio talis formæ, quia nullo modo visa est, posse pertinere naturæ soli, cum ipsa nusquam visa fuerit generata in aliqua minerarum. Ergo arti Alchemiæ propria pertinere videtur. Et quamvis principia mineralia corporum metallorum sint eadem, vel omnino similia apud artem, & apud naturam, tamen ea quæ procedunt & generantur à principiis, sunt diversa, sed tendentia ad unum finem scilicet: quia sicut natura generat ex suis principiis mineralibus, principia corporum metallorum mineralia, ex quibus facit compositum perfectũ & imperfectũ: ita ars Alchemiæ, ex eisdem principiis corporum metallorũ, elicit & generat formam compositi perfectam, ut perficiat composita imperfecta ad unum finem, scilicet ad aurum. Neque mirandum est, si ex principiis mineralibus corporum metallorum, ars generat aliud quàm natura, scilicet ars formam, & natura compositum: quia eo modo quo regimen artis, est diversum à regimine naturæ in eisdem principiis, & similiter: eodem modo & principiata ex illis procedentia, vel generata erunt diversa & similia necessariò fit ex ente in potentia scilicet propinqua, & sic quod erat in potẽtia, fit in actu ab aliquo existente actu. Et quia hæc principia sunt in potentia, ut ex eis fiat compositum vel forma, ergo secundum diversitatem agentis, generabitur forma, vel compositum. Generatio autẽ talis formæ scilicet nudæ à materia sua perfectibili & composito, est difficilimæ inquisitionis & considerationis: ergo & difficilimæ operationis ut habeatur operatum. Ergo & tota ars difficilimæ inventionis, ut talis finis consequatur. Si ergo ars, Alchemiæ ratione, ministraverit naturæ modum agendi in principiis naturalibus, & mineralibus corporũ metallorũ, videtur, quod principatũ procedet & generabitur omnino ex eis, scilicet Elixir, quod est forma auri: quod quidẽ proiectũ super imperfecta metalla, sicut super materiã, fiet ex eorũ cõmixtione compositum, quod est aurum, & si non, nõ. In principiis autem non naturalibus, sicut sunt reliqua mineralia, ab eis aut naturæ contrariis, sicut sunt animalia & vegetabilia, & eorũ partes, & quæ ab eis procedunt, quis erit qui possit naturã sequi, in generando aliquod naturaliũ metallorũ, scil. materiã aut formã, aut compositũ, cum nullus veterũ sapientũ potuerit hoc, nec voluerit: & sic procul dubio à ratione, & à veritate, & experientia, & principiis, & intentione naturæ semotũ omnino, & quantũcunq;, & quomodocunq;, & qualicunq; ingenio unusquisq; voluerit ministrare natu-

ræ. Sic similiter esse videtur in entib. rationis, unde cōstructiones, & syllogismi, & argumētationes omnes, & ornatus, & ordines tractādi & loquēdi, nō nisi ex suis principiis, & proximis, & univocis, & elemētis suis procedere possunt, nō aūt ex extranéis & alienis: unde maxima pars in acquisitione omniū artiū & scientiarū, est in omnibus introeuntibus, informari à principio principiis veris. Ideo dicitur 1. Ethicorum: Videtur .n. plus q̃ dimidium totius esse principiū, multa manifesta fiunt per ipsum eorū quæ quæruntur. Amplius omniū rerum cognitio nostra incipit à confusis & indeterminatis, & completur in cognitione eorum quæ sunt distincta & determinata, & in cognitione causarum & principiorum ipsarum rerum, & eorum ex quibus ipsæ res constituuntur: propterea quod prior est cognitio totius, quàm suarum partium: quia non potest haberi perfecta cognitio rerū, nisi resolvantur usque ad sua principia, ex quibus constant. Et hoc est verum in omnibus naturalibus & scientiis, & artibus. Cognitio .n. hominis primo occurrit nobis, post resolvitur in partes suas, quousq; ultimo veniamus in cognitionē suarū causarum, & suorum principiorū, & suarum partium, ex quib. cōstat, usq; ad elemēta sua: & ibi cōpletur perfecta cognitio hominis, & secundum naturā per se, & secundum moralē per se, & secundum medicinā per se, & secundum Theologiā per se. Similiter cognitio cōstructionis & syllogismi, & ornatus loquēdi, occurrit nobis primo, post resolvitur in partes suas ordinatè, usq; ad sua principia & elemēta ex quib. cōstat. Similiter cognitio domus se habet: propter quod dicit philosophus 1. Politic. ad cognoscēdū quid sit civitas, minime est cōpositū usq; ad incōpositū diuidere: hæc.n. minime partes totius. Sic & civitatē, ex quib. corpora cōsiderātes, videbimus, &c. Eādē etiā sententiā ponit in 1. Phys. Et hæc est cognitio & doctrina resolutiva. Et est alia q̃ dicitur cōpositiva scil. q̃ cōponit q̃cunq; illa divisit, incipiendo à pricipiis & elemētis, & finit ad cōposita. Et sic artem istā oportet procedere & procedit, cognitio ergo naturæ rerū vera, necessario sumenda est à natura rerū, & à principiis sibi propriis, & nō alienis, ut patet per philosophū 1. de Anima, quoniā eadem sunt principia essendi rerū & cognoscendi, ut dicitur 3. Metaphys. Cognitio.n. equi nō sumitur à cognitione lapidis, nec principiorū lapidis, sed à cognitione principiorū equi, similiter & in aliis. Videtur ergo ex ijs, ꝙ cognitio auri & aliorū metallorū, circa quæ versatur scientia Alchemiæ, & cæterorum Mineralium, cum primò

occurrat nobis, ſint confuſa & determinata. Ergo ſi velimus eam diſtinctam & determinatã, ſcire oportet, quod reſolvamus ea in ſua propria principia, & elementorũ, ex quibus cõſtant: quia ab eis habent eſſe ſuum: ergo ab illis eorũ perfecta ſumetur cognitio, & ex ijs procedemus ad compoſita, ut habeamus perfectam cognitionẽ compoſitorũ ſcilicet metallorum. Si ergo volumus aliquid operari in tranſmutationibus corporum metallorum, ſcilicet, ut perficiamus omnia ipſa in aurum, cum hoc minimè fieri poſſit abſque cognitione ſuorum principiorũ, & ſuarum partium ex quibus conſtant: Ergo oportet neceſſariò habere certam & determinatã cognitionẽ principiorum ſuorũ & ſuarum partiũ. Et quia nulla res perficitur, niſi ab eo, quod ſuæ naturæ eſt: Ergo oportet metalla tranſmutari, & perfici ab eo, quod ſuæ naturę eſt, cum ab extraneis ſit impoſſibile: ſic enim facit ſapiens natura. Cum ergo non reperiatur in univerſo aliquid quod ſit de ipſorum natura, niſi eorum propria principia, quæ ſunt apud naturam, ex quibus conſtat, ſicut notũ eſt, in ipſis & in ſuis mineris. Ergo per illa eadem principia tranſmutabuntur, & perſpiciuntur apud artẽ, ſicut apud naturã. Sed cum ſcientia mineraliũ, det nobis confuſam & indiſtinctam cognitionẽ principiorum naturæ, in generatione corporum metallorũ: quia dicit quod ſunt ſulphur & argentũ vivũ, & nõ dicit articulatè hæc principia, ideo oportuit hanc artẽ neceſſariò habere diſtinctam & determinatã cognitionẽ ipſorũ, ſcil. qualia ſint illa principia; quomodo ſint: & qualiter ſe habeant in mineris metallorũ: & quomodo omne metallũ ex eis fiat: & quomodo ad invicem tranſmutẽtur: & quomodo & quare tendãt ad unũ finẽ, ita ut ex eiſdẽ principiis, vel omnino quaſi ſibi ſimilibus, poſſit ſequi naturã de articulando omnia huiuſq; ad ultimã ſimplicitatẽ, quod ſciẽtiæ mineraliũ non videtur: aliter.n.impoſſibile eſſet, ut ars hæc poſſet finẽ, quẽ deſiderat, adipiſci. Et quia natura, in generatione corporũ metallorũ obſervat modũ unum quendã agẽdi determinatũ in illis principiis, oportuit neceſſariò artẽ illũ modũ agendi inveſtigare, & ipſam obſervare, quantum poſſibile eſt: quia aliter non poſſet ſequi naturam. Et quia natura generat compoſitum, & ars formam; eiſdem principiis, ideo quanta eſt ſimilitudo eorum & differentia, tanta ſimiliter eſt ſimilitudo & differentia regiminis. Non ergo debuit regimen artis & naturæ eſſe omnino idem: poſtquam generata non ſunt eadem. Poſtquam ergo oſtendimus in hoc tractatu introductorio generaliter modum

introdu-

introductionis ad Artem Alchemiæ, tàm speculativæ partis, quàm practicæ, secundum id quod videtur possibile esse de veritate ipsius credenda, & pluribus validis rationibus repugnantiam patiatur: idcirco disposuimus ipsam exquisitissimè ventilare, & componere tractatum novum, prolixum, qui discutiat utramque partem, & per modum exquisitum ostendat cognoscere partem veram, qui intitulabitur: *Pretiosa Margarita Novella*, quam secundum ordinem iste præcedit, sicut Præfatio utilis & præambulum, donec enim memoria fuerit, oportet interrogare, & respondere invicem, ut dicit philosophus tertio Rhetoricorum.

INCIPIT MODVS DIVIDENDI PRETIOsam Margaritam novellam in omnibus capitulis suis secundum ordinem factus per Magistrum Bonum Ferrariensem physicum, qui edidit librum istum.

POstquam cõplevimus Dei favente gratia, misericordis, excelsi, gloriosi, cum difficultate non modica, scribere secundum distinctionem congruam & ordinem, librum istum, diligentius inquirere secreta & ardua arcana naturæ: ideo ne quis temerariè præsumat, eum compositum esse à casu sive fortuna, & absq; ordine, assignabimus distinctionem ordinariam capitulorum & colligantiam, quam secundum ordinem habent à principio vsque ad finem. Cui autem cura & mens fuerit atque discretio, poterit capitulum quodlibet dividere, & secare in partes suas. & partes in particulas, secundum exigentiam cuiuslibet capituli, quam curam illi relinquimus. Fuit enim visum nobis, hoc esse conveniens, quia propter magnam novitatem, corporis huius tractatus, fuisset difficilè posteris ipsum ordinatè dividere, & divisum in unum colligere.

Dividetur ergo liber iste in duas partes.

In prima ponetur proemium, in quo dat intentionem suam, causam intentionis, & causam processus. In secunda exequitur intentum, ibi: Et quia mos. Secunda dividitur in quatuor partes: In prima arguit ad quæstionem, in secunda dat solutionem generalem, ibi: In hac admirabili. In tertia specialem, ibi; Quoniam quidem dispositiones. In quarta cõcludit

cludit omnia dicta in fine, ibi: Quia finis, Prima diuiditur in duas. In prima arguit ad partem negativam, in secunda ad affirmativam, ibi: Ad contrarium autem, Pars, in qua ponit generalem solutionem, dividitur in duas: quia primò tenendo cum affirmativis rationibus dictis, affirmat, & dicit in genere, hanc artem esse veram. In secunda reiterato aggreditur, & nititur probare eam esse veram, ibi: Postquam determinavimus & probavimus abiuramus, &c. Pars prima dividitur in duas, quia primò facit quod dictum est, dicendo: quæstionem difficilem esse, & causas difficultatis eius, & modum introductionis, investigando veritatem ipsius. Secundò ostendit modos omnes, & causas difficultatis istius artis, introducendo amantes eius ad semitam per varias authoritates philosophorum, ibi: Dicimus ergo. Ista pars, Dicimus ergo, dividitur. Secunda, est primò sciendum, quòd sicut quælibet scientia & ars, alia est de se una non multiplex, cùm sit unius generis subjecti, quamvis partes, in quibus dividitur, sint plures & diversæ, & instrumenta & adminiculantia sint plura & diversa, quibus fit introitus ad complendam doctrinam fiendam, sic & ista. Et quia non fit completa nec perfecta doctrina, nisi aperiantur introitus & meatus cum suis clavibus, quibuslibet dignè intrare volentibus, ad illuminandas tenebras, & reserendas difficultates vererum, existentes in terminis & propositionibus suis: ideo hæc omnia dilucidè aperire cupientes, dicimus, quòd prius hæc dividitur in tres: In prima ostendit omnes modos difficiles istius artis, quibus fit impedimentum, cuilibet intranti ad hanc artem, ne verum adipiscatur finem ipsius. Secundò apponendo quæ dixit, tractat de quibusdam magnis obscuritatibus, pertinentibus magis ad speculationem istius artis, ibi: Narravimus sufficienter. Tertiò tractat de quibusdam obscuritatibus aliis, pertinentibus potius ad practicam & operationem, ibi: Postquam narravimus terminum. Secundo pars, ibi, Narravimus sufficienter: dividitur in partes sex. In prima, ne quis putet hanc scientiam esse multiplicem, & diversis rebus operationem suam impendere, ostendit eam esse unam, unimode per omnem modum: In secunda ostendit, scientiam hanc, & eius operationem, partim esse naturalem, & partim divinam, ibi: Amplius ars. Tertio ostendit hanc scientiam non pro sapientibus omnibus esse, propter errorem, qui fit in complemento operis, ibi: Cum naturalia & eorum causæ. Quartò ostendit causam, quare sic obscurè scripserunt

pserunt eam philosophi, & quibus data sit, & quibus non, ibi: Nunc dicimus & naturæ. Quinto ostendit quod philosophi tetigerunt eam mysticè in omnibus artibus & scientiis, & quod eorum lapis similatus est omnibus rebus mundi: & solvit antiquorum opiniones, quas Aristoteles quasi ubicunque reprobat, ibi: Antiquissimi philosophorum. Sexto improbat Sophistas & omnes alios, dicendo artem de se esse levem, brevem & nobilem, ibi: Moderni autem. Illa pars: Postquam narravimus: dividitur in quatuor partes. In prima tractat de fermento, & quid sit, quomodo ingrediatur in compositionem lapidis philosophorum, & similiter de corpore, anima, & spiritu, qualia sint, & quomodo ibidem ingrediantur in compositionem lapidis philosophorum, ibi: Et quia diximus. Tertio tractat de Theriaca & veneno, quod sint, & quomodo ingrediantur in compositionem lapidis philosophorum, ibi: De coagulativo quoque. Illa pars: Quoniam quidem dispositiones. In qua incipit solvere in speciali, sciendum est, quod non poterant solvi argumenta, nisi præcognitis quæ dicta sunt: & similiter quæ dicta sunt, nec introitus etiam operiri ad artem. Solum enim Geberum inter philosophos, quos vidimus, huius artis invenimus tradere modum investigandi & intrandi ad artem, in Summa sua, quamvis valde difficilem.

Ibi enim tenet, stilum & ordinem tradendi scientiam Alchemiæ, per modum doctrinæ ꝑ tàm speculativæ partis quàm practicæ. Suum autem librum de inventione perfectionis, quem dicit præcedere, nondum vidimus. Dividitur autem hæc pars in partes tres: In prima solvit maiorem partem argumentorum: In secunda quia ultima ratio philosophi videbatur difficilis solutionis, cum quibusdam aliis præmittit quædam naturalia necessario præcognoscenda, ad illorum solutionem, & post solvit, ibi: Rationi autem ultimæ. Tertio tractat de modo generationis auri, & aliorum metallorum ex suis primis principiis, secundum naturam: & quomodo ars debet sequi naturam in hoc, ibi: Cum generatio. Prima pars dividitur in quatuor, quia primo solvit decimam quartam rationem ex argumentis: secundo roborat solutionem decimæ quartæ rationis, tractando de materia & proprietatibus & passionibus metallorum, ibi: Dicimus ergo. Tertio ex dictis movet quendam dubitationem, & removet, ibi: Dubitabunt tamen aliqui. Quarto ex dictis movet aliam dubitationem, & removet, solvendo

vendo scilicet rationes, ibi: Amplius idoneæ. Illa pars scilicet. Rationi autem ultimæ: Dividitur in tres, quia primò facit quod dictum est: secundò ex dictis movet quadam dubitationem, & removet, ibi: Dubitabit autem aliquis. Tertiò ex dictis aliam dubitationem movet & solvit, ibi: Adhuc autem. Illa pars scilicet. Cum omnis generatio: Dividitur in tres, quia primò, ut omnia dicta comprobentur, reducit ea ad naturales causas, ostendo in generali, quod dictum est, & solvendo alias rationes: secundò ostendit hoc idem in speciali, scilicet quomodo, & in quibus determinare ars potest & debet sequi naturam, demonstrando signa artis, quomodo sunt similia signis naturæ in generatione ista, ibi: Dicamus denuo quòd. Tertiò roborat hæc dicta à proportione & simili ostendens similitudines pulcherrimas, decoras & mirabiles & generatione fætus ex utroq; spermate, & avis ex ovo, comparando generationem auri, & lapidis philosophorum, ex sulphure & argento vivo ad generationem illorum, ibi: Quia locus sumptus à simili. Explicit.

INCIPIT NVMERVS ET ORDO OMNIVM pretiosæ Margaritæ novellæ in arte Alchemiæ.

quibus data sit, & quibus non, & quare sic obscurè scripserunt eam philosophi.
Cap 9. In quo ostendit hunc làpidem similari omnibus rebus mundi & quot, & quæ sint nomina eius, & quod philosophi huius scientiæ, tetigerunt eam, cum omnibus aliis scientiis, & solvit operationes antiquorum, quas Aristoteles in philosophia reprobat.
Cap. 10. In quo reprobat sophistas & deceptores, & contradictiones, & ostendit artem de se esse brevem & levem, & nobilitatem & veritatem eius ostendit.
Cap. 11. De fermento, & modis, & conditionibus, & proprietatibus eius, & conversione, quam facit secundum philosophos eius artis.
Cap. 12. In quo ostendit quot sint elementa lapidis philosophorum, & quomodo in ipso conveniant, & in auro, & in omnibus mixtis, & similiter in cœlestibus, secundum antiquos philosophos huius artis.
Cap. 13. In quo ostendit quid sit Tyriaca & venenum in hoc lapide, secundum antiquos philosophos huius artis.
Cap. 14. In quo ostendit, quid sit coagulum, & quid lac in lapide philosophorum, & quid masculus & fœmina, secundum antiquos philosophos.
Cap. 15. In quo probat hanc artem veram esse tripliciter, scilicet primò autoritatibus: secundò rationibus: tertiò à simili & exemplis.
Cap. 16. In quo soluit rationes contrarias, dictas cum quæstionibus & notabilibus.
Cap. 17. Incidentale, in quo roborat solutionem dictæ rationis ostendendo materiam metallorum, cum causis suis & proprietatibus & passionibus & ex qua materia sit lapis philosophorum.
Cap. 18. Incidentale, in quo ex dictis probat, quod sulphur sit pars materialis, cum argento vivo auri, & lapidis philosophorum, & soluit.
Cap. 19. Incidentale, in quo probat quod sulphur solum sit materia lapidis philosoph. & auri secundum antiquos philosophos, & soluit.
Cap. 20. In quo præmittit quædam ad solutionem vltimæ rationis philosophi, & aliarum non solutarum, prius loquens de actu & potentia, & perfecto & imperfecto in rebus, & solvit rationem.
Cap. 21. Incidentale, in quo probat, quod ex ære & ferro non possit

possit fieri aurum & argentum per Alchemiam, & solvit.

Cap. 22. Incidentale, in quo probat metalla imperfecta non converti in aurum à natura in mineris & solvit.

Cap. 23. In quo tractat de principiis metallorum in generali, & eorum generatione & transmutatione ad Metalla, secundum naturam: ostendens quomodo ars possit sequi naturam, & solvit ex iis rationem 18. & 19. &c.

Cap. 24. De principiis metallorum in speciali, & metallorum generatione secundum intentionem naturæ: & de signis generationis, ostendens quomodo ars debet simili modo sequi naturam, & similibus signis, & similibus principiis in generatione lapidis.

Cap. 25. De similitudinibus generationis fœtus ex sperma-te, & sanguine menstruo, & artis ex ovo comparando generationem auri ex sulphure & argento vivo, & lapide philosophorum ad generationem ipsorum.

Cap. 26. In quo imponens finem tractatui, concludit & epilogat vera esse quæ dixit.

Significat posteris æditor & aggregator quæstionis istius, quod plura notabilia scripsit in marginibus istius libri ad declarationem quorundã dictorum maiorẽ, quæ sub certo numero sigillavit per capitula infra scripta ad hoc, ne aliquis existimet, quod alter addiderit & subscripserit. Sunt autem omnia notabilia numero 26. In proemio, 1 & *

*In Capitulo. { 2.1. 3.1. 4.1. 6.1. 7.1. 9.2. 10.1. 11.3. 12.2. 13.1. 15.1. 16.2. 19.1. 20.1. 23.2. 24.3. 26.1. }

Quòd si quæ alia superaddita fuerint, huius autoris non esse censentur. Et quia quilibet sapiens tenetur addere in scientia quod deficit, ut vult Ptolemæus in Centiloquia: Ideo composuimus tractatum hunc mirabilem, cũ notabilibus dictis: quia ignotus erat modus investigationis & inquisitionis veritatis, scilicet huius quæstionis & istius occultæ artis. vnde philosophus 1. Ethic. dicit: Omnis est apponere, quod deficit naturæ: & artium facta sunt additamẽta, &c. Neq; deficiebant de esse artis omnino, sed solùm modus investigationis & introductionis illis, qui eius veritatẽ & finem desiderant adipisci. neq; similiter ob prolixitatẽ transivimus metam, cum natura ejus hoc requirat, ut patet procedendo suis in locis: vnde Arist. 1. Eth. Disciplinati enim est in tantum certitudinem inquirere, sed unum quodq; genus in

quantum

quantum natura eius recipit, &c. Docet etiam similiter difficilium, & occultorum magnæ facultatis & speculationis authorem, plura dicere & definire, quam sciat in opus ponere, ut elicitur ex verbis philosophi 2. Ethic. propter quod, quamvis ab operatione etiam, & finali adhuc usq; simus suspensi & immunes, tamen occùlta, & difficilia, & ardua ad ipsius introitum & investigationem aperuimus: de quibus enim nescimus, tamen accepimus existimationem quandam ut dicit philosophus tertio Rhetoricorum.

INCIPIT PRECIOSA MARGARITA NOVELLA, QVÆ EST INVESTIGATIO ARtis Alchemiæ, scilicet, Vtrum sit omnino apparens & existens, aut solùm apparens & non existens.

Proœmium, in quo aperit intentionem & causam dicendorum.

QVIA consuevit, non solùm apud antiquos speculatores & inquisitores veritatis arcanorum naturæ, sed etiam modernos, inquiri & disputari, Vtrum ars Alchemiæ, ministrans naturæ, sit omnino apparens & non existens: Ideo gratia huius ipsam inquiramus, & disputemus, non superficialiter, ut consueverunt, sed profundè & exquisitè valdè: ita ut quilibet doctus, secundum rationem cognoscat quæ pars tenenda sit, & utrum ipsius operationi vel non, debeat insudare. In istius tamen quæstionis difficilem & obscuram veritatem eliciendo, & annexorum suorum, quæ cum ea insurgunt, sæpius dubitamus, temporibus anniculatis, donec nunc visum est nobis, ut ipsius investigationem & dubitatorum solutionem aggrediamur, quod præcessores non sic fecerunt. vnde philosophus, hunc modum inquirendi veritatem in rebus insinuans, in principio tertij Metaphysicæ, sic dicit ad literam: Inest autem investigare volentibus, præ opere dubitare, posterior enim investigatio, priorum est solutio dubitatorum. Soluere enim non est ignorantis vinculum, sed mentis dubitatio. Hac de re demonstrat: in quantum enim dubitat, in tantum ligatius est passus, impossibile enim

nim utrisq; procedere ad quod est antè, propter quod oportet difficultates speculari prius, harumq; causas. Et quia quærentes sine dubitatione primò similes sunt, quo oportet ire ignorantibus, & adhuc neq; cognoscit quando quæsitum invenit, aut non, finis enim huic non est manifestus, prædubitanti verò manifestus. Amplius necesse est habere ad iudicandum eum qui audivit, velut adversariorum & dubitantium omnis rationis, &c. Dicimus denuò, quod non contingit demonstrantem descendere de genere in genus, nec ascendere, ut dicit philosophus primo Posteriorum. Quælibet enim scientia habet proprium genus subiectum, de quo propriè passiones demonstrantur per suas dignitates & principia. Similiter passiones debent ostendi de subjecto, cui primò & per se insunt, & non de alio, ut vult idem. Vnde subalternans scientia & generalis, ostendit passiones generales de suo subjecto generali: quia primò & per se insunt ei: subalternata autem & specialis hoc idem facit de suo subjecto speciali, vnde passiones lineæ, in quantum linea Geometria ostendit: Linea autem visualis, in quantum visualis perspectiva, & non convertitur. Per quod patet, quod declarantes aliquid in aliqua scientia, debent scire passiones subjecti, cui primò insunt, & dignitates, & principia in illa scientia, & ex iis declarare, & non cum omnibus & extraneis. Similiter est in artibus. Et hanc eandem sententiam declarat nobis Avicenna in medicina, capitulo secundo libri de Subjectis medicinæ. Ex quibus liquido innotescit, quod non potest philosophus naturalis, in quantum naturalis, nec philosophus Mineralium, hanc investigare quæstionem: solus ergo Alchemista, quia philosophiæ de Mineralibus subalternatur in mente, hoc est, potest investigare, cum ipse solus de hoc dubitet & sciat, tanquam suæ propriæ considerationis: forsitan etiam quod Metaphysicæ pertinet investigatio hæc, sed non similiter sicut huic. Naturales tamen quam plurimi sapientes, non bene dubitantes, neque idoneæ, sed in superficie investigantes, disputaverunt & determinaverunt eam quidam veram omnino, & quidam sophisticam iudicaverunt: quorum nullus scivit, nec potuit aggredi, etiamsi verum iudicaverit. Quidam etiam Alchemistarum, sicut Geber & Morienus, in suis Alchemicis, ipsam disputaverunt tanquam potentes hoc, sed valde breviter & obscurè, arguentes ad partem negativam, & solventes: ad affirmativam autem, solum quædam exempla adducentes, & sermonibus typicis & figuris affir-

ris affirmantes, & docentes, artem esse omnino veram. Nos ergo, cum in Alchemia aliqua ex terminis eius & dictis sapientum veridicorum veterum noverimus, hanc dubitationẽ cum auxilio Dei aggredientes, sicut docentes, cũ explanatione prolixa aperiemus eã ordinatis capitulis distinguẽdo.

* Quia consuevit, &c.) *Notandum est, quòd cum subiectum alicuius artis vel scientiæ, & eius propriæ passiones fuerint notæ & manifesta omnibus, vel pluribus sapientibus, non egent investigatione primò & probatione, postea declaratione, ultimò autem experimentatione, si fuerit finis eius ad opus, quantum experimentum rationem certificat præcedentem. Cum ergo subjectum huius artis si sit verum, vel falsum, sit ignotum, vel manifestum, cum suis proprijs passionibus & extraneum apud plurimos sapientum, necessariò eget investigatione, probatione, & declaratione, ut veritas medullitus discernatur, & si quid contra hoc apparentiæ vel falsitatis occurrat, discutiatur & reprobetur: quia unaquaq; scientia & ars, sive medicina sive non, habet in sui doctrina proprias dubitationes & responsiones, sine quibus non potest fieri perfecta doctrina. Est autem artium triplex genus, ut dicitur secundo Physicorum. Quia aut est dispositiva materiæ aut efficiens formæ, aut usualis. Sub ijs autem non ponitur Alchemia, cum ipsa non sit Mechanica, quod si concedatur, ipsa erit dispositiva & efficiens simul, non autem usualis. Ipsa enim veraciter docet cognoscere materiam, quæ est de intentione naturæ, omnes alias excludendo, & præcipit super illam modum dispositionis & informationis, secundum aptitudinem materiæ, quod totum cognoscit unus artifex, & efficit, & potest uti, & non. Sunt & aliæ artes ab ijs non absolutæ, id est, artificiales sed potius naturales, sicut ars medicinæ, & ars plantationis, & insertionis plantarum, & uzifur, & vitrorum: quia ex parte ministrationis sunt artes, ex parte autem formæ sunt naturales, quia quorumcunq; formæ & operationes sunt naturales, ipsa sunt à natura: Et ars Alchemiæ talis est. Est & aliud genus artium de non entibus in rerum natura, sed de entibus factis ab intellectu, sicut Grammatica, Logica & Rhetorica. Et sub hoc genere non est hoc. Et quia in omnibus artibus speculatio & investigatio operationem præcedit necessariò, ideo hic tractatus præcedit omnes. Speculativi enim intellectus finis est veritas, quã nũc inquirimus & primò. Practici verò opus, quod eũ sequitur ut patet ex secundo Metaphysicæ, & sexto Ethicorũ, quod pòst desideramus: quia* Nota 1. Magnalis.

 posterius

posterius non absolvitur à priori. Et quia cuiuslibet artis & scientiæ finis est in infinitum & eorum quæ sunt ad finē, non in infinitum, ut dicitur primo Politic. Ideo hic tractatus necessariò prolixor fuit. Vnde philosophus in hunc modum.

Notandū quod philosophus primo de Anima, docet, hūc eundē modū investigādi, & ratio est: quia sic devenimus in cognitionē causæ, unde in secūdo Posteriorū dicitur, De eo quærunt omnes quæstiones: quo cognito, cessat omnis quæstio. Hoc autē ꝙ quæritur est causa sive mediū, ut ibi dicit. Ergo cognito medio quæstionis unius artis, cessabit quæstio. Ergo solū apud scientes ipsū, aut per investigationē appropinquātes ad ipsum: quia hoc nō cessat: quāvis tamē cōgruè & inutiliter conētur ipsā definire & determinare: quia nō potest aliquis quæstionē aliquā determinare, nisi cognoscat mediū primò, aut per investigationē appropinquet ad eius cognitionē. Videtur similiter irrationabile, aliquē ponere se in opus eius, nisi investigatione causæ sive medij præcedēte. Est autē causa sive medium multiplex, scilicet intelligibile, reale, sive sensibile, naturale & artificiale, & quia, cui est dubitare, eiusdē est investigare: ergo Alchemistæ pertinet hæc investigatio, ipsius etiā est operatio, & nō alterius: ergo & investigatio & dubitatio. Non ergo, ignorante hoc, temeraria ex abrupto prorūpāt, affirmādo vel negādo artē hāc, cū hoc nō possint, nisi dubitatione cōgrua præcedēte, ad quā investigādo cōsequatur. Vltimò vero, operatio proposita, si sit possilis, quia qualis operatio talis & investigatio cōprobatur: ergo & talis dubitatio, qui enim dubitat bene, investigat bene, ergo operatur bene, & qui malè, malè, in impossibilibus rebus: impossibilia autem non investigantur.

CAPUT I.

In quo probat artem Alchemiæ non esse veram.

QVod debeamus arguere primò destructivè sive negativè, patet ex secundo Topicorū juxta principiū: Et quia mos antiquorū fuit arguere primò destructivè, ergo sequemur eos. 1 Nam quicunq; ignorat certā & determinatā quantitatem uniuscuiusq; elementorum in aliquo mixto, ignorat efficere illud mixtum, sed Alchemistæ ignorant hoc in metallis, & eorum cōponentibus, ergo, &c. Maior est nota, cum talis notitia sit determinata & certa, solum quo ad naturam, & non quo ad nos, nisi valde confusè & in cōmuni, & hoc in omnibus mixtis. Minor ex habitis nota videtur, cum metalla & eorum componentia sint de genere mixtorum, circa quæ Alchemistæ laborant.

2 Item quicunque ignorat determinam proportionem elementorum ad invicem, cum veniunt ad mixtionem, & modum mixtionis eorum, & digestionis, quibus adipiscitur forma mixti, ignorat componere illud mixtum: sed Alchemistæ sunt huiusmodi: ergo, &c. Maior patet ex hoc: quia unaquæque res in specie habet formam suam specificam, ad quam sequuntur virtutes & proprietates & operationes determinatæ, per quam formam ab omni alia specie separatur: & forma hæc sequitur determinatum modum mixtionis, & proportionis, & digestionis in debitis mensuris elementorum, quia ratione materiæ, & quantitatis materiæ, & qualitatis materiæ, species non separatur à specie, sed ratione formæ sequentis, ut dictum est. Minor patet, quia hæc sunt nota soli naturæ, non solum in metallis & eorum componentibus, sed in omnibus naturalibus, modo autem confuso & cōmuni sunt quo quomodo longinquo nota arti. Talis autem cognitio, non est sufficiens, ut ars verè sequatur naturam.

3 Item quicunq; ignorat proprium instrumentum naturæ, quo mediante agit in materiam ad introductionem formæ in aliquo mixto, ignorat efficere illud mixtum: sed Alchemistæ sunt huiusmodi: ergo, &c. Maior patet, cū nullū agēs, sive naturale sive artificiale, agat sine instrumentis propriis determinatis. Minor nota est, quia natura in generatione cujuscūque rei, agit cum calore digerente & alterāte, modificato tāquā cū instrumēto, sicut natura cuiuscūq; rei exigit, sive sit res habēs calorē in actu, ut in animalib. pfectis, sive in & potētia, ut in rebus aliis: Vnde in generatione auri & argēti, & aliorū metallorū, agit in cavernis terrę profūdissimis, cū calore quodā suavissimo & tēperatissimo, per mineras multiplicato digerēte, atterāte, subtilāre, & inspissante. Talis aūt calor penit' ignoratur à nobis: quia nō est calor solis, neq; ignis absolutè, sed calor quidā ex iis miro modo mixtus, & à natura cōfusis.

4 Item, illud ad cuius generationem non sufficit vita, non potest fieri per artem: sed ad generationem metallorum non sufficit vita, &c. Maior est nota, quia omnis generatio & corruptio determinato tempore mensuratur, unaquæque enim res habet tempus præfinitum in generatione ad receptionem formæ propriæ, per quam recepit esse completum. Minor patet: tēpus enim generationis & perfectionis auri & argenti secundum naturam, ponitur apud Alchemistas esse in millibus annorum, sicut ponit Geber in Summa sua, & Rasis in libro perfecti Magisterij. Cum ergo nullus hominum

tale ſpacium attingere poſſit, imò vix ferè 100. annorum attingit, fatuum videtur dicere, quod per artem Alchemiæ fiat verum aurum & argentum. Et ſi ad hæc reſpondere vellent quod abbreviatur tempus : quia quod natura facit in millibus annorum, cum calore ſuavi & temperato, nos facimus in menſe uno, aut tempore breviori, aut longiori, cum calore ignis forti : quia tantum facit forte agens in brevi tempore, quantum debile agens in longo. Et quia ars imitatur naturam, & eius opera accelerat & feſtinat, dicimus, quod impoſſibile eſt quod hæc faciant, & ſpecialiter in metallis. Quoniam metalla ſunt ex fumis ſubtiliſſimis, reſolutis ab argento vivo, cum ſubſtantia ſulphuris , & calore humido & ſicco, temperato, in cavernis terræ profundiſſimis, habentibus humiditatem, quæ ſuper omnes eſt humiditates, quæ à ſiccitate terrea tenuiſſima occulta temperatur, & inſpiſſatur : calor autem temperatus, illos fumos convoluendo reſolvens, ſublimans & inſpiſſans , uſque ad locum alicuius refrigerii illam humiditatem conſervat, digerit, ſubtiliat & inſpiſſat, quæ eſt cauſa metallicæ fuſionis : & ſic in fine convertitur in metallum. Si ergo tempus decoctionis abbreviare voluerit in illa materia : ergo per exceſſum caloris ignis, diſſipabunt humiditatem, quæ eſt neceſſario cauſſa metallicæ fuſionis. Ergo non generabitur forma ſpecifica metalli : quare ſolutio nihil valet.

5. Item ubi deficit locus proprius generationis rei, deficit ejus generatio ; ſed in arte Alchemiæ eſt ſic : ergo, &c. Maior patet, quia ſicut locus facit ad conſervationem rei , ſic & ad generationem, unde dixit Porphyrius, quod locus eſt principium generationis, ſicut & pater. Et Plato : Munivit natura naturans loca terræ virtutibus, ut in eis ſigillentur proprietates diverſæ, ut in plantis & in rebus aliis, quales merentur ſecundum genus ſuum, &c. Et hoc eſt verum, inducendo in ſingulis, tam animalibus quàm vegetabilibus & mineralibus: propterea non ubique locorum generántur vegetabilia quælibet, nec mineralia quælibet, nec animalia quælibet , nec ſimiliter habitant , propter diverſam naturam locorum , ſicut diſpoſuit natura naturans præcepto & ordinatione glorioſi Dei. Minor ex habitis nota eſt, & experientia : quia ſuas decoctiones & digeſtiones & mutationes faciunt in locis extraneis ab intentione naturæ, ſcilicet in vaſis vitreis, lapideis, metallicis & figulinis, natura autem in ſinu terræ proprio & occulto ipſa efficit.

6. Item

6. Item effectus qui sunt naturæ solius, non possunt fieri ab arte: sed generatio metallorum est effectus naturæ solius, ergo, &c. Maior est nota, quia generatio & corruptio sunt à principio intrinseco: principium autem intrinsecum est natura, quę efficit formas substantiales in rebus: ars autē est principium extrinsecum, quæ solum in superficie operatur per motum alterationis. Similiter, quia natura generat res, per mixtionem elementorum: Talis autem mixtio est solum ex opere Dei benedicti & summi, & opere naturæ, ut dicit Galenus primo de complexionibus: Minor patet, cum metalla fiant à principio intrinseco, scilicet à natura, per generationem & corruptionem, mediante mixtione:
7. Item si id de quo magis videtur inesse, & non inest, nec id de quo minus: sed in debilibus mixtionibus videtur, quod ars magis possit sequi naturam, & non potest: ergo multo minus in fortibus. Maior patet per locum à maiori, Minor est sensui manifesta: quia per facilem vel difficilem corruptionem rei, arguimus fortem & debilem mixtionem eius: vnde equus, & canis, & piscis, & omne vivens, facili corrumpi potest: ergo sunt debilis mixtionis, aurum autem & argentum de difficili: ergo sunt fortis mixtionis. Cum ergo in generatione equi & piscis, quæ sunt debilis mixtionis non possit sequi ars naturam, ergo nec in generatione eorum, quæ sunt fortis mixtionis, ut auri & argenti.
8. Item impossibile est unam speciem in aliam transmutari, sed metalla differunt specie: ergo, &c. Maior est nota per philosophorum 4. Metaphysic. Minor similiter patet. Quia enim non habent easdem proprietates nec operationes: ergo per consequens, nec formas, conveniunt enim solum in genere, quod est, esse metallum. Sic homo & equus conveniunt in hoc genere, quod est esse animal, sed per proprias differentias unū ab altero separatur, sicut ergo ex homine nō fit equ⁹, nec è cōverso: sic ex metallo uno non fiat aliud, nec ecōverso.
9. Item quicunque ignorat prima principia moventia ad generationem & introductionem formæ in aliquo mixto, ignorat efficere mixtum illud: sed Alchemistæ sunt huiusmodi, ergo, &c. Maior est nota: quia prima principia moventia ad generationem & introductionem formæ in unaquaq; re, sunt stellæ, & corpora supercœlestia, per motum & lucem, ut vult philosophus in libro Cœli & Mundi, & in libro de Causis proprietatum elementorum. ipsa enim sunt, quæ primo movent mota ab intelligentiis, ad naturam generationis

 & cor-

&corruptionis perficiendam, ad conservationem specierum: & ab iis datur forma & perfectio, & hoc fit in instanti, scilicet cum pervenerit una stella aut plures ad situm determinatum in firmamento, & ex influentiali determinata introducitur forma in instanti & momento. Minor patet ex confessione eorum, & absq; confessione: ignorant enim determinatos situs & aspectus stellarum, à quibus datur forma auri & argenti in materia determinata: ergo hæc ars frivola est & vana.

10 Item sicut se habet ars ad naturam, ita artificialia ad naturalia: sed ars non est idem quod natura, nec potest esse: ergo artificialia non erunt idem quod naturalia, nec esse possunt: ergo aurum artificiale & naturale non sunt idem. Maior est nota Minor patet: quia natura informat compositum in instanti, ars autem successivè: & naturam præsupponit materia, ars autem facit eam, ut dicitur 2. Physic. Similiter quia omne artificatum est opus desiderativum & voluntarium sic ut eligibile & volitum, ut patet ex sexto Metaphysicæ. Et variatur idem opus pluribus modis juxta voluntatem artificis: natura autem est ordinaria, & uniusmodi semper: Aurum ergo artificiale non erit idem quod naturale.

11 Item facilius est res destruere quàm construere: sed aurum destruere vi possumus, ut ipsius forma substantialis corrumpatur: ergo non poterit tam citò construi sicut dicunt Maior & minor notæ sunt ad sensum.

12 Item ab experientia hoc patet: quia mos philosophorum est. sine invidia scientias discipulis suis & posteris aliis in scripturis tractare vel oretenus: sed nullum antiquorum philosophorum in arte ista reperimus fecisse hoc: Ergo videtur quòd ipsam ignoraverunt: ergo videtur ars hæc impossibilis. Videmus enim in aliis scientiis, unumquemque philosophorum antiquorum visum esse, quicquid scivit in aliqua scientia, verè tradere: quia philosophi desiderabant in scientia sibi reliquos similari. Vnde philosophus primo Metaphysicæ, signum scientis est posse docere. Quia igitur solum cartas antiquas, & fabulas extraneas poeticas: & derisoria quædam ficta, & verba plena ambagibus invenimus, in quibus mendacia pura, & errores, sicut in operatione videtur apparenter, Ideo satis patet ex hoc, hanc artem non esse veram: imò quod deterius est, eorum sequaces adhuc errores super illos multiplicant quotidie, & in infinitũ extendunt.

13 Item ad oculum hîc videmus: tandiu enim est à sapientibus antiquis & philosophis cum sũma industria perquisita &

non inventa, quòd si eius inventio esset possibilis, iamdudum adinventa esset. Similiter à regibus & principibus infinitum thesaurum possidentibus, & magnorum philosophorum copiam habentibus, est inquisita, & non inventa: quamvis eam desideraverint, & expensas plurimas interposuerint, sicut omnibus apparet. Ergo inanis videtur ars ista.

14 Item adhuc fortius ex datis eorum. Dicunt enim quod est lapis unus, solus in arte maior, qui fit albus & rubeus, & secundum quod ipsi volunt pręparare, qui metalla mollia indurat, ut Saturnum & Iovem convertendo in aurum & argentum, & metalla dura mollificat, ut æs & ferrum convertendo in aurum & argentum. Sed contra eos sic arguitur. Impossibile est alicuius unius rei duas operationes esse contrarias per se, sed hic lapis est solum unus, ergo, &c. Maior apparet ex hoc: quia cum uniuscuiusq; rei sit forma unica tantùm, & unica perfectio per se: sic similiter erit unica operatio, procedens per se ab illa forma, ut patet ex secundo de Generatione & corruptione: sed si sunt duæ operationes contrariæ procedentes ab una forma, oportebit necessariò quod una illarum operationum procedat ab illa forma per se & primo, alia autē per accidens & secundario: quia impossibile est duo contraria æqualium eidem inesse. Minor patet. Cum enim secundum eos hic lapis sit vnicus, vnica etiam erit eius forma, & per cōsequens, vnica eius operatio per se & primo ab ipso procedet. Quomodo ergo esse poterit, quod quædam metalla mollificet, & quædam induret per se. Et primo non videtur hoc esse posse, Ergo videtur quod unum facit per se, & aliud per accidens. Et sic quoddam non erit verum aurum & argentum, postquam mutatum est per accidens, sive quod mollificatum est, sive quod induratum. Videmus quod aqua non habet potentiam infrigidandi & calefaciendi primo & per se, nec ignis similiter: sed unum per se & primo, & aliud per accidens. Vel oportebit eos ponere, quod sint duo lapides in arte Alchemiæ, quorum unus indurat per se & colorat, & alter per se mollificat & colorat, quod est cōtra eos: qui dicunt, eos esse tantum unum. Et similiter, quia qualis diversitas erit lapidum inter se, talis erit & diversitas formarum introductarum ab eis in metallis: Ergo non erit eadem forma introducta in hoc auro & in illo, nec in argento hoc & in illo, De mutatione autem colorum, quod fiat primo albus & post rubeus, & quod aliis coloribus multiplicibus coloretur, secundum quod volunt præparare, concedimus utiq;

qui bene scimus possibile esse res, & maximè minerales liquefactivas, per decoctionem & ad invicem mixtionem posse mutari de colore in colorem, sed facere illas duas operationes contrarias impossibile reputandum.

15 Item si id de quo magis videtur inesse, & non inest, neq; id de quo minus: sed magis videtur, quod ars Alchemiæ possit reperiri in rebus propinquis substantiæ auri & argenti, & non reperitur: ergo nec in remotis reperietur: Ergo nec in remotissimis. Ergo nusquam. Maior nota est per locum à majori. Minor probatur: quia res propinquæ auri & argenti sunt, quæ sunt eiusdem materiæ & naturæ cum eis, quod cognoscitur ex hoc, quod sunt eorum principia, vel ex eisdem principiis. Et quia omne simile ingreditur magis in simile, per mixtionem & liquefactionem, quàm in extraneum, ideo invenimus res quasdam minerales, quæ dicuntur spiritus metallorum, ex quibus metalla generata sunt tanquā ex principiis, & ingredi, & sunt argentum vivum & sulphur ex quibus metalla omnia originem contraxerunt, sicut patet ex 4. Meteororum, & per Alchemistas. Sunt etiam auripigmentum & sal armoniacum spiritus: sed auripigmentum est de natura sulphuris, sal verò armoniacus de natura salis. Et sicut sapor vel sa∂o metallorum dicitur à quibusdam quamvis nō sit de substantia eorum. Sunt autem alii spiritus secundarij, scilicet Marcasita, Magnesia, & Tutia, sed magnesia & marcasita sunt spiritus, facti à natura, cōmixti de sulphure & argento vivo: Tutia autem est fumus metallorum subtilis, resolutus ab eis, quæ omnia sunt aut principia metallorum, aut ex eisdem principiis præterquam sal armoniacus. Sunt ergo septem Alchemici spiritus scilicet quatuor principales, videlicet, argentum vivum, & sulphur, auripigmentum, & sal armoniacum, & tres secundarii & compositi, scilicet marcasita, magnesia & Tutia: sulphur tamen & argentum vivū sunt sicut elementa, & primum obtinent principatū. Ex dictis ergo nihil aliud volumus, nisi quod sola metalla & spiritus sunt operi necessaria: quia unum in aliud ingreditur, & se invicē cōbibūt, & miscētur in cōflatione, & sunt ad invicē sicut principia & principata: ꝙ ipsa sola in materia & natura ꝓpinquitatā habere videātur. Ergo ex metallis ipsis, aut spiritibus, hūc lapidē prædictū colligere necesse est, aut per eorū cōmixtionē, vel omniū, vel plurimorū, vel ex unosolo: sed ex ipsis metallis hoc impossibile videtur, quia secūdum philos. Alchemiæ, hic lapis se habet ad metalla, sicut forma ad materiā, & sicut

& ſicut anima ad corpus: ergo oportet ipſum eſſe ſubſtantiæ ſubtiliſſimæ. Cum ergo metalla ſint ſubſtantiæ groſſæ per totum, non videtur ex eis poſſe elici. Ideo dicit Geber in Summa ſua, Capitulo de præparatione Saturni: Redeuntes ergo in nos ipſos, noſmet torquentes, immenſæ cogitationum meditationis afflictionibus: reſpeximus à perfectione corpora diminuta in profundo ſuæ naturæ fœda exiſtere, & nil in eis fulgidum inveniri, cum in eis ſecundum naturam non ſit. Ideoq; ex illis ſubſtantiam fulgidam elici non contingit, &c. ſimiliter nec ex corporibus perfectis, ſcilicet auro & argento: quia quod de ultimo perfectum eſt, non eget perfici, & ſimiliter, quia non ſunt ad finem alium ordinata. Et ſi dicant, quod hæc corpora calcinant & ſolvunt, deſtillant & coagulant, & multas alias præparationes faciunt, ita quod illud, quod eſt corporale & groſſum, fit ſpirituale & ſubtile, & poſt alterant metalla cum ingreſſu eorum, & faciunt verum aurum & argentum. Dicimus quod eorum experientia eſt firmiſſimè contra eos, quia quale ſit opus eorum, ignis declarat. Quæcunque enim alteraverunt per ignis violentiam, & rerum urentium examinationes, evaneſcunt & non permanēt: fantaſticè ergo ſunt alterata. Similiter nec per ſpiritus poſſe fieri videtur: quia experientiam inveniunt, ſpiritus poſſe figere & non figere, quamvis eorū natura ſit fugitiva ab igne. Sed ipſos non fixos viderunt, corporibus inutiliter adhærere: quia in igne non perſeverant. Imò fugiunt paulatim ab eis, & ipſa corpora reliquunt immunda magis quàm prius, vel quandoque elevant corpora ſecum in fumum, & evaneſcunt ſimul. Ipſos autem fixos eſt impoſſibile ingredi: quia autem non funduntur cum ſint terra lapidea vel ſaxum: & ſic non ingrediuntur nec miſcentur, & per conſequens non alterant aut funduntur fuſione vitrificatoria, ſicut omnis res ultimò combuſta & incinerata, quæ poſt per fortem ignem fit vitrum, & nullum vivificatum ingreditur metalla: quoniam fuſio metallica fit per conſervationem humiditatis naturalis argenti vivi in metallo, fuſio autem vitrificatoria fit ex ultima conſumptione radicalis humiditatis uniuſcuiuſque rei aduſtibilis, quæ ex aduſtione incineratur, & ideo ferè ex cinere cuiuslibet rei fieri poteſt vitrum. Propter quod nos videmus, quod cum ſtannum & plumbum fuerunt calcinata & combuſta, quod poſt ad ignem congruum convertuntur in vitrum, ſicut faciunt qui vitrificant vaſa figuli: & ideo impoſſibile eſt, quod tale vitrum, nec etiam aliquid aliud rever-

tatur in metallum, nec in fusionem metallicam, cum sit consumpta radicalis humiditas argenti vivi, quæ erant causa metallicæ fusionis, secundum partem, & secundum aliam partem derelictam sit conversa in humiditatem vitream. Ex quibus etiam dictis patere potest, quod sermo quorundam idiotarum, ignorantium principia naturæ, dicentium, quod vitrum potest fieri malleabile sicut metallum, est inanis. Nam illa eadem humiditas, quę est causa metallicæ fusionis, est etiā causa malleationis, & extensionis sub malleo, per omnem divisionem. Cum ergo in vitro, & re quacunq; vitrificata, illa talis humiditas non reperiatur, aut consumpta sit, tunc sicut impossibilis est fusio metallica in eis, ita & malleatio, & quia impossibilis est reditio vitri, & vitrificatæ rei ad substantiam metallicam, sic etiam ad malleationem. Nullæ enim res de mundo habent humiditatem talem, ut metalla: aut si habent, habent eam indigestam ut elementa metallorū, aut alio modo terminatam per suas formas, ut marcasita, antimonium & alia similia: quoniam diversitas formarum, facit illam eandem humiditatem diversimodè terminatam, & diversimodè passibilem. Et hoc accidit propter diversam proportionem mixtionis, & diversam habitudinem, quæ est in mensuris mixtionis suorum elementorum propinquorum componentium, prout reguntur à cœlestibus, quamvis elementa sint eadem. Similiter hoc patet per aliud: quia sicut proprietates & propriæ passiones specierum non reperiuntur extra species suas, sic proprietates & propriæ passiones generum non repeꝛiuntur extra genera sua. Cum ergo extensio per omnem divisionem sub mallei percussione sit propria passio huiusq; generis, quod est metallum, quia solo metallo propriè convenit: ergo alicui alterius rei de mundo non conveniet: aut si convenit vitro, sic artificiose præparato, ut dicunt, oportebit eos necessariò confiteri, illud vitrum esse metallum, & sub aliqua specie metalli, scilicet quod sit aurum, aut ferrum, aut æs, aut aliquod aliorum, quod est omnino falsum: aut oportebit eos dicere, quod hæc nō sit propria passio metalli, quod similiter est falsum, & penitus contra sensum. Similiter quia ex propriis passionibus metalli est, quod in cōflatione omnia ad invicem commiscentur, propter ipsorum similitudinem in materia propinqua, vitrum autem, & quælibet res vitrificata, non comiscetur in conflatione metalli, sed supernatat sicut oleum, & omnis pinguedo aquæ: ergo hoc vitium artificiosum nō comunicabitur, sed supernatabit, quod si comisceretur,

tur, non diceretur vitrum, sed metallum, & esset in numero alicuius metallorum, quod est omnino falsum. Similiter quia si aliquod aliud, q̃ metallum, esset dignũ habere hãc proprietatẽ, & propriã passionẽ dictã, dignũ esset illud, quod eadem humiditate participat, q̃ quod aliena, sicut est marcasita, magnesia, tutia, antimonium: sed hæc non habent. Ergo multo minus vitrum, & quælibet res vitrificata, cum sit exspoliata humiditate tali. Et propter hanc singularem & specialem humiditatem sic digestam, quę est causa malleationis, & liquefactionis, accidit, ut lapidi nigro, confricando metalla abradendo adhæreant, quod non potest accidere marcasitæ, nec sibi similibus: quanto ergo minus vitro? Et propter eandem causam ex quadam similitudine in substantia humiditatis fit, ut argentum vivum metallis adhæreat omnibus, marcasitæ autem & sibi similibus non: quanto ergo minus vitro, sive artificiosum sit sive non. Omne similiter vitrum & vitrificatum scinditur, comminuitur, & frangitur, cum post ignititionem subito in aëre frigido infrigidatur, vel aqua: nullum autem metallorum hac passione participat, propter causam dictam. Omnis præterea imago, sive sit excussa sive exarata, fieri potest in frigidis metallis & calidis, & per sculpturã & per incisionem: in vitro autem non nisi sit ignitum, vel liquefactum. & hoc tantum per sculpturam, quod est propter humidum diversum in tali passione recipienda. Soli ergo metallo, & omni: semper, hæc propria passio malleandi inesse videtur, diversificantur tamen metalla inter se in malleatione, fusione, ignitione, & reliquis passionibus, secundum diversitatem suæ digestionis & sulphuris mixtionem. Vitra autem inter se diversificantur in cita & tarda fusione, & perspicuitate, & opacitate, & coloratione diversa secundum magis & minus, & aliis suis passionibus, propter diversitatem cinerum ex diversis materiis adustarum. Similiter metalla quando liquefacta sunt, sunt de natura argenti vivi: & sicut lapides supernatant argento vivo, sic similiter supernatant metallis liquefactis, & non cedunt: sed vitrum liquefactum cedit eis propter sui viscositatem tenacem & alienam. Non est tamen aliquid liquabile præter metalla, quod hanc habeant passionem, nisi vitrum ignitum & liquefactum propter viscositatem suam actualem magnam, infrigidatum autem, non propter ipsius actualem privationem. Metallo enim infrigidato, aut ignito, valde maior inest viscositas quã liquefacto, propterea in malleatione ipsius extendantur partes, in lique-

liquefactione autem separantur. In vitro autem est è converso. Quicunque ergo operans fecerit opus vitrificatum aliquod casuale, ab ipso manum suspendat, & sibi finem imponat. Sic ergo patet, quod spiritus vivificati non ingrediuntur, ergo non alterant. Similiter igitur per ipsorum commixtionem ex dictis causis hoc fieri non posse videtur. Cum igitur in substantia magis consimili & affini substantiæ metallorũ, hæc ars non reperiri videatur. Ergo per consequens nec in remota, ergo neque in remotissima, ergo nusquam.

16 Item quia videntur dicere, se non generare metalla de novo, sed solum quæ imperfecta sunt, perficere: dicentes perfecta solum aurum & argentum, reliqua autem imperfecta dicimus hoc esse non posse: quoniam omnis materia, quæ habent, esse in aliqua rerum naturalium permanente, est completa per suam formam substantialem: sed materia stanni, plumbi, æris & ferri habet esse in eis, eorum esse sic permanẽte, sicut materia auri & argenti: ergo materia est completa in eis per suã formã substantialem, sicut materia auri & argenti. Maior est nota, quia ea quæ sunt in motu, ad aliquam formam, non permanent in natura, nisi quando sunt in fine motus, in quo acquirunt formam suam substantialem completivam, potius enim corrumpuntur & cito, quàm permaneant, propterea non permanent abortivi fœtus: quia nondum habet formam completivam, aut quia fortè organorum non habent complementum deservientium suæ formæ. Similiter in seminibus abortivis hoc idem se habet, quia nec permanẽt, nec speciem multiplicant, cum careant ipsa. Similiter & in aliis. Minor nota est ad sensum. Videmus enim stannum & plumbum, & reliqua per se habere permanentiam in natura, sicut aurum & argentum per se, hoc autem non esset, nisi essent completa per suam formam substantialem. Falsum ergo dicunt, hæc metalla esse perfecta, & illa imperfecta, & ex hoc hæc esse convertibilia in illa, & ordinata ad illa. Non ergo magis erit ordinatum, nec magis convertibile stannum in aurum quàm è converso.

17 Item quæcunque multiplicantur à natura in sua specie per continuam generationem & perseverantiam, sunt completa per suam formam substantialem, sed metalla ista, quæ dicuntur imperfecta, sunt huiusmodi, sicut etiam aurum & argentum, ergo, &c. Maior est nota: quia nullæ res naturales de mundo aliter à natura multiplicantur, nisi compleantur per suam formam substantialem. Minor patet ad sensum. Non igitur

igitur hæc dicentur imperfecta metalla, illa verò perfecta, sed potius hæc nobilia, & illa ignobilia. Ignobilia autem non sic nobilitantur, ut credunt. Non enim videmus caprum nobilitari in equum, nec equum in hominem: ergo nec illa metalla ignobilia, sic nobilitabuntur, ut dicunt. Non igitur convertentur hæc metalla in illa, propterea, quia hæc sunt imperfecta, illa verò perfecta, sicut dicunt.

18 Item quæcunq; non disponuntur eadem ultima dispositione, non possunt habere eandem formam substantialem & specificam: sed aurum & argentum Alchemicum non disponuntur eadem ultima dispositione, ut naturale: ergo, &c. Maior patet: quia forma substantialis, sive specifica est quæ ultimò adveniens rei disponit rem ultima dispositione, & ipsam complet. Ubi ergo non erit eadem ultima dispositio, non erit eadem forma substantialis & specifica: ergo nec eadem species. Minor patet ad oculum: quia ars fundit metalla ad ignem, & imponit suas medicinas exteriores, informantes ultimò: hoc autem non facit natura.

19 Item quorumcunq; generationes non sunt eædem, ipsa non sunt eadem, & quorumcunque ipsæ sunt eædem, & ipsa sunt eadem, ut dicit philosophus: 7. Topicorũ. Sed generatio auri & argenti à natura, & ab arte non est eadem, ergo nec generata erunt eadem. Similiter & de corruptione idem est argumentum: ergo ars Alchemiæ non est vera, sed fantastica. Maior & minor sunt per se notæ.

20 Item de entibus à fortuna non potest esse veritas, nec scientia: sed Alchemia est huiusmodi, ergo, &c. Maior patet per philosophum primo posteriorum, qui dicit, quod omnis scientia est de necessariis & perpetuis, & incorruptibilibus, & impossibilibus aliter se habere, talis autem non videtur Alchemia. Similiter quia si verè naturam sequitur, hoc erit semper vel frequenter: quia naturalia sunt, ut dicitur 2. Physicorum. Minor patet, quia rarò, imo rarissimè accedit hoc, ut ipsi confitentur, scilicet, ut artifex imitetur verè naturam: Quæ autem raro contingunt, fortuita sunt, ut dicitur 2. Physicorum, ergo, &c.

21 Item Aristoteles in fine 4 Metaphysicorum, secundum translationem veterum, Alchemiam esse veram, expresse negat, sed eam esse sophisticam & fantasticam affirmat: quamvis quidam dicant, illa verba fuisse Avicennæ, qui ipsa addidit, quod non credimus. Quia Avicenna in principio suæ Epistolæ, quam fecit de hac arte ad Altem regem de Retia philo-

philosophum, allegat de hac contradictione, dicens sic: Et fuit sententia, quam affirmant Alchemiam profitentes, una rerũ, quibus ille, scilicet Aristoteles, qui ad bonitatem & scientiam cooperatur plurimum, contradixit, & illorum sententiam annihilavit, &c. unde sic inquit philosophus ad literam. Sciant autem semper Alchemistæ, species verè permutari non posse: id est, *formas substantiales rerum manente re.* Sed similia illis facere possunt, id est, *in accidentibus communibus,* & tingere, id est, *colorare,* rubeum, id est, *æs.* Citrino, id est, *colore simili auro.* ut videatur aurum, id est, *ad aspectum,* & album, id est, *argentum, stannum vel plumbum* : tingere colore, id est, *citrino,* quo volunt, donec multum sit simile auro vel æri, id est, *ad visum in accidentibus communibus.* Possunt quoque plumbi imunditias abstergere, id est, *ut videatur aurum vel argentũ:* veruntamẽ semper erit plumbũ, id est, *ut prius erat in forma, etsi videatur argentum.* Sed obtinebunt in eo, id est, *plumbo sic mutato,* qualitates sic alienæ, id est, *similes qualitatibus auri vel argenti,* ut errent homines in eo, ut qui accipiunt salem, id est, *communem,* & salem armoniacum, id est, *quia videntur idem & non sunt.* Cæterùm quod differentia specifica, id est, *substantialis,* aliquo tollatur ingenio, id est, *Alchemia,* non credo possibile, id est, *ut forma prima substãtialis corrumpatur,* & nõ est quod cõplexio, id est, *forma substantialis sequens complexionẽ,* vertatur in aliã, i. e. *formam,* quia ista sensibilia, i.e. *accidentia sensibilia,* nõ sunt differẽtiæ, i.e. *formæ substantiales,* quibus permutatur species, i e. *forma,* sed sunt accidentia & proprietates, i. e. *quæ sensu apparent,* differentiæ verò eorũ, i. *formæ substantiales constituentes speciem,* non sunt cognitæ, i.e. *quia non possunt sentiri.* Cùm verò nõ sit differẽtia cognita, scil. *sensu,* quomodo sciri potest, ultimò tollatur nec ne, i. e. *nullo modo quia non sentitur,* vel quomodo tolli possit? Sed expoliatio, i. e. *quia illa sunt accidentia quæ sentiuntur,* vaporis, coloris, ponderis, vel saltem diminutio, i.e. *occultatio accidentiũ, nõ est impossibilis,* quia contra hoc ratio nõ cõstat: sed cõfitetur: sic. Proportio cõpositionis, i.e. *proportio mixtionis, ad quã sequitur forma substantialis,* istarũ substantiarũ nõ erit in omnibus eadẽ, i. e *sed solum similis.* Hæc igitur in illã permutari nõ poterit, i.e. *verè secundũ formã, sed solum apparenter,* nisi fortè in primã reducantur materiã, i.e. *nudam à prima forma sub qua erat, & ab omni alia.* & sic in aliud q̃ prius erant permutentur in aliam formam. Hoc aũt, i.e. *reductio in primam materiã & nudã,*

per

per solam liquefactionem non fit, sed accidunt eis ex hoc, i.e. *liquefactione*, res quædam extraneæ, &c. i.e. *apparentes & sophistica*, &c.

Hæc sunt verba philosophi ad literam. Per ea autem verba philosophus visus est, & conatus probare, artem Alchemiæ non posse esse, secundum veritatem puram & certam, sed solùm secundum fantasiam & deceptionem. Et ex dictis suis quinque elicimus rationes, quarum prima sumitur ex parte accidentium communium, & est talis.

Quicunque mutant res secundum accidentia solum, non mutant eas verè de specie in speciem: sed Alchemistæ sic mutant metalla ad invicem: ergo, &c. Maior nota est, quia differentia specierum ad invicem, est secundum formam: sed differentia secundum accidentia, est individuorum in eadem specie, ad invicem: quia non habent easdem formas, sed habent quædam similia accidentia in colore & pondere, & aliis accidentalibus: talis autem mutatio in accidentibus est alteratio, & non transmutatio. Unde quamvis abstergant imunditias plumbi, & ipsum colorent, ut videatur aurum vel argentum, tamen secundum formam substantialem est plumbum ut prius: quia in eo sunt qualitates alienæ introductæ, & non forma alia: & propter hæc accidentia, alienantur homines aspicientes, & errant, & dicunt, ipsum esse aurum vel argentum, cum tamen in rei veritate non sit: sicut qui aspiciunt salem communem, & salem armoniacum: quia enim utrumque habet naturam salis, & communificant in genere salis, credunt ob hoc esse idem, cum tamen differant specie.

Secunda ratio sumitur ex parte corruptionis formæ præexistentis: & est talis: Quicunque non transmutat rem per corruptionem formæ substantialis & specificæ præexistentis, non transmutat eam in aliam speciem: sed Alchemistæ hoc non faciunt, ergo &c. Ista ratio ferè reducitur ad primam, & probatur maior sicut in prædicta.

Tertia ratio sumitur ex parte nostri judicij scilicet: quod non possumus verè cognoscere & judicare, utrum sint verè transmutata in aliam speciem, vel non, & est talis: Illud quod est nobis ignotum in aliqua re, non potest sciri, utrum per aliquod artificium possit tolli vel non, vel quomodo tolli possit ab illa re: sed differentiæ specificæ metallorum sunt hujusmodi: ergo, &c. Maior est nota, quia de ignotis existentibus non potest haberi scientia, neque ars, nec modus ad introducendum vel corrumpendum ea in re. Minor similiter patet, quia

quia differentiæ specificæ in tebus naturalibus metallicis, sunt ignotæ nobis, non solum in metallis, sed etiam in omnibus rebus naturalibus, præterquam forsitan in homine: quæ autem sunt nobis nota, in eis sunt accidentia, & proprietates, & passiones solum: quia subiacent sensibus nostris. Ideo hæc corrumpere scimus, & alia introducere. Ideo non possumus verè cognoscere & iudicare in metallis mutatis, utrum verè sint mutata in aurum vel non: quoniam unusquisque benè iudicat de ijs, quæ cognoscit, & eorum est bonus iudex, ut dicitur primo Ethicorum.

Quarta ratio sumitur ex parte mixtionis, & proportionis, & miscibilium in composito. Quæcunque non habent eandem proportionem mixtionis & miscibilium in composito, non possunt eadem esse in specie: sed Metalla, mutata per Alchemiam, sunt huiusmodi, ergo, &c. Maior est nota, quia determinata proportio mixtionis, & miscibilium in mixto ad invicem, disponunt mixtum ad talem formam determinatã, sequentem illam determinatam proportionem, & non ad aliam, per quam differret ab aliis: Minorem supponit probatam ex prius dictis. Cum hac igitur tali ignorantia, quomodo efficiet ars hæc verum aurum & argentum? Quinta ratio sumitur ex parte materiæ primæ, mediante qua fit omnis generatio & corruptio, & transmutatio de specie in speciem, & est talis. Omne quod transmutatur de specie in speciem, debet reduci in materiam primam, id est, nudam à forma prima, ut illa ad quam disposita erat introducatur: sed Alchimistæ non sic faciunt: ergo, &c. Maior est nota: Quia reducendo in materiam primam, fit generatio & corruptio, non aliter, quia talis motus est ad formam substantialem, & hic talis motus, propriè dicitur mutatio (ut dicitur quinto Physicorum) & non motus. In alteratione autem & augmentatione & diminutione est propriè motus, ut dicitur ibi: propterea generatio est de non subiecto in subiectum, & converso, & sunt ambo in oppositione contradictoria: reliqui autem motus semper sunt de subiecto in subiectum, & in contraria oppositione. Minor patet ad oculum. Non enim reducunt metalla in materiam primam: ergo nec generant, nec corrumpunt, sed solum alterant. Liquefaciunt enim metallum ad ignem, & ipso sic existente metallo, proijciunt suas quasdam medicinas, prius per artem Alchemiæ factas, alterantes ipsum, ut similetur auro & argento. Per solam enim liquefactionem non reducitur in primam materiam, sed accidunt res quædam ex-

traneæ & fantasticæ : ergo quia non faciunt primo metallum nudum à forma prima, quomodo poterit in aliam speciem transmutari? nullo modo. Et si vellent dicere, quod suas medicinas, & suum lapidem philosophicum faciunt propriè per generationem & corruptionem & proportionem mixtionis, & mixtorum determinatam: & cum hoc transmutant metalla de specie in speciem, dicimus, quod quamvis faciant medicinas per generationem & corruptionem & proportionem mixtionis, & mixtorum determinatam, & transmutent speciem in speciem, tamen per proiectionem ipsarum, super metalla, conflata in igne, non accidit corruptio & generatio alterius metalli: ergo per consequens, nec mutatio speciei in speciem, sed alteratio sola: quoniam non expoliant materiam, nec denudant à forma prima sub qua erat, ergo aut oportebit ponere duas formas substantiales in eadem materia, quod est impossibile: aut oportebit ponere hanc introductam accidentalem: ergo est idem metallum ut prius. Vel possumus aliter formare hanc rationem ultimam, quia possent dicere, quod philosophus non accipit ibi materiam primam, prout est subiectum generationis & corruptionis, sed intelligit materiam primam, id est, propinquam ad susceptionem formæ in aliqua specie, & sanguis menstruus. Similiter & in aliis, quamvis ut plurimum materiæ propinquæ sint nobis ignotæ. Arguemus ergo sic: Nulla res potest transmutari in aliam speciem, nisi reducatur in materiam primam, ex qua generatur illa res: sed Alchemistæ non sic faciunt: ergo, &c. Maior est nota: Deficiente enim materia prima, propinqua alicui rei, deficit & generatio illius rei: quia non introducuntur formæ, nisi de potentia materiæ determinatæ. Minor patet per ipsam, quia materia prima & propinqua auri & argenti, & aliorum etiam metallorum, est argentum vivum & sulphur, ut patet ex quarto Meteororum, & per omnes philosophos Alchemiæ, sed ipsi per solam liquefactionem, non reducunt nec reducere possunt illa, quæ transmutare intendunt in argentum vivum & sulphur: ergo nunquam verè transmutant metalla ad invicem, sed sophisticè. Nam sicut ex aliqua re debet fieri homo, ut ex carnib. & oleribus, q̃ comeduntur, & ex aliis cibis, oportet quod prius fiant sanguis, & ex sanguine sperma. Ita si aliqua debent fieri aurum & argentum, oportet quod prius fiãt argentũ vivũ & sulphur. Et hæc ratio non sic videtur consona dictis philosophi, ut prima. Vel possumus dicere, quod accipit pro materia prima quatuor ele-

elementa, quoniam omne mixtum generatur ex eis, & in ipsis est omne mixtum in potentia confusa, cum sint materia prima mixtorum omnium, & hoc modo ex quolibet fit quodlibet, & potest formari ratio, & probari præmissæ, ut in ratione præcedenti dictum est, quamvis hæc ratio non videtur consonare dictis philosophi. Et si adhuc vellēt dicere, metalla nō differre specie, sed solum per accidentia quædam, ut plures eorum existimant, etiam sicut sanum & ægrum, unde, sicut homo æger, per solum motum alterationis fit sanus, absque motu generationis & corruptionis: Item metalla ægra per solam alterationem, & accidentium eorum ægritudinem, in ipsis facientium remotionem sanantur & perficiuntur, & remanent aurum & argentum verum. Dicimus, quod posito hoc, in magnum incidunt inconveniens, scilicet quia oportet eos ponere omnia metalla esse aurum actu, quod est impossibile. Et ratio est, quia quæcunque differunt solum secundum accidentia, habent necessariò eandem formam substantialem actu. Si igitur ita est, ut dicunt, oportet eos necessario confiteri, omnia metalla ægra, habere eadem substantialem actu cū auro & argento: ergo plumbum & æs, & metalla reliqua, sunt actu aurum & argentum. Et quia, quæcunq; habent eandem penitus formam substantialem, actu habent easdem proprietates & passiones, cum proprietates, & propria passio, imēdiatè procedat à forma substantiali: ideo oportet, quod omnia metalla habeant easdem proprietates & passiones actu cum auro, sive sint activæ sive passivæ: sed hoc non habent, quia neq; tolerant examinationes ignis omnes, ut aurum nec cor confortant, ut aurum: ergo ipsa necessario differunt specie, & non accidente solum. Oportet ergo, quod per motum generationis & corruptionis transmutent, & non sint solum alterationis, sed hoc non faciunt: ergo fantasticè transmutant. Et si adhuc ipsi vellent dicere, confitemur, quod omnia metalla sunt actu aurum, & habent formā substantialē auri actu, non tamen est necesse ut habeant easdem proprietates & passiones actu cum auro: quia ægritudo ipsorū hoc occultat. Sicut verbi gratia: Si quis enim homo laboret epilepsia, aut apoplexia, aut mania, aut phrenesi, planum est, quod non potest exercere operationes hominis. Similiter mulier, cum patitur suffocationem matricis, āut syncopin, omnes tamen habent formam substantialē hominis actu, non tamen proprietates aut passiones hominis habent actu, nec eas exercere possunt nec activas nec passivas. Simili modo sic dicimus, posse esse in metallis

ægris,

ægris, quantum sunt actu aurum, & habent formã substantialem auri actu, sed eorum ægritudo ipsorum proprietates & passiones occultat, ut non actu appareant operationes auri vel argenti. Et ideo sicut homo æger adhibita medela, per alterationem solam fit sanus, & manet idem homo formaliter ut prius, sic & in metallis per artem Alchemiæ posse fieri est existimandum. Dicimus eos loqui, ut mente capti, & veritatẽ naturaliũ penitus ignorare: quia talem differentiã nõ possunt habere metalla ad invicem. Et ratio huius est: Quæcunq; habent eandem formam substantialem, actu pervenerunt in sui generatione ad terminum motus, in quo acquiritur forma: sed metalla reliqua, præter aurum & argentum, non pervenerunt ad illum terminum motus, ad quẽ pervenit aurum & argentum: ergo non habent actu formã auri & argenti. Maior est nota, quia non acquiritur, nec generatur forma substantialis in aliqua re, nisi in termino motus. In toto enim motum præcedunt dispositiones habilitantes ad formam suscipiendã, & in termino generatur forma: ergo non possunt alicui inesse proprietates, & propriæ passiones, quæ sequuntur formã aliquam, nisi rei, quæ fuit in termino motus. Non enim potest aliquid habere proprietates & proprias passiones hominis, nisi sit informatum forma hominis. Similiter & in aliis. Minor patet ad sensum: quoniam terminus motus est in expoliatione sulphuris ab argento vivo, facta digestione, hoc autem inest soli auro & argento: Imo propriè & per se auro soli, sicut in determinatione ostendemus. Cum igitur cætera metalla nondum sint expoliata ab ipso: ergo nondum pervenerunt ad illum terminum motus, quamvis sint in continua potentia ordinaria ad ipsum: ergo non possunt inesse, nec occultari in eis proprietates, & propriæ passiones auri & argenti, propterea quia sunt ægra. Sed homo sanus & æger fuerunt, & sunt in termino motus, & acquisiverunt formam, per quam sunt homines: ideo habent proprietates & proprias passiones, quæ sunt inesse homini, sive per se sive per accidens insitum eis, & possunt manifestari & occultari in eis, non autem sic in metallis. Falsum ergo dicunt quidam sapientes naturales, talia in superficie considerantes scilicet quod Alchemistæ operantur, sicut periti medicorum, qui dant ægro medicinas digestivas, & purgantes humores corruptos, & post medicinã confortativã, & fiunt sani: quia secus est in ijs & in illis. Sic igitur ars ista & operatio eius frivola & vana &

impossibilis videtur, quia sive ponant, metalla omnia differre ad invicem specie, sive accidente, hæc ratio ponit tam artem quàm eius operationem impossibilem. Aliæ adhuc rationes adduci possunt: sed quia dictæ sufficere videntur, ideo silemus eas.

CAP. II.

In quo disputat & probat, artem Alchemiæ esse veram.

AD contrarium autem arguentes, dicemus primò, secundùm Aristotelem secundo Posteriorũ, quod primò quærimus de re, si est: & scientes si est, quærimus post quid est. Aliquando tamen manifesta sunt simul utraque: Nunquam tamẽ cognoscere ipsum quid est, ante ipsum si est. Unde quærere ipsum quid est, non habentes ipsum si est, nihil est quærere. Quapropter dicimus, quod volentes ostendere de hac arte si est, oportet quod simul ostendamus quid est. Et causa est hæc, quia termini quibus ostenditur si est, sunt ijdẽ cum terminis, quibus ostenditur, quid est, quamvis illi ijdem termini, sint de se priores ad investigandum si est, q̃ quid est, secundum rationem. Ergo nunquam potest verè probari, si hæc ars sit, nisi simul ostendantur quid sit quodammodo, non tamen convertitur, Ferè enim medium cuiuslibet rationis ostendentis de hac arte si est, necessario ostendit quodam̃odo quid est, & etiã quomodo est. Similiter & in rationibus negativis ostẽditur negativè. Et ideo philosophi huius artis nolentes ostẽdere manifestè, sed occultè, de hac arte quid est, difficile accidit probare si est. Non facto .n. manifesto quod compositum est, difficile est arguere, ut dicitur 8. Topic. Similiter vix probari possunt, quæ proxima sunt principiis, tamen principia probari non possunt. Non .n. contingit plures invenire rationes, cum sunt pauca media, ut ibidem dicitur. In hac aũt principia & principiata usq; ad ultima, sunt valde proxima, non sunt definita sive manifesta, ut in determinatione patebit. Et nisi differatur, principia posita difficile est argumẽtari, & fortasse omnino impossibile, ut ibidem dicitur. Ipsa.n. utitur nominibus alienis & obscuris semper, ut infra patebit, absq; definitione ipsorum vera. Arguimus ergo: Sicut est possibile, sic. Omne imperfectum & incompletum, quod alteratur secundum aliquid versus perfectam rem eiusdem generis, & completam à suis componentibus & perficientibus, potest etiam alterari magis, & iterum magis, & per consequens maxime-

scili-

ſcilicet uſque ad ultimum, cum tranſmutatione eius, in rem perfectam & completam eiuſdem generis: ſed metalla imperfecta ſunt huiuſmodi in arte Alchemiæ, in comparatione ad aurum & argentum: ergo metalla imperfecta, poſſunt converti in perfectum & completum aurum & argentum: ergo ars Alchemiæ eſt poſſibilis & vera. Maior eſt nota per philoſophum de generatione & corruptione, & 1. Metaphyſ. & 7. Topic. Quia ſi ſimpliciter ad ſimpliciter, & magis ad magis, per conſequens maxime ad maxime, ut ibi dicit: Unde dicimus, quod tranſmutatio alicuius rei in aliam, nō fit niſi ordinate. Non.n.fit niſi alteratione paulativa, & ordinaria præcedente: quia natura non facit ſaltus, ut patet ex 2. Phyſic. ſed in omnibus ſuis operibus ordinata. Et ideo dicit ibidem: Neceſſe eſt enim primo fieri ſemen, ex facto ſemine non ſtatim ſunt animalia, ſed per proceſſum temporis in ſe ordinate fient animalia. Et in decimo ſexto de Animalibus dicit: Nos dicimus, quod anima cibantia, eſt principium in ſemine animalis, potentia & non actu, antequam cibus adveniat, & faciat operationem animæ: quia in principio videtur, quod conceptum omne vivat, ſicut vivunt arbores, quando nutrimentum fit à ſanguine menſtruo: & cum creverit, erit in eo anima ſenſibilis, per quam dicitur animal, ſed complementum erit in ultimo, ſupple, in anima rationali. Similiter in plantis & ſeminibus, & rebus aliis hoc videmus: quia motus naturæ omnes, ſunt ordinati & regulati uſque ad finem. Minor patet ad ſenſum: Videmus enim Alchemiſtas quotidie facere alterationes metallorum imperfectorum verſus perfecta, cum ſuis componentibus & perficientibus alteratis, imo etiam cum pluribus extraneis, quamvis ſit penitus vanum & divinum, quamvis valde pauciſſimi perficere ſciant, & quidam plus, quidam vero minus alterant, & quidam fortius, quidam verò debilius. Quia igitur ad ultimè alteratum, ſequitur introductio formæ futuræ, diſpoſitæ per generationem & corruptionem: ergo ultimo alteranda metalla, ſic generabitur forma futura, ſcilicet auri & argenti, ſed proprie auri: ergo poſſibilis eſt converſio & mutatio. metallorum imperfectorum & incompletorum per artem Alchemiæ, in verum aurum & argentum. Volentes autem oſtēdere per ſimile, quod ita ſit, accipimus exemplum à philoſopho in 4. Metaphyſ. Cap de corporibus mineralibus & de atramentis. Natura .n. in mineris atramentorum generat atramenta, in quibus eſt virtus ferri vel æris innata, & quandoque in mineris illorum, per modum

 ſtil-

ſtillicidij & generoſitatis. Unde dicit ibidem, quod atramẽta conceperunt vim mineralem aliquorum corporum liquabilium, & quod ceperit vim ferream, erit rubeum vel croceũ, ut colcothar: quod autem ceperit vim æream, erit viride, ut calcanthum, aliorum autem corporum nihil. Colcothar eſt atramentum album criſtallinum, ut eſſet ſais petræ: calcanthum ſecundum ſynonyma, eſt vitriolum viride. Quorũ cauſam dicimus, quia aqua mineralis, tranſiens per venas mineræ vel mineralis, diſſolvit, digerit & commiſcet ſubtilitatem quandam ſulphureitatis eorum cum ſubſtantia ſubtile lapidum mineræ, cum quadam virtute ſalſuginoſa & aluminoſa, & fluit, ſtillat inde paulatim, & iſta invicem per virtutem mineræ coĩmiſcentur, alterantur & digeruntur: & ſe invicem alterant & alterantur, quouſque ex ipſis per proceſſum temporis, per coagulationem generetur atramentum in termino motus: quia tota materia compoſitionis atramentorum eſt ex ſubſtantia tenuiſſima ſulphuris, ſalis & lapidum cum virtute aliquorum corporum liquabilium reſoluta, ut dicit philoſophus. Et dico, quod ibi eſt etiam virtus aluminoſa, quæ in ſapore manifeſtè patet, cum ibi ſit ponticitas. Ars autem cum ipſa ſit imitatrix naturæ, ut dicitur 2. Phyſicorum, & 4. Metaphyſicorum, aſſumit ſibi ſubſtantiam æris aut ferri, & ſecundum ingenium artis miniſtrat naturæ ſicut expedit, & facit, ut ſulphureitas aluminoſa cum rubedine, aut viriditate floreſcat: poſt ſolvit, deſtillat, & congelat, & reiterat pluries ingenioſè, ſicut vult, permiſcendo cum eis quæcunque permiſcet natura, ita ut in termino motus generentur eadem atramenta omnino, in omnibus proprietatibus & paſſionibus, & operationibus, tam activis quam paſſivis, quæ diſcerni poſſint, in mineralibus atramentis. Teſtificatur autem nobis hoc philoſophus ibidem, qui dicit: Quod iſta duo atramenta, ſcilicet calcanthum & colcothar, per artem fieri & componi poſſint. Similiter experientia Alchemiſtarum demonſtrat hæc ad oculum, ut ſcimus & vidimus. Similiter ſcimus, quod in partibus Conſtantinopolis, lapides quoſdam mineræ calcinant, poſtea in aqua ſolvunt, & decoquunt in vaſis, donec fiat alumen, quod dicitur alumen de alumine de rocha, & de alap. Si ergo ars miniſtrando naturæ, generat tales res minerales, quales ſola natura in ſuis mineris omnino in brevi tempore, & in alio loco, & præter determinatum modum quantitatis componentium, & mixtionis, &

pro-

proportionis: quia hæc ſunt nota ſoli naturæ, & metitur hæc omnia abſque conſideratione artis, & ars cognoſcit propinquam materiam, ex qua facit natura, & modum agendi. Eodem modo erit poſſibile arti, quia cognoſcit materiam auri & argenti propinquam, & modum ſecundum quem operatur in ipſis natura, ut ſumat materiam propriam, & agat in imitando naturam in illa materia, ſed in alio loco, & generet idem aurum & argentum penitus, ſicut eſt naturale de minera, habens omnes proprietates & paſſiones, & operationes omnino ut illud: quia niſi haberet differentias omnes, nõ eſſet idem cum illo: & niſi ſciremus materiam propinquam, & modum agendi naturæ, nunquam poſſemus peruenire ad artem, unde Philoſophus primo Phyſicorum dicit: Sic enim compoſitum cognoſcere arbitramur, cum cognoſcimus ex quibus, & quantus ſit. Et in quarto Metaphyſicorum. Ita enim cognoſcimus unumquodque propter quid, & quid ſit, ſi materiam vel cauſam habuerimus. Neque video rationem qua coartemur, propter hoc ſimile confiteri, artem Alchemiæ non eſſe omnino veram, ſed tamen ad remotionem cuiuſdam dubij potentis inſurgere eſt ſciendum, quod ars Alchemiæ alium modum aſſumit in generatione auri & argenti, & alium in generatione atramentorum, ſemper tamen mutando naturam. Nam ſicut aurum & argentum differunt ab atramentis, ratione materiæ, & formæ, & mineræ, & modi agendi ſecundum naturam: ita etiam conveniens videtur, ut ſecundum artem & operationem Alchemiæ differant in eiſdem. In generatione tamen auri & argenti, natura ferè tenet penitus eundem modum, cum ipſa ſint quaſi idem, & unum ad aliud ordinetur ſicut ad finem. Ars igitur reſpicit naturam, & perpendit, quod ex eadem materia facit utrumque, & quod ferè eundem modum agendi tenet in utroque, & ideo aſſumit ſimiliter eandem materiam ad generationem utriuſque, & tenet eundem modum, ſed in generatione calcanthi, & colcothar, ars ſimiliter reſpicit naturam, ex qua materia illa facit, modum etiam operandi. Et quia videt modum operandi in eis ferè eundem, ideo ars ſimiliter ferè eundemmodum aſſumit. Et quia videt materiam iſtorum eſſe ſimiliter ferè eãdem, & non diverſificari, quia niſi ſecundum genus, quia calcanthum ſumit de materia mineręæris, & colcothar de mate:

ria mineræ ferri: ita & ars diversificat ea, nec plus nec minus ut natura. Sed sicut natura assumit modum valde diversum & extraneum in generatione auri & argenti ex una parte, & generatione calcanthi, & colcothar ex alia parte, ita ars Alchemiæ imitans naturam, tenet eundem modum diversum in ijs & in illis. Similiter ratione materiæ. Et ideo non valeret argumentum, si diceretur, Quia natura non tenet eundem modum in generatione auri & argenti, sicut in atramentis: Ideo quamvis faciat atramenta, non tamen faciet aurum & argentum, solutum autem est ex dictis. Et causa diversitatis agendi in ijs & in illis est, quia in generibus atramentorum, non reperitur aliquod imperfectum, quod valeat perfici per artem, sed sunt omnia perfecta, quamvis quædam sint aliis meliora, sicut in omnibus rebus de mundo reperitur: quia in eadem specie unum melius alio reperitur. Quare atramenta de novo componimus, & efficimus: metalla autem non, sed solum imperfecta reperta perficimus. Propter quod ars generat formam, si vult generare aurum: in atramentum autem non formam sed compositum: oportet igitur quod diversus modus agendi consurgat necessario. Item ex habitis, aliam rationē formare possumus fortem, & talem sic cognoscere causam materialem, determinatam & propinquam in aliquibus corporibus mineralibus liquabilibus, & modum agendi, qui ex intentione naturæ consistit in illis, est totalis causa imitandi naturam, ut faciamus eadem mineralia liquabilia penitus, ut natura: ergo similiter & in aliis mineralibus liquabilibus: sed sic est in quibusdam: ergo, &c. Maior patet per locum à proportione. Nam eo modo quo cognitio materiæ determinatæ & propinquæ, & modi agendi naturæ determinari se habent ad unum: quia conferet nobis modum possendi omnino imitari naturam in illo, vel non: Eodē modo se debet habere ad alia mineralia liquabilia proportionaliter. Minor est nota per philosophum, in exemplo atramentorum prædicto. Quia igitur in auro & argento, quæ sunt mineralia liquabilia, sicut & atramenta & homogenea, per totum magis cognoscimus materiam, determinatam, propinquam scilicet argentum vivum cum sulphure coagulatū, & modum agendi qui ex intentione naturæ consistit: quia cū calore suavissimo digerit, & suaviter decoquit argentum vivum, cum sulphure sibi commixto, & in fine motus separat de commixto sulphur, & hoc proprie in auro. Ergo similiter erit possibile, uti imitemur naturam in generatione auri &

argen-

argenti. Et si quæratur, quare in sulphure & arsenico, cum sint mineralia liquabilia, & cognoscamus materiam, quia sunt pinguedo terræ, non etiam possumus imitari naturam? Respondemus per nunc dicta, scilicet: quia materiam propinquam & determinatam non cognoscimus, nec invenire possumus, nisi in genere, & confuso valde, scilicet quia sunt pinguedo terræ. & hoc non sufficit arti: quia non qualiscunque pinguedo terræ, imò talis pinguedo, apparata & determinata ad hoc, & non ad aliud. Modum agendi in eis satis cognoscimus: quapropter si materiam dictam reperimus, cum fortè satis modum agendi sciamus, utique sciremus ea formare per artem, & sequeremur naturam naturæ, secundum modum generationis atramentorum, sed non metallorum. Est autem potissima caussa, ut natura non possit generare aliquid simile alteri, non reperire materiam similem illi, ut dicit philosophus primo Cœli & Mundi, quomodo dicit quòd cœlum est factum ex tota materia sua, nec est ex ea extra se aliud, & ideo non potest fieri cœlum aliud. Vnde dicit ibi, quòd omnis substantia composita ex materia, non est possibile ut sit alia ex ea similis ei, quando non est materia alia similis illi materiei ex qua componitur. Quodlibet enim naturalium comparatur ad propriam materiam, cum ipsa sit radix ipsorum, & substantia, & prima natura, & quæ habet in rebus perpetuari, ut dicitur secundo Physicorum. Modò dico, quòd carentia materiæ est potissima caussa in aliqua re, ut nõ generetur alia sibi similis. Ita & inventio materiæ eiusdem, debet esse potissima caussa, ut possit generari res alia similis illi: quia si oppositum in opposito, & propositum in proposito, ut dicitur quarto & sexto Topicorum. Nam si negatio est caussa negationis, & affirmatio erit causa affirmationis, ut dicitur primo Posteriorum. Si igitur apud naturam accidit potentia potissimè essendi & non essendi, aliud simile alteri ex parte materiei, sic similiter erit in arte sequente naturam. Quia igitur ars reperit materiam illam eandem auri & argenti, quæ est omnino naturæ: ergo ex parte materiæ ars erit possibilis. Similiter etiam ex parte agentis, sicut ostensum est in exemplo atramentorum, & iterum aliter: quia ars approximat illi materiæ, agens naturale, sed aliter quàm natura, quia non ut aurum vel argentum, vel aliud metallum generat, sed formam auri & argenti ex illa eadem materia elicit, ut in determinatione patebit. Ergo alio argente utitur, scilic. igne, cum qua forma omnia metalla imperfecta, conflata, ad

ignem perficit in momento. Et quia eiusdẽ est cognoscere materiam & formam, ut dicitur secundo Physicorum, & septimo Metaphysicæ, neq; est sermo propter materiam tantum, sed propter formam, ut dicitur vndecimo de Animalibus: quia non est inventa materia, nisi propter formam, tàm etiam in artificialibus quàm naturalibus, & ambo propter compositum, & cõpositum propter operationem, ut dicitur secundo Cœli & mundi. Ideo cum ad Alchemistam spectet considerare materiam auri, & aliorum metallorum, ad eundem etiam spectabit considerare formam ipsorum & cognoscere: quoniam si cognosceret formam auri, sicut & materiam, nunquã posset verè sequi naturam quibus cognitis, debitus modus agendi in dubita materia, est totalis caussa generandi formam auri ex illa materia: & dicitur solum forma, quæ conjuncta metallis imperfectis sicut materiæ, statim fit compositum, scilicet aurum. Et hoc satis patet in operantibus sophisticè: quia suas medicinas de spiritib. & corporib. faciunt, quæ sunt in comparatione ad imperfecta metalla, sicut formæ ad materiam, quamvis forma sit sophistica, scilicet alterans solùm, & non transmutans, & nullum mixtum de mundo convenit cum metallis in hoc. Adduximus autem quæstionem hanc contra nos, nunc & iterum adducemus alias cum insurgent, sequentes ritum philosophi, & stylum in secundo Cœli & mundi, qui dicit: Oportet igitur, qui vult inquirere rem, & de ea perscrutari, ut cõtra dicat sibi contradictione sana, convenienti aptationi rei quæsitæ & potest hoc facere, quando inquirit, & scit omnes differentias, &c. Et iterum in eodẽ dicit: Nam quando invenit aliquas necessitates puras, subtiles, sufficientes, oportet tunc ut laudetur inventor earum & remuneretur, &c. Et iterum in eodem dicit: Cum ergo inquirimus quæstiones Topicas, & possumus solvere eas solutione parva subtili, tunc convenit auditori, ut vehemens sit gaudiũ eius, & delectetur p pectus eius, &c. Et si de metallis impfectis quęratur, quare nõ possumus ea informare p artẽ mutando naturam, postquã fecimus pfecta cũ habeamus materiã, & præcisum modũ agendi, sicut in pfectis, & sicut liquabilia, ut pfecta. Nam si possumus generare res pfectas, multò magis videtur quod impfectas, maximè eiusdẽ generis, præsertim cum sint sicut via, & semita, & medium ad pfecta, & nõ posit fieri transitus de extremo ad extremũ, nisi p mediũ, dicimus, quod natura nõ expoliat metalla impfecta omnino à sulphura, sicut aurũ solũ, ut in determinatione ostẽdem⁹, Imò dimittit quẽdam

dam partem sulphuris adurantem in eorum comixtione, diversam in uno & in alio, per quam imperfecta sunt, & dissimulata ab auro & argento. Imiscere autem hanc partem sulphuris determinatam in eis, & diversam in quantitate & qualite, penitus ignoramus, sed non miscere sulphur absolutè, quamvis Geber dicat, Capit. de sublimatione Mercurij, & Cap. de coagulatione, quòd accidit ista fieri per non rectam depurationem argenti vivi à sulphure: hoc autem adhucusq; ignoro. Sed quia expoliatio argenti vivi à sulphure sibi commixto, quod ipsum decoxit totaliter, est possibilis, ita ut remaneat argentum vivum purum, solum, mortificatum: ideo possibile est, ut imitemur naturam, ut faciamus verum aurum & argentum. Non dico tamen quod impossibilis sit cõmixtio, & remanentia sulphuris in decoctione cum argento vivo: imò est necessaria in magisterio decoctionis, usque ad cõplementum decoctionis, secundum quantitatẽ & qualitatem diversam, mixtam argento vivo, secundum processum dierum: ex qua diversitate, possibile est fortè, quòd illa medicina mutet metalla imperfecta ad invicem, ut omnia fiant æs, aut plumbum, &c. Sed quòd hoc studiosè possit accidere, juxta voluntatem artificis, non cognosco: sed rationabiliter cognosco, quod tota expoliatio, est studiosa juxta voluntatem artificis, quæ ad oculum perpendi potest. Similiter cum ars non intendat, nec possit generare aliquod metallorum omnino de novo, sed solũ ĩpfecta pficere, incongruũ & irrationabile videtur, ut pfecta mutetur in pficere: quia neq; natura hoc facit in suis mineris: Similiter nec unũ ĩpfectum, in aliud ĩpfectũ quia nec natura facit hoc, nisi fortè Saturnũ in Iovẽ, quòd tamen ignotũ est: quia ĩpfecta sunt in via & semita ad formã pfectorum, & nõ e converso, absq; transitu alicuius imperfectorum ad aliquod imperfectum primò. Et quamvis natura generet aurum, ex suis primis principiis, absque transitu, per dispositiones & semitas alicuius alterius metallorum, & similiter generet idem aurum, transeundo per dispositiones & semitas alicuius illorum, non tamen videtur, nisi quod ars possit sequi naturam, realiter scilicet, ut generet elixir, quod convertat metallum aliquod in æs, aut Saturnum aut Iovem vel Martem, sed sic secundum similitudinem & anologiam: quia non credo artem posse transire per illas dispositiones & semitas tales, realiter scilicet, quod possit occultare in argento vivo sulphur taliter & tantum, & tale ad suum Elixir componendum: quod talis conversio

& mutatio fiat : Et sic patet solutio. Sed est advertendum, quòd aurum, quod per Alchemiam fit, est melius & purius & perfectius minerali. Et ratio est : quia Alchemicum est omni sulphure ac superfluitate mundatum, minerale autem, quodcunq; sit illud, habet sulphuris alicuius adhęrentis cōmixtionem. Et hæc est causa, quare sulphur ingreditur, & adurit ipsum, & ob hoc in igne minuitur : Cum autem illud sulphur per ingenium artis etiam minoris auferetur, remanet purum, simile quasi auro, & de cætero non minuitur, cum sulphur adurens non ingrediatur in ipsum: aurum autem Alchemicum, est æquali minerali quod iam ad ultimam perfectionem devenit ut est aurum oborizon, id est obradians & purissimum. Dixi autem, quòd jam ad ultimam perfectionem devenit propter aurum, ab illius colore remissum : hoc enim tale, etsi habeat formam perfectam auri, tamen accidentia sequentur formam, ut calor totalis, non sunt omninò completa in ipso. Et quia natura in illo perfecto, posuit ultimos gradus perfectionis, ultra quos non potest esse transitus, ideo similiter aliquis ultra transcendere non conatur, cum sit impossibile, est ergo utrumq; æquè perfectum, quamvis possit ars suum colorare eodem colore, magis intenso, quam natura suum, & minus, sicut vult. Sed quia hoc esset deviare à recto tramite naturæ, & intentione ipsius perfecta, & non esset simile operibus mineralibus, ideo ars colorat in gradu naturæ. Cognoscere igitur hæc duo principia in natura, scilicet materiam determinatam propinquam, & præciosum modum agendi, qui ex intentione naturæ consistit in illa materia, dirigit & extra tollit artem, ut sequatur omnino natura, & hoc propriè in liquabilibus mineralibus, ut dictum est: ubi autem unum illorum principiorum, aut ambo defuerint, impossibile erit artificem imitari naturam, sive illa principia sciri & haberi possint, sive non. Ignorans igitur principia naturæ, non adhæreat huic arti, quoniam potius erit sophista quàm Alchemista. Nam per illorum cognitionem, artifex devenit in cognitionem principiorum artis, & sine cognitione illorum, est impossibile. Vnde Geber in Procemio Sūmæ suæ dicit : Scias Charissime fili, quòd qui principia naturalia in seipso ignoraverit, iam multum remotus est ab arte, quoniam non habet radicem veram, supra quam fundet intentionem suam, &c. Omnis ergo eius labor est vanus, & in desperationem adducens & inopiam. Cum igitur ita sit, expressè patet veritas cuiusdam, de quo nō est facta mentio, scilicet, quia impossibile est per artem, præ-

tiosos lapides veros fieri ut naturales, nec gem̄as, cum ambo illa principia ibi deficiant, quæ sunt naturæ: non habitis autem naturæ principiis, impossibile est artem sequi naturam. Quia igitur sumunt alia principia, scilicet de via ab intentione principiorum naturæ, ergo faciunt alia opera diversa ab operibus naturæ, & sophistica. quia quorum principia sunt diversa, oportet opera esse diversa: sumunt enim arte illa Vitrum aut Cristallum, quod ingeniosè fundunt, & ingeniosè colorant, ab extraneis rebus exterioribus. Naturales autem lapides prætiosi non sunt facti subtiles à natura, ab arte autem sic violando naturam & reducendo eos ad substantiam & formam vitri, & tunc non sunt quod prius erant. Et similiter natura introducit colores, & diversitates colorum, de potentia materiæ ab intrinseco, artifices autem ab extrinseco dant: neq; sumit natura pro materia vitrum, sicut isti, sed materiam quandam ex quatuor elementis com̄ixtam, quam ignoramus præcise. Quæ ambo principia, si sciremus adhuc deficeremus in generatione illorum lapidum, scilicet quia nullo modo possemus imitari naturam verè, & caussa est: quia non sunt res liquabiles, & ideo hanc rationem, quam fecim⁹, solum mineralibus liquabilibus adaptavimus, ut patuit, & nō aliis. Et si non possumus imitari naturam, in iis, quorum materiam propinquam habemus, & ignoramus modum agendi, ut in peneratione marcasitæ, magnesiæ, tutiæ & antimonii: quorum materia est argentum vivum & sulphur, multo minus in iis lapidibus, in quibus ignoramus utrumq;. Et si dicatur, quòd imitamur naturam in generatione mineralium nō liquabilium, ut lapidum: quia ex terra viscosa cum aqua ars facit lateres crudos, quos in fornace cum indigestione decoquit, assativa in lapides: ergo non solùm in mineralibus liquabilibus ars imitatur naturam, ut dictum est, sed etiam in non liquabilibus. Respondemus, quòd quamvis ars ministrando naturæ lapides generat istos, non tamen natura sola generat tales alicubi. Nusquam enim visum est, natura lapidum aliquorum naturalium, nec omnibus similes istis artificialibus, nec cōveniunt cū naturalib. aliquibus, nec in genere: diversitas enim proprietatum & passionum hoc declarat.

3 Item possibili posito, nullum sequitur impossibile. Sed posito, artem Alchemiæ esse veram, imitantem naturam, omninò ponitur possibile: ergo nullum sequitur impossibile: ergo ars Alchemiæ est possibilis. Maior patet ex hoc, quia possibile & impossibile sunt in contraria oppositione, ut dicit philoso-

philosophus secundo περὶ ἑρμηνείας. Posito autem uno contrariorum, removetur reliquum: & ideo dicit 7. Physicorum. Contingenti enim concesso, nullum inconveniens accidere oportet, ut dicitur in 8, eiusdem. Similiter non ponamus possibile esse, nullum impossibile accidit. Minor patet sic, quia metalla imperfecta, & argentum vivum sunt in potentia propinqua ad aurum & argentum, quo ad naturam: & in propinquiori, quo ad artem: ergo possibile est artem, & per naturam reduci in actum illum, aliter enim esset frustra talis potentia, quod totum declarabitur in determinatione, ubi opera naturæ in minerabilibus, & eorum invicem transmutationibus occultis, cum instantia veraciter inquiremus. Adhuc etiam probari posset minor per antecedentia de atramentis, quoniam perscrutatio super substantiam eorum secundum naturam, & eorum similiter secundum operationem, & administrationem artis directam, super eandem materiam naturalem, valde confert ad probandum, hanc artem esse veram, & ostendunt eam apertè possibilem.

4 Item quorumcunque caussæ propinquæ sunt similes, eædem & modus mixtionis idem ipsa sunt, vel esse possunt de facili idem: sed metallorum omnium essentiæ propinquæ sunt huiusmodi: ergo, &c. Maior patet per philosophum secundo Cœli & mundi, qui dicit. Quòd causæ similes eædem, sunt similes similibus causatis. Et in 10. de Animalibus dicit. Quæcunque habent easdem causas, habent eadem accidentia. Minor patet inducendo per omne genus causarum. Materia enim ipsarum est una, scilicet quæ dicta est: similiter agens est unum, scilicet sulphur accensum calore suaui, mixtũ argento vivo: similiter forma est una, ad quam ordinantur, scilicet ad formam auri, ut ostendetur: Similiter finis est vnus sicut & forma. Similiter conveniunt in modo mixtionis, propter quod funduntur ad ignem: & invicem permiscentur sola, & sub mallei percussione per omnem dimensionem extenduntur, quod est magnum signum, & probabile, quod sint similia, & ad invicem ordinata ad unum finem ultimum antedictum, propter quod marcasita, & sibi similia, quamvis ex eisdem causis proximis sunt, tamen quia modus mixtionis est valde diversus, prædictas non sustinet passiones, & ideo non videntur ordinata ad finem illum.

5 Item omne indigestum, ordinatum ad digestionem, & omne impurum, habile ad purificationem, potest compleri, digeri & depurari: sed metallorum imperfectorum quædã sunt

indigesta

indigesta & impura, ut Iupiter & Saturnus, & quædam impura tantum, ut Venus & Mars, & sunt habilia ad digestionem & purificationem completam: ergo ipsa possunt digeri, & purificari completè: sed completè digestum & depuratum, est esse aurum & argentum, & proprie aurum: ergo ipsa possunt converti in aurum & argentum. Maior patet per philosophū 4. Meteororū Cap. de Digestione. Optesi & epsesi: quia dicit, quod cum indigestionem patiuntur, scil. molensin, quæ contrariatur epesi, & statesi, quæ contrariantur optesi, ex indigentia caloris. Et si calor digestiuus sufficiens exhibeatur, decoquuntur & digeruntur completè, finis enim digestionis est natura, ut ibi dicitur, id est generatio formę in materiam in fine digestionis. Et cum in omni digestione sit aliqua superfluitas, oportet quod per digestionem fiat separatioeius: quia calor homogenea congregat, & segregat heterogenia, ut ibidem dicitur, & 2. de Generatione & corruptione. Vnde calor digerens res indigestas, generat speciem novam. propter quod dixit philosophus 4. Meteororum, quod simplex generatio & simplex permutatio harum virtutum, scilicet calidi & frigidi, est opus digestionis, & generant cum sunt vincentia materiam, id est humidum & siccum. Calor etiam exterior æquipollet naturali, iuvando ipsum, ut completè digerat, & citius & melius: vnde dicit philosophus 4. Meteororum: Quotiens, id est quandocunque enim digeritur materia complete, & fit, & principium complectionis à calore proprio accidit, quamvis per aliquod extrinsecorum adminiculantium compleatur: quemadmodum cibus, partim digeritur per balnea, & per alia similia: & principium est caliditas, quæ in ipso est &, c. Et dicit Avicenna, Capit. de signis completionum, quod cum calor naturalis fuerit debilis, sumendo res exteriores calefacientes, vivant ambo se invicem incalefaciendo. Propter quod videmus in maturatione fructuum, quod deficiente calore exteriore, scilicet solis, non maturantur fructus. Minor patet etiam, quòd digestio & indigestio in metallis, est optesis & statesis, ut dicitur 4. Meteororum, capite de corporalibus mineralibus: optesin autem passum est aurū solūex cōpleta actione caloris: reliqua aūt metalla statesin, ex indigentia caloris nō digerentis, & nō depurātis cōpletà, Ita ꝙ etiā argentum quanoā statesim passum est: in cōparatione optesis cōplete exhuberatur eis parte ē, ut iuvet naturale calorū digesta & depurata cōplete erūt, ergo erūt aurū: sed talis calor potest sic haberi, imò & locus etiam secundum philosophum

phum ibidem, qui dicit scilicet. Et nihil differt in organis naturalibus sive artificialibus: si autem propter eandem nimirum causam, universa erunt, &c. Et pòst dicit: Optesis ergo & opsesis fiunt quidem arte, quia sicut diximus, species universaliter istæ & natura, & similes siquidem passiones fiunt, cæterùm innominabiles, imitatur enim ars naturam. Sic igitur fit generatio metalli novi ex alio metallo: & transformatio per digestionem completam in organo artificiali: quia quod incipit generale aliud per digestionem, debet cõplere illud per digestionem: quia idem agens disponit ad formam, & dat formam: hæc autem est natura, sive sola auxiliata per artem, non autem est necesse, quòd in eodem loco, & maximè in mineralibus liquabilibus, ut patuit. Nónne videmus plumbum, & aurum, & metalla omnia, generari in mineris à natura, ex suis principiis, quæ sunt sulphur & argentum vivum? sed necesse est primò congelationem istorum principiorum ad invicem fieri ad generationem omnium metallorum, taliter, ut fiat ex eis quædam natura media, quæ sit sicut via & transitus à mollitie argenti vivi ad duritiem metallorum malleabilẽ: hæc autem media natura sic coagulativa, & nõ depurata est, ex qua propter diversam digestionem, & diversam habitudinem, & proportionem miscibilium, in quanto & quali, & loco & tempore, generatur omne metallum diversum, propter finem diversum, qui fines omnes ordinantur, & terminantur ad unum à natura, scilicet ad aurum: ars ergo volens sequi naturam ad talem finem, inquirit & invenit hæc principia congelata à natura, in hanc naturam mediam, & non depuratam: & conatur digerere & depurare talem materiam, cum calore ignis, ut ex ea eliciat formam auri, cum qua omnia metalla perficiat in aurum, cum ordinata sint à natura ad hunc finẽ, propter quod, sicut differt forma, quam generat ars à cõposito quod generat natura, quàm, nisi ad unum finem ultimum ordinentur, sic conveniens videatur, ut regimen artis differat à regimine naturæ, nõ in materia, sed in digestione, & calore, & loco, & tempore, & habitudine, & proportione miscibiliũ. Videtur ergo, ꝙ digestio, & locus, & ortus generationis metallorũ, id est formę metallorũ, scil. auri, cũ aliis circũstantiis, sit penitus possibilis apud artẽ. Si igitur digestio, quẽadmodũ dictũ est, & locus, sive organũ artificiale æquipolet naturali, ergo necessariò, quo ad digestionẽ, & locũ, ars Alchemiæ est possibilis. Et cum digestio cõpleatur à calore naturali intrinseco, & calor extrinsecus æquipolleat naturali, juvando ipsum:

psum: ergo calor exterior in Alchemia iuuabit naturalem, vt completè digerat metalla, quæ indigesta sunt. Ergo ars Alchemiæ necessatiò est possibilis. & si dicatur: Confitemur satis, quod per suum Elixir debent transmutari imperfecta ad perfecta sufficienter, digerat in multò tempore, vel pauco, quoniam omnis digestio requirit sibi tempus sufficiens: sed tamen quando veniunt ad proiectionem eius, super imperfecta liquefecta vt perficiantur, cum hæc digestio completiua digerens imperfecta fiat: in momento aut in parua hora valde, non videtur quod sit tempus sufficiens talis digestionis completiue imperfectorum: quare talis transmutatio nulla erit, sed erit fortè alteratio similis ei. Et nos respondemus, quod digestio solius auri & Elixir, est completa, aliorum autem metallorum incompleta & imperfecta, in diuersis gradibus imperfectionis, & differt valde digestio auri à digestione Elixir, quoniam digestio auri, est sicut compositi, & sufficiens sibi soli. propter quod, si cum aliquo indigestorum commisceatur in conflatione, non potest digerere illud, nec de sua digestione sibi conferre, vt transferent illud in aurum, sed digestio Elixir est sicut formæ, & non solum sibi soli sufficiens, sed exuberans, vt diffundi & extendi & multiplicari possit per alia: propter quod, si cum aliquo in digestorum commisceat in conflatione, extenditur indigestionem superfluam, quam habet vsque ad terminum certi numeri, taliter, vt ex ambobus fiat compositum, scilicet aurum, sicut ex materia & forma in momento vel parua hora valde: non tamen in tali proiectione fit digestio in momento, sed in sufficienti tempore, iam facta in ipso Elixir, quando ingeniose ad ignem decoquebatur, propter quod digestio superflua & abundans ipsius Elixir, sunt indigestio imperfectorum, quæ dicuntur semidigesta. habent proportionem ad inuicem in certis numeris & ponderibus, quibus obseruatis, fit aurum purissimum in momento. Si enim de imperfectis deberet extrahi forma sua, scilicet auri, egerent digestione omnino in tempore sufficienti, sed hoc non est sic: imò forma digesta, vt dictum est, associatur materiæ, & fit aurum purissimum: & ideo aurum Alchemicum non plus habet de potentia transmutandi, nec minus, nisi sicut minerale, cum sint comparata. Et si de argento viuo obijciatur, quod non sit semidigestum, vt illa alia, sed omnino crudum, & indigestum: quomodo ergo in tali momento perficietur, vt illa? Dicimus quod tota

perfectio consistit in solo argento viuo, vt in determinatione ostendemus expresse. Quare cum imperfecta perficiuntur, expoliantur omnino à sulphure corrumpente, & solum argẽtum viuum eorum perficitur in aurum in ipso momẽto: quare cum eorum argentum viuum sic expoliatum, sit eiusdem naturæ cum isto, & e conuerso, & eodem momento recipiunt digestionem & perfectionem æqualiter, scilicet: quia diffunditur & multiplicatur per prima Elixir, & perficit & complet ea in eodem momento, vel tempore æqualiter.

6 Item quidquid est in medio motus, ad aliquam formam suscipiendam, potest duci ad terminum motus, nisi impediatur: sed metalla imperfecta sunt huiusmodi, aurum autem in termino motus: ergo, &c. Maior est nota, quia existens in principio motus; est in potentia ad terminum motus, multò magis quando est in medio motus, cum medium magis propinquum sit extremis, quam extremum extremo: vnde philosophus 2. & 8. Meta. dicit, quod aliquid fit ex aliquo dupliciter: aut tanquam ex medio & imperfecto fit extremum & perfectum, vt ex puero vir: aut ex vno extremo ad extremũ vt ex aqua aër. Minor probabitur infra in determinatione, vbi ostendemus, argentum viuum & sulphur esse principia metallorum omnium, & existere in principio motus: aurum autem in termino motus, & reliqua metalla in medio, imò iuxta finem motus.

7 Item omne quod est in potẽtia ordinaria ad aliquam formam, sicut ad finem, potest duci ad finem illum: sed metalla imperfecta sic sunt in comparationem ad aurum: ergo, &c. Maior est nota, quia adhoc, vt aliqua res recipiat formã, oportet quod sit impotentia ordinaria ad eam: natura enim ducit res de potentia ad actum secundum ordinem: sic & ars. Minor probabitur in determinatione.

8 Item in iis, quæ habent symbolum & conuenientiam in materia; facilis ad inuicẽ permutatio & transitus: sed metalla sunt huiusmodi: ergo, &c. Sed congruentius est, vt imperfecti permutatio fiat ad perfectum, quàm e conuerso: ergo, &c. Maior patet per philosophum secundo de generatione & corruptione, vbi dicit, quod elementa, quæ tantum in vna qualitate contrariantur, & in alia conueniunt, facilius propter symbolum possunt conuerti, quàm quæ in ambobus contrariantur sc. in passiua: Quia ignis est siccus, & aer humidus. Ignis autem & aqua non sic ad inuicem facilè transmutantur: quia in ambabus qualitatibus contrariantur, scilic. actiua & passiua;

passiua: quia aqua frigida est & humida, & ignis calidus & siccus. Vnde dicit ibidem, quod facilius est vnum quam multa transmutare. Et causa transmutationis ipsorũ ad inuicem est, quia valde modicũ distant à materia prima, ex qua generata sunt, cũ materia prima recipit diuisionem & partitionẽ in ipsa quatuor Elementa. Vnde propinquitas vltima in materia prima, est maxima causa, vt vna res facile in aliá transmutetur. Minor satis patet: quia metalla omnia sunt ex eadẽ materia prima propinqua, quæ est sulphur & argentum viuũ: & propterea sola in conflatione ad inuicẽ cõmiscetur. Vnde qualis est proportio & symbolum elementorũ ad invicẽ, propter materiam primã, in qua constant in transmutatione, talis etiã est metallorũ: propter quod dixit Hermes Trismegistus, quod generatio & transmutatio; & conuersio metallorum ad inuicẽ, est sicut elementorum. Similiter locorum propinquitas, in quibus sunt, multum confert: vtrum tamẽ hæc similitudo sic differt: quia elementum vnum non est ad aliud ordinatum, sicut imperfectum & perfectum: quia vnũquodque per se in sua specie est in vltima perfectione, ideo nõ transmutatur vnum in aliud vt perficiatur, sed vt perpetuetur in mundo generatio & corruptio continua & reciproca: & similiter mixtorum. sed secus est in metallis: quia solum vnum inter cætera metalla perfectum & completum est, scilicet aurum, ad quod omnia alia ordinantur, tanquam ad finem. Si igitur elementa sic ad inuicem transmutantur, propter conuenientiam ac qualitatem: & quia parum distant a materia prima, ex qua sunt, nec est vnum ad aliud ordinatũ, sicut imperfectum ad perfectum, quanto magis erit hic in metallis, in quibus est quasi totalis conuenientia? Sic enim conueniũt in materia, quod eorum materia est eadem penitus, & eodem modo digesta, siue sic maneant siue versus aurum alterentur: quod sic non est in elementis, & perpenditur hoc visu: quia in conflatione, & ante & post conflationem, videntur similia in sua materia prima, & proxima prædicta: ergo valde cõformia & habilia, ad vltimam formam. Similiter nullum mixtorum est, quod seruet naturam propriam materię suæ primę & propinquæ, ad accidentia & proprietates, ab exordio eius vsque ad informationem qualemcunque nisi metalla sola: quod patet in liquefactione. In elementis autem non sic. Magna enim differentia ipsorum ad inuicem apparet in visu, & auditu, & tactu, & gustu, & odoratu, neque ante ipsorum commixtionem ad invicem, nec in mixtione, nec post

neque ante transmutationem ipsorum habent similitudinem illam quam metalla habent, nec illo modo miscentur ad inuicem: ideo non debent habere tam bonam transmutationem ad invicem, sicut metalla. eorum enim transmutatio est, sicut de contrario in contrarium: quia dominatum transfertur in dominans: metallorum autem est sicut imperfecti versus perfectum. Quia igitur ars Alchimiæ habet symbolum & conuenientiam in metallis, & vidit ea transmutari à natura in suis mineris versus aurum, & fieri aurum: ideo ars in geniata est sequi naturam, modo mirabili extra mineras, vt ea transmutet in tale aurum, sicut facit natura sola. Sufficiant igitur nunc hæ rationes, affirmantes, artem Alchemiæ esse omnino vetam, quamuis nunquam audiuerimus aliquam affirmatiuam, nec in Scripturis aliquorum viderimvs: quia semper consuetudo fuit, facere rationes ad hanc artem destruendum, ad construendum autem nemo consueuit propter difficultatem: & hanc difficultatem aperuimus nunc sufficienter & bene, & fortè determinationem, si contingat addemus alias.

Nota 2. Optesin autem passum est aurum, &c. *Notandum est quod digestio opsesis, & oppositum eius, scilicet molensis dicitur elixatio, & fit à calido & humido, extrahendo de materia, quæ digeritur, multũ de humido naturali: cum autem nõ completur digestio, dicitur molynsis, sed digestio optesis, & eius oppositum, quæ est statesis, dicitur assatio, & fit a calido & sicco, cum conseruatione humidi naturalis materiæ, quæ digeritur, vt dicitur quarto Meteororum, propter quod assa sunt humidiora elixis vt ibi dicitur. Cum igitur metalla semi digesta & indigesta, cum conseruatione propriæ humiditatis, à caliditate & siccitate sulphuris, quæ est flammabilis & assatiua, per longa tempora, quæ caliditas etiam est mulcebris, & suauis propter assationẽ leuissimam, ad conseruationẽ talis humidi, Ideo facta sunt liquabilia. a calido igneo: ergo necessario coagulata à frigido aqueo. Quod si assatio fuisset rigida & aspera, & fortis, dissipasset humiditatẽ naturalẽ ante tempus, aut aliud, quod metallũ generasset in breuiori tẽpore valde, sicut fortè est magnesia & marcasita: propter quod nõ liquatur sicut metalla, quamuis sint ex similib. principiis. Quæcunq; verò coagulãtur per priuationẽ humidi, sc. aerei, aut per priuationẽ calidi, quæ sunt per priuationẽ humidi, liquãtur a frigido aqueo vt vitrũ & sal: quia a calido igneo coagulata sunt, Quæ autem per priuationem calidi coagulata sunt, liquantur à*

tur à calidio igneo. Vt glacies, plumbum, & aurum. coagulata enim sunt à frigido aqueo. Omnia igitur coagulantur & soluuntur necessario à contrariis. Non igitur videtur digestio & indigestio, quæ in metallis fit epsesis & molynsis. Ad hoc deterius videtur mihi, quod quidā ponunt, scilicet, aurū passum esse digestionem, quæ pepansis dicitur: cuius oppositum dicitur homotes. Hæc enim digestio & indigestio propriè est in fructiferis, vt videtur quarto Meteororū. aurum autem & metalla reliqua, non sunt ex illis. Secundum metaphoram dicūtur superfluitates in corporibus animaliū esse passa pepansin, & eius oppositum, vt ibi dicitur: vnde catharri & vrinæ secessus, & apostemata & flegma, dicuntur digesta & indigesta istis nominibus, cū propria nomina non sint eis imposita, sed aurū & alia metalla nō sunt talia. Digestio autē alimenti in corporibus animaliū similantur epsesi, vt ibi dicitur per quod non solū ars similatur naturæ, sed etiam natura arti. Vnde si natura deberet facere domū faceret etiam sicut ars: & si ars deberet facere naturalia, faceret ea sicut natura. hoc autē est propter finem, vt dicitur secundo Physicorum. Propter quod ibi dicitur, Omnino quidē aliqua ars aliqua quidē perficit, quæ natura non potest operari, alia vero imitatur, &c. Causa autem fortè, quare ars imitatur naturā, & e conuerso, videtur quod sicut natura est opus intelligens, & ab ea dirigitur sicut à cognoscente, sic & ars est opus intellectus, & ab eo dirigitur sicut à cognoscente: quare sic agit propter finem. Sicut ergo intellectus imitatur intelligentia, & e conuerso, sic ars imitatur naturā, & e conuerso. Ita quod ab arte refulget opus intelligentiæ & influxus, & e conuerso. In intelligentia enim & mente diuina, sunt ideæ omniū naturaliū, in intellectu autē, ideæ artificialium. Quare cū intellectus recipiat ab intelligētia, ab intellectu de Ideis naturaliū, intelligētia ab intellectu, de ideis artificialium, secundum quod est possibile: sequitur, quod ars imitetur naturam & e conuerso: & quod ars perficiat aliqua, quæ non potest natura, & e conuerso iuuando se.

CAPVT III.

IN QVO PONIT DETERMINATIONEM GEneralem, quam declarat post: & ostendit causas & modos difficultatis istius quæstionis: & ostendit causam & modum processus, de tali solutione quæstionis istius.

IN hac admirabili, excellenti, & diuina, & occultissima arte, quæstio quæ de ipsa fit, scilicet, Vtrum sit omnino ap-

parens & existens, aut solum apparens & non existens, & valde difficilis, quamuis prima fronte dicta philosophi, & alias intermixtas rationes, quampluribus facilis videatur. Non enim facilis est apud nos: cum tamen, quia pro & contra disputauimus exquisitè conueniens videtur, vt ipsam etiã exquisitè elucidemus, & enucleemus, & veritatem determinemus. Non modicum autem admirãdum occurrit, quod nulla ars, nec scientia probat suum subiectum esse, nec probare potest, sed ipsum præsupponit: quia est, & quod significat, vt dicitur primo Posteriorum. & similiter vndecimo Metaphysicorum, ostendes, quod ea quæ nota sunt, non debent probari, sed præsupponi. Dicit, quod ridiculum est probare, naturam esse. Ideo dicimus & in artibus, quasi autem sola ista eget hoc, & est subiectum eius, hoc scilicet, transmutatio metallorum omnium, in verum aurum & argentum per ingenium artis. Considerat enim metalla & sibi similia etiam non solum in se, & in relatione ad sua principia, & suas causas, & proprias passiones, & transmutationes eorum à natura in suis mineris, in verum aurum & argentum, vt liber de Mineralibus: sed etiam prout transmutantur à natura, similiter extra mineras, per artis ingenium & ministrationem. Vnde ars hęc quærit, propter difficultatem inquisitionis eius, & quid est, siue quid significat: & hoc habito, vtrum sit verum vel non: quia talis erit ipsa similiter. Ideo bene dicitur secundo Posteriorum, scilicet, quando medium est sensibile, & non sentimus, quærimus. Nam impossibile est scire, quid est ignorantes si est, vt ibidem dicitur. Et quia definitio est forma definiti, vt dicitur septimo Metaphysicæ. Ideo huius gratia expositoriè nos Alchemiam sic definimus *Alchimia est sciẽtia, qua metallorum principia, causæ, proprietates & paßiones omniũ radicitus cognoscuntur, vt quæ imperfecta, incompleta, mixta & corrupta sunt, in verum aurum transmutentur.* Ex qua subtiliter colligi potest, quod proportionatur & subalternatur hæc scientia, libro de Mineralibus naturalis philosophiæ: sicut scientia medicinæ, de Sanitate & ægritudine, naturalis philosophię. Nam sicut medicina contrahit genus subiectum cõmune illius ad corpus humanum tantũ, tam Theoricè quã Practicè, sic & hæc contrahit genus subiectum cõmune istius ad metalla tantum, tam theoricè quam practicè. Ideo hæc scientia est operatiua, sicut & medicina, & forma naturalis in subiecto naturali, introducta à natura per ministrationem artis, vt in illa: & agens naturale, sc. ignis, modo debito approxi-

proximatus, quamuis agens artificiale & voluntas aliud regat, modificet & coaptet, in suis propriis organis cum sedulitate, vsq; ad tempus prorsus stabilitum & præfinitum. Verũtamen medicina duas partes habet, practicæ sc. sanitatis cõseruatiua, & curationis ægritudinis. hæc autem non habet nisi curatiuam, id est completiuam, & differt valde hæc curatiua ab illa, quia illa manente eadem forma substantiali, sanitatem inducit, ita quod vtitur loco motu alterationis: hæc autem transmutat, & curat & sanat, & formam nouam substantialem inducit: & non eguit hac parte conseruatiua, vt illa: quia metalla non sunt sic disposita, vt viuentia, nec sic formata in forma vna. Amplius difficultates huius quæstionis in duobus comprehenduntur generibus, primo speculationis scilicet propter sapientes diuersa rationis intuita opinantes & maximè, quiæ hæc quæstio ab antiquo semper habuit rationes. Ad destruendum quamplures, ad construendum autem nullus ferè dedit iuuamen: nisi fortè authoritatibus & exemplis. Vidimus ergo magnos philosophos & sapientes, contraria de hoc adinuicem opinari: & cum discordant sapientes, necessario magna arguitur difficultas in illius rei cognitione, sicut elicitur ex verbis philosophi, primo de Anima: & sicut dicit Galenus, in commento 1. Aphorismorum. Secundò practicæ: hæc quæstio manet difficilis scilicet in experientia & in operatione, nam cuiuscunque artis veritas & experientia ad oculum debet videri. Vnde philosophus tertiò Cœli & mundi dicit. Quod complementum artis, & complementum naturæ, est per rem sensibilem cadentem sub visum, & sic per sensum visus iudicamus in operibus artis & naturæ. Quia igitur pura veritas non videtur in operibus huius artis, sed sophistica solum sunt, quæ quotidie videntur & fantastica: Ideo arguunt ab effectu, eam non esse veram. Et quia vident alterationes magnas & fortes versum aurum & argentum, non completas. Arguunt ex hoc alii, eas posse compleri, & per consequens artem veram esse posse: si enim nulla alteratio in eis fieri videretur, tunc nulla esset quæstio. Compellitur tamen necessariò vtraque pars confiteri, alterationes prædictas fieri posse. Vnde quasi dicere possumus, quod dicit philosophus 1. Physicorum, quod omnes antiqui absq. ratione principia naturæ contraria, tanquam ab ipsa veritate coacti posuerunt, quamuis ignorarent principia ipsa, & quibus contrarietas inesset, sic eodem modo coguntur ambæ partes ponere has alterationes in me-

tallis fieri posse: quamuis transmutationem alterationes sequentem vltimas, ignorent ferè omnes. Non enim diceretur ars, si sophistica esset tantum: quoniam ars imitatur naturã: & sicut natura non est sophistica in operibus suis, sic nec ars. Cum igitur Alchemia ponatur in numero artium, non videbitur sophistica. Et cum artifex ipsius nõ reperiatur aliquis: ergo nec ars erit, cum sint sicut relatiua. Ideo diuersi diuersa sentiunt. Non tamen est standum vtriq; iudicio aliquorum contraria iudicantium: quia oportet alterum iudicium esse corruptum, scilicet ex parte sensus vel intellectus: & illius iudicio non est acquiescendum, vt dicit philosophus 11. Metaphysicæ. Si igitur quæstio istius artis est ita difficilis, quid dicemus de ipsius inuentione & inuestigatione reperienda? Posito quod sit vera: dico ergo, quod ars Alchemiæ est omnino apparens & existens, & naturã imitans, faciens penitus idem aurum & argentum, sicut est minerale, quod enim à minerali deficit in aliquo, non est idem cum eo, & hoc in capitulis sequentibus ostendemus aperte, secundum quod est possibile apud volentes intelligere, & rationes omnes, tam Aristotelis quàm aliorum, euidentissimè destruemus: & ostendemus eas veritatem aliquam non continere, sed apparentiam solam, quamuis difficilem. Vnde dicitur 7 Ethicorum: Si enim soluantur difficilia, & assumantur probabilia, ostensum vtique erit sufficienter & in eodem, non solum oportet verum dicere, sed & causam falsi, hoc enim confert ad finẽ: Ergo in ipsius operatione est insudandum, sed solum ab habente ingenium callidum, sublime & perspicuum, & valde profundum. Et quia contra negantes sua principia, non potest quis disputare, vt patet ex 1. Physicorum: contra autem confitentes principia, & propter ignorantiam concludentes falsa, disputari potest, vt patet ibidem. Et sicut ex bonis principiis oriuntur mala, sic ex veris principiis concluduntur falsa. Ideo contra confitentes principia, & concludentes ex eis falsa, dirigimus nostram disputationem, & quæstionis solutionem. Veruntamen ad istius quæstionis veritatis cognitionem, primo sequemur autoritatem, & verba antiquorum philosophorum, in hac arte famosorum, vt introitus fiat apertus, iis qui hoc ignorant, etiam reliquis, ostendendo semper quomodo intelligimus eos & dubia plurima mouendo, quę cum hac quęstione insurgunt: & rectè soluendo, & rationes nostras assignãdo semper ad quodcunq; quod dicim⁹, credere nos inducũt: Secundario autẽ, sc. in solutione vltimæ rationis philosophi,

phi, roborabimus omnia dicta prius rationibus naturalibus, tunc veridicis penitus inhærentes. Amplius, ut verum fatear, dico, quòd quicunque veritatem alicuius artis vel scientiæ, aut alicuius difficultatis in illa radicitus videre intendit, debet cognoscere terminos in illa arte, & differentias proprias & quid dicatur per nomen. Si enim hoc ignoraverit, radicem & veritatem, quam quærit aut disputare intendit, nullo modo perpendit, sed arguet ex extraneis & ignotis, & paralogizabit seipsum, & in hac ignorantia stabit, & quiescet. Sed impossibile est, ex ignotis pervenire ad nota. Ideo vidimus quam plurimos sapientes, huius artis terminos ignorantes, hanc quæstionem investigare volentes, arguentes ex extraneis, hanc artem non esse veram, & sic in fine concludunt, & determinant, & ignorant. Vnde philosophus in principio II. de Animalibus, hanc insinuans sententiam, dicit sic. Ex operatione auditorum, docti est iudicare super sermones dicentis, & locutiones loquentis, utrum inveniatur in sermone suo veritas, aut erretur, & fortè est doctrina docti in cognitione naturarum, alicuius rei scientia singularis, & alter est doctus & sapiens naturarum alterius rei propriè: & omnis scientia habet differentias notas, & quælibet partium scientiarum etiam. Et in I. Posteriorum dicit, quòd non contingit, unumquemq; interrogare de unoquoque interrogato, neque respondere. Et ibidem, in qualibet scientia sunt propriæ interrogationes & responsiones, & deceptiones. Et ibidem dicit, quòd non geometra non potest disputare in geometria. vnde primo Topicorum dicit, quod non ex extraneis, sed ex propriis doctrinis sermonicinabimur. Ex quibus verbis patet, quòd qui ignorat proprios terminos huius artis, & differentias, ignorat ipsius disputationem & veritatem, & nihil arguit. Vnde philosophus I. Posteriorum, & decimo sexto de Animalibus dicit, quòd sermo Geometricus est ex principiis & terminis geometricis: ideo bene dicetur primo Elementorum, scilicet imperiti, velut longè distantes, speculantur. Cogitur ergo necessariò, hanc quæstionem disputare, radicitus ad intellectum intendens, ut terminos huius artis immisceat quæstioni: quibus ignotis ignoratur disputatio eius & veritas, & procedit tanquam cœcus ad colores, & sicut carens potentia ad obiectum potentiæ. Vnde dicitur secundo Posteriorum. Impossibile est scire differentias ad unum quemque, non cognoscentem unum quodque. Hoc autem in unaquaque arte & scientia numerãdo, &

singulariter inducendo, est notum ad intellectum & sensum planum. Et quia termini huius artis, apud plurimos valde extranei sunt & ignoti: ideo hæc quæstio necessario multam requirit dilationem sermonis. Quia igitur aliter ex eius terminis nouimus, pluros libros magnorum philosophorum antiquorum vidimus, & studuimus, determinabimus ipsam vt promisimus.

Nota 4. Alchemia est scientia, &c. *Ad expositionẽ & notitiam huius definitionis est notandum, quod per hoc, quod dicitur scientia, datur intelligi genus suũ cui subijcitur quia sicut medicina est scientia, sic & ista. Per hoc autem quod dicitur metallorum, datur intelligi, quod non de omnibus mineralibus tractat, sed solum de metallis primo & per se. Per hoc autem quod dicitur, principia, causæ, proprietates & passiones, &c. dantur intelligi differentiæ metallorum, quæ additæ huic quod est metallum, datur integra cognitio cuiusq; metallorũ. Dixit ergo quatuor, scilicet principia, causæ, proprietates & passiones. Per principia enim intelligit causam efficientem & finalem, quæ sunt causæ extrinsecæ nam efficienti proprie debetur ratio principij: quia mouet rem in esse. similiter fini debetur ratio principij. quia est causa causarum, & imponit necessitatem iis quæ sunt ad finem, vt dicitur 2. Phy. Per causas autem intelligit materiam & formã: quia sunt causæ intrinsecæ, & de substantia rei, & sunt elementa rei. Per proprietates autem, intelligit proprias operationes metallorum in agendo, sicut in auro confortare cor. Per passiones autem, intelligit proprias operationes in patiendo, sicut in auro, pati ignem absq; aliqua sui læsione mutatione & diminutione: & sicut in ferro non liquefieri ad ignem Et sciendum, quod quia propriæ differentiæ rerum sunt nobis ignotæ, loco differentiarum nos assignamus in definitionibus proprietates & passiones, & sic facimus descriptiones, non definitiones. Per hoc autem quod dicit, vt quæ imperfecta incompleta, &c. datur intelligi tota finalis intentio istius scientæ, per quod scitur quis est finis, & quæ materia huius scientiæ. Ad cuius expositionem notandum est, quod nullum agens naturale desistit ab actione in materia sua, nec separatur nisi cum introductione formæ in illa materia: Ergo donec agens est cõiunctum materiæ, vel agit in materiam, res est imperfecta quoniam imperfectio rei non est, nisi per introductionem formæ. Cum igitur in metallis omnibus, argen. viu. subijciatur loco materiæ: sulphur vero loco agentis, & introducentis formam in illa materia:*

teria, ergo nullum metallum est completum & perfectum, nisi à quo separatum est sulphur. Et quia solum aurum est expoliatum omnino ab ipso, ideo solum aurum est perfectum & formatum, secundum primam & veram intentionem naturæ. Et quia alia metalla omnia habent admixtionem sulphuris in materia: ergo ipsa non sunt formata, ergo nec completa. Dicuntur ergo omnia alia metalla ab auro imperfecta: quia nondum adepta sunt formam, qua perficiuntur & dicuntur incompleta: quia nondum peruenerunt ad finem, in quo cõplentur. Et dicuntur mixta: quia agens adhuc est immixtum materiæ, & non separatum. Et dicuntur corrupta: quia hoc agens, id est sulphur, est vna ex magnis causis corruptionis metallorum: quia per ipsum interficiuntur, denigrantur, euaporant & comburuntur. Et ob solum aurum ab istis paßionibus est immune, tam in igne quam extra ignem. Quicunq; ergo nititur transformare metalla reliqua in aurũ, oportet necessario, quod hoc faciat cum ipsorum expoliatione ab illo sulphure, & non aliter, si vult verè sequi naturam. tunc enim fiunt aurum penitus, & tunc sunt perfecta completa simplicia & non corrupta. Et fit hoc in instanti per solum lapidem philosophorum, qui generatur per ingenium artis valde extraneum & profundum (dixit transmutentur) quia non sufficit alteratio sola, sed oportet vt alterationem sequatur trãsmutatio, vt generetur forma auri: Consueuerunt autem Alchemistæ aliter definire. vnde Morienus & Lilium: Alchemia est ars ministralis, septem Metallorum essentiam continens, qualiterq; formæ eorum, à diminutione ad complementum naturale deducantur, ostendens. Item Lilium, Alchemia est substantia corporea, ex vno & per vnum composita, pretiosiora ad inuicem per operationem, cognitionem & effectum cõiungens, & eadem naturali commixtione ingenii melioris, naturaliter conuertens. Et sicut hoc nomẽ medicina est æquiuocum, ad scientiam medicinæ, & ad instrumentum suum, & sic dupliciter definitur. Sic & hoc nomen Alchemiæ. Prima istarum definitionum & nostra est eius, prout est scientia: secunda autem prout est instrumentum, scilicet ipsum Elixir, siue lapis philosophorum, complens & perficiens.

CAPUT. IIII.

IN QVO OSTENDIT OMNES *modos & causas difficultatis istius.*

DIcimus ergo, quod non est mirandum apud aliquem sapientum qui terminos in libris philosophorum huius artis novit, si non appareat aliquis hanc artem actu habens, sed potius mirandum, quomodo quis possit pervenire ad ipsam: huius enim artis inquisitio, & veritas, & experientia, aliarum rerum omnium inquisitione fortior, difficilior, & occultior, & longioris tẽporis esse videtur. Quia non solùm hæc operario per viam naturæ procedit, imò verissimè asserendo, ars ipsa & eius inquisitio, & regimen operationis cum complemento supra naturam, existit per modum miraculi: quoniam divinis operibus supra naturam existentibus, huius artis finem simulatur omnino, sicut dixit Hermes. Vnde Barseus in libro qui dicitur Turba philosophorum, artis istius difficultatem insinuans, sic ait: Quod enim quæritis, non est parvi prætii, heu vobis, vos quæritis thesaurum Dei maximum & remunerationem, nonne scitis, quod pro minimo huius mundi propositio, mundani se invicem neci dant? Quid igitur agerent pro hac excellentissima oblatione, ferè impossibili? regimen enim eius maius est, quam quòd ratione percipiatur, ubi inspiratione divina, &c. Et Rosin⁹, Nullo modo possunt studẽtes ea, quæ philosophi ambigua posuerũt, à vero sequestrare, nisi Deo inspirãte, vel aliquo docente. Et Rasis in Lumine Luminũ: Ex hoc ergo in quantũ divina voluerit revelare clemẽtia perpendes. Et Hermes: Nullo modo ratio & intellectus aliud percipiunt, quàm rubiginis sublimationẽ. Et Senior: Nihil occultaverũt præter præparationẽ, quia est difficilior rerũ; unde si invenerunt rẽ, non habuerunt præparationẽ, & res non perficitur nisi cum præparatione. Et Mũdus in Turba philosophorũ: Regendi nãq; ignorantia nõnulli erraverunt. Et Rasis primo 70. præceptorũ: Dico quòd nomen Lapidis non est possibile ut dicatur: non .n. possumus eũ dicere. Et idem in Epist. quadã: Hic Lapis occultatus est, tam ab hominibus quã à Dæmonibus. Et Euthesia: Qui tum nostrũ fuerit, libros nostros potentissimè legit: qui verò nostrũ nõ fuerit, nihil eorum intelligit. Et Morienus: Quicunq; igitur hanc

hanc artem sectatur, cæteras & præcipuè Dialecticã scire cõvenit quoniam philosophi huius artis non nisi sub involucro & figura locuti sunt. Et Theophilus in Turba philosophorum: Nemo novit quod philosophi in suis libris narraverunt absque lectionum & tentationum frequentatione.ac sapientum inquisitione. Quod enim posuerunt, sublimius & obscurius est quod sciri potest. Et Parmenides in eodem: O illæ naturæ cœlestes, veritatis naturas nutu Dei multiplicantes: O illa natura fortis, quæ vicit & superaverit, suasq; gaudere fecit naturas. Hoc igitur est cui specialiter posse Deus tribuit, quod ignis non potest: Ideoque magnificavimus & honoravimus eam, quia nil prætiosius invenitur in natura, cui simile vel par minimè invenitur. ipsa est veritas, &c. Et Barsenus iterum in eodem: Qui curvat dorsum suum in libris nostris legendis, eisque vacat, & non est vanis implicitus cogitationibus, Deumque precatur, in regno regnabit indeficienter, priusquam moriatur. Et Rosinus: Qui autem in hanc artem ingrediuntur, intellectu carentes, & notitia eorum quæ philosophi in suis libris descripserunt, multipliciter errant, &c. Eius ergo modus essendi, tractandi, & intelligendi, & studendi, & regendi arguit in hac arte ultimatam difficultatem & obscuritatem.

Similiter ex diversitate eorum qui circa ipsam hodie operantur, arguitur difficultas: quoniam variis & diversis modis, & circa res diversas & extraneas eos quotidie operari vidimus: & utroque modo attribuitur error arti. unde Galenus in commento Regiminis acutorum iuxta principium ait: Ex diversitate, quæ est inter illos, qui exercent aliquam artium, quæcunque fuerit, dubitat homo necessariò, ita quod facit eum hæsitare quod non est de ipsa scientia, sed error: convenientiam autem eorum in ea est significatio magna super scientiam illam. Similiter ratione insuetudinis arguitur difficultas: quia rarissimè reperitur aliquis actualiter, per experientiam ipsam habens. vnde philosophus 6. Topico. Omne quod insuetum est, obscurum est.

Similiter ratione verborũ suorũ, quib⁹ unusquisq; cõtradicere sibi ipsi videtur & aliis, ut non ppendat quilibet legẽs quòd dicũt, fortis arguitur difficultas. Vnde Rasis in Lumine luminũ, In Alchemicorũ libro, perfectũ insinuavi fermentũ, annotatione planũ, in inquirendo facile, quòd nõ esset fermẽtũ in eodẽ asservi; sed qui discretione viget & sapiẽtia floret, si nostri sermonis interiora pscrutari volverit, tàm ipsius locum

locum, quam exordium se invenisse gaudebit. Idem in eodẽ: Cuius negotii si qua restat expositio, sacerdotum liber tibi pulsanti mõstrabit. si quid enim in eodem minus dictum est, hoc in loco dilucide aperitur, &c. Item etiam in eodem: Quod si aliqui, in libro duodecimo Aquarum transuerse accepti, tu dum operatus fueris ab ordine non declines, &c. Similiter ratione pretij arguitur difficultas in arte: quia quãdoq; dicunt, hunc lapidem nullius pretij, aut vilissimi, vt Geber, Morienus & Haly, & quod in via proiectum inuenitur, & in stercore. Et quandoq; dicunt, quod absque multis sumptibus non potest homo peruenire ad artis complementum, & quod natura preciocissima est & charissima: Vnde dicit Zeno in Turba philosophorum: Lapis quem quæritis, palam vilissimo venditur pretio. Et Barseus in eodem, Quod enim quæritis, non est parui pretij. Et Zeno iterum in eodẽ: Philosophi etiam fecerunt in hac arte vulgus errare, cum dixerunt quod natura vilis est, quę pauca re venundatur. Et dixerunt, naturam omnibus naturis esse pretiosiorem: quare insipientem in suis libris fefellerunt. Scitote ergo quod ars duabus eget naturis: Non enim fit pretiosum absq; vili, nec vile absq; pretioso, &c. Et Daucus, Caue ne in hoc Magisterio quicquam expendas, & maxime in auri magisterio.

Similiter ratione transumptionis eius & æquiuocationis, & allegoriæ, & metaphoræ, maxima accidit difficultas. Ipsa enim sic tota tradita est, vt expresse patet in libris philosophorum. Et quod in talibus traditionibus sit difficultas, ostendit philosophus sexto Topicorum, qui dicit: Contingit enim in nominibus secundum translationem, dictis calumniari. Et in octauo eiusdem dicit, Quod propositio difficile probabilis est, quia vtitur nominibus obscuris, simpliciter, siue multipliciter dicantur: aut quia non facit notum, si principaliter vel secundum translationem de definito dicantur: vel quia proxima est principiis, ideo eget definitione: Imo quod difficilius & obscurius est, ipsa tradita est secundum nomina inusitata. Et hæc traditio adhuc est peior translatione, vt patet in sexto. Vnde dicitur ibidem. Quædam sunt quę non dicuntur secundum translationem, nec secundum ęquiuocationem, Et sunt peiora translatione, vt Lex est mensura, vel imago eorum, quæ naturaliter iusta sunt. Et ideo sunt peiora translatione: quia translatio facit notum per similitudinem eius quod dicitur: nomina autem inusitata non. Et quia ipsa vtroq; modo tradita est, ideo difficilis est ipsius inquisitio,

tio, & per consequens operatio, imo ipsi etiam volentes exponere, exponunt ignotum per aliud ignotum, aut per ignotius, qui modus exponendi & intelligendi est pessimus, vt ibi patet. Vnde philosophus in eodem dicit: Difinitio debet esse causa innotescendi. Qui ergo definit, vestem nigram esse coloratam, non male definit. Et in quinto dicit, Omne quod est extra morem, indiget determinatione semper. Non est ergo mirandum, si in hac scientia studentes & operantes, errent valde: quia non possunt determinatè asserere, certam & determinatam intentionem fuisse philosophorum hanc vel illam nisi cum actu, habet hanc artem, vel sunt iuxta. Ideo verba eorum sunt aspera & mordacia. Vnde philosophus secundo Elenchorum dicit: Est autem acris oratio, quæ dubitare maxime facit, mordet autem, & maxime. Talis autem est oratio philosophorum Alchemistarum. Est tamen etiam sciendum, quod cum ab aliquo philosophorum hæc scientia scribitur in terminis suis propriis, ipsa est valde difficilis ad inuestigandum & operandum directè, & cum multiplici fallacia præcedente, ita vt paucissimi valde sapientes possunt attingere finem eius. Et hoc solus Geber fecit in Summa sua, inter omnes philosophos quos videmus. Cum igitur ipsa apud alios omnes, scribatur in terminis alienis, & ænigmatibus, & figuris extraneis, & impossibilibus, quid dicemus de inquisitione finis, inuestigatione & operatione, & adeptione finis ipsius, ex talibus traditionibus? Videtur ergo mihi eius adeptio quasi impossibilis, nisi aut per vocem, viuentem, aut per inspirationem diuinam, quamuis interpretationem plurimarum figurarum, quis bene & vere cognoscat:

Similiter ratione modi tradendi hanc artem plurima accidit difficultas: quia omnis ars & scientia procedit theorice, præter istam scientiam: quia docet órdinate per capitula principia sua & terminos, cum definitione & expositione nominum, & instrumenta quibus peruenitur in cognitionem & notitiam conclusionem ipsius, & sui operis in quibus est finis, & nititur omnia omnibus modis docere & explanare quibuslibet iuxta posse: Sola autem ista facit contrarium: quia absque notitia principiorum suorum, & terminorum, & instrumentorum aggreditur tradere esse suum, & opus suum, intermiscendo modo hæc modo illa, & diminute tradendo, & super abundanter, & sine ordine, & præpostero ordine: quia incipiendo à fine suo absque expositione finis, & nititur omnia obscure tradere, & occultare in

in quantum poteſt. Vnde Anaxagoras in Turba Philoſophorum dicit Scitote quòd invidi in hoc opere, perfectionem prius quàm initium narraverunt. Et Roſinus: Scito quod philoſophi non poſuerunt in ſuorum operum initio, medietate vel fine, niſi arcanum occultis, unde nunquam celare deſtiterunt, &c.

Similiter ratione vaſis decoctionis, videtur nobis non modica difficultas. Quia quamvis doceant plura vaſa facere & diverſa, propter diverſas operationes quas docent, tamen unum ſolum vas eſt, in quo omnes operationes fiunt in una decoctione: quod quidem vas eſt unum tantum, tàm ex parte materiæ, quàm figuræ, & quàm numeri, ſicut patet in vaſis generationis animalium perfectorum. Ideo dicit Lilium: Scias quòd non niſi unicum vas huic noſtræ operationi attribuunt. Similiter omnes hoc idem ſentiunt. Omne tamen vas cum operculo ſuo, aut cum operculis ſuis, dicitur ſolum unum vas ex ſuis partibus conſtitutum. Difficile tamen valde eſt imaginari hanc figuram vaſis & compoſitionem: cum tamen quis veritati appropinquat, iſtius artis modus operandi, aperit ſibi hanc unitatem vaſis invariabilem, ante autem quàm appropinquet veritati, eſt impoſſibile.

Similiter ratione prognoſticationis ſuper determinatum tempus & diem & horam Criſis nativitatis, & generationis huius lapidis, ars iſta difficilimè comprobatur: quoniam nō eſt niſi unum tempus determinatum ortus ipſius, in cuius ortu obſervatur tota natura, & elementorum ſimplicium depuratorum coniunctio, & radix totius operis, & pondera ſapientum: quibus ignoratis, & totum magiſterium ignoratur. Vnde Tebich loquens ad Hamec interrogativè, ſicut diſcipulus in proœmio ſcoliæ Platonis dicit: Scientia namque tuæ philoſophiæ eſt infinita. & opus terminatum termino, & tempore terminato. Et Haly in ſuo libro Secretorum: Qui hunc lapidem honoratū cum germinaverit non inveniet, nō ſurget alius loco ſuo: & qui neſciverit & non fecerit, & non certificabitur, quando naſcetur, iam paravit ſe morti, & pecuniam ſuam perditioni, &c. Et Raſis in libr. 70. Præceptorum lib. 1. ſcilicet divinitatis, Animalia habent ordinem, quorum quædam addunt ſuper alia. Lapis verò philoſophorum ſemper eſt ſecundum unum terminum, quem nunqam tranſcendit, & ſecundum unam habitudinem, Item idē in lumine

mine luminum: Amplius omnia sub definito tempore & dispositione certa consistunt, &c. Item idem in lib. 70. Præceptorum lib. Ludorum: Qui sciverit convertere aurum in argentum, sciet etiam convertere argentum in aurum. Ad hoc autem sunt pondera & termini, quæ præparator studeat scire. Cum enim sciverit pondera, sciet totum magisterium, & qui ignoraverit pondera, non laboret in iis nostris libris. Philosophi enim nihil suarum rerum posuerunt, nisi secundum hoc, nec aliud occultaverunt nisi hoc, &c. Et ideo philosophus 4. Physicorum, & in secundo Cœli & mundi, vult, quod determinatum tempus sit cuilibet actioni naturali, in quo minori vel maiori compleri non potest illa actio. Et Galenus in 2. de diebus Criticis dicit. Quòd motus & opera naturæ adhærent semper viæ uni, hunc autem terminum temporis philosophi scientes, concorditer in eorum verbis variaverunt ad errorem idiotarum. Unde quidam ponunt hunc terminum uno anno, ut Rosinus & Plato, qui dixit in Scoliis. Et scias quòd pauciores dies præparationis, est circuitus & revolutio luminarium maiorum. Rasis autem ponit in novem mensibus, in lib. Trium verborum. Alii in diebus septem. Alii in 40. Alii in 80. quidam aliis modis infinitis, cum tamen in rei veritate non sit nisi unus terminus: propterea, quia sola una est decoctio à principio usque ad finem, sicut patet de generatione infantis & pulli. Sub tempore autem concluditur secretum ignis, quòd est maximum in arte. Ad hanc autem diem Crisis & partus & ortus lapidis qui est terminus totius consumationis operis cognoscēdam, oportet diem præcognoscere indicantem, cum ipsa sit sicut signum, & indicata sicut signatum, & habeant adinvicem quandam naturalem colligantiam, determinatam & ordinatam. Sicut patet in febribus putridis, in quib. oportet medicum scire dies indicationis, & dies Criticos indicatos ab illis, ut rectè regat infirmum. Et sicut in generatione fœtus: quia quando scimus tempus motus eius, scimus & tempus partus eius, & non aliter. Sed hic multo fortius, prædictis enim non permiscetur voluntas, nisi valde per accidens. Huic autem voluntas necessariò permiscetur, cum totius operis complementum sit à voluntate, regente naturam, quæ si tunc non affuerit, annihilatur opus. Hos autem dies indicationis, & præsertim Criticos nunquam narrare præsumpserunt per se, & purè. Imò semper mysticè, tanquam ab indignis celare cupientes. Ibi enim est operis perfectio, & ipsius anni-

hilatio quoniam in ipsa die, imo hora, oriuntur elementa simplicia, depurata ab omnibus inquinamentis, quæ egent statim compositione, antequam volent ab igne, & convertantur in terram, id est fixionem, & non prius nec posterius. Cognitio autem huius compositionis, reddit totam artis operationem vigilem & difficillimam, cum ipsa sit divina, & incredibilis, & quasi impossibilis credatur & iudicetur.

Similiter ratione materiæ, ex qua fit hic lapis, ars videtur difficilis. Ipsi enim loquentes metaphoricè ut duræ cervicis seducant ignaros, nominant quaslibet res de mundo, docentes ex eis diversis modis operationum, posse fieri lapidem philosophorum, ita quod quidam in arsenico, quidam in sulphure, quidam in argento vivo, quidam in sanguine, quidam in spermate, quidam in urina, quidam in ovo, quidam in capillis, quidam in stercore, quidam in fermento, & sic in rebus aliis infinitis intentionem & opus suum applicãt, & adhuc in eadem re diversi sunt ad invicem, & diversimodè operantur, & simpliciter & commixtè. Sed tamen in rei veritate materia, ex qua fit hic lapis est tantùm unica, nec potest in aliqua alia re de mundo, hic propinqua potentia inveniri, & est illud, quod magis simile est auro. Est autem illud ex quo generatum est, & est argentum vivum solum purum, sine alicuius alterius rei commixtione sicut infra probabimus in suis locis expresse. Quia igitur materia huius lapidis est unica tantùm, sed in arte & magisterio Alchemiæ est infinitis nominib. varia, & modus operandi est solum unus, sed à philosophis multipliciter variatus, ideo non est mirandum, si ars est difficilis, & operatores errent valde. Nam si plures res possent subiicere pro materia in arte ista, & essent planè traditæ sicut in arte medicinæ, ubi ad eandem ægritudinem plurimę medicinæ pro materia subiiciantur & sine allegoria traditæ, tunc ars hæc esset facilis, imò facillima. Et si in arte medicinæ esset tantùm modo unica medicina ad sanandas omnes ægritudines, non ita facilè ab aliis reperiretur & maxime si similitudine esset tradita, ut est medicina sive materia Alchemiæ. Sed quia medicinæ plures & diversæ, & quasi infinitæ repertæ sunt, ideo non sic potuerunt occultari & abscondi, sed plano sermone omnes traditæ sunt. Et causa profectò huius & illius est: quia materia Alchemiæ est solum illud, quod est materia naturæ: aliter enim ars non poterit imitari naturam, & ipsa est materia metallorum. Et eget hæc materia,

teria, cùm fuerit perfecta mixtione cum eis per liquefactionem, ut unum fiant omnino, absque diversitate, sicut est substantia auri: sed materia scientiæ medicinæ non est sic, non enim fit unum cum corpore hominis, nec cum sanitate, nec cum ægritudine, imò existens in corpore separata agit in ipsum, & sanitatem per alterationem inducit. Quia igitur non nisi res unica reperitur, quæ sit origo & materia metallorum, & de eorum substantia, ut diximus, ideo una sola materia erit Alchemiæ. Et quia in arte medicinæ plurimæ & quasi infinitæ medicinæ reperiuntur, scilicet, quæ non sunt de substantia humani corporis, quæ agunt in ipsum per motum alterationis, absque transmutatione, ideo infinitæ poterunt reperiri medicinæ, sive materiæ, ad corpus humanum conservandum in sanitate, aut curandum. tam in mineralibus quàm in animalibus & vegetabilibus. Et non solùm plures ad unam ægritudinē, sed etiam una ad plures ægritudines: quia de medicina non fit sanitas, quamvis sit causa sanitatis. Similiter cum forma substantialis cuiuscunq; rei extrahatur de potentia suæ materiæ propinqua, & non extranea tunc cum sit tantum materia una propinqua auri, ex qua ipsum facit natura: ergo & ars illa unicam materiam tantum recipiet necessariò, si veram formam auri generare debet: ex materia autem medicinæ non fit in homine generatio, sed alteratio ideo quamplures sunt. Iam istius artis tot & tantas difficultates enumeravimus, quòd si plures sint, prosequendo patebunt.

Similiter ratione materiæ. Notandum est secundum Aristotelem primo Posteriorum, quando comparat demonstrationem universalem ad particularem, quæ sit prior: quia quāto aliquid magis dividitur in partes, magis infinito appropinquat, & ideo minus scibile: Ergo quanto minus dividitur in partes, magis finitio appropinquat, & ideo magis scibile. Cùm ergo de essentia universalis sit, esse unum in multis, & de multis, ut in eodem dicitur: de essentia autem particularis sit esse multa ergo quod universale est, unum est & magis scibile, & è converso. Similiter qui cognovit unum, & utile, cognovit plura & particulare, non autem è converso, ut ibi dicitur: quoniam unum & utile est in intellectu, pluralitates autem & particulare in sensu. Quamobrem cum ars Alchemiæ: per omnem modum sit tantum una, absque pluralitate: ergo maximè est finita & utilis, & maximè scibilis de se: ergo cognita hac unitate & utilitate, cognoscetur

omnis pluralitas certitudinaliter, quæ ponitur sibi subiecta; & non è converso. Quia ergo Sophistæ pluralitatem & diversitatem materiæ, sc. generis subiecti, huic supponunt arti, recedentes ab unitate, & mixtiones varias ex eis, & operationes in infinitum extendunt & multiplicant, quod est contrà intentionem naturæ: ergo ab hac unitate & ab hoc utili maximè recedunt: ergo per consequens, de hac arte minimè sciunt: unitas enim est pluralitatis & scientiæ eius, non autem econversò: ergo Alchemista cognoscet omnes illorum pluralitates & non è converso. Adhuc similiter, quia dicit Aristoteles secundo Ethicorum, Peccare quidem multis modis dicitur: malum enim infiniti, bonum autem finiti: dirigere autem uno modo: ideóque hic quidem facile, illud autem difficile, facile quidem non contingere signum, difficile autem contingere, &c. Per quod patet, quod illud quod est bonum, fit uno modo, malum autem fit multis modis.

CAPUT V.

In quo ostendit, quòd ars hæc sit tantùm unica, non solùm quo ad materiam, sed per omnem modum.

NArravimus sufficienter, probando cum ratione, quòd ars Alchemiæ sit tantum unica ratione materiæ, nunc etiam dicimus, quòd per omnem modum similiter est unica, ita quòd omnia, quæ sunt in hac arte necessaria, quocunque modo tradita sint, semper reducuntur ad unum, tanquam ad genus suum, non recipiens diversitatem: signum autem huius unitatis prædictæ est, quòd omnes philosophi huius artis, quocunque modo extraneo & figurativè loquantur, mutuò se intelligunt, quasi una lingua, & loquela extranea ab omnibus aliis, & nota solis eis, quasi sibi invicem loquerentur, quod nullo modo esse posset. si ars hæc esset multiplex & varia, & diversa, sive ex parte materiæ, sive modi agendi & operationis. Quomodo enim aliter se mutuò in omnibus, quæ dicunt, intelligere possent? Sicut enim Græci mutuò se intelligunt, & Arabes se, & Latini se, propter unitatem loquelæ ad rem eandem, non autem Græci Arabes, nec è converso propter variationem ab unitate: sic & in proposito se habere videtur. Vnde Rasis in Lumine luminum:

Diver-

Diversas diversi nominando protulere sententias, nusquam tamen oberrare videntur. Et dicit Senior: Sapientes non sunt diversi in intellectu, sed in nominibus & similitudinibus, & per omnia idem intelligunt. Et huic sententiæ concordat Galenus primo de Ingenio sanitatis, qui dicit: Non possumus dé scientia alicuius rei tractare, nisi prius qualis sit eius intentio, & ubi sit, cognoscamus: tamen intentionem intendo: in qua omnes unius concordiæ sint: nam nisi tales fuerint, non debet constitui fundamentum & initium, &c. Ideo pro principio veritatis huius scientiæ, & fundamento, & initio firmamus, quòd omnes antiqui philosophi huius artis, sunt & fuerunt in una & eadem intentione, & natura concordes: nunc autem speciebus auctorizamus. Dicit Lilium: Vna via, una re, una dispositione, uno actu totum magisterium terminatur. Et Alphidius: Non indiges nisi una re, scilicet aqua, & una actione quæ est coquere, & non est nisi unum vas ad album & rubeum simul faciendum. Et Hamec in commento primi Scoliarum Platonis, Cum enim res ista sit difficilis, & via applicandi ad eam sit tantùm una, non poterit reduci ad simplex, nisi post magnum laborem animæ, & elongationem inquisitionis. Et dicit Hermes Trismegistus in suis Secretis: Sicut res omnes natæ fuerunt ab uno meditatione unius, sic res omnes natæ fuerunt ab hac re, aptatione una. Et Mahometus: Vnum vas in albo & rubeo, & unus ignis, & unum tempus determinatum in albo & rubeo. Et Morienus: Licet sapientes sua nomina & dicta mutarint, tamen semper intelligere voluerunt unam rem, & dispositionem unam, & viam unam. Idem in eodem: Qui alium lapidem ad hoc magisterium quæsierit, assimilabitur viro per scalas absque gradibus nitenti ascendere. Qui cum nequierit pronus super faciem suam in terram decidit. Idem in eodem: Sapientes hanc rem cognoverunt, & eam rem esse unam sæpius probaverunt. Idem in eodem: In mundo alius lapis non reperitur, qui huic assimiletur, vel qui ipsius habeat effectum. Quicunque ergo alium lapidem in hoc magisterio quæsierit, eius opus omnino frustrabitur. Et Yesmudrus in Turba philosophorum: Omnia nomina sunt vera, ficta tamen sunt eo quòd unum sunt, & opinio una, & unum iter. Et iterum Morienus: Eius substantia atque materia est una, & de ea, & cum ea unum fit, nec aliquid sibi addunt, vel ex ea minuunt. Et Geber in Summa sua: In rerum multiplicitate ars nostra non perficitur, est enim lapis unus, medicina

dicina una, in qua totum magisterium consistit: cui non addimus rem extraneam aliquam, nec minuimus, nisi quia in præparatione superflua removemus. Et Rasis in Lumine luminum, Album item & rubeum ex radice una, nullo alterius generis interveniente pullulat; nam seipsum dissoluit, & copulat seipsum, albescit, & rubore decorat: seipsum crocum facit & nigrum: præterea seipsum desponsat, & à seipso concipit, quousque operis finem acceleret. Idem in libro trium Verborum: Huic lapidi nullus est similis in mundo, quo seipsum imprægnat, de seipso concipit, & seipsum parturit. Et Salomon filius David: Nemo habet in sulphure nisi unum iter. Et Senior: Natura cognoscit naturam, & natura congaudet naturæ, & tamen non est nisi unica natura. & genus unum, & substantia una, & essentia una. Et Mundus in Turba philosophorum: Natura natura lætatur, natura namque superat, & natura naturam continet, & tamen non sunt diversæ naturæ, nec plures, verum una sola, habens in se suas res, quibus cæteris rebus imminuit. Et Haly in suis Secretis: Scias frater, quod hoc officium est huius lapidis, super quem non intrat garip, id est, aliquid aliud, & cum eo operantur sapientes, & de eo exit quod quærunt, & non commiscetur cum eo aliquid, nec in eius parte, nec toto, & vocatur origo mundi, & oritur sicut germinantia. Et Hercules rex sapiens: Hoc autem magisterium, ex una sola prima radice procedit, & postmodum in plures res expanditur, & iterum in unum revertitur. Vnde subtiliter inspiciendo philosophi semper dicunt unum, & circa ipsum versantur: & illud unum idem repetunt, sub diversis verbis, & talis diversitas & multitudo facit errare valde: unde philosophus quinto Topicorum: Conturbat autem audientem, quod frequenter dicitur. Et dicit Cæstes in Turba philosophorum: nimius sermo omnis doctrinæ filii intellectum habentium, intellectu errorem augmentat. Sed videtur quod plures viæ sint ad hoc, & non una sola. Nam dicit Geber in Cap. de Natura sulphuris: Qui etiam ipsum, scilicet sulphur in præparatione commiscere & amicari corporibus novit, sciet unum de secretis naturæ maximum, & unam viam perfectionis, cum multæ sint viæ ad unum effectum, & unum intentum, &c. Et dicit Rasis, in libro perfecti Magisterii, loquens de corporibus & spiritibus, & eorum purgatione & compositione diversa & multiplici quàm prius narravit, & diversis viis. Ego autem novissimè tibi dico, quòd unum-

quod-

quodque prædictorum corporum & spirituum, si præparatione perfecta fuerit præparatum album vel rubeum, est elixir per se solum, &c. Ergo plures viæ perfectionis, & plures materiæ possunt esse in hac arte. Et nos respondemus ut prius, quòd sola una via est & una materia. De unitate materiæ satis patuit, & infrà patebit. Ad illud autem, quod dicit Rasis, dicimus, quòd in subiecto realiter loquendo, spiritus & corpora sunt idem, sed solum secundum rationem differunt, sicut infrà patebit. Ideo sive corpus sive spiritus sit, quod perfectè præparatur, est elixir per se solum. De pluralitate autem viarum dicimus ut prius. Nam sicut patet de nutrimento & nutribili, quod una sola via est & una ultima dispositio, ut nutribile nutriat, sed multæ dispositiones præcedentes hanc, sive viæ sunt ex diversitate alterationum præcedentium, & quasi infinitæ ad illam: quæ tamen etsi multæ & diversæ sint ad invicem, nunquam tamen secundum ordinem propter finem ab invicem variantur. Et ideo una sola via à principio usque ad finem est per se: sic eodem modo hic est: quia intentio & finis, & modus est unus solus, & ideo una sola via ad ipsum: sed quia multæ dispositiones sunt, necessariò præcedentes hanc ultimam, ideo dici possunt multæ viæ, sed sunt habentes ordinem & colligantiam naturalem ad illam viam finalem, & ideo nunquam variant, nec diversantur ab invicem. Imò Geber hanc unitatem affirmans, dicit sic Capitulo de Differentiis omnium medicinarum: Tertij autem ordinis medicinam appello omnem præparationem, quæ quando corporibus advenit, omnem corruptionem cum proiectione sua tollit, & cum omnis complementi differentia perficit. Hæc autem est una sola, & ideo per illam excusantur à laborum inventione decem medicinarum, &c. Et dicit similiter de Meditione decem medicinarum ... Et dicit similiter de Medicinis tertii ordinis: Est autem huius tertij ordinis medicina duplex, Lunaris scilicet & Solaris: est tamen in essentia una, & agendi modo similiter, & ideo à nostris veteribus medicina una nuncupatur, &c. Et Pythagoras in Turba philosophorum: Aliam gubernationem ponamus, quæ non est alia radice, verùm nomine. Et Florus in eodem: Natura enim una est, à qua si quis errat perditum tendit, ac vitam amittit. Hanc igitur unam habeatis naturam, alienam verò dimittite. Idem in eodem: Huius artis fundamentum, propter quod multi periere, unum est. Et Lucas in eodem: Pluribus autem rebus non indiges, nisi

nisi una re. Et Morienus: hoc totum est nisi res una, quæ scilicet habet patrem & matrem, & eius pater & mater eam nutriunt atque pascunt: neque ipsa à suo patre atque matre aliquo modo differre potest, &c. Quia igitur res sive materia ista, est tantum una, tam ad tincturam albam, quàm ad rubeam & dispositio una, & via una, & vas unum, & terminus & finis unus, & modus operandi unus, & omnia unum sed pluribus modis & infinitis quasi tradita, tunc planũ est, quod pluribus modis & quasi infinitis ab unitate & veritate, & tramite directo artificem deviare continget. Cum enim omnia hæc sint & revertantur in unum in operatione, tunc in principiis istius artis & magisterii, quæ sunt modi operationum, quibus artifex applicatur ad hoc magisterium, multipliciter loquuntur, & deceptoriè, ita ut nunc dicant rem debere solui, nunc sublimari, nunc descendi, nunc destillari, nunc coagulari, nunc cerari, nunc fixari, nunc calcinari, & sic si qui modi operationum sunt alii, quas tamen operationes omnes faciunt simul & semel in uno vase: Deviantes autem distinguunt & separant opus ab opere, & variant & multiplicant, & quod facile est, fit difficile & impossibile. Vnde Rasis in libro trium Verborum dicit: Scias quòd in solo igne, sine aliqua separatione, possunt fieri omnes destillationes, & sublimationes, & calcinationes, & dealbationes, & rubificationes, & mortes ipsius Mercurii mortui, & fusiones cum omnibus resolutionibus & congelationibus, sicut debent esse, &c. Et Morienus: In una dispositione mutantur omnes colores, sed quanto ignis magis eius colores innovat, tanto plura nomina sibi imponunt. Et Barseus in Turba philosophorum: Oportet vos opus coquere, similare, assare, calefacere, dealbare, terere, rigare, & rubiginem facere & tingere. Hæc igitur plura nomina sunt, quorum regimen unum est. Et Pythagoras in eodem: Quicquid dixerunt philosophi in libris suis, funde, assa, decoque, descende, reitera, &c. non est nisi una operatio in igne. Et Rasis libro trium verborum, verbo 12. Regimen enim est unum, & operatrix una, operatio verò atque transmutatio nõ sunt una. Possunt etiam iis adaptari verba philosophi secundo Mundi & Cœli, qui dicit, Quòd rectificationes rei unius, fœliciores & leviores sunt rectificationibus rerum multarum: & rectificationes rei semel, sunt faciliores & fœliciores rectificationibus eius multotiens: & quando res recipitur operatione una, & operationibus duabus est facilior,

quæ

quæ autem suscipitur operationibus multis, vehementior est & difficilior. Similiter quod bene fit, uno modo fit, ut dicit philosophus secundo Ethicorum.

CAPUT VI.

In quo ostendit, quòd hæc ars sit naturalis, & sit divina, & quod per ipsam philosophi antiqui fuerunt vates de futuris miraculis divinis.

AMplius ars hæc cogens nos, tum propter difficultatem eius, tum propter insuetudinem dilatare sermones: dicimus quod ipsa partim est naturalis, & partim divina, sive suprà naturam. Si enim consideretur ex parte proiectionis lapidis super imperfecta metalla: quia perficit omninò ipsa aurum, sicut facit natura, sive una pars super centum, sive super mille proiiciatur, sic est naturalis. Si autem consideretur ex parte digestionis, & generationis, & germinationis, & ortus lapidis, hoc est dupliciter: quia aut ex parte sublimationis, in cuius fine germinatur anima candida mediante spiritu, & cum spiritu ipso volans ad cœlum. Et hic est lapis patens, & manifestus, & in isto etiam modo est naturalis, germinatio enim nihil aliud est, quam redactio rei ad id, quod erat tempore præfinito, & hoc est naturale, & hoc apud nos est satis mirabile, quamvis non apud Philosophos: aut ex parte fixionis & permanentiæ animæ & spiritus in fine sublimationis, & hoc fit per adiectionem lapidis occulti, qui sensu non comprehenditur, sed intellectu solum per inspirationem, vel revelationem divinam, aut per doctrinam scientis. Vnde Plato in scholis: Cognosce illud ad quod pervenisti, deinde considera per intellectum, quæ acquisivisti. Et dixit Alexander: Duo sunt in hac arte ordines, scilicet aspectus oculo, intellectusque corde. Et hic lapis occultus est, qui propriè dicitur donum Dei, de quo dicit Arisleus, in suo somnio: Munus magistri nostri occultum est non patens. Et hic est lapis divinus occultus, sine cuius commixtione lapis patenti annihilatur Alchemia, cum ipse sit ipsa Alchemia, & perditur opus eadem hora, & hic lapis divinus est cor & tinctura auri, quæsita à philosophis, de quo dixit Hermes: Necesse est ut in fine Mundi, cœlum & terra coniungantur: quod ver-

bum est philosophicum. Et de hoc dixit Rasis in Lumine luminum: Occulti lapidis natura, eiusque dissolutio omnino cognoscenda est, ea ubi ad imaginem cognita fuerit, ab opere cessandum moneo. Et Pythagoras in Turba philosophorum: Hoc autem Deus celavit Apollo, ne mundus devastaretur. * Et hoc modo Alchemia est suprà naturam, & est divina. Et in hoc lapide est tota difficultas istius artis, neque potest assignari sufficiens ratio naturalis, quare hoc ita esse possit: & sic cum intellectus non possit hoc comprehendere, nec satisfacere sibi, sed oportet ipsum credere, sicut in miraculosis rebus divinis, ita ut fundamentum fidei Christianæ, quod suprà naturam existit, à non credentibus primo existimetur verùm omnino, quoniam finis eius miraculosè, & suprà naturam completur. Ideo tunc solus Deus est operator, quiescente natura artifice. Vnde Morienus: Post putredinem verò, ad hoc deveniet, quod omnipotens Deus, & omnium creator altissimus & magnus, perficiet hanc quæsitam compositionem, &c. Et Rasis lib. trium verborum dicit Caliditas & siccitas, destruit frigidum & humidum, aquosum & adustum, ratione divina. Et præterea antiqui philosophi huius artis, in quibusdam futuris, hanc artem divinam scribendo, quoquo modo prophetaverũt. Vnde Rasis in epistola quadam dicit: Cum hoc autem sc. lapide rubeo, magnificaverunt se philosophi super omnes alios, & vaticinati sunt futura. Et in Turba philosophorũ respondens Turba Pythagoræ dicit, Remuneret tibi Deus pro disciplinis tuis philosophe, qui futurorum dicendorũ caussa à regionib. nostris nos congregasti, cuius premium apud futurum iudicem non perdes. Specialiter autem non solum generaliter prophetaverunt, ita quod cognoverunt diem iudicii, & consummationis seculi debere venire, & mortuorum resurrectionem in ipsa in qua unaquæq; anima suo primo corpori coniungetur, & de cætero ab invicem non separabũtur in perpetuum & erit tunc omne corpus glorificatũ, ad incorruptibilitatẽ trãslatum, & luciditatem, & subtilitatem ferè incredibilẽ, & penetrabit omne solidum: quia eius natura tunc erit natura spiritus, sicut & corporis: reliqua autem damnanda resurgent, ut illa quod ad perpetuitatem & incorruptibilitatem, passibilia tamen erunt, & cum tenebris & obscuritatibus & oppositione illis. Vnde Bonellus in Turba philosopho. Omnia vivunt & moriuntur nutu Dei. Et est natura, cui cum humiditas vel combustio accidit, & cum ea dimittitur per noctes, tũc simi-

lis videtur mortuo, & tunc res illa igne indiget, quousque illius corporis spiritus extrahatur, & per noctes dimittatur, ut homo in tumulo suo, & puluis fiat. Iis peractis, Deus reddet ei animam suam & spiritum, ac infirmitate ablata, confortatur illa res, & post coruscationem emendatur, quemadmodum homo post resurrectionem fortior fit & iunior, quã fuerat in mundo hoc. Et dicit Milnescidus Creator animarum, cum has mortificat creaturas, postquam sequestrat animas à corporibus, reddet eis animas suas ut iudicet & remuneretur, Similiter oportet nos iis adulatione uti animalibus, &c. Et Hermes in primo: Porrò nisi iudicii diem timerem, huius scientiæ nihil patefacerem, nec ulli prophetarem, &c. Quia igitur viderunt diem novissimam in hac arte, sc. germinatione, & nativitate, huius lapidis miraculosam potius, quàm rationalem: quia fit coniunctio animæ beatificandæ cum suo primo corpore, mediante spiritu, & eorum perduratio in æternum gloriosa: Ideo ex hoc iudicaverunt diem iudicii domini novissimam huius seculi debere venire, quæ erit suprà naturam & miraculosa. Ideo Pythagoras in Turba philosophorum dicit: Intelligite omnes sapientes, quòd omne quod ex una essentia Deus creavit, non moritur, nisi in die iudicii. Similiter per hanc artem cognoverunt & iudicaverunt antiqui philosophi huius artis, virginem debere concipere & parere: quia apud eos hic lapis concipit & impraegnatur à se ipso, & parit seipsum: unde est conceptio similis conceptioni virginis, quæ absq; viro concipit: quod esse non potest nisi miraculosè, scilicet per divinam gratiam; & in partu istius lapidis, fit partus similis partui virginis: quia post partum manet virgo, ut prius ante conceptum, quod etiam esse non potest, nisi divino miraculo mediante. Quia igitur viderunt conceptionem, impraegnationem, & partum, & nutricationem istius lapidis ita miraculosum, iudicaverunt mulierem virginem debere concipere absque viro, & impraegnari, & parere miraculosè, & manere virginem ut prius. Vnde Alphidius: Hic lapis in viis proiectus est, in nubibus exaltatus in aere habitat, in flumine pascitur, & in cacuminibus montium quiescit: cuius mater virgo est, cuius pater fœminam nescit. Adhuc etiam noverunt, q; Deus fieri debeat homo die novissima huius artis, in qua est operis complementum, generans & generatum fiunt omnino unum, & senex, & puer, & pater, & filius, fiunt omnino unum: ita quòd omnia vetera fiunt nova. Vnde quia hanc

rem

rem sic miraculosam viderunt, iudicaverunt etiam, creatorem cum creatura fieri debere unum. Quia igitur creatori nulla creatura uniri potest, nisi homo solus, cum sit ad imaginem & similitudinem creatoris factus ratione animæ intellectiuæ, iudicaverunt, Deum cum homine fieri debere unum. Et hoc factum fuit in Christo Iesu, & virgine matre eius. Vnde Balgus in Turba philosophorum dicit: O quàm miræ naturæ, quæ animam senis in iuvenile corpus transformaverunt, ac pater filius factus est. Benedictus igitur sit Deus creator optimus, &c. Similiter Plato scribens in Alchemicis, scripsit Evangelium, quod post eum per tempora longa valde scripsit Ioannes Evangelista & complevit. Scripsit enim Plato, In principio erat verbum, continuò usque ad locum illum fuit homo missus à Deo, &c. Sicut recitat Beatus Augustinus, in summa Confessionum: & ostendit Deus hoc exemplum miraculosum philosophis in hoc lapide, ut ostenderet potentiam suam, ut ipsi scirent, & cognoscerent eum, opera quæ suprà naturam consistunt, quæ noster intellectus non potest comprehendere, posse efficere quando vult. Vnde Morienus: Scias quòd hoc magisterium non est nisi Secretum secretorum Dei altissimi & magni. Ipse enim hoc magisterium suis philosophis vel prophetis commendavit, quorum animas in suo paradiso collocavit.

Nota, 5. ** Et hoc modo Alchemia, &c.) Notandum est quod operationes naturales, in quibus natura sua non videtur sufficiens, sicut in aliis, sed quasi modo quodam mirabili & divino fieri videntur, debent reduci ad potentiam divinam, regentem eas supra naturam rei, cum naturalis ratio sufficiens ibi deficiat, Vnde Avicenna in tertio, Feria vigesimaprima capite secundo, scilicet de Generatione embrionis, dicit sic: Et quando separatur fœtus, aperitur matrix apertione tali, cuius similem efficere non valet in suo simili, & necessarium est ut separentur iuncturæ quædam, & sustententur adiutorio Dei excelsi post illud, & propter illud redeunt in proximo ad continuationem naturalem: & est operatio illa de fortibus operationibus naturalibus, & formativa quidem appropriata est, cum re continuata a creatione, ut sit præparata, non cessans comprehendere cum augmento fœtus, quæ non comprehenditur: & hoc est, de secretis Dei. Sit ergo Deus exaltatus, qui est Rex verax & benedictus, &c. Ista sunt verba Avicennæ. Dico ergo, quòd natura non separat aliquas iuncturas corporis propter necessitatem aliquam, nisi hanc, scili-*

scilicet ossa femorum tempore partus neque aliquas separatas restaurare potest, nisi hanc solam tali tempore, quod est mirabile valde, sed sola Chirurgia illas restaurat. Ergo expresse videtur, quod divina potentia immisceat se secretè huic tali operationi naturali, & regat naturam suprà conditionem naturæ, quasi modo supra naturam; cum ultra naturam rei, hæc talis operatio fieri videatur. Natura enim rei de se hoc pati non posse videtur, & ratio est: quia si alio tempore fiat separatio illius iuncturæ, non potest reddi ad dispositionem naturalem, nisi per opus Chirurgiæ, sic nec aliæ iuncturæ. Sic eodem modò dicimus, in hoc opere divino: quia nec ex parte naturæ tantùm, nec artis ministrantis, iuvantis naturam, videtur hæc talis compositio lapidis in fine operis fieri posse, ut super ignem perpetuò perseveret: sed potius in divina potentia reservari videtur hoc, mediante cognitione artificis: ergo quam difficile, quàm occultum, quam mirabile, quàm arduum est existimandum, hunc punctum artificem attingere posse? De hoc autem mirabile verbum dixit Socrates, scilicet, Quòd virtus suprà virtutes existens, est res impossibiles redigere ad possibilem facilitatem præclarè. Rectè ergo dicendum, hoc opus esse divinum, & secretum divinum, & suprà naturam: & sicut formativa informat suprà nostrum intellectum, & ultra nostram cognitionem, quasi suprà naturam: sic & in hoc opere accidere videtur.

CAPUT VII.

In quo ostendit errorem omnium desiderantium rectè operari, qui est in fine operis: scilicet in compositione Elementorum: & quòd hæc ars est pro omnibus sapientibus.

CVM naturalia & eorum causæ sint difficilia ad investigandum & sciendum: ergo quæ sunt supra naturam: erunt difficilima cum in eis causas penitus ignoremus. Omnis enim res dicitur difficilis ad sciendum, propter paucitatem cognitionis causarum ipsius, aut quia non habet causas, & tunc non debet inquirere eas, ut dicitur decimo de Animalibus: Ex parte ergo ars ista est naturalis & similiter dubitativa, est difficilis. Ergo ex parte, qua est divina, erit difficilima,

ma, propter quod non est mirandum de difficultate inventionis veritatis ipsius, apud desiderantes ipsam & operantes in ipsa: quia non sufficit ratio ad ipsius investigationem, sed oportet credere finem eius sic esse posse, & fidem penitus adhibere. Neque in hoc prodest fortuna, sed gratia Dei, rationi coniuncta, aut gratia diuinæ revelationis sola: non enim est res secundum fortunam aut casum procedens & adveniens. * Propter hoc igitur, quàmplures antiqui sapientes solummodo naturaliter operantes, primam partem operationis compleverunt directè, sed secundam partem cum sit suprà naturam, ignorantes & non credentes, sine qua prima permanere non potest, prætermiserunt, & vacui à proposito remanserunt. Non enim permanet prima pars, nisi alligetur secundæ in eadem hora: quia hæc secunda est clavis totius operis. Vnde dicit Balgus in Turba philosophorum: Vidi enim tempore nostro quendam, qui elementa sciebat, quẽadmodum & ego. Deinde Medens hanc erexit dispositionem, ad cuius lætitiam non pervenerit, propter tristitiam suam in regendo, & impatientiam, nimiamq; festinationem ad propositum, &c. Et dicit Gregorius in eodem: Vidi enim tempore meo quendam, qui hoc incepit opus, & veritatis naturas est operatus, rubore autem aliquantulum morante, putavit se errasse, & sic dimisit opus, &c. Isti duo qui sic erraverunt, sciebant elementa simplicia artis, & depurata, & ipsorum ad invicem mixtionem, & signa apparitionis ipsorum, & omnia necessaria huic arti, neque deficiebat eis aliquid, nisi cognitio certa determinatæ diei. Imò horæ ortus & partus lapidis, in quâ fieri debet coniunctio elementorum simplicium, & finis totius operis. Propterea igitur, quòd non fuerunt attenti in visione hora illa, evanuit totum opus de manibus eorum. Lapis enim tunc ortus est candidus, & volans ab igne propter perseverantiam ignis, & evanescit in fumum simul cum lapide fixo, cum summa volatilis tunc superet summam fixi. Sed si per ingenium artis, tunc summa fixi superat summam volatilis, quod fit per compositionem elementorum simplicium ad invicem, retinebit lapis fixus volatilem; & permanebunt invicem in æternum, & non aliter. Et hic est tota fortitudo Alchemiæ, & ipsa Alchemia: quæ Deo glorioso, & non naturæ soli, nec arti pertinere videtur. Vnde Geber in Summa sua: Ars nostra in potentia Dei reservatur, qui cui vult eam largitur & subtrahit, qui est gloriosus & sublimis omni iusticia, & bonitate repletus,

tius, &c. Et iterum idem ibidem: Miserrimus enim & infelicissimus est, quem DEUS post operis sui atque laboris finem in veritatem denegat conspicere: quia vitæ suæ spatium, semper in mœrorem concludit & terminat, &c. Et Rasis in Lumine luminum: Adhuc etiam cura observata eadem, superna mente recedit: eius quoque signa & vestigia penitus omnino pereunt. Et Alexander in Epistola sua: Mundus maior creatus est naturis quatuor diversis & contrariis, scilicet appetitiva, digestiva, retentiva, & expulsiva, sive mundificativa. Est quoque vis altera, scilicet ab eis vita, quæ vires has coniungit quatuor, quas tibi narravi, ac descripsi, & est sicut clavis ad arcam, quam si ab eis perimas: tota dissoluitur, cum eius sic nexus, eiusque latera continens, &c. Et Lucas in Turba philosophorum: Ego notifico vobis omnia, quæ Deus creavit, ex quatuor esse naturis, id est quatuor elementis, & quæ ex eis creata sunt, ad eas revertuntur, in quibus creaturæ generantur & moriuntur, prout DEUS prædestinavit. Et Alphidius: Scias fili, quod ex vitio suæ creationis, omnia corrumpuntur: unde tam homo, quàm omnis creatura, ex accidenti ad corruptionem tendit. Ideo idem ibidem: Omnis enim creatura potest augeri, quousque perficiatur: Cum autem ad finem perfectionis devenerit, in detrimentum diminutionis descendit: per eiusmodi viam iter suum dirigunt, quæ in mundo sunt universa. Et huic sententiæ concordat Albumazar, introductor iudiciorum, dicens. Res in quibus est initium, sunt in initio inceptionis suæ in profectu & augmentatione, & in medio eius fortiores quam possint esse, in fine verò, imperfectione & debilitate. Et philosophus octavo de Animalibus in fine dicit: Caliditates & frigiditates temporum, cōveniunt modis generationis, & post hoc conveniunt corruptioni. Eget igitur lapis iste in ortu suo auxilio artificis, ut sit tunc vigilans, & occulata fide videat quod germinavit, & cum voluntate sociata naturæ perficiat ipsum retinendo: & non ultra eat. Vnde dixit Morienus: Vide ne hanc radicem prætereas, nec aliquam eius quæras mutationem: quoniam neque proficuum, nec bonum tibi quæsitum invenire poteris. Sicut verbi gratia, fœtus in utero à principio conceptionis perficitur continuò, usque ad tempus partus, & tempore nativitatis perfectus est de se, & si tunc non egreditur, suffocatur & moritur: quia tunc eget auxilio expulsivæ virtutis, & cum ortus est, tunc eget ultimè perfici: quia motus ambula-

bulationis deficit ei, cognitio, loquela, fortitudo, ut dicit Miluescindus. Eodem modo quando hic lapis oritur, est perfectus per se: sed deficit ei tinctura, & fixio stans, & coniunctio matrimoniatis: Ideo eget auxilio artificis extrahentis tunc statim ipsum complentis eum, ut dictum est. Hoc idem etiam est in avibus, quando in ovo generatæ sunt: perfectæ enim sunt de se, quòd si tunc non egrediantur, suffocātur & moriuntur: & si egrediantur, perficiuntur ultimè, & non aliter. Et de hac tali imperfectione loquens philosophus in octavo de Animalibus dicit: Non est differentia inter animam pueri, & aliorum animalium, neque sunt sine cognitione omnino. Ideo hic lapis ita est occultus, quòd à nemine inveniri potest, nisi Deo volente, à cognoscentib. ipsum tempore suo. Et hoc est, quod dixit Hermes in quarto, scilicet: Intelligite filii sapientum quòd hic lapis pretiosissimus est, & clamat, protege me, & ego protegam te. Largiri mihi vim meam, ut te adjuvem. Sol enim meus, & radii mei intimi sunt in me, &c. Et in eiusdem dicit: Scito quòd vultur suprà montem existens, in cacumine clamat voce magnâ, inquiens: Ego sum albus, citrinus & rubeus, &c. Vnde Parmenides consulit nobis bene in Turba philosophorum dicēs: Notis omnibus conditionibus lapidis & naturis, in hoc opere manus vestras imponite: si vero veritatis naturas ignoretis, nolite huic appropinquare, quo totum noxium est & infortunium, & tristitia. Et Rasis in Lumine luminum: Occulti lapidis natura, eiusque dissolutio, omnino agnoscenda est: ea enim, nisi ad unguem cognita fuerit, ab opere cessandum moneo. Idem in libro trium Verborum: Nihil enim est huius nostræ scientiæ radix, nisi cognitionis, & cautelæ erroris bonitas.

Idem in Lumine luminum: Cavendum etiam summo opere moneo, ne unquam id aggredi præsumas, elementorum admixtione incognita. Et hoc pars operis est, quæ supra naturam quæ terrena cum cœlestibus coniungit, quam dicunt divinam, cœlestem, speciosam, mirabilem, pulcherrimam, difficilimam, cum eius inventio in divina potentia reservetur. Vnde dixit Hermes. in principio lib. septimi Tractatuum: Huius autem artis scientiam, ab unius tantum Dei habeo inspiratione, &c.

Nota 6. * Propterea hoc igitur quàm plures, &c.) *Notandum est, quòd philosophi antiqui appellaverunt primam partem operis, principium autem operis appellaverunt, lapidis nativitatem*

ratem & germinationem: & hoc fit in die complementi, decoctionis & sublimationis perfectæ. Non autem appellaverunt principium operis, ut quidam in superficie imaginantur, principium digestionis usque ad complementum digestionis, sed ipsam digestionem jam perfectam, & ipsum digestum jam perfectum, ut patet subtiliter enucleanti verba ipsorum: Finem autem & complementum totius operis, appellaverunt retentionem lapidis sic digesti. Si igitur principium fuerit invariabile & impermutabile, quicquid fuerit de essentia principii, & pertinebit substantialiter ad principium, erit invariabile & impermutabile: Si autem principium recipit variationem & permutationem quicquid erit de essentia principii & pertinebit substantialiter ad principium, variabitur & permutabitur. Unde philosophus undecimo & decimo octavo de animalibus ostendens, quod testiculi sub una particula principali nostri corporis dicit, quod principio modicum permutato mutata simul permutari consueverunt eorum, quæ sunt circa illud principium Et primo Cœli & mundi: quod parvus error in principio, maximus est in fine. Et I. physicorum dicit: Uno inconvenienti dato, alia plura sequuntur. Quapropter si principium Alchemiæ fuerit invariabile, & si fuerit impermutabile, quæcunque pertinebunt ad istud principium, erunt necessariò invariabilia. Si autē permutentur, & illa necessariò permutabūtur: & si in illo principio fiat error, in fine & toto opere necessariò erit. & isto incōvenienti facto, quicquid fiet pòst, erit incoveniens. deo penitus cavendū, & præcavēdū à permutatione aliqua hujus principii, & sic nec error, nec incōveniens aliquod adesse poterit. Cum igitur principiū recipiat perfectionē & cōplementū, propter attingere finem suum & amplecti, & e converso: ergo oportet quod istud principium includatur in suo fine: finis autem est fixio principii immediatè, & absque mora. Unde dicit Morienus: Oportet quod finis restituatur super suum principium, & principium super suum finem. Et hoc est compositum, quod sic perpetuabitur nutu Dei, & non aliter. Est autem totius operis initium dealbatio. rubor autem perfectio, ut dicitur in Turba philosophorum. Et est rubedo in albedine, quemadmodum minium in cerussa: ita quòd finis & principium sunt simul eadem hora. De hoc autem tali principio dixit Rasis, in Lumine luminum: Nunquam igitur spiritui in corpora patebit ingressus, quousque eadem munda & purgata subjaceant hæc autem præcipua & di-

& dignior, notanda & attendenda istius negotij radix atque principium, &c. Et dicit Lilium: Dealbatio semper expectanda est, quæ operis dicitur initium & firmamentum.

CAPUT VIII.

In quo ostendit, quomodo hæc ars inventa sit, & quibus data sit, & quibus non, & quare sic obscurè scripserunt eam philosophi.

NVnc dicimus, & verè firmamus, quòd nullus antiquorum, à primo homine usque ad ultimum, potuisset secretum istius artis divinum adinvenire suo ingenio naturali secundum rationem naturalem solam, nec secundum experientiam, cum ipsum suprà rationem & experientiam consistat, ut quid divinum occultum: Sed Deus gloriosus, gratiarum largitor, ipsum suis fidelibus sapientibus, eum timentibus, aperuit & probavit. Vnde Alphidius: Non ignores fili mi quòd filiis Adæ rationalibus, Deus hunc scientiæ thesaurum aperuit: demum pauperibus proprium esse voluit. Et Rasis in lib. trium verborum: Hoc est donum Dei. Vnde Arist. in lib. de Secretis secretorum ad Alexand. dicit, cap de Medicina magna, & secreto philosoph. Dignum itaque est, ut scias medicinam magnam, quæ dicitur gloria inexistimabilis, & Thesaurus philosophorum. Ego siquidem nunquam percepi, nec veraciter novi, quis eam invenerit. Quidam enim dicunt, quòd Adam fuit eius inventor, Alii quòd Aesculapius, &c. Quidam autem affirmant, quod Enoch novit hoc secretum per visionem, volunt etiam dicere, quòd iste Enoch fuit magnus Hermogenes, id est Hermes, quem Græci multum laudant & commendant, & ei attribuunt omnem scientiam secretam & cœlestem, &c. Idem in eodem, in Epistola quam scribit in principio, respondens Alexandro dicens, Præterea quod interrogasti, & scire desideras, est arcanum tale, quod vix humana pectora poterunt tolerare. Quomodo ergo in mortalibus pellibus poterit depingi? Ad illud itaque, quod te decet quærere, mihi licitum est tractare, & me oportet, & teneor ex debito respondere, sicut tu teneris ex debito tuæ discretionis, non exigere à me amplius ex hoc secreto, quàm quòd tibi tradam in hoc lib. &c. Et quamvis dicant aliqui,

hunc librum non fuisse Aristot. cum non redoleat eloquentiam eius, ut in naturalibus & Metaphys. tamen quia fama testatur eius fuisse: & quia materia libri magis est narratoria, quam inquisitiva, ita quod stilus facilis fuit utilior: & quia invenimus autoritates eius libri allegatas à Ioanne Mesue, cap. de Ægritudinib. oculorum, & ab Haly, in lib. suo de Secretis secretorum, ideo credimus ipsum fuisse suum. Item Hermes in principio libri septimi tractatuum: Huius autem artis scientiam, ab unius tantum Dei habeo inspiratione. Amplius sciendum est, cum mos philosophorum sit non invidere, quoniam signum scientis est docere posse, ideo hoc arcanum divinum a Deo primis philosophantibus revelatum, posteris tradiderunt in scripturis, timore & præcepto Dei coacti. Et quia arcana, præsertim hoc, non quibuslibet, sed solis sapientibus dignis, à Deo dilectis, non sunt revelanda, ideo solis illis scripserunt. Si enim omnibus indifferenter hoc scripsissent arcanum, sicut in aliis scientiis omnibus, plano sermone & ordine omnem ipsius modum, & circumstantias omnes, quibus pervenitur ad ipsum absq; figura & ænigmate revelassent. Ergo volentes hoc solis aperire prædictis, & ab insipientibus occultare, tradiderunt sermonibus obscuris illis. & obscurissimis istis, neque potuissent philosophantes sequentes aliter ad eius notitiam pervenisse. Vnde Morienus: Si sapientes qui post illos fuerunt, de qualitate vasis in quo conficitur, expositiones suas non invenissent, nunquam ad eius notitiam pervenire potuissent. Idem dicit: Est autem Yckur medicina ex pluribus confecta, quam philosophi non funditus celant, & tamen aperiunt non nisi sub involucro, & operimento detegunt. Idem in eodem: Philosophi alligorizaverunt dicta super vulgus, non sunt tamen mentiti, sed locuti secundum quod bonum videbatur eis. Et secundum hoc, quod ad invicem se intelligerent, ut alios lateret hoc, &c. Vnde Geber in summa sua cap. de Negantib. artẽ à datis, dicit sic: Hæc enim ars occulto sermone nõ eget omnino, neque penitus manifestò trademus igitur ipsã sermone tali, quẽ prudentes latere nõ accidit, hic autẽ mediocribus profundissimus erit, fatuis aũt utrosq; terminos miserabiliter cõcludit in hac una & eadẽ traditione nostra. Idẽ in eodẽ cap de Administratione solaris medicinæ: Sed siquidem hanc scientiã palliamus, non miretur doctrinæ filius: non enim illi palliamus, sed malis & improbis: & eam tali sermone tradimus, quòd latere insipientes necessario accidet, & eo ad illius in-

ventionis perquisitionem prudentes alliciet. Filii igitur doctrinæ perquirite, & hoc excellentissimum Dei donum vobis solis servatum invenietis. Filii insipientes, nequitiæ & malevolæ pravitatis immensæ, ab hac scientia fugite: quia vobis inimica est & adversaria & vos in miseriam paupertatis constituet, quoniam vobis penitus hoc Dei donum est occultum, & à divina providentia denegatum omnimo. Idem in eodem Capitulo ultimo: Non enim tradidimus scientiam nostram, sermonis continuatione, sed eam separavimus in diversis Capitulis: & hoc ideo, quoniam tàm quilibet improbus, quàm probus, si continuatione fuisset tradita, usurpasset ipsam indignè, &c. Idem in eodem: Solum igitur prudentes ad artem allicuimus, & per ingenia à nobis tradita, viam investigationis eisdem exposuimus, non autem eam inventam, nisi solis nobis scripsimus, sed investigationis modum & modorum ingenium, &c. Et Alexander: Scias quòd hunc meum librum, nullis nisi philosophis posui. Et Rasis libro 70. Præceptorum, libello Ludorum: Non enim fecimus libros nostros, nisi nobis & filiis nostris, & quisquis sit qui pervenit ad intelligendum eos, erit ex nobis, & qui non pervenerit contrarius nobis. Idem in Lumine luminum: Si enim omnia prout se habent, vellem enodare, nullus ultrà prudentiæ esset locus, cum insipiens sapientiæ æquaretur, neq; sublimari circulo quisquam mortalium, paupertate noverca, inediarum ulterius defleret angustias. Et Hermes in primo: Scito fili, quòd philosophi non invident morigerosis, neque legitimis, neque religiosis, nec sapientibus: Veruntamen ignaris & vitiosis à lege, & benignitate privatis, ne mali potentes fiant: quoniam penitus indigni sunt sapientia. Vnde deprecor vos filios philosophorum, ut nemini fatuo, nec ignaro, nec cuiquam ad hoc inepto, huius scientiæ quicquam narretis. Et Alphidius: Philosophi autem timentes Deum, non adeo illud pretiosum habuerunt, quin aliis philosophis arcanum lapidis patefacere vellent: Ideoque patens opus lapidis, aliis in lucem non posuerunt, timentes ne luce manifesta, totus mundus vergeret ad occasum, metendi, seminandi, plantandi, agriculturæ periret exercitium. Quòd propalare volentes, posuerunt in scripturis & figuris, & ægnimatibus velata tenuerunt. maluerunt enim suam scientiam sic abscondere, quàm per eam patefactam mundi conditionem delere. Item ibidem: Hanc artem tibi aperui, & sicut aperui, ita abscondi, ne cuicunque patefiat nisi peritis: quoniam in impe-

ritam animam non introibit sapientia Dei, cui adest rationis imbecillitas. Et Rosinus, potius namque philosophi mori volunt, quàm ea patefacere, quæ alienis nominibus nuncupaverunt. Idem in eodem: Scito quòd non invidiæ caussa hanc artem philosophi celaverunt, ut alii ditarentur, verùm timuerunt, ne quis devastator, aut malefactor, hoc habito illicita ageret, & abominabilia, & esset ad suum detrimentum. Idem in eodem: Dei namque iudicium est, hanc rem scientibus invidiam invenire, non propter mundi avaritiam, sed ne mali percipientes hoc, ad prophana agenda fiant promptiores, & de eorum peccatis reddituri sint philosophi rationes. Et Dyomedes in Turba philosophorum: Si ignorantes estis, Deus celavit vobis veritatem: nolite ergo sapientes reprehendere, sed vos ipsos. Et Pythagoras in eodem: Hoc autem Deus celavit Apollo, ne mundus devastaretur. Et Alfritis in eodem: Iuro vobis, quòd si reges hanc artem scirent nemo vestrum unquam ad eam perveniret. Et Bonellus in eodem: Hunc igitur lapidem, reges quærentes, non invenerunt, exceptis quibus Deus annuit. Et Morienus: Si apertè eam docerent, omnes eam scirent, vilisque efficeretur: vel fortè qui primus legisset, eam post eos ob invidiam, ne ad posteros pervenirent, libros destruxissent, &c. Patet igitur ex iis, quòd non est scientia hæc pro quolibet, nec scripta pro quolibet. Et hæc simul sententia scribitur libro de Proportione, & proportionalitate sic, scilicet Plato prohibuit, ne scientia omni loco, & omni demonstretur discipulo: & huius significationis hæc verba protulit. Si quis scientiam demonstraverit in loco, vbi cupiditas & timor vincunt inquirendi voluntatem, & existimaverit eam ab inquisitoribus recipi, semetipsum deludet Rationabiliter etiam subtiliati fuerunt philosophi, obscurè & difficulter ipsam scribere, ut unusquisque sapiens, cum summa diligentia studere nitatur, ut cum ipsam invenerit, magis diligat, & gratias innumerabiles agat altissimo largitori. Vnde Rosinus: Voluerunt enim philosophi, ut perscrutatores suis in libris frequentissimè investigent. Et Barsens in Turba philosophorum: Iubeo ergo vos frequenter legere, & super iis, quæ narravimus, plurimùm meditari. Legere namque sermo mortuus est, labiis autem proferre sermo vivus. Idem ibidem: Heu vobis, qualiter vultis habere hanc nobilissimam oblationem, lecto semel libro, vel primo regimine experto? Et Rasis in libro 70. Præceptorum: Liber enim librum aperit,

& sermo sermonem explicat. Idem in libro Perfecti magisterii. Vnde cum de huius rei experientia nemo possit per se prima fronte esse discretus, tibi suadendum providi, ut actione incepta, ab ipsa non cesses, si prima vice non rectè fueris operatus, secundò, tertiò, & etiam amplius si opus fuerit, reiterando, quousq; quod appetis, perfectissimè deprehendas, neque te ab hac re, labor manuum rerúmve impensa dimoveat: quia cum instantia vinces, & cum patientia superbis, & ad id, Deo duce devenies quod optasti, & de manuum labore mercedem & lucrum, de rerum sumptibus, rehabebis. Sic igitur propter dictas caussas, hanc artem taliter philosophi tradiderunt.

CAPUT IX.

In quo ostendit, hunc lapidem similari omnibus rebus mundi, & quot sint nomina eius, & quot philosophi huius scientiæ tetigerunt eam, cum omnibus aliis scientiis. Et solvit opiniones antiquorum, quas Aristoteles in philosophia reprobat.

ANtiquissimi philosophorum viderunt hunc lapidem in ortu, & sublimatione sua, & conjunctione Elementorum eius, omnibus rebus mundi, tàm realibus quã intellectualibus, & eorum accidentibus, posse in similitudinibus convenire. Vnde quæcunque dici & tractari possunt de virtutibus & vitiis, de cœlo, & omnibus, tam corporeis quam in corporeis, de mundi creatione, & eius principio & fine, & de Elementis omnibus, & eorum qualitatibus, tàm primis quam secundis, & eorum confusione in materia prima, & ipsorum distinctione, & ascensione ipsorum, & depressione, & eorum proprietatibus & passionibus omnibus, & de Elementatis omnibus, tàm animalibus quàm vegetabilibus, & mineralibus, & de corruptibilib⁹ & incorruptibilibus, & visibilibus & invisibilibus, & de spiritu, & anima, & corpore, & ipsorum unione, & sejunctione, & de vita & morte, & bono & malo, de veritate & falsitate, de unitate & multitudine, de paupertate & divitiis, de volante & non volante, de bello & pace, de victore & victo, & labore & requie, de somno & vigilia, de conceptione & partu, de puero & sene, de masculo & fœmina,

mina, de forti & debili, de albis & rubeis, & quibuslibet coloratis, de inferno & abysso, & eorum tenebris, ac etiam ignibus sulphureis, & de paradiso & eius celsitudine, & claritate, ac etiam pulchritudine, & gloria eius inæstimabili. Et breviter de iis quæ sunt, & de iis quæ non sunt, & de iis quæ loqui licet, & quæ loqui non licet, possunt omnia dicit de hoc lapide venerando. Vnde philosophi huius aris, in omnibus suis scientiis & operibus, tetigerunt scientiam huius lapidis, mysticè loquendo: Ita quòd scientia ista nihil dimisit, quin ad se detraheret, & sibi componeret: Neque est hoc inconveniens, quoniam omnia quæ sunt, & quæ non sunt, ars ista divina sibi pro terminis suis assumet, & loquitur de omnibus secundum analogiam in suis libris, & omnes aliæ de ipsa hoc idem possunt, tàm philosophia, & quàm Astrologia, & quàm Geomantia, & quàm ars imaginum, ut dicit Balgus in Turba philosophorum, & Morienus. Et hoc confirmans Albumazar, in Introductorio iudiciorum, dicit: Inveniemus quoque quosdam antiquorum retulisse, quòd sint imagines in circulo, & res aliæ diversæ ab hac, quod diximus, & locuti sumus super eas multas locutiones figurativè, quasi per Allegoriam: sed dimisimus hoc, quia incongruum erat huic nostro libro, &c. Non solùm autem sicut etiam tota poetica facta est, & historialis & fabulosa. sicut patet in libris Vergilii & Ovidii. Vnde, quidquid est de creatione mundi, & transmutationibus rerum, tàm extraneis quàm impossibilibus, in libro Ovidii Metamorphoseos, & in aliis, qui hoc sciverunt, est de hoc. Legentes autem eos, & in superficie considerantes, habent fabulas mirandas, & de radice nihil gustant. *Quod si fidem nostram Christianam non offenderem, neque legem, auderem dicere, quodam antiquorum prophetarum habuisse, (si fas esset) artem, ut Moysen, David, Salomonem, & quosdam alios, & similiter Ioannem Evangelistam, & eam dictis domini intermiscíverunt & occultaverunt, sicut perpenderunt sapientes. Vnde Rasis in Lumine luminum: Seria administratione dignum iudicavit, ut id ad propriam reduceret naturam. Vnde sententiam huius sermonis, in lege Moysi, &c. Et Rosinus: Deus tribuit rectè Moysi, &c. Et Alphidius in libro Malachiæ prophetæ: Huius autem rei purgandæ, per prophetam bene prædictum esse legimus, Tota die sedebit conflans, & mundabit argentum, ac purgabit filios Levi, qua purgatione peracta*

 erit,

erit cœlum novum & terra nova, & videbit omnis caro salutare suum, cum se cognoverit ab omni corruptione fore mundatam & ad pristinam sanitatem, in qua condita fuerat redire, &c. Ideo in Libris philosophorum plures prophetarum vidimus allegatos, qui in suo principali proposito hanc artem intermiscuerunt. Ista enim scientia est divina, & cum reliquis mysticè patitur implicari. Quod
Nota.7. *si fidem nostram &c. Non fuerunt hanc artem antiqui prophetæ persequuti, propter argentum & aurum habendum, sed ideo, quia viderunt inquisitionem eius, & inventionem per suos terminos, miraculosam & super naturam, & ideo divinam & mysticam: quod circa terminos eius, cum suis divinis intermiscere potuerunt, & voluerunt, principali proposito & indice manente, cum ipsorum termini sint divini & mystici etiam, neque hoc principale propositum derogare videntur, nec removere intentionem eorum ab inquisitione ipsius. Non enim propter bonum utile, neque delectabile inquisierunt, sed propter honestum, quia dilexerunt rem propter seipsam. Et legimus in libro Avicennæ de Circulo animæ, Ioan. Evangelist. in numero philosophorum hujus artis.* Ex dictis igitur verè patere potest, quòd istius lapidis infinita nomina consurgere necesse est, quæ omnia sunt vera apud philosophos Alchemiæ, quamvis ficta sint, id est similitudines. Vnde Rasis in Lumine luminum: Hæc enim quæ dicimus, ad imagines referuntur. Et ideo primo 70. Præceptorum: Hæc omnia quæ dicimus, sunt typica, quæ subtiles in hac arte intelligere debent. Item in eodem libro: Mihi est nessariò dicere, sicut dixerunt antiqui, ipsi namq; sunt, quibus intuendum est. Et Pythagoras in Turba philosophorum: Scitote quod res quam multipliciter narraverunt, suum absq; igne socium consequitur, prout magnes consequitur ferrum, quàm ubiq; inveniunt, quæ est lapis & non lapis, vilis & pretiosa, obscura, celata, & à quolibet nota, unius nominis & multorum nominum. Et Alphidius: In eo enim omnis similitudo, & omnis descriptio inventa est: omnium animaliũ genera, & lapidum sunt in ipso naturis, coloribus odorib⁹: operib. est similis cui nihil est simile in actione, in descriptione, in transitu, in dominatione, &c. Et Milvescindus: Si spirituale nuncupes, probabile quid agis: Si corporale, verum dicis: si cœleste, non mentiris: si terreum,

certum refers, &c. Et Morienus: Ego veritatem vobis dico: quia nihil aliud huius artis operatores in errorem detrusit, nisi varietas, & nominum multitudo. Sed si quis rectè cognoverit, quod hæc nomina non sunt, nisi colores in coniunctione apparentes, in huius magisterij via non deviabit. Et dicit Lilium: Nostri lapidis tot sunt nomina, quot res vel rerum notabilia. Et Rosinus: Philosophi namque millibus millium legionum nominib. ipsum nnucupaverunt, unde homines in eo errare fecerunt, & ad eum pervenire non potuerunt. Et Rasis in Lumine luminum: Antiquis enim tot & tam diversis istarum rerum significantiam libuit occultare, ut vix aut nunquam ulterius nova possent inveniri notabilia. Unde nõ nisi studiosa assiduitate, vel multiplici exercitio, cui parti faveant, quis advertere poterit. Et Alphidius: In hoc opere est parabolarum diversitas, & nominum & actionum, ut ab imperitia celent, & intelligentiæ capitibus aperiant & demonstrent. Et Morienus: Sapientes huius magisterij, eius dispositiones alia de causa non multiplicaverunt, nisi ut sapientes in hoc magisterio instruerent, & insipientes penitus excæcarent. Et Rosinus: Cave ne sis de illis, qui aliter libros nostros legunt, quàm intentio nostra in eis extiterit. Quare cæci memoriæ remanent à vero sequestrati, & eorum imputant ignorantiam, philosophorum esse peccatum, ac philosophos mentiri testantur, cum ipsi sint potius mentientes. Amplius quãvis hæc nomina infinita ficta sint, non est mirandum: quoniã hic lapis Orphanus proprio nomine caret, nec proprium nomen aliquod habere potest, nisi lapis philosophorum. Ergo cum hoc in ipsius cognitione non sit sufficiens, attribuerunt ei nomina aliarum rerum omnium, ut per tales similitudines, sapientes devenire possint in cognitionem ipsius. Propterea igitur omnia eius nomina verba sunt apud philosophos, & nota solis eis: quia intelligunt quid significant. Quamvis enim materia ex qua fit lapis, sit tantum una, & ipse lapis tantum unus, tamen secundum diversos colores & varietates, quæ in decoctione apparent, & ortum eius & coniunctionem in magisterio diversam nomina imponunt ad libitum. Similiter vulgus hoc idem facit, scilicet quia imponit nomina diversa uni rei, propter diversas formas accidentales. Nam ex auro & argento fit annulus, scyphus, armilla, nummus, corona, & tamen omnia sunt aurum & argentum. Similiter in aliis metallis, & in cera, & in ligno, & argilla & vitro, quæ tamen omnia, secundum materiam & formam naturalem, sunt

idem & unius nominis, & ratione accidentium multorum nominum. Et sicut hæc nomina plura unius rei, sunt nota vulgo & omni populo, cum sit omnium, sic & lapis philosophorum, cum sit de se unicus, & ipsius nomina plurima & infinita, sunt nota philosophis solis, cum sit res ipsorum, & non aliorum. Et cum vulgus procedat proverbialiter & figurativè, in sermonibus suis, scilicet unum dicens, & aliud occultè intelligens, ut sapiens vulgus, ab insipienti discernat quod occultum est, quanto magis hæc ars divina hoc facere debet, præsertim cum ipsa sit Secretum secretorum Dei altissimi & magni, ut dicunt philosophi huius artis? Vnde Aristoteles in Epistola libri Secretorum ad Alexandrum dicit: Causa quidem, quare tibi revelo secretum meum, figurativè loquens tecum exemplis, ænigmatibus atque signis, est: quia timeo nimium, ad manus deveniat infidelium & ad potestatem arrogantium, & sic perveniret ad illos ultimum bonum, & arcanum divinum, à quo summus Deus judicavit immeritos & indignos. Ego etiam sanè transgressor divinæ gratiæ, & fraudator cœlestis secreti, & occultor revelationis: ea propter tibi sub attestatione divini judicii istud detego sacramentum, eo modo quo mihi revelatum est, &c. De ijs similitudinibus etiam, & allegoriis loquens, quas dixerunt antiqui, dicit decimo sexto de Animalibus, quod quædam monstra assimulaverunt capræ sufflanti ignem, & quædam porrò præconizanti. Et dicit ibidem: Est autem nihil eorum quæ dicunt, sed assimilata solum. Et dicit iterum duodecimo Metaphys. quod talia quæ dixerunt antiqui, non derisoriè dixerunt. Aristoteles contra antiquos, & solutio contradictionũ. Antè tamen quàm Aristoteles perveniret ad intellectum talium sermonum antiquorum, improbabat eos maximè Platonicos & Pythagoricos, qui tractando philosophiam, & artes, & scientias, loquebantur mysticè & metaphoricè, & non quo ad veritates rerum. Vnde primo Physicorum improbat Anaxagoram, qui dicebat omnia fieri ex similibus. Et in principio de Generatione & corruptione, Democritum, qui dixit, quod actio & passio fit à simili, & quod generatio fit per congregationem atomorum, & corruptio per segregationem ipsorum. Et in primo de Anima, improbat eundem de eo, quod dicit: quod omne simile cognoscitur suo simili, & animam ingredi quodlibet corpus, cui primò obviat, & quamlibet animam, ingredi quod libet corpus. Et ideo dicit ibi:

Hæc

Hæc dicta, esse Pythagoricas fabulas. Et 2. Metaphys. dicit: Quod propter consuetudinem audiendi fabulas, multi negligunt veritatem. Et 2. Cœli & mundi, dicit contra illos, qui dicebant, cœlum esse corruptibile, sed propter animam, quam habet, sc. intelligentiam, esse sempiternum. Volo autem nunc dimittere ista antiqua & fabulosa, &c. Et in 2. Perigeneseos, Platonem improbat, qui dixit, primam materiam esse planitiem & superficiem. Et in eodem similiter increpat Empedoclem, qui dicit: Omnia moveri per litem & amicitiam, & per amicitiam fit generatio, & elementorum coniunctio, & per litem corruptio, & elementorum segregatio, & quod in circulo sunt elementa coniuncta vera amicitia, ideo non potest ibi esse lis, & ideo est incorruptibile. Et in 3. Cœli & mundi ipsum improbat: quia dicit, quod dilectio & amicitia aggregaverunt elementa quædam, & generata sunt capita multa sine collis. Et ibidem: Quod elementa omnia sunt similium partium, & quod omnia sunt ex similibus. Et iterum: Quod omnia sunt generata ex spissitudine unius elementi, quod tamen dictum est verissimum. Imò necessarium, & reliqua. Vnde philosophus improbat eos, quia non inquirebant causas proprias rerum. Ideo dicit 2. Cœli & mundi contra illos, qui dicunt, quod ignis sit in medio mundi, & terra una ex stellis sit, & non dixerunt hunc sermonem, nisi quia non inquirebant cognitionem propriam earum rerum: sermo enim in terra est per visum, verum ipsi pertransierunt visum ad quasdam voluntates, deinde student ad affirmandam illam voluntatem, &c. Et in 3. eiusdem contra illos qui dicunt: Elementum unum esse commune alterationi & permutationi, dicit: Accidit autem eis illud, quoniam nõn acceperunt principia rerum acceptione bona, secundum veritates suas: Sed loquuntur de rebus cadentibus sub visum, quod non testificatur eis visum: elementa aũt omnia cadũt sub visum, &c. Sed quãvis hæc talia dicta extranea nõ sint vera apud Aristot. quia nõ inquirũt proprias causas rerũ, sicut requirunt res: tamen omnia sunt vera in Alchemia, & ei correspõdentia, & in libris Alchemiæ tradita, & narrata in similitudinib. dictis, & aliis quasi infinitis. Vnde oẽs in suis libris naturalib., & aliis volẽtes artẽ hãc intermiscere, & insipiẽtib. occultare, & sapiẽtib. aperire, videbãtur opinari falsa, cũ tamẽ naturaliũ veritatẽ nõ ignorarẽt. Propter ꝙ dixit Morienus: Quod oẽs philosophi in suis libris passim eã tetigerunt. Nã qui dicebant, omnia esse

esse unum, & principia corporum laminæ & atomi, & alia talia dicebant referendo ad Alchemiam. Quis enim plosophorum tam fatuè locutus fuisset, ut naturaliter solum loquendo, diceret omnia esse unum, & nil moveri, & alia similia. Et ideo Philosophus 1. Metaphysicæ dicit: Quod dicere exemplaria esse, & eis alia participare vaniloquium est, & metaphoras dicere poëticas: ideo volens definire scientiam, quid sit 6. Ethicorum dicit: Certificari oportet de ea quid sit, si non velimus sequi similitudines: Signum autem, quod ob hoc, quod dictum est, reprehendat eos, est, quia 3. Metaphys. inquirens, utrum eadem sint principia rerum corruptibilium & incorruptibilium, dicit sic: Ponunt enim antiqui principia esse Deos, & ex elementis, & finxerunt quod principia, quæ non gustaverunt de amaricio, & non potaverunt de sublimatione moriuntur. Alia translatio ponit nectar & manna, ubi hic ponit amaricium & sublimationem. Et post dicit: Sed de fabulose sophistantibus, non est dignum cum studio intendere, &c. Ipsi enim dixerunt ista, & sunt nota apud eos, sed hoc quod posuerunt de istis causis, quantum gustant & potant, est extra nostras rationes, & ideo non oportet perscrutari de sermonibus ipsorum, quorum philosophia est similis picturæ, &c. Patet igitur ex omnibus dictis, quod omnia nomina huius lapidis sunt ficta. Quod si contingat, ut quandoque vero nomine hunc lapidem nominent, si aliquid habet, multa talia extranea intermiscent, ut indignè quærentes errent. Vnde Rosinus: Scias quod philosophi nunquam merum & verum verbum posuerunt, quando quamplurima cum eo falsa posuerunt, ut similatis nominibus illa transfigurarent. Quare neminem invenimus merum verbum posuisse, à falso denudatum, excepto Hermete, cum inquit: Scitote, quod nulla tinctura verax sit unquam, nisi ex lapide rubeo. Quia igitur cum uno vero verbo, multa & extranea commiscent falsa, & regimen in operatione, & terminum, & reliqua variant & multiplicant, solus vir excellentis ingenii, potentis intelligere figuras & analogias veterum cum diuturna inquisitione, & labore magno prolixo, animæ & corporis, & pluribus sumptibus, & multiplici fallacia præcedente, & admiratione deceptionis suorum operum, & difficultate plurima eorum consortium poterit adipisci. Quomodo ergo libros ipsorum superficialiter, & secundum sonum literæ tantum considerantes, & prima fronte accedentes ad operatioẽ ipsius veritatem, & profunditatem attingent. Vnde Rasis hoc insinuans,

nuans, dicit lib. Perfecti magisterii: Isti enim 7. spiritus super ignem non perseverant, sed sensim paulatim ab eo fugiunt & evolant, nisi ad ipsos perficiendos quibusdam inenodabilibus vinculis, & artificiosis gumphis, indissolubiliter constringantur, quæ diuturna constantia, subtili meditatione, indefessa simul instantia & operatione, post multiplices laborum fallacias, & operationum diversa sophismata, est philosophia perfectissimè consecuta, & eorũ arcana suis reliquit filis, &c. Sic ergo patet: quare tanta est varietas & multitudo nominum, introductione occulta istius occultæ artis & diversitatis, causa intentionis philosophorum in omnibus artibus & scientijs, propter quod oportet eum, qui vult fructus istius sciẽtiæ adipisci, derelinquere nomina, cum sint infinita, & sicut signa imaginata, & descendere ad significata, & res ipsas, cum res sint finitæ & paucæ. Et hoc consilium dans Plato dixit: Contemnere oportet nomina eos, quibus tantarum & tã magnarum rerum præiacet investigatio, &c. Non est ergo utilitas, sed confusio, speculatio in nominibus, sed per eorum distinctionem transire ad significata propria, quod est difficile valde. Vnde dicitur primo Topicorum: Quæ habent fantasiam, id est apparentiam in superficie, & non in profundo videntur probabilia, & non sunt. Et dicitur primo Elenchorum: Philosophi non sunt ferentes res ad disputandum, sed nominibus utuntur pro rebus notis. Ideo qui sunt ignari virtutis nominum, paralogizantur, & ipsi disputantes & audientes, ut ibi dicitur. Distinguere ergo nomina multiplicia, est utile, ad manifestandum propositum, & syllogizare ad rem, & non ad nomen, ut dicitur primo Topicorum: Et debet interrogans & respondens ferre intellectum ad idem, ut ibidem dicitur. Adhærendum est ergo rebus per se, & non nominibus.

* Sed quamvis hæc talia, &c.) *Notandum est, quod sicut prius est esse rerum, & veritas secundum naturam, quam earum similitudo & allegoria, scientiæ & artes, prius tractare dicuntur esse, & veritates rerum secundario autem similitudines, & allegorias, quoniam veritas nihil aliud est, quàm adæquatio intellectus ad rem: Similitudo autem & allegoria sunt, sicut figmentum in accidentibus rerum, sive sint, sive non sint, factum ab intellectu solo. Maximè ergo fefellerunt antiqui philosophi, qui fuerunt ante Aristotelem, qui volentes tradere cognitionem veritatis rerum, & alijs communicare, ut cum eis participarent: quia semper sub allegoria & simi-* Nota 8.

similitudine loquebantur. Solus autem Aristoteles, videbatur incepisse à traditione propriæ veritatis rerum, & ordine tradendi, quem Alexander philosophus, & Averroes, & Avicenna, & plures alij sunt secuti. Ideo quantum ad hoc, justè Aristoteles increpavit eos. Postquam autem Aristoteles tradidit esse & veritatis rerum, & causas suas locutus fuit, sicut & ipsi: quia hoc requirebat rerum natura, & ordo, & modus. & hoc irreprehensibile est. Similiter philosophus est locutus, & docet loqui metaphoricè, similitudinariè & allegoricè in tertio Rhetoricæ: quia hoc requirit ars illa, & ex ænigmatibus acquiruntur etiam metaphoræ convenientes, ut ibi dicitur: Sed Poëtæ non sic utuntur, sed faciunt ridiculositatem & obscuritatem, ut ibi dicitur.

CAP. X.

In quo improbat Sophistas, & deceptores, & contradictores: & ostendit, artem de se esse brevem & levem, nobilitatem & veritatem eius ostendit.

MOderni autem ferè omnes, alterationes solas, absq; transmutatione facere curãtes, propterea quia hæsitant, finem hunc arduum attingere nunquam posse, aut pluribus modis aliis & rebus hoc idem posse perficere, aut quod nunquã fieri possit, alterant metalla pluribus modis & pluribus rebus, tam similibus quàm extraneis, ut videantur aurum & argentum. Cumq; non appareat alicui, nisi opus sophisticum, meritò omnes tales sophistæ judicabantur, non tamen ob hoc ars hæc sophistica dicitur. Deceptores etiam ac Baractores quamplures reperiuntur, dicentes, se posse facere verum aurum & argentum, & quamplura commiscent, & imponunt aurum, vel argentum verum, pulverizatum & denigratũ, ut non noscatur, & qui discere volunt, hoc non perpendunt, & in conflatione remanet aurum vel argentum verum: quod imposuerunt, & extorquent pecuniam ab eis: & ob hoc, cum sentiunt se deceptos, arguunt artem hanc esse Bararatoriam. Conantes autem veritatem inquirere, & cupientes, non potentes autem consequi hunc gloriosum finem, præsertim propter errorem radicis: præfinito tempore orientis, quam oculo non conspiciunt ex ignorantia, evanescit ab igne: quam iterum expe-

expectant, quæ nunquam est regnatura, quasi desperati arguunt hoc esse non posse, & cõtradicunt. Habuerũt enim quod quærebant in sua potestate: sed quia non viderunt, non præparaverunt, & evasit de manibus eorum. Non enim loris & retinaculis suis ligaverunt eum. Omnes ergo cõtra agruẽtes, sive prædicti, sive alii, errores suæ imperitiæ indignè huic imponunt arti. Nonne videmus, quod Astrologia est scientia in semetipsa vera, & in principiis veris fundata, & habet vera judicia in seipsa: Si quis autem Astrologus non rectè judicaverit, nunquam ipsius scientiæ erit error, absit, imò erit error judicantis, ignorantis proportiones subtiles & profundas in correspondentia planetarum, secundum suos aspectus, secũdum diversitatem signorum & graduum, & circumstantiarum aliarum. Inspiciunt enim ad pauca & communia, non autem ad multa & propria. Vnde philosophus primo Perigenos, ad pauca, id est, utilia inspicientes, facilè enunciant. Et hoc confirmans Albumazar, in Introductorio judiciorum dicit: Quod si acciderit in hac scientia error, non erit hoc ex nostra scientia & magisterio, imo erit ex pravitate scientiæ multorum, qui aspiciunt in hoc magisterio, & deficiunt à comprehensione scientiæ eius, præ debilitate eorum, ab intellectu subtilitatis causarum, quibus eum experiuntur. Idem in eodem: Verùm neque propter ignorantiam eius, qui Astrologiam ignoraverit, ponenda est ratio erga eum, qui eam benà sciverit, & veredicus in ea fuerit, &c.

Similiter scientia Geometriæ, est scientia vera valde, in suis mensuris, cum ipsa sit de genere mathematicorum, quæ sunt verissimæ. Mensurat enim altitudines turrium, & montium inaccessibilium, & profunditates puteorum, & aliarum profunditatum, & latitudines corporum, in instrumentis suis appropriatis, per lineas, & angulos, & altitudines cœlorum, & planetarum, & stellarum magnitudines, & ambitum cœli, & ambitum totius terræ & eius diametrum, & breviter, omniũ magnitudinum per sensum visus, absque hoc quod tangat illa. Et cum hæc talia sint admiranda, & extranea valde, & videantur impossibilia posse esse apud vulgum, & ignorantes principia huius scientiæ, & instrumenta, quibus pervenitur ad hoc, nunquam ignorantia eorum, & rationes inanes suæ probabunt geometriam non esse veram, absit.

Similiter scientia medicinæ, est scientia vera in seipsa, cum judicijs & medicationibus veris: sed si quis quasi medicus

(us

(ut sunt nostro tempore humoristæ) erraverit non noscendo ægritudinem per signa propria, & in meditando & prognosticando nunquam errores illi attribuentur scientiæ medicinæ absit. Sed illi quasi medico & quasi artifici, in scientia illa erranti. Eodem modo verè dicimus, quod errores, qui accidunt Alchemistis, rectè operari desiderantibus, non erunt artis Alchemiæ, sed Alchemistarum deficientiam à comprehensione veritatis ipsius: quia sicut res se habent ad esse, ita & ad cognosci, & cognitio erit tantum una, ut dicitur secundo Metaphys. Ergo cum esse rei sit tantum unum, & veritas erit tantum una. Deviantes ergo ab unitate & veritate rei, pluribus modis & infinitis quasi errare contingit. Propter suam igitur ignorantiam, & errores suos multiplices, volunt & credunt, hanc artem interimere. Unde Rasis huius artis egregius, libro Perfecti magisterii, dicit sic: Quidam vero sophistæ, naturalium rerum inscij, & secretorum philosophiæ expertes, & eius tegumentorum improvidi, invenientes scripta eiusdem, ijs rebus, ipsaq; non intelligentes, cum post opus, in manibus suis nihil inveniant, errorem imperitiæ suæ philosophiæ, ascribentes, hoc opus non solum non facilè, verum impossibile prædicant, de quibus philosophia non curat. Non enim omnes ad hoc epulum convocat, sed illos tantum, qui huius mensæ accubitu, & istiusmodi refectione epuli sunt inventi digni. Satage igitur, ut non sis sophista, sed sophus, id est, ut rerum virtutes, non meditatione solum, verum etiam meditatione & experientia cognoscas, &c. Et Alexander: Dum verò opinio sit brevis, contemplatio verò debilis, & nõ pervenit ad propositum, impotentiæ suæ peccatum inferat, neque me putet errasse, sed seipsum, &c. Et Geber in Summa sua: Si igitur æs tuum perdideris, nostra non attendes monita, quæ in hoc loco tibi scripsimus, aperta & manifesta, non nos iniquè corrodas, nec nobis blasphemias inferas, sed tuæ imputa ignorantiæ & præsumptioni, &c. Aristoteles I. Metaphys. MAGIS INSISTENDUM EST VERITATI, QUAM OPINIONI HOMINUM. Idem in primo Topicorum. Loquendum est ut plures, sed sentiendum ut pauci. Idem quarto Ethicorum de Magnanimitate. Et curare debet magis veritatem, quàm opinionem. Idem dicit eandem sententiam tertio de Somno & vigilia. Loquens de somnijs & divinatione, quæ fit in somniis, & quia ij tales sophisticis operationibus solum adhærent, postquam veritatem hanc unicam habere non possunt, receptas plures scripserunt, &

com-

composuerunt diversas, ex diversis, sophisticas, omnes in alba tinctura & rubea, de hac re plus, & de illa minus, aut æqualiter absq; ratione apponentes. Sequens autem hæc scripta, reperientes & operantes secundum ea, inveniunt omnia erronea: & ex hoc libri magnorũ philosophorum veridicorũ erronei reputantur, cum tamen sint verissimi. Vnde Geber in Summa sua, Capitulo de Negantibus artem, à datis eos valde vituperat & blasphemat. Philosophi etiam huius artis, in libris suis, commixtiones multas scripserunt diversas, & falsas: & hæc merito facere debuerunt, cum contrariorum eadem sit disciplina. Nam ad eundem artificem spectat tractare veritatẽ de subiecto suo & proprietatibus, & passionibus eius, & postmodum falsitatem, ita vt discreta veritate persequatur, & falsitas refutetur. Non enim potest quis verum prosequi, nisi cognita falsitate, dantes intelligere, quod quicquid dicunt, de istis pluralitatibus & diversitatibus, sophisticum & falsum est, cum hæc ars sit vnica solum, vt supra ostensum est. Scripserunt enim philosophi hæc, cum versutiis parabolarum, vnum dicentes, & aliud intelligentes, ut fatuos seducant, & à vero sequestrent: & ij non intelligentes, operantur iuxta sonum scripturæ tantum, & in fine nil veritatis reperiunt, & mirantur: & post credentes bene agere, has receptiones mutant, & in infinitum multiplicant & extendunt, philosophi autem vnum tantummodo volunt, & in illo omnes mutuo se intelligunt. Et verè dico, sicut opinor, quod si totam hanc artem, cum omnibus necessariis, practicæ tradere vellent, relinquendo omnes figuras, quod in 6. vel 12. lineis scriberee ipsam possent, quod quare nõ fecerint, supra dilucidè satis enituit. Ex habitis ergo habere possumus, quod nemo ad finẽ & complementum huius gloriosæ artis occultæ accedet, per solum studium & librorum copiam, sed oportet ipsum habere ingenium naturaliter profundissimum & excelsum, vt discernere sciat figuras, & analogias verborum, in suis significationibus variis & multiplicibus. Figura enim vnius & eiusdem verbi, erit in vno loco vnius significationis, & in alio loco contrariæ, vt dicit Rasis in Lumine luminum, ubi loquitur de elementis: vnde Morienus: Sunt autem libri huius artis sub figura compositi omnes, quorũ pars maior multum obscura videtur: neque ferè nisi a suis compositoribus intelligi possunt, & qui per eius inquisitionem libros circuit, tarde ipsam reperiet. Et Geber Capitulo ultimo Summæ suæ: Non desperet igitur doctri-

næ filius. quia si illam quæret, illam inveniet, non doctrinæ, sed proprij motus indagatione naturæ: quoniam qui per se, & suæ bonitatis industriam quærit scientiam, inveniet: qui verò per librorum insecutionem quæsierit, tardissimè perveniet ad hanc artem preciosissimam: quoniam nobis solis artem, per nos solos investigatam tradimus, & non aliis: verissimam tamen, & omnino certam, quia ars iuvatur ab ingenio & ingenium ab arte similiter. Et Lilium: Hoc fideli memoriæ cõmendavi potius, quam scripturæ. Et ideo in iis potius est visio quam scriptura quærenda. Et Expositor in Lumine luminum, sequendo & cognoscẽdo naturam per teipsum invenies: quia à Philosophis non perpendes determinatum modum solutionis corporum. Ideo dixit Avicenna: Nobis itaq; necessarium est, vt operationem hanc per nos ipsos inveniamus, Idem in eodem: Istæ res fuerunt nobis notæ ante experimentum, cum cogitatione subtili, vehementi & longa. Vnde Geber, Capitulo de præparatione Saturni: conqueretur & lamentatur de difficultate, quam habuit in acquirendo hanc artem, dicens: Propter hoc igitur & nos similiter in stuporem adducti, multi tẽporis spatio, sub desperationis vmbraculo delituimus: redeuntes igitur in nos ipsos, nosmet torquentes, immensæ cogitationum meditationis affectionibus respeximus, &c. Idem capitulo de modo administrationis solaris medicinæ: Et in hoc ordine completur arcanum prætiosissimum, quod est super omne huius mundi scientiarum arcanum, & thesaurus incomparabilis. & tu quidem exciteris ad illud, cum laboris instantia maxima, & cum diuturnitate meditationis immensæ: cum illa enim invenies, & sine illa non. Postquam autem inquisitor investigauerit, quantum potest, tunc subijciat se operationi, investigatæ prius, vt cum erraverit, cognoscat errores suos. Tam magnum enim quid est, cognoscere errores suos in operatione, quod aliter non potest aliquis attingere veritatem, nec ipsam investigare. Ergo cum erraverit, redeat ad investigationem iterum, & post operetur iterum, nunquam tamen renuendo ac vilipendendo investigationem: quia operando detegentur errores investigati prius, & veritati appropinquabit, & non aliter: & totiens operetur & investiget, quousque operis finem attingat, Deo volente. Sicut enim dubitans, potest investigare veritatem dubitanti, & non aliquis aliter: ita per investigationem operans & errans, reinvestigando potest veritatem invenire. Vnde Rasis in libro 70. præceptorum,

libro

libro ultimo. Vsus alleviabit tibi hoc opus, & ostendet tibi mirabilia suarum operationum, sed ille qui non habet usum, aggravabitur in hoc opere. Et ita accidit omni homini, qui ingreditur ad hoc magisterium, donec utatur eo. Item idem libro Perfecti magisterij: Meditatio enim sine experientia nihil valet, sed experientia absque meditatione perficit, vnde plus est experientia: quam Meditatio perquirenda. Operatio autem hæc & experientia, aget continuâ operatione manuum quasi, & intuitu visus, in suis horis determinatis, ut artifex mundet elementa, & ipsa mundata videat, & coniungat.

* Operatio autem hæc, &c. *Notandum quod in hac gloriosissima arte, valde est necessaria operatio manuum & intuitus visus. Operatio manuum propter auferenda superflua, quæ natura separat & mundificat toto tempore digestionis per ignem & sublimationis continuo, absque intervallis magnis iuvando naturam: quia ipsa sola, & si superflua separet, non tamen continuo: nisi iuvetur: nec illa superflua etiam auferre potest, sed solus artifex. Vnde dixit Socrates inquirite frigus Lunæ, & invenietis calorem Solis, & vtantur manus vestræ operibus, vt onera vobis alleventur. Et Geber in Summa sua: Qui non habuerit sua completa organa, nô poterit ad huius operis complemētum per se devenire: vt si cæcus fuerit, vel in extremis detruncatus, &c. Et de hoc Aristoteles reprehendit Anaxagoram, 14. de animalibus, qui dixit, Hominem esse prudentißimum animalium, propter habere manus. Aristoteles enim non intellexit eum, cum tamen vterque verum dicat diversis respectibus. Sine manibus enim est impoßibile, quenquam per se devenire ad hanc summam prudentiam. Intuitus etiam visus est necessarius omnino, præsertim cum in fine decoctionis & sublimationis, vt ablatis omnibus superfluis, videat artifex candorem mirabilem, & terribilem, & statim inveniat sibi requiem, post hanc consummationem laboris: tunc enim infrigidando Lunam Sol occultatur in intimis eius, & oriens coniungetur occidenti, & cælum terræ, secundum antiquos, & spirituale cum corporali. Vnde dicitur in Turba philosophorum: Scitote quod vos non tingitis purpureum colorem nisi frigido, Et Hermes in 2. Cuius enim natura fuerit calida, si frigus eum invenerit, non ei nocebit. Et Avicenna: Scias quod qui evaporauit totum, tunc benè operatus es in compositione, sed errasti in calcinatione: infrigida ergo ipsum, &c. Tum enim manifestatur occultū, & occul-*

tatur manifestum infrigidando: Et hæc infrigidatio fit cum requie, in qua requie nulla est operatio manuum, cum sit finis operationis, de qua dicit Morienus; Hæc est dispositio illa, quæ manibus perfici non potest, &c. Et dicit Pythagoras in Turba philosoph. Scitote, quod res, quàm multipliciter narrauerunt philosophi, suum absque igne socium consequitur, prout lapis magnetis consequitur ferrum, & multos facit apparere colores, &c. Quasi dicat, quod non egemus plus igne. sed frigido componimus spiritus & corpora. Prima operatio, quæ fit cum manibus, est primus gradus operis, qui fit per sublimationem & mundationem. Secunda vero operatio, quæ fit cum requie, & absque labore aliquo, est secundus gradus operis, qui fit per fixionem & permanentiam eius quod sublimatum & mundatum est: quia tunc agens cum introducit formam, imponit finem operi, & quescit, & delectatur Nam delectatio magis est in quiete quàm in motu, vt dicitur septimo Ethicorum.

Amplius animaduertendum est, hanc scientiam omnibus tam speculatiuis quam practicis, excepta Lege, in qua est salus animæ, per diuinam revelationem ostensa nobiliorem esse Ferè enim omnes, qui addiscunt, tam in artibus quam scientiis quibuscunque, faciunt propter aurum & argentum acquirendum: quia cum iis omnia necessaria acquiruntur. Ita quod non addiscunt scientias & artes propter se ipsas, scilicet propter inquisitionem veritatis, quæ est intrinseca rei, scilicet propter intrinsecum, quod tamen acquiritur cum labore & fatigatione animæ & corporis plurima, & dolore, & seruitute, & obedientia, & quandoque cum toto hoc non acquiritur. Hæc autem propter se ipsam addiscitur: quia in ea est intrinsecum aurum & argentum, & non extrinsecum, & veritatis inquisitio, & semper acquiritur, & commiscetur hæc scientia omnibus, & amicatur: hæc autem per se separatur ab eis. Et quia est de nobili subjecto, cui omnia obediunt, & quod omnia suppedidat, ipsa est nobilis valde. Et quia modus eius tradendi & investigandi est figuratiuus, & divinus totus, dicetur nobilis valde. & quia finis operationis eius est supra rationem, dicetur nobilior. Cum ergo omne quod est nobile, & propter se magis sit eligendum & concupiscendum, quam quod est propter aliud & per accidens. ideo quo ad hoc, hæc scientia omnes alias superat Vnde Hermes in secundo septem Tractatuum: Scias fili, quod omnes sapientiæ, quæ in

mundo sunt, huic nostræ sapientiæ subditæ sunt. Hac namque in mirabilibus arcanis, quæ in ijs sunt elementis finita est consecuta. Et idem in libro primo: Omnium honorum clauem, vobis philosophorum librum nuncupavi. E idem in suis Secretis: Sicque habebis gloriam claritatis totius mundi. Et idem in libro de Quindecim stellis & Quindecim herbis, & Quindecim lapidibus, dicit: Quatuor sunt scientiarum scientiæ nobiles, scilicet, Astrologia, Physica, Magica, & Alchemia. Imò etiam propter nobilitatem suam, non patitur applicari alicui, nisi eius filius sit & hæres, sicut intellectus non patitur alicui applicari, nisi animæ humanæ. Vnde bene doctus Rasis, libro Perfecti magisterii dicit: Si enim alius quam eius filius hoc attentare præsumpserit, vt indignus penitus repulsam patietur, & se opus & impensam amisisse merito deplorabit. Ideo Morienus: Hæc est scientia, quæ inter alias maxime inquiri debet, cum per ipsam ad aliam magis ad mirabilem pervenire possimus. Et quia illa scientia, sic altissima & nobilissima est, ideo apud vnumquemque sapientum, sagacissime inquiri debet, quamuis rarissime sint, qui ipsius finem & complementum attingant. Vnde philosophus decimo de animalibus: Magis enim concupiscimus scire modicum de rebus honorabilibus, & altissimis, etiam si topicè illud sciamus, quam scire multum per certitudinem, de rebus minus nobilibus. Et idem insinuat primo de Anima: ipsa enim ingenium nobilitat, & sublimat, & à captiuitate naturæ animam & corpus liberat. Vnde Morienus laudans finem eius dicit: Vtilitas huius artis duplex est. Nam & animam, dum rectè fit, fœlici iucunditate decorat, & corpus à paupertate & seruitute liberat. Et Plato iuxta finem Stollicarum dicit: Et qui cognovit propositum nostrum, & intentionem nostram, iam est philosophus, & ditatus est: & qui non cognovit dicta nostra, & in laqueis naturæ. Hæc autem est lucerna sapientis in vita sua, sicut lumen lucens: filij autem naturæ in loco tenebroso vexantur, quibus non lucebit lucerna cum sint vacui ea. Et Morienus: Iterum vniuersi enim qui huius artis experres sunt, quoque miseriæ genere mendici sunt, quod enim faciunt, faciunt vt habeant res abunde, quas tamen sine hac arte adipisci non possunt. Rursus dicimus, hanc artem esse omnibus certiorem: quia philosophi ipsius omnes concordant in vnum, tam in parte speculativa quam practica, nec

 in ali-

in aliquo sibi invicem contradicunt, nec variant opiniones, secundum rei veritatem, nec verba, sed solum secundum apparentiam, propter causas superius dictas, ita quod totalis convenientia omnium eorum ad vnum & idem ostendit, eam esse omnibus certiorem & veriorem. In omnibus enim aliis, tam artibus quam scientiis, plerunque quantum ad id, de quo quærunt, variantur opiniones, & diversantur, & contrariantur, & quandoque valide, tam in speculatiuis partibus, quam in practicis. Similiter tota operatio huius artis, vera & certa, cum sit vnica tantum potest doceri & addisci in die vna, imo in hora vna ab aliquo sciente, absque investigatione & scientia, quod in nulla scientia nec arte contingit. Non tamen diceremus ipsum Alchemistam, cum ignoraret Principia & causas, & intellectum figurarum, & sermonum allegoricorum. Sicut enim turpe esset, aliquem ignarum docere hanc operationem perfectam: Sic derationabile esset ipsum dicere Alchemistam, propter operationem solam quam sciret. Vnde philosophus secundo Ethicorum: Non quicunq; facit grammaticalia vel musicalia, est Grammaticus vel Musicus. Scientia enim hæc extollit intellectum ad divina. & super naturam, & hoc in operatione verificatur, quod non fit in illo, sic solam docto, & ideo certissima est, & vnica, & occulta, & cœlestis, &c. Vnde Alexander: Demonstraui arcanum, cœlesteq; patefeci, scientiarum difficile, atq; absconditum illuminaui, perfectamq; scientiam regendi modum certificavi, alias tamen certitudines scientiarum ad invicem, scilicet quæ sit certior, & quæ non assignat philosophus primo Posteriorum. Quæ quamvis sint veraces, non tamen faciunt idcirco ad hoc propositum. Et hanc certitudinem ostendens Hermes in principio Secretorum suorum, dicit sic: Verum sine mendacio certum, certissimum, verissimum: Quod est superius est sicut quod est inferius, & quod est inferius est sicut quod est superius, ad perpetrandum miracula rei vnius, &c.

CAPVT IX.

De fermento, & modis, conditionibus, & proprietatibus eius, & conversione, quam facit secundum philosophos huius artis.

POstquam narravimus terminorum quorundam, & propositionum difficilium extranearum modos faciliores secundum

sundum philosophos, per capitula ordinata, quibus fieri potest introitus ad hanc quæstionem investigandam, & artem veram esse cognoscendam nunc difficillimos quosdam terminos per investigationem, exercitando expositione ad eandem intentionem aggrediamur, interponendo semper, cum fuerit expediens, authoritatem ipsorum. De fermento igitur, sine quo ars Alchemiæ perfici & compleri non potest, occultissime & velatis sermonibus tractaverunt, quoniam ipsum est decretissimis terminis huius. Sicut igitur intelligimus, disseramus nunc. Apud philosophos fermentum dupliciter videtur dici: vno modo ipse lapis ex suis Elementis compositus, & completus in comparatione ad metalla: Alio modo illud quod est perficiens lapidem, & ipsum complens. De primo modo dicimus, quod sicut fermentum pastæ vincit pastam, & ad se convertit semper, sic & hic lapis, convertit ad se metalla reliqua. Et sicut vna pars fermenti pastæ, habet convertere infinitas partes pastæ, vicissim & non converti, sic & hic lapis habet convertere plurimas partes metallorum ad se, & non converti. Et sicut pasta alteratur, & convertitur ab eo quod suæ naturæ est, & quod sumpsit originem ex ea: nec convertitur à re extranea: simili modo metalla alterantur, & convertuntur ab eo, quod suæ naturæ est, & quod sumpsit originem ex eis, & non ab alia re extranea. Et sicut pasta non alterat nec convertit aliam pastam ad se, nisi prius alteretur, & recipiat virtutem quandam additam, per quam recipit potentiam alterandi, & convertendi aliam pastam ad se: simili modo hic lapis non alterat, nec convertit metalla ad se nisi prius alteretur, & convertatur, & recipiat quandam naturam additam, per quam habeat potentiam alterandi: & convertendi metalla ad se. Vnde dicitur in Turba philosophorum, quod non alterat, nisi prius alteretur, nec colorat, nisi prius coloretur, nec mutat, nisi prius mutetur. Et sicut fermentum recipit illam virtutem alterandi, convertendi, & transmutandi aliam pastam à calore quodam occulto ibi de coquente, per caliditatem aeris continentis, & digerente, & extrahente in actu de potentia, quod erat ibi in potentia: per quam virtutem convertit aliam pastam in potentiam existentem omnino ad se. Simili modo hic lapis recipit virtutem alterandi, convertendi & transmutandi aliam pastam, omnia metalla à calore quodam, scilicet artis: coquente & digerente, & extrahente in actu de potentia materiæ

Fermentũ duobus modis dicitur.

teriæ virtutem illam, per quam metalla omnia ad se convertit: quoniam sine colore non est digestio nec operatio, nec motus. vt dicit Theophilus. Veruntamen est sciendum, quod est diversitas magna in hoc fermento & illo. Nam à pasta per talem decoctionem nihilominus auferetur quando fermentatur, cùm in ea nihil sit superflui. Sed in hoc oportet, ut per decoctionem demantur partes superfluæ corrumpentes, sicut facit natura in decoctione auri: quibus demptis, dirigitur lapis, & recipit tunc virtutem alterandi, & convertendi, & transmutandi ex se solo, non ex alio, sicut patet in pasta, per ingenium valde extraneum, & profundum artis ministrantis. Vnde Rasis libro Perfecti magisterij dicit; quod omnia sunt in idipsum, scilicet calidum, frigidũ, durum, molle, humidum, siccum, grave, leve, asperum & lene, &c. Et Avicenna in fine sui tractatus: Hoc Elixir tingitur tincturâ suâ, & subjungitur oleo suo, & figitur calce sua, &c. Et Pythagoras in Turba philosophorũ: Lapis noster proprio iaculo interficit seipsum. desponsat seipsum, soluit seipsum, calcinat seipsum, imbibit seipsum, cibat seipsum; imprægnat seipsum, & parit seipsum in vna die, aut breviori tempore, &c. Et Rasis libro Trium verborum: Huic lapidi nullus est similis in mundo: quia seipsum imprægnat, de seipso cõcipit, & seipsum parturit. Sicut igitur fermentum massæ, fit ex massa, & omnem aliam massam ad se convertit, sic & fermentum metallorum, fit ex eâdem substantia metallorum, & omnia metalla ad se convertit. Et cum metalla sint generata ex sulphure, & argento vivo: ergo & hoc fermentum generabitur ex eisdem. Et cum hoc fermentum convertere debeat omnia metalla in aurum, & fit ex solo argento vivo purissimo, absq; permanentia sulphuris generatum, ut infrà expresse probabitur: ergo ex solo argento vivo hoc fermentum, sive hic lapis fieri debet per Alchemiam. Ex quibus liquidè patet, quod hoc fermentum sive lapis, duplici de causa potest dici fermentum. Prima, quia sicut fermentum massæ, non fit nisi ex simili substantia, non ex extranea, per quam omnem massam ad se convertit, simili modo & hoc fit ex substantia metallorum, non ex extranea. Secunda, quia sicut fermentum massæ remanet idem quod prius, sed cũ virtute convertendi addita, omnem massam convertit ad se, sic & hoc. Ex quo patet, quod argentum vivum fermentatum, & ad naturam fermenti conversum, cõvertat ad se omne liquabile sui generis, scilicet omne metallum, cum sint similis liquefa-

quefa-

quefactionis omnino, & ipsum argentum vivum. Et cum ipsius generatio proprie secundum materiam, fit ex argento vivo solo, sicut est aurum: ergo omnia convertet in aurum. Sed advertendum occurrit, quod conversio metallorum per ipsum ad substantiam auri est, non convertere omnino ad se, sicut fermentum pastam. Et ratio est: quia tunc sequeretur, quod per ipsius conversionem, nunquam haberemus aurum, nec aliud metallum: quia sicut tota pasta cõvertitur ad naturam fermenti, & fit fermentum: sic & metalla omnia fierent lapis ille, sive fermentum: de hac autem conversione, non curat Alchemia. Sed ego imaginor, quod conversio metallorũ, per seipsum, sit reductio ipsorum, ad quoddam medium scilicet in substantiâ, in colòre, in digestione, & infusione, & in sonoritate: & per hanc talem conversionem fiunt aurum. In substantiâ quidem, quia cum aurum habeat substantiam mediam in duritie & mollitie inter omnia metalla, propter ejus summam perfectionem: ita hic lapis convertit & reducit omnia metalla ad illam substantiam mediam. In colore verò, quia quædam sunt nigra, ut Saturnus & Mars: quædam rubea vt Venus: quædam alba, livida, ut Iupiter: quædam alba albedine vera, vt Luna: quædam crocea, vt Sol: & hic color est medius omnium, ad quem hoc fermentum convertit. Indigestione vero: nam omnis digestio fit per calidum: calidum autem comburens generavit Venerem & Martem: diminutum autem Saturnum & Iovem: Temperatum autem generauit Lunam & Solem, sed magis proprie Solem. Vnde Rasis in libro 70. Præceptorum libro primo: Melius quod est in lapide, est digestio: & digestio quidem est æqualitas, & applicatio ad complementum. In fusione vero, quia Venus funditur cum difficultate: Mars autem non nisi ingeniose: Iupiter autem & Saturnus facilè: Sol autem & Luna medio modo. Ad hoc autem medium convertuntur, per dictum fermentum. In Sonoritate verò, quia quædam sunt muta in sono, ut Iupiter & Saturnus: Quædam in sono acuta, vt Mars, & Venus, & Luna: Sol autem solus tenet medium. Ad quod per hunc lapidem reducuntur, sed in pondere & extensione sub malleo, omnia præexcellit propter sui ultimam perfectionem: quia vltima subtilatio partium metallorum, & suorum principiorum, & vniformitas in substantia est tam magni ponderis, & aliarum conditionum, contrariũ autem contrarij: Reductio autem talis fit, per ipsorum commixtionem, secundũ deter-
 minata,

minata pondera. Et quamvis lapis hic convertat, quodammodo etiam convertitur & patitur. In omni enim mixtione fit actio & passio mixtorum ad invicem, & mutatio in quoddam tertium quamvis ad eorum prædominetur secundum diversam ipsorum proportionem, vt patet ex primo Perigeneseos. * Fermentum autem secundo modo dictum, est illud quod est lapidem perficiens, & ipsum complens; sine qvo lapis philosophorum constare non potest, & hoc propter enim fermentum, in quo tota artis est difficultas.

Notatio. * Fermentum autem secundo modo, &c. *Notandum est quod fermentum dicitur quasi fervêtum a fervore, quia fervere, ebullire & excrescere facit pastam, & habet substantiam vnam per totum similem: & habet virtutem victricem, & dominantem, occultam & corrumpentem pastam, & substantiam & virtutem totius pastæ, cui admiscetur in sui similitudinem conversam. Vnde corrumpendo pastam, cõvertit eam in similitudinem suam, rectificando & reducendo eam ad statum digniorem & meliorem. Cum igitur corpus, quod est occultum, in argento vivo philosophorum per Alchemiam, generatio habeat substantiam vnam per totum similem, & convertit in sui similitudinem totum illud argentum vivum dictum, cui ei miscetur per voluntatem artificis, & faciat ipsum fervere, ebullire & excrescere secundum similitudinem quandam, propter virtutem suam occultam, victricem, dominantem, & convertentem, corrumpit, id est mortificat ipsum, rectificando & reducendo ad statum digniorem & meliorem. Ideo digne nominatum est illud corpus, fermentum. Argentum enim vivum, de se nihil valet. Cum autem cum illo suo corpore occulto mortificatur, retinetur cum eo semper, & vita vivit incorruptum in æternum. & cum suum corpus sit de natura solis, oportet quod totum id convertat ad naturam solis, & totum fiat fermentum, convertens omnia in solem. Vnde Hermes in septimo: Scias quod fermentum pastæ, non fit nisi ex sua natura, ita similiter & fermentum auri, &c. Nos autem formam frumenti puram, aspersione aquæ, manibus massando conglutinamus in massam, & fuit facta massa azyma. Post servavimus hanc massam in vase vitri, & fuit fermentum in seipso, soluto a calore aeris cum calore intrinseco, & factum fuit fermentum per sui corruptionem, cum acetoso sapore, sine extrinseca rei additione aliqua, in quinq; diebus. Et causa est, quia fermen-*

tum

rum, compositum est diversis virtutibus occultis in vna substantia.

Hoc autem fermentum est occultum sensui, sed intellectui & rationi manifestum, & est corpus retinens animam: & tunc anima suas vires demonstrat, cum suo corpore est vnita, quas sine vnitione monstrare non potest. Cum igitur animam candidam ortam, artifex visu perpenderit, suo corpori eodem momento coniungat: non enim potest anima sine suo corpore detineri: talis autem vnio fit mediante spiritu, quia anima non potest vitam habere in corpore suo, nec perseverantiã nisi per spiritum: & talis vnio & coniunctio est finis operis. Neq; est intelligendũ quod hoc scilicet corpus, cui vnitur, sit aliquid novi & extranei, quod addatur, nisi quia quod erat occultum, fit manifestum, & e cõuerso: sicut patet in cæra liquefacta, quando coagulatur, ita quód virtus corporis tã fortis est, quod anima de cætero in æternum separari non potest. Vnde dicitur in Turba philosophorum, & in Lilio Milvescindo, quod corpus habet maiorem vim fratribus suis, id est anima & spiritu. Et dicit Plato in Stellicis: Non retinetur res, nisi à fortiore illa. Vnde sicut pasta absq; fermento suo intrinseco, occulto, & non cum alieno, fermentari non potest: ita sine hoc corpore occulto, spirituali, lapis non potest fermentari, nec perfici, nec compleri, quamvis in rei veritati, ipse lapis secundum se totum, & secundum corpus, & secundũ animam, & secundum spiritum semper sit idem secundum rem: sed secundũ diversas relationes, & intentiones philosophorũ, dicunt ipsum esse nunc hoc, nunc illud. Et hoc voluit Plato, quando dixit, quod materia fluit in infinitum, nisi forma sistat fluxum. Oportet enim quod corpus retineat animã, ne ipsa fluat. Et sicut intellexit Rosinus, & antiqui primi, quãdo dixerunt: Omne corpus, quod animam invenit, facile ipsam occupat. Et de hoc prophetavit quasi Plato diẽ iudicii, qui dixit in quarto Stellicarum, & Hamech in commento: scil. Oportet quod cõiungatur anima cum suo primo corpore, de quo fuit, & non cum alio, quod nisi feceris, deficies à proposito, sicut plures operantium, eo quod ignorant hoc secretum. Et ideo Rasis in Lumine luminũ, appellat hoc corpus spirituale occultum, quod est fermentũ & forma, cum dicit: Non ingrediendi verò causa est, quia ipsum corpus est forma, spiritus verò materia, &c. Et vere subtiliter loquitur: quia sicut materia non habet esse absque forma; sed totum esse suum & dependentia est à forma: Ita anima, median-

dian-

diante spiritu, non potest esse in ipso lapide, nisi per corpus, quia eorum esse & perfectio dependet à corpore: ergo corpus est vinculum & forma eorum, quamuis sunt idem. Similiter iterum patet, quod corpus sit forma: quia illud quod disponit rem vltima dispositione, & ipsam complet: est forma specifica eius, sed corpus est huiusmodi, vt diximus: ergo, &c. Similiter cum omne compositum sit ex materia & forma, & ipse spiritus, id est virtus, sit materia: ergo corpus formæ Similiter cum sit informans, tam lapidem quam aurum, & sit de natura corporis. Mercurius autem sit qui figitur & informatur, & sit de natura spiritus, ergo corpus est forma. Et iterum. Quia quod est principiũ totalis cognitionis alicuius rei est forma specifica ejus: sed ipsum corpus sic est, ut diximus: ergo, &c. Ideo notanter dixit Plato in 1. Stellicarũ: Cognitio corporũ ac qualitatum, principium eorum est ex eo, quod facit opus facile: Corporea namq; dura substantiva, aspera sunt & fortia, subtilia vero infirma & levia sunt, &c.

Hoc igitur corpus est, quod est forma, & fermentum, & perfectio, & tinctura quam philosophi quæsiverũt, & est sol & aurum philosophorum, quod est album in actu, & rubeum in potentia: & album est imperfectum, & perficitur rubedine, & non alio, vt dicitur in Turba philosophorum. Et hoc est quod dixit Rosinus, scilicet, Sol albus est apparitione, rubeus verò experimento. Et Anaxagoras dixit. Solem esse lapidem rubeum ardentem, anima autem cui iungitur sol spiritu mediante, est alba & est de natura lunæ, & dicitur argentum vivum philosophorum.

Nota II. Hoc igitur corpus: &c.) *Notandum est, quod antiqui philosophi huius artis appellauerunt corpus omne illud, quod secundum sui potentiam naturalem habet fixionem & permanentiam ad pugnam ignis, cum continua perseverentia, & super hoc habet potentiam retinendi secum in cõmixtione illud, quod non est corpus, & est de sui natura. Incorporeum autem, sive non corpus, sive animam appellauerunt omne id, quod secundum sui potentiam naturalẽ, non habet fixionem, nec permanentiam ad pugnam ignis, sed euolatur, & evolat ab igne, & super hoc habet potentiam eleuandi in fumum corpus in eo occultum, quod est de sui natura. Et hoc est anima, de qua quidam philosophorum dixerunt; eam esse aerem: quidam ignem: quidam nubem: quidam vaporem incorporalissimum: quidã substantiam tenuissimam: quia secundum analogiam locuti sunt. Spiritum autem appellaverunt omne illud, quod subtiliatum*

liatum, vel solutum, vel liquefactum ad ignem, secundum sui potentiam naturalem, habet potentiam resolvendi corpus cum anima in vaporem, vel retinendi animam cum corpore ad pugnam ignis, vt non evaporent: quia spiritus cum aequalis fuerit, facit corpus retinere animam: & cum fuerit fortis, facit animam separari à corpore, & cum corpore quoniam sine spiritu nec anima cum corpore manet, nec a corpore separatur cum sit ipsorum vinculum: Vna tamen & eadem res in subiecto est habens omnes istas proprietates & operationes. Dum enim in liquefactione permanet ratione subtilitatis dicitur spiritus, sine quo spiritu non potest fieri generatio animae & coporis, nec coniunctio animae & corporis. Vnde in toto magisterio dominatur spiritus in actu, vsque quo generetur anima & corpus. Dum autem volare potest ab igne, dicitur anima: dum autem manere potest in igne, & perseuerare, dicitur corpus. Si igitur tempore generationis, anima steterit in igne, & praevaluerint vires per vim spiritus, tunc volat ab igne, & trahit secum corpus ad volatū, & permanet operans vacuus a proposito, & expectat quod iam venit, & iam recessit, & nunquam de caetero est venturum, & videtur ei mirabile. Si enim praevaluerint vires corporis, tunc super vires animae per aequalitatē spiritus, conversum de actu in habitū, tunc corpus retinet animam omnino, nec vnquā habet anima vim fugiendi ab igne, & operans tunc habet propositum quod habuerunt tunc antiqui: & tunc spiritus permanet cum eis semper, quandoque in actu, quandoque in habitu: quod totum recipitur ex verbis Platonis in Turba philosophorum, & in stellicis, ex verbis Senioris, & Haly, & Rasis, & aliorum omnium. Quia igitur hoc corpus perficit & retinet animam, & dat esse sibi & toti operi, & anima in hoc corpore suas vires demonstrat, & per spiritum fit hoc totum, ideo dignè, quamvis metaphoricè dixerunt, corpus formam esse. Vnum igitur & idem secundum substantias, quandoque anima, quandoque corpus diversis respectibus. Alia igitur est consideratio spiritus, animae, & corporis, quod ad philosophum Alchemistam: & alia quo ad naturalem philosophum & Metaphysicū. Imo valde diversa subtiliter speculanti. Et sciatis similiter, quod spiritus procedit aequaliter ab vtroque necessario.

Et ideo nunc patet veritas eius, quod dicit Hermes, scilic. quod sine rubeo lapide nulla fit verax tinctura. Et patet veritas eius, quod dicit Morienus, sc. Quod ad effectū non perveniūt, donec Sol & Luna in unū corpus redigantur, quod ante

Dei

Dei præceptum evenire non potest. Et patet etiã, quomodo sine Sole ars Alchemiæ non perficitur, nec cõpletur: quoniam ipsum est verum fermentum, tam Solis quam Lunæ. Et patet veritas eius, quod dicit Rasis in Lumine luminũ, sc. rubicũdus seruus, cãdidam duxit vxorem. Et similiter eius quod dicit alibi, sc. Nisi quis ruborem cum candore adijciat, & introducat etiam quod cum labore & expectatione parauit, ad ruboris fulgorem accedere non potest. Et patet similiter. quomodo duplex est aurum vnum albũ & aliud rubeum, de quibus dixit Rosinus: Tu autem, nisi aurũ in aurum ponas, nihil habes. Et de hoc auro albo, dicit Rasis lib. perfecti magisterii, quod ipsum est corpus neutrum: quia nec ægrum nec sanum: & hoc aurum album est argentũ vivum, de quo dicit Geber, cap. de argento vivo, quod nullum metallorum submergitur in ipso nisi sol, & quod est medium coniungendi tincturas. Et iterum de hoc sole & argento vivo dicit, cap. de Natura solis: Cum ipso similiter cõmiscentur spiritus, & figurantur per ipsum maximo ingenio, quod non pervenit ad artificem duræ ceruicis, &c. Quæ videntur plana, sed sunt valde deceptoria. Et quod hoc sit verè fermentum, videtur velle Hermes in 7. qui dicit: Et notandum quod fermentum cõfectionem dealbat, combustionem inhibet, tincturam continet, ne fugiant, corpora levificat, & se invicem ingredi facit, & coniungi, quod finis est operum, &c. Et Morienus: fermentum auri aurum est, sicut fermentum pastæ pasta est. Ex quibus omnibus liquido patet, quomodo Sol & Luna sunt eiusdẽ naturæ, & quod Luna præcedit Solem, & ordinatur ad ipsum: & quomodo sol est occultus in luna, & quomodo de ventre lunę sol extrahitur. Ideo dixit Senior, quod Sol est oriens in Luna crescente. Et Zeno in Turba philosophorum: Scitotè omnes huius artis investigatores, quod nisi dealbetis, non potestis rubeum facere, eo quod duę naturę nihil aliud sunt quam rubeum & album, & de albo fit rubeũ & albũ. Et Dardanus in eodem: Sciatis firmissime, quod si purum auri in compositione ponatur, exiet tinctura, potens, candida. Et Alfridus in eodem: Scitote quod totius operis initium est dealbatio, cui succedit rubor, postquam est operis perfectio.

Vnde dicit Lilium, quod spiritus & anima nunquã vniuntur vero modo, nisi in albo colore. Eædem enim sunt res, quę dealbant & rubificant, intus & extra, vt idem in eodẽ dicit. Et quia hoc totũ, sc. corpus & anima, simul vnita per spiritũ, est de sola natura auri: ergo quicquid convertet, penitus cõ-

vertet

vertet ad naturam auri: quia quãvis hæc tota massa sit in fine primi magisterij & primi gradus, alba propter naturam lunæ tunc apparentẽ, attamen quia sol est ibi occultus, & sicut dominans, cum sit fermentum, facit illam massam in potentia propinquissima rubeã in 2. magisterio & gradu. In magisterio autẽ tertio, quod est gradus tertius, & decoctio secunda & vltima, fermentũ dominatur in actu, & cõvertit totam illã massam in naturam rubedinis, actualem, talem vt est in croco, vt dicit Zeno & Rasis & Liliũ, &c. Amplius dicimus, quod hoc fermentum est illud forte & fortissimum, quod omnia vincit & ad se convertit. Et hoc est veritas, occultata à poetis in fabula Gorgonis quę dicit, quod omnes respicientes se cõvertebat in lapides. Et hæc imago lutea, quæ semper durescit in igne, & imago cerea, quæ in eodem igne liquescit, quas Vergilius describit in Bucolicis. Et hæc est fabula Prothei, qui dicitur Deus Marinus, quem Vergilius describit in 4. Georgicorum, qui si capiatur quando dormit, dat responsa de omnibus præsentibus præteritis & futuris, sc. quando capitur, transmutat se in omnes formas extraneas & mirabiles: Ita vt nunc fiat sus horridus, nunc serpens, nunc leo, nunc fluuius det terribilem sonum, & sic de aliis, vt te illudat, & eum non cognoscas. & ipsum dimittas: sed quanto magis se transformat, tanto vinculis magis retinetur. quousq; revertatur in illam formam, in qua invenisti eum dormientem. Et Aristeus hoc modo cepit & tenuit ipsum, vt ibi dicitur, &c. Minerva secundum poetas dicitur Dea sapientiæ maxime, & armorum & lanificiorum, in cuius pectore celatum est caput Gorgonis, & in ea est omnis mirabilis sapientia, quæ confundit & superat omnes alios sapientes, & imperitos in lapides & saxa convertit, quæ aliter dicitur Tritonia. Gorgones autem secundum poetas tres fuerunt in extrema Africa circa montem Athlantem: quæ omnes dicuntur vnum solum oculum habuisse: & nomina eorum sunt Stenio, Euryale, Medusa. Et hæc est fabula Æneæ, quam describit Vergilius in sexto Æneidos, qui ivit cum Sibilla Cumea ad accipiendum ramũ aureum infernalem, quem nemo accedens accipere potest viribus aliquibus, sed solum si fata cum vocent, quem pro numero quilibet accipiens, Proserpinæ vxori Plutonis præsentare debet. quo ramo ablato, semper immediate virescit alter, & sic potest omnia in fernalia videre secreta, vt ibi dicitur: Et hæc est fabula Ovidij in Metamorphosi de Phaetonte, qui super radium solis, per foramen domus ingredientẽ, orationib.

coagu-

coagulatum, ambulavit, & gressus est usq; ad cœlum ad Solum patrem suum, qui incipit regere currum Solis cum equis suis, qui nimium appropinquans terræ, combussit eam, &c. Et hoc est fabula eiusdem de ædificio perplexo, quod dicitur Labyrinthus, in insula Creti, cuius vnus est introitus, & idē exitus secundum veritatem: multiplex autem secundum falsitatem, in quo Minotaurus morabatur, qui devorabat gentes, in cuius ore massæ plurimæ, de sepo, & de cera vicissim per Theseum proiectæ sunt, quæ inviscantes dentes eius, & vires dentium obtundentes, per ipsum interfectus est armis. Et hoc est fabula eiusdem illius senis, volentes reiuvenescere, quem Medea docuit, membra sua omnia anatomia dividi, & decoqui in aqua, vsq; ad perfectam decoctionem integrè, & non ultra, & tunc membra omnia in suis locis glutinarentur, & esset factus iuuenis: sed cum custos dormiret, incomplemento decoctionis integræ, resoluta sunt omnia membra in fumum & non revivíscit, &c. Et hoc est aurum in Ovidio occultatum. Et serpens quem interfecit Iason, cuius dentes seminavit, & germinabant homines armatos. Et hoc est fabula de mora, quæ cum primitus essent alba, facta sunt nigra & rubea, propter effusionem sanguinis Pyrami, qui amore Tisbæ, quam credidit à feris interfectam, framea se interfecit, iuxta arborem moriferam. Et breviter, hoc est omnis transformatio extranea, & impossibilis, quam fabulatorie ipsi narrant. Rursus nimirum dicimus, quod isti sapientes Poetæ, scilicet Virgilius & Ovidius, assumpserũt pro materia principali & manifesta suorum librorum, historias quasdam veraces, quibus intermiscuerunt historias fictas, & fabulas mirãdas, & extraneas auditui, quod quidẽ concessum est eis, quamvis non vera dicant. De quibus philosophus primo Metaphysicæ dicit, quod fabulæ compositę sunt ex miris, & in ijs historiis & fabulis, hanc artem interseruerunt mysticè cum ornatu loquendi, pro principali materia & occulta, vt solis intelligentibus, eorum occultum propositum patefiat: quia vt prius dictum est, hæc scientia, cum omnibus quæ dici & fieri possunt, est Mystica. Quidam vero posteriores ipsorum, materiam principalem manifestam, solam verbis pictis, ornatis & fictis habentes, aut eam tropice ad moralitatem corporis & animæ humanæ contrahentes, principalem autẽ materiam occultam & veram ignorantes, omnino exposuerunt illorum dicta, & easdem fabulas, & alias similes narrauerunt, & de radice occulta nil gustauerunt. Et sic vicissim cõ-

tinuò

tinuò faciunt consequentes, poetarum nomina sibi falsò mẽdicaverunt. Poemata quippe, quamvis ficta sint, tamen semper veritatem occultam quandam propriam existentem in mente poetæ, fundamentum habent ita, ut ex poematibus veritas occulta, à sapientibus solis possit discerni. Aliter enim non poemata nec figmenta, sed fatuitates potius iudicarentur, & omne quidem poema, & omnis figura extenditur ad plurima significata. Quapropter quibusdam libuit, hoc secretum in historiis & fabulis occultare & operire, quibusdam autem in divinis narrationibus, quibusdam in aliis scientiis & artibus, quibusdam in terminis propriis & sibi similibus, cum sit possibile omnibus, quod quidem secretum, quocunque modo traditum sit, est difficile valde. Vnde dixit Morienus: Quod philosophi omnes passim in libris suis eam tetigerunt. Opinati sunt quidam quærentes artem, & quam plurimi iterum opinabuntur, quòd fermentum sit aliud, & aliter dictum. Dicunt enim, quòd per magisterium Alchemiæ ex argento vivo, aut alia re, fit lapis philosophorum completus: quia lapis est fermentum, non in compositione ad metalla imperfecta, nec secundum illam intentionem, quam diximus, sed ad comparationem eius, quod est sui generis: & est illud, ex quo generatum est, quicquid sit illud. Vnde sicut fermentum massæ convertit ad se continuò infinitum illud quod est sui generis, & ob hoc dicitur fermentũ: & per hunc modum, quòd nunquam deficit iste lapis, dicunt, ita quòd minima pars eius extendit semper in infinitum. Et hoc confirmant autoribus. Dicit enim Plato in 4. Stellicarum: Superfluum est apud operantes hanc scientiam: quia qui præparavit semel hoc opus, ditatus est ab iteratione operis. Hoc autem non videtur illi, qui non est peritus in iis scientiis superiorum, &c. Idem ibidem: Oportet quòd spiritus coniungantur cum corpore, de quo fuit principium operationis, & dives fit operans, per hunc effectum spiritus, sine hoc quod iterat opus, velut qui attrahit ignem a lapide, dives est ab igne superfluò, quamdiu ignem habet, nec definit augmentari & multiplicari sine termino, ita quod afficitur tædio operans, & oportebit ipsum derelinquere partem. Et Rasis in primo 70. Præceptorum: Qui semel perficit opus, ditatus est. Et idem in libro Perfecti magisterii, neque indigebit huius rei iteratione, ex quo ipsam semel rectè peregeris. Ego autem rationabiliter non possum imaginari illud, sed solum illud, quod prius narratum est. Et ratio est, quia non ex ali-

qua alia re fit hoc fermentum, quàm ex substantia illa, de qua est aurum, ut infrà probabitur. Et quia aurum est ex solo argento vivo: ergo totum argentum vivum, quod converteret, fieret tale fermentum, & non aurum. Similiter cum imperfecta metalla sint ex eadem substantia, ex qua est aurum, quamvis impura tunc eorum conversio esset semper in fermentum, & nunquam in aurum vel argentum. De tali autem conversione non curat Alchemia: Vltimus enim finis intentus est generare aurum: hoc enim in consideratione est primum, in opere verò ultimum. Vnde Geber, ubi loquitur de numero decimo Medicinarum, ponit, quòd per hunc lapidem convertitur argentum vivum in aurum, & omne metallum: similiter omnis philosophus. Igitur lapis iste non dicitur fermentum secundum modum quem dicunt. Ad illud autem quod dicit Plato, & Hamec, & Rasis, dicimus, quòd ipsorum dicta non intelliguntur iuxta sonum literæ. Nam qui errat in opere experiendo, eget reiteratione secundo & tertio, & totiens, quousque quod appetit comprehendat. Vt ibi dicit Rasis: Cum autem semel perfecerit, non eget reiteratione illa, sed perfectione: quia aliter reiterat perfectus & imperfectus in opere. Voluit ergo, quòd postquam opus semel rectè peregeris, & cognitione conditionum omnium & circumstantiarum, quod tu es dives ratione cognitionis: quia potes reiterare quotiens vis sine fallacia, & ideo non eges reiteratione huius rei ratione cognitionis, cum ipsa sit infinita, neq; ratione probationis, sed sit ratione operis. Vnde dicit Thabit ad Hamec, tanquam discipulus ad Doctorem, in commento procemii Stellicarum: Scientia namque tua philosophe, est infinita, & opus terminatum termino, & tempore terminato. Et Rasis in Lumine luminum, & Exposito: Non nisi semel eges lapide, id est, ut cognoscas eius pondera. Et Rasis in eodem: Si pulveris præparatio semel cognita sit, secunda non eget iteratione: id est si pondus semel cognitum sit, denuò iterari recusat. Vnde Morienus: Hoc quod nos de eius principali substantia atq; materia iam sæpe probavimus, explicabo. Ecce quia cognitio & scientia huius rei infinita videtur, sed operatio pluries reiterata & finita. Ad quid vellent etiam philosophi pluribus vicibus operari, si hoc esset fermentum? esset enim perditio tẽporis. Vnde sciendum, quòd cum operans in decoctione sua & putrefactione, pervenerit ad finem primi gradus, in quo apparet color primus & simplex, post antecessionẽ omnium alio-

rum colorum, qui color est albus, tempore maturationis apparens, tunc statim incipit secundus gradus operis, & hic secundus gradus est fermentum, & fermentatio massæ: tunc enim elementa omnia debent æqualiter ponderari & commisceri, & non palpari, cum sint facta in illo colore simplicia, & mundissima: & cum commixta sunt, facta sunt perpetua super ignem, & operans factus est dives: tunc per hunc affectũ, neque eget reiteratione illius effectus, in illo magisterio, sed cognitione semper, ut alias reiteret quãdo vult novum opus. Quod si tunc coniungat elemẽta, evanescunt ab igne propter vim spiritus, & rei volatilis dominãtis, & fit pauper, cum perdat divitias acquisitas. Vnde hanc difficultatem inquirendi, & inveniendi fermentum infinitũ insinuans Geber libro Spoliationum, Capite de auro & perditione operis in hora una, & inventionis, dicit sic: Et sciatis, quòd nisi posueritis levamentum, amittitis totam perfectionem: & hæc est clavis omnium philosophorum, &c.

Hermes etiam idem dicit Capite septimo sic: Negligentia verò ex mala opinione de eo, id est fermento, opera corrumpuntur. Et idem in suis Secretis dicit: Hæc est totius fortitudinis fortitudo fortis. Et Haly in suis Secretis dicit: Et vade cito quia cito evanescunt: & qui nesciverit, & nõ fecerit, non certificabitur, quando nascetur, iam paravit se morti, & pecuniam suam perditioni. Et idem ibidem: Qui hunc lapidem honoratum, cum germinaverit nõ inveniet, non surget alius loco suo. Et Plato in quarto Stellicarum: Cave ne in putrefactione pervenias ad terminum novum: si enim contraxerit opus in solutione, moram fortasse augmentabitur in corruptione, unde cave ab hoc, &c. Idem in eodem: Ditatus est operans ab eo quod retinetur, cum pervenerit ad terminum, in quo nihil potest videri subtilius: non tamen sum fideiussor, de defectu & diminutione, quoniam est in loco multorum accidentium & defectuum, ita quod potest esse, & cum saluatione, & cum errore, &c. Et Rasis libro septimo Præceptorum libro sexagesimo sexto: Hoc est in conversione rerum ad suas naturas, & conversione occultorum ad manifesta, & manifesta ad occulta. Idem in lib. Ducatus de septem convenit ut colligant lapidem in diebus suis. Et Miluescindus dicit: quomodo est, quod putrefactio fuit eius cibus & vita: deinde facta est eius mors & ruina? Et ipsa tunc respondet per exemplum fœtus in matrice. Et hoc est quod voluit etiam Pythagoras & Heraclitus, & alii antiqui, scilicet quod omnia sunt in

continuo fluxu, & tam cito velociter unitantur, ut nulla natura permanentis aliquo tempore sit fixa in rebus, sed continuò & subito permutetur. Nonne videmus in iis quę per artem coquuntur, quæ nostræ subiacent voluntati, ut panis, & confectiones de melle, & de saccaro, solidæ substantiæ, cum fuerint in complemento suæ decoctionis, perfecta sunt, & ab igne removenda sunt: & si ulterius coquantur, comburuntur & destruuntur, quamvis completa & perfecta sint: neque eget homo reiteratione illius decoctionis perfectæ in illo opere. Vnde Haly adducit nobis exemplum de sapone, quoniam habet terminum decoctionis perfectæ, quem si artifex transgreditur, corrumpit ipsum, quamvis non sit totalis similitudo. Ex quibus liquido patet, quòd oportet artificem continuo esse vigilem cum fuerit in opere, ut cum pervenerit ad gradum primum illius perfectæ decoctionis, in quo subtilius non potest videri, ibi permaneat: quia voluntas perficit secundum gradum, & corrumpit primò, & reiteratione eius non eget, si recte peregerit & dilatus est, imò si reiterare vellet, non posset. Quòd si ulterius transcendat, evanescit opus: quia summa volatilis, quæ est de natura spiritus, superat summam fixi, quæ est fermentum, propter vim caloris ignis: & sic evanescunt omnia elementa. Quicunque ergo tunc per compositionem sciverit concordare & pacificare elementa, cum sint contraria, perficiet opus, & faciet mira, & non aliter. Ideo dixit Rosinus: Miror philosophi, qualiter ignem & aquam sibi ipsis placabiles esse fecistis, quousque in regimine simul habitaverunt: & tunc philosophi eorum partem notificare deterriti sunt, &c. Idem dicit Morienus. Vide ergo, ne radicem hanc prætereas, ne aliquam eius quæras mutationem, &c. Vnde pulchrè dixit Plato in Stellicis, scilicet. Circuitui tres cœlos, cœlum animæ, cœlum animæ, & cœlum intelligentiæ: cumque voluissem ingredi ad altius, prohibuit me propositio naturalis, & inspiravit mihi intelligentiam, quod non est iter ulterius, dixi ergo: Cognosco id quod circuivi & intelligo illud, quod non circumeo per hoc quod acquisivi per gyrum, & circuitum trium cœlorum, & si fuisset ulterius ambulare, abii: spem verò ex diminutione, hoc accidit non ex negligentia, &c. Idem in eodem: Ne quęras voluntatem complementi: quia hic ducit ad remotionem remotam, & hæc species actionis est de fortioribus passionibus animæ, &c.

Caussa quippe eius, quod dictum est, videtur mihi, quòd in fine

in fine perfectæ decoctionis & putrefactionis, natura generat ministratione artis materiam simplicem, nudam, non coniunctam formæ suæ quam antiqui vocaverunt materiam primam, propter similitudinem cum materia prima mundi, antequam informaretur, de qua dicit Plato in tertio Tymei, Quòd cum materiam primam imaginamur, patimur velut somniantes: & eget hæc materia coniunctione cum forma sua, quæ est fermentum, quod quidem fermentum occultum est in gremio eius, quæ coniunctio debet fieri statim in ortu materiæ, ut materia permaneat, & perseveret: natura enim sola hanc coniunctionem facere non potest: quia actio naturæ est continua cum igne, & actio ignis est infinita, ut dicitur secundo de Anima: & est irrationabilis. Similiter ut dicitur secundo περὶ ἑρμηνείας & sic natura, continuè agendo destruit quicquid perfecerit: sed artis sapientia tunc ipsa cōiungit, post completam actionem naturæ, faciendo naturam ab actione desistere. Ideo artifex tunc ab operatione & vigilia est totaliter absolutus, & potest quiescere. Vnde dixit Socrates in Turba philosophorum de Coniunctione: Ci autem (Ci, id est, plumbo, quod est fermentum corporis) noto, nil aliud est, quam mulierum opus, & ludus puerorum, &c. Non enim artifex plus laboris eget occupatione illius sed debet ab eo quiescere, aut quicunque vult agere, ab hoc magisterio. Propter hæc, coniunctio est res facilima. Ideo Rasis in 66. 70. Præceptorum dicit: Coniunctio verò mercurii cum vitro difficilis est ad inveniendum, non tamen est res facilior in mundo. Et Rasis in Lumine luminum: Sola custodia totum complet negotium. Sic enim elementa tunc coniunguntur & perpetuantur, propter vim fermenti. Vnde dixit Morienus: Et in hora coniunctionis maxima mirabilia apparebunt. Et sicut elementorum ablutio & depuratio fit propter præsentiam ignis: sic post eorum ablutionem, coniunctio & perpetuatio, & fermentatio fit tunc propter ipsius absentiam. Vnde Rasis in libro Trium Verborum: Et hoc fit virtute Dei, temperamento ignis, & moderantia terminorum ignis. Et Morienus: Eius ignis est tota huius rei vera ac perfecta probatio. Et Plato in tertio Stellicarum: Igneitas contrariatur in hora coagulationis. Et idem in libro Sanarionum: Commodum & incommodum huius rei, pervenit à commodo & incommodo ignis. Et quamvis hoc dictum sit extraneum & mirandum, scilicet quòd natura generat materiam simplicem informem, non coniunctam suæ formæ, attamen est verum secun-

ſecundum antiquos, ſed ſimilitudinarium. Et philoſophus in ſexto de Animalibus ſimili verbo mirandi vtitur: ubi oſtẽdit, quod anima vegetativa & ſenſitiva dantur ab intrinſeco materiæ, intellectus ab extrinſeco. Unde dicit ipſe ſic ibi: Corpus ſpermatis, cum quo exit ſemen, ſpiritus eſt, qui eſt virtus principii animæ, eſt ſeparatum à corpore, id eſt materia, & eſt res divina: & tale dicitur intellectus, & iſte ſpiritus non ſeparatur à ſpermate, &c. Ecce quod ponit ſperma ſeparatum à corpore, quamvis in rei veritate non ſit ſeparatum, neque eſſe poſſit. Intelligendum eſt ergo, corpus ſpermatis ſeparatum à corpore, non quia non ſit in materia ſpermatis, ſed quia eſt ibi quoddam occultum, non eductum de materia ſpermatis, ſed ab extrinſeco datum, quod eſt intellectus, ad cuius nutum, id eſt poteſtatem, cuius ſpermatis ſic ſpiritualiter diſponitur. Eodem modo eſt hic intelligendum, ſed ſecundum analogiam, cum tota traditio artis iſtius ſit analoga & typica. Amplius ſciendum eſt, quod hoc tempus fermenti & fermentandi maſſam, eſt tempus in quo germinat lapis: quia oritur ſicut germinantia, ut dicit Haly & Plato, & omnis alter. Et quia germinatio proprie eſt vegetabilium & reditio rei poſt corruptionem ad id quod erat tempore præfinito, ideo cum hic lapis quaſi germinet redeũdo ad id quod erat, ſimilabitur quaſi vegetabilibus. Cum igitur eſſet in principio argentum vivum coagulatum, ergo quando orietur argentum vivum per decoctionem tunc germinabit: ſed cum ſit liquefactum per decoctionem, oportet ut tunc coaguletur: & hæc congelatio fit cum fermento ſine corpore ſuo, quod eſt idẽ. Et hęc proprie eſt Alchemia inſtrumentaliter. Vnde Lilium definiens Alchemiã, ſic dicit: Alchemia eſt ſubſtantia corporea, ex uno & per unum cõpoſita, &c. Hamec autẽ in commẽto 1. ſtellicarum dicit Nos utimur ingenio cum ſubtilitate præparationis, ſecundum poſſibilitatẽ ingenii quæ fieri poteſt in hoc mundo, ut erigatur res una & eadem, quæ fuit in principio, vacua tamen ab alterationibus ſuis contrariis &c. Et Raſis in lumine luminum: Quę ſeminaverit homo, hæc metet. Idẽ ibidem: Omne ſemen in terra proiectum, proprio generi correſpondet. Quòd ſi diverſa generis genera ad invicem mixta ſint, unumquodq; proprium exprimit genus, &c. Idem in lib. 70. Præceptorum, in lib. Ducatus: Scias quod fiducia philoſophorum in cap. Maiore, eſt ſecundum duas res, quib. iungitur tertia: & ſunt dividere naturas lapidum, & mundare eas ſingulariter & tornare eos lapides,

des, &c. Et hoc est quod dicit Senior, sc. Ex paucitate æquitatis ignorārium esser, si dicerem, ovis peperit homines, aut grana tritici fructificant galbanos, aut palma portat mala granata, aut volatilia parturiunt pisces Non enim generant res, nisi sibi similia, nec fructificant res, nisi fructus suos, &c. Idem ibidem: Mineralia non nutriuntur ut exeant à radice sua, sed redeunt ad id ex quo fierunt, nec convertuntur ex hoc ad aliud: & qui aliud dicit, falsum dicit. Et Rosin. Inspicite seminatores, qui seminant, quid eis exter. Et Hermes in 4. Ex homine non fit nisi sibi simile: nec ex volatilibus nisi simili: nec ex tauro vel leone nisi sibi simile. Et si aliqua creatura tum cōcumbat cum altera diversa, procedit quod non est simile, nec uni, nec alteri, nec priori. Et Dyomedes in Turba philos. Non exit ex homine nisi homo, neq; ex brutis animalib. nisi sibi similia: sic etiā nec ex volatilibus, nec piscibus, nisi sibi similia, &c, Sic igitur patet, quid sit fermentum, & eius germinatio, & compositio. Et quamvis hæc verba dicta sic plana & aperta videantur sunt tamen obscura & ponderosa valde.

* Caussa quippe ejus, &c.) *Notandum quòd operationes caloris in generatione & corruptione, in quantum calor, non sunt determinatæ nec ordinatæ ad aliquem unum finem determinatum & manifestum, nisi in quantum calor regitur ab anima vel intelligentia: quoniam calor est instrumentum animæ, & omne agens suum instrumentum mensurat ut introducat formam: per calorem autem intelligo eum, qui est in actu, ut in animalibus habentibus ipsum in actu, aut potentia & virtute. ut in vegetabilibus & mineralibus: & animalibus habentibus ipsum modo simili: & iste calor est elementalis & cœlestis, confusus in mixtis. Vnde philosophus secundo Physicorum dixit: Homo generat hominem & sol: quia sine isto duplici calore, non fit generatio. Mensuratur autem iste calor quantitate, qualitate & tempore ab anima, vel ab intelligentia, vel ab utroque in omnibus naturalibus, ad aliquem unum finem determinatum, in quo est acquisitio formæ. Cum igitur ars Alchemiæ sit sequela naturæ, & operetur cum calore actu, scilicet ignis, oportet necessario, quòd anima artificis modificet & mensuret illum calorem quantitate, qualitate & tempore, usque ad finem quendam determinatum ad formam adipiscendam: quia semper determinatum tempus est inter agens & patiens, in quo introducitur forma: quod si artificis anima sic non mensurat, sed continuet calorem*

ignis ultrà terminum, tunc ignis necessariò destruet formam, quam fecit propter immensurationem. Hoc autem satis patet sic: quia ignis actio est infinita, & omne quod efficit, de se destruit: sed anima artificis mensurans: ipsum, imponit sibi finem quando vult, & conservat, quod generavit ignis: & de cætero in igne poterit conservari in infinitum, absque aliqua mensuratione ignis facta ab artifice, quod est mirabile: quia igne gaudet, sicut res qualibet inanimata, in loco proprio suæ generationis. Vnde philosophus nono Metaphysicæ dicit: Quòd potentia irrationabilis, est determinata ad unum tantum, & exit in actu existente, præsente passivo disposi o ut ignis ad combustibile: potentia autem rationalis se habet ad contraria, & exit in actu in alterum per appetitum sensitivum, vel rationalem, præsente passivo disposito, & facit in eo quod vult, sive quod desiderat. Et propter hoc dixit Pythagoras, Hominem esse mensuram omnium rerum, ut recitat philosophus vndecimo Metaphysicæ: Quapropter veraciter dicimus, quod natura est. quæ regit opus huius artis per decoctionem in igne suo & vase proprio, prout regitur à cœlestibus usque ad finem operis, & ultra. Voluntas autem est libera, & debet regere & modificare naturam in fine operis, ut non transcendat ultra: quia voluntas regendo naturam debet trahere ad se naturam, sed si voluntas trahetur a natura, & inclinetur ad eam natura, transcendet finē operis, & ipsum destruet, quod omnino ab omnibus prohibitum esse videtur. Ad huc opera naturæ planius scrutando dicemus, quod sicut natura agit propter finem, sic & ars: finis autem naturæ est introductio formæ in propria & convenienti materia cum fuerit in ultima dispositione, per actionem agentis instrumentalis, directi ab ipsa natura, quod est calor appropriatus, & tunc operi finem imponit. Cum igitur per ingenium & sapientiam artificis, fuerit ortum & generatum argentum vivum philosophorum, quod est materia disposita ultima dispositione ad formam, per actionem agentis instrumentalis, scilicet ignis, directi ab anima artificis: ergo oportet quòd deformetur tunc, & operi finem imponat, cum finis intentionis artis & naturæ fuerit, generare tale argentum vivum, habile ad talem informationem, scilicet auri vel elixir, sive lapidis philosophorum: anima autem artificis æquipollet naturæ in hoc: frustra ergo in desperatione laborat, qui ultra laborat, cum laboret contra naturam, & contra naturæ intentionem & artis. Et hoc est quod posuit Parmenides & Me-

lissus qui posuerunt principia naturæ esse solum unum & immobile, ut dictum est,

CAPUT XII.

In quo ostendit quid sint elementa lapidis philosophorum, & quomodo in ipso conveniant, & in auro, & in omnibus mixtis, & similiter in cœlestibus, secundum antiquos philosophos huius artis.

ET quia diximus, quòd omnia Elementa in lapide philosophorum sunt depuranda primò, & post ponderanda, & ultimo commiscenda, ut compositum perpetuetur, ideo de ipsis narremus. Sunt quamplurimi, hanc artem moderno tempore inquirentes, & fuerunt antiquitus, & semper erũt, & operantes in superficie iuxta sonum primum verborum, qui ex partibus animalium, sicut cerebro, sanguine, ovo, & spermate, aut superfluitatibus, ut capillis, stercore & urina, & sibi similibus: aut etiam ex vegetabilibus sicut frumento & similibus, aliis præmissis puttefactionibus in fimo, per distillationes, destillant primò aquam limpidam per se, secundo oleum album per se, quod est aër, & fex quæ est remanens in fundo ex terra, in qua est ignis: id est tinctura. Vel post oleum album sequitur oleum citrinum aut rubrũ, quod est ignis. Post calcinant terram totiens, quousque figatur, & imbibunt eam cum aquis & oleis albis pluries destillatis ad album, & cum oleo rubeo in fine ad rubeum, dividendo pondera eorum, & coniungendo sicut litera sonat. Et dicunt, quod per talem divisionem talium elementorum, & depurationem & conjunctionem, fit fermentum verum, & Elixir magnum, & lapis philosophorum.

* Sed isti ab elementorum consideratione, & ipsorum materia prima secundum Alchemistas & operatione ipsorum, sunt valde remoti. Quia oportet, quòd omnis forma extrahatur de potentia suæ materiæ propinquæ. Cum igitur nullum illorum sit, nec esse possit materia auri: ergo nec ex eis generabitur forma auri: ergo nec lapis philosophorum: ergo neque elementa generabuntur ex eis. Omnis enim forma debet esse univoca, & eiusdem generis cum sua materia, ex qua

fit, & potentialiter in materia sua. Nos igitur antiquorum sententias occultas ex verbis barbaris elicere volentes, de elementis dicimus, quod in omni mixto quatuor ad mixtionem conveniunt elementa: quorum duo sunt inclusa, ut ignis & aër: & duo includentia, ut terra & aqua. Et ideo in omni mixto videtur superabundans terra & aqua: Ignis autem & aer sunt principia magis formalia & moventia: alia vero magis materialia, & non quietem facientia. Et virtus ignis & aeris propriè apparere non possunt, nisi in terra & aqua, sicut nec virtus formæ, nisi in materia: quia sicut forma est inclusa in materia, sic ignis & aer in terra & aqua. Unde philosophus decimoseptimo de Animalibus dicit: Et forma ignis non apparet per se omnino, quoniam ignis habet formam propriam, & forma eius non apparet nisi in alio corpore, &c.

Nota 13 Sed isti ab elementorum, &c.) *Notandum est, quòd investigatio, per quam devenire possumus in cognitionem veritatis cuiuslibet rei, sumitur necessario ab essentia & natura rei, & ab accidentibus propriis ipsius, non ab extraneis: & per consequens, operatio in generatione ipsius, si subiacere poßit actibus nostris, ut investigatio in cognitione hominis, sumitur ab essentia & natura hominis, non autem à natura ligni & essentia, neque lapidis. Si igitur ab extraneis quis voluerit investigare, ut cognoscat naturam rei & essentiam, stabit in extraneis. Ergo si operabitur in generatione illius rei, extranea generabuntur: Quia qualis fuit investigatio, talis & cognitio: ergo & per consequens talis operatio & generatio. Cum igitur Alchemia investigando inquirat, transmutare omnia metalla in aurum, ergo oportet eius investigando præcognitam habere cognitionem auri, & aliorum metallorum & hæc cognitio necessario erat ab essentia & natura ipsorum, & accidentibus: ergo & operatio & transmutatio sumetur similiter ab eisdem. Non igitur investigatio sumpta ab extraneis est necessaria, nec utilis, cum non ducat nos in cognitionem res per accidentia, sed potius in maiorem ignorantiam. Ergo nec operatio sumetur ab ipsis, cum non poßit fieri recta operatio absque recta cognitione & investigatione præcedente. Operantur similiter absque investigatione & cognitione fortuitò, sicut vident & audiunt alios operari, sed non sperent aliquo modo à fortuna iuvari in operibus suis. Et sciatis, quòd cognitio essentiæ, & natura rei, sumitur à cognitione principiorum suorum: principia autem sumuntur*

sumuntur, aut à per se notis, aut à superioribus scientiis: principia autem rei, sunt causæ suæ propinquæ. Mirabile ergò videtur & fatuum cum insania, quomodo, & quare conātur operari cum prædictis extraneis, cum per illa non sit cognitio, neq; investigatio aliqua suarum causarum & principiorum, sc. auri. Et hanc eandem sententiam investigandi, in habenda cognitione veritatis cuiuslibet rei, ostēdit & affirmat philosophus, in primo de Anima, qui dicit, Quod qualibet res debet investigari per sua propria. Item dicimus, circumscriptis libris omnibus, & doctoribus huius artis, & per nos ipsos volumus investigare hanc artem, & ipsam veram ratione bonæ investigationis probare.

Ponamus, nunquam operationem impendemus in vegetabilibus, aut animalibus, aut eorum partibus & superfluitatibus, aut etiam partibus mineralibus, extra neis ab intentione naturæ, absit. Cum.n. nullum prædictorum cadat, neq; cadere possit in intellectum ratione veræ investigationis, cum non sint de intentione naturæ omnino: ergò & in operatione minime reponentur: ergo sola illa, quæ investigando cadūt in intellectum per iudicium sensibus datum, & habitum à natura, necessariò in opere reponentur, nec de cætero egemus nisi investigatione modi operandi in eis, quæ investigatio fit respiciendo ad modum operationis naturæ, & non aliter. Oportebit igitur sequi naturam penitus in materia & principijs, & elementis similibus: In modo autem operandi, quantumcunque possumus. Et hanc sententiam principiorum, & elementorum cognoscendam, ostendens Geber, dicit Capitulo de principijs corporum: Cognoscere verò non est possibile transmutationes corporum, vel ipsius argenti vivi, nisi super mentem artificis primo deveniat vera cognitio illorum naturæ secundum suas radices.

Prius igitur corporum principia notificavimus, &c.) *Hoc autem totum recipit ingenium & similitudinem per philosophum tertio Metaphysicæ, dicentem, Quòd eadem sunt principia essendi & cognoscendi. Et in secundo eiusdem dicit, Quòd sicut res se habent ad esse sic ad intelligi & cognosci. Quapropter bene vidimus, quod in omnibus rebus reperiuntur tres modi, scil. modi essendi, modi cognoscendi sive intelligendi, & modi significandi. Qui tamen tres modi sunt unum & idem essentialiter, Sic igitur modus investigandi & cognoscendi elementa in auro & lapide philosophorum, patet verè, & non sicut illi existimant.* **Nota 14**

Et

Et in decimo sexto etiam dicit: Ignis autem non generat animalia, neque apparet sustentatus, nisi in rebus humidis aereis, per se autem non habet substantiam, &c. Et Rasis in septimo libro Reprehensionis: Omne compositum componitur ex quatuor naturis, duabus manifestis, & duabus occultis. Cum igitur inclusa fuerint fortia, includentia verò debilia, tunc mixtum facile corrumpitur: quia principia formalia exhalant, per quæ datur forma, color, sapor, odor, & similia, & materialia remanent, non tamen penitus deseruntur illa hæc. Si autem econversò, non facilè corrumpitur mixtum: quia propter fortitudinem includentium, inclusa non facilè resoluuntur: Si autem ambo debilia, tunc totum mixtum facilè corrumpitur: quia una pars elementi non potest alia retinere: ut patet in Camphora. Cumque in fortitudine elementa æquantur omnia, secundum omnem modum possibilem naturæ, tunc invicem pariter continentur, & pars minima cuiusque temperatur, ligatur & retinetur à suo compari, & contraria æqualiter: ita, ut humidum & siccum sint æqualia in virtutibus, & calidum & frigidum fiunt omnino unum absque diversitate, & tunc perpetuatur mixtum, cum ibi non sit repugnantia elementorum componentium, nec contrarietas, sed identitas, & similitudo totalis. De elemẽtis igitur, secundum Alchemistas loquendo, dicimus, quòd elementa in hac arte sunt humidum & siccum, id est aqua & terra, & in aqua est aër, & in terra ignis. Veruntamen primum elementum & radicale, de quo elementa omnia alia originem contraxerunt, est humiditas sive aqua, id est liquefactio: aut secundum alios est terra; sed quicquid sit, ad idem vertitur. Et de hoc Empedocles, & quidam antiqui dixerunt, quod solum unum elementum est commune alterationi & permutationi, & quod omnia generata sunt ex spissitudine unius elementi: quia quando inspissatur aqua, tunc cũ qualitates terræ vincunt qualitates aquæ, ex aqua fiet terra: ergo tunc quatuor elementa conveniunt & faciunt mixtum, secundum eos, quos philosophus redarguit in libro de Sensu & sensato, dicentes, quod omnia facta sunt ex aqua. Vnde dixit Morienus & Hermes, quòd ex grossitie aquæ, terra cõcreatur: & alii antiqui, quod terra natat super aquas, & est super aquas fundata. Et quia aqua & terra adæquantur in pondere & virtutibus, & aër adæquatur aquæ, & ignis terræ, & sic mixtum fit perpetuans: ergo necessario quatuor elementa, conveniunt æqualiter in compositione lapidis philoso-

losophorum & auri. Signum huius est, quia cera, dum liquefacta est ipsa tota, dicitur aqua secundum eos, ratione humiditatis fluxibilis: dum autem coagulata est ipsa tota, dicitur terra, ratione siccitatis: quia quolibet modo æqualiter ponderat. Vnde Alexander in fine suæ Epistolæ dicit: Scias quòd philosophi omne calidum ignem vocaverunt, & omne fluxibile aquam, & omne coagulatum terram vel lapidem, &c. Et neque aqua nec aliquod elementum simplex, confert nobis aliquid utile in arte, nisi omnia divisa & depurata invicem coniungantur, & æquantur perpetuò. Ergo necessario cum generata erit aqua munda & candida, oportet quod ei terram coniungamus eadem hac hora, & cõiunctis istis duobus omnia quatuor coniuncta erunt, & tunc perfectum est opus: & si non coniungantur, tunc aqua resoluitur in fumum cum terra, & per consequens alia elementa, propter vim & perseverantiam ignis, & sic opus annihilatur: propter quod oportet artificem cognoscere elementa simplicia penitus, antequam ipsorum compositionem incipiat, ut sciat ea rectè componere ad constitutionẽ compositi. Vnde dicitur in Lumine luminum: Oportet antequam inhumentur elementa, ut simul cognoscatur pondus cuiuslibet, & eius similitudo, & de coniunctione non est separandum aliter. Idem ibidem: Si vis elementa miscere, necesse est ut elementorum cognoscas naturas, & componas contrarium cum cõtrario. Similiter in cæteris artibus & scientiis, oportet primò habere veram cognitionem simplicium, quæ dicuntur elementa, antequã deveniatur in certam & determinatam compositionem ipsorũ: quia simplicia per se non considerantur, nisi in quantum ex eis fuit suum compositũ. Vnde Alexand. in secretis suis dixit, quòd elementa simplicia nihil prosunt, cum autem complexa sunt, mirabilium & altissimarum sunt operationum: Et Aristeus in Turba philosophorum: Scitote, quod in iis elementis, quæ vobis narravi, est arcanum absconditum, quorũ duo tactum habent & aspectum apud visum largentia, & quorum virtus ac opus sumitur, quæ sunt terra & aqua: alia autẽ duo elementa nec videntur, nec tanguntur, nec quicquam largiũtur, nec locus eorum videtur aliquis, nisi in priorib. elemẽtis, id est terra & aqua. Cum autem quatuor elementa non coniunguntur, nihil hominib. artificii de eo quod cõcipiunt perficitur: mixta autem, & à suis naturis exeuntia alia fiunt, &c. Et Morienus: Hæc dispositio est naturarum mutatio & earũ naturarum calidi cum frigido, humidi cum sicco, subtili dispositio-

positione admirabilis connexio. Et Aristoteles in suo libro de Secretis secretorum: Quando habueris aquam ex aere, & aerem ex igne, & ignem ex terra, tunc habebis plenè artem. Et Horculfus in Turba philosophorum: Converte elementa, & quod quæris invenies. Convertere autem elementa, est facere humidum siccum, & fugiens fixum, &c. Et sciatis, quod omnia elementa tunc convertuntur in terram actualiter, & elementa alia sunt & remanent cum ea in potentia & virtute, propter quod dixit Hermes: Terra est elementum: de terra omnia facta sunt, & ad terram convertuntur. Et Moyses: Terra est mater elementorũ: omnia de terra procedunt, & ad terrã convertuntur, sicut recitat Morienus: Hæc autẽ terra est corpus & fermentum, per q̃ alia elementa perpetuantur cum ea.

Secundum hunc ergo modum, in compositione lapidis philosophorum, & in auro, conveniunt quatuor elementa: æquantur enim ibi omnia elementa, æquatione vera secundum omnem possibilitatem naturæ. Et Vnde Rasis, libro Perfecti magisterii. loquens de corpore & spiritu, prout sunt principia & elementa lapidis philosophorum ratione qualitatum contrariarum, repertarum in eis, dicit sic: Cum vero alternatim modo cõgruo desponsantur, generatur ab eis substantia temperata, quam non potest ignis violentia separare, nec terræ fœculentia vitiare, nec aquæ limositas condemnare, nec contactus aeris obumbrare, &c. Idem in eodem dicit, quod in ipso, & in auro, qualitates quatuor elementorum, cum duritie & mollitie, sic sunt æquatæ æquabiliter, quòd nulla vincitur à sua contraria. Et idem dicit libro de Aluminibus & salibus, capitulo de auro Et Geber libro Denudatorum, Capite de Auro, dicit, quod in auro sunt decem partes caliditatis, & decem humiditatis, & decem siccitatis. Et ideo aurum, & lapis philosophorũ non corrumpuntur in igne, quantumcunq; stent igne: ipsa enim generata sunt in igne & sicut locus ad generationem rei, sic & ad conservationem eius: quia omnis res ferè, tam vegetabilis quã mineralis, & similiter animalis, in loco proprio generationis melius quàm alibi conservatur. Quia igitur lapis philosophorum, & similiter aurum, præsertim Alchemicum, sunt generata in igne: ergo proprius locus conservationis, & melior, erit ignis: quia inter ea actio non fit, nec passio corruptiva, quia quandocunque agens tantum potest in agendo, quantum patiens in patiendo, & e converso, tunc perpetuatur patiens per actionem agentis. Vnde dixit philosophus, libro de Morib. animalium: Tãtum potest terra in qui-

in quiescendo, quantum Deus in movendo. Quia igitur lapis philosophorum tantum potest contra ignē in patiendo, quātum ignis in agendo: ergo est perpetuus in igne: Patitur enim passione, quæ est salus & perfectio, non autem passione, quæ abiicit à substātia. Ex quib. directè patet veritas & intellectus antiquorum philosophorum, de generatione corporum cœlestium, q̃ posuerunt ex elementis, & esse incorruptibilia: posuerunt. n. cœlum & cœlestia sic mixta, & ideo incorruptibilia facta: quoniam principia materialia non possunt à formalib. separari, nec e converso, cum in eis non fiat actio & passio propter æqualitatem in virtutib. activis & passivis: & ideo natura sagax secundum eos, posuit sphæram ignis iuxta cœlestia, ad conservationem ipsarum, cum maximè activis. Qualis igitur proportio est ipsius ignis materialis ad lapidē philosophorum & aurum, talis est proportio ignis elemēti sphæra sua ad cœlestia corpora. Si igitur hæc in hoc igne servātur in esse suo absq; corruptione aliqua, sic & illa cælestia, in illo igne, & tales res gaudent igne, ut dixit Alexander. Veruntamen cœlestia, sic à solo Deo processerunt iussu Dei: Lapis autem philosophorum, & ipsorum aurum, à Deo non solo, sed à natura etiam, non tamen à natura sola sed ut est ab artificis voluntate directa iussu Dei: quoniam natura sola non potest, nec scit in iis æquare elementa in virtutibus, ut perpetuentur in mixto, nisi prout est ab artificis voluntate directa. Et per hunc modum etiam, sc. voluntatis divinæ, cœlestia corpora incorruptibilia sunt, ut dicit Plato, qui dicit: Natura quidem nostra dissolubilis est: voluntate autem mea indissolubilis Et sic patet, quomodo ars iuvat naturam. Ideo non possumus sequi naturam in modo sui operis, sed sic in opere. Vnde Hamec in cōmento primi Stellicarum dicit: Oportet vt scias ô Thebit, quòd natura & voluntas sunt repugnantia & contraria, & actus naturę est impossibilis, propter repugnantiam duorum, iudicii scilicet voluntatis & naturæ; Generatio enim auri in hoc mundo cum voluntate, sicut generatio eius per naturam, est impossibilis: sed nos diversificamus ab hac, & præparamus ipsum præparatione voluntatis in radice, & tunc convertimus simplex in compositum, ad hoc quod quæritur in substantiis, &c. Ex quo patet, quod nostra voluntas cum sapientia ingreditur in hoc opus, sicut complens & perficiens: quoniam voluntas cum sapientia, cognoscit naturam & opera eius, & ipsam sequitur & gubernat propter eundem finem, ut superius dictum est. Sunt igitur omnia elementa

nume-

numero quatuor, ratione quatuor qualitatum, & sunt convertibilia ad invicem: quia quodlibet est in quolibet potentia & virtute propter quod reciprocè continuò generãtur & corrumpuntur. In substantia autem ab exordio mundi unum solum est elementum, quod est materia prima ex eius divisione. Propter repugnantiã quatuor qualitatum, generata sunt quatuor elementa actu, quę erant ibi in potentia. Similiter in huius lapidis ortu sunt quatuor elementa in uno in potentia, quod est materia prima, quæ inenarrabili artificio dividuntur & complectuntur. Censemus porro hunc lapidẽ esse perpetuum, & incorruptibilem super ignem non solum propter adæquationem quatuor elementorum in virib. suis: sed propter cõiunctionem quinti elementi cum illis: quia sicut maior mundus ex quatuot elementis corruptibilib. est compositus, & uno in corruptibili, quod dicitur quinta essentia: sic & ars divina virtute, elemẽta quatuor lapidis corruptibilia, nexu & nodo unius incorruptibilis, quod quinta essentia dicitur, in hoc minori mũdo indissolubili copulavit, quod quintum dicitur elementum. Ideo dicit Avicenna, Hoc est unum quinq; elementorum. Vnde Alexander dicit: Initium huius artis ex quatuor est viribus peragentibus, sc. appetitiva, retentiva, digestiva & expulsiva, sive mundificativa, & quinta sc. anima vel vita stans, ortus & lumen clarissimus: propter quod etiam dicit ibi, eam non esse calidam, nec frigidã, nec humidam, nec siccam. Est autẽ hæc quinta essentia, sulphur divinum, incorruptibile, quo compositũ incorruptibile perpetuo perseverat. Et sicut humidum & siccum sunt elementa huius artis, secundum modum quem diximus: sic similiter anima, spiritus & corpus, cum sint unum & idem cum humido & sicco, & e converso. Eodem modo fixum & volatile sunt elementa: similiter etiam candidum & rubicundum. Ad hæc etiam sulphur & argentum vivum. Similiter aurum & argẽtum vivum, quoniam eadem sententia est omnium. Et quia inter omnia elementa quatuor, sola terra est fixa, & ars Alchemiæ vult suum lapidem esse fixum, ideo oportet necessario quod in fine operis convertãtur omnia in terram, id est fixionem, secundum philosophos. Quę ergo dixerunt antiqui philosophi ante Aristotelem de elementis, & post ipsum in hac arte, & de elementatis, & ipsorum generatione, ex uno solo elemento, aut duobus, aut tribus, aut quatuor, & ipsorum corruptibilitate & perpetuitate, secundum allegoriam dixerunt.

CAP. XIII.

In quo ostendit, quid sit Tyriaca & venenum in lapide philosophorum, secundùm antiquos philosophos.

QVia antiqui philosophi assignaverunt in compositione sui lapidis venenum & Tyriacam, & ipsum comparaverunt eis, vel è converso, sicut venenum & Tyriacam humano corpori, & sunt hæc de terminis occultissimis huius artis, nec possit lapis perfici & compleri, nec etiam quodammodo elucidari sine ipsorum cognitione, sicut sine cognitione prædicti fermenti & elementorum, & sibi similium: ideo de ipsis nunc dicamus. Sunt quidam, sicut mos est, & fuit, hanc autem, secundum verborum scripturam, & sonum inquirentes, & operantes, qui credunt interficere Mercurium cum rebus venenosis: unde quidam ipsorum acceperunt venenum ex vegetabilibus, ut ex napellis aut cicuta, & sibi similibus: quidam autem ex animalibus, ut ex bufonibus & serpentibus, & aliis similibus. Quidam autem ex mineralibus, ut Arsenico & similibus. Et eodem modo in Tyricis fecerunt & similiter & commixtè: & crediderunt coagulare Mercurium cum salute, in elixir cum eis, & delusi sunt omnibus modis: quia non intellexerunt antiquos. Reprobantur enim, sicut in capitulo ex elementorum nuper diximus. Et similiter: quia non commiscentur nisi homogenea in natura. Cum igitur ea quæ sunt vegetabilium & animalium, non sunt homogenea in mixtione cum natura ductibilium: ergo eorum venenum & Tyriaca nihil perfectionis operabuntur super Mercurium, ut interficiatur, & coaguletur, & fiat elixir. Et si mineralium aliquorum natura ipsum mortificet & coagulet propter homogeneitatem mixtionis in naturam, & sint res venenosæ, ut sulphur & Arsenicum. Dicimus, quod illorum coagulatio est ad corruptionem, & non ad perfectionem, ut infrà benè probabitur: ergo de veneno alio, & Tyriaca alia erit intellectus philosophorum. Dicimus ergo, quod sicut fermentum dupliciter dicebatur, sic & venenum, cum sint idem, & similiter Tyriaca uno modo, ipse lapis perfectus & completus in operatione ad imperfecta metalla. Alio modo id quod est perficiens ipsum lapidem. Primo modo est impropriè dictum: secundo autem modo propriè. De primo modo dicimus, quod

quod ipse mundificat imperfecta metalla, & omnem ægritudinem & corruptionem ab eis aufert, & ea sanat, & convertit & perficit in aurum, dicetur dignè Tyriaca ipsorũ, quemadmodum patet de Tyriaca hominum. Et quemadmodum res venenosæ, appropriatæ, corpori leproso adhibitæ, ipsum ab humoribus corruptis, membra principalia & alia corrumpentibus, sanant omnino: Sic & hic lapis efficit in metallis leprosis, & ideo quandoq; venenum, quãdoq; Tyriaca dicitur. Metalla enim corrupta, quæ sunt quatuor, laborant speciebus lepræ quatuor, ex aliquo quatuor humorum corruptorum, & sanantur per dictum lapidem, sicut lepræ hominum per serpentes appropriatos. Ferrum enim patitur lepram ex corruptione coleræ, ad naturam melancholiæ conversæ, quæ Leonina dicitur. Æs autem ex corruptione sanguinis, ad naturam melancholiæ conversi, quæ dicitur Alopetia. Stannum autem ex corruptione flegmatis, ad naturam melancholiæ conversi, quæ dicitur Tyria. Plumbum autem ex corruptione melancholiæ solius, quæ dicitur Elephantia. Hæ autẽ lepræ omnes sunt per admixtionem diversi sulphuris, corrumpentis ipsa, quod fuit in mineris suis. Et ideo per sulphuris illius ablationem directam, cuiuscunq; modi sit, sanantur & perficiuntur per hunc lapidem, sicut lepræ hominum per serpentes appropriatos. Argentum autem patitur principium lepræ flegmaticæ: quia in seipso habet partes sulphuris adurentis, ut patet: Sed natura sagax, in ipsius generatione miscuit Tyricam talem, quod non augmentatur, sed si manet, aut in melius trãsmutatur, quod sulphur, cum per hunc lapidem ablatum fuerit, statim erit aurum. Aurum autem purissimum est, & nobilissimum, & æqualissimũ, sicut sol inter sidera, & sicut sanguis purissimus in corpore humano temperatæ complexionis, carens omni extranea qualitate, & habẽs sanitatem summam. Et ideo ars sequens naturam, vult omnia cum hoc lapide sanare, & est Tyriaca & venenum: & in solum aurũ transmutare, sicut facit natura. Venenum autem propriè dictum, & similiter Tyriaca, secundum Alchemistas, est quod fuit dictum fermentum: & hoc est, quo ad operantem: quia sistet in gradu suo vigilanter, tempore ortus & germinationis, est Tyriaca & vita sibi & operi. Quod si ulterius ignoranter transcendat, corrumpit opus: quia evanescunt omnia elementa, quæ erant miscenda: quare est sibi venenum, mors & desperatio: & moritur etiam lapis, eo modo, quo sibi inerat

vita. Vnde Hamec in 3. Stellicatum in commento, hanc insinuans sententiam obscurè dixit: Res quando pervenerit ad terminum suum, est venenum mortificum, & est res simplex unius essentiæ, & attrahit quicquid assimilatur ei, & propter hoc interficit animal: & hic gradus est vita, & interfectio operantis ex odore suo. Et ideo cavendum est omnimoda cautione ab eius odore, ne interficiat, & quando hoc signum apparuerit, pervenit ad terminum, & ditatus est operans ab eius observatione, &c. Et Rasis in Lumine luminum: Si morieris tecum moritur: & si interimitur, & tu cum eo obis mortem. Item in eodem: Amplius, aqua dum admiscetur æri, ipsum dealbat interius. Expecta ergo candorem In hoc enim negotio, si dilatio quælibet, seu agendi difficultas, aut tædiosa defatigatio opificem negligentia afficiet, ipsum expectando gaudio privat, spem suffocat, & existimationem interimit, &c. Et Hali in suis Secretis: Hoc est sulphur rubeum, luminosum in tenebris: & est hyacinthus rubeus, & toxicum igneum, & interficiens: & Leo victor, & malefactor: & ensis scindens, & Tyriaca sanans omnem infirmitatem, &c. Et Rasis in Epistola: Lupus noster in Oriente invenitur, & canis noster in occidente: hic momordit illum, & ille momordit istum, & fiunt rabidi ambo, & interficiunt se ad invicem, donec ab eis exeat toxicum & Tyriaca, &c. Et Rosinus: Hoc est venenum ineffabilis pretij, quod palam minima & vilissima venditur re, &c. Et Haly: Hic lapis est vita mortuorum, & eorum refectio: est etiam medicina, conservans corpus & purgans, &c. Et Morienus: Est autem elixir medicina ex pluribus confecta, quæ quidem medicina infirmitates metallorum sanat, quemadmodum Tyriaca infirmitates hominũ. Vnde à quibusdam venenum appellari solet: quia sicut venenum in corpore humano, ita elixir in corpore metallino, &c. Vnde sciendum est, quod in magisterio & termino operationis, cum oritur anima ipsa, quærit corpus suum ut uniatur cum eo, & recipiat vitam & operationem, & unio ista & compositio fit mediante spiritu, & cum coniuncta fuerit corpori, vivit in æternũ cũ suo corpore. Hæc aũt cõiunctio fit in ortu & resurrectione animæ: quia quãvis prius creata esset cũ suo corpore, tamẽ propter inquinationẽ corporis & corruptibilitatem, non poterat anima suas proprias & incorruptibiles ostendere operationes: imò tanq̃ mortua & inutilis jacebat,

& quasi cum corpore tumulata: & quando per magisterium ipsa purificatur, & candidatur, resurgit à suo corpore separata, & tunc suum corpus est etiam purificatum, & ipsa quærit suum corpus, & desiderat coniungi sibi ut in æternum vivat, nec potest coniungi cum corpore alieno: Ante enim tunc evolat ab igne, trahens secum corpus suum ad volatum, quàm alteri corpori patiatur coniungi & uniri: & sic opus annihilatur, & artifex à suo proposito vacuatur. Ideo corpus dicitur Tyriaca ipsius animæ, cum anima per ipsum salvetur, & cum ipso beatificetur: & dicitur venenum, cum sit causa mortis animæ perpetuæ, quando per insipientiam artificis non coniunguntur. Et ex hoc patet veritas illius Platonis, quod apud philosophum nõ verificatur 8. Metaphys. scilicet, Quod anima nostra orta in horizonte æternitatis, antequam suo corpori uniatur: quia posuit formas uniri per medium & separatas: fuit enim locutus secundum analogiam. Et in hac coniunctione resurrectionis fit corpus totum spirituale, ut ipsa anima: & fiunt sic unum, sicut aqua mixta aquæ, & non separantur de cætero in æternum, cum in eis nulla sit diversitas, imò veritas & identitas omnium trium, scilicet spiritus, animæ & corporis, absque separatione in æternum. Sicut verè patet de identitate & unitate Trinitatis, in Deo scilicet Patris, & Filii, & Spiritus sancti, quæ sunt in ipso Deo unum & idem, cum distinctione, absque diversitate in substantia. * Ex quibus verbis convincere possumus directè, quod philosophi antiqui huius artis fuerunt vates verè, per hanc divinam artem, de apparitione Dei in humana carne, scil. Christi, & identitate ipsius cum Deo, mediante influxu & manatione Spiritus sancti, quamvis indistinctè valde hoc noverint & confuse.

Nota 15. * Ex quibus verbis, &c.) *Notandum censeo, apud considerantes veritatem, & figuras in rebus, quod quicunque huius artis divinæ & gloriosæ fuerit verus opifex, ponere in Deo poterit Trinitatem in unitate, & unitatem in trinitate, cum distinctione trium, sed absq; diversitate in ipso. Nam in hoc lapide verè assignatur trinitas in unitate, & è converso, cum distinctione & absq; diversitate, subtiliter intuenti & scienti. Neq; video exemplum in mundo sic per omnia simile, ad assignandam Trinitatem in Deo, ut hoc. Illud enim beati Augustini, quod ponit de 10. de Trinitate, de Anima: & ponitur 1. Sententiarum, scil. quod in anima sunt ista tria idem: scil. memoria, intelligentia, & dilectio: sive voluntas & pulchrũ, & ve-*

& verum, sed fortè aliquam patitur contradictionẽ: hoc aũt nullo modo. Et credo firmiter, quod quicunq; infidelis hanc artem divinam veraciter sciret, fieret necessariò fidelis in Trinitate Dei, & crederet in Christo Iesu filio Dei Domino nostro. Et si hoc facit, non est nisi ex timore pœnæ, præcepta in secta et lege illa, & alijs illata, ne sibi similis pœna inferatur. Nihilominus tamen perfectissimè videt, & trinitatem in Deo esse, & aßignari necessariò posse, per istius lapidis pretiosißimi & occultißimi inventionẽ, sicut viderunt Hermes, Plato & antiqui philosophi. Non igitur videtur in mundo similitudo similior, nec inquisitio, nec subtilitas, nec utilitas, nec thesaurus similis huic, cum anima scientis hoc, & corpus sint in hoc mundo libera & futuri seculi beatitudine adipiscatur, cum ex fide & bonis operibus poßit ad suum creatorem post mortem transferri, & in die novißimo iterum coniungi, & apud creatorem beatificari completè.

Ad propositum autem de Veneno & Tyriaca, proprijssimè loquentes, dicimus nunc, quod hic lapis, cum in decoctione oritur, oritur in diebus præfinitis, ad similitudinem argenti vivi candidissimi, & dicitur argentũ vivũ, & est argentũ vivũ philosophorũ, ut ex verbis eorũ omniũ conspicimus. Et quia argento vivo nulla utilitas sequi potest, nisi cũ à corpore suo coniungatur & mortificetur: ideo necessariò, ut veritas & finis constet operis oportet ut à corpore suo tunc interficiatur. Et quia omne interimens, largè sumendo, potest dici venenũ, ideo istud corpus dicitur: & dici potest venenũ, sine quo hoc opus constare non potest. Et quia talis interemptio est salus & perfectio eius quod interimitur, ut vivat vita incorruptibili in æternũ, ideo dicitur Tyriaca, quia ad vitã incorruptibilem per interemptionem ipsum reducit: Sicut verè patet de glorificatione Sanctorũ. Nam quod eos interimit, scil. mors, potest dici venenũ: sed quia ex hoc accidit vita perpetua cum glorificatione, ideo potest dici, quod sit Tyriaca, quæ Tyriaca propriè & verè erit in die judicii, scil. novissimè: tunc enim fiet animarum & corporũ suorũ purgatorũ resurrectio, & cõjunctio, & unio perpetua. Et sic etiam in hac arte accidit gloriosa, in suo die novissimo. Hoc autẽ venenum & Tyriaca, est corpus antedictum, & fermentum, & clavis totius operis, & est forma solis, & flos auri. Vnde Zeno in Turba Philosophorum: Scitote, quod nullum corpus est preciosius, nec purius sole, & quod nullum venenũ tingens generatur absque sole, & sua umbra. Qui igitur philosophorum venenũ absq; hoc

facere conatur, jam errans decidit in id, quod eius tristitia permanet, qui cum sapientum venenum sole & eius umbra tinxit, ad maximum pervenit arcanum, &c. Et Acsuboles in eodem: cum autem venenum corpus penetrat, ipsum invariabili colore colorat, & nunquam demittit corpus animam, quæ compar sibi est, à se separari, &c. Ex quibus dictis patet, quod sine veneno & Tyriaca Alchemia non perficitur, non secundum intentionem considerantium in planicie, scilicet quod apponatur aliquod illorum ab extrinseco, sed quia in fine operis & decoctionis, fiunt hæc obtinentia nomina eorũ, ut dictum est. Et hæc verba sunt profundissima, & dicta secundum sententiam antiquorum philosophorum, & sunt consona cum prius dictis de Fermento, & de Elementis.

CAP. XIIII.

In quo ostendit quid sit coagulum, & quid lac in lapide philosophorum, & quid masculus & fœmina, secundum philosophos.

DE coagulatione quoque & lacte, neq; non ex masculo & fœmina, philosophi in hoc lapide tractaverũt, sunt enim de secretissimis terminis huius artis, quibus incognitis, & hæc ars totaliter ignoratur. Sunt quidam, qui imaginantur, quod hic lapis, cum perfectus est, comparatur ad mercuriũ, sicut coagulum ad lac. Sicut enim modica pars coaguli, multam quantitatem lactis coagulat, sic modica pars huius lapidis, super multas partes mercurij proiecta, coagulat in Solem vel Lunam. Qui longè valdè eorum intentione loquuntur: Si enim sic esset, quænam esset comparatio huius lapidis ad metalla. Non enim potest coagulare ea cum iam coagulata sint à natura: mercurius autem sic. Non ergo dicimus, quod coagulum apud philosophos, dicitur illud, quod in capitulis est dictum corpus, sive fermentum, sive venenum, sive flos auri, quod est occultum in mercurio philosophorũ, quãdo oritur: & ille mercurius dicitur lac. Illud enim coagulum est, quod coagulat illum mercurium, & ipsum & mercurius sunt unum & idem in substantia, ita quod seipsum coagulat, & ab alio non coagulatur, ut verè patet de cera liquefacta quando coagulatur. Et sicut coagulum fit ex lacte solo, sed per quandam digestionem & decoctionem alteram recipit potentiam & virtutem coagulandi illud lac in quo est: sic & hoc coagulum quod est in mercurio philosophorum, ortum recipit per quandam

quandam digestionem & decoctionem, alteram potentiam & virtutem coagulandi illum mercurium in quo est, & recipiendi, & perficiendi, cum sit in ipso, & cum ipso ortum. Vnde sicut coagulum dominatur lacti, & ipsum coagulando ad se convertit, & fiunt omnino unum coagulatum absq; diversitate: sic & hîc. Propter quod non est confidendum in mercurio sublimato, sed in calcinato post sublimationem, ut dicit expositor in Lumine luminum: quia cum fuerit sublimatus mercurius philosophorum, candidus, de sui natura est volans ab igne: cum autem à suo coagulo coagulatur, calcinatur, figitur & retinetur, & hoc coagulum est aurum philosophorum & venenum. Et sciatis, quod hoc coagulum est clavis philosophorum: quia coagulando spiritus, dissolvit corpora simul & semel in eodem momento: & ideo dixerunt philosophi, quod spiritus non possint detineri, nisi cum aquis corporum, & quod unum & idem est coagulatio spiritus, & solutio corporis. Vnde Rasis in Epistol. Gumi nostrum coagulat lac nostrum, & post hoc apparebit rubedo orientalis, &c. Et Lucas in Turba philosophorum: Accipite argentum vivũ, quod est ex masculo, & ipsum secundum consuetudinem coagulare: non enim hoc est regendi initium, eo quod iam coagulatũ est, &c. Et de hoc dixit Hermes: Lac cum parturitur, est humidum, & post paulatim induratur & ingrassatur & coagulatur. Et senior: Quando vidi aquam coagulare seipsam, tunc certificatus sum, quod res vera est sicut assignatur. Et tunc aquam coagulatam nominant nomine cuiuslibet masculi: deinde desponsaverunt cum fœmina, & ipse est ex ea, & ipsa est radix eius, & coagulatio eius, sicut dixit Hermes, &c. Idem in eodem: Congelat autem hæc aqua, cum est cõgelata, & aqua currens, est mater coagulatæ, & ex ea fuit, &c. Ad hunc quoq; modum assignaverunt in suo lapide masculum & fœminam, nominantes fœminam ipsum lac quod coagulatur, masculũ autem quod coagulat: quia actio attribuitur masculo, passio verò fœminæ. Nam in hoc lapide, quando oritur, cum ipse sit liquidus, & fluens & patiens dicitur fœmina: suum autem coagulum, à quo coagulatur cum sit solidum, firmum, permanens & agens in illud, dicitur masculus: compositum autem ex ijs, dicitur lapis commixtus, perfectus & compositus, & fiunt in commixtione unum omnino, sicut in cera: Unde dixit Alexander: Scias, quod nullus nascitur, nisi ex mare & fœmina, & nullum germen gignitur, nisi ex humido & sicco, &c. Et Moses in Turba philosopho-

rum: Cum enim masculus & fœmina coniungitur, fit mulier non fugiens, compositum verò spirituale. Ut enim masculi recepta, gaudet fœmina, eo quod masculo adiuvatur, masculus verò à fœmina tingentem accipit spiritum. Masculus ergo & fœmina coniunguntur, & unum fiunt, &c. Et Barseus in eodem: Veneramini regem & uxorem suam, & nolite eos comburere, &c. Et Theophilus: Philosophi tamen mulieres, suos coniuges interficientes, neci dederunt, illius enim mulieris venter armis plenus est & veneno, &c. Et Senior: Masculus est sine alis existens sub fœmina: fœmina verò habet alas, & vult volare: masculus autem retinet volantem. Et propter hoc dixerunt Philosophi: facilè fœminam ascendere super masculum, & ascendet masculus super fœminam. Et Rosinus: Fœmina masculo roboratur, &c. Et est sciendum, quod masculus & fœmina sunt idem, & in eodem substantivo, & sunt habentes virtutes diversas in tali subiecti unitate. Et hoc potest confirmari per philosophum primo de Plantis, qui ponit, quod in seminibus est mixtio masculi & fœminæ. Dicit enim sic: Semen plantæ est simile impraegnationi, quæ est mixtio masculi & fœminæ: & sicut in ovo est vis generandi pullum, & materia cibi eius usque ad horam complementi, & sui exitus ab eo: & sicut fœmina ponit ovum in una hora, ita & planta semen, &c. Et idem dicit 10. de Animalibus. Ex quo patet, quod talis copulatio potest dici Hermophrodita: quia plantæ & semina ubicunque impraegnant, impraegnantur etiam, & hoc denotat agens & patiens in eodem subiecto simul esse commixta in unitate quadam. Quando ergo oritur lapis iste, habet in se mixtionem masculi & fœminæ: sed oritur liquidus, fluens, volans, lucidus, & coagulationem patiens, & sic est fœmina: coagulum autem oritur in ventre eius, & est solidum, stans permanens, umbram ostendēs, sicut faciunt lapides preciosi lucidi: & coagulationem in illo faciens, & est masculus, & sicut fœmineum & patiens, est quid diminutū & imperfectū: ita masculinū, cū sit agens, est quid cōpletivū & perfectivū ipsius. Vnde dixit Hermes: Fili extrahe à radio umbrā suā. Radius. n. est humiditas & fœmina: umbra verò est siccitas in humiditate occulta, & est masculus: cuius generatio fuit à natura, antequam generatio fœminæ. Masculus autem est rubeus, persequens fœminam fugientē, & ipsam capiens, & retinens: invalida fœmina autem est alba, fugere volens, sed valde leviter permittit se à masculo capi: propterea dixerunt, quod fœmina habet alas, masculus

verò

verò non. Simili quoque modo dixerunt, hunc lapidem esse primò senem, & secundo iuvenem: quia de ratione iuventutis est, colorem rubeum inferere in cute humana & in capillis: de ratione autem senectutis albedinem. Cum ergo hic lapis, primo in sui generatione sit albus, in secundo rubeus, merito primo dicatur senex, secundo iuvenis. Vnde Rasis in Epist. Lapis scientiæ nostræ senex est primo, & ultimo puer: quia albedo est initio, & rubedo in ultimo, &c. Dixerunt etiam cum proportione simili, hunc lapidem regionalem: quia ratione suæ humiditatis dixerunt ipsum esse Ægyptiacum, & ratione siccitatis Persicum. Vnde Ægyptum, domum humiditatis esse dixerunt: Persiam autem domum siccitatis: & quod Ægyptii terræ Persarum egent subsidio, sicut dicit Milvescindus: Omnis enim putrefactio fit in humido, finis autem putrefactionis est siccitas & incineratio. Cum ergo fuerimus in finem putrefactionis complete, oportet desiccare, & tunc fit conversio elementorum: quia humidum fit siccum, & Ægyptii recipiunt subsidium à Persis, & sic alternatim lapides ad invicem commutantur. Et ideo putrefactio non valet alibi quàm in Ægypto: ipsius autem finis, non nisi in Persia. Secundum ergo hunc modum, assignaverunt in hoc lapide mulierem prægnantem, masculum rubeum in utero habentem, & parturire clamantem. Vnde lapis, qui superius dictus est fœmina, & mulier prægnans: qui autem dictus est masculus, est stans in utero, paratus ad partum. Et ideo in coagulatione apparet partus: quia lapis dictus fœmina, parit lapidem alium: quia quod erat intus, exit foras, scilicet: quia quod erat fluxibile, fit coagulatum. Multos quoq; alios terminos invenerunt, philosophi, sed prædictorum cognitione integrè habita, aliarum omnium cognitio, nullatenus poterit occultari.

CAPUT XV.

In quo probat, hanc artem esse veram tripliciter, scilicet primò autoribus: secundò rationibus; tertiò, à simili & exemplis.

POstquam declaravimus, & abbreviavimus per capita, quantum potuimus, terminos & modos traditionis istius occultæ artis, secundum antiquos philosophos, & probavimus, ipsam esse veram, nunc iterum hoc idem probare aggrediamur, sed aliter. Quòd quidem erit tripliciter, scil. primo autori-

primo autoribus, secundo rationibus, tertiò à simili & exemplis Autoribus primò multis, quia reperimus antiquos philosophos famosos, qui in aliis artibus & scientiis scripserunt & veritatem tradere conati sunt, in hac arte libros composuisse affirmantes, & docentes quòd ars hæc sit verissima, & sequela naturæ, & regulans naturam in materia propria, ad finem à natura intentum, quem natura sola attingere nunquã posset & hoc uno modo tantùm, ut prius narratum est. Vnde Hermes in suis Secretis dicit: Verum sine mendacio, certum, verissimum: Quòd est superius, est sicut quod est inferius: & quod est inferius, est sicut quod est superius, ad perpetranda miracula rei unius, &c. Et Morienus: Si autem ea quæ tibi dixero, & testimonia antiquorum rectè inspexeris, bene & apertè cognosces, nos omnes in uno convenire, & omnia quæ dicimus, vera proferre, &c. Et omnes breviter hoc idem volunt, & sunt sicut Hermes Trismegistus, Pater & propheta philosophorum, Pythagoras, Anaxagoras, Socrates, Plato, Democritus, Aristoteles, Zeno, Heraclitus, Dedalus, Diogenes, Exiodus. Lucas, Hippoc. Hamec, Thebit, Geber, Rasis, Calid, Haly, Morienus, Thephi. Parmenid Melissus, Empedocles, Albohaly, Almeon, Prolemeus, Homerus, Vergilius, Ovidius, & alii quamplurimi philosophi, & huius veritatis amatores: quorum nomina valde prolixum & tædiosum esset scribere: & horum plurium libros vidimus, & juxta posse nostrum & modicum ingenium studuimus, quamvis operationi & labori fuerimus raro dediti. Voluimus enim libros eorum mente vigili studere prius, & eos imaginabiliter voluere & revoluere, die ac nocte cum instantia, ut loquela veram ipsorum figuratam, & radicem habere possemus, ut sciremus circa quid, & quomodo operentur secundum rationem, & non secundum fortunam, si Deus voluerit. Vnde Hermes in secundo: Fili, quicquid audis, ratiocinare (non enim puto te ratione esse privatum) &c. Philosophus 2. Meteororum: Contra illos, qui dixerunt, omnes ventos esse unum ventum natura & omnia flumina unum flumen, dicit. Et dicentes sermonem hunc, dixerunt ipsum absq; inquisitione: melior autem sermo est post inquisitionem & rectitudinem inquisitionis. Et Rasis primò de 70. Non est idem inquirere rem cuius scientia, sicut inquirere ipsam absq; scientia. Idem ipse Rasis, libro perfecti magisterii, hortans nos ad tale studium, dicit: Rogo itaq; te fili, ut incessabili lectione philosophiæ libros scruteris, ut & eius filius esse, & eius arcani magisterii habere

habere sagaciam merearis. Qui enim in legendis libris deses, id est piger extiterit, in præparandis rebus promptus esse non poterit, quia non potest de levi eius in practica manus clarescere, nisi cuius mens prius in Theorica maceratur. Ille namque ad operationes securus, in cuius mentis ænigmate, plures operationum imagines variæq; resultant, &c. Et Geber in procemio Summæ suæ: Labora utique fili, studere in nostris voluminibus, & ea sæpissimè in mente tua revolve, ut intentionem, ex loquela nostra veram acquiras, &c. Vnde Gal. talẽ inquisitionem ostendens, dicit 6. de ingenio sanitatis: Oportet ut primitus, secundum rationem consideranda considerentur, deinde cum experimento certificentur, ut ratio per experimentum confirmetur. Et idem in 2. eiusdem: Virtus, rationis experimenti, virtutem ostendit & ordinat: & sicut bona ratio experimentum decorat, sic mala eum dedecorat. Est autem magna probatio in aliqua obscura scientia, & maximè quando est obscurè tradita, inducere autorum nomina, & autoritates antiquorum philosophorũ in illa. Ideo philosophus in Ethicorum 2. In obscuris oportet apertis testimoniis uti. Et Morienus: Omnis enim res, usq; dum per suum effectum esse dignoscatur, multorum testimonio verior comprobatur. Et Rasis in 70. Antiqui philosophi sunt, quibus innitendum est. Vnde Albohali, id est Avic. in Medicina, lib. 4. cap. de Febrib. rarissimè evenientibus, quæ dicuntur quintanæ, sextanę, dicit: Et non oportet ut negentur ægritudines, quas non cõtingit videre, nisi in tempore quodam, & regione quadam: nam hoc genus non cõprehenditur præ multitudine, &c. Itẽ ibidẽ: Concessio & possibilitas est res ampla, & rarò fit possibile, ut necessariò sequatur eius contradictio, &c. Idem ibidẽ: Non est dispositio inconcessivè eius, quòd nunquã videtur neq; auditur. Nec de quo non testificatur experimentator aut sapiens, sicut concessio eius quod testificatur qualis Hippocr &c. Videtur, ergò, quòd testificatio sapientum in suis artibus & scientiis, sit magna probatio ad sententiam, dum veritates obscuras & difficiles aperit. Propterea dicitur in Dialecticis, Vnicuiq; experto in sua arte credendum est. Vnde Arist. 10. Ethicorum: Consonare utiq; rationibus videntur sapiẽtum opiniones. Neminẽ igitur sapientẽ in naturalib. concedere necesse est, artem Alchemiæ non esse veram, quãvis eam ignoret: sufficit enim habere testes tales, ut Isocratẽ, Hermetem, & plures alios. Caussæ enim quamplures sunt, quare scientes eam occultant: & quia non videtur, homines in par-

in partibus in quibus sunt, nec audiunt à longinquis alios habentes ipsam, judicant quod vana sit. Isti enim tales sunt, tanquam puer à principio nativitatis usque ad senectutem in domo conclusus, non putans mundi latitudinem extendi ultra domum, in qua conclusus est: vel ultra quàm oculus suus possit conspicere. Et ideo Gal. in comento 1. regiminis Auctorum, laudans allegationem antiquorum autorum: Loquens de Græco & Arabe in arte augurandi, circa iudicium evasionis mortis ægrorum dicit. Quòd Arabs, cum interrogaretur à Galeno quomodo erat hoc de istis iudiciis quæ dicebat, nullas distinctiones faciebat, nec per autoritates aliquas dicta sua confirmabat, sed per actiones eorum: Et Græcus faciebat distinctiones de volatu avium à dextris & à sinistris, & ab ante & retrò, & de sursum, & deorsum, & longè vel propè, & motu & quiete, & de garritu diverso, & sic de aliis conditionibus. Et post judicabat, & dicta sua omnia confirmabat, scilicet autoritatibus antiquorum sapientum in illa arte. Et cum vidisset Galenus, quòd iudicia sua, ut in pluribus vera erant sententiam tulit quòd apud Græcum erat scientia in arte illa, apud Arabem verò minimè. Eodem ergo modo in arte Alchemiæ nos iudicabimus omnino. Et ob hæc Avicenna, in primis verbis sui tractatus, quem fecit ad Asten de Retia sic dicit ad literam. Tractanda sunt inter me & Asten, de eo quòd ipse scit verba, qui me rogavit, ut in parte una tractando scriberem, ut essent ei memorialia. Et ut faciam eum intelligere quibus modis ego ad id applicui, secundum quòd cogitavi & novi, & in rebus naturalibus consideravi. Et fuit sententia: Quam affirmant Alchemiam profitentes vnà rerum quibus ille, id est Aristoteles in fine 4. Metaphysicæ: Quæ ad bonitatem & scientiam cooperatur, plurimum contradixit, & illorum sententiam annihilavit. Mihi verò excusatio non fuit in arte mea, quando scirem intentionem ambarum senectarum. Consideravi igitur libros affirmantium artem, & inveni eos vacuos à ratiocinationibus quæ sunt apud omnem artem, & reperi plurimum eius quòd in eis continetur, alienationi simile, id est similitudine & figura. Postea aspexi in libris contradicentium eis, & reperi contradictionem debilem, & ratiocinationem levem, qua ars non destruitur & evacuatur. Hoc dicit, quòd omnis ars & scientia habetur per suas demonstrationes expressas, sive per sensum, sive per intellectum. Sed Alchemia non vtitur demonstrationibus aliquo illorum modorum; quoniam non

probatur nec probat, ut aliæ, neque exprimit eas quas habet ut aliæ, sed magis occultat, cuius caussæ in superioribus dictæ sunt. Rationibus autem nunc, si duabus diversis à superioribus probemus, quamvis sit valde difficile. Vnde philosophus in 1. Topicorum: Quædam sunt problemata, de quibus sunt contrarii simili probabiles ad utramque partem: dubitationem tamen habet, utrum sic sit, vel non sit, propter rationes utriusque partis verisimiles. Et quædam sunt de quibus non habemus rationem, propter difficultatem, &c. Et Alchemia est de illis. Modo dico, quòd sicut in cæteris scientiis operantis earum veritas esse probatur, sic & in hac sufficiet, cum hoc sit in earum serie. Vnde philosophus primo Topicorum & tertio: quando utitur hypotesi, Si monstravimus, sic se habere in aliis, & in proposito demonstrationem fecimus. Sicut ergo in scientiis operantis volendo probare veritatem alicuius sensitivi, nos probamus per demonstrationem sensitivam solum, ostendendo veritatem medii ad sensum, & non ad intellectum: simili modo oportet nos facere in hac. Vnde philosophus 1. Posteriorum: Sicut in demonstrationibus utilibus, medium monstratur ad intellectum, ita in particularibus medium monstratur ad sensum. Sicut ergo de objecto intellectus, non possumus judicare per sensum, sic nec è contrario, ut patet in eodem. Et sicut elicitur ex verbis eius secundo Cœli & mundi, contra illos, qui dicunt, terram moveri circulariter, & terram esse in cœlo unam ex stellis, & locũ ignis esse in centro: quia in sensibilibus debemus iudicare per sensitivum. Ergo qui hanc artem ab intellectu non esse veram arguunt, nihil probant. Quòd si eis sensibile deficiat, causam suprà ostendimus, & hoc non probat artem non esse veram sufficienter: imo magis probat contrarium, cum imperfectorum alterationes versus perfecta videant. Propter quod bene dixit philosophus 7. Ethicorum, scilicet. Cum enim rationabile appareat, Propter quod videtur verum non esse verum, credere facit vero magis. Et Avicenna in quarto de Cura putridorum febrium in generali dicit: Omnis contradictor, imprimis cum est super veritatem est excusatus. Vnde de iis iudiciis sensus & intellectus, Philosophus 17. de Animalibus, de generatione apum dicit, quod ex ratione probavit, generationem apud talem esse, ex accidentibus quæ nunc videntur circa ipsas, non tamen accidentia sufficienter accepta sunt: sed si sumuntur, tunc sensui magis quam rationi credendum est. Amplius dicimus, quod probare & simi-

lizare,

lizare,hanc artẽ esse veram apud ignaros,incredulos & insensatos,est sicut similizare de coloribus & fig ris & motibus apud cœcos,& de sonis & vocibus apud surdos : Quantumcunq; enim eis in his probes,quàm verum non confitebitur: quia medium non sentit,nec intelligit:ergo nec iudicari nec confiteri potest. Vnde philosoph 1. Ethic. Vnusquisq; bene iudicat de his quæ cognoscit,& eorum bonus est iudex. Et in 1. Topicor. Qui sentit aliquo modo, iudicat. Et in eodem: Qui negat nivem esse albam, indiget sensu. Vnde in principio Posteriorum dicit. Omnis doctrina,& omnis disciplina intellectiva, ex præexistenti fit cognitione. Ideo idem in eodem cap. de Ignorantia dixit: Si enim aliquis sensus deficit, necesse est illam scientiam deficere,quæ per illum sensum acquiritur. Similiter & in reliquis sensibus est inducere: Veruntamen sicut cœcis deficit virtus visiva, ratione organi impediti, & objectũ est præsens,ita hic est e contrariò. Propterea ergo, quòd hoc objectum non sentiunt,cum tamen sit sensibile,iudicant hanc artem non esse veram : Talibus autem artem hanc veram esse non probamus,nisi prius credant:

Ideo philosophus 1. Posteriorum: Oportet discentem credere. Et idem 1. Topicor. Non est autem cum omni disputandum,nec contra quemlibet exercitandum. Ideo bene dixit Pythagoras, in Turba philosophorum : Si enim elementa veraciter sciretis, hoc nõ negaretis. Rursus, si quis in scientia medicinæ, quæ est operativa, velit probare, aliquam medicinam particularem in sua specie , talem in humano corpore curare ægritudinem, & talem efficere operationem , per demonstrationem sensitivam solum procedet: cuius veritatem solum experimentum certificat. Experimentum autem fecit artem, ut dicit philosophus 2. Posteriorũ, & primo Metaphysicæ. Verbi gratia, aliquis patitur superabundantiam coleræ rubeæ in venis stomachi & hepatis: eius autem cura secundum rationẽ, post digestionem est evacuatio: Volens autem probare, quòd sit aliqua medicina, faciens hanc operationem, arguam sic necessariò: Omne quod habet evacuare coleram superabundãtẽ in venis stomachi & hepatis, post digestionem habet sanare patientem sed reubarbarum & scamonea sunt huiusmodi: ergo,&c. Maior nota est, cum evacuatio illius coleræ iam digestæ, sit eius vera sanatio: quia ipsa facta est horribilis & odiosa naturæ. Minor autem probari non potest, nisi experimento, & experimentum non probatur, nec cognoscitur nisi per sensum,& propriè per sensum visus, scilicet videndo ad oculum,

utrum

utrum sit vel non. Vnde Hamec in commento Stellicarum: Non pervenitur ad scientiam rei, nisi per visionem rei. Et Avicenna in Tractatu suo: Nos quidem scivimus illud ante experimentationem, cum ratiocinatione, quam verificavit experimentum. Similiter cum aliquis patitur febrim sinocham, inflammativam, eius cura est phebotomia venę purpureæ sive communis usq; ad syncopim: Et si quis velit hæc probare, arguet sic. Omne quòd habet removere causam facientem febriem sinocham inflammativam, habet removere ipsam febrim: sed phlebotomia purpurea est huiusmodi: ergò, &c. Maior patet ex hoc, quia causa cuius effectus est in fieri, cum removetur, & effectus etiam, sicut remoto motore removetur motus: sed in causis quæ derelinquunt effectum suum in esse post ablationem causarum est secus, Sicut est domificatoria ars, & navalis, & fabrilis: quia in talibus remota caussa, non propter hoc removetur effectus. Febris autem sinocha dicta, est in fieri, & dependet a caussa sua, scilicet sanguine sano, supercalefienti calore extraneo accidentali, ut probatum est in scientia medicinæ. Minor autem nota est, per experimentum solum, & huius experimenti ratio jam præcessit: Similiter si quis velit probare quòd hermodáctili attrahant, & evacuent phlegma à juncturis, & quòd lapis Iudaicus frangat & educat lapides renum, & lapis spongiæ, lapides vesicæ. Et quòd lapis lazuli, & lapis armenius evacuant melancholiam, & scammonea, coleram. Et æs ustum, aquam. Et quòd apium noceat prægnantibus, & pueris, & epilepticis. Et quòd lepus marinus comestus, judicat phtysin, & piper calefaciat & lactuca infrigidet, & coloquintida & absinthium sint amara. Et mel sit dulce, & napellus venenum est, & magnes attrahat ferrum. & carabe & palleas, & quòd arsenicum dealbat æs, & multa talia, non nisi per experimentum probabit. Quoniã veritas, quæ consistit in medio rationis, debet ostendi ad sensum necessario Eodẽ modo est in Geometria, Astronomia, Musica, & Perspectiva, & in cæteris sciẽtiis, quarũ finis tẽdit ad practicã & operationẽ. Simili ergo modo per hypothesin arguemus in Alchemia penitus, sic: omne quod habet transmutare metalla impfecta & incõpleta, ad pfecta & cõpleta habet efficere aurũ & argentũ: sed lapis de quo dicunt philosophi est huiusmodi: Ergo, &c. Maior patet: quia cum sint tantum duo metalla perfecta, scilicet aurum & argentum: sicut in mundo sunt duo luminaria perfecta, scilicet sol & luna: reliqua vero metalla imperfecta sint, & incompleta

completa: tunc; quicunq; reducet illa de imperfectione & incompletione, ad perfectionem & completionem, convertet in aurum & argentum. Minor probari non potest, nisi experimento, & experimentum, non cognoscitur nisi per sensum; ut prius declaratum est. Et in hoc propriè est finis artis, & complementum, & confessio veritatis ipsius. Ideo bene dicit egregius Aristotel. in 3. Cœli & Mundi, scilicet, ut necesse est. ut judicemus super quasdam res; ex complemento ipsarum, & earum fine, & non ex earum principiis. Nam omni scientiæ, est complementum & finis, quod est: quia complementũ naturæ est per rem sensibilem, cadentem sub visũ, &c. Et huic concordat, quod dicit Galenus de Crisi, scilicet, quod verificatio in unaquaque arte, & ipsius affirmatio, fit ex operationibus eius, & ipsius inventio & excessio ex eius principiis, &c. ex quibus patet, quod hæc ars, & omnis ferè alia, non potest probari, ex suis principiis, sed ex operationibus. Vnde Avicenna in tractatu suo: Testatur autem ad credendam medicationem experimentum. Et philosophus 7. Et hic, In operabilibus ex operibus iudicatur. Et Rasis in lumine luminum: Nam eius quod diximus experimentum, veritatem indicat, ex quibus patet, &c.

Nota. 16. *Notandum, quòd quia ars ista est ministrãs naturæ, & eam consequens, ideo duplicia sunt eius principia scil. naturalia & artificialia. Naturalia sunt 4. causæ metallorum, cum suis annexis, & hæc principia recipit credita à scientia sibi superiori: sed exquisitè discutit ea, ut possit sequi naturam. Principiorum autem artificialium dicuntur modi operationum, quibus artifex applicatur ad magisterium, ut intentum perficiat, quæ sunt 8. scil. Sublimatio, Descensio, Destillatio, Calcinatio, Solutio, Coagulatio, Fixio & Ceratio, absq; annexis suis. Quædam sunt non propriè principia, sed sicut probationes & iudicia ostendentia veritatem & falsitatem dictorum principiorum, eius quod operatum est ex eis scil. utrum sit idẽ penitus cum minerali vel non: & sunt novem, scil. Cineritium, Cementum, Ignitio, Fusio, Expositio super vapores acutos, Extinctio, Commixtio rei adurentis, Reductio post calcinationem, & Susceptio argenti vivi. facilis vel difficilis.* Est autem & principium unum: aliud ab his excelsum & divinum quod est sicut clavis & nexus illorum, sine quo non potest perfici opus hoc, quod supra omnẽ rationẽ naturalẽ, debet cadere in intellectũ, ante principiũ operationis, & ultimo in sensum. Et hoc est quod induxit Platonem, in investigando

gando Philosophiam Incipere ab intellectu, & finire in sensu & iterum redire & reflectere ad intellectum via circulari: cujus contrarium fecit Arist. Vnde Avicenna: Non potens hoc principium firmare per naturales rationes, sicut nec unquam aliquis. Alter naturalis Philosophus, dixit cap. de Subst. fixa: quòd experimentum destruit formam specificam eius: & vult dicere, quòd fixum destruit formam specificam volatilis, ut non fugiat: & cap. de composit. medicinæ dicit, quòd cum aquæ commiscentur, & permiscentur vehementer, deinde exsiccantur, & coagulantur, & conglutinantur, ita quòd si vicerit summa volatilis summam fixi, volabit cum ea: & si non vicerit, figetur cum ea, & vult dicere, quòd volatile potest volare cum fixo, & perditur opus: & fixum potest retinere volatile, & perficitur opus, quod est mirabile valde. Idem in eodem dicit sic: Et scivimus per principia plurima scientiæ naturalis, quòd possibile est, ut res & substantiæ, quarum radix est terra & aqua, resolvantur, & currentes fiant. Deinde scivimus per canones alios, scilicet non naturales, sed alchemicos & divinos, quòd ista Elixiria prædicta cum resoluuntur, non prohibetur resolutio ab operibus radicalibus omnino: imò remanet nobis de virtute earum, quod volumus. Testatur autem ad credendum medicationem, experimentum, &c. Principium autem hoc præcipuè traditum est totum sub figura & allegoria propter ultimam difficultatem eius, & investigationem supra rationem, ex cuius ignorantia, principia prædicta nihil prosunt: quia hoc sui veritatem & aliorum in experimento ostendit & sensu: & in experimento patet veritas principiorum. Ratio secunda est hæc: In quocunq; reperiuntur proprietates, & passiones, & operationes omnes specificæ alicuius rei, illud est idem penitus quod illa res: sed in auro & argento per alchemiam generato reperiuntur omnia hæc, quæ sunt in argento & auro minerali: Ergo, &c. Maior huius rationis rectificatur ex hoc, quia differentiæ specificæ rerum, sive formæ substantiales sunt nobis ignotæ, ut patet ex quarto Metaphysicorum in fine, & ex primo de Anima. Nec cognoscimus eas, nisi per proprietates & passiones: & proprietates & passiones per operationes & accidentia. Et ideo quales sunt operationes & accidentia in rebus, tales judicamus proprietates & passiones, ergo & per consequens formas: quia omnis cognitio etiam incipit à sensu, & patet ex 1. Physicorum, & primo Posteriorum, & primo Metaphysicæ. Vnde Philosophus primo de Anima, volens nos inducere ex

hoc in cognitionem animæ & aliarum formarum, dicit sic: Accidentia magnam partem conferunt ad cognoscendum, id est, definitionem & formam substantialem, quod quid est. Talis autem cognitio, scil. accidentium, est per sensum: quia sola accidentia sunt subjecta sensuum. Et ideo philosophus 4. Metaph. arguens ex operibus rerum & accidentibus super ipsas formas, dicit, sic: Quod enim facit operationes oculi, est oculus: quòd verò non, non est oculus, sed imago oculi. & serra lignea non est serra: sed imago serræ. Vnde dico, quòd optimum genus inquisitionis & certissimum est cognitio rei per accidentia propria: quia cum per causam uniuscuiusq; rei propriam, res cognoscitur, cùm de accidentibus eius propriis minimè dubitatur Neq; est hoc in metallis difficile, cum non sint diversæ substantiæ ad invicem, sed homogenea per totum. Minor patet sic, quia quicunq; vult verè cognoscere aurum & argentum secundum eorum formam specificam, cognoscet per eorum proprietates, & passiones, & accidentia, & operationes, sive sint activæ, sive passivæ. Modo de proprietatibus esse auri est, esse metallum coloris citrini fulgentis, ad ignem fusile, sub malleo per omnem dimensionem extensibile, substantiæ homogeneæ & ponderosæ valde, & sustinere iudicium ignis absq; mutatione & diminutione sui per cineritium & cementum, & confortare cor: neq; plus cognitum est de conditionibus auri in toto mundo per philosophos & fossores mineralium metallorum. Per experientiam sic confirmant: In quocunq; ergo metallo per alchemiam transmutato, reperiemus omnes proprietates prædictas, accidentia, & operationes, necessariò arguemus ipsum esse aurum. Et si aliqua illarum conditionum, quæ dicta est, deficiat, non erit aurum. Quia igitur aurum alchemicum habet omnia prædicta, ideo judicamus, ipsum esse aurum necessariò. Experimentum autem secundum philosophos testificatur hoc, ut dictum est, secundum sensum. Quòd si non est idem aurum alchemicum cum minerali, oportebit necessariò eos ponere easdem proprietates omnes in specie manare à contrariis formis, quod est penitus impossibile. Oportet igitur quòd sint idem. De confortatione autem cordis, quam facit aurum minerale, sicut dicunt medici: quia quidam idiotæ dicunt, quòd aurum alchemicum cor non canfortat. Plat. in 3. Stellicarum expresse est contra eos. & similiter in commento, ibidem Hamec: & similiter Haly in suis Secretis: & Aristoteles in suo de Secretis secretorum cap. de Lapidib. pretiosis, &c. Nunc verò

à simili

à ſimili probemus. Quibuſdam enim placet & ſatisfacit magis audire ſimilia & proportionalia, cum rationes ſyllogiſticas intelligere non poſſunt: & ſimiliter, quia difficile eſt ſyllogizare. Vnde philoſophus 9. Metaph. Non oportet cuiquam terminos quærere, ſed proportionale conſpicere. Et in primo de Vegetabilibus dicit: Quædam omni anno naſcuntur & areſcunt, ut triticum, & olera: & quædam non. Et non poſſumus hæc omnia ſcire per ſyllogiſmos, niſi per exempla & deſcriptiones: & ideo oportet determinare eas, ut ſint exemplum & ſimilia, & non debes omnium perſcrutari definitiones, &c. Hæc autem ſimilitudo & proportio reperitur tàm in animalibus quàm in vegetabilibus & mineralibus, & etiam elemẽtis, & à natura ſola, & cum auxilio artis. Natura enim generat ranas in nubibus, aut in pulvere aſperſo pluvia, & per putrefactionem ex vltima diſpoſitione materiæ ad hoc propinquæ. Et refert Avicenna, quòd vitulus in nubibus generatus eſt cum tonitruis, & cecidit cum pluvia ſemivivus. Et dicit quòd natura in talibus facit ſubitas generationes: cum miniſtratione etiam artis facit ſimilia naturalibus: ut ex Baſilico contrito & debitè miniſtrato & putrefacto ſcorpiones generantur. Et elixatur ex anatis ad ſerenum cooperta, bufones, & ex vitulo ſtrangulato, apes, cum putreſcit humiditas illa per ebullitionem à calore extraneo: Et veſpæ ex carne aſini: & ſcarabei ex carnibus equi: & locuſtæ de carnibus muli Et planum eſt quòd hæc talia ſunt omnino ſimilia illis, quæ à ſola natura proceſſerunt, quamvis locus ſit alius, & materia alia, & diſpoſitiones aliæ. Sed proportiones miſcibilium ultimas, & diſpoſitiones ultimas in tali materia, & tali loco, credimus eſſe omnino eaſdem cum iis quæ à ſola natura generata ſunt virtute corporum cęleſtium quamvis præcedentes ſint valde diverſæ propter diverſitatem materiæ: ergo & formas eaſdem credimus. Ariſtoteles tamen 6. de Animalibus eſt contra hoc, qui dicit, quod ſunt idem ſolum ſecundum genus & ſimilitudinem, & non ſecundum formam. Et in 15. de Anim. dicit idẽ. Et ſimiliter 7 Metaph. Vnde Averrois in commento ibidem dicit, Mures generatos ex putrefactione non eſſe idem in ſpecie cum generatis ex propagatione, quia dicit quod propagando conſervari non poſſunt in ſpecie. Sed nos dicimus, formicas, araneas, & alia plura generata ex putrefactione, quę poſtea ovando per propagationẽ conſervantur in ſpecie ſibi ſimili: aut ergo erunt eadem in ſpecie cũ illis, ꝙ credimus: aut eadem accidentia & operationes manabunt à contrariis

formis, quod est impossibile. Similiter natura non faceret membra generationis in eis frustra.

In vegetabilibus etiam hoc patet: Natura enim generat ex putrefactione, portulacas, bletas, parietariam, caules, & cucurbitas, & alia plura genera vegetabilium. Et illa etiam eadem ex propriis seminibus, & faciunt flores & semina eadem, & conservantur in specie sibi simili per semina eadem. Et hoc patet per Gal. in 1, Alimentorum cap. de Fœniculo, qui dicit sic: Et spontaneum quidem quandoq; nascitur hoc, sicut & anetum: sed etiam seminantur ipsa per hortos, &c. Vnde dicimus, quòd quædam sunt, quæ per solam putrefactionem, ut pediculus, pulex, gramen, & similia: Quædam quæ utroque modo, ut mures, portulaca, &c. Sicut ergo in animatis anima vegetabili utroq; modo generatis, penitus arguimus esse eadem specie: quia eodem modo utraq; possunt conservari in essentia: sic & in animatis sensibili penitus arguemus, quod totum accidit propter ultimam dispositionem & proportionem agentis & patientis. Vnde dicit philosophus 1. de Vegetabilibus quòd natura transmutat calamentum in mentam, & triticum in siliginem, & linum in silicem, id est lolium, & malas in bonas, & e contrariò. Vt illa quæ fuit transplantata de Persia in Ægyptum. Et adeo dicit ibi, quòd à quibusdam malis seminibus proveniunt bonæ plantæ, & e contrario, sed non de facili. Et hoc etiam in animali contingit multoties, ut ibi dicit: Et diversitas regionum hoc quam maximè operatur. In mineralibus etiam hoc est planum, quamvis non in omnibus. Generat enim natura in nubibus quandoq; sagittas lapideas, & ferreas cum tonitruis terribilibus. Vnde philos. juxta finem 4. Metaphysic. sic dicit ad literam: Sæpe etiam fiunt lapides ex igne, cum extinguitur, id est vapore igneo, scil. in nube. Et sæpe contingit, corpora ferrea & lapidem cadere cum corruscationibus, ut vapor igneus: quia ignis frigidus est & siccus in extinctione sua. Et in Persia cadunt cum corruscationib. corpora ærea, ut æs ustum, vel similia sagittis hamatis, id est barbatis, & non possunt liquefieri per ignem, sed evaporant in fumum, viriditati attinentem, donec residuum sit cinis. Cecidit quoq; apud Vergen frustum ferri 150 atronarum, quod præduritie sua ferè erat infrangibile. Missa est tamen pars eius regi Corasceni, qui quum præcepisset enses inde fieri, erat infabricabile. Dicunt tamen Arabes, quod enses Alamanici, qui optimi, de ferro tali fiunt. Cũ aũt cecidit massa illa, resilijt aliquoties à terra, ut pila, eratq; composita ex minimis

nimis frustulis cohærentibus ad invicem, ad quantitatem granorum milii magnorum. Simile huic rei evenit apud Tepastrem. Sic ergo etiam fiunt lapides, eorum siquidem generatio vel erit subitò, propter magnum calorem accidentem luto viscoso: aut paulatim, propter multum temporis, &c. In quibus verbis Philosophus insinuat, quod natura facit generationes similes, sed aliquando subitas, aliquando paulativas, & in diversa materia & diversimodè. Idem in eodem: Sunt autem certa loca, super quæ aquæ effusæ vertuntur in lapides diversorum colorum. Suntq; aquæ quæ seorsim acceptæ non gelantur: quæ si propè alveum suum fundantur, congelantur, & fiunt lapides. Scimus ergo, quod in terra illa est vis mineralis, quæ congelat aquas, &c. Idem ibidem dicit: quod sunt quædam vegetabilia, & quædam animalia, quæ convertuntur in lapides, virtute quadam minerali lapidificativa. Et hæc transmutatio corporum, animalium in lapides, est æquæ propinqua, sicut aquarum transmutatio. Et quædam fiunt citiùs, & quædam tardiùs secundum potentiam activorum, & resistentiam passivorum. Idem ibidem dicit, quod est locus in Arabia, qui omnia corpora ibi existentia, colorat colore suo. Panis quoque juxta Corascem, in lapidem mutatus est: remansit tamen ei color suus, suntq; talia mira: quia raro fiunt, vel accidunt. Cæterùm causæ eorum manifestè sunt, &c Ita talia extranea natura facit in paucis locis minerarum extraneis, & sunt valde miranda. Multa etiam in scripturis vidimus, & eatenus audivimus de mineris diversis, in quibus quasi incredibilia fiunt omnino: similiter in elementis hoc idem patet. Excussione enim quorundam lapidū, cum calibe, generamus subito, ex aere ignem, & ex aquæ ebullitione aërem, & ex condensatione aëris aquam, & ex reservatione aquæ terram, & connectuntur, & sunt eadem penitus cum naturalibus solis. Quæcunq; tamen exemplaria hîc adducta sunt, de transmutationibus, non ideo ut omnino proportionalia sint, adducta sunt. Quoniam exempla ponimus, non ut semper vera sint, sed ut sentiat qui addiscit, vt dicitur primo Priorum. Sed hoc ideo, ut sit satisfactio quibusdam in superficie speculantibus, & non in profundo, ostendendo opera miranda naturæ, & transmutationes extraneas, ut adhuc velut longè distantes imaginentur hanc artem possibilem. Quibus autem mens & discretio medullitùs & profunditùs est evigilans, talia exempla & proportionalia puerilia sunt. Neque omnino, ut in pluribus in eadem specie tum

 sibi

sibi similibus collocata, in quibusdam autem fortè sis. Et hæc probatio extraneorum æquè prodest Alchemistis & Sophistis, imo Sophistis magis: quoniam diversas materias propter hoc sibi subiicere possunt. Huic quoq; lapidi, nihil omnino simile videtur posse adduci, sed solùm secundum partem. Et quod magis simile videtur, est de generatione atramentorum, & similiter fumus resolutus à lignis cum comburuntur. Hic enim fumus est tanquam spiritus, qui resolvitur ad aerem cum toto corpore suo. Sed si inveniat corpus aliquod solidum, cui appodietur, retinetur à suo corpore occulto super illud corpus aliud: & induratur, & figitur, & fit fuligo: ita quod spiritus dum fugit ignem, convertit corpus ad suam naturam: & corpus cum permanet, convertit spiritum ad suam naturam. Et hoc idem simile patet de generatione tartari in vasis boni vini. Quemadmodum etiam motui circulari cœlestis sphæræ super suum centrum non potest adduci aliquis alter motus, circulari omnino similis, sed solum partium: quia centrum sphæræ cœlestis est separatum à circumferentia, nec est annexum alicui alteri, sed in seipso, & per seipsum sic in medio manet, & omnis alter motus ei assimilatus est volubilis rotativus, & non circularis: cuius centrum firmatur & annectitur polis suæ circumferentiæ, mediante axe sua. Sic & in hoc non potest aliquod omnino simile adduci, sed solùm in parte: quia ipse lapis est quiddam proprium in se, & orphanum & unicum ab omnibus separatum. Non tamen inconvenienter exempla dicta apposita sunt. Ex prædictis igitur satis patet, quod si Alchimista præparaverit naturæ materiam suam, & in organo proprio, & ignem suum, & gradus suos, & tempus congruum & iuvat (alias invenit) naturam manibus suis, & vigilanter inspiciat signa colorum omnium: ita quod circumstantiæ omnes in suis horis absque alio defectu concurrant, generabit quod narrant Philosophi, si Deus volverit. Et natura conjunget quantitates componentium determinatas, divino judicio, absq; consideratione artificis aliqua: quoniam cognitio talium prodest ad speculationem solam: ad operationem vero minimè: & poterit cum hoc transmutare omne metallum, ut dictum est: ita ut à puris naturalibus in nullo declinare comperiat. Et signum sensatum inducens nos credere debere, hoc est: quia videmus metalla imperfecta alterari per artem à quibusdam rebus sui generis & extraneis, quamvis non transmutantur. Tucia enim alterat æs in colorem auri: Auripigmentum autem in albedi-

nem argenti, quamvis comburat: & furnus Saturni congelat argentum vivum. De extraneis autem dicimus, quod cortex mali granati convertit ferrum in calybem, & fumus capillorum citrinat argentum. Quia igitur ad alterationem expectamus transmutationem, cum per hæc extranea non possit fieri quia eorum alteratio non profundatur usque ad occultum corporis. Tunc cum videamus alterationem aliquantulum profundari à suis similibus absque præparatione aliqua eorum ut similentur auro & argento non debet quisquam dubitare quin sit propinqua potentia in his vel aliis: ita ut ars ducat in actum & perfectionem ipsam, & similiter fumus resolutus, &c. Notandum quod omnium inanimatorum, quæ generantur æquè, vel est vapor siccus, vel humidus, vel uterq;, ut dicitur 1. Meth &4. Omnis autem vapor est de genere spirituum, id est, volantium: propterea sublimatur: ex vaporibus autem siccis generantur res siccæ, & ex humidis humidæ: sed ex eorum commixtione & digēstione & proportione existente diversa, in habitudinib & mensuris ipsorum, accidit diversitas generatorum omnium secundum exigentiam naturæ cujuslibet speciei: & sicut ipsi vapores habent in actu naturam ascendendi & volandi, sic habent in potentia naturam standi & permanendi, propter quod generata, inquibus permanet actu natura volandi prima, semper volant secundum naturam suam, ut argentum vivum marcasita & camphora. In quibus autem occultata est natura volandi, & manifestata natura standi & permanendi, semper permanent secundum naturam suam. ut aurum, antimonium, marmor, alumen, sal & tartarum: in quibus autem utraq; natura permanet mixta dominans virtuti, dominatur alteri, ut patet in mixtione corporum & spirituum. Cum enim vires spirituum dominantur, trahunt secum corpora ad volatum. Et cum vires corporum dominantur, retinent secum spiritus, & figuntur cum eis. In spiritibus enim sunt corpora in potentia, & in corporib. sunt spiritus in potentia, & hæc est causa, quare natura facit corpora ex spiritibus, & e contrà. Propter quod quæcunque resoluuntur à corporibus metallorum, in furno apud ignem, non habent naturam, quorum sunt scil. corporū, sed magis spirituum: & quilibet spiritus cum ingreditur corpora, acquirit similiter naturā corporū. Ideo in mineris metallorum, reperiuntur sui spiritus, sed non e contrà: quia in posteriori includitur prius, sed non e contrà. Cū ergo ex generatis ex utroq; vapore conservantibus naturā vaporum & spirituum.

rituum, scilicet ex argento vivo & sulphure natura generat corpora metallorum omnium: propterea quod in illis spiritibus sunt omnia corpora in potentia, potuit natura illam potentiam ducere ad actum: quia natura secundum ordinem proponit potentias actibus, & sic ex potentia non fixi facit fixum, & e converso. Et ex immundo facit mundum, & ex immundo extrahit mundum, & ipsum retinet. Ars ergo post contemplationem omnium horum sequitur naturam, & recipit spiritus naturæ immundos, & eos sublimando sublevat & mundat, sicut natura: & tunc volendo fugere ab igne ars ministrat naturæ, & natura convertit eos in corpora munda: fixa, & de cætero natura corporum dominabitur naturæ spirituum in æternum, per hoc ingenium mirabile. Sunt & similiter mineralia quædam, quæ generantur & perficiuntur secundum substantiam, in qua sunt absque resolutione in fumum. Et ars similiter perficit metalla in aurum.

CAPUT XVI.

In quo solvit rationes contrarias dictas, cum quæstionibus intercedentibus & notabilibus.

QVoniam quidem dispositiones præcedunt habitus, & habilitant ad formas tàm intelligibiles quàm reales. Ideo præmisimus dispositiones quamplures, per quas potest sapiēs amator horum credere, & disponere sensum, & intellectum suum ad habitus & formas recipiendas, quas diximus. Quapropter de cætero modum habituandi & informandi cum quibusdam aliis dispositionibus juxta sapientum doctrinam, & nostram narremus. Incipientibus prius à solutionibus rationum dictarum à principio, scilicet ignorantium hanc scientiam gloriosam, & volentium eam interimere. Ad argumēta ergo quinq; prima, ex prius dictis patet solutio. Quoniam, quamvis per artem Alchemiæ velimus sequi naturam, hoc est in opere scilicet faciendo, ex similibus principiis metallorum, idem aurum quod ipsa facit, sed non in modo operis, Ars facit ex illis principiis lapidem suum, cum quo omnia metalla convertit in aurum. Sed si metalla vellet generare de novo, tunc ars coacta esset sequi naturam in modo operis etiam, & in quantitate elementorum

& pro-

& proportione, & mixtione, & colore, & tempore, & loco. Et sic ars esset & est impossibilis, & cognitio talium non potest haberi certitudinaliter, sed solum secundum coniecturam: quæ cognitio confert speculanti, operanti verò minimè. Veruntamen ars prius investigat omnem operationem naturæ, & omnem modum operationis & materiam determinatã, & reliqua, sine quorum investigatione ars nunquam posset naturã sequi. Et quia natura in ipsis mineris, transformat omnia imperfecta metalla in aurum, paulatim digerendo & expoliando ipse in fine à sulphure corrumpente, quod ipsa decoxit, & in tali expoliatione observat natura quantitates & proprietates & proportiones in mensuris elementorum determinatas ad generationem auri: quæ quantitates & proportiones mixtionis, sunt notæ soli naturæ. Ideo ars hæc subtilissimè investigans, expoliat ipsa similiter ut natura, sed cum alio colore, scil. liquefaciente, & in brevi tempore valde, scilicet in momento, & alio loco: quia quocunque tempore, quocunq; loco, & quocunque calore expolientur imperfecta metalla, omnia à sulphure corrumpente statim perficiuntur in aurum, & in hac expolitione natura æquat quantitates elementorũ, & eorum proportiones in mixtione, & mixto voluntate divina: quamvis hæc ignoremus: quia nec necesse est nos hæc scire, nec possumus scire. Et sic ars sequitur naturam: quia sic operatur ars penitus ministrando naturæ, sicut sola natura tam in generando philosophicum lapidem, quam in perficiẽdo metalla: quia solus lapis philosophorum cum sic sit expoliatus, & habeat naturam perficientis & informantis, poterit ipsa expoliare & perficere, & informare in liquefactione, quod totum adhuc lucidius explicabitur infrà in capitulis de Generationibus metallorum. Ad illud autem quod dicunt de abbreviatione temporis in decoctione per excessum caloris exasperãtem: quia dissipabitur humiditas metallica, & destruetur forma specifica metalli: dicimus quod eorum intentio & imaginatio à tramite veritatis omnino declinat: quoniam nolumus ponere metalla imperfecta in igne ignitionis & liquefactionis, & sic servare quousque digerantur & perficiantur in aurum: quia fatuum est hoc dicere & imaginari, & est impossibile, sicut probant: sed ipsis liquefactis, ad ignem immediatè ponimus lapidem, secundùm justa pondera ipsa perficientem, cum ipse sit forma ipsorum informans ipsa: & in momento perfecta sunt in aurum cum conservatione propriæ humiditatis, & sic perpetuantur in igne. Neq; etiam ipsa na-

turæ principia volumus convertere in aurum, nec in metallum aliud per talem ignem, cum sit impossibile, sed in igne sufficienti ad liquefactionem conservamus ea in sua humiditate, auferendo supesflua, quousque generetur lapis, quem quærimus, volatilis, cui jungimus lapidem fixum rubeum; & hoc est impossibile.

Nota 17 * Quoniam quidem, &c.) *Notandum est, quod accidit quibusdam sapientibus in syllogizando, ut faciant syllogismos sophisticos fortes, & sibi ipsis & alijs, & quandoque contra illud quod opinantur: ita quod ipsi nescientes soluere, stant in dubio ligati. ,De quibus dicit philosophus 7. Ethic. sic ad literam: Sophisticus sermo est mentis dubitatio. Propter mirabilia enim velle arguere ut sapientes sint, cum non attingant, factus syllogismus dubitatio fit. Ligata enim est mens, cum manere non velit propter non placere, conclusum: procedere autem non potest: propter solvere non habere sermonem, &c. Quia ergo quamplures nesciunt solvere argumenta iam dicta, & eis similia cum sint magna apparentia facta propter sophisticationes latentes, eo quod non habent terminos & sermones huic arti pertinentes: Ideo nescientes solvere, eorum mens manet ligata, etiamsi credant oppositum. Posuimus ergo in antedictis sermones notos & veros, & similiter in sequentibus, ut possint solvere omnia dicta contra quæstionem propositam secundum solutionem possibilem. Et si qua similiter alia arguerentur, ita ut eorum mens nunquam de cætero sit ligata. Solvimus autem omnia ordinatè, sicut patet in textu libri. Adhuc similiter decipiuntur, quia solum universaliter considerant & arguunt, non descendendo ad particularia. Vnde Philosophus primo Politicorum: Considerantur particulariter magis veritatem discernunt: universaliter enim dicentes, seipsos decipiunt. Et in sexto Ethicorum: Neque enim prudentia est universalium solum, sed oportet etiam singularia cognoscere. Si enim sciat quis, quoniam leves carnes bonæ, digestibiles & sanæ: quales autem leves ignorat, non faciet sanitatem, sed sciens: quoniam quæ volatilium leves & sanæ faciet magis, &c. Et in Posterioribus considerantes universale, multotiens nesciunt quædam singularium propter id quod non intendunt. Et in secundo eiusdem: Æquivocationes magis latent in universalibus, quam in singularibus. Et in 2. Ethicorum: In his enim quæ circa operationes sermonibus, universales quidem communiores sunt, particulares autem veriores.*

Ad sextum dicimus, quod in opere huius artis est considerare duo, scil. naturam agentem, & artem ministrantem. Si consideremus ex parte naturæ agentis, dicimus quod totum opus est naturale, quia materia est illa, quæ decoquendo appetit, retinet, digerit, & expellit, & permiscet, & corrumpit, generat, & informat præcepto Dei benedicti & gloriosi, suo tempore lapidem antedictum, & cum hoc lapide natura informat metalla per ipsarum permixtionem. Si autem consideremus ex parte ministrationis, tunc opus hoc est artificiale: non quia ars generet, & corrumpat, & informet, sed solum ministrat naturæ operanti totum hoc. Natura enim sola non potest in talibus per se, nisi ars ministret sibi. Propterea eo modo quo ars ministrat naturæ, eo modo operatur natura, quia si benè, benè: & si malè, malè. Tota ergo operatio ratione generationis & mixtionis est naturalis, ratione autem ministrationis, est artificialis, sicut patet in decoctione ciborũ.

Ad rationem septimam dicimus, quod illorum ratio non concludit, quia forma quæ est perfectio rei, est duplex, scilicet una ipsius mixti in quantum mixtum: alia ipsius mixti non in quantum mixtum, sed in quantum animatum, sive sit anima introducta de potentia materiæ ab occultis naturæ, sive sit data ab extrinseco, scil. ab essentia quinta, vel à primo motore, sicut veteres diversimodè sunt opinati. Diversificavit enim Deus rerum perfectiones multipliciter, quoniam in quibus compositio, quæ secundum naturam fuit debilis, in illis maiorem & nobiliorem perfectionem ponit, scil. quæ est secundum animam: in animantis autem è contra. Et ideo nos ignoramus formare leonem, capram & hominem, non ratione mixtionis, cum sit debilis in eis, sed magis ratione formæ nobilis, quæ subiacere non potest actibus nostris. Similiter quia quamvis quorundam mineralium, & vegetabilium, & animatorum, sive sint fortis mixtionis, sive debilis, generationem facere sciamus, cum eorum formas specificas ignoremus omnino.

Sed ad generationem auri cognoscimus suam formam specificam separatam à sua materia perfectibili, & modum perfectionis & unionis omnino sequendo naturam. Similiter quia non fit recta comparatio mixtionis fortis ad nobilem, sed fortis ad debilem, & nobilis ad ignobilem: quia recta cõparatio est univocis, ut dicitur 7. Physicor. Similiter quia animatorum ad inanimata in hoc non est proportio. Similiter quia nõ est proportio eius cuius materia propinqua determinata

nata invenitur ad illud, cuius materia non invenitur, sive sint eiusdem propinquæ generationis, sive non. Similiter quia nõ reperitur in illis, nec in aliquibus de mundo aliquid: quod egeat perfici, sicut in ijs solis, quare ratio non convenit.

Ad rationem 8. dixerunt quidam, quod non convenit: quia metalla non differunt ad invicem specie, sed accidente solũ, quos reprobavimus, suprà in argumentis Philosophi. Dixerunt alij, quod ratio simpliciter est falsa, quia generatio & corruptio est individuorum, diversarum specierum, quæ poterunt ad invicem transmutari. Sed quamvis isti sufficienter dicere videantur, non tamen sic est: quia quidam modus est in metallis diversus mutationis speciei in speciem, propterea ipsius rationis solutio sufficiens cum solutione ultimæ rationis Philosophi infrà patebit.

Ad rationem 9. dicimus, quod verum est, quod per motum & lucem corporum supercœlestium, & per eorum determinatos situs aspectus introducuntur formæ in inferioribus: sed non est necesse nos ea scire, nec possumus scire, nisi in genere quodam confuso, sc. ex parte solis in quibusdam, qui est causa 4. temporum anni: quia certis temporibus fiunt seminationes, & messes, & plantationes: & in quibusdam animalibus, ut equis, & asinis, & accipitribus, & falconibus, periodis certis solaribus fiunt coniunctiones ad coitum & generationem. In quibusdam autem omni tempore fiunt hæc indifferenter, ut in homine, columbis, & gallinis. Vnde si volumus generare vermem ex carne putrescibili, non consideramus sitũ quenquam stellarum: sed solum dispositiones aëris circumscribentis, & alias putefactionis causas. Similiter si ova sub fimo aut simili loco, ad pullorum generationem ponamus quocunque tempore, dabitur forma suo loco & tempore præfinito à cœlestibus absque nostra consideratione in hoc. Eodem modo in generatione calcis & vitrioli, & solis, & usifur, & cerussæ, & minij, & zimar. Similiter in compos. Tyriacæ, & aliarum confectionum: quia quocunque tempore & quacunque hora possunt fieri hæc. Virtus enim cœlestis est valde communis ad omnia, & recipit terminationem per virtutes & dispositiones eorum, quæ sunt subiectum eius in rebus elementatis & elementis: quia sicut operantur virtutes cœlestes in tota natura generabilium & corruptibilium continuo secundũ materiam sibi dispositam, aut propriè aut communiter. Vnde dixit Lilium, quod opus non causatur à motu superiorum, quia omni tempore fieri potest. Et Rasis in 70. in libr. reprehensionis.

nis. Tempus non operatur in hoc aliquid. In hoc, addit: quia si tempus operaretur in eo, esset vile apud gentes. Si ergo in hoc magisterio omnia contingentia suo tempore rectè concurrāt, introducetur forma sua sub debito situ & aspectu stellarum tempore præfinito in materia absque consideratione in hoc aliqua. Vnde dixit Plato, quod secundum meritum materiæ infunduntur virtutes cœlestes, quæ res naturæ operantur, &c. Sed de rebus, in quibus infunditur forma accidentalis nova & occulta à cœlestibus, ut patet in arte imaginum, oportet necessariò, ut sciamus & custodiamus determinatos situs & aspectus corporum cœlestium tempore proposito: quia à solis illis imprimitur forma talis, & tempore tali, & nō alio, sicut patet in libris Astrologiæ de electionibus horarum, imaginum, & bellorum, & ædificiorum, & itinere, &c. Quia ergo Alchemiæ ars non est talis, ideo non expedit ut hæc sciat.

* Ad rationem 10. dicimus, quod formarum aliæ sunt naturales, aliæ artificiales. Et naturalium quædam sunt substantiales, & introducuntur in instanti: omnes à natura præcedētibus dispositionibus habilitantibus ad eas, sive concurrat ibi administratio agentis aliqua ad disponendum, sive nō: & istæ sunt formæ substantiales, quæ sunt principium operandi in omni re. Et istas dicit Dialecticus formas specificas, sive differentias constituentes speciem, & per ipsas quælibet res habet esse.

Quædam autem formæ accidentales, quæ si immediate manant & fluunt à formis substantialibus, ultrò ducuntur in instanti cum formis substantialibus à natura, cum sint sicut formæ, cum quibus quælibet res operatur propriè. Si autem non immediatè manant & fluunt, tunc introducūtur successivè in tempore, ut est color, odor, sapor, & figura talis determinata, sequens suam formam substantialem, quarum quædam sunt propriæ ex tota specie sua, ut color pavonis, & figura elephantis: quædam communes, ut color equi & gallinæ, & odor violæ. Artificiales autem formæ omnes sunt accidentales, & non sunt aliud, quàm figuræ rerum introductæ per artem, sive sint juxta voluntatem artificis, sive sint à casu aliquo, ut patet in figuris fragmentorum lapidum. Quarū quædam permanent in facto esse, ut forma domus, quædam non, sed sunt in solo fieri, ut patet in arte cantandi & saltandi. Et omnes istæ introducuntur successivè in tempore, ut patet ex 7. Metaphys. Propter quod benè dixit Philosophus ibidem,

quod

quod artificialia ratione materiæ ponuntur in genere subiecto, & ratione formæ ponuntur in ratione accidentis.

Cùm ergo generatio lapidis Philosophorum sit à natura, mediante agente naturali, sc. igne, cum colore suo naturali, & odore, & figura naturali, quæ sunt formæ accidentales sequentes suam substantialem determinatam, sed tamen cum administratione artis, quæ ministrat sibi materiam naturalem in organis artificialibus: Ergo necessariò forma eius erit naturalis & substantialis, quæ substantialis forma cognoscitur per suas formas substantiales, accidentales, proprias, sicut & omnia alia de mundo. Et quamvis ministratio & ministrationis modus materiæ sit voluntarius: tamen forma, quæ in instanti generatur, est naturalis. Non ergo potest dici forma illius lapidis artificialis, ut quidam fatuè imaginantur. Eodem modo intelligendum est de auro per istum lapidem generato, cuius forma introducitur in instanti, ut patuit, & non successivè, sed dispositiones præcedentes benè inducuntur successivè.

Nota 18. * Ad rationem decimam, &c,) *Et præterea notandum, quod formæ naturales dicuntur, ad quarum introductionem natura sola præparat sibi materiam, & introducit formam, ut in homine, palma & marmore. Aut quia ars præparat materiam naturæ non ultima præparatione: & ipsi porrigit, & naturam præparat, & disponit sibi ipsi usque ad ultimum cum auxilio artis, & post introducit formam, ut patet in generatione Vzifur, Cerussæ, & Teriacarum omnium compositarũ. Formæ enim istarum sunt naturales, ministrante arte: Quia in talibus natura non potest sibi præparare materiam, nec componere: sed ars præparat naturæ materiam, & natura disponit & introducit formam, quod enim præparat alteri materiam ad formam, non dat formam: quod autem sibi præparat & disponit, sic: quia idem agens disponit ad formam & dat formam. Sunt tamen quædam formæ naturales accidentales, quæ introducuntur à natura sola præter artem, & à natura per administrationem artis, ut sanitas: quoniam omnium harum principium agens est intrinsecum, quod est natura. Formæ autem artificiales absolutæ dicuntur accidentales, ad quarum introductionem natura præparat materiam remotè secundum magis & minus: nunquam tamen posset natura introducere formam, cum deficiat principium extrinsecum in hac operatione. Ars autem potens recipit à na-*

tura hanc materiam, & eam praparat & disponit dispositione propinqua, & introducit successiuè formam, sicut est forma domus, nauis, annuli. Satis enim posset ars porrigere natura ligna, lapides, cementum & clauos, quod nunquam sciret domum construere, nec nauim: sed ars hac recipit à natura, & sibi ipsi disponit, & formam artificialem facit ex his successiuè, propterea forma naturales rerum substantiales non variantur in sua specie: quamuis quadam accidentales sint ratione regionum: artificiales autem omnes quampluribus modis variantur secundum voluntatem artificis variando figuras. Similiter in artificialibus absolutè semper seruat eandem materiam & eandem formam naturalem & variat formas artificiales ad libitum. In naturalibus autem cum quibus ars ministret, non seruatur eadem materia, sed varieetur materia continuò, ut ad formam diuersam disponatur iuxta variam dispositionem materia. Cùm ergo lapis Philosophorum generetur à natura, ministrante arte, & diuina potentia volente manifestare, dicetur ipse & forma sua, & aurum Alchemia, non artificiale, sed naturale penitus. Ars etiã est cum natura connexa, quia principium artis est natura, ut patet ex 2. Physicor. scilicet secundum quod exit à suo principio cœlesti, cuius principium est intellectus practicus. Principium autem natura est intelligentia, quia natura est opus & instrumentum eius. Patet igitur quomodo ars hac est naturalis, & similiter opera sua, & quomodo non, & forma sua.

Ad rationem undecimam quando dicunt, quod facilius est, res destruere quàm construere. Respondet Geber Hispanus in Summa sua sic: quod non concludunt de necessitate, qua coarctamur ad non posse construi credere. Nam quod difficulter construitur, difficulter destruitur: non autem est impossibile ipsum non posse construi. Huius autem causam assignamus: quia fortem habuit compositionem, ideoque difficiliorem habet resolutionem: ideoq; difficulter destruitur. Et hoc est quod facit eos opinari, impossibilem esse eius constructionem. Sed quia ignorant ipsius compositionẽ naturalem: ideo illius constructionem & destructionem artificialem ex cursu naturæ ignorant. Attentaverunt tamen fortè, quod sit fortis compositionis, sed quantæ fortitudinis cõpositionis sit, non attentaverunt. Hæc est respõsio Geberi Hispani. Hactenus Philosophi præcipui & Astrologi, & Magici,

gici,& Alchemici. Nos autem cum modici simus intellectus, & ingenii, nihil contradicimus tanto philosopho : nec contradicere præsumimus, nec audemus, cum ipse sciverit actu & opere hanc mirabilem scientiam. Nos autem quamvis propinqua potentia credamus, eadem semita ipsum debere consequi propter magnam dilectionem & delectationem: quoniam delectatio perficit operationem, ut dicitur decimo Ethicorum. Et iterum in eodem : Coauget enim propriam operationem delectatio, & magis singula judicant, & certius exquirunt cum delectatione operantes, &c. Sed tamen argumentum in sua efficacia permanere videtur. Ideo quod constructio sive factio rei dupliciter considerari potest: Vno modo quando res incipit construi, ex suis primis principiis generationis, ut sanguis existens in venis matricis gallinæ ad generationem pulli, ita quod est in principio motus. Alio modo quando res construitur, & præcesserunt ferè omnes dispositiones habilitantes ad formam, & est juxta finem motus, ut ovum ex sanguine illo generatum sub gallina per 7. dies fotum, sive digestum ad generationem. Potest etiam tertius modus addi, quasi medius harum existens, sic ovum, quod gallina peperit. Si primo modo accipiatur, vel tertio, verum dicunt. Facilius enim est rem destruere quando facta est, quàm ipsam construere, incipiendo à primis principiis generationis vel mediis. Et hoc modo non intelligitur hic. Si verò ultimo modo, falsum dicunt : unaquæque enim res naturalis quādo fit, cum ipsa fuerit in ultima dispositione, postquam immediatè sequitur forma, facilius est ipsam construere, quàm destruere quando facta est: quoniam ipsius constructio fit in instanti, sed ipsius destructio, quando facta est non potest fieri, nisi præcedant dispositiones omnes, & alterationes, disponentes ad corruptionē, & sic accipimus hic. Et ideo: quia ars Alchemiæ invenit (hac ultima dispositione disposita) omnia metalla perficit ipsa in instanti absque alterationibus præcedentibus, sola liquefactione præmissa, neque potest ea ita facilè destruere, quando facta sunt aurum, sicut construxit.

Ad rationem duodecimam & decimam tertiam, ex prius dictis patet solutio.

Ad rationem decimam quartam, quando dicunt, quod impossibile est alicuius unius rei duas cōtrarias operationes per se esse dicimus, quod verùm est, respectu eiusdem, sed respectu diversorum possibile est. Et hæc diversitas propriè est ex parte dan-

te dantis, sed recipientis: quia omne quod recipitur, per modum rei recipientis, & non per modum rei receptæ, ut dicitur 1. Metaphys. quia agens non disponit materiam, nisi prout est habilis ad dispositionem hanc vel illam: post informationem, juxta meritum dispositionis. Ideo videmus de nutrimẽto & nutribili, quod in humano corpore diversa cibaria valde in unum sanguinem, & in unum nutrimentum convertũtur ab uno agente propter talem ipsorum dispositionem, in materia & forma: ita ut cibaria dura mollificet, & mollia induret, & ad medium reducantur. Vnde dixit Galenus 3. de Complexionibus. Et omnes cibi calidi dum in digestione perseverant, calefaciũt corpus: frigidi autem infrigidant. Sed cum nutriunt, augent calorem naturalem in quanto, secundum similitudinem unam, &c. Et hoc ideo est: quia quamvis nutrientia sint inter se diversa: & in materia, & in forma à principio: tamen in compositione ad nutribile, ab uno agente possunt informari una forma in fine. Propter quod dicit Philosophus 2. de Anima: quod nutribile nutritur à contrario, & à simili, à contrario in principio: à simili autẽ in fine. Et causa est: quia in fine expoliantur ab omnibus qualitatibus diversis, quibus differebant & contrariebantur, & fiunt unum & idem in forma membri naturæ: tamen fit unum per se, & aliud per accidens, nec sunt propriè & per se ordinata ad talem finem. Cum igitur metalla imperfecta, tum subiacent digestioni naturæ, aut sunt de Mineris effossa, sunt propriè & per se ordinata à natura ad unum finem: quamvis inter se sint altera & diversa & in duritie & mollitie, & accidentibus aliis. Poterunt tamen ab uno agente multo melius informari secundum similitudinem unam, in forma una, quàm nutrientia diversa: ita ut dura mollificentur, & mollia indurentur, ut in medio perficiantur: sed non illud quod mollificatum possit indurare, & è contra: & ideo quod est molle nimis, non eget mollificatione, sed induratione, & quod est durum nimis: & è contra, quod totum per expoliationem solam fit in his diversis subiectis, tali diversitate, ad eundem finem ordinatis: nec tamen fit una mutatio per se, & alia per accidens: sed ambæ per se, cum operatio lapidis de se fit unica tantum. In dissimilibus autem à se nihil operatur de his: ideo ratio non valet. Vnde Geber in Capit. de duplici Medicina, scilicet alba & rubea, dicit: quod quatuor corpora imperfecta egent duplici medicina, scilicet alba & rubea: quorum duo egent eis indurantibus, scilicet Jupiter & Saturnus: alia verò duo

mollificantibus, scilicet Mars & Venus, & argentum vivum eget; similiter duplici medicina coagulante & inspissante ipsum, scilicet una alba, & alia rubea. Et ideo medicina corporum imperfectorum & argenti vivi sunt decem medicinæ: & hoc intelligendum est in minori opere: quia in maiori opere, non est nisi unica, perficiens omnia ad Album & Rubeum. Et ideo subdit eodem capitulo sic: Verùm utique cum diuturnitatis laboris instantia, & magnæ indagationis industria excusari volumus, ab inventionis labore harum decem Medicinarum per unius medicinæ beneficium, & invenimus inquisitione longa, nec non laboriosa, maxima, & experientia certa medicinam unam, qua quidem durum mollescit, & molle induratur corpus, & fugitivum figitur, & illustratur fœdum splendore inenarrabili, etiam eo qui supra naturam consistit, &c. Nec apud quenquam sapientum habitandum existimo, si hic lapis unus existens habeat has operationes oppositas: quoniam si rectè consideraverit causas duritiei metallorum, & mollitiei, & causas fusionis, & impedimenti fusionis, & causas citæ fusionis & tardæ: & causas fusionis cum ignitione & sine ignitione: & causas fixionis & perseverantiæ ad pugnam ignis, & volatilis in fumum ab igne, & causas perfectionis metallorum: & corruptionis, & causas diminutionis, & superfluitatis in ipsis cognoscet statim quod possibile est, quod dictum est. Ex qua re, vel quibus rebus efficitur lapis iste, &c.

CAP. XVII.

Incidentale, in quo robòrat solutionem dictæ rationis, ostendendo materiam Metallorum cum causis suis & proprietatibus & passionibus, ex qua materia fit lapis Philosophorum.

Dicimus ergo secundum sententiam, quam ponit Geber, pollens ingenio mirabili, & subtili in Summa sua, tractatu de Essentia & procreatione metallorum, quod cum metalla materialiter composita sint ex sulphure & argento vivo: quamvis sulphur sit loco argenti potius, quàm materiæ: tunc ex eorum diversitate, ad invicem eorum commixtione & digestione, diversitates plurimas contingere necesse est, sicut apud artem satis patet. Hæc autem diversitas potius est ex parte sulphuris: quia reperitur album, lucidum, rubeum, croceum,

ceum, viride, nigrum. Omne autem argentum vivum omni alteri argento vivo est simile, quantum est de se: quia semper est album, lucidum, liquidum, non adhærens tangenti gravissimum. Nusquam enim repertum est argentum vivum alterius coloris & conditionis: Si autem metalla reciperent diversitatem in substantia & colore, ratione argenti vivi in suis mineris, tunc natura eandem diversitatē in argento vivo vulgari fecisset, sicut in sulphure vulgari. Hoc autem nusquam visum est. Quod si aliqua terreitas livida aut nigra in ipsa reperiatur, hoc est ex admixtione alicuius substantiæ plumbeę, aut sibi similis secum commixtæ. Propterea Sophistæ quidam argentum vivum fraudantes decimam partem plumbi ei cōmiscent, quod per expressiones & ablutiones acres separatur. Potest ergo sulphur cum sit proprium coagulamentum argenti vivi, esse diversi coloris, & fixum, vel volatile, parum vel multum, aut æquale, sed argentum vivum, cum semper sit album, & albedo sit sicut elementum colorum, in quo variantur omnes colores. Ideo argentum vivum recipiet à sulphure omnium colorum diversitates, & ex hoc omne metallum diverso colore coloratur, & generantur alia diversa, ut est Marcasita, Magnesia, Antimonium & Thutia. Potest similiter argentum vivum fixum esse, vel volatile, & parum vel multum, aut æquale. Similiter etiam ex parte mineræ potest esse diversitas: quia munda aut immunda, sive corrupta, & caloris exasperantis, aut temperati, secundum magis & minus. Ex his ergo arguimus unumquodque metallorum, secundum adhærentiam sulphuris exterioris: & argenti ad ipsum facilem vel difficilem participare, parum vel multum de utriusque illorum substantia: aut solum unius ipsorum: quia nihil aliud adhæret metallis, nisi sulphur & argentum vivum, & quæ sunt ex ipsis, cum sint eiusdem naturæ, nisi forte artificiose valde. Dico autem adhærentiam: quæ est per mixtionem propter convenientiam in substantivo: quia omnis mixtio fit ratione similitudinis, quæ acquiritur in digestione à natura, quamvis prius fuerint diversa: propterea metallum cum metallo, & nitrum cum nitro, & sibi similibus miscentur. Hoc autem non cum illo, nisi forte laboriose. Secundum hunc igitur modum iudicandum est in metallis: per eorum enim ad invicem mixtionem, de hoc esse plus vel unum solum, secundum sensum, cum illa duo sola sint principia metallorum. Sunt enim hæc perfecta principia, ex quibus sunt hæc, ut dicit Philosophus

14. Metaphysico. Vnde in quarto Metaphysicorum in fine capituli de Corporibus mineralium dicit sic: Et ideo miscetur argentum vivum cum illis corporibus: quia est de illorum substantia, &c. Et reticuit de sulphure: quia non sic videtur de illorum substantia. Dicimus ergo, quod sulphur fixum tardat fusionem & liquefactionem in metallis: & ipsam impedit, & propriè ubi eius quantitas multum superat quantitatem argenti vivi. Quia ergo in ære eius quantitas non superat quantitatem argenti vivi, sed quasi æquatur: ideo solum tardat fusionẽ in eo: & quia in ferro quantitas eius multum superat quantitatem argenti vivi, & ipsum inquinat & impedit fusionem ferri: ideo ferrum non funditur. Experientia autem hoc nobis monstrat: quia cum volumus facere sulphur fixum, oportet ut illud prius calcinemus: calcinatum autem nullam dat fusionem: Ergo ubicunque componatur, de se illam impedit. Sulphur autem non fixum accelerat fusiones: cuius signum est: quia Arsenicum quod est de natura sulphuris, ferrum ignitum fundit. Quod autem Arsenicum sit de natura sulphuris, dicit Geber & Alchemistæ omnes, & experientia similiter hæc demonstrat: quia fossores minerarum examinant argentum, & æs ad ignem, ut ea purificent, ab immundiciis, & ascendit tunc fumus sulphureus, citrinus in odore sulphuris: qui si colligatur seorsim & in vase sublimationis ponatur, ascendit & adhæret spondilibus vasis in substantia Realgaris, & est omnino idem Realgar cum eo, quod fit de auripigmento, de sua minera extracto, & hanc experientiam manibus propriis fecimus, & oculis nostris vidimus. Quia ergo in his mineris invenitur sic substantia auripigmẽti mixta, ideo iudicamus ipsum ex hoc, & odore, & substantia sui habere naturam sulphuris, & ex prædictis iudicamus in ære esse utrumque sulphur: quia funditur, sed cum difficultate. Similiter dicimus, quod sulphur fixum est causa duritiei metallorum, sicut patet in ære & ferro. Et est etiam causa fixionis metallorum, ut patet ex eis: sed sulphur non fixum est causa fusionis sine ignitione: & causa mollitiei, & causa volandi ab igne: sicut patet in Jove & Saturno. Argentum autem vivum sive fixum, sive non, est causa metallicæ fusionis, sed fixum est causa duritiei, & causa fusionis, & causa ignitionis cum liquefactione, ut patet in ære, auro & argento. Funderetur etiam ferrum, ratione sui argenti vivi fixi, quod habet: sed sulphur fixum ipsum valde superat & impedit:

dit: non fixum autem est causa mollitiei, & volatilitatis ab igne, & fusionis sine ignitione, sicut in Saturno & Jove. Ista enim ambo corpora semidigesta sunt, & per coagulationem modicum remota a natura argẽti vivi. Ex quibus patet, quod quæcunque corpora tardè funduntur, citò coagulantur, & è contra.

De adhærentia verò ipsorum ad metalla, iudicemus etiam per sensum: sulphur enim facilè adhæret ferro & æri comburendo ipsa: commiscetur autem argento facilè, quod habet partes aliquas sulphuris adurentis, id est, non fixi sibi commixtas, quæ per artificium facilè separatur. Plumbo autem miscetur facilè: quia multas partes sulphuris non fixi, sibi commixtas. Stanno autem non sic facilè propter multitudinem argenti vivi superantem quantitatem sulphuris: & quia suum sulphur est occultum profundum, sed auro nullo modo adhæret, neque ingreditur ipsum: quia non conveniunt, sed sunt naturæ diversæ: sed argentum vivum facillimè cum auro commiscetur propter similitudinem in substantia: post aurum autem argento, & post argentũ stanno & plumbo, & hoc propter argentum vivum indigestum in eis. Et ideo tam citò funduntur: imò quasi facilius adhæret eis propter hoc. Post ipsa autem, æs cum difficultate recipit ipsum propter nimium sulphur eius. Vltimò autem ferrum, imò ferro, non nisi per artificium adhærebit: & iterum adhæret plumbo, magis propter indigestionem, quàm propter quantitatis multitudinem argenti vivi. Habet enim plumbum multum de sulphure, sicut in sui resolutionem per fumum perpenditur.

Stanno autem propter utrumque adhæret, scilicet propter indigestionem & propter multitudinem argenti vivi. Sed argento propter multitudinem argenti vivi benè digesti, & sui perfectionem; æri autem difficulter, propter multitudinem sui sulphuris, sordidi & fixi & non fixi: ferro autem difficilimè, scilicet non nisi per artem propter paucitatem argenti vivi, & magnam copiam fixi sulphuris, & sordidi & terrei. Ideo terra de minera lapidum conglutinat duo ferra candentia per malleationem propter similitudinem. Sed auro secundum totum maximè adhæret propter maximam copiã argenti vivi, quæ est in ipso, & sui ultimam perfectionem, & complementum, contentum à natura: imò ipsum est totum argentum vivum absq; sulphure extrinseco. Ex habitis ergo

expressè collige, quod argentum vivum fixũ fusibile est causa totalis perfectionis, & ipsum non fixum est diminutũ à perfectione: sulphur autem sive fixum, sive volatile corruptionis est causa, & imperfectionis, dum remanet in metallo. Ergo hunc venerabilem lapidem ex solo argento vivo, sine alicuius sulphuris extrinseci commixtione colligere necesse est. Substantia enim auri hoc ad sensum ostendit: quia in mundo nihil inventum est amicabilius, & similius, & mixtibilius, & unibilius ei, quàm ipsum, tam absque conflatione, quàm cum conflatione.

Propterea dixit Geber cap. de natura argenti vivi, quod absq; ipso nullum metallorum potest deaurari: sulphur autem in his omnibus penitus ab auro est dissimile. Veridicè ergo patet, quanta conformitas, quãta similitudo, quanta identitas sit argenti vivi ad unumquodq; metallorum, & è contra, & si quis neget, hic indiget sensu visus, quemadmodum qui negat nivem esse albam. Cum igitur per ingressum & commixtionem huius lapidis cum metallis in conflatione debeât metalla in aurum perfici: expressè patet solum argentum vivum esse perfectivũ huius operis, sine alicuius sulphuris aut alterius rei commixtione. Propter quod dixit Geber cap. de Procreatione auri: Quæcunq; ergo alterare volueris, ad exemplum ipsius altera. Vnde Rasis in 70. Præceptis scil. in lib. Vtilitatis dixit: Mercurius est radix omnis rei, & ipse solus est præparandus, & erit ex eo tinctura bona, & impressio vehemens, & fortitudo. Et Aphidius: Attende fili mi, quod omne sapientum opus & philosophorum in solo consistit argento vivo, nam ad argenti vivi scientiã pervenientes, nesciebant quod totius sui operis perfectio esset in argento vivo, cuius argenti vivi substantiam prius ignorabant esse, &c. Et Geber cap. de Procreat. Veneris: Et studeas ergo in omnibus tuis operibus argentum vivum in commixtione superare: etsi per solum argentum vivum perficere poteris, perfectionis pretiosissimæ indagator eris, & eius perfectionis, quæ supra opus naturæ vincit: mundare enim poteris intimè, ad quod natura non pervenit, &c. Ideo cap. de principiis magisterii dicit: Consideratio autem rei quæ ultimò perficit, est consideratio electionis puræ substantiæ argenti vivi, & est medicina, quæ ex illius materia sumpsit originem, & ex illa creata est. Idem cap. de 5. differentiis perfectionis: Per hoc ergo patet, ex quibus medicina elicitur nostra: nam per ea elicitur, quæ maximè corporibus adiunguntur, & amicabiliter in profundo

eisdem

eisdem adhæreant alterantia. Ideoque cum in rebus cæteris exquirendis non invenerimus inventione nostra rem aliam, magis quàm argentum vivum naturis corporum amicari in natura sua, unde eis miscetur, & postea figitur igne lento: per hoc opus nostrum in illo impendentes, reperimus ipsum alterationum veram esse medicinam in complemento cum alteratione vera & peculiosa non modicè, &c. Idem Sermone universali de medicinis secundi ordinis probavimus: nam ex nostris sermonibus patet, sulphur cuiusq; generis perfectionis esse corruptivum, argentum quippe vivum, perfectum in opere naturæ, completis regiminibus. Ergo & naturam imitantes, in quibus est possibile nos sequi operibus, & argentũ in huius magisterio vivum assumimus, in eius perfectionis medicina Lunari scil. & Solari. Idem capit. de Procreatione Martis dicit: Laudetur ergo benedictus gloriosus Deus altissimus, qui creavit illud, scil. argentum vivum, & dedit ei substantiam, & substantiæ proprietates, quas non contingit ullam ex rebus in natura possidere, ut in ipsa possit inveniri. Hæc perfectio per artificium aliquod, quod in illa propinqua potentia invenimus. Ipsum enim est quod ignem superat: & ab eo non superatur, sed amicabiliter in ipso quiescit, gaudẽs eo. Et idem vult Geber capit. de Coagulatione Mercurii per præcipitationem. Et quamvis ibi dicat, quod hæc medicina elicitur de corporibus metallicis cum suo sulphure vel arsenico præparatis, & ex aliis solis similiter sulphure vel arsenico: dicimus quod nullum est: sed ipsius verba ibi & alibi similia iuxta sonum literæ non intelliguntur: quia ibi latet anguis in herba. Vnde dicit ipse in cap. ultimo, in quo concludit: Et eam similiter occultavimus, ubi magis apertè locuti fuimus, non tamen sub ænigmate, sed sub plana sermonis serie. Et dicit Morienus: Quod si fumus albus non esset, id est, Mercurius, nullatenus aurum purum Alchemiæ fieri posset. Ad quod plura. De hoc Hermes enim, & Senior, & Plato, & Alexander, & quilibet philosophus in hac arte peritus, hoc velle videtur, & sensus visus propter eius ultimam amicitiam in mixtione ad invicem, hoc credere nos inducit. Ex quibus noscitur, quod hic lapis unus omnia metalla perficiendo, & ad unum medium reducendo potest dura mollificare.

CAP. XVIII.

Incidentale, in quo ex dictis probat, quod sulphur sit pars materialis cum argento vivo auri & lapidis philosophorum: & solvit.

DVbitabant tamen aliqui sapientes, & similiter sophistæ contra dicta, scil. Ex verbis ergo tuis videtur, quod sulphur potest esse pars materialis auri & lapidis philosophorũ cum argẽto vivo, quod negasti: nam sulphur miscetur & mutatur aum argento vivo: ergo videtur magnam habere similitudinem & conformitatem cum eo. Si ergo argentum vivum probatur esse materiam auri, & lapis philosophorum, quia super omnia conformitatem habet cum auro in mixtione. Ergo similiter & sulphur, cum habeat magnam conformitatem cum argento vivo in mixtione, præsertim cũ sulphur sit sicut proprium coagulamentum eius, ut dicit philosophus 4. Metaphys. qui dicit: Et proprium quidem argenti vivi est, quod coaguletur ex vapore sulphuris, & fortasse hoc modo gelatur ut plumbum, &c. Si quis ergo voluerit coagulare argentũ vivum, ut faciat aurum vel lapidem, oportet quod hoc faciat cum sulphure. Ergo sicut mixtione sulphuris coagulatur argentum vivum, ita ex eius ablatione reddetur currens & fluxibile, ut prius: ergo absque commixtione sulphuris cum argento vivo, & eius permanentia cum eo non poterit generari aurum nec lapis philosophorum. Item cum aurum omne sit citrinum secundum magis & minus, & lapis philosophorum rubicundissimus, ut suprà diximus, & tinctura auri detur à sulphure, ut vult Philosophus 4 Meteororum, & Geber & Rasis, & omnis Alchemista: ergo & sulphur necessariò erit pars materialis eius, cum sulphur est, & colorat argentum vivum omni colore. Argentum autem vivum semper est album, nec alterius coloris unquam visum est. Ergo eadem causa erit pars materialis lapidis philosophorum. Et nos respondemus ut prius, sc. quod solum argentum vivum est tota causa materialis, & tota substantia lapidis philosophorum. Sed est sciendum, quod argentum vivum in sua prima creatione habet multas partes terreæ substantiæ, sulphureæ, albæ, in actu subtilissimæ, quæ sunt de substantia materiali ipsius, sine quibus substantia argenti vivi constare non potest, quæ ipsum naturaliter albo colore colorat, sed in magisterio

sterio ipsum colore albo albificat & rubificat, sicut volumus, regendo naturam ipsius.

Quòd autem argentum vivum sic sit compositum, patet per philosophum 4. Meteororum, ostendētem cōpositionem eius, qui dicit: Argentum vivum est ut aqua, quæ miscetur cum terra subtili nimium sulphurea, mixtione forti, donec non quiescat in superficie plana: & hæc est ex siccitata magna terrea quæ inest illi, & ideo non adhæret tangenti: estque albedo eius ex claritate illius aquæ, & ex albedine illius terræ subtilis. Ex hoc idem insinuat Geber, capite de Natura argenti vivi. Et propter hoc tale sulphur cum conveniat in generatione & communitate quadam cum sulphure intrinseco commiscetur cum argento vivo, & ipsum coagulat, & est utrumq; sulphur non fixum, & unumquodq; ipsorum coagulat & colorat argentum vivum, sed cum argentum vivum fuerit coagulatum, & fixatum cum solo suo sulphure intrinseco, & coloratum suo albo colore vel rubeo in magisterio, tunc sulphur extrinsecum non poterit de cætero in ipsū ingredi & commisceri: quia dissimilia facta sunt, propterea non ingreditur in aurum: non ergo poterit esse materia vel pars materiæ lapidis philosophorum, nec ipsum tingens, sed nec in auro mineræ. Ex quibus secretum unum maximum panditur in hac arte, scil. quòd argentum vivum non coagulatur coagulatione, quæ fit per mixtionem, nec coloratur, nisi cum sulphure, sed cum suo solo sulphure intrinseco ad perfectionem, tum cum extrinseco vero coagulatur & coloratur ad corruptionem,

Quæcunq; ergo coagulant argentum vivum, quocunque modo sit coagulatum per virtutem sulphuris, ut vapore Saturni, atramenti, & quęcunq; talia: quia non poterit esse quod duæ diversæ res in substantia eundem effectum & eodem modo in aliud faciant nisi per aliquod unum, idem commune eis. Dico autem coagulationem, quæ est per mixtionem cum permanentia metallicæ fusionis. Propterea si aliqua alia ipsū coagulant, sive mineralia, sive vegetabilia, sive animalia, sunt extranea, & aliter coagulant & colorant: quia non propriè sunt, sed communiter. Cum ergo sulphur extrinsecum, quamvis sit sicut generans, non possit esse materia, nec pars materiæ auri, nec lapidis philosophorum: concludimus, quòd nec aliquod aliud de mundo, nec solùm argentum vivum. propter quod patet solutio ad objectum. Oportet ergo quòd per artificium quoddam occultissimum & divinum, ex solo argento

vivo generemus argentum vivum mediante sulphuris actione extrinseci, sibi a natura mixti, & absq; illo sulphure ipsum coagulemus: quoniam generans non potest esse materialis pars generati. Hoc enim tale erit facilè liquefactionis metallicæ, & tenuissimæ in modum ceræ, & fixæ super pugnam & asperitatem ignis, & complebit omne metallum in aurum subitò sequendo naturam. Cum in se concludat omnes differentias perfectionis absq; diminuto & superfluitate, convertet omnia in unum metallum, quod est aurum.

CAPUT XIX.

In quo probat, quòd sulphur solum sit materia lapidis philosophorum & auri secundum antiquos philosophos: & soluit.

AMplius idoneæ satis hæsitabunt aliqui transcurrentes libros philosophorum in superficie scil. videtur quod magisterium hoc sit totum in solo sulphure. Dicit enim Rosinus ad Euthiciam, quod sulphur incombustibile, quod adversus ignem pugnavit, est quod quærunt philosophi. Et in fine ejusdem libri dicit: Certum ergo habeas quod nulla tinctura fit unquam, nisi per aquam sulphuris mundam. Idem in eodem dicit, quod color preciosus philosophorum exit de sulphure, & nunquam potest sulphur, quod naturaliter fugit, postea fugere. Item Salomon filius David: Prætulit enim Deus omnibus lapidibus sulphur: ideo apud nos prætulit ipsum, & apud ignaros vile est, &c. Item Geber cap. de natura sulphuris: Per deum altissimum illud illuminat omne corpus, quoniam est alumen & tinctura, &c. Item Belus in Turba philosoph. Notandum quod aqua munda ex solo est sulphure, verùm ex pluribus rebus, quæ unũ sulphur facta sunt. Item Anaxagoras in eodem: Scitote quod huius operis perfectio est aqua sulphuris. Item Pythagoras in eodem: Scitote quod nostra compositio nihil aliud est, quam aqua sulphuris, & sulphuris munda aqua ex solo est sulphure. Idem in eodem: Tota operis perfectio fit, cum sulphur à sulphuribus cõtinetur, & breviter omnes philosophi hoc idẽ velle videtur.

Relinquo autem quæ dicit Plato in Stellicis, & Hamec, & Hermes, & alii philosophi, qui dicunt lapidem fieri de humano stercore, quandoq; de sudore, quandoq; de sanguine, & quandoq; de quibusdam partibus aliis animalium, & de vegetabilibus, & mineralibus. Sed omnia talia, ut diximus, dicta sunt

cta sunt mysticè, & sermone typico, & sub imagine, & allegoria, propter causas ante dictas, Ideo de ipsis disputare silemus.

Ad hanc quæstionem ut suprà respondemus, scilicet quod in solo argento vivo est tota perfectio. Et quia ipsum habet in sua compositione partes sulphureas siccas, ipsum tingentes & colorantes albedine, actu, & rubedine in potentia: ideo hoc sulphur est ipsum perficiens & informans. Et quia non potest educere seipsum in esse, ideo natura commiscuit ei sulphur extrinsecum in suis mineris, ut ipsum decoquat & extrahat de potentia in actum, & ars eodem modo ut natura operatur. Et quia humidum aqueum, & siccum terreum sulphureum penitus in ipso facta sunt idem per omnem modum: ideo aut cum tota sui substantia in igne permanet, aut cum tota recedit: quia pars unius aliam non derelinquit, ut dicit Geber. Vnde dicit philosophus quarto Meteororum: Materia ductibilium est substantia aquea mixta cum substantia terrea, mixtione forti: neque potest unum separari ab altero. Et congelatur substantia aquea illius cum frigore post actionem caloris in ipsum, quæ est optesis, &c. Et hoc sulphur occultum fit manifestum in magisterio artis cum maxima sapientia, Sic dicebatur argentum vivum: quia secundum se totum ostendebat naturam argenti vivi in manifesto prius, ita quando cum hoc suo sulphure in fine magisterii coagulatum est, cum totum in manifesto ostendat naturam sulphuris, dicetur sulphur: & hoc sulphur est quod coagulat suum argentum vivum, quod est ignotum vulgo. De quo dicit Senior: Satisfecerunt sapientes antiqui hominibus, quando dixerũt, Sulphur nostrum non est sulphur vulgi: quia sulphur vulgi cõburit cõbustione nigredinis & corruptionis, & cõburitur: sed sulphur sapientũ cõburit cõbustione albedinis & meliorationis, Et hoc sulphur est, quod albificat, & rubificat, & coagulat, & pficit argentum vivũ in substantiã auri secundũ naturam, aut lapidis philosophorum & auri secundum artẽ. De quo dicit Senior. Iuxta quod notandum est, quod cum omnis res cõposita sit ex materia & forma, & res habeat esse, & denominationem, & definitionem à forma: Ergo quanto res magis habet de forma, tanto magis de entitate: ergo etiam magis de virtute & operatione de ipsa consequentes ad formam. Et cum forma sit in genere qualitatis primò & per se, non à quantitate, nisi per accidens, quoniam quantitas & passio attribuitur materiæ, quamvis in maiori, quanto magis

magis virtus videtur. & fundatur ex quarto Meteororum. Cum ergo in magno quanto est parum de operatione: ergo parum de virtute: ergo & parum de entitate: ergo parum de forma. Et cum in parvo quanto fuerit multum de operatione: ergo plurimum de virtute: ergo & plurimum de forma. Forma autem recipit extensionem secundum extensionem subjecti, in quo est, & divisionem: propter quod dicitur in libro de Causis, proportione decimaseptima. Quòd omnis virtus unita est fortior & magis infinita quam virtus multiplicata. Et in libro decimotertio de Animalibus dicit, quòd animalia habentia magnum cor sunt timida: sed habentia parvũ aut mediocre, sunt audacia, quoniam eadem virtus in maiori & minori, quanto sit fortior & debilior: & ideo tantum potest res in opere suo quantum forma sua permittit, cum operatio rei sit limitata per formam suam, in quanto in quo est. Si ergo ita est, dicimus, quòd sulphur rubeum, luminosum, occultum in argento vivo, cum sit forma auri, est tingens, & transformans omne genus metallorum in aurum, propter quod talis tinctura potius attribuitur qualitati sulphuris scil. formæ, quàm quantitati: propterea eius rubedo intensa trahit ad nigredinem, scil. ad colorem eparis, vel aloes, ut dicitur libr. 3. verborum Ideo quantitas magna sulphuris non est tingens aurum, neq; Elixir, sed illud modicum, quod est forma sive qualitas argenti vivi, in quo est. Secundum ergo ipsius intensionem in quibuslibet metallorum, quæ perficiunt in aurum, erit ipsius sulphuris qualitas simili forma, id est virtute & opinione, quantum si plurimum operatur in informatione: ergo plurimum habet de virtute. Ergo & de forma: & si modicum, modicũ. Cum ergo una pars ipsius informet, & tingat mille partes cuiuslibet metallorum in aurum secundum Philosophos: ergo oportet quòd habeat multum de virtute: ergo multum de Entitate: ergo multum de forma. Et hoc bene ostendit color eius in sua materia.

Imò veraciter loquendo, ipsum est pura forma auri: ideo potest extendi eius operatio propter rubedinem, in magna quantitate cuiuslibet metallorum, & tingere ea in citrinitate auri, & perficere. Et ratio est: quia cum in istis sulphur rubeum sit idem omnino cum suo argento vivo, & e contrà: quamvis quandoque argentum vivum dicatur materia, & sulphur suum, forma, & habeat perficere metalla, oportet quòd perficiat ea, in quantum habeat naturam argenti vivi: & colorem scilicet quod expolientur à sulphure extrinsecùs

adve-

adveniente, & corrumpente: & remaneat alba, albedine argenti vivi cum absterſione ſui primi coloris. Ergo oportet quod in eodem momento, in quo expoliantur, & fiunt alba, recipiant ab illo ſulphure rubedinem & citrinitatem auri, & formam: niſi enim expoliarentur & dealbarentur, non poſſent tingi & perfici: vnde videmus: quod facimus Vſifur, quod eſt ſic rubeum ex argento vivo, quod eſt album, & ſulphure, quod eſt citrinum: & in ſublimatione eius remanet quaſi ſolum pondus argenti vivi recedente quaſi toto ſulphure. Cum ergo rubedo eius videatur debere attribui qualitati & formæ ſulphuris potius, quam quantitati: qualitati ergo tinctura auri, & Elixi dicetur, eodem modo: & hæc tinctura eſt ſulphur Sapientum. Accidit etiam tincturæ multiplicatio ſimilis in exterioribus. Crocus enim propter ſuam rubedinem plurimas partes aquæ citrinat, quod potius attribuitur qualitati & formæ, quam quantitati: quod autem tales colores ſic dari poſſint. ſic patet, quod ex Saturno fit albiſſima cauſa, quæ ſine alicuius adjunctione per ſolum ignem citrinatur, & in fine rubeſcit per ſuum intrinſecum ſulphur, & dicitur minium. Et ideo Raſis in Lumine luminum dicit: quod hoc opus operi minario aſſimilatur: quia hic lapis cum germinat, habet tincturam ſuam totam in ſeipſo ſicut Minium, & hoc propriè eſt ſulphur Philoſophorum, & lapis eorum eſt ſulphur divinum, de quo dicit Alphidius: Lapis iſte à glorioſo loco magni terroris procedit: quia multos Sapientes necidavit, qui ſimilis eſt illi: cuius nomen magis occultari, quam dici, &c. Et dicit de hoc Raſis in Epiſt. Hic eſt lapis cum quo titubaverunt omnes qui obierunt, & mortui eorum plurimi cum colore & triſtitia, quando declinaverunt ad viam dæmonum, & reliquerunt viam Prudentiæ. Et hoc ſulphur occultum, cum quo omnia deaurantur & decorantur, hoc eſt umbra Solis, & coagulum argenti vivi, coagulans omne liquidum, & in ſuam naturam convertens.

Hic eſt qui cum volantibus volat, & cum quieſcentibus quieſcit, & omne quod eſt propter ſuum robur, ad ſe convertit & vincit. *Et eſt aurum Philoſophorum*: quia omne cui iungitur convertit in aurum. Hic eſt lapis necidans, & in pulverem convertens fratrem ſuum Vterinum, & carens miſericordia. Hic eſt quæſitus à multis: inventus vero à paucis. Hic eſt qui ab antiquis Quinta eſſentia nuncupatur. Et eſt ſal Armoniacus & acetum Philoſophorum: & æs, & corpus & terra, quæ dicitur Materia elementorum, ad quam connectuntur

nectuntur omnia elementa: & hæc est arbor aurea: de cuius fructu qui commederit, non esuriat unquam. Hic est lapis omni precio carens, qui absque aliquibus sumptibus invenitur, hic est in igne nutritus & generatus, & in igne gaudet. Hic est qui omni nomine nominatur, & omni rei similatur de mundo. Ideo à Philosophis Minor mundus dicitur: quia sicut homo dicitur, Minor mundus, eò quod in ipso omnium rerum similitudo, & participatio reperitur. Ita hoc sulphur dicitur Minor mundus. Et hoc est sulphur quod est perfectio & arcanum Philosophorum, quod non invenitur nisi ab eo qui ipsam noscit & accipit. Et hoc est sulphur secundum quod coniungitur primò sulphuri, ex quibus fit tertium sulphur, de quo dicitur, quod sulphur à sulphuribus continetur: & hoc est sulphur de quo autoritates adductæ arguunt. Aqua autem sulphuris, vel est argentum vivum de sulphure composito extractum. Et est aqua viva, & hoc est quod propriè dicitur, Lac virginis, & aqua syncera, cœlestis & gloriosa, & avis volans, quæ substantialiter idem est cum sulphure dicto, Sulphur autem vulgi, est diversum ab his, & sic patet solutio quæstionis & argumentorum.

Amplius advertendum occurrit plurimum, quod propter dictas autoritates sulphuris, & alias similes, quidam ignorantes metallorum principia & naturas dixerunt, quod aurum est materialiter totum ex sulphure citrino purissimo cum omni æqualitate in ventre terræ digesto, & habet ibi modicum de argento vivo, à quo recipit luciditatem & extensionem sub malleo, sed à sulphure recipit substantiam, colorem, fusionem, & reliqua accidentia propria: ita quod argentum vivum non ingreditur ibi, nisi sicut temperans materiam ad extensionem, eo modo scilicet, quo frigiditas ingreditur in opus naturæ: quia instrumentum proprium naturæ est caliditas, & non frigiditas propter suas operationes in sulphure vulgi impendentes, vacui semper à proposito fuerunt. Declarantes ergo hoc, dicimus non solum secundum veritatem huius scientiæ, sed & Astrologiæ: & aliarum, & omnium veterum philosophantium, quod omnes antiqui Philosophi posuerunt numerum metallorum, juxta numerum astrorum errantium: cum metalla habeant etiam motum errantium, & cum ipsa astra sint 7. numero: ita 7. metalla sola repererunt, quæ ipsis tribuerunt tanquam causis efficientibus, & convenientibus ea: conveniunt enim sicut causæ superiores cum suis effectibus inferioribus. Vnde Saturno attribuerunt plum-

plumbum, Jovi stannum, Marti ferrum, Soli aurum, Veneri & Lunæ argentum: Mercurio autem nullum metallum attribuerunt, cum non reperiantur, nisi prædicta metalla 6. numero, scilicet quæ pervenerunt ad coagulationem cum liquefactione & extensione. * Et ideo philosophi tunc reversi sunt ad materiam propriam, ex qua metalla originem contraxerunt, cum ipsa materia sit eorum substantia: & dixerunt omnes quod erat argentum vivum, quod attribuerunt Mercurio: ita quod coacti ab ipsa veritate posuerunt materiam metallorum de numero metallorum, ut complerent eorum numerum, juxta numerum planetarum. Si ergo sulphur esset materia & substantia metallorum, ex qua fiunt: tunc omnes antiqui posuissent sulphur, & non argentum vivum. Nullus autem eorum hoc unquam posuit. Ex quo patet, argentum vivum esse originem, materiam & substantiam metallorum: non autem sulphur.

* Et ideo philosophi, &c. *Notandum quòd Aristoteles 2. Physic. & 7. Metaphysicæ improbat Platonicos & Pythagoricos, & eorum sequaces antiquos: quia non cognoverunt de causis nisi materiam, & omne aliud à materia esset substantia omnium rerum: sed tamen est sciendum quòd Aristoteles & reliqui sui improbantes, non habuerunt antiquorum intentionem. Cognoverunt enim omnes causas alias, sicut & ipsi: sed aliter tradiderunt de cognitione earum, & ad aliud suam referentes sententiam: quia in hac arte ferè omnes locuti sunt mysticè, & in naturalibus, & in aliis scientiis. Materia enim Alchemiæ, quæ dicitur Materia prima, & Chaos secundum antiquos in qua sunt omnia in confusione, figurativè est argentum vivum Philosophorum per digestionem quandam propriam generatum, quæ est lapis quæsitus, occultus sensui, & manifestus intellectui quæ est forma & flos auri. Et quia ista materia est omnino necessaria, & debet esse necessariò maximè cognoscibilis, si materia formam auri debeat adipisci. Ideo oportuit eos maximè super omnia tractare de materia, quæ verè & infallabiliter cognita, & forma auri immediatè cognoscitur: similiter & finis immediatè cognoscitur, cum forma sit idem quod finis: similiter & agens, cum natura sit agens cum calore sulphuris in ipso argento vivo, prout ab arte regitur: ita quòd incognita materia verè absque defectu aliquo statim disponitur homo in veram cognitionem aliarum* Nota 15

rum causarum omnium, & ipsa ignorata ignorantur aliæ causæ omnes necessariò, non autem econtra: propter quod oportuit eos maximè tractare de materiæ cognitione: non autem sic de alijs. Dixerunt etiam omnia alia à materia esse accidentia: ob hoc quamvis impropriè, quantum ad rei veritatem: quia cum materia fuit orta, ipsa de se est disposita ad receptionem formæ, & inclinatur ad conceptionem ipsius, sicut imperfectum, ad id quod debet perfici, & per artificis sapientiam fit ipsius informatio, & per ignorantiam eius, fit totius destructio. Et per hunc modum ipsi dixerunt, formam esse accidens, cum ipsa posßit inhærere materiæ, & non inhærere. Sed postquã adhæsit ipsa, inseparabiliter adhæret, & dicitur forma substantialis apud eos, cum ipsa det esse materiam, & substantiam propriè: Vnde si ipsorum verba secundum eorum intentionem intelliguntur, unusquisq; videbit, quod ponunt formam esse substantiam rerum, sicut & materiam, & similiter accidens diversis respectibus. Forma enim substantialis est principium essendi magis quàm materia, cũ ipsa sit actus, materia verò potentia. Et quia secundum veritatem formarum nominantur Substantia rerum: materia tamen alio modo potest dici magis substantia, scil. in quantum principium inest unicuiq; rerum, & ex ea extrahuntur omnes formæ: & quia ipsa est quæ perpetuari habet in rebus, ut declarari habet 2. Physicor. Vnde dicit Philosophus 9. de Animalibus quòd materia est prior generatione & tempore: forma autem ratione. Cum ergo forma qualibet existens in materia extrahatur de potentia suæ materiæ, & e contra. Ideo ignorantur, & præter rationem laborant illi, qui volunt extrahere formas de materia absq; cognitione materiæ: quia ex materia extranea non extrahitur forma propria, quam desiderant. Si quis ergo velit cognoscere formam auri, oportet necessariò ut prius cognoscat materiam lapidis Philosophorum: & per consequens disponitur in cognitionem formæ eius, per quod prima & principalis cognitio rerum incipit à materia: hæc enim primo subjacet sensui cum suis accidentibus. Bene ergo dixerunt antiqui, incipiendo à materia: quia cogntio ex parte materiæ, etsi sit prior, tamen est imperfecta & incerta.

Cognitio autem formæ in sua materia cum sit ultima, est perfecta & certa, & est in ea status.

Ad rationem 15, ex nunc prius dictis patet absolutio.

Ad 16. Quando dicunt metalla omnia perfecta esse in sua specie per suam formam substantialem: propterea, quia sic permanent in natura, &c. Dicimus quòd res quæ permanent in natura, sic se habent, ut dicunt: sed advertendum: quòd quædam sunt res, quæ permanent in natura in sua specie, quæ perficiuntur quoquo modo per suam formam substantialem, ad quàm est quidam terminus motus. Sed quia ordinantur ad aliam substantialem formam ultimam, omnino complentem & perficientem, post illam: ideo dicitur esse imperfecta, donec sub illa forma prima permaneant in relatione ad ultimã. Si autem non referantur ad hanc vltimam formam, sed solum in se considerentur, ipsa sunt perfecta in illa specie per illam suam formam substantialem secundum quod exigit illa species. Ideo videmus in generatione ovorum esse quendam terminum motus in requisitione suæ formæ substantialis, quæ hîc permanet: sed quia sunt ordinata à natura non permanere sub illa forma: sed ad generationem avis propriè, ubi fit acquisitio substantialis formæ ultimæ: ideo dicuntur esse imperfecta sub forma ovi, quamvis permaneant: perfecta autem cũ fuerit perfecta generatio avis, facta, cum ibi sit finis ultimus. Similiter de seminibus plantarum hoc idem patet. Vnde Philosophus in li. de Morte & Vita dicit quod accidit imperfectis mors & corrupti sicut ovis & seminibus plantarum: sed dissimilatim quidem & alio modo, quod animalibus: ita quod dicit hæc imperfecta, respectu finis ad quem ultimò ordinãtur. Omnia enim ptincipia & elementa, ex quibus fit aliquid, & omnia inter media, sive simplicia, sive mixta, in quibus est aliquis terminus motus, habent formam suam substantialem, perficientem in specie, in qua sunt. Sed in relatione ad ultimã formam ad quam ordinantur, habent eas imperfectas. In quibus autem non est terminus motus stans: sed continuus maneat forma substantialis prima, quousq; forma substantialis ultima introducatur, quamvis formæ accidentales plures superveniant, & varientur. Ex quibus verbis patet, quomodo stannum, plumbum, æs & ferrum perfecta sunt in sua specie. & quomodo non, & quomodo nobilia & ignobilia. Eodem modo in Artificialib inducendo, hoc idem ẽsse patet. Hanc autem multiplicitatem metallorum, fecit natura propter finem non a casu: sed ad cõmoditatem humanę naturæ. Diversa enim opera facit ars ex aliquo illorum & ipsorum mixtione, quæ ex auro & argento facere nunquã posset: sed aliæ res quæ non ordinantur a natura ad formam aliam substantia-

lem acquirendam, sicut Marcasita, Triticum, & Equus dicuntur habere substantialem formam completivam absolutè, non referendo ad aliud: nobile autem & ignobile ad aliud referendo. Et de istis solis arguebat ratio.

Ad rationem 19. quando dicunt: Quæcunq; multiplicantur a natura in sua specie, &c. Patet solutio ex nunc dictis.

Ad rationem 18. & 19. fiet solutio in cap. de generatione metallorum, cum solutione ultimæ rationis Philosophi suo loco: quia solutio harum & illius haberi non potest, nisi quibusdam præcognitis.

Ad rationem 20. dicimus, quod ad hoc ut aliquid sit à fortuna, non sufficit quod raro accidat, sed accidat à proposito idem præter intentionem, ut dicitur 2. Physic. Ideo cum Alchemia non accidat, nec accidere possit sic, sive investigando eam per sua principia, sive practicè operando in ipsa, non erit à fortuna: tamen possunt accidere errores in ipsa præter intentionem, sed non veritas, neq; perfectio: sua enim veritas & perfectio est semper: & necessaria, & perpetua & immutabilis, & una, tam secundum partem speculativam, quàm secundum practicam omnino, ut superius est ostensum. Et de talibus sunt artes & scientiæ, ut patet ex primo Posteriorum, quamvis artes sint de his quæ aliquando contingunt aliter se habere, ut dicitur 2. & 6. Ethic. Et tum si accidat interdum completo artifici à proposito error vel fallacia, hoc non erit ex parte artis nec operis, sed ratione adminiculantium, deficientium, aut accidentium tempore operis, & fractura vasorum, casu, aut à somno, tempore non suo, aut pavor mali hominis & tyranni, supervenientis, aut similiter languor invadēns validus, aut aliqua occupatio exterior, aut aliqua alia causa non comprehensa. Et tunc dicitur accidere frequenter: quia interdum fallit per accidens.

Ad rationem autem Philosophi nos nunc respondere oportet.

Ad primam jam ex ante habitis patet solutio: quia Alchemia transmutat metalla omnia transmutatione vera naturali ad substantiam & formam auri: ut ostensum est, & non solùm alterat. Inquisivit enim sagacissimè alterationes metallorum & principiorum suorum proprias & veras cum transmutatione ipsorum verissima: & alterationes, & sophisticas absque transmutatione, cum contrariorum eadem sit disciplina, & illam verám consecuta & adepta est, & illam, quæ est sophistica, scribendo dereliquit.

Ad

Ad 2. jam patuit solutio cum prædicta, & iterum infrà patebit.

Ad 3. patuit solutio suprà, ubi ostendimus, transmutationem metallorum esse omnino veram ex parte nostræ cognitionis & nostri judicii: quia non est necesse, ut cognoscamus eorum formam specificam, nec præexistentem, nec introductam, sicut nec in rebus aliis. Sed sufficit, ut cognoscamus eorum accidentia, & proprietates, & passiones, quæ sequuntur formas, ita quod in quocunq; metallo transmutato reperiuntur omnes proprietates, & passiones auri mineralis absque superabundantia & defectu, judicabimus necessariò, ipsum habere formam auri mineralis. Nunquam enim Aristoteles, nec aliquis alius antiquorum fuit, qui posset habere cognitionem rerum per formas suas, nec unquam erit aliquis: quia non subjacet sensibus nostris. Et hanc sententiam ostendens Philosophus quarto Meteororum, dicit: Quòd enim facit operationes oculi, est oculus: quod verò non, non est oculus. Ideo oculus lapideus vel cæcus, quia non facit operationes oculi, non dicitur oculus, sed imago oculi: & serra lignea non dicitur serra, sed imago serræ, & similitudo, &c. Dico tamen, quod inter cætera mixta, forma solius auri & lapidis philosophorum, videtur propriè nota propter perfectam cognitionem materiæ propinquæ, quæ subjacere potest accidentibus & oculis nostris, quæ si subjacere non potest, ignora esset, & inoperabilis, sicut & in aliis mixtis. Aliorum autem metallorum non est necesse, ut formas cognoscamus: sed sufficit ut cognoscamus, ea esse in semita perfectionis ad aurũ, per proprietates & accidentia in materia propinqua prima, & posse formari forma auri. Possibilitas ergo transmutationis in arte esse videtur, propter cognitionem propriæ formæ in propria forma. Ergo impossibilitas transmutationis erit propter ignorantiam eius: ergo & iudicium similiter se habere debebit. Qui ergo ignorat formam in sua materia, ignorat possibilitatem transmutationis eius: ergo & iudicium. quamvis iudicium sumatur ab accidentibus & proprietatibus. post ipsorum cognitionem.

Cum ergo eædem proprietates & passiones omnes sint penitus tam in auro minerali quem alchemico: quod cognoscitur per visum, ad omnem examinationem & probationem continuam tam in igne, quàm extra ignem. Ergo necessariò judicabimus, utrunq; aurum esse idem, & eadem forma esse formatum.

Ad quartam rationem responsum est similiter suprà de proportione mixtionis & miscibilium in mixto, in solutione primarum rationum, & similiter antè.

CAPUT XX.

In quo præmittit quædam ad solutionem ultimæ rationis philosophi, & aliarum non solutarum, prius loquens de actu & potentia, & perfecto & imperfecto in rebus: & soluit rationes.

Rationi autem philosophi quintæ sive ultimæ nunc nos respondere oportet. Compellit enim philosophus per ea necessariò Alchemistas confiteri, metalla omnia ad invicem differre specie, & non solùm accidente, sicut quædam longè à vero imaginante: quia oportet in eis fieri per generationem, formam substantialem novam complentem esse ipsorum, quæ est forma auri, cum sint propinqua potentia ordinaria ad hoc. Advertendum est autem, quod potentia se habet ad actum, sicut non esse ad esse, & sicut imperfectum ad perfectum, & sicut materia ad formam: quia ex ente in potentia fit ens in actu, & ex non ente fit ens, & ex imperfecto fit perfectum, & ex materia fit forma, tam in naturalibus quam in artificialibus: non autem è contrà. Vnde non dicimus, quod sperma sit in potentia sanguis, nec sanguis in potentia cibus, nec cibus in potentia 4. elementa: similiter nec domus sit in potentia ligna lapides, & cementum, neq; quod vestis sit in potentia lana, vel linum: sed potius è contra. Quia loquimur in via & semita generationis rerum, & perfectionis ipsarum, & sic per motum, secundum ordines graduales ad esse, & perfectionem, & actum. Finis autem motus perficit & complet eas, propter ea dominatur res à termino motus, scilicet ad quem, & non à principio motus, scilicet à quo: quamvis in artificialibus sit potius è converso, cum materia & forma naturalis servetur eadem, & forma artificialis sola sive figura varietur. ideo determinatur ab eo, ex quo sunt, & ex eo propriè definiuntur. Quapropter non omne illud ex quo fit aliquid, dicitur materia illius: ut ex vivo mortuum, & ex vino acetum, ut dicitur 8. Metaph. Eodem ergo modo dicimus in generatione metallorum, quod omnia se habent ad aurum, sicut potentia ad actum, & sicut imperfectum ad perfectũ, & sicut materia

materia ad formam, & ſicut non eſſe ad eſſe. Et hoc patet ex operibus naturæ in ſuis mineris: quia omnia digerendo paulatim convertit in aurum, ut infrà oſtendemus: aurum autem non convertitur in aliquod illorum. Cum ergo natura in fine denudet ea à forma illa tranſitoria ſub qua erant: ergo reducit ea in materiam primam, & perficit in aurum. Ergo & ars ſic neceſſariò coacta facere, faciet, ſi debet ſequi naturam, & ſic facit.

Amplius potentiam duplicem eſſe dicimus. Quædam eſt quæ eſt ſicut diſpoſitio ad formam, quæ tenet ſe ex parte privationis, ut ex ignorante fit ſciens. Et quædam eſt ipſius formæ jam adeptæ, ut ſciens, cum jam conſiderat. Prima potentia eſt triplex, ſcilicet, propinqua, remota, & remotiſſima. Propinqua dicitur approximata agenti, una vel modica mutatione facta, recipit actum ſive formam, ut dicitur 9. Metaph. & ſecundò Cœli & mundi: ut nutrimentum cum fuerit juxta ultimam diſpoſitionem ad nutribile. Remota autem dicitur, quæ pluribus æget mutationibus. Remotiſſima verò, in qua ferè nulla convenientia invenitur rei, quæ tranſmutatur ad rem, ad quam tranſmutatur, ut elementa & generatio granorum nutribilium ad nutrimentum noſtri operis. Et de hac remota potentia & remotiſſima, dicit philoſophus 9. Metaphyſic. Quòd terra antequam tranſmutetur in æs, non dicitur eſſe in potentia ad formam ſtatuæ æreæ: nec arbores, antequam ſunt inciſæ & dolatæ ad formam domus. Potentia aũt formę adeptæ dicitur act⁹, ut patet ex ſecũdo de anima: & eſt duplex, ſcil. primus, ut habere ſcientiã: & ſecundus, ut conſiderare. & impoſſibile eſt devenire in actum ſecundum, niſi præexiſtente primo. Eſt ergo ſecundum ſeriem, primò potentia remotiſſima: ſecundò remota: tertiò propinqua: quartò actus primus, qui eſt forma: quintò actus ſecundus, qui dicitur habitus procedens à forma, de qua forma dicitur ſecundo de Anima, quod actus ſunt priores potentiis. Et ſimiliter 9. Metaphyſic.

Cum ergo ſecundum hanc ſemitam, &c. dixit Ariſtoteles 2. Cœli & Mundi: Bonum completum eſt unum, quod non indiget operatione ſua qua fiat bonum, & perfectio omnis rerum ut ſuſcipiat complementum, & ultimum, & melior res eſt, quæ eſt propinquior completo bono, & quæ facilius illam recipit bonitatem, &c.

Verba hæc poſſunt huic capit. pulcherrimè cooptari ſic: inter metalla enim omnia eſt ſolùm unum, quod eſt bonum &

completum, scil. aurum: & ideo non indiget operatione aliqua, ut fiat bonum & completum. Et quia perfectio omnis rei est, ut suscipiat complementum, & ultimum: ideo cum cætera metalla sint imperfecta & incompleta, & non ultima, secundum ad aurum, sicut ad ultimum ordinata, necessariò egent operatione, qua fiant bona perfecta completa, & ultima: ergo fient aurum.

Et quia res, quæ est propinquior bono completo, & quæ facilius illam recipit bonitatem, est melior. Ideo argentum in primo gradu est melius aliis, æs secundo, & tertio stannum, quarto plumbum, ultimo ferrum: ut ex dictis in superioribus & inferioribus est declaratum. Cum ergo secundum hanc semitam veritatis consideravimus arcana naturæ in generatione metallorum, ponemus, aurum solùm habere actum primũ & secundum: Ergo formatum, & ens, & perfectum, & completum, & ultimum. Reliqua autem metalla ponemus esse in propinqua potẽtia ad ipsum: ergo nõ formata nec entia actu, nec perfecta, nec cõpleta, nec ultima: potentiam tamen remotam & remotissimam jam transierunt. Si igitur sunt in propinqua potentia tali, nòn egent nisi modica mutatione, & erunt in termino motus ad quem sive in actu primo: & formata esset forma auri, sive hoc fiat operatione naturæ in suis mineris per tempus, sive operatione artis in momento. Natura ergo ultimo denudando ea ab illa forma reducit in materiam primam, & perficit in forma auri: & sic fecit ars, quia denudando materiam, datur forma.

Rursus dicimus, perfectum & imperfectum tripliciter dici: uno modo in habentibus eandem formam: alio modo in habentibus diversas formas: tertio modo in ordinatis ad eandem formam.

De primo modo dicimus, quod cum perfectio rei sit per formam, & non per materiam, tunc quæcunq; pervenerunt ad eandem formam pervenerunt ad eandem perfectionem, cum sint in eodem termino motus: sed ratione eorum, quæ consequentur ad formam, & deserviunt formæ, possunt dici perfecta vel imperfecta: ut homo habens organa completa, potest dici perfectus: habens autem ea imperfecta, & malè disposita, dicetur imperfectus, & de tali perfectione & imperfectione non est sermo metallis.

De secundo modo dicimus, quod in habentibus diversas formas per se distinctas, & non ad invicem ordinatas, quod res habentes nobiliores formas aliis, habent eis pfectiores: ut homo

homo dicitur perfectior equo secundum hoc, & equus asino. & de hac perfectione & imperfectione similiter non loquimur in metallis: quamvis hunc modum quodam modo metallis ad aptare possemus.

De 3. modo dicimus, quod omne quod est in motu ad formã ad quã ultimo ordinatur, debet dici imꝑfectũ: cũ autẽ fuerit in fine motus, debet dici perfectum: & de hac ꝑfectione est loquendũ in metallis. Cum ergo solùm aurũ jam pervenerit ad finẽ motus, & sit formatũ secundũ primã & verã intentionẽ naturæ, ipsum solũ dicitur ꝑfectũ, & cũ reliqua metalla sint in motu ad formã auri, dicentur imꝑfecta: quãvis habeãt formas ad invicẽ diversas, ꝑ quas ꝑmanent & terminantur, & sint ꝑfecta quodam̃odo in sua specie: attamen non sunt in ultimo termino motus, in quo est ultima ꝑfectio. per quod patet quomodo sit dare gradus in formis secundum antiquos, & quomodo non. Et patet, quod non est dare in metallis nisi vnã formam impropriè, scil. auri: quia sub forma illa transitoria non perficiuntur. Natura ergo in ultimo termino motus denudat ea ab illa forma, & sic reducit in materiam primam, & perficit in aurum, & ibi est status. Eodem modo ars informando ea liquefacta cum lapide suo, necessario reducit ea in materiam primam, & in momento perficiuntur. Generationem autem metallorum imperfectorum à natura, non dicamus esse à casu superveniente naturæ, & à proposito, propter causas impedientes, sicut quibusdam antiquis & modernis visum est, & sicut nobis propter eorum dicta jam visum fuit: sed generata sunt ex propria intentione naturæ, cum sint in via & semita ad generationem auri: ita ut quidam jam existimaverint, quod natura non generat aurum, nisi prout fit transitus per dispositiones, & naturas, & formas metallorum imperfectorum. Et quia res casuales à proposito accedentes non permanent, nec in specie multiplicantur, neque speciem constituunt. Oportet ergo necessariò dicere, quod imperfecta metalla fiant ex intentione naturæ, & non à casu, propter quas impedientes & corrumpentes: propter complementum enim universi natura sapiens prævidit de generatione ipsorum arti, & constituit ea sicut medium ad transitum auri: quoniam diversa opera facit ars ex aliquo metallorum imperfectorum, vel ipsorum commixtione, quæ non posset facere ex auro: propter quod quidũ eorum debili calore coagulavit, & fecit ea semidigesta, ut Saturnum & Jovem, & quædam superfluo calore adurente coagulavit, Martem vide-

licet & Venerem : quædam calore satis temperato coagulavit, Lunam. quædam non coagulavit, propter penuriam caloris & carentiam, & separationem agentis studiosæ, ut argentum vivum sive Mercurium: quædam coagulavit cum omni temperamento, ut Solem. Unde dicere possumus, quod sicut secundum rationem naturalem tota terra debet esse cooperta aquis: sed natura operans, respiciens ad complementum universi, & commoditatem humanæ naturæ, & cæterorum animalium anhelantium & vegetabilium, coacta fuit dimittere partes quasdam discoopertas. Sic cum omne metallum ex parte naturæ intendentis deberet esse aurum, natura operans coacta propter humanæ naturæ commoditatem, alia generavit metalla. Natura enim nihil facit frustrà, nec superfluum, ut dicitur secundo Physicor. Et similiter dicimus, quod sicut natura generat testiculos in animalibus, non propter necessitatem, sed propter melius, ut dicitur 15. de Animalibus sic quasi dicere possumus, quod natura generat metalla imperfecta, nō propter necessitatem, sed propter melius, cùm omne quod facit natura, facit propter alterum istorum. Et ibidem dicitur: Ab experientia autem imminens acquisita expressæ patet transmutationem metallorum imperfectorum continuò à natura fieri versus aurum: & propterea sæpe reperiuntur mineræ mixtæ. Minerarum enim fossores in quibusdam mineris stanni & plumbi reperiunt substantiam argenti, puram in examinatione & in purificatione, & in quibusdam mineris æris & ferri, substantiam auri puram: quamvis fortè in mineris ferri hoc non reperiatur propter suum magnum inquinamentum & elongationem ab auro. Et in quibusdam mineris argenti reperiunt substantiam auri purissimam, ut in regno Serviæ, id est, Rassiæ, quod est in Sclavonia: sunt sic simul a natura unita, ut aurum non appareat sensu: imò videtur totum argentum: sed propter examen, quod cum sulphure fit, in igne separatur hoc ab illo. Ex quibus patet, omnia metalla in transitu & via esse ad aurum. Et ideo jam pluries repertum est in partibus Allemaniæ, & etiam alibi in minera argentum imperfectum copiosè, quod est passium scatesin, id est, indigestionem ex indigentia caloris, & dicunt tunc & consulunt, qui de mineris sciunt, quod sic dimittatur usq; ad trigesimum aut plus sicut cognoscunt experti ut fiat òbtesis, id est, completa digestio à calore mineræ, & erit argentum vivum. Propter quod dixit Geber capitulo de Natura Solis, quod a mineris æris manant squamæ æris per fluxum

aq uarum

aquarum cum arenis: & cessante fluxu aquarum, squamæ illæ in arena coquuntur, & digeruntur per trigesimum ex Solis calore & siccitate arenæ, inter quas inventum est aurum purissimum. Patet ergo experientia veridica, naturam continuò mutare reliqua metalla ad aurum: quia quamvis sit in quodam termino motus, tamen non sunt in ultimo. Vnde quasi sicut in generatione Embrionis fit comparatio animæ vegetabilis ad sensibilem, & sensibilis ad rationalem: quia illæ sunt sicut dispositiones ad rationalem, & non sicut formæ. Sic similiter imperfecta metalla ad aurum se habere videntur: quamvis hæc non sint permanentes gradus, ut in metallis. Generatio quippe metallorum in mineris diversimodè à fossoribus reperitur: quamvis generatum sit unum. Quandoq; enim reperitur aurum generatum in lapide, & cum lapide corporatum, quasi sit marcasita aurea. Quandoque autem non corporatum cum lapide, sed quasi esset vena transiens per lapidem, & separata à substantia lapidis: quandoque autem in arenis fluviorum, in similitudine arenarum, non quod ibi sit generatum, ut quidam existimant, cum ibi non reperiatur minera sulphuris & argenti vivi, sed aqua discurrens per mineras aureas occultas, & profundas inde dissolvit, & secum adducit: aut etiam fortè per mineras æreas, quas in fluxu natura perficit in aurum, lavando & digerendo: propter quod reperimus in mineris aquas profundas, discurrentes, & alibi fontes & fluvios, quorum aquæ habent sapores ferri aut æris, quod ostendit aquas habuisse discursum per illas mineras. Invenitur etiam simile aurum in partibus Indiæ in arenis aridis, absque aquarum fluxu, sicut dicitur. Argentum autem neque aliud metallum unquam in fluviis & arenis sic dicitur repertum esse, nisi fortè æs. Invenitur autem in mineris suis, quandoque incorporatum cum lapide, ut videatur marcasita argentea, & quandoque sicut vena in lapide, & quandoque sicut vena per terram transiens, & est purius prædictis: & quandoque sicut pultes viscosæ, & illud est purissimum. Plumbum autem & stannum quandoque cum lapidibus, quandoque cum terra incorporata inveniuntur. Et quandoque reperitur argentum vivum, currens cum eis, ut dicunt quidam. Invenitur etiam æs sic cum lapidibus incorporatum, quasi sit marcasita ærea, & similiter ferrum, quæ omnia conteruntur cum fortissimis modis, & calcinantur, post purgantur per ignem, & purificantur. Et invenerunt fossores sæpius ex eadem minera argento prius extracto aurum in ultimo:

dolent tamen valde aurum se invenisse: quia ibi est principiũ originis mineræ, & deficit ibi vena sic t in suo principio. Est autem quandoq; hoc aurum in lapide, & est lapis, habens foramen apertum spirantem ad lapidem superiorem, in quo consecutivè erat argentum. Et ergo quasi ex eodem loco evaporavit materia eadem, sed natura puriorem partem salvat in origine, & per evaporationem & sublimationem pars impurior ascendit, & diversitas digestionis & depurationis operata est diversam metalli speciem. Ex quibus omnibus iam dictis patet, quæ & qualis & quanta sit differentia metallorum ad invicem tam forma quàm materia & accidente, & tam actu quàm potentia.

Cùm enim in materia, tam propinqua quàm remota & mixtione, & modo mixtionis, non nisi modicum distentum: tunc eorum differentia, quamvis sit in forma ipsa, non erit propriè differentia speciei, sicut differentia hominis & equi. Sed eorum differentiæ magis propriè sumentur penes materiam & partes eius, scil. secundum digestum & indigestum, completum & incompletum, cum illa sint eiusdem propriæ materiæ penitùs: sed indigesta & incompleta ad aurum ordinata. Et sicut non est necesse quod indigestum extra in semita & via digestionis continuò revertatur ad principium digestionis, ita neq; in materiam suam primam, id est, proximam. Cum ergo imperfecta metalla sint in semita & via digestionis continua, & cum indigesta sint, non erit necesse, quod reducantur ad principium digestionis, nec in materiam suam primam, sed solum digestio continuetur quousq; fiant aurum. Sed in his quæ non habent hunc ordinem gradualem & potentiam naturalem, necessarium est, ut in suam primam materiam reducantur, ut si ex bove vel tritico, fieri debet homo, necesse est ut corrumpantur & digerantur, & fiant materia prima hominis, quod est sperma, ex quo fiet homo. Ideo ars non inquisivit convertere animalia nec vegetabilia, nec eorum partes, nec mineralia extranea in aurum, sicut neque natura, cum sit impossibile, tam apud naturam quàm apud artem, nisi in primam materiam, id est in propinquam sive proximam reducantur prius. Ars ergo sequitur naturam in eo, quod vult facere natura, extollit naturam mirificè, non violando naturam, sed ipsam iuuando. Distinctionibus ergo & generationibus metallorum iam dictis consideratis, patet solutio quintæ rationis Philosophi: quia natura denudando mate-

materiam metallorum imperfectorum à forma illa transitoria, sub qua erat in mineris, cum eodem instanti transformavit eam ad formam, ad quam ordinata erat, scilicet auri: & sic reducit metalla ad materiam primam, id est nudam ab omni alia forma, & sic transformant ea in aurum. Eodem modo ars facit: quamvis enim per liquefactionem non reducantur in materiam primam: tamen per appositionem & ingressum & mixtionem lapidis philosophici, qui est forma auri, fit expoliatio & denudatio materiæ à forma illa, sub qua erant, & ab omni alia, & transformatio ad formam, ad quam ordinata erant in eodem momento, scilicet, auri: quia sine liquefactione metalli non potest esse ingressus neque mixtio, neque transmutatio medicinæ transmutantis: & hoc modo reducuntur in materiam primam, & transmutantur de specie in speciem secundum ordinem naturæ per generationem & corruptionem. Quandoque enim forma submergitur & materiæ immiscetur, necessariò fit materia nuda: & generatio, & transformatio ad formam ordinatam finalem: quia non potest generari forma nova in re disposita, nisi per corruptionem præexistentis.

Non ergo erunt simul duæ formæ substantiales in eadem materia, sed solum introducta nunc: nec ipsa est accidentalis, sed substantialis. Similiter, quia si velimus de Jove vel Saturno facere vitrum, oportet quod reducamus in materiam primam, non tamen ut perficiantur. Alia ergo reductio est in materiam primam perficiendo: quia retinent nomen generis primùm & acceperunt nomen speciei, ad quam ordinata erant, scilicet auri. Et alia faciendo ex eis vitrum: quia tunc perdunt nomen generis, & nomen speciei similiter ad quam ordinata erant, & in qua prius erant. Reducuntur ergo in materiam primam per artem, secundum ordinem naturalem, successivum, sicut facit natura, & non sicut imaginantur.

Aliis autem rationibus, accipientibus materiam primam, id est propinquam, vel 4. elementa: sic respondemus, & dicimus: quod transmutatio alicuius rei in aliam, potest sumi dupliciter. Vno modo prout res, quæ transmutari debet, est in primo principio termini à quo incipit motus, & hæc est materia prima quæ est chaos, principium & elementum 4. elementorum. Alio modo, prout iam per alterationes plurimas remota est à termino, à quo & facta est in propinqua poten-

potentia valde ad ſpeciem, ad quam transmutatur: ita ut modica mutatione facta, generatur forma. Et iſta magis dicitur materia propinqua, quæ ſecundum ordinem ſequitur materiam primam, ſicut dicimus: quod elementa ſunt materia prima hominis. Sed cibus ex elementis eſt propinquior: ſperma autem ex ſanguine propinquius. Fruſtum autem carnis ex ſpermate illo generatum, eſt propinquiſſima materia. Si ergo ratio accipit pro materia prima, elementa 4. ſic nihil arguit contra nos: quia ſi ex elementis debet homo fieri, oportet neceſſariò quod per diſpoſitiones tranſeant ordinatas, quas diximus: ſed ſi ex ſpermate debet fieri homo, non eſt neceſſe, ut in primam materiam reducantur, quæ eſt 4. elementa, nec in ſanguinem, nec cibum: quia eſſet retroducere à forma diſpoſita, ſed oportet ut continuetur digeſtio, quouſque materia recipiat formam hominis. Vnde Philoſophus 6. Metaphyſ. dicit: Quando aliquid fieri ex aliquo dicitur, aut ex medio & imperfecto fit extremum & imperfectum, ut ex puero vir: aut extremo extremum, ut ex aqua aër. Sic eodem modo, ſi ex elementis debet fieri aurum: oportet neceſſariò, ut per diſpoſitiones tranſeat ordinatas, ſcilicet ut ex eis fiat aqua viſcoſa, gravis cum terra tenuiſſima, ſulphurea, quæ ſit argentum vivum: poſt hoc autem mediante mixtione, & actione ſulphuris extrinſeci, in eo fiat aurum vel metallum aliud quod poſt fiat aurum.

Si ergo hæc metalla imperfecta volumus perficere in aurum, non eſt neceſſe, ut in materiam primam reducantur. Similiter, quia natura non operatur per illum modum in ſuis mineris: Ergo & ars cum ſit ſequela naturæ, tenebit modum naturæ. Si autem ratio accipit pro materia prima, materiam propinquam: ſic ratio magis oppoſitum arguit: quia qualis eſt ordo & proportio elementorum ad ſanguinem & ſperma, ut fiat homo, talis etiam eſt ordo & proportio elementorum ad argentum vivum & ſulphuris: ſicut ergo non eſt neceſſe, ut illa convertantur in primam materiam, quæ eſt 4. elementa, nec in ipſorum intermedia, ut fiat homo. Sic in propoſito: quia ſicut natura in ſuis operibus non intendit recedere, ſed continuò propinquare ad terminum: ſic & ars. Et per ſperma antedictum, intelligo menſtruum, cum à ſpermate ad materiam ſpermatis convertantur paſſiva: ut ſit materia embrionis. Conſiderando ergo materiam propinquam, & remotam, & remotiſſimam, & potentias ad invicem ordinatas,

tas, magis ista ratio arguit rem esse possibilem, quàm impossibilem.

* Metalla enim imperfecta sunt, sicut medium inter aurum ex parte una, & argentum vivum & sulphur ex parte alia: cum aurum sit sicut finis, & ista sunt principia. Et quia medium est propinquius fini, quàm principium: ideo imperfecta metalla sunt propinquiora auro quàm sua principia, quæ sunt materia prima & propinqua. Quocunque tamen modo materia prima accipiatur, oportet ut in ipsam materiam nudam, id est, metalla omnia, si debent transmutari, in aurum reducantur. Sola enim liquefactio metallorum non reducit in ea materiam primam, id est, nudam, ut arguit ratio, & benè: sed ostendit apertè materiam ex qua sunt: quia omne metallum cum liquefactum est, ostendit naturam & accidentia argenti vivi. Vnde dicit Philosophus quarto Meteororum: Plumbum cum liquatur, procul dubio est argentum vivum: dixit enim de plumbo potius quàm de aliis: quia plumbum minus remotum est à materia argenti vivi, quàm aliquod aliorum. Notandum, quod quamvis imperfecta metalla dicantur, sicut medium & transitus ad aurum: argentum vivum autem sicut principium, à quo incipit talis motus, hoc intelligendum est, quo ad naturã: quia quantum ad naturam alia dispositio, & aliud tempus transitus est, sicut ipsius argenti vivi ad aurum: & alia dispositio, & aliud tempus uniuscuiusque metallorum imperfectorum, ut per finem digestio & complementum fiant aurum.

Sed quantum ad artem, sunt eiusdem dispositionis, & eiusdem temporis: cum enim solum argentum vivum imperfectorum perficiatur ab elixir in aurum per prius expoliationem à sulphure corrumpente, & argentum vivum vulgi non indigeat expoliatione aliqua. Ergo oportet, quod talem expoliationem istud redeat ad naturam istius. Ipsius coagulatio non impedit identitatem suæ naturæ cum natura istius, quare eadem dispositio, & idem tempus erit perfectionis ipsarum, quàm potentia & virtus Elixir, multiplicata, exuberans semper utrumque extendit & diffundit in momento, & perficit æqualiter communicando utriq; digestionem superfluam, & excedentem, quam habet: ita quod in utrisque fiat digestio.

* Metalla enim imperfecta, &c.) *Notandum quod medium cum suis extremis sunt in genere relationis, & dicuntur multipliciter. Vno modo ratione loci, de quibus dicit Philosophus* Nota 23.

phus 1. Meteor. quod sola extrema elementorum inveniuntur pura: & intelligit extrema elementorum centrum terræ & sphæram ignis sub orbe Lunæ: medium autem, aërem & aquã. Alio modo dicitur medium & extremum, ratione motus localis, sc. termino à quo, ad terminum ad quem, transitum per medium. Alio modo dicitur mediũ, quod componitur ex duob. extremis contrariis, ut album & nigrum dicuntur extrema coloris, id est contraria, ex quibus colores omnes alii componũtur, & dicuntur Medii. Alio modo dicitur Medium, quod ex iis principiis componitur, ut Marcasita & Magnesia, quæ ex argento vivo & sulphure componitur, & sicut atramenta. Et breviter omnia dicuntur medium compositivum. Componentia autẽ dicuntur extrema. Et talia media obtinent perfectionem & formam in specie, in qua sunt, nec ad aliam formam ulterius ordinantur. Et in iis formæ extremorum sunt confusæ in medio aliquo modo, ut patet in libro de Sensu & Sensato. Alio modo dicitur medium Temperantia in quæstione ex contrariis transitus: aut à temperantia secundum superabundantiam & defectum dicuntur extrema, sicut sanitas et ægritudo. Alio modo dicitur medium Positio rei unius in medio duarum: quæ dicuntur Extrema, & dicitur Medium rei. Alio modo dicitur medium Punctus in circulo, et circulus nomen obtinet extremorum. Alio modo dicitur, quod recta ratione eligitur ut virtus: vitium autem nomen obtinet extremorũ. Alio modo dicitur mediũ Spatium, transitus de extremo in extremum, in motu generationis & corruptionis, scil. à termino, à quo incipit motus, scil. ad terminũ, ad quẽ finit motus, in quo fit generatio novæ formæ, cum corruptione præexistentis: quemadmodum duo spermata ad generationem, dicũtur unum extremum, cum animadvertit anima intellectiva. Frustum autem carnis in matrice ex duobus spermatibus cum suis dispositionibus annexis, dicitur Medium. Et sic etiam dicuntur Extremum unum ad nutritionem membrorum. Consimilatio autem eorum membris dicitur ad extremum. Sanguis autem in venis cum aliis dispositionibus suis dicitur Mediũ, & talia media non obtinent perfectionem suam & formã in specie, in qua sunt. Et ideo talia media donec sunt in motu ad formam dum sunt imperfecta ducuntur in formã. Non enim possunt determinari a forma, cum nondum sunt in termino ad quem; qui dicitur Extremum. Et hoc modo dicuntur omnia metalla, ab auro habere rationem medii in operatione ad aurum, & ad eorum principia: sed si vellemus respicere medium

in qua-

in quæstione, id est temperantiam: tunc diceremus aurum esse medium, cum in eo sit omnis temperantia, & æqualitas & sanitas. In aliis autem contrarium secundum superabundantiam & defectum. Et hoc modo, nec aliis prædictis, medium & extremum non sunt huius propositi. Patet ergo quæ, qualis & quanta sit differentia metallorum omnium ad invicem, & ad sua principia. Et quæ, & qualis & quanta conformitas & similitudo. Similiter ex quibus patet solutio rationis ad præsens.

CAP. XXI.

Incidentale, in quo probat, quod ex ære & ferro non possit fieri aurum & argentum per Alchemiam: & solvit.

DVbitabit autem aliquis, æs & ferrum in aurum vel argentum non posse converti, reliqua autem sic: quia est impossibile illi rei, quæ transivit decoctionis medium, incrudari: sicut nō est possibile, ut assum revertatur in elixum, Averrois 3. Colliget: Cum æs: & ferrum huiusmodi. Ergo, &c. Reliqua autem confitemur posse converti. Similiter quæ cruda sunt possunt decoqui: è contra autem incrudari nno possunt, & quæ sunt semidigesta, possunt completè digeri: quæ autem superfluè, ad temperamentum reverti non possunt, ut patet in cibis qui elixantur & assantur, propter quod dixit Rasis de tali digestione lib. Perfecti magisterii, & Morienus, & quilibet Alchemista, quod argentum & aurum à calore suavi & temperato decocta sunt. Stannum autem & plumbum à calore diminuto. Ferrum autem & æs à calore superfluo assativo & urente argentum vivum crudimine. Ad hoc respondemus, omnia posse converti in aurum, tam secundum artem, quàm secundum naturam.

Sed est advertendū, quod cū duplex sulphur sit in quolibet metallo, præterq̄ in auro: sc. extrinsecū cōburens, & intrinsecū nō comburens, quod est de substantiali cōpositione argenti vivi: ideo istud extrinsecū est separabile ab eis, intrinsecum autē nullo modo. Et quia hoc sulphur extrinsecum potest per artificium separari: sicut & à natura. Patet verè quod non est unitum cū suo argento vivo: ideo non facit veram adustionem in argento vivo, sed in seipso. Quod patet: quia ipso separato, remanet argentum vivū purū, quod nō sic remaneret, si secum esset unitum. Et ideo cum purificantur imperfecta metalla

metalla in opere minori per ablationem quandam huius sulphuris, videtur eorum argentũ vivum lucidius. Vnde de hoc duplici sulphure loquens Geber cap. de Procreatione Veneris, sic inquit: Ex præcedentibus itaq; sermonibus relinquitur, in compositione duplicem fore sulphureitatem. Vnam quidem in profunditate argenti vivi conclusam in principio suæ mixtionis: alteram verò supervenientem: quarum alteram cũ labore tolli, alteram verò nullo artificiorum ingenio est possibile tolli, quod per ignem perficitur, ad quod possit nostra operatio congruè ac utiliter pervenire, cum iam secum per eãdem creationem unitum factum sit. Et hoc experimento probatur, cum sulphureitatem adustam videmus per ignem deleri: sulphureitatem verò fixam minimè. Si ergo diximus: Corpora calcinatione mundari, intelligas utiq; à terrea sulphurea substantia, quæ non in radice suæ naturæ unita est: quod unitum mundare per ignis ingenium non est possibile, nisi adveniat argenti vivi medicina, occultans & contemnẽs, aut illum de commixto separans. Item cap. de coagulatione: Habet similiter, scil. argentum, partes sulphuris naturaliter sibi admixtas, quoddam verò plus, quoddam verò minus: quas removere per artificium contingere nõ est possibile, &c. Quia ergo istud sulphur extrinsecus adveniens potest per artificium separari à metallis, patet, quod non est verè unitum cum illo argento vivo, nec de ipsius substantia. Et ideo illud argentum vivum æris & ferri potest perfici in aurum purissimum, sicut argentum vivum stanni & plumbi per sulphuris extrinseci separationem. Et sicut ipsum est fœdum, & fœtidum, & malum: veruntamen in hoc tantum bonitatis habet: quia ipsum agens in materia, sine cuius actione natura nunquam posset generare aliquod metallorum. Ideo Geber ipsius tincturam vituperans, tractatu de Medicinis primi ordinis, cap. de Citrinatione Lunæ, dicit sic: Per sulphur etiam rubificatur Luna: sed illius rubificatio est difficilis & laboriosa immensè, & tamen non resultat eius citrinatio fulgens: imò fusca & livens terreitate mortifera. Ex quibus iam dictis nos æstimamus cum ratione, quod cum lapis philosophorum super æs & ferrum liquefacta projectus fuerit, commiscebatur in momento cum omnibus & solis partibus argenti vivi existentis in eis, & unitur cum eis, cum sint eiusdem naturæ, & perficiat eas in aurum purissimum: & omnes partes sulphuris extrinseci separabuntur seorsim, quia non sunt de natura sua. Et hæc est intentio

tio Geberi de Differentiis pe fectionis differentia prima: quamvis videatur aliter dicere capitulo de Præparatione corporum, in generali, scilicet Saturni & Iovis. Argentum enim vivum semper absque violentia & labore commiscetur cum eo, quod suæ naturæ est: alterum verò respuit, & seorsim relinquit. Similiter dicimus in stanno, & plumbo, & argento: quamvis in argento sint modicæ partes sulphuris extrinseci. Sed cum super argentum vivum proiicitur hic lapis qui tam secundum totum, quàm secundum omnes partes sunt unius naturæ & substantiæ: ideo totum perficitur in aurum. Videmus enim genus exempli in coagulatione lactis: quia coagulum coagulat solùm partes sibi similes existentes in lacte: alias vero dissimiles respuit, & seorsum relinquit: & ita substātia casealis in lacte consistens, se habet sicut principium materiale & passivum. Nota coagulum sicut principium formale & activum: quamvis sint eiusdem materiæ, & substantiæ, & naturæ. Quòd autem talis adustio sit in solo sulphure ferri & æris, & non in eorum argento vivo, satis experimento patet: quia cum adurimus sive coagulamus argentum vivum cum sulphure, & facimus ex eis sublimationem Vzifur post magisterium sublimationis: alteram separamus substantiam argenti vivi ab Vzifur puram & mundam ut prius, & magis: quod patet: quia nulla adustio facta erat in isto argento vivo, sed in solo sulphure: Ergo eodem modo in ferro & ære est æstimandum. Et sic patet solutio.

CAPUT XXII.

Incidentale, in quo probat, metalla imperfecta non converti in aurum à natura in mineris: & soluit.

ADhuc autem ex prius dictis aliquis dubitabit, scil. Non videtur, quod natura perficiat aliquod aliorum metallorum in aurum: quia non potest fieri transitus à substantia & proprietatibus alicuius metallorum ad aurum, nisi per eorum medias dispositiones. Sed nihil invenitur in mineris eorum, in quo salventur istæ mediæ dispositiones: Ergo in eis nullis videtur fieri transitus ad aurum: fossores minerarum plumbi & ferri nunquam dixerunt expectandum per tempus, nec per tempora, & relinquere sic mineras: quia ex ulteriore decoctio-

ne fient aurum. Ergo videtur, quòd ab experientia sciant, hoc nunquam posse fieri à natura. Si enim hoc esse posset, quanto melius & lucrabilius esset, sic dimittere mineras per tempora. Videtur ergo, quod natura solum salvat ea sic in specie, in qua sunt. Si ergo natura non perficit hoc in suis mineris, æstimandum est, quòd nec ars extra mineras, cum ars sequatur naturam: frustra ergo conatur hoc ars in transmutationibus metallorum. Respondemus sicut prius. Est tamen sciendum, quòd sicut natura generat metalla ex sulphure & argento vivo, non quod sulphur in sua natura reperiatur per se in suis mineris, nec argentum vivum sic: sed reperiuntur hæc à natura commixta in naturam terræ redacta, nec reperitur etiã aliquid ibi, in quo salvetur media dispositio à mollicie argenti vivi, ad duritiem alicuius metalli, cum tamen non fiat transitus de extremo ad extremum per medium. Sic & in transmutatione metallorum, imperfecta versus perfecta est æstimandum, quia natura in his occultissimè operatur: & sic patet responsio ad primum. Ad aliud dicimus, quòd regiones variant res, & generationes diversificant ipsas, non solum secundum species, sed secundum proprietates & accidentia in eadem specie; unde philosophus 6. de Animal. dicit, quòd regiones diversificant animalia: unde Scorpiones, qui sunt in Ægypto, non sunt mali, & in aliis multis locis sunt mali valde, ita ut interficiant. Et 18. eiusdem dicit, quod in octavo mense non vivit natus, nisi in quibusdam partibus Ægypti. Et in lib. de Plantis dicit, quòd planta in Persia erat, quæ fructus generabat venenosos & cum transplantata fuisset in Ægyptum & Hyerusalem, fecit fructus de cætero bonos & comestibiles, propter quod videtur esse, quòd triticum seminatum in terram latitudinis maiorem, ut decẽ graduum, raro convalescit. Et post quartam generationem ad plus, degenerat in siliginem, & è contrà. In terra minoris latitudinis quadraginta & triginta graduum seminata siligo, post quartam seminationem degenerat, & nobilitatur in triticum. In loco autem medio germinavit in sua specie continuò. Videmus in quibusdam regionibus perficere uvas ad vinum fiendum, in quibusdam autem nullo modo. Et similiter eandem mentem in locis diversis variare vinum. Sic similiter æstimamus esse posse de mineris metallorum: quia ratione diversitatis minerarum in regionib. diversis quædam possint nobilitare imperfecta metalla in aurum, & quædam nõ: quamvis de se semper & ubique disposita sint ad finem illum:
ficut

ficut etiam videmus quafdam melius argentum, quafdam melius æs, propter dictas caufas: fimiliter & in aliis. Et propterea confulunt experti minerarum, prout experientia didicerunt è relatu, fecundum regiones debere talem transmutationem expectare, vel non. Similiter poteft minera effe corrupta aut carens aquis lavantibus: per fluxum autem fulphuribus malis plena, quibus transmutatio talis fieri prohibetur in loco illo: fimiliter afpectus cœleftes operantur ad hoc: imo funt ficut primæ caufæ, & prima principia influentia ad tales generationes, prout funt inftrumenta primæ intelligentiæ, & aliarum fecundarum: & fic patet folutio.

CAPUT XXIII.

In quo tractat de principiis metallorum in generali, & eorum generatione, & transmutatione ad metalla fecundum naturam, oftendens, quomodo ars poteft fequi naturam: & foluit ex his ratione 18. 19. & 8.

CUM omnis generatio fit ex conveniente univoco, ficut dicit venerabilis Ariftoteles fepti. Metaph. & videamus omnia metalla deducta ad fpeciem per coagulationem & per unum modum mixtionis effe liquabilia, & coagulabilia, & in fimul mifcibilia, & retinentia fimiliter nomen & fpeciem, five coagulata, five liquata: Ideo eorum materiam oportet nos ponere unam fubftantiam: fc. humidam aquam: quia nō poteft unum ex eifdem, & uno modo commixtum pluribus fecundum fpeciem differentibus effe conveniens: tale autem humidum femper quærit terminum alienum, non quiefcens in terminis propriis. Et quia terminari termino alieno effentiali, & primo ineffe humido aqueo, id eft, elemento aquæ: ideo omne tale terminatur per humidum aqueum: tale autem terminare omnibus ineft metallis, dum liquata funt, &c. Similiter quæcunque à frigido congelantur, abundant in fua materia prima humido aqueo, ut dicitur quarto Meteororū. Talia autem funt metalla, & eis fimilia. Et quia humidum aqueum facilè evaporat ab igne, metalla autem fuas confervant humiditates etiam in magnis ignibus: ideo humiditates metallorum non funt fimpliciter aqua: fed ut eft paffa ab

aliis elementis, & cum aliis elementis. Cum autem oporteat permanere naturam aquæ in metallis cum durabilitate, non reperimus, nisi ut fiat viscosa & unctuosa in universali passione & actione: & talis humiditas in calore & cum calore diutius conservatur, & non de facili siccatur, ut patet in humido nutritivo, animali, vivente: & hoc facit natura, quãdo natura desiderat permanere diu in individuo, & perpetuare in specie. Sed quia humidum viscosum videmus in pluribus inflammabile, ab igne facilè, nec separari ab eis, donec finiatur. Tale autem humidum non reperitur in metallis: ergo videtur non solum humidum viscosum & unctuosum metallorum esse naturam, sed ut est ad passum. Vnde sciendum, quòd in generatione metallorum est duplex humiditas, viscosa & unctuosa: una extrinseca, quæ non devenit ad unionem totalem cum terrestribus partibus rei, & hæc inflammabilis est, & sulphurea: & alia, quæ est intrinseca: & hæc una & similis per totum, cum partibus terreis: & hæc non est inflammabilis. Et hæc viscosa est incombustibilis in suis partibus terreis tenuissimis, non inflammabilibus, adæquata & commixta commixtione forti, taliter, ut minimum unius sit idem factum cum minimo alterius, & unius plurimum cum plurimo alterius: & facta sunt à propria digestione argenti vivi: ideo pars humida non derelinquit partem siccam in igne, & econtra: sed aut cum tota sui substantia recedit ab igne, aut cum tota permanet, & ad hoc esse pars humida non adhæret tangenti: quia partes terreæ ipsam ligant, & æqualiter contemperant. Pars etiam sicca non terminatur termino proprio, quia partes aqueæ ipsam soluunt, & æqualiter contemperant, ideo humidum & siccum æquantur in ipsa natura.

Est ergo materia metallorum omnium prima humidum viscosum, incombustile, subtile, incorporatum, terrestri, subtili, æqualiter & fortiter commixto per minima in cavernis terræ mineralibus.

Materia autem proxima eorum est argentum vivum, generatum ex illorum forti commixtione. Sed cum materia non producat seipsam in esse: ideo sagax & sapientissima natura adiunxit sibi agens proprium sulphuris, ut ipsum digerendo & coquendo in metalli formam convertat. Est enim sulphur quædam pinguedo terræ in mineris propriis generata per temperatam decoctionem inspissata & indurata. Et habet sulphur se ad argentum vivum sicut masculus ad fœminam,

& sic-

& ſicut proprium agens ad propriam materiã. Et quia quoddam ſulphur eſt liquabile de ſui natura, & quoddam non: ideo quæcunque natura voluit facere liquabilia, adiunxit eis ſulphur liquabile, ut de potentia materiæ extrahat ſimilem liquefactionem. Et huic fuit cauſa liquefactionis metallorum in igne, & coagulationis extra ignem: quamvis argentum vivum de ſui natura ſemper ſit liquidum. Quæcunque autem voluit natura non liquabilia fieri, adiunxit ſulphur non liquabile, tamen coagulativum, ut in Marcaſita, Magneſia, & Antimonio. Sulphur & Marcaſita eſt non fixum & combuſtibile: Antimonium autem fixum, incombuſtibile.

Eſt ergo materia prima, propinqua, & proxima & univoca metallorum omnium argentum vivum non in natura ſua: ſed ut eſt ab agente proprio, ſcilicet ſulphure liquabili in terræ mineralibus coagulatum, & cum ipſo ſulphure: ergo materia. Hic autem omnino ſibi conſimilis erit materia argenti, videlicet ſi generatio debet fieri ex convenienti & proximo. Oportet ergo neceſſario dicere, illa duo ſimul commixta eſſe principia tam artis quàm Naturæ. Quia ergo ſic conveniunt in materia proxima & agente. & modo mixtionis: ideo habent inter cætera mixta articularem generationem ad invicem, ut dixit Hermes, Raſis, & alii philoſophi.

Sicut enim elementa parum diſtant à materia ſua prima ex qua ſunt, & ideo ad invicem particulariter generantur: ſic & metalla, ſed aliter: quia generatio elementorum eſt omnino reciproca, & converſiva propter æquales, quaſi ſuam perfectionem & paruam diſtantiam a materia ſua prima, nec hæc magis ordinatur ad iſtud, quàm è converſo: in metallis autem eſt ſecus, quia omnia deſunt imperfecta, præter ſolum aurum, ſcilicet in aliquo gradu perfectionis, & ordinantur omnia ad aurum ſolum, ſicut ad finem ultimum. Ideo non revertuntur, poſtquam facta ſunt aurum.

Signum autem tranſmutationis eorum à natura in aurum, eſt mixtio eorum in una minera, & ſucceſſiva mutatio Sed enim eſſent perfecta & completa ad naturam unam, & completionem unam determinatam, ſcilicet ad illam, in qua ſunt, tunc proculdubio non eſſent cõvertibilia ad aliam, niſi prius reducerentur in non metallum. Cum ergo primò & ultimò retineant nomen metalli, non egent niſi forma, qua nominentur nomine alterius metalli ſcilicet auri: & hanc formam

novam & ultimam dat natura in mineris absque liquefactione.

* Ex dictis ergo nunc & prius patet, quod natura duplicem modum assumit in generatione auri: Vnum per se, & primò scilicet: quia generat aurum in mineris propriis, & ex suis principiis: alium per se, sed non primò, scilicet quia primò generat aliquod metallorum imperfectorum ex eisdem principiis in sua minera, & convertit ultimò ipsum in aurum. Sequitur ergo ars naturam in generatione auri: secundo modo, scilicet, quia generat ex imperfectis metallis, aurum: sicut facit natura. Primo autem modo impossibile est artem sequi naturam.

Nota 21 * Ex dictis igitur nunc, &c.) *Notandum, quòd secundum philosophum nono Metaphysicæ, quòd plures possunt esse materiæ eiusdem, scilicet mediata & immediata. Et sic duobus modis fit aliquid ex aliquo, scilicet mediatè & immediatè, Veruntamen oportet, quòd materia mediata veniat ultimò ad materiam immediatam. Vnde dicit ibi, quòd ad identitatem rerum producendarum requiratur identitas agentis & materiæ: quia si materiæ sint diversæ inter se, necessariò res quæ producuntur erunt diversæ. Ideo ad habendum perfectam notitiam cuiusque rei, oportet assignare causas eius omnes proximas. & cognoscere.*

Cùm igitur in arte Alchemiæ sit eadem materia, tam mediata, quàm immediata: sicut apud naturam: & reducat mediatam ad immediatam, sicut fecit natura: & sit idem. scilicet secundum eandem intentionem agens, quæ est expoliatio argenti vivi totalis, post decoctionem completam à sulphure corrumpente, quod ipsum decoxit: sicut facit natura, & fit eadem forma, scilicet sulphur intrinsecum, argenti vivi introductum de potentia materiæ, sicut facit natura, quôd sit idem finis omnino, scilicet unio istius formæ cum materia, ut fiat aurum sicut facit natura, cum forma & finis sit idem: tunc necessariò idem aurum erit hoc & istud: quia quorumcunque causæ sunt omnino eædem omnes: oportet necessario ipsa esse omnino eadem. Sed quis callidus artifex sciret transmutare materias quálescunque extraneas, & mediatas, sive sint de mineris: aut de mineralium aliorum aut vegetabilium & plantarum, aut animalium, sive eorum partium, aut superfluitatem ad materias proximas, & immediatas auri, proculdubio posset facere verum aurum: sed quia hoc est impossibile, ideo talium operatio est inanis: quia non potest fieri

gene-

generatio, nisi ex convenientibus & proximis, & immediatis, ut dictum est: hoc autem nullus potest artifex efficere ex illis, etiamsi vita eorum perpetuetur: Et hoc insinuans Geber in fine capituli de Medicinis primi ordinis, scilicet, quod omnis medicina alterans: aut est ex argento vivo, aut sulphure, aut amborum, aut ex aliquibus habentibus naturam eorum: quidam verò plures annuerunt medicinas, sed unam ex duobus necessario evenire contingit: quia aut ex eisdem, aut eandem naturam habentibus, illos medicinam creare hanc necessarium est: aut medicinam componunt, quæ ei, quod non est, æquipollet cum alteratione sua, & quæ nec mundo confert, nec mundi partibus, donec motor in sublimi naturæ mobili quieverit incorruptus.

Et cap de Procreatione magnesiæ, thuciæ & marchasitæ ostendens, quòd sint composita ex sulphure & argento vivo, propter alterationem in colore auri vel argenti, quam faciunt in corporibus: Quæcunque enim alterantur per argenti vivi virtutem, vel sulphuris, aut horum similium, necesse est alterari; quoniam hæc sola communicant ad ipsa corpora indifferentia. Et quanta differentia est ultimæ dispositionis metallorum imperfectorum, quando fiunt à natura in mineris aurum per se, sed non primo ad dispositionem ultimam auri, quando fit à natura per se primo, tanta similiter est differentia ultimæ dispositionis naturæ utriusque modi auri: sed est eadem penitus cum naturali, quæ est per se non primo: ultima enim dispositio secundum naturam utriusque modi nihil aliud est, quàm expoliatio argenti vivi per digestionem completam omnino à sulphure corrumpente, quod ipsum decoxit: & in eodem instanti informat illud argentum vivum, forma auri: & quia ars eodem modo operatur in expositione ista, tàm in generando lapidem physicum, quàm in perficiendo metalla, & complendo cum ipso: ideo ultima dispositio cum informatione secundum naturam utriusque modi, quàm secũdum artem est penitus eadem. Modus enim expoliandi, quamvis diversus sit, tamen non diversificat rem in forma: quia modus rei non est idem quod ipsa res: quod si natura non transmutaret imperfecta metalia in aurum, forte quod ars non posset pervenire ad illud, & sic ars vana esset: talis est generatio sanguinis in corpore humano. Quia generatur per se & primò & generatur etiã ex phlegmate per se, sed non primo, cum phlegma sit sanguis indigestus, & via media ad sanguinem.

Amplius dicimus, quòd sicut impossibile est, quòd natura sequatur artem a generatione lapidis Alchemici: quia cum ipsum in argenti vivi similitudinem generasset, perficere non potuisset, cum elementa coniungere nescivisset: ita econtrà impossibile est, ut ars sequatur naturam in generatione auri, aliquo illorum modorum penitus: & hoc dico, quantum ad dispositiones praecedentes & habilitantes ad ultimam, quamvis ultima sit eadem penitus. Et ex dictis patet solutio 18. rationis: quia eandem ultimam dat ars & natura, sed aliter dispositiones praecedentes hanc ultimam, sunt diversae in arte & natura: & nisi natura haberet hunc modum generandi aurum, ratio haec quasi esset insolubilis propter generationem formarum.

Et quia ars faceret quod natura non posset, nec verè posset solui, nisi cum exemplis atramentorum.

Rationis similiter 19. Patet solutio: quia generatio cuiuslibet auri secundum naturam, & huius auri secundum artem est eadem omnino: quae generatio est in expoliatione sulphuris, agentis & diurgentis, & inquinantis omne metallum. Generatio enim fit in fine actionis novae formae; scilicet auri secundum dispositionem & legem datam à natura. Dispositiones autem praecedentes hanc ultimam, quamvis sint diversae in arte & natura, non impediunt generationem quodammodo aequivoca, quantum ad dispositiones praecedentes, & habilitantes: tamen univoca est in fine. Et per hunc modum omnis generatio aequivoca reducitur ad univocam, si generet eandem formam, ut patet 9. Metaph. Similiter & de corruptione dicendum est. * Et ideò si aliquis per aliam medicinam, sive per aliud Elixir, sciret sic metalla expoliare, generaret verum aurum: sed impossibile est, quòd hoc fieri posset, nisi per hunc lapidem; ut tota Alchemia clamat. Unde Philosophus 2. Phys. dicit: Non fiunt autem omnia ex unoquoque semine, sed ex tali. Et 9. de Animalibus: Non autem erit ex quolibet, sed istud erit ex semine, & hoc ex hoc.

In vanum ergo laborant in alio, quàm in argento vivo cum sulphure, sicut natura docuit.

Nota *Et ideo si aliquis, &c.) *Notandum est, quod sulphur occultum in argento, mundans formam auri per virtutem caloris auri mineralis & sulphuris extrinseci: ergo quodcunque aliquo metallorum colore aureo cum tutia aut sulphure extrinseco, aut croco ferri, aut calcantho, aut quibuscunque aliis, sive* ...

simpliciter , sive commixtè, sophisticè colorans, & non dant formam auri.

Alia non sunt de intentione naturæ in generatione auri: propterea in mineris auri & metallorum nil eorum reperitur. Et ideo: quia tale aurum est Sophisticum semper infi.itur ab aere, & igne ignitionis & pulueribus corrosivis, quibus fit cementum: aut si sustineat omnia hæc, & cemētum, sicut istud, quod fecit iam quidam, ut audivimus de argento reducto ad pondus auri. Dicimus quòd non habet molliciem ad malleum, & flexionem, nec ignitionem auri, nec fusionem, nec sonum mutum auri, sed æris vel argenti: nec bibit argentum vivum facile, ut aurum: nec possunt cum eo deaurari metalla, ut audivimus ab illo. Ex quibus patet quòd cementum non est ultimum examen auri, sicut communiter æstimant. Non esse ergo istud, quòd alterat metalla imperfecta in colore simili colori auri, est potens facere aurum: sed quòd post ultimas operationes transmutat. Vnde Geber cap. de Ponentibus artem in Aluminibus & Salibus, & corporibus, & gemmis, dicit: possibile tamen est in his omnibus alterationem aliquam inveniri: sed remota est valde, & maxime laboriosa. Et in eodem cap. de his qui posuerunt artem in vegetabilibus, dicit: Qui autem vegetabilibus eam ponunt, sed non eis: quoniam potius deficiunt à labore, quàm laboratū perfici sit possibile. Cùm igitur lapis Philosophorum, post habitas alterationes transmutet, ipse solus aurum faciet, & hoc est rationabile. Vnde Philosophus 14. dicit: Omnia irrationabilia repugnant sibi ipsis, & rationabilibus. Et 10. Ethicor. dicit: Omnia vero consonant, falsum autem vero dissonat, verum autem & unum, & ens, & pulchrum convertuntur. Vnde 4. Metaph. per locum à contrariis falsum & multiplex, & non ens, & malum, & turpe convertuntur.

Ad 8. similiter rationem, quòd non mutatur species in speciem, &c. Dicimus quòd verum est, manente sub prima forma, sed generando novam formam: tunc species mutatur in speciem, quasi corruptiones primæ formæ fit generatio alterius, quantum possibile est, esse naturam sc. materiam absque forma, & hæc talis generatio & corruptio fit continuò.

Veruntamen sciendum est, quod generatio & transmutatio speciei in speciem: aut fit in his, quæ habent ordinem vicissim à natura, continuum usque ad finem; & distantiam in forma valde modicum, ut in generatione eiusdem rationis: nam & forma humana cum non sit actu sc. in spermate, tamē

distat modicum: aut fit in his, quæ sunt valde remota, sicut est distantia terræ ab homine: nam ex terra fieri non potest homo. Cum igitur imperfecta metalla differant fortè ab auro, & habeant ordinem vicissim ad ipsum: tunc oportet quod corrumpatur forma præexistens necessario, si debeat forma auri introduci, & hoc confitemur: quia natura sic mutat speciem in speciem sc. corrumpendo formam unius individui, & generando aliam, & hoc postquam transierint omnes dispositiones habilitantes ad eam: & in his sequitur ars naturam. Sed in his sc. quæ sunt valde remota in specie, sc quæ non habent ordinem naturalem, propinquum, ut quod ex asino fiat homo: oportet ut in primam materiam reducantur, & similiter propinquam, & corrumpatur forma prima præcedentibus dispositionibus ordinatis. Item quod nunquam potest fieri generatio absque corruptione, & e contrà, & in his nunquam ars potest sequi naturam, nec vult: patet ergo: Argumentum non valet.

Amplius dicimus: quod si nullum metallorum reperiretur, nisi aurum solum, quod ars Alchemiæ vana esset: quia cum ars non posset generare aurum ex suis principiis, sicut natura, sed solum quæ imperfecta sunt perficit: ideo sublatis imperfectis annihilatur Alchemia. Nihilominus tamen ars suum lapidem generaret, sed non habet materiam, super quā proiiceret ad aurum generandum. De tali autem lapide non curat ars, nisi in quantum ex metallis imperfectis efficit aurum.

CAPUT XXIV.

De Principiis metallorum in speciali, & metallorum generatione secundum intentionem naturæ, & de signis generationis, ostendens, quomodo ars debet simili modo sequi naturam, & similibus signis, & similibus principiis in generatione lapidis.

DIcemus denuo quandocunque in aliquo uno inveniuntur duo composita ad constitutionem illius, & unum illorum componentium inveniatur sine alio, necesse est reliquum componens sine reliquo inveniri. Sicut probat Philosophus 8. Physicorum: In his quæ moventur & movent: in quibus, quia motum invenitur absque movente, oportuit etiam, quod movens absque motu reperiretur. Ex quo patet, quod si à ta-

si à tali composito unum componentium separetur, necessarium est, quod reliquum de reliquo separetur seorsim. Quia ergo natura pro principiis ad generationem metallorum omnium recipit argentum vivum cum sulphure mixtum, & generata simul in mineris eorum cum bona digestione, & liquefactione metallica sua absque strepitu & stridore sit collecta, fide vidimus & experti fuimus, & non recipit argentum vivum vulgi, nec sulphur eius, sicut ostendit Geber capitulo de Naturalibus principiis huius magisterii, & ipsa simul suavissimè sublimando & convoluendo, & lavando decoquit, digerit, & in fine actionis elicit, & separat per se argentum vivum: ergo & sulphur remanebit separatum per se, Et sicut tunc natura in instanti perficit, & informat istud argentum vivum forma auri, in quo argento vivo tota naturæ intentio per se fuit, sic & sulphur seorsim sine aliquo regimine derelinquit. Et ideo natura post completam actionem absque sulphure ipsum fixerat & ipsum perficit: ex cuius remanentia ante completam decoctionem, ab auri substantia & forma degenerat, & fit aliud metallum: aut istud ex eis commixtum, ut supra diximus: patet ergo quæ sit materia metallorum apud naturam, & quid agens, & quis finis in agendo. Quia igitur ars hæc in mineris metallorum non reperit aliquid quod sit in natura sulphuris, sed aliquid ex his generatum est & commixtum, & in naturam terræ redactum, sed invenit illorum Mineras simplices separatas ab invicem, & à metallis. Ideo ars sequens naturam recipit eandem materiam, ut natura commixtam de minera propria, sive omnino similem in mineris propriis existentem. Et est ex eisdem principiis composita penitus, sicut materia mineræ metallicę cum liquefactione metallica sua, absque strepitu & stridore, quam natura de se ulterius non transmutat, nec ad generationem metalli, nec alterius rei, unde dicit Avicen. Inventui tamen adhærentiæ liquefactionem: & deinde similitudinē minereitatis. Et in hac materia nullam reliquit artem sibi hæredem. *Sicut ergo natura in fine suæ actionis separat argentū vivum per se, & ipsum informat in instāti forma auri & operi suo finem imponit, sicut cætera agentia naturalia, & sulphur remanet derelictū seorsum, postq̄ peregit totum opus naturę: sic & ars in sua operatione omnino se habere debebit. Cum ergo artifex in magisterio decoctionis viderit, & argentum vivum de commixto separatum: ergo sulphur quod decoxit, est etiam sulphur separatum. Hoc enim est signum completæ

pletæ & finalis decoctionis, sicut natura nos docuit. Ergo necessariò cogitur artifex, ut formet illud argentum vivum, forma lapidis Philosophorum, & operi finem imponat, sicut facit natura. Omnis enim materia recipit formam suo tempore prout est capax formæ, & non prius, nec posterius.

Nota 23 * Sicut ergo natura, &c.) *Notandum quòd omne, quòd terminatur: aut terminatur termino proprio, ut est corpus terrestre, siccum, sicut lapis & lignum: quia servant figuras suas, stando in terminis propriis: aut terminatur termino alieno, ut corpora aquea, humida, sicut aqua & oleum: quia non servant figuras suas, sed recipiunt alienas, ratione diversi corporis continentis, ut dicitur 4.* Meteor. *propterea omne liquabile: cum liquatur, terminatur termino alieno: quia partes aquosæ tunc vincunt: cum autem coagulantur, terminãtur termino proprio, propter partes terrestres intentas tunc: quia fit conversio elementorum de contrario ad contrarium. Cum igitur argentum vivum, quando oritur in magisterio terminetur termino alieno propter partes aquosas, vincentes tunc, & velimus ipsum retinere: oportet necessario, ut faciamus ipsum termino proprio. Ergo oportet nos coagulare ipsum cum suis partibus terrestribus, non cum alienis, ut sint vincentes aquosas. Et tunc conversio elementorum de contrario ad contrarium. Ex aqua enim tunc fit terra, ex aere ignis: suæ autem partes terrestres nihil aliud sunt, quàm aurum occultum Philosophorum, sive corpus, sive fermentum, aut venenũ. Similiter cum digestio fuerit completa, patet illud per digestum completum: quia sulphur superfluum & corrumpens, est separatum, debet imponi finis operi necessario. Sulphur enim superfluum erat duplex in principio digestionis, scilicet subtilissimum, igneum & comburens: & per evaporationem in sublimatione est divisum & separatum. Aliud verò grossum, terreum & fæculentum, separatum in fundo vasis, super quam fecem stat substantia munda, æqualis & temperata, volare volens. Nam sicut in digestione musti & sanguinis separatur superfluitas una subtilis ignea: & alia terrestris, & quod remanet, est mundum, æquale & temperatum: sic & in hoc opere, & omnis superfluitas est contraria ei, cuius est superfluitas: quare eget divisione & separatione. Hoc autem facit digestio sive decoctio mensurata per artem: tunc enim debet retineri volans, & termino proprio terminari, quod tunc terminabatur termino alieno. Quòd si hoc signum artifex non perpendat, vacuas à proposito & in desspe-*

desperatione: sicut si non decoquat complete quousq; fiat separatio argenti vivi à sulphure, opus remanet imperfectum, diminutum & mixtum, sicut remanent imperfecta metalla in comparatione ad aurum. Et hoc est argentum vivum philosophorum, quod habetur solum de corporibus liquefactis, & de sulphure, & de arsenico &c. Hoc est quod recipit coniunctionem cum vitro, id est, corpore suo sive fermento, sive veneno, vel sale. Hoc est quod bibit vitrum, sicut sitiens aquam frigidam valde, hoc est, in quo coniungitur Soli & Lunæ. Hoc est electrum naturæ: hoc est spiritus qui dicitur Servus fugitivus, de quo dicit in Lumine luminum expositor: Beatus qui hunc servum humilem coaptat, quia eius natura ad omnia se inclinat, cùm totius naturæ sit ultimum. Hoc est lac virginis, non illud quod dicunt de Lytargiro & alumine, nisi analogicè. Hoc est illud separatum à suo corpore, de quo omnia mirabilia philosophi & poetæ, & reliqui cecinerunt. Et hoc credimus esse absconditum & miraculum totius artis.

* Ex quibus liquidè innotescit, quòd sit coagulatio & expoliatio argenti vivi à sulphure, de qua dicit Geber capitulo de Coagulatione mercurij sic: Cum igitur sulphuris proprietas sit, cum argento in rubeum vel citrinum secundum mensuram suæ quantitatis, creare colorem, eius albationis proprietas erit, argento albedinem dare per ignem. Ex quo patet, quod color: qui apparet in fine completæ decoctionis, est albedo: quia cum tunc oriatur argentum vivum purissimum, cum suo sulphure decoctum, & ab ipso omnino expoliatum: ergo oportet quòd sit candidus. Vnde dixit Rasis in Lumine luminum: Huius novissima signa candor & cristallina serenitas monstrat. Et Miluescindus: Nota, quòd omnibus attentè peractis & perceptis, si dealbationem tamen ignoras, speratam amittis licentiam. Et Lilium: Spiritus & anima non uniuntur vero modo, nisi in albo colore. Idem: totius operis initium & fundamentum est albedo. Et Darduus in Turba philosophorum: Sciatis firmissimè quod si purum auri in confectione ponatur, exiet tinctura parens candida. Et Rasis in Lumine luminum: Rubescere namque candorem significat. Et Rosinus: Recta huius operis emendatio est albedo. Vnde Morienus: Quicunq; alumina dealbaverint, & cū sulphure ascendere fecerunt.

* Ex quibus liquidè, &c) *Notandum est, quòd albedinis proprium est ab omnibus aliis coloribus facilè immutari, &* *Nota 14*

vinci

vinci per eorum compositionem: sed tamen magis & minus, ita ut parua quantitas cuiuscunque coloris magnam partem immutet albi, & non contra, cum in albedine est quadam puritas & simplicias quæ non suscipit alterius commixtionẽ, ut patet apud pictores, & tingentes lanam & sericum. Est enim albedo elementum & fundamentum aliorum colorum. Similiter in saporibus hoc patet, quando sapor insipidus, cum sit simplex, ut patet in aqua, recipit immutationem aliorum saporum, & non è converso, secundum modum dictum. Similiter in odoribus hoc patet, sicut in aere & similibus. In metallis autem solis & eorum prinpiis est secus: quia modica quantitas argenti vivi dealbat multam quantitatem auri & æris, & non è contra cum ex eis fit malgama, ita ut in manifesto ostendant albedinem argenti vivi in actu, & occulto servent citrinitatem & rubedinem. Sulphur autem quia non servat colorem suum, nec alia, cui miscetur, servare permittit propter suam adustionem, relinquimus. Cum ergo per digestionem alchemicam ex principiis metallorum orietur argentum vivum, apparebit albedo mera, sincera, & simplex in actu & manifesto. Et tunc debemus esse rati & firmi, quod sub illa albedine est citrinitas auri, & rubedo in occulto, ut dicitur in Turba philosophorum quia donec vincit argentum vivum, apparet albedo simplex, cum autem vincitur, apparebit citrinitas & rubedo. Vincit autem dum fluxibile est: vincitur tamen quando coagulatur, coagulatur tamen ab eo, quod est in seipso ad perfectionem, & non ab alio, Hoc autem est sulphur diurnum, quod est in ipso, quod est album in actu propter potentiam & virtutem argenti vivi dominãtem, insuper autem tunc in colore, & est rubeum in potentia propinquissima, quæ cum actu fiet, semper dominabitur, Et hæc est de natura Solis, & forma Solis, & cor Solis, & flos auri, & arbor aurea, & aurum philosophorum, & est aqua sicca, lapidea, & puluis siccus, & ignis, & terrà, & lapis rubeus, & secretum secretorum, secundum philosophos omnes. Sed argentum vivum est de natura lunæ, & spiritus lunæ, & aqua humida, & puluis humidus, & anima & aer, & lapis albus, & aquila volans, & lac virginis, & mulier superba. Cum autem ista duæ aquæ coniunguntur, coagulantur in albo colore, & fit electrum propriè, qui est lapis mixtus ex auro & argento, cuius color est argenteus, & albissimus tanquam nix, & tunc fit partus virginis, & identitas generatur, & generat secundum antiquos. Et hæc est confectio alchemiæ ex simili-

similibus, & ex contrariis, & in hoc fit pax & concordia elementorum, & perpetuitas, sc. in albo colore. Ex quibus dictis duo secreta revelantur nobis in arte, ista. Primum est modus operandi, secundum est materia circa quam, quæ adeo secreta: quamvis satis exposita sint, attamen dicunt de primo, quòd volentes sequi naturam omnino in generatione coloris auri actu, sensibus, & imponere circa finem errant. Sed oportet, quòd in colore albo componant rubeum, & appareat actu totum album. Propterea duo magisteria, sive duæ decoctiones diversæ sunt necessaria in hac arte: in natura verò una sola. Unde dicit Geber in Proœmio: Scias fili, quòd in hoc errant artifices quia naturam in omnibus proprietatum differentiis actionis desiderant immutari. De secundo iterum dicimus, quòd cum præter animam humanam omnis forma alia cuiuscunq; rei tam animalis quam vegetabilis, & mineralis, introducitur ab intrinseco de potentia materiæ. Sola autem anima humana ab extrinseco & primo motore detur. Hinc est quòd volentes reliquis metallis dare formam auri, oportet necessario ipsam dare ab intrinseco, & de potentia materiæ illius circa quam operatur natura, si debet verè mutare naturam: tunc enim erit generatio ex convenienti & proximo. Quia igitur natura recipit pro materia, quod dictum est: Ergo ars coacta erit recipere istud idẽ, propter quod videmus, quod argentum vivum vulgi cum conveniant omnino, cum illo argento vivo philosophorum uniri, & permisceri cum auro. Unde philosophus quarto Meteororum: Et quia argentum vivum cũ corporib. metallicis commiscetur: ideo est de illorum substantia, &c. Reticuit autem de sulphure, quia non sic videtur de substantia illorum. Cui igitur metallorum magis commiscebitur sulphur, magis participabit naturam sulphuris, & magis argentum vivum participabit naturam argenti vivi. Sed cum sulphur nullo modo permisceatur auro: ergo solum argẽtum vivum erit tota materia auri, cum hæc duo sola sint elementa ductibilium. Cum igitur lapis philosophorum sit forma auri, & debeat metalla reliqua informare: ergo ex solo argento vivo ipsum generare necesse est. Sicut enim forma alicuius rei est per se nobilior, & in sublimiori gradu auro & argento vivo, & sic similiter altior & sublimior est artis operatio quam natura.

* Et hæc forma fuit illa, q̃ induxit antiquos philosophos ponere formas à materiis separatas, & dari ab extrinseco. sicut ponit philosophus octavo Metaph. accusans Platonicos.

Forma enim, quæ est eiusdem naturæ cum materia, semper datur ab intrinseco quæ autem est diversæ naturæ, ab extrinseco, ut intellectus.

Nota 25 * Et hæc forma fuit illa, &c.) *Accusant Platonici, & Pytagorici, & eorum sequaces per modernos, quòd ipsi posuerunt ideas, id est, formas separatas à materiis, velut si in aere permanerent, & dari ab extrinseco, & secundum mentem dispositionis materiæ, ideæ illæ infundunt formas, ideo diversitas dispositionis materiæ exigit diversitatem formæ. Informantur ergo materiæ & perficiuntur secundum suæ dispositionis diversitatem. Hanc autem opinionem improbat philosophus 8 Metaph. Sed sciendum ut in præhabitis dictum est, quòd Plato in suis dictis quasi semper fuit mixtus, & figurativus plus: ita quòd sensus verborum est alius à figura & significatione. Et sic fecerunt etiam alii philosophi huius artis. In istius enim operis fine reperitur aliquid, quod est sicut forma per se, & cum coniunguntur fit compositum, quod quidem est forma auri verax. Et ideo informat imperfecta metalla forma auri, & est forma inseparata à tali materia perfectibili: tamen hæc forma fundata est in materia, cum ipsa fit completa. Ad aliud ergo refertur intentio Aristotelis, & ad aliud intentio Platonis, & aliorum.*

Et ideo Aristoteles præcavens sibi de repræhensionibus, quas facit contra Platonem & alios antiquos, dixit tertio Metaphysi. quòd reprehendit eos secundum literam & sono literæ: nunquam autem voluit eos reprehendere secundum sensum mysticum, & occultum, & analogum, neque potuit, sicut antè diximus. Et quia in Senectute hoc arcanum novit, tunc eorum intentiones laudavit, & eorum dicta approbavit, &c. Sed sicut forma, sola nihil valet, quia suas virtutes & operationes manifestare non potest, nisi coniungantur materiæ, ut fiat compositum, quæ materia est argentum vivum, & imperfecta metalla, compositum autem est aurum: & hoc modo aurum nobilius est lapide. Ex dictis ergo liquidissimè patet, quod semper superius dictum est, sc. quod sit solus unus lapis tam ad album, quàm ad rubeum, omnia metalla perficiens in aurum, ut tota Alchemia clamat. Nam cum forma omniū individuorum eiusdem speciei sit tantùm unica: Ita oportet, quod forma omnis auri sit tantùm unica.

Quia ergo omnia imperfecta metalla debent fieri aurum per alchemiam: ergo per unam formam solam: ergo per unum lapidem solum. Omnis igitur alia forma est inutilis & sophistica.

stica. Amplius notandum est, quod in mineris argenti vivi nunquam reperitur sulphur, nec è converso: propter quod natura nunquam in aliquod aliud transmutat eam, quantum separatio agentis & patientis facit necessario, vt non fiat actio & passio: ergo nec generatio. Ars autem ipsa coniungens, generat Vzifur, aut aliud in mineris metallorum, non reperitur argentum vivum, nec sulphur in sua natura: sed quoddam tertium ex his ambobus commixtum, & digestionem obtinens naturas, virtutes & proprietates ipsorum, vt ex eo possit generari vnumquodq; metallorum secundum ipsius compositionis diversitatem, & digestionis & loci. Quicunq; ergo ignorat radices minerarum, & simplices & compositas, ignorat radices & principia naturæ: ergo & artis. Non ergo adhæret huic arti, nisi eam primitus investiget. Et hoc innotuit Avicenna in sua epistola capit. de Medicina sumpta ex animalibus, comparans operationem artis figurativæ, ad operationem naturæ, dicens: Et invenimus aquam animalium: hoc est sicut argentum vivum, quod est in mineralibus, & elementum ipsorum: hoc fit sulphur & arsenicum, quod est in mineralibus, & Elixir aggregatum ex eis, sicut Elixir quod est in mineralibus, nomen hoc est largius, & melius, & abundantius operans, & sublimius, &c.

CAPUT XXV.

De similitudinibus & generationis fœtus ex spermate & sanguine menstruo, & auis ex ovo, comparando generationem auri, ex sulphure & argento vivo, & lapis philosophorum ad generationem ipsorum.

QVia locus sumptus à simili & proportione in arguendo in qualibet arte & scientia, familiaris est, & manifestum conferre videtur: Ideo generationem auri à natura, & ab arte, & sulphure & argento vivo, prædictam generationem fœtus ex spermate, & sanguine monstruo intendimus proportionabiliter explicare, vt ex his omnia quæ diximus, à simili roboremus. Erunt autem proportiones naturales veraces, novæ, & inauditæ. Dicimus igitur, quod principia generationis fœtus sunt duo, scilicet sperma & sanguis menstruus, quia generatione est necessarium agens & materia.

Materia autem & agens non incidunt, vt patet ex secundo Phys. Sperma autem est agens, & sanguis menstruus est materia, vt patet ex quindecimo, & 16. de Animalibus. Et vt dicit Auerrois secundo Colliget. Et quia omne agens cum introductione formæ simul separatur à materia, nec subjicitur pro materia generati: igitur sperma separabitur ab illa simul cum introductione formæ, Quod autem sanguis menstrui sit materia generati, sic patet, quia ex eisdem generamur & nutrimur, & è converso, vt dicitur secund. Colligit, & secundo de Generatione & corruptione. Et 15. de Animalib. quia igitur fœtus nutritur ex sanguine: ergo similiter generatur ex eo. Oportet ergo dicere, quod sperma sit agens. Vere ergo dixit philosophus 15. de Animalib. scilicet vir dat formam & principium motus, & fœmina dat corpus & materiam. Et sicut in lacte coagulato: ita erit quod abscinditur à mare & fœmina. Est ergo masculus operans, & fœmina pariens, sicut est stannum ex carpentario & ligne, non ergo erit sperma sicut pars generati, & erit sicut motor & forma. Et sicut sanitas, quæ accidit infirmo ex scientia medicinali, &c. Possumus igitur in proposito dicere, quod sicut stannum est ex carpentario, sicut ex efficiente, & ex ligno sicut materia, & fœtus est ex spermate, sicut ex efficiente, & ex menstruo sicut ex materia. Eodem etiam modo omnino dicimus, quod aurum & lapis philosophorum est ex sulphure, sicut ex efficiente, & ex argento vivo sicut ex materia: & sicut sperma informat cum forma sibi simili, & non aliena, & carpentarius informat lignum forma sibi simili, scilicet forma sulphuris, & non aliena. Et ideo hoc sulphur agens extrinsecum extrahit per digestionem illud sulphur, quod est in potentia, in argento vivo in actu, quod sulphur informat ipsum argentum vivum forma auri, aut lapidis philosophorum. Et hoc est, quod aurum informat, coagulat, colorat, & infixat per actionem illius. Et præterea advertendum, quod sperma generat ex materia cor primo, & primam virtutem in corde sibi similem. quando sperma habet primam virtutem generativam, contractam ab eo, à quo decisum est, & generando cordat similem virtutem generativam, & post separatur ab eo, & derelinquit ipsum solitarium: quia cor potest de cætero generare alia omnia sibi similia per virtutem primam introductam in ipso à spermate: quia sperma postquam generavit cor iam totum suum opus peregit, nec est de cætero necessarium ad generationem. Non

solum

ſolum autem in corporib. animatis anima ſenſibili, ſed etiam animatis anima vegetabili hoc idem patet. Poſt ſeminationem enim determinata periodo germinant ſemina per virtutem generativam inſitam in ipſis, & in quibuſdam aſcẽdunt ſemina diviſa ſuper terminum in ipſa generatione: & in quibuſdã manent in terra, & iſta ſemina adhærent germini quia ſimilem virtutem generativam quam habebant intus, duxerunt in ipſis germinibus, & germina obtinuerũt eam: evanuit virtus, quæ prius fuit in ſeminibus, poſtquã opus ſuum totum peregit propter quod illa germina ſunt, & permanent per ſe ſufficientia ad generationem ſucceſſive abſque ſeminibus, ex quibus generata ſunt. Ideo generant folia, flores, & ſemina in circulo, ſicut iſta ex quibus originẽ contraxerunt. Omnes etiam res quæ generantur, & in ſua ſpecie multiplicantur, non generantur niſi à ſibi ſimilibus in natura, tanquã à principiis & radicibus ſuis ſecundum modum quem diximus. Eſt ergo germen ſicut cor generatum & ſeparatum à ſemine ſuo, in quo eſt tota virtus ſeminis generatiua omnium membrorum plantæ, & partium eius ſecundum exigentiam ſuæ ſpeciei, vt in corde embrionis generato à ſpermate. Eodem modo dicimus, quod ſulphur extrinſecum generat ex argento vivo ſulphur quoddam, quod eſt ſicut cor, & primam virtutem generativã introductam in ipſo à ſulphure extrinſeco, abſq; eius præſentia: quia: ſulphur extrinſecum iam totum opus ſuum peregit. Sicut ergo ſperma poſt generationem cordis non habet aliquid efficere de cætero: quia iam introduxit formam, & etiam, quia impoſſibile eſt duo agentia concurrere æqualiter ad eundem effectum: ſic & ſulphur extrinſecum ſimiliter ſe habere debebit. Ergo ſulphur extrinſecum, poſtquam introduxit in actu ſulphur intrinſecum argenti vivi, quod eſt ſicut cor & forma argenti vivi, debent ſimiliter ſeparari. Confirmamus autem hoc per Philoſophum 16. de Animalibus, qui dicit: Creatur autem cor prius à ſpermate, aut membrum conveniens cordi, quod erit principium generationis corporis totius, &c. Et poſt hoc dicit: Et propter hoc in creatione apparet cor prius inter omnia alia membra in actu, & manifeſtum eſt ſenſui, & ſimiliter rationi, quando conceptum ſuſtentatur ex ſemine maris, & ſuperfluitate fœminæ, & fuerit ſolitarium, debet regere ſe, ſicut qui exit à domo patris, &c.

Ex dictis eſt ſciendum, quod ſicut nõ eſt neceſſe: quod primum movens tangat ſuum mobile continuò: ſed ſufficit,

quod iam tetigerit, vt patet in sagittatore & sagitta. Sic est de spermate: Et ille, à quo decisum est scilicet corde, quod generavit sperma, & corde, quod generat membra fœtus. Vnde dicit Philosophus 16. de Animalibus: Sicut accidit rebus quæ sunt per se, quod primum movens movet, non quia eum tangit corpus, est omnino alterius corpus: sed quia iam tetigit in præterito. Ita est illud, ex quo est sperma, & non tangit post hoc. Vnde ibidem ante hoc dicit: Non differt dicere, sperma facit hoc, vel nihil à quo est sperma. Eodem modo dicimus in sulphure & argento vivo: quia postquam sulphur extrinsecum tetigit argentum vivum, & creavit in argentum vivum, & creavit in argento vivo sulphur ex ipso, in quo est virtus prima generandi & informandi aurum, non est necesse, ut de cætero tangat ipsum, sed sufficit, quod iam tetigit in præterito: Ideo dignum est, vt hoc extrinsecum separetur, sicut perpetuum à corruptibili.

Amplius subtiliter advertendum est, quod sperma, quando est fortis & temperati caloris, tunc est potens digerere materiam completè: quia non potest fieri completa digestio, nisi per calorem completum, sicut indigestio per calorem diminutum. Ergo cum sperma fuerit vincens & potens, bene digerere materiam, scilicet cum sit sicut motor, & operans assimilabit sibi communi necessario: ergo generabit masculum, cum sperma sit ex masculo. Et quia omnis corruptio & alteratio est contrarium, tunc quia sperma non poterit vincere, & digerere bene materiam propter penuriam caloris, non poterit fœtum, secundum similitudinem formæ suæ: ergo erit alterata ad contrarium. Et quia fœmina contrariatur mari, necessario creabit fœminam: quia sperma est sicut operans, & Mercurius sicut patiens: propterea accidit, quod mares calidiores fœminis: quia caliditas attribuitur agenti. Sic eodem modo dicimus de sulphure & argento vivo: nam quando sulphur est bene potens digerere argentum vivum ex completa actione caloris: tunc sulphur assimilabit sibi argentum vivum, & faciet ipsum aurum: & quando sulphur est ipsum digerens, est citrinum. Ideo aurum est citrinum: & masculum, & completè digestum. Cum autem sulphur non poterit bene digerere argentum vivum ex indigentia caloris: tunc non erit alteratio ad contrarium. Ergo sulphur non assimilabit sibi argentum vivum: ergo non fiet aurum, sed argentum, & hoc argentum album, sicut argentum vivum, & est sicut fœmina, &

com-

completè digestum: & hæc est causa albedinis argenti, & citrinitatis auri. Vnde sicut fœmina est mas occasionatus secundum philosophum in libris præallegatis Auri: sic similiter, quod argentum est aurum occasionatum. Est autem citrinitas & albedo in auro & argento, non ex vtroque: sed ex argento tantum quemadmodum in ovo album & citrinum sunt ex parte fœminæ & non maris, quamvis non sint ex argento vivo distincta, sicut in ovo. Ideo dicit Philosoph. lib. 17. de Animalib. Album & citrinum in ovo non sunt ex mare & fœmina, sed ex fœmina tantum.

In aliis autem metallis, quod sulphur, aut nondum potuit digerere bene, & vincere argentum vivum propter paucitatem caloris, vt in plumbo & stanno: aut combussit nimis, vt in ære & ferro: & ideo in ipsis nondum potuit generare aurũ, nec argentum, quando sulphur non est vincens, nec victum omnino. Et in temperantia caloris sulphuris potest esse, tam in superabundantia quam in defectu, & potest vtraq; in temperantia dici indigestio diversis respectibus, postquam non tenet medium. Ideo bene dicit Philosophus 18. de Animalibus scilicet Mares & fœminæ indigent temperantia caloris: quoniam omnia naturalia & artificialia non sunt, nisi per terminum & temperantiam determinatam. Cum calor vincit, valde desiccat res humidas, & cum diminuitur multum, non poterit sustentare humiditates, & propter hoc indiget temperantia. Si autem non fuerit ita, accidet istud, quod accidit rebus decoctis: quoniam ignis multus comburit, & paucis non potest digerere: & propter hoc indiget mas & fæmina ad creandum filium temperantia caloris. Et huic concordat verbum Galeni in 4. de Ingenio sanitatis, qui dicit: Omnis error duobus modis est, in quantitate scilicet si vltimum temperamentum. Nam idem facit plus & minus. Vnde dicimus, quod solum aurum est à calore temperato decoctum, & naturæ digestum: & citrinum & masculum, & simile est argentum, & nullum aliorum hoc habere meruit.

Rursus ne videamus ignorare intentionem verborum dictorum Aristotelis, dicimus, quod quamvis sperma sit factor Embrionis, vt dictum est: tamen non est sicut principale agens, sed magis vt organum & instrumentum: quia anima existens in spermate, & principale agens, & movens mota ab anima generantis. Cum omnes quod habeat animam actu vel potentia, vel secundum quid, vel simpliciter, vt dicitur 16. de Animalibus: Et utitur spermate, sicut instrumento cum

calido & frigido ad generationem & formationem, ut ibidem dicitur: quamvis verius sit dicere, aliquid fieri per motum instrumentorum, quam instrumenta, ut ibidem dicitur. Vnde dicit in eodem: membra omnia facta sunt à calore naturali: durities verò & mollicies, & similia accidentia erũt in membris animatis, ex caliditate & frigiditate: mixtio verò, ex qua quoddam erit caro, & quoddam os, non erit ex caliditate & frigiditate, sed ex motu generantis, sicut accidit in artificialibus: quoniam calidum & frigidum faciunt durum & molle in ferro: gladius verò efficitur ex motu instrumenti, quod modo secundm scientiam artificis, &c. Vnde sicut anima hominis, in qua est species, & scientia movet manum sicut instrumentum, in quo est manus: aut instrumentum extrinsecum. Hæc autem materia fit ex anima existens in spermate, movet sperma secundum motum generantis, à quo exiuit, & utitur ipso ut instrumento mediante calore naturali. Et sperma movet inde ut materiam.

Vnde dicitur 16. de Animalibus, quod cum sperma venerit in matricem, movet inde eodem motu, quo ipsum extitit motum scilicet ab anima generantis, à quo exiuit sperma, & omnia membra sunt in potentia, tam in materia, quam in spermate: in actu autem nullum, sed in materia passive, in spermate naturæ active: & hoc facit cum calido aliter proportionato ordinationi astrorum, quod est vitale, quod calidum non est ignis, nec ab igne, vt ibi dicitur, cum ignis animalis non generet nec nutriet. Eodem modo dicimus de sulphure & argento vivo in operibus naturæ: quoniam sulphur non est agens principale, sed virtus mineralis occulta existens in ipso, mediante calore mineræ digerente, est principale agens intrinsecum cum corporibus cœlestibus, & movent sulphur cum calore suo, sicut instrumentum, sulphur autem motum argentum vivum, sicut materiam sibi propriam ad generationem, eo motu, quo moto ab agentibus primis, similiter in operibus eiusdem naturæ, mensuratis ab arte: quia anima artificis, in qua est species & scientia, est principale agens extrinsecum, & movet virtutem mineralem digestivam, & liquefactivam. & generativam, existentem in sulphure per tempus caliditatem ignis mensuratam ab artifice, sicut principale agens extrinsecum. Et hæc virtus movet sulphur sicut instrumentum, in quo est. Sulphur autem motum movet argentum vivum, sicut propriam materiã ad generationem, eo motu quo moventur à primis, & est au-

rum in argento vivo, in sulphure, in potentia: actu autem nō. Sed est in argento vivo passive sicut in materia sulphuris, activè sicut in efficiente. Vnde liquefactio & coagulatio, & alia accidentia fiunt à calido & frigido: forma verò efficitur ex motu instrumentorum motorum secundum scientiam artificis mensurantem, & ministrantis ea naturæ.

Dicimus denuò, quod argentum vivum vulgare assimilatur menstruo & ouis venti. Vnde sicut ex materia absq; spermate non fi embrio, nec ex ouis venti absq; semine maris avis generatio: quia virtus animæ non est in eis, nisi ex spermate vel semine maris, vt patet ex 16. de Animalib. Sic ex argento vivo vulgari nūquam fiet aurum, nec lapis philosophorum absq; sulphure: quia non est in eo virtus generativa nisi per sulphur. Secundum hanc ergo proportionem dicimus de sulphure, quoniam ipsum assimilatur spermati, & semini maris: & sicut absq; menstruo fœminæ non fit generatio, quemadmodum tota materia generationis & nutrimenti non est nisi ex fœmina. Sic ex sulphure solo absq; argento vi o nunquam fiet aurum, nec lapis philosophorum, quia in eo nō est virtus materiæ nec nutrimenti. Et sicut ex albo ovi fit generatio pulli, & nutrimentum ex solo citrino: sic similiter generatio auri fit ex argento vivo: & nutrimentum eius ex suo citrino, scil. sulphure suo. Ergo & generatio lapidis ex albo, id est, argento vivo, & nutrimentum ex suo citrino, scil. sulphure suo occulto. Dicimus per actionē sulphuris extrinseci regimine artis & artificis ministrātis naturæ. Propterea natura sapientissima in animalibus perfectis, in quib. est dare marem & fœminā, separavit marem à fœmina, quia ad generationē temporib. congruis coniunguntur. In seminib. autem quia non sunt corpora nobilia localiter à principio intrinseco, coniunxit natura ex eis simul marē & fœminam. Ita quod in quolibet semine est coniuncta & indistincta virtus maris & fœminæ ad generationem fiendā. Sic similiter & propter eandē causam cōiunxit in mineris metallorū sulphur & argētum vivū ad generationē ipsorum: ideo minerę ipsorū omniū sunt necessario mixtæ ex sulphure & argento vivo vulgi, cum sint simul ibi generata, & mixta, & coagulata. Et ob hoc sicut mas non generat in substantia propria, sed in passiva, & opposita sibi, sive agens & patiens sunt coniuncta, sive separata. Similiter sulphur generat non in substātia propria: sed in passiva & opposita sibi, quæ dicitur argentum vivū. Si igitur verū quod in principio huius capituli diximus secundum sen-

tentiam Aristotelis, Averrois, & Alexandi, scilicet quod ex eisdem generamur, nutrimur, perficimur, & complemur, & non ex extraneis: ergo ex eisdem aurum debet generari, nutriri, perfici, & compleri, & non ex extraneis. Cum ergo aurum sit generatum, nutritum, perfectum & completum à natura ex solo argento viuo ab extrinseco sulphure digesto, & ultimo ab eo expoliato: ergo & lapis philosophorum ex eisdem debet generari, nutriri, perfici & compleri ex quibus est aurum, & non ex extraneis: quia sicut cognitio rei sumitur ab essentia & natura rei, & suis principiis, & non ab extraneis: sic & operatio ipsius.

Quia ergo ex imperfectis metallis debet per hunc lapidem aurum generari, nutriri, perfici, & compleri per eorum mixtionem: ergo ex solis partibus eorum, quæ sunt ex eisdem vt aurum, generabitur aurum, & partes extraneæ corrumpentes separabuntur seorsim, & tum partes, quæ sunt eis, quæ sunt ex eisdem, vt aurum, sunt argentum vivum. Ergo ex solo argento vivo generabitur aurum, & nutrietur, perficietur, & complebitur per hunc lapidem: Ergo & partes sulphuris quæ sunt in eis, cum sint extraneæ & corrumpentes, separabuntur seorsim: quia non miscebunt. Omnis enim res ex suis similibus conficitur, & perficitur, & completur, & nõ ab extraneis. Vnde philosophus in secundo de Anima dicit, quod nutrimentum in principio est dissimile à nutrito, in fine autem simile: ergo à similibus res nutritur & perficitur, & non ab extraneis. Sic ergo patet quod aurum alchemicum est quod debet esse necessario ex eisdem omnino, & eodem modo generatum vt minerale, & non ex extraneis, nec modo extraneo. Qui igitur in extraneis laborant, & modo extraneo à natura operantur, extranea faciunt & aliena. Similiter autem & qui in eisdem, non extraneo operantur.

Cupientes ergo per artem alchemiæ naturam sequi, non impendet laborem in argento vivo solo, scilicet vulgi: nec in sulphure solo, scilicet vulgi: nec cum aliquibus aliis intermixtis, sed nec naturæ, imo nec in argento vivo, & sulphure vulgi coniunctim, quod forsan videtur mirabile: sed in eo, in quo sunt à natura coniuncta, quia natura præparavit arti sicut ancillam. Coniungit autem natura ipsa à principiis generationis, sicut in lacte butyrum, caseum, & seraceũ, quæ post digerit, & ab invicem separat, & sequestrat: similiter autem & ars. Similitudines autem istæ sunt sufficientes & veraces etiam ad hoc propositum ostendendum, quamvis

non sint totales, quando animatorum ad inanimata non potest in omnibus totalibus totalis similitudo adduci. Non enim generatur aurum ex auro, sicut animal ex animali, sed talis investigatio extranea & pulchra est. Concludimus ergo ex omnibus prius dictis, quod quicunq; sapiens, callidus, figuras & analogias verborum, cum omni imaginatione in hac arte investigare voluerit, cum ipsa ars supra naturam & rationem naturalem consistit, vt prius ostendimus, oportebit ipsum necessario operibus divinis supra naturam & naturalem rationem & intellectum existentibus consentire, & fidem omni modo adhibere. Quod si solam rationem adeptus fuerit, finem artis penitus non attinget.

CAPUT XXVI.

Est ultimum, in quo imponens finem tractatui concludit & epistolat, vera esse quæ dixit.

QVia finis cuiuslibet rei debet restitui super suum principium Ideo concludendo dicimus, quod de hac quæstione, opinionem hanc credimus, & tenemus: & de esse, & veritatem artis, sine quo hæc quæstio delucidari non potest, tenemus quod scripsimus, sicut secũdum rationem nostram & experientiam nondum completam perpendere potuimus, & extrahere ex libris virorum famosorum cum difficultate non modica. Neque diximus hoc ad derogandas opiniones aliorum contrarijs huic, ad quorum intellectum & scientia non attingemus: sed secundum quod vnusquisque secundum rationem apprehendit, ita iudicet, si sit ratio ex principiis veris exigens. Propter nostrum enim affirmare vel negare nihil mutabitur in re, vt dicit 1. περὶ ἑρμηνείας. Contrarietas autem fortè philosophi fuit: quia iuuenis erat, & intentus inquisitione scientiæ Philosophiæ tunc, & cum olim opinative negat: quia dicit veterum. Quia doctrina specifica aliquo tollitur ingenio. Ego non credo possibile, &c. Et quia prudentia non est in iuuentute, vt dicitur sexto Ethicorum, sed in senectute, cum ipsa in longa experientia versetur temporis, ideo ipsam negavit. * Et similiter, quia est valde singularis: quia vnica tantum per omnem modum, vt supra ostendimus. Et similiter, quia habet rationes ad destruendum parates, & plures ad construendum aurum non sic.

Marginalis Nota 26 & ultima.

* Et similiter quod est valde singularis, &c.) *Notandum, quod omnis scientia, & omnis ars est de substantiuo suo uniuersali, quod potest explicari entibus pluribus, & quasi infinitis, ut Grammatica de constructione, Logica de syllogismo, Naturalis de corpore mobili. Hæc enim possunt applicari entibus, quasi infinitis. Similiter de moralibus & artibus mechanicis. Sola autem Alchemia, quamuis sit de substantiuo uniuersali, & ratione eius dicatur uniuersalis: tamen in quantũ non potest applicari, nisi uni soli enti in ipsius operatione, ut omnis speculatio aliorum entium omnium: sic propter idem solum ipsa dicetur singularis & particularis valde cum nulla variatione. Et ideo absq; errore ipsa est maxime subtilis: in speculatiuis enim solis, magis discernimus veritatem, & minus erramus in uniuersalibus, quam in singularibus, ut patet ex primo Posteriorum: in operabilibus autem è cõtra. Vnde dicitur 1. Politicorum: Considerantes particulariter, magis veritatem discernunt: uniuersaliter enim dicentes, solum se ipsos decipiunt. Cum igitur hæc scientia sit operatiua & singularis, habita cognitione uniuersalium suorum oportet deuenire ad singularia in operatione, & tunc discernere veritatem, & iudicare, & non prius. Iudicare enim in operalibus, secundum uniuersalia errare contingit, secundum particularia autem non. Vnde dicitur. 6 Ethicor. Singularium est prudentia, quæ fiunt cognita experientia. Iuuenis autem expertus non est: Longitudo enim temporis experientiã facit. Et in 2. Posteriorum: Aequationes magis latent in uniuersalibus, quam in singularibus. Videtur ergo causa potissima apud eos qui errant in vestigando artes, quæ experimento experiuntur, quando assumunt rem, & ponunt in eam uniuersalem. Et ideo quicquid probant, non rectè probant. Et sicut actus & operationes omnes sunt singularium, ut patet ex 1. Metaph. sic & probationes debent esse ipsæ, in quantum singularia & non uniuersalia Est ergo rectificatio talium errorum in artibus per cognitionem & distinctionem rerũ particularium ab uniuersalibus: non ergo potest dare iudicium in artibus & earum operationibus, nisi qui sic scit dicernere. Qui ergo quærit scire veritatem alicuius rei particularis, nõ ponat eam uniuersalem, ne defraudetur & proteruiat, & se ipsum decipiat, ut velit quærere victoriam cõtra veritatem. Sed conformet mentem suam illi rei, eo modo, quo se habet res illa. Sic enim fit inquisitio veritatis rei. Et cum unusquisq; bene iudicet de his quæ cognoscit, & eorum sit bonus iudex, ut*

dicitur

dicitur 1. Ethicor. & 1. Politico. Et infantes non possint addiscere vel iudicare.

Similiter senibus, ut dicitur 7. Ethic. expertes magis proficere videamus finem experientia rationem habentibus, ut dicitur 1. Metaph. Ideo philosophus tunc iuvenis, & sicut vniversalis, & cognitione huiusmodi experientiæ carens, sola ratione motus probavit hanc artem non esse veram. Et hoc non sufficit: quia omnis probatio, quæ in aliqua scientia operativa fit, manifestatur, & declaratur solum in experientia verum sic sit vel non. Antiqui autem philosophi, & experti scientiis hoc, tam ratione divina, quam experientia certa sententiaverunt & iudicaverunt: hanc artem esse penitus veram & sequentem naturam. Vnde philosophus effectus senex, eam subtilissimè inquisivit per antiquorum dicta, & ipsam cum ratione possibili perpendit: Naturam & ipsam experientiam habuit: Et oculis vidit, & manibus tetigit: tamen multiplici fallacia præcedente, & interpositione multorum sumptuum. Et idem scripsit eam Alexand. Regi discipulo suo in lib. de Secretis secretorum, cap. de lapidibus preciosis eodē more, quo antiqui philosophi alij scripserunt scilicet occulto. figurato, velato sermone. Imò totus ille liber est mysticus: Et est de hac arte, sicut de principali proposito. Scripsit etiam Philos. librum alium, propriè in hac arte ad quendam suum discipulum, nomine Arda, quem nondum vidimus, sicut recitat Haly in suo lib. de Secretis secretorum. Ad istius ergo arcani mirabilis & divini finem, complementum cum experientia, circa quam in idem desideramus: quia adhuc ipsa caremus, & operationi dediti fuimus, perducat nos creator omnium Deus, ad cuius gratiam anhelamus, à quo hæc, & cuncta dona procedunt qui in trinitate consistit, & in vnitate manet sine principio & absque fine. Amen.

Hanc quæstionem prolixam sic solenniter & exequisitè investigatam, ventilatam, disputatam, determinatam & roboratam composuit & ordinavit magister Bonus Ferrariensis Physicus subtilis, Anno a nativitate Christi, 1330. qui tunc erat in Pola salariatus, de provincia Istria, in qua inseruit, quod de cognitione speculativa, practica, & operatione illius intelligit. Defendendo autem & antiquorum authoritatib. & rationibus inhærens, & proprias sibi adiungens. Rogo autem & adiuro vnosquosq; in his intelligentes, ad quorum manus pervenerit hæc preciosa Margarita novella, ut communi-

municent ipsam viris intentibus ad hanc quæstionem & artem esurientibus, & naturalibus principijs eruditis: ab insipientibus autem & pueris ipsam occultent, cum sint indigni. Scripsimus prius similem quæstionem in ciuitate Craguriј in 23. Anno, quam cassamus propter magnam excellentiam eius.

Explicit preciosa novella Margarita, edita à Magistro Bono Lombardo de Ferraria Physico, introducens ad artem Alchemiæ, composita anno Domini 1330. In civitate Pola in Provincia Istriæ.

QVÆ-

XII.

QVAESTIO CVRIOSA DE NATVRA SOLIS ET LVNÆ EX MICHAELE SCOTO.

T Finis per omnia suo correspondeat principio quæritur utrum secundum Artem possit fieri verum Aurum aut non & videtur primo quod non: quia aurum eo quod ipsum est corpus perfectum requirit sibi proprium locum suæ generationis videlicet ventrem terræ vel venas sicut vinum ventrem vitis, ergo non potest fieri nisi in proprio loco. Item nulla forma substantialis potest introduci ubi propria activa proprijs passivis non possunt artificialiter inveniri. Sed forma substantialis solis non est à calore solis vel ignis quo utuntur talis artistæ. Sed est à calore solis, ergo &c. Circa istam quæstionem est sciendũ: quod nihil aliud quæritur nisi utrum ex aliquo minerali puta Sole vel Luna possit aliqua virtus seminaria artificialiter procreari, quæ statim & in momento Mercurium induret usq; ad duriciem solis. Hoc tamen primo ostendemus, supposito quod talis virtus seminativa inveniatur, tunc potest convenientius ex sole elici & rationabilius elicitur. Secundo dicendum est, quomodo ipsi soli virtus pullulandi in est. Tertio dicendum est: quomodo seminatur in terra & in quali nutritur, id est, augetur seminatio. Quarto de signis virtutis mineralis. quæ eadem accidentia in Mercurio vivo introducuntur. Vltimo est ad omnia argumenta dicendum.

Circa primum sciendum quod talis virtus seminativa convenientius elici potest ex auro. Quod probatur per beatum Augustinum super Genesi, ubi dicit. Insunt ei rebus corporeis omnia mundi elementa, quædam occultæ seminariæ rationes quibus cum data fuerit oportunitas temporalis atque causalis prorumpunt in causas debitas & species suis modis & finibus, & sicut non dicuntur angeli qui ista faciunt

anima-

animalium creatores sic nec Agricolæ segetum quorumcunque in terra gignentium creatores dicendi sunt, quamvis noverint præbere quasdam verisimilies oportunitates & causas ut illa nascantur. Deus verus unus solus creator est qui causas ipsas & rationes seminarias rebus insevit. Hoc idem in libro de Civitate Dei & transumptive in capitulo trigesimoprimo, quæstione quinta. Nec mirum has igitur argumentationes variè philosophi & diversimode nominant. Quidam appellant eas virtutes cœlestes, ut in secundo de generatione dicitur. Formæ omnium sunt in cœlestibus, &c. Alii autem virtutes elementares: quia subito in actum prorumpunt sicut ignis vel aliud elementum. Alii virtutes minerales & proprie vocant quia ex propria minera in esse sunt productæ. Alii dicunt ipsas virtutes esse radices solis, quia sicut granum mediante radice nutritur sic aurum mediantibus virtutibus istis, sicut infra dicetur. Nos autem ipsas dicimus spiritus esse fermentatos, quia admodum fermenti massam, id est, spiritus purificatos corrumpunt, sed naturalissimum omnium opus est alterum facere quale ipsum est si sint perfecta, nihil aliud reperitur in opere nisi quod fermentent & tingant. Si autem objicitur quod philosophi figuraliter sunt locuti probamus hanc quæstionem esse de ipsorum radicali intentione. Sicut enim patet secundum omnes philosophos quod volumus virtutem prædictam mineralem esse universalem naturam non in sua natura videlicet nec in tota substantia eius est Mercurius sed pars eius. Ad hoc enim laboret sublimator ut Mercurio humiditatem flegmaticam auferat & fœtulentam substantiam, & sic mortificatur, non enim sic mortuus perficit opus nisi fixetur, ad quod insudat præcipitator cum ignis tanta violentia. Similiter oportet esse fluxibile, ad hoc sudet resolutor, quia quod non infunditur non ingreditur & quod non ingreditur non perficitur. hæc autem per dissolutionem auferuntur. Aurum est totum minerale quod patet ex ipsius pondere & ex ipsius Mercurij imbibitione. Igitur in ipso est totalis & radicalis philosophorum intentio & voluntas, has enim virtutes & excellentias acquirit mediante calore tali & intelligentiarum motu quas per se errare est impossibile nisi per accidens. Ad hæc autem omnia in Mercurio se ibi inciperet pervenire posset tamen suffragio ignis & ingenij quod est laboris copia.

Opinio-

Opiniones de materia prima Solis & Lunæ.

QVantum ad secundum sciendum est quod philosophi videntes naturam Mercurialem purissimam fixam & fluxibilem quę est ipsum aurum ingredi & non perficere in stuporem sunt adducti, ita ut à pluribus ars negaretur. Aliqui prudentius considerantes ex principio philosophiæ quod nihil generatur nisi nutriatur, quia vis generativa superfluum est alimenti, autumati sunt ipsi in auro virtutem nutritivam aliqualiter inserere ut sic suo modo pullulet & germinet. Hoc autem nihil aliud est quam ipsas seminarias rationes activare in virtutes radicis. Sic enim oportet ut granum frumenti fructificet & quod moriatur, & quod virtute solis illa substantia sit corrupta quæ non est plus substantia triticea quam ordeacea vel lapidea, sed fit magis apta ad recipiendum formam tritici quam lapidis. Quia quædam aptitudo quæ est de natura formæ tritici oportet quod in radice virtute solis convertantur ita ut dicunt isti. Oportet aurum corrumpere, sic quod fiat reductio ad materiam primam quod postea poterit germinare, hanc autem primam materiam quidam sulphur & Mercurium esse dixerunt, quia ex Mercurio & sulphure omnia metalla procreantur, quod est falsum. Quia sulphur & Mercurius sunt distinctæ mineræ, nec ibi invenitur aurum ubi illa reperiuntur. Alii dixerunt. Quod prima materia omnium metallorum est solus Mercurius, quia in ipso sunt sulphureæ partes admixtæ secundum Geberum, & illud non videtur esse verum, quia ubi est minera Mercurii ibi nunquam est sol. Et ideo alii bene dixerunt. Quod vapor unctuosus humidus utriusque naturam in se continens est prima materia solis, quod patet in saxis ubi invenitur aurum purissimum, quod impossibile est ibi generari nisi cum vapore grosso ascendente, ut habetur quarto meteororum. Oportet etiam ut talis vapor ut supra dictum est elevetur simul & semel, ex grosso autem fit lapis, ex unctuoso fit corpus metallicum. Et hæc sententia est vera. Causa autem quare oportet aurum ad naturam vaporis, reducere est, quia videmus generare omnia metalla à Mercur. vivo, mediante quo ipsum genitum fuit, verbi gratia. Homo genitus à patre mediante spermate, generat filium mediante spermate. Similiter videmus in tritico quod mediante spica genetat granum sibi simile & aurum generat: aurum mediante natura vaporis, quia sic genitum fuit ut dictum est. Aurum ergo corruptum & in primam materiam con-

versum

versum philosophi, sulphur & Mercurium nominaverunt.

De reductione auri in materiam primam.

MOdus autem reducendi ipsum aurum in primam materiam oportet quod sit certus & in determinatis viis per determinata media, aliter esset corporis destructio & non emendatio. Inter omnes autem alios ille philosophorum rectius pro cæteris amplectitur qui magis consonus est rationi & dicta philosophorum in illo cōcordant, scilicet ad aurum, eo ipso quod teritur & est terreum & consequens secundum genus frigidum & siccum. licet respective ad alia metalla dicatur calidum & humidum secundum generalem eius complexionem: transeat in naturam terræ germinantis sicut si dicerem, quod unguis vel capillus transeat in naturam determinatam humanæ naturæ. Quia aurum est pars terræ, habito respectu ad virtutem totius globi terrestris, sicut capillus est pars corporis humani. Hoc autem supposito. Quod aurum sit secundum genus frigidum & siccum quia terreum, & secundum prædicta oportet ipsum ad primam materiam, id est, vaporem convertere, quia vapor est humidus actualiter vel accidentaliter in se virtutes minerales retinens & ideo solum naturaliter oportet ipsum de natura sua quam secundum speciem habet ad materiam secundum suum genus actualiter reducere, ut si esset secundum speciem calidum & humidum, fiat etiam secundum speciem per artificium siccum & frigidum.

Est autem hic modus ut calcinetur in igne reverberationis caute ne fundatur & cum aquis acutis igneis imbibatur, qua operatione continuata contingit auri superficiem corrumpi quo ad humiditatem, & generatur ibidem siccitas, ergo est calidum & siccum. Sed quia siccitas terrestris non potest stare cum caliditate ignis. Igitur prima siccitas corrumpitur & generatur alia unctuosior nigra. Est igitur illud aurum calcinatum & siccum, de qua operatione dicit Hermes eleganter. Quod lapis ascendit a terra in cœlum, id est, in ignem, quia terra illa Antonomastice est ignis Quod exponens Albertus in libro de mineralibus ait. Quod lapis ascendit à terra, id est, levatur à terra in cœlum, id est, ignem, cum aurum per calcinationes vel assationes aut affinationes virtutem acquirit ignis. Hæc autem operatio perficitur statim, quia in habentibus symbolum facilior est transitus, sic est in proposito. Quia terra symbolizat cum igne &

statim

statim subditur quòd iterum descendit ab igne in terram: quod profectò non fit uno saltu imo oportet ipsam substantiam calcinatam & siccam mediante aqua nostra aerea vel actu necessario in humido per frequentem ipsius aquæ reiterationem irrigationis siccum corrumpi: & aereum humidum generari. Sed quia illud calidum ignis non potest cum tali aëreo humido stare: ideo corrumpitur & fit aliud calidum temperatum, est igitur calidum & humidum quid melius, cum aurum invenitur absconditum de minera calidi, & humidi, & leviter extrahitur ut scis. Idcirco ista caliditas remittitur: quare igitur iste ex parte sunt aereæ & acerbæ multum & ex parte aquæ, & per consequens frigidæ. Idcirco ista caliditas remittitur & fit quasi frigidum, unde dicitur quodammodo medium inter aquam & aerem scilicet vapor, ut patet per philosophum in libro physicorum. Redit igitur aurum ad suam radicem, id est, naturam vaporis: & hæc dicitur materia prima Solis: unde Geber in hoc loco cap. 78. in medicina tertii ordinis: Artificem alloquitur dicens. Modo pretiosam terram texisti seu extraxisti & sic factum est illud quod prætendit Hermes cum dicit. Iterum descendit de cœlo, id est, de igne ad terram, idest primam materiam. Quapropter sententiam prædictam statim cõfirmat dicens: Quòd acquirit illa natura virtutem superiorum & inferiorum elementorum. Modo declarat quòd oportet extrahere quatuor elementa, quòd profectò nihil aliud est quàm ipsas seminarias virtutes, id est, qualitates activas & passivas excitare, quod materialiter exponens quam plurimi in errores inciderunt infinitos. Modo vocatúr natura illa terrea sic præparata nomine omnis terræ, scilicet terra, auri: quia de auro extrahitur & vocatur terra sitiens, quia quasi cibum quærit & potum suo modo ut infra dicetur, terra benedicta, quia ipsa omne bonum donat, terra foliorum, quia ad modum foliorum nutritur & crescit & habet infinita nomina terræ. Modó omnes philosophi viderunt naturam solis procreari ex quocunque calcinato & in aquam soluto: & ultimo ignis calore indurato. Ideò oportet quòd tale opus per omnia compleamus ut dictum fuit supra.

Quare vocatur lapis.

ET similiter hanc substantiam nomine omnis salis nominaverunt, quod aliqui male intelligentes in varios inciderũt

errores. Ideo merito lapis dicitur quia hominum vias labiles reddit. Ista autem operatio, scilicet convertere corpus in spiritum à multis lapis sapientum philosophorum appellatur. Nos autem illam naturam virtutem spiritualem mineralem nominabimus de cætero, patet ergo quomodo auri rationes seminales remissę intendi possunt & fortificari, quod est ipsi auro pullulandi & germinandi virtutem inserere, quòd fuit secunda pars quæstionis, sed quia omnis spiritus necessario in humido ampuloso conservatur, ideo philosophi hanc virtutem spiritualem in humidam & unctuosam convertere conati sunt per frequentem reiterationem solutionis prædictæ & per calcinationem. Sic enim terra elementaris ex frequenti inebriatione imbrium de cœlo descendentium germinat: ut habetur in Esaia, interdum calore desiccata pinguescit. Sic omne sal, omnis christallus, omne minerale fusibile efficitur & per consequens oleagineum unctuosum, quod videtur cum artifex continuè laboribus insudat. Toties igitur ascendit à terra in cœlum & e converso quod pinguis apparet & ampullosa in quibusdam ampullis prędicta virtus mineralis conservatur. Illa autem operatio secundum Platonem non est à natura, quia natura ex simplicibus operatur composita, quia ex elementis simplicibus facit composita elementata. Sed opere voluntatis quæ est potentia simplex & de compositis simplicia facit, id est, de finita virtute virtutem infinitam. Hæc Plato in libro de quartis. Si autem obiicitur quòd impossibile est secundum rei veritatem per talia opera aurum in vaporem convertere dicit Plato ibidem. Quod si non possit fieri ignis, id est, corpus totaliter simplex fiat aer. Si non potest fieri figura circularis fiat figura quadrangularis: quòd profecto nihil aliud est dicere nisi quòd corpus simplicius fiat ut fieri potest. Quod autem eius virtutes per talem operationem intendantur patet experimento, quia una uncia auri semel præparati. Si in una libra cuiuscunque spiritus solveris fixat eum in una die. Si quatuor vel decem vicibus reiteraveris fixat unam libram in una hora. Multa etiam notabilia potest homo si placet hic inducere, & nos de hoc in fine quæstionis philosophiæ disputaturi sumus.

Tertia pars.

QVantum ad tertium, sc. quomodo illa virtus seminatur. Est sciendum: quòd terra in qua convenientius iacitur est

natura

natura mineralis, quia ex quib. sumus ex eisdem pascimur & nutrimur, ut habetur in libro de Anima. Sed illa (quoad hoc opus) est virtus mercurialis, ergo & in terra mercuriali debet seminari. Sed est notandum quòd ista terra primo debet à spinis & superfluis purificari & sublimari cum tanta ignis violentia, & tamen quòd conservetur pars eius media: quæ perficit, & ab adustione defendit, hoc autem completur per ignē levem seu lentum. Talis autem ignis est humiditatis conservativus, & fusionis perfectivus. In ista terra duo opera reperiuntur necessaria, sc. humiditas, quia virtus prædicta nutritur, unde Hermes statim subiunxit dicens. Nutrix eius est terra; id est, mercuriale sublimatum & humidum, vel in spiritus mercuriales penetraturi: quibus ampullæ prædictæ virtutis implentur. Ideo statim subditur. Quòd vētus, id est, aqua portavit ipsum, id est virtutem illam in ventre suo, id est, mediante ventre ipsius virtutis. Huius autem ratio est: quia levia suffocata stare non possunt ut nō in spiritu furoris sui terram concutiat eum à frigore constrictam invenerit. Sic ipsa virtus quæ ventus dicatur cum in ampullis clauditur confortante ignis calore totam naturam expectat & maxime si non fixi quantitatem excedat in aliquo. Si autem virtus seminativa fuerit tantę fortitudinis quòd ipsos spiritus inclusos fixet, & in suam propriam naturam convertat in instanti. Sic enim virtus multiplicatur & crescit, quod finaliter ars quærit. Si autem impietas ignis locum agendi per aliquod spatium habuerit statim fugiunt & exterminantur. Quapropter iterato solvatur totum & assetur toties quòd omne additum, sibi adæquatur in fermentationem & maturationem ut dicit Plato in libro de quartis. Quia quod est fixum fixat: coagulatum coagulat. Seipsum desponsat: seipsum & impraegnat: nec est in mūdo res mirabilior: unde Plato libro quo supra dicit quòd cerebrum est mansio cogitationis vel cogitationis intellectus cui anima secundū operari soli coniungitur propter eius simplicitatem. Igitur dicit ipse, debes ipsam materiam simplicissimam facere, quia sic simplicibus utitur & propter hoc interimit se ipsum. Unde Maria. Soror sapientis dixit. Seminate aurum non quidē vulgi sed philosophorum ꝙ per media philosophica est præparatum in terra foliorū: quia crescit, nutritur & augetur sicut cætera vegetabilia. Unde per istum modū verificatur dictū Arist. ad Alexandrū. Quòd materia dicitur lapis elemētaris: quia ex ipso quatuor elemēta sunt extracta ut dictū est supra: lapis mineralis, q̄a ex solis mineralib. fit: lapis

vegetabilis quia nutritur & augetur: quæ sunt potentiæ animæ vegetativæ: lapis animalis quia odore reficitur & fœtore corrumpitur, lapis rationalis, quia permanet naturę consonans cum est ad illud determinatum. Sed naturæ opus, est opus intelligentiæ divinæ, Igitur & opus artis per naturales vias incurrentes & incidentes hoc in loco vocatur nomine omnis spermatis. Cum fuerit animalis nomine omnis floris, fructus vel humoris. Cum igitur videris signum, scil. quando incontinenti multiplicatur secretum elicias, scilicet quando natura Mercurialis in sua natura, quæ est fluxibilis penetrans ingrediens & perficiens quantum est de se statim & totaliter in opere stat, quia fixatur cum suorum virtute spirituum & in sua humiditate ex qua fit fusio, ingressio & fixio stans. Sed quia non omne sperma generat, sed oportet esse filiosum & digestum spiritu nutrimentali, quod quidem generatur in hepate vitali, quod fit in corde animalis, & quanto isti spiritus magis sunt digesti & erunt in prædictis locis decocti diutius & revoluti, tanto efficacius generant & effectum perfectiorem pariunt & numerum copiosiorem multiplicant, aliquando duo gemelli, aliquando septem, aliquanto quadraginta uno ictu fiant. Dicit enim Avicenna se vidisse quod una prægnans quadraginta eiecerit abhorsus uno saltu, quod considerantes philosophi, quod etiam de semine ad generationem aggreditur sed solum prędicti spiritus ut patet per philosophum in libro de animalibus incœperunt opus in vase vitri claudi & sub fimo solui in aquam & postea coagulari in igne calido & humido. Ipsoque eodem vase si aperiretur ipsa natura conquassaretur & forte ipsi spiritus evanescerent. Idipsum voluerunt sæpius reiterari. Quia resolutio secundum Rhasim est thesaurus rei & auspicium complementi & in ipsa est totum secretum. Quia sicut supradictum est. Ille lapis multiplicatur in infinitum secundũ quantitatem, verbi gratia. Vna pars primo perficiebat 10. si semel soluitur & coagulatur perficit 100. si bis vel ter 200. si 12. tunc perficit partes infinitas. Est autem huius ingenium tantæ efficaciæ. Quod philosophi dixerunt, quod omnis creatura corporalis seu spiritualis proprietas aliqua in hoc lapide ex virtute operationis illius in figura describitur & continetur. Et cum Hermes perlustrasset omnia, vim huius lapidis & tam naturalium rerum, quam etiam supernaturalium gradum auscultasset attingere conabatur tertium cœlum. Sed prohibitus fuit quia non est fas creaturæ aliquam proprieta-

tem

tem sui creatoris usurpare: hæc Plato in libro de quartis. Ideo dicit in alia parte libri præallegati. Quod solutio fit in luna coagulatio in Saturno. Ergo acquirit iste lapis virtutem omnium planetarum. Similiter solutio fit in aqua & coagulatio in igne. Ideo acquirit virtutem superiorum & inferiorum elementorum. Sic est de signis & stellis fixis, humoribus complexionibus, membris, ventis, plagis orbis, similiter quia dicitur spiritus volans assimilatur angelis, & quia mortuum fit volatile videtur ibi resurrectionis ministerium vel misterium occultari. Hæc autem quæ dicta sunt licet sint metaphorica tamen esse maximæ efficaciæ hanc prædicant operationem. Hucusque Plato. Est autem ista operatio quasi dicerem quod semen animalis cuiusque hepatis ventriculum iterato subintraret & spiritus nutrimentalis eidem duplicaretur. Sic est de corde & de cerebro quantum ad spiritus vitales & animales. Et certum est quòd illa spermatis virtus multiplicaretur & possit toties reiterari: & si materia sufficienter administraretur, quòd tantæ magnitudinis procrearetur animal quantum species eius & natura pateretur, sic est in proposito.

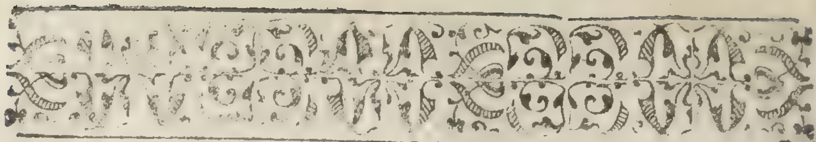
Quantum ad quartum est dicendum. Quod homines ante tempus fœtus colligere cupientes abhortivos genuerunt. Ideo oportet tempus expectare à philosophis prætaxatum. Quod ut melius in fine compleri possit. Idcirco signa infallibilia completi elixiris narrabimus sermone claro. Sunt autem illa talis naturæ ut supradictum est, quòd sit aere subtilior si est ad album, & lacte nitidior. Si ad rubeum quòd sit unio rutilantior. Et non differt lapis albus à rubeo nisi ex additione citrinantis coloris qui etiam à Mercurio solo recipitur, quòd sit elemento liquidior. Quòd sit gracili spumo ampulosior, quod sit furioso vento spiritualior, quod sit aqua viva limpidior, q̧ sit, ignis pugna spissior, & quod sit in omni frigore quantumcunque magno: & in omni calore quantumcunque paruo incoagulabilis omnino. Primum signum quantum ad album facit sublimatio diligens & per filtrum distillatio frequens. Quantum ad rubeum facit aquarum calcinatarum acumen intensum. Secundum signum facit frequens reiteratio solutionis acumine aquarum & assatio fortis successiva. Tertium signum facit solutio fluvialis aluei & coagulatio levis. Quartum signum facit subtilis purificatio omnia mundans. Quintum signum facit ignis præcipitans violenter. Sextum signum omnia prædicta ingenia consumit, insuper sunt

& omnia alia signa extrinseca maximi precii. Verbi gratia. Si illius elixiris quantitatem grani cum vino aliquo claro miscueris lepram sanat, scabiem, impetiginem, omnem febrem & calorem tollit incontinenti omnem corruptum humorem de corpore humano evellit, omneque membrum contractum erigit & iuventutem conservat. Quid plura? Nullus qui hoc usus fuerit cibo vel potu infirmitatem aliquantulo tempore cognoscit. Semper erit lætus & rubicundus. Item per alia signa hoc ipsum cognoscit. Si ergo quadraginta libras mercurii albi vel rubei in aquam converteris & super ignem aliquãtulum fumigare permiseris, & desuper elixiris suprascripti uncia una proieceris totum in naturam fixam convertit, & fermentat, eidem virtutem suam æqualiter communicabit, & signa omnia prædicta ipsi aquæ insignabit. Sic christallus vel vitrum fluxibile faceret & malleandi dulcedinem præstaret & donaret. Similiter omnem lapidem pretiosum convertit secundum intẽsionem coloris quemvis, quia omnem colorem recipit sicut & rubeum sic plus in unum conflaverit & induraverit in corpus permixtum. Quantum ad quintum dicendũ est. Quòd istius virtutis activæ cuius potentia propria est mercurius in sua natura fluente, sed debet purificari à terreo fetulento sicut natura menstrui elicit subtilia, & aliud grossum eiicit cum purificatum fuerit & mediante igne successivo superaverit ipsum incontinenti perforat & perforando digerit & indurat: sic & natura auri in una hora facit ut dixerũt sapientes. Teste Gebero pondus suum conservat quia prius fixat quàm ignem auferat: malleatur optime quia est natura mercurii quæ est successiva, super omnia ignis habet examinationes perfectas. Quia sola natura mercurius in igne quiescente superat, & sic de singulis aliis. Quod autem statim indurat probatur experimento: quia fumus solum à Iove vel à Saturno exiens ipsum statim indurat. Igitur illa virtus quæ in infinitum perfectior est. Similiter illud aurum omnes medicinales proprietates habet. Ad quod sciẽdum primo unde aurum confortat. De hoc aliqui dixerunt. Quod eius confortatio non fit nutriendo sicut facit panis: qui cor hominis confortat, quia non digeritur nec convertitur, nec restringendo laxat Sicut hoc epulum, Cor confortat non odore spiritualia temperando sicut faciunt aromata, nec purgando superflua sicut faciunt laxativæ medicinæ. Et hoc confirmatur verbo Dioscoridis qui dicit, si aliquo phlegmatico humore contingit spiritualia remolliri aurum abstergit. Sed eius abstersio est

Mercu-

Mercurii natura, ut dicit Avicenna. Igitur cor potest confortari, hoc modo. Alii dixerunt quòd aurum confortat cor ex sua potentia. Quia aurum est durum, & durum à duro confortatur: & est dictum magnorum medicorum, ut dicit Vincentius in speculis etiam habetur propositum quòd durum est, inquantum expedit. Alij autem dixerunt. Quòd aurum cor confortat à tota specie materia separata: sicut Magnes ferrum separatum attrahit, sed hac ratione principiorum aurì, sc. natura mercurij & sulphuris quæ sunt duo principia talis speciei & natura & suppositum non differunt realiter ut homo & Franciscus: & sic virtus totius speciei est secundum virtutem principiorum. Sic tamen quod sit prius ratione virtutis à cœlo influxæ, & virtus cœli communis est: & influit in patiente disposito semper & ubique, unde omni tempore homo generat hominem & sol. igitur in illa materia excellenter supra virtutem naturæ disposita talem virtutem communicabit. Igitur idem quod prius. Alii dicunt quòd sit preciositas ex minerali proprietate quia eius preciositas non fit ex materia eiusdem speciei veritas approbatur. Arguunt aliqui sic quia confortatio cordis est à margaritis: igitur non sequitur totam speciem. Sed respondetur: quòd confortare cor est per determinata media, quod nulli convenit nisi auro. Sed contra arguitur sic. Zaphirus cor confortat à tota specie, igitur per determinata media. Sunt igitur aliquæ viæ speciales utriusque. Sed margaritæ cor confortant & corallus & infinita alia quæ in mundo reperiuntur: & ergo sunt infinitæ viæ speciales Ergo merito per determinatas vias & per determinata media aurum præparatur ut est supradictum. Et sic patet quæstionis determinatio cum sua responsione vera & determinata de natura Solis & Lunæ. Deo laus & gloria per semper secula.

AMEN.

XIII.

PISCES ZODIACI INFERIORIS: vel

DE SOLUTIONE PHILOSOPHICA.

Cum ænigmatica totius Lapidis Epitome,

LUCA RODARGIRO EUTOPIENSI AUTORE.

UNIVERSO PHILOSOPHORUM ORDINI Lucas Rodargirus Eutopiensis salutem per Christum.

HALES ille Milesius, qui ob eximias animi dotes quondam in Græcia nomine Sapientis primus est apellatus, ubi resciviſſet Pherecydem, minimè vulgari doctrina virum: de rebus divinis convocata concione differere instituiſſe, scripſit ad eum, consultius videri, si quæ de rebus tam arduis domi obſervaſſet, ea privatim amicis, iudicio certiore, & magis polito præditis, legenda proponeret. Sublimia enim illa ſenſa craſſæ & imperitæ multitudini, aut certè perquam exiguum, allatura eſſe operæ pretium.

Præclarum hoc Thaletis documentum, viri Chymieraſtæ, meditanti mihi ſcribere: neſcio quid de reconditiore illa philoſophiæ naturalis parte, quæ de Lapide philoſophorum agit, ſæpenumero in mentem venit: admonuitque me, quod tractandum ſuſcipiebam argumentum, eiuſmodi eſſe, quod in vul-

in vulgus temerè spargi non deberet: potius vero convenire, ut in familiari doctorum hominum congressu expenderetur. Perplaceret medius fidius rem ita geri posse. Sed ubi invenias quibus sacra nostri Lapidis mysteria pateant? Etenim quamvis nulla propemodum regio nullaque urbs non ferveat hominibus Chymiologiæ studiosis, qui ingenii sui acumine freti, ausint etiam mire confidenter absolutam huius artis cognitionem sibi polliceri (usque adeo suum cuique commentum placet:) tamen si quid illi tractent, & quomodo suum negotium agant, spectaris, comperies haud dubie eos non modo non intelligere quæ sit vera lapidis materia, quæ item materiæ præparatio necessaria, & quæ sit recta constituendi lapidis ratio & norma, verumetiam videbis eos ea sibi assumere, quæ à componendo lapide sunt aliena, atque adeo illi contraria. Quo fit, ut postea quàm diutius, impensiusque operi suo fuerint intenti, tandem illis aliud nihil contingat, quam quod eventurum illis Alphidius prædixerat, nempe ut *pro lapide saxum* reperiant, cum huiuscemodi ergo ingeniis estne: obsecro, qui de lapide lubenter & iucunde disceptet?

Ea de re, viri Chymiologi, synceram nostræ scriptionis doctrinam, quàm inanem cum illis disputationem, mihi quidem gratiorem, illis verò utiliorem fore existimavi. Nam, si modo plane stupidi non sunt, hic saltem de mutando suo male instituto consilio commonefient. Satius est, aiunt, recurrere, quam currere male. Rursus ego ita mecum reputo, non satis esse scire quod scias, sed ad publicam quoque utilitatem pertinere, publico scripto quod publice intersit, palàm facere.

Profero & aliud, viri Philosophi, quod ut de lapide scriberem, vehementer me, solicitavit. Ars concinnandi lapidis philosophiæ quidē pars est, sed quæ ab aliis philosophiæ partibus distat longissime. Aliæ ab hac parte studio fere & labore ita comparantur, aut peritiores evadant, qui in eis addiscendis fuerint, diligentiores. At quanto aliter nostra hæc philosophia paratur? ubinam gentium, ubi locorum, quo tempore visi homines non sunt, qui ut hac arte potirentur, summa tum animi, tum corporis contētione non insudarint, & toti aspirarint. Sed quid tum postea? Quotus quisque quod tantoperè ambiverat, consecutus est? Apud Arabes, Ægyptios, Græcos, Latinos, & nullas non gentes effloruit hæc Philosophia. Sed ferè dum apud hos caput exeruit, apud illos

dejecta, ac tantum non sepulta delituit. Lullius homo hujus arcani, & professorum eius scrutator, haud scio solertior an diligentior, scribit ægrotum deploratæ valetudinis posse (secundum Deum videlicet) beneficio & virtute lapidis, in firmam revocari incolumitatem: temperandi autem illius medicaminis rationem sua tempestate adeo paucis fuisse perspectam, ut unum nosset, qui eam teneret. Qui collecta mente secum hæc perpendit, argumentum habet non dubium, Lapidem philosophorum singulare quoddam donum Dei esse: qui unius ipsum & cui, & quando visum est, benignè impertitur. Propterea prisci homines cœlesti hoc tanto dono beati, jure optimo suæ posteritati testatum scripto relinquebant, se id doni ab uno Deo gratis accepisse. Quid hic nos, Philochymi? Vsque adeo vivemus ingrati, & immemores, ut tantum bonum ab optimo Deo gratis itidem acceptum, silẽtio prætereamus? Siccine felicitatem nostram posteris invidisse censebimur, ut spreto priscorum exemplo, nullum à nobis monumentum relinquatur, quo constet olim nostri quoque seculi hominibus beneficentiam illam divinam non fuisse negatam. Quare agite, Symmistæ mei, quod authori Deo primum sit gratum, deinde publico bono non incommodum, nos quoque ad scribendum Lapidis opus, animum auspicato ad pellamus. Cui instituto perficiundo, ego bona fide vobis ea exponam, quæ mihi visa sunt expeditiora consilia. Vobis si quid erit melius, proferte: sequar.

Ex scriptis veterum compertissimum est, inter Astrologos & Chymiologos non modicam esse cognationem. Quandoquidem utrisque suum est cœlum, suus sol, sua luna, sui alii planetæ, & suæ stellæ. Sic tamen, ut astrologia rerum superiorum, chymiologia inferiorum rationem habeat. Proinde Lullius dixit suas, id est, chymicas, stellas esse terrenas. Hæc ego dum meditarer, viderem que Zodiacum astronomicum duodecim signis tam pulchrè, & convenienter esse distinctũ, ut singula ejus signa singulis anni mensibus bellissimè quadrarent, ut chymiologiæ nostræ suus etiam esset inferior Zodiacus, librum à filiis philosophorum scribendum duxi, qui nostri lapidis opus annuum complecteretur: qui & ipse duodecim libellis distinctus. anni chymici singulos menses, suis totidem libellis non invenustè repræsentaret.

Porrò autem, ut homini alia ex aliis consideranti accidere solet, prior illa anni distributio facilè me in aliam anni partionem illexit: qua naturalis annus in quatuor tantùm

par-

partes primarias dividitur: hyemem scilicet, ver, æstatem & autumnum. Hinc oblata mihi est admodum oportuna occasio diducendi nostri lapidis in quatuor itidem partes præcipuas: ita ut lapidi componenda sua sit hyems, suum ver, sua æstas, & suus autumnus. Quæ & hæ singulæ partes in terna signa, & totidem menses subdividi possunt. Itaque signa Chymicæ hyemis erunt capricornus, aquarius & Pisces. Veri signa erunt aries, taurus, & gemini. De reliquis partibus, & earum signis ita ordine statuatur. Enimvero quoniā Philosophum, ut si quem alium, decet animi esse ingenui, & candidi, ut ne quis opinetur velle me mihi, quod alienum est, usurpare graviam chymiologorum ad hanc anni simul & lapidis divisionem propriè pertinentia verba subiicio. *Mirneris* (qui & Myrcti legitur.) *In lapide sunt cæli, terræ, æstatis, autumni, hyemis, & Veris figuræ.* Alphidius. *Per unum annum est operis perfectio, per quatuor temporum perfectionem, scilicet hyemis, quæ est eius frigiditas, & humiditas Et Veris, quæ est caliditas occulta. Et æstatis, quæ caliditas apparens. Post autumnum oportet te ab opere cessare, & opus noVum incipere.* Regor *Sicut in quatuor temporibus, ab hyeme, quæ est humida, inchoamus, ita in hac operatione ab humido extrahendo inchoamus, perVeniendo ad Ver per pullulationem, & apparitionem colorum, ut in Vere. Deinde ad æstatem perVeniendo, id est, ad cinerationem, per majorem ignis intentionē, ut in æstate. Vltimò ad autumnum procedendo, in quo fructus maturatur majori calore, ad rubefactionem perVenimus.* Sunt præter hæc & alia quam plurima veterum, recentiorumque philosophorum scripta, quæ huc non appingo: ratus ex hisce paucis abunde constare, non temerè esse, quod lapidis opus in eas partes dixerim esse diducendum. Alio igitur progredior.

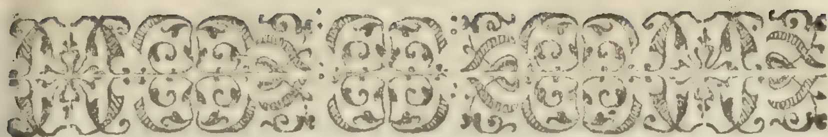
Rei gerendæ qui verbo tenus author est, non ita simplici suo hortatu efficit atque is, qui eius rei quam suadet, aliquid designat & ipse. Ego proinde ne hujusmodi instigator vobis videar, qui sermone satis multa, re autem nihil præstem, ecce, spondeo operi, quo de faciundo inter nos agitur, non torpentes neque ignavas manus me esse adpositurum, Polliceor autem de chymico anno quadripartito, me (si quidem Deo ita visum erit) hyemem, ut partium primam, ita & omnium difficilimam, pro modo ingenii mei esse tractaturum. Confirmandæ cuius pollicitationis gratia, Pisces hyemalium signorum tertium, & ultimum ad vos mitto: alia duo signa,

capri-

capricornum inquam, & Aquarium missurus, ubi primum videro vestrum unum aliquem esse qui veris, alium qui æstatis, alium denique qui Autumni sibi delegerit tractandam portionem. Dixeris fortasse. Quid si invenietur homo ea doctrina, ea animi corporisque constantia & industria, qui unus hæc omnia præstet? Rumpatur miser, & crepet invidia, qui tam strenuæ & forti Palmæ, palmam non detulerit victricem. Interim verò dum illi extabit (si quidem extabit ullus) nos omnes, pro sua quisque virili, Deo propitio, faciamus, efficiamus, qui constet nos (quod cecinit poeta) voluisse quodam prodire tenus, si non dabitur ultra.

Postremò, quoniam sacræ huius artis mysteria quibusvis, ac nullo discrimine prodere nefas est, petenti quibusnam ea dignè credantur, dicam cum Platone. Οὐδεὶς εἴσεταί ποτε τοῦτο, κακὸς ὤν, ἀλλ' ἔμπειρός τε, καὶ ἐπιεικὴς ἤθεσιν γενόμενος, Id est, nemo malus unquam hoc sciet. Sed peritus qui erit, & moribus æquis præditus. Procul ergo hic facessant homines impii, avari, ambitiosi, plebeculæ expilatores, & philosophistæ impostores. Vos veræ philosophiæ veri cultores, viros pietate, moribus puris, & prudenti simplicitate insignes, ad hæc sacra deligite: talibus non scripto, sed voce summissa, & secretiore loco, ea committite. Et ut in his reticendis elingues sint, eorum ora sanctissimi iurisjurandi religione concludite & obsignate. Hi, Chymierastæ charissimi, si hæc nobiscum scient, scient & nobiscum unà de tanto bono, Deo æterno, & immortali gratias agere immortales. Cui laus, honor, & gloria in omne ævum, & ultra. Valete. Ex agro Sabuzino 13. Kalend. Iun. M.D.LXIII.

PISCES

PISCES ZODIACI INFERIORIS:

VEL,

DE SOLVTIONE PHILOSOPHICA.

CAPVT PRIMVM.

Erum earum Quæ hominum manu tractantur, & fiunt, si alia est ulla, quam oporteat vigilanter, & anxiè observatam, Chymia dubio procul est, & eius operatio tota. Cum verò omnium eius partium, tum autem & maximè ea pars est à Philochymo expetenda, summoque studio pervestiganda, quæ de solutione agit. Hîc solida totius operis extruendi jaciuntur fundamenta. Hîc arbor suas radices agit, unde homini fructus eduntur exquisiti, ac propemedum divini.

Quoniam igitur nos in Capricorno, & in Aquario de materia lapidis, deque ejus præparatione, scripsimus accuratè, & (quantùm certè licuit) apertè, ne labor ille incassum nobis susceptus sit, de illiusmodi materia quidnam facturi simus, videamus.

Aristoteles Chymiographus ait, *Primum quod facere debes in opere, est ut mercurium sublimes, deinde ut in mercurium mundum corpora munda mittas.* De mercurio, de ejus natura & sublimatione nos antea diximus cumulatè. Rursus, de mundandis corporibus, dictum itidem est copiosè. Itaque hoc reliquum est, nimirum ut dispiciamus, & patefaciamus, quomodo in mercurium mundum corpora munda mittenda sint.

Scriptum est in ludo puerorum. *Artifex nostri operis primò debet lapidem solvere, deinde coagulare. Quoniam opus nostrum*

nostrum nihil aliud est, quàm facere perfectam solutionem, & coagulationem. Clangor buccinæ *Tota hæc ars in hoc vertitur, ut jungamas humidum sicco, id est, ut solvamus & coagulemus. Humidum, est spiritus liquidus ab omni sorte mundatus. Siccum, est corpus perfectum, purum, & calcinatum.* Mirneris. *Siccum, est terra, Humidum verò est aqua.* Avicenna *Primum regimen lapidis est lapidem solvere, & in suam primam naturam reducere.* Villanovanus. *Indiges tu qui vis operari, quòd in solutione, & sublimatione duorum luminarium primò labores. Quia primus gradus operationis est, ut fiat argentum vivum ex ipsis.*

Qui Philosophiæ huius nostræ candidatus, & rudis adhuc est, rogabit, quare solutio dicatur nostri operis regimen primum, & primus gradus? quasi verò aquæ illius mirabilis confectio, & corporum adeo operosa præparatio, & dispositio, pro nihilo habenda sint: non etiam illa censeri debeant nostri operis primordia, lapidisque nostri operatio primaria. Huic ita respondeatur. Ante solutionis opus, & aqua, & corpora perfecta (scilicet ut singulares lapidis partes) sigillatim, atque discretè considerantur, & præparantur. At in hac solutione partes illæ lapidem constituentes, coniunctæ videntur: ut quod ex singulis illis opus coalescere non potuit, hinc ex eorum coitione, & commixtione aliquando justum lapidis consurgat opus.

Si, ut ludus puerorum habet, nostrum opus in solutione consistit & coagulatione, profectò nemo est quin intelligat, neque in aqua, neque in corporibus secretis, solutioni & coagulationi locum esse. Quare neque illa justum operis nostri principium dici debere. Audi quid in hanc rem dicat Avicenna, *Verum principium nostri operis est dissolutio lapidis.* Ecce, Avicenna non negat aquam & corpora, eorumque præparationem, principii sanè quoddam instar habere: non sentit autem remotius illud, & qualecunque principium, esse verum, & solidum lapidis principium: quale est in solutione, ubi nihil desideres, quod ad lapidem componendum prorsus & necessario pertineat.

Caput

CAPUT II.

SOlvendi rationem à nobis susceptam, antè quàm serio aggredimur, pauxillum quiddam duximus præfandum, quod opificis animum illustret, ad opusque ineundum, atque perficiundum alacrius excitet.

Quæ in operis huius exordio præparantur, in usum & commoditatem majorem sequentium præparantur. Scire hinc licet, quod quemadmodum aqua aurum & argentum ante hac non alio sunt præparata, quam ut huic primæ solutioni subserviant: ita & quod jam docere intendimus solvendi negotium, erit subeuntibus aliis solutionibus, aptior quædam materiæ dispositio, & convenientior præparatio. Merito igitur subinferas, solutiones ordine sequentes semper fore præeuntibus meliores. Vt quæ videlicet sint paratiores, & mundiores: proinde subtiliores, quare & perfectiores.

Ad hæc. Opificem hujus artis præmonitum volumus, nostram solutionem utilem quidem esse, & necessariam, utilitati autem & necessitati difficultatem esse conjunctam haud mediocrem. Id quod ipse inter legendum, animo, & judicio, inter operandum, experimento cognoscet. Solutionis utilitatem, & necessitatem vel tum demum is fatebitur, qui auri fœcunditatem, & immensum ejus incrementum, ex solutione comparari posse, sine solutione non posse, intelliget. Calid. *Nisi converteritis corpora in subtilitatem, ut sint tactu impalpabilia, non dirigetur vobis quod quaritis. Et si trita non fuerint, revertamini ad operationem, quousque terantur, & fiant subtilia, Quod si feceritis vobis quod cupitis dirigetur.* Turba. *Nisi corpora fiãt incorporea, nihil operamini*, Geber. *Nullum argẽtum potest fieri, nisi omnia prius solvantur.*

Difficultatem solutionis hinc disce, Villanovanus. *Dissolutio est sapientiæ perfectio. Oportet n. ut ipsa sapienter quæratur: alioqui non invenietur. Propterea* Hermes *dixit. Homo non potest habere, nec comperire dissolutionem, nisi per ignem divini ingenii*: id est, per acumen, & subtilitatem præcellentis judicii. Augurellus laboriosum solutionis opus cum laborib. Herculis confert, quo figmento veteres poetæ solutionem hanc opertè, & sub involucro prudenter notarunt. Hoc ergò de Hercule loquens ait:

Alter onus quantum subeas, quantumque laborem
Impendas crassam circa molem, & rude pondus,

Ede-

Edocuit. Neque enim quam debes sumere, magnum
Invenisse adeo est, habilem sed reddere massam,
Hoc opus, hic labor est, hic exercentur inanes
Artificum curæ.

Idem Paulo post de auro & argento solvendis:

Vt sensim madeant, & mollia perstent,
Magnum opus, & quo non credas operosius ullum
Esse aliud, ne quò magis ars se maxima jactet.

Difficultas hæc paucis verbis in Rosario Philosophorum monstratur. *Qui aurum scit destruere, ita quòd amplius non sit aurum, is ad maximum arcanum pervenit.* Joannes Aquinas omnium brevissimè hoc expressit. *Facilius est*, inquit, *aurum construere, quàm destruere.*

Caput III.

De solutione amplius, & accuratius dicturi, primum quid sit solutio, explicemus, ut id quo de est agendum, bene expositum, melius intelligatur. Geber ait: *Solutionem esse rei siccæ in aquam reductionem.* Rem siccam appellat corpus quod solvitur: aquam verò, materiam in quam solutum corpus vertitur. Scala philosophorum. *Solutio lapidis est occulti revelatio, grossitudinis attenuatio, rei duræ & siccæ in quandam liquidam substantiam reductio.* Sanè dum corpus, quod prius fuerat crassum, durum & siccum, in aquam mollem, humidam & tenuem mutatur, quæ ante solutionem in corpore latebat, fit occulti revelatio, rei densæ, duræ, & siccæ, in substantiam liquidam conversio. Villanovanus. *Aurum & argentum in penetralibus terræ dura, sicca, & strictißimè ligata reperiuntur. Per dissolutionem verò artificialem mollia redduntur, fluentia, & substantiæ liquidæ.*

Quid est quod Geber vocat aquam? Credibile nimis est, aquam non esse vulgarem: puta fontanam, fluvialem, aut pluvialem. Quare Scala apertius locutus, dixit: *Solutio lapidis est reductio eius in aquam mineralem*, id est, in eum ex qua in auri & argenti fodinis corpora illa opificio naturæ fuerant primùm composita. Propterea Villanovanus aquam illam nuncupat naturam, & materiam primam. *Soluimus*, inquit, *quando corpora dividimus: ea simplicia, & subtilia facimus, atque in primam naturam & materiam resolvimus.*

Illud verò perquàm mirum videri potest, quod in Rosario le-

rio legitur: *Qui cupis inuestigare huius artis secretum, cognoscere te oportet primam metallorum materiam: alioquo tuo labore frustraberis.* Vndenam, quæso, norunt homines, quæ & qualis sit prima metallorum materia? Magicisne artibus & incantamentis, talparum naturam imitati, in subterraneos meatus prærepserunt, illic à natura docendi, quo artificio ipsa creet, & compingat metalla? Minimè verò. Hominibus enim eo progressis, si remeare liceret, redirent talpis ipsis cæciores. Chymica igitur arte docemur reducere corpora metallica in talem materiam, ex quali Naturæ opificio corpora fuerunt ab initio in visceribus terræ coagmentata. Tantum hoc arcanum si parens naturæ Deus OPT. MAX. in mentem philosophorum non immisisset, tantos tamq; mirabiles & stupendos Chymiologiæ effectus, mortalium nemo unquam assecutus esset. Verum de his plus satis, ad institutum redeamus.

De materia prima in hunc modum scribit Avicenna: *Duplex est materia prima propinqua & remota. Propinqua, est argentum viuum. Remota est aqua. Quia argentum viuum prius fuit aqua, deinde argentum viuum.* Quæsieris: Cum dicimus corpora solvi in primam materiam, de utra est intelligendum? De remota. Solutum enim corpus aquæ potius quam argenti vivi speciem præ se fert.

Avicennæ obiiciat quis Lullii scriptum. *Vt aqua*, inquit ille, *est prior & propinquior materia lapidis, ita altera materia lapidis est spiritus metallorum.* Recte hoc accipe Lullius sentit ad lapidis constitutionem, & corporum solutionem, secretionem philosophorum aquam esse priorem: quoniam sine ea metallicum corpus siccum in aquam redigi commodè non potest. Aqua Avicennæ est aqua naturæ. Aqua Lullij est philosophorum aqua: id est, est confecta artificio & industria philosophorum. Illa est corporis metallici componendi principium. Hæc verò constituendi lapidis primarium, & maximè necessarium initium: Vt absque quo frustra ac nequicquam quis in hoc opere laboret. De altera materie lapidis, quæ à Lullio spiritus vocatur nos affatim postea dicemus.

CAPVT IIII.

VErbum est oppidò quam celebre, & quod in ore omnium philosophorum versatur: *Ars imitatur naturam.* Quo

præclaro dogmate artifex lapidis monetur, nusquam nō esse in opere faciundo velut simia, & perpetuus naturæ imitator. Inter artificem & naturam consensum esse debere, nemo inficiabitur, qui Clangorem audierit resonantem. *Solutio est opus naturæ, non artificis: artifex tantum naturæ minister est, & adiutor.*

Ego verò isthæc qui possint cohærere non video, idq; potissimum in negotio huius nostræ solutionis: qua in parte, sic in quacunque totius operis, contrarium prorsus agnoscas. Hoc ut probem, non est mihi hinc longius abeundum: tantum audi Clangorem ipsum sese suo ipsius gladio jugulantem. *Prima materia haberi non potest, nisi per operationes artificiales naturalibus operationibus contrarias.* Clangori accinit Lullius. *Dissolutio*, inquit, *primariam intentionem habet ad destruendum cum lunaria.*

Grave nobis non fuerit inter naturam & artificem solventem manifestum demonstrare dissidium. Aurum quod ex liquida materia vix per mille annos natura compegit arctissimè, artifex ipsum, quamlibet solidum & fixum, intra paucos dies in aquam solvit liquidam & decurrentem. Præterea: qui vel à limine, quod ajunt, philosophiam salutarunt, hoc sciunt, Natura metalla creare benigno calore, & sic creata, placido tempore suaviterque fovere. Adversus quia naturæ mansuetudinem Villanovani ferociam obiicimus, & immanitatem, *Natura*, inquit, *in suo corpore tincturam occultat, quam ars manifestat cruciando, & torquendo corpus, modò per aquam, modo per ignem,* Idem alibi non minus crudeliter artifices philosophos instigat. *Non pigeat vos cruciare, & corrumpere corpus terendo: & imbibendo, donec aquam extraxeritis, & corpus tenue factum sit, & impalbabile.* Denique scitum nimis hoc est: rem omnem naturali quodam instinctu cupere perfici, & conservari: ex adverso à destructione sui vehementissimè abhorrere: eamque quantum potest aversari. Corporis nostri partes gladio, aut alio quovis modo offensæ, hoc nobis quotidiano probant experimento. Læsi enim nos, naturæ velut adcurrentis, opem sentimus præsentaneam, & adeo indefessam, ut non prius quietura sit, quàm, profligato vulnere deformi, læsas partes pristinæ restituerit integritati. Quis autem, amabo, dixerit nos inter solvendum naturam imitari? Atqui tantum abest ut naturæ opus tueamur, ut in ejus internecionem simus intentissimi.

Quæ

Quæ videtur hìc esse ἀντισοφία, nulla est. Philosophorum violentiam in solvendo natura non insectatur: amat verò plurimum. Illa enim vis non aliò spectat, quam ut opus naturæ, cuius ipsa natura est studiosissima, magis magisque perfectum fiat. Dum in surculos melioris fructus inserere paras, putarisne tibi naturam ob hoc indignatam, quod arborem detruncaris inserendam? Natura aurum & argentum, quantum quidem in ea est, perficit. Artifex deinde sic factum accipit, ac reficit, ut naturæ etiam ipsius opus plusquam perficiat. Intellige ergò artem & artifices imitari naturam in similibus operationibus, non autem in dissimilibus. Proinde quando ventum erit ad conjungendam lapidis soluti materiam, nos omninò ea utemur conjungendi forma & ratione, qua in colligendis & compingendis metallis natura utitur. Quomodo & natura, si philosophorum lapidem faceret, non alia quàm nostra & philosophorum solutione uteretur. Igitur hoc certum esto: nos solvere, non repugnante, sed consentiente natura, cui vim non inferimus, sed gratissimam ferimus opem. Itaque dum solvimus, naturam habemus non modo sociam, sed amicam, & officiosam adiutricem. Hoc est quod idem Clangor insonuit, *corpora metallorum dissolutione naturali dissolvuntur.* Et Villanovanus. *Aqua philosophorum benevolè & naturaliter dissolvit metalla, cum quibus non ingrato neque contrario vinculo colligatur.* Idem: *in aqua philosophorum virtus quædam est humida, cui inest proprietas, qua sine damno & nocumento corpus torquet.*

Caput V.

Argutulus quispiam neochymista suæ arti plus nimio favens, dixerit: Si hæc ars, ea quodammodo divinitate pollit, ut naturæ etiam ipsius opera, aliquo jam perfecta, reddat perfectiora, eoque provehat, quo natura pertingere nequit sola, quare tandem dicere nobis, non liceat, chymiologiam superare, non etiam imitari naturam?

In hanc rem argumentum etiam adferet à demissioribus artibus sumptum. Quando unquam, inquiet, natura visa est arma cudere, naves fabrefacere, ædes construere, catenulas, annulos, vasa, numismata tum aurea, tum argentea conficere? Quæ omnia, nullo naturæ exemplo, homines si

faciunt arte, quidni ab arte naturam vinci dicimus? Tam vana, & inepta qui imprudenter proferet prudenter hoc potius discat: Artes, artificesque à natura rerum parente longissimè exuperari. Ars quidem nulla sine suo artifice subest, sed neque ars, neque artifex ullus sine natura esse potest. Desinat prorsus esse omnis ars, omnisque artifex, non continuò tamen natura esse desierit, ipsa verò sui, & rerum suarum compos ac domina esse perstiterit.

His amplius. Qui altius paulò sapit, hoc sermo in animo reputat. Tantum abesse ut homo naturam vincat, ut eam non nisi ridiculè & ineptè imitetur. Vbi scalptor, ubi pictor, qui herbas, flores, arbores, aves, homines, & id genus alia exprimat, quæ cum naturalibus conferantur? Loquor etiam tantum de simplice & externa rerum forma, quæ in multiplicibus, & vivis coloribus, in ductibus decentissimis, & imitabilibus lineamentis apparet. Nam ad internas rerum virtutes quod attinet, quomodo eas suis rebus ars imitatrix adjiciat, cum maximam partem earum, etiam peritissimus quisque artifex ferè ignoret? Has vires studiosis demũ rerum naturalium amatoribus, & admiratoribus, natura explorandas reliquit: & subtiliter excutiendas. Vnde postea non sine ingenti miraculo homines quodammodo efficiunt, ut natura seipsam vincat.

Ad rem nostram ut revertamur, nemo naturæ objiciat, quod more hominum vestes & vascula non conficiat. Cur ea faceret. quibus non indiget? Sana est natura, quare auro philosophorum potabili non indiget. Quam dives est natura! quæ in ventre terræ quasi ludens, & illic sedula negotians, aurum gignit, genitum paulatim perficit, quantum rei metallicæ perfectio protenditur: tali auro contenta natura, illic cum eo quiescit, ipsum fovet & conservat, & illi non paucas, neque contemptibiles virtutes indit. Quas qui scitè eruere, & arte tractare poterit, comperiet aurum quod mortuum & sterile videbatur, vivum adeo esse, & prægnans, ut germinet, ac de se novum aurum, novis & iisdem infinitis progeneret incrementis. Concinnabit idem inde mirabilem, & omnibus expetendam medelam, quæ & metallorum imperfectorum, humanorum corporum morbis incurabilibus affectorum, omnia vitia tollat.

Qui, quod dicimus, attentus considerabit, protinus & verè iudicabit artem solummodo esse naturæ ministram, nullum-

lumque esse artificem, qui novam faciat naturam, sed qui tantum naturæ opus, ipsiusmet naturæ ductu & moderamine, perfectius reddat, & præstantius.

Familiari exemplo philosophi probant, naturam & artificem mutuò se juvare, dum ita scribunt: Natura herbas gignit, in quarum deustarum cineribus materia vitri occulitur. Ex illiusmodi autem cineribus nunquam natura vitrum produceret, nisi vitrarii manus, & industria accederet. Quemadmodum nec vitrarius unquam ex illis herbis vitrum eliceret, nisi materiam vitri herbis illis natura prius inseviſſet. *De nullis rebus*, inquit Richardus, *aliquid elici potest quod in ipsis non extitit.* Non diſſimiliter intellige naturam metalla quidem generare naturaliter perfecta, in quibus immensa quædam auri, argentique tinctura delitescit, sed quæ non nisi arte educi potest, & manifestari. Vt semel dicamus, vel hoc uno nomine natura superior est, quod sola rerum materiam præstet. Bernardus. *Similitudinariè generantur per artem homo & aurum: tamen horum spermata, & semina, per artem generari non possunt, eo quod illam mixtionem proportionaliter ad producenda semina ars nescit componere.* Lubet congeriem adferre philosophorum, isthæc confirmantium. *Natura autem eum gradum, quem perficere potest, perficit: sed quem præterire nequit.* Alius, *Natura continet in se ea quibus indiget: sed non perficitur, nisi arte moveatur, & operatione.* Item: *Primæ dispositiones lapidis nulla arte induci possunt, natura solum hoc facere potest.* Denique, *Materia lapidis fit à natura Materiam facere per aliquod artificium, impoſſibile est. Lapis enim à natura creatus invenitur, nec alio indiget, nisi ut removeatur quod est superfluum in eo: id est in materia eius.* Sed de his plus satis naturam solutionis preſſius, expendamus.

CAPUT VI.

AGedum, illi qui seriò philosophari (in hoc inquam genere philosophiæ) cupit, corpora solis & lunæ necessariò sunt philosophica solutione, in suam primam materiam reducenda. Notius hoc fiet, ubi intelligitur ab illis corporibus solutis quidnam sit expectandum: & quis sit solutionis effectus, Itaque hoc inprimis sciatur: Nostrum lapidem bicolorem esse, album & rubrum. Deinde rubedinis & albedinis fœcundum, & suo tempore multiplicabile germen, non alibi quam in corporibus solis & lunæ esse in-

quirendum. Postremò ab iisdem corporibus, tantisper dum naturali vinculo constringuntur, tingendi virtutem elici prius non posse, quam corpora illa vim tingendi in se concludentia, solutione philosophica diruantur.

Solutio illa qui faciunda sit, suo dicetur loco: hîc præmonẽdos putamus eos qui etiamnum in hisce libris modicè versati sunt, ut diligenter perpendant, quam variis nominibus res eadem, nempe corporis soluti materia à multis, & iisdem gravibus philosophi nuncupetur.

Supra capite tertio materiam illam appellari aquam ex Gebro didicimus: cui assentitur Avicenna: *Lapis non fructificat, donec ad nihilum deveniat, tanquam aqua decurrens.* Turba: *Totum magisterium nostrum fit cum aqua nostra. Ex ea, & de ea fiunt omnia necessaria. Nam ipsa solvit corpora solutione vera, & philosophica, ut convertantur in aquam, ex qua ab initio fuerunt.* Alibi: *Nisi quodlibet vertatur in aquam, nullatenus devenietur ad perfectionem.* Alphidius materiam illam vocat aquam sapientiæ. *Nisi naturas attenues, aquam illas faciens, nihil colorare potes. Fac ergo corpora esse aquam liquefaciendo, quæ apud philosophos aqua sapientiæ nuncupatur.* His amplius, in Rosario dicitur aqua vitæ, aqua corporis, aqua permanens, aqua perennis, & vinũ ardens. Ita illic scriptum extat: *Aqua permanens, sive perennis, sive vinũ ardens dicitur aqua corporis: id est, quando corpus est redactum in mercurium.* Ibidem: *Aqua permanens esse non potest absque suo corpore, cum quo soluta est.* Item: *Absque aqua permanente nihil fit: Dicitur etiam aqua vitæ.* Et: *Solum eum ardente vino potes complere elixir perfectum.* Apud Scalam aqua draconis appellatur: *Nam draco*, inquit, *est sulphur quod extrahitur de corporibus per magisterium.*

Eandem soluti corporis materiam Avicenna sulphur, & argentum vivum nominat. *Qui elixir album facere instituit, in argẽto sulphur album reperiet, in auro rubeum. Et quoniã tale sulphur non reperitur supor terram, nisi in istis duobus corporibus, ideo præparãda sunt corpora subtiliter, ut sulphur eorũ & argentum vivum ex ipsis habere poßimus qualia fuerunt illa ex quib. aurum & argentũ sub terra efficiebantur.*

Clangor mercurium vocat; & sulphur philosophicum. *Solve corpus perfectum in mercurium, inde habebis virtutem occultam, id est, sulphur, philosophicum digestum, & decoctum per opus naturæ: quomodo in minera digeritur, & decoquitur.* Ludus puerorum utriusque id est, mercerii, & sulphuris

phuris nomen exprimit. *Oportet ut lapis noster reducatur ad materiam primam, & ad originem sulphuris & mercurij.*

Clangor duplex proponit argentum vivum, simul nomina materiæ primæ multa profert. Ait ergo alterum argentum vivum esse præparans: ipsumque esse quod corpus dissolvi: scilicet aquam philosophorum intelligens. Alterum verò argentum vivum vocat tingens, quod à corporibus perfectis extrahitur per dissolutionem. *Et tale*, inquit. *argentum vivum dicitur oleum incombustibile, anima, aer & splendor corporum: quia corporibus metallicis mortuis, & imperfectis vitam præstat immortalem, & ea illuminat.*

Vtrumq; argentum vivum vocat etiam spiritum præparantem, & tingentem. Spiritus tingens à Gebro spiritus fœtens appellatur. Præparans autem aqua viva. *Principalia*, infit, *naturalia in opere naturæ sunt, spiritus fœtens, id est sulphur, & aqua viva.* Spiritum tingentem & fœtentem Clangor simpliciter vocat spiritum. *Dissolutio corpus in naturam spiritus convertit.* Idem facit & Rosarii author. *Oportet omnino quod fixum fiat volatile id est, quod corpus fiat spiritus, idq; cum volatili, id est, cum mercurio mundo.*

Superioribus adde, quod Clangor talem corporum solutionem vocat animam. *Spiritus, id est, aqua Philosophorum est locus animæ. Anima est tinctura à corporibus perfectis extracta, & in spiritum, id est, in aquam philosophorum derivata.* Huic pulchrè assentitur Villanovanus, solutionis negotium tractans. *Hæc via est, qua secretum consequimur cōficiendi sulphuris albi, & rubei quod est anima corporis, quæ à corpore educta, tingendi vim habet, quam spiritui aquæ vivæ committit conservandam.*

Augurellus de igne violento ante solutionem corporibus adhibendo, vocat, eam materiam, semen.

Nititur hic operum immensa vi trudere semen,
E solido innexum miris compagibus auro,

Scala nescio qua verborum circuitione, hanc materiam primam his verbis tangit: *A radice convenit extrahere naturas, id est, primas partes essentiales: sine quibus nulla fit metallorum transmutatio.* Apertius est, quare & plausibilius, hoc Villanovani verbum: *Intentio nostræ operationis non est aliud, nisi quod eliciatur & eligatur purissima substantia mercurii ex sole & luna;* De his sit hactenus satis.

CAPUT VII.

MAteriæ primæ significationem, tot, tamque variis nominibus implicitam, quod nos scripto fusiore deduxerimus, nemo miretur. Etenim quoniam non ignoramus philosophos per variam nominum usurpationem, doctrinam suam reddidisse obscuriorem, & velut injecto pulvere, oculis legentium caliginem & tenebras offudisse, visum proinde nobis est de industria lectorem studiosum nostræ chymiologiæ, ambiguæ illius verborum perplexitatis admonere: ut ne per ea delusus, à colligenda philosophorum mente, incautior avocetur. Haud dubiè qui intellexit, & memoria tenet, nomen mercurii aliquando secretiorem illam philosophorum aquam notare, aliquando verò materiam corporis in formam aquæ reducti, si in verbum hoc philosophorum incidet: *Corpus solvatur in mercurium, per mercurium.* Statim, nulloque negotio hæc verba sic interpretabitur: Corpus solvatur in mercurium, id est, in primam materiam, per mercurium, id est, per aquam philosophorum.

Iam quemadmodum in nomine mercurii solertem philosophum esse oportet, ita & in nomine argenti vivi cavendum illi summopere est, prospiciendum, num alio quopiam significato, id nominis sit accipiendum. Vt dum in Clangore leget. *Extrahe argentum vivum seu lapidem philosophicum, tam à corporibus, quam à vivo argento: quoniam unius sunt natura, & habebis mercurium & sulphur de illa materia super terram, de qua aurum & argentum generatum est in terra.* In his verbis, argentum vivum jubetur extrahi ab argento vivo. Prius argentum vivum lapidem significat, id est, materiam ex qua lapis componitur. Ideoque exponens quid sit illud argentum vivum, subjicit, seu lapidem philosophicum. Posterius argentum vivum aquam significat philosophicam. Ergo hoc dicitur, Lapidem philosophicum, id est, materiam lapidis philosophici, non modò de pura substantia corporum perfectorum, sed & de pura substantia aquę philosophicæ, esse extrahendam.

Ad sulphur quod attinet, præterquam quod vulgare & plebeium sulphur, & primam soluti corporis materiam significat, est etiam in libris philosophorum, ubi alteram tantum aquæ philosophicæ qualitatem notet, ut hîc, *Mercurius philosophorum constat argento vivo, & sulphure.* Hîc severiore quodam discrimine, una res, unius, inseparabilisque substan-

ſubſtantiæ diverſis nominibus ſecernitur: propterea quod nimirum ipſa res diverſis obnoxia eſt qualitatibus. Nam argenti vivi nomine, humiditas, ſulphuris, ſiccitas deſignatur. In hanc rem admodum appoſitè referri poteſt quod Bernardus ſcripſit. verbum illud philoſophorum excutiens: *Sol nihil aliud eſt, quam ſulphur & argentum vivum. Terram.* inquit, *& aquam mercurio attribuunt. Aerem & ignem, ſulphuri. Terra & aqua ſunt elementa paſsiva. Aer & ignis activa. Terra & aqua fœminæ rationem habent. Aer & ignis, viri. Nec eſt alia extranea additio, niſi digeſtio, qua mediante, omnia quatuor in auro accumulantur, & æquali proportione maturantur.*

Noſtræ huic admonitioni modus erit, ubi tantillum hoc adiecerimus, Philoſophos de una eademque re loquentes, eam modò uno nomine, modo duobus, aut pluribus etiam exprimere. Hoc te ſolicitum ne habeat, potius verò hoc obſerves, rem ferè facilius tum exponi, ubi multa aggregantur nomina, quam ubi unum tantum adponitur. Cum multa ſunt, vnum alterum explicat, & quo ſenſu capi debeat, indicat. At ubi unicum eſt nomen, illic hæreas magis, & dubites, quænam dictionis illius ſignificatio ſit potiſſimum tibi arripienda.

Huius ergo philoſophiæ ſacris qui initiantur, etiam atque etiam videant, ut neque remiſſo, neque oſcitanti animo chymiologica ſcripta percurrant: ſecus ſi facient, paſſim ſentient ſe miſerè allucinari, totoque, quod ajunt oberrare cœlo.

CAPUT VIII.

VNiverſale eſt, & quod longiſſimè protenditur documentum. *Corruptio unius, eſt generatio alterius: Idque tam in artificialibus quam in naturalibus.* Hoc axioma non nulli hoc modo efferunt: *Secundum naturam nihil generatur, quod prius non corrumpatur: & nihil reſurgit, quod præmortuum non ſit.*

Totum ferè ſolutionis noſtræ negotium videtur horrenda quædam eſſe corporum carnificina. Nam philoſophi, ut prædiximus, jubent ut corpus corrumpatur, deſtruatur, ita ut forma etiam deleatur. Quod iam dicetur audi. Corpori ſolvendo duplex forma ineſt, altera ſubſtantialis; altera accidentalis. Illa permanens eſt, & immutabilis.

Hæc fugiens & mutabilis. Corpora tantisper dum solida sunt, & formam præ se ferunt naturalem, utramque suam sibi retinet formam. Demus ergo aureum aliquod corpus tibi proponi. Vides illic massam auri longam, latam rotundam vel quadratam, non refert qualem. Vides item & agnoscis flavam, sonoram, ductilem, & splendore nitentem. Omnia hæc ad formam pertinent externam. Formam verò internam animo contemplaris, dum natura calidam, siccam, nulla iniuria temporis, aëris aut ignis corruptibilem. Iam ponamus te velle aurum illud artis & naturæ opificio multiplicare: hoc ut facis, aurum solves, & formarum alteram tantùm, nempe externam mutas. Nam pro auro solido, immobili, rigido, & fixè compacto, aurum habes, cuius exterior forma aquea est, tremula, fluens & evanida. Illa autem externa forma quamlibet varietur, internæ tamen formæ, & substantiali vis nulla affertur quæ eam perimat. Auri enim illius soluti qualitates & virtutis quæ ante solutionem erant, eædem omnes illi aquæ in quam aurum conversum est, potentia & virtute inerunt, adeo ut corpus, quod de aurea illa aqua ministerio artis & naturæ consurget, illis ipsis qualitatibus & virtutibus sit dotatum, quibus, & qualibus ante solutionem corpus fuerat præditum. Bernardus, *Si aurum in argento vivo decoquatur, seu dissolvatur, debito modo, & via naturali: ipsum argentum vivum naturales proprietates auri obtinebit,* Idem: *Solutio quæ fit per aquam philosophorum, formam quidem corrumpit exteriorem corporum solutorum, at non corrumpit materiam.* Quod si materia non corrumpitur, neque interna forma: quandoquidem nulla ratione fieri potest, quin naturales quantitates insint alicui subjecto, quod eas contineat actu, vel potentia. Itaque quomodo prior forma sensim mutatur in novam formam, ita qualitates sensim transeunt in formam secundariam: cui tenacissimè inhærent, & penitissimè.

Sunt philosophi ingenio quodam mitiore, qui nolunt ut in solutione dicatur esse corporis corruptio, vel destructio, sed tantum formæ alterario, ut ne quis, puto, solutum corpus funditus & exitialiter abolitum pensitet.

CAPUT IX.

QVod dissolvit corpus, inquit, Villanovanus, *à spiritu est. Quod coagulat spiritum, à corpore est.* Hoc ipsum alibi incul-

inculcat his verbis: *Spiritus dissolvit, corpus coagulat.* Proximo capite precedenti nos tetigimus, ac velut transeuntes diximus, quod nonnihil huc pertineat. Illic dicebamus, corpus quod solvitur: in aqueam formam commutari: hic dicamus, corpus quod ante solutionem densius erat, post solutionem per spiritum, id est, aquam, fieri rarius. Et contra: Qui spiritus ante corporis solutionem exilis & rarus erat, post solutionem corporis, densior fit, & spissior. Ergo per solutionem corpus crassum rarescit. E diverso spiritus exilis incrassescit.

Hoc dogma notius ut esset, non piguit Villanovanum ipsum itidem repetere, verbis quidem nonnihil mutatis, sed sensu non absimili: ut cum scribit, *Quantum corpus solvitur, tantum spiritus coagulatur. Quod si corpus non solveretur, neq; spiritus inspissaretur.* Idem alibi, sed paulò obscurius: *Quod a corpore soluto exit, humiditas est radiosa* (quam ego interpretor tincturam fœcundam.) *Quod dissolvit corpus, de spiritu prodit: virtus ejus est germinosa,* id est, (sic enim exponere lubet) virtute multiplicandi referta.

Dum corpus & spiritus mutuò sese subingrediuntur, tanta est inter utrumque necessitudo, & coniunctio, ut amplius alterum sine altero disjungi non possit. Propterea cum Villanovanus dixisset: *Solutio corporis fit cum coagulatione spiritus, & coagulatio spiritus; cum solutione corporis,* subdit: *Tunc miscetur corpus cum spiritu, & fit unum cum eo: nec unquàm separantur, nõ magis quàm aqua mixta aquæ.* Idem sentit Clangor: *Quando sperma mercurij iungitur cum terra corporis, corpus dissolvitur in aquam spermatis, & fit aqua una sine divisione.*

At enim quod dixerim in solutione corpus & spiritum mutuò sese subire, nolim tamen ob hoc quenquam existimare conjunctionem illam & subingressionem fieri aliquo temporis interstitio. Nam eo ipso tempore quo unum fit, fit & alterum. Villanovanus: *Intellige autem corporis solutionem, & spiritus coagulationem, simul, eodemq; tempore fieri.* Isthuc ipsum alibi nusquam expressius legas, quàm in Rosario phisolophorum: vbi ex primo capite Calidis scriptũ est ita. *Solutio corporis & coagulatio spiritus sunt duo, sed habent unam operationem. Quia spiritus non coagulatur nisi cũ solutione corporis, nec corpus solvitur, nisi cũ coagulatione spiritus. Ideo inter solutionem corporis & coagulationem non est differentia, nec diversum opus in aliquo, ita ut fiat unum sine*

alio

alio. Quemadmodum fieri videmus, cum aqua vulgaris terram conatur subtiliorem facere, & in suam naturam solvere. Eodem enim tempore aqua densior & spißior fit, terra autem subtilior & rarior. Sed hactenus datum sit satis minutioribus, ad maiora progrediamur.

Decimum Caput.

Circumfertur libellus, de excellentia Chymiæ inscriptus, in quo ita legimus: *Quam difficilis res sit solutio, ij testari possunt, qui solutioni operam dederunt. Multi ad eam sua imperitia pervenire non potuerunt.* Mox illi subditur: *Qui aliter quam per artificium nostrum solvit, frustra solvit.* Quibus ex verbis postremis colligere est, à variis variè quidem, sed non ab omnibus perinde feliciter, tentatam fuisse solutionem.

Scire ergo nos oportet perficiundæ solutionis duas esse vias alteram philosophicam, alteram verò sophisticam. Qui philosophicam ingrediuntur, & per eam incedunt, solutio illis non potest non feliciter cedere: sicut iis qui per alteram gradiuntur, misere & infeliciter. Distinctè igitur, & ordine de utraque dicturi, ab improbata, & inani solutione sophistarum auspicabimur.

Lullius: *Multi philosophorum in aqua forti communi facta ex vitriolo & sale nitro, corpora metallorum dissolvebant, & per evaporationem trahebant aquã illam, tunc calx in fundo vasis remanebat, quam postea cum aqua dulci communi abluebant. Deinde aquam illam per evaporationem tollebant, & calcem cum menstruo dissolvebant, ut opera sua conficerent, quæ non secundum quod cõpetebat, finem cõsequebantur optatum. Dissolutio enim quæ fit cũ forti aqua, non est sicut natura postulat.* Idem Lullius: *Aurum & argentum solvuntur in rebus radicalibus sui generis: nõ autem cum fortib. aquis, quæ metalla corrumpunt Quoniam illæ aquæ repugnant naturæ.*

At verò dixeris: Aqua fortis, cuius meminit Lullius, corpus metallorum destruere, aut vitiare non videtur. Nam posteaquam solis & Lunæ corpora per eam aquam solveris, & lento igne à corporibus aquam exhalaris, calcem inde receptam si in solidum corpus reduces, materiam videbis pulchram non minus quàm antea, neque mins fulgentem. Animadverte: In rebus agendis, alia consideratio agentis aliam poscit rerum contrectationem, & dispositionem.

Qui de frumento panem conficere instituit, frumentum lapidi molari submittit tundendum, & comminuendum, deinde curat pinsendum, & coquendum. Sed qui frumentum serere intendit, ut de eo aliud, & uberiore cumulo sibi colligat, non pistrino, sed telluri, non homini tantùm, sed, naturæ potius tractandum committit, & fovendum. Ad eum modum, si auream vel argenteam suppellectilem, aut aliud quidvis conflaturus, vel scalpturus, lubet aurum & argentum aqua forti purgare, non prohiberis sanè, verum si eadem metalla novæ generationi & multiplicationi habilia redditurus es, eorum species sedulò tibi illæsa servanda est, & ita ad eam rem præparanda, ut sua velut sponte ad sui multiplicationem venire quodammodo festinet, gestiatque. In quam rem neque aurum, neque argentum proclivia unquam reddideris, non si millies etiam talem solutionem repetiveris: ad genituram enim & sobolem procreandam illiusmodi aqua non solum est inepta, sed & contraria.

Quantum discrimen sit inter aquam philosophorum, & aquas sophistarum, vel hoc uno argumento deprehendas. Aqua philosophorum cum corpore soluto ita conjungitur, ut ab eo nunquam abjungatur: Propterea quod scilicet generis sunt ejusdem, & naturæ: quare non immeritò aqua permanens appellatur. Aquas verò sophistarum cum corporibus metallicis nuquam solidè coniungas. Rogerius: *Metallis nihil adhæret, neque eis conjungitur, neque ea transmutat, nisi quod ex illis est.* Bernardus: *Fatui ex mineralibus conficiunt aquas per dissolutionem corrosivas in quas mittunt species metallorum: & corrodunt eas, non autem solvunt solutione naturali, quæ requirit permanentiam amborum nempe solventis & soluti.* Idem paulò post: *Nulla aqua naturali reductione speciem metallicam dissolvit, nisi illa quæ permanet cum specie metalli in materia & forma, & quam metalla ipsa soluta possunt recongelare. Quod non est in aquis fortibus ad soluta corpora non pertinentib. Corpora quidem per aquas fortes corroduntur, sed non solvuntur. At quanto magis corroduntur, tantò magis à metallica specie alienantur.* Huc spectat quod nuper dicebat Villanovanus, *per solutionem corpus cum spiritu misceri & cum eo unum fieri, ita ut alterum ab altero nunquam separetur.* Item Clangor: *Corpus dissolvi in aquam spermatis, & inde aquam fieri unam sine divisione.* Philosophus: *Melior est*

est solutio voluntaria, quam violenta, & tẽperata, quam festina: Et ideo cavendum est, ne vis formæ generativa cum corrosivis, & adurentibus suffocetur. Postremo dicamus quod ex Rosario philosophorum decerptum, sophistas cum suis fortibus aquis procul hinc ableget. *In nostro lapide sol & luna vivi sunt, aliosq; soles, & lunas ex se gignere possunt. Aliud aurum ab hoc, & alia luna sunt mortua: remansis enim vis & potentia eorum in solutione facta per nostram aquam. Alia aqua eam perdidisset, & sterile aurum reddidisset.*

Caput XI.

Corporum solutionem qui omnino necessariam esse intellexerunt, posteaquam tentando experti sunt aquas fortes solvendis corporibus nullum (ad lapidis scilicet nostri usum & compositionem) adferre operæ pretium, ad mercurium vulgarem diverterunt, in eam sententiam illecti (ita quidem puto, & est verisimilimum) ex verbis philosophorum, suo more, id est, captiosè, argenti vivi, & mercurii nomine utentium. Quorum in numero est Villanovani verbum: *Solutio tantum fit per argentum vivum. Ipsum enim solum potest & solem & lunam ad primam materiam redigere.* Idem: *Totum beneficium huius artis in mercurio, sole, & luna consistit.* Aristoteles Chymicus: *Si nihil aliud haberemus à mercurio, quam quod corpora subtiliat ad naturam suam: nõ parvum nobis præstaret beneficium.*

Non ignari asturiæ philosophorum, præmonuimus ab impostura verborum diversa significantium solicitè, & prudenter esse cavendum: cujus præmonitionis nostræ hic memoriam obiter refrico in sexcentis ab hoc locis, nomen argenti vivi, & mercurii: intelligi non debet de mercurio, & argento vivo pharmacopolarum: sed de argento vivo & mercurio philosophorum.

Sciant tyrones, in hac philosophia quædam esse scripta, quæ imperitissimis etiam propemodum debent manifestè videri fallacia, ut cum Geber ita nugatur: *Omnis solutionis perfectio additur cum aquis subtilibus, & maximè acutis, acribus, ponticibus, & fecem nullam habentibus sicut est acetum distillatum, uva acerba, pyra multa acritudinis, mala granata distillata, & his similia.* In hisce tam absurdis si homines falli se patiuntur, hanc ego illis culpam vix remittendam censeo.

fed. Vbi autem res seriò geri videtur, ita ut cautos etiam, nonnihil aliqui dormientes, à recto tramite abducat, his ego plane ignoscendum arbitror, dummodo errore cognito in tempore pedem reducant. Huius generis esto verbum hoc Villanovani: *Corporis soluti, & aquæ solventis natura una est, nisi quod natura corporis completa est, digesta & fixa. Aqua autem natura, incompleta est, indigesta, & volatilis.* Quis hæc primum legens non ita secum ratiocinetur: Aurum & argentum, corpora sunt completa, digesta & fixa. Contra, mercurius vulgaris incompletus est, indigestus, & volatilis. Ita me herculè judicabunt qui cortici verborum philosophicorum insistunt: unde facile decipiuntur. Is autem qui judicio præditus erit acriore, illic de mercurio plebejo nō agi cognoscet, vel ob eam unam causam, quam Corrector fatuorum tradit: sc. propter cruditatem mercurii vulgaris, quam à prima usque sua generatione habuit, & secum adhuc habet.

Quod si mercurius vulgaris crudior est, & frigidior, quàm ut corpora fixa in primam materiam adducere queat, quærendus alius est mercurius? cuius sulphur calidius in corpora penitius intret. Hic ille ergo erit, de quo Regor loquitur: *Argentum vivum est ignis corpora cōburens, mortificās, & confringēs: Rosinus Euthesiæ roganti: Est ne aqua calidior igne?* Respondit: *Tanto & igne calidior, quantò igne est calidior aqua.* Tale quidam in Rosario legere est: *Aqua nostra est fortior igne, quia facit de corpore auri merum spiritū: quod ignis facere non potest.* Rursus: *Spiritus est totus igneus per suam igneitatem solvens, & dividens corpora.* Turba: *Comburite æs nostrum igne fortissimo.* Aqua vocans ignem fortissimum, quomodo calidius ignem vulgarem, & artificialem vocat ignem minorem. *Minor ignis*, inquit, *omnia terit: minus enim operatur quam aqua nostra, quæ corpus solvit, quod ignis facere nequit.* Ex his constat à solutione philosophica vulgarem mercurium esse explodendum. Mercurium verò philosophicum, id est, aquam eorum, diligentissime esse investigandam, & a Capricorno repetendam.

CAPUT XII.

NISI exploratum satis haberem, quàm obstinatè, & pervicaciter homines nostræ chymiologiæ amantes, dum suo sensui nimium indulgent, plausibiliter sibi persua-

dens

dent, mercurium philosophicum à vulgari non separari, nisi, inquam, hoc compertissimum haberem, hoc loco proferre desinerem, quod in eam sententiam eos maxime protraxisse videri potest. Scribit Lullius: *Sciri potest materiam primam nostri lapidis esse ex natura mercurii vivi, & sulphuris. Quoniam ipsa non potest in igne corrumpi, nec in aqua, nec in aere.* Dubium nòn est, philosophicum mercurium in quo solutum est corpus, hoc còmmune cum vulgari mercurio habere: quod uterque volatilis est: & quod uterque urgentiore igni expressus, & sublatus non corrumpitur nec perit. Nam quamvis mercurius ignis violentia in sublime feratur & oculos fallat se persequentis, quocunque tamen exportetur, non interit, sed quamcunque rem ipsi obviam attigerit, illi se adiungit, perfecta corpora ignem non refugiunt: cui valde resistunt, per solutionem autem reducta in primam materiam, corpora fiunt spiritualia: proinde cum philosophorum aqua, quæ volatilis est, fiunt & ipsa volatilia: non ideo tamen pereunt, sicut nec mercurius, imò verò subsistere videntur magis quam mercurius, ut quæ sint per naturam longiore decoctione facta, fixa magis, & stabiliora.

Enimverò quæ similitudo est inter materiam primam, & argentum vivum, non facit ut quis protinus inferat argentum vivum esse quo solutio philosophica fieri debeat. Primum, quia qualitates eorum contrariæ sint. Vnus mercurius frigidus est & humidus. Philosophicus autem calidæ est, & igneæ naturæ, idcirco aqua philosophica corpora solvit in suam & aquam formam: quod mercurius nunquam fecerit, qui hebetiore quadam vi corpora tantum rodit: dividit, penetrat & continuas partes disjungit: perterebret autem corpora, quid tum deinde? hoccine est corpus in aquam & materiam primam reducere? tantum abest ut hoc sit, ut corpora sic erosa, nihilosecius adhuc naturaliter clausa relinquantur. In Rosario philosopho, si ita scriptum est, *Aliqui dixerunt quod argentum vivum vulgi adhæret corporibus, quod est falsum. Quod enim Geber ait: Non invenimus inventione nostra rem aliam magis quam argentum vivum, corporum naturis amicari: Hoc totum intelligẽdum est de argento vivo philosophico. Ipsum enim solum adhæret corporibus, nec ullam aliam rem invenire potuerunt philosophi antiqui nec moderni invenient aliam rem, qua corporibus adhæreat, nisi argentum vivum philosophicũ: quia argentum*

gentum vivum vulgare non adhaeret corporibus. Et propter hoc multi sunt decepti, operando in illo argento vivo vulgi.

Vis non obscuro discrimine mercurium plebeium à philosophico secernere? Misce aurum cum mercurio vivo, illis ignem subijce vehementiorem, ilico videbis, auro subsidente, vivum mercurium evolare. At philosophico mercurio & auro per eum soluto ignem submitte, ut prius: tunc manifestè videas solutum corpus adeo concordi & arcto complexu cum corpore connecti, ut ambo vel simul abeant, vel simul meant.

CAP. XIII.

Affirmavimus proximo capite, mercurium vivum & vulgarem in sua natura & forma corpus metallicum in aquã & materiam primam reducere non posse. Quaeratur hîc, an de eodem mercurio in aquam converso, legitima fieri possit, & philosophica solutio? Respondeo non posse: Insolentius philosophaster insurget; qui quasi palmarium nactus, Lullii verbum cupidissimè arripiet, quod nobis obijciat. Ait enim: *Qui cum forti aqua dissolvunt, ignorant vegetabilia nostrum menstruum acuentia, ignorant etiam aquam mercurij vulgi, quam nos scripsimus in testamento nostro.* Qu d ad haec respondeas, dicet philosophaster? Non negamus de mercurio vulgari aquam prolici posse, quae qualemcunque inducat corporum solutionem. Aqua autem illa eiusmodi est, quae aurum non solvat: uti in Aquario praediximus.

Amplius dico: Etiamsi aqua illa mercurialis aurum solveret, nunquam tamen fatebimur talem solutionem esse philosophicam, non modo quod ea aqua sit suapte natura crudior, verum etiam quod partim coalescat, ex rebus, cum natura metallica nihil commercii habentibus. Quid autem Villanovanus scribat. *Vt natura*, inquit, *mutet naturam, & convertat, tantum eo indiget, quod sua est naturae.* Item: *Quod solvit, & solvitur, unius sunt generis & naturae.* Rursum: *Vera non est, neque philosophica corporis solutio, & spiritus coagulatio, si in coagulatione erit materia & natura extranea.* Villanovani sententiae succinit Dastinus: *Oportet*, inquit, *ut elementa aquae sint eiusdem naturae cum elementis metalli transmutandi: alioqui degener soboles erit. Quoniam ex diversitate partium, nascitur & totius diversitas. Quomodo ex ijs est similitudo quae ex uno genere sunt,* &

& velut ex una radice pullulant. Adferamus huc quod minimè dissimulanter in Rosario scriptum est. *Lapis philosophorum fit ex tribus, scilicet, sole, luna, & mercurio.* Quæ verba illic ita exponuntur: *Fac mercurium ex sole, & luna, in suo esse, sine mercurio vulgi, sed per viam philosophicam.* Intellige per viam philosophorum, per aquam philosophicam, non mercuralem: id est, à mercurio vulgari extractam. Hoc semel nobis dictum esto: Quomodocunque, & quacunq; ex aqua solveris corpora, nunquam ad efficacem & veram lapidis compositionem pervenies; si nobilissima illa philosophorum aqua operi faciundo non fuerit adhibita.

CAP. XIV.

INtempestivum non erit jam proferre, quod hominem philosophistiæ addictiorem deijciat & prosternat, quatenus existimat mercurium communem reducendis corporibus in primam materiam idoneum esse & commodum. Simul verò profero quod eum in novam spem erigat: unde & excidat necesse est. Lullius ait: *Lapis componitur ex argento vivo metallorum, non ex argento vivo vulgi.* Colliget hinc sophista, argentum vivum philosophorum à metallicis corporibus arte esse ducendum. Sed ne diutius eum delirare, & desipere sinamus, qui talia commiscetur; hoc primum ex eo quæremus. De utris corporibus metallicis, id est, de perfectisne, an verò de imperfectis argentum vivum solutorium duci debere imaginetur? De perfectis contendimus, non posse. Licet enim talia corpora fuerint aliquando argentum vivum, tamen posteaquam ipsum semel est coagulatum, & naturali conjunctione firmissimè adstrictum, amplius non est argentum vivum philosophicum in dissolutionem accersendum: sed est emeritum, & jamdudum solvendi munere functum. Nostrum argentum vivum in corpus perfectum nunquam obduruit. Sed hoc expendatur. Non inficiamur argentum illud vivum de corporibus perfectis extractum, operi quidem & lapidi perficiundo prodesse, atque adeo necessarium esse, ut in quo tingendi virtus abdita resideat, verùm absque argento vivo nostro, ipsum tantummodo est quo est, nempe argentum vivum corporum, non etiam philosophorum.

Appositè admodum scripsit in hanc rem Novi Luminis author: *Argentum vivum nostrum non est argentum in propria natura, nec adhuc in natura ad quã deductũ est per minerã, sed est in natura, ad quã deduxit illud artificiũ nostrũ.*

Richardus ita Novo Lumini assentitur, ut sophistas in pristinum

stinum errorem inducat: *Mercurius crudus*, inquit, *dissolvit corpora in primam materiam: sed mercurius corporum hoc facere non potest.* Mentem Richardi sic accipe. Illic agitur de opere particulari: in qua luna in solem mutatur, mercurius in solem vel lunam pro ratione fermenti appositi. Quærenti autem, utrum commodè fiat transmutatio, si fermentum super lunam liquefactam, vel super mercurium fermentum conijciatur? Richardus respondet, transmutationem hoc modo non fieri: quoniam mercurius corporis perfecti, quo fermentum constat, imbecillior est, & hebetior, quàm ut in corpora illa transmutanda, scilicet lunam & mercurium subire posset. Propterea oportere ut illa in aquam (quam vocat primam materiam) reducantur: hoc autem fieri per mercurium crudum, idest, per aquam mercurij crudi, non autem a natura recocti, & in solidum corpus coacti. Etenim aqua mercurij crudi vim habet corrodendi: qua vi destituitur mercurius corporum perfectorum. Causam Richardus subjungit: *Quia per congelationem illud crudum sulphur, quod antea (id est ante congelationem) in illo fuit, est alteratum in natura, & ideo non corrodit sicut primum.*

De perfectis ergo corporibus metallicis mercurius philosophicus non comparatur. An id fiet ex imperfectis? Lapis philosophorum ex rebus mundissimis, & temperatissimis constituitur. Corpora imperfecta sulphure urenti & fœtido inficiuntur, ut vel uno hoc nomine satis moneamur, imperfecta corpora mercurium philosophorum nobis suggerere non posse. Philosophorum libri scatent scriptis tantæ absurditati refragrantibus. Ex multis paucula hæc propono, *Ab immundo ne quæras mundiciem. Stultum est ex re quærere, quod in ea nunquam fuit.* Et: *Quis dabit quod non habet?* Item: *Quæ illa est insania ex deteriore facere quod sit melius: hoc est, perfecta facere ex imperfectis?* Arceantur igitur hinc corpora imperfecta.

Contumacius & σοφιστικώτερον ingenium, & hoc obtendet: imperfecta corpora metallica & philosophorum etiam documento posse per minora mineralia purgari. Quare de purgatis corporibus imperfectis, mercurium philosophicum haberi posse. Qui sic ratiocinatur, cum sua ratione insaniat. Corpora illa sordida utrumq; purgari concedimus: at perfici, id verò pernegamus. Concludamus vocabulo. Amens, & stolidus sit oportet, qui hac in re credat imperfectis corporibus locum esse, ubi ne perfectis quidem ipsis relinquitur locus.

CAP. XV.

MErcurium philoſophicum ſi neque perfecta corpora metallica, neque imperfecta nobis dare queunt, quid eſt quod de minoribus mineralibus præterea ſperemus? Inter quæ nullum eſt à quo faciliùs imponatur imprudentibus, & parum cautis, quàm à ſulphure: cuius mentio fit à philoſophis creberrima. Sed nos pridem admonuimus, argenti vivi, & ſulphuris nomina mirandum in modum eſſe deceptoria: Sulphur vulgare, ut eſt inſectum, inficit, corrumpit: & ſi quæras propius, quid ſit, ſubſtantiam relinquit terram: &, mortuum pulverem. Noſtrum & philoſophicum ſulphur, ignis eſt purus, vivus, & ita vivus, ut mortua corpora vivificet: & immortalem illis vitam inſpiret.

In his prolixior ne ſim, totius ſumma hæc eſto. Neque aquas fortes ſophiſtarum, neque mercurium vulgarem, neque mercurium corporum metallicorum, perfectorum juxtà & imperfectorum, neque minora mineralia eſſe, per quæ philoſophi ſuam peragant ſolutionem. Aqua philoſophorum una eſt, quæ philoſophicè ſolvit, & naturaliter.

Aquam philoſophorum unam eſſe quæ legitimè ſolvat, ut confirmem, teſtes producam graves, & exceptione quorumvis ſophiſtarum maiores. Lullius: *Cælum, lunaria, menſtruum, liquor vegetabilis, aqua argenti vivi rectificata, & acuata cum vegetabilibus, eſt cum qua fit diſſolutio metallorum naturalis.* Villanovanus: *Aquæ ſolutione ex ſalibus, aluminibus, & aliis id genus confectæ, quæ cum metallis nullam habent cognationem, ſpecies metallorum non conſervant, contrà, deſtruunt, & diſsipant. His aquis contraria eſt aqua philoſophorum, quæ metalla conſervat, ſubtiliora reddit, deinde diſſolvit, & magno naturæ conſenſu ea in primam transfert materiam.* Turba: *Accipite ſpiritum nigrum non urentem, & cum eo corpora ſolvite, & dividite.* Clangor: *In aqua philoſophorum latet ſpiritus quintæ eſſentiæ: cuius ſolius eſt magiſtraliter aurum corrumpere & in ſuam primam materiam transformare.* In Roſario: *Succus lunariæ fit ex vino noſtro, quod paucis filiis noſtris notum eſt: & cuius illo fit ſolutio noſtra, & fit aurum potabile noſtrum mediante illo, & ſine illo nequaquam.*

Subiungo quod appendicis inſtar eſſe putetur. Quemadmodum granum frumenti, quod natura edidit, tantiſper dũ in arido, & omni humiditate vacuo loco adſervatur, nunquã exurgit

exurgit in spicam, multis, & sui similibus granis onustam: ita aurum quod natura procreavit, nisi suo humore, & sua aqua imbibatur, & solvatur, nunquam multiplicativum germen, quod in se continet, exeret, unde tandem auream metas messem.

CAP. XVI.

BReve est, & paucis comprehensum verbis, quod iam dico. In confesso est, ex dissimili natura rem nullam fieri. Cui ergo mirum non sit, quod ex aqua liquida, & volatili, opus suscipiatur, quod non ipsum modo fixum sit & solidum, sed & ea quæ fixa non sunt, consolidet, figatque. Miraculum hoc illis minus mirabile, qui ex nostro Capricorno didicerunt, eum esse huius aquæ genium, & naturam, ut rerum omnium, quibus adiungitur, qualitates induat & naturam. Quamvis igitur peracta solutione tres resultent aquæ inter se distinctæ, solaris, lunaris & mercurialis: postea tamen omnes illæ aquæ in unam reducuntur aquam, deinde in unum evadunt corpus, cum quo aqua nostra albescit, rubescit, & figitur, quoniã sol & luna, quibus iungitur, corpora fixa sunt. Quod si corporum non fixorum solutio fieret, aqua nostra illis adiuncta, maneret & ipsa non fixa.

Neque hoc prætereatur silentio. Inter corpora solvenda, & aquam philosophicam, tantum fœdus, tantam concordiã, & in hoc negotio adeo inseparabilem esse coniunctionem, ut neque ex solis corporibus, neque ex sola aqua virtus tingendi haberi possit. Ex solis corporibus ideo haberi nequit, quoniam corpus non agit in corpus, nec materia in materiam. Rursus neq; ex solo mercurio nostro tinctura educetur: forma enim non recipit impressionem à forma. Par, aiunt, in parem non habet imperium. Apud physiologos itidem simile à suo simili non patitur, nec in suum simile agit: quoniam neutrum est dignius, aut potentius altero: alioqui similia non essent. Lullius: *Menstruum absque auro & argento lapidem philosophicum generare non potest, nec contra. Vbi autem illa coniunguntur, menstruum movet metalla ad dissolutionem. Et vicissim metalla movent menstruum ad producendum ignem in lapidibus.*

CAP. XVII.

LApis noster quibus ex rebus componatur, nempe ex auro, argento & aqua philosophorum, ad satietatem usque

dictum esse putamus. Ei autem qui petet, quantum auri & argenti ad lapidis constitutionem desideretur, respondendum: de hac re ferè nihil à philosophis certò esse præscriptum. In Ariete proximo signo, Scala dicet, in vase philosophico librã unam, nec amplius, poni oportere: Materiam totius lapidis ad fixionem usque producti, duodecim unciarum esse posse. Clangor his verbis sonat: *Si corporis imperfecti, scilic. terræ, fuerit una libra duodecim unciarum, fixatur cum imbibitionibus suis nonaginta diebus.*

Materiæ pondus quo lapidem creare primùm intendis, magnopere te non remoretur. Breviore tempore pauciores, longiore plures uncias solves. Et ex pluribus unciis lapidem maiorem, ex paucioribus minorem compones. Tres, quatuor vel pauxillo plures uncias adposuisse, illi suffecerit, qui intelligit lapidem semel perfectum, non ita magno tempore, neq; labore, posse multa tum qualitate & virtute, tum quantitate & pondere augeri.

Memorabile hoc, & huic nostro solvendi negotio necessarium. Corpus solvendum simul totum solvi non debere, sed particulatim, & paulatim, ita videlicet, ut uncia una ad summum solvenda sumatur. Cuius rei Lullius nos his verbis admonendos putavit: *In singulari aqua de corpore rubeo præparato, id est, de terra nostra rubea præparata, & in tenues laminas coaptata, vel in pulverem limatura redacta, pone duas drachmas, id est, quartam partem unius unciæ. Quod si plus solvere poteris, plus apponas, veruntamen non excedas unciã unam. Si de terra remanserit aliquid non solutum, relinque in vitro, quod autem solutum est, sepone. Postea quæ terra non soluta restitit, cum nova solvenda ponatur. De nova autem terra, non ponas duas drachmas, sed minus, nempe quantum relicta terra ponderat: Quod intellige,* inquit, *nisi perspexeris aquam plus solvere posse.* Hactenus ille.

Quantum verò pondus aquæ quanto ponderi terræ sit addendum, postea suo dicemus loco. In præsentia hoc tantùm dixisse fuerit satis: Solis & lunæ corpora eodem in vase solvenda non esse. Villanovanus: *In mercurium mundum corpora munda mitte, non tamen misceas corpus album cum rubeo, nec rubeum cum albo. Sed unumquodque seorsum dissolve.*

Cap. XVIII.

Plerique omnes qui pane vescuntur, vulgò audierunt, priusquam panis fiat, è farina & aqua pastam pinsi, interim

autem

autem veram pinsendi rationem non norunt. Non secus in hoc philosophiæ genere ijs contingit, qui solem & lunam in aqua nostra solvi debere ante hac didicerunt, solutio verò quì faciunda sit, non intelligunt. Factu non esse facilem, meo quidem judicio, is arbitrabitur, qui philosophorum sententias, & scripta perpendet, quæ in hunc locum visum est coacervare. Non quorumlibet autem philosophorum solvendi modum proferemus, sed eorum demum, qui præ cæteris, (quos certè memineris nos legere) minus involutè, & truncatè de philosophica solutione verba fecerunt. Vniuscuiusq; eorum quænam & qualis sit solvendi forma, tuum erit prudenter, rectoq; judicio considerare.

In hac ergo disceptatione Geber, vel suo quodam vetustatis iure, primum sortietur locum. Verba eius hæc sunt: *Modus solutionis duplex est: scil. per fimum calidum, & per ferventem aquam. Quorum una est intentio, & unus effectus. Modus ergo per fimum est, ut ponatur calcinatum in ampullam vitream, & super illud fundatur quantitas aceti distillati, vel consimiles, duplum eius, & obturetur caput ipsius benè, ne respiret, & sub fimo tepido solvi dimittatur. Postea per distilationem filtri solutum removeatur, non solutum verò, iteratò calcinetur. Et post calcinationem, iteratò similiter solvatur, donec per reiterationem operis super illud, totum solvatur.* Hactenus Geber de solutione quæ fit per fimum.

Idem de ea solutione quæ fit per aquam, paulo post ita scribit: *Modus vero solutionis qua fit per aquam bullientem, velocior est. Et est, ut calcinatum in ampullam ordinetur cum aceto, obturato foramine, ne respiret. Qua ampulla in caldario pleno aqua, & stramine sepeliatur, & postea succendatur ignis sub ea, donec aqua per horam ferveat. Post hoc verò solutum distilletur, & seorsum servetur. Non solutum verò iteratò calcinetur: & iteratò eodem ordine solvatur, donec per reiterationem totum solvatur.* Hæc Geber.

CAP. XIX.

AVdiamus hîc semitam Semitæ de philosophorum solutione in hæc verba loquentem: *Accipe precij libram unam, cum quatuor libris aquæ. Tere, & incorpora cũ sale modico, & aceto, quousq; totũ fiat amalgama. Precio optimè amalgamato, pone ipsum in multã quantitatẽ aquæ vitæ, i. e. mercurij. Pone super cineres. Sit ignis lentissimus per diem naturalem.*

Sine vas infrigidari. Cola aquam per pannum lineum: ut transeat quod de corpore fuerit resolutum. Quod transit in panno, cum nova aqua benedicta repone ad ignem, per diem naturalem cola ut prius. Toties reitera, donec totum corpus in aquam convertatur. Huc usque Semita.

Subijciamus Semitæ Villanovanum, ut qui ab eo non usquequaque dissentiat. *Tere,* inquit, *libram unam limaturæ mundæ in mortario, cũ quatuor libris mercurij. Illi libræ duodecim libras aquæ vitæ dato. Pone totum in urinali, & super ignem cinerum debilem & lentum. Per diem coque. Frigefacto vase aqua coletur, ut cum ea transeat quod de corpore & limatura solutum erit. Eam aquam sepone. Et quod solutum non est, cum nova aqua benedicta, ad ignem repone per diem & noctem. Cola, ut prius, quod est solutum, & hanc secundam aquam pone cum prima. Ita fac, donec tota limatura in aquam, id est, primam materiam, conversa sit.* Ita ergo Villanovanus.

CAP. XX.

Vocetur huc Lullius, vir Chymiologiæ scientissimus, & in ea exercitatissimus, qui solvendi formam non uno tradidit modo. In libro Lucis mercuriorum ita scribit: *Recipe unciam unam solis purissimi, calcinati. Pone unciam illam in v. (id est in vase vitreo) & superpone unciam unam cœlestis mẽstrui, vel duas vel plus, & immediate claude vas, ne respiret. Pone vas in x. (id est, in igne cinerum) per diem naturalem, ad leniter bulliendum. Menstruum, dissolvendo solem, colorabitur colore citrino resplendente. Postea, soluto sole, pone v. in y. (id est, in balneo Mariæ) per alium diẽ naturalem. Postea per g. (id est, transitum de uno vase in aliud vas) menstruum sic coloratum in alio vase repone, & vase sigillato, ad partem serva: Deinde super solem, qui remansit insolutus in fundo vasis, pone de alio novo menstruo: ut supra diximus. Et demum clauso vase pone in x. per alium diem. Deinde extrahe solutum per g. in alio vase, ut supra, cum alio sole soluto. Et sic cum novo menstruo reitera solutionem prædictam, donec menstruum amplius non coloretur. & in fundo vasis remanebit de terra solis absque anima.*

Idem Lullius hac ipsa de re Distinctione tertia: *Recipe calcem, cuiuscunque corporis volueris, pone in ampulla, quæ habeat collum longum: Superfunde aquam lunariam, ut supernatet quatuor digitis. Pone super cineres, ubi bulliat per diẽ natura-*

turalem. Deinde pone infimo per duos dies naturales, ut melius digeratur, & ut materia separetur per partes subtiles à grossitie sua. Post extrahe ampullam: Recipe aquam illam claram in una cucurbita, & cave feces turbentur dum vas inclinatur. Mox cooperi cucurbitam: Pone in fimo, ut prius: Vase autem benè obturato, & facta evacuatione, superfunde aliam aquam similem primæ, quæ supernatet ut prius, pone in fimo. Istas operationes reiterabis, donec corpus à suis spiritibus evacuetur.

Postremò Lullius in compendio animæ transmutationis, hoc scriptum reliquit: *Accipe aurum, & proÿce ipsum in aquam vegetabilem: Sit aurum, ad pondus aquæ vegetabilis. Pone illud totum in digestione.* H. *(id est balnëi) per sex dies naturales, & aurum dissolvetur in aquam in colore croci. Postea verò distilla menstruum in distillatione.* H. *Postea superpone aliam lunariam recentem, & pone iterum in digestionem* H. *per alios sex dies naturales. Et tunc extrahe, & mitte illud quod solutum est in aliam ampullam. Et super illud quod remansit finitis solutionibus, & distillationibus, iterum, de menstruo superpone ad quantitatem terræ: & pone in digestionem.* H. *per quatuor dies naturales. Et illud quod solutum est de metallo simul cum menstruo pone in cucurbitam, ut prius. Et sic fac usq; ad sex inhumationes, & illud quod remansit finitis sex distillationibus, de fecibus non cures.*

VIGESIMUM PRIMUM.

CAPUT.

TEmerè non est quòd philosophorum aliquot solutionis faciundæ rationes & modos præposuerimus. Nos eò potissimùm spectavimus, ut de præscriptis illis solvendi formulis non segniter abs te expensis, colligas in universo hoc negotio, quatuor præcipuè tibi esse exploranda, locum, tempus, pondus, & secundariam corporum calcinationem. Rursus nos eò spectavimus, ut commonefias, in his quatuor rebus philosophos videri inter sese minimè convenire. Hoc ut tute liquidò cognoscas, de singulis ordine dicemus: videlicet de duobus primis, de loco, inquam, & tempore in hoc capite, de aliis duobus proximo capite dicturi.

Geber præcipit ut corpora solvantur in fimo tantùm vel in bal-

in balneo. Villanovanus & Semita super cineres hoc fieri volunt. Cum hisce duobus est ubi Lullius conveniat, est contrà ubi ab iisdem dissentiat, & Gebro adstipuletur. Sed hoc mirum magis, quod Lullius idem nonnunquam illorum sententiam permixtim probet, nimirum quando vult, ut solvendum corpus unà cum sua aqua primùm in balneo collocetur: deinde ut à balneo eductum cineribus superponatur. Hæc qui secum reputat, an non meritò philosophos discordes esse judicabit?

De tempore quid illi statuant, id est, quanto tempore solvenda materia in fimo, balneo, vel cineribus considere debeat dispiciamus. Geber nullum tempus præfigit. Villanovanus & Semita suo igni diem unum constituunt naturalem. Id quod Lullius etiam tunc amplectitur, quando sentit, ut per diem naturalem materia super ignem bulliat. Sed postmodum addit, per alium diem naturalem in balneo Mariæ esse continendam. Hæc est sententia Lullii in libro lucis mercuriorum. At in tertia distinctione lapidem in cineribus per diem naturalem ita quidem adservari mandat ut ilico tamen subiiciat, ampullam inde sublatam, & frigefactam, per duos dies in fimo esse continendam. Quod postremum est, idem in compendio censet corpus in balneo per sex dies solvi oportere. Tantùm hoc adiicit, ubi media pars materiæ solvenda supererit, in balneo itidem, sed per quatuor solum dies illic vult haberi. Qui hæc legit, & expendit, manifestissimè cognoscit de tempore perficiundæ solutionis maiorem non esse inter philosophos, quàm de loco concordiam.

Cap. XXII.

Philosophi, quorum paulò antè meminimus, quid de pondere senserint, referamus. Geber præcipit ut aquæ superfundendæ pondus sit corporis solvendi pondere duplo maius. Semita multum aquæ quidem poscit, quantùm autem, certò non definit. Villanovanus dissolutioni in universum explendæ, aquam postulat dodecuplam. Singulis autem & particularibus solutionibus quantum aqua sit infundendum, subticet. Villanovano Lullius alicubi deprehenditur suffragari, qui tamen aliàs apertè tradit utriusque (id est, corporis & aqua) pondus æquale esse debere. Aut ad sum-

fummum, ut pondus aquæ sit duplo maius quàm terræ & materiæ. Denique invenias ubi Lullius exigat tantam aquam, ut quatuor digitis terram superet. Hanc sententiarum varietatem qui legit, an non, obsecrò, confidenter & intrepidè affirmabit, philosophos de pondere, haud aliter quàm de loco & tempore, parum inter se congruere.

Quartum superest hîc excutiendum, scilicet de iteranda calcinatione inter solvendum. Quod & ipsum intelliges perplexitate non vacare. Geber: *Non solutum iteratò calcinetur, & post calcinationem, iteratò similiter solvetur.* Ecce mirum. De repetenda calcinatione inter dissolutionem apud alios nullum verbum. Ob quod nolim ego aliquem continuò existimare Gebri, tanti viri, & philosophi summi, sententiam esse explodendam. Faxo enim (ita quidem spero) ut postea intelligas, cur illud scripserit & quid animi tum habuerit. Interim Comitem audiamus Gebro apertè contradicentem. His verbis: *Opus dissolutionis grave est & difficile. Expedit autem corpora solvere per aquam solam sine calcinatione. Hoc quidem est securius, quamvis in operatione sit tardius.* Villanovanus in sententiam Comitis ita pedibus ire conspicitur, ut utriusque (Comitis inquam & Villanovani) verba, ab uno, eodemque ore deprompta videri queant. *Quamvis*, inquit, *grave sit, & difficile, expedit tamen corpora grossa solvere per aquam solam, id est, per argentum vivum, sine calcinatione. Quoniam istud est securius, licet in operatione sit tardius.* Mox idem subjungit: *Tincturam igitur non festines extrahere. Festinatio omnia comburit, & ad remotum perducit: Patienter sustine, coque, & non te tædeat.* Quæ in hunc usque de loco, tempore, pondere, & repetenda calcinatione adduximus, cuinam non porrigant ansam pronunciandi scripta philosophorum, quæ de solvendis corporibus agunt, dissensu implicari evidentissimo.

CAP. XIII.

SCriptionem, & mentem philosophorum ideo multi non assequuntur, quod non intelligant, quæ apud illos discordia esse videtur, bellam esse concordiam, si tempestiva,

pestiva, & sana interpretatione dissidium conciliabitur. De hisce, & aliis rebus plerisque scribendi, statuendique modus & ratio dissimilis, varietatem profectò habet, contrarietatem non habet.

Modicè admodum is libros philosophorum contrectavit, qui eos nusquam non dictitare legerit, suum opus non una & simplice via posse perfici, ad ipsumque perficiundum multas esse vias, sed quæ eodem, eundemque ad finem spectent. Nobis ingratum non sit Alphidii verbum: *Multitudo, & diversitas relinquenda, una dispositio quærenda.* Proinde ubi pernorimus secundùm eos modos qui ab illis traduntur (quamlibet dissidere videantur) corporum dissolutionem dissimiliter quidem perfici, non autem repugnanter, neque forma ita contraria, ut alia aliam interimat, quin ne impediat etiam, viam unam tantùm nobis proponemus, quam ingrediemur & prosequemur.

Primùm ergo eam controversiam componamus, quæ de loco excitatur. Simul eam quæ de calcinatione facienda inter solvendum à Gebro introducta est, obiter tangamus, quatenus scilicet utrumque sine altero commodè expediri nequit. Itaque Geber vult ut præparatus ad solutionem lapis (uti in Aquario docuimus) balneo, vel fimo committatur, ut illic cum sua aqua, in aquam, id est primam materiam convertatur. Hoc Gebri documentum qui amplectetur, & scitè sequetur, non perperam operabitur. Quandoquidem lapidis naturalem calorem, qui interior est, & quem longo tempore natura in humido fixit, lentus balnei calor paulatim intus humectando, & putrefaciendo, tandem foras educet. Sed quoniam solvendi genus, iis præsertim videtur tædiosum, qui in suis rebus gerendis suapte natura sunt præcipitantiores, putetur Geber suasisse, ut balneo, & flammis alteratim materia admoveatur.

Mea verò sententia, præceptum hoc Gebri peculiariter, & magis convenienter ad eos pertinet, qui in præparatione corporum fuerunt negligentiores. Et enim corpora si in eam non sint adducta exilitatem, quam desiderari prædiximus, prius quàm solvantur, ut negotium acceleretur, nihil prohibet quo minus in ignem remittantur, scilicet illic extenuanda quantum satis videbitur. Ad præparanda enim corpora, ut promptius solvantur, ignis plurimum confert.

Lullius

Lullius quoniam in corporibus ad solutionem præparandis mirum in modum sedulus est, tantamque in ea re poscit artificis diligentiam, operam, & industriam, ut materia in eam subtilitatem deveniat; quæ igne leni solvatur, nulla calcinatione repetita, idcirco de ea iteranda planè duxit tacendum: ratus satis esse, si balneo, & cineribus calidis solvenda materia, suo liquore irrigata, committeretur. En ergò vias solvendi lapidis tibi propositas, easque minimè difficiles: nimirum vel per balneum solum, vel per cineres, vel utrumque alternatim. Earum quam tu malueris, ingreditor.

A nobis hoc transeunter dicatur. Cineres de quibus agitur: non usqueadeo intensè calidi sint, ut materia præingenti fervore æstuans, sursum deorsum omnia abripiat, & convolvat. Neque rursus calore sint adeò remisso, ut acrimonia & virtus aquæ materiam lapidis non possit ad solutionem provocare. Sit vero eismodi calor, qui calefactam philosophorum aquam de solvendo corpore semper aliquid, velut morsicando, revellat: quod ipsum, quantulumcunq; etiam fuerit, in aquam convertetur mineralem. Illud autem quod corpori adhuc arctiùs hæret, quamvis tantillo tempore, & primo aquæ congressu colliquescere non potuerit, at certè ita concussum erit, ut in solutionem propensius futurum sit, & magis expositum.

VIGESIMUM QUARTUM CAPUT.

EXpedito solutionis nostræ loco, jam ad tempus & pondus transiremus, nisi per oblatam occasionem, de repetitione calcinationis dicendum nobis hîc esset. Quod argumentum ne frigidiùs & leviùs à nobis discussum putetur, & ut sententiam Gebri hac in re, quod in nobis erit, tueamur, adferam quod ad mentem ejus pressiùs explanandam conferre videatur.

Quid si Geber (qui affectatè, atque de industria voluit scaber & salebrosus esse, ut ne quibuslibet abstrusiores suos sensus proderet) quid, inquam, si de ea calcinatione agat, non quæ per ignem, sed quæ per aquam fiat? Ex iis quæ proposuimus, compertum nimis est, in aqua nostra ignem esse, igne vulgari & artificiali calidorem. Unde credi ac-

di ac sciri potest, per talem ignem corpora in calcem reduci posse.

Exurgent cortices Gebri exurgere consueti, qui nostram hanc interpretationem clamabunt esse coarctiorem, & longius petitam. Corporis enim solutionem sola aqua nostra eius igne fieri non posse. Quare acrem illam, & edacem flammarum conflagrationem huic necessariò esse accersendam. Hoc dico: Liceat illis per me tale quiddam mihi obiicere, modò liceat mihi vicissim hoc illis respondere, & Lullium gravissimum testem, minimeq; temnendum authorem, pro me citare. Cuius verba sunt hæc: *Terra rubea ubi purificata, & mundata erit, & in tenues laminas cooptata, ponenda est in aquam, ubi non solvetur primò in aquam, sed tantùm calcinabitur, & in pulverem rubeum, quodammodo sine tactu, reducetur.* Qui cæcus non est, videt hîc aquam primo loco adpositam, corpus calcinare, non etiam solvere, ita ut primum illud aquæ nostræ conamen, sit verior & magis quædam naturalis solvendi corporis amica præparatio, quàm justa corporis solutio. Quod autem illic subjungitur à Lullio: *Terram eam desicca secundum suum modum, ita ut pulvis super ipsam non cadat, donec aliam aquam attuleris, in qua possit dissolvi.* Sic accipe: Terra secundum suum modum desiccatur. quando vas eius ita obturatur, ut pulvis super eam non cadat, qui materiam labefaciat. Postea ut super cineres non calidos collocetur, non etiam in fornacem remittatur, unde juges erumpunt flammæ.

Loquar liberius? Dictum à nobis est primo & secundo capitibus, chymicum opus perpetuò solvere & coagulare. Et sequentes solutiones esse præeuntibus perfectiores. Id quod adeo verum esse quibusdam placet, ut prima solutio corporum præ secunda, nihil aliud sit quàm calcinatio philosophica, non etiam justa solutio. Quare corpora post primam solutionem esse adhuc imperfecta, per secundam perficiunda. Scala: *Sol & luna cum prima aqua calcinantur philosophicè, ut corpora aperiantur, & fiant spongiosa, & subtilia, ut aqua secunda melius possit ingredi ad operandum suum opus.* Idem: *Secundum Albertum mercurius noster fit ex corporibus perfectis & non ex imperfectis: hoc est, cum aqua secunda, postquam per primam aquam fuerint debitè calcinata.*

Itaque consilium est, ut ab hac secundaria & ignea calci-

natione,

natione, ut periculosiore, abstineamus. Nam corpus quod semel & iterum virtutem aquæ sensit, vix est ut citra noxam flammis obiiciatur. Propterea facilè adducor ut credam, hoc ipsum esse, quod Comes & Vilianovanus prudenter vetant, scilicet, ne tincturam festinanter eliciamus, eò quod festinatio omnia comburat. Solutionem verò quæ per aquam solam fit, etiamsi in opere faciundo tardior est, esse tamen securiorem.

CAP. XXV.

PErsonatam philosophorum discordiam, quæ de tempore est (ut sciatur quanto tempore lapis in balneo, vel in cineribus contineri debeat) componamus. Ego te hîc securum, aut certè non magnoperè solicitum esse jubeo. Tempus vel longius, vel brevius ab opifice sanæ mentis, & ab eius arbitrio, pendet. Si in calore cinerum temperato lapidem amplius uno die tenueris, ab hoc nihil fuerit incommodi. Si in balneo quatuor, quinque & pluribus eo, non idcirco peccaveris. Propterea vides apud Lullium quàm sit de hac re numerus dierum incertus: Ut qui modò sex, quandoque etiam octo dierum meminerit. Vides & quomodo Geber de tempore curiosiùs verba facere supersederit. In Rosario philosophorum scribitur: *Fixum fit volatile spacio unius mensis.* At Clangor hoc aspernatus, ait: *In dissolutione facienda, terra toties terenda est id est, in igne continenda, & aqua est illi adjungenda, donec apertè videas nihil amplius superesse quod dissolvi queat.* Sit hoc de tempore satis: accedamus ad pondus.

Antea, capite decimoseptimo, locuti de pondere materiæ componendo lapidi necessariæ, in hunc locum remisimus dicendum quantum pondus aquæ, quanto ponderi terræ sit apponendum: Dicamus ergo quod quemadmodum certum pondus terræ à philosophis illic diximus non esse designatum: ita neque certum pondus aquæ à philosophis esse præfixum, & determinatum.

In Rosario philosophorum scriptum est, quod in universum & generaliter huc pertineat: *In solutione corporum si plus erit de nõ fixo, id est, de spiritu, solutio erit celerior, quam si plus erit de fixo: id est, de corpore. Si contra; tardior erit solutio*

solutio. Quare volenti citò solvere, multa opus est aqua. Eodem in Rosario illud ipsum dictum aliis verbis repetitur: simul certis velut finibus constringitur. *Necesse est autem ut sit plus de volatili, quàm de fixo, à duplo usque ad quintuplum, sextuplum, vel usque ad decuplum & non ultra.*

Postremum hocce dictum Lullio & Villanovano angustius visum est: ut qui ad dodecuplum etiam usque proferendum censuerint. Quod intelligendum est (ut ne quis erret) de toto corpore semel solvendo. Puta, si solvendi corporis erit tibi uncia una, duodecim uncias aquæ nostræ in promptu habeto. Singulis autem vicibus, quibus cum recenti aqua corpus est inbibendum, & igni admovendum, duplo plus aquæ ad summum, quàm terræ adposuisse, sit tibi satis. Hinc nosse licet, quid moverit Lullium, ut diceret lapidem sexta infusione aquæ solvi posse. Revera corpus præparatum eo modo quo Lullius existimavit præparandum, si post tot lotiones, & distinctas solutiones, quidpiam restiterit non solutum, vix illud solubile fuerit.

Non quod velim te certo hoc numero adstringi, quo minus aquam refundas tum frequentiorem, tum copiosiorem. In his enim, ut in totius operis reliquis partibus, oportet sanum, & rectum esse opificis judicium. Si ex ablutionibus repetitis artifex tandem videret colorem aquæ infusæ non immutari, ut prius vidisset, sed ingredientem eam juxta & egredientem permanere unicolorem, annon, obsecro, is planè stupidus esset, si ab instituta solutione non abstineret.

Lullius libro distinctionum primo, fortes aquas improbans, ait sophistas ideo illis uti, quod ignorent vegetabilia nostrum menstruum, id est, aquam philosophorum, acuentia. Quibus ex verbis colligere est, aquam philosophicam acrimoniæ aliquantò esse remissioris: ideoque quibusdam vegetabilibus ita excitari, ut per eam nullo incommodo corpora promptiùs solvantur. Sine controversia est, illiusmodi vegetabilia quam in se habent virtutem solvendi, in aquam philosophorum eam transfundere. Scitum est enim ex Capricorno, nostram aquam rerum sibi immixtarum vires in se recipere. Proinde cum rebus mollibus, molliorem; cum acutis acutiorem; cum calidis, & frigidis calidiorem effici, & frigidiorem. Pauciore igitur aqua corpus solves, si ea uteris, quæ de vegetabilibus illis facta fuerit acutior, & penetrantior. Et hæc de pondere aquæ.

Verbulum

Verbulum huc adtexo, quod te moneat, ut etiam atque etiam memineris eorum, quæ in Aquario ſcripſimus de tempore, numero & pondere philoſophorum. Ea enim eiuſmodi ſunt, quæ non modò hîc & illic, & ſed & in toto lapidis opere, utilia tibi eſſe experieris, & commoda.

VIGESIMUM SEXTUM CAPUT.

MAnum ſupremam additurus ſolutioni, ut ad coagulationem tranſeamus (etenim hîc nulla fit ſolutio, quæ ſuam non expectat inſpiſſationem) adiiciam quod Chymicraſtæ fideli memoriæ mandabunt.

Quemadmodum è Villanovano ſupra didicimus, corpora ſeparatim eſſe ſolvenda, ita hîc à Comite docebimur utriuſque corporis ſoluti aquas in ſuis & diſcretis vaſculis eſſe adſervandas. *In diſſolvendis corporibus*, Comes ait, *vide ne corpus album cum rubeo, nec rubeum cum albo miſceas, ſed utrumq; ſeorſim diſſolvatur. Neque aquam unius cum aqua alterius confundas.*

Quoniam verò aqua philoſophorum mirè eſt ſpiritualis, vel potius eſt ipſemet ſpiritus, qui corpora ſolvit in aquam ſpiritualem, adhibenda eſt multa cautio: ut quæ vaſa capiunt aquam, ſtrictiſſimè obſtruantur, ita ut nunquam (niſi res neceſſariò poſtulabit) recludantur: ne aquarum ſpiritualium evanida virtus evolet in auras. Regor: *Caveatur ne acetum in fumum convertatur & pereat.* Id ipſum Roſinus ait: *Caveas tibi ne acetum fumoſitate pereat.*

Lullius præcepit ut aquæ de multiplici corporum ſolutione collectæ, in loco calido & humido, ut in fimo, tantiſper contineantur, dum in uſum ſuſcepti operis illinc abducantur. illic enim minimè malè poſſe conſervari.

Indignum non eſt quod hoc loco quæratur à Philochymo & ſciatur. Quid ſi inter diſſolvendum aqua defuerit? Puta: Uncias quatuor ſolvere inſtitueras, ante ſolutam tertiam quidquid aquæ tibi erat, in ſolutione expoſitum eſt, unde quod adhuc ſolvendum tibi supereſt, ſolvetur? Incommodo huic noſter Lullius proſpexit remediiſque adhibendis non ſemel nos admonendos duxit. In Magia naturali, & Diſtinctione tertia ſcribit in hunc modum. *Si tibi aqua defecerit, ſume cucurbitam, in qua ſunt omnes liquefactiones, & ſuper-*

pone alembicum. Distilla aquam lento igne, scilicet per balneũ, in tantùm quòd habeas duas partes liquefactionis. De ista aqua pone super materiam corporis, quæ est in ampulla, in qua fieri cœpit solutio, usque ad quantitatem pristinam. Et sic reiterabis, donec tota terra sit evacuata. Idem Lullius in Repertorio hac ipsa de re fusius scriptitavit, cuius verba in medium proferre mihi non licet, quoniam librum eius lingua tantùm Europica, & mihi vernacula scriptum, legere mihi contigit. Quorum verborum hic fermè sensus: *Solutionis aquas in balneo, aut fimo esse collocandas: unde id quod distillari poterit, leni calore ducatur. Vasa distillatoria ita arctè esse connectenda, ut ne quid foras exhalent. De tribus aquæ partibus, duas tantùm esse per distillationem evocandas. Aquas solis & lunæ sejunctim esse excipiendas. Vitreum vas ex lapide potius quàm è silice, conflandum esse scilicet ne mordacitate & acrimonia aquæ corrodatur. Rursus ne spiritus evanescant, vasa esse fideliter obturanda. Denique illiusmodi aquam virtute & bonitate: etiam quàm antea fuerit, esse præstantiorem.*

Quod hic dicam postremum, hoc esto. Quæ in Aquario, & in his Piscibus de præparandis, & solvendis corporibus tradidimus, dicta censeantur de exactiore corporum præparatione, & solutione. Quod si quis est quem tædeat severam adeo curam, & tamen anxiam operam hisce rebus impendere, cum postea ne tædeat, cùm opus non ita absolutum consequetur. Gerendæ rei studiosiores qui sunt, rectè sentiunt præcipitantius temporis compendium, junctum sibi habere damnosum & grava justi operis atque instituti dispendium. Philosophi vias tutiores probant: breviores, si quidem imperfectiores, negligunt.

Cap. XXVII.

SEnsim progressi, tandem de solido corpore aquam & spiritum fecimus. In tota lapidis negotiatione, quod solvitur, nullius momenti est, si postea non coagulatur. *Qui non solvit & coagulat, multipliciter errat,* ut scribit author Scalæ, qui idem ait: *Congelatio est rei mollis induratio, humoris occultatio, & diversorum colligatio.* Clangor: *Dissolvere, est corpus in naturam spiritus convertere. Coagulare, est spiritum efficere corporalem. Solutio facit corpus fixum,*

xum; volatile. Coagulatio contrà facit corpus volatile, fixum. Idem: *Spiritus, id est, aqua non coagulatur, nisi mediante corpore, quod in ea sit dissolutũ. Corpora enim sunt velut coagulum huius lactis, id est, mercurij, Coagulum autem est, vel sol, vel luna in mercurio soluta.*

Nostræ huius coagulationis principium est à balneo, cujus effectus est ut per humidum calorem aqueam humiditatem benignè, & suaviter sublevet, graviore materia subsidente.

Omnium ergo primum hoc videto, num solutionum aquæ nimiæ sint, & abundantiores, quàm ut possint simul, & de eadem cucurbita commodè elevari: & distillari. Quod si non poterunt, partem solutionum in aliam cucurbitam vitream transfundito. Pro modo cucurbitæ plus aquæ vel minus infundetur. Alembicus cucurbitæ superpositus, ita cum cucurbita, & vase receptorio committetur, ut inter distillandum nullus vapor per commissuram expiret.

Quæ distillanda est aqua, sive in uno vase, sive in pluribus distillabitur, tota non educetur. Duas tantùm aquæ partes subduxisse satis erit, tertia pars in fundo cucurbitæ relinquetur.

Vices distillandi repete, donec notis omnium aquarum, & solutionum tertiam partem tibi esse reliquam.

Ne sis immemor eius, cuius nos antea sepe meminimus, & te præmonitum voluimus, nempe, ut diversorum corporum solutiones in diversis distilles vasibus & earum solutionum distillationes & feces separatim serves. Nam si ante tempus hæc confundantur, nullius imposterum usus huic operi erunt. Huc usque balneum suo munere functum esto.

CAP. XXVIII.

QVÆ à balneo relicta est materia, in coagulationem seposita super cineres modicè calidos deponatur. Modicè, inquam. Etenim prospiciendum hîc est attentissimè, ut ne quid ignea vi maiore erumpat, & efferatur. Quandoquidem tota virtus lapidis hîc residet. Per dissolutionem corpora facta sunt spiritus aërei & volucres: dãda proinde est opera ut paulatim, & igne admodũ lẽto, humida adhuc illa materia ignis desiccetur. Alioqui vehemẽtior eã dissiparet, & in fumũ

evanescere cogeret. Menabdes: *Iubeo posteros facere corpora, non corpora, & incorporea corporea. Illud per dissolutionem, hoc per suavem fit decoctionem.*

Post exhalatam corporum humiditatẽ, quæ materia superfuerit, quandam salis formam demonstrabit. Cuius salis non est infrequens mentio in libris philosophorum. Avicenna. *Sales sunt radices operis.* Idem: *Salia cuiuscunq; generis sint nostræ arti sunt contraria, dempto sale nostræ lunariæ, id est, quod lunaria nostra reliquit ex corporibus solutis.*

Hoc sal finis est nostræ hyemis. Geber voacat primum lapidem: *In opere nostro,* inquit, *non egemus nisi uno vase, una fornace, unaq; dispositione. Quod intellige,* infit, *post præparationem primi lapidis.* Promptum est cuivis nosse per hæc verba (*in opere nostro*) tempus vernum, & secundam operis Chymici partem designari. Ubi unicum vas erit, unus furnus, & una dispositio. Quæ hæc omnia vidimus in hyeme nostra non fuisse simplicia & una: Imo verò subinde, & passim admonuimus oportere corpora in diversis vasis præparari, solvi & coagulari.

De hoc sale philosophico, & lapide primò quidnam facturi simus, Comes dicet: *Vbi aquam magno ingenio, & subtili sagacitate tua mentis evaporaveris, cape salem tuum ita calcinatum, & pulverem subtilißimum, atque impalpabilem, & sepone mundè in vase vitreo, usquequò oporteat eum operi adjungere.*

Agite verò, Symmistæ mei, finem Hyemi nostræ imposituri, proferamus in medium, quod ad universum etiam lapidis opus pertineat. Prædiximus triplicem esse lapidis materiam, aurum, argentum, & aquam philosophorum. Tum autem, tres aquas posuimus, solarem, lunarem, & mercurialem. Aqua enim mercurialis corpora solis, & lunæ in suas resolvit aquas. De tribus illis aquis tres resultant sales: quare & totidem lapides, nam horum salium & lapidum nomina quidem varia sunt, res verò una, eademq; est. In Rosario philosophorum ita scribitur: *Tres sunt lapides, & tres sales sunt, ex quibus totum magisterium consistit* Salem & lapidem primum nostra hyems nos componere docuit. Secundum salem & lapidem formare, ver instans nos docebit.

Quod igitur benè vertebat, in vernantes secundi lapidis agros, lætis & alacribus animis transeamus.

AD CHYMIERASTAS OCCEPTVM opus constanti animo persequentes.

PECTORE qui infracto tolerastis tempore brumæ,
Et pluvia maduistis aqua, fuliginem olentes,
Fumo excæcati, flammis crepitantibus usti,
Durate. En redeunt peramani tempora veris.
Quo tellus vario ridebit picta colore.
Promittunt verni prægnantia semina flores.

LVCAE RODARGIRI
CHYMIA COMPENDIARIA, AD IOHANNEM RITURUM.

DVM studio improbiore rogas, Riturni, quis usus
E sophia fuerit nostra, scriptisque sophorum.
Dædaleos librorum occursus, atq; recursus
Quo filo expedias. Tibi quæ fugienda, sequenda,
Verbis præsentem præsens, absensq; tabellis
Absentem me obtundis. Significatio verè
Ingens adfecta haud leviter mentis, cupidaq;
Ardua noscendi gravium mysteria rerum.
Seria legisti sapientum verba virorum,
Præcipientum homini αἱρεῖσθαι, φεύγειν τό τι κεδνόν.

Quòd studio tanto prædam veneris opimam,
In quam nec pigeat volucres aptare sagittas.
Laudo. Quod institutis complector, & osculor. At te
Idem ego præmoneo (suadet quod amicitia lex)
Hic etiam atq; etiam quid agas in tempore spectes
Est animi morbus, vires voluisse quod ultra est,
Difficile (ut scisti) quod pulchrum. Quale quod ambis
Experiere, modò efficias animo quod anhelo
Affectas. Hic quam sit res, operosa docebo.
Quàm bona, bellaq; sit referes, ubi noveris ipse.

Quam, Riturne, feram captas, scin bellua qualis?
Horrendum, & quantum sit formidabile monstrum?
Quamlibet in tenues parteis diducito corpus,
Vitæ quidquid erat solido illi, atque intemerato,
Hoc sibi particulæ retinent. Vehementius igne
Est aliquid? Monstrum hoc incendia nulla recusat,
Follibus ignificis Vulcani concitus ignis,
Id monstri recreat, reficit, fovet. Amplius addo,
Tersius e flammis medijs, & pulchrius exit.
Contractam sedare sitim, & depellere sivis,
Pocula tabifico restinguent mixta liquore.
Potus ab hoc alius monstro non gratior ullus.
Inter utrumque etenim cognatio proxima. Quo fit
Vt liquor à monstro exuctus cupido nimis haustu,
In monstrum irrepat, quod sensim solvit in undam.
Sic ut nulla sui monstrum vestigia linquat.
At nec ob hoc ipsum planè interiisse putato.
Certa tibi hæc fuerint vitæ argumenta latentis.
Tempore post paulo decumbens, atque sepultum,
Evariat vultus polypi mirabilis instar,
Assumens formas alias aliasque subinde.
Fascinat hinc oculos spectantum, & ludificatur.
Mirum. Quæ rapidas flammarum spreverat iras
Bellua, vel potius primas sibi duxerat esse
Delitias, in eis exultans haud secus atque
Perspicuo tremuli ludunt qui in flumine pisces.
Lento igne exhalans vitam paulatim expirat.
Quare quod fuerat compactum corpus, & unda,
Vertitur in cineres exuccos exanimésque.
Accipe quod meritò dicas monstrosius esse.
Extinctum monstrum renovant aconita resorpta.
Insolita arte quibus subsunt medicamina mixta.
Quæ non qualiscunque indunt spiramina vitæ
(Scilicet angustis conclusæ finibus) est quæ
Aeternum vegeta, & vivax perduret in ævum.
Monstrum tam tetro vitam renovare veneno.
Nec renovare modò, verum & producere, mirum,
Sed mirabilius fuerit quod dicere pergo.
Exitialis in hoc monstrum quo crebrior haustus
Ingeritur, succrescit eo vis maior in illo.
Ex imo ad summum cunctos diffusa per artus,
Arguit hoc viva sobolis numerosâ propago.

Nam

Nam quo sorbitio magis est repetita veneni
Nascitur hoc soboles grandi numerosior auctu.
Pocula prima creant centenam. Deinde secunda
Millenam, Decies millenam tertia gignunt.
Potio progrediens numeros auget, simul & vim.
Nam sua quaq; sibi dona incrementa reponit.
Quid quod nec numero in tanto ullos bellua fœtus
Ædit abortivos? primum sed matris amata
Omnes ingenium referunt. Res postulat horum
Corpus in ignivomos adigi fornacis hiatus?
Illinc incolume egreditur, mutatur in undam,
In cinerem extinctum limphis nutritur eisdem,
Postremum hoc patiente feras adpingier aure.
Monstrum multiplicat seipsum, dum corpora terna
De se producit, generandi viribus iisdem
Prædita dotatum fuerat quibus antea & ipsum.
Millia gignebat decies centena? creabit.
Et genitum ex ipso totidem nova pignora corpus.
Bellua nostra suo non gignitur absq; veneno.
Hoc sine, non patres, non natos ederet ipsa.
Vis est in viru. At nimius sum. Cætera, salve.
7. Id. Iun. 1563.

AD SACRILEGOS MILITES IN SACRARIUM PHILOSOPHIÆ PROTERVE ET MINACITER IRRUENTES.

Infesto celebres dum everteret agmine Thebas
Magnus Alexander, Thebani tecta poetæ
Edicto vetuit furioso à milite tangi,
Quòd lyrico vates plectro, fidibusq; canoris
Magnifica heroum pulsaret gesta virorum.
Dum Megara infensus peteret Demetrius, ædes
Stilponis, sophia clari, servavit, & omnem
Illi rem jussit sartam, tectamq; reponi.
Quid vos? quo tandem exemplo huc immaniter hastas
Ingeritis? gladios fulgentes? machinulásq;
Flammivomas? quæ terrificis vastum aera bombis.
Complent. Vltrò sævitis si nemo lacessit?

Vos procul hinc ferro armatas subducite dextras.
Est hac divina SOPHIAE structura pusilla
Sacrata ab vestrate viro, qui nescius artis
Damnata, aut nocua, morbos, & vulnera vulgò
Deplorata, silente manu, dum avertere tentat,
Prospicere, & diti, atq; inopi, juveniq; seniq;
Arte sacra, votisq; pijs, hic totus in hoc est,
Aurum ut compactum, potabile solvat in aurum.

4. Kalendas Novembris 1562.

SAPIEN-

XIIII.

SAPIENTISSIMI ARABVM PHILOSOPHI, *ALPHONSI, REGIS* CASTELLAE, *&c.* LIBER PHILOSOPHIAE *occultioris, (præcipuè Metallorum) profundißimus:*

Cui titulum fecit:

CLAVIS SAPIENTIÆ.

Scriptus

ANNO

BeneDICtæ gratiæ, & benIgnæ MIſerationIs nobIs orsæ, &c.

PROOEMIOLVM.

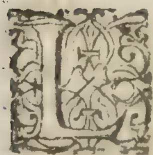

VIA superhonoratissimus & fortissimus REX Quintus, ALFONSVS Dei gratia, Rex Castellæ & Legionis, Filius Domini SERVANDI Regis, & Dominæ Beatricis REGINAE, Nomen suum volunt perpetuæ commendare memoriæ: Hinc est, quod diu scientias, Antecessorum suorum temporibus omnino contemptas, ad successorum suorum memoriam revocare student. Inter alia verò quamplurima, Librum etiā istum, qui CLAVIS SAPIENTIAE nuncupatur, de Lingua Arabica per quendam suum scutiferum in linguam propriam Castellinam videlicet transferri curavit. Dividitur tamen iste LIBER in tria capitula: Nec vnum ipsorum completur sine alio. Primum enim indiget secundo & tertio: Et Secundum primo & tertio: Et Tertium primo & secundo. Primum igitur capitulum tractat de expositione Elementorum Superiorum & Inferiorum, & etiam naturarum æqualium & inæqualium: Et conversionis ad invicem earum & generationis. Secundum capitulum tractat de generatione corporum mineralium, tam naturali, quàm artificiali. Tertium de generatione Plantarum & animalium, & alligamento Spiritus cum planta, & etiam animæ ipsius animalis cum animali, &c.

CAP.

Cap. I.

De expositione Elementorum Superiorum & Inferiorum, & etiam naturarum æqualium & inæqualium: & conversione ad invicem earum, & Generationis.

Audemus in principio DEUM, qui est Inspector omnium, nec est quod lateat ipsum. Ipse est enim alligatus suis creaturis per verbum suum, & separatus ab eis, in quantum ipsas transcendit. Nec enim puto, quod aliquid sibi simile creaverit, vel æquale: Et de magnis beneficiis Dei maximũ est illud, quod ipse alligavit corpus nostrum cum subtilissimo omnium Elementorum, ipsa scil. Anima, quæ videt occulta, sicut iam vidit dum, tum virtutes ipsius corporis ipsi non prædominentur. "Quanto enim magis fortificantur ipsius corporis vires, "tanto ipsius Animæ virtutes debilitari necesse est: Et quanto "magis ipsum corpus attenuamus, tanto magis ipsius animæ "subtiliantur intuitus. Et propterea dixit Magister noster Belonus Philosophus: Ponas lumen tuum in vase vitreo claro. Et notum est, quod omnis sapientia huis Mundi, circa ista tria versetur, sc. circa alligamentum animæ corporalis cum anima corporali, & animæ spiritualis cum corporali, & spiritualis cum spirituali. Sed alligamentum animæ corporalis cum corporali, propinquius est & facilius, quàm spiritualis cum spirituali. De illo enim tertio pauca scribere voluerunt Sapientes antiqui. Dixerunt enim, intellectum ad ipsius scientiam non posse pertingere, nisi fuerit sua natura, ut sua, & sua nativitas etiam ut sua. Propterea quid est, quod dixerunt concorditer omnes sapientes antiqui super diversitate, quod illud, quod est Superius, est sicut illud quod est Inferius, & è contra: Et omne Subtile est in Grosso, & grossum ex subtili. Et omnis compositio totius mũdi, sive maioris sive medii, vel minoris, est una Cõpositio. Et scias, quod alligamentũ omniũ rerum mundanarum est sicut alligamentum Numeri, videlicet ex Unitatibus, Denariis, Centenariis & Millenariis. Ex digitis enim generatur primus articulus, ut dicendo, Unum, Duo,

Tria, &c. quæ si aggregata sint, denarium constituunt. Similiter si dicas, 10. 20. 30. 40. Ex his numeris simul aggregatis Centenarius numerus excutitur. Hoc idem etiam in centenariis & millenariis poterit apparere. Cum enim Numerus nihil aliud sit, quàm alligamentum unius rei cum aliis: Manifestum est, quod unitas numeri non sortiatur numerum. Cum ergo Binarium acceperimus, qui numerus primus est, ipsum in duo æqualia diviserimus, manifestum est, ipsius partem alteram unitatem esse & existere, quæ si binario addere volueris, Ternarius inde proveniet. Si verò Binarium duplicare volueris, Quaternarius inde nascetur, cui Quaternario si unitatem addideris, quinarium tibi producet. Si verò eidem Trinarium iterum addideris, Septenarium inde recipies, cui unitate superaddita Octonarium tibi procreabit. Cui iterum unitatem addendo Novenarium reperies. Si verò Binarium, Denarium tibi Numerum procreabit. Eo quoque modo Centenarii ex Denariis, Millenarii ex Centenariis numeris procreantur. Vna verò die vocavit me Magister meus Bellonus Philosophus, & dixit mihi: Eia Fili, spero te hominem esse specialis intellectus, & etiam quod poteris pertingere ad gaudium supremum sapientiæ. Interrogabo te ergo, & tu responde mihi. Et dixi ei: Eia Pater misericors, & Magister honorande, interroga discipulum, & ego, prout potero, respondebo tibi. Et dixit: In quot contraria dividuntur omnia? Et dixi: In quatuor. Et ille: Quæ sunt illa quatuor? Simplex, & simplex de simplici, & Compositum de simplici, & compositum de composito. Et dixit: Quod illorum est primum? Et dixi; Simplex. Et ait: Quod est illud Simplex? Et dixi: Duæ naturæ primæ, quarum una agit, & alia patitur. Et ait; Quæ sunt illæ duæ naturæ? Et dixi; Prima earum est natura caloris, & secunda frigiditatis; sed natura caloris est activa, frigoris verò passiva. Et dixit; Quid est post simplex? Et dixi; Simplex de simplici. Et dixit; Quid est illud? Et dixi; Natura caloris & natura humiditatis, & natura frigiditatis, & natura siccitatis. Et ait; Quomodo generantur istæ naturæ? Et dixi; Creator omnium in principio absque sermonis prolatione dixit; Sit creatura talis: Postea creata est creatura, quæ nec magna nec parva, nec subtilis, nec grossa, nec movens, nec quiescens dici potuit, nec alia quacunque determinatione determinari, nec rei cuilibet assimilari. In qua quidem principaliter omnia extiterunt, quæ ut ad actum re-

duce-

ducerentur, creavit creaturam secundam, quam Lucem appellare decrevit. Hæc autem Lux Sphæra quadam creaturam primam intra sui concavitatem continebat. Huius verò naturæ, id est, creaturæ natura, aut creatura erat caloris & motus, unde patet, primam esse frigiditatis & status. Et quia ut illæ erant ad invicem approximatæ, repercussit calor frigiditatem, & constrinxit se frigiditas condensando seipsam. Et quia de natura caloris & cuiuslibet subtilis est penetrare, penetravit calor usque ad centrum frigiditatis: Et quia cuiuslibet rei finis est eius contrarium, motui autem opponitur tam motus quàm quies: Ideoque motui isti, qui fuit ad centrum sive medium, successit motus à medio: Temperavit autem se una pars caloris cum parte frigiditatis sibi æquali, & evenit ex isto temperamento natura humiditatis, & quia natura eis fuit media inter naturam caloris & frigiditatis, ideo quia locum medium sortita est inter utrumque, & fuit motus ille à centro usque ad medium: cui iterum successit alius motus, sc. à Supremo ad Medium, & à medio ad medium intermedium & supremum, & iterum ab infimo ad medium, & à medio ad medium inter medium & infimum. Temperavit enim se vna pars caloris cum parte humiditatis sibi æquali, & venit ex isto temperamento natura caloris & humiditatis, cuius locus, ut prædiximus, medius erat inter locum caloris & humiditatis. Et quia, ut prædiximus, natura humiditatis est composita ex una parte caloris, & una humiditatis sibi æquali, sequitur, quod natura caloris & humiditatis erit una pars frigiditatis, & tres caloris. Eodem modo natura frigiditatis & humiditatis est aggregata ex natura frigiditatis, & ex natura humiditatis æqualiter. Et quia naturæ humiditatis medietas est caloris, & medietas frigiditatis, sequitur, quod natura frigiditatis & humiditatis tres partes sunt frigiditatis, & una caloris. Jam igitur habemus supra sphæram naturæ primæ, quam prędiximus, quatuor sphęras ordinatas, quarum prima erat Frigiditas & Humiditas: Quam Sphæram Spiritus appellaverunt Sapientes: Supra istam verò æqualitatem Naturæ, quam Sphæram Animæ appellaverunt; Postmodum verò Naturam caloris & humiditatis, etiam Sphæram sensus appellaverunt; Et supremò Naturam caloris & siccitatis, quam Sphæram nuncupaverunt. Et quia, ut prædixi, jam fuerunt commixtæ istæ duæ Naturæ, primò ab invicem, non fuit ex tunc motus à sursum & deor-

ad deorsum, nec è contra; Sed movebantur omnes istæ Sphæræ motu circulari.

Jam autem diximus, quod cuiuslibet rei extraneum sibi contrariatur: Et quia motui à sursum ad deorsum non solùm opponitur motus à deorsum ad sursum; sed etiam quod est ideo, quia dicimus, quod una pars caloris, quæ se non commiscuerat cum Natura frigiditatis ad generationem humiditatis, remansit inferius admixta ipsi frigiditati. Et quia non est dare vacuum in natura, ideoque loco istius caloris, qui descendat sub, ut quædam pars frigiditatis sibi æqualis. Patet igitur, quomodo istæ Sphæræ erant ad invicem connexæ. Infima enim erat Sphæra frigiditatis & siccitatis, in qua nihil est caloris: Post ipsam verò sequitur Sphæra frigiditatis & humiditatis, cui tres partes sunt frigiditatis; & una caloris; Postmodum verò Sphæra æqualitatis, quæ est Sphæra Animæ, cuius medietas est de natura caloris, & medietas altera frigiditatis supra sphæram SENSUS, quæ est caloris & humiditatis, cuius medietas est de natura caloris, & medietas altera de natura humiditatis.

Jam autem diximus, quod naturæ humiditatis medietas est de natura caloris, & alia medietas de natura frigiditatis. Huius igitur Sphæræ tres sunt partes; de Natura caloris, & una pars de Natura frigiditatis. Sphæra verò suprema, quæ est post ipsam, tota est de natura caloris, nec in ea est aliquid frigiditatis & humiditatis. Sic igitur patet, quomodo istæ Sphæræ ad invicem ordinantur. Et ille: Jam mihi naturas caloris & frigiditatis & humiditatis sufficienter demonstrasti. Quid verò est natura siccitatis? hoc nondum mihi exposuisti. Et ego: Siccitas est sola privatio humiditatis, in quo enim nulla est humiditas, illud siccum debet appellari. Et ille: Jam mihi sufficienter explanasti, quid sit Simplex, & quid sit Simplex de simplici; Dic ergo mihi, quid sit post illud? Et dixi: Compositum de Simplici. Et ille: Quid est illud? Ego: Quatuor ELEMENTA. Et ego: Ista quatuor Elementa sunt, IGNIS & AER, AQUA & TERRA. Et ille: Quomodo generantur ista Elementa? Et ego: Temperavit se natura caloris cum natura siccitatis & caloris & humiditatis, & venit ex isto temperamento æquale Elementum IGNIS. Et temperavit se Elementum Ignis cum natura humiditatis, & venit ex isto temperamento Elementum AERIS. Et temperavit se Elementum AERIS cum natura humiditatis & frigiditatis, & venit ex isto temperamento Elementum Aquæ. Et temperavit

ravit se Elementum Aquæ cum natura frigiditatis & siccitatis, & venit ex isto temperamento Elementum TERRÆ. IGNIS ergo est aër subtilis, calidus. AER ergo est IGNIS grossus, calidus & humidus. Aqua est AER grossus, frigidus & humidus, & AER est aqua subtilis, calida & humida. AQVA est terra subtilis, frigida & humida. TERRA est aqua grossa, frigida & sicca. Et ille: Quid est illud, quod est Compositum de Composito? Et ego: Corpora generata ex Elementis. Et ille: Quæ sunt illa? Et ego: CORPVS animæ corporalis, quod est de corpore animali, & corpus Spiritus corporalis, quod est SPIRITVS corporis mineralis: Et corpus plantæ, & corpus corporis corporalis. Et ille: Quid est corpus minerale, & corpus animale, & quid est corpus corporis plantæ, & anima corporis universalis? & quomodo generantur ista corpora ex Elementis? Et ego: Temperavit se Elementum Ignis cum Elemento Aëris, & venit ex isto temperamento æquali corpus animæ corporalis. Et temperavit se Elementum Aquæ cum anima corporali, & venit ex isto temperamento corpus spiritus corporalis. Et temperavit se corpus Spiritus corporalis cum elemento Terræ, & venit ex isto temperamento corpus corporis corporalis. Postmodum verò cum isto corpore corporali commiscuit se aqua, & temperavit se cum subtiliori istius, & venit ex isto temperamento corpus corporis spiritualis. Et temperavit se aër cum subtiliori istius corporis spiritualis, & venit ex isto composito corpus animale. Et temperavit se ignis cum isto corpore animali, & commiscuit se cum subtiliori ipsius, & venit ex isto temperamento corpus animæ corporalis. Et hoc est illud, quod quærebant Sapientes antiqui; Et ipsum est, ex cuius temperamento, cum æquali sibi Elemento aquæ generatur, ut prædiximus, corpus Spiritus corporalis æqualis. Ex cuius corporis temperamento cum æquali parte terræ generatur, quod est SOL. Et nisi etiam essent diversæ actiones & influentiæ corporum supercœlestium in illa inferiora, omnia corpora mineralia essent AVRVM. Omnia sunt ex eodem, & animæ & spiritus eorum sunt ex una re, nec differunt nisi secundum magis & minus, & secundum diversitatem coctionis maioris vel minoris. Diversitas igitur eorum est ex diversitate influentiarum corporum cœlestium in ista inferiora. Sic etiam numerus eorum est secundum numerum septem Planetarum, & naturæ, & colores, & odo-

odores, & sapores, & cætera accidentia. Plumbum enim est de parte Saturni sua natura, ut sua natura; Stannum verò de parte Jovis sua natura, ut sua. Ferrum de parte Martis sua natura, ut sua natura. Aurum verò de parte SOLIS sua natura, ut sua. Cuprum verò de parte Veneris sua natura, ut sua. Argentum vivum de parte Mercurii sua natura, ut sua. Postea verò corpora ista mineralia mutantur ad invicem, & alterantur ad invicem, sicut Elementa, ex quibus constant sive consistunt. IGNIS verò fit AER, & Aer fit Ignis: Similiter fit Aër Aqua, & aqua aër, & aqua fit terra, & terra aqua, & sic de aliis. Et scias, quod omne compositũ ex elementis habet in se istas quatuor naturas, videlicet, caliditatem, frigiditatem, humiditatem, siccitatem. Quod si dicat aliquis, aliquid esse compositum ex duabus tantummodo numero istarum quatuor naturarum, dicamus ergo, quod ex frigiditate & siccitate tantum, propterea illud compositum erit frigidum & siccum ut terra. Erit igitur ipsius natura, ut natura terræ, & color ipsius ut color terræ, & tactus & odor ut terræ, ergo est Terra. Quod si dicat, terram esse frigidam & siccam in quarto gradu, & illud compositum non est nisi in secundo; Dicemus ei, quod quando sunt duo quædam eiusdem complexionis, & nõ differunt, nisi secundum gradus. Verbi gratia: Si unum est in quarto gradu, & reliquum in primo, vel secundo, vel tertio, impossibile est, ipsum quod est in primo, vel secundo vel tertio gradu, prohiberi quin pertingat ad gradum quartum, nisi propter admixtionem qualitatis contrariæ. Ergo non fuit mixtum ex duobus tantum, sed ex tertio, contrarium erat positum. Et debemus scire, quod corpus Minerale est subtile terræ terreum: Et plantæ est subtile mineræ, & corpus animale subtile ipsius plantæ. Ex Elementis enim sic generantur corpora mineralia, ex mineralibus generantur plantæ, & ex plantis animalia. Et quia unumquodque resolvitur in ea, ex qua componitur. Ideo animalia quando corrumpuntur aut resolvuntur, generantur ex eis plantæ via resolutionis: Eodem modo ex plantis mineræ, mineræ autem in elementa, elementa in naturas resolvi necesse est. Et ille: Dic mihi, quid est Spissum? & quid subtile sive delicatum? Et ego: Spissum est corpus, subtile autem Spiritus, & subtile Spiritus est animà. Et ille: Quid est CORPUS? Et ego: Corpus est omne illud, quod habet aliquid apparens, & aliquid latens: Illud verò, quod apparet, est eius grossities sive spissitudo. Quod verò latet, est eius subtile,

tile,sc. Spiritus & Anima Corpus autem est ex commixtione Spiritus & Animæ: Corpore autem corrupto, ex tunc illud, quod dicebatur Spiritus, Corpus nuncupatur, & illud, quod Anima dicebatur, postea Spiritus appellatur.

Manifestum est igitur, quoniam Spiritus est subtile ipsius Corporis, Anima vero ipsius Spiritus est subtile. Omnia autem ista ad invicem, ut prædiximus, per viam compositionis sive resolutionis generantur, & ab invicem alterantur, sicut etiam de ipsis elementis prædiximus. Hoc autem totum non fit, nisi per ingressum unius naturæ super aliam. Verbi gratia: Cum enim viderimus, aliquid esse frigidum & siccum in quarto gradu, & intendimus ipsum mutare de quarto gradu frigiditatis & siccitatis ad gradum eundem frigiditatis & humiditatis, mutabimus inprimis de gradu quarto frigiditatis & humiditatis, ad gradum tertium eiusdem, deinde ad secundum, deinde ad tertium, postremò quinto ad æqualem inter prædicta, deinde ad gradum primum. Variamenti versus humiditatem, deinde ad secundum, deinde ad tertiũ, deinde ad gradum quartum frigiditatis & humiditatis. Quod si iterum mutare voluerimus ad quartum gradum caliditatis & humiditatis, mutabimus ipsum inprimis ad gradum tertiũ frigiditatis, deinde ad secundum, deinde âd primum, deinde verò ad gradum æqualitatis in frigiditate & humiditate, & deinde ad gradum primum Variamenti ex parte caloris, deinde ad tertium, deinde ad quartum, donec fiat calidum & humidum in 4. gradu. Quod iterum ad gradum eundem caloris & siccitatis reducere volentes ad gradum tertium humiditatis ipsum reducemus, deinde secundum, de hinc ad primum, postremo vero ad gr. æqualitatis in calore & humiditate, postea ad gradum primum siccitatis, deinde vero ad secundum, deinde ad tertium, deinde ad quartum Sic ergo ipsum mutabimus de gradu quarto frigiditatis & siccitatis, ad gradum eundem frigiditatis & humiditatis: Deinde vero ad gradum eundem caliditatis & humiditatis, & etiam caliditatis & siccitatis. Et sic ipsum deduximus ordinare. Afferamus igitur istam figuram pro exemplo. Dicamus ergo, quod litera e. principium primi gradus caliditatis & siccitatis. Et littera f. est finis primi gradus caliditatis & humiditatis, & initium secundi. Et litera g. est finis secundi & initium tertii. Et litera h. finis tertii, & initium quarti. Et litera i. finis quarti gradus caliditatis & humiditatis, & similiter finis quarti gradus frigiditatis & humiditatis. Et litera k. est principium quarti

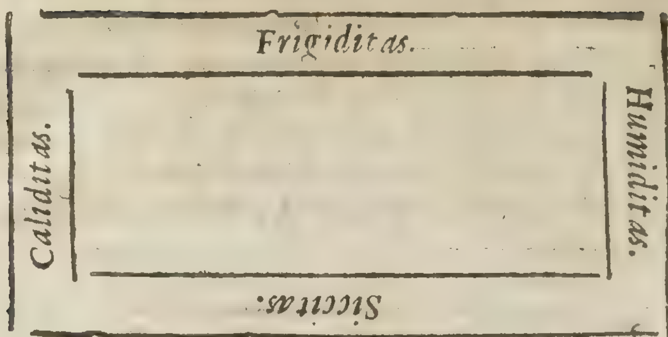
gradus frigiditatis & humiditatis,& finis tertii gradus. Et litera l. est principium tertii gradus frigiditatis & humiditatis,& finis secundi. Litera vero m. est principium secundi, & finis primi Et litera n. est principium primi gradus frigiditatis & humiditatis,& similiter principium primi gradus frigiditatis & siccitatis. Et litera o. est finis primi, & principium secundi. Et litera p. est finis secundi, & principium tertii. Et litera q. est finis gradus quarti frigiditatis & siccitatis, & etiam finis quarti gradus caliditatis & siccitatis.

Si ergo voluerimus aliquid mutare à litera q. quæ est finis quarti gradus caliditatis & siccitatis, ad gradum quartum frigiditatis & humiditatis, quæ est litera i. mutabimus ipsum primò ad literam, quæ est finis tertii gradus eiusdem, & principium scil. b. quarti, & postea ad literam, quæ est finis secundi, & principium tertii scil. b. Et postea ad literam, quæ est finis primi gradus,& principium secundi scilicet c. & postea ad literam, quæ est principium primi gradus caliditatis & siccitatis,& etiam principium primi gradus caliditatis & humiditatis. Deinde vero ad literam, quæ est principium secũdi gradus,& finis primi. Deinde ad literam, quæ est finis secundi, & principium tertii. Deinde ad literam, quæ est finis gradus quarti caliditatis & humiditatis. Postmodum vero reducemus ipsum ad gr. tertium caliditatis & humiditatis, deinde ad secundum, deinde ad primum. Deinde ad literam, quæ est gradus æqualitatis in caliditate & humiditate, deinde ad literam, quæ est primi gradus variamenti versus frigiditatem, deinde ad secundum, deinde ad tertium, deinde ad quartum. Iam ergo habemus ipsum mutatum à gr. quarto caliditatis & siccitatis, ad gradum quartum frigiditatis & humiditatis. Quod si iterum voluerimus permutare ad gradum quartum frigiditatis & siccitatis, reducamus ipsum inprimis à gr. quarto frigiditatis & humiditatis ad literam, quæ est finis tertii gr. & principium quarti. Deinde ad literam, quæ est finis secundi & principium tertii, deinde ad literam, quæ est finis primi & principium secundi. Deinde ad literam, quæ est principium primi gr. frigiditatis & siccitatis, deinde ad literam, quæ est finis primi gradus frigiditatis & siccitatis, & principium (ij. & iij.) Deinde ad literam, quæ est finis secundi & principium tertii. Deinde ad literam, quæ est finis quarti gradus frigiditatis & siccitatis. Iam ergo habemus ipsum mutatum à gradu quarto caliditatis & siccitatis ad gradum quartum frigiditatis & siccitatis. Iam ergo tibi monstravi

ſtravi tres modos in generali, mutando unam naturam in aliam. Dicamus ergò nunc magis ſpecialiter cum quantitate. Dicamus ergò, quod omne compoſitum vel eſt compoſitum æqualiter, ex quatuor elementis ſive quatuor naturis, vel inæqualiter. Si æqualiter, non laborabimus ad illius corruptionem. Illud autem ſimilitudinem obtinebit domus quadratæ, cuius latera ad invicem ſunt æqualia, & hæc eſt eius figura, quæ ſubſequitur.

Et quia illud eſt compoſitum ex quatuor elementis æqualiter, & etiam ex quatuor naturis. Omne autem compoſitum ex elementis ſive naturis æqualiter, diſſolui impoſſibile eſt. Non ergò laborabimus ad eius compoſitionis alterationem. Si autem inæqualis extiterit compoſitionis, narrabimus modum ſufficienter ipſum alterandi, donec non prædominantes prædominentur, & prædominantes minimè prædominentur. Ponamus ergò aliquid compoſitum, cuius compoſitio à prædominatione ſit frigiditatis & ſiccitatis: Sitque frigiditas ſicut ſiccitas, & ſiccitas ſimiliter ſicut frigiditas, & caliditas ſecundo, & humiditas etiam ſecundo. Obtinebit ergò ſimilitudinem domus quadrangulæ, non tamen quadratæ, qualis eſt illa Figura.

Cum ergò ipsum mutare voluerimus à frigido sicco ad frigidum humidum, accipimus triplam humiditatem, quæ sunt sex, & addemus ad ipsum, & diminuemus tamen de frigiditate, quod sic faciemus. Accipiemus tres partes Aquæ, & cōmiscebimus cum tribus Aëris; & erunt sex partes humiditatis, quas addemus isti cōposito supradicto, & erit illud, quod quærimus. Sed quia aqua est inventa; aër verò non invenitur, ibimus ad ignem, & accipiemus duas partes ipsius cum una aquę, & erit quod quærimus. Causa autem, quare addimus tres partes aëris tribus aquæ, est ista: Nam si acciperemus sex partes aquæ, cum aqua sit frigida & humida, & medietas ipsius sit frigiditas, & medietas sit humiditas; adderemus ergò tres partes frigiditatis & tres humiditatis. Non ergo est illud, quod quærimus, cum non intendimus addere in frigiditate aliquid. Similiter si acciperemus de aëre sex partes, ergò essent tres partes caloris, & tres humiditatis, cum aër sit calidus & humidus: nos autem non intendimus addere in caliditate aliquid, non est ergò illud quod quærimus. Sed cū acceperimus tres partes aquæ, & commiscuerimus cum tribus aëris, aqua autem est frigida & humida, ut supra. Manifestum enim est ex prædictis, quod eius medietas est frigiditas, altera verò humiditas: Et similiter, cum aër sit calidus & humidus, & eius medietas sit caloris, & medietas humiditatis: Cum ergò miscuerimus humiditatem aeris, quæ est calor cū medietate aquæ sibi æquali, quæ est frigiditas, generabitur ex illa commixtione humiditas, quæ generatur ex admixtione æquali caloris cum frigiditate, ut supra dictum est: Ergò ex commixtione 3. partium aquę cum tribus aeris, sex partes necessariò generantur, & hoc est quod volebamus.

Si verò ipsum convertere voluerimus à frigido humido ad calidum humidum, addemus ergò calori triplum sui, quod

est ex

est ex sex, & diminuerimus tantundem de frigiditate, & erit illud quod quærimus, quod sic faciemus. Accipiemus enim 3. partes aeris, & commiscebimus cum tribus partibus ignis, & erit illud quod quærimus. Si enim accipiemus sex partes ignis tamen & commiscuerimus, adderemus tamen de siccitate quantum de caliditate, ergo non esset illud, quod quærimus. Sed tamen adderemus tres partes aeris tribus partibus ignis, non addimus tamen de siccitate, quantum subtraximus ex alia, hoc est ergo quod volebamus. Iam autem diximus, quod ex commixtione duarum partium ignis cum una aquæ generantur tres partes aëris. Constat ergo, quod 6. partes humiditatis generantur ex commixtione duarum partium ignis, cum quatuor partibus ipsius aquæ. Iste ergo est modus conversionis unius elementi in aliud elementum, & unius naturæ in aliam naturam. Et nos iam diximus in præcedentibus, quod quodlibet elementum convertitur in aliud. Ignis enim generatur ex aqua, & aqua ex igne, & similiter aër ex igne, & ignis ex aere: Et sic elementa convertuntur ad invicē, & ex se invicem generantur: Sic enim natura in naturā convertitur per ingressionem alterius naturæ super ipsam. Iam ergo declaravimus modum generationis tam naturarum æqualium, quàm inæqualium, quàm etiam elementorum ex naturis, & cum hoc etiam conversionem eorum in alterutrū. Et cum hoc terminatur Capitulum primum.

CAPITULUM II.

Tractans de Generatione Corporum Mineralium, tam naturali, quàm artificiali, &c.

POstquam ergo iam diximus, generationem ipsarum naturarum, & etiam Elementorum ex naturis: dicamus ergo nunc generationem mineralium. Quia ergo iam diximus in primo capitulo, quod illud quod est superius, est sicut illud quod est inferius: Et quod illud, quod est superius, agit in id, quod est inferius, & non è contra. Etiam diximus, quòd numerus corporum mineralium, & diversitates eorum, est secūdum diversitatem corporum super cœlestium, & naturæ, & colores, & odores, & sapores sunt secundum similitudinem corporum supercœlestium ipsis correspondentium. Dicamus ergo, quod in principio creationis fuit quilibet 7. Planetarum in di-

in directo sui signi in orbe signorum. Operabantur ergo eorum operationes, descenderunt in terram, donec generabantur corpora mineralia ipsis proportionalia, & postea movebantur ista corpora supercœlestia, & abscisa est illa habitudo respectu inferiorum; & corrumpebantur mineralia prius generata, & postea rediit aspectus ille corporum supercœlestium respectu inferiorum, & generabantur plantæ ex eadem materia, quæ prius erat sub forma corporum mineralium: Et postea abscidit se secundo motus iste, & corrumpebantur etiam plantæ, & rediit tertiò motus iste, & generabantur ex istis plantis animalia. Dicimus igitur, quod natura corporum mineralium est, sicut natura terræ, frigida & sicca: Et natura plantarum est de natura aquæ, frigida & humida, & natura animaliũ est ut natura aeris, calida & humida. Quod si obiiciat quis & dicat: Et quomodo tu dicis, quod Natura mineralium sit frigida & sicca, & natura plantarum frigida & humida, & nos videmus, multa ex mineralibus & plantis, occidere & interficere animalia per calorem suum? Ad hoc itaque respondemus: Quod si inveniatur minerale occidens animal per caliditatem suam, quod planta, quæ ex illa minera, multò magis illam operationem operabitur, & similiter Animal, quod fuerit de illa planta, plus quam planta. Si ergò compararetur minera ad plantam, quæ ex ea est, dicimus, quod in comparatione eius reperietur frigida & humida. Dicamus ergo generationem mineralium in particulari. Dixerunt autem, quod natura omnium mineralium est argentum vivum cum Sulphure: & dixerunt, quod ex quo Radix ipsorum mineralium est argentum vivum cum Sulphure: Præparemus ergo radicem, donec perveniamus ad ramos. Et causa istius opinionis est, quod ipsi consideraverunt naturas corporum mineralium superficietenus, & non in profundo. Et si respõdisset ad secreta, nec unquam in tales opiniones incidisset. Dicimus, dato quod argentum vivum & sulphur sint principia naturalia corporum mineralium ante congelationem suam, tamen post ipsorum congelationem & argentũ vivum & sulphur impossibile esset ex ipsis corporibus mineralibus generari. Nam congelans sive coagulans iam alteravit ipsa ad suam naturam, cuius exemplum est de compositione Saponis. Si enim accipiatur aqua extracta in cinere, & oleum cum quibusdam aliis, & decoquatur certa decoctione, generatur ex ipsis Sapo. Et accipietur unumquodq; per se, & decoquetur, donec coaguletur, & postea laboret quis ex ipsis Saponem

com-

componere, non posset omnino. Sulphur autem in primo erat aqua, natura eius frigida & humida. Postea conversum est in Aerem, cuius natura calida & humida: Postmodum vero in ignem, cuius natura calida & sicca. Postmodum vero cum isto igne temperavit se aqua, & fuit compositio masculi & fœminæ. Dicimus ergò, quod dato, quod Natura sive Radix mineralium sit argentum vivum cum sulphure, non tamen debemus ea accipere, ex quibus sunt corpora mineralia: Sed magis debemus ipsum accipere, quod est ex ipsis corporibus mineralibus cuius exemplum est manifestum in plantis. Scimus enim quod generatio plantæ est in aqua cum subtili terreo, ut prædiximus, & tamen si acceperimus aquam & terrã, nunquam generaremus plantam. Non ergo accipimus illud, ex quo est planta, sed illud, ꝙ est ex plantis, sc. ovum ipsius. Et postquã scimus, quod illud ovum generatur ex terra subtili cum admixtione ipsius aquæ, commendamus ipsum terræ, donec illud, quod fuit diminutum, complicatur. Et dicimus etiam, quod generatio metallorũ in ventre terræ fit hoc modo. Cum SOL agit in ista inferiora per caliditatem suam calefacit terram, & remanet pars caloris istius in interioribus terræ. Et cum ascendet SOL super terram, invenit quod calor in terra sit absconditus, calorem sibi similem appetit naturaliter ascendere, una cum parte caloris noviter generati, & cum accurrerit sibi aqua, pars aquæ soluit ipsum, & converit in vaporem, qui quidem vapor movetur ascẽdendo, dum ducatur super ipsum calor proportionalis. Cum vero descenderit SOL versus occidentem, diminuitur calor proportionaliter, donec condensetur vapor ille, & descendat distillando. Sole autem oriente, caloreque ipsius iterum perveniente ad terram, soluit iterum, & convertit in vaporem: Caloreque ut prius deficiente descendit secundo distillando: Sicque non cessat continuè subtiliari & distillari, donec totum oleum solvatur. quod in ista consistit, & commiscetur ipsi aquæ totum, quod convertatur in oleum. Quod si invenerit aliquam partem sulphuris, admiscetur ei. Si ergo fuerit aquę quantitas æqualis quantitati ipsius sulphuris, & paulò magis scil. quantum sufficit ipsum incorporare, generatur vel argentum: & sic de aliis secundum quantitatem decoctionis ipsius. Si verò fuerit quantitas sulphuris maior, quàm ipsius aquæ, generabitur ex eis corpus minerale. quod nõ erit de minera istorum. Iam diximus, quod in generatione ipsorum corporum mineraliũ non quærimus illud, ex quo sunt ipsa corpora: Sed illud, ꝙ est

ex ipsis, sicut etiam in ipsis plantis exemplificavimus. Diximus enim, quod in generatione ipsius plantæ accipimus ovum ipsius plantæ, & consideramus, de quo est illud ovum. Et postquam scimus, illud esse ex subtili terra, cum admixtione aquæ, commendamus ipsum terræ: Sic etiam in Mineralibus: Accipimus enim ovum ipsum, deinde consideramus ipsum, unde generetur, & postquam sciverimus, unde generetur ipsum, scimus etiã, quod ex eisdem oporteat ipsum nutriri. Scimus autẽ, quod illud, ex quo generatur ovum, sit admixtio ignis cum aqua. Etiam diximus, quod sine admixtione maris & fœminæ nihil omnino generetur: Oportet ergo ipsum ex iisdem nutriri, ex quibus generatur. Cum autem præparaverimus ipsum ovum præparatione sibi debita, generatur ex ipso aurum vel argentum. Sed scire debes, quod hoc non fit sine putrefactione & solutione, sicut nec in plantis contingit. Non enim ingreditur super illud ignis sine humiditate. Ignis enim quamvis sit tingens in corporibus, non tamen ingreditur sine humiditate: Illud igitur, quod est causa ingrediendi, calidum est & humidum: Non enim natura nisi naturæ sibi propinquiori lætatur. Cum ergo occurrit humiditas solventis humiditati ipsius soluti, alligatur humiditas humiditati. Sed si nos soluimus totum compositum simul, quando soluimus ipsum, tunc corrumpemus ipsum: sed si soluimus partem post partem, donec illud, quod est contrarium naturæ soluentis, recedat à soluto. Et scias, quod in hoc differt ovum plantæ ab ovo mineræ. Nam ovum minerale non putrescit absque contritione sive molitione. Non enim ingreditur solventis humiditas in ipsum absque molitione, propter adhærentiam partium ipsius soluti ad invicem. In ovo autem plantæ, si moleremus ipsum, corrumpemus figuram ipsius plantæ, quæ est in ipso imposita. IGNIS ergo, ut prædiximus, quamvis sit tingens in corporibus, tamen aer, sive caliditas & humiditas est causa ingrediendi. Sed quia humiditas ipsius aeris est causa contraria siccitati ipsius ignis: Ideo relinquitur necessariò frigiditas ipsius aquæ, quæ temperet ipsum, & quia aqua non figitur in igne sine terra, ideo etiam necessariò requiritur terra, quæ figat ipsam aquam. Iam autem sæpe diximus superius, quod generatio non fit absque maris & fœminæ commixtione: Ignis autem & aer sunt masculina, aqua autem & terra sunt fœminina. Et ignis est masculus aquæ, & aer est masculus terræ. Sed ignis non admiscetur aquæ, absque Mediatore aere. Est enim aer propinquus

IGNI ratione suæ caliditatis, & est vicinior aquæ ratione suæ humiditatis Iam autem diximus frequenter, quod Natura naturam complectitur sibi similem. Aer ergo ratione suæ cōcordiæ in utroque factus est, in utroque concordiam generās: Similiter vero Aer contrariatur terræ secundum utramq; qualitatem. Est enim Aer calidus & humidus, ut prædiximus: Terra vero frigida & sicca: Aqua vero ratione frigiditatis cōvenit cum terra, ratione vero suæ humiditatis cum aere. Aqua igitur inter aerem & terram est medians & concordiam generans. Manifestum est igitur, quod IGNIS & AQUA non copulantur ad invicem sine aere mediante in una extremitate, & etiam sine mediatrice terra in alia sua extremitate, & hoc est quod volumus.

Quia igitur iam declaravimus, Ovum Minerale generari ex IGNE & AQUA, & etiam per consequens ex iisdem nutriri: Ignis vero, ut prædiximus, est masculus, & Aqua fœmina: Tunc necesse est nobis investigare ipsum masculum, donec inveniamus ipsum. Iam autem diximus superius, quod corpora mineralia sunt de natura terræ, cuius natura est frigiditas cum siccitate. Manifestum est igitur, quod quantitas ignis in ipso sit modica, nisi in potentia, tamen minus, quantum ad gradum secundum, quod est de vegetabili, & invenimus eius naturam frigidam & humidam. Et quia naturæ frigidæ & humidæ tres partes sunt frigiditatis, una verò caliditatis, & illa etiam pars caloris est profunda in tribus illis partibus frigiditatis, ideoque ascendimus ad tertium gradum, quod est animal. Et quia natura animalis (ut prædiximus) est calida & humida: Manifestum est igitur, quod sint tres partes caloris, & una humiditatis Sed quia Animal, quando completur, est commixtum & temperatum ipsius grossum cum suo subtili: Ideo non est ibi motus à deorsum ad sursum. Ideoque accipimus ovum de animali illud, quod non completum, & commendemus cucurbitæ & alembico ad distillandum, & distillamus primò aquam, cuius manifestum est albedo, eius verò occultum est rubedo. Deinde distillamus aerem, cuius manifestum est citrinitas: Eius verò occultum est viriditas, & remanet ignis in ista terra. Accendimus ergò super ipsum ignem fortiorem sine pietate, donec extrahamus totum ignem à terra, & remanet terra mortua & nigra, in qua non est vita. Postea servamus istam aquam, sc. aerem & ignem, unumquodque in suo vase ad horam coniunctionis: Et postea accipiamus terram itaque, & ingerimus super ipsam ignem, do

nec sit alba facta, & postquam ita fecimus, accipimus de unoquoque istorum partes æquales, & commiscemus ad invicem ea. Et quia aqua ista est æqualis, composita ex quatuor naturis, non habemus timere in nostra operatione, sed assecuramur à corruptione. Tingit enim cum suo Igne, & ingreditur per suum oleum, præservatur à combustione per suam aquam, & figitur per suam terram. Aqua est enim alligata terræ per suam frigiditatem, & Aer aquæ per suam humiditatem, & Ignis aeri per suam caliditatem. Et debes scire, quod ex commixtione duorum corporum possibile est tertium generari. Verbi gratià: Quoniam ex commixtione Martis, qui est calidus & siccus, cum Iove frigido & humido Aurum generatur. Sed scias, quod commixtio est duplex. Est enim commixtio Totalis, & est Particularis. Particularis est, quando commiscetur corpus corpori: Sed Spiritus ad invicem non commiscentur, sicuti accidit in istis corporibus fusibilibus: in sua commixtione cum sola ignis confusione. Commixtio vero totalis est, quando commiscentur aut temperantur corpora cum corporibus & spiritus spiritibus: hoc autem non fit sine putrefactione. Modò attendamus, quare dixerint Sapientes antiqui, quod una pars istius Elixiris cadit super mille partes: Vnde sciendum est, quod quodlibet subtile occupat sex loca sive sextuplum respectu loci occupati à grosso. Vna pars autem caloris convertit Lunam in Solem, & hoc cum fuerit acceptum de minera. Ergo si fuerit de vegetabili re, una pars convertit sex partes ipsius Lunæ in Solem; Ergo si fuerit de re animata, una pars convertet 36. partes, & hoc in primo gradu subtilitatis. Sed si fuerit in secundo gradu, una pars convertet 216. Si in tertio, 1296. Si in quarto & ultimo gradu, iterum convertet sextuplum eius, & hoc est, quod volebamus. Iam igitur declaravimus de generatione corporum mineralium sufficienter in hoc tam de naturali, quàm etiam artificiali: & cum hoc complevimus istud capitulum secundum.

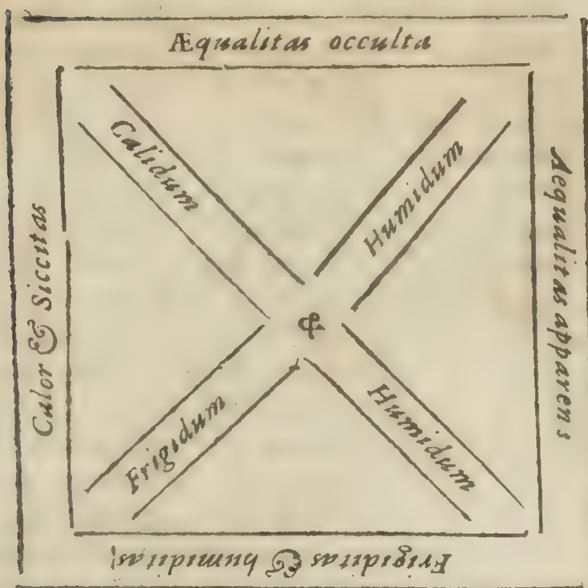
Capitulum III.

In quo agitur de Generatione Plantarum ex mineralibus: Et similiter de generatione animalium ex plantis, & de Alligatione Spiritus ipsius Planetæ cum Planta, & in alligamento Spiritus animalis cum animali, &c.

POstquam diximus sufficienter de naturis æqualibus & de elementis superioribus & inferioribus in primo capitulo, & etiam de generatione Mineralium ex secundo. Dicemus, prout promisimus, in hoc tertio capitulo de plantis, & animalibus, & eorum generatione. Dicimus igitur, sicut in principio, quod temperavit se aqua cum terra, & generabatur ex isto temperamento petra, deinde cum petra temperavit se aer, & generabatur ex eo terra; manifestum est eius frigidum & siccum, eius vero occultum calidum & humidum. Postea vero cum terra ista temperavit se aqua. Iam autem superius diximus frequenter, quod Natura naturam complectitur viciniorẽ: Humiditas vero aquæ fuit alligata humiditati ipsius aeris, & frigiditas aquæ terræ frigiditati, humiditas vero aeris fuit alligata calori ipsius. Cum ergo ascendit Sol orientalis, f. gi. calor ipsius aeris, alligatus calori ipsius Solis Necessario ergo habuit se extẽdere illa planta & crescere: Et quia iam diximus, quod frigiditas aquæ frigiditati terræ fuit alligata, ascenderunt cum ipsius aquæ partibus partes subtiliores ipsius terræ, & temperaverunt se, & commiscuerunt se cũ ipsius partib. aquæ, & generabatur ex ipsis ovum ipsius plantæ, in quo quidem ovo erat planta potentionaliter. Postquam vero pervenit ipsum ovum ad terminum suæ magnitudinis sive augmenti, abscinditur ab eo humiditas, qua nutriebatur, & induratum est & exiccatum. Postquã vero scivimus, quod materia ipsius ovi esset admixtio partium terræ subtilium cũ ipsius aquę partib. Scivimus ergo, ꝙ ex eis oportuit ipsum nutriri, donec illud, ꝙ fuit in ipso, potentionaliter deduceretur ad actũ, & generaretur ex eo planta, cuius frondes & fructus, & folia essent ex ipso. Sed differt illud ovum ab ovo mineræ, in hoc, quia non indiget trituratura ad hoc, quod hæc humiditas ipsum putrefactionis ingredi posset partes ipsius, eiusq; partibus commisceri. Quod si tereremus ipsum, corrumperemus formam plantæ in ipso potentionaliter existentem,

& converterentur folia in non folia: Nec etiam in partibus ovi ipsius plantæ erat tanta compactio, quod prohiberet humiditatem ipsius solventis admisceri humiditati corporis solvendi. Sic ergo constat, substantiam ipsius plantę consistere ex partibus aquæ admixtis ipsius terræ partibus subtilibus. Nos autem diximus in præcedentibus, quod PLANTA est subtile sive delicatum ipsius mineræ, & quod ipsum generatur ex temperamento aquæ cum eodem. Hæc est igitur generatio plantæ. Generatio autem animalis est planta, secundum quod narrabimus, si Deus voluerit. Cum enim putrescit planta in ventre ipsius animalis, separatur eius subtile à grosso, post eius putrefactionem. Et quia iam diximus, quod natura ipsius plantæ est frigida & humida, & quod ipsa generatur ex temperamento aquæ cum terræ subtili: Facta igitur putrefactione, separantur partes terræ grossiores à partibus aquæ: Et quia natura aquæ est frigida & humida, ut prædiximus, temperavit se una pars ipsius frigiditatis & humiditatis, cum parte sibi æquali caloris & humiditatis in ipso animali existente, & generabatur ex isto temperamento natura ipsius animæ: Quæ est natura æqualitatis, ut prædiximus. Reliqua vero pars ipsius ascendit cerebrum, ex quo generatur natura ipsius sensus: Et quia, ut prædiximus, tres ipsius partes fuerunt lux & una obscuritas. Manifestum ergo, quod in natura ipsius sensus natura lucis, naturæ ipsius tenebrarum necessariò prædominatur. Repercutitur ergo Lux illa à parte tenebrarum ad COR, & illuminat ipsum: & hoc si fuerit animal erectæ staturæ, ut homo. Quod si non fuerit animal erectæ staturæ, non habet sensum ipso cordi allatum, in quo adiuvetur, sed spargitur per ipsum corpus: Et hæc causa est, quare cætera animalia non discernant, ut HOMO. Compositio vero corporis humani consistit in quadam commixtione naturarum æqualium cum inæqualibus. Natura verò æqualitatis consistit in compositione ipsius hominis in duobus, quorum unum est æqualitas apparens sive extrinseca, & quædam intrinseca. Intrinseca autem est natura ipsius animæ, in qua prædiximus. Æqualitas autem apparens consistit in æquali compositione ipsius corporis, & quatuor humoribus, quæ sunt Sanguis, qui est calidus & humidus de natura sc. aeris ipsius, & Cholera, calida & sicca, de natura ignis: & Phlegma, natura frigida & humida, de natura ipsius aquæ, & Melancholia frigida & sicca de natura terræ. Et hæc est figura sequens-

Æqua-

Æqualitas ergo istorum humorum est causa commixtionis animæ cum corpore. Si autem corrupta fuerit ista æqualitas apparens, corrumpitur per consequens ligamentum animæ cum corpore, & accidit, animam à corpore separari. Et hæc quidem separatio vitæ, scil Mors vocatur: Hoc autem non contingit ex quolibet recessu æquali, nisi fortassis fuerit notabilis in quantitate. Si autem fuerit ipsa quantitas parua, accidit ex hoc fortassis ægritudo & perturbatio, donec per medicinas convenientes ad æqualitatem iterum reducatur.

Et fortassis sunt quędam infirmitates, in quibus coniungit se diabolus humori egredienti à temperamento, & perturbāti ipsam sanitatem: & hoc maximè accidit infirmitatibus ex cholera provenientibus, cuius causa ista: Quia enim, ut iam diximus, natura ipsius choleræ est calida & sicca, ut Ignis, corpus autem Diaboli ex duobus est compositum, Igne scil. & Aere, & nos diximus in præcedentibus, quod omne subtile ingreditur in omne grossum: manifestum ergo est, cum Ignis sit subtilior aere, quod apparens corporis ipsius Diaboli est Aer, eius vero occultum est Ignis. Et hæc est causa occultationis eius ab humanis affectibus, cum medium, per quod videmus omnia, sit Aer, quoniam est coniunctus oculo nostro. Cum ergo Interius Diaboli sit de natura ignis, manife-

manifestum est ipsum contrariari, & inimicari ipsius animæ naturæ, quæ est natura æqualitatis. Cum autem accidit corpori ægritudo de natura ignis, propter prædominium ipsius choleræ in corpore, quod egressum est à temperamento, corrumpitur prædominium ipsius choleræ, &, ut prædiximus, Æqualitas apparens, quæ est causa connexionis animæ cum corpore. Etiam quia Diabolus, quò ad ipsius occultum est de natura ipsius choleræ, adiungit se cum cholera, & augmentavit ipsius dominiũ præ aliis humoribus, & tamen potest prædominari, quod recedit anima à corpore, & separatur ab eo. Sed qui sciret facere descendere ipsum lumen, cuius natura est contraria naturæ occultæ ipsius diaboli, tunc corrumperetur confectio ipsius Diaboli, & destrueretur & egrederetur ab homine infirmitas, & rediret sanitas, & staret homo quietus & placatus. Sed modus, per quem faciat homo descendere Spiritum, est hic, ut sciat naturam Planetæ, cuius Spiritum quærit descendere, & sciat colorem & odorem, & saporem ipsius. Postea præparet apparens sui corporis, cum calore, odore, & sapore supradicto, & quales colores, accipiat vestimenta ipsius coloris, & apparet occultum sui corporis, cum natura & sapore, & ut accipiat cibum conformãtem corpus suum, & hoc variamento accedat ad gradum æqualitatis. Et illud non debet latere illum, qui quærit facere descendere Spiritum, ut non dimittat, nec cesset ab isto, donec faciat suum stomachum recipere cibum illum, & non abhorreat ipsum, & non appetat alium, qui prohibeat ipsum ab appetitu ipsius, & sit in æquali hora ipsius Planetæ levandi directè humiliando se, & rogans creatorem, ut compleat voluntatem suam. Et quando complebitur voluntas ipsius, & desiderium, regratietur creatori suo. Postea aspiciat, quando ingreditur stella illa in directo sui signi & non impeditur per Planetam contrariũ. Postea faciat de corpore quod est de parte illius Planetæ, crucem, & sic per formam à summo usque deorsum erigatur super duos pedes, & equitet super figuram, quæ sit conveniens rei quæsitæ, ut super Leonem, vel Serpentem pro bello sive victoria, vel ad incutiendum timorem inimico, vel super avem pro salutatione de magnis laboribus, vel super Cathedram, quærendo exaltari. Causa autem, quare nos accipiamus formam crucis, est, quia nos nescimus rem, cui assimiletur Spiritus, cuius descensum quærimus, nos autem scimus, quod Spiritus est res creata, & quod omne factum est corpus, & corpus habet longitudinem & latitudinem

nem ad modum Crucis. Nos autem diximus in præcedentibus, quod natura naturam amplectitur sibi similem: Hæc ergo est causa, quare figuram crucis aliis figuris prætulimus in hac parte. Et si quæras aliquos subiicere, vel aliquos subjugare, subjugando ut tibi obediant tanquam servi suo Domino. o.2.1. ♄.♂.7.†♈.m.7 Postea si fuerit homo & noverimus stellam dominantem in sua nativitate, faciemus figuram illius hominis de minera, quæ sit de parte illius Planetæ in hora sua, & sit aspiciens ad figuram stellæ sibi contraria in natura, & sit cum ipso in ipso signo, & sit ista stella in fortuna. Postea ponat istam figuram, quæ sit ad primam, o.♈. 2.☾.1.♂.7.2. Et si non sit scita stella prædominans, & cætera faciemus 7. figuras de septem petris, quæ sunt de natura 7. Planetarum, & sunt istæ de natura Saturni, Arsenicum de natura Iovis, Magnes de natura Martis, Rubinus de natura Solis, Alumen, Veneris, altat Mercurii, & Crystallus Lunæ. Postea de qualibet statim fiat una figura in hora sui Planetæ, & erunt isti lapides respicientes crucem in oriente. Tunc videmus, quod figura in natura à minera: Et quando se alligat Spiritus ad crucem, habet potestatem signa humana super figuram illam, sive fuerit homo, sive non homo. Postea accipiemus thuribulum de minera illa, de qua fecimus crucem, & sit perforatum in summitate, ut possit fumus egredi aliunde. Postea accipiemus locum nitidum & mundum, non coopertum, sed sub dio, & sternatur herbis, quæ sunt de natura illius Planetæ, cuius Spiritum quærimus, &c. Et non sit in illo loco aliud neque longè neque prope. Accipies etiam suffumigia, quæ sunt de natura illius Planetæ, & pones in thuribulo supradicto, & situètur, ut salire possit fumus directè per foramen crucis, & fiant omnia supradicta in hora planetæ, cuius Spiritum quærimus descendere: & postea alligatur Spiritus superior suo simili. Cuius exemplum est: Quia si nos acciperemus duas candelas accensas, quarum una extincta directè supponatur alteri non extinctæ, ita quod fumus ab inferiori directè ascendat ad superiorem, descendet flamma à superiori ad inferiorem, & accendat ipsam. Iste est modus faciendi descendere Spiritus. Cum aũt ascenderit iste Spiritus, qui est anima animalis, sive spiritualis, & invenerit corpus præparatum, ut prædiximus, penetrat in ipsum, & alligat se animæ corporali, quæ sc. anima corporalis est occultata in corpore quolibet propter similitudinẽ eius istarũ duarũ ani-

marum ad animalia in natura. Si verò corpus non fuerit debitè præparatum, corrumpit ipsum, & destruit, & postea revertitur ad locum suum. Et etiam oportet, ut solvamus de corpore, de quo facta est crux cum aqua æquali in naturis ipsum putrefaciendo, quousque temperet se sua Anima corporalis cum corpore suo: deinde illud cum suffumigio, ut alligetur delicatum istius corporis cum suo oleo, & erit, ideo alligant in corpore inferiori, quousque applicet ad sui simile. Et debes scire, quod quilibet Planeta habet dominium suum, & dispositionem propriam. Postea si ille, cuius dispositionem quæris, habeat etiam dispositionem generalem, erit effectus maior & fortior. Et scias, quod non alligetur anima spiritualis, cum anima corporali, nisi per modum similem isti, & istud est unum de maximis secretis. Sed alligamentum animæ spiritualis cum spirituali, quæ est anima hominis, per istum modum fieri debet: Quia enim Planeta prædominans cuiuslibet nativitati disponit ipsum in hora alligatæ animæ cum suo corpore. Cum ergo mutatur corpus de corpore isto ad spiritualitatem, ut si fiat corpus spirituale, deinde ad animalitatem, ut de spirituali animale fiat, alligatur anima cum suo oleo, & videt & cognoscit, quę prius videre non poterat, nec cognoscere. Si autem Planeta prædominans alicuius nativitati fuerit infortunatus, infirmabitur ille homo, quamdiu prædominatur mors ipsius corporis viribus ipsius animæ, vel etiam fuerint æqualia Sed postquam acquisiverit anima prædominium super suum corpus, ex tunc ei nocere non poterit illa infortuna, nec accidit sibi ex hoc impedimentum. Postquam verò sciverit illud, accipiet indumenta, quæ sunt in colore convenientia, & cibaria, & assuescet se illis cibariis, donec stomachum suum faciet illa recipere, nec alia appetat, asuescat se paulatim, scilicet primum comedere semel in die, postea in duodus diebus semel, postmodum in tertio, donec perveniat ad illud, quod possit semel tantum in octo diebus comedere absque tædio, & fatigatione desiderii, & perveniet ad quæsitum. Postmodum verò scias, quod descensio Spiritus est duplex. Prima est descensio suæ descensionis. Et secunda est obedientiæ. De prima dictum est sufficienter. Descensio verò obedientiæ est promtitudo servitutis Spiritus descendentis respectu eius, ad quem descendit, ad peragendum sive complendum ipsius voluntates. Et ex maximis secretis etiam est, ut sciat homo, quod omne

omne grossum fit subtile, & omne corpus Spiritus fit, & omnis Spiritus fit anima, & subtiliatio dividit se in duo, videlicet in illud, quod mutatur in aliam naturam cum combustione ignis, & oleum in illud non invertitur per combustionem, & cætera, nisi apparuerit causa [illegible], & hoc Se[illegible]dum, est quod quæsierunt Philosophi. Omnia [illegible] indigent subtiliatione de rebus confectis [illegible] cet Corpus corporale, id est, minera, cuius subtiliatio [illegible] de suo exteriori ad interius. Secundum [illegible] rituale, id est planta, cuius subtiliatio est [illegible] troque simul. Tertium est animal, cuius subtiliatio est a suo interiori ad exterius, si [illegible] oluerit, &c.

FINIS LIBRI ALPHONSI REGIS ET PHIlosophi præclarißimi, &c.

XV.

TRACTATVS ARISTOTELIS ALCHYMISTÆ AD ALEXANDRUM MAGNUM, DE LAPIDE PHILOSOPHICO OLIM CONSCRIPTUS, & À QUODAM CHRISTIANO PHILOSOPHO COLLECTUS.

BREVILOQVIVM.

CHRISTI Nomine invocato, consideravi, quod in actibus naturæ, artis ministerio perficiendis, plerique libros Philosophorum secundum corticem intelligentes verborum operentur inutiliter, & damna rerum suarum incurrant innumera: In hoc igitur tractatu figuram quandam ponam, ipsam in parte declaraturus, ut in quodam libro reperi, qui fuit declaratio Meteororum Aristotelis, quem in tranquillitate pacis super hac figura Alexandro transmisit: Accipe Lapidem animalem, vegetabilem: Cuius translationem fieri fecit Honorius PAPA, à lingua Hebraica in latinum sermonem, per quendam Græcum in hac arte perfectum.

Vnde omissis variis operibus metallorum quorumcunque & Spirituum, cum NATURA suos gradus ad finem ultimum perfectissimum deducat, ostendit in metallis, ubi in profundum errorum per subtilitates apparentes singuli decipiantur, quid sit tunc agendum.

Audi Fili, audi doctrinam Patris Philosophorum, Aristotelis Spagyri, qui tibi præcipit, ut accipias Lapidem animalem, vegetabilem, mineralem, &c. ubi liquet, Lapidem animalem esse, qui tanquam serpens ex corruptione perfectissimæ naturæ humanæ de industria inter duos montes emissus gignitur,

gnitur, scinditur & prolabitur, & in fossa cavernæ clauditur, calore modesto regitur, inseritur & custoditur.

Hic Serpens est calidus, quærens exitum ante ortum, perdere volens fœtum, cupiens abortum, qui calore vel frigore indebito, seu nimio confunditur, sed calore nimio præcipuè suffocatur, & nec unquam fiet ex eo, quod quæritur. Venenum autem serpentis per venas descendit, quod in posteriore vase omnino derogatur: Vt sicut naturæ subtilitas ipsi in venis prædictis causam dedit augmentationis & vitæ, & se in naturas perfectissimas reduxit, & sit hæc meta tibi, Tabula prima perfectissima. In omni generatione naturali perfectæ naturæ tempus datur conveniens 40. dierum. Cùm igitur ex coniunctione & revolutione 7. Planetarum per sphæras signorum, per mutationem elementorum quatuor directè varientur & cognoscantur: Omnia, quæ sub Lunari circulo continentur, sic in hoc opere per exhalationes, evaporationes, ascensiones, descensiones & extractiones dictorum quatuor elementorum; in fine quadrangulari in Vnum convertentur, & tanquam Pratum florigerum, rore Cœli decoratum, coloribus, floribus & odoribus diversarum naturarum ab eadem terra conceptis, ex causa naturalis regiminis corporum supercœlestium; quæ in terra formam recipiunt, fructum & effectum: Idque tamen propter nigredinem Terræ, albedinem Aquæ, viriditatem Aeris, rubedinem Ignis, & commixtionem Naturæ. Ratio est, quod in vera conceptione nostri Serpentis omnes perfecti & mixti colores apparebunt. Et incipit hic Serpens mirabili vultu inspicere, & tanquam Bufo nigerrimus tumescit, & propter vilitatem & veram liquefactionem suam, petit à sua tristitia liberari: qui tollens alas suas expandit albas, & petit, ut perfectè sine gravamine abscindantur, quod fiet, quando sub eodem regimine caloris sudor ipsius animatus, qui est Aer & Aqua, & solum Aqua extrahitur modestè cum mora: & ideo non iteretur mundatio sudoris super terram, vel propter terram, emissis conformiter intestinis, & relictis capite & pedibus in vase nigerrimis, custodiantur singula continue, in calore sub clavibus supra dictis, quousque aqua pallescat, & dicta terra se calcinare videatur. Tunc vox auditur Naturæ, & subtiliter & fideliter Operantis. Nunc copulabitur mihi Vir Meus Supervacuum videtur perfectiones huius naturæ nominare: Cum Theriaca ex Serpente nostro confecta fuget omnes infirmitates sine mora curabiles corpo-

rum imperfectorum. Et hoc ARCANUM est maximum, Domini consilio reservatum, ac etiam ex isto Serpente sic mundato & nutrito, ut postea metaphoricè forsan plenius dicam ad laudem Dei, cum in homine, qui ad similitudinem Dei factus est, inveniri possit causa & medicina super omnes mineras perfectas, seu lapides preciosos, cum in se habeat perfectissimam naturam, virtutem & gratiam.

Benedictus sit gloriosus Deus, qui nobis hanc medicinam inspiravit per similitudinem inferioris Astronomiæ, ubi nobis planè relucent omnes scientiæ Philosophorum, si conformiter, non vi, sed natura regantur: Nam si aliter, aliqualiter deperdetur & deflebitur, quod quæritur.

Revertamur ergò ad illas naturas Serpentis, sc. Aquam & Terram, & videbitur in utroque, quod vultus eius deprimatur, cum una natura iam pallescit, & altera se incinerat præ tristitia (sc. quia moritur) cum ferè terra incipit febrescere propter suum innaturalem & accidentem calorem, & suum fortem laborem: Ideo restat iam illam imbibere, ut confortari & augmentari possit ad propositum. Et inter hæc duo opera mora intercedit trium dierum, & vocatur ab Aristotele primæ calcinationis tempus; & propter defectum irrigationis causatur (id est, excitatur) quidam appetitus mirabilis, rationalis, cum iam nil aliud quærat, nisi ut Natura confortetur & roboretur. Et tunc incipit inter Naturas combinatio naturalis & appetitus, ubi natura in se corrumpit suum contrarium sine repugnantia Elementorum.

Huius Serpentis stomachus digerit contraria, non tamen recipit aliena, sed sua, & solum recipit, quod digerere valet: Nam non in quantitate, sed temporis diversitate sæpius natura. Tribus enim vicibus primis perfectè desiccetur: Sed verò 20. die terra tribus primis vicibus valet, igitur TERRA sua imbibatur aqua ad suam tertiam, quousque nutriatur ad suã albedinem perfectam, non modò siccam non currentem omnino. Nam siccitas terræ ante perfectionem causatur spirituum suffocationem, & naturæ suæ extinctionem. Et hæc cõiunctio prima est & perfecta: Nam hac proportione habita, duas partes habebit de terra, & tertiam semper de aqua. Nam ignis latet sub aqua, quæ est alba & clara, & terra sub aere, cuius viriditas in albedinem convertitur. Non quæramus alia elementa præter terram & aquam: Nam AER & IGNIS in suis meris & effectibus concluduntur. His principiis habitis dat nobis S. PAULUS consilium & disciplinam, inquiens: Ne quis

quis vos seducat per vanam Philosophiam, &c. quasi diceret, omnem Philosophiam præter hanc esse vanam & illusoriam: Et qui sophisticè loquitur, odibilis erit, nec apud Deum seu homines gratiam inveniet. Nec est opus præter Vnum, Vas Vnum: Vna equidem est Medicina, & regimen Vnum, non manuum, sed naturæ operatio, & in Vnum reductio. Omnis autem calor vel frigus suæ naturæ conveniat, & non excedat, si in vanum laborare non intendis. Naturæ in suis metis amplectuntur sese, concipiuntur, conficiuntur, sive nimio calore vel frigore fuerit, pariunt & ducunt effectum. Custodi igitur calorem moderatum à frigore, & ab aliena rei specie.

Opus primum cum naturali solutione, destillatione, & calcinatione, & conformi coniunctione suæ aquæ in vase Sphærico, undique clauso, & conformi materia perficiatur: Et opus invenisti, quoniam regulæ supradictæ sufficiunt operanti, & quod minus vel amplius est, à malo est, nec fiet, quod ex eo quæritur.

Secundum autem opus nostri Serpentis est, ut imbibatur post suum Gradum albedinis cum duabus tertiis sui sudoris & lactis, quia oportet, ut Terra Aqua fiat, & si debitè regatur, in modico tempore perficitur.

Imbibe ergo ipsum septimo die, ut deorsum appareat tibi, veluti speculum lucens, & serenum, & videbitur in vase Serpens ille plumas suas deponere, & in laterib. corpus suum in aquam resolvere: & hoc signum primæ perfectionis, in Aquam resolutionis, & operis consummationis: Et sic perficias usque ad finem operationis, &c. Et hæc est Luna humida, cuius Lumen est à Sole, & per maiorem decoctionem in ipsum convertitur: Hoc est Argentum Convertibile in Aurum: Hoc est Fermentum fermenti, & coagulum coaguli: Hoc est Sulphur glaciale vel laciale, album, descensum & incombustibile, & Mercurius Alkebrith, quod est Arsenicum album, ubi unum gerit nomina infinita Philosophorum. Nam quot colores in putrefactione prima, tot effectus & virtutes: & plura dantur nomina propter eius dignitatem, quoniam verbi signa sunt de uno principaliter significativo, ut plures recitat Aristoteles in dicta doctrina Lapidis P. ad Alexandrum.

Dimitte igitur folia, & collige fructus, quia fructus arboris seduxit nos in & per obscurum.

Sed hæc est Via: Ambula in ea, neque ad dextram neque

ad sinistram declinans, & invenies gratiam & disciplinam: Et quod natura nihil frustra vel in vanum operatur, & quicquid fuerit ultra naturam, vel extra naturam, vel contra naturam, vel contra modum vel motum NATURÆ, non perficietur: vel si aliquid in ea exstinguatur, destruatur, seu malè vel indebitè coniungatur, diruetur, statimq; in errorem prolabetur.

NATURA in suis metis & mensuris gaudet & delectatur, & in alienis consumitur, confunditur, & suffocatur. Vide igitur, ne Lumen, quod in te est, tenebræ sint, & lugeas laborem, & confundaris in æternum. Propterea decet operantem habere divitias Naturæ, scilicet sensum sub freno discretionis. Nam Natura suo gaudebit Lumine, in qua Omnes Divitiæ continentur. Nam Planetæ Sphæræ, & elementa in homine per revolutionem sui Zodiaci verius & virtuosius operantur, quàm aliena corpora seu signa superiora corporalia, cum effectus naturæ humanæ ulterius progreditur, & singula alia comprehendit & amplectitur. Nam omnes Sensus hominis perfectionem habent à natura, & hoc ponit in homine excellentiam omnium Naturarum, ut dicit liber Lincoliensis de Sensu & Sensato.

Revertar autem ad verbum Secundum, vbi Serpens incipit deplumari: Et quia Serpens callidior est cunctis animantibus Terræ, & sub nitore pellis vultum ostendit serenum, & quasi Materia Hypostatica fingit se in aquam demersum per illusionem, ubi quandoque colligit virtutes à terra, quod est corpus suum, quia fortè sitiens immoderatè bibebat, ut inebriaretur, & decipere nititur Naturam, cum qua coniungitur: Et hic est error quandoque, ubi operantes deluduntur, & in hoc errore consolatio, quod aliqua pars aquæ æqualiter abstrahatur ab ipso per vomitum, id est, destillationem, & iteratò sibi detur dictus vomitus per duas vices, continuò servando calorem per Syncopationem duorum dierum. Et Hæc est Theriaca Propria dicti Serpentis, quæ illum curat ab ipso languore. Si ergò Serpens de facili solui voluit, potes duplicare proportiones suæ aquæ ad se, & si nimis videbitur, cura infirmitatem, ut supra dicitur. Si autem color Serpentis varietur, qui est secundus Error in hoc opere, stet diutius cum sua aqua sine rectificatione suæ terræ, quousque Terra lucescat, veluti oculi piscium: Et tunc imbibas, ut prius, & non dimittas, quousque totum fuerit Aqua Crystallina, clara, sine residentia & à modo in fine non nutrietur, nō

obtu-

obturetur, sed conservetur mundè in suo vase. Color autem ipsius Aquæ cœlestis erit Firmamenti: Odor eius preciosissimi unguenti aromatici: Sed cave, ne ex eo bibas propter eius naturam penetrativam & comburentem, nisi ad modum proiectionis, ut in fine dicam: Sed cum centuplo Aquæ communis vel lactis sumetur, stomacho bene repleto, propter liquefactionem interioris Naturæ. Ex huius Medicinæ virtute natura potuit conservari ad 150. annos.

Quæ Practica Aristotelis, ut dicit Arnoldus Græcus super Procemio libri de Pomo, & secundum quendam Translatorem Scripturæ Sacræ, aquæ in Paradiso conformem habet virtutem, quæ ex sui natura hominem reddit immortalem, incolumem, iocundum & perpetuum.

Ex hac Aqua omnes veri Philosophi vitam habuerunt & divitias infinitas. Ideo melius Philosophari quàm Ditari, quia in se continet Divitias & omnem Felicitatem terrenam Corporalem.

Vnde hic Lapis Animatus Rebis vocatur, cum in se contineat perfectionem omnis Rei: & vocatur Ovum propter rotunditatem, cum sit Sphæricum, vel quia gerit formam & figuram maioris Mundi, qui est sphæricæ figuræ, & omnia inferiora sub se continet.

Ecce, quàm palam ostendi tibi Veritatem Scripturæ. Sed sciendum est, quod hoc opus in 5. membra dividatur, scil. in conceptione materiæ, quæ de sana & vera bene proportionata erit natura, mediæ staturæ, & ex homine masculo, recens, currens, rubea, evaporata, & semper erit calida, & cursu cœlesti in tempore virtuali erit grata.

O Alexander, Rector hominum, & totius machinæ Mũdi Custos, & Orbis Conservator, Gratia Fortunæ tibi applaudet. Et cum divitiis non indigeas, sed gaudeas naturas hominum cognoscere, Discete, & omnia habes. Quia virtutes Cœlorum & Gratiæ te decoraut imperio, corona tua fulget auro & gemmis preciosis, sed tamen virtutem, quam intendimus, & formam ferant tui Lapidis, quem alias tibi ostendam, in quo opus totius Mundi cognoscitur.

Igitur in supplementum alterius doctrinæ, quam tibi scripsi in libro Meteororum, hoc iam trado documentum, ut perfectè scias, & audientes non intelligant.

Recipe Serpentem, & pone ipsum in Currum cum 4. Rotis, & facias toties reflecti in terra, quousque demergatur

in profundo maris, & nihil præter mare mortuum nigerrimum videatur: Et ibi remaneat currus cum rotis, quousque tot evaporationes fiant ex Serpente, ut tota planicies sit sicca, & cum desiccatione arenosa tota fiat nigra. Et hæc est Terra, quæ non est terra, sed Lapis omni carens pondere, quia ipsum solum manet: Sed si evaporationes in Cancro vel in Virgine in VERE emittentur, unde rota terra albescet, & in hoc tempore ARGESTES vigesies describit rotam terram: Nam plus in Triplo vapores descendunt, quam Terra, & hæc est ratio, quare Terra in Mare convertetur, quia iam nō tantum per tertium, sicuti prius, pluvia descendebat: duc eas CURRUM de aqua in siccum, & impone isti quatuor rotas in plaustrum, & habes effectum: Si ulterius progredi volueris ad mare Rubrum currens sine cursu, & movens sine motu.

Hic est CURRUS cum SERPENTE HERMETIS, quem transmisit Regi Antiocho ad debellandum te, & Exercitum tuū, &c. Operare, ut docui te, & invenies veritatem. Valeat feliciter tuum Imperium gloriosum in perpetuum. Hæc causa tibi scribendi fuit, ut præcepisti: Quia melius est gaudere in opere, quàm lætari in divitiis sive virtuoso labore. In epistola ista supra opus describitur sub Figura, ut præmittitur.

SERPENS iste ex materia vili componitur, qui in curru sui vasis ex quadruplici revolutione naturarum hinc inde ducitur, sed securè claudatur, ubi evaporationes fiunt inter duo signa humida & calida per 40. dies, quousque in aquam nigram naturæ convertantur, quod est signum perfectæ conceptionis utriusque, quorum Humido totaliter evaporato, nō restat, nisi ut TERRA sua aqua reficiatur ad tertiam, quod est signum perfectæ albedinis, quæ postea cum sua dupla proportione suæ aquæ diversis vicibus in aquam veram convertetur. Et hic est finis primæ operationis, & principium intentionis Philosophorum omnium.

Scias autem, quod hic SERPENS ex 4. ROTIS Elementorum sic dictis quadrupliciter poterit infirmari. i. in capite, sc. in electione suæ materiæ; nam rarò perficitur res aliqua sine ordine facto Naturæ. Et hoc fit, quando natura est nimis sufficiens, quæ esset perfectè complexionata, sana, currens; & sanguineæ complexionis, non nigra, tenuis, vel etiam dura.

Posito autem hoc Uno in suo sepulchro sphærico undique clauso sic visitur. Quod si se non dissolvat in vase ad modum butyri, ad quandam albedinem supranatantem infra septem dies, ac materiæ fiat ratificatio, & calores in parte appareant, medi-

modicum perficietur opus inceptum: quia effectus datur per signa & similitudines ad extra apparentes.

Habeas autem aliam ollam continue bullientem in balneo, & eiusdem materiæ & naturæ ei ab aqua illa destillata infundens, ad dissolvendum tuum OVUM, ut materiæ ex arte debitè liquefieri possint, non vi, sed motu sphærauli, & continuo moderato calore, clauso vase, ut docui. Quia certum est, nostrum terreum non dissolui sine aqua debita & conformi. Nō fiat vas longum, sed breve & curtum, ne naturæ fastidiantur in operatione, & impediuntur propter laborem, dum incipiunt destillari, quem cursum non credidi possibilem sine huius practicæ experientia probabili. Melius est desinere in opere, quam continuare in errore, & sit materia ad tertium vasis tantum bene obturati operculo vitreo concavo, & non plano, & fiat vitrum rotundum inferius quàm superius, non multum spissum, clarum & mundum, & stet in loco fimi equini ad duas tertias. Et una pars vasis tantum resideat sine fumo, & ibi videas, ne fumus seu vapor fumi æqualiter deveniat ad cooperculum vasis, sed custodiatur cooperculum solum in aëre, quia quandoque vapores extranei frigefaciunt vas superius, & dant causam interioris alterationis.

Sit autem Fimarium inter parietes fortes factum, ad modum circuli, ubi meliùs calores conservantur, & sæpius visitetur locus propter adustiones innaturales, ubi neque ventus neque aer extraneus nocere poterit. Et hic advertendum erit, quantum ad destillationem materiæ supradictæ requiratur, quod sub eodem regimine ignis erit, sicut in putrefactione. Omnino destilletur sic, ut non appareat oleum in destillatione, quia oleum causatur solum ex alteratione indebitæ concoctionis materiæ, & ideo si oleum appareat, non est spes perfectæ destillationis, sed finalis perditionis.

Sed remedium in hac materia est, quod cum oleum incipit destillari, ut deponatur Alembicus & ponatur in ordine supradicto ad putrefaciendum cum aqua, quæ à materia extracta fuit, & sic cum modesto igne curabitur hæc infirmitas: Sed in longiori tempore hoc fiet, quia oportet hanc putrefactionem servare per octo dies continuos; & tunc iterato distilletur, ut supra dicitur, & ideo faciendum est in defectu consilium.

Nam pro regula generali habetur, quod nunquam videantur in hoc opere, nisi DUO ELEMENTA tantum, videlicet TERRA & AQUA: Nam in Terra continetur Ignis, & in A-

qua Aer: & ideo dicit Aristoteles in Secretis ad Alexandrũ: Perfice terram cũ sua aqua cœlesti, & perficitur opus totum. ISTA TERRA est TERRA QVINTÆ ESSENTIÆ, quia ad illum gradum reducitur. Nam Essentia Quinta in OMNI RE est ultimũ operationis Naturæ & virtutis: Quia ad alium gradum exteriorem non potest de-natura sua produci. Et in illo gradu est OMNIS VIS & NATVRA, quæ haberi potest in aliquo corpore sublunari, quia natura ipsius desinit esse in quarto gradu, sed quintum capit exterius ab Elementis.

Intellige autem iam VNVM MAXIMVM SECRETVM: Quod omnis quinta Essentia per se sit cuiuslibet corporis sanitatis conservativa: Et habeat in se omnem virtutem & effectum in qualibet re eiusdem complexionis & conditionis, & non alterius.

Vt Quinta Essentia veneni non nisi venenosis operatur sanitatem, & sic de aliis: Ita Q. Essentia metallorum sanat omnem infirmitatem metallorum. Et ex hoc concluditur, scientiam LAPIDIS PHILOSOPHORVM esse VERAM, & infallibilem, omni falsitate carentem. Secundum: Quod quærens hanc Scientiam ad sanandum infirmitates metallorum, nisi faciat per Q. Essentiam eorum, in vanum laborat, in vanum quærit, nec finem invenit nec salutem.

Vnde terra reducta artificialiter ad suam Essentiam Q. & Aqua consimiliter ex istis ad invicem combinatis exsurgit Perfectio, per quam omnes Philosophi habuerunt, quæ ipsis erant necessaria ad salutem corporis & sustentationis: Vnde dicit Messahalach in libro perfecti Magisterii.

Vanum est & stolidum operari Rem ad V. Essentiam, ubi omnes Philosophi habuerunt vitam, & illam destruere scilicet Q. Essentiam, antequam ad finem perveniatur. Quia sic stulti operantes laborant in pulveribus, & destruunt Naturas originales, scilicet HUMIDUM RADICALE, & NATURALE, & CIBALE, & desinunt in mœrore, labore & paupertate.

Revertamur ergò ad stylum nostrum scilicet ad Lapidem nostrum dealbandum, quod fiet per tertiam suæ aquæ, & non ultra in omni imbibitione, sub eodem calore & temperamento qualitatis: Nam per gradus ascendit Lapis ad albedinem non subitò, sed successivè, non per violentiam, sed per artem scilicet per levem decoctionem sub modo suæ putrefactionis, ita ut calor non excedat calorem ovi gallinæ in

nido

nido suo naturali. Et si opus debitè regatur, infra 40. dies albando perficietur perfectè in Lapidem, & erit calor pulcherrimus, & incinerativus, tanquam cinis à calce viva cõpressus: Et ita in illa terra quantum ad suam perfectionem, erunt duo signa inspicienda Primò ut calx non sit salsa, secundò ut sit in parte dulcis & odorabilis, & si hæc duo Signa concurrunt, benè regitur Opus ad propositum.

Aqua autem ipsius semper servetur munda in loco honesto, in vase vitreo obturato, & nunquam Aqua amplius una vice destilletur propter debilitatem aquæ, ne hæc aqua propter deperditionem suæ potentiæ convertatur in Lapidem, scilicet in pulverem inutilem. Ideo unica destillatio sufficiet ad opus scilicet aquæ. Nam aqua seipsam ex sui natura destillat, & ad suam Q. Essentiam reducit opere suo, & non manuum destillatione. Et sic dicta Aqua continuè cooperta sit, ne respiret &. Flos exeat. Et hoc semel probavi fuisse errorem operis cuiusdam per me incepti: Ideo accepi novam aquam eiusdem naturæ, virtutis & gratiæ, & perfeci, quod volebam.

Iam superest dicere de erroribus in opere contingentibus, quibus contingit, multos à recta via deviare. Advertendum ergò, quod ERROR primus est in discontinuatione & adversitate Ignium in eodem opere, secundum Græcum eundem. Nam non solum calor, sed qualitas caloris est attendenda: Nam ignis calidus & humidus, ut in balneo, & siccus, ut in diversos effectus habent. Nam unus adiuvat ad perfectionem dissolutionis, ut est venter Equinus: Alter autem ignis habet alteram dissolutionem, & alterationem facit in Materia. Ideo dicunt Veri Philosophi, ut in opere perfecto perfectus sit Vnus Ignis, Vnum Reginem, Vnum Vas, & sic in omnib. erit paritas operis & convenientia totius. Iste autem Ignis secundum gradum operationis moderandus est, ut usque ad albedinem semper sit lentus, sicut est calor hominis naturalis, vel calor Ovi incubandi per matrem in nido suo, unde materia Lapidis, quæ est hominis quarta digestio, ex quatuor naturis composita.

In primo opere & putrefactione sua vera essentia egreditur in suam essentiam Quintam, quæ est principium nostri operis perfecti, & Magisterii. Et ideo fœcundum, quod dicit Philosophus: Principium corruptionis Vnius est generatio alterius ad aliam naturam & effectum: Vnde prædicta materia sic dissolvenda est in continuo calore, qui calor

in se TRIA habebit, scil. humiditatem ex se, caliditatem sine siccitate, & raritatem suæ compactæ materiæ: Et si quid istorum defecerit, effectum prosperum non habebit, nisi cautius & subtilius operetur.

Secundus ERROR est materiæ, de qua Lapis reducitur ad ortum seu actum. Nam Lapis inventus per iuvenes inconsumptos, prosperos & sanos mediæ ætatis, vel iuniores sanguineæ complexionis ex sana vena post perfectam digestionem est deligendus. Nam crapulosi, gulosi, luxuriosi, senes vel infirmi Lapidem generare non possunt utilem, propter virtutes Naturæ absconditas, quæ per huiusmodi vires assequi non possunt. Et quia LAPIS noster assimilatur Maiori MUNDO, eius compositio non potest in aliqua natura sua deficere propter incinerationem totius complementi.

Tertius ERROR est in VASE: Nam Vas debet esse sphæricum, & in fundo omnino rotundum cum lateribus proportionalibus, cum capite suo in fundo suo ferè duplo maiori, & altitudine ferè unius cubiti: Item debet esse vitreum non porosum, bene clausum cum luto suo convenienti: Sed hoc fiet in principio post evaporationem materiæ in sua electione perfecta post suam generationem perfectam, ut supra dicitur.

Advertendum est, ut evaporatio materiæ non diutius duret, quàm calor eius manebit, quod quandoque per tres horas durare solebat. Vnde non aliter faciendum in hoc opere percipimus, nisi ut vas cum materia stet in aliquo loco secreto cum panno superposito, ne pulvis ingrediatur, & humiditas panni accidentalis omnino expellatur à vase. Et hoc opus fiet propter duas causas, primò propter subitam mutationem naturæ, secũdo propter humiditatum accidentalium expulsionem, quæ in causa erunt extinctionis MATERIÆ VIVACIS in nostro LAPIDE, & de incineratione eiusdem.

Quartus Error erit in destillatione quandoque, cum materia plus destillatur, quam oportet, seu plus exaltatur: Nam in Aqua specialiter sunt Tria, Spiritus, Anima, Tinctura. Nam Spiritus & Anima nõ penetrant, nisi per quandam vim corrosivam, quanquam in diversa destillatione omnino debilitatur virtus & Natura, & si aqua turbida fuerit & non [illegible] seipsam rectificat sine destillatione, & quod in fundo [illegible]erit, proiiciatur ad terram.

[illegible] Error est in rectificatione Terræ, & hoc paula[illegible] paulatim fiet sic, ut quoties imbibatur, toties desiccetur:

tur: Vnde tres partes aquæ sunt ad unam partem Terræ suæ, & plus quandoque, si indigeat propter perfectam dissolutionem. Et dissolutio perfecta huius operis est perfectissima sua quinta Essentia, omnem in se habens virtutem medicinalem & fragrantem mirabiliter, omni dulcedine plenam.

Tria sunt Signa perfectæ dissolutionis. Primo, ut sit vera Aqua in se sine fece: Secundo ut sit Lactea in superficie: Tertiò, ut in gustu linguæ sit mellei saporis & dulcedinis. N B. Hæc autem prædicta materia congelat seipsam cum igne calido & sicco, & dissoluit seipsam cum igne calido & humido. Et hæc Aqua est permanens & perpetua, quæ propter mirabiles suas virtutes habet omnem vim Lapidum: Ideo Nomine omnium Lapidum nominatur. Hoc est Argentum Vivum, Sulphur, Auripigmentum, & infinitis aliis nuncupatur nominibus, & tamen nihil horum est in Natura, sed in Virtute. Nam Argentum Vivum est, quia in se habet perfectã virtutem & vitam: Et est Sulphur incombustibile, & ideo omne signum trahit secum secundum primarium significatũ: Quia signum capit denominationem à suo posteriori, de suo principali significato.

Error sextus & ultimus est in operis continuatione & proiectione: Nam si discontinuatio esset in calore, in vase, seu in tempore, incineratio operis consequetur. Tempus enim æquale est, scil. in putrefactione 40. dierum, ad albedinem 40. dierum, & ad rubedinem 40. dierum, ad perfectam dissolutionem 40. dierum, si regimen ignis debitè sit moderatum & adhibitum.

In primo tempore vocatur Lapis non Lapis: In secundo Lapis, tertio Argentum vivum, quarto Rubinus. Hæc nomina dantur per Hermetem, & in parte per Aristotelem & Morienum.

Signum in putrefactione est Tenuitas cum summa Nigredine. Signum destillationis, seu calcinationis Lapidis est siccitas cum incineratione. Signum dealbationis, ut sit lucens sicuti calx alba sine quacunque admixta nigredine. Signum dissolutionis est, ut nihil maneat indissolutum, sed ut totum fiat ceu Aqua Stagnans Lucidissima, Sine Fece. Sin autem aliter, feces abiiciantur: Et si feces sint pallidæ non in similitudine lanæ nutritæ, non à modò opus nostrum ingrediantur, sed prædictæ feces cum prædicta aqua nostri Lapidis valent similiter destillatæ pro Medicinis ad omnes Infirmitates corporales curandas: Ergo non abiiciendæ feces.

PRO-

PROIECTIO autem nostri Lapidis est, ut primò proiiciatur una pars dicti Benedicti Lapidis congelati in cineribus calidis super 10. partes Mercurii vulgaris calefacti, ut dictus ☿ ius sic incorporatus cum Lapide, & fixus proiiciatur super 100. partes: Et si bis proiiciatur, valet super mille, & si tertiò, super mille millia: Imo super quodcunque Metallum quantumcunque imperfectum secundum qualitatem Medicinæ, scil. Albæ vel Rubeæ, ita ut nullum Minerale Metallum perfectius inveniri queat, nisi sit pro infirmitatibus Corporis curandis: Quia Aurum Mineræ habet in se quiddam Essentiale Divinum in sua primaria Creatione & Opere.

Differentia autem inter Album & Rubeum non est, nisi per maiorem decoctionem sine Aqua, post perfectam dealbationem nostri Lapidis, quousque color Rubeus perfectius appareat, & terra totaliter fuerit incinerata, & tunc opus est aggrediendum, sicut ad Album primitus dictum est.

Hæc doctrina designata paucis sermonibus & sententiis dictis, solidè & sanè intelligenti sufficit, quoniam scimus, Quod Diligentibus Dominum omnia Cooperentur in Bonum.

SOLI ET IMMORTALI DEO, PATRI ET FILIO CHRISTO IESV crucifixo, in virtute S. Sancti, sit laus & gloria in seculorum secula, Amen, &c.

SEQVI-

SEQVITVR EPISTOLA AD REVERENDISS. D. D. HERMANNUM ARCHIEPISCOPUM COLONIENSEM, de Lapide Philoſophico, Monachi cuiuſdam Benedictini Ordinis, &c. Opuſcula Platonis & ARNOLDI Villanovani recenſens.

SCIAS, reverendiſſime ac ſerentiſſime Princeps, quod pauci ad hanc artem in veritate perveniant, quia ad debitum finem nuſquam tendunt. Cum autem Omne Datum Optimum, & omne Donum Perfectum Deſurſum ſit à Patre Luminum, teſte Iacobo, Deſcendens, & ſolũ, ubi velit; Spiritus ſpiret: Hoc verè ſcias, Munus Dei, filiis Dei & artis concedendum devotis, quippe Catholicis & Evangelicis viris. Vnde non mireris, ô Præſul inclyte, quod hæc Ars in Vno Solo contineatur, & nullo alio indigeat, & in Vno Vaſe tantum, & Vna Sola operatione perficiatur, quæ operatio dicitur perfecta Philoſophorum Sublimatio, per quam verè fit noſter Lapis, ut manifeſtè tradunt Philoſophi. Hic Lapis eſt quidem Lapis, & non Lapis, & eſt Mercurius & Sulphur: In quibus ſunt quatuor Elementa adeo proportionata, ut quaſi nullum ſit contrarium alteri. Et ſcito, O tu Princeps, quod non eſt Mercurius, neque Sulphur adeo perfectum, ſicut illud quod reperitur in corporibus SOLIS & LUNÆ: Et Philoſophi vocant Lapidem noſtrum Solem: Qui non eſt SOL Vulgaris, ſed SOL noſter. Et LUNAM vocant ipſum, neque etiam eſt Luna Vulgaris, ſed Luna noſtra, ſive PHILOSOPHORUM; Et vocaverunt illum SULPHUR & MERCURIUM, & hoc

& hoc secundum quod mutatur per diversas & varias Operationes. Et scito, ô PRÆSUL inclyte, & PRÆSUL illustrissime, quod cum tibi hoc declarabitur, totum scies, ac omnium Philosophorum mentem scies: Nam illa diversa nomina sortitur secundum suas diversas conversiones, videlicet in Aquā & Terram, Aerem & pulverem nigrum, album & rubeum. Et nota, quod in perfecta sua sublimatione & operatione videntur tantum duo Elementa, videlicet Terra & Aqua: Sed sub terra continetur Ignis, & sub Aqua Aer, quæ duo sc. Ignis & Aer sunt invisibilia, nisi sub terra & aqua. Et nota, ò tu Princeps, quādo fit sublimatio Philosophica, tunc accipitur corpus perfectissimum, & ponitur ad ignem Philosophorum, per mensem Philosophorum, tunc cum tempore illud Corpus humectatur, & emittit sudorem quendam sanguineum post putrefactionem & mortificationem, Rorem dico Cœlicum, qui quidem Ros dicitur Mercurius Philosophorum, sive Aqua Permanens, Aqua Viva. Aquam dico, quæ corpus suum exeundo mortificat, & ingrediendo vivificat, denigrat, dealbat, iuxta Evangelium: Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet.

Vnde dicunt Philosophi, Lapis noster unus est, & Lapis noster se ipsum mortificat, seipsum putrefacit, & seipsum vivificat ac lavat, & dealbat, & in seipso omnia habet necessaria, & nullius indiget adiumento.

Et nota, O tu Princeps gloriose, quod illa Aqua quæ exit è Corpore, dicitur Anima & Spiritus corporis: Et tunc terra dicitur vacua, habens tamen in se Ignem, & illa Aqua dicitur Mercurius Philosophorum, & Aqua permanens, & Aer. Et nota, O PRÆSUL, quod quando Lapis noster emittit illum sudorem, tunc terra manet in fundo nigra, ut Pix: Et dum sæpe sublimando cadit super eam, aqua sua ipsum dealbat, & in albissimum & subtilissimum pulverem convertit, qui pulvis albus dicitur Lapis albus sive Luna. Et super omnia nota, quod sunt tres principales Colores, videlicet NIGER, ALBVS & RVBEVS. Nigrum dico, quando primò calor agens in corpus humidum, generat nigredinem, ut manifestè patet ex Philosopho. Et calor agens in corpus siccum, cum vera ablutione generat albedinem: Et calor in albedinem agens generat citrinitatem. Hoc totum intelliges in sequentibus ad tactum manuum, & in omnibus scriptis Philosophorum, de nostro Lapide verè scribentium.

Et no-

Et nota, quod dum Lapis noster versus fuerit in album, dicitur Luna: Et dum per continuationem operis, & augmentationem Ignis convertitur in rubeum, dicitur SOL. Et hic Lapis noster non est Luna aut Sol vulgaris, sed est Luna aut Sol Philosophicus, sublimatus & glorificatus, ac ad tantam subtilitatem adductus, ut habeat potestatem convertendi Mercurium, & omnia corpora Metallica in SOLEM vel LVNAM, perfectiora mineralibus, & hoc testantur satis ad plenum infra scripta opuscula, videlicet PLATONIS & ARNOLDI.

THEORICA ARTIS ALCHYMICAE, *secundum Platonem Divinum.*

Opera Dei perfecta sunt, quoniam circularia sunt: Nam omnia, quæ creavit ex quatuor Elementis, constituit; Imò ad ea revertuntur, ex quibus creata sunt, sicut ad eorum primam originem. Sed illorum circulorum perversio nequaquã perficitur, donec in primam reducantur materiam, reducta autem ad primam materiam non videntur neque tanguntur, nisi Aqua & Terra tantum: Aër verò & Ignis nunquam videntur, nisi quod eorum virtutes sciuntur, id est, sensu percipiuntur in Elementis Aquæ & Terræ. Et nisi ista quatuor Elementa sic coniungantur, nihil operantur: Cùm autem coniunguntur, Medicinam, quam quærimus, constituunt. Scitote igitur omnes, quod est Tinctura vera nulla, nisi ex Aëre, eò quod Natura non emendatur, nisi in sua natura. Nolite ergo pecunias vestras in vanum amittere, & tristitiam cordibus vestis adducere, alium Lapidem quærentes. Nam Lapis noster Unus est, & Unum Regimen, & Una Dispositio eiusdem. Lapis autem noster est Aqua permanens, munda, lucida & clara, cœlestem habens colorem, Auro quidem honorabilior: Eò quod sine ipso Aqua nostra non emendatur. Nullum tamen tingens venenum generatur, absque SOLE & sua umbra: Qui verò venenum absque istis tingere nititur, NIHIL operatur.

Regimen nostri Lapidis est, ipsum in suo vase continuò coquere, & coquendi levi igne solvere, solutum verò in Aërem sublimare, & iterum in terram totum constipare. Dispositio eius est, ipsum prius denigrare, & postea intentiori Igne dealbare. Dealbatum autem secunda parte suæ Aquæ

incinerare, & in verum RUBEUM magno calore vertere.

Coniungite ergò Servum nostrum Rubicundum, ab omni impuritate depuratum cum vxore sua odorifera, ab omni inquinamento deputata, & erit vobis artem gignens. Imponite eos in vase super ignem levem, & coquite, donec sit brodium saginatum. Cavete tamen, ne Opus sensu privetur vel motu: Nam prima vis huius aquæ est frigiditas, quæ Igni omninò contrariatur, & absque calore nil unquam generatur. Intensus igitur calor continuus contrarium interimit, frigiditatem fugat, sed temperatus perficit & conservat.

Continuate ergo Balneum eius temperatum, donec totum solvatur in Aquam mineralem, multùm nigram. Videntes autem nigredinem in omnibus supereminentem, scitote, Corpus liquefactum in aqua, quæ tunc absque suo corpore, cum quo soluta est, esse non potest, eò quod facta sunt Unum permanens, quod tunc continet reliquum, eò quod satis in decoctione coniuncta sit: Spiritus namque separatus à corpore, & in altero spiritu occultatus, factus est utroque fugiens. Nam Aqua reseravit fugæ januam, omni fugienti, ipsum convertens in spiritum sibi similem.

Oportet ergo vaporem utrumque pluries sublimare, ùt totum fiat cum vita. In aëre igitur, cum volueris, intentionem è converso coniunge, usque in quo opus perficiatur.

NB. Qui hæc infra scripta scit, Omnia scit, & qui hæc ignorat, omnia ignorat, &c.

Complementum ARNOLDI VILLANOVANI.

SEQVITVR VERA VIA ET VERVS MOdus Lapidis Philosophorum, præter quem, & sine quo non est alius modus verus Mineralis. Et est perfectior omnibus.

℞ Masculum & Fœminam, præparatos æquis ponderibus, simul funde, ita ut Fœmina concipiat Masculum, & ut de masculo nihil appareat. Deinde deduc in laminas tenuissimas, & minutim scinde, in domo vitrea sphæratili sive circulari pone, obtura, ut non spiret benè cum sigillo Hermetis,

metis, vel claude, & ſtet firmum, immobile, donec materia veniat humida, & putreſcat, quò nigreſcat. Deinde nigredo paulatim recedat, & iterum albeſcat, deſiccetur, & in albiſſimum pulverem convertatur. Huius pulveris una pars ſuper centum partes cuiuſcunque Planetæ fuſi, & benè bulliant, & moveas cum inſtrumento: Deinde infrigidari permitte, extingue in aqua frigida, & invenies lunam puriſſimam. Et ſic habes LAPIDEM ALBVM, ſive TINCTVRAM ALBAM, &c.

MVLTIPLICATIO EIVS.

℞ Partes ij. dicti pulveris, projice ſupra 100. partes maſculi & fœminæ, purgatorum (id eſt, ſuper 100. partes relicti ſubiecti primi) & ſicut ſupra præparatorum, in domo vitrea rurſus pone, & ſic ſtent, quouſque putreſcant, & nigreſcant, & albeſcant, & in pulverem albiſſimum deveniatur. Secunda vice, iterum una ſuper centum, & ſic habebis Lapidem tuum album, multiplicatum.

LAPIDIS NOSTRI RVBIficatio.

℞ de prædicto pulvere albo, & pone in vitro, ut prius, fortiorem ignem dando, & ſic ſtet, quouſque per ſucceſſum temporis RVBEVM perveniat, deſiccetur, & in pulverem rubicundiſſimum convertatur. Pone unam partem ſupra 100, cuiuſlibet corporis, etiam Mercurij, & invenies Aurum purum, imo puriſſimum.

RVBERI LAPIDIS MVLTIplicatio.

℞ partes duas pulveris RVBEI, & partes pulveris albi decem (forſitan de primo ſubiecto, ut antea) ponas in vitro, ut primò factitatum, & ſtet, donec RVBEVM fiat, & in pulverem rubicundiſſimum convertatur. Vna pars ſupra 100. projciatur. Et ſic Lapis noſter Albus & Rubeus multiplicatur in mole & quantitate.

Si vis autem ipſum multiplicare in qualitate, id eſt, virtute & potentia eminentiſſima, ſc. ſolve ipſum in Balneo, & in cinere iterum gela: Et una pars tunc ponatur ſuper decem millia: Et ſic quantò plus ſolvis, tantò plus tinget, uſque in infinitum.

SEQVITVR MODVS OMNIVM *Proiectionum.*

Omnis Projectio sive ad Album, sive ad Rubeum, semper debet fieri super corpore perfecto sui coloris, & illud corpus sic medicinatum tandem super corpore imperfecto; Et tunc debet purgari per cineritium cum plumbo: Et nota benè: Quantum invenies post cineritium, tantum poterit pondus Medicinæ tuæ acceptum tingere, & ultra deinceps non indiges cineritio. Hæc prædicta Proiectio concordat omnino Aurifabræ, seu potius Auriferæ artis libro, ut in fine ibidem annotatur, &c.

SEQVITVR TESTAMENTVM ARNOLdi de Villa Nova.

LAPIS PHILOSOPHORVM de terra scaturiens in igne perficitur seu exaltatur: limpidissimæ aquæ potu satiatus ad minus horis duodecim visibiliter undique tumet. Deinde in Stupha vel hypocausto positus, aëris sicci & mediocriter calidi vapore depuratus extraneo, soliditatem suam partium adipiscitur, & ab humore extenuatus superfluo, fit aptus contritioni. Quibus peractis ex purioribus eius partibus Virgineum Lac exprimitur, quod confestim in Ovum Philosophorum positum, tam diu pullifica concoctione foveri non desinat, donec colorum varietate denudatus, cum compare suo in niveo colore sese lætificat, & ex tunc sine metu periculi sustinet pœnas ignis crescentis, donec colore tinctus PVRPVREO egrediatur ex monumento cum Regia potestate.

MAGNI GEORGII PHAEDRONIS RODOCHAEI, de Geleinen HVSIO, FRANCI; Corollarium de HERMAPHRODITO: Et Lapide Philosophorum.

HERMAPHRODITI DESCRIPTIO.

Experientia nos docuit CHYMICA, Hermaphroditum omnem omnium Mineralium vim habere: unde summam servan-

servandi totius corporis humani facultatem obtineat, necesse est: Cum id ipsum nihil aliud existat, præterquam αὐτοφυὴς Mineralium Essentia, si Anatomia Microcosmi cum maiori Mundo conferatur. Idcirco Hermaphroditus universum corpus humanum, quod ex integritate actionum suarum ex quavis offensione ægrum judicamus quacunque ratione affectum, ad absolutam & exquisitam Symmetriam perducit, ut in naturali constitutione ad vitam longam nihil perfectius desiderari queat.

ANIMA AVTEM HERMAPHRODITI ita conficitur.

Essensificati Spiritus Mercurialis & Chalcanthi, cuiusque æquales sume portiones, & ad justum dierum intervallum à Philosophis definitum congelari sinito: Tunc exsurgit Hermaphroditi flos Saphyricus, admirandum Maioris Mundi Mysterium. Cuius pars, si in mille liquati Ophirizi partes infundatur, id omne in sui naturam convertit: Eiusque rursum Drachma in mille æris Drachmas immissa, id universum in aurum transmutat purissimum.

Sic & Hermaphroditi granum, ac Theriacæ sive Mithridatii scrupulus è vino generoso semel atque iterum intro-sumpta, corpus quovis modo conflictatum, in pristinam εὐκρασίαν, naturalemque statum restituunt. At si foris ad externa vitia medicè adhibere placet, cum stillaticio Hydropiperis liquore usurpetur, necesse est: Tunc cuiusvis Balsami præstantiam superat, chirurgicorumque effectuum summam curationem expedit. Is Hermaphroditus est Tinctura Monarchiæ Chymicæ præfectis cognita, Lapis à nomine signatus proprio nomine, Ignis Æthereus, infinita verborum Ænigmatumque obscuritate involutus.

EX PHAEDRONIS AGRIPPA SEQVItur hæc Descriptio.

Secretum Secretorum est Lapis Philosophorum. Si felicitatem desideras, ut Benedictionem Philosophorum obtineas, vivit Deus in æternum, vivit hæc veritas tecum.

Vnum est in Mundo Obiectum omnium, quod proprià dicitur Philosophorum, Album & Rubeum in se continet: Vnum Masculus, aliud Fœmina nuncupatur. Animale, Ve-

getabile ac Minerale nullum reperitur tale; activam vim habet & passivam, substantiam mortuam ac vivam secum habet, spiritum & animam: Quam vocant ignari rem vilissimam. Quatuor continet Elementa in suo gremio contenta, ubi est, reperitur, ab omnibus communiter habetur, parvo redimitur precio, una libra habetur pro uno solido. Ascendit per se, nigrescit, descendit & albescit, crescit & decrescit; Res est, quam terra producit, & de cœlo descendit, pallescit & rubescit, nascitur, moritur, resurgit, postea in æternum vivit, per plures vias tendit ad finem. Sed propria decoctio est supra ignem, primò lenta, modesta in medio, fortis in fine, augmẽtatur quousque securus quiescendo rubificetur. Hic est iuxta votum Lapis dictus Philosophorum: Lege & perlege quævis, at clarius nunquam invenies: Et si adhuc fueris ingenio tardus, tunc nunquam huius artis eris gnarus.

FINIS.

XVI.

DIVI THOMAE AQVITIS TRACTATVS SEXTVS, DE ESSE ET ESSENTIA MINERAlium tractans:

DIVISVS IN CAPITVLIS quatuor.

TRactatus sextus de esse & essentia mineralium extractus à libro scripto à sancto Thoma de Aquino, qui sic incipit: Nunc verò de corporibus inferioribus est tractandum. Sed quia hæc dividuntur in mineralia, plantas & animalia, ideo primo de esse & essentia mineralium pertractamus.

Mineralia dividuntur in lapides & metalla. Esse ergo essentiæ & existentiæ est eadem ratione in istis sicut in aliis. Creatura namque, sicut prius patuit capitulo tertio primi libri, dicitur habere suam essentiam in quantum exemplariter est à Deo & eius similitudo. Deus enim exemplum est omniũ rerum. Sic enim secundum istam rationem creatura sortitur nomen essentiæ. Secundo modo creatura dicitur habere suã essentiam in quantum effectivè est à Deo, & est aliquid in sua propria natura effectualiter ab eo. Et sic secundum hanc rationem & respectum sortitur nomen essentiæ.

Idem ergo nomine est essentia & existentia, sed diversum est ratione respectus. Ex primo est Deo similis. & ex secundo substantiabus. Est igitur in istis sicut in aliis esse essentiæ excepto essentiæ & existentiæ educuntur in istis in actu suppositi per plures transmutationes, quàm in elementis aut aliis corporibus supercœlestibus, quod materia earum ex pluribus formis & accidentibus in viscata grossa composita.

CAP. I.

De esse Lapidis.

MAteria lapidis est grossa, habens multum de terrestreitate, at parum secundum puritatem aut impuritatem, unde secundum quod dicit Aristoteles in fine libri Meteorum, Lapis non fit de terra pura; sed potius fit ex terra aquea, sicut videmus lapides generari in fluminibus quibusdã. Videmus etiam generari sal ab aqua salsa, quæ habet multum de terrestreitate, & lapidem per calorem solis & ignis. Est ergo materia lapidis aqua grossa, agens autem est calor vel frigus congelans illam aquam, & ad essentiam lapidis in actu deducẽs. Natura autẽ lapidis invenitur in plantis, in animalibus, quos quidem lapides non sine magna virtute consideres. Yliqui autem ipsorum congelantur in animalibus virtute animalitatis, sicut carbunculis in capite cuiusdam serpentis, & de multis alijs lapidibus virtuosissimus. Et credas virtuosiores lapides qui procedunt ab animalibus quam alios. Alii autem congelantur virtute artificii cooperante natura, sed dicit Aristoteles, quod quidam faciunt quandam aquam ex duabus aquis confectam, quam lac virginis appellant, & coagulant ipsam in lapidem. Ista autem dicitur fieri ex litargiro dissoluto in aceto vini fortis & aqua cuiusdam salis, quæ vocatur Alkali, & cum quælibet istarum aquarum sic valde clara ambæ coniunctæ fiunt immediate quodam confectu mirabili una aqua spissa & alba sicut lac. Cum ista igitur aqua inbibunt quod in lapide congelare volunt, puta sic calx argenti aut alterius corporis, hac aqua imbuitur, postea ponatur ad lentum ignem in foco, & fiet lapis. Habet enim illud lac naturam congelandi calcem in lapides. Videmus enim ex sanguine & ovo & ex capillis & cerebro & ex aliis partibus animaliũ fieri lapides mirabilis efficaciæ & virtutis, verbi gratia. De sanguine accipiebatur sanguis humanus virorum sanorum, sanguineorum aut cerebricorũ juvenum infra tres ætatis annos, & putrefiebat in ventre equi calido per 24. dies, postea ponebatur in distillatorio, & cum lento igne distillabatur aqua alba ad modum lactis, quæ ponebatur sola ad partem.

Deinde

Deinde augmentabatur ignis & distillabatur olium citrinum rubeum, quæ similiter ad partem ponebatur clausa. Postea feces siccæ & nigræ quæ remanebant in fundo cucurbitæ calcinabantur ut albæ fierent sicut nix. Quia hæ feces in album calcinatæ vel huiusmodi terra optimè per calcinationem albificata est res optima & reddebamus eiusdem fecibus olium, & fiebat lapis clarus & rubeus habens virtutem, ut valeret fluxum sanguinis restringere, & multas infirmitates à corpore humano expellere.

Etiam à plantis sic extraximus aquas, comburebamus plantas in furno calcinationis & postea convertebamus illam calcem in aquam, & aquam distillabamus & coagulabamus, sed in leni foco & melius operatione aliquarum gummarum & fiebat lapis iste optimæ virtutis & efficaciæ secundum diversitatem virtutum plantarum. Quidam etiam per artificium faciunt lapides ut omnino videantur esse in omni probatione lapidum similes lapidibus naturalibus, ut pote faciunt Iacynthum similem Iacyntho naturali & saphyrum saphyro naturali. Qui quidem modus generalis est talis.

Dicunt enim quod materia omnium lapidum pretiosorum est cristallus, quæ est aqua habens parum de terrestreitate coagulata per actionem fortem frigoris. Molunt igitur cristallum super marmor & imbuunt eam cum quibusdam aquis acutissimis clarissimis dissolventibus ex sua acuitate multotiens molendo & desecando, ut fiat qua si natura una, postea ponunt illam confectionem est sub ventre equi calido, & ibi ad tempus convertitur in aquam, quam distillant ut clarificetur & partes subtilientur. Postea habent aliam aquam rubeam confectam ex urina puerorum & vitriolo calcinato rubeo sanguinem draconis similiter multotiens distillato & conjungunt ambas aquas secundum pondera certa & ponunt in fimo, ut melius digerantur & conjungantur in simul & distillantur, postea ad lentum ignem in camino congelant, & fit lapis omnino similis rubino. Cum vero volunt facere saphyrum habent secundam aquam confectam cum urina puerorum & lazurio bono, & sic de aliis lapidibus secundum diversitatem colorum. Item alius modus faciendi gemmas de cristallo. Respon. cristalli quantum vis & calefac ad ignem subito postea extingue in aqua frigida simplici hoc totiens reitera, donec possit subtiliter teri. Deinde eam fortiter in mortario & postea in lapide marmoreo quousque pulvis fiat inde subtilissimus. Tunc Resp. salis Alkali bene mundi ana.

 & si-

& simul in corpora super marmor prius ea pone in fornace vitrariorum in vasi, in quibus funditur vitrum, sed paulative donec fundatur totum, cumque fuerit fusum & clarificatum pone desuper de illo colore quem intendis facere, & hoc paulative quousq; tibi placet color, suscipit enim omnem colorem quem paulative dare volueris. Eodem modo poteris solvere quemlibet lapidem preciosum.

Colorem autē saphyri sic probabis. Recip. de lapide indico & vocatur Baldach, qui de Almannia venit, de quo tingitur vitrum lazurium, & fac de ipso cristallo pulverem subtilē, & pone in vase terreo in fornace vitrariorum, & cum bene fuerit calefactum pone intus de prædicto lapide indico paulative, quousq; tibi placeat color & eodem modo cum lazurio blavio Almanniæ facies Turcoisiam. Smaragdinus vero color fit eodem modo, sed cū pulvere viridi æris boni, Rubini color fit de bono croco ferri. Thopasii color fit sic, Recip. lignum aloês & pone super vas in quo est cristallus fusus sic quod flamma redundet super cristallum fusum, & tene tam diu super cum tenaculis quousq; cristallus recipiat perfectum colorem Thopasii. Et si marchasitam cum berillo & crystallo simul miscueris, cristallus citius fundetur. Quod si aliter vis facere, accipere cineres clavelli de quo fit sal alkali, vel de ipso sale de illis cineribus facto & tartari calcinati añ. & misce eū cristallo pulverizato añ. & simul lique fac in igne & erit fusile. Crisolitum sic facies, tolle cristallum clarum & pone cum aloe distemperato in aceto per 12. dies, postea coque cū auripigmento in lixivio facto de fago, & erit Crisolitus, vel cum viridi ære, & erit Smaragdus, &c. poteris quemlibet cristallum diversimode colorare. Ex quibus omnib⁹ patet materiā lapidis esse aquam, agens aūt in illam materiam dicunt esse calorem aut frigus. Ideo si sit color tenuis aut frigus intensissimum quæ educunt ab illa materia formam lapidis in actu suppositi. In lapidibus enim tria videmus sicut in aliis rebus scilicet substantiam, virtutem & operationem, per operationem enim habemus iudicare de virtutibus & per virtutem de substātia. Cum ergo videmus operationes secretissimas, efficacissimas & occultas in quibusdā lapidibus sicut sunt operationes naturæ seu corporū supercœlestium, non est dubiū quin habeant aliquid de virtute occulta corporum supercœlestium. Et si de virtute aliquid habeant, etiam & de substantia. Et dico quod de substantia stellarum sint composita, sed dico quod habet aliquid virtutum ipsorum. Nostrorum cum

quatuor

quatuor elementorum aliqui lapides participant, aliquid de natura supercœlestium, secundum quod tetigi in tractatu de corporibus supercœlestibus. Quia separavi à quibusdam corporibus quatuor elementa & depuravi, & depurata conjunxi, & venit mihi lapis tantæ efficaciæ, ut etiam natura minaretur. Contra quam nō habent potestatem elementa grossa inferiora. De quo Hermes quem Aristoteles semper vocat principem qui triplex fuit in philosophia, idem præstans omnino quo ad sciendum substantias rerum virtutes & operationes dixit. Fuit mihi gaudium quale nunquam fuerit videnti quintam essentiam summa elementari materia inferioribus teneri. Propter quod evidenter patet quod aliqui lapides aliquid habent de hac essentia. Hoc etiam patet per quendam librum antiquum, in quo quidam lapides attribuuntur planetis & dominio ipsorum. Vnde si sculpantur in eis quædam figuræ planetarum & nomina dominorum seu intelligentiarum temporibus certis secundum quod ibi percipitur augmentatur virtus lapidis & eius operatio contra virtutem eius quæ antea visa est secreta & occultata. Videas augmentatam & quasi sensibiliter operari.

Capitulum Secundum de esse metalli.

Esse autem supponitur metallorum, educitur à materia sua per planetas & per naturam similem & per artificium aliquod. Cum igitur sint septem metalla quodlibet educitur à suo planeta ut aurum educitur à sole, & vocatur Sol. Argentum à luna, Ferrum à Marte & vocatur Mars, Argentum vivum à Mercurio & vocatur Mercurius. Stannum à Jove & vocatur Jupiter, Plumbum à Saturno & vocatur Saturnus. Cuprum aut æs à Venere & vocatur Venus. Materia autem omnium metallorum est argentum vivum, vnde in quibusdam metallis est coagulatum debili coagulatione, & in quibusdam fortiter propter quod sunt gradus in metallis secundum gradum actionis planetarum & sulphurum omnium pure congelantis argentum vivum in illa metalla. In quibusdam est parum congelatum vel terrestre, & illa metalla habēt se per modum materiæ, & in potentia per complexionem ad alia metalla, ut in plumbo patet quod est argentum vivum terreste parum congelatum ex sulphure subtili & pauco. Et quod actio sui planetæ est distans & debilis, habet se in potentia ad cuprum, ferrum, argentū & aurū. Stannū & argentū vivum clarum coagulatum parum à sulphure grosso & non

puro,

puro, propter quod se habet in potentia ad cuprum, ferrum, argentum & aurum, ferrum autem est argentum vivum, grossum, terrestre, sulphur terreste valde grossum ex actione sui planetæ fortiter coagulatum. Ideo habet se in potentia ad cuprum argentum & aurum. Cuprum autem est congelatum fortiter ex sulphure mediocriter multo & ex argento vivo mediocriter grosso cooperante suo planeta, & ideo se habet in potentia ad argentum & aurum. Argentum autem est ex sulphure albo & claro subtili non adurenti & ex argento vivo claro subtili cooperante suo planeta fortiter coagulatum. Et ideo solum se habet in potentia ad Aurum, Ita quod cremari non potest à plumbo cremante cuprum & alia corpora infecta, Aurum vero est præstantius omnium metallorum, & fit ex sulphure citrino claro subtili dyaphano & non adducenti argento vivo claro subtili cooperante sole fortiter congelato, Ita etiam ut cremari non potest, à sulphure, à quo etiam metalla cremantur. Patet igitur quod ex his omnibus metallis potest fieri aurum & fit, Et ex omnibus præter aurum fit argentum, & istud patet in mineris argenti & auri, à quibus etiam alia metalla extrahuntur, & reperitur ibi ètiam conjuncta marchasita scilicet auri & argenti, ex quo nulli dubium est si permittentur, quod actione naturæ ad tempus in argentum & aurum converterentur. Vix autem cum ex aliis metallis fit aurum, destruuntur formæ illorum metallorum, & quomodo hoc fit, postea tractabimus in tractatu de essentia rerum consimilium.

CAP. III.

De esse metallorum per artificium.

FIT transmutatio metallorum per artificium ut esse unius metalli in esse alterius potest deduci in actum quanquam Aristoteles & Avicenna dicant. Sciant artifices Alchymiæ species rerum transmutare non posse, sed postea sequitur, nisi prius fiat reductio in primam materiam. Materia autem omnium metallorum secundum quod dictum est propinqua argento vivo, sed primo est aqua, sed cum hoc reducitur, sic nimirum conjuncta naturæ & possibiliter, immo quasi naturaliter convenit, quod per artificium natura iuuetur. Sed quam hoc difficile Ideo multi stulti facti sunt propter hanc scientiam expendentes iuuentutem & facultates suas in vanum seducentes reges & magnates postea desperando de vir-

tute huius scientiæ non perquærunt, sed scientiam tanquam imperfectam derelinquunt. Ego vero hæc omnia considerans & videns, quod Reges habuerunt tot operatores subtiles & vix aut nunquam potuerunt ad perfectum pervenire, credidi hanc scientiam non fore. Sed ad me reversus consideravi libros Avicennæ & Aristotelis in secretis secretorum & inveni eos vacuos ratione, quantumcunque ipsi confuse & ænigmatice declararent, Consideravi etiam libros eis contradicentes & inveni eos alienatione similes. Et postea consideravi principia naturalia & inveni per ipsa fieri posse.

Vidi namque argentum vivum penetrare & transire alia metalla, ut si intingas æs argento vivo mixto cum aliquantulo sanguine humano aut equino, & argilla penetrabit ipsum intus & extra & efficiet ipsum album. Sed talis color non durat. Iam igitur argentum vivum habet commutationem cum corporibus & penetrationem. Consideravi igitur quod si remaneret ne evolaret & esset fixæ dispositionis cum corporibus & faceret quod cuprum aut alia corpora non comburerentur ab illis quæ comburunt cuprum & non comburunt argentum, sicut plumbum quod adurit æs & non argentum, esset nobis medicina. Sublimavi igitur argentum vivum multotiens, ita ut efficeretur fixæ dispositionis scilicet ne evolaret ab igne quod sic sublimatum in aquam dissolvi ut fieret reductio in primam materiam, & ex prædicta calce argenti & arsenicum sublimatum fixum multotiens imbui totum scilicet dissolvi in fimo equino calido quod dissolutum congelavi, & evenit mihi lapis clarus, ut cristallus habens naturam fundendi & penetrandi & in corporibus retinendi. Ita quod si parum huius super multum cupri purgati proiecerim statim reducebatur ab eo in argentum seu formam argenti puri. Accipiebam autem ut in aurum converterem rubedinem sulphuris bulliendo ipsum in aqua acuta super lentum ignem, quæ aqua efficiebatur rubea quam distillabam per alembicum, & remanebat in fundo cucurbitæ rubedo sulphuris pura quam congelabam cum prædicto lapide albo. Itaque efficiebatur rubeus. Et parum huius super multum æris projectum efficiebatur aurum. Iste enim modus quem pono generalis est. Sed non pono eum ut per ipsum aliquis incipiat operari, nisi forte esset multum provectus in modis, sublimationum, dissolutionum, distillationum & coagulationum, nec non & in formis vasorum qualia in Somita recta Alberti Magni demonstrantur, & in qualitate & quantitate ignium. Vidi etjam

jam quod realgar sublimatum quantumcunque non fixum projectum super cuprum dealbat ipsum in tantum, quod si medietatem puri argenti admisceretur, haberes argentum, sed tum non purum nam ab igne non exit album Hoc idem facit auripigmentum in album sublimatum vel distentum. Sed quamvis iste prædictus modus qui est transmutare unũ metallum in reliquum bonus est & verus. Est enim alius modus nobilior transmutandi scilicet argentum vivum in aurum & argentum per virtutem sulphuris albi vel rubei clari simplicis non adurentis secundum quod dicit Aristoteles. Iste autem modus absconditus est & etiam sapientibus. De quo Aristoteles in libro Secretis secretorum ponit modum generaliter valde, & confuse sorbens ad Alexandrum dicens. Divina providentia iuvet te adimplendum propositum & ad celandum arcanum. Propterea quod ego obscure tractabo, si non nominando res, à quibus educitur illa natura, ita potens & tam nobilis, Librum istum non edidi propter vulgares sed propter provectos. Hortor autem ne aliquis præsumat incipere opus propter hæc quæ dicenda sunt nisi multum sit provectus in supernaturalibus principiis, & multum discretus in modis distillationum dissolutionum, & congelationum & in ignibus maxime, nec sit homo qui velit opus properare, sed cum discretione & munditia agere sciat. Est ergo quidam lapis mineralis, à quo educitur hæc virtus scilicet sulphuris albi, rubei & clari, qui non adurit & educitur per separationem quatuor elementorum & deprivationem & conjunctionem eorum.

CAP. IIII.

De mineralibus, scilicet quomodo fit per artificium aurum & argentum

IN nomine igitur domini accipe de eo lb. 1 & tritura fortiter super marmor & imbue cum lb. 1. & semis olei purissimi vel aceti per alembicum distillati ut fiat sicut pasta, quam pastam pone in sartagine super ignem & totum dissolvetur, & cum videris spumam rubeam ascendentem, depone ab igne quousque descendat, semper movendo cum spatula ferrea & cum descenderit. Iterum pone super ignem & hoc totiens reiterando quosque fiat spissum sicut mel, postea statim proiice super marmor frigidum & subito congelabitur & fit ad modum frusti carnis & erit ut hepar bonum decoctum quod inscide tenuiter admodum vel ita tenue ut facere possis tui vnguis in

guis in frusta & habeas tunc de olio tartari quantum est ipsum, & una pone ad ignem in sartagine & ferveat ibi quasi duabus horis, Postea pone in amphoram vitream lutatam luto sapientiæ & sit super ignem lentum tribus diebus & tribus noctibus, tum pone amphoram cum medicina in aquam frigidam per alios tres dies, Deinde confectionem inscide ad modum tui unguis & pone in cucurbitam vitream, & suppone alembicum & distilla aquam primo albam ad modum lactis. Et hoc est verum lac virginis. Et cum aqua fuerit distillata, augmenta ignem & in alia amphora recipe aërem sicut aurum pulcherrimum quod in se continet ignem. Tunc remanebit terra in funda cucurbitæ nigra, quam calcina in furno calcis quousque fiat alba ut nix. Deinde redi ad aquam & distilla eam totiens, quousq; lamina cuprea in ea extincta ter intus & extra penitus dealbetur, hoc idem fiet de aëre. In terræ enim distillatione invenies ignem & totam terram in fine cucurbitæ. Ecce quomodo habes jam modum separandi elementa, sed modum conjungendi fere omnes ignorant. Accipe igitur terram & super tabulam vitream vel marmor tritura, & da ei biberede aqua sua quantum & ipsum est in pondere quousq; fit ut pasta, & pone pastam illam in alembico & distilla igne levi. Et ex aqua quæ distillabitur iterum quod in fundo cucurbitæ invenies imbue quousque aquam suam totam biberit. Postea iterum da ei aërem quantum est ipsum ad bibendum in eundem ordinem, observando sicut de aqua & veniet tibi aqua cristallina. De qua si proieceris parum super multum mercurii convertit ipsum in verum argentum. Et ista est vis sulphuris albi non adurentis simplicis & cõpletur tribus scilicet terra, aqua, & aere. Si aũt acceperis 16. partes ignis & conjunxeris cũ his distillãdo & imbibẽdo sicut dictũ est, evenie tibi lapis rube⁹ clar⁹ simplex nõ adurens. De quo si parũ super multũ mercurii proieceris convertet ipsum in purissimũ solem ebrison. Iste est ergo modus de lapide minerali.

Lac virginis

Sed est alius lapis qui secundum Aristotelem est lapis, non lapis & est mineralis, vegetabilis rationalis & animalis, qui reperitur in omni loco in omni tẽpore & apud omnẽ hominẽ, qui debet putrefieri sub fimo & putrefactũ debes ponere in cucurbita cũ suo alẽbico & extrahere elementa eodem modo quo supra, & coniunge & eveniet tibi lapis maioris efficaciæ & virtis quam superior. Et non miseris quod dixi quod putrefiat sub fimo, quia est quædam virtus in fimo equino calido. Ideo debet artifex attentare, ut si ponas panem frumenti

ſub eo ad novem dies, efficitur vera caro mixta ſanguine, Propter quod credo Deum elegiſſe potius panem frumenti ut in corpus ſuum tranſmutaretur, quam aliquid aliud. Et forte ab iſtis poſſunt educi quatuor elementa & fieri aliquod bonum opus. Quidam philoſophus. Eſt quædam ſpecies metalli, quam nunquam gens invenit. Nam multa clauſa ſunt in theſauro naturæ quæ nondum ſenſui humano ſunt patefacta, Si quis ſciret recte conjungere activa paſſivis faceret opera mirabilia, ſic quod argentum vivum converteretur in ☽ & ☉ verum. Nota ſecundum Ariſtotelem. Ingens virtus & mirabilis tam plantis quam lapidibus divinitus eſt collata ſed humano generi eſt occulta. In ſecretis ſecretorum ad Alexandrum.

Ex omnibus igitur dictis patet ex quibus eſt compoſitum omne actuale ſuppoſiti mineralium. Et quomodo non educitur per naturam ſolum, ſed etiam per artificium.

Benedictus ergo Deus qui dedit talem poteſtatem homini ut naturam mutare & eſſentiam ac ſpecies naturales commutare poſſit. Etiam alii ſunt modi tranſmutandi metalla, quæ ponuntur in libris Raſis & Archelai in ſeptuaginta præceptis & aliis libris Alchymicis.

COR-

XVII.

CORNELIVS ALVETANVS ARNSRODIVS DE CONFICIENDO DIVINO ELIXIRE SIVE LAPIDE PHILOSPOHICO,

DEO OPTIMO MAXIMO TRINO ET VNO SACRVM.

SERENISSIMÆ AC CLEMENTISSIMÆ ELIZABETHÆ, ANGLIÆ, FRANCIÆ ET HYBERNIÆ Reginæ,&c, Principi in omni fortuna moderatissimæ, fortissimæque humilimè.

PRIMVM OLEVM.

IN nomine Sancti Dei primo oleo ſumo.

Salis libras 30.

Tartari optimi libras 30.

Salis cinerum ligni quercini, aut fagi, vel ſarmentorum vitis libras 5.

Salis calcis vivæ tantundem, ſcilicet libras 5.

Sulphuris libras 10.

Hæc ſigillatim contundo & cribro tandem diligenter commiſceo, tum per partes æquas divido, diverſiſque ollis vitreis, aut vitreatis partes impono, quibus mox in fundo aceti acerrimi quantum video neceſſe fore, ponoque meas ollas ad ignem lentum ut paululum ferveant, moveoque materiam ut magis penetret aceti acrimonia, ſalemque extrahat puriorem & plane aëreum. Vbi ergo aliquantulum, per ſemi horam ſcilicet, bulierit, ſino quieſcere materiam, ut reſidentiam

faciat, tunc liquorem illum per inclinationem in vase altero effundo, colligoque ex singulis vasis omnem liquorem clarum collectum liquorem per linguas filtri distillo, ut clarior evadat, careatque omni fece, mox hunc liquorem diversis aludelis impono pro ratione quantitatis liquore, quibus aludelis impono sua Alembica, ac designo in furnis, ac distillo quicquid est liquoris infundo aludelium remanet materia castanei decoris, quæ facili tactu pinguescit, & liquescit quā materiam voco salem philosophicum. Interea paro mihi acetum distillatum, per quod iterum resolvo in liquorem.

His factis invenio hunc salem assumpsisse formam olei olivarum, cui oleo addo aceti boni ter distillati duplum sui pōderis, & iterum distillo per Alembica ultimo superfundo duplum suæ aquæ vitæ, quam quintam essentiam vim noncupamus: & iterum congelo per distillationem. Omni jam humiditate per hanc postremam distillationem evaporata, augmento ignem uno gradu, tandem altero, ut materia oleaginea lapidescat, magis vicissim augmento ignem ut omnino induresc at in lapidem. Hunc lapidem contero citissime & pono in petram solvendam, ut ultro in oleum resolvatur. Hoc oleum dulcere omne saccarum decuplo excellit, quod in scutellis vitreis diligentissime colligo, totum collectum iterum per ignem in lapidem congelo, eumque lapidem cucurbitæ bonæ contritum impono, & igni primum lentiori mando: cucurbitæ vero addo vas recipiens magnum, & amplum vitreum, per 12 horas ignem mediocrem excito, & tum paulatim augmento per gradus donec incipiat candire cucurbita: tum vas recipiens dimoveo, & liquorem si quem distillaverit eiicio, & vas recipiens rursum cucurbitæ ori applico, optimoque luto juncturas munio, circumspecteque hic agam necesse est, nam ferociores sunt hi spiritus quam ut velint recidere nisi caute augatur, quare primis insultibus invigilandum est summopere donec se submiserint, resolvanturque in oleum: postremo vero spiritus non, ita ferociunt, sed citius in oleum subsistunt, quam velint priores: res est visu valde delectabilis: augmento ignem magis ac magis per triduum continue, quasi velim cuprum aut ferrum fundere. Tandem colligo meum sanctum, ac vere divinum oleum quod colore rubinū excellit dulcore saccarum, ita quod si una gutta huius olei infundatur quartæ aquæ, illam in suavissimum & dulcissimum saporem convertit, vinum mirum in modum adiuvat. Et hoc est verum illud balsamum, tantis requisitum: quantum

rum valeat pro infirmitatibus curandis edicere quis queat? aut eius virtutes enarrare quis poterit? Hæc est basis auri veri potabilis: hæc est vera illa mirrha, quam merito debemus offerre Christo nostro redemptori ac salvatori. De his virtutibus aliquando latius. V. S R. M. Pro nostro instituto opus est ut huius olei habeam bonam quantitem: quod oleum vase vitreo diligenter ad usus diversos servo, sicque habeo primum oleum quod PHILOSOPHICUM appellamus.

SECUNDUM OLEUM.

Pro secundo oleo accipio,

Sulphuris vivi lb. 10.
Tartari lb. 10. *ß.*
Salis petræ lb. 5. *lb.*
Argenti vivi sublimati lb. 3.
Salis Armoniaci lb. 5.

hæc simul contusa & cribrata commisceo, & ut jam supra de priori oleo factum est, ita hoc idem, per illud idem regimen, hoc inquam 2 oleum facio: quod oleum vocant veri Philosophorum: nam præter hunc ignem nullum alium reperimus ignem qui agat in terram nostram, id est, in aurum: hic est ignis verè elementalis: de hoc oleo nullo modo sunt parandæ medicinæ ut corporibus nostris humanis applicentur, sed pro infirmitatibus metallorum & gemmarum medendis: hoc oleum itidem vasi vitreo bene obturato ad usum seruo: huius etiam nostris negotiis bonam quantitatem opus habeo. His duobus oleis jam procuratis, ita procedo; accipio de quolibet oleo libras tres, & simul in vase vitreo magno conjungo, cum magna cautela ne efferveant: nam ubi sese attingunt, ilico suos ignes excitant, sitque magna & vehementissima ebulitio, cum iactura nisi caute hic agetur: sed tum pono illud vas in quod volo hæc duo coniungi in aquam, & paulatim infundo postremum meum, facile possum hoc ferocissimos insultus reprimere, & tandem per Balneum per 20. dies circulo, ut bene uniantur: tum vocatur à Philosophis SPERMA METALLORUM, huius pro quantitate nostri instituti opus habeo decem libras.

Interea hæc facio, Accipio.

Salis petræ lb. 3.
Vitrioli lb. 3.
Cinaberis lb. 1.
Viridis æris lb. 1.

hæc cribro & permisceo & facio aquam fortem : huius aquæ opus habeo ultra viginti libras.

AQVA FORTIS.

Huius aquæ fortis accipio lb. 5. cui addo ſalis communis lb. 3.

AQVA REGIA.

Et iterum per alembicum diſtillo : hanc aquam vocamus REGIAM AQUAM, & huius pro noſtro inſtituto opus habeo viginti libras.

Accipio auri puri lb. 5. ſive marcas 10.

Argenti vivi marcas 30. ter ſex tantum quantum auri & facio amalgama, quod divido in quatuor æquales partes & diverſis vitreis vaſis in quatuor ſcilicet partes amalgamiæ, impono mox aquam fortem ſimplicem & non regiam ſuper fundo, & mox incipit per ſe bullire, ac ſic argentum vivum reſolvitur & ab auro ſeparatur, manetque aurum in fundo vaſorum calcinatum, & puriſſimum : aquam vero in qua eſt argentum vivum diſſolutum per inclinationem in aliud vas proiicio & pro gemmis precioſis aut aliis faciendo adſervo: noſtro interim inſtituto amplius non erit uſui. Remanet ut aiebam calx auri in fundo, quam auri calcem aqua communi Lympida lavo & deſicco, & iterum eodem vaſe quo prius repono, cui addo aquæ Regiæ libras tres, ſingulis ſcilicet diviſis partibus, & mox inquam aurum reſolvitur in aquam : quo diſſoluto per aquam illam regiam aquam rubentiſſimã, mox addo vaſi alembicum, & diſtillo lento igne, donec reſideat aurum, ac ſi foret butyrum liquatum, mox obturo vaſis orificium, & pano in balneum, ut per 21. dies circuletur.

Et quum omne metallum minus à natura perfectum mediante noſtro ſacro ELIXIR, quod intendo gratia Dei perfacere in gratiam V. S. R. M. & Reip. veſtræ utilitatem, ſcilicet auri obriſi mutari & tranſmutari: tamen à proximiori perfectione intendo: quare cum argentum cæteris ſit imperfectis perfectius, pleneque perfectioni approximet: Accipio ergo argentum commune ut noſtro negotio inſerviat loco fermenti : accipio in quam marcas quinq; argenti & per aquam fortem communem, in aquam Smaragdini coloris diſſolvo: quo diſſoluto ſicut de auro factum eſt : ita ago cum argento, hoc ſcilicet inde diſtillo per alembicum fere totam aquam donec conſiſtat ac ſi eſſet oleum olivarum : ſed omnino viride: deinde depono alembicum, & vaſis orificium occludo, & in balneo cum auro circulo 21. diebus : hæ duæ circula-

circulationes & oleorum priorum circulationes simul eodemque tempore fiunt.

LAC VIRGINIS, MENSTRVVM & aqua Mercurialis.

Interea scilicet dum hæ circulationes fiunt, hanc aquam, facio, quam aquam, ut eam philosophi celarent, eam diversis nominibus vocaverunt, ut LAC VIRGINIS, MENSTRVVM: sed potissimum & sæpius AQUAM MERCURIALEM. bone Deus circa hanc quomodo se torserunt multi: nam hæc est clavis totius nostræ philosophiæ, quam qui non habet in naturæ thesauros non intrabit Sic facio. Accipio argenti vivi lb. 3.

Stanni lb, 3.

Plumbi lb. 3.

de his tribus facio amalgama eo modo quo supra de auro: huic amalgamæ addo Argenti vivi sublimati lb. 5.

Sulphuris sublimati ℥. 8.

Arsenici, *Auripigmenti*, *Salis armoniaci*, } sublimietorum quorumlibet vncias *12.*

hæc simul diligentissime contero aut pistrino aut supra prophiritem continue terendo, donec pultis mollitiem induant, hanc molem in duas aut plures partes divido & per vitream retortam, aut quidem bene per alembicum, sed citius & melius per retortam elicio aquam quam possum & diligenter colligo, retortam frango, nam aliter eximere materiam non possum, & iterum contero donec rursum pultis mollitiem induant, tum demum iterum elicio aquam, quam priori collectæ addo: ac iterum repeto totiens donec habeam huius aquæ libras decem, qua aqua collecta compono ut cætera ad circulandam, & huius aquæ circulatio cum aliarum rerum circulatione fieri potest, ut parcamus tempori. Hæc aqua circulatione facta erit rubicundissima ultra quam dici possit, virtus istius est mirabilis & multa, maxime pro gemmis pretiosis faciendis.

Circulatis omnibus supradictis, In nomine Dei summi, accipio aurum primum circulatum, cui conjungo argentum circulatum, his duobus addo *10.* lb. aquæ mercurialis bene movendo, ita conjungo & pono rursum ad circulandum *21.* diebus, quibus elapsis aperio vas & augmento ignem tribus diebus continuis ut bene confiant & proportionaliter con-

jungautur, ut sit indissolubile naturæ matrimonium, ut procreentur nobis heroes cœlestes.

Bone Deus serva nos, ut hoc tuum sanctum celebremus conjugium. De hoc naturæ matrimonio & divino conjugio scripserunt innumeri, qui illud intellexerunt, non video, saltem paucissimos intellexisse scio. Hic primum fundatur lapis Philosophorum,

HIC DESIIT NATVRA, *nunc incipit Ars.*

HIs factis habeo in promptu duo vascula vitrea, quæ dissolutoria appellamus, & lapidem hunc gloriosum accipio & caute divido, & illius accipio uncias 4. & impono vasculo prædicto cui addo de oleo philosophico sive spermate uncias sexdecim, & pono supra cineres tepentes tribus horis continuis, si velim plura vascula ita parare potero, modo habeam omnium rationem. Hic videre est mirabile naturæ arcanum, spoliatur enim aurum suo corpore & resolvitur in argentum vivum, suum quod fulget quasi foret stella cuius splendorem oculi nostri non ferent si diutius velimus, illud intueri, mox subsequitur argentum vivum ipsius argenti quod loco fermenti tantum adpositum est, hoc argentum vivum non minori splendore splendebit, nisi quod fulgur ille magis palleat, alter autem rutilet, delectabile profecto spectaculum, colluctatio horum erit jucundissima videri, verum fateor nemo est qui hoc possit intueri quin exhorreat plane.

Dominus Deus sanctus in secula seculorum gloriosus servet V. R. M. ut videre dignetur hoc magnum DEI mysterium meamq; vitam eo saltem usque deducat tempore, quo possim hoc mysterium in gloriam sui nominis sancti V. S R. M. humiliter manifestare, amen.

Durabit hæc nostræ naturæ eclipsis circiter ad horas quatuor, tandem coibunt in unum corpus seque recondent suis cineribus, tanquam unica illa & divina Fœnix.

His ergo absolutis trans fero mea vascula sancta in locum fœtidum & tanta re omnino indignum nisi certe lateret ignis mysterion, scilicet in fimum equinum calidum permaneatq; ibidem 21. diebus quibus absolutis non dubito reperiam hanc divinam materiam nigerrimam & visu indignissimam. Non tamen despero nam latere in hoc nigro re ruboris infinitam quantitatem scio, illinc transfero eadem sancta vasa in balneū etiam 21, diebus interea fit albissima & clarissima, tandem ultimo

timo transfero eadem vaſa in fornacem reverberationis ut ibidem circuletur & reviviſcatur 21. diem & vertetur in nitilantiſſimum fulgorem, ſed nunc invigilandum eſt ſummopere, ut ſit calor temperatus tribus continuis diebus tum intentiorem ignem excitabo. Vltimo ita augmentandus eſt ignis, ut ſit ignis fuſionis auri, ſed non cupri aut ferri, in his tamen tormentis perpetuo rutilabit noſtrum, divinum Elixir, ac ita gratia Dei perficitur, cum infriguerint vaſa cautiſſime eximendum eſt Elixir, & in pixidibus eburneis aſſervandum ut par eſt tanquam res longe pretioſiſſima ac omnino divina Dominus Deus det de ſuo ſancto ſpiritu V. S, R. M. ut ea in gloriam & honorem ſuæ divinæ maieſtatis utatur.

Cæterumq́ue quomodo hoc dono Dei utendum ſit, & quomodo ſit multiplicandum alias V. S. R. M. aptius & cum maiori horum elucidatione ſi ita præcipiat V R. M. facturum me polliceor quam humiliter Præcor inſuper dignetur V. S. R. M. clementer hæc accipere placido & benigno vultu, & quod V. S. R. M. promiſi ſine ullo dubio me facturum ſciat Veſtra Clementiſſima Maieſtas, dignetur q; V. R. M. clementer animadvertere, ut hoc noſtrum negotium tam ſanctum tamq́ue divinum fiat citra ullam perturbationem ne inter turbetur vllis modis, nam turbari non vult vllo modo. Cætera ſpero per Dei gratiam à Veſtra Sereniſſima, & Clementiſſima Regia Majeſtate bona. Londini. Anno 1565. 14. Julii.

FINIS.

XVIII.

Animadversiones Chemicæ quatuor.

QVIBVS ARS ΠΕΡΙ ΧΗΜΕΙΑΣ VNIVERSA TAM PRACTICE QVAM THEORICE, CITRA OMNEM INVIDIAM, FILIIS Sapientiæ quam apertissime & brevissime enudatur atq; demonstratur.

INCERTO AVTHORE.

ANIMADVERSIO PRIMA.

Materiam (quæ à Deo Opt. Max. per naturæ beneficium Divi Hermetis mysterio destinata est) in forma specieq; sua naturali existẽtem, ad rei perfectionem prorsus esse inhabilem, omnium Philosophorum opinio. Hanc itaque (primitus quam se in nobiliorem plusquamperfectionis suæ gradum, aut reduci aut trahi patiatur) à simplici metallicæ suæ perfectionis vinculo prorsus esse liberandam superfluitatemq; (ut metaphorice loquuntur) illi adimendam esse, manifestum est ex Gebri aliorumque Philosophorum dictis, quæ sequuntur.

AIT enim ille: *Est lapis Philosophorum una medicina, in quo totum magisterium consistit cui non admiscemus extraneum, neque diminuimus aliquid; nisi quod superfluum in operatione semoveatur.* Item Rosarium folio 276.

Lapis

Lapis enim Philosophicus creatus invenitur à natura, & per Deum altissimum, nihilo plus indiget, nisi ut removeatur id quod est superfluum in eo. Nec minus Maroni, quod sit superfluum demere, innotuit, sicuti videre est libr. 6. Æneid. Ita canit:

Accipe quæ peragenda prior latet arbore opaca
Aureus & folijs & lento vimine ramus, &c.
Sed non ante datur telluris operta subire
Auricomos nisi quis decerpserit arbore fœtus, &c.

Non minus & Ærarium Philosophorum manuscriptum, hæc cæteris apertius exprimit, cap. 2. libr. 1 hisce verbis: *Nemo se intromittat huic operi, nisi clavē habeat Philosophiæ et intelligat, quid sit apud Philosophos,* SVPERFLVA DEMERE. *Nam si hæc ignoraverit, corpus in spiritum vertere non poterit, nec formam inducere nobiliorem.* Nec minus huic proposito convenit venerabilis viri & Philosophi Bernhardi Trevisani sententia, ita loquitur: *Quanquam metalla nihil aliud sunt quam argentum vivum congelatum graduum decoctionibus, non tamen ipsa sunt lapis noster, dum in forma sunt metallica: nam impossibile est unam & eandem materiam habere duas formas. Qua ratione dicere posses ipsa esse lapidem (qui formam dignam & mediam habet inter metallum & mercurium) nisi primo corrumpatur & auferatur eiusmodi forma?* Item Alchindes 2. libr. cap. 1. cui titulum fecit Speculum lucis, ita loquitur: *Scitote viri sapientes, à Philosophis nihil prorsus celatum esse, præter initium & secretum artis, quod est difficilimarum rerum, & nihil aliud significat, quam corpus destruere, & in spiritum vertere.* Vnde Arnoldus Villanovanus suo libello, cui titulum fecit Flos florum, optimè dixit: *Et quidem ex solidis corporibus credunt medicinam elicere, & præparant ea calcinando, solvendo & congelando, & projiciunt super corpus, & decepti sunt. Et error illorum est; Quia sperma illorum non acceperunt sed corpus prout est in sua natura.* Quibus venerabilis vir Bernardus Trevisanus respondet hisce verbis: *Relinque metalla sola, licet ex ipsis introitus est.* Optimè certè & hic conveniunt Joan. Aurelii Augurelli Ariminensis versus 3. libr. Chrysopopeiæ suæ descripti, apertè Spiritus istius deligationem designantes:

Denique sic etiam fulvo detentus in auro
Ipse manum cupit Artificis qui vincula solvat,
Et qui se propria reddat virtute potentem.

Item ex horti aurei manuſcripti 3. libr. capit. 5. Ariſthenis Græcorum Philoſophi præſtantiſſimi: *Æs noſtrum licet exterius mortuum ſit, tamen interius vitam habet. Et per altiſſimum, nullo alio indiget, quam ut id, quod apud Philoſophos precioſius eſt, colligatur, & quod viſu apud vulgum carius eſt, abijciatur. Et hæc ſunt verba manifeſta, in quibus non eſt invidia.* Item Hermes Triſmegiſtus 1. libr. ſuæ Apocalypſeos Solis & Lunæ, ita loquitur: *Et hoc nolite intelligere, filij, de Mercurio vulgi, ſed de mercuriali noſtra ſubſtantia pura, quæ non eſt viva nec mortua, ſed de corpore Regis noſtri ſpoliati extracta, participans duabus extremitatibus, ſc. Mercurij & ſulphuris, &c.* Optime hîc convenit Bernhardi Treviſani ſententia ſequens: *Corpora vulgaria per naturam ſolam in mineris abſoluta ſunt mortua, ut imperfecta perficere nequeant, verùm ſi per artem ad ſeptenam, denam, vel duodenã ſuæ perfectionis multiplicationem adducantur, eatenus tingunt in infinitum.* Idem alio loco: *Nam & nos hoc quoque corpus accipimus uti & illud natura creavit.* His dictis correſpondent aurei Joan. Aurelij verſus Chryſop. ſuæ lib. 2. deſcripti:

——Neque enim quam debes ſumere magnum
Inveniſſe adeo eſt, habilem ſed reddere maſſam,
Hoc opus hic labor eſt, hic exercentur inanes
Artificum curæ, &c.

Loquitur & optimè ad hoc propoſitum Theophraſtus Paracelſus in ſuo de Philoſophico lapide libello, cui Manuale titulum fecit, his verbis: Dieweil man nur der Natur folgen müſſen / vnd natürliche Medicin brauchen ſoll / ſo beſehe man / welches dem menſchlichen Cörper vnter alle ding in der waren Medicin am bekümlichſten ſeye / ꝛc. So zweiffelt mir gar nicht / man muß bekennen vnd ſagen / daß die metalliſche *arcana* zu den menſchlichen Cörpern ein gar groſſe *convenientiam* haben. Auch die *perfecta metalla* jhrer Perfection halben / vnd ſonderlich der *humor ratificalis* in jhnen / ꝛc. Et paulo poſt: Vnd geſchicht in *lapide philoſophico* auch / dann wo du jhme von ſeiner rechten Art (welche du auß den angezeigten *circumſtantiis* wol erlernen kanſt) machen wolſt / ſo muſt du jhme ſeine *ſuperfluitates* auch benemmen / ꝛc. Item manuſcripti libri, cui titulus eſt, Lilium evulſum è ſpinis, cap. 16. Item Joann. Aurelius Augurellus primo potiſſimum Chryſopopœiæ ſuæ libro. Et Nicolaus Flamellus Pariſienſis in ſuis verſibus gallicis eandem hanc ſatis abundè deſignarunt. Alphidius quoque hanc aperuit excoriationem 3. lib. 3. c. Nec minus & illa apparet apud divum Hermetem

metem ex duabus primis Figuris sui libri, qui inscribitur Apocalypsis Solis & Lunæ, quem audivi primo ad Cosmum de Medicis, à Marsilio Ficino, unà cum libro quodam (quem Ficinus de aurei velleris mysterio scripserat, ipsique Cosmo dedicaverat) delatum, communicatumque fuisse, ac perinde ad manus Serenissimi Ducis Florentiæ devenisse. Huius verò describendi licentiam magno labore consecutus est nobilis vir Laurentius Guicciardini matris meæ nepos, cuius auctoritate ego eundem nactus sum, hũc profecto (modo in promptu fuisset) R. D. V. obtulissem, veluti rarum & integrum Philosophiæ Thesaurum. Illius tamen imagines propriis suis coloribus, ordinibus distinctas, & à me (ne aliorum manus intrent) utut potui depictas, cum firmiter satis menti inhæreant, eidem R. D. V. communicare volui. Sed ad rem: Itaq; patet Philosophos per accidentium ablationem, Sulphureitatis semotionem, formæque corruptionem (quæ idem sunt) nihil aliud significasse, quàm corporis denudationem à mortua maturitate suæ simplicis perfectionis metallicæ, quę quidem nisi præcesserit, materiam in formam nobiliorem transmutari non posse notissimum est.

ANIMADVERSIO SECVNDA.

Corpus verò istud à constanti & solido superfluitatis suæ ligamine jam denudatum in spiritum volatilem sive substantiam mercurialem albißimi coloris & subtilissimæ penetrationis esse reducendum, ex unanimi Philosophorum consensu (quorum dicta sequuntur) facile est conijcere.

QVibus certè optimè correspondet Morieni Romani Philosophi præstantissima sententia in Philosophorum Rosario, fol. 410. descripta his verbis: *Et certè si fumus albus non fuisset aurũ, ibi Alchymia non fuisset.* Ad hæc optimè loquitur Mundus Philosophus in Turba, 126. fol. *Dico autem quod nisi igne res attenuetis, quousq; illa, ut spiritus ascendãt, nihil tunc perfecistis. Hic igitur est spiritus ignem fugiens, & fumus ponderosus, qui dum corpus ingreditur, universum penetrat, & natura eo lætatur.* Geber libr. 2. suæ Summæ, cap. 99. *Dicimus igitur quod totius operis intentionis summa nõ est, nisi ut sumatur lapis in capitulis notus, deinde verò cũ operis instantia aßiduetur super illũ opus sublimationis primigra-*

migradus, & per hoc mundetur a corrumpente superfluitate, & est scilicet sublimationis perfectio, ut cum ea subtilietur lapis, donec in ultimam subtilitatis puritatem deveniat, & ultimò volatilis fiat. Idem eodem lib. 1. cap. 45. *Igitur ne sis in præparatione illius (quæ per sublimationem fit) negligens, quia qualis erit mundatio, talis erit perfectio.* Idem: *Fac fixum volatile, & volatile fixum.* Unde versus:

Si fixum solvas, faciasq; volare solutum,
Et volucrem figas faciet te vivere tutum.

Apertissimè & hanc volatilisationem indicat aperitque præstantissimus ille Philosophus Johann. Aurel. Augurellus Ariminensis Chrysopop. suæ libro tertio, fol. (si rectè meminerim) 58,

His ita compositis cum primum accenderis ignem
Æstuat is clausa rapidus fornace feritq;
Vas recta inferius totumq; ignescere cogit,
Et proprio quondam species madefacta liquore
Aurea, quis credat? tamen hæc videre periti,
Solvitur ac spondæ paulatim vasis adhæret,
Mox petere hinc sensim vitri convexa videtur,
Duraq; quæ quondam fuerat densaq; gravisq;,
Mollis hebet volitatq; levis, & rara fatiscit,
Quin niveo candore etiam fucata renitet
Principio, &c.

Item Rosarium, fol. 287. sententiam adfert huic proposito aptissimam: *Aurum nostrum non est aurum vulgi, & argentum nostrum non est argentum vulgi. Aurum dico id, quod ignis virtute ad superiora ascendit. Et verè istud aurum, non est aurum vulgi. Vulgus namq; non crederet ipsum posse ascēdere ad superiora propter suam fixionem.* Item Raymundus: *Quia corpus in hac arte est ens metallicum in quo virtus mineralis Spiritus quiescit: & metalla sunt id, ex quorum spiritu omnis lapis componitur. Spiritus autem dicitur mineralis virtus, in qua naturæ metallorum quiescunt. Et omnis lapis componitur ex spiritu metallorū. Et ille spiritus consideratione Chemistarū dicitur mercurius, quia prima & propria natura considerata in hac arte est prima metallorum materia. Post dictus spiritus sublimetur per sublimationem ignis tertij gradus, & convertetur in terram foliatam, quæ dicitur quinta essentia terræ metallorū. Et ab aliquibus Philosophis Argētum vivum vel mercurius vel sulphur naturæ.* Idem: *Item extractio tincturarum est primum opus, donec de corpore nil remaneat*

Terra fol: ata. tom 3. f. ...
... tom. 3. fol. 907

maneat in corpore quod non ascendat cũ spiritu humido, &c. Item Hermes 16. cap. sui Opusculi, cui titulus est, Opus Solis: *Dealbate Æs & igne cito sublimate, quousq; exeat ex ipso Spiritus quem in eo invenies. Hunc cinerẽ ne vilipendas, quonia ipse est Diadema cordis tui, & permanentiũ Cinis, Corona victoriæ, & Coagulum Lactis. Hic est cinis extractus à cinere, & Genitum Philosophorum, terra alba foliata, in qua seminandum est aurũ. Fili extrahe à radio suam umbram et facem quæ ipsum interficit, i. e. ex ære coagulationẽ. Et seminate aurum vestrũ in Terra alba foliata. Et istud aurum non est aurum vulgi, sed est aurũ animæ, quo tingitur aurũ terræ foliata.* Hanc quoq; corporis volatilisationẽ apud Theoph. Paracel. in suo Manuali sub finẽ suæ Praxeos de Electro, facilè est anima vertere, cum non solum hãc, sed præcedentẽ eius præparandi rationẽ expresserit, quamvis illo loco subticuerit, quinã materia spiritualis jam effecta cũ fixo, veluti cũ marito suo, in suam concordantiã (uti vocat) sit reducenda: Denn du wirst sehen/wie es sich je länger je mehr zu der Sublimation schicket. Vnd wenn du nun das Zeichen hast/so sublimirs / als denn wird das *Electrum* in die weise deß erhöhesten Adlers verkehrt/ vnd mit weniger Mühe gebracht vnd transmutirt / welches wir zu vnser Medicin zu brauchen suchen. Nec minus hanc insinuasse palam est Divum Hermetem suæ Apocalypseos tertia figura. Ab hac verò volatili sata aurea specie novaque, & mercurialibus viribus prædita (quam metaphoricè aquam nominarunt Philosophi) operis esse initium præter cæteros affirmant, quorum sententiæ adferuntur 1. lib. Consil. Solis & Lunæ: *Omnia enim operatur Aqua ista cœlestis.* Item Rosariũ, fol. 287. *Quia aqua solis est volatilis, corpus eius fixum.* Item Joan. Dumblæus insignis Philosophus, & Alchindes: *Est autem istud Secretum artis: Scire aquam illam cœlestem, quia ab ea est artis initium.* Item Arnoldus de Villano. libro qui inscribitur Flos Florum: *Et lapis noster, prout dicunt quidam Philosophi, fit ex una re cum uno, & certè verum dicunt, nam totum magisterium fit cum aqua nostra, & ex ea, & per eam.* Item Rosarium fol. 230. si rectè meminerim: *Ergo aqua est illa res, quæ dealbat & rubere facit. Aqua est quæ occidit & vivificat. Aqua est quæ comburit & candidat. Aqua est quæ dissolvit & coagulat. Aqua est quæ putrescit, & postea facit germinare novas & diversas res.* Item Conf. Solis & Lunæ, fol. 256. *Quia ista aqua omnia facit, scilicet per illam dissolvitur, coagulatur & perficitur, &c.* Præstantissimam hanc sequen-

sequentem Philosophorum sententiam, quæ in prædictorum confirmationem optimè hic correspondet, ac totius operis summa complectitur, R.D.V. inspicere nō dedignabitur. Ait enim Dardanus Persa in Turba, fol. 15. Item Alphidius in parvo suo tractatu manuscripto qui inscribitur, lib 7. Sigillorum secretæ artis sub finem 1. capitis. Item Plato, cap. 2. suæ summæ. Item Joan. Dumbleus in suo Codice, qui in charta virginea aureis literis conscriptus, ab eodem donatus est Philippo Bono Illustrissimo Burgundiæ & Flandriæ Duci, primoque aurei velleris ordinis Institutori. Ita omnes loquuntur: *Nihil oportet huius artis studiosum incipere, nisi huius Aquæ vi cognita: quia vis eius est spiritualis sanguis. Et ob hoc à Philosophis dicta est aqua permanens. Contrita autem cum corpore, illud in spiritum vertit, quoniam sibi invicem mixta & in unum redacta se invicem vertunt. Corpus incorporat spiritum: hic verò corpus in spiritum vertit. Et scitote omne id quod habet spiritum, habet & sanguinem: Huius itaque mementote Arcani.* Verba quidem brevia sunt, tamen initium & finem artis Theoricæ complectuntur. Hanc & non minus Philosophicè indicat Nicolaus Famellus Parisiensis versibus suis gallicè conscriptis, quos de lapide Philosophico edidit, his verbis:

Mais laisser la marcque, il conuient
Pur & nect, de cecy t' aduise
Pour mieulx entendre ceste guise,
Car d' elle tu pourras bien faire
La plus grand part de ton affaire
Et pendre le ius qui en vient.

Azoth.

Acetum acerrimum. l. 3. f. 905.

Quibus verò nominibus hanc designarunt, ex eorum scriptis abundè constat. Ay enim Azoth: *Terram Margaritarū, Nivem auri, Aquam serenam, Mercurium virgineum & non notum.* Ay: *Terram albam sitientem, Lunam plenam Acetū acerrimum, corpus resuscitatum, Avem alatam.* Ay: *Beiam & Heliam, Aquilam exaltatam & spiritum humidum appellarunt.* Cuius verò hæc volatilis mercurialis substantia sive Philosophorum Aqua fuerit speciei & formæ, præ cæteris præstantissimus ille Veridicus Joan. Aurelius Augurellus 1. Chrysop. suæ libro. notum fecit, sequentibus versibus:

Nec maris immensi reputes aut nubis aquosæ,
Vel liquidi fontis similem, quam quærere limpham
Instituis, neque enim, quod tu observare memento
Humectat propius cui venerit, arida namque

Pulve-

Pulveris hæc extra in speciem se prodit, at imis
Uivida contusi liquat in penetralibus auri.

Quale verò istud fuerit aurum, ex sequentibus patet: Ac deinceps apud venerabilem virum Bernardum Trevisanum huiuscemodi verbis: *Taceant qui aliam affirmant aquam à nostra, quæ permanens est, & nulli rei coniungitur, nisi propriæ suæ naturæ, nihilq; madefacit aliud præter id quod est unitatis propriæ suæ naturæ.* Hæc verò cuius naturæ fuerit, hoc Divi Hermetis sententia in libro Solis descripta perhibet. Dicit enim: *Quod secretum uniuscuiusque rei in una est aqua, & hæc aqua est susceptibilis nutrimēti in hominibus & in aliis. Et in hac aqua est maximum Secretum: Aqua enim est, quæ fit in tritico frumentum, & in oliva oleum, & in quibusdam arboribus diversi fructus. Et principium generationis est aqua.* Hisce optimè correspondet eiusdem sententia in 1. libr. suæ Apocalypseos capite septimo, de Sole. Ait enim? *Propterea facit differentiam inter spiritum grossum & subtilem, inter purum & impurum. Spiritus noster humidus est & calidus, mercurius autem vulgi est frigidus & humidus. Noster enim igne liquescit, & ab eo est artis initium.*

ANIMADVESIO TERTIA.

Hanc denique ad spiritus subtilißimi albißimique speciem redactam, nudamque iam existentem, & pristina sua forma carentem, ita deinceps artis ingenio adoptandam esse, ut proprietatem, longè quàm antea maiorem, primitivi sui metallici seminis consequatur, liquido ad subsequentium Philosophorum relatu constat. Verùm quinam sub concordantia spermaticæ commixtionis hæc ad primam metallorum formam & Philosophorum Mercurium, scil. in activam & paßivam, masculinam & fœmininam, agentem & patientem, mercurialem & sulphuream vim & naturam sit reducenda, dividenda, artisque ingenio convertenda, patebit ex seqq.

ET primò apud venerabilem virum Trevisanum ita docentem: *Et sic considerare poteris, in hac arte non esse nisi duas mate-*

materias spermaticas, unius & eiusdem radicis, substantiæ & essentiæ, scil. mercurialis solius viscosæ & siccæ, quæ nulli rei jungitur in hoc mundo, præterquam corpori. Idem alio loco: *Item Morienus & Arot. Nostrum Sulphur* (inquiunt) *non est vulgare, sed fixum & volatile, de natura Mercurij, & non ex alia quapiam.* Idem ille alio loco: *Item Aros, ille rex magnus & doctissimus ait: Nostra medicina fit ex duobus unius essentiæ, videlicet ex unione mercuriali fixæ & non fixæ naturæ, spiritualis & corporalis, frigidæ & humidæ, calidæ & siccæ, & ex alio fieri nequaquam potest.* Item loquitur optimè ad hoc propositum Morfoleus Arabs in Turbá, fol. 47. ait enim: *Præterea dixerunt, quod omne corpus dissolvitur cum spiritu cui mixtum est, & procul dubio fit spirituale. Et omnis spiritus a corporibus alteratur & coloratur, in quibus consistit color tingens & contra ignem constans. Benedictum ergo sit nomen illius qui electos suos docuit corpus in spiritum vertere.* Et in prædictorum confirmationem hanc sententiam diligentius intueri non dedignabitur R. D. V. Ait enim Arnoldus Villano. in tractatu, qui inscribitur Flos florum: *Nam in nostro magisterio primo facimus de grosso gracile, id est, de corpore aquā, & postea de huiusmodi siccum, id est, de Aqua quæ humida est Terram, id est, siccum. Et sic naturas convertimus, & facimus de corpore vel corporali re spiritualem, ut dictum est. Et facimus id quod est superius, sicut id est quod est inferius: & è converso.* Vnde Hermes: *Verum est, & sine mendacio verissimum quod est superius, est sicut id quod est inferius, & quod est inferius, est sicut id quod est superius, &c.* Quæ quidem omnia referenda sunt ad Figurā Tabulæ Smaragdinæ, referentem duas unius formæ species quarum altera alterius caudam continet, una alata albissimique coloris superius, alia inferius & alis carens rubeo colore describitur.

ANIMADVERSIO QVARTA.

Quinam verò duæ hæ spermaticæ qualitates unius substantiæ & radices sint coniungendæ & quo colore insignitæ appareant, postremo qualis sit ponderis seu proportionis in hisce observandæ ratio, præstantissimorum Philosophorum allegationes, quæ sequuntur, indicabunt: & Animadversionum nostrarum quartū obtinebunt locū.

AFricanus in Turba, fol. 39. *Sic oportet nos duo coniungere, quam coniunctionem Philosophi comparaverunt cōiugib., ex quo-*

ex quorum amplexu resultat Aqua aurea. Item Rosar. fol. 267. *Coniunge ergo Servum nostrum rubicundum Sorori suæ odoriferæ, & inter se filium gignet, qui non assimilabitur parentibus.* Item venerabilis vir Bernardus Trevisanus, & Alfimeleth Arabs in suo libro, qui inscribitur mysterium matrimoniale, apertissime locuti sunt adhoc propositum: *Coniunge rubeum virum albæ suæ fœminæ, in rotundo cubili, circumdato corticum igne, continuo quoque calore foveatur ibidem, usque dum fiat coniunctio hominis cum aqua Philosophica & non vulgari: id est, in continente hoc omne inest, quod ad usus perfectionem requiritur: tum demum ista coniunctio dicitur prima lapidis materia, & non aliter. Nam in se continet fixi naturam quæ fixatur, atque spiritualem naturam dignamque substantiam nobilissimi lapidis.* Aurea certe hæc sunt verba. Idem alio loco: *Verum prout ante vobis demonstravi necesse est, ut corpus masculinum sit plusquamperfectũ arte naturam imitante.* Senior & Assiduus in libro coniugij Solis & Lunæ, fol. 149. ita loquuntur: *Oportet poni lapidem istum in vase suo carente sectione, in hyeme æstate, autumno & vere, & omnibus anni diebus. Quia ut dicit Senior: Et semen mundum, mundam habens benedictionem* Et potentissimo enim masculo & fœmina generosa castissimaq; procreatur, & huic semini nihil incongruum est immixtum, & existit albissima materia auri & argenti purissimo Mercurio & sulphure incombustibili. Item Arnold. Villano. in epistola sua ad Regem Neapolitanum apertissime totam artem theorice complectitur his verbis: *Et istud est unum de evidentibus signis ad cognoscendum Lapidem ipsum, quod intellige bene. Quod compositum sive mixtum dividitur in prima operatione duobus modis: primo corporalis, secundo spiritualis existit; & unum exit ab alio, & unum meliorat aliud. Et Philosophi nominarunt unum masculinum, & aliud fæmininum.* Correspondet cum Bernardi Trevisani sententia in parabolica sua Praxi descripta, hisce verbis: *Interrogavit tandem, cuius generis rex esset? Respondit esse ex fonte, qui talem, ut est, effecisset, absque alia re quapiam.* Item Theophrastus in suo manuali hanc hermaphroditicam aperte satis insinuat concordantiam hisce verbis: Vnd ist solche materia respectu lapidis, vnd ohn die præparation ein halb Ding/ welches in keiner Concordantz steht / vnnd vollkommen möchte geheissen werden. Et post: Besihe den Mann/ der ist durch den Vulcanum nur Mann geschmittet / das ist / kein gantz Werck/

dieweil es in seiner Concordantz nicht stehet / vnnd ist so lang für ein halb zu rechnen / biß ein Weib darzu gemischet wird / welches jhme gleich ist / ꝛc. Nec minus Nicolaus Flamelius figurative hanc demonstravit: partim per Dracones duos, partim parabolicis dictis, apertius tamen per Leones duos ejusdē generis, quorum alter alatus instar Gryphi albissimi coloris, alterum alis carentem & rubrum colore depictum occidit, & transgluitire videbatur. Qui in Nosocomio Sanctus Vincentij Parisiis, inter arcus portæ ad muri convexum solent conspici propriis suis coloribus depicti, ac auro & azuro ornati, aptissimè certè huius matrimonii metamorphosin designantes. Audio tamen huiusmodi Figuras iam omnes extinctas & deletas esse fortassis eorum instinctu, qui mysterium noverunt, invidia moti, ne à spectatoribus aliquid inde commodi vtilitatisve deferatur. Conspiciuntur & huiusmodi picturæ in arce Horstensi, quæ trium miliarium spacio distat Lovanio: Quoque in templo illius pagi, qui arci est vicinior supra summam Archam ad templi convexum, quas ferunt (uti Domina illius arcis & loci mihi non semel retulit) ibi depictas esse à quodam Amelrico Boot nobili rustico. Hic dicitur artis Secretum à quodam viro Adolescenti obtinuisse, qui transeundo (iter illac faciens) stipendium petebat ab illo nobile. Post aliquam inierunt familiaritatem, adeo ut artem ipsam consecutus sit, & re ipsa satis rectè declaraverit. Videri & hodie ibi possunt Furni in vini cellario 50. gradibus profundo. Videntur & aliquæ Viluordiæ in summo Templo ad convexum Chori, à quodam nobili ex Burgundia ibi depictæ, Trinitatem quasi (iuxta artis naturam) referentes. Præterea Coloniæ in ædibus, quibus natus sum (ad quas Parentes mei propter pestis sævitiam, Leodio confugerant) non procul à Sancti Severini Templo, Turris habetur huiusmodi Figuris vndiquaquam referta ad omnem veluti parietem, quas parens meus, non propter Figurarum Philosophiam, sed colorum & artis pingendi elegantiam depingi curavit. In hisce quidem colligendis (nam ex Persia consecutus sum aliquas) quantum profecerim (si iisdem nunc non destituar) R. D. V. esset iudicium. At cum maior pars illarum mihi menti inhæreat, si gratum R. D. V. aliquod officium in hisce communicandis præstare valeam, ego præcipuas (quantum in me) depingere, & eidem Reverendæ Dominationi Vestræ offerre non desinam. Præcipuas dico, quarum Autores manifesta post mortem ar-

tis

tis suæ indiciæ, vel insignia post obitum monumenta testimoniaque reliquerunt, vt fecere hi quorum superius meminimus. Flamelius, vir infimi generis & Scriba Parisiensis Nosocomium Sanctus Vincentii extruxit, & multis aureis exornavit annuè. Amelricus de Boot (quem ferunt fuisse virum simplicis progeniei, tamen probæ & seminobilis) arcem illam tam validam extrui curavit in ipsa aqua, seu lacu immensæ profunditatis. Templum illius pagi erexit, ac eleemosynarum multa millia donavit, omnibus attestantibus qui in loci circuitu habitant. Sacellum in quo ille procumbit (quod Divæ Mariæ sacrum est) vndiquaquam auro puro & azuro obductum est, ac Divæ Virginis historia duobus hisce coloribus solis depicta conspicitur, &c. Ille qui prædictas in Turri nostra depingi curaverat fuit Kirchberich, alibi in Germania sepultus est, tumulum ipsius fertur ex ære deaurato insigne, cuius margine per circuitum habentur huiusmodi characteres:

Kirchberich Decanus, Edentulus atque canus,
Rursus nigrescit, dentescit, senescit, hic requiescit.

Sed de his hactenus. Vt tandem animadversionis nostræ quartæ partem absolvamus, restant nonnullæ Philosophorum Sententiæ proportionis & ponderis in hisce observandi rationem exprimentes, adferendæ. Ait itaque Parmenides, folio octuagesimotertio: *Et si unum sit fugiens & aliud fixum, figuntur ambo postquam mixta sunt, & si superficies dealbetur, intima eius dealbabuntur. Insuper scietis quòd res una superet decem, eo quod Sulphur nostrum solum omnia corpora ligat & colorat.* Idem in libro consil. Solis & Lunæ, folio centesimo septuagesimo octavo: *Si verò septem partes aut citra sumantur pauciores, tardius solvitur corpus æris, plus enim agunt novem partes quam sex vel septem, sed citius exiccantur pauciores quam plures, & citius figuntur.* Eodem libro, folio centesimo octuagesimo octavo: *Gratianus. Non enim possumus propriis manibus operari in Mercurium, sed cum decem speciebus, quas manus nostras appellamus in hoc opere nostro, id est, novem partibus aquæ & decima æris.* Eodem libro, folio centesimo nonagesimo octavo: Vel dicitur Decambar, à Deca, quod est decem, & Bar, id est, filius: quasi filius decem specierum artis, scilicet novem margaritarum, & decima æris. Eodem libro, folio centesimo quadragesimo-quinto, si rectè meminerim: *Deinde mitte de albo humido no-*

vem partes, ita quod decima pars sit æris. Eodem libro non memini quo loco: *Lato quidem Azot dominatur, & eum reddit rubicundum, cum novem Aquilis, id est novem partibus aquæ volat tinctura æris nostri. Et sublimandum in illo vase suo dealbatur totum.* Vnde Rasis: *Substantia omnium rerum decimæ adæquatur parti: si autem totum signari volueris, novem decimas sui necesse est fieri de substantia aquæ.*

Item Moses in Turba, non memini numeri: *Iungite primo novem partes de aceto, hæ enim Aquilæ habent arcus extensos mortificantes corpus, & extrahentes eius animam, quæ est tinctura æris nostri.* In libro Solis & Lunæ, folio nonagesimoquarto: *Et postea totum unguentum infrigidetur, ita quod sint novem unciarum & æris una pars.* Et postea eodem libro: *Assiduus Philosophus omnia investigans dicit; Duas inveni substantias, scilicet agentem & patientem: Et ecce Agens unum ubique, Patiens vero plura. Ex quo notavi, quod in hoc opere, accepto uno duo fiant, scilicet, masculus & fæmina: Porro masculus singularis, Fæmina vero pluralis existit. Et nota quod duplex est pondus artis, scilicit commune, in quo non est diversitas, sed novem & pars decima.* Aurea certe verba & minus manifesta hæc sunt. Horum Philosophorum Sententias confirmant Divi Hermetis suæ Apocalypseos quarta & quinta Figura. Item & novem Aquilæ in Tabula Smaragdina depictæ. Proprietates colorum, formãque iustius aquæ veluti primæ partis operis, in secunda nostra Animadversione descripsimus. Istius vero æris & corporis, per quod Aqua permanens efficitur, vires & nomina aliquot adferam: *Rubeus Leo Theophrasto: Aes lato & Gummi Hermeti: Ovum ruffum Arthephio: Fumus rubeus Morieno: Mercurius rubificatus Stellæ: Pinguedo Solis Raymundo: Corpus fixum, Sulphur mercuriale, Pater Solis, Decambar Alphidio: Lato rubeus, Servus rubificatus, Rubeusque Rex Bernhardo Trevisano.* Et infinitis nominibus quorum meminisse piget. Dicitur & Gabricus, Sperma Masculinum, Phœnix. Prædictorum itaque Philosophorum & nostrarum quatuor Animadversionem sententias roborat, & conclusivè confirmat Arnoldus de Villano, suo libro, qui inscribitur Flos florum, hisce verbis: *Primum verbum est corporum in argentum vivum reductio. Et istud est quod Philosophi vocaverunt reductionem, quæ est artis fundamẽtum. Verba Philosophi: Nisi corpora solueritis, in vanum laborabitis.* De qua Solutione tractans Parmenides in libro Turbæ, dixit:

dixit: *Si hunc librum legissent & intellexissent, scirent vtique Aquam esse permanentem, quæ absque suo corpore, cum quo iuncta est & facta est unum, permanens esse non potest.* Vnde Morienus optime dixit: *Nihil cum hac aqua facias, ipsa non existente fermentata.* Vt tandem conclusive appareat huiuscemodi præparationem, habilitationemq; requiri, antequam materia prædictis laboribus exaltata, apta sit ad plusquamperfectionem produci, ac illa verum Philosophorum dicatur Subjectum vel Mercurius, primo manifestum est apud Hermetem. Item tertio libro Ærarij Philosophorum, capite quarto. In libro deinceps qui inscribitur clangor Buccinæ, folio quingentesimotrigesimotertio. Item Alphidij secundo libro, capite vicesimo. Item in secunda parte Turb. Phil. folio ducentesimovicesimosecundo, nec minus in Summa Platonis, secunda pagina, hisce verbis: *Quia in purificatione, adaptationeque eius non potest esse tempus determinatum, nisi secundum quod Artifex bene laboret.* Deinde præstantissimorum duorum Philosophorum dicta confirmabunt. Et primo venerabil. viri Bernhardi Trevisani ita loquentis: *Nam Calib & Aros inquiunt: In toto nostro opere mercurius & ignis tibi sufficiant, in medio, & in fine: sed in principio non ita se res habet: siquidem non est mercurius noster: quod intellectu facilimum,* Deinde Gebri hisce verbis: *Quia in opere magisterij nostri nō egemus nisi unico vase, vna fornace, vnaque dispositione: quod intellige post præparationem primi Lapidis.*

XIX.

EPISTOLÆ FRATRIS ROGERII BACONIS, DE SECRETIS OPERIBVS ARTIS ET NATURAE, ET DE NULLITATE MAGIAE.

Operâ

IOHANNIS DEE LONDINENSIS E PLVRIBVS EXEMPLARIBUS CASTIGATA OLIM, ET ad ſenſum integrum reſtituta.

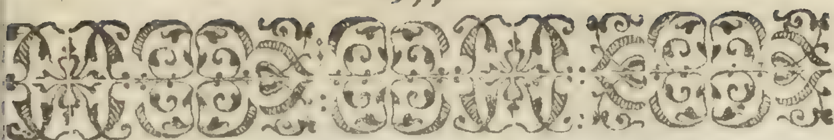
Nunc verò

A QVODAM VERITATIS AMATORE, IN GRATIAM VERæ ſcientiæ candidatorum foras emiſſæ; cum notis quibuſdam partim ipſius, IOHANNIS DEE, *partim edentis.*

* * *

* *

CLARIS-

CLARISSIMIS RESTITVTIONIS universi Phosphoris, illuminatis.

ROSEAE CRVCIS FRATRIBUS UNANIMIS:

Gratia & pax multiplicetur, cum firma & perpetua protectione Divina.

QVum in Silesiam venissem anno communis æræ Christianorum 1597. nihil mihi potius fuit, quàm ut Iohannem Montanum Strigoniensem convenirem & celebri hominis permotus famâ, & maximè quod illa Theophrasti Hohenheimensis scripta, quæ medicinam tractantibus maximo usui esse judicabam, ex illius Bibliothecâ in publicum prodijsse perspicerem. Ab illo autem humaniter acceptus adventus causam exposui. Quumq; multi hinc inde jactarentur sermones, ad Heliæ Artistæ mentionem tandem delati, interrogavi existimaretné in vivis esse Heliã illũ Theophrastæũ, à quo omnium scientiarũ & artiũ, maximè verò Chemiæ & medicinæ restitutio speraretur? Liberius hic suã sententiam professus, asseverãter dixit, & in vivis esse Heliã illũ, de quo Theophrastus talia vaticinatur, nec adeo diu illã restitutionem expectandã; sed utrũ ab uno aliquo viro, an unanimi pluriũ consensu faciẽda esset illa restitutio clam me habuit. Multa aũt insuper addidit divinus ille vir, quæ ne in aurẽ quidẽ susurrare licet, nisi illius, qui ad vltimã sui abnegationẽ admittitur. Et quamvis iniuriá quorundã inceptum meũ frustra esset, quod medicinæ relictis studijs aliã vitæ viã iniri coactus sum: tamẽ quantum victus, & professionis meæ ratio pateretur; omni animi impetu in rerũ cognitionẽ ferebar: & siquid subsidij aut ex scriptis aliorũ, aut proprijs conatib. nanciscebar, eò omnia referebã. Opera namq; Domini magna sunt, quæsita omnib volentib. ea Ps. 111. 2. Et hãc negationẽ malã dedit Deus filijs Adami, ad affligẽdũ se in ea. Eccl. 1. 13. Post aliq annos, apparuit sub nomine Heliophili à Percis disquisitio quædã de Heliâ Artistâ: in qua etsi auctor disertè quidẽ & nervosè, duòrũ Iesuitarũ inanes metallicæ metamor-

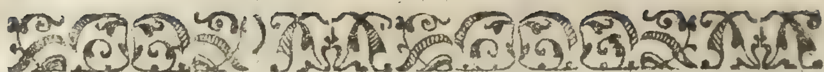
phoseos oppugnationes rejecerit: argumentum tamen ita prorsus destruit, ut totius rei fides penes ipsum Theophrastum relinqueretur. Anno tandem 1615. libellus quidã cui titulus Mysterium Arithmethicum emanavit in vulgus quem etsi parũ intelligerem; mirabar tamen quinam essent illuminatissimi illi, sapientissimiq; fratres R. C. quibus est inscriptus. certò enim certius persuasi mihi, non posse esse de fæce illa ignavorum fraterculorum animalium Papæ, qui tantis præconiis dignarentur; qui suæ vocationis quæ sunt, non negligerent; qui inventi novi, ardui, admirandi, judices darentur; qui promissa charitate viverent; qui virtutibus exactissimis, moribus nil nisi gratiam spirantibus essent excultissimi; qui divina ingenij claritate, perenni sapientiæ fonte, immo & æternæ lucis candore gauderent; quibus nihil dignius, nihil gratius, nihil optatius possit occurrere. Exardebat animus cognoscẽdi studio, quæ tandem esset ista jucũdissima bonorum consensio, ad quos preciosissimum illud charitatis unguentum in Christi summi sacerdotis caput effusum, tanquam ad oram vestimentorum, id est membrorum ejus descenderat: qui illũ fidei articulum de Commune sanctorum antea tantum creditum, vere & realiter profiterentur. Anno 1616. amici cujusdam ope aspexi Famam fraternitatis cum adnexa Confessione. Tum demum rediit mihi in mentem dictorum Montani, tum demum sperabam fore, ut quam restitutionem Christus olim incepit in religione per prædicationem Lutheri; eam humanæ conditionis misertus, etiam in scientiis, & in universa deniq; vita acceleraret, tandemq; perficeret; ut abolita omnium inimicorum potestate; ignorantiæ, peccati, etiam mortis, quæ peccati stipendium est, solus Christus regnet in suis (1. Corinth. 15. 25.) ut quod precari jubemur, tandem etiam assequamur; ut veniat regnum eius, ut fiat voluntas eius sicut in cœlo, sic & in terra. Hæc enim illa sunt quæ loquutus est Deus, per os omnium qui fuerunt à seculo prophetarum; ut nos de manu inimicorum (peccati, tyrannorum, mortis, diaboli) liberati: sine timore serviamus ei, omnibus diebus vitæ nostræ (Luc. 1. 70. &c,) Atque ista unusquisque pius tam scire debet esse futura, quàm certò scit verum esse illum qui promiserit. Habetis (illuminati fratres) quibus gradibus ad vos deductus sum. Et si illi estis quos ego animum induxi meũ, nihil opus habetis ut ego quicquam de me tester. habetis enim & ipsi Vnctionem a sancto illo quæ vos omnia docet. Et quemadmodum illa ipsa vos docet de omnibus (& de me) in eo manete,

nete,

nete, quia vera est & minimè fallax (1. Ioh. 2.) Nolite mirari (exoptati fratres) quòd quam vos omnia sciatis, hanc Rogerianæ Epistolæ editionem vobis inscripserim: neq; enim aliorsum feci, nisi ut (quemadmodum Fama vestra jubet) desiderium meum & observãtiam vobis testatam esse percupiã: tum etiam quia plurima hic sunt apud vulgus incognita, quamvis nullo modo similis vestris sed longo post intervallo, tamen; excitare volui studiosorum ingenia, ut & crederent plurimas adhuc latere veritates & rerum abditarum cognitionem sectarentur: ut quam præbetis illucescentis sapientiæ spem, alacrioribus animis amplecterentur.

Valete fratres dilectissimi, meq; summa animi observantia vobis commendatum habete.

In ConsessV sVbsannatorVM
non seDI. Psalm. 1.

Lectori pio S.

Achonis hanc Epiſtolam omnium primus evulgavit Orontius Fineus anno 1542. Simonis Colinæi typis impreſſam. Corruptiſſimum videtur fuiſſe Orontij exemplar, adeò ut verborũ contextus non eſſet ubiq; obvius. Edidit tamen ne tanto theſauro ſcientiæ amatores deſtituerentur: nec ſibi aſſumpſit quicquam vel mutare vel addere; ne ſenſum auctoris nõ aſſequutus ipſius ſcriptum corrumperet. Hinc poſtea ſecundo volumini Turbæ, & reliquorum chymicorum ſcriptorũ adhæſit, ſervatis etiam ubiq erroribus. Tandem circa annũ 1594. impreſſa eſt Oxoniæ hæc ipſa epiſtola à Ioſepho Barneſio: cuius ita avidè arrepta ſunt & detenta exempla, ut ne unum quidem ullo ſtudio nanciſci poſſem. Quare quum è bibliothecà amici cuiuſdam iſtud exemplar à Iohanne Dee literatiſſimo viro, & potimorũ auctorum inquiſitore diligẽtiſſimo è pluribus exemplaribus caſtigatũ, & notis etiam quibuſdam illuſtratũ impetraſſem: operæ pretium me facturum exiſtimabam, ſi typis publicis excuderetur. Et quoniam editionis meæ ratio hoc poſtulat, ut famã auctoris vindicem, eluenda mihi videtur inprimis illa ſuperſtitionis macula, quã Andreas Libavius eius famæ inſperſit [Exerc. de Philoſophiâ Harmonicâ Magicâ fratrum R. C. pag 30.] Et quamvis illud Libavii ſcriptum elumbe quidẽ & malè conſarcinatum, reſpõſione indigniſſimum ſit: eò quod maximâ ex parte aut inanes quaſdam & futiles ſuſpiciones de fraternitate R. C. excitet, aut viros bonos & de Philoſophiâ optimè meritos injuſtis opprobriis oneret: tamẽ quia ipſa ſapientia monet [Prov. 26. 5.] reſpondendũ eſſe ſtulto ne ſibi ſapuiſſe videatur; ſcriptoris omniũ ætatum maledicentiſſimi convitio occurrendũ eſſe arbitrabar. Hic igitur Libavius ne omni turpitudinis maculâ careret Rogerius, à quo intactum neminẽ ferè philoſophum dimittit; eum ſuperſtitionis crimine affluavit: non eius videlicet quæ magi diabolici; quos merito damnat; ad impia ſervitia impuros ſpiritus allicere credunt; fatetur enim noluiſſe Bachonem magiam; ſcilicet diabolicam; probare, qui artis & naturæ potentiam commendavit: [pag. præd.] ſed illius fortaſſe qua falſus Deo cultus, ſecundum traditiones & præcepta

præcepta hominum exhibetur pro verò, qui est secundum fidem in purâ conscientia. At ineptè nimium hoc crimen Bachoni quæsitum ivit Libavius. neque enim ab illo religionis dogmata haurimus; sed quia; ut hominem philosophum decuit; naturæ vires & potentiam rimatus est: ut naturam sciamus scripta eius perlegimus. Et si eorum scripta nihili erunt, qui non rectè de religione senserunt; exulabit omnis ethnicorum philosophia Hermetis, Aristotelis, Galeni, reliquorum; exulabit etiam Libavio judice papistarum. ita quam ille philosophiam summo percupit opere convellere, quamque omni conatu rejectam vellet Paracelsicam nempe & R.C. fratrum, eam necessariò docet adeundã. Aut det igitur Libavius quæ fuerit illa Bachonis superstitio quæ eius scripta suspecta reddiderit, aut cesset tandem; si potis est, bonorum famam lacerare. Quæ in ipsa carpsit epistolâ, illis inferius ubi occurrent respondebitur. Et quia mihi Bachonis hoc scriptum recognoscenti cum Libavio res necessariò est, unum addam quod à R. de Fluctibus qui Libavii rescripto ex professo respondit, prætermissum esse demiror. Et quamvis ad præstitum minimè pertineat; tamen quia moram aliquam bonorum animis facere possit, quo minus cupidè ad illam omniũ Restitutionem anhelent, quam fratres, & antè illos alij, non modo affuturam, sed & iam inceptam esse denunciarunt: addam (inquam) aliquid in satisfactionem, sed è brevitate quę præsens institutum decere possit. Etenim nisi antè deliberatum sit & constitutum, fore tandem restitutionem omnium: frustra certè Roseæ Crucis fratres talia proposuissent, & bonos undique viros scripto publicè edito ad suum consortium allexissent. Difficilè esse agnosco de rebus futuris iudicare, etiam illis quarum indicia ab ipsis sacrosanctis prophetarum scripturis desumuntur. idq; à dilectis D.N. Iesu Christi discipulis videre perfacile est. Nam quamvis per prophetã Danielem clarè satis minatus esset Deus, se & Ecclesiam, & gentem Iudaicam ita abdicaturum, ut post occisum Messiam, & civitatem, & sanctuariũ dissiparet populus cum duce venturo: eamq; desolationẽ usq; ad consummationem & finem perseveraturam [Dan. 9. 26. 27.] Omnium tamen Iudæorũ animos ita præoccupaverat illa spes & cogitatio regni Israëlitici restituendi, ut Christo à mortuis excitato, ipsi (inquã) discipuli, horum penitus immemores, aut etiam ignari, existimarent iam tum restitutũ iri Israëli regnum [Act. 1. 6.] sic etiam in hunc usq; diẽ cæcutiunt humanæ mẽtes, semperq; cęcutiunt

cutiunt ad opera Dei, donec ſpiritus ſancti acceptâ virtute tẽpora rerum & momenta poſſint diſcernere. Quo minus mirandũ eſt, quũ hoc ſeculo tota à pleriſq; propoſita fuerint de rerum omnium reſtitutione, quæ in hanc ſententiam afferũtur, à nonnullis quidem ſomniatoribus haberi contemptui; ab aliis Berrhœenſium ἐυγενεςέρων exemplo, ex ſcripturis quęri num hæc ita ita ſe habeant. Fateor neceſſe habere Romanũ Antichriſtum hanc univerſi reſtitutionem negare; ut vicariatum ſuum, quem mentitur ad extremam uſque piorum & impiorum reſurrectionem perduraturum ſtabiliat: at huiuſce papiſticæ ἀποςασέως ſordes abſterſiſſet animo Libavius, niſi ſibi aſſumeret temerario auſu de rebus incognitis judicare, & quæ ſemel rata habuit pertinaciter defendere. Sed ut Lectori pio faciam ſatis, & ipſi etiam ſi velit Libavio: Legantur quæ in probationem Reſtitutionis univerſi attulit Gulielmus Poſtellus, libro de Nativitate Mediatoris ultima impreſſ. Baſileæ 1547. Clavis item abſconditorum à conſtitutione mundi ejuſdem Poſtelli. Item quæ ſcripſit Iacobus Brocardus in Geneſin, in Apocalypſin, alioſq; ſacrarum ſcripturarum libros, & libri itidem de Prophetia. Legantur & Thomæ Brightmanni Angli commentarij in Cant. Canticorum, Danielem, & Apocalypſin, & ſi vacat etiam quos citat Brocardus: inter quos ſunt Martinus Cellarius De operibus Dei impreſſ. Argent. 1527. Et Ioachimus abbas circa annum 1200. etiam homil. 13. Henrici Effrhen Argent. editæ 1571. & Fabricii Capitonis commentarii in Hoſeam apud Cephaleum Argent. Poſtellus ex ſacrar. ſcripturarum myſticâ interpretatione rem docet, & duce ratione Brobardus, & Brightmannus, ex interpretatione myſterii, & literæ. At hominum, inquis, ſunt hæc commenta & expoſitiones, petis, igitur ut nudum oſtẽdatur ſcripturarum verbum, & apertus ſenſus, talem fore omnium reformationem quam fratres R. C. futuram eſſe denunciant. Et rectè. Nam quum nullum faciat Dominus verbum niſi revelavit ſecretum ſuum ad ſervos ſuos Prophetas (Amos 3. 7.) à prophetarum ſcriptis certiſſima poterunt argumenta ſumi de rebus futurus eſt in illa omnium reformatione aut reſtitutione ſtatus ſive quæ conditio ſtatus illius reformati. Illa autem in tribus potiſſimum rebus cernetur. Prima erit in eiectione impiorum, ut non apponat ultra magnificare ſe homo ſuper terram (Pſalm. 10. 18.) ſed ut fides Chriſti, & Eccleſia, per univerſum terrarum orbem propagetur, Iudæis etiam, & Iſraelitis rebellibus ad fidem Chriſti con-

conversis, ut universa anima laudet Iah. Secunda in rerum omnium affluentiâ & copiâ. Tertia in bonis animi virtutibus omnibus & scientia exaggerati, ut iustè, sobriè, piè, & in pace vivatur; quemadmodum ab initio fieri debuit, si Adamus astutiâ diaboli in peccatum non incidisset. Hoc enim est illud quod precari iubemur, ut veniat regnum Dei, ut fiat voluntas ipsius sicut in cœlo sic & in terra [Matth. 6. 10.] hic est Sabbatismus ille qui populo Dei expectandus relinquitur, ut quemadmodum Deus, ita etiam & homo à suis operibus, avaritiâ, superbia, iniustitia &c. requiescat. [Hebr. 4. 9.] Peto autem ab æquis lectoribus, ut ex multis sacr. scripturarum locis quæ huc afferri possent, sine præiudicio hic adnotatos textus serio legant, & diligenter expēdant: in quibus si τὸ ῥητὸν solummodo spectes, nihil potest disertius dici, nihil explicatius. De primo vide Num. 24. 17. Iobi cap. 38. 15. & cap. 40. 7. 8. Psalm. 1. v. 4. 5. 6. & 2. 8. 9. & 9. 5. usque ad finem. & Psal. 10. totum. & Psalm. 22. à versu. 27. ad finem. Psal. 33. 8. Psalm 47. totum. Psal. 66. 1. 2. 3. 4. Psalm. 67. totum. Psal. 72. à vers. 5. ad finem. Psal. 86 9. Psalm. 96. totum. Psalm. 97. v. 7. eiicientur papistæ cum reliquis idololatris. Psa. 102. v. 15. ad 23. Psal. 104. 35. Psal. 138. 4. Psalm. 145. 21. Isaiæ cap. 2 10. ad finem Is. 54. 5 Ier. 16. 19. Ier. 25. v. 31. 32. 33. Dan. capit. 7. v. 13. 14. 18. 22. Amosi. 9. 8. ubi lege secundum hebraicam veritatem. Regnum peccati disperdam de facie terræ. Et ibid. v. 11. 12. Nah. 2. 1. & 3. 8. ad 13. Zach. 9. 10. Matth. 13. 41. & Matth. 24. 14. Luc. 1. 70. ad 76. Act. 3. 21. 1. Cor. 15. 25. Hebr. 2. 8. Hebr. 10. 13.

De secundo legantur etiam Psalm. 22, 26. Psalm. 36. 8. Psa. 67. 6. Psal. 85. 12. Psal. 107. 35. ad finem. Psal. 144. vers. 12. ad finem. Ezech. capit. 34. 26. 27. Hos. capit. 2. v. 21. 22. Amos. 9. 13.

De tertio. Psalm. 25. 9. & 12. Isa. 11. v. 6. ad 10. Isa. 54. 13. 14. Isa. 65. 16. & seq. Ier. 31. 31. Dan. 12. 4. Hos. 2. 18. 19. 20. Mich. 4. 3. 4 Matth. 10. 26. Ioh. 6. 45. Hebr. 4. 9. 10.

De secundo & tertio, legatur itidem Isaiæ capit. 2. vers. 1. ad 6. & Ioelis cap. 2. v. 21 ad finem. copiosè autem ista omnia describuntur Esdræ. lib. 4. si legere vacat attentè, & considerare.

De Israelitis autem ad Ecclesiam Christi aggregandis, & in suam terram restituendis legantur Gen. ca. 13. v. 15. Num. 23. 23, & confer. cum. Ier. 16. 14. 15. Isa. 11. v. 11. ad finem. & cap. 27. 12. 13. & cap. 60. per totum. Ier. 23. 3. ad 9. Ier. capit.

30. & cap. 31. per totum. & capit. 32. v. 37. ad finem. Ezech. cap. 20. v. 40. ad 45. Ezech. cap. 34.11. ad finem. Ezech. cap. 36. & cap. 37. Hos. 1. v. 10. 11. & capit. 3. per totum. Amos. 9. 14. Obad. 17. ad finem. Mich. 2. 12. & 4. 6. ad finem. Nah. 3. 13. ad finem. Zach. 2. 4. & Zach. 8. per totum. & 10. 3. ad finem. & 12. 6. ad finem. Luc. 1. 33. Ro. 11. 24. ad finem. De Turcâ etiam per Israëlitas in terrâ Canaan. funditus exscindendo, legatur Ezech. cap. 38. & cap. 39. Ioelis cap. 3. 9. ad finem. Zach. 9. 13. ad finem. & confer. Apoc. cap. 6 v. 12. ad 17. & A-Apocol. cap. 19. v. 11. ad finem. post quod est Sabbatismus de quo Apoc. 20. ad v. 7. Interea verò omnis Christianorum conatus in Turcam irritus fuit, est, & erit, propter idolatriam in secundo Concil. Niceno stabilitam anno 781. Etenim in illius sceleris vindictam, universum orientis imperium Deus zelotypus Turcæ tanquam stipendium concessit, ut olim Nabuchodonosori servo suo Ægyptum, propter Tyrum eversam. Conferat etiam Roma Isa. cap. 13. & 14. ad v. 24. & Ezech. cap. 27. & 28. cum Apoc. 18. & videat ex Babylone, & Tyro, quid expectare debeat. Denique quod 1. Paral. cap. 39. v. 29. 30. dicitur in libris Samuelis, Nathani, & Ghad, descripta esse Davidis gesta, & regni eius, fortitudinis, & temporum quæ transierunt super eum, & super universa regna terrarum: id multò magis locum habet in universis prophetarum scripturis, qui quidem per spiritum Christi qui in ipsis erat, scrutantes illas Christi passiones, & subsequuturas deinde glorias [1. Petr. 1. 11.] ita universæ Ecclesiæ statū, & ætates, & gesta, & tempora descripserunt: ut non immeritò Christus Dominus de seipso prædicarit [Isaiæ capit. 46. 10.] Annuncio ab exordio novissimum, & ab initio quæ nondum facta sunt. verum ut singula rectè intelligantur, necesse est ut eodem Christi spiritu, quo scripta sunt legantur, id autem in sabbatismo sive in restitutione universi fiet, quum repleta erit terra scientiâ Domini, sicut aquæ mare operientes. tum enim ab omnibus, uniuscuiusq; literæ & apicis in sacro contextu, ultima ratio reddi poterit. ad nostrum enim usum descriptus est, idque dum in viâ sumus, ut perfectus sit vir Dei, & ad omne opus bonum instructus. Affert contra Libavius: Quod ad humana attinet politiæ leges sive imperii, & regnorum Christianorum; sive gentilium huiusmodi reformationem non passuras: Oblitus penitus quod in Mose dixerit Deus. Deut. cap. 18. v. 18. 19. & Act. 3. 23. Exterminatum iri omnem animam de populo, qui Christum [in Eccle-

Ecclesia loquentem] non audierit. Est enim hæc gloria omnibus sanctis eius, ad faciendam vindictam in nationibus increpationes in populis: ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis Psalm. 149. *Philosophia autem & medicina accessu luminis scripturæ & Hermeticæ solertiæ in chymicis, magna ex parte correcta est.* Vtinam ex animo hoc diceres & verè Libavi. vera certè est quæ inde petitur philosophia, at verò ut adhuc fuerunt hominum ingenia è puteis Aristotelis & similium demersa veritas extracta est, Medicina fateor, ex chymica industria nõnullis salutaribus experimentis ornata est; at plurimis etiam & periculosis, & incertis ita deformata, ut nihilo sit quã antè correctior. Quis autem medicinam præclaris illis chymicis medicamentis instruxit? non magus Paracelsus, non Artefius, non Crollius, aut similia diaboli (vide pag. 290: & immanem hominis superbiam agnosces: qui se supra Dei solium extollere non erubescit, & illos cum Simone mago, &c. amandare diabolo, pro quibus mortuus est Christus. vid. Ro. 14.4. Matth. 7 ad 6.) pecora: hoc enim Libavio nefas dicere. Quis igitur? Andreas ipse Libavius, corrasis undecunq; & emendicatis experimentis, Alchymiam nobis & Arcanorum syntagma adornavit. ô correctã medicinam! ô castigatos & flagellatos medicos! In divinis autem duplex conceditur reformatio: una quum gentes idola aversatæ Christi fidem amplexæ sunt: Altera quæ ministerio Lutheri peracta est. inceptam quidem Libavi concedimus, sed non peracta. idque etiam & ipse quem affers scripturæ locus [2. Thes. 2.8] potuit luculẽtius indicasse. *Quem absumet Dominus spiritu oris sui, & abolebit in claritate adventus sui.* Quod sit illud Iniquitatis mysterium non ambigitur inter nos. quæ etiam fuerint eius initia, qui progressus, concordamus. quanto studio illi reclamatum est in omni ætate, quam ferale bellum sanctis indixerit. & quomodo in illos ita prævaluerit, ut duos etiam testes, verbum scilicet Evangelicum & propheticum per traditiones & falsa interpretamenta occiderit, abundè satis ab historiis Ecclesiæ, & nominatim à Iacobo Vsserio, qui hoc argumentum ex professo tractavit, edisci potest. Quum verò omnes illos aut vi, aut fraude subverterit Romanus Antichristus, qui illi quomodolibet restiterunt, usque ad Lutherum: tum demum inceptus est absumi, quum per Lutherum & cæteros qui fidelem religioni navabant operam, fides & veritas Christi paterent omnibus, quæ ita penitus exulabant,

habant, ut in illo adventu filii hominis fides in terris vix inveniretur. Sed quamvis tum primum cæptus sit absumi spiritu oris Christi, id est verbo eius, quod quidem istum adhuc absumit, & indies absumet: restat tamen adhuc facienda abolitio in illustratione adventus, quando Papa, & Papistæ, cũ reliquis impiis, gentilibus, & pseudochristianis eiicientur. Triplex igitur ex sacris scripturis est adventus Christi. De primo in carne, de ultimo in gloria nulla est quæstio apud nos. De secundo autem qui est in spiritu, Romanus pontifex Christiano orbi ita illusit, ut à paucissimis agnoscatur. Quũ tamen hæc magna pars sit gloriæ illius, quę passioni erat subsequutura; sponsam quidem veram semper decuit, & sponsi causa hunc adventum expetivisse, ut illi flecteretur omne genu, & omnis lingua confiteretur Deo [Rom.14.11.] & etiam sua, ut spiritus sanctus in omnem carnem effunderetur; cuius quidem illustre specimen & argumentum statim post Dominum in cœlos evectum, in apostolis factum est; & ut reliqua illa gloriosa quæ de civitate Dei prædicàntur, ad perfectam ipsius & perpetuam beatitatem apparerent. Obiicitur. Omnem illam Ecclesiæ felicitatem de cælesti gloria in figuris dici: interea verò crucem esse tollendam, probra & afflictiones tolerandas. At distinguenda sunt Ecclesiæ tempora. Est enim omnibus tempus determinatum: tempus occidendi, & tempus medendi: tempus flendi, & tempus ridendi. (Eccles. 3.) fuit quidem tempus quum iudicium à domo Dei fieri inciperet, quum ipsum patrem familias non tantum conviciis proscinderent, sed & in crucem tollerent: quum apostoli & martyres τὰ ὑστερήματα affictionum Christi implerent, sed hoc pro reliquo corpore, ut qui seminant in lachrimis, in exultatione metant. Iam verò hyems præteriit, & messis tempus adest, ut Ecclesiam affligentibus reddatur duplum, ut omnibus Christi adventum expectantibus, omnis lachryma abstergatur. Quod autem in typis huiusmodi, ęternæ vitæ gaudia proponũtur, verissimũ esse cõcedo. Sed ut typi sint necesse etiã est ut sint, aut certè non possunt esse: quemadmodum optimè disputat Iac. Brocard. lib. 1. de prophetia; ad quem, & reliquos antè citatos auctores, lectores harum rerũ cupidos ablegabo; illud primum & ultimũ adhortatus, ut firmum habentes sermonẽ propheticum; illi attendant, donec dies elucescat, phosphorus exoriatur in cordibus eorum.

In ConfesȣVs VbsannatorVM non seDI.

PSALM. I.

EPISTOLÆ FRATRIS ROGERII BACONIS.

DE SECRETIS OPERIBVS ARTIS ET NATURAE, ET DE NULLITATE MAGIAE.

CAPVT I.

De & contra apparentias fictas, & de & contra invocationes spirituum.

VEstræ petitioni respendeo diligenter. Nam licet natura potens sit & mirabilis, tamen ars utens natura pro instrumento, potentior est virtute naturali, sicut videmus in multis. Quicquid autem est præter operationem naturæ vel artis, aut non est humanum, aut est fictum & fraudibus occupatum. Nam sunt qui motu veloce membrorum apparentia fingunt, aut vocum diversitate, aut instrumentorum subtilitate, aut tenebris, aut consensu multa mortalibus proponunt miranda, quæ non habent existentiæ veritatem, his mundus plenus est, sicut manifestum est inquirenti. Nam joculatores multa manuum velocitate mentiuntur, & Pthyonissæ vocum varietatem in ventre, & gutture fingentes, & ore, formãt voces humanas à longè vel propè prout volunt, ac si spiritus cum homine loqueretur; etiam sonos brutorum confingunt. Cannæ verò gramini subditæ, aut latebris terræ conditæ, ostendunt quod vox humana est, & non spiritus, quæ magno fingunt mendacio. Quum verò in tenebris crepusculi matutinis vel nocturnis res inanimatæ moventur violenter, non est veritas, sed fraus & dolus. Consensus verò omnia fingit quæ volunt homines, prout ad invicem disponunt In his verò omnibus, nec philosophia ratio considerat, nec ars, nec potestas naturæ tenet. Sed præter hæc, nequior est occupatio, quando homo contemnit leges philosophiæ, & contra omnem rationem

nem spiritus invocat nefarios, ut per eos suam compleat voluntatem. Et in hoc est error, quod credit sibi subjici spiritus, & quod spiritus cogantur humanâ virtute; hoc enim impossibile est quia vis humana longè inferior est quàm spirituũ. Atque in hoc magis aberrant huiusmodi homines qui per aliquas res naturales quibus utuntur, credunt vel advocari, vel fugari spiritus malignos. Et adhuc errant, quando per invocationes, deprecationes, & sacrificia nituntur homines eos placare, & adducere, pro utilitate vocantium. facilius enim sine comparatione à Deo impetrandum foret, vel à bonis spiritibus, quicquid homo debet utile reputare. Sed nec in rebus utilibus favorabiles assistunt spiritus maligni, nisi in quantum propter hominum peccata à Deo permittuntur, qui humanum genus regit & gubernat. Et ideo istæ viæ sunt præter sapientiæ documenta, imò potius in contrarium operantur, nec unquam verè philosophantes de his sex modis curaverunt.

CAPUT II.

De characteribus, carminibus, & eorum usu.

QVid verò de carminibus, & characteribus, & huiusmodi aliis sit tenendum, considero per hunc modum. Nam proculdubio omnia huiusmodi nunc temporis sunt falsa, aut dubia: & quædam sunt irrationabilia: quæ philosophi adinvenerunt in operibus naturæ & artis, ut secreta occultarẽt ab indignis. Sicut si omnino esset ingnotum quod magnes traheret ferrum, & aliquis volens hoc opus perficere coram populo, faceret characteres, & carmina proferret, ne perciperetur quod totum opus attractionis esset naturale. Sic igitur quam plurima in libris philosophorum occultantur multis modis: in quibus sapiens debet hanc habere prudentiam, ut carmina & characteres negligat, & opus naturæ & artis probet: & sic tam res animatas, quam inanimatas videbit ad invicem concurrere, propter naturæ conformitatem, non propter virtutem carminis, vel characteris. Et sic multa secreta naturę & artis existimantur ab indoctis magica. Et magi confidunt stultè carminibus & characteribus, quod iis præbeant virtutem; & pro assecuratione eorum relinquunt opus naturæ vel artis, propter errorem carminum & characterum. Et sic utrumque genus hominum istorum privatur utilitate

litate sapientiæ, suâ stultitiâ cogente. Sunt autem quædam deprecationes antiquitus institutæ ab hominibus virtutis, aut veritatis, aut magis â Deo & angelis ordinatæ; & huiusmodi virtutem suam primam possunt retinere. Sicut in multis regionibus adhuc quædam orationes fiunt super ferrum candens, & super aquam fluminis, & similiter alia, in quibus innocentes probantur, & rei damnantur: & auctoritate Ecclesiæ fiunt & prælatorum. Nam & ipsi sacerdotes exorcismos faciunt in aqua benedictâ, sicut in lege veteri de aquâ purgationis legitur qua probatur adultera, vel fides suo viro. & multa sunt huiusmodi. Sed quæ in libris Magicorum continentur; omnia sunt jure arcenda, quamvis aliquid veri cõtineant: quia tot falsis involvuntur, ut non possit discerni inter verum & falsum. unde quicunque dicunt quod Solomon composuit hoc vel illud, aut alii sapientes, negandum est. quia non recipiuntur huiusmodi libri auctoritate Ecclesiæ, nec à sapientibus, sed à seductoribus qui mundum decipiunt: etiam & ipsi novos libros componunt, & novas adinventiones multiplicant, sicut scimus per experientiam: & ut vehementius homines alliciant titulos præponunt famosos suis operibus, & eos magnis auctoribus asscribunt impudenter: ac ut nihil omittant de contingentibus, stilum grandisonũ faciunt, & sub forma textus mendacia sua confingunt. Characteres verò aut sunt verba figuris literarum involutis compositi, continentes sensum orationis adinventæ; vel sunt facti ad vultus stellarũ in temporibus electis. De characteribus igitur primo modo sic iudicandum sicut de orationib. dictũ est: de sigillis autem & caracterib. secundo modo nisi fiant tẽporibus electis, nullam efficaciam penitus habere noscuntur. Et ideo qui facit ea sicut in libris formantur, non respiciens nisi solam figuram quam repræsentat exemplar, nihil facere ab omni sapiente judicatur. Qui autem sciunt in cõstellationibus debitis opera facere ad vultus cœlorum; illi nõ solùm characteres, sed omnia opera sua possunt disponere, tam artis, quam naturæ secundum cœli virtutem. Sed quia difficilè est in his certitudinem cœlestium percipere: ideo in his multus est error apud multos: & pauci sunt qui sciunt aliquid utiliter & veraciter ordinare. Et propter hoc, vulgus mathemathicorum judicantium & operantium per stellas, nõ multum perficiunt, aut aliquid utile faciũt: quamvis peritissimi, & artem sufficienter habentes, possent multas utilitates facecere tam per opera, quam per judicia in temporibus electis.

Num. 6. v. 27.

Num. 5.

Considerandum tamen quia peritus medicus, & alter quicunque habet animam excitare; carmina & characteres licet fictos utiliter (secundum Constantinum medicum) potest adhibere. non quia ipsi characteres aut carmina aliquod operentur: sed ut devotius & avidius recipiatur medicina, & animus patientis excitetur, & confidat liberius, & speret, & congaudeat, quoniam anima excitata potest in corpore proprio multa renovare; ita ut de infirmitate in sanitatẽ convalescat, ex gaudio & confidentia. Si ergo medico ad magnificandum opus suum, ut patiens excitetur ad spem & confidentiam, aliquid huiusmodi faciat; non propter fraudem, sed propter hoc confidat quod revaleat (si credimus medico Constantino) non est abominandum. Nam ipso de his quæ suspenduntur ad collum, sic concedit ad collum carmina & characteres & eos in hoc casu defendit. Nam anima multum potest super corpus suum, per suas affectiones fortes, ut docet Avicenna in libr. de Anima. & 8. de animalibus, & omnes sapientes concordant. Et ideo fiunt coram infirmis ludi, & res delectabiles afferuntur: immo aliquando appetitui multa conceduntur contraria; quia vincit affectus, & desiderium, & animæ spes supra morbum.

CAPUT III.

De virtute sermonis, & redargutione magiæ.

QVoniam verò in nullo lædenda est veritas, oportet diligentius considerare, quod omne agens facit virtutem & speciem à se, in materiam extrinsecam; non solum substantiæ, sed accidentia activa de tertia specie qualitatis. & fiunt virtutes à rebus, aliquæ sensibiles, aliquæ insensibiles. Et ideo homo potest facere virtutem & speciem extra se, maximè quum sit nobilior aliis rebus corporalibus, & præcipuę propter dignitatem animæ rationalis, & nihilominus exeunt spiritus & calores ab eo, sicut ab aliis animalibus. Et nos videmus quod aliqua animalia immutant & alterant res sibi objectas, sicut *a* basiliscus interficit solo visu, & *b* lupus reddit raucum, si prius videat hominem, & *c* hyæna intra umbram suam canem non permittit latrare, sicut Solinus de mirabilibus mundi narravit, & alii auctores. & Aristoteles in libro secundo de Vegetabilibus dicit, palmarum fœminarum fructus

a) *Plin. hist. nat. lib. 39. ca. 4.*
b) *Plin. li. 8. c. 22. Solin. Poly. cap. 8.*
c) *Plin. li. 8. cap. 30. Solin. cap. 30.*

fructus maturescere per odorem masculorum. & equæ imprægnantur in aliquibus regnis per odorem equorum, ut *d* Solinus narrat. & multa alia contingunt, per species & virtutes animalium, & plantarum, multaque mirabiliora sicut Aristoteles dicit in libro Secretorum. Quum ergo plantæ & animalia non possint attingere ad dignitatem humanæ naturæ; homo multò magis poterit facere virtutes & species. & colores emittere ad alterationem corporum extra se: propter quod dicit Aristoteles in libro de somno & vigilia, quod mulier menstruosa si adspexerit speculum, inficit ipsum, & apparet in eo nubes sanguinis. Et *e* Solinus narrat: In Scythia sunt mulieres habentes geminas pupillas in uno oculo (unde Ovidius: nocet pupilla duplex) quum irascuntur interficiunt homines solo visu. Et nos scimus quod homo malæ complexionis, & habens infirmitatem contagiosam, ut lepram, vel morbum caducum, vel febrem acutam. vel oculos multum infirmos, vel huiusmodi, inficit alios præsentes & contaminat, è contrario homines bene complexionati & sani, & maximè juvenes, confortant alios, & homines gaudent ex eorum præsentiâ. & hoc est propter spiritus suaves, & vapores salubres & delectabiles, & naturalem colorem bonum, & propter species & virtutes quæ fiunt ab iis, sicut Galenus docet in Techne. Et augetur malum si anima sit peccatis magnis & multis corrupta, habens corpus infirmum, & malæ complexionis, & sit cogitatio fortis, & desiderium vehemens ad nocendum & malignandum. Nam natura complexionis & infirmitatis obedit cogitationibus animæ, & desideriis, & fortius agit. Vnde leprosus qui ex desiderio forti, & cogitatione, & sollicitudine vehementi, intenderet alium præsentem inficere: & citius & fortius ipsum inficeret, quam si ad hoc non cogitaret, nec desideraret, nec intenderet. Naturæ enim corporis (ut Avicenna docet locis prædictis) obedit cogitationibus, & vehementibus desideriis animæ. Nam (sicut Avicenna docet tertio Metaph.) primum movens est cogitatio, deinde desiderium conformatum cogitationi, postea virtus naturalis in membris quæ obedit desiderio & cogitationi: & hoc in malo (ut dictum) & in bono similiter. Vnde quum in homine inveniuntur hæc: scilicet bona complexio, & sanitas corporis, & juventus, & pulchritudo & elegantia membrorum, & anima munda à peccatis, & cogitatio fortis, & desiderium vehemens ad aliquod

d) *cap. 26. ex C. Plinii lib. 4. cap. 32. & lib 8. cap. 42.*

e) *Cap, 6. Vide & C. Plin. hist. nat. lib. 7. c. 2.*

opus magnum, tum quicquid fieri potest per speciem & virtutem hominis, & spiritus, & calorem naturalem, necesse est quod fortius & vehementius fiat per huiusmodi spiritus, [al. species] & vapores, & influentias; quam si aliquod istorum deficeret: & præcipuè si desiderium forte & intentio valida non desit. Et ideo per verba, & opera hominis, possunt aliqua magna fieri: quando omnes dictæ causæ concurrunt. verba enim sunt ab interius per cogitationes animæ & desiderium, per motum spirituum, & calorem, & vocalem arteriam: & eorum generatio habet vias apertas, per quas est magnus exitus spirituum, & caloris & evaporationis, & virtutis, & specierum quæ possunt fieri ab anima & corde. Et ideo alterationes fiunt à partibus per verba, secundum quod iis debetur ex potestate naturæ. videmus enim quod per huiusmodi vias apertas à corde & interioribus, anhelitus, & oscitatio, & multæ resolutiones spirituum, & caloris fiunt; quæ aliquando nocent; quum ab infirmo, & malæ complexionis corpore proveniunt: & prosunt, & confortant quum à corpore mundo, sano, & bonæ complexionis producuntur. Et ideo similiter aliquæ operationes magnæ naturales possunt fieri in verborum generatione & prolatione cum intentione & desiderio operandi. Vnde non immeritò dicitur quod vox viva magnam habet virtutem: non quia illam habet virtutem quam magici fingunt, necnon similiter ad faciendum & alterandum (ut existimant) sed secundum quod natura ordinavit. Et ideo valdè cautè in his intendendum est. Nam de facili homo potest errare, & multi errant in utramque partem, quoniam aliqui omnem operationem negant; & alij superfluunt, & ad magicam declinant. Multi igitur libri cavendi sunt propter carmina & characteres, & orationes, & conjurationes, & sacrificia, & huiusmodi quia purè magici sunt. Vt liber de officiis spirituum, liber de morte animæ, liber de arte notoria, & huiusmodi infiniti: *qui nec artis, nec naturæ continent potestatem, sed figmenta magicorum. Considerandum est etiam quia multi libri reputantur inter magicos qui non sunt tales, sed continent sapientiæ dignitatem. qui igitur sunt suspecti, & qui non, experientia cuiuslibet sapientis docebit. Nam si quis in aliquo illorum opus naturæ, vel artis inveniat, illum accipiat: si non, relinquat velut suspectum, & sicut indignum & illicitum sapienti. quia magici est pertractare sic superfluum, necessarium. Nam (ut sensit Isaac in libro de fe-

Defuit in alio exempl.

de febribus) anima rationalis non impeditur in suis operationibus nisi detineatur ignorantia. Et Aristoteles vult in libro secretorum. quod intellectus sanus & bonus potest in omnia quæ homini necessaria sunt, cum influentia tamen divinæ virtutis. Et tertio Meteororum dicit, quod non est virtus nisi per Deum. Et in fine Ethicorum dicit, quod nulla est virtus nec moralis nec naturalis sine influentia divina. Vnde quum loquimur de potestate agentium particularium, non excludimus regimen agentis universalis, & primæ causæ. Nam omnis causa prima plus influit in causatum quam secunda, ut prima propositio de causis proponit.

CAPUT IV.

De instrumentis artificiosis mirabilibus.

NArrabo igitur nunc primò opera artis & naturæ miranda, ut postea causas & modos eorum assignem: in quibus nihil magicum est. ut videatur quod omnis potestas magica sit inferior his operibus & indigna. Et primo per figurationem solius artis. Nam instrumenta navigandi possunt fieri hominibus remigantibus, ut naves maximæ fluviales & marinæ ferantur unico homine regente, maiori velocitate quàm si essent plenæ hominibus navigantibus. Currus etiam possent fieri ut sine animali moveantur cum impetu inæstimabili, ut existimantur currus falcati fuisse quibus antiquitus pugnabatur. Possunt etiam fieri instrumenta volandi, ut homo sedens in medio instrumenti revolvens aliquod ingenium, per quod alæ artificialiter compositæ aerem verberent, ad modum avis volantis. Fieri etiam potest instrumentum parvum in quantitate ad elevandum & deprimendum pondera quasi infinita, quo nihil utilius est in casu. Nam per instrumentum altitudinis trium digitorum, & latitudinis eorum, & minoris quantitatis, posset homo seipsum & socios ab omni periculo carceris eripere, & elevare, & descendere. Potest etiam de facili fieri instrumentum quo unus homo traheret ad se mille homines per violentiam ipsis invitis; & sic de rebus aliis attrahendis. Possunt etiam fieri * instrumenta ambulandi in mari,

& in fluviis ad fundum sine periculo corporali. Nam Alexander magnus his usus est, ut secreta maris videret, secundum quod Ethicus narrat astronomus. Hæc autem facta sunt antiquitus, & nostris temporibus. & certum est, præter instrumentum volandi quod non vidi, nec hominem qui vidisset cognovi, sed sapientem qui hoc artificium excogitavit explicitè cognosco. Et infinita alia possunt fieri, ut *pontes ultra flumina sine columnâ, vel aliquo sustentaculo, & machinæ, & ingenia inaudita.

*

CAPUT V.

De experientiis perspectivis artificialibus.

SEd profecto mirandæ satis inveniuntur figurationes physicæ radiorum. Nam sic possunt figurari perspicua & specula, ut unum appareat multa, & unus homo exercitus; & ut plures & quot volumus Soles & Lunæ appareant. Nam natura sic aliquando figurat vapores, ut duo Soles, & duæ Lunæ, & aliquando tres Soles apparuerint simul in aere, ut Plinius recitat in 2. naturalis historiæ. Et qua ratione plures & infinitæ potest una res apparere: quia postquam excedit suam virtutem, nullus est ei numerus determinatus sicut arguit Aristotel. in capit. de vacuo. Et sic omni civitati, & exercitui contrario, possunt fieri terrores maximi: ut vel propter multitudinem apparitionum stellarum, vel hominum super ipsos congregatorum dispereant, præcipuè si sequens documentum cum illo primo habeatur. possunt enim sic figurari perspicua ut longissimè posita appareant propinquissima, & e contrariò: ita quod ex incredibili distantia legeremus literas minutissimas, & numeraremus res quãtumcunque parvas, & stellas faceremus apparere quò vellemus. Sic enim existimatur quod Iulius Cæsar per littus maris in Galliis, deprehendisset per ingentia specula dispositionem & situm castrorum & civitatum Britanniæ maioris. Possunt etiam sic figurari corpora, ut maxima appareant minima, & è contrario: alta appareant ima & infima, & è contrario: & occulta videantur manifesta. Nam ut Socrates draconem corrumpentem civitatem & regionem suo anhelitu & influentia pestilenti, deprehendit intra montium latibula residere: Sic etiam omnia quæ essent in civitatibus & exercitibus contrarijs possunt ab inimicis

Cap. 30.

depre-

deprehendi. Possunt etiam sic figurari corpora, ut species & influentiæ venenosæ & infectivæ ducerêtur quo vellet homo: nam sic Aristoteles fertur docuisse Alexandrum. quo documento venenum Basilisci erecti super murum civitatis contra exercitum, deduxit in ipsam civitatem. Possunt etiam sic figurari perspicua, ut omnia homo ingrediens domum, videret veraciter aurum, & argentum, & lapides pretiosos, & quicquid homo vellet, quicunque festinaret ad * visionis locum nihil inveniret. Non igitur oportet nos uti magicis illusionibus, quum potestas Philosophiæ doceat operari quod sufficit. Sed de sublimioribus potestatibus figurandi est, quod ducantur & congregentur radii per varias fractiones, & reflexiones, in omni distantia qua volumus, quatenus comburatur quicquid sit objectum. Nam hoc testantur perspicua comburentia antè & retro, sicut auctores certi docent in suis libris. Et maius omnium figurationum & rerum figuratarum est, ut cœlestia describerentur, secundum suas longitudines & latitudines in figurâ corporali, qua moventur naturaliter motu diurno: & hæc valeret regnum unum homini sapienti. Hæc igitur sufficiant pro exemplo figurationum, quamvis infinita alia miranda proponi possent in medium.

Al. visitare.

CAPUT VI.

De experimentis mirabilibus.

HIs verò sunt quædam annexa sine figurationibus. nam in omnem distantiam quam volumus artificialiter componere ignem comburentem ex sale petræ & aliis. Item ex oleo petroleo & aliis. Item ex maltha & naphtha & similibus, secundum quod Plinius dicit in libro secundo capit. 104. civitatem quandam se defendisse contra exercitum Romanum: nam maltha proiecta combussit militem armatum. His vicinus est ignis Græcus, & multa comburentia. Præterea possunt fieri lumina perpetua & balnea ardentia sine fine. Nam multa cognovimus quæ non consumuntur in flamma, ut pelles Salamandræ, talk, & hujusmodi quæ adjuncto aliquo inflammantur & lucent, sed non comburuntur imo purificantur. Præter verò hæc sunt alia stupenda naturæ. * Nam soni velut tonitrus, &

coruſcationes poſſunt fieri in aere; immò maiore horrore quam illa quæ fiunt per naturam. nam modica materia adaptata, ſcilicet ad quantitatem unius pollicis, ſonum facit horribilem & coruſcationem oſtendit vehementem. & hoc fit multis modis; quibus civitas, aut exercitus deſtruatur ad modum artificij Gedeonis, qui lagunculis fractis, & lampadibus, igne exſiliente cum fragore inæſtimabili, infinitum Midianitarum deſtruxit exercitum cum trecentis hominibus. Mira ſunt hæc, ſi quis ſciret uti ad plenum in debitâ quantitate & materia. De alio verò genere ſunt multa miranda; quæ licet in mundo ſenſibilem utilitatem non habeant, habent tamen ſpectaculum ineffabile ſapientiæ; & poſſunt applicari ad probationem omnium occultorum, quibus vulgus inexpertum contradicit: & ſunt ſimilia attractioni fieri per magnetem. Nam quis crederet huiuſmodi attractioni niſi videret? Et multa miracula naturæ ſunt in hac ferri attractione quæ non ſciuntur à vulgo, ſicut experientia docet ſollicitum. Sed plura ſunt hæc & maiora. Nam ſimiliter per lapidem fit auri attractio, & argenti, & omnium metallorum. Item lapis currit ad * acetum: & plantæ adinvicem, & partes animalium diviſæ localiter, naturaliter concurrunt. Et poſteaquam hujuſmodi perſpexi, nihil mihi difficile eſt ad credendum, quando bene conſidero, nec in divinis, ſicut nec in humanis. Sed maiora his ſunt: non tota poteſtas mathematicæ non poteſt niſi inſtrumentum Sphæricum iuxta artificium Ptolemæi in 8. Almageſti, in quo omnia quæ ſunt in cœlo ſuis longitudinibus, & latitudinibus eſſent deſcripta veraciter: quod autem moverentur naturaliter motu diurno non eſt in mathematicâ poteſtate. Experimentator tamen fidelis & magnificus, ad hoc anhelat, ut ex tali materia fieret, & tali artificio, quòd naturaliter cœli motu diurno volveretur: quod fieri videtur poſſibile. quoniam multa motu cœleſtium deferuntur, ut cometæ, & mare in fluxu, & alia in toto, vel in partibus ſuis. quod eſſet majus miraculum quam omnia prædicta, & maioris utilitatis quaſi infinitæ. Nam tunc omnia inſtrumenta aſtronomiæ ceſſarent tam ſpeciala quàm vulgata: nec theſaurus unius regis vix poſſet huic comparari. Et licet non quantum ad miraculum, tantum quantum ad utilitatem publicam & privatam, maiora poſſunt fieri: ſcilicet ut auri copia & argenti deducatur in medium, quantum placet homini, non tamen ſecundum naturæ poſſibili-

Plin. hiſt. lib. 36. cap. 20.

* *Aliter: aterrum.*

ſibilitatem, ſed ſecundum artis complementum: * quum ſint decem & ſeptem modi auri, octo ſcilicet ex admixtione argenti cum auro. Et primus modus fit ex 16. partibus auri cum aliquibus partibus argenti, uſque ad vigeſimum quartum gradum auri pertingatur; cum uno argenti ſemper unum gradum auri augmentando. Et totidem ſunt ex admixtione æris cum auro / ita ultimus modus ſit ex viginti quatuor gradibus auri puri, ſine admixtione alterius metalli & non poteſt natura ulterius procedere ſicut experientia docet. Sed ars poteſt augmentare aurum in gradibus puritatis uſque in infinitum; ſimiliter argentum complere poteſt ſine fraude. Sed præcedentibus majus eſt, quod licet anima rationalis cogi non poteſt, eò quod libertate gaudet arbitrij: tamen efficaciter diſponi, & induci, & excitari poteſt, ut gratis velit ſuos mores mutare, & affectiones, & voluntates, ſecundum arbitrium alterius; & non ſolum ſingularis perſona, ſed totus exercitus, & civitas, & totus populus regionis. & huiuſmodi experientiam docet Ariſtoteles in libr. ſecret. tam de regione, quàm de exercitu. & perſona ſingulari. Et in his ferè eſt finis naturæ & artis.

CAPUT VII.

De retardatione accidentium ſenectutis, & de prolongatione vitæ humanæ.

SEd ultimus gradus in quem poteſt artis complementum, cum omni naturæ poteſtate, eſt prolongatio vitæ humanæ in magnum tempus. Quod autem hoc ſit poſſibile, multa experimenta docuerunt. Nam Plinius recitat, Pollionem ſtrenuum corpore & animo ultra ætatem hominis conſuetam duraſſe in ſuâ probitate, quem quum Octavius Auguſtus interrogaret quid faceret ut diu ſic viveret: reſpondit in ænigmate quod oleum poſuit exterius, & mulſum interius. (Mulſum autem habet octo partes aquæ & novem mellis ſecundum auctores) Et poſtea ſimilia multa contigerunt. Nam ruſticus effodiens in campis cum aratro, invenit vas aureum cum liquore & exiſtimans rorem cœli, lavit faciem & bibit: & ſpiritu, & corpore & bonitate ſapientiæ renovatus, de bubulco factus eſt bajulus regis Siciliæ; quod accidit tempore regis Wilhelmi. Et probatum eſt te-

Lib. 22. cap. 24.

est testimonio literarum papalium, quod Almannus quidem captivus inter Saracenos recepit medicinam qua usque ad quingentos annos vitam suam prolongavit. Nam rex qui ipsum habuerat captivum, recepit regis magni nuncios cum hac medicinâ, sed quia eos habuit suspectos, voluit probare in captivo quod fuerat ei delatum. Ac domina de Nemore in Britania maiori, quærens cervam albam, invenit unguentum quo custos nemoris se perunxerat in toto corpore, præterquam in plantis: vixit trecentis annis sine corruptione, exceptis pedum passionibus. Et pluries experti sumus in nostris temporibus, quod homines rurales sine consilio medicorum, vixerunt centum annis vel circiter satis sanè. Hæc etiam confirmantur per opera animalium, ut cervi, & aquilæ, & serpentis, & multorum, quæ per virtutem herbarum & lapidum, suam renovant juventutem. Et ideo sapientes dederunt se ad hujusmodi secretum, excitati exemplis brutorum, existimantes quod possibile fuit homini, quod brutis animantibus est concessum. Propter quod Artefius, suâ sapientiâ secretas vires animalium, & lapidum, & herbarum, & cæterarum rerum scrutatus, ob secretæ naturæ scienda, & maximè propter vitæ prolongationem; * gloriatur se vixisse mille & viginti quinque annos. Et possibilitas prolongationis vitæ confirmatur per hoc, quod homo est naturaliter immortalis, id est, potens non mori. atque etiam post peccatum potuit vivere circiter mille annos; & deinceps paulatim abbreviata est vitæ longitudo. Ergo oportet quod hujusmodi abbreviatio sit accidentalis: quare poterit in toto, vel in parte reparai. Sed nos, si velimus causam accidentalem huiusmodi corruptionis investigare; inveniemus quod non est à cœlo, neque ab aliquo quam defectu regiminis sanitatis. Nam in hoc quod patres corrupti sunt, generant filios corruptæ complexionis & compositionis, & filii eorum eadem de causa se corrumpunt: & sic derivatur corruptio à patribus in filios, donec invalescat continuo abbreviatio vitæ. Non tamen propter hoc sequitur quod abbreviabitur semper in minus, quia terminus in specie humana positus est, ut in pluribus vivant homines 80. annis, sed amplior est eorum labor & dolor. Remedium verò esset contra corruptionem propriam cuiuslibet, si quilibet exerceret regimen completum satis à juventute, quod consistit in his quæ sunt cibus & potus, somnus & vigilia, motus & quies, evacuatio & retentio, aër, passio animi.

Aliter gaudet.

Nam

Nam si quis hoc regimen observaret à nativitate, viveret quantum natura assumpta à parentibus permitteret. & duceretur ad ultimum terminum naturæ [lapsæ ab originali justita] quem tamen præterire non posset: quia hoc regimen non confert, aut modicum, contra corrptionem antiquam parentum. Sed quasi impossibile est, quod homo sic regatur in omni mediocritate istorum, sicut exigit regimen sanitatis. & ideo oportet, quod abbreviatio vitæ contingat ex hac causa, non solum ex corruptione parentum. Ars verò medicinæ determinat hoc regimen sufficienter. Sed nec dives, nec pauper, nec sapiens, nec insipiens, nec ipsi medici quantumcunque perfecti, possunt hoc regimen in se, nec in aliis perficere, ut patet cuilibet. *Sed natura non deficit in necessariis, nec ars completa: immò valet resurgere & irrumpere contra accidentales passiones, ut in parte vel in toto deleantur. Et in principio quando inceperat ætas hominum declinare, facilè fuisset remedium; sed nuncà quinque millibus annis & plus, difficilè est remedium apponere. Sapientes tamen moti considerationibus prædictis, nisi sunt vias excogitare, non solum contra defectum proprii regiminis cuiuslibet, sed contra corruptionem parentum: non quod reducatur homo ad vitam Adæ, vel Artificii propter corruptionem invalescentem: sed ut per centenarium annorum, vel plures vita prolongetur ultra communem ætatem hominum nunc viventium; quatenus passiones senectutis retardarentur, & si omnino prohiberi non possunt, mitigarentur: ut ultra communem æstimationem hominum vita prolongetur utiliter: semper tamen citra ultimum terminum naturæ. Nam terminus naturæ est ultimus, qui in primis hominibus positus est post peccatum: & alius est terminus cujuslibet ex propriâ parentum corruptione. Vltra istos ambos non contingit transire: sed bene terminum propriæ corruptionis. Nec tamen usq; ad terminum primum credo quod aliquis quantumcunque sapiens est his temporibus posset attingere, licet possibilitas sit, & aptitudo naturæ humanæ ad illum terminum qui fuit in primis hominibus. Nec mirum est quum aptitudo ista se extendat ad immortalitatem, sicut ante peccatum fuit, & erit post resurrectionem. Sed si tu dicas quod nec Aristoteles, nec Plato, nec Hippocrates, nec Galenus, ad huiusmodi prolongationem pervenerunt: respondeo tibi, quod nec ad multas veritates mediocres,

Defuit in alio exemplo.

*

quæ

quæ postea scitæ sunt per alios studiosos: & ideo hæc maxima potuerunt ignorare, quanquam ad laboraverunt. Sed nimis in aliis se occupaverunt, & citius perducti sunt ad senectutem, consumententes vitam in peioribus & vulgatis, quam vias ad hæc secreta magna perciperent. Scimus enim quod Aristoteles dicit in prædicamentis, Quod quadratura circuli possibilis est, nondum tamen scita. Et si fatetur se & omnes usque ad tempus suum ignorasse. Sed nos scimus his diebus quod scitur hæc veritas, & ideo longè magis poterat Aristoteles ulteriora naturæ secreta ignorare. „ Multa etiam modò ignorant sapientes quæ vulgus studentium „ sciet in temporibus futuris. Vnde hæc objectio vana est per omnem modum.

CAPUT VIII.

De occultando secreta naturæ & artis.

ENumeratis quibusdam exemplis circa naturæ & artis potestatem, ut ex paucis multa colligamus, ex partibus tota, ex particularibus universalia, quatenus videamus quod non est necesse nobis aspirare ad magicam, cum natura & ars sufficiant: volo modo per ordinem singula prosequi, & causas, & modum dare in particulari. Sed considero quod in pellibus caprarum & ovium non traduntur secreta [naturæ] ita ut à quolibet intelligantur, sicut vult Socrates & Aristoteles. Ipsemet enim dicit in secretis secretorum, quod esset fractor sigilli cœlestis qui communicaret secreta naturæ & artis; adjungens quod multa mala sequuntur eum, qui occulta detegit & arcana revelat. Cæterum in hoc casu dicit A, Gellius libr. noctium Atticarum de collatione sapientum quod stultum est asino præbere lactucas, quum ei sufficiant cardui. Atque in libro lapidum scribitur quod rerum minuit maiestatem, qui divulgat mystica: nec manent secreta quorum turba est conscia. Ex divisione enim probabilis patet vulgus dividi in oppositum contra sapientes. Nam quod videtur omnibus est verum, & quod sapientibus similiter, & maximè notis. Ergò quod pluribus, hoc est vulgo in quantum huiusmodi videtur, oportet quod sit falsum. de vulgo loquor, quod contra sapientes in hac divisione distinguitur. Nam in communibus conceptionibus animi concordat cum sapientibus, sed in propiis principiis &

Defuit in alio.

Top. 2. cap. 8.

piis & conclusionibus artium & scientiarum à sapientibus discordat, laborans circa apparentias in Sophismatibus] subtilitatibus, & de quibus sapientes non curant. In propriis igitur vel secretis vulgus errat; & sic dividitur contra sapientes; sed in communibus animi conceptionibus, sub lege omnium continetur, & cum sapientibus concordat. Communia verò pauci sunt valoris, nec sunt propter se quærenda, sed propter particularia & propria. Sed causa huius latentiæ vulgi fuit apud omnes sapientes, quia vulgus deridet sapientes, & [negligit] secreta sapientiæ, & nescit uti rebus dignissimis: atque si aliquod magnificum cadat in eius notitiam à fortuna, illud pervertit, & eo abutitur in damnum multiplex personarum atque communitatis. Et ideò insanus est qui aliquod secretum scribit nisi ut à vulgo celetur, & vix à sapientibus & studiosissimis possit intelligi. Sic cucurrit tota sapientum multitudo à principio, & multis modis occultaverunt à vulgo sapientiæ secreta. Nam aliqui per characteres, & carmina occultaverunt multa, alii per verba ænigmatica & figurativa, ut Aristoteles dicit in libro Secretorum. O Alexander, volo tibi ostendere secretorum maximum, & divinà potentia iuvet te ad celandum arcanum, & perficiendum propositum. Accipe igitur lapidem qui non est lapis, & est in quolibet loco, & in quolibet tempore: & vocantur ovum philosophorum, & terminus ovi. Et inveniuntur in multis libris & scientiis innumerabilia, talibus sermonibus obscurata, ut nemo intelligat sine doctore aliquo. Tertio occultaverunt per modos scribendi, scilicet per consonantes tantum, ut nemo sciat legere, nisi sciat significata dictionem, sicut Hebræi, & Chaldæi, & Syri, & Arabes secreta, imo quasi omnia pro maiori parte sic scribuntur: & ideo màgna est sapientiæ occultatio apud eos, & maximè apud Hebræos: quoniam Aristoteles dicit in libr. memorato, quod Deus dederit iis omnem sapientiam antequam fuerunt. Philosophi, & ab Hebræis omnes nationes habuerunt philosophiæ principium. Et Albumasar in libro introductorii maioris, & alii philosophi, & Iosephus primo & octavo libro Antiquitatum hoc manifeste docent. Quarto accidit occultatio per mixtionem literarum diversi generis. Nam sic Ethicus Astronomus suam sapientiam occultavit, eo quod literis Hebræis, Græcis, & Latinis eam conscripsit in eadem serie scripturæ.

Al. vacans Sophismatibus & inutilibus.

Deerat in alio exempl.

Quinto

Quintò occultaverunt quidam per alias literas quam sunt apud gentem suam, aut quam sunt apud alias nationes, sed * fingunt eas pro sua voluntate; & hoc est maximum impedimentum, quo usus est Artesius in libro suo de secretis naturæ. Sexto fiunt non figuræ literarum sed aliæ figuræ geometricæ quæ secundum diversitatem punctorum & notarum, habent literarum potestatem, & istis similter usus est Artifius in sua scientiâ. Septimò est maius artificium occultandi quod dicitur ars Notoria, quæ est ars notandi & scribendi eâ brevitate qua volumus, & eâ velocitate qua desideramus. Et sic multa secreta scripta sunt in libris Latinorum. Necessarium verò existimavi has occultationes tangere: quia forsan propter secretorum magnitudinem his utar modis. ut sic saltem te juvem ut possum.

Caput IV.

De modo faciendi ovum Philosophorum.

In alio ad marg. Hæc sunt ænigmata.

Dico igitur tibi quod volo ordinatè quæ superius narravi exponere; & ideo volo ovum Philosophorum dissolvere, & partes philosophic ovi investigare: nam hoc est initiū ad alia. Calcem igitur diligenter aquis alkali, & aliis aquis acutis purifica, & variis contritionibus cum salibus confrica, & pluribus assationibus [concrema] ut fiat terra pura liberata ab aliis elementis, quam tibi pro [meæ * longitudinis statura] dignam dico. intellige si potes. quia proculdubio erit compositum ex elementis; & ideo erit pars lapipidis qui non est lapis, & est in quolibet homine & in quolibet loco hominis, & in quolibet tempore anni reperies hoc in suo loco. Deinde oleum ad modum crocei casei & viscosi accipias, primo [ictu insecabile] cui tota virtus ignea dividatur, & separetur per dissolutionem, dissolvatur autem in aquâ acutâ temperatæ acuitatis cum igne levi, & decoquatur quatenus separetur sua [pinguedo] sicut pinguedo in carnibus, per distillationem, ut non egrediatur aliquid de unctuositate, & hæc virtus ignea in aqua urinæ distillatur. Postea in aceto decoquatur, donec minimum quod inest de causa adustionis desiccetur, & virtus ignea habeatur. Sed si non curetur de illa [iterum] fiat: evigila & excute: nam sermo difficilis est. Oleum verò dissolvitur in aquis acutis, vel in oleo cōmuni quod expressius opara-

Al. contermina. aliter. meancholia latura.

alıter. insensibile.

Aliter: terrestrietas.

operatur, [vel]in oleo acuto amygdalorum super ignem: ita ut oleum separetur, & remaneat spiritus occultatus, in partibus animaliũ, & sulphure, & arsenico. Nam lapides in quibus oleum humiditatis superfluit, terminum habẽt in unione suarum partium: quoniam non est vehemens unio, quin possit unum ab alio dissolvi per naturam aquæ, quæ est subiectum liquefactionis in spiritu; qui medium inter partes siccas & oleum est. Factâ igitur dissolutione, remanebit nobis in spiritu, humiditas pura, vehementer permixta partibus siccis, quæ moventur in ea, cum resolveret eam ignis, qui vocatur à Philosophis aliquando sulphur fusibile, aliquando oleum, aliquando humor aëreus, aliquando substantia coniunctiva, quam ignis non separat, aliquando Camphora: & si vis, illud est ovum Philosophorum, vel magis terminus & finis ovi, & pervenit ad nos de oleis istis, & inter subtilia reputatur, quando ab aqua vel oleo in quo est purgetur vel separetur. Præterea corrumpitur oleum terendo ipsum cum rebus desiccantibus, sicut sale aut atramento: & assando, quoniam passio fit à contrario, & postea sublimetur donec ab [oleagineitate sua] privetur. Et quia est sicut Sulphur vel arsenicum in mineralibus, præparari potest sicut & ipsa. Melius est tamen ut decoquatur in aquis, temperatis in acuitate, donec purgetur & dealbetur. Quæ verò salutaris exalbatio, fit in * igne sicco & humido: & iteretur distillatio, ut effectum bonitatis recipiat sufficienter, donec rectificetur: rectificationis cuius novissimæ signa, sunt candor & cristallina serenitas, & cum cætera nigrescunt ab igne, hoc albescit, mundatur, serenitate nitescit, & splendore mirabil. Ex hac aqua & terra sua, argentum vivum generatur, quod est sicut argentum vivum in mineralibus. Et [quando incanduit hoc modo materia] congelatur. Lapis vero Aristotelis qui non est lapis, ponitur in pyramide loco calido, vel (si vis) in ventrem equi vel bovis: & febrem acutam imitatur. Nam de septem in 14. & de hoc in 21. aliquando procedit: ut feces elementorum dissolvantur in aqua sua, antequam separẽtur: & multoties iteretur dissolutio, & distillatio, donec rectificetur. Et hic est finis huius intentionis. Scias tamen, quod cum consummaveris, tunc oportet te incipere.

Al. ut.

Al. oleo suo.

*

Al. quandoquo in salem armon. acũ.

Aliud verò secretum volo tibi dicere. Nam argentum vivum præparabis mortificando ipsum cum vapore stanni pro

margaritis, & cum vapore plumbi pro Ibero lapide. deinde teratur cum rebus desiccantibus, & atramentis, & huiusmodi (ut dictum est) & assetur: deinde sublimetur:* si ad unionem, duodecies; si ad rubedinem [21] donec in eo humiditas omnino corrumpatur. Nec est possibile, quod humiditas eius separetur per vaporem, sicut oleum antedictum: quia vehementer est permixta partibus suis siccis; nec terminum constituit, sicut dictum est in metallis prius dictis. In hoc capitulo decipieris, nisi significata verborum distinguas. Tempus est tertium involvi capitulum: ut calcem [calcem corporis] quod intendis acquiras. Corpus verò calcinatur quando apodiatur, hoc est, ut humor in eo corrumpatur per salem, & sale armoniaco, & aceto, & quandoque rebus adurentibus, & cum Sulphure & arsenico: & quandoque cibantur corpora argento vivo. & sublimatur ab iis donec remaneant putris * Sunt igitur claves artis, Congelatio, resolutio, inceratio, proportio. Sed alio modo purificatio, distillatio, separatio, calcinatio, & fixio: & tum potes quiescere.

Al. septies.

Al. clavem ope-

CAP. X.

De eodem, sed alio modo.

Forte 688

*TRansactis annis Arabum sexcentis & duobus, rogasti me de quibusdam secretis. Accipe igitur lapidem, & calcina ipsum assatione levi, & contritione forti, sive cum rebus acutis. Sed in fine parum commisce cum aqua dulci: & medicinam laxativam compone de septem rebus (si vis) vel de sex, vel de quinque, vel de quot vis, sed quiescit animus meus in duabus rebus: quarum proportio melior est in sesquialterâ proportione, vel circiter, sicut te docere potest experientia. resolve tamen aurum ad ignem & [melius cola] sed si mihi credas, accipias rem unam, hoc est secretum secretorum naturæ potens mirabilia. Mixto igitur ex duobus, aut ex pluribus, aut Phœnice, quod est animal singulare (ad ignem) & incorpora per fortem motum: cui si liquor calidus quater, vel quinquies adhibeatur, habebis ultimum compositum. Sed postea cœlestis natura debilitatur, si aquam infundis calidam ter vel quater. Divide igitur debile à forti, in vasis diversis, si mihi credis: evacuato igitur quod bonum est. Iterum adhibe pulverē, & aquam quæ remansit diligenter exprime: nam pro certo partes pulveris deducet, non incorporatas: & ideo illam aquā per se collige: quia pulvis exsiccatus ab eâ habet incorporari medicinæ laxativæ. fac igitur ut prius. donec forte à debili distinguas: & ter, vel quater, vel quinquies, vel plus, (pulverē) adhi-

Al. molelius calescant.

Al. adiunge.

Desuit pul. rundē

adhibeas:& semper uno modo facias. Et si cum aquâ calida operari non poteris, fac aquam a'kali, & per huiusmodi acuta, medicinæ facies violentiam. Si autem propter (acuitatem &) molitiem medicinæ, frangatur, pulvere apposito, appone cautè plus de duro & molli. Si vero propter abundantiam pulveris, appone plus de medicina. Si verò propter fortitudinem aquæ, rigua cum pistillo: & congrega materiam, ut potes: & aquam separa paulatim, & redibit ad statum; quam aquam exsiccabis: nam continet pulverem & aquam medicinæ, quæ sunt incorporanda sicut pulvis principalis. Non dormias hic, quia valde utile & magnum continetur secretum. Si verò partes virgulti coryli aut salicis, justa rerum serie aptè ordinaveris, unionem naturalem servabunt: & hoc non tradas oblivioni, quia valet ad multa. Citrinitatem verò cum unione facta miscebis: & exurget ut credo simile lapidi Ibero, & proculdubio mortificat quod mortificatum est per vaporem plumbi. Invenies plumbum, si exprimas vivum à mortuo: & mortuũ sepelies in olibano & sarcocolla. Tene hoc secretum. Nam non nullius est utilitatis. Et idem facias cum vapore margaritæ vel lapidis Tagi, & sepelias mortuum ut dixi.

Al. duritiem aut,

Cap. XI.

De eodem tamen alio modo.

Annis Arabum (630.) transactis, petitioni tuæ respondeo in hunc modum. Oportet te habere medicinam quæ dissolvatur in liquefacto, & immergatur in eo, & penetret interiora eius, & permisceatur cum eo: & non sit servus fugitivus, & transmutet ipsum. Ratione vero spiritus permiscetur, & per calcem metalli figitur. Æstimatur autem quod fixio præparatur, quando corpus & spiritus in suo loco ponuntur, & sublimantur: & totiens fiat, ut corpus fiat spiritus, & spiritus fiat corpus. Accipiatis igitur de ossibus Adæ, & de calce sub eodem pondere: & sint sex ad lapidem Tagi, & quinque ad lapidem unionis: & terantur simul cum aqua vitæ, cuius proprium est dissolvere omnes res alias, ita quod in ea dissolvantur & assentur. Et iteretur multotiens contritio & assatio, donec incerentur; hoc est uniantur partes, sicut in cera. Et signum incerationis est, quod medicina liquescat super ferrum valde ignitum. Deinde ponatur in ea-

Forto 603

dem aqua in loco calido & humido, aut suspendatur in vapore aquarum valde calidarum; deinde dissolvantur, & congelantur ad Solem. Deinde accipias salem petræ, & argentum vivum convertes in plumbum, & iterum plumbum eo lavabis & mundificabis ut sit proxima argento, & tunc operare ut prius. Item pondus totum sit 30. Sed tamen salis petræ LVRV. VOPO Vir Can Vtriet Sulphuris; & sic facies tonitrum & coruscationem, si scias artificium. Videas tamen utrum loquar in ænigmate vel secundum veritatem. Et aliqui existimaverunt aliter. Nam dictum est mihi quod debes omnia resolvere in materiam primam, de qua habebis ab Aristotele in locis vulgatis & famosis: propter quod taceo. Et cum istam habueris, tunc habetis pura elementa simplicia & æqualia: & hoc facies per res contrarias, & varias operationes, quas prius vocavi claves artis. Et Aristoteles dicit, quod æqualitas potentiarum excludit actionem, & passionem, & corruptionem. Et hæc dicit Averrhoes, reprobando Galenum. Et hæc existimatur simplicior medicina quæ reperiri potest, & purior: & quæ valet contra febres, & passiones animi, & corporum. Vale. Et quicunque hæc reseraverit, habebit clavem qui aperit, & nemo claudit: & quum clauserit, nemo aperit.

Explicuit Epistola Baconis de secretis naturæ & artis, & de nullitate magicæ.

[Ad Gulielmum Parisiensem conscripta.

AD

AD BACONIS EPISTOLAM ADNOTATA.

CAP. I.

AUt consensu multa mortalibus proponunt miranda.] *Consensus plurima potest: neque in illis tantum quæ præstigiatores nequam mentiuntur, sed in rebus etiam utilibus & magni momenti, quas non stupidum tantummodo vulgus admiratur, sed quibus & scioli magicas subesse fraudes arbitrantur. Hinc Tritemij Steganographia tota dependet, quam hinc illum hausisse suspicor. Et licet eam multùm excoluerit et amplificarit Tritemius, hic tamen jacta esse Steganographiæ fundamēta certißimū est, quod ex capp. seqq. & maximè 8. latiùs patet. Priorum duorum librorū (ut hoc obiter moneam) clavis vera est Polygrapia, qui intelligit mecum sentit: tertiū ista Baconis epistola reserat. Atq; utinam Sigismundus qui pro Tritemio Apologiam scripsit, hoc mihi credat, neque enim dubito quin pro eius ingenio facilè intelligat, & de tertio illo libro hæsitare desinat. Sed ut pro Tritemio semel respondeam, in quo Libavius sæpenumero desipit, aio Tritemij magiam: quæ in universa Steganographia continetur; non esse aliam, quam modum quendam artificiosum celandi arcanum quodcunq;, ut solis artem una scientibus innotescat. P. S.*

Facilius enim à Deo impetrandum foret vel à bonis spiritibus.] *Si per spontaneam carnis afflictionem immundus spiritus infunditur: quanto uberius quis per vitæ mundiciem, mundi spiritus particeps fieri poßit? Ingemuit Rabbi Echina ista proferens, ut habetur apud Paulum Ricium super 56. præceptum negativum. I D.*

CAP. II.

Super ferreum condens.] *Caput reo obnubitur, & nudis pedibus per novem candentes vomeres lustralibus precibus incantatos, & in incerta distantia positos ducitur; quos si indēnis transierit absolvitur. Hoc probationis genus Ardeliū dicitur, quo matris suæ castitatē explorare voluit, & oculos interim spectaculo pascere sustinuit imprudēs rex & in matrē impius Eduardus, Papistis sanctus & Confessor dictus: ut habent scriptores historiæ Britannicæ. P. S.*

Et quicunque dicunt quod Solomon.] *Præter huiusmodi libros & illos qui infra cap.3. recensentur: multi à Tritemio enumerantur in Antipalo maleficiorũ, si libet ibi quære. P. S.*

Vel sunt facti ad vultus stellarum.] *De his optimè scripsit sapiens Picatris. & si inutilia quædam amputarentur, dignissimus esset ille liber qui lucem aspiceret. P. S.*

Vulgus mathematicorum.] *Non hic scientiam ipsam, sed hominum imperitiam damnat. Ipse enim cap.16. tertij operis quod scripsit in opus maius & minus ad Clementem Pontif. Rom. ait sine mathematica nihil dignum sciri potest in philosophia: ut ostendi in quarta parte operis majoris multum diffusè. I. D.*

CAP. III.

Qui nec artis, nec naturæ continent potestatem.] *Quamvis & magnâ Dei misericordiâ factum sit ut plurimi huius fermenti libri à spurcis conficti nebulonibus jam tenebris sepulti jaceant: intimè tamen dolendum est eiusmodi quotidie prodire libros, qui specioso argumento maximarum rerum agnitionem promittunt; in quibus tamen capti lectores nihil præter scripturientium ambitionem & fraudes deprehendunt. Et si per communem utilitatem facere liceret, tacita hic præterijssem quæ scripsit Andreas Libavius De azotho, de mercurio, & lap: philosophorum, & varijs eius processibus. Siluissem etiam de eius Heptade quamdiu illa commenta modesto Divinationum titulo sese defenderent. Sed quia jam non amplius Divinationes habenda sunt illa annotata, sed quæ juniores scire debent philosophemata ex fundamentis ipsis [De podagra Scheunemanni in calce def: Syntag.] quia in Novi luminis auctore; si is est quẽ vult Libavius Michael Sedivogius, de quo tamen si vir bonus & honestus esse desiderasset tacuisse debuit [No. lu. Chy præf. in anig.] quia inquam in illo impegit, à quo ad veram philosophiam prima mihi janua aperta est, ô bene illi sit & vivo, & mortuo! & ita impegit, ut divinum eius scriptum, si Libavij Divinationes attendas, prorsus inutile effectum sit: quia etiam id ipsum à fraternitate R.C. postulat ut catalogum suum chymicorum scriptorum quamprimũ edant: ego tibi Libavi salvo eorum judicio pro fratribus respondeo, & omnes qui tecum desidere nollent sedulo admoneo, ut à prænominatis tuis scriptis diligenter caveant; in quibus ne obscura quidem veritatis umbella apparet, quæ sensum philosophorum, & secretum quod ipsi adinvenerunt attingat, quatenus inquam à suo cerebro profecta sunt, & non aliunde*

mutuata. Possent quidem Alchymia & Syntagma si nimia loquacitas, si superbia, & maledicentia virtus abessent, à junioribus utiliter legi: sed cavete vos qui errare non vultis, a lapide philosophorum quem Libavius descripsit, & ignorat tamē. Sed ut istiusmodi hominibus æquior sim; faciūt nostra, faciūt etiam magnorum auctorum errata communia. Et ut non abeā longiùs quid huic ipsi Baconi in natura aut arte persuadere potuit ut equas sine equo gravidas fieri adeo crediderit, ut etjam in argumentum emißionis specierum & virtutum aduxerit? Solinum excusabit infantia, Plinium etiam scriptorem optimum & solertißimum nimia credulitas, quæ hanc fabulam ad illa hominum monstra [lib. 7. cap. 2] ablegabit. De prodigiosa hominum quorundum Merlini & aliorum conceptione, ex humano tamen semine spirituum fraude surrepto, alia ratio est, sed non est huius loci. De Philippo Theophrasto quid dicam adhuc non habeo. Sed quum apud D. Iohannem Montanum quererer quod tam præclara medicina theorica, tam firmis nixa radicibus praxis & recepta aliquando parum feliciter responderent; infit illud ipsum sibi contigisse nonnunquam quam primò recepta illa attentaret, quæ tamen postea verißima esse deprehendit. Et qui bene perpenderit quibuscum hominibus Theophrastus conflictaretur, facile existimet illum scientiam suam dißimulasse sæpius, ne quam illi gloriam præriperent adversarij, sibi ipsis immerito vendicarent. P. S.

CAP. IV.

Nam instrumenta navigandi, &c.] *Multa huiusmodi instrumenta apud Anglos olim inventa dicuntur. Etenim & Thomas Nortonus; cuius etiam liber de motu perpetuo extare dicitur; & pro ingenti thesauro clam poßideri, in huiusmodi Scapha solus sedens legisse aut scripsisse perhibetur, & quanta visum est velocitate moveri. Apud Sudsexios etiam Horsingtonus quidam molendinum seipsum movens struxisse fertur. Vidimus etiam & ipsi dum Londini ageremus inventū quoddam bellicum, machinis intus inclusis agendum, sive in terrestri itinere sive aquatico. Dederunt anni sequentes cymbam quæ aquis fere tota immersa decurreret, & cum celonibus Londinensibus expeditißimis velocitate certaret, quam nec aquarū moles submergeret, nec vētorū impetꝰ retardaret. P. S.*

Ad elevandum pondera.] *Id autem cochleâ quam vocant continuam sive perpetuam facilè præstat. P. S.*

Instrumenta ambulandi in mari.] *Huiusmodi usi sunt Virginiæ nuperi coloni ad conchas margaritiferas expiscandas.*

Pontes ultra flumina.] *Subere forte an & lignis levioribus intertextis P. S.*

CAP. V.

Longissimè posita appareant propinquissima.] *Permagna animorm voluptate tubos illos speculares usurpant docti & indocti. Hinc tamen videre licet instrumenta perspicua his longè præstantiora Baconi fuisse, qui talia de illis prædicare posset. Quæ autem scientiæ perspectivæ præstantia sit, audi ipsum Baconem in opere tertio ad Clem. Pont. cap. 17. Necesse est omnia sciri per hanc scientiam, quia omnes actiones rerum fiunt secundum specierum & virtutum multiplicationem ab agentibus in materias patientes. Et leges huiusmodi multiplicationem non sciuntur nisi à perspectiva, nec alibi sunt traditæ ad nos: cum tamen non solum sint communes actioni in visum, sed in omnem sensum, & in totam mundi machinam, & in cœlestibus, & inferioribus. Magnam idcirco gratiam jure merito habemus Iohanni Combachio literatißimo viro, cuius opera effectum est, ut Perspectivæ Baconis & specula publicè veneant. P. S.*

Nam Sociates draconem.] *Hoc habetur in quarto capite libri secundi Aristotelis de proprietatibus elementorum. I. D.*

CAP. VI.

Soni velut tonitrus & coruscationes.] *Miranda est sciolorum audacia, qui id sibi assumunt, ut de rebus omnibus quantumvis incognitis sententiam ferant. Argumento potest esse Libavius, qui ab hoc loco Rogerij auctoritatem ita elevat. [De Philosophia magica fratrū R. C. pag. 271.] ut cum cum insanis bibaculi cuiusdam insomnijs, qui ad Turcam debellandum vix una æstate opus esse arbitrabatur, præclara eius inventa, aut ut minimum dicam experimenta compararet. Si hæc cum reliquis contulisses Andrea, invenisses pulverem tormentarium hic indicari, cuius quidem & compositio Baconi inotuerat, & usus, idque ultra centum annos priusquam ignotus Polydoro auctor illum in vulgus extulerat. Et quamvis experientia humanæ vitæ salutare inventum fuisse comprobarit, manifestum tamen est, ideo homines pulverem hunc celasse Baconem, quod illis multa exinde mala ominaretur. Et certè te demiror Libavi qui in scriptis aliorum videri vis elephanto nasutior hic pulverem illum sulphureum non olfecisse. Adscribitur hisce insanis Burgravius. Ipse si vivit, si libet, respondeat, ausim interim affirmare, pluris esse curationem*

nem

nem Burgravij magneticam, quàm omnes Andreæ Libavij Divinationes. Hoc submoneo ut animal confectum sepeliatur, alias pòst aliquot dies, morti nonnulli redirent. P. S.

Lapis currit ad acetum.] *Vide Albertum de Lapide aceti lib. 2. de mineralibus cap. 6. I. D. Non videtur tamen Albertus id velle quod hoc loco Rogerius, qui illum potius lapidem innuit, qui in speculo aut levigata aliqua superficie positus. inspersо aceto movetur, ut palea quæ cerumine lita, & in aquam placidam injecta discurrit; atq; idcirco ab Italis pietra caminante nuncupatur. P. S.*

Decem & septem modi auri.] *Tabula I. D. 17. modorum ligaturæ ☉ cum ☽ & ♀*

☽	☉	*gradus auri.*		♀	☉
8	16	1	9	8	16
7	17	2	10	7	17
6	18	3	11	6	18
5	19	4	12	5	19
4	20	5	13	4	20
3	21	6	14	3	21
2	22	7	15	2	22
1	23	8	16	1	23

aurum $\frac{17}{24}$ *purum.*

CAP VII.

De retardatione accidentium senectutis.] *Extat Baconis libellus de accidentibus senectutis excusus Oxoniæ ubi & illa quæ hoc capite & plura etiam ad hoc argumentum spectantia plenius recensentur. P. S.*

Sed natura non deficit in necessariis, &c] *Nimium ridiculi Libavio videntur R.C. fratres qui vitam longam & sanam pollicentur & pleniorem rerum cognitionem. Magica hæc vult esse diliramenta quibus ipsi placidè indormiscant. Licuit tamen illi non hinc tantùm sed ex omnibus fere philosophorum chymicorum scriptis animadvertisse, nec solos, nec primos fratres illos talia scripsisse.* P. S.

CAP. IIX.

Fingunt eas pro suâ voluntate] *Vide super his Baptistam Portam De furtivis literarum notis, vide etiam Tritem: Polygr: lib. 6. & usum earum in eo libro, cui titulus,* Synousiastes *eiusdem Tritemij.* P. S.

CAP. IX.

Pro melancholiâ staturæ.] *Vide librum meum supra Portam Avicennæ, ubi melancholia, pro calce sive terrâ intelligitur.* I. D.

In igne sicco vel humido] *Vtuntur philosophi omni igniū genere; quos omnes suo tempore, ut decet adhibere, totum lapidis artificium continet. Hic est autem ille ignis Pontani, humidus interius, & extra siccus, & intellectu difficilis.* P. S.

Si ad unionem duodecies, si ad rubedinem 21,] *Vnum (inquiunt philosophi) opus est, unus operandi modus tam ad albū, quam ad rubeum: addo etiam una materia; eaq; non simplex, sed ex duobus composita cum suo intermedio, quod desuper in binario erit ab infra senario.* P. S.

Sunt igitur claves artis congelatio &c] *Alchymia est speculativa, & practica. speculativa est scientia de rerum generatione ex elementis, & de omnibus rebus inanimatis: ut de elementis, de humoribus simplicibus, & compositis, de lapidibus, communibus de gemmis & marmoribus, de auro & cæteris metallis, de Sulphuribus, salibus, atramentis, de azurio, minio, & cæteris coloribus: de oleis & bituminibus ardentibus, & alijs infinitis. Est autem alchymia operativa & practica, quæ docet facere metalla nobilia, & colores, & alia multa, meliùs & copiosiùs per artem, quam per naturam. Et huius scientia est maioribus præcedentibus, quia maiores utilitates producit. Nam non solum expensas, & alia infinita reip potest dare, sed dat invenire alia quæ vitam hominum possunt prolongare in multa tempora, ad quæ per naturā produci non potest. Radices alchymiæ speculativæ ego posui secundum desiderationem Avicennæ, præcipue in expositione sexti præcepti in studio Theologiæ, nam ibi texui totam rerum generatio-*

nerationem ex elementis, & conatus sum certificare cum magna diligentiâ quicquid oportet ibi sciri, secundum vias alchymiæ, & naturalis philosophiæ, & medicinæ quæ radices applicari debent ad omnium rerum generationem. Et hanc applicationem exposui in auro, & metallis cæteris, cum magno studio. Et meo judicio hæc quæ ibi tango de istis radicibus cum applicatione ad metalla; valent longè plus quam quicquid æstimatur sciri ab omnibus naturalibus qui modò sunt: qui extra radices has in vanum quærunt ramos, flores, & fructus. (Baco in opere 3. ad Clem. Pontif. cap. 18.) Claves ergo hic positæ Congelatio, &c. sunt alchymiæ practicæ potius quam speculativa. I. D.

CAP. X.

Annis Arabum sexcentis & duobus.] *Itaq; circa annum Domini 1205. A. Christo enim ad Machometi furores, intercesserunt anni 621. menses 6 dies 14. (Sic tradit Iohannes Saxonicus in Commentario ad Alcab τῇ Isagogen, à Colinæo impresso anno 1521. fol. 81. Alij autem reijciunt in annum Christi 630.) Annus autem Arabicus constat diebus 354 & singulis 30. annis accedunt 11. dies, collecti ex minutis 44. quæ restant ex mensibus synodicis supra 29. dies 12. horas, Ergo anni Arabici 30. continent dies 10631. sive annos Iulianos 29. & superant dies 38. horæ 12. Anni igitur Arabici 602. efficiunt annos Iulianos 584. quibus additus ad annos Domini 621. eveniunt anni Christi 1205. Veri ergo similius est Clementem illum papam cui opera sua inscripsit Rogerius, Clementem tertium fuisse qui anno 1188. ad papatum evectus est; quam quartum qui anno 1265. sedebat in cathedra pestilentiæ; nisi Rogerius tum valde senuerit. idq; amplius hinc licebit conijcere quod illius discipulus Robertus, & eximiam tum rerum, tum literarum Græcarum, & Hebraicarum cognitionem, Groste sive magnum caput appellatus, Episcopus Linconiensis anno 1240, designaretur, annis centum serius quam vult Tritemius nisi mendum est impressoris. I. D.*

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ.

DE AV-

XX.

DE AVRO MEDICO PHILOSOPHORUM:

Id est:

DE ILLO OCCVLTO, SALVTARI, SOLARI OMNIVM MINERALIVM, VEGETALIVM, ET ANIMALIUM CORPORUM, SPIRITU; seu Balsamo Vivifico, & maxume alexiterio, bezoattico, theriacali.

ARCANO ARCANORVM OMNIVM IN re medica summo, ac præstantißimo.

DIALOGVS SCHOLASTICVS.

CHRISTOPHORI HORNII, MISNICI.

DE INTERLOCVTORIBVS.

Dialogi.

Væ referunt Auri, Solaria balsama, vires,
Dona Dei excelsi, THEODORUS *tradit, & usum:*
Adpetit AURELIUS *rutilũ, atq; enaminat aurũ;*
Quæque aliјs insunt effecta stupenda metallis,
SYLVIUS *auricomos flores explorat & herbas.*
Artem PALLADIUS, *qua rerum separat Aurum.*
Carmine APOLLONIUS *facili hæc illustrat & ornat;*
Vtilibus miscens jucunda & dulcia dictis.
Huc, vos Chemiatri, vos huc advertite mentes,
Quis artis medicæ veteris fundamina curæ:
Pæonidum ad latebras vos, sidereosq; recessus,
Aurificum ad Solis solium vos sistite gressus:
Vivifici hic Salis & Solis nitor emicat ingens.
Aureus hic Ramus vobis, hic luce corusca.
Dotis inexhausta, Naturæ gaza refulget.

DE AVRO

DE AVRO MEDICO PHILOSOPHORVM:

DIALOGVS SCHOLASTICVS.

INTERLOQVVTORES:

Apollonius: Theodorus: Aurelius; Sylvius: Palladius.

APOLLONIUS.

EV, quam vita brevis! Longa Ars! occasio praeceps!
Iudiciumq; grave est! ipsa experientia in arte
Casibus adversis, dubiisq; paranda periclis:

THEODOR. Quemnam ego ad me accedentem Philosophum Hippocrateum audio? Certe meus est Apollonius, qui secum ducit Aurelium, Sylvium, & Palladium: viros ut eruditione, sic morum & verborum elegantia conspicuos.

AUREL. Salve Theodore, Amicorum optume.

Sylv. Salve vir doctissime.

Pallad. Salve vir humanissime.

APOL. *Salve Hippocraticis vir dilectissime Musis:*
Salve Pieridum lumen, Charitumq; Sororum.

THEOD. Salvete & vos, Amici suavissimi: adventu, conspectuque vestro nihil mihi accidere potest gratius, nihil optatius.

Aurel. Ignosce nobis Theodore, si parum in tempore te interpellamus non vocati.

Theod. Boni ad bonos (ut ait apud Platonem Socrates) accedere solent vel invocati.

Aurel. Quid hic rerum agitur?

Theodor. Legitur, ut vides.

Aurel.

Aurel. Video ſane; ſed quoſnam ego hic codices conſpicor? Quem ego hic adparatum cerno medicũ? Quid tibi cum magno Hippocrate? Galeno? Fernelio? Quid tibi cũ Dogmaticorũ eruditiſſimorũ, Chymiatrorũ peritiſſimorũ, Hermeticorũ denique omnium maxume acutorum Naturæ conſultorum monumentis? Nonne pugnat iſtud cum profeſſione tua? Cum ſis præco verbi divini, tractare te res Phyſicas & Chymicas? ac inprimis artem te exercere medicam?

THEOD. Iſthæc ego profeſſionis meæ munia eſſe duco, Aureli: *Dona, & myſteria Dei tã in verbo, quã in Natura rerum patefacta ſedulo inveſtigare ac perpẽdere:* Atq; ex his imenſam cõditoris Dei Sapientiã, infinitæ potentiæ, & bonitati paternæ parẽ cognoſcere, admirari, in ea firma acquieſcere fiducia; tũ eandẽ grata mẽte, voce, & factis piis celebrare. Haſce vero opas, ratione officii mei, hunc ferme in modũ partiri ſoleo: ut matutinas horas lectioni, & meditationi ſacræ; poſtmeridianas vero nonnullas eiuſmodi oblectamentis plerumque tribuam: Num quid in iſtis reprehendendum cenſes?

AUREL. Nihil ſane: ſed naſutuli quidam conviciatores te falcem in alienam meſſem mittere clamitant; quibus te purges neceſſe eſt.

THEOD. Nihil à ſtudiis & vocatione mea alienum tractare me ſcias, Aureli. Cum enim ad ſtudium ſanæ Philoſophiæ, ejuſq; verum & ſalutarem uſum, olim in Academia ſancte me obſtrinxerim: Quidnam poſt divinam illam verbi cœleſtis Sapientiam, Hippocraticâ hac Sapientiâ in rebus mortalium invenero ſapientius? Quidnam ſuavius, gravius, utilius, & præſtabilius? Quocirca illa à ſtudiis meis haud aliena fuerit.

Denique ut dona mihi conceſſa, ad Dei gloriam, & proximi emolumentum conferam: bonis interdum amicis, ac aliis, & præcipue pauperibus conſilio & opera qualicunq; inſerviam; Chriſtiana profeſſio, & charitas omnino exigit.

SYLVIUS. Ego certo artem medicam non tantum à verbi divini præconibus, ſed inſuper ab omnibus philomuſis, & literarum candidatis, Eccleſiaſticis, ac politicis viris; quibus valetudinis curatio curæ eſt, magnifaciendam ſummeque colendam iudico; & eoſdem artis iſtius fundamenta omnino ignorare, indecorum arbitror.

Hort. Medic par. I. q. I.

APOL. *In tenui haud labor eſt; tenuis neq; gratia ſi quem*
Succeſſu facili Fata beata iuvant.

AUREL. Ioco iſthæc dixeram, Theodore: ne quid igitur ſuccenſeas: rogo: ſed veniam des importunitati meæ. Nunc

audi-

audi demum, quam ob causam te accesserim & quidnam abs te precibus omnibus petam & contendam.

THEOD. Si qua in re gratificari tibi potero, imperabis & impetrabis, quidquid voles: nihil tua causa recusavero,

AUREL. Te de Auro Medico Philosophorum scriptum quoddam nobis sæpenumero pollicitum esse, negare non potes. Quid ergo cunctaris? Quid nos suspensos tenes? Quidnam tot jam años parturis; ut vix Elephanti diutius? quod dicitur proverbio. Fac tandem appareant promissa. Fac deniq; nonnulla eorum, quæ jam ultra viginti quinque annos in praxi medica experiris, in lucem prodeant. Age nunc, si vacat, de aureis hisce disseramus paullulum Naturæ mysteriis.

THEOD. Quandoquidem illud tantopere postulas, meque de hoc tanto arcano, & philosophiæ physicæ, ac medicæ quasi melle, atque medulla balbutientem ferre potes; lubens sane tibi morem gessero.

PALLAD. Gratum id erit, si lubens feceris: Nos sane multo libentius auscultabimus.

THEOD. Tria vero præcipua huius colloquii nostri erunt capita.

I. In primo considerabimus. 1. Auri Medici descriptionem, & appellationes. 2. Eiusdem effecta, & vires. 3. Subjecta, sive materiam. *PARTES Dialogi tres.*

II. In secundo, de eiusdem præparatione, ac separatione commoda acturi sumus.

III. In tertio, verum illius usum in praxi medica, iuxta veram & Galenicam Dogmaticorum medendi methodum, ostendemus.

SYLVIUS. Autes arrigo Theodore, audacter tuam de Auro Medico expone sententiam.

AUREL. Hanc tuam sententiam audire aveo, & gestio. Nam si tu, Theodore, verum veri auri illius, ut vocant, plusquam perfecti conficiundi modum monstrare queas; certe tu mihi, aliisq; plurimis Artis Aurificæ Filiis beneficium atque officium præstiteris longe exoptatissimum: Certe tu tibi memoriam, & gloriam paraveris immortalem, Qua de re Marcelli Palingenii, Stellati, in Capricorno, elegantissimum extat carmen: Cuius lectione & consideratione (spe sane dives amplissima) mentem nonnunquam pascere & oblectare soleo. Sic enim ille de suo Mercurio, aquis stygiis excarnificato, vexato & fixato, exstincto, ac demum resuscitato canit:

Proijcite hunc demum in prunas, renovabitur alter
Vt phœnix: & quæ tanget, perfecta relinquet

Cor-

Corpora; Naturæ leges & fœdera vincens:
Mutabit species, paupertatemque fugabit.

Theodor. Auro, Aureli, inhias, turpiq; indulges avaritiæ.
O quantum mortalia pectora ludis.
Auri sacra fames!

Poetatur Palingenius; fabulantur, ac ludunt suo more, falluntur ac fallunt Philosophastri metallici, auripetæ, auriperdæ, vagabundi, fugitivi, famelici, fumivenduli: qui in tincturis aut lucrum immensum inesse adseverant; & frustra hiante semper ore, cum Tantalo illo.

Poma fugacia captant: ut Nasonis utar verbis.

De prima Dialogi parte. Est aliud quidpiam, mi Aureli, quod literarum cultoribus, fautoribusque commendo; auro cunctisque mundi thesauris, atque adeo omni precio preciosius.

Aurel. Quidnam illud, mi Theodore?

I. Aurum Medicum quid. Theod. *Aurum Medicum Philosophorum*, seu sapientiæ candidatorum, voco illum rerum medicarum, omnium Mineralium, Vegetabilium, & Animalium corporum; omnium acidularum, thermarum, bolorum, ut vocant, metallarium, cultum, salutarem, Solaremq; spiritum, Balsamum, seu Sulphur Vivificum, Cardiacum, & maxume alexiterium, bezoarticum, theriacale: Quod sanitatem cum primis conservat, & corporis nostri tum partes, tum humores, à corruptione & putredine vindicat ac tuetur.

Aurel. Euge, mi Theodore, rem plane novam, & hactenus ferme inauditam audio. Sed quare tu balsamum illud rerum Medicarum Solare, Aurum nuncupas?

Theod. Aurum, quod propria quadam vi attractrice, & quasi magnetica, atque sympathetica pollet, qua intuentium animos, ut ab ipsis illico desideretur, allicit; Medici omnes ante omnia probant, tanquam omnium rerum temperatissimum, & maxime conforme in temperamento humanæ naturæ, & à corruptione tutissimum. De quo Levinus Lemnius: Aurum (scilicet commode præparatum) præcipuis membris robur conciliat, ac facultates nativas firmat. *Nam si quid mali internis partib⁹ adhæserit, consumit, abolet depascitur; parteq; adfectã & morbidã, vigore ac vitali Spiritu imbuit.*

Auri vires. Aurũ igitur omniũ cõsensu, calorẽ naturalẽ cũ humore æqualiter tẽperat, humores à corruptione conservat; ac Solarẽ, & vivificũ, Spiritib⁹, & mẽbris, ac præcipue cordi inserit, atq; imprimit vigorẽ. Facile enim in tota corporis arbore servabitur virtus nativa & ingenita, si in radice conservabitur, ut loquuntur Medici.

Sed

Sed cum non tantumodo Aurum, sed etiam aliæ materiæ medicæ, (Naturæ opulentia tāta est) tam arcanas, & cœlestes vires possideant: ut cor ipsum, nativi caloris fontem, & cuncta corporis mēbra reliqua reficiant, & Spiritus illustrēt; Humores omnes, ipsamq; partiū substantiā à corruptione & putredine tueantur ac cōservent: imo omnes corporis & animi vires (divina annuente gratia) instaurent & augeant: Spiritū nostrū, Solarē, Balsamūq; & Saccharum vere aureum; non solū in metallo preciosissimo; sed etiam in aliis rebus, ad rem medicam pertinentibus abſconditum, convenienterque extractum, atque aliis medicamentis commixtum; Aurum appellare ausus sum: Nonne tibi idem videtur Apolloni?

Auri vires mirāda, in multis rebus nascentibus delitescunt.

APOL. *O hominis quantum pectus mortale lacessit,*
O quantum auri ardens torquet & Vrget Amor!
Cur petit, optat, amat tantis Cor Viribus Aurum?
Aurum non temere Cor petit, optat, amat.
Tam præstans, firmum, quod nil corrumpere possit,
Sub Luna nullum corpore corpus habet.
Occulto, & multo Natura munere gaudet:
Vt Vincit mixtum quicquid hic orbis habet.
Vt feriat, capiat, rapiat mortalia solo
Solari ad sese corda Nitore Vides.
Tam foVet interius, recreat releVat q; medendo:
Quam foris adspectu pectora nostra moVet.
Sed non hanc tantum (certa atq; experta profamur.)
Vim solarem auri quaq; metalla tenent.
Corpora multa gerunt rerum, mirabile dictu,
Partem aliquam Solis, seu Salis aurifici.
Corpora multa tenent animalia, balsama Solis:
Plantarum hac eadem corpora multa tenent.
Ista magistra probat rerum, Experientia felix:
Artificisq; oculis subijcit ista manus.

Auri vis, & præstantia naturalis. Hort. Medic. part. I. cap. 5.

AUREL. Quamobrem vero, mi Theodore, aureum hoc vitæ balsamum, & Saccharum, dixisti aurum medicum?

Aurum medicum, Philosophorum.

THEOD. Quia summum hoc artis medicæ arcanum, & singulare Dei donum, sanitati nostræ inprimis inservit: morborumque radices funditus exstirpat.

AUREL. Cur vero aurum hoc tuum medicum literatis præcipue hominibus dicas & consecras? Quandoquidem aurum Philosophorum nominas?

THEOD. Non modo ea de causa, quia ad conservandum corroborandumq; Ingenii, memoriæ, ac sensuum, omnium-

Literatis hominibus

balsamis vitæ Solaribus, utpote medicamentis præstantissimis maxume indigens.

que facultatum naturalium vigorem, mirum in modum prodest: Sed etiam quoniam illi, qui liberalibus studiis invigilāt, hoc maxume indigent: Quum corporis labore atq; exercitio destituantur: quies vero imodica sit cruditatis, obstructionis & putredinis humorum parens: Illi autem intempestive lucubrantes, mira nimirum aut lectionis, aut meditationis voluptate atq; dulcedine illecti, ventriculi cōcoctionem ut plurimum impediant: calorē nativū, qui in cōficiendis alimentis solumodo occupatus esse debebat, dissipādo, & ad supiora, sive, ut ita loquar, ad sacrā Palladis arcē avocādo: Qui sane distractus, neq; stomacho satis, neq; capiti facere potest. Hinc illi cruditatem, cacochymiam, catarrhos, morbosque varios sibi accersunt.

Pallad. Ex istis satis intelligo, literarum candidatis nō minorem valetudinis, quam ipsorum studiorū rationē habendā. *Ac imprimis vitādā cruditatē atq; ipsā simul Intēperātiā & Ingluviē; matrē quidē morborū sanitatis pestē; virtutū, & scientiarū hostē infēsissimā; Medicorū nutriculā dulcissimā.* Sed potius colendam sobrietatem, adhibendamq; certam in victu moderationem; quę juxta medicorum sententiā, *Morborum præservatio, & curatio est omniū saluberrima: vigorem deniq; cū corporis, tū animi cōservat incorruptū & integrū.*

Qua de re mihi comodum in mentem venit Medici Arabis, Rabbi cuiusdam Moysis sententia, qui in regimine sanitatis, ad Regem suum sic scribit: *Si quis ita se regeret, ut equum suum regit, quem carum habet; a multis morbis præservari possit.* Sed quid hisce ego parum in tempore tibi obstrepo? Perge enumerare causas, quare tuum aurum medicum, aurum Philosophorū, & sapientiæ cādidatorum appellaveris.

Theod. Ex auro hoc nostro Solari, & medico conficiuntur pharmaca omnium tutissima & iucundissima. Cum igitur plerumq; infirmioribus sint lateribus literati homines: Ipsorum corpora omnium tutissimis ac minime periculosis medicamentis, saccharo nimirum nostro Solari, erunt fulcienda.

Deinde cum alias ipsis variæ sint exhauriendæ, ac devorandæ, in hoc mundo immundo, iniquo & ingrato, acerbitates & molestiæ: Ne insuper ab ingratis, & amarulentis illis pharmacopæorum potionibus, & cataporiis divexentur, torqueanturque, sedulo nobis adnitendum est.

Sylvius. Delicatulis, ut audio, medicamenta paras, Theodore, non viris fortibus; qui duris, & amaris adsueti sunt. Hac in re multi à te dissentiunt emunctæ naris Physici atque Medici.

Theod.

THEOD. Ego fortibus illis hominibus delicias suas haud invideo; Verum, quia istorum parvus est numerus, iis tantum qui ab usu vulgarium medicamentorum abhorrent, consultum cupio.

AUREL. Sed cur tu isthuc Medicorum arcanum, omnium Mineralium, Vegetalium, & Animalium corporum Solarem, Salutaremque dicis Spiritum? *Spiritus Solaris.*

THEOD. Spiritum, Solarem voco, nobilissimam substantiæ partem, formam seu facultatem maxume cœlestem, & ætheriam: haud dubie à Sole cœlesti (Lucis, ac Vigoris vitalis fonte illo aureo) emanentem, & influentem: Quem sane Divina benignitas in multis rebus nascentibus posuit & occultavit.

De hoc Solari Spiritu occulto scite scribit Iamblichus. *Iamblichi dictum.* Quicquid habemus doni, habemus à Sole, vel ab ipso Sole, vel ab ipso per alia: Quamvis enim aliquid ab aliis (sideribus cœli) habeamus; illud tamen à sole mutuatum est.

PALLAD. Sed qua de causa Spiritus iste à nonnullis appellatur Ignis Solaris? *Ignis Solaris.*

THEOD. Quia hic Spiritus sidereus, Solaris, Cardiacus, vivificus, tanquam ignis quidam temperatissimus, movet ac fovet, excitat & acuit vivificum nativi caloris Igniculũ: præcipue in corde; deinde etiam in aliis corporis partibus: ac Temperiem naturalem, & concoctionem (non modo elementariam ametriam corrigendo, alterando, & exsiccando: sed insuper omnem simul qualitatem malignam, venenatam, ac deleteriam, quam vocant, exstinguendo & abolendo) in illis ad æqualitatem & operationem naturalem perducit.

APOL. *Excitat Igniculum nativi, hac flamma, vigoris:*
Qui jacet oppressus, veluti cinere obrutus Ignis:
Exposcens vita Solemque Salemque benignum.

THEOD. Ignem istum rerum velut occultum, à vulgari Vulcani igne haud comburi, absumi & extingui posse, recte adseverant Physici.

APOL. *Est isthic Ignis, rutilo inviolabilis igni:*
Non mare, non tellus hunc abolere queant.
Separat, & superat prauum, renovatque caducum
Temperie præstans, igneus iste vigor.
Temperie hac hominis naturæ proximus ille est:
Hinc & in humano corpore mira potest.

PALLAD. Nun demum intelligo rationem, ob quam Solaris hic Spiritus dicatur à nonnullis quinta rerum essentia & cœlũ philosophicũ; quod nimirũ vi ac proprietate cœlesti *Quinta essentia, & cœlum philosophicum.*

 ætheria,

ætheria, & velut occulta, longe quatuor illis Medicorum elementarias transcendat qualitates.

Balsamũ, seu Sulphur vivificum.

Aurel. Sed cur tu Solarem hunc spiritum nominasti Balsamum, seu Sulphur vivificum?

Theodor. Quia opobalsami veri ac sinceri vires obtinet, & ad conservationem, instaurationem, id est, primigenii, seu nectaris vitalis est accommodatissimum: humores corporis omnes, ipsamq; partium substantiam, ad tempus certum à Deo constitutum, à corruptione ac putredine vindicat ac tuetur, sicut antea monui.

Balsamũ alexiterium.

Aurel. Cur tu spiritum hunc Solarem, Balsamum appellas alexiterium, bezoarticum, theriacale?

Theod. Quod nimirum adversus venena omnia, ac aerem infectum & pestilentem hic spiritus antidoti loco esse queat. Hinc medicamentis, quibus ipse inest, contra omnis generis venena, ac insuper pestis luẽ, & cõtagẽ nihil præsentius, tuti⁹, aut pręstãtius. Ac ipsius usus singulis sex, duodecim aut viginti quatuor horis tuto, jucũde & sũmo cum fructu iterari potest.

Hæc etiam Solaria, & Balsamica medicamenta præservationi à morbis Epidemiis, acutis, pestilentibus, & contagiosis maxume inserviunt. Singulas enim vires corporis roborant: Temperiem viscerum naturalem conservant; aluum laxam & lubricam præstant; ac humorum ebullientium, aut putrescentium: qui quidem ab aere pestilenti (disposita enim ad pestem putredo, ut sulphur ad ignem) facilime corripiuntur ac corrumpuntur: coacervationem, obstructionemque inhibent: quibus sane in rebus, & ne quaquam infrequenti ac immoderato vulgarium antidotorum usu, præservatio ab eiusmodi morbis consistit.

Brevior auri Medici descriptio.

Aurel. Intellexi tandem, quidnam sit aurum tuum medicum: Spiritus nimirum rerum Medicarum Solaris, balsamicus, alexiterius: Tuam porro de huius medicinæ balsamicæ, in curandis morbis, præstantia, viribus, & efficacia sententiam libere exponas, quæso, Theodore.

2. De Solarium, & balsamicorum medicamentorum præstantia, Viribus. & efficacia.

Theod. Cum sibimetipsi Naturæ vis insita Medicatrix esse debeat: homo autem, cui Medici nomen tribuitur, minister tantum sit naturæ, & servus veri Medici: potissimum Medicinæ fuerit fundamentum, & methodus medendi maxime tuta, rationi consentanea, plana ac sana; si naturæ vires ita fulciantur, & acuantur; ut ipsæ (per evacuationem blandã ac benignam prius remotis remoris, & impedimentis crassioribus) absq; molestia, perturbatione, ac debilitatione corporis; jucun-

jucundis & tutis medicamẽtis adiutæ, nox ia & cõtraria quęvis accidentia corrigere, separare, excludere ac profligare valeant; & quidẽ ꝑ meatus à Natura ipsa expurgandis singulis supfluitatibus vitiosis destinatos. Hoc ego fundamentũ attente semper respectans, & observans, in singulis metallis, terris & aquis mineralibus, imo in ipsis etiã vegetalibus, & Animalibus delitescentẽ deprehendi, Ignẽ hunc solarẽ, ac eũ quidẽ temperatissimũ: qui exciter, exstimulet, moveat, foveat, & corroboret quodam̃odo oppressum, ac veluti cinere obrutũ, vivificũ illum Vigoris nativi Igniculũ: *Cuius virtute, ope, atq; opera, hic in singulis corporis partibus, paulatim aperiat obstructa, corrigat corrupta, & expurget supervacua.* Hæc medicamenta Solaria, & balsamica quadruplici præcipue facultate pollent atque excellunt: vi quadam diaphoretica, & abstergente; vi alteratrice, & exsiccante; vi alexiteria; vi denique corroboratrice, specifica & sympathetica. *Medicamenta solaria, & balsamica quadruplici facultate pollent.*

Vi diaphoretica, & abstergente, relictas in visceribus humorũ obstructiones aperiũt, & flatus discutiunt; omnemque corpori infensum, tũ biliosum, tũ pituitosum, & flatulentulũ Tartarũ; partim per aluũ, partim ꝑ lotiũ, partim per sudorem (per sexcentas nimirum, pluresque vias) ex tota sanguinis massa, sensim expellunt. *Hort. Medic. part. 2. c. 12. Vis diaphoretica, & abstergens Solarium Medicamẽtorum.*

Vi alteratrice, ac tẽperata frigiditate, obstructi, & corrupti cuiusuis humoris, ac pręcipue Bilis cõcitatæ, effervescẽtis, ebullientis, & ferocientis impetũ, fervorẽ, acrimoniã, & malignitatẽ seu virulẽtiã obtundunt & frenant; *Calorẽ deniq; corporis omnẽ præternaturalẽ* (fomitẽ, & fõtẽ corruptionis, resolutionis: putredinis) *exstinguũt & abolẽt; omnẽ qualitatẽ malignã obtũdũt, frenãt, inhibẽt, corrigũt.* Mediocri siccitate, resolutionem cuiuslibet partis; fuligines ad superiora, ac defluxus omnes ad inferiora inhibent; humoresque vitiosos, putrescentesque absorbent. *Vis alteratrix.*

Vi alexiteria, vereq; Solari, putredini malignæ obsistunt, omnesq; humiditates putridas, ac venenatas absumũt, & corrigunt. *Vis alexitoria.*

Vi specifica, & sympathetica, Cordis, aliarumque partium principum, vigorem nativum mirifice excitant, & exacuunt: concoctionem, ac temperiem partium, humorumque ad æqualitatem naturalem perducunt. *Vis corroboratrix specifica & sympathetica.*

APOL. *O Sacra Naturæ mysteria! quanta benignus*
Ille opifex rerum voluit mortalia corda
Mirari manuum monimenta stupenda suarum:
Sed nõ judicio voluit cõprẽdere mẽtis, Qqq 3 Theo-

THEOD. Hoc modo expurgatis supervacuis, & correctis corruptis, totum corpus incorruptum conservatur & custoditur. Quid tu Apolloni, de sulphure, seu balsamo hoc Solari?

APOL. *Eximia, sulphur velut à putredine partes,*
Sic simul humores vendicat illud, ope.
Balsama dant isthæc letho lethale venenum:
Et si quæ vitæ sunt inimica tuæ.

Obiectio, contra effecta horũ medicamentorum

PALLAD. Si tantum possunt Solaria, & Balsamica hæc medicamenta, felicem certe medicum, qui ipsis probe instructus fuerit: Nulli enim ægroti, quibus ille hæc exhibuerit, non convalescunt; nulli morte succumbent.

THEOD. Tu longe maiora & certiora humanis præsidiis à Medico postulas, Palladi. Scitum est illud Ovidii:

Non est in medico, semper relevetur ut æger:
Interdum docta plus valet arte malum.

Hort. Med. c. part. 2. c. 13.

Medicos illos esse memineris, non Deos; curare illos posse sanabiles, non suscitare moribundos.

PALLAD. At nonnulli balsamis suis, ut gloriantur, senectutem informem remorantur, atque ità Reiuvenescentiam, ut ipsi loquuntur, perpetuamque sanitatem, ac tantum non immortalitatem pollicentur.

THEOD. Corpus sane medicamentis suis contra morbos fulciunt & præmuniunt; dum corporis humores, ipsamque partium substantiam à corruptione & putredine vindicant ac tuentur: Sed tantummodo ad tempus usque certum, a Deo constitutum; & non nisi divina annuente gratia, ac voluntate, id se facere posse adseverant.

APOL. *Haud divina valet medicina fugare senectam:*
Sed măla multa fugat grauis Ars Phœbea senectæ.

§ 3. Auri Medici subiecta, & materia. De corporum Mineralium & Metallicorum Solari spiritu.

AUR. Hactenus de præstantia, viribus, gratia, & efficacia Balsami Solaris: nunc de eiusdem subjectis, & materia. Illud enim appellasti antea omniũ Mineraliũ, Vegetabiliũ, & Animalium corporum, ac cum primis Acidularum, thermarum naturalium, bolorum, ut vocant, metallarium occultum spiritum. Primum itaq; de Mineralibus, & Metallicis agendum

PALLAD. Cur tu Mineralia corpora Vegetalibus, & Animalibus in hac serie anteponis?

THEOD. Quia in metallis, succis & terris metallicis, Spiritus hic Solaris quodammodo fortior ac perfectior, quam in Vegetabilibus, & Animalibus existit. Illa si quidem non tam facile, quã hæc, alienũ, & præternaturalẽ calorẽ, à quo corruptio) admittunt. *Sed tamẽ infestæ illius, atq; arsenicalis, ut ita*

dicam,

dicā malignitatis, à plerisq; separatio est admodū difficilis.

APOL. *Est ut humo productus homo; sic venula terræ.*

Aurea cuivis est, homini sua robora confert.

AUR. Quænā vero ad usū præcipue eligenda sunt Mineralia?

THEOD. Ea quæ nihil habent erodentis, malignæ & deleteriæ, ut loquuntur Medici, qualitatis: Aut saltem ea, à quibus illa facilime secerni aut separari queat.

AUREL. Quænam sunt illa?

THEOD. Aurum, & Argentum; quorum tota substantia facili quidem negotio; artis tamen adminiculo; absque omni minerali, absque ardente, & arrodente illo vini spiritu, ac sale tartareo; in Sulphur temperatissimum, & quasi vivificum convertitur. Fortasse & tibi, Apolloni, artificium hoc non est absconditum & incognitum. *Aurum, & Argentum.*

APOL. *Ars docuit medijs, Auri dissoluere corpus,*

Quæ nil arrodens, nil Minerale tenent.

Res quædam, Medico quæ multum excellit in usu.

Solvendo adsimilans, spirituale facit:

Corporis ut partes penetret, volitetque per omnes:

Per varias virus pellat ut omne vias.

Sic tenuis pulvis, moderante calore, solutum,

Spirituale Aurum, vivificumque facit.

Auri solutio, & exaltatio vera, facilis, & expedita.

THEOD. Rē ita accipite: Auri vera solutio, duplex est: Vna violenta, quæ fit per vulcanum vulgarem; cuius vi, ad aperto auri corpore, cum quibusdam pulveribus Solaribus, ac Sympatheticis illud unitur, & cōjungitur; ita ut aurum medicabile, & penetrabile reddatur: quæ solutio vel vulgarib. nostris chymiatricis jampridē innotuit. Altera est Naturalis, quæ fit per Vulcanum occultum, & Acetū illud Naturæ ætherium, unicū, universale; solis Hermeticis, & Pythagoricis Naturæ cōsultis cognitū: Hoc modo corpus auri vere demortuum, non modo per id, ex quo à Natura ipsa productū est, suaviter, amicite rq; dissoluitur: Sed etiam velut ex morte resuscitatur; placiterq; dissoluitur: Sed etiam velut ex morte resuscitatur; plane vivificum, & quasi spirituale efficitur. De quo arcano omnium maxumo, alio fortassis loco, & tempore. *Auri solutio duplex.*

AUR. *Non sic effugies; quorsum te proripis? Eia*

Siste gradum, cur hæc fratres mysteria celas?

Quid differs? Num sæpe nocet differre paratis?

Fratribus Arcanum Naturæ hoc nobile pandas:

Hoc opus, hic labor est: pauci, quos æquus amavit

Iuppiter, aut ardens evexit ad Æthera sensus,

DIs Chari potuere.

Apol. *De tanto Arcano ne nunc edisſere quicquam:*
Auribus, atque oculis non caret iste locus.

Pallad. Quod differtur, non aufertur, ut eſt in proverbio: Nunc ad alia in inſtituto ſermone noſtro properandum: fac itaque pergas in enumeratione mineralium.

Chaylbs, & Ferrum. Theod. Metallis iſtis primariis adjungo chalybem, & Ferrum. Ex hiſce efficaciſſima, & tutiſſima conficiuntur medicamenta: quibus illi omnes ventriculi, hepatis, lienis, matricis, renumque curantur morbi; qui Acidularum naturalium uſu curati poſſunt.

Exſudans ſiquidem terra mineralis ab antris,
Lympha acida, eſt Salſugo, rubro cum Sulphure, Ferri.

Apol. *SOL, Spagyris inſtar Crœſi eſt; MARS pauperis IRI:*
Aſt Ambo excellunt dotibus ætheriis.
Crede mihi, longo didici quod temporis uſu;
Conjunctum Imperium CROESVS, & IRVS habent.

Sulphur vivum. Vitriolũ, ſeu Chalcanthum. Theod. Addo his ſulphur vivum; ex quo flores parantur præſtantiſſimi. *Vitriolum, ſeu Chalcanthum*: cuius Spiritus efficaciſſimi, licet pectori, & pulmoni quodammodo infenſi infeſtinaque ſint; ventriculo tamen, aliiſque corporis partibus valde commodant. *Solaris enim illius Spiritus nonnihil poſſident*: in terra vero Calcanthi multo plus Solaris illius balſami reſidere & deliteſcere, experientia edocuit. *Adde in his* *Terra metallaris.* *Terram bolarem, ſive metallarem; theriacalem, ſeu alexiteriam; valde Solarem & balſamicam*; quæ multis in locis reperitur. Quid tu de hac ſentis Apolloni?

Apol. *Hæc præſtans nobis, Solaris terra medela eſt;*
Qui facti è terra, terra lutumq; ſumus.

Theod. Adjungo his lapides precioſos, maxume Solares: *Coralia.* in quibus ſane plurimum formæ, parum vero materiæ reperitur: *Coralia, rubra, & alba*; frigida, & ſicca ſecundo ordine; Cordi ſingulariter amica.

Margarita. *Margaritas*: frigidas, & ſiccàs primo ordine; itidem Cordi, & Cerebro ſimul conſecratas.

Succinum *Succinũ*: Calidum primo, ſiccum ſecundo ordine: Cerebro propter peculiarẽ quandã ſympathiam cũ primis familiare & conveniens. *Hoc nihil aliud eſt, quam balſamum coagulatum, & induratum: quod vel unica deſtillatione commoda, & quidem ſine aduſtione, reſolvi poteſt.*

Cryſtallũ Tartari. *Tartari Cryſtallũ*: Valde cõmendatum à Medicis; tanquam excellens remediũ ad purificandum ventriculũ, ad expurgandum hepar, liẽnẽ, meſenterium, à craſſis, aduſtis, terreſtrib. &

viſcidis humoribus; vel à fæcibus tartareis; quæ ductibus obhærentes, viſcera prædicta obſtruunt atque offerciunt: adeoque ſeminaria infinitorum propemodum morborum ingenerant.

Huius Tartari purificati deſtillatum noſtrum ſaporis gratiſſimi, cum acidulis naturalibus facile certare queat: cuius uſu convenienti, in morbis plurimis, medicationes omnium maxime tutæ, jucundæ, actioni naturæ conſentaneæ inſtituuntur. Inſigne inſuper eſt ad præſervationem à morbis peſtilentibus, & contagioſis. Nam naturalem cordis, aliorumque viſcerum temperiem tuetur: alvum laxam præſtat: temperata ſua frigiditate humorum ebullientium, aut putreſcentium, (qui quidem ab aëre peſtilenti facilimè corripiuntur) coacervationem, & obſtructionem inhibet. *Tartari deſtillatũ.*

AVREL. Ego hactenus Solarem illum ſpiritum, auri argentique, metallis ſolummodo ineſſe credidi.

THEOD. Illum, mi Aureli, *Natura parens non tantum auri, argentiq; corporibus; ſed etiam inferioribus metallis, & mineralibus aliјs, inprimis etiam thermis, & acidulis benignè conceſſit atque elargitus eſt: Sacrum profectò myſterium; ſalutare Dei donum.*

AVREL. Quod ad thermas naturales attinet, hoc mihi perſuaſum habeo; ſi quiddam magni, & quidem ſine periculo, in magno & periculoſis morbis efficiunt thermæ (ut certe efficiunt; præmiſſis tamen præparantibus medicamentis) id maximè illius occulti, aureoli, ſiderij, Solaris, Cardiaci, & quaſi vivifici Sulphuris beneficio præſtant. *De thermis naturalibus*

Nunc de acidulis paulo copioſius diſſeramus.

THEODOR. Harum tibi primum deſcriptionem, deinde & uſum traditurus ſum. *De Acidulis.*

AVR. Quomodo igitur definis acidulas?

THEOD. Acidulæ ſunt aquæ, imbutæ vaporibus aluminoſis, ſulphureis, & aliis Mineralium, & metallorum imperfectorum, quodammodo glutinoſis; cavernis terræ incluſis, ingenitis & congenitis: vim quandam medicam obtinentes. *Acidularum deſcriptio.*

AVR. Sed quales ſunt hæ aquæ?

THEOD. Non ſane aquæ ſunt ſimplices, ſed quaſi compoſitæ; ſeu potius liquores, balſamis mineralium, & metallorum infecti: à quibus plerumq; Sulphur quoddam rubicundum, inſtar croci Martis, aut vitrioli uſti, decoctione ſecernitur.

AVR. Quamobrem dicis liquores illos imbutos vaporibus glutinoſis; cavernis terræ incluſis, ingenitis & congenitis?

THEOD. Id experientia iis in locis testatur, in quibus terræ adeo vaporosæ inveniuntur; ut in cavernis, & foveis quibusdam, aquæ pluviæ incidentes, à terræ halitibus statim moveri, & more acidularum ebullire incipiant.

AUREL. Cur vapores illos vocas aluminosos, & Sulphureos?

THEOD. Istud ex sapore, & odore harum aquarum plane ac plene deprehenditur.

AUREL. Cur addis: aquas eas imbutas vaporibus aliis Mineralium, & metallorum imperfectorum?

THEOD. Quia separati ab illis liquoribus terreni pulveres, in mineralia, aut metalla perfecta redigi non possunt. Generantur itaq; non ex metallis, aut mineralibus: Sed ex ipsorum radicibus, & seminibus quasi primigeniis; cavernis terræ inclusis, ingenitis & congenuis.

AUREL. Cur non medicatas dicis acidulas, sed potius vim quandam obtinere medicam adseveras?

THEOD. Quia per se & natura sua potui maxume conveniunt, & citra ventriculi læsionem, ad lubitum bibuntur: ac tantummodo in quantitate maiore, & temporis spatio lõgiore, modo convenienti haustæ, medicantur acidulæ.

AUREL. Vnde vero vim illam medicatricem existere autumas?

THEOD. A balsamis illis metallaribus, quibus tinctæ & imbutæ sunt acidulæ.

AUREL. Sed quisnam earum usus? quæ vis? quæ efficacia?

Acidulæ in morbis biliosis & febrilibus præcipue locum habent.

THEOD. In morbis biliosis, & febrilibus præcipue potus loco adhibentur; nec ut aliæ aquæ, ventriculum gravant, & lædunt. Nam dyscrasiam calidam corrigunt, Bilis concitatæ, æstuantis ac ferocientis impetum, fervorem, acrimoniam, & malignitatem seu virulentiam obtundunt, & frenant.

AUREL. Sed qui fit, quod tantum periculi à bile nobis metuendum?

Bilis, multorum morborũ fomes.

THEOD. Bilis sua natura mordax, & fervida, alimentis calidioribus, potu, corporis animiq; motu, aeris qualitatibus adversis facilime concitatur, ebullit, & excandescit; inque venulas hepatis, mesenterii, aliarumque partium diffunditur. Ac sane in illis tenuioribus, angustioribus, ac imbecillioribus venulis obstructa, & occlusa corrumpitur, & aduritur: hinc reliquorum humorum depravatio & inflammatio hinc maxi[illegible] morbi originem trahunt.

AUREL.

AVREL. Magnifaciendæ quidem sunt, si huic bilis ebullitioni, excandescentiæ, imo etiam corruptioni, obstructioni, & adustioni obuiam eant & obsistant acidulæ. Sed perge de earum viribus.

THEOD. Pleræque acidulæ, ob diversorum mineralium commixtionem, diversas facultates obtinent; & tam dissolvente, abstergente & purgante; quam adstringente, corroborante & alterante vi sunt præditæ; in gradibus nimirum remissis, ut loquuntur Medici: Sicut ex Vegetabilibus Rhabarbarum, Myrobalani, Fumaria, Cichorium, & alia. *Acidulæ diversas quodammodo facultates obtinent.*

AVREL. Sed quomodo purgant & abstergunt?

THEOD. Tartareos, adustos, viscidosque humores omnes; non modo ab usu vini, sed etiam ex aliis alimentis biliosis, & nitrosulphureis natos, partim per vrinam, partim per sudorem placide educunt & expellunt; Oppilationes venularum vel tenuissimarum, acredine sua sensim aperiunt, flatusque discutiunt.

AVREL. Quomodo autem alterant? ut Medicorum verbo utar?

THEOD. Temperie sua, ad Auri naturam temperatissimam adspirante, effervescentium humorum impetum, & acrimoniam obtundunt, putredinemque ne serpat longius inhibent. Occultam etiam illam ac malignam qualitatem corrigunt, conficiunt, & abolent. Partium insuper substantiam ad temperiem æqualem seu naturalem reducunt, earumque Vigorẽ nativum mirifice excitant, & exacuunt. Balsamo deniq; suo vivifico humores corporis omnes; ipsamque membrorum substantiam, ad tempus certum à Deo constitutum, à corruptione ac putredine tuentur.

AVREL. Hactenus de viribus & facultatibus acidularum: nũc de vero ipsarũ usu, observationes aliquas expeto & exopto *De usu acidularũ observationes.*

THEOD. I. Vsus huius aquæ ad ipsum acidulum commodissimus. Nam acor ipsius gratissimus, qui ex halitu quodam aluminoso existit, à motu validiore, ab aere nebuloso ac nubilo, ac inprimis ab austrinis flatibus, & à calore intenso cito mutatur & corrumpitur.

II. Acidularum usui præmittenda sunt præparantia medicamenta; cathartica nimirum mitia, blanda ac benigna; thtemata, & similia Hisce enim crassior illa illuvies non tantum excrementorum, sed etiam humorum peccantium, ac tenaciũ attenuanda, dissolvenda, & educenda; Meatus insuper earum cõmuniũ reserãdi, ut acidulæ per easdẽ facilior puteat trãsit[9].

Hæc

Hæc jucundis vehiculis, ex Rhabarbaro, polypodio, Manna calabrina; Sena, Epithymo, Cassia fistulari; Mechoaca, Agarico entrahenda; additis Cinnamomo, Zingibero, Caryophyllis, corticibus mali Citrij, & hisce similibus.

III. Præmissa evacuatione convenienti, Vsus acidularum verus ægrotis ostendendus.

Ipsarum enim ingurgitatio immodica, utpote naturæ planè adversa; summopere fugienda. Cum certum sit, plerasque acidulas, & thermas laudatissimas suis haud carere impuritatibus, arsenicalem quandam malignitatem & virulentiã obtinentibus; quæ calorem vitalem, humoremq; cordi præcipuè ingenitum sensim dissipant, & depascunt; ac reliquarum principum partium vires dirimunt, & abolent; ipsamq; earũ substantiam corrumpunt, & in putredinem cadaverosam deducunt. Tum mordaces, ac erodentes humores, una cum calore alieno, in corpus invehunt. Naturales autem in prasinã, & æruginosam bilem convertunt; Quod ex ægrotorum vomitione apparet. Præcipuè autem asthmaticis, & pulmoniacis adversantur. Dic tuum, Apolloni, de acidularum ingurgitatione judicium.

Apol. *Tu fontes acidos nimio haud potaveris usu:*
Sed quæras, unde hæc unda nocere queat?
In prasinam humores solet hæc convertere bilem:
Vt quoque Chalcanthi spiritus ille ferox.
Id sæpè ex ægri vomitu cognoscere, promptum est:
Et quandam arsenici vim tenet unda feram:
Quæ sensim exstinguit pulmonum aboletq; vigorem,
Et vitæ rorem pascitur ingenitum.
Cuncta creata Dei, bona sunt: modo noveris usum:
Ritè haustæ hæ lymphæ commoda magna ferunt.
Vina, crocumq; iuvant, & cordi robora gignunt:
Sed sumpta immodicè, vina, crocumq; nocent.
Naturam lædit, quicunque ingurgitat illam,
Et solitas partes perforat ipse sibi.
Hæc tibi magnorum monstrant exempla virorum:
Casibus edoctus qui sapit, ille sapit.

The. Addo jam quartam de usu acidularum observationẽ.

IV. Sudoris per deambulationẽ matutinã, aut balneum Laconicum, aut alia media movendi ratio ægrotis ostendenda.

V. Ratio victus aliquanto liberior concedenda; cũ acidulæ coctionem ventriculi adiuvent, & alimentorum corruptionem inhibeant.

Avr.

AVR. Quid de acidularum destillatis nuper inventis judicas?

THEOD. Illis sanè plurimum tribuo: Licet verò sapor acidus sublimatione, in illis corrumpatur; & ab ijsdem aluminosus, & vitriolatus Mercurius exhalet; attamen in se continent subtilissimum quendam Sulphuris Solaris, volatilis Spiritum, id est, Mercurium Solis temperatissimum; qui omnem corporis calorem præternaturalem exstinguit & abolet. *Acidularum destillata.* " "

Sicut enim destillato vitrioli, quod est quædam acidula artificialis, duplex inest spiritus; tum acidus, aluminosus, erodens, & quodammodo arsenicalis; tum dulcis, erosionis expers, sulphureus, & maximè Solaris; qui postremus est præstantissimus, ut experientia, Artis Medicæ Mater, atq; Magistra testatur: Ita etiam quælibet acidula in se duplicem continet spiritum: Vnus est acidus, aluminosus, erodens; qui propter tenuitatem summam à calore ignis subitò mutatur & corrmpitur: Alter est dulcis, erosionis expers, sulphureus, maxime Solaris; in usu medico excellentissimus, & tutissimus. Atq; hæ acidularum aquæ stillatitiæ, ut citra nauseam & fastidium; sic & citra noxam, & periculum exhibentur. Ab illis enim arsenicalis, erodens, ac lethalis cruditas, & malignitas, præparatione commoda separatur. *Spiritus vitrioli duplex.* *Acidularum spiritus duplex.*

Inserviunt ijs, qui ab acidularum vitriolato acore abhorrent; quorum plurimi reperiuntur: & quovis anni tempore usurpari possunt; Cum diutissimè incorruptæ conserventur. Thermis insuper utentibus, cumprimis sunt accommodæ: & citra nauseam, & noxam ventriculi, in morbis febrilibus, potus loco adhiberi possunt.

Hactenus de Mineralium, & Metallicorum corporum facultatibus Solaribus.

AVREL. Si tam prodigiosis, ut tu narras, viribus pollent metallica, & mineralia corpora; mirum mihi non videtur, ex ipsis arte nostra, confici lapidem illum Philosophicum, seu tincturam metallorum aurificam: cuius sanè contactu omnia inferiora metalla in aurum perfectissimum transeunt: utque canit Augurellus: *Lapis philosophicus*

Illius exigua proiecta parte, per æquor;
Argentum vivum, quod si totum foret æquor:
Omne vel immensum verti mare posset in aurum.

THEOD. O Hyperbolen! ô tubam verè poëticam! Aurum, Aureli, iterum captas: Apage istas pseudochymicorum, verè è flamma cibum petentium vanitates, nugas & ineptias, stultas,

tas, aniles, atque ridiculas. *Hic tibi solaris rerum medicarum spiritus sit lapis lapidum omnium pretiosissimus: hic Ramus ille vere aureus; hoc Balsamum cœleste: hæc aurea illa Mala, ex floridis Hesperidum hortis decerpta: usq; dum divina benignitate, ad altiora Hermeticæ scientiæ conscendere detur fastigia.*

PALLAD. Dignum profecto homine solerte est, in abstrusis elaborare plurimum. Laudandi igitur sunt, quicunque abstrusissimum hunc thesaurum, nocturna, diurnaque quærunt industria; & sedulo auri vorum (auriferum dicere volui) exercent artificium.

SYLVIUS. Sed paveos tanto dignantur munere Divi: ut canit Palingenius.

Lapidis auriferi, ætherii materia pseudochemistis etiamnum ignota.

THEOD. Abutuntur arte nostra, qui tantis sumptibus, & conatibus illam tincturam Metallorum preciosissimam, & benedictissimam, ut vocant, quærunt; Cum vera etiamnum ab ipsis ignoretur materia, ex qua effingi, aut confici illa debeat. Plura nunc de hisce vanitatibus, & ineptiis ex te audire cupio, Apolloni.

APOL. *O fatuas hominum mentes! O pectora cæca!*
Quod Regum plebi polliceantur opes.
Heu quantas miseri, fugitiuum mente sinistra.
Quærentes lapidem, dilapidamus opes!

AUREL. Tacete dictum: Poëtaris, & fortasse ludis, Apolloni: Nostin abusum non tollere verum rei usum: Et artificum vitia, & ignorantiam, ipsis artibus non esse imputanda. Noli igitur artem ipsam versu arrodere; aut si istuc sive imprudens, sive impudens feceris; hoc à me accipies dictum:

Ignorans artem, dente artem rodit, & odit.

PALLAD. *Sed quæ, Naturæ scrutans mysteria rerum.*
Et arte hac sapiens commoda ferre potest:

APOL. *Dulcia, læta animis, immo aurea somnia portat:*
Nulli divitias hactenus illa dedit.
Spebus alit, nil rebus agit: tu mentis honestas
Quære voluptates; respue divitias:
Has cape delicias: quod vulgus captat, & optat,
Sublimi immensum despice mente lucrum.
Cumq; voluptates commendet rarior usus:
His parce aureolis utere delicijs.

THEOD. De arte hac carbonariorũ, & ciniflonum volcaniorũ, deq; illo non Hermetico, sed poetico lapide, Lappã maiorẽ metallicorũ philosophorum, in Hortulo Medico, si lubet, consulere poteris.

SYL-

SYLVIUS. Si iam satis, Amici, disservistis de Mineralibus, & Metallicis, pace vestra liceat, ab istis aurifodinis medicis, exspatiari paullulum in nostras sylvas, viridaria, prata, hortos, & agros amænissimos. Ecquid, Theodore, cæliflui, ac ætherii istius nectatis, Solaris, atq; salutaris ambrosiæ, & opobalsami; ecquid auri medici, Vegetaliũ, & Animaliũ habẽt corpora?

De Vegetabilibus, & Animalibus corporib. Solari facultate præditis.

THEOD. Plurimum sane, ut ante etiam monui. Nam præter elementatias medicorum qualitates; imo etiam specificas illas simplicium, quas vocant, proprietates (de quibus copiose præstantissimi Medici scripserunt) pleraq; Vegetalia & Animalia, Balsamo hoc solari, & sacratissima ista Medicorũ pandora, & Panacea gaudent atq; abundant. Et quo plus aureoli illius Balsami possident; eo meliora sunt, tutiora, & efficaciora. Imo si quo medio aut remedio, si qua vi, aut via corpori humano vires conservantur, aut instaurantur naturales; aut totum corpus quasi incorruptum, ad certum usq; tempus, à Deo Opt. Max. constitutum, custoditur; & tam substantia partiũ, quam humores à putredine vindicari queunt: Hoc medio, & remedio (divina supremi illius Medici annuente benignitate) id effici, certum est.

SYLV. Nunc mihi, quæso, enumeres vegetabilia, ut vocant, præcipua: In quibus vis illa occulta, siderea, Solaris, Cardiaca, & vivifica, seu opobalsamum aureum maxume delitescit.

THEOD. Lubentissime. Horum pleraq; prẹter ipsas elementales qualitates; etiam propter vim naturalem, & præsentaneam; nõnulla etiam ob occultam totius substantiæ proprietatem, corruptioni, putredini, venenis, pestiq; obsistentem; rebusq; tota substantia, atq; forma sua, principum corporis partium vires, substantiam, ac humores lædentibus contrariam, à summis Regibus, & Medicis, multarum scientia, usque rerum celeberrimis cumprimis sunt nobilitata.

Alexiõ pharmaca, seu alexiteria.

Quædam præterea ex his, natura sua, & quidem totius ferme substantiæ proprietate abdita, singularem singula cum singulis corporis partibus, Sympatheiam obtinent; sic sane, ut præteritis aliis, ad illa præsertim se conferant, iisque adminiculentur, quibus à Natura putantur destinata, ipsaque mẽbra avide, non solum nutrimentum, sed medicamentum etjam sibi salutare, familiare & proprium alliciant, eoq; fruantur, ut eruditissimorum medicorum verbis utar; quorum unumquodque singulatim tibi exponam.

Nunc igitur, simplicia illa vegetalium Solaria tibi recẽsebo: & quidẽ memoriæ juvandæ causa, secũdũ distinctos primarum

Catalogu simpliciũ Solarium

secundum distinctas qualitatũ primarũ classes, & literarum alphabeticum ordinem.

primarum qualitatum gradus, & literarum alphabeticum ordinem.

SYL. Horum cum alia, qualitate manifesta, & elementaria, sint calida, alia frigida; dic, quæso, quænam censentur calida, & sicca primo ordine.

Calida, & sicca primo ordine

THEOD. *Agrimonium,* sive *Eupatorium:* quod naturali quadam sympathia, speciatim jecori male adfecto succurrit.

Amygdala dulcia: pectori præcipuè, & ventriculo amica.

Buglossum utrumque, tum agreste, tum hortense; quod *Borago,* sive *Corago* à Lucanis (ut Apuleius refert) appellatur: cordi peculiariter familiare & amicum.

Chamæmelum vulgare, & *Chamomilla Romana*; præter alias dotes, anodyna facultate speciatim pollent.

Glycyrrhiza; temperatè calida: sacra pulmoni; ac inhibendis stomachi, jecinoris, renumque inflammationibus accommoda.

Calida primo, sicca secundo ordine.

SYL. Quænam sunt calida primo, & sicca secundo ordine?

THEOD. *Absinthium vulgare, & Romanum*; ventriculo præcipuè, dehinc & præcordiis, & jecori opitulantur.

Coriandri semen, correctum: ventriculum præcipuè roborat, coctionemque adiuvat; eiusque exhalationes in caput ferri prohibet.

Eryngium: adversus venena antidotum.

Fumaria: Viscerum omnium obstructiones tollit, eaque corroborat.

Numularia, sive *Serpentaria minor:* putredini, & febribus inimica.

Salvia: Cerebrum, atque ventriculum corroborat.

Spina atra, sive *Pruni sylvestris flores:* obstructiones viscerum reserant: cor, & caput roborant.

SYLVIUS.

Calida primo, sicca tertio ordine.

Quænam sunt calida primo, & sicca tertio ordine?

THEODORVS.

China, radix, valde extenuat; sudorem movet, & exsiccat; ideoque putredini resistit; jecur confirmat; hydropi auxiliatur: Vlcera magna sanat, lepram, & elephantiasin curat; gallico morbo succurrit; corpus alimento destitutum reficit; scirrhis jecoris maxime prodest.

Sarsaparilla: luem veneream sanat; prodest morbis articularibus, ulceribus, laxis ex pituita, & defluxione tumori-

moribus: cerebri, & capitis vitia emendat: iecur confirmat: lienem extenuat: incipientem elephantiasin discutit.

SYLVIUS. Quænam sunt calida, & sicca secundo ordine? *Calida, & sicca secundo ordine.*

THEODORUS. *Acorum*, sive *calamus odoratus*: Ventriculo frigido cum primis conveniens.

Adjantum, capillus Veneris: renibus præcipue adsignatur.

Aloe: ventriculum impense roborat, & expurgat; de qua postea.

Althæa: renibus, & vesicæ sacrata.

Betonica; utraque, purpurea & alba:

Antonii Musæ nobilitate libro:

Putredini adversatur: de hoc dicterium Italorum:

Betonicam magnus superas virtutibus ipsam:

Caltha, sive *Calendula*: cordi sacra, venenis resistit.

Carduus Lacteus, sive *Carduus Mariæ*: Bilis concitatæ fervorem, impetum, acrimoniam, & malignitatem compescit, oppilationesque venarum aperit: pleuritidem tollit: Lactaria à nonnullis dicitur.

Crocum: Cordi specialiter consecratum & attributum: sanguinem puriorem reddit, urinamque satis copiose ciet: Dosis eius est dimidius.

Iuniperi Baccæ: stomacho, pectori, renibus utiles sunt.

Lauri Baccæ: putredini malignæ valide adversantur: ac matrici, obstructione laboranti singulariter consecrantur.

Libystici, sive *Levistici semen*: Renum, vesicæ, & uteri vitiis confert.

Lilium convallium: cerebro laboranti peculiari adfectu subveniens.

Mastix seu *Mastiche*, stomacho singulariter auxiliatur: Et vel vapore solo, capitis defluxus sistit & cohibet.

Mel: putredini obsistit, & humores viscidos attenuat.

Melissa, sive *Melissophyllum*, matrici specialiter dicatur.

Millefolium: putredini adversatur.

Myrrha: putredini malignæ inimica.

Ocymum, sive *Basilicum*: Cardiacum est.

Ostrutium, sive *Astrantia*, Imperatoria, Angelicæ vires nobilissimas cum primis æmulatur.

Pronia, cuius Mas præstantior est fœmina: peculiarem cum cerebro, & matrice inprimis sympatheiam obtinet.

Persicorum malorum, *flores*, *nuclei*, *folia*: fervorem, acrimoniam, ac malignitatem humorum obtundunt.

Petroselini, sive *Apii veri, herba, & radix*: ventriculo, & renibus commodissima.

Pimpinella: pectori dicata, & renibus valde amica.

Rhaponticum: obstructiones aperit, simulque partes roborat.

Rubia: hepati consecrata.

Sambuci flores, bacca, acini, cortex, radix: hydropicis inprimis accommoda: ut & ebulus: singulares præterea in variis morbis vires obtinent.

Scabiosa utraque, major, & minor: pectori, & pulmoni præcipue sacra: venenis obsistit.

Scolopendrium, Hemionium, Asplenum, & Cetarachum: lieni male adfecto singulari proprietate quadam, auxiliatur.

Scordium: putredini malignæ, venenisque resistit.

Terebinthina: putredinem serpentem cohibet.

Thuspalbum: putredini adversatur.

Valeriana: *phu dicta*: Menses potu, ac fotu ducit, & urinas: putredini malignæ obsistit.

Verbasculum: vulgo, herba paralytica, & primula veris: cerebro, & nervis singulariter commodat: sicut etiam verbascum.

Vincedoxici radix: Hydropi, & Ictero adversa.

Viscum Quercinum: cerebro præcipue, propter specialem quandam sympatheiam, adsignatum: & epilepsiæ contrarium.

Calida, & siccatertio ordine.

Sylvius. Quænam sunt calida, & sicca tertio ordine?

Theod. *Abrotanum*: putredini adversatur.

Amaracus: Sampsuchum, Maiorana: cerebro cumprimis dicatur.

Amygdalæ amaræ: lieni male adfecto peculiariter natura accommodatæ.

Anisum: pectori iecorique frigidiori accommodum.

Angelica: putredinis, pectisque hostis.

Aristolochia, rotunda, & Longa, pectori sacra.

Artemisia: matricem speciatim respectat & iuvat.

Carduus Benedictus, Atractylis hirsutior, vel Acanthium, Cardunellus; obstructiones internorum viscerum tollit: putredini obsistit.

Carun: vulgo Carui dictum, ventriculo saluberrimum, venenis adversatur.

Cariophillum: Cephalicum est.

Cariophyllata: cerebro inprimis amica.

Centaurium minus: Galeni libro nobilitatum: iecoris, splenis, reuum, & uteri obstructionibus expediendis utilissimum.

Centaurea, fuit magno panacea Galeno.

Chamædrys: quasi pusilla quercus: viscerum obstructiones valide soluit.

Chelidonium, oculis præcipue dicatum.

Cinnamomum, sive *Cinnamum*: cordi familiare.

Dictamnum Creticum, & album vulgare: sive fraxinella: venenis, pestique adversatur.

Fœniculum, sive *Marathrum*, oculis præcipue addictum.

Gentiana: putredinis malignæ hostis.

Guaiacum: lignum magna ex parte resinosum: putredini malignæ, ac præcipue lui Indicæ, seu venereæ obsistit. Huius vires æmulatur lignum Sassafras.

Helenium: pulmoni, & pectori specialiter dicatum.

Hypericum, sive *Perforata*, putredini obsistit.

Hyssopum: pulmoni, & pectori inprimis sacratum.

Mali punici, sive *granati*: Medici, seu Citrii Limonii, & Aurancii Cortices, semina succi: semina & cortices, venenis inprimis resistunt, & cordi naturali propinquitate sunt coniuncta.

Nux myristica, eiusque macer: cephalica sunt.

Petroselini, seu *Apii domestici*, ac hortensis semen, renibus peculiariter opem ferens.

Pulegium: Matrici consecratum.

Rhabarbarum, seu *Rheumbarbarum*: iuvandis, firmandis, & ab excrementis expurgandis; iecori, ac vesiculæ fellis præcipue dicatum.

Ros Marinus, Libanotis: cerebrum, & matricem præcipue respicit.

Ruta: Venenis, pestique obsistit.

Veronica: putredini maligne adversa.

Zedoaria, Tyriacæ similis, à nonnullis iudicatur.

Zingiberis radix: ventriculo frigidiori præcipue salutaris.

SYLVIUS. Hactenus simplicia Solaria qualitate calida: Dic porro quænam sunt frigida, & sicca primo ordine? *Frigida & sicca primo ordine.*

THEOD. *Cydonia mala*: ventriculo calidiori commoda.

Saccharum Cannarium, & Canditum: putredini valide obsistit; ab eaque partes, ac humores præservat & tuetur.

Frigida, & sicca secundo ordine.

Sylvius. Quænam sunt frigida, & sicca secundo ordine?

Theodorus. *Acetosa, rumex*, sive *Oxalis*, cordi præcipue consecratur.

Berberi: Oxyacanthæ fructus, cordi, & hepati familiares.

Hort. Med part. 2. c.18.

Cichorium, item *Endivia*; amaris *Intyba fibris*: hepati singulariter consecrata.

Fragaria: bilem ferocientem, & abundantem præcipue domat.

Pentaphyllum: Tormentillæ vires æmulatur.

Plantago, *Arnoglossum*: Hepati singulariter conveniens.

Prunelia, *consolida minor*: Bilis utriusque fervorem, acrimoniam, & malignitatem compescit.

Pulmonaria: putredini obsistens, & pulmonibus sacra.

Ribes: serpentem putredinem inhibent, ac bilis ferocientis impetum frænant,

Hor. Med. par. 2. c. 17

Rosæ, rubra, & alba, tam hortenses, quam agrestes: cordi peculiariter dicatæ, bilis impetum inhibent.

Frig. & sicca 3. ordine.

Sylvius. Quænam sunt frigida, & sicca tertio ordine?

Theod. *Santalium*: Hepati sacrum.

Tormentilla: torminibus, venenis, pestique inimica.

Caphura: frigida, & sicca quarto ordine: cuius deleteria qualitas aut convenienter corrigenda, aut separanda.

Frigida primo, & humida secundo ordine.

Sylvius. Quænam sunt frigida primo, & humida secundo ordine?

Theod. *Tussilago*: pectori, & pulmoni singulariter amica: fervorem humorum ferocientium obtundit.

Viola purpurea, sive *Martia*, cordi, & cerebro gratissimæ.

Nymphæa alba: frigida, & humida secundo ordine: Hepati sacra est.

Sedum, sive *semperVivum*: frigidum tertio, & siccum secundo ordine: bili ferocienti adversum.

Sylvius. Hactenus pleraque simplicia Vegetalium Solaria, & Balsamica.

Apollonius.

O SylVam herbarum, Solis Virtute potentum!
O quanta auricomis formosi in floribus horti,
O quanta arboreis Virtus in fœtibus exstat!

Digressio ad materiam Medicinæ Hermeticæ, omniũ maxume Solaris.

Aurelius.

Si nunc se nobis ille aureus arbore Ramus
Ostendat, nemore in tanto!

Apollonius.

Quem dicis ramum? tibi qui suspiria cordis

Alta

Alta ciet: Votis quem sic ardentibus optas?

AURELIUS.

Ramum opto auriferum: de quo divina Maronis
Musa canit: primo avulso, non deficit alter
Aureus: & simili frondescit virga metallo.

APOLLONIUS.

Ah ne tanto auri incassum tenearis amore:
Haud dignum hoc homine est votum, qui cœlica spectat,
Qui terras humiles, fluxa & mortalia spernit:
Qui Satanæ laqueos vitare & retia curat.
Iam magis atque magis radiantis lumine Rami
Gaudebis: mentem si dicto adhibebis, & aurem.

AURELIUS. Non ego tam aurum sitio, quam panaceam illam corporis humani Hermeticam, omnium maxume solarem cognoscere desidero. Fac saltem nomine, mi Theodore, laudatissimæ istius medicinæ materiam proximam mihi aperias & exprimas: Id si abs te impetravero, vere beatum me iudicavero.

THEOD. Nominare non ausim: eandem potius vobis, Fratres amantissimi, utpote philosophis Pythagoricis (sub lege, ut nostis, silentii fidelissimi) palam monstrare, & ostendere malim.

APOLLONIUS.

O socii, in sylva Sylui hic spaciamur & horto:
Non caret aure hortus, non caret aure nemus.
Nemo usquam sapiens expresso nomine dixit
Vivificum id Sulphur, Mercuriumque Sophum.

THEOD. Perlustrate, fratres, schedulam istam, quæ instar Tabulæ Hermeticæ, veram secretissimæ, & vetustissimæ huius Scientiæ Clavem, Arcam, & Arcem graphice depictam, & ob oculos positam vobis exhibet. Rem sane permagni momenti isthæc pagella continet, vos Fratres, summo studio & solertia legite, relegite, attendite, perpendite: ne vobis idem (quod vulgaribus, Vulcaniis Chymiatris) accidat: qui sæpenumero satis aperte & perspicue dicta, in diversum & alienum sensum rapiunt, atque exinde nugas volatiles, & fixa mendacia sectantes, plurimos secum in Erroris abyssum trahunt ac præcipitant.

Nunc demum adspice, mi Aureli, aureolum hunc laticem vitæ (non vitis) plane cælestem: qui cum Tartaro hoc suo Solari (haud vulgari) facilime unitur. Adspice hanc Lympham Mercurialem, Chrystallinam: quæ cum isto suo Solari

lari Sulphure, facili negotio copulabitur, & successu temporis tandem transformabitur in Carbunculum rubicundissimum.

En aquam pluviam, plane aeriam, ætheriam, purissimam: quæ facile unitur cum terra hac sua tenuissima, & denique transit in ignem omnium subtilissimum, & perfectissimum. En illud oleum, seu balsamum philosophorum vere incombustibile; Aquam Regiam permanentem; Acetum illud philosophicum, omnia sublunaria corpora vere solvens, & in principia sua redigens: Chymiatris nostris Vulgaribus, Carbonariis, & Spargyricis Vulcanicis plane ignotum. En Phæbum Philosophorum Hermeticorum, quem Phœbus ille cœlestis, vereque vitalis produxit in hoc mundo inferiore: cui tanquam Filio cumprimis dilecto, omnes omnium siderum, plantarum, lapidum, animalium, ac mineralium proprietates & virtutes indidit, in forma quidem visibili ac sensibili: quas ipse in forma plane cœlesti, ætheria, insensili, & quasi spirituali possidet.

Aurelius. Proh Deum immortalem quid video? Agnosco equidem materiam proximam veri illius, & vivifici rerum balsami; aurificumque illud Semen, Radicem vernantem ac virescentem, imo matrem ipsam Solis Metallici fœcundissimam.

Apollonius.

Semina hac tantum puro spiramine ad auras
AEtherias, quantum radice in tartara tendunt:
O Auri tenues, Auræ ô penetrabilis Ignes!

Palladius. O sacrosanctum, ô summum Physicorum mysterium! En oculis conspicor nitidissimam illam Solis, imo Ætheris alti progeniem; Naturæ Miraculum, seu Organum multiplicis, ut sic loquar, Mirabilitatis in sublunari hoc mundo.

Aurelius. O speculum totius Luminis Naturæ splendidissimum! Nunc ego longe aliis oculis, quam antehac, intueor Solem illum excelsum, ac cœlum ipsum sidereum, & aereum, totumque hoc pulcherrimum mundi sublunaris theatrum: caussarum denique naturalium profundissima fundamenta iam nunc altiore ingenii indagine exquirere, atque exsculpere, evoluere, atque revoluere, aveo & gestio: Iamque mihi ad ipsum Solis solium aureum, ætherium, & vivificum magis magisque ascendere, propiusque accedere videor.

Pal.

PALLADIUS. Nunc ego multo tersiore mente, & rationis acumine multo majore penitius introspicio, & felicius assequor pleraque illa veterum ænigmata, figmenta, parabolas, fabulas; quibus Hermetici, & Pythagorici philosophi maximum hoc naturæ arcanum Sophistis & impostoribus, Volcani, Plutique filiis obtegere & obvelare consueverunt.

En Rorem cœli, pingui cum Sulphure Terra.
Ecce Aquilam Iovis, & Solis validum ecce Leonem.

Ecce Solis, Lunæque Filium Mercurialem: qui ascendit è terra in cœlum, iterumque de cœlo descendit in terram: & sic vim recipit superiorum, & inferiorum: quod in Smaragdina illa magni Hermetis tabula scriptum reperitur.

APOLLONIUS.

Salue delicium Superum, Phœbea propago:
Naturæ felix, vivax, sacer, unice phœnix:
Securus moreris, quia morte renasceris atra:
Mors ea vita nova est, blanda est & amanda voluptas.
O Aquilinum ovum, Pandora, & Flora Sophorum!
O lætos ovi fœtus, ô germina Floræ!

PALLADIUS. O admirandam Naturæ Sympatheiam! præ ingenti amore, Fœmina videtur interficere maritum suum mellitissimum: & postea maritus interimere videtur coniugem sibi unice dilectam: atque hoc modo illi ambo coniuges, in fœcundissimo ac florentissimo suo connubio, filios procreant omnium formosissimos, gratiosissimos, & fortunatissimos.

AURELIUS. O lætum, ô festum, & faustum mihi hunc diem, quo tam præclarum & rarum, tam gratum diuque exoptatum Naturæ arcanum, favente, & adspirante illa divinæ benignitatis aura, adeptus & consequutus sum: Nunc mihi minime quiescendum aut stertendum arbitror: sed sedulo opera danda erit, ut primo quoque tempore, hoc tantum mihi comparem & acquiram bonum.

APOLLONIUS.

Quidnam adeo properas? tua adhuc, tua messis in herba est:
Differ, amant certas ardua quæque moras.

THEOD. Nosti sane, nosti hunc aureum, Aureli, Naturæ thesaurum, imo hisce oculis tuis iam vidisti, & sæpius in mundo hoc sublunari vides: sed nondum tamen habes, nondum manibus hisce tuis tenes & possides, neç ipsius

tibi usus est concessus: Singulare hoc Dei Opt. Max. donum est, quod pro bona, & paterna sua voluntate, quibuscunque vult, suo demum tempore, mortalibus elargitur: Non modo summa cum admiratione: sed etiam grata animi pietate, obviis ulnis apprehendendum.

PALLADIUS. Ad hanc tam preciosissimi thesauri inventionem & acquisitionem recte accommodari potest illud Maronis, de Ramo suo aureo.

Ipse Volens facilisque sequetur,
Si te Fata Vocant: aliter non Viribus ullis
Vincere, nec duro poteris conVellere ferro.

AURELIUS. Verum quid ista tanti thesauri notitia mihi proderit: si nondum illius compos fieri potero, si tam præclarum opus nondum licebit aggredi?

THEOD. Duplex tibi istius scientiæ usus erit: Primus, ut tibi cavere possis a Chemistis illis auripetis, auriperdis, vagabundis, fugitivis, famelicis, famivendulis: quos Laborãtum titulo vulgus hodie decorare & insignire solet: quæ pestes, Harpyiæ, & Chimæræ Chemicæ non tantum divites & opulentos homines plebeios, sed etiam ipsos summos, & sapientissimos principes, Reges, Imperatores dementant, auro argentoq; artificiose em ungunt, iisque, prout libitum est, illudunt. Cum iam plane ac plene perspexeris, Impostores illos toto cœlo, totaque errare via: utpote qui non tantum materiam tanti thesauri, quem anxie quærunt, proximam: aurificumque illud semen, atque veram radicem, & matrem metallicorum corporum ignorent: Sed etiam contra artis Hermeticæ fundamenta, ac ipsius Naturæ principia atq; ductum, labores vanos in metallicis & mineralibus corporibus suscipiant & experiantur: Cum vero Naturæ organo, quo ipsos agere oportebat, plane destituantur.

APOLLONIUS.

Quid juVat insano tantum indulgere labori?
Æthiopem, & laterem cur tanta laVare Voluptas?
Sisyphium saxum cur Voluere tanta cupido est?

THEOD. Deinde & alius tam iucundæ scientiæ erit usus: ut nimirum dijudicare & discernere discas veros illos & genuinos Hermetis discipulos, à vulgaribus philosophastris, Chymiatris, & Spagyris Vulcaniis: qui Mercurialibus suis, maxume virulentis, exitialibus, & lethiferis medicamentis admodum gloriantur: quorum libris, & profundis, si Diis placet, arcanis iam totus ferme orbis scatet.

Vides

Vides enim illos ipsos etiam elatos, inflatosque ut plurimum homunculos. Vera Physices Hermeticæ principia: ac inprimis Acetum illud Naturæ unicum, universale, ætheriũ, omnia & singula sublunaria corpora vere solvens, & in primam sui materiam perducens ignorare: ac insuper in indagandis Naturæ mysteriis cæcutire, à vero aberrare, & delirare plurimum.

SYLVIUS. Sed iam progrediamur in instituto nostro: perlustravimus hactenus, Theodore, Simplicia, ut vocant, mineralia, & vegetalia: Nunc tandem adiicias velim simplicia quædam Animalia, cumprimis Solaria, & Balsamica. *Simplicia animaliũ Solaria.*

THEOD. *Alces ungula*, epilepsiæ, aliisque capitis morbis peculiariter opitulatur.

Bezoar, lapis: pesti, cunctisque venenis obsistit.

Caponum, & Gallinarum carnes; calidæ & siccæ temperatæ: harum destillata ventriculum, & cor roborant.

Cancrorum lapilli: frigidi, & sicci secundo ordine, sanguinem corruptum, & obstructum dissoluunt, & expellunt, calculosque confringunt.

Castorium, calidum, & siccum tertio ordine: cerebro, nervis, & matrici addictum.

Cornu cervinum; calidum & siccum secundo ordine: cornu unicornis efficacissimum æmulatur. *Hort. Med par. 2. c. 21*

Cornu unicornis: omnium maxume creditur cor tueri: veneni vim omnem obtundere, & pestilentium morborum perniciem lenire: ut Fernelii verbis utar.

Lupi, piscis, maxilla: pleuritidem præcipue tollit.

Ova recentia: calida, & sicca primo ordine.

Sanguis hircinus: calidus & siccus secundo ordine: præcipue vesicæ calculis, & renum arenulis discutiendis, & expellendis natura accommodus.

Viperinæ carnes: quæ si commode præparentur, inter alexipharmaca principatum obtinent.

Hactenus simplicia animalium, præcipue Solaria.

SYLVIUS. Nonne vero, Theodore, simplicia illa frigidiora, quæ enumerasti, magis sunt Lunaria, quam Solaria? *Simplicia frigidioris naturæ quatenus sint Solaria.*

THEOD. Si qualitatem, & frigidiorem temperaturam spectes, Lunaria sane dici queant: Sed tamen *quo ad opobalsamum illud cœleste, vivificum, alexiterium*, pro Solaribus tantummodo haberi possunt.

SYLVIUS. Quod ista hactenus mihi recensuisti, Theodore, rem sane fecisti gratissimam. Ex quibus liquido apparet, à *Simpliciũ qualitates*

quomodo considerãda a Physico. Physico requiri, ut qualitates rerum non tantum manifestas & elementarias, quas vocant: sed inprimis etiam illas mysticas, & cœlestes proprietates: & insuper hasce aureas, vere specificas. & vivificas formas attente rimetur, & observet.

Verum enimvero non modo in præparatione, sed etiam in electione, & usu, atque applicatione harum materiarum, singularem prudentiam, & dexteritatem adhibendam iudico.

Simpliciũ in arte medica usus. Theodorus. Omnino. Nam medicum eruditum, ac peritum, habita cuiusque morbi, vel à frigida vel à calida causa exsistentis: cuiusque ægroti, cuiusque temperamenti, & præcipuè laborantis partis, ratione, gravi iudicio, ex istis maxume accommoda, & sympathetica simplicia, quæ vocant, seligere, pręparare, & exhibere convenit. Nec usus eorum committendus plagiariis, rudibus, & imperitis medicastris.

Palladius. Absint procul ab intimis hisce medicinæ sacrariis, ac viridatiis inclutis, seplasiarii: arceantur erronei & circumforanei.

Apollonius.

Hinc procul ignari medici, procul ite profani:
Abstineant porci: non spirat Amaracus *illis.*

De artificio demõstrandi Spiritum Solarem, in rebus nascentib. delitescẽtem. Nunc porro artificium illud, quo Spiritum illum sidereũ, Solarem, Cardiacum, & quasi vivificum, in singulis metallis, terris, & aquis mineralibus; immo in ipsis etiam vegetalibus, & animalibus delitescentem demonstras, edocebis: & ad aureum illud Solis Solium quadam tenus sistere non gravaberis.

Theod. Artificium illud non tantum in praxi medica, verum etiam quadam occulta, facili tamen & expedita ratione: ex mirabili ipsius naturæ sympatheia petita; administratur & ob oculos ponitur.

Palladius. Ne celes Amicum, quæso, quicquid id est, mysterii.

Theod. Nonne tibi sufficit, te huius rei praxin medicam, testem, ac demonstratricem habere?

Palladius. Vt huius arcani mihi copiam facias, Theodore, ego te per Apollinis, Medicinæ parentis Citharam: per virgulam illam divinam magni Mercurii, qua iuxta Maronis opinionem:

—— Animas ille evocat orco
Pallentes: alias sub tristia tartara mittit?

Dat

Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.

Ego te per Æsculapii sacra; per Socratis Genium, atque per Hippocratis tui oracula omnia: per Homunculum Spagyricum, per Ignivomorum Chemistarum numina, Vulcanum, & Plutum; Immo quod summum est, per arctissima necessitudinis nostræ vincula, & iura te obtestor & adiuro. Quid tu, ad hosce efficacissimos bombos, tanquam obturatis auribus taces?

THEOD. Siquidem iure quodam amicitiæ nostræ tantopere urges & instas, obsecundandum tibi censeo. Sed prius admirandum plane rerum naturalium tibi exhibebo spectaculum.

Pulveris huius Solaris, quem vides, unciæ sunt binæ. Istius quantumlibet, in pyxidem aliquam ligneam (cuius pondus mihi sit ignotum) immitte, occlude, filo tenui arctissime colliga, demum etiam obsigna.

Palladius. Feci, ut iussisti; sed quidnam ista sibi volunt?

Theod. Nunc paullulum abs te in proximum conclave secedam: hinc rediens, vel te tacente, quantum pulveris istius Solaris pyxidi incluseris, occluseris, & obsignaveris, indicabo.

Palladius. Interim hic te præstolabor, Theodore.

Hui tam cito redis? Iam si potes, verum mihi edissere.

Theod. Pyxidem tuam vides etiamnum clausam, filum illæsum, sigillum integrum. Pulveris continet Solaris drachmas quinque, cum scrupulis ferme duobus.

Palladius. Recte divinasti. Ego vero te absque magicæ artis adminiculo, ista posse efficere, vix puto.

Theod. Tota erras via: Me nullo alio quam physico medio ac modo hæc expedite, sancte & religiose tibi confirmo.

Palladius. Fac igitur sciam hoc artificium: quid occultas? cur sic ludos facis? Cur ita oculis meis tenebras & offucias offundis?

Theod. Absint ludi, & ludibria, absint offuciæ: rem seriam, ac utilem tracto, & trado.

Sol tibi signa dabit: Solem quis dicere falsum
Audeat? ut Maronis utar versu.

Adhibe saltem huc aurem, Palladi.

Palladius. Quamobrem istuc?

Theod. Ego tibi hoc mysterium naturæ aureum, in aurem: Habesne?

Palladius. Habeo nebulas, habeo ventos, & fumos in pariete

pariete pictos: aut si quid velis maius, rarius, carius, habeo aurum illud Alchymistarum, si Diis placet, plusquam perfectum.

Theod. Euge mi Palladi, quid habes?

Palladius.

Cornibus auratis cervos, per inane volantes:
Chemistarum Aquilas, pennis sublime secantes.

Dic igitur apertius, significantius, & explicatius, Theodore.

Theod. Quia tam crasso, & pingui es cerebro; crassiore & pinguiore Minerva tibi rem declarabo. Admove iterum aurem, & mentem simul. Intelligis quæ dixi?

Palladius Intelligo: O rem mirandam, ô subtilitatem eximiam: pro arcano hoc tanto bona fide mecum communicato, gratiam ago, habeoque maxumam.

Theod. Verum ego tibi hoc ingenue fateor, ad arcani istius investigationem, ac Solaris, Salutaris, & vivifici spiritus demonstrationem perveniri non posse: nisi prius vegetalia, & animalia corpora, in mineralia, id est, in Salia redacta fuerint. Sed fugit interea, fugit irreparabile tempus: ut cum Marone loquar. Abrumpenda hæc, inque tempus aliud commodius differenda.

De secunda Dialogi parte. De præparatione, & separatione medicamentorum solarium.

Palladius. Iam tandem de præparatione, seu Balsami Solaris separatione nonnihil agamus. Qua ratione Solarem istam formam seu facultatem, in dictis simplicibus investigandam censeas, mihi, quæso, significa.

Theod. Hoc inprimis notandum: in qualibet substantiæ parte, aliquid formæ & Balsami Solaris hærere, ac delitescere inclusum atque abditum. Quod convenienti, tum destillatione, tum extractione separandum est. Non tamen à materia elementari omnino segregatur: & sola isthæc forma sine subiecto, & materia consistere minimè potest.

Palladius. Ista sic intelligo, Theodore, Solaris istius Spiritus, & Balsami in qualibet substantiæ parte, arte separata aliquid reperiri: sive ex aquea, & aeria: sive terrena fuerit: aut, (si magis poetice, & Hermetice, cum filiis Artis parabolicis, & ænigmaticis philosophari libet) sive ea Mercurius, & Sulphur: sive Sal, Cinis, & calx fuerit. Quidnam igitur de aquis, liquoribus, & oleis vegetalium stillatitiis, sive partibus substantiæ aqueis, & aeriis: Mercurialibus, & Sulphureis iudicas?

De vegetabilium

Theod. In illis vegetalium destillatis, aliquid istius Solaris formæ

formæ & facultatis ineſt. Hinc pleraque in morbis acutis, & febrilibus, Bilis utriuſque æſtuantis, ac ferocientis impetum, fervorem, acrimoniam, & malignitatem quodammodo mitigant, corrigunt, & compeſcunt, putredinemque, ne ſerpendo gliſcat longius, inhibent: Et partim per urinam, partim per ſudorem: fomitem putredinis, ac mineram malignitatis blande ſubducunt, atque expellunt: ac tandem ſucceſſu temporis, humores illos concitatos, ut & partium ſubſtantiam, ad iuſtam temperiem reducunt. *deſtillatis aquis, & ole...*

Agnoſcis igitur nobiliſſimarum iſtarum creaturarum Dei dignitatem, ac præſtantiam: ut etiam cum habitu, quem caloris impulſu emittunt, particulā Solaris & Salutaris iſtius opobalſami ſimul exſpirent: Imbremque vere aureum effundant.

APOLLONIUS.

O Iovis ætherios imbres! age, perge docendo
Tam ſacra Naturæ myſteria: Sparge ſalubreis
Ambroſiæ ſuccos, & odoriferam Panaceam.

Palladius. Quid de extractis illis Spagyricis? Quid de decoctis, Syrupis, ſucciſque vulgaribus? *De ſuccis vegetabilium.*

Theod. Nonnihil ſane virtutis Solaris obtinet ſuccus ille vegetalium, plerumq; felleus, amarulentus, aduſtus, vi ignis elicitus: ſed ipſe ſolus, & immoderate aſſumptus, nec probe correctus, facilime corrumpitur: in bilem acerrimam convertitur: Spiritus humoreſque calidos, bilioſos, furentes auget, inceditque: calorem nativum diſſipat: maioremque humorum ebullitionem, ac Symptomata varia excitat. Quapropter in ipſius uſu caute & circumſpecte agendum.

Palladius. Quibus igitur in partibus ſubſtantiæ, vis illa ſolaris maxime requieſcit? *Subiectū balſami Solaris.*

Theod Potiſſima, immo tutiſſima, & efficaciſſima opobalſami iſtius Solaris, ac vivifici portio? quæ non ita facile calorem alienum (à quo exiſtit corruptio) admittat: In iis plerumque ſimplicium partibus reſidet: quas pſeudochymici, & Pharmacopæi vulgares, tanquam inutiles, ſolent abiicere.

Palladius. Ne tu mihi paradoxon hactenus plane incognitum refers. Num mihi pulveres, electaria, & alias confectiones quaſdam radicum, herbarumque vulgares, Pſeudochymicorum extractis laborioſis, & ſumtuoſis præferre videris?

Theod.

Theod. Maxume: & quidem ratione non obscura, & experientia edoctus manifesta.

De salib. simpliciū. Palladius. Fortasse in Solaribus simplicium Ignis ille Solaris maxime insidet? quæ summis à quibusdam efferuntur laudibus.

Theodorus. Salibus Chymicis suum quidem locum relinquo; cum etiam ipsis multum occultæ huius Formæ, Solaris insit. Sed illorum usus aliquoties iteratus, non est admodum gratus: & ab iis plerumq; abhorret stomachus. En paucis versiculis, Palladi, rem omnem accipe:

Hort. Med. par. 1. c. 7. *Haud vim vivificam rerum in se continet illam*
Sal solum: ast proprio cum Sale Terra suo.
Non satis est medico, Spagyrum exantlasse labores!
Dum tria secernit: Sal grave, Sulphur, aquas.
Fas tentare novum terrena in mole laborem:
Gaudet & ipsa suis terra relicta bonis.
Vsque adeo in partes totius corporis alte
Vis solis fusa est, vivificusq; vigor.
Tolle quod adversum fuerit: tum corpora rerum
Solue: ut per corpus distribuisse queas.
Sic iucunda batis prabes feliciter ægris:
Sic prabes ægris pharmaca tuta satis.

Palladius. Palladius ego sum, non Oedipus. Quisnam hæc, Sphingis ænigmate, ac Sybillæ foliis obscuriora, absque interprete, adsequi queat? Cur ista, Theodore, verbis tam obscuris?

Apollonius.

Non fumum ex fulgore, sed ex fumo erue lucem:
Hoc decet ingenuos: summus hic artis honos.

Observationes, & Theoremata, de præparatione medicamentorum solarium. Theod. Vt dicta rectius intelligas, Palladi; aliquot tibi de præparatione, & separatione medicamentorum Solarium observationes, & theoremata proponam.

I.

Aliæ substantiæ medicæ, natura sua sunt partium tenuium: aliæ crassiorum sunt partium

II.

In iis, quæ tenuium sunt partium: Materiæ insuper habent parum, Formæ autem plurimum: quæque totius substantiæ proprietate, Forma specifica, & sympathetica certis membris subveniunt: facilis fuerit solutio & ferme vulgaris: illa vero attenuatio Spagyrorum subtilissima plane supervacua, imo sæpe nociva est.

III. Ex

III.

Ex crassioribus plerisque substantiis, quæ sunt amarulentæ, & acres, calorificæ vibrantisque naturæ; duplex extrahẽdus est succus: Alius est plane elementarius, & alimentarius, felleus, terreus, Nitrosulphureus, adustus, amarulentus: morbis calidis, & biliosis minime accommodus; de quo paulo antea: Huius tamen aliquis in clysteribus abluentibus, & abstergentibus; inque fomentis externis usus est. Alius est tẽperatissimus, & tutissimus, saporis longe gratioris & iucundioris; Solem & Salem illum plane vivificum, penetrabilem in se continens: qui Balsamum & Saccharum vere aureolum, Solare, Salutare, siderium, & cardiacum, Alexiterium, & theriacale commode appellari potest.

De hac medicamentorum edulcatione, (ut sic loquar) veterum quorundam exstat regula.

Grande magisterium est, quando edulabis amarum.

IV.

Alio modo conficienda sunt ea: quibus attenuandum, discutiendum, & dissoluendum est: Illa enim quo penetrabiliora, eo meliora fuerint.

Alio modo conficienda sunt ea medicamenta; quib. densandum, adstringendum, corroborandum: Hæc dum in pulveres rediguntur tenuissimos: ita sane dissoluuntur, ut sumpta, per corporis partes facilime distribui possint. Toto itaq; cœlo, quod dicitur, errant illi sesquiphysici Vulcanici, carbonibus, furnis, & follibus tantummodo philosophantes; qui ventriculi humani, aliorumque membrorum corporis Coctionem, Alterationem, aliasque facultates, vires, & actiones mirandas, Digestorii, & Separatorii sui Volcanici regulis stulte metiuntur.

APOLLONIUS.

Hor. Med. par. I. c. 76

Discite vos Spagyri: quanto discrimine distent
Vis stomachi humani: machina vestra vitri:
Carbonis, Cordisque calor: Vulcanius ardor:
Membrorum æthereus, vivificusq; vigor.
Hæc ubi prostrata est penitus miranda facultas
Nil agit excellens omne Magisterium.
Nil prosunt homini cœlum, & Secreta Sophorum:
Nil rerum infœlix vis ea quinta potest.
Hasce facultates membrorum ars nulla stupendas,
Nulla æquare valent organa structa vitri.

In mul-

In multis, studio vester desudat inani,
Vanus, & insanus, ridiculusque labor.

V.

Theod. Reprehendendi & corrigendi sunt cum suis artificiis pseudochymici: qui absque vera & naturali ratione: ignis violentia, sublimationibus variis, ac ardentibus, & erodentibus liquoribus ceu vehiculis: rerum naturas quodammodo immutant, & destruunt, pervertuntque: non ex illis extrahunt veras, ut nugantur, essentias: multo minus Solare, & Salutare illud rerum separant balsamum.

VI.

Magna circumspectione opus est in adhibendis Chymicorum Volcaniorum extractis, cum vini Spiritu, vel ad illam usque quintam (si Diis placet) essentiam perducto, paratis. Quam facile enim in bilem acerrimam convertantur: Spiritus humoresque biliosos: ferocientesque exasperent: calorem nativum dissipent: maioremque humorum ebullitionem, ac symptomata varia in morbis calidis excitent: praxis medica quotidie satis superque testatum facit.

VII.

Regulæ & observationes istæ de Alterantium medicamentorum præparationibus præcipue intelligendæ sunt: Nam in purgantium extractionibus plerumque diversa est ratio.

Verum in proximo congressu nostro, tibi clarius hæc, explanabo & ob oculos ponam. Nam manu potius, quam literis commonstranda sunt. Et licet nunc apertissimis tibi verbis rem tradidero: attamen nisi oculis ipse videris, fidei parum dictis adhibueris.

Palladius. Sed tamen modum separationis, & præparationis huius facilem esse reor & expeditum.

Theod. Immo facilimus: Qui à vulgari non longe quidem distat, si speciem externam medicamentorum spectes: sed tamen quiddam arcani in recessu habet, & rationibus naturalibus cum primis nititur. Summum autem huius opus est: ut destillationem extractionemque præcedat commoda materiarum solutio: Deinde firma cum vehiculis coniunctio & unio: Tum demum subsequatur conveniens nobilissimarum partium separatio: nulla naturalis proprietatis aut qualitatis facta mutatione, & corruptione.

Aurelius. Ne, tu de carbonariorum Spagyricorum quintis illis parum honorifice sentis essentiis.

Pseudochymistarum Theod. Nihil mihi cum istis essentiis, & essentiariis pseudochy-

dochymicis Experientia enim ipsa loquitur, quam sæpe illi stibiatis ficubus, ac rotulis,& aliis Mercurialibus, violentissimisque pharmacis (iusto Dei iudicio) expurgent,aut exturbent potius è corporibus mortalium animas simul una cum malis humoribus. Demiror tamen complures medicos, qui veris ac sinceris medicinæ fundamentis nituntur: nonnullis saltem destillatis, & extractis Chymicis interdum in praxi utuntur: licet vera illius Hermeticæ Medicinæ principia & fundamenta ignorent: attamen Dogmaticos alto supercilio fastidire, conviciis,sputisque contaminare:& Chymiatrorum inani nomine tantopere capi,rapi,fricari, & stulte superbire; ut saltem vulgo scioli, ac mirifici, & quasi divini videantur homunculi *purgatoria.*

AURELIUS. Pretiosa tamen verorum Chymicorum medicamenta,in pretio habes,Theodore?

THEOD. Destillata,& extracta Chymicorum preciosa, & sumptuosa non plane reiicio: sed nonnulla ex iis magnifacio, si in loco adhibeantur. Hoc tamen, (quod præstantissimorum virorum pace dictum volo) ingenue affirmare ausim: pleraque sua virtute & efficacia tantorum impensis operum, laborum,& sumptuum minime respondere: & præparationibus quibusdam vulgaribus, haud iniucundis, sæpissime plus tribuendum censeo. Cuius rei quotidianam experientiam satis locupletem testem habeo: quibus te assentiri minime dubito. *De preciosis verorum Chymicorum medicamentis.*

PALLADIUS. Quid tu, Apolloni, de illis subtilissimis Chemiatrorum Volcaniorum essentiis, Magisteriis, & toto illo Cœlo Spagyrico pseudohermetico,& poetico iudicas?

APOLLONIUS.

Si cœlum Chymicum, si Quinta essentia rerum,
Corporea hæc mundi trans elementa volans:
Si quis Mercurius, Sulphur, Sal denique SIMPLEX;
Quintum ubi, Sal, Sulphur, Mercuriusque latent?
Num sine subiectis poterunt subsistere? nonne
Sedem Elementarem Forma profunda tenet? *An non subiectum materiale tenent.*

SYLVIUS. Longe melius, modestius, significantius & explicatius de Chymicæ artis vero usu, magnus ille scribit Fernelius:

Missa vehementi illa de pecunia opinione: satis nobis sit; è rebus singulis sincerum quidpiam purissimumque elicere: in quo vis illa occultarum proprietatum summa (licet non omnis) insideat. *Fern. lib. 2 de abdit. rer. caussis cap. 18.*

PAL. Longe felicior, facilior & expeditior, longe utilior & præstabilior Hermeticorum Naturæ consultorum est industria: qui instructi Aceto & Azotho ipsius Naturæ unico, universali, Aqua Regia permanente, sive perenni, Mari sicco, & igne non conflagrante; omnia & singula Sublunaria corpora, facili negotio vere soluunt, in principia sua redigũt, separant, præparant, perfecteque decoquunt.

APOLLONIUS.

O præstans, mirus, felix, & vividus Ignis!
Naturæ occultus, sacer, indelebilis Ignis!

AURELIUS. Hermeticus iste Ignis cum Vivifico illo corporis nostri Calore quadamtenus comparari potest: Nam sicuti ille corporis alimenta soluit, alterat, attrahit, digerit & egerit, concoquit, & à fecibus expurgat, corrigit denique & ad alendum & sustentandum corpus apta & accommoda efficit: Ita hic Naturæ ipsius perfectissimus Ignis corporis humani medicamenta, & alia, vere in principia sua resoluit, heterogenia, & supervacua ab iisdem secernit, cruda & corrupta concoquit, & corrigit: Imo corpora ipsa medicamentorum, quasi demortua resuscitat, atque vivificat.

SYLVIUS. Huic excellenti & præclaro operi rite competit illud Virgilianum, in Georgicis:

—— Hunc omne per Ignem
Excoquitur vicium, atque exsudat inutilis humor:

APOLLONIUS.

Grata sapore modo fuerint mortalibus ægris:
Tu quocunque pares pharmaca grata modo.

PAL. Recte dicis, Apolloni: Sed quid de usu pilularum, seu catapotiorum iudicas? quid denique de potiunculis medicis?

APOLLONIUS.

De pilulis, & liquoribus medicis.

Nos solidâ ventri globulos immittere forma:
Non raro eximiæ est utilitatis opus.
Deglutiat, quicunque potest, feliciter illos:
Gratior est ægri potio fluxa gulæ.
O si tam facili in stomachum se potio lapsu,
Nectarei laticis faustus ut haustus, agat.
Claude oculos, rictus, & fauces pande: liquoris
Haud ægre ad stomachum portio parua fluit.
Hac hausta subito fontana os elue lympha:
Nec lædet fauces potio sumpta tuas.

PAL-

PAL. Sed quam ob causam, Theodore, istam medicamentorum præparationem commodam, tam necessariam putas?

Præparatio medicamentorũ cõmoda, cur necessaria.

THEOD. Ego gravi ratione adductus sic statuo: Medicamenta nostra, mitia, benigna, tuta & Solaria, artis adminiculo ita præparanda: ut sine nausea & fastidio, per aliquot dies, ab ægrotis assumi queant. Nam pleraq; tuta, & preciosa medicamenta (absque usu aliquoties iterato) parum aut nihil eorum, quæ pollicentur, præstant. Cum reliqua, quæ cito curant, admodum sint periculosa, & vim naturæ viribus sæpe summam inferant

Deinde, fomenta, & radices morborum, nisi iterato medicamentorum usu, exstirpari & aboleri haud possunt:

Non uno, ast crebris deciditur ictibus arbos:

Idem de morborum curationibus esto iudicium.

APOLLONIUS.

Hor. Med. par. I. c. 4.

Plurima tartareas soluunt medicamina faces,
Et vim vivifici plurima Solis habent.
Sed quia felle movent stomacho fastidia nostro:
Naturam aut lædunt: Vsum iterare nequis.
Nec labis fomes medicando exscinditur ima:
Hinc Medicus vulgi scommata sæpe tulit.
Ergo quæ morbi radicem evellere possint:
Quæque iterare queas; pharmaca grata pares.

PAL. Quandoquidem commoda medicamentorum præparatio adeo sit utilis, & necessaria: quidnam igitur sentis de Arte Chymica, seu Spagyrica: quæ istam medicamentorum, & præparationem, & separationem tradit?

De arte Chymica seu spagyrica, quæ præparationem, & separationem horũ medicamentorum tradit.

THEOD. Illam ego Medicinæ Dogmaticæ, Galenicæ, seu Rationali, utpote Reginæ, tanquam ministram & famulam, semper adiungendam: Sed tamen à Spagyrica quorumdam monstrosa, barbarica, futili, & inutili separandam censeo. Ad hæc quid noster Apollonius?

APOLLONIUS.

Medicina dogmatica. Ars Chymica.

Sustinet ut Dominæ Medicina Galenica partes:
Sic Chymica ars ipsi iuncta ministra fuit.
Laude ministra quidem digna est: sed temnere tentet
Si Dominam: flagris digna ministra foret,

Hor. Med. par. I. c. 3.

PALLADIUS. Verum in tanta Philosophantium, Medicantium, imo & mendicantium turba, cuinam sectæ physicæ, & medicæ: sive Dogmaticorum, sive Chymiatrorum,

five Hermeticorum præcipue adhærendum censes, Apolloni?

APOLLONIUS,

Dogmaticos veneror Medicos, sectorque Chymistas,
Et colo cumprimis Hermetica castra Sophorum,
Admirans dona, Admirans inventa medentum:
Haud tamen ullius iuravi in verba Magistri.
Citra animi adfectum, Verum, Rectumque sequaris:
Bilis amara expers, quodcumque sit utile spectes.

De tertia Dialogi parte. Extractorum Solarium usus, secundum veram & Galenicā Dogmaticorum medendi methodum instituendus. Ballsamis Solaribus, in praxi medica, præparantia medicamenta præmittēdā.

PAL. Differamus in aliud tempus uberiorem de medicamentorum præparatione tractationem: Ac in primis missa tandem faciamus figmenta, somnia febrilia, & offucias pseudochymicorum Volcaniorum, ac in instituta disputatione nostra pergamus.

Illa, mi Theodore, quæ hactenus de medicamentorum Solarium, in variis ac diversis morbis, facultatibus, eorumq; usu, & applicatione dixisti, nonnihil pugnare videntur cum vera, usitata, & rationali (ut hodie loquimur) medendi methodo.

THEOD. Absit, istud Palladi: in plerisque enim morbis præmittuntur præparantia medicamenta: Cathartica nimirum mitia, ac blanda: nemata, & similia etiamsi nulla adsit manifesta alui obstipatio. Quorum adminiculo, crassior illuvies non tantum excrementorum, sed etiam humorum peccantium, viscidorum ac tenacium attenuatur, dissoluitur, abstergitur, ac partim per aluum, partim per urinas subtrahitur: Tum meatus viarum communium, Ventriculi, Mesaraicarum, Intestinorum, hepatis, vesiculæ fellis, lienis, renum, aliarumque obstructarum partium aperiuntur: ut medicamentis reliquis eo facilior atq; expeditior ad locum adfectū & morbidum pateat transitus: *Idque quantum fieri queat, absque impetu, & violentia, naturæ contraria: & sine perturbatione, ac debilitatione virium corporis peragitur.*

Regula, de evacuatiō ne medica, Solar ū medicamē torū usui præmittenda.

PAL. Cum Balsamis Solaribus in praxi medica purgationes blandæ, ac benignæ plerumque sint præmittendæ: De iisdem leges quasdam mihi haud gravate, mi Apolloni, præscribas, obsecro.

APOLLONIUS.

Humanum expurgans corpus, medicamina cautus
Effugias, quæcunque solent prosternere vires:
Naturæ adverso, violente aut robore, robur
Corporis eneruant, & membris sæpe relinquunt

De his plura in hort. Med. par. 2. c. 10.

Pesti-

Pestiferas faeces, morbi fomenta futuri,
Ast omnis morbi, nostros qui concutit artus,
Copia, vel labes humorum exsistit origo.
Emendet vitium Concoctrix vivida virtus:
Humores placide nimios molimine tollat
Firmata Expultrix, non debilitata facultas.

THEOD. Semper enim adnitendum, ut evacuatio fiat citra molestiam, & periculum, ut & antea monui: citra vehementem commotionem, perturbationem, ac debilitationem virium naturalium.

SYLVIUS. Hac de re non inscite in suis oraculis, noster Hippocrates: 1 *Apho.* 2.

Si talia purgentur: qualia purgari oportet: confert, & facile ferunt: sin minus, citra.

Et 1. Aphoris. 23.

Quae vacuantur, non sunt aestimanda copia: sed quod talia vacuantur, qualia vacuari oportet: & quod aeger facile fert.

APOLLONIUS.

Non quantum: sed quid purges, spectare decebit.

Theod. Graviter itaque errant Medici, à quibus saepenumero aegroti, reiteratis subinde vacue facientibus medicamẽtis, excernendo, largeque cacando, tres, quatuorve urnas, vel uno die complere coguntur: cum cochlearia sex aut septem (si quantitatem obstructi, corruptique humoris spectes) expurgasse è corpore sufficiat: qua de re plura in hortulo nostro.

Palladius. Nunc mihi haud gravate recenseas quaeso Cathartica nonnulla benigna, mitia & blanda: quae potissimum in praxi medica, Solaribus medicamentis, & Balsamis (habita cuiuscunque aegroti, & morbi ratione) praemittere soleas. *Catartica benigna ac blãda.*

Theod. Recensebo tibi, ac sane more meo, secundum distinctas primarum qualitatum classes. *Calida 1. & sicca 2. ordine.*

Horum alia sunt calida, alia sunt frigida.

Palladius. Recita igitur calida primo, & sicca secundo ordine.

THEOD. *Fumaria*: sanguinem etiam venarum, id est, omnes humores coniunctim in venis contentos, à quolibet humore vitioso, & foeculenta eluvie expurgat. De qua & antea.

Floret pruni sylvestris: utramque bilem praecipue educunt, earumque acredinem cohibent.

Mechoaca: Specifica totiusque substantiae proprietate ac simili-

militudine (ut & alia cathartica) vi caloris nativi in corpore incitata, pituitam præcipue: utpote humorem sibi inprimis familiarem & affinem, ad excretionem movet, atque impellit, attrahit, & educit.

Calida, & sicca secundo ordine.

PALLADIUS. Enumera calida, & sicca secundo ordine.

THEOD. *Agaricum*: à Medicis medicamentum familiæ appellatum: crassam præcipue, ac lentam pituitam, deinde etiam quadamtenus bilem utramque expurgat.

Aloe: Cuius quotidianus usus, ac sane moderatus, à lethalibus morbis homines tuetur: sed delicatulis, & nauseabundis admodum adversatur: supervacuos humores sensim expurgat: cæterosque à putredine incorruptos conservat. De qua antea.

Ebuli baccæ & radix: Hydropicos purgant.

Polypodium quercinum: utramque bilem sensim expurgat.

Sambuci radix: Aqua intercute laborantibus opitulatur.

Senæ Alexandrinæ folia, & folliculi; Melancholicis præcipue, deinde etiam biliosis, & pituitosis excrementis, ac humoribus adustis, non tantum concitandis, movendis, & ad excretionem irritandis; sed etiam educendis maxume commoda, immo tutissima. Duplici tamen adminiculo, & quasi stimulo indigent: primum aperiente, ac humores crassos, viscidos, & lentos incidente: Zingibere nimirum. Aniso, aut Cinnamomo: Deinde etiam lubricante, & meatus humectante: utpote manna, melle, saccharo, prunis, uvis passis, & similibus. De his Poeta: —— *Animosque serenos*

Atque hilares reddunt, curasq; in gaudia soluunt;
Tristitiamq; fugant, seniumq; informe retardant.

Therebinthina vera, sive *Veneta*: convenienter lota, viscerum obstructiones valide tollit. De hac antea in medicamentis Solaribus.

Calida, & sicca tertio ordine.

PALLADIUS. Quænam sunt calida, & sicca tertio ordine?

THEOD. *Aristolochiæ longæ radix*; pulmoni, & pectori præcipue consecrata. De qua antea.

Epithymum (sive *thymi Cretici flores*:) Humorem Melancholicum præcipue attenuant, & expurgant.

Iridis Illyricæ, & Florentinæ radix; aquam Citrinam, & pituitam ducit.

Rhabarbarum: Bilem flavam præcipue educit; iecur, aliasque partes pariter emundans, ac roborans. De hac radice in medicamentis Solaribus.

PALLADIUS. Quænam sunt calida, & humida primo ordine? *Calida, & humida 1. ordine.*

THEOD *Caßia fistularis*; utramque bilem aluo leniter detrahit, earumque acrimoniam obtundit.

Lactis Caprini, & bubuli serum: bilis æstum, & acredinem leniens, aluum laxat.

Manna Calabrina; bilem redundantem, & acrem mitigans, & educens.

Malua: alvum leniter emolliens.

Oleum amygdalorum dulcium; humorum acrimoniam lenit, renum, aliarumque partium obstructiones expedit.

Oleum dulce oliuarum, ætate medium: aluum, & intestina humectans, & lubricans, humores emolliens, eorumque acrimoniam inhibens.

PALLADIUS. Quænam sunt calida, & humida secundo ordine? *Calida, & humida 2. ordine.*

THEOD. *Uuæ passæ*: acinis exemptis, medicamentis aliis mixta blande purgant.

Hactenus de catharticis calidioribus: nunc de frigidioribus.

PAL. Quænam sunt frigida, & humida secundo ordine? *Frig. & humida 2. ordine.*

THEOD. *Atriplex*: aluum leniens.

Beta, utraque: & nigra & candida: nitrosa quadam facultate purgant.

Braßica, seu *Crambe*: eadem qua Beta, vi nitrosa pollet.

Cerasa dulcia: aluum leniter subducunt.

Pomorum fragrantium succus: alui excrementa leniter subducit.

Pruna dulcia: aluum molliendo subducunt.

Violæ Martiæ: Bilem utramque obstructam ad expulsionem movent & irritant: earumque fervorem mordacem, malignumque, obtundunt ac hebetant. De his antea. Habes cathartica benigniora, ac tutiora.

PAL. Ista te Solaribus medicinis præmittere, maiorem in modum probo. *Catharticis præmißis medicamentã solaria subiungẽda, & quænam sit eorũ in morbis profligandis efficacia.*

THEODORUS. Hisce demum catharticis, exacto Medici iudicio adhibito, subiungendus usus remediorum Solariũ; quibus residui humores, corrupti, adusti, tartarei, putridi, atque maligni; qui in ventriculi tunicis, hepatis cavo, & gibbo, mesenterio, aliisque partibus delitescunt, eisque altius insederunt: nulla virium iactura: nulla ægrotorum molestia; partim per urinam blande subducuntur: partim placide & pau-

& paulatim exſiccantur, & quaſi abſorbentur: partim per ſudores diſcutiuntur, atque expelluntur: *Cum alij abſque ſummo periculo, vehementioribus Catharticis educi, & radicitus exſtirpari minime queant:* Et ſic ſaburra, minera, ac fomes omnis putredinis, atque malignitatis ſenſim averruncatur.

Præterea ipſis omnis Dyſcraſia alteratur, ſeu corrigitur; non tantum manifeſta, & elementalis; ſed etiam illa occulta, venenata, deleteria, ac maligna, naturæ nimirum humanæ toto genere adverſa, calorem vivificum exſtinguens, & humorem ingenitum abolens: immo etiam illa omnium maligniſſima, id eſt, peſtifera & contagioſa obtunditur, atque debellatur. Et hoc ſimul modo (primis ſimul ſimplicium qualitatibus probe conſideratis; oppoſitiſque contrariis) temperies & concoctio partium ad æqualitatem naturalem perducitur. Non enim ſolummodo à calore alieno, putredine ac malignitate, ſuccos corrumpente, & diſſociante calorem nativum, ac ſpiritus diſiiciente, partiumque robur diſſolvente, corpus liberatur: ſed etiam medicamentorum caliditate temperata, cruditas domatur; eorumque ſiccitate, ac frigiditate moderata, tum ſucci alterantur, tum ipſa partium ſubſtantia firmatur. Iſtis remediis commoda victus ratio additur. Numquid igitur in iſta medendi methodo, utpote rationi maxime conſentanea ac longe tutiſſima, & experientia per annos complures (divina benignitate felicem ſucceſſum ſuppeditante) in praxi confirmata, deſiderari poſſe autumas?

Victus ratio.

Palladius. Nihil ſane: ſed potius tutiſſimum hunc medicandi modum adprime exoſculor & adprobo. Cum præſertim intelligam; quod hiſce iucundis, ac tutis, tam laxantibus, & abſtergentibus, quam Solaribus illis, & alterantibus medicamentis: quæ vel infirmiſſimis ſenibus, prægnantibus, atque infantibus, abſque omni periculo & incommodo exhibeantur: omnis corporũ obſtructio, plethora, cacochymia, & dyſcraſia, tum manifeſta, & elementalis, tum occulta, & maligna aboleatur, atque corrigatur; idque medicamẽtis plerumque ſimplicibus: quibus ſecundum Galeni ſententiam, maxime gaudet natura, perficiatur.

Apollonius.

Hanc methodum Ratio docet; Experientia rerum
Certa Magiſtra probat, fulcit fundamine firmat.

Theod. Sed tandem receptui cavendum eſt; Deque his alias fuſius: ubi & horum omnium, quæ hactenus dixi praxin, & uſum, vel in ſingulis morbis, vobis oſtendam. Nunc me a-

lios.

liorsum negotia quædam avocant: Vos ista boni consulite: iamque valete, viri præstantissimi.

AVRELIUS. Vale & tu, Theodore: Sed tibi pro opera tam diligenter navata: quod magnis, & arduis hactenus de rebus nos edocueris; gratias ago immortales: Memorem me tibi, ac gratum (si quando dabitur opportunitas) probaturus sum. Nostrarum autem partium esse duco: *Cum thesaurus naturæ sit inexhaustus, quemadmodum hactenus cognovi: ut sedulo in ipsius mysteriis scrutemur caute periclitemur: Creatorem ex his agnoscamus, eumque sancte colamus ac veneremur.*

Palladius. Hoc te moneo, mi Theodore, ut in isto semel suscepto studio alacriter pergas: Memor illius Tullianæ sententiæ: *Non modus est ullus investigandi veri, nisi inveneris: Et quærendi defatigatio turpis est: cum id quod quæritur, sit pulcherrimum.* Cic. 1. de Fin.

SYLVIUS. Idem & ego te moneo, hortor, obsecro, & obtestor.

Theod. Sed metuenda mihi Rhadamantea, & Manliana Physicorum, sed Physiologorum quorundam iudicia: Nam nonnunquam, ut cum Poeta loquar:

Et Physici nasum Rhinocerotis habent.

APOLLONIUS.

Ne tu Nasutis, sciolisve placere labores;
Sed studium ingenua mente probare bonis.

THEOD. Vnum adhuc, antequam à me discesseritis, addam. Cum totus hic sermo noster ad literatos homines inprimis spectet, quibus, hisce fundamentis nitentibus, fortasse ad altiora, & secretiora, philosophiæ physicæ, ac medicæ adita, aditum patefacturus est, in vestra hic præsentia eosdem demum, ut confabulationem hanc nostram (si aliquando in lucem prodierit) æquo, benigno, benevoloque suscipiant animo: &, si quid in illa parum adlubescit, amice corrigant, deque eo me ingenue, ac familiariter admoneant, a caninis vero cavillis abstineant, obnixe rogo, & obsecro. Id enim liberalium literarum, & humanitatis Cultores maxume decet: quorum saluti, & commodis omne meum studium, operam, atque laborem, immo me totum submisse devoveo, dico, consecro.

Scopus & fines huius scripti.

Ad lectores huius scripti Authoris peroratio

Iterum valete, Amici, & favete.

SOLI IEHOVÆ GLORIA.

INDEX RERVM MEMORABILIVM QVAE HOC IN OPERE CONtinentur.

A

Assi-

Ovum

Vuu Pu-

Spissi-

T.

FINIS.

